De Huisvriend. Jaargang 1891

bron
De Huisvriend. Jaargang 1891. H.A.M. Roelants, Schiedam 1891

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_hui002189101_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

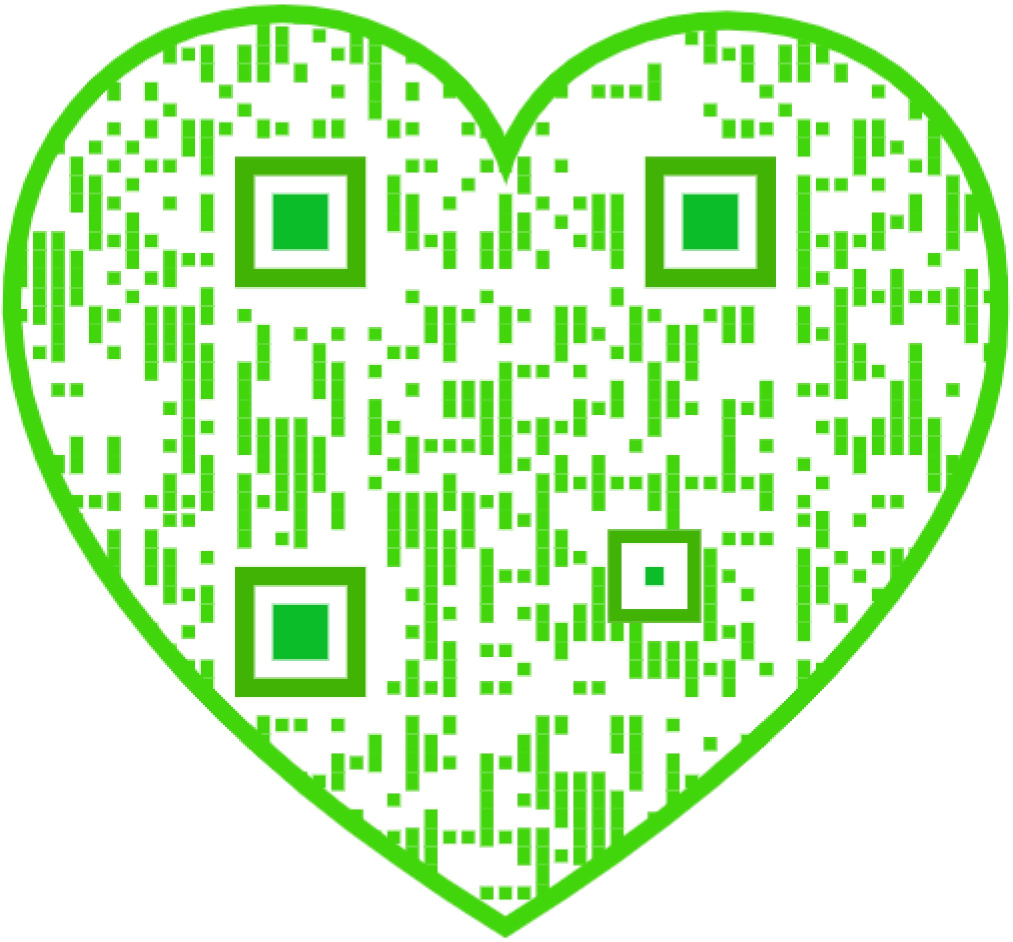

INHOUD.

De met een * geteekende stukken zijn geïllustreerd.

NOVELLEN, SCHETSEN EN VERHALEN.

	Bladz.
*Het portretje, door Frits Lapidoth	2, 41, 81
*Valsche munters	18
Mijn spook-bruid	27
*In verzoeking	66
De slaapkameraad	67
Het raadsel van Eyshausen	91
Het bruiloftsfeest der Sneeuwkoningen, door Hubert Verbeeck	97
Oude-Per's nieuwe schuit, door Tor Hedberg	111
*Vergeefs gezongen	116
*De schim uit het verledene, door Mevr. E. Lynn Linton	121
Azaleas, door Fiore della Neve	135
*Vittoria Colonna, door Melati van Java	150
*Onder den sneltrein, door A. Albalat	161
Lula's goudvinkje, door Ouida	179
*Weduwe, door Melati van Java	201
*Guy Warwick en de rosse koe	211
De telephoon, door Ernst Ahlgren	215
*Het kaartenkasteel	234
*Dore, door Emilie	241, 281
Capitano e poco aqua, door Ancient Mariner	256
Koningin, door Conrad Veldhorst	271, 311, 350, 378, 427, 465
Voor hem, door Ernst Lundquist	295
*Drie vogels op een takje	321
*Herfstbloemen, door Mevr. Bakker Korff-Hoogeboom	361
Aan zee, door Junius Jalbès	374

Toch gered, door W. Brouwer	390
*Het nieuwe Amsteldam	401, 449
Onze geleerde nicht, door Melati van Java	410
Haar akte, door Junius Jalbès	458

BIOGRAPHIËN.

	Bladz.
*Grillparzer	35
*J.J.H. Verhulst	49
*H. Schliemann. (Ook een wereldontdekker)	79
*Kroonprins Boudewijn van België	80
*Cornelis Springer	156
*Columbus	178
*Herman ten Kate	179
*Barnum. (De koning der reclame)	191
*Mevr. Vigée-Lebrun	270
Een hollandsche schrijfster in Zwitserland	369
*Baron von Münchhausen	371
*Lord Alfred Tennyson	377
*De groothertogin Paul van Rusland	400
*De ladies Waldegrave	410
*Johannes Bosboom	426
*Wurtemberg en zijn nieuwe koning	439

LAND- EN VOLKENKUNDE, PLAATSBESCHRIJVING enz.

	Bladz.
*Het Groothertogdom Luxemburg, door Melati van Java	19
Zigeuners in Europa	39
*Aan de oevers van de Isar	57
*Een spaansch wijnhuis	88
*De ijsdam bij Scheveningen	90
*Het Agnitapark bij Delft	99
Een chineesch nieuwjaarsfeest te Ambon	102
Een verkiezingsstrijd te Chicago, door Mora	106
*Bloembollen, door Ph. Wijsman	129
*De voormalige republiek Gersau aan het Vierwaldstaetter-meer, door W.P.D. de Wolff van Westerrode	169
Bij onze gestaarte broeders op visite, door Thérèse Hoven	175
*Het monument der Nassau's	191
Het spoorweg 'Clearing-house' te Londen	192
*Een briefschrijver in Tunis	223
*Konstantinopel	224
Een bezoek aan het Tenggergebergte	230, 248
Een wandeling door Chicago, door Mora	262
Chineesche brievenbestellers	264
*De Grande Chartreuse	266
*Longchamps	280
*In Zweden, door Fiore della Neve	288
Zelfs Japan verliest zijn poëzie	320
*De groote kerk en de haven te Dordrecht	399
*Chileensche troebelen	417
*Siam	460
*De sarcophaag van keizer Frederik	472

LETTER-, GESCHIED-, NATUUR-, AARDRIJKSKUNDIGE EN ANDERE WETENSWAARDIGHEDEN.

	Bladz.
De verwantschap der vorstenhuizen	14
De steen der wijzen	36
*Een valmachine	39
Shakspere of Bacon?	51
*Een hond van beteekenis	75
Gastronomische neigingen van beroemde mannen	88
*De ontsmettingovens door stoom onder hooge drukking	107
Het zônen- of kringentarief op de spoorwegen	118, 133
*Automatische spaarpotten	148
De drukking der zee	155
Ter begrafenis, door A.J. Servaas van Rooyen	158
*Czaar en timmerman	195
Iets over slaap	200
*Gedachtenlezen	209
*Het hoofd van Ramses den Groote	229
Het hotelleven in de 18de eeuw, door A.J.S.v.R.	254
Een automatische leesbibliotheek	280
Wat wij eten	280
Over postzegels	308
Lekkere stokvisch, bereid naar een oud recept	310
Een en ander over ‘sport’	329
*Een uurtje onder de bacteriën	334
Volkstellingen	344
Het electrisch licht en de oogen	360
Een schuttersfeest in 1750, door v. R.	366
*De nieuwe stoomboot op het Victoria Nyanzameer	368
*Een zonder armen geboren kunstenaar van vóór 300 jaren	388

Oostersche tooverkunst	423
*Het temmen en africhten van wilde dieren	441
*Het raadsel van Nijmegen, door v. R.	456
Bijdrage tot de geschiedenis der boter	472

VAN ALLES WAT.

	Bladz.
Een uitspraak van Carlyle	9
*Versche aanvoer	27
*Tusschen twee vuren	56
*Avondschemering	66
*Polichinel	74
IJdelheid en kruiperij vereeuwigd	74
*Na het duel	105
*Op het jaagpad	110
*Ook op het parket	118
*Mijn schat	135
*Zijn portret	147
*Een vierspan op hol	150
*Het silhouet	190
*Ophelia	211
*Uit mijn raam	262
*Het land van de opgaande zon	262
*Hoe men schilder wordt	266
*Slavenmarkt	294
*Een zeer belangrijk passagier	307
*Herinnering	310
*Onweerswolken	334
*Landschap	344
*Radeloos	350
*Moederkus	360
Ook een request	360
*Een helpende hand	378
*Bruidsdagen	378

Probaat middel	387
*Zeepbellen	426
*Toilet in den harem	439
*Opzet of ongeluk?	449
Huwelijks-Advertentiën	462
*Moeders lieveling	464

GEDICHTEN.

	Bladz.
*Vorstenlente, door Fiore della Neve	1
*Moederweelde, door Arthur	118
*De zwarte dood, door Amstelaar	252
*Ook een slachtoffer der liefde, door Arthur	308
*Aan nichtje Toos en haar nieuwe schoentjes, door H.V.	343
*Twee rococo schilderijtjes, door Arthur	388
*Winterdroomen, door Amstelaar	433

MUZIEK.

	Bladz.
Schalkschheid, Gedicht van Joh. v. Rijswijk de Jong, Muziek van Alex. W.A. Heyblom	10

KUNSTPLATEN.

	Bladz.
Portret van H.M. Wilhelmina	1
Valsche munters, O Bluhm	17
Versche aanvoer, B.J. Blommers	29
Haar debuut, F. Flameng	37
Tusschen twee vuren, Leo Dehaisne	52
In verzoeking, M. v. Schmaedel	68
Avondschemering, W.G. Foster	69
Polichinel, E. Meissonier	73
Een spaansch wijnhuis, J. Phillip	89
Leve bruid en bruidegom! Rich. Lotter	93
Na het duel, N. Sicard	105
Op het jaagpad, Jan Vrolijk	109
Moederweelde, E. Krug	113
Ook op het parket, A. Mandlick	116
Vergeefs gezongen, W. Geets	117
Mijn schat, A. Terraguti	133
Zijn portret, J.H. Williams	140
Een vierspan op hol, H.E. Pohle	145
Wat zal het wezen. Ja... of... neen? L. Alvarez	149
Het echtpaar Pescara, H. Philips	153
Stadsgezicht, C. Springer	157
De wachtkamer, H.F.C. ten Kate	181
Het silhouet, J.R. Wehle	185
Zomermorgen, G.D. Leslie	189
Ophelia, Henr. Rae	212
Een briefschrijver in Tunis, E.M. Bredt	221
Uit mijn raam, E.T. Brewtnall	257
Japansche meisjes, C.E. Tripp	260
Een cadeau, Bedini	261
Hoe men schilder wordt, A. Heyn	265

Longchamps, B. Borione	277
Slavenmarkt, Franz Eisenhut	300
Een zeer belangrijk passagier, E.T. Brewtnall	305
Bloembollen, C. Henrik Nordenberg	309
Herinnering, J. Block	313
In de hangmat, L. van den Bos	317
Onweerswolken, N. Thomas	333
Nieuwe schoentjes, Henriëtte Sutcliffe	345
Landschap, J.W. van Borselen	348
De vredevlag, G. Eggena	349
Radeloos, G. Zippen	353
Moederkus, V. Gamba	357
Een helpende hand, Fred. Morgan	380
Bruidsdagen, Luis Jemenés	381
Dansles, F. Lefler	388
Galanterie, F. Lefler	389
De ladies Waldegrave, Joshua Reynolds	413
Zeepbellen, A. Lins	425
De kerk te Edam, Joh. Bosboom	429
Winterdroomen, Georg Buchner	433
Toilet in den harem, J. Tapico	437
Opzet of ongeluk? H. Oehmichen	452
Moeders lieveling, Kaulbach	465
Kaartspel, S. Hamza	469

[De Huisvriend 1891]

H.M. WILHELMINA.
KONINGIN DER NEDERLANDEN.

Vorsten-lente
door Fiore Della Neve.

Als 't herfst is, en de wind, door spitse takken gierend,
Het laatste twijgje grist van d' ouden eikenstam,
In wilden warreldans met dorre blaadren zwierend,
Is 't niet, of nimmermeer het voorjaar wederkwam?

Toch komt het weer, en, blij, met goudgroen loof zich sierend,
Treedt blonde lente in, één gloed, één glans, één vlam;
En alles wat de herfst verwoestend medenam,
Zij geeft het stralend weer, verkwistend, zegevierend...

Gij bloesem onzer hoop, gij onzer toekomst lente,
Gij onzer liefde ark, gij onzer wijding tente,
Gij, als vorstin en kind, geliefd in dubb'len zin:

't Zij op uw blonde kruin slechts zegen drupp' van boven,
't Zij wij in nood en dood uw jonkheid steun beloven,
Wees welkom ons, o Koningin!

Het portretje
door Frits Lapidoth.
Met illustratiën van W^{m}. Steelink.

I.

Ella, de schoone, rijke en veel benijde Ella, had zich opgesloten in heur smaakvol gemeubeld atelier.

Zij speelde met een wit leeuwhondje, dat allerlei dolle sprongen maakte om het leunstokje machtig te worden, waarmeê zijne meesteres het jonge dier plaagde.

‘Wordt je stijf, Bijou?’ riep zij, schaterlachend, terwijl ze heur hondje den leunstok voorhield.

Bijou drentelde eenige malen om het meisje heen, zonder echter zijn doel uit het oog te verliezen. Onverwacht nam hij een sprong - ‘woef!’

Ella proestte 't uit: heur speelkameraadje had zijn sprong te kort genomen, en rende door eene, in een raam gezette ets; precies als eene eerste ‘artiste’ bij Carré, door 't vloeipapier, waarmeê haar hoepeltje beplakt is.

Het dier maakte allerlei wonderlijke bewegingen om de stukken papier van neus en pooten af te woelen, knorrig kijkend, met den langharigen pluimstaart van schrik tusschen de pooten getrokken. 't Was ‘dol’ om aan te zien, vond Ella.

Of dit grappige tooneeltje eene ets waard was? Deze vraag kwam in de jonge schoone niet op, en zoo zij al ware gerezen, het antwoord lag immers voor de hand: eene ets, ja, dat was een begeerlijk ding; doch die aardige Bijou er door heen te zien springen, dat was onbetaalbaar, iets wat eene ets toch maar heel zelden is.

Toen Ella naar hartelust gelachen had om het gebeurde, en Bijou met een paar klontjes en veel kussen weer in een goed humeur had gebracht, maakte zij de overblijfselen van het dure springhoepeltje uit het raam los en wierp ze in haar prullenmand.

Papa hoefde juist niet te zien, dat zijn *cadeau* van verleden week nu al in een vod was verkeerd; want Papa kon zoo kleingeestig zijn op die dingen en, althans dat vond Ella, zoo theeketelachtig brommen.

De zaak was, dat Ella niet van haren Papa hield. Eigenlijk was de heer Jacobus van Straaten haar Papa niet, een feit, dat het meisje zich, maar al te vaak en zeer te onpas, placht te herinneren.

Heur eigenlijken Papa had zij nooit gekend: hij stierf eene maand na haar geboorte, op eene reis door Amerika, waar hij nieuwe handelsbetrekkingen trachtte aan te knoopen. Ella's moeder bleef volstrekt niet als eene onbemiddelde weduwe achter. Mevrouw de weduwe van Wildenzandt was rijk.

Haar man had zich, tijdens zijn leven, slechts luttel aan haar laten gelegen liggen. Als een pauw zonder schoone veeren, stapte hij met haar door de danszalen hunner kennissen; pronkte hij met haar, op de vele *soirées* die zij bijwoonden; wekte hij jaloezie in de harten van verscheidene al- en niet gehuwde mannen, zoo vaak hij met zijn ‘beeldje van eene vrouw,’ wandelde of reed.

Overigens, Mijnheer van Wildenzandt en Mejuffrouw Dubourgvieux pasten niet bij elkander. Hij was een man van zaken; geen beter koffiekenner aan de

Amsterdamsche beurs dan hij; geen netter werkman op een der vele Amsterdamsche kantoren dan van Wildenzandt.

In gezelschap, sprak hij niet dan over zaken; maar (en dit maakte hem tot een welkom bezoeker in de handelskringen zijner stad) hij was een fijn speler.

Zijn prachtig vrouwtje tintelde van leven en levenslust. Vlug van geest, gracieus in hare bewegingen, daarbij begaafd met een uiterst fijnen smaak en veel aanleg voor muziek en schilderen, achtte zij zich eigenlijk te goed om met haar gelijken in fortuin, doch haar minderen in beschaving, om te gaan. Zij vond haar vrouwelijke kennissen, die zij niet begreep, en door wie zij, op hare beurt, geheel verkeerd werd beoordeeld, ‘rijke burgervrouwen’. Dezen zagen, in haar, vooral de behaagzieke, jonge vrouw, die wist dat zij mooi was en begaafd en zich daarop liet voorstaan. Toch wist zij zich in gezelschap aangenaam te maken. Zonder moeite, werd zij het middelpunt van elke conversatie, de koningin van elk feestje. Dat maakte dat men haar, niettegenstaande verreweg de meeste vrouwen haar niet goed konden uitstaan, bij alle gelegenheden vierde en op alle denkbare wijzen trachtte te behagen.

Zulk eene vrouw kon niet gelukkig zijn met zulk eenen echtgenoot, noch hem gelukkig maken, noch rouw in het hart dragen, bij zijnen dood.

De onverbiddelijke maaier, die van Wildenzandt wegraapte bood haar de gulden vrijheid. Met een vriendelijk glimlachje, nam zij die uit zijne dorre knokkels aan.

Ella bleef haar, het kleine kindje, dat zij nu zou kunnen opvoeden zooals zij dat wilde, zonder daarbij door een weinig sympathiek echtgenoot op de vingers gezien te worden.

Uit het schoone rozeknopje, dat reeds vriendelijke blikken op zich wist te doen vestigen, toen deftige visite, in deftige kleedij, bij de zeer troostbare weduwe hare koude troostformulieren kwam opzeggen, groeide snel eene heerlijke schoone roos. De Natuur kwam de zorgzame moeder ter hulpe en schonk het meisje ook dátgene, wat Mevrouw van Wildenzandt haar slechts toewenschen, niet geven, noch inprenten kon.

In weelde werd het halve weesje opgevoed. De wereld zei dat hare moeder het kind tot in den grond bedierf; de wereld fluisterde, dat de moeder, onverantwoordelijk zorgeloos, te groot leefde voor iemand van haar inkomen, dat zij interen moest!

Het laatste beweren was, dit ontwaarde de trotsche vrouw aan het einde van ieder jaar met ontzetting, volkomen juist.

Maar daarom wilde zij toch hare leefwijze niet veranderen. Zij, de vrouw van den rijken koopman van Wildenzandt zou zich gaan bekrimpen? - Dat nooit, dat zelfs niet ter wille van haar eenig dochtertje.

Toen Ella ‘in de wereld’ geleid moest worden, deed heur moeder dat op eene zoo schitterend mogelijke wijze.

't Was geene kille wereld, vond Ella, waarin hare moeder haar bracht; eene wonderwarme, zonnige tooverwereld, veeleer, waarin zij zich gemakkelijk bewoog, reeds dadelijk met eene sierlijke buiging antwoordende op de wierookwalmen haar van alle kanten toegezwaaid. Haar, doch meer nog heur moeder.

't Jonge weeuwtje scheen een wedstrijd te hebben aangegaan met heur jonger evenbeeld. Zij lachte weder heur liefste lachjes; schertste geestiger dan ooit, en deed den naijver van kennissen en dusgenaamde vriendinnen verdubbelen.

Wel verre van hare moeder te overschitteren, deed Ella dier rijpere schoonheid beter uitkomen en de nog ietwat schuchter zich uitende gratie van 't jonge meisje legde den nadruk op de, door groote kunst versterkte wellevendheid en gratie der vrouw. Mevrouw van Wildenzandt scheen, bij heur wederintrede in de wereld, velen begeerlijk toe en, onder die velen waren enkelen, wien het toescheen, dat zij slechts gelukkig konden zijn aan de zijde der schoone, bevallige mevrouw van Wildenzandt.

Doch het voorwerp van zooveler begeerte achtte den tijd tot het aangaan van een nieuw huwlijk nog niet gekomen. Niet vóór de nood op het hoogst gestegen was, zou zij hare vrijheid verkoopen. Was haar het huwelijk niet een juk op de schouders, een boei aan den voet geweest?

Zestien jaar na den dood van haren eersten, kreeg Ella een tweeden Papa. Een leelijken, een drogen, doch een accuraten, schatrijken Papa!

Deze had hare moeder lief; beter en inniger dan van Wildenzandt haar bemind had. Maar, zijne vrouw schonk hem niet, wat zij hem scheen te beloven, vóór hun huwelijk. Zij nam, reeds tijdens hun kort huwlijksreisje, eene lijdende houding aan: zij liet zich omhelzen, evenals zij zich door de locomotief liet voorttrekken naar den vreemde.

Van Straaten ondervond al spoedig dat hij zich te veel van zijne echtelijke toekomst had voorgesteld. Kon hij zijne vrouw volstrekt niets verwijten, hij kon haar evenmin voor iets danken. Zij was slechts koel tegen hem, zij willigde al zijne verzoeken in, plichtmatig, star, als een slachtoffer van haar eigen besluit. Meer en meer werd zijn, aanvankelijk nog maar vaag vermoeden tot verschrikkelijke zekerheid: - zij, die hij aanbad, kon hem geene wederliefde schenken.

Toch was de kalme, immer bezadigde man radeloos van smart, toen zijne vrouw, die hem nimmer had gezocht, met wie hij nooit één oogenblik had kunnen spreken, zonder de vrees te koesteren, dat het haar wèl zoo lief zou zijn hem te zien vertrekken, aan wier heerlijken boezem hij nimmer zijn hart had kunnen uitstorten; toen die echtgenoote, zonder liefde en zonder haat hem, ruim drie jaren na hun trouwen, ontviel.

Niet minder greep het sterfgeval Ella aan.

In den laatsten tijd, was haar moeder eene oudere zuster voor haar geweest. Geen geheimen, voor eeuwig vervreemdende spooksels, rezen op tusschen die twee.

Uren lang, konden zij samen zitten praten over haar heden en verleden, over hare toekomstdroomen, hare teleurstellingen. Men zou der moeder hebben kunnen verwijten, dat zij hare Ella wat al te vroeg ‘wijs’ maakte, dat deze uit hare vertrouwlijke mededeelingen eene wereldwijsheid putte, die heur hartje oud en koud dreigde te maken vóór den tijd. Doch, deze fout beging zij uit gebrek aan doorzicht

en niet uit egoïsme; want, na haar tweede huwelijk begon zij eerst uitsluitend te leven voor hare dochter, die haar frisscher evenbeeld was, zoo geestelijk als lichamelijk.

‘Lief kind,’ placht ze tot deze te zeggen, ‘beschouw mij in alles als eene grenzenloos liefhebbende moeder, en, wanneer je voor je moeder iets te verzwijgen zoudt hebben, dàn als eene even liefderijke, oudere zuster!’ Ella deed het en maakte daardoor de moede vrouw van voorheen, bijna tot eene gelukkige, met nieuwen levensmoed bezielde.

Toen de grimmige dood die zusterlijke moeder heengevoerd had naar zijn duister rijk, bleef de weeze achter, zonder één hart, dat haar begreep, zonder troost, zonder geloof.

De gemeenschappelijke rouwe bracht de beide weenenden bij hetzelfde lijk niet tot elkander. Van Straaten vreesde het hartstochtelijke, vaak uitgelaten, immer geestige kind een weinig. Wel deed Ella haar best hem door niets te toonen, hoe wèl zij 't gevoelde, dat de man, dien zij ‘Papa’ moest noemen, een vreemde voor haar gebleven was, maar dagelijks ontwaarde hij toch, dat de zwakke band, die zijne vrouw aan hem hechtte, nog sterk mocht heeten, vergeleken bij dien, welke zijne dochter aan hem bond.

Van Straaten leefde in zijn kantoor; Ella in haar keurig atelier, waar zij las, muziek maakte, teekende en schilderde vooral. Hare moeder had haar potlood en teekenpen leeren voeren, een bekwaam leeraar gaf haar schilderles.

Aanleg had zij, zooals zij wel voor alles aanleg scheen te hebben. Het was een eigenaardig genot hare teekenportefeuille te doorbladeren. Veel schoons was er niet in, eigenlijk maar heel weinig; veel echter, dat den stempel droeg van onmiskenbare oorspronkelijkheid. Goed afgewerkt was er geene teekening en te vergeefs zou men er eene zoeken, die niet door wonderlijke karikaturen, midden in de lucht of, in 't gunstigst geval, den rand geheel bedekkend, ontsierd was. Zij deed immers, alles wat zij deed, voor liefhebberij!

Toen zij zoo ruw stoeide met haar wit leeuwhondje, was Ella even twintig jaar. Vaak dacht zij nog aan heur moeder, maar toch, in den regel was zij de oude, dartele Ella weer van vroeger.

Nog was Bijou niet uitgeblazen op den stoel zijner meesteres, en Ella ijverig bezig met de overblijfselen van de ets in kleine stukjes te scheuren, toen het dier genoodzaakt werd zich alweer op te winden, ditmaal om, met schelle stem, den bezoeker te verwelkomen, die door den knecht als ‘mijnheer Städter!’ was aangediend.

Bij 't hooren van dien naam, keek Ella even van haar werk op en, met hartelijke blijdschap, beduidde zij den aandienenden, dat ‘mijnheer’ terstond boven kon komen.

Städter was de zoon van haren vroegeren leeraar

in het schilderen. Deze was, sinds eenigen tijd, door eene oogziekte verhinderd zijne lessen te komen geven, en had van al zijne leerlingen verlof erlangd zich voorloopig door zijnen zoon te doen vervangen.

Doch de oude man herstelde maar niet en 't begon er naar uit te zien, dat de jonge Städter niet slechts voorloopig, maar voor goed in diens plaats werd gezonden.

Van Straaten had zijne dochter daarover al verscheidene malen onderhouden, maar deze kon 't niet over zich verkrijgen haar schilderlessen af te zeggen; ook niet toen heur vader beweerde, dat zijn Soos'-vrienden hem soms plaagden door te zeggen: ‘pas maar op, oudje, dat die schilder je mooie Ella niet wegkaapt!’

Het voorwerp van hunne jeneversterke bezorgdheid, antwoordde op deze mededeeling kort en bondig, dat zij zich niet verkoos te storen aan de meer of minder geestige opmerkingen van die heeren. Zij had medelijden met den ouden Städter. Zou het niet onmenschelijk wezen den armen man een deel van zijn inkomen te ontnemen, omdat zijn eenigst kind een man was, en niet een meisje? Wel zag zij in, dat Van Straaten vroeg of laat zijn zin zou doordrijven, maar, iedere les was er alweer een.

Zeker, zij zou die lesuren ook niet willen missen, al had de oude Städter niet bestaan. Diens begaafde zoon was de eenige van hare kennissen, met wien zij praten kon zooals zij dat zoo gaarne deed; hij was haar vertrouwde vriend geworden, wiens raad zij inriep bij allerlei gelegenheden.

Neen, die ‘kringetjestrekkende menschen’ mochten, met haar ‘drogen rekenaar van een Papa,’ praten wat ze wilden, Anton Städter zou haar les blijven geven, zoolang zij nog één middel over had om haar Papa te overreden....

‘Mejuffrouw,’ zegt de jonge, flink gebouwde artist, onder wiens hoog voorhoofd twee donkere kijkers Ella tegensprankelen.

‘Dag uitmuntende mijnheer Städter, hoe gaat het, en hoe maakt Papa 't. Wat beter? - Niet? och, dat spijt me voor u, ziet u, voor hem en voor mij ook wel, maar toch het meest voor u.’

‘Ik moet u eens wat vragen, mijnheer!’

Zij ging vlak vóór hem op de teenen staan, legde beide handjes op zijn schouders en, hem strak in de oogen ziende, vroeg ze: ‘Waar heeft u dat mooie portretje van mijne moeder gelaten; ik miste het kort ná uw vertrek. Opbiechten, Mijnheer, dadelijk bekennen; vergiffenis vragen, op uw knieën, Mijnheer Städter; nederig den zoom van mijn kleed kussen.’....

Ella drukte hem met blik en handen naar beneden.

De schilder kende het schalksche meisje te goed om zich bijzonder over haar dwazen inval te verbazen. Bovendien, een strenger vonnis kon iemand treffen, dan de veroordeeling van te knielen voor eene twintigjarige schoone, als Ella.

Met koddig geparodieerden ernst, liet hij zich tooneelmatig, maar met bijzonder veel gratie, op de linkerknie voor haar neder.

‘O, strenge rechteres, ik heb uw portretje gestolen. Dood mij. Ik weet, dat....

Weer ging de deur van het atelier open.

Een lange, magere man, met spichtige bakkebaardjes en grijsachtige oogen, trad statig binnen. Hij vouwde de armen over elkaar; kuchte een paar malen, doch bleef een poos zwijgen.

Doodsbleek van schrik, sprong de arme schilder op.

“Mijnheer Van Straaten,” stamelde hij, “mijnheer van Straaten, u zult wel denken dat.... maar, ik verzeker u op mijn eerewoord, u vergist u. Mejuffrouw, uwe dochter, wilde mij wat plagen, ik deed geen kwaad, maakte geen misbruik van uw vertrouwen; wij, wij...”

“Mijnheer Städter,” klonk het eindelijk van de bloedlooze lippen des aangesprokenen, “u zult mijn huis onmiddellijk verlaten, om nooit weer een voet over mijn drempel te zetten.”

“Ik begrijp waarvan u mij verdenkt en verdenken moet, mijnheer,” hernam de schilder snel, “maar laat mij u zeggen, u precies vertellen, hoe 't kwam, dat u mij in deze houding vóór mejuffrouw, uwe dochter, vondt. Laat mij 't u zeggen. U zult zien dat alles onschuldig was....”

“Wàt?” riep van Straaten, plotseling over zijn geheele lichaam trillend van toorn, “wat? wou je je geweten nog met een leugen bezwaren, gemeene ploert, die je bent! Waarachtig, mijn vrinden hebben mij niet voor niemendal voor jou en je soort gewaarschuwd. Mijn deur uit, zeg ik je, mijn deur uit! of ik laat je er uit smijten!”

Een hoog rood had de wangen des schilders overdekt. Nog eenmaal trachtte hij aan 't woord te komen, maar een donderend “zwijg!” deed hem besluiten zich te verwijderen.

“Gaat u maar, mijnheer,” riep Ella hem toe, “ik zal Papa alles wel kalm uitleggen.”

“Dag mijnheer Städter!” riep zij, hartelijker dan ooit.

Van Straaten zweeg, tot de schilder vertrokken was. Toen bracht hij met moeite uit:

“Wat beteekent dat, Ella?”

“Dat zal ik u eens vertellen, als u me bedaard aanhooren wilt. Ik miste juist een portretje van Ma; het mooie kleintje, weet u? Ofschoon ik wel zeker wist, dat mijnheer Städter het niet zou hebben, kreeg ik den dwazen inval hem van diefstal te beschuldigen en maar vast vooruit op zijn knieën vergiffenis te doen vragen. Hij is altijd zoo ernstig, dat ik het dol vind eens een gekheidje met hem uit te halen; u moest eens zien hoe 'n dwaas gezicht hij dan zet....”

Ella's Papa werd grijs van kwaadheid. Hij voelde moed en lust in zich opkomen om nu eens voor goed af te rekenen met het bedorven kind, dat hij tot nog toe niet best had aangedurfd, noch hard had willen vallen, omdat zij, de nog altijd diep betreurde doode, dat moeilijk te regeeren kind zoo had liefgehad en gemaakt als zij was.

Zijn gelaat was geheel vertrokken; zijne kleine, grijze oogen lichtten, hij was een geheel ander mensch: eigenlijk van bedaarde tot woesteling geworden. Met krampachtig bevende hand omknelde hij den arm zijner dochter en schudde het meisje heftig heen en weer:

“Ella,” stootte hij uit, “Ella, je liegt. Je hebt me, de hemel weet hoe lang al, belogen en bedrogen. Ondankbaar wurm! aan wien heb je te danken, dat je bent wie je bent? Wie heeft je rijk gemaakt?

Ik toch zeker, hè? Ik, maar niet omdat je je verslingeren zoudt aan zoo'n kleplooper, die je zoekt te verleiden en misschien zijn doel al bereikt heeft! Niet om hem en zijne schooierige bende zich te laten vetmesten van mijn duiten, versta je!” - Schaam je je niet? leugenaarster!’....

‘Dat ben ik niet,’ riep Ella, zich losrukkend uit de magere hand, die haar als eene klem in het vleesch van den molligen arm drong.

Zij ging vlak voor van Straaten staan. En hem strak aanziende met heur schoone, fonkelende oogen, sprak ze, schier kalm:

‘Papa, voor de laatste maal, ik lieg niet. Wat Mijnheer Städter en ik u zeiden is de heilige waarheid. Plechtig verklaar ik u, dat u hem en mij geheel

.... liet hij zich tooneelmatig, maar met bijzonder veel gratie, op de linkerknie voor haar neder. (Zie blz. 4.)

zonder grond verdenkt. Meer kan ik niet doen dan mijn woord geven, mijn eerewoord, daar ik mijne onschuld niet bewijzen kan, en ik hoop dat dit u genoeg zal wezen. U weet heel goed, Papa, dat ik te trotsch ben om te liegen.’

‘Hoor eens Ella, denk je soms, dat ik gek ben geworden? Ik zag hem vóór je op de knieën liggen; ik hoorde, dat hij je hartstochtelijk toesprak; moest ik soms gewacht hebben, tot hij je omhelsde, om dan nog afgescheept te worden met de boodschap, dat het allemaal maar een gekheidje was? De hemel mag weten, wat je hier boven al met hem hebt uitgehaald; zoo'n slampamper van een schilder is tot alles in staat; en eene rijke vrouw zou den verwilderden schooier lijken!’

Op deze woorden sprong Ella, als door eene giftige adder gebeten, op.

‘Zeg mij wat u wilt, mijnheer van Straaten, doch laat mijnheer Städter als 't u blieft onbesproken. Hij heeft zich nooit onbehoorlijk gedragen jegens mij en dat niet alleen, maar is zelfs altijd heel stijf geweest, veel te nederig.... en ik acht hem toch mijn meerdere.... ja, mijn meerdere: om zijn talent.’

‘Wel voor den duivel, wou jij me leeren wat ik zeggen of zwijgen moet, kwaadaardige schoolmeid, wat verbeeldt je je wel? Je komt in veertien dagen je kamer niet af; dat is andere taal, hè. Hoor je 't?’

Tot eenig antwoord stootte Ella een diep verachtelijk ‘Bah!’ uit.

Van Straaten liep driftig heen, en sloeg de deur van het atelier zóó hard achter zich toe, dat Bijou, eerst trillend onder eenen divan gekropen, nijdig keffend uit zijne schuilplaats te voorschijn sprong om, nog lang nagrommend, te protesteeren tegen zoo'n ongemanierdheid.

Eerst lang daarna, kwam Ella tot nadenken. Zij was er niet aan gewend heur tweeden vader driftig te zien tegen haar. Doorgaans was deze slechts teruggetrokken en stil, als zij iets deed, dat hem griefde. Tot eene uitbarsting was het nimmer gekomen. Hare verbazing benam Ella het vermogen om te redeneeren.

O, wèl was zij diep gegriefd, door dien haar immer vreemd gebleven man, met wien zij nooit meer dan hoog noodig was placht te spreken.

Een leugenaarster?

En dan - als iemand haar zijne liefde bekend

had, en ze hem tot echtgenoot wilde, wie 't ook ware, zij zou naar haren vader zijn gegaan om hem alles mede te deelen. Zoo hij zijne toestemming weigerde - ja, wat ze dan zou doen wist Ella niet; maar stille vrijerijtjes hebben! en het beleedigde meisje snikte van toorn.

Städter, haar eenige vertrouwde, als een hond weggejaagd! Städter, die brave, kiesche jonge man, die talentvolle kunstenaar, door heur vader een schoelje, een schooier gescholden!

Was zij niet immer vertrouwlijker jegens hem, dan hij jegens haar? Had hij ooit iets gedaan, dat van eene meer dan gewoon vriendschappelijke toenadering getuigde?

Hij zou nooit weer komen, dat wist zij. Al kwam Van Straaten er hem om bidden, de trotsche kunstenaar zou liever hongerlijden, dan ooit weer den drempel van zijnen honer betreden!

Ella nam een stuk zwart krijt en teekende op een nog geheel nieuw opgespannen doek, dat op haar ezel stond klaargezet, een meesterlijk karrikatuur van haren ‘Papa.’

Daarna ging zij op eenigen afstand er van zitten; bekeek haar werk aandachtig en - barstte eindelijk in hevig snikken uit!

II.

Städter had zijne werkplaats bij zich aan huis, in eene der laatst aangelegde straten van de schilderswijk te Amsterdam.

Welk een verschil tusschen het atelier van den echten kunstenaar, Städter, en dat van de liefhebberende Ella!

Bij den artist geen spoor van weelde: geen kostbaar tapijt op den vloer, geen ebbenhouten ezels en schoon ingelegde schilderdoozen. Geen kostbare kopieën in marmer stonden bij hem op rijke piedestals, geen dure lijsten omvatten zijne schilderstudies. Slechts met betrekking tot ééne benoodigdheid, kon men op Städter's atelier van weelde spreken: - een prachtig licht overstroomde er elk voorwerp.

Anton Städter kon tooveren met zijne eenvoudige meubels, zijne weinig kostbare planten, oude gipsmodellen en, uit gelezen kunsttijdschriften genomen, gravures. 't Zag er bij hem artistiek uit, zelfs als de onverbiddelijke schoonmaakster alle ‘schilderachtige’ wanordelijkheden voor degelijke, hollandsche properheid had doen plaats maken.

Toch was Anton er thans verdrietig ja zelfs boos, zeer boos! - Ditmaal had hij geen oog voor de stoute lijnen van zijn schoone torso-kopie; geen oog voor de prachtige vormen zijner drie Aphrodites; noch voor het aardige stilleven *in natura*, in gindschen hoek, schuin over de plek, waar zijn ezel staat. Toch geurden zijne trouw verzorgde bloemkens hem even vriendelijk toe, als immer; toch stond, daar tusschen, de lachende gestalte van Canova's Hébe even schoon als altijd.

Woedend had de schilder Van Straaten's woning verlaten; boos was hij thuisgekomen en, zonder zelfs zijnen vader te begroeten, regelrecht naar zijn atelier gegaan. Daar had hij een tijd lang opgewonden heen en weêr geloopen, tot eindelijk vermoeidheid hem dwong in zijnen leunstoel neer te vallen.

‘Als een hond weggejaagd!’.... en de jonge schilder balde krampachtig de gespierde vuisten. Was het al niet ellendig genoeg voor een artist, les te geven aan rijke liefhebberaars, hen te leeren peuteren aan een stilleven, lawaaimakend geschenk

voor den bloedverwant, die 't als eigen werk van neef die en die, met de noodige aanprijzingen toonen zal? Niet genoeg voor een jongen, fieren man, als Anton, uit de hoogte behandeld te worden, door den eersten den besten rijkaard, die meent hem zijne kunst te kunnen betalen!

En nu dit!

Ella kon hij van 't gebeurde geen verwijt maken: zij was dartel geweest, zooals zij zoo vaak was; alleen wat overmoedig voor een meisje, tegenover een jongman, als hij.

Maar, 'die ellendige Van Straaten!' En weder vloog hem het bloed naar de wangen, weder voelde hij de slapen bonzen, eene vreemde duizeligheid over zich komen.

'Anton!' klonk het zacht, en straks luider: 'Anton!' De schilder hief het hoofd op. Zijn vader stond vóór hem.

De goede man had zijn zoon hooren thuiskomen, en duidelijk aan diens woest heen en weêr loopen, op het atelier, bemerkt, dat er iets bijzonders moest gebeurd zijn. Hoewel begeerig de oorzaak van Anton's drift te weten, had hij zoo kalm mogelijk gewacht tot zijn zoon wat bedaarder geworden was.

'Ach, vader,' zei deze, 'ik ben zoo zwaar gegriefd!'

'Gegriefd? mijn jongen; gegriefd?' en de oude Städter voelde, dat hij driftig ging worden, 'door wien?'

Anton deed zijn vader in den leunstoel plaats nemen en, zelf op het schildersbankje gezeten, vertelde hij alles.

Ella had hem, na eene vorige les, eenige fotografieën van heur moeder getoond, en veel van de overledene verteld; zóó veel, en op zulk een innigen toon, dat hij nog heel lang nadacht over het gehoorde; dagen lang en vele uren van den nacht peinsde hij, steeds naar aanleiding van 't geen Ella hem, met stralende blikken en gloeiende wangen, had toevertrouwd. Er ontstond een plan bij hem, en rijpte. Hij zou aan zijne innerlijke behoefte, om die gehechtheid plastisch voor te stellen voldoen; kon het beter, dan door die twee schoone vrouwen af te beelden, elkander met de welgevormde armen omstrengelend, de oudere de jongere steunend? En, moest dat onderwerp hem niet in alle opzichten aantrekken, hem, die zich immers evenzeer aan zijn goeden vader had gehecht als Ella aan hare moeder?

Hij had de moeder zijner leerlinge wel gekend, maar had natuurlijk, eene fotografie noodig om zijne herinnering te helpen. Vreemd genoeg, hij dorst Ella niet van zijn plan spreken, vóór hij zeker was dat de uitvoering gelukken zou, en een voorwendsel, om een portret ter leen te vragen, wou hem maar niet invallen. Nu juist eene week geleden, vond hij de beste fotografie achteloos neêrgeworpen in eene groote portefeuille met etsen. Handig kaapte hij ze daaruit, met het voornemen heden morgen het geroofde op de oude plaats terug te leggen; wat stellig best zou kunnen geschieden, naar hij dacht, zonder dat Ella er iets van zou bemerken. Ongeluk-

kig, voorkwam zij hem, met hare koddige boetpredikatie.

Wat er verder voorviel was spoedig verhaald.

Deze bekentenis, want dat was het, daar Anton zijnen vader nimmer over zijn plan had gesproken, werkte zeer verschillend op de beide mannen.

De zoon voelde er zich door verlicht; de vader was er door in groote verlegenheid gebracht.

Hij dacht er niet aan 't zijnen zoon euvel te duiden, dat deze hem niet eer van zijn voornemen in kennis had gesteld; doch, dat dit niet was gebeurd beangstigde den ouden man. Waarom wilde Anton op zijne compositie juist Ella met hare moeder zelve brengen, en niet eenige andere vrouw? Nu zou hij de schilderij immers moeilijk kunnen tentoonstellen, veel minder verkoopen, zonder uitdrukkelijke toestemming van Ella! Of zou hij haar behouden willen; of Ella aanbieden? Hoe meer Städter er over nadacht, des te angstiger werd het hem te moede. ‘Zou Van Straaten wel zoo geheel en al ongelijk hebben,’ peinsde hij, ‘zou de toekomst niet hebben kunnen baren, wat deze zich reeds als werkelijkheid dacht?’

Anton vond het zeer onaangenaam, dat zijn vader bleef zwijgen, toen hij zijn verhaal geëindigd had.

‘Vader,’ vroeg hij, ‘u hebt me toch goed begrepen?’

‘Oordeel niet te hard, mijn jongen. De omstandigheden pleiten zoo sterk tegen je. Stel je eens in de plaats van den heer Van Straaten. Kon hij eigenlijk wel anders denken, dan hij deed? Nu zal juffrouw van Wildenzandt alles wel weer in orde hebben gebracht!

‘Alsof ik er dan toch ooit weer komen zou!’ riep Anton verontwaardigd uit. ‘Neen, vader, geen voet zet ik meer in dat huis; 'k zou 't niet kunnen, al wilde ik het. Terwijl ik aanbelde zou een....

‘Zie je wel, vent, daar is het einde van de verwarring al,’ zei Städter, terwijl hij, met een verhelderd gelaat, een briefje uit de hand der oude gedienstige aannam. ‘Zeker van den heer Van Straaten!’

Hij had goed geraden. 't Was een briefje aan zijn adres: ‘Lees maar eens voor, mijn jongen.’

Maar hoe? Anton had het briefje ingezien, was doodsbleek geworden; - verfrommeld lag het papier op den grond; - hij zette er den voet op, zóó heftig, dat zijn vader beefde van schrik.

‘Arme jongen!’

‘Arme jongen,’ herhaalde Anton somber, ‘ja wèl *arme* jongen en - arme vader! Hoor,’ en trillend van drift nam hij het briefje van den grond op: ‘hoor hoe goed alles weer terecht gekomen is.’

> ‘Mijnheer!
> “Bij dezen heb ik de eer u te berichten, dat ik genoodzaakt ben geworden, uw zoon de lessen op te zeggen, daar hij mijne dochter en ook mij ten zeerste heeft beleedigd. Ingesloten *f*25 - als hem nog komende voor deze maand. Het zal u bekend zijn, dat ik verleden week de rekening over de afgeloopen maand betaald heb.”
> Van Straaten.’

‘Heb, heb, heb!’ kon de woedende artist niet nalaten te spotten, ‘'t is alles bij die koopluî maar heb heb, heb!’ -

‘'t Zal niet lang meer duren, of de heele stad weet te vertellen, dat ik door Van Straaten de deur ben uitgejaagd, omdat ik zijne dochter beleedigde. Dan is het uit met mijne lessen, vader! weg is onze goede naam, en bedelen kunnen we gaan, bedelen! arme, arme vader!’

De oude Städter schudde langzaam het grijze hoofd:

‘Spreek zoo niet, mijn jongen. Het is erg, dat kan ik niet ontkennen, heel erg! Maar, laat je al je lessen verliezen; je hebt toch iets, dat geen laster je ontnemen kan, en dat is - je heerlijk talent, waarin je nog steeds te weinig gelooft; of liever, weinig in veinst te gelooven, omdat je meent je ouden vader meer thuis te kunnen brengen, wanneer je lessen geeft, dan wanneer je een flink stuk maakt. Zou dat zelfde ongeluk, dat je nu zoo terneer slaat, niet een zegen voor je kunnen worden, mijn beste jongen?’

‘Jawel, 't kan wel zijn, dat je spoedig vele van je lessen verliest. Laat je dat niet ontmoedigen.

Tot nu toe, heb je nooit gewerkt zooals je 't zeker zoudt gedaan hebben, als ik er niet geweest was. Je hebt nog altijd je talent niet voldoende geoefend, omdat het lesgeven je dadelijk voordeel aanbracht en je niets liever woudt, dan mij het leven zoo aangenaam mogelijk maken. Nu moet je wel schilderen, zooals je dat voor jezelf altijd zoo graag zoudt gedaan hebben, en mijn Anton zal toonen, welk een heerlijk talent hij zóó lang ongebruikt liet!’

‘Beste vader!’ riep Anton; en, vóór den ouden man neerknielend, legde hij het hoofd op diens knieën, precies alsof hij nog de kleine Anton was van jaren hèr, die over zijn verdriet nergens beter weenen kon dan aan de voeten van zijnen vader.

Lang bleven de beide mannen, in die houding, op het atelier.

De zon was ondergegaan, maar zij hadden het niet bemerkt; een tijdlang had de schemering hen omhuld en hadden de pleisterbeelden er spookachtig uitgezien zoo fantastisch werden zij in de duisternis; maar geen der beide mannen had op hunne grillige omgeving gelet.

Thans schoot de vriendelijke koningin van den nacht heur zilveren licht over de schoone groep.

‘Anton,’ zei Städter, eindelijk de stilte brekend, ‘kijk eens: wat een prachtig licht!’ Hij stond op, en nam zijn zoon met zich naar het venster.

Diep, zeer diep in den blauwen aether, flonkerde eene prachtige ster: ‘dat is je talent, jongen!’

Anton wees op de volle, door geen neveltje bedekte maanschijf; zijn vader stond in een zee van haar zacht schijnsel: ‘en dàt zachte schijnsel doet mij denken aan uw, haast vrouwelijk karakter, aan het moederlijke, dat u voor mij hebt, vadertje!’

De oude Städter had zich in lang niet zoo gelukkig gevoeld, als toen hij, op den avond van dien ongelukkigen dag, aan den arm van zijn zoon het atelier verliet.

Den volgenden morgen ontwaakte Anton uit een vaak onderbroken slaap, met de vraag op de lippen: ‘wat te doen?’

Vriendelijke zonnestraaltjes stoeiden met de kleurrijke strepen op het tapijt in zijne kamer, den ont-

wakende ten groete; doch deze zong niet, zooals hij gewoon was te doen, een hartelijk morgenariatje terug. Eén thema herhaalde hij slechts, en varieërde hij nu en dan: ‘Wat te doen?’

De lust bekroop hem een geweldigen slag tegen eene der zijden van het ledekant te geven. 't Zou hem goed doen, wanneer het, met hem er in, donderend en dreunend ineenviel. Hij wilde iets doen, iets bespottelijks, iets overijlds doen, op dit oogenblik was hem dat om 't even; als hij maar iets doen kon.

Weer verzonk Anton in een onvruchtbaar gepeins, over de vermoedelijke gevolgen van 't gebeurde. Van Straaten zou hem zwart maken bij ieder, dien hij kende. Anton wist dit; maar, zou men den lasterpraat gelooven? Had hij zijn verleden niet, dat voor hem pleitte, beter dan iemand het doen kon?

Hoe zou Ella zich houden onder dit alles?

De schilder stond op; kleedde zich, en liep met groote stappen de kamer op en neer. Hij drukte het voorhoofd tegen een der groote vensterruiten. Als hij 't eens insloeg! Wat zou het rinkelen; scherven zouden in gruis vallen op het kleine plaatsje; de buren zouden hunne hoofden uit het raam steken, om te zien wat er gaande was. ‘'t Is Anton Städter, dien men belasteren gaat!’ Zou hij hen tot antwoord op hunne onuitgesproken vragen toeroepen.

Nauwelijks was het dwaze denkbeeld gerezen, of het was, glimlachend, onderdrukt. Glimlachend, even maar! want de telkens weder oprijzende vraag: ‘hoe te handelen?’ die hem het grootste gedeelte van zijne nachtrust geroofd had, neep hem nu de lippen op elkander.

Van Straaten gaan bezoeken? 't Zou weinig baten. Bovendien, dat was hem onmogelijk. Hij begreep dat er, zoo hij daartoe kwam, slechts twee dingen gebeuren konden: - hij zou niet binnen gelaten worden of, zoo hij binnen gelaten werd, zou hij zijn toorn niet meester kunnen blijven.

Schrijven dan? Het briefje van Van Straaten beantwoorden? Maar hoe? Hij zou immers niet in staat zijn een ‘beleefd en net’ briefje te schrijven! Als hij schreef, zou 't zijn met eene pen in gal gedoopt, en welk een geducht wapen zou een dusgesteld briefje zijn in van Straaten's hand, een briefjen, dat men zoo gemakkelijk voor ‘onbeschoft’ zou kunnen laten doorgaan!

Eenige lieden, die hem 't meest genegen waren, terstond van het gebeurde in kennis stellen en zoo van Straaten voorkomen? Luttel zou het baten. Waartoe dan dien zwaren gang gedaan?

Städter ging naar zijn atelier.

Hij opende een raam. De binnenstroomende morgenlucht verfrischte en verhelderde hem. De stoel en de schildersbank stonden nog juist zoooals zij den vorigen avond gestaan hadden. Hij zette zich op het bankje neer, zonder het in 't minst te verschuiven, en legde de handen op den ledigen stoel, waar zijn vader gezeten had.

Juist, zijn vader! - die zou hem raden, het beste, zooals immer.

Kon de vader buiten den zoon niet, de zoon kon den vader niet missen. Zóó was het vóór jaren geweest, zóó was het ook nu nog; slechts hadden zij, in zekeren zin, van rollen gewisseld. Toch was, tot beider geluk, steeds de meerdere wijsheid aan den kant van den vader gebleven.

Terwijl hij wachtte op het slaan van half negen, op welk uur hem de oude man, al sinds jaren, aan de trap van het atelier, een zonnig ‘morgen, beste jongen!’ toeriep, deed Städter wat hij kon om zijne gedachten op een ander onderwerp te leiden.

Daar was zijne kunst, die hij zoo lief had; daar waren zijne plannen voor de toekomst; zijne slapend en wakend zoo verscheidene malen gedroomde droomen van het land, waar de citroenen bloeien.... hij trachtte zich te dwingen aan dat alles te denken, en hij dacht - aan een klein schandaaltje in de kleinsteedsche wereldstad, met hem tot hoofdpersoon; aan korte, vinnige briefjes, waarin hem zijne lessen werden afgezegd; aan zijn toorn en 't afmartelend besef van zijn onvermogen om iets aan den gang van dit kleine drama te wijzigen.

'Je zult der wereld toonen, welk eene kracht je zóó lang ongebruikt liet!' had zijn vader gezegd. De alles ontkleurende demon der moedeloosheid fluisterde hem in, dat zijn vader verblind voor hem was; dat deze zich omtrent zijn talent illusies schiep, die hij nooit zou kunnen verwezenlijken. Zóó zwak voelt zich de hand des kunstenaars als, in 't gemoed van den mensch, duisternis heerscht en verwarring.

O, als machtelooze toorn de tranen terug houdt; als onzekerheid omtrent de allernaaste toekomst een nacht schept voor de brandende oogen; als zich aan de pijnigende vraag: 'wat zal er gebeuren?' déze paart 'wat zal ik doen?' dan is er maar ééne macht, die ons kan ophouden, en die is: het geloof in ons zelf! Bij Städter was dat geloof er, maar hij wilde 't in deze sombere oogenblikken zich zelven niet bekennen, dat het er was. De ontstemde mensch coqueteerde, in arren moede, met den kunstenaar in hem; hij had behoefte aan diens troost, en aarzelde toch haar aan te nemen.

Daar klonk zijns vaders morgengroet! Er was een zeker iets in de stem van den ouden man, dat haar nóg hartelijker maakte dan gewoonlijk en tevens aandoenlijker. Zonder te antwoorden, snelde de geroepene naar beneden.

Somberziende menschen kunnen ons zoo overtuigend aantoonen, dat er maar al te veel geestelijken zijn, die ten eenen male den takt missen om lijdenden te troosten; dat er maar al te veel ouders zijn die, om dezelfde reden als die geestelijken, onvermogend zijn invloed ten goede op hunne kinderen uit te oefenen, wanneer dezen een groot verdriet kwelt. In dat treurige geval, kennen de geestelijken hunne lijdende parochianen, de ouders hunne lijdende kinderen niet genoeg om den sleutel te kunnen vinden, waarmee de ontstemde harp in 't hart der troost behoevende, enkel te stemmen is.

Zulk een sleutel bezat de oude Städter op het hart van zijnen Anton en hij wist er meesterlijk mede om te gaan.

Vooral hierin lag het groote geheim van zijn, bijna onbegrensden, invloed op zijnen zoon, dat hij dezen nooit liet merken, dat hij zulk een sleutel gebruikte,

en het voor diens gevoel steeds was, alsof de harmonie in zijn binnenste reeds op het zien van zijnen vader terugkeerde.

‘Heb je al een plan?’ vroeg Städter.

‘Hoe zou ik er een kunnen bedenken, zonder u!’

‘Overhaast je niet, Anton, laten we eerst bedaard afwachten, wat er gebeurt.’

‘Ach, vader, dat kan ik u wel voorspellen: een lasterlijk praatje doet de ronde; eenige briefjes worden verzonden; een schilder verliest zijn naam en zijn inkomen; hij moet met zijn braven, ouden vader armoe lijden! Noem mij nu niet zwaartillend. Ik weet zeker, dat dit gebeuren zal; ik wist dit gisteren al. Als ik maar iets doen kon; ik heb er zoo'n behoefte aan iets te doen; mij te verdedigen tegen den strijd, tegen

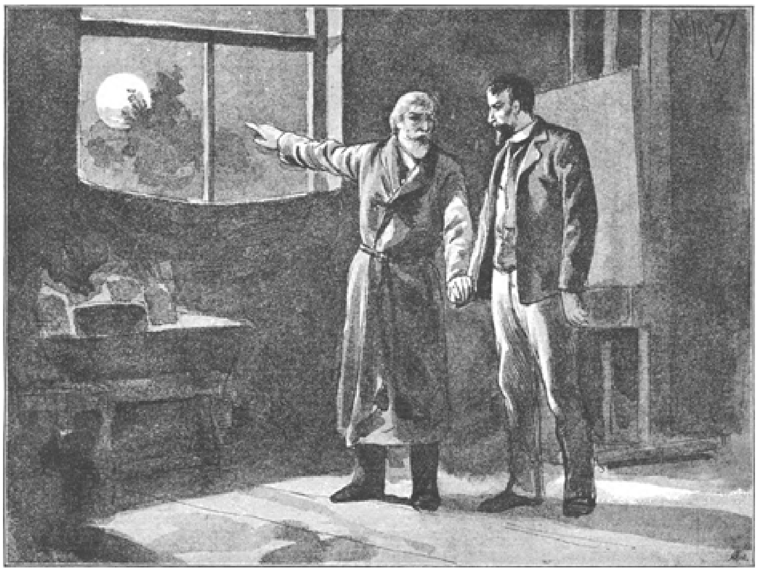

“dat is je talent, jongen!” (Zie blz. 7.)

zijn vader 't heel erg zou vinden, als hij 't maar dadelijk wegbracht.

Veel gevaar zag deze er niet in.

Wie den schilder op zijnen weg naar van Straaten's huis tegenkwam, moest wel vermoeden, dat deze bezig was eene heldendaad te verrichten. Want, met groote stappen snelde de jonge man door de straten der nieuwe wijken, sprong over talrijke plaatsen heen, waar de steenen opgebroken of nog niet gelegd waren, en keek zóó krijgshaftig in 't rond, of er wezenlijk gevaar was, dat drommen vijanden zich ergens in eene hinderlaag hadden geposteerd om, uit hunne schuilhoeken te voorschijn springend, hem te beletten zijn voornemen ten uitvoer te brengen.

De weg naar van Straaten's woning was spoedig afgelegd; het klepje van de brievenbus week ras, 't ons naderend ongeluk; al weet ik vooruit, dat ik moet. Zegt u mij nu, welke daad u de minst onverstandige vindt.’

De oude Städter glimlachte even om die, van zelfkennis getuigende vraag. Hij antwoordde niet dadelijk; maar keek den schilder vragend aan.

Deze noemde hem de reeds verworpen plannen.

‘Daar bedenk ik iets onschadelijks!’ riep Anton.

‘Ik zal Ella het portretje terugzenden, zonder er een woord bij te schrijven. Dat kan geen kwaad, en dan doe ik ten minste iets!’

‘Doe liever niets,’ raadde Städter nog. Maar, Anton was de kamer al uit, naar zijn atelier.

Weldra kwam hij met de fotografie terug; sloot haar in een couvert, adresseerde dat en vroeg of en de terugweg scheen nog korter. Met een: 'dat is ten minste iets gedaan!' kwam Anton bij zijnen vader terug.

Geen van beiden kon vermoeden, dat deze daad gewichtige gevolgen zou hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

Een uitspraak van Carlyle.

Toon mij den man, dien gij eert, en ik zal kunnen beoordeelen, wat ik van u zelf te verwachten heb.

Schalkschheid.
Gedicht van Joh. van Rijswijk de Jong. Muziek van Alex. W.A. Heyblom. Op. 49, No. 3.

Opgewekt en guitig voor te dragen. (M.M. □ - 126).

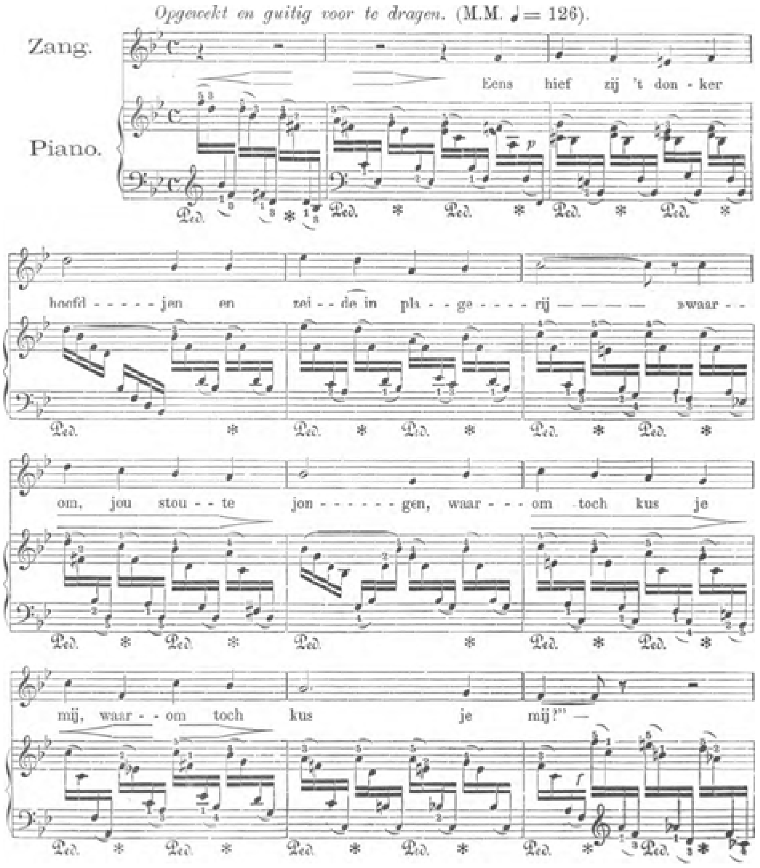

Eens hief zij 't don - ker
hoofd - - - - - jen en zei - - de in pla - - ge - - - - rij - - - -‘waar - -
om, jou stou - - te jon - - - - - - gen, waar - - - om toch kus je
mij, waar - - om toch kus je mij?’ -

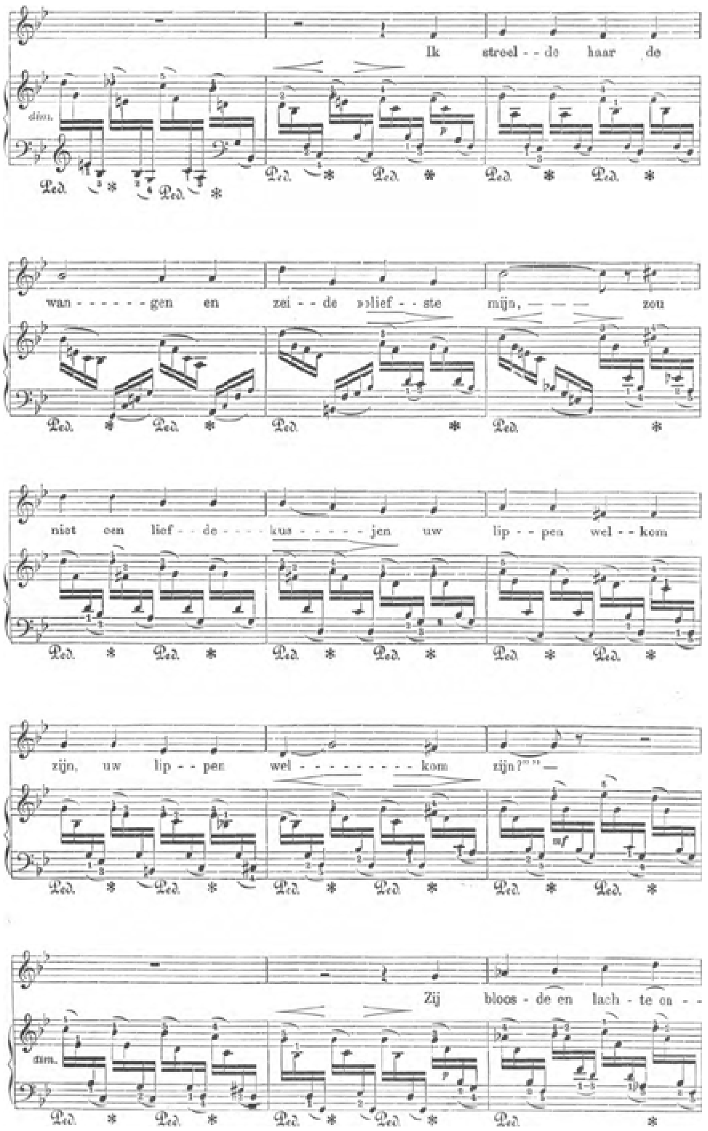

Ik streel - - de haar de
wan - - - - - - gen en zei - - de '"lief - - ste mijn, - - zou
niet een lief - - de - - - - kus - - - - - jen uw lip - - pen wel - - kom
zijn, uw lip - - pen wel - - - - - - - - - kom zijn?"' -
Zij bloos - de en lach - te on - -

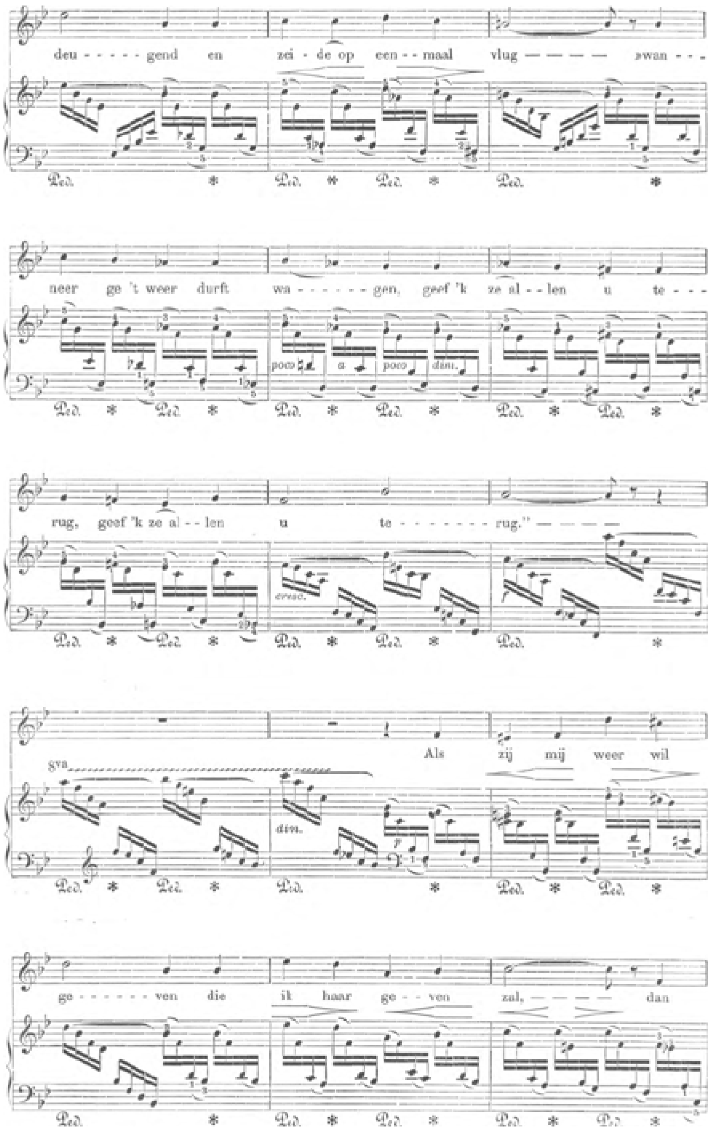

deu - - - - - gend en zei - de op een - - maal vlug - - - - ‘wan - - -
neer ge 't weer durft wa - - - - - - gen, geef 'k ze al - - len u te - - -
rug, geef 'k ze al - - len u te - - - - - - - rug.’ - - - -
Als zij mij weer wil
ge - - - - - - ven die ik haar ge - - ven zal, - - - - dan

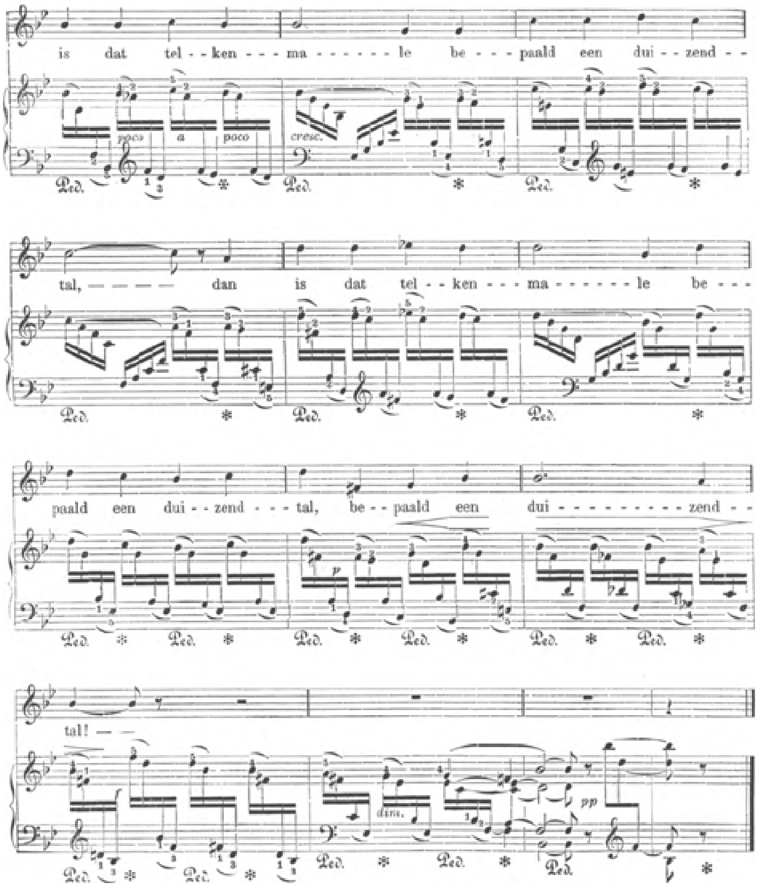

is dat tel - - ken - - - ma - - - - - - le be - - - paald een dui - - zend - -
tal, - - - - dan is dat tel - - ken - - - ma - - - - - - le be - - -
paald een dui - - zend - - - tal, be - - paald een dui - - - - - - - - - zend - -
tal! - -

De verwantschap der vorstenhuizen.

Toen Napoleon I op het toppunt zijner macht de gekroonde hoofden van Europa tot een algemeen congres uitnoodigde, zond hij negen en dertig brieven rond, die allen het opschrift droegen: '*Monsieur mon frère*' of '*Madame ma soeur!*' Even zoovele antwoorden kwamen terug, die natuurlijk allen met dezelfde toespraak begonnen '*Monsieur mon frère.*'

De toenmalige Franschen, die tijdgenooten der revolutie geweest en in het ongeloof aan het koningschap en zijn etiquette opgegroeid waren, spotten wel over dezen hartelijken vorm. Doch slechts met half recht, want afgezien van den Corsikaan zelf en zijn broeder in Constantinopel, waren inderdaad de overige 37 gekroonde hoofden in zulk een nauwen graad aan elkander verwant, dat zij, hoewel nu juist geen broeders en zusters, dan toch minstens neven en nichten, ooms en tantes, schoonbroeders en zusters, schoonouders en kinderen van elkander waren, kortom, in den grond der zaak slechts een enkele, veelvertakte, uitgebreide familie, vormden, die alle tronen van Europa in bezit hadden en dikwijls genoeg moeite deden om ze ook in andere werelddeelen te bestijgen.

Zoo was het in 't begin der eeuw en zoo is het nu nog; de verwantschap tusschen de Europeesche vorstenhoven is in dien tijd nog eerder toe- dan afgenomen en merkwaardig is het ongetwijfeld, dat allen - de Paus, de Sultan en de vorsten van Servië en Montenegro uitgezonderd - allen of geheel van Duitschen bloede zijn, of wel zulk een sterk mengsel van dat bloed in de aderen hebben, dat zij er gemakkelijk voor kunnen doorgaan. Men zou haast zeggen, dat het 'vorst zijn' een bij uitstek duitsche bediening is, want waar men ook zijn oogen slaat, op alle tronen van Europa zetelen geheele of halve Duitschers en als de Mexicanen niet zoo wreed met hun keizer Max gehandeld hadden, dan zou ook een echt germaansche heerscher zijn troon opgeslagen hebben, daar waar eens Cortez, dien van Montezuma ineen deed storten. Spanje, Portugal, Engeland, ons eigen land worden door Duitschers geregeerd.

Wil men echter van de dynastiën een geschikt overzicht verkrijgen, dan doet men goed ze in twee hoofdgroepen te verdeelen, een katholieke en een protestantsche helft; hoewel de grenslijn tusschen deze familiegroepen een enkelen keer overschreden wordt, blijven zij toch over het algemeen vrij wel gescheiden.

Boven aan de spits der katholieke vorstenhuizen staan natuurlijk de Habsburgers, die in zekeren zin, als de stichters van het nu heerschende stelsel van verzwagering tusschen de vorstelijke geslachten kunnen beschouwd worden. Men kent het latijnsche vers, dat eenigermate het devies werd van dit huis:

> 'Bella gerant alii, tu felix Austria, nube!
> Nam quae Mars aliis, dat tibi regna Venus.

De eerste groote voordeelen door huwelijksverbintenissen danken de Habsburgers voornamelijk aan de lichamelijke voorrechten van hun stam. Maria van Bourgondië, de erfgenaam van de groote monarchie van Karel den Stoute, nam van honderd aanzoeken dat van Maximiliaan van Oostenrijk aan, alleen omdat hij zoo mannelijk schoon was. Dezelfde schoonheid bezorgde aan hun zoon, Aartshertog Philips, de hand van Johanna - die later waanzinnig werd - de erfgenaam van Castilië en Arragon en daardoor van de geheele Nieuwe Wereld. In dezen Philips den Schoone, bereikte ook de mannelijke schoonheid der Habsburgers haar hoogtepunt. Zijn uiterlijk was

zoo schoon, zijn gestalte zoo edel, zijn gelaat zoo innemend, dat bij zijn intocht in een stad de vrouwen vol bewondering voor hem nederknielden, tot groote ergernis van Johanna, wier ijverzucht door de kleinste oplettendheid van haar man tegenover andere vrouwen aangewakkerd werd. Zijn vroege dood op 28-jarigen leeftijd dreef haar tot waanzin; men weet hoe zij zijn lijk niet wilde doen begraven en het jaren lang met zich voerde op haar tochten door het rijk.

Na Karel V sterft die beroemde schoonheid der Habsburgers uit; het huwelijk van Ferdinand I met Anna van Hongarije bracht wel is waar de kronen van dit land, van Bohemen, Moravië en Silezië in het huis der Habsburgers, maar ook de zware onderlip der Jagellonen.

Het verdwijnen der schoonheid uit het Habsburger stamhuis moet Metternich ernstige zorgen van staatkundigen aard hebben veroorzaakt. Men zegt, dat het aan hem te danken is, zoo keizer Frans Jozef het pad om de macht van zijn huis te vermeerderen, verliet en slechts de stem van zijn hart volgde. Hertogin Elisabeth in Beieren, thans keizerin van Oostenrijk, was een der schoonste vrouwen van haar tijd, doch haar kinderen gelijken volstrekt niet op haar en kunnen volstrekt niet op schoonheid bogen; wel schijnt een ander noodlottig erfdeel der Beiersche vorstenfamilie op haar zoon te zijn overgegaan; wij behoeven niet te herinneren aan het treurige lot van den Oostenrijkschen kroonprins, die in waanzin - hoe anders zulk een daad te verklaren? - de hand aan zich zelf sloeg.

Naast de Habsburgers en door vele banden van huwelijk aan hen verbonden, staan in de katholieke dynastie-groep de Wittelbachs bovenaan. In het jaar 1797 huwde Maximiliaan II, de schoone Caroline van Baden die hem vijf dochters schonk, waaronder twee paar tweelingen. De oudste daarvan huwde den lateren koning Friedrich Wilhelm I van Pruisen, den broeder van keizer Wilhelm I; haar tweelingzuster Emilie reikte haar hand aan den koning van Saksen; de derde dochter Sophie aan Aartshertog Frans Karel van Oostenrijk, vader van den tegenwoordigen keizer en haar tweelingzuster huwde ook in Saksen. De vijfde dochter eindelijk bleef in Beieren en huwde een vorst uit een beiersche zijlinie. Hij was niet rijk, maar goed, ontwikkeld en beschaafd; de kinderen uit dat huwelijk onderscheidden zich door voorrechten, welke de opmerkzaamheid van alle hoven op hen deden vestigen. Wij vermeldden reeds keizerin Elisabeth van Oostenrijk; haar zuster was de koningin van Napels, Maria Sophia, de heldin van Gaéta, die zoo heldhaftig haar troon verdedigde tegen Garribaldi's Roodhemden, door wie zij ten slotte verjaagd werd; de jongste dochter, thans hertogin van Alençon, stond eenmaal op het punt koningin van Beieren te worden; men ziet het hoeveel voordeelen en gunstige kansen een dynastie wachten als deze op schoone mannen of vrouwen roemen kan.

Zonderling dat in hetzelfde geslacht, hetwelk zijne vrouwen op verschillende tronen van Europa zag stijgen, verscheidene mannen tot burgerlijke vrouwen afdaalden, om met haar zoogenaamde morganatische huwelijken te sluiten. Zoo huwde een half broeder van de vijf schoone beiersche zusters, de dochter van zijn franschen meester Maria Anna Boley; dit huwelijk kwam niet tot stand dan na vele stormachtige tooneelen tusschen den koninklijken vader en zijn zoon, maar de zoon zette zijn plan door; later verhief de schoonpapa de vrouw zijns zoons tot den adelstand en schonk haar verscheidene domeinen. Deze hoogst gelukkige echtverbintenis duurde dertig jaar; zijn burgervrouw scheen prins Karel goed bevallen te zijn, want na haar dood huwde hij een andere vrouw van denzelfden stand, die later onder den naam van Henriëtte van Frankenburg eveneens geadeld werd.

Ook de broeder van keizerin Elisabeth van Oostenrijk verbond zich in 1857 met de dochter van een kleinen koopman, voor wie hij later den titel van gravin van Wallersee wist te verkrijgen; hij kon echter dit huwelijk eerst sluiten, nadat hij grootendeels afstand gedaan had van de voorrechten zijner geboorte; een dochter van gravin van Wallersee verwierf zich een treurige vermaardheid bij gelegenheid van het droevige drama van Meyerling en werd dientengevolge uit Oostenrijk en Beieren verbannen.

De morganatische huwelijken worden trouwens hoe langer hoe veelvuldiger aan de europeesche hoven; de democratische geest der eeuw heerscht ook in de paleizen der vorsten. Deze dalen af uit de ongenaakbaarheid, waartoe de etiquette hen veroordeelde en vergeten het liefst dat zij vorsten zijn, om geheel te kunnen doen zooals gewone menschen.

Het schijnt, dat nu hun macht en alleenheerschappij door de constitutiën gefnuikt zijn en men hun de handen gebonden heeft, de aardigheid er af is en de voorrechten van hun afgezonderde stelling, welke hun zoovele plichten opleggen, hen te zwaar drukken.

In Oostenrijk huwde aartshertog Johan, de dochter van een Tyroolschen postmeester, een andere aartshertog prins Hendrik nam een actrice, Leopoldine Hofman, tot gemalin en hoe een andere aartshertog Johan onlangs afstand deed van alle voorrechten zijner geboorte om - zooals later bleek - vrij te zijn een danseres te huwen, ligt nog in ons aller herinnering.

Leopold van Saksen Coburg, later eerste koning der Belgen, was met een tooneelspeelster, Caroline Bauer, gehuwd; het huwelijk werd echter ontbonden toen hij den Belgischen troon besteeg. De vader van keizer Wilhelm I van Duitschland trachtte aan de zijde eener freule von Harrach, later vorstin van Liegnitz, de smart te vergeten over den dood zijner eerste gade, de beroemde koningin Louise. Ook koning Willem I huwde een Belgische dame, de gravin d'Oultremont, in morganatischen echt.

Zelfs de vrouwen huwden dikwijls mannen, die niet van vorstelijk bloed waren; men denke slechts aan keizerin Marie Louise, Napoleon's weduwe, die tot tweemaal hertrouwde, eerst met graaf Neipperg, later met een graaf de Bombelles; aan koningin Maria Christina van Spanje, die met een zekeren hertog van Rianzarès hertrouwde en moeder werd van twaalf kinderen; aan de hertogin van Berry, later gravin Luchesi Palli; aan prinses Frederika van Hannover met baron van Pawel Ramingen enz. Een der eigenaardigste van dergelijke huwelijken is dat van een Sleeswijk-Holsteinsche prinses, tante der tegenwoordige Duitsche keizerin met den beroemden professor

Esmarch, een zeer bekend geneeskundige, die in 't huis der Hohenzollerns groote achting geniet.

Over het algemeen bestaat er nog altijd een hooge scheidingsmuur tusschen de geslachten die hun ontstaan danken aan dergelijke morganatische huwelijken en de regeerende dynastiën; slechts zelden wordt het aan genen vergund hun plaats in te nemen onder de regeerende vorstenfamiliën van hun land.

In den laatsten tijd echter is het, behalve aan de Bonapartes ook aan de leden van het huis Battenberg gelukt over dien muur te klimmen en zich een plaats te veroveren tot naast, zoo niet op de europeesche tronen; hun geval is te interessant om het niet mede te deelen.

Voor ongeveer zestig jaar hield de pruisische minister, Graaf Brühl, er een klerk op na, die de administratie van zijn landgoederen voerde, brieven copieerde en andere werktuigelijke bezigheden van ondergeschikten aard voor hem bezorgde. Deze man, wiens naam was Hauck, werd door een bloedverwant naar Warschau gelokt, waar hij, hoewel het hem eigenlijk aan degelijke kennis ontbrak, een soort van courant oprichtte; door een toeval verkreeg hij in deze betrekking de gunst van den stadhouder, Grootvorst Constantijn, die zijn zoon met zich mede nam in het leger, waar hij snel opklom tot overste en graaf.

De eerste vijanden, die deze held te zien kreeg, waren de poolsche opstandelingen, die hem doodschoten, toen hij uit zijn huis even op straat kwam. Om hem voor zijn zelfopoffering te beloonen werd zijn dochter in een Petersburger damesstift op staatskosten opgevoed. Het schoone, begaafde meisje maakte hier kennis met prins Alexander van Hessen, den broeder der toenmalige russische keizerin, die haar huwde en tengevolge daarvan zijn militaire loopbaan in Rusland verlaten moest. Hij keerde naar Darmstadt terug en verkreeg daar voor zijn vrouw den titel van Vorstin van Battenberg. Dit nu is de oorsprong der Battenbergers, die zooveel van zich deden spreken; op zijn minst zijn er vier broeders uit dit huwelijk gesproten, waarvan een met een Hessische prinses, kleindochter van koningin Victoria, een andere met prinses Beatrice, de eigen dochter van de Engelsche vorstin trouwde, terwijl de derde Alexander, de bekende held en ex-vorst van Bulgarije is, aan wien het gelegen had zwager van den Duitschen Keizer te worden, maar hij scheen genoeg te hebben aan tronen en prinsessen en huwde doodeenvoudig met een alles behalve schoone operazangeres. De tooneelprinsessen schijnen al zeer bijzondere bekoorlijkheden voor echte prinsen te bezitten, want de meeste morganatische huwelijken geschieden ten gunste van tooneelspeelsters, zangeressen of danseressen.

Heeft het huis Battenberg zich hoog verheven, nog hooger stegen de Coburgers; het landje Saksen-Saalfeld-Coburg was in de vorige eeuw op de kaart van

Duitschland haast niet te vinden, thans bestaat er haast geen vorstenhuis dat niet met de Coburgers verwant is. Het scheelde weinig, of het was geheel en al uit de rij der europeesche staten verdwenen gedurende het Weenercongres, en dat het niet gebeurde, was te danken aan prins Leopold, broeder der vorstin. Toen door zijn protesten, de onafhankelijkheid van zijn staatje gevestigd was, ging hij er op uit om machtige verbintenissen aan te knoopen. Zijn zuster huwde hij uit aan den Russischen grootvorsttroonopvolger Constantijn, en hij zelf trouwde prinses Charlotte, erfgenaam van den engelschen troon; deze beide huwelijken werkten echter niet veel uit. Charlotte stierf in het kraambed en de woeste Constantijn verstiet zijn vrouw. Leopold gaf echter de hoop niet op; hij zocht een troon, zooals anderen een betrekking zoeken; eerst dacht hij in Griekenland klaar te komen, maar toen hij merkte dat die kroon van binnen te veel doornen bevatte, zette hij haar niet op en vond een veel betere plaats in België, waar de troon ook leeg stond, tengevolge van den opstand der Belgen tegen den koning van Holland. Hij huwde de dochter van Louis Philippe en regeerde lang, gelukkig en vreedzaam, door heel Europa geacht om zijn staatsmans-wijsheid.

Toen eenige jaren later over de hand van koningin Maria van Portugal moest beschikt worden, zond hij er zijn neef Ferdinand van Coburg op af. De koningin had weinig zin in de partij. Zij hield niet van Duitschers en daarbij vond zij er bezwaar in een protestant te trouwen; nauwelijks echter had zij de schoone, ridderlijke figuur gezien, of haar bezwaren verdwenen, te meer daar hij tot het katholicisme overging. Dit huwelijk werd buitengewoon gelukkig en ook de Portugeezen waren onder hun duitschen vorst zeer gelukkig. Een derde Coburger op vreemden troon was de Prins van Engeland, de echtgenoot van koningin Victoria, thans nog diep door haar betreurd en door haar volk hoog geacht. Ook dat huwelijk heeft de koning van België doen sluiten.

Engeland noemde eeuwen geleden, den graaf Warwick, Koningmaker; met even veel recht kon men koning Leopold dezen titel geven en men moet bekennen, dat tot nu toe geen Coburger schande gebracht heeft over den troon, waarop hij zetelde. In den allerjongsten tijd heeft een andere Coburger, prins Ferdinand, mede een kleinzoon van Louis Philippe, den wankelenden troon van Bulgarije beklommen en hij weet zich met bewonderenswaardige vastheid op dezen grond, die zelfs een Alexander van Battenberg te glibberig voorkwam, staande te houden.

Op dezelfde wijze, maar nog sneller heeft zich het huis Denemarken geluk verworven. Het eigenlijke hoofd daarvan, hertog Karel van Sleeswijk-Holstein-Sonderburg-Glucksburg, leefde stil en eenzaam in Kiel en onderscheidde zich even als zijn geheele familie door zijn duitsche sympathiën; zijn broeder Christiaan alleen toonde zich op alle manieren de vriend van de Denen. Toen koning Friedrich VII van Denemarken kinderloos stierf, was eigenlijk de hertog van Sleeswijk-Holstein, vader der tegenwoordige keizerin van Duitschland, het eerst aan de beurt om zijn troon te bestijgen; maar de Denen wilden noch van hem, noch van zijn drie andere broeders, die officieren in Pruisischen en Oostenrijkschen dienst waren, iets weten, om hun voorkeur ten opzichte van Duitschland, en kozen prins Christiaan, die met zijn groote familie in zeer bescheiden omstandigheden ergens in Hessen woonde en door teekenlessen in zijn onderhoud voorzag, tot hun koning.

Langen tijd werd deze koning Christiaan onder zijn vorstelijke broeders als een parvenu beschouwd; niemand beschouwde hem als zijn gelijke. Zijn dochters werden grooter en hij moest toch naar een passende partij voor haar uitzien. Gelukkig waren

de drie meisjes beeldschoon, en koning Leopold van België, die altijd zoo vriendelijk en hulpvaardig was, en even graag koningen als koninginnen maakte, besloot den bezorgden vader een handje te helpen. Hij verzocht de oudste Alexandra op zijn kasteel van Laeken te logeeren; 't meisje viel in ieders smaak, zij was schitterend schoon, geestig en daarbij tengevolge van haar echt huiselijke opvoeding zeer eenvoudig en goedig. Koning Leopold wist haar aan zijn neef den prins van Wales te verbinden en ieder weet met hoeveel koninklijke gratie de eeuwig jonge prinses van Wales haar plaats naast den Engelschen troon weet in te nemen.

Na dit huwelijk viel de scheidsmuur tusschen het hof van Denemarken en de andere Europeesche hoven; de kinderen maakten hoe langer hoe meer carrière. George werd koning van Griekenland en kon nu zijn eigen vader als ‘monsieur mon frère’ betitelen. De onuitsprekelijk bevallige Dagmar, tweede dochter des huizes, werd verloofd met den Czarewitch en toen deze vroeg stierf, met diens broeder en is nu keizerin van alle Russen, de derde zuster Thyra is hertogin van Cumberland, eigenlijk koningin van Hannover; de kroonprins is met een Zweedsche prinses getrouwd en nog een andere zoon Waldemar heeft zich met een dochter uit het huis van Orléans verbonden. Men ziet, het huis Glücksburg heeft wel geluk gehad en men kan niet zeggen, dat de Sonderburgers zonder burg gebleven zijn.

Een andere familie, die door de huwelijken harer dochters tot aanzien is gekomen zijn de vorsten van Waldeck Pyrmont; ware de dood er niet tusschen beide gekomen, dan zou de oudste dochter eenmaal koningin van Wurtemberg geworden zijn, terwijl een andere, thans hertogin-weduwe van Albany, schoondochter van koningin Victoria is, en het niet noodig zal zijn hier aan te stippen, hoe een derde als onze koningin-regentes Emma, in naam van haar minderjarige dochter, over Nederland en zijn koloniën regeert.

Onder de Katholieke vorsten en vorstinnen, die echter op het oogenblik geen troon bekleeden, nemen de verschillende takken der Bourbons, Orléansen en Braganza's een groote plaats in; deze huwen echter meest onder elkander. Een enkelen keer verbinden zij zich met Oostenrijksche of Beiersche prinsen of prinsessen. De Orléansen echter, die vooral om hun grooten rijkdom zeer gezocht zijn, worden meer en meer in de regeerende dynastiën opgenomen; zoo is de koningin van Portugal, Amélie, een prinses van Orléans en wij maakten zooeven reeds melding van haar nicht, de vrouw van den Deenschen prins Waldemar, die door dit huwelijk schoonzuster is geworden van den Czaar, den Prins van Wales, den Koning van Griekenland, enz.

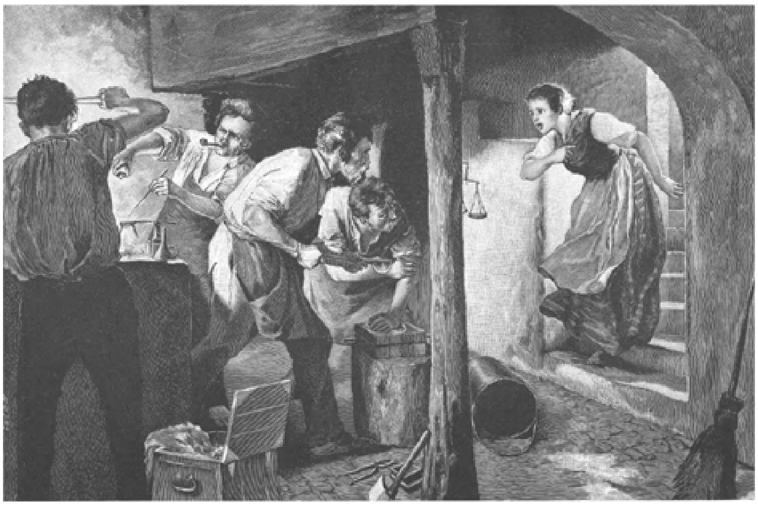

VALSCHE MUNTERS. Naar O. Bluhm. (Zie blz. 18.)

Nog meer van de anderen afgesloten, is de familie Bonaparte, die vroeger met verschillende der grootste hoven aangetrouwd was; de Italiaansche koningsfamilie is de eenige, met wie zij nog in verwantschap staan. Door haar slechte verhouding tot den Paus bevindt zich het huis van Savoye in den ban hij de Europeesche katholieke vorstenfamiliën, een protestantsche echtverbintenis zou het volk te veel ontstemmen en daardoor zijn de trouwlustige vorsten uit dit geslacht gedwongen, hun toevlucht te nemen tot hun eigen nichtjes, voor zoover de voorraad strekt en moest zelfs de onlangs overleden hertog van Aosta er toe komen, een stuitend huwelijk te sluiten met de dochter zijner eigene zuster prinses Laetitia Bonaparte.

Een ander geslacht, dat ook pas onlangs in de groote vorstenfamilie werd opgenomen is dat van de Bernadottes, die over Zweden en Noorwegen regeeren; het hoofd van dezen stam, de generaal Bernadotte, was even als zijn wapenmakker Murat, van zeer lage afkomst; toen hij tot troonopvolger van den kinderloozen Zweedschen koning benoemd werd, was hij met een vrouw van burgerlijke afkomst gehuwd. Een heusche prinses zou hem bezwaarlijk de hand hebben gereikt; zijn zoon Oskar I kon niets meer krijgen dan een prinsesje van Leuchtenberg, eerst de derde Bernadotte vermocht een echt vorstenkind, prinses Louise, dochter van onzen prins Frederik, naast zich op den troon verheffen; nu echter kunnen de prinsen kiezen waar zij willen. De kroonprinses is Victoria van Baden, kleindochter van keizer Wilhelm I van Duitschland.

De Russische Czarenfamilie, is wel grieksch-orthodox van geloof, maar kan toch tot de groote protestantsche groep gerekend worden. Peter de Groote was de eerste, die voor zijn zoon Alexis naar een buitenlandsche vrouw omzag. Hij slaagde er zoo goed in, dat het hem gelukte elf meer of minder schoone prinsessen ‘op staal’ naar St. Petersburg gezonden te krijgen; van daar moesten de dames haar hoogst vermoeiende reis naar Moskou voortzetten, en het mooiste van alles was, dat, toen zij daar aangekomen waren, de aanstaande bruidegom uit den ruimen voorraad geen keus wilde doen en zijn alles behalve gemakkelijke papa voor hem besliste, en den weerbarstigen zoon dwong, de lieftallige prinses Charlotte van Brunswijk-Wolfenbuttel te trouwen; hoe diep ongelukkig het arme schepsel werd met den opgedrongen bruidegom, die haar ten slotte, naar men zegt, doodsloeg, is algemeen bekend. Zijn eigen dochter uit tweeden echt, gaf Peter aan den Duitschen prins van Holstein-Goltorp ten huwelijk en na dien tijd stroomt het Duitsche bloed rijkelijk door de aderen der Romanoffs. Nooit echter hebben zij zich met katholieke vorstinnen in den echt verbonden, behalve grootvorst Constantijn, die afstand deed van zijn rechten op den Czarentroon, om met de katholieke Poolsche gravin Gruszewska te trouwen.

Zooals men ziet, zijn alle dynastiën van Europa nauw aan elkander verbonden; een uitzondering maken nog alleen de vorsten van Servië en Montenegro, maar het zal niet lang duren, of ook zij zullen zich aan het groote dynastie-concert aansluiten. De vorst van Montenegro heeft immers zoovele schoone dochters.

Het hoofd der protestantsche vorstengeslachten is ontegenzeggelijk het huis Hohenzollern, dat thans met de dubbele kroon van Pruisen en Duitschland gesierd is. De Pruisische roofarend, men weet het, is nooit verzadigd; geen wonder dat het, na zoovele landen op geweldige wijze te hebben bemachtigd, nu ook tracht langs den vreedzamen weg van het huwelijk zich in alle familiën van Europa binnen te dringen. Na de vorsten van hun land beroofd te hebben, tracht hij het gedane onrecht

weer goed te maken, door aan de kinderen van het volgende geslacht, de eer te gunnen in de keizersfamilie te worden opgenomen.

In hoeverre dit trouwen in enkele familiën bevorderlijk is aan de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling der nakomelingen mogen de geleerden onderzoeken. Eigenaardig mag het zeker genoemd worden, dat in de geschiedenis van nagenoeg elke dynastie een oogenblik voorkomt, waarop alle mannelijke afstammelingen ontbreken en het regeerende geslacht in de vrouwelijke linie moet vervolgd worden. Op deze wijze zijn om maar enkelen te noemen de Habsburgers weer tot nieuwen bloei gekomen door Maria Theresia; in Engeland heeft koningin Victoria aan een groote nakomelingschap het leven geschonken, in Spanje ging de oudere tak ook weer, hoewel zeer zwak aan het bloeien, door koningin Isabella en haar kleinzoon het koninkje Alphonse XIIII. Rusland's vorstenhuis stamt ook door de vrouwen alleen van Peter den Groote af; de oudere linie van de Bourbons die met den graaf van Chambord uitstierf, bloeit nog welig in den vrouwelijken tak, want zijn zuster, de hertogin van Parma, bezit vele kleinkinderen, en dat nu dit oogenblik ook voor ons land gekomen is, weet ieder maar al te goed.

Geheel Nederland heeft zijn hoop op het teere oranjebloempje gevestigd; moge ook door haar eens de oude Oranjestam zijn vroegeren luister herwinnen!

Valsche munters.

Diep in het bosch verschuilt zich een herberg; vroeger had hier een versterkt kasteel gestaan; op de grondvesten daarvan was thans de eenvoudige woning opgetrokken, die er kaal, armoedig, vervallen uitzag.

De enkele reizigers, die den eenzamen weg door het woud volgen, zijn de eenige gasten; op marktdagen alleen is het wat drukker en Liesje, het mooie, rissche dienstmeisje, heeft dan soms werk allen die òf een glas bier, òf brandewijn, òf warm eten òf brood aan haar bestellen, te bedienen.

Den waard zelf ziet men weinig: zijn vrouw nog minder; hij is een man met een onheilspellende tronie, gluiperige oogen, waggelenden gang, de vrouw heeft het te druk met haar kinderen; Liesje zorgt voor alles, Liesje is de ziel van het huis.

In de laatste maanden echter is de glimlach van Liesje's lippen verdwenen, haar wangen zien minder frisch, zij is nog altijd even vlug, maar toch de opgewektheid, waarmede zij al te vurige bewonderaars zoo aardig op hun plaats kan zetten, en voor ieder een goed woord over heeft, is weg.

Er zijn oogenblikken, dat zij lusteloos uit het raam

ziet in het door de herfststormen onbarmhartige heen en weer gezweepte woud; haar handen, die anders nooit rusten, liggen thans werkeloos in haar schoot, op haar naaiwerk.

Zij luistert soms aandachtig toe en wordt dan wit en rood; is er iets te hooren? Ja, heel in de diepte is 't of er hamerslagen vallen. Hoe kan dat, hier zoo ver in het woud? En dan wanneer de herberg gevuld is met gasten, dan kan men Liesje soms zien, opgewonden, vroolijk, schaterlachend, alleen opdat de anderen ook zullen lachen en zingen en het geluid verdooven dat zij altijd hoort en dat haar wanhopig maakt, het doffe vallen dier hamerslagen.

's Nachts hoort men ze nog duidelijker, want bij het vallen van den avond komen er mannen in de herberg, één voor één; zij kloppen driemaal aan een zijdeurtje zacht en behoedzaam, alleen wanneer Liesje voor een der ramen zit, komen zij door de gewone deur binnen; zij weten dan dat er geen vreemd volk in de gelagkamer zit.

Zij verdwijnen zoo spoedig als zij gekomen zijn, men weet niet waar, het zijn forsche mannen, eenige met sombere gezichten, andere vroolijk, lustig zelfs. Een hunner blijft soms achter en als er niemand bij is, dan neemt hij het lieve gezicht van Liesje in zijn handen en kust het telkens en telkens weer. Zij ziet naar hem op met tranen in de mooie, blauwe oogen.

‘Walter,’ zegt zij, ‘Walter, wanneer zult gij hen toch verlaten die ellendelingen! O sedert ik je geheim weet, heb ik rust noch duur! Och, lieve Walter, laat ons samen van hier gaan! Verlaat hun zondig gezelschap, dat je niets dan schande en ramp kan aanbrengen.’

Hij schudt het hoofd; 't is een knappe jongen, alles in hem verraadt den man van goede afkomst, maar die echter door eigen schuld steeds dieper en dieper gezonken is.

‘Later, mijn duifje! Later! Eerst moet ik rijk zijn, eerst moet ik middelen hebben om terug te keeren onder mijn gelijken en jou de plaats te geven, die je toekomt, dan Liesje zult ge barones zijn, mijn lieve, mooie vrouw!’

Zij schudt treurig het hoofd.

‘Neen Walter! Tot dien prijs wil ik geen adel koopen! Geloof mij, wat je doet is slecht; daar kan geen zegen op rusten. Laten wij van hier gaan, ik heb je trouw gezworen, ik volg je overal, dan zullen wij een nieuw, een beter leven beginnen. Wat komt het er op aan of wij arm zijn, als wij ons hoofd vrij kunnen opheffen!’

Hij lacht en strijkt haar langs de kin.

‘Mijn lieve, kleine dweepster! Geef mij een zoen, Liesje! En blijf trouw op je post staan, om ons te waarschuwen als er onraad dreigt. Ik ken slechts een ramp op aarde, armoede, en dan zou ik jou daaraan opofferen! Dag kind! Spoedig zijn wij klaar!’

‘Och Walter! Dan zal ik maar heen gaan, ik kan hier niet blijven, sinds ik weet, wat hier gebeurt.’

‘Je zult blijven, Lize! Ik verlang het en je kunt mij niet ongelukkig maken!’

Weg was hij; een luik had zich onder zijn voeten geopend en daar was hij onder verdwenen.

Liesje bleef snikkend aan het raam staan. Ja 't was een vreeselijke ontdekking geweest, toen zij merkte dat onder de herberg in de gewelven van het oude kasteel valsche munters hun werkplaats hadden. Liesje's eerste gedachte was heen te gaan, terug te keeren naar haar brave, eerlijke ouders, maar het was te laat. Zij kon niet meer weg; zij had haar hart reeds gegeven aan een hunner, aan Walter, de zoon van

een oud adellijk geslacht, die echter door slechte makkers en eigen wangedrag hoe langer hoe dieper was afgedaald. Zij had hem echter lief met haar onschuldig, rein hart; zij droomde er van hem op te heffen, te verbeteren; hij kon soms zoo aandachtig naar haar luisteren als zij hem goeden raad gaf, maar plotseling hoorde zij, dat hij tot de bende valsche munters behoorde, zelfs een van de opperhoofden was. Arm Liesje! zij was zoo zwak om te blijven, om zelfs hun slecht bedrijf te bewaken, op post te staan uren lang uit vrees dat de politie hun zou overvallen.

Dat ging maanden goed. Spoedig zeide Walter zou men gereed zijn!

Maar eens op een avond terwijl Liesje voor het raam stond, angstig luisterend naar elk geritsel - want eenige dagen geleden waren verdachte mannen in de herberg geweest en hadden haar zoo vreemd ondervraagd - hoorde zij paardengetrappel in de verte. Buiten zich zelf van angst opent zij het luik, vliegt de trap af en verschijnt in de werkplaats, waar de valsche munters druk aan het werk zijn. Vlak voor haar staat Walter met zijn hand op de pers drukkend.

‘Vlucht! vlucht!’ roept zij en snelt weer terug naar boven; een oogenblik later komen de mannen der wet en Liesje ontvangt hen oogenschijnlijk kalm, glimlachend, vriendelijk. Zij antwoordt op hun vragen zoo argeloos onschuldig, dat zelfs de in hun vak vergrijsde mannen er door in twijfel raken, maar toch zij moeten onderzoeken en daar begint het. Liesje volgt hen of gaat hen voor, eindelijk vinden zij den weg naar de gewelven. Hoe houdt Liesje het vol? Zij beeft inwendig als een riet en zij schijnt zoo kalm, zoo vroolijk. O zij wist zelf niet, dat zij zoo huichelen kon!

Men komt binnen, daar is niets, niets meer! Geen spoor van de werkzaamheid van zooeven, geen spoor van de arbeiders. Liesje's moeite is niet onbeloond, maar als de mannen knorrig en ontevreden vertrokken zijn, dan voelt zij dat de taak boven haar krachten is; zij neemt een kloek besluit en vertrekt naar haar ouders, waar zij trachten zal de valsche munters te vergeten.

Walter is gered voor dezen keer, maar voor een volgende? Nu daar waagt zij zich niet meer aan!

Het groothertogdom Luxemburg
door Melati van Java.

Een land behoeft nu juist niet groot en machtig te zijn, om gelukkig te mogen heeten; in een groot land gaat het als in deftige huishoudens: men doet er veel voor het vertoon, veel voor het uiterlijke optreden tegenover de buitenwereld, voor de *chic*, zooals men het gemeenzaam uitdrukt.

Dat kost geld, veel geld, en het gevolg daarvan

is, dat de kinderen van het huis, of van het land, daardoor te kort komen en allerlei aangename maar

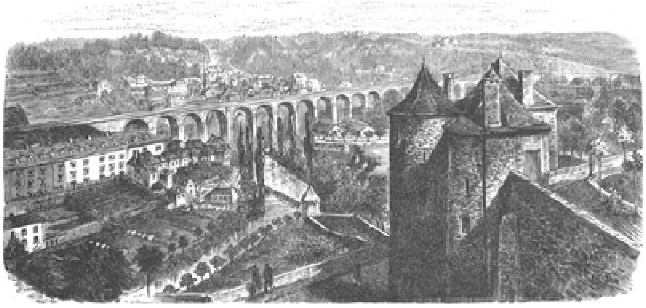

DE PFAFFENTHALPOORT IN LUXEMBURG.

overtollige niet alleen doch ook allerlei noodzakelijke behoeften hun onttrokken worden. Er zijn te veel hoofden, dan dat men alle zinnen zou kunnen tevreden stellen, al wilde of kon men dat ook; meestal kan men niet en het gevolg is òf een eindeloos gepruttel, een ontevredenheid met de bestaande orde der zaken, die aanleiding geeft tot allerlei betreurenswaardige tooneelen: opstand, samenzweringen, omwentelingen, òf wel de onderdanen, begrijpende dat er voor hen niet genoeg af kan vallen van de groote staatsruif, dat het groote vaderland zijn kinderen niet kan of wil onderhouden, schudden het stof van hun schoenen en, al kost het hun ook veel, vertrekken naar andere landen, in de hoop daar betere toestanden te vinden. Hieraan is 't zeker toe te schrijven dat men zeer vele vertegenwoordigers van groote natiën in den vreemde aantreft en van de kleinere, zelfs naar evenredigheid, zoo bitter weinig.

Wie maakte ooit kennis met een zoon van Monaco, San-Marino of Andorra,

BOULEVARD DU VIADUC TE LUXEMBURG.. (Zie blz. 26.)

wie ontmoette anders dan hoogst zelden een Luxemburger? Al is geen dezer kleinere staten nu juist een Utopia te noemen, al heeft ook daar de medaille ongetwijfeld haar keerzijde, over het algemeen kan men aannemen, dat in deze duodecimo landjes het individu beter tot zijn recht komt, dat hij daar meer alles krijgt, waarop hij als staatsburger recht heeft en dus ook niet de behoefte in zich voelt opkomen om in den vreemde zijn geluk te beproeven. Van al die kleine staten is er waarschijnlijk geen, dat zoo in alle opzichten het ideaal van een gelukkig land nabij komt als het Groothertogdom Luxemburg.

Tot nog zeer kort geleden voelden wij Nederlanders ons aan dit land zeer nauw verbonden. De Luxemburgers immers, hoewel geheel van ons gescheiden, behoorden

door hun vorst min of meer tot de onzen. De Groothertog van Luxemburg was onze koning; de Oranjes door ons zoo geliefd en geëerd, stonden ook bij hun andere onderdanen in hoog aanzien.

De dood, helaas! verscheurde dien band. Luxemburg's constitutie erkent geen vrouw als souverein, en nu de koningskroon der Nederlanden op een vrouwelijk hoofd is overgegaan, werd de jongere mannelijke tak der Nassau's geroepen om den groothertogelijken diadeem te dragen.

Merkwaardig is het zeker, dat na zooveel eeuwen het land weer geregeerd wordt door de afstammelingen van een zijner oudste geslachten. De Oranje-Nassau's toch zijn eigenlijk uit Luxemburg afkomstig; de burcht Vianden, waarvan men nu nog de trotsche overblijfselen bewonderen kan, was de bakermat van dit roemrijke geslacht. Een samenloop van omstandigheden bracht Luxemburg opnieuw onder den scepter der Nassau's.

Wie den naam van Luxemburg hoort, denkt on-

willekeurig aan een schoon, maar woest land, aan een land vol wilde rotsen en bosschen, vol sombere bouwvallen en droevige legenden, een land poëtisch schoon, maar daarom ook onherbergzaam en ruw. Wie zich dat verbeeldt, vergist zich deerlijk! Schoon is Luxemburg zeker, en poëtisch ook; wat de Koning-Groothertog in zijn koninkrijk miste, vond hij in zijn groothertogdom in ruime mate terug: bosschen, bergen en dalen; maar daarom behoeft een land nog niet woest en wild te zijn. Integendeel, Luxemburg is een welvarend land, dat goed bebouwd is en tusschen zijn rotsen en wouden, dalen vertoont, waar het goudgele graan op uitgestrekte akkers golft, waar de talrijke beekjes vette weiden besproeien en welige boomgaarden een goeden oogst beloven. Vooral het zuidelijk gedeelte van Luxemburg is vruchtbaar en voor den landbouw zeer geschikt. Het noord-oostelijke gedeelte, het kale

HET OUDE REGEERINGSHUIS IN LUXEMBURG. (Zie blz. 25.)

oosten, is minder vruchtbaar maar toch ook daar vindt men evenmin als in het overige Luxemburg de nijpende armoede, die in grootere landen tot zooveel verwarringen en ellende voert.

Kolossale rijkdommen, 't is waar, moet men in Luxemburg evenmin zoeken, maar als het waar is, dat vooral in den middenstand de meeste kans bestaat tot een gelukkig leven, dan zijn de kansen op geluk nergens grooter dan in dit Groothertogdom. Ieder dorpeling heeft zijn eigen lapje grond, hij bezit een plek aarde, dat hij het zijne kan noemen, een onschatbaar voorrecht, dat hem aanspoort dat stukje land zoo goed mogelijk te bebouwen. De bosschen en weiden behooren aan de gemeente, waartoe hij behoort; hij heeft er dus ook recht op en vindt daar vrij hout en voedsel voor zijn vee. Visch en wild brengen hem de rivieren en bosschen in ruime mate aan. Zelf teelt hij zijn groenten en mest zijn varkens; zijn koe staat op stal en voorziet hem van melk.

Op verschillende wijzen kan de Luxemburger in zijn onderhoud voorzien; land- en wijnbouw, veeteelt en vele takken van industrie staan te zijner beschikking.

Er zijn thans bovendien allerlei soorten van fabrieken in Luxemburg, men maakt daarin handschoenen, papier, tapijten, sigaren, hoeden enz. IJzergieterijen, branderijen,

bierbrouwerijen en pannenbakkerijen, houtzaagmolens en kalkbranderijen brengen leven, beweging en vertier in het land.

In Zuid-Luxemburg is men ook nog druk aan het ontginnen van steen- en ijzergroeven, welker producten, naar Frankrijk en Duitschland vervoerd, een bron van nieuwe inkomsten en stoffelijke welvaart voor de nijvere bevolking beloven te worden.

Wat heden ten dage hoe langer, hoe zeldzamer wordt, vindt men in Luxemburg: een tevreden bevolking; terwijl overal elders gemopperd, gestookt, ‘gestriked’ wordt, wil de Luxemburger zijn toestand met niemand ter wereld ruilen; hij heeft het goed en, o wonder der wonderen! hij bekent het graag; één ding is er, waarvoor hij bang is als voor den dood! Dat is annexatie. Zijn onafhankelijkheid is zijn kostbaarste schat; geen wonder ook als men hoort, welke voordeelen zij hem bezorgt.

De gang, die zoovelen in andere groote en kleine landen zoo zwaar valt, naar den Rijks- en Gemeenteontvanger, behoeft den Luxemburger niet zoo onaangenaam te zijn want waarlijk drukkend is het belastingstelsel in het gelukkige landje niet.

De begrooting sluit zelfs - het klinkt op het einde der 19de eeuw haast als een sprookje - met een aanzienlijk overschot; en dan nog komen alle uitgaven het land zelf ten goede; alles wordt voor de volksontwikkeling en de algemeene welvaart gedaan, maar.... Luxemburg heeft dan ook geen staande legers, het heeft niet noodig millioenen en millioenen op te brengen, om zijn buren links en rechts schrik aan te jagen. Zijn onzijdigheid toch is door de mogendheden erkend en het behoeft geen ander leger op de been te houden dan een enkele compagnie gendarmes bestaande uit 140 man en 3 officieren en een bataillon jagers sterk 240 manschappen, staande onder de bevelen van een 12-tal officieren, allen vrijwilligers. Gelukkig land! dat zoo goed als geen loting kent en geen belastingen en geen nadeelige saldo's in de begrooting en haast geen diplomatie. Is het wonder dan dat dit gelukkig volkje dankbaar hecht aan zijn onafhankelijkheid niet alleen maar ook aan de vorsten, die daarvan als het ware de borgen zijn?

Die onafhankelijkheid is een kostbaar goed, maar even als alles wat kostbaar is ook uiterst broos en gevaarlijk. Luxemburg is van drie kanten tusschen verschillende rijken, België, Frankrijk en Duitschland geklemd, maar 't zijn vooral de klauwen van den Duitschen roofarend, die het hart der brave Luxemburgers met schrik vervullen. Hij vermoedt, te recht of te onrecht dat Pruisen op zijn schoon, welvarend land loert, hij weet ook hoe weinig tractaten en schoone beloften gelden, hoe tegen het

recht van den sterksten op den duur niets bestand is, en daarom had het dan ook zijn Koning-Groothertog lief, maar vooral zijn luitenant, den edelen prins Hendrik, die te midden zijner Luxemburgers zooveel lief en leed ondervond, die hier zijn eerste gemalin verloor, maar ook met zijn tweede, jonge vrouw de wittebroodsweken van hun zoo korten echt doorleefde, en zelf door den wreeden dood aan de liefde zijner onderdanen ontrukt werd.

Het pleit èn voor de Luxemburgers èn voor de vorsten van Oranje dat zij elkander zoo goed verstaan en zoo gaarne mochten lijden ondanks het verschil van godsdienst. De Luxemburgers toch zijn allen - en zij zijn 210.000 in getal - katholiek; hun Groothertogen daarentegen zijn protestant, een bewijs dat zij van beide kanten elkanders overtuiging wisten te eerbiedigen.

Een ander gevolg van Luxemburg's eigenaardige ligging is zijn dubbele taal: behalve zijn patois heeft het geen eigen spraak; elk beschaafd Luxemburger dient Fransch en Duitsch te kennen; vele steden, dorpen en rivieren hebben zelfs twee namen die geheel van elkander verschillen.

De officieele taal is het Fransch, sedert eeuwen is zij dit geweest, toen Luxemburg in 1444 bij Bourgondië werd ingelijfd. Vroeger was het evenals Holland en Brabant aan het Duitsche rijk cijnsplichtig. Later deelde het in alle lotgevallen der Zuidelijke Nederlanden en werd eindelijk in 1813 als onafhankelijk Groothertogdom aan Koning Willem I gegeven in ruil voor zijn bezittingen in Duitschland.

Na den opstand van '30 verloor het zijn westelijk gedeelte, dat Belgisch Luxemburg werd, en het groothertogdom werd in den Duitschen Bond opgenomen. Duitsche soldaten hielden garnizoen in Echternach, Diekirch en Ettelbruck. In '67 werd het Groothertogdom los gemaakt van den Bond en het zag - tot zijn vreugde? - de glinsterende helmen en de fraaie uniformen vertrekken, de vesting der hoofdstad werd ontmanteld en Luxemburg kreeg een constitutie.

Het land werd misschien door al die lotwisselingen steeds gelukkiger, maar ook kleiner en kleiner; vroeger tot 1354, heette het graafschap der Ardennen, toen werd het tot hertogdom verheven, maar het was toen wel vijfmaal grooter dan thans nu het den deftigen titel van Groothertogdom draagt.

Is de taal der deftige kringen en der officieele wereld Fransch, de volkstaal, het patois, is een soort van plat Duitsch, waaraan de Luxemburgers vol trots een hoogen ouderdom toeschrijven en het laten opklimmen tot Karel den Grooten, die 10.000 overwonnen Saksers naar de Ardennen zou hebben gezonden.

Dit patois is niet mooier of leelijker dan alle andere platte dialecten, en niemand, behalve een rechtgeaarde Luxemburger, zal het noodig vinden daaraan zulk een deftige afkomst toe te schrijven en er zoo trotsch op te zijn. In de gerechtshoven heerscht soms een echte babylonische spraakverwarring. Het getuigenverhoor heeft plaats in het Luxemburgsch. De officier van justitie spreekt Fransch, maar leest de officieele stukken van het requisitoir in het Duitsch voor, ook de instructie en uitspraak geschiedt in het Duitsch.

Voor het onderwijs wordt ook veel in Luxemburg gedaan, hoewel er geen universiteit is, zoodat een jong mensch, die hoogere studiën doen wil, zich naar het buitenland moet begeven. Het middelbaar onderwijs bloeit er zeer: er is een Athenaeum in de hoofdstad en progymnasia in de andere steden, maar aan het lager onderwijs besteedt de Regeering de meeste zorg. De schoolplicht is er ook ingevoerd

en volgens de laatste officieele opgaven waren er op de 2168 lotelingen, slechts 11 die noch lezen, noch schrijven en 22 die alleen lezen kunnen.

Dat de Luxemburgers voor hun vrijheid niet alleen in woorden dankbaar zijn, maar er ook voor durven vechten, bewezen zij in het einde der vorige eeuw, toen de Fransche revolutionnairen hun land bezetten; zij begonnen een boerenkrijg, gelijk aan den guerilla-oorlog in Spanje en den opstand der Vendée in '93. De boeren stonden op en kozen de edellieden tot hun hoofden en toen de gehate conscriptie werd uitgeschreven, verbonden zich ook de steden Ettelbruck, Vianden, Wiltz enz. met hen, weigerden aan het dwangbevel te voldoen en trachtten de onderdrukkers te verjagen.

Jules de Rousseau, een twintigjarig edelman zette zich aan hun hoofd, maar zij moesten voor de overmacht bukken, hoewel zij zich allen met stokken en zeisen gewapend, dapper weerden. In 1794 werden hun opperhoofden te Luxemburg onthoofd en daarmede was de opstand met geweld ten einde gebracht.

Ziehier in groote trekken den inwendigen toestand geschetst van het land, dat tot vóór eenige maanden door een dynastiek en band met Nederland verbonden was, en waar thans in vollen vrede de 73-jarige Adolf van Nassau den Groothertogelijken troon beklommen heeft. Inderdaad de oude dag legde den verdreven vorst wel een fraai juweel zonder eenige moeite van zijn kant in den schoot, want zoo er een kroon bestaat, die weinig doornen schijnt te verbergen, dan is het ongetwijfeld de Luxemburgsche. Een schoon land, een behoorlijke constitutie, een tevreden, welvarende bevolking, geen leger van eenige beteekenis, ‘Mein Liebchen, was willst Du noch mehr?’

Waarlijk, als hij het zijn onderdanen niet lastig maakt, staat Adolf nog een prettige, oude dag te wachten; menig vorst, die met moeite zich op zijn schommelenden troon tracht staande te houden, zal hem zijn positie benijden.

Het roode spook van het socialisme, dat zoo menig koning een nachtmerrie bezorgt, blijft ver van zijn slaapvertrek; gekibbel over koloniale aangelegenheden, last met weerbarstige Kamers en bazige ministers of rijkskanseliers behoeft hij niet te vreezen. Hoe minder hij zich met zijn landje bemoeit, hoe meer hij het karretje het zandwegje laat afglijden, hoe beter het voor beide partijen is. Hij kan het er zich zelf en zijn gezin zoo aangenaam mogelijk maken.

Het land waar hij nu zijn residentie heeft gevestigd, is er een, waarvan nu menigeen heerlijk droomt, hetzij wanneer hij in dankbare herinnering daaraan terug denkt, omdat hij er den vorigen zomer zulke heerlijke dagen doorbracht, hetzij omdat het hem in deze koude, barre winterdagen zoo'n verademing schenkt aan het volgende schoone jaargetijde te den-

ken, wanneer hij van plan is eenigen tijd zijn v i l l e g i a t u r a te nemen in het mooie Luxemburg.

Het Groothertogdom immers deelt sedert eenige jaren met den Rhijn en den Haag, de eer tot doel der uitstapjes te dienen van de reislustige Hollanders, die ten wille van *les beaux yeux de la cassette* hun buitenlandsche tochten niet zoo heel ver kunnen uitstrekken.

Voor dezulken is Luxemburg bepaald een uitkomst; de reis is niet duur, het land wedijvert op vele punten met den Haag, den Saksischen Schweitz en zelfs Zwitserland, en het logies is daar in sommige plaatsen belachelijk goedkoop.

Geen wonder, dat hoe langer hoe meer Luxemburg het paradijs der Hollandsche touristen, met geen overvulde beurzen, begint te worden.

In de maanden Juli en Augustus bedekken zwermen reizigers het schoone land, en er bestaat alle vrees, dat weldra de aartsvaderlijke gewoonten uit de hotels spoedig verdwijnen zullen, om plaats te maken voor het moderne roofriddersysteem, waarvan de vertegenwoordigers in hun zwarte frakken en net gepommadeerde hoofden er op uit zijn de arme, onnoozele mannelijke en vrouwelijke touristen onbarmhartig te plukharen.

De hoofdstad van Luxemburg ligt geheel aan de zuidelijke grens; langen tijd gold zij voor het Gibraltar van het Noorden; haar ligging behoorde naast die van Salzburg en Insprück tot de schoonste van Europa; in '67 werd de vesting echter gesloopt, tengevolge van een besluit der Groote Mogendheden. De stad heeft daardoor veel van haar trotsch en streng uitzicht verloren, maar won daardoor veel in bevalligheid, want waar vroeger de dreigende bastions, hooge wallen en ijzeren poorten zich verhieven ziet men thans breede boulevards en fraai aangelegde parken; waar vroeger de geweldige attributen van den oorlog den toeschouwer aangrijnsden, waar Mars zijn bronzen paleis voor de eeuwigheid scheen te hebben opgericht, lacht thans vroolijk en vriendelijk de lieftallige Flora, omringd door haar bonten en geurigen kinderstoet.

Over de droog gemaakte grachten, die de stad van haar voorsteden scheiden, reiken thans reusachtige viaducten, op vele bogen rustend; hier en daar herinneren nog onverdelgbare poorten en bastions aan de vroegere dagen van verschrikking, maar de grimmige leeuw heeft zijn klauwen verloren, niemand is er, die nog voor het afgetakelde ondier vreest. Zoo zijn alle werken des oorlogs, verblijven des vredes geworden, de kazernes, die vroeger een pruissisch leger herbergden, dienen thans tot fabrieken. Wat echter geen besluit der Mogendheden vernietigen kon het zijn de natuurlijke vestingwerken, het is het geweldige rotsgevaarte ‘de Bok’ genaamd, waaruit de stad met haar vestingwerken als het ware gegroeid scheen en waaruit vele der verdedigingswerken gehouwen zijn.

Drie eeuwen lang heeft men gewerkt aan de beroemde vesting. Luxemburgers, Spanjaarden, Oostenrijkers, Franschen, Nederlanders en de Duitsche bond deden er het hunne aan, om haar tot een met recht onneembare plaats te maken.

Rondom den voet van de rots liggen de voorsteden Pfaffenthal, Grund en Klausing, van waar uit steile trappen of spiraalvormige stegen naar de eigenlijke stad opklimmen. Hier werd op den top van de rots B o k genoemd, door de Treviren een kleine burcht gebouwd, die den naam van Lutzèlburcht ontving, daaraan ontleende de stad, later het geheele land, zijn naam; nog een klein gedeelte van den burcht is overgebleven en wordt als merkwaardigheid in eere gehouden.

Reeds vroeg dus schijnt men van het gewicht dezer plek als vesting, doordrongen te zijn geweest, want keizer Galianus vergrootte de burcht en Karel Martel schonk haar aan de abdij van St. Maximinus te Trier, uit wier bezit zij overging aan graaf Siegfried den stamvader van het eerste luxemburgsche gravenhuis, die haar tegen andere bezittingen inruilde.

Siegfried had een scherpen blik; hij zag het belang in van deze natuurlijke vesting, die slechts weinig aan de kunst te danken behoefde te hebben om een geschikt bolwerk tegen de aanvallen der Noormannen te worden. Hij liet dus een slot bouwen op de vooruitspringende rots, waarvan de wanden loodrecht naar beneden vielen; in de diepe kloof ontwikkelden zich de voorsteden Grund en Pfaffenthal.

De legende maakt echter van graaf Siegfried een veel minder practisch man; zij doet hem in liefde ontvlammen voor een schoone nimf, Melusine genaamd, die in het dal aan de oevers der rivier de Alzette, wier dochter zij was, vertoefde.

Melusine was schitterend schoon en bevallig, ridder Siegfried door haar bovenaardsche bekoorlijkheden verblind, bood haar hart, hand en kroon aan. Een groot waagstuk, want nimfen in het dagelijksche en huiselijke leven moeten toen evenmin als thans erg vertrouwbaar zijn geweest. Melusine had echter ooren naar het mooie voorstel, zij vond het boven op de rots nog wel zoo aangenaam als onder in het dal. Zij besloot de vurige beden van den ridder te verhooren, onder voorwaarde dat zij over een dag van de week vrije beschikking mocht houden; dan moest haar echtgenoot haar stil laten begaan, hij mocht zelfs niet vragen wat zij deed of waarheen zij ging.

Siegfried beloofde in het vuur zijner liefde alles wat zij wilde en het huwelijk had plaats, maar nieuwsgierigheid, al wordt zij een echt vrouwelijke deugd genoemd, is ook aan mannen niet vreemd.

Siegfried, men moet het bekennen, hield zich lang goed, vijf en twintig jaar! Een vrouw had het waarschijnlijk niet zoo lang uitgehouden; Melusine maakte hem zeer gelukkig, onder den invloed der liefde schijnen dus zelfs nimfen goede huisvrouwen te kunnen worden; zij schonk hem verscheidene kinderen, maar vermeerderde met de jaren zijn gevoel of sterkten zijn gebreken aan? 't Scheen dat hij zes dagen van de week niet genoeg had aan Melusine's aanwezigheid, hij wilde ook nog den zevenden dag niet aan haar alleen gunnen; als hij maar wist waar zij bleef, wat zij dien dag uitvoerde.

Eindelijk overwon de nieuwsgierigheid den dapperen held; hij sloop haar na en toen hij bemerkte, dat zij zich in haar vertrekken had opgesloten, tuurde hij door het sleutelgat.

O schrik! daar zag hij zijn beminde gade als een sirene of zeemeermin, het onderlijf veranderd in een vischstaart!

Zij hoorde den gil, dien hij slaakte en toen met

een anderen nog hartverscheurender kreet wierp zij zich uit het raam in de wateren der Alzette.

Dat had Siegfried nu voor zijn nieuwsgierigheid,

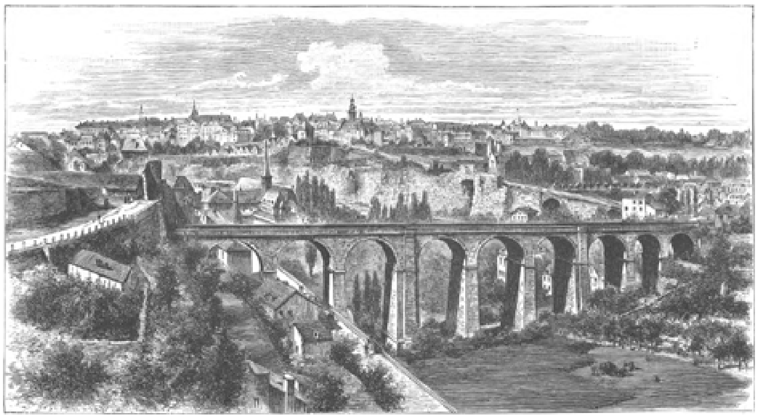

GEZICHT OP DE STAD LUXEMBURG.

zijn vrouw, de moeder zijner kinderen, had hij door eigen schuld voor goed verloren. Hier hielpen geen klachten en zuchten meer aan, de arme Melusine was veroordeeld eenzaam en treurig haar leven te slijten in een der grotten van de Bokrots; slechts ééns in de zeven jaar verschijnt zij aan de menschenkinderen met een gouden sleutel in den mond. Haar man en kinderen heeft zij, de onsterfelijke, moeten overleven; de rots is gebleven, al zijn de vestingwerken, die haar eenmaal bekroonden, ook gesloopt.

De wijzen onzer dagen, weten van het sprookje der schoone Melusine, een zeer geleerde uitlegging te geven. Zij is de goede geest der vallei, de verpersoonlijking van de rivier, die haar besproeit; zij heeft voor een poos haar woning verlaten, maar keerde er weer terug. Als een weldoende toovergodin beschermt zij haar geliefde stad en de gouden sleutel is het zinnebeeld van het eenige middel waardoor de onverwinbare veste bezwijken kan: door goud gekocht verraad.

Die geleerden hebben er zeker niet op gerekend, dat Melusine dan zoo slecht op de vesting zou passen, want niet alleen dat zij in den loop der eeuwen dikwijls ingenomen werd, maar nu in den loop der 19de is zij geheel geslecht.

Maar 't is waar, tegen een tijd zoo verlicht en door en door practisch, als de onze is niets bestand zelfs niet de schoonste der waterfeeën.

Ook beslist de wetenschap niet of deze juffrouw Melusine familie is van een andere Melusine, die ergens in Frankrijk ongeveer dezelfde lotgevallen had, een edelman huwde, door hem in sirenencostuum betrapt werd en toen hem en haar kinderen wreed verlaten moest. Een groot adellijk geslacht - wij meenen La Tour d' Auvergne - voert nog steeds ter herinnering aan hun stammoeder een meermin in het wapen.

Hoe 't ook zij, een andere gravin van Luxemburg Ermesinde genaamd - die gelukkiger dan onze koningin Wilhelmina, ondanks hare sexe de Luxemburgers regeeren mocht - schonk aan het dorp stedelijke rechten; zij zelf werd de stammoeder van het machtige vorstengeslacht der Luxemburgers, dat aan Duitschland vijf keizers, aan Boheme en Hongarije verschillende koningen, aan Beieren eenige hertogen schonk en daarenboven door zijn prinsessen aan alle vorstelijke familiën van Europa verwant raakte. Die eer moest Luxemburg vaak duur koopen, want de stad werd tallooze malen belegerd en, zooals wij zeiden, ondanks haar ontegenzeggelijk sterke ligging ook meermalen ingenomen.

Nu echter heeft zij geen belegeringen meer te vreezen; zij ligt daar open, en ontbloot van haar ijzeren en steenen mantels. Zooals de meeste hedenen

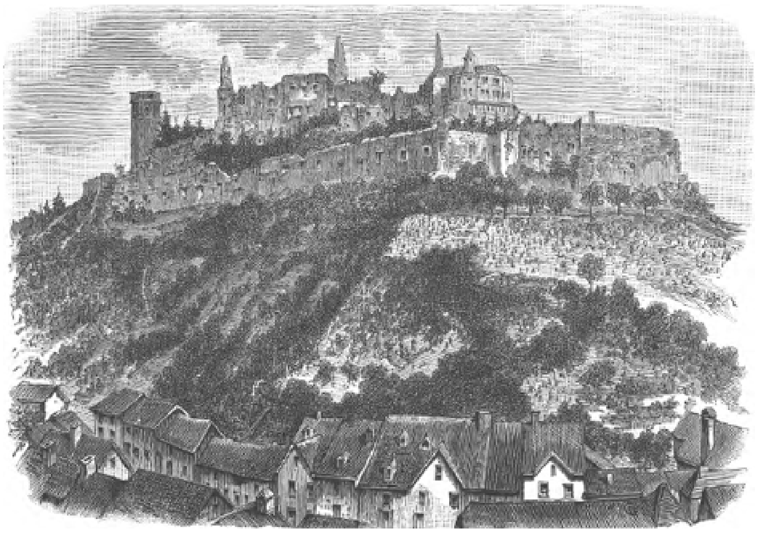

KASTEEL VIANDEN. (Zie blz. 26.)

de wuftheid onzer tijdgenooten te laken, maar om er te logeeren, iets te drinken of te eten, neen! daarvoor kan men in het nieuwe kwartier beter terecht. Daar heerscht comfort, zindelijkheid, netheid, levensvoorwaarden van den *fin de siècle* mensch! Vroeger toen Luxemburg nog vesting was, had het met meer vestingen de reputatie gemeen van zeer onzindelijk te zijn en behalve aan zijn bezetting, nog gratis logies te verleenen aan zeker uitgebreid geslacht, dat met de krijgsmannen alleen zijn bloeddorstigheid gemeen heeft.

Touristen vermeden dus zorgvuldig den nacht door te brengen in de ontzagwekkende veste, waar zelfs in vredestijd zijn huid niet veilig scheen; thans echter nu de benauwende banden geslaakt zijn, die *alle* inwoners van Luxemburg binnen een ijzeren kring gevangen hield, en de stad ruimte en licht te over heeft om zich van alle kanten uit te breiden, moet ook dit bezwaar opgeheven zijn en men kan daagsche steden bestaat ook Luxemburg thans uit twee geheel verschillende gedeelten, de oude en nieuwe stad; de oude is natuurlijk een doolhof van nauwe straten, onregelmatige, grauwe huizen; de nieuwe prijkt met breede boulevards, fraaie hotels, café's, pleinen, tramway's, rechte straten; juist zooals men ze overal ziet. Men bewondert plichtmatig de oude stad, noemt haar interessant, karakteristiek, geeft af op de moderniseeringwoede van onzen tijd, die voor al het oude en klassieke zoo weinig eerbied heeft, die alles afbreekt wat aan het verleden herinnert, en haalt eerst recht adem als men zich weer in het nieuwe gedeelte bevindt. 't Kost misschien moeite

het te bekennen, maar eerst daar voelt men zich recht t'huis; de oude straten zijn heel goed om er door te wandelen, nu en dan stil te staan, de degelijkheid van vroegere geslachten hoog te prijzen gerust - tenminste in de moderne wijken - zijn hoofd nederleggen zonder vrees voor vijandelijke aanvallen. In dit opzicht tenminste is de stad, nu zij niet meer door wallen en bastions versterkt wordt, veiliger geworden, en touristen kunnen er gerust hun tent opslaan.

Oude gebouwen van beteekenis vindt men zoo goed als niet in Luxemburg, van daar dat het mooie der oude stad er gauw afgekeken is.

Het eenige, dat nog de aandacht waard mag genoemd worden, is het zoogenaamde Gouvernements-of Regeeringshuis, een fraai gebouw in Spaansch-Nederlandschen stijl opgericht; vroeger diende het als stadhuis. Nu herbergde het bij hun laatste bezoek den laatsten Koning-Groothertog Willem III en zijn gemalin.

Hoogst waarschijnlijk zal nu Groothertog Adolf er zijn Residenz-Schlosz van maken.

Nog kan men onder de openbare monumenten

noemen, de O.L. Vrouwekerk, een tamelijk fraai 17de eeuwsch gebouw, waarin zich een gedenkteeken bevindt ter eere van den Luxemburgschen koning van Boheme, Jan, en verder, het paleis van Justitie, het Huis der afgevaardigden, het bisschoppelijk paleis, het athenaeum, het seminarie, de bibliotheek, belangwekkender van binnen dan van buiten, want het bevat meer dan 60000 boekdeelen, waaronder veel kostbare handschriften en incunabelen, verder het staatsarchief en archieven van verscheidene kloosters. Ook in de huizen vinden de liefhebbers van oudheden ruimschoots hun gading.

De groote man in Luxemburg is zekere heer Pescatore, die, in leven consul-generaal van het Groothertogdom te Parijs, zijn vaderstad diep in het hart scheen te dragen, want hij vermaakte haar niet alleen zijn prachtig kabinet met schilderijen, maar ook een millioen francs, bestemd voor allerlei liefdadige stichtingen, welke eerst zullen verrijzen als het kapitaal door de opgelegde renten daartoe voldoende zal zijn.

Men moet al een heel vurig vereerder van oude historische merkwaardigheden zijn, om niet te erkennen dat Luxemburg na zijn ontmanteling in schoonheid ontzaggelijk gewonnen heeft, wat het aan sterkte verliezen moest. Dank den intelligenten en smaakvollen Directeur van Openbare Werken heeft de verfraaiing der stad in de laatste jaren reuzenschreden vooruit gedaan.

Rondom de bovenstad strekt zich een prachtige ceintuurboulevard uit, die van alle kanten de schoonste gezichtspunten oplevert.

Ook van de viaducten, die als vriendelijke armen, van de hoofdstad naar de voorsteden reiken, kan men telkens de schilderachtigste panorama's bewonderen. Behalve de boulevards, zette de heer Eyschen ook ruime pleinen op zijn programma.

Place Guillaume - de naam reeds doet ons vaderlandsch hart goed - prijkt met een schoon ruiterstandbeeld van onzen ridderlijken koning Willem II, door den beeldhouwer Antoine Mercié te Parijs vervaardigd en door Renom in brons gegoten.

Maar het sieraad der stad is ontegenzeggelijk, zijn heerlijk park, waarvan het juweeltje is het standbeeld van de zoo geliefde prinses Amalia. Dit fraaie beeld staat te midden van sierlijke bloemperken, niet ver van de schaduwrijke lanen en boschages. Vlak aan dit park sluit zich de nieuwe wijk aan, die meest uit villa's bestaat, welke de eigenaars zich beijveren in smaakvolle verscheidenheid te doen bouwen. Het is een ware wedstrijd, die de stad niet weinig aan schoonheid doet winnen.

Hier en daar wijzen bakens nog de hoogte aan, door de vroegere vestingwerken bereikt, en deze doen den tourist verbaasd staan niet alleen over de volharding en moed, die er toe noodig waren deze gebouwen als het ware uit den steen te doen groeien, maar over den cyclopenarbeid die er toe noodig was, deze voor de onvergankelijkheid bestaande werken, omver te halen en te vernielen.

Een der stoutste vergezichten wordt ons gegund, aan het einde van een der nieuwe wijken, waar een steenen muur den loodrechten rotswand beschut. Van hier uit kan het oog vrij weiden over het heerlijke dal, waarin de benedenstad zich uitstrekt en over de reusachtige viaduct, op zijn tallooze bogen rustend, die den spoorweg in staat stelt het dal te doorsnijden.

Die spoortrein verbindt de hoofdstad met de voornaamste steden van het Groothertogdom en draagt een naam, die steeds, al heeft dan ook Adolf van Nassau en zijn dynastie zich even diep in de harten van zijn onderdanen gewerkt als de fundamenten der vestingwerken in Luxemburgs rotsen zetelen, nog in staat zal wezen het Hollandsche gemoed van sympathie voor dit volk te doen kloppen; het is de Prins

Hendrik Maatschappij die in oostelijke richting de loop van de Süre volgt en Diekirch en Echternach aan elkander verbindt. Een andere lijn doorsnijdt het land in zuidelijke en zuidwestelijke richting.

Diekirch en Echternach zijn na de hoofdstad de belangrijkste steden van het Groothertogdom. Diekirch vooral is zeer aan te bevelen voor touristen om er hun tenten op te slaan en van daar uit tochtjes in den omtrek te maken.

Het stadje is lief gelegen aan de Süre, midden in het gebergte en heeft ook al een nieuw gedeelte met goede en goedkoope hotels en alles wat tot een modern stadsgedeelte behoort, zelfs op een boulevard mag zij trotsch zijn.

Echternach is nog schooner gelegen in een liefelijke vallei omringd door vriendelijke heuvels met bosschen of wijngaarden bedekt; het fraaiste gezicht op het bekoorlijke stadje verkrijgt men door den Emzenberg aan den overkant der Süre te beklimmen; over de rivier leidt een brug, nog uit den romeinschen tijd dagteekenende, en evenals alles wat de Romeinen deden ten naastenbij voor de eeuwigheid gebouwd. De bogen waarop de brug rust hebben, dan ook vooral bij ijsgang, veel te lijden, want een Luxemburgsche bergstroom gelijkt in niets op de bedaarde, kalme, deftige rivieren bij ons. Van hierboven gezien is het gezicht op het stadje onvergelijkelijk schoon, van binnen gezien valt het evenals alles wat schilderachtig is op een afstand, nog al tegen, maar oudheid-liefhebbers kunnen er hun hart nog ophalen; het moderne gedeelte is wel aangroeiende maar nog niet bijzonder ontwikkeld. Nu echter de spoorweg het plaatsje met de buitenwereld verbindt is er alle kans op dat het zeer spoedig even gemoderniseerd zal worden als zijn Luxemburgsche medesteden.

Het zou ons te ver voeren indien wij alle schoonheden van stad en land, in het kort wilden opsommen; de liefelijke dalen, waardoor de rivieren stroomen, zijn vol van de schoonste plekjes niet alleen maar worden verlevendigd door de herinnering aan allerlei romantische voorvallen, aan legenden vol poëzie, afgewisseld door rotspartijen van indrukwekkende schoonheid en titanische kracht.

De bergen zijn bekroond met bouwvallen, die van een verleden spreken vol geweld, maar ook vol moed en leven, geheel verschillend van het vreedzame, moderne bedrijf, dat zich thans aan zijn voet ontwikkelt. Naar een der ruïnes echter trekt het Hollandsche hart onweerstaanbaar heen, het is naar de trotsche burcht van Vianden, de bakermat van het huis Oranje-Nassau.

Van Diekirch uit is Vianden gemakkelijk te bereiken al ligt het ook niet aan den spoorweg; par-

ticulier rijtuig of postwagen brengt er hem, die ter bedevaart opgaat naar dat elk rechtgeaard vaderlandsch hart zoo dierbare stadje, in anderhalf uur ongeveer heen. De weg is bij uitstek schilderachtig en stijgt tusschen bosschen en rotsen, aangenaam afgewisseld door welig bouwland, en malsche weiden langzaam op, totdat men aan de bergvlakte komt, waarop het slot Vianden ligt, 150 M. boven de rivier de Our, die het stadje van dien naam in tweeën splitst.

Het kasteel bestaat nog steeds in bouwvallen; meermalen bestond - zoolang het Groothertogdom door de Oranjes geregeerd werd - het plan het te herstellen en daaraan zijn vorigen luister terug te geven, maar telkens leden de plannen schipbreuk. Zal deze tak der Nassau's de daad van piëteit tegenover zijn voorvaders verrichten?

Onze Prins Hendrik heeft van de verwoesting gered, wat hij kon, namelijk de schoone kapel. Een diep weemoedigen indruk maken de ingestorte torens, de verbrokkelde muren, het vernielde houtwerk; alles spreekt van vervallen grootheid van voorbij geganen roem, en helaas! wanneer men dit slot vergelijkt met hetgeen er geworden is van den koninggroothertogelijken stam, waaraan eens Luxemburg werd toevertrouwd, zal men een zucht van spijt niet kunnen onderdrukken. De Oranjestam werd verwoest evenals dit slot, en alle hoop is nog slechts op het teere lootje gevestigd, dat aan de vernieling ontkomen mocht.

In de parochiekerk van Vianden, worden wij ook nog aan de doorluchtige voorvaderen van ons vorstenhuis herinnerd; daar vindt men nog een fraaien grafsteen van zekeren Hendrik van Nassau, een ridder in volle wapenrusting voorstellend, en een andere waarop een meer dan levensgroot vrouwebeeld prijkt, deze moet zekere gravin Maria van Spanheim en Vianden zijn.

Door Maria's zuster Adelheid, die met graaf Otto van Nassau getrouwd was, kwam in 4407 het graafschap van Vianden aan de Nassau's. Haar zoon Jan vereenigde beide grafelijke kronen op zijn hoofd; een zijner nakomelingen erfde ook nog het prinsdom Oranje in Frankrijk, en werd alzoo de eerste vorst van Oranje-Nassau.

Nog menig plekje, opmerkelijk door zijn natuurschoon, of door sage en geschiedenis gewijd, zouden wij in Luxemburg kunnen aanwijzen, maar de stof is te uitgebreid; er zou meer ruimte toe noodig zijn dan waarover wij te beschikken hebben.

Elke burcht of liever elk overblijfsel van burchten kan het doel worden van een even aangenaam als leerrijk uitstapje: daar heeft men Fels (La Rochette) waarvan de ridders eenmaal banierheeren van Luxemburg waren, de ontzagwekkende overblijfselen van Burtscheid, Brandenburg en Beaufort, de sombere ruïne van Falkenburg, waaraan zich legendes vol droefheid en rouw verbinden.

Daar is nog Wolferdange, het liefelijke verblijf van onzen prins Hendrik, waar hij en zijn eerste echtgenoot hun oogen sloten en dat zijn tweede gemalin slechts verliet om weldra ook na een kort herbloeid geluk in Duitschland te sterven, daar is het prachtige slot Berg, particulier eigendom van onzen onvergetelijken koning Willem III, maar waar zouden wij eindigen als wij alles wilden opnoemen?

Moge door deze regelen de belangstelling der touristen opnieuw gewekt worden voor dit land, dat, hoe verschillend ook in elk opzicht van het onze, toch de nagedachtenis van dezelfde vorsten in dankbare herinnering vereert!

Versche aanvoer.

Veel valt er bij nevensstaande gravure naar een der beste schilderijen van onzen landgenoot Blommers niet te zeggen, - wat wij haar evenwel veeleer als een verdienste dan als een gebrek toerekenen. Hoe minder ‘tekst en uitleg’ een voortbrengsel der beeldende kunst vereischt, hoe beter het aan zijne bestemming voldoet: onmiddellijk door het oog tot het hart te spreken, - den beschouwer aanstonds te verplaatsen in de wereld, die de kunstenaar met zijn artistieken blik gezien en weergegeven heeft. En aan dien eisch, het spontane van den gewilden indruk, voldoet de meesterlijke teekening van onzen Blommers in alle opzichten. Zoodra gij de plaat ziet, niet waar? zijt gij op eens aan 't zeestrand, te Scheveningen, te Katwijk, of waar dan ook, hoort ge er de golfjes van het kalme water kabbelen, en ziet ge de schittering van het door de zon bestraalde zand. De hemel welft haar wazig blauw boven de onmetelijke vlakte, en scherp steken tegen lucht en water de lijnen der visscherspink af, die zoo pas het anker heeft uitgeworpen en gereed ligt om den ‘verschen aanvoer’ te lossen. De vrouwen uit het dorp zijn druk in de weer om het kostelijk zeebanket in manden en mandjes over te laden, soort bij soort, en de vermoedelijke opbrengst der vangst met elkaar te bespreken. Vooral het groepje aan de linkerhand houdt eene drukke beraadslaging, waarbij misschien nog wel andere onderwerpen dan de vischnegotie ter sprake komen. Inmiddels is het manvolk reeds bezig de schuit een voorloopige reiniging te doen ondergaan, om vervolgens na den nachtelijken arbeid een behoorlijke en welverdiende rust te nemen. De zorgvuldige nauwgezetheid, we zouden, om zekere redenen, bijna zeggen de ouderwetsche nauwgezetheid, waarmede dit alles tot in de kleinste détails bestudeerd en g e t e e k e n d is, verleent aan Blommers' strandgezicht iets onweerstaanbaar bekoorlijks.

Mijn spook-bruid.

I.

‘Zoo, dus heeft u bewezen dat niets waar is, dan wat wij kunnen zien en begrijpen?’

‘Ik vraag u wel excuus. De zinnen kunnen even gemakkelijk bedrogen worden als het verstand. Wat ik getracht heb te bewijzen is, dat niet de zinnen, maar de wetenschap, de eenige zekere basis moet zijn.’

‘Maar wetenschap speelt een zeer kleine rol in het leven. Wie zou bijvoorbeeld trouwen op wetenschappelijke basis?’

‘Ik geloof dat ook in het huwelijk, wetenschappelijke zekerheid de eenige ware grondslag is, waarop men geluk kan bouwen,’ zeide een andere dame.

De spreekster was, zooals ik hoorde, een zeer be-

langrijk persoontje, een Chieftainess (vrouwelijk opperhoofd) uit de Schotsche Hooglanden, de vorstin van een oud kasteel en van woeste bosschen vol herten en reeën.

Haar naam was Esmé Mackenzie. Het was een onverwachte hoek, waaruit deze bewering voortkwam, want men meent natuurlijk dat geloof in het bovennatuurlijke in zulk een fin de siècle Hooglandsche niet zeer vast is.

Ik was haar dien middag voorgesteld als de schrijver van een boekje over 'Psychologische onderzoekingen'. Zij had mijn werk gelezen, dat in haar het verlangen had gewekt mijn kennis te maken.

'Zij is een zeer knap meisje,' voegde de gastvrouw er bij, 'maar somtijds wat zonderling. Zij kwam in de stad om lezingen bij te wonen en klassen te volgen, niet om feesten te bezoeken.'

Ik ontmoette haar verschillende keeren daarna; zij was buitengewoon mooi en hoogst ontwikkeld en spoedig merkte ik dat ik dol verliefd op haar was. Of mijn hartstocht al dan niet op een wetenschappelijke basis rustte, deed ik de moeite niet te onderzoeken; misschien durfde ik mij zelf niet bekennen hoe geheel en al haar schoonheid mij vervulde - hoe haar tegenwoordigheid alleen mij betooverde. Ik had immers al mijn, met zooveel moeite uitgewerkte en bewezen theoriën, daardoor in het aangezicht geslagen.

Zij gaf mij geen enkel bewijs van liefde terug. Zij was zoo koud en diep in haar statige teruggetrokkenheid als een van haar eigen Hooglandsche meeren. Onze gesprekken bepaalden zich bijna geheel en al tot de wetenschappelijke vraagstukken, waarin zij zooveel belang stelde, maar het was haar verkiezing, niet de mijne.

'Wij hebben zoo vele ware, goed bewezen verhalen van geestverschijningen in Schotland,' zeide zij eens, blozende alsof zij vreesde dat ik haar schandelijk lichtzinnig zou vinden door over dit onderwerp te praten. 'De bewijzen van waarschijnlijkheid schijnen soms zoo zonderling overtuigend.'

'Geen bewijs hoe dan ook kan iemand met gezond verstand en zonder vooroordeelen er toe brengen aan die dwaasheden te gelooven,' hernam ik.

'Zelfs niet als u zag of hoorde?' zeide zij zenuwachtig, 'zelfs niet uw eigen zintuigen zouden u kunnen overtuigen.'

'Zelfs niet mijn eigen zintuigen,' antwoordde ik flink, 'zelfs niet uw verzekering dat gij zelf gezien of gehoord hadt.'

'Ik heb nooit gezien of gehoord,' zeide zij zacht met een vreemden blik in de oogen.

'Wij gaan morgen naar Schotland terug,' sprak zij na een poos.

'Morgen!'

Ik kon mijn stem door die groote teleurstelling niet beheerschen. Wij stonden tusschen vele menschen op de trap, haar chaperon Mrs. Mac Leod vlak achter haar. Mijn gelaat en stem moesten mijn liefde verraden hebben, maar er was geen weerglans op haar schoon masker te zien; niet den minsten spijt gaf zij te kennen bij dit plotselinge einde van zulk een innige vriendschap van zes weken.

'Goeden avond,' zeide zij op haar gewone, koele manier.

Wij waren zoo in het gedrang geraakt dat ik moeite had mijn handen vrij te maken om de hare te grijpen; ik wist dat zij zich ergens moesten bevinden onder een bouquet dat zij droeg en tusschen de neerhangende kanten van haar toilet.

Ik was zoo beleedigd en bedroefd, dat ik van plan was haar vaarwel te zeggen even koud als zij 't deed. Tot mijn verbazing voelde ik mijn hand lang, warm, innig gedrukt onder het gezegende hulsel der bloemen en kanten. Is 't noodig te zeggen dat ik dien druk warm teruggaf? Mijn hart klopte van blijde verrassing, mijn hersens gloeiden.

Haar ernstige oogen ontmoetten de mijne. Een glimlach zweefde over hare marmeren lippen. Zij had verstaan; mijn hand had haar alles even duidelijk verteld als mijn lippen het konden doen. Zij wist alles: ik mocht hopen.

‘Mag ik u morgen vroeg bezoeken?’ fluisterde ik, toen ik haar hand weer greep om haar in het rijtuig te helpen. Dezen keer kreeg ik een kouden, niets zeggenden handdruk, maar die kus van palm tot palm was te plechtig geweest en mocht niet ontheiligd worden door een herhaling. Zij schrikte een weinig, haar oogen schenen mij verwonderd aan te zien en haar wimpers daalden neder.

‘Ja, als gij wilt,’ zeide zij kalm, en in het electrische licht van het voorhuis, merkte ik dat zij doodsbleek was.

I.

De volgende morgen vond mij in den salon van Greenstreet, die twee maanden lang mijn godin had omschrijnd: mijn godin van den berg en den glen, mijn geest van waterval en stroom.

Ik vond haar alleen. Zij was vriendelijk maar teruggetrokken als altijd. Niets verried in haar dat zij eenig vermoeden had van het romaneske en kiesche van den toestand. Ik begon mij af te vragen of ik gisteravond droomde toen ik die aanmoediging ontving.

‘Gij gaat van avond naar het Noorden?’ begon ik.

‘Van avond,’ zeide zij onverschillig. Zij was met een aardig borduurwerkje bezig, een menigte glinsterende strengen zijde lagen op haar schoot. Zij bekeek ze zorgvuldig, als ware er niets belangrijkers op het oogenblik dan de rechte kleur te zoeken.

‘Dan ben ik te vroeg gekomen,’ zeide ik, ‘ik dacht dat u later zou....’

‘O neen,’ zeide zij, even opschrikkend en liet een streng zijde vallen. Zij boog zich om het op te rapen. Ik tastte naar de streng op de plooien van haar donker kleed in de schaduw van het venstergordijn, en ik raakte een hand aan, die naast de mijne tastte. Ik greep ze, en zij trok zich niet terug, neen, ik was zeker dat ze teeder mijn druk beantwoordde, terwijl de arm los aan haar zijde neerhing.

‘Hier is ze,’ zeide zij, de streng aan den anderen kant opvisschende met haar rechterhand.

Ik liet de hand, die ik geliefkoosd had, vallen, verbaasd over haar zakelijke stem.

‘Dus, Esmé,’ zeide ik, ‘gij weet dat ik u liefheb en ik geloof dat gij ook van mij houdt.’

Zij zat stil, de handen gevouwen op haar knie, zij zag niet boos. Hoe zou 't ook kunnen nadat zij mij zoo aangemoedigd had? Maar tusschen haar wenk-

VERSCHE AANVOER. Naar B.J. Blommers.

brauwen was een rimpel en mijn moed zou mij zeker ontzonken zijn bij het gezicht van de uitdrukking op haar gelaat, bezat ik de herinnering niet aan haar teedere liefkoozingen.

'Wilt gij mij huwen, Esmé?' fluisterde ik.

'Ja,' antwoordde zij ernstig.

Ik boog mij over haar schoone, gevouwen handen en kuste ze. Ik voelde een hartelijken kus op mijn wang; toen ik de oogen ophief was haar gelaat kalm en ernstig; hoe weinig verried het de warmte, die daarbinnen gloeide!

Ik bleef den geheelen dag bij haar. Mevrouw Mac Leod - haar gezelschapsdame - was druk bezig met allerlei beredderingen voor de reis. Ik verhaalde haar onze verloving en zij ontving het bericht niet bijzonder hartelijk.

'O ja, ik hoop dat het voor haar bestwil mag zijn,' sprak zij aarzelend, 'Esmé moet weten wat zij doet. Heeft zij u verteld van.... van haar.... haar hm.... omstandigheden?'

'Wij hebben over zulke zaken niet gesproken,' antwoordde ik geërgerd.

Het werd bepaald dat ons huwelijk over vier weken zou plaats hebben in haar eigen kasteel van Dugaldsay. Zij had op mijn ongeduldig aandringen, in zulk een spoedig huwelijk toegestemd, maar zij deed het zoo kalm alsof zij zich aan haar lot onderwierp en dat verkilde mij. Ik verzekerde mij zelf dat haar terughoudendheid te prijzen was, dat het een waarborg zou zijn voor haar trotsche, onbesmette reinheid, maar toch... toch mijn hart schreide luid om een weinig meer warmte.

Alleen in de duisternis van ons rijtuig op onze weg naar Euston, werd zij voor een oogenblik weeker gestemd maar slechts voor een oogenblik voelde ik een zachte wang tegen de mijne gevleid, een liefhebbende hand in de mijne gelegd. Toen schenen de lichten van het station in ons rijtuig en vertoonden mij Esmé, weggedoken in haar hoek, als ware zij verlegen voor een kort oogenblik haar masker te hebben afgelegd.

III.

'Beste oude jongen, je mag mij, en kunt mij vertrouwen, je mag boos worden en het een praatje noemen, lage, ongegronde laster en ik zou het zeker niet aannemen als ik niet bepaald wist dat er i e t s is. Alles wat ik zeg is dit: Kijk toe vóór jij den sprong waagt; daar is iets kwaads bij. Je bent zoo'n koele, practische kerel, ik begrijp niet, dat je iets zoo haastig doet. Ieder zou denken dat je zelfs bij je vrouw aan het analyseeren en klassificeeren zoudt gaan. Ik weet dat zij verscheidene malen op het punt is geweest te trouwen.

Henry Lamy, je wel bekend, vertelde mij van een, en 't kon hem niet schelen mij den naam te noemen. De eene man na de ander is verliefd op haar geworden, brave jongens allemaal en 't is alles op niets uitgedraaid, want niemand wist waarom 't afraakte. Zelfs haar vrienden hebben nooit geklaagd dat zij slecht behandeld of verlaten is geworden.

Daar is een geheim en wilt gij een geheim trouwen? Het engagement zal als gewoonlijk een slecht einde nemen. Bezin dus eer gij begint!'

De schrijver Fred Earnshaw was mijn boezemvriend, hij bevond zich met zijn regiment in Canada en dit was zijn antwoord op mijn huwelijksaankondiging.

Maar deze sombere tooneelen herhaalden zich niet; de profetie van dien schurk van een Lamy werd niet vervuld. Morgen zouden wij trouwen; alles was naar onderling goedvinden geregeld.

Lady Shanklin, die ons aan elkander had voorgesteld, sprak vol liefde van Esmé, zoo deed ook haar oom en voogd kolonel Mackenzie; men dacht aan geen mysterie, er werd op geen geheim gezinspeeld. Alles was goed. Behalve kolonel Mackenzie en de heer Swordes, haar zaakwaarnemer, waren er geen bruiloftsgasten. Een man kan altijd voorgeven dat hij niet van een vroolijke bruiloft houdt, maar ik verzeker u toch dat, volgens mij, een zwerm van vroolijke meisjes de somberheid van het oude kasteel zouden hebben verhelderd. Zelfs de glimlachjes der bruid konden de duisternis niet verdrijven, want zij glimlachte niet anders dan op de ijzigste manier.

Ik raakte hoe langer hoe slechter op mijn gemak, en mij bekroop een vreeselijke angst dat zij berouw zou voelen over onze verbintenis. Zij zocht niet met mij alleen te zijn, zelfs scheen zij alle kansen tot een tête-à-tête te vermijden.

Ik stond vroeg op in den huwelijksmorgen. De wolken waren voorbij gedreven, de zon scheen door mijn raam en de geuren der heide zweefden met haar binnen. Het loch (meer) gisteren zoo zwart, zag nu schitterend blauw. Een goed teeken, en daar stond Esmé op den heuvel.

Ik was spoedig bij haar; zij stond angstig een wolk te volgen die snel door den blauwen hemel dreef, bijna dadelijk werden wij door een kletterenden regen overvallen. Een verlaten hut stond in de nabijheid en ik bracht haar daarbinnen; ik wilde een verklaring met haar hebben vóór het te laat was.

‘Esmé,’ zeide ik ernstig - zij schrikte want er was een halve minuut stilte geweest gedurende welke zij naar den regen keek - ‘gij schijnt niet gelukkig.... Bedenk, 't is nog niet te laat,’ zij zag mij angstig, bijna wild aan, ‘om ons huwelijk uit te stellen. Wij hebben elkander niet lang gekend. Als gij meer tijd wenscht...’

‘O neen, neen,’ zeide zij dringend, ‘ik zal volmaakt gelukkig wezen als wij getrouwd zijn. 't Is alleen de onzekerheid, die mij zoo zwaar valt. Ik verbeeld mij dat de tijd van ons huwelijk nooit zal komen en het huwelijk nooit voorbij zal zijn.

‘Mijn Esmé,’ antwoordde ik, haar dicht naar mij toe trekkend, al mijn twijfelingen waren door haar woorden verjaagd, ‘als de tijd u lang valt, mij valt hij tienmaal langer.’

Zij zuchtte alleen tot antwoord. Toen ik zag dat de wolken braken, ging ik naar de deur der hut om naar het weer te zien. Tot mijn verrassing en vreugde voelde ik mijn hand van achteren vastgegrepen en hartstochtelijk gekust. Ik keerde mij om, Esmé stond diep in de duisternis. Zij had haar handen slap langs haar lichaam laten vallen.

‘Waarom zijt gij zoo grillig, Esmé?’ klaagde ik, ‘waarom zijt gij het eene oogenblik een en al liefde en dan doet gij weer als een klein puriteintje of als een ondeugend kind, dat voorgeeft het niet gedaan te hebben.’

Zij keerde haar doodsbleek gelaat van mij af en scheen op het punt ter aarde te vallen, toen zich herstellende zeide zij:

‘Waarom ik dit doe? Ik denk dat het zoo mijn gewoonte is. Laten wij naar huis gaan! 't Is nu mooi weer.’

Ik had geen gelegenheid goed te maken dat ik haar bedeesde trots zoo had gewond, want de kamenier verscheen met waterproof en parapluies en wij keerden naar het kasteel terug.

Ik zag niets meer van Esmé totdat zij in de feestzaal kwam, gekleed in haar wit bruidstoilet, leunend op kolonel Mackenzie's arm en de ceremonie begon.

Ik was buitengewoon zenuwachtig. Esmé's zonderlinge manier van zijn, vermeerderde de natuurlijke zenuwachtigheid van een bruidegom niet weinig; anders maak ik mij toch niet dikwijls aan zulk een blooheid schuldig.

Eerst toen ik haar hand in de mijne moest nemen, hoorde ik den geestelijke vervelend hoorbaar fluisteren:

‘Haar hand - neem haar rechterhand in de uwe.’

Toen zag ik dat Esmé haar hand, die hevig beefde, vooruitstak, maar dat de mijne ledig was, hoewel ik zeker meende te zijn dat ik de hare vasthield. Bij de plechtigheid van den ring, zeide de geestelijke:

‘Haar linkerhand; steek dien maar aan haar duim.’ Ik was verstomd, en de geestelijke fluisterde wanhopend: ‘Wat doet gij toch? Steek den ring aan den duim - daar, ik wist dat het er van komen zou!’

En zie! de ring was op den grond gevallen ofschoon ik zeker meende te weten dat ik hem aan ten minste een van Esmé's vingers had gestoken. Haar wangen waren karmozijnrood en haar kleine tandjes drukten zich vast in haar lip; ik raapte den ring op, stak dien in groote verwarring aan den eenen vinger na den anderen en wij waren eindelijk getrouwd.

IV.

Wij waren twee maanden man en vrouw toen ik Fred Earnshaw in Piccadilly ontmoette. Nadat het eerste oogenblik van vreugde dat ik hem terug zag na zijn verblijf in Canada voorbij was, kwam zijn onaangename waárschuwing omtrent mijn vrouw in mij op en verstijfde mijn hand zelfs toen hij die drukte.

‘Je bent toch niet boos, Bob, wel?’ vroeg hij angstig, ‘'t spijt mij waarlijk dat ik dien brief schreef, maar je weet toch zeker dat ik alleen als je vriend wou handelen. Ik weet dat je getrouwd bent en dat het te laat was - en je mij nu als een brutalen bemoeizieken ezel beschouwt. Vergeef 't mij dus oude jongen en draag er mij geen kwaad hart om toe dat ik je een onpleizierig oogenblik bezorgde.’

Ik nam zijn verontschuldiging aan en nu wandelden wij naar het park. Die goeie, beste Earnshaw! Hij was altijd de hartelijkste, goedhartigste kerel van de wereld geweest. Men kon hem alles toevertrouwen. Wij hadden nog niet ver gewandeld, toen ik mij weer even goed en vertrouwelijk tegenover hem gestemd voelde, als in onze oude dagen van Harrow, toen hij me zoo dikwijls uit menig leelijk parket had geholpen.

Maar zou het een echtgenoot van nog geen twee maanden passen, zelfs aan zijn boezemvriend, te bekennen dat hij in het huwelijksleven niet den meest volmaakten staat van geluk vond en dat het geheimen bevatte, waartoe hij elken sleutel miste?

Geheimen zoo prikkelend en ergerlijk en toch wel beschouwd volstrekt niet verschrikkelijk! Niets anders dan de buitengewone veranderlijkheid van Esmé's manieren jegens mij, en de onverklaarbare blik van pijnlijken angst, die zoo dikwijls haar donkere, diepe oogen verduisterde.

Dag aan dag kon zij ernstig en stil zijn, schijnbaar zonder eenige belangstelling in de plaatsen, die wij bezochten; en ik kon slechts vreezen ook zonder eenige belangstelling voor mij. En juist als ik mij overtuigd had dat zij ongelukkig was en mij niet kon beminnen, dan kwam zij onverwacht mijn vermoeden tegenspreken. Ik voelde mijn hand plotseling gezocht en gestreeld, en een vriendelijken druk op mijn schouder of een vurigen kus op mijn lippen, terwijl wij in de duisternis van een Italiaansch pijnbosch zaten.

Doch als ik mij omkeerde zag ik haar gelaat weer ernstig, bijna strak, en ik zeide mij zelf, dat ik stil moest zijn, en geduld hebben en het aan den tijd overlaten om die zonderlinge terughoudendheid, te verdrijven en mij te verklaren waarom zij zulk een dwazen dwang aan de liefde oplegde, die zoo blijkbaar onder haar koud uiterlijk te voorschijn kwam.

Wij waren juist in Engeland terug; en slechts even werd, terwijl wij weg waren, de geheimzinnige wolk door een flikkerende bliksemstraal doorboord. Wij ontmoetten Lord Lerwick in Tyrol - en iedereen wist dat hij eens met Esmé was verloofd geweest. Hij groette haar hoffelijk, als een oud vriend, maar wat mij verveelde, was de nieuwsgierigheid, waarop ik hem telkens betrapte, en waarmede hij mij verschillende malen onderzoekend aankeek, en de vreemde blik vol angst en vrees, dien zij hem toewierp, en haar koortsachtig aandringen op een spoedig verlaten dezer plaats.

Zoo stonden de zaken, toen ik Earnshaw in Piccadilly ontmoette. Terwijl wij bij White onzen lunch namen, ontmoetten wij een wederzijdschen vriend, die in deze herfststilte ons begroette zooals een schipbreukeling een zeil.

‘Ik ben in Trouville geweest,’ zeide hij, ‘en ga door naar Schotland, naar Glenroona, het buiten van kolonel Mackenzie. Ik vertrek van avond, à propos Yates, ik zal zeker het pleizier hebben je daar te ontmoeten. De kolonel is immers je aangehuwde oom, meen ik?’

‘Ja, maar wij gaan regelrecht naar Dugaldsay. Wij zullen zeer in onzen schik zijn als gij en Earnshaw tijd kunt vinden ons huis op uw reisprogramma te zetten.’

‘Dolgraag,’ zeide onze vriend, die Jenningham heette, ‘verrukt eerst de kennis van je vrouw en dan van je familiegeest te maken. Ik smacht al sinds jaren er naar eens een werkelijken, onbetwijfelbaren, authentieken, heuschen famieliegeest te ontmoeten. Een paar nachten zullen voldoende zijn voor het grapje, denk ik! Maar zeg mij eens Yates, hoe kan je overweg met dat lid van de familie? Een beetje minder ordinair dan een schoonmoeder, denk ik, maar bijna even vervelend, hé?’

‘Ik hoorde nooit van een geest,’ antwoordde ik, ‘ik heb maar een nacht op het kasteel geslapen en mijn rust werd toen volstrekt niet gestoord. 't Spijt mij je te moeten teleurstellen, maar ik vrees dat je nog weer een paar jaar zult moeten smachten om die vurig verlangde kennis te maken want bij ons zal je dat evenmin vinden als ergens anders.’

‘O ja, ik herinner mij! Je bent een hardnekkige ongeloovige in alles wat spoken, geesten en al dat soort dingen betreft, maar ik dacht dat je nu bekeerd zoudt zijn. Indien alle verhalen waar zijn, houdt de geest niet voortdurend verblijf in Dugaldsay, maar volgt het opperhoofd, den Mackenzie van Dugaldsay, zoolang als hij het is, van zeer nabij. Nu mevrouw het hoofd der familie is, zult gij zeker met haar geleigeest op zeer familiaren voet moeten staan. Een partij van drie krijgt in een maand of twee heel veel van mekaar te weten. Arme Lerwick!’

Ik zou eenvoudig niets gedacht hebben van al dien dwazen onzin, indien ik niet onder de tafel een hevigen slag tegen mijn enkels had gekregen. Dat die niet voor mij bestemd was, zag ik al dadelijk aan den veelbeteekenenden, waarschuwenden blik, waarmede Earnshaw, Jenningham aanzag.

Deze zweeg plotseling, zag er boven alle beschrijving verlegen uit, stotterde iets van ‘verduiveld gezanik’ en vroeg of ik ‘Ravenswood’ gezien had - hij had een paar stalleplaatsen voor dien avond, welke hij niet gebruikte.

Ik kon niet spreken. Al mijn vage vermoedens rezen met geweld in mij op, wonnen in kracht en namen meer bepaalde vormen aan. Daar was een geheim dat deze mannen kenden en niet ik; daar was dat onbeschrijfelijke, raadselachtige wezen van mijn vrouw en daar was die ontmoeting met Lord Lerwick, die plotseling de schakel werd tusschen die twee zaken. Ik zat in diep zwijgen verzonken en ik denk dat de anderen gevoeld moeten hebben hoe de dingen te ver waren gegaan om ze weer goed te maken, want Jenningham nam spoedig afscheid en er was spoedig niemand meer in onze nabijheid dan de schijnbaar doove kellners.

‘Ik heb nooit van die geestengeschiedenis gehoord,’ zeide ik tot Earnshaw, terwijl wij weg drentelden, ‘ik wil er mijn vrouw niet naar vragen, zij is zoo zenuwachtig. Ik wou dat je mij vertelde wat je er van wist. Ik ben bezig bouwstoffen te verzamelen voor een studie over illusien, moet je weten? 't Is niet het uur of het weer voor een geesteshistorie, maar de zonneschijn en de bedrijvige menschheid zullen des te beter alle schrik op de vlucht jagen; en dan Freddy vertel mij toch wat je in jou brief bedoelde met dat geheim? Vertel het mij oprecht! Je weet dat ik op je vriendelijkheid en gezond verstand vertrouw. Je kunt immers toch niet denken dat een spookhistorie een hinderpaal zou zijn voor ons geluk, een huwelijksbeletsel?’

‘Wel,’ zeide Earnshaw aarzelend, ‘de geest was toch genoeg een beletsel om haar te beletten met Lerwick en Arthur Falbry en de anderen te trouwen.’

‘Anderen!’ riep ik verontwaardigd uit.

‘Je hoeft niet jaloersch te zijn, malle vent! 't Wil niet zeggen, dat zij iets om hen gaf. Haar voogd, de oude gravin Mackenzie, bracht al die partijen, de een na de ander, in orde. Daar is geen twijfel aan of de lui waren allen dol verliefd. 't Deed mij denken aan die tooversprookjes waar de prinses den eenen bruidegom na den anderen kreeg en zij stierven allen vroeger of later. Ik geloof niet dat er een echte verloving was, behalve dien met Lerwick en die duurde maar een dag. Zij schenen allen afgeschrikt te zijn, zegt men, door den geest. De kolonel had je er alles van moeten zeggen, maar ik denk, omdat je zoo stellig de mogelijkheid van het bestaan van geesten ontkende,

dat hij 't niet noodig achtte het geluk van het meisje op 't spel te zetten, door wat je een belachelijke, onnoodige bekentenis zoudt noemen.'

'Natuurlijk was 't belachelijk geweest! Haar niet te trouwen, omdat er een familiespook is! Hoe kan een verstandig mensch aan zulke schotsche sprookjes gelooven.'

'Och, zie je 't is een heel onaangenaam soort van spook. Als je er een zien kunt, al is hij dan nog zoo naar, daar kan je over heen. Je kunt er aan gewoon raken, maar een geest dien je niet zien of hooren kunt, die altijd dicht genoeg in de nabijheid is om zich te laten voelen, een geest, die je kust, je liefkoost, je streelt....'

Hij hield stil; mijn bloed stond ook stil, bevangen door een plotselingen schrik; eindelijk vond ik stem genoeg om te vragen:

'Wat zeg je? Waar kan ik dien geest zien, vinden, bedoel ik?'

''t Spijt mij waarlijk,' zoo verontschuldigde zich Earnshaw, 'maar als er iets was zou je het wel gemerkt hebben. Zij houden het zoo stil mogelijk, Jenningham weet er van omdat hij een beetje in de familie is, en Lamy, die 't mij vertelde, heeft een eigen geest, want hij is ook een Schot en weet alles van het Dugaldsayspook. Zijn familie woont er vlak bij. De kolonel had het je moeten vertellen. Ga je hem bezoeken? Jenningham zegt, dat hij in de stad is.'

'Dank je Freddy! 't Is het beste dat ik de rest van hem hoor. Ik zal je later wel eens zien.'

Ik ging naar het hotel van den kolonel, maar hij was nog niet aangekomen, men verwachtte hem in Charing Cross met den trein van het vasteland. 't Was ondragelijk te wachten. Ik kon niet naar mijn eigen hotel gaan, ik kon Esmé niet ontmoeten, Esmé en dat d i n g , de onzichtbare geestenhand, die mij aanraakte, de vriendelijke, onzichtbare lippen. Ik wandelde naar Greenpark en wierp mij op een bank om na te denken.

Dus was het Esmé niet, die zoo aanhalig was geweest, die mij zoo lief had gestreeld. Ik zou haar niet hebben bemind en getrouwd zonder deze schaarsche betuigingen van liefde. Was het dan Esmé die ik getrouwd had? Was het niet de andere, die mij gezocht en mijn liefde gewonnen had, aan wier eigen vinger ik den ring had gestoken, van waar hij op den grond viel?

Ieder voorval kwam mij met akelige duidelijkheid voor den geest. Wie was mijne vrouw of was ik een bigamist? Had Esmé mij dan niet lief! Die gedachte was het waarschijnlijkste, ik had het uit kunnen schreeuwen van smart, maar waarom had zij mij dan getrouwd? Voor een huwelijk is volle kennis en toestemming noodig. Neen, dus was mijn huwelijk met Esmé geen geldig huwelijk. Het was gesloten zonder kennis, op valsche grondslagen. Toen viel mij

ons gesprek in, over huwelijk op wetenschappelijke basis.

O God! dat was het! Mijn eigen schuld. Zij had mij getrouwd niet uit liefde, en zij verwachtte ook van mij geen liefde, ons verbond berustte alleen op wetenschap.

Die wetenschap, wat vervloekte ik haar in dit oogenblik, nu ik dorstte naar liefde, naar h a a r liefde, want door haar koelheid, slechts afgewisseld door die zeldzame liefkoozingen was mijn liefde voor haar steeds meer en meer toegenomen, ik moest mijn hartstocht verbergen, bedwingen en daardoor won zij slechts in kracht.

En nu moest ik het ervaren! Zij was een marmeren beeld, ik was haar onverschillig. Zij zag in mij slechts den man der wetenschap, en die mij liefhad, die mij kuste en streelde dat was het naamlooze, onzichtbare wezen, die afschuwelijke geest... Ik huiverde,

KATHARINA FRÖHLICH. GRILLPARZERS EEUWIGE BRUID.

en de dolste dingen kwamen in mijn brein op, ik wilde vluchten, ver van hier, Esmé verlaten en de andere!!

Mijn wetenschap, ach! wat liet zij mij nu jammerlijk in den steek! Hoe gaarne had ik al haar schatten gegeven voor een bewijs dat het Esmé was, die mij beminde en niet dat verschrikkelijke spooksel.

Plotseling raakte een hand mijn schouder aan. Ik schrikte zeker op, want voor ik om durfde kijken - wie had het mij eenige maanden geleden durven voorspellen, dat i k eens op klaarlichten dag in een Londensch park overal spoken zou verwachten te zien - zeide een spottende stem:

‘U is al een bijzonder zenuwachtig heer. 't Is een gevaarlijke geschiedenis in een park in slaap te vallen. Ik zag daar juist een jongen zijn hand in uw zakken steken en toen het hazenpad kiezen. Ik schreeuwde maar ik was te ver en ik kon mij niet doen hooren.’

FRANZ GRILLPARZER IN JONGE JAREN. (Zie blz. 35.)

Verlegen voelde ik in mijn zakken. Mijn horloge, zakboekje en zilveren cigarenkoker waren er niet meer. Ik was toch zeker niet in slaap gevallen, en toch was iemand dicht genoeg bij mij gekomen om mij te berooven en ik had dien niet gezien, gehoord of gevoeld. Waartoe dienden dan toch eigenlijk onze zintuigen?

V.

De ergernis en de verplichting tot handelen, verhelderden mij den geest, de man die mij gewaarschuwd had vergezelde mij naar Venestreet en toen ik het Hotel Long om zeven uur bereikte, zag ik in wat een sukkel ik was geweest, mij door zulk een onmogelijk, ongerijmd verhaal van streek te laten brengen.

Kolonel Mackenzie ontving mij op zijn gewone openhartige, hartelijke wijze, hij was een sterke, gezonde man zonder eenig spoor van opwinding of zenuwachtigheid. Ik was erg teleurgesteld, toen ik zag hoe ernstig hij voor zich keek bij mijn verhaal. Maar ja, daarvoor was hij ook een Schot, een Mackenzie, en bovendien de bezitter van den familiegeest, naijverig op diens reputatie.

‘Gij wilt dus zeggen, dat gij, zoolang gij Esmé kent, nooit die tegenwoordigheid van een onzichtbare hebt gevoeld of aangeraakt zijt door een ongeziene hand?’

‘Nooit,’ verzekerde ik stoutweg, want natuurlijk, zei mijn gezond verstand, Esmé alleen kon mij zoo hebben aangeraakt.

‘'t Is vreemd,’ zeide hij nadenkend. ‘Lerwick, Fabry en de rest - geen van alle bijgeloovigen, allen vast overtuigd van de ongerijmdheid dier verschijningen - voelden haar handen op hun lichaam, voelden zelfs dat zij hen kuste.’

‘Zeker kenden zij de geschiedenis vooraf?’

‘Misschien, maar zij geloofden niet vóór zij zekerheid hadden.’

'Maar voor wien houdt men den geest, en waarom zien wij hem nooit? Andere geesten spreken, schreeuwen, kermen en steunen en deze doet het nooit - voor zoover ik gehoord heb,' voegde ik er haastig bij, maar ik zag dat kolonel Mackenzie raadde, wat ik had ondervonden. 'Hoe kan een geest voelbaar zijn? Wat is de legende dan toch?'

'Het is de geest van Elspeth Mackenzie, die leefde in den tijd van koningin Maria, en evenals Esmé, het hoofd was van den Clan Mackenzie. De geschiedenis vertelt dat zij een hoogmoedige, schoone vrouw was, hartstochtelijk van aard, maar te trotsch om ooit te erkennen, dat zij liefhad. Zij hield van macht en wilde die met niemand deelen. Haar neef en naaste erfgenaam Dugald Mackenzie, kreeg haar lief en zij beantwoordde zijn liefde maar wilde hem geen vriendelijk woord geven. Verbitterd verliet hij haar, de koningin en het hof, koos de partij van Murray en deed de Stuarts veel kwaad. Wij stammen allen van Dugald af. Verteerd door wroeging, verdronk zich Elspeth in het meer. Dugald kwam nu als heer op het kasteel en toen deed zij zich op de alleronaangenaamste wijze aan hem voelen. Zij wilde hem zeker schadeloosstellen voor haar koelheid toen zij leefde. Hij zag haar nooit, niemand zag haar trouwens ooit. Maar hij voelde haar handen en lippen en armen altijd om zich heen, en de afschuw van het spook maakte hem waanzinnig. Sedert dien tijd heeft zij zich gehecht aan elken heer van Dugaldsay, en nu wijdt ze haar attenties aan Esmé's minnaars - die niets op de eer gesteld zijn. Esmé zelf heeft nooit iets van haar tegenwoordigheid gemerkt; wij hadden hoop dat de vervolging zou eindigen, nu een vrouw hoofd der familie was, maar toen Lord Lerwick zich verklaarde, begon het opnieuw. Esmé kent de geschiedenis, arme meid! zij gaat er onder gebukt; zij las alle boeken, die over zulke onderwerpen geschreven zijn, en overtuigde zich dat een geest niet bestaan kon; zij was bitter verontwaardigd over de dwaasheid van degenen, die er zich door lieten afschrikken, zooals Lerwick, en verklaarde alleen een man te zullen trouwen, die over den geest van Lady Elspeth kon lachen.'

Ik nam den kolonel in mijn vertrouwen en verhaalde hem van de wonderlijke grillen mijner vrouw over haar koelheid en plotselinge aanhalige buien.

''t Is een onaangename toestand,' zeide hij, 'wij hadden het u eigenlijk moeten vertellen maar gij scheent zoo overtuigd van het niet bestaan van geesten, die zich aan de zintuigen konden openbaren, dat wij besloten het onderwerp maar niet aan te roeren en uw eigen ondervindingen af te wachten. Esmé had het u dan kunnen zeggen, maar gij hebt er zeker nooit over gesproken en zij heeft er geen moed toe. Zij vreest uw genegenheid te verliezen, zooals zij die van de anderen verloren heeft. Ik raad u dus naar Esmé te gaan en haar alles te vertellen wat gij ondervonden hebt.'

VI.

Ik volgde kolonel Mackenzie's raad en ik vond Esmé mij met het diner wachtende, hoewel het negen uur was. Voor 't eerst trof mij de lijdende, droevige blik waarmede zij mij ontving. Wij aten zwijgend en toen het maal afgeloopen was en wij alleen waren, zette ik mij tegenover haar.

'Esmé,' begon ik, 'ons huwelijk is op verkeerde grondslagen gesloten. Ik heb u bedrogen!'

Zij sloeg haar schoone, droevige oogen naar mij op terwijl haar vingers met den trouwring speelden.

‘Het was immers de afspraak,’ zeide zij. ‘Wij zijn getrouwd op wetenschappelijke basis.’

‘Naar den duivel met de wetenschap!’ riep ik ruw uit, ‘die droge, dorre wetenschap heeft niets met ons te maken, dan waar het frissche, jonge leven om heel iets anders vraagt. Ik heb je getrouwd uit liefde, Esmé, en liefde is dus de grondslag van ons huwelijk ten minste bij mij.’

Groote tranen rolden langs haar bleeke wangen, maar zij hield het hoofd diep gebogen.

‘Esmé,’ riep ik wanhopend op het gezicht harer tranen, ‘waarom schrei je?’

‘Omdat die liefde niet bestemd is voor mij, maar voor die andere!’

Nu nog mooier, mijn vrouw jaloersch op een geest, maar mijn hart jubelde, jaloezie kan niet bestaan dan door liefde.

‘'t Was die andere,’ ging zij snikkend voort, ‘die je aanmoedigde, die je streelde, die je kuste, die zelfs voor het altaar den ring wilde bemachtigen, voor mij bestemd, zij is het die je lief hebt, zij, die je echte vrouw is.’

‘Maar Esmé, waarom liet je dat toe, waarom hield jij je dan zoo koel, zoo teruggetrokken, als je mij liefhebt.’

‘Je liefhebben?’

Zij zag mij aan, en haar oog sprak een taal, die voor geen dubbele uitlegging vatbaar was, eindelijk dan was het vrouwenbeeld bezield. ‘Ik had je lief na den eersten dag, maar ik durfde je niet aanmoedigen door geen blik, geen woord, want dan zou zij zich weer van jou meester maken zooals van die anderen.’

‘Die je ook liefhadt?’

Zij schudde het hoofd.

‘Neen, en bij hen was 't mij ook onverschillig wat zij deed, maar bij jou, o als ik 't aan je merk dat zij in de nabijheid is, ik zou haar kunnen dooden, maar een geest doodt men niet! en jij geloofde er immers niet aan, daar vertrouwde ik op!’

Zij zag vóór zich met een bittere, sombere uitdrukking, haar handen, waaraan de trouwring glinterde, wanhopig gewrongen.

‘Dus nooit heb je mijn hand uit eigen beweging gegrepen, nooit mij stil gekust. O Esmé, en je beweert mij lief te hebben.’

Haar lippen trilden, haar oogen vonkelden en toen antwoordde zij heftig.

‘Denk je dat ik jou liefde met een andere wil deelen? Dat ik jou zal liefkoozen tegelijk met een andere? Nooit, laat Elspeth doen wat zij wil. Ik ga met haar geen strijd aan.’

Fier en trotsch stond zij op en ging naar de tafel waar het theeblad wachtte; werktuiglijk begon zij thee te zetten, en ik kreeg hier, in deze door en door moderne omgeving, al mijn zelfvertrouwen en ongeloof terug.

Belachelijk als men elkander hartstochtelijk lief heeft, als men in het Savoy Hotel, het modernste

der Londensche hotels, in een kamer schitterend van electrisch licht, bezig is thee te drinken, belachelijk om zich dan nog door het middeleeuwsch geloof aan spoken en geesten te laten beheerschen.

Ik naderde mijn vrouw, sloeg den arm om haar hals en zeide:

'Maar lieveling, je gelooft immers niet aan geesten, evenmin als ik, die bestaan niet. Ik ben blij dat je jaloersch bent, dat bewijst mij je liefde, maar jaloersch zijn op een geest is belachelijk.'

Daar viel mijn arm, die haar omvat hield, loodzwaar neder, en ik ging sidderend terug. Duidelijk voelde ik een paar armen om mijn hals geslagen, een natte wang tegen den mijne gedrukt, iets onzichtbaars, dat mij zwijgend maar dringend bad, smeekte, liefkoosde, en voor mij stond Esmé onbeweeglijk, een beeld van sprakelooze droefheid, smart en toorn.

'Neen,' riep ik verontwaardigd uit, 'niemand heeft het recht mij te omhelzen, te beminnen en te liefkoozen dan jij, mijn liefste vrouw. Ik sta er op dat je van dat recht gebruik maakt, toon mij je liefde en veracht al het overige!'

En eindelijk uit eigen beweging viel Esmé aan mijn borst, sloeg de armen om mij heen en ik voelde haar frissche lippen op de mijne gedrukt.

'Onze liefde zal alle geestverschijningen op de vlucht jagen,' fluisterde ik haar toe, 'dat is de eenige basis, beter dan alle mogelijke wetenschappelijke grondslagen.'

En wij hadden elkander zoo lief, wij waren zoo gelukkig dat Lady Elspeth eindelijk den moed verloor mijn liefde te winnen, en ons voortaan met rust liet.

Grillparzer.

Den 15den Januari heeft Oostenrijk den 100sten geboortedag van zijn grootsten dichter herdacht, die onmiddellijk na Göthe en Schiller onder de duitsche dramatische schrijvers kon gesteld worden.

De geheele stad zal er het hare toe bijdragen om de nagedachtenis te verheerlijken van den dichter, die, zooals de meeste dichters, gedurende zijn leven volstrekt niet naar waarde erkend werd, hoewel hij toch vooral zijn pen gebruikte om de grootheid van zijn vaderland te verheerlijken.

Franz Grillparzer werd dus in 1791 geboren en heeft harde, moeielijke tijden moeten doorleven vóór dat zijn talent zich een baan kon breken.

Hij moest het honorarium dat hij ontving voor zijn eerste stuk 'die Ahnfrau' gebruiken om de huur van zijn moeders woning te betalen.

Hij bekleedde toen een betrekking aan het archief, maar zooals licht te denken was, hij had er zijn hart niet bij.

Het stormde en woelde in zijn geest en 't kon niet anders of hij moest daaraan uiting geven. Zoo schreef hij dus in dezen tijd zijn eerste drama dat een stuk geschiedenis van Oostenrijk behandelde en grooten opgang maakte niet alleen in Weenen maar ook in geheel Duitschland.

Bij zijn chef was die opgang echter minder groot. Onder het bestuur van Metternich was een ambtenaar, die zich meer met de Muzen dan met de officiëele stukken bemoeide niet erg r e ç u . De censuur schrapte druk in zijn stukken en tegelijkertijd werd zijn kans op bevordering hoogst gering.

Die omstandigheden werkten hoogst ongunstig op Grillparzer en zijn talent; hij was volstrekt niet met het regeeringsbestuur van Metternich ingenomen en daar het hem, zooals elken schrijver, die voor zijn geesteskinderen iets voelt, hard viel hen te zien verminken door de onhandige pen of schaar van een politie-ambtenaar, begon hij te schrijven met het oog op de censuur, en dit maakte natuurlijk dat hij de vleugels van zijn genie niet vrij durfde uitslaan, en zich dus gedwongen zag ze te kortwieken.

Dit is waarschijnlijk de reden waarom zijn stukken bij de opvoering weinig succes hadden; 't is waar, dat zij meer door de schoone verzen en fraaie gedachten schitteren dan door de dramatische handeling. De meest bekende ook bij ons te lande zijn ‘Medea’ en Saffo’.

Later echter toen de smaakrichting veranderde begon men de stukken van Grillparzer meer te waardeeren; immers wordt men meer door ontwikkeling en ontleding aan karakters geboeid dan door een opeenstapeling van vaak onwaarschijnlijke gebeurtenissen, die sterk dramatische effecten doen ontstaan.

De toenmalige Keizerin van Oostenrijk, Caroline, las eens bij toeval een zijner drama's. ‘König Ottokar's Glück und Ende’ en werd zoo diep getroffen door de vaderlandslievende gevoelens daarin uitgedrukt, dat zij het wenschte opgevoerd te zien. Men antwoordde dat de censuur het verboden had; de vorstin echter liet het er niet bij, zij wilde weten wat voor gevaarlijks er in school en nu moest de ambtenaar toch ook erkennen dat het eigenlijk niets was, maar men wantrouwde nu eenmaal den schrijver en dus.... een schouderophalen verving alle mogelijke verdere argumenten. De keizerin liet het er niet bij; zij stond er op dat het stuk in het Burgtheater opgevoerd werd; 't gebeurde maar had evenmin succes.

Later na den val van Metternich, onder de regeering van den goeden keizer Frans Jozef, kreeg Grillparzer betere dagen maar het was te laat; zijn karakter had een ongelukkige plooi gekregen, zijn levensmoed was geknakt.

Evenals de meeste dichters, die waarlijk dichters zijn, leed Grillparzer bitter door de tegenstelling die er bestond tusschen de idealen van zijn geest en de werkelijke wereld. Hij was altijd met zich zelf bezig, altijd analyseerde hij zich zelf, zijn eigen gevoelens en indrukken, en het gevolg was dat hij door het denken en tobben het handelen afleerde. Dezelfde familietrek vertoonen ook zijn voornaamste helden; deze zijn ook meestal besluiteloos, vreesachtig; zij spreken meer dan zij doen, geen wonder dus dat zij onzen tijdgenooten nader staan dan zijn eigene. De vrouwengestalten uit zijn drama's schitteren echter als veelkleurige verschillende bloemen in een heerlijk perk. Welk een verschil tusschen de zachte, vriendelijke Melitta en de woeste Medea! Saffo doet ons meer aan zijn mannenfiguren denken; 't is hetzelfde zuchten en kermen over den last, die den dichter opgelegd is door zijn genie, het geluk en het genot te moeten aanzien, bezingen en het niet zelf te kunnen doorleven!

Het is deze ommacht om gelukkig te zijn, die Grillparzer zijn leven lang kwelde en ook op zijn eigen lot een zonderlingen invloed uitoefende. Hij is levenslang verloofd en nooit getrouwd geweest.

Zijn eeuwige bruid heette Katharina Fröhlich, een zooals uit haar portret blijkt, lief en schoon jong meisje, dat met haar twee andere zusters, die misschien evenveel van den zonderlingen dichter hielden, samenwoonde.

Grillparzer durfde den geduchten sprong in het huwelijk niet wagen; tengevolge van een klein verschil van gevoelen met zijn meisje, besloot hij niet te trouwen. Maar daardoor brak hij de vriendschap met de meisjes Fröhlich niet af. Integendeel! de gezusters trouwden niet en het werd haar levensdoel den melankolieken prikkelbaren dichter goed te verzorgen en tegen al te ruwe aanrakingen met de buitenwereld te beschermen.

Later kwamen eerbetuigingen en ook meer stoffelijke bewijzen van hulde Grillparzer opzoeken; hij werd door den keizer benoemd tot raadsheer en directeur van het archief; na zijn pensioen genomen te hebben, bleef hij in vol genot van zijn traktement, ridderorden werden hem van alle kanten toegezonden; zijn 80sten verjaardag werd met groote plechtigheid gevierd maar.... het was te laat. De dichter had geen pleizier meer in zijn werk; het hinderde hem er over te spreken. In zijn jeugd zou wat meer waardeering hem verkwikt en gesterkt hebben, nu was hij er onverschillig voor!

Hij stierf levensmoede in 1872, en zijn roem werd na zijn dood steeds grooter en grooter, zooals blijkt uit de opvoeringen van zijn stukken. De redevoeringen hem gewijd, de tentoonstelling op het Weenen stadhuis gehouden, van voorwerpen, die hem eenmaal toebehoorden, alles ter eere van zijn 100sten geboortedag.

De eeuwige bruid overleefde haar bruidegom nog; zij werd zijn erfgenaam en vermaakte op haar beurt alles wat op hem betrekking had aan de stad Weenen. De twee eeuwig verloofden hebben dus geen reden gehad de Muze dankbaar te zijn.

Zou Katharina Fröhlich gedurende haar eeuwig bruidschap niet dikwijls gedacht hebben of haar bruidegom in zijn mistroostige buien niet gelijk had en of dichterroem door levensgeluk niet te duur gekocht wordt?

De steen der wijzen.

Wie zou gelooven dat er nog heden, op het einde der 19e eeuw, de eeuw van Stephenson en Pasteur, Koch en Faraday, J.B. Dumas en Eiffel, Liebig, Berthelot, Arago, Leverrièr, Edison enz. enz., aan het begin der 20e eeuw, wie zou dan gelooven, dat onder het schijnsel der electrische lampen, nog menschen gevonden worden bezeten door de zucht naar den Steen der wijzen, en die in vollen ernst hun tijd, hun oogen en hun hersens gebruiken om het middel te zoeken metalen te vermengen ten einde goud of ten minste edelgesteenten te maken?

Dit lijkt wel een fabel of een grapje, maar toch is het de ernstige, volle waarheid.

De alchimisten zijn de wereld nog niet uit; zij maken zelfs school - er bestaat ergens in een der voorsteden van Parijs een concierge, die, niet zonder recht, er roem op draagt dat hij hun erfgenaam in de rechte lijn en bezitter hunner verloren gewaande geheimen is - en het moderne Parijs bezit menige werkplaats, waarin men nog steeds den steen der wijzen zoekt. Het eenige verschil tusschen de moderne alchimisten en hun ouderwetsche collega's bestaat hierin, dat gene niet meer het onverstaanbare,

geheimzinnige koeterwaalsch spreken van de beoefenaars der middeleeuwsche zwarte kunst, en dat zij het nu niet meer over duivelsche tooverijen hebben maar over wetenschap; het is de stellige, proefondervindelijke wetenschap, waarop zij hun hoop gronden en wier hulp zij vrijmoedig inroepen.

En waarlijk, wie hen hoort en hen bewijzen ziet aanvoeren voor hun beweringen, die kan niet blijven volhouden dat deze nieuwmodische toovenaars zoo geheel en al ongelijk hebben.

De moderne wetenschap tracht inderdaad ons het Kosmos - het Heelal - voor te stellen als een éénheid, en ons haar hoofdbestanddeel - het stof - af te schilderen als een enkele zelfstandigheid, die zich echter vertoont onder een menigte verschillende vormen, onder een oneindigheid van toestanden, die meer of minder vast en duurzaam zijn en waaraan wij in onze betrekkelijke onmacht om er meer van te weten, en voor het gemak bijzondere namen hebben gegeven, woorden die op slot van rekening slechts een conventioneele waarde bezitten.

Volgens deze stelling zou de stof zich slechts verdeelen over een zestigtal enkelvoudige lichamen, zooals de scheikunde aantoont. Zij zouden allen tot één enkel lichaam kunnen gebracht worden - waterstof volgens de eenen, koolzuur volgens de anderen - dat het grondbeginsel zou zijn van alles wat er bestaat, maar dat volgens verschillende toevallig voorkomende omstandigheden een menigte andere veranderingen en gedaantewisselingen kan ondergaan, waarna zij s c h i j n b a a r niet op te lossen zijn.

Een feit is het, dat vele lichamen, die na langen tijd voor enkelvoudig te hebben doorgegaan, als bijvoorbeeld de vroegere elementen - water of licht - eindelijk geanalyseerd werden, toen de wetenschap sterkere of fijner bewerkingen had uitgedacht, om ze te ontleden.

Het feit is dat er andere enkelvoudige lichamen zijn, waarvan men theoretisch het bestaan had geraden en zelfs berekend, maar die men slechts door langdurige, vernuftige pogingen vermocht op te lossen en te isoleeren.

Het feit is verder dat er geen lichaam, hoe dan ook, is, dat niet de eigenaardigheid bezit in een der drie verschillende toestanden voor te kunnen komen, den vloeibaren, den vasten en den gasvormigen staat, en dat de vaststelling van deze mogelijkheid voor sommige stoffen waarlijk geniale proeven vereischt hebben, die aan het wonderbare grensden.

Wat is er dus logischer dan te onderstellen dat met machtiger procédés, met nauwkeuriger of fijner instrumenten, doelmatiger methodes, men er in zou kunnen slagen nog meer lichamen, die ons nu enkelvoudig toeschijnen, nog eens op te lossen, en hen allen stuk voor stuk te herleiden tot een eerste

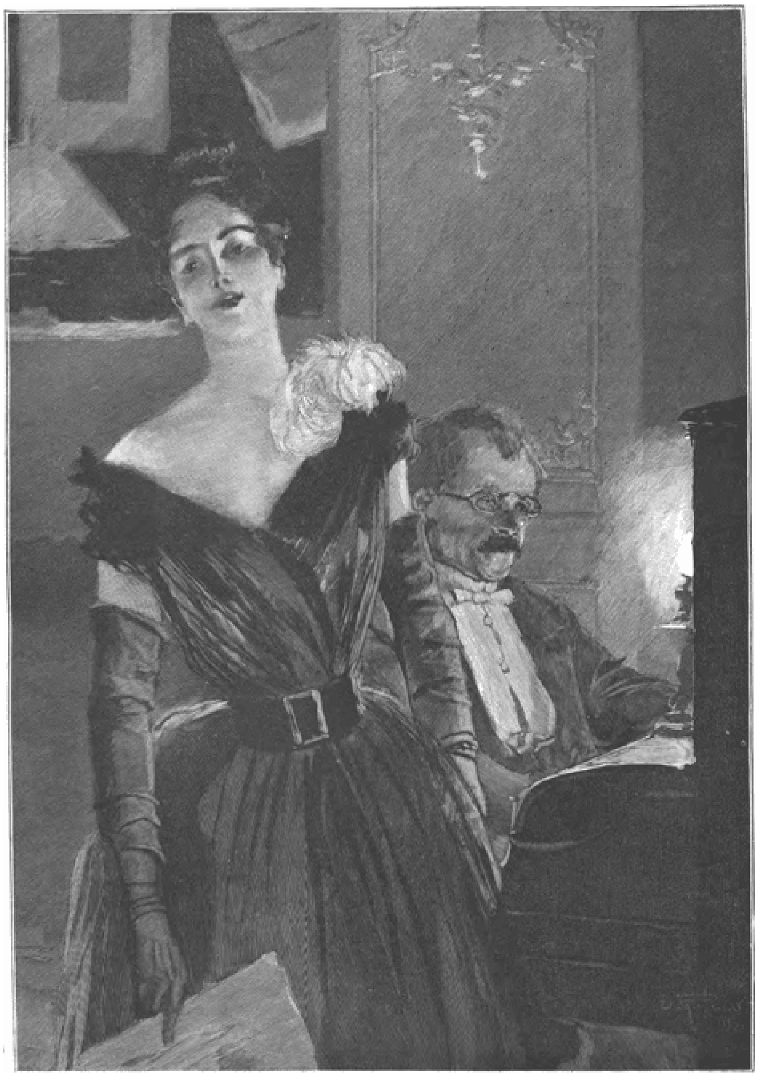

HAAR DEBUUT. Naar F. Flameng.

lichaam, het ware beginsel, het merg of de kern van alle dingen, de zelfstandigheid der stof?

Dit is ten minste de theorie gevolgd door de onvermoeide zoekers naar den Steen der wijzen, het is ook de theorie van een der grootste geleerden uit onzen tijd, den Engelschman Norman Lockyer, die niet vreest de spectrale analyse in te roepen, om te bewijzen dat er niets anders op de wereld is dan waterstof, maar een veelvormige, kaleidoscopische waterstof, die in staat is een menigte moleculaire toestanden aan te nemen en vreemdsoortige vermommingen, en die zich nu eens vertoont onder den vorm van zuurstof of diamant, dan van ijzerchloraat, phosphor, jodium, kwikzilver of zilver.

Van dat oogenblik af bestaat er ook geen wetenschappelijke onmogelijkheid om langs kunstmatigen weg, door menschenvernuft, de meeste bekende stoffen in de natuur aanwezig, samen te stellen, hetzij deze samengesteld of eenvoudig zijn, het goud er onder begrepen, waarvan de schepping zoo langen tijd als een nachtmerrie de geesten vervuld heeft van mannen als Paracelsus, Nicolaas Flanel, enz. Het maken van goud houdt dus op een mythe een onmogelijkheid te zijn.

'De natuur,' zeide Bernard de Palissy, 'blijft nooit werkeloos: wat in haar verteerd wordt, dit vernieuwt zij dadelijk en vervormt het langzamerhand; alles is altijd aan het werk om iets nieuws voort te brengen.'

Dus, wat de natuur doet, waarom zou de scheikundige ook niet trachten het na te volgen en waarom zou hij er niet in slagen? Op slot van rekening zou hij niets anders te doen hebben dan kunstmatig de methodes te beproeven, die de groote scheppingskracht gebruikt, een weinig meer een weinig minder warmte en drukking, electrische stroomen, scheikundige bewerkingen, ziedaar waarvan de oneindige verscheidenheid afhangt van de schijnbaar verschillende gedaanten, waaronder het Kosmos zich vertoont.

Dat alles kan berekend en beproefd worden op grooter of kleiner schaal. De heer Daubrié heeft rotsen kunnen samenstellen, die het geraamte en het gebeente der aarde zijn, Robert Koch heeft wel een verstandig geneesmiddel kunnen vinden, dat geheel alleen zijn weg en zijn bestemming kan vinden in het duistere doolhof van een ziekelijk organisme, en dat uit eigen beweging zich richt naar de tuberculeuse weefsels evenals de magneet zich naar het Noorden wendt.

Men heeft wel een bijzondere zelfstandigheid gevonden - het selenium - dat de geheimzinnige eigenschap bezit, om onmiddellijk het licht in electriciteit te veranderen, dat nu reeds in staat stelt stemmen in de zon te hooren en dat morgen zal maken dat men beelden - evenals thans reeds klanken - uit de verte kan nader brengen.

Waarom zou men het andere niet vinden?

'Waarom,' zooals de meester der meesters Berthelot zeide, 'waarom zouden wij geen zwavel vormen van waterstof, of sélénium van tellurium met zwavel, door de noodige verdikkingen? Waarom zouden tellurium en selenium omgekeerd niet in zwavel kunnen veranderd worden en dit wederom in zuurstof?'

Niets is daartegen! en indien er niet meer algemeen gezocht wordt naar het geheim van het goudmaken, dan komt het zeker hier vandaan dat de inzet het spel niet waard is en het gemakkelijker is en goedkooper het goud daar vandaan te halen, waar de natuur het heeft neergelegd dan het door een menigte van kostbare scheikundige bewerkingen in de laboratoria het aanschijn te geven.

Het schijnt echter dat, zoo de fabricatie van het goud niet bestemd is weldra een nijverheidszaak te worden, dit het geval wel is met de edelgesteenten.

't Zal niet lang duren of de markt zal overstroomd worden door valsche steenen die even schoon zijn als de echte. De geschiedenis is het vertellen waard.

Vier of vijf jaar geleden werd de markt der edelgesteenten onverwacht overstroomd door een menigte pseudo-robijnen, zoo volmaakt dat de kunstigste beoordeelaars geloofden aan de onverwachte ontdekking eener nieuwe mijn. Nu eens in facetten, dan in rozen geslepen, hadden deze robijnen dezelfde dichtheid en dezelfde scheikundige samenstelling als de natuurlijke robijnen.

Zij sneden gemakkelijk de quartz en de topaas.

In verhitten toestand werden zij zwart, juist als de echte robijnen, en werden dan weer rozenrood, altijd als de echte robijnen, waarvan zij overigens ook de electrische en spectroscopische gevoeligheid, de doorzichtigheid en de hardheid hadden. Alleen bij de waarneming met een sterke microscoop vertoonden zich gasbellen besloten in de dikte der kristallen die niet veelhoekig waren zooals in de natuurlijke robijnen, maar peervormig en naar de zelfde richting gekeerd, wat men slechts in gesmolten stoffen waarneemt (Friedel Agenda van den Scheikundigen 1887).

Men besloot daaruit dat deze robijnen van kunstmatigen oorsprong waren en verkregen door smelting. Maar het waren toch echte robijnen dat wil zeggen gecristalliseerde corydon en aluminium.

Nooit hadden de scheikundigen van beroep er zulke volmaakte kunnen samenstellen en zij hadden er toch hun best genoeg op gedaan.

Sedert Ebelman - om niet hooger op te klimmen in de duisternissen der alchimie tot Stanislas Meunier, Parmentier - hadden de bekwaamsten zich het hoofd gebroken met dit vraagstuk.

Eenige resultaten, zelfs, betrekkelijk zeer merkwaardig, had men verkregen; de proeven daarvan wekten op de Wereldtentoonstelling van '78 welverdiende bewondering.

Hoe onvolmaakt echter waren deze zoogenaamde meesterstukken! Hun geringe dikte, hun brooze samenstelling, die weerstand bood aan het slijpen, maakten er eenvoudig merkwaardigheden van, waarvan juweliers en horlogekunst - die er eerst nog mede op hadden spoedig afzagen, partij te trekken.

In '88 deden de heeren Verneuil en Fremy een stap vooruit, een herculischen stap. Hun kunstmatige steenen waren van een onberispelijke zuiverheid en in alles aan de echte gelijk.

't Is hier de plaats niet om de gebruikte methode te beschrijven, bovendien zou deze technische beschrijving den leeken toch te droog en te lang toeschijnen.

Laat het voldoende zijn te zeggen, dat deze methode niet alleen de zuiver wetenschappelijke zijde van het

vraagstuk oplost, maar ook, hoewel nog op te kleine schaal, in te bescheiden maat ondernomen, toch schitterende beloften geeft voor de toekomst.

Doch deze toekomst staat reeds zeer dicht voor de deur.

Inderdaad eenige weken geleden kondigde de Heer Frémy in de academie van wetenschappen aan, dat, dank de volmakingen aangebracht in de werktuigen, men voortaan in staat zou zijn te wedijveren met de onbekende toovenaars, wier kunstmatige robijnen reeds de markt overstroomden.

Door een alcalium (carbonaat van potasch) met aluminium te vermengen en deze bewerking gedurende eenige weken voort te zetten, door gasovens die beter de temperatuur kunnen regelen dan cokes-ovens, door de ovens te vergrooten, en door een menigte andere kunsten en handbewerkingen te doen, is het den Heer Frémy gelukt, robijnen voort te brengen van 2 à 3 kilogram zwaar.

De nieuwe kunstmatige robijnen hebben niets te benijden aan de andere; noch onder het oogpunt van zwaarte, van dikte of van regelmatigheid, evenmin als van de harmonie der vormen, of van het 'water' of van het vuur.

In het 'Museum van Natuurlijke Historie' te Parijs zijn deze wonderbare voortbrengselen tentoongesteld. De horlogemakers stellen zich reeds voor ze te gebruiken en zelfs de slijpers van edelgesteenten, die anders zoo moeilijk te voldoen zijn, hebben er niets op te zeggen. Mevrouw Frémy, de vrouw van den uitvinder, moet reeds een parure van deze kunstrobijnen dragen van onvergelijkelijke schoonheid.

Wat een gelukvogel die mijnheer Frémy!

Hij maakt ook saphieren en amethysten en het zal er niet bij blijven, 't is maar de eerste stap, die moeite kost.

De diamant zelf - die niet anders is op slot van rekening dan zuiver gekristalliseerd carbonnaat, die slechts van het anthraciet verschilt, waarmede men de nieuwmodische kachels vult, door het uiterlijk, de dikte en - den prijs - de diamant zelf zal aan de beurt komen.

Zonder twijfel hebben alle pogingen, die tot nu toe gedaan zijn, om langs scheikundigen weg dezen steen - der wijzen te maken - niet veel opgeleverd. De groote geleerden, die er hun best op deden, verkregen nooit, ondanks hun moeite, hun geduld, hun vernuft en hun natuurschap iets anders dan diamantstof een doffe, glanslooze, vluchtige, waardelooze stof, die men zich slechts voorstelt, schitterende op het 'poezele albast' der schouders onzer schoone dames.

Maar laten wij niet vergeten dat de vervaardiging der kunstrobijnen, granaten, smaragden en saphieren op dezelfde wijze begonnen is en langen tijd op hetzelfde schijnbaar onveranderlijke stadium bleef als thans de vorming van het diamant.

Zie echter wat daarmede gebeurde! Waarom zou hetzelfde niet kunnen geschieden met den diamant, waarvan de samenstelling en de vorming op slot van rekening nog veel eenvoudiger is dan die van zijn jongere broeders, met hun veelkleurige vlammen?

Laten wij niet wanhopen! Omdat de heer Frémy, gelijk aan een held uit de honderd-en-een-nacht, het purper der robijnen en het azuur der safieren onder zijn wonderdoende vingers heeft doen ontstaan, heeft de kunstmatige edelgesteentevorming haar laatste woord nog niet gezegd.

In de volgende eeuw mevrouw, zal men u diamanten maken uit steenkolen, uit verkalkte en gedistilleerde stoffen even gemakkelijk als thans stoppen van karaffen.

Men zou goud kunnen maken, als gij er lust in hadt en indien de onderneming de moeite beloonde, wat gij maar wilt.

Maakt men niet reeds uit het nederige klei van ons aardewerk, een nieuw metaal, lichter en van veel meer weerstandsvermogen dan het ijzer, even schoon als het zilver - het aluminium - dat men thans middel gevonden heeft te vervaardigen met medewerking, 't is waar van de electriciteit, tot den prijs van koper?

Men zal nog wel andere dingen doen, die vrij wat buitengewoner en kostbaarder zijn.

't Is waarlijk niet noodig den Steen der wijzen zoo ver te gaan zoeken, want de heeren scheikundigen hebben er reeds de hand op gelegd.

Zigeuners in Europa.

Het aantal Zigeuners, die in Europa leven, schat men op 779,000, hoewel de juiste cijfers niet in de statistieken van den burgerlijken stand worden aangegeven. Rumenië bekleedt de eerste plaats, het bezit er 250,000, Hongarije 150,000, Turkije bewonen 67,000, Rusland 58,000, Bulgarije en Oost-Rumelië omstreeks 50,000 en Spanje is met 40,000 bevoorrecht. Duitschland kan zich slechts op 2000 van deze bruine vrienden beroemen, terwijl zij Zweden, Noorwegen en ons land alleen doortrekkende bezoeken. Frankrijk staat ongeveer met Duitschland gelijk.

Een val-machine.

Men staat tegenwoordig voor niets, men durft alles aan; er is geen waagstuk zoo groot of de wetenschap toont aan met cijfers en algebraische formules, dat het met alle gerustheid ondernomen kan worden.

Ziehier een denkbeeld, dat aan de hand gedaan is door de Amerikaansche ingenieurs, om er bij de aanstaande Wereldtentoonstelling van Chicago hun voordeel mede te doen.

De mogelijkheid van het goede succès schijnt wetenschappelijk bewezen te zijn, de praktijk zal nu moeten leeren of het uitvoerbaar is èn.... of er menschen gevonden worden moedig òf dwaas genoeg om er hun leven aan toe te vertrouwen.

Het plan betreft een toestel dat door de hooge torens, die thans zoo in de mode zijn, in staat zal worden gesteld te werken. Iedereen kent de eigenaardige gewaarwording, die men ondervindt door loodrecht van zekere hoogte te vallen, wanneer men in een slede van een zeer steile helling afglijdt en

vooral door in een ascenseur, die in snelle beweging is af te dalen. Een loodrechte, snelle val is een bron

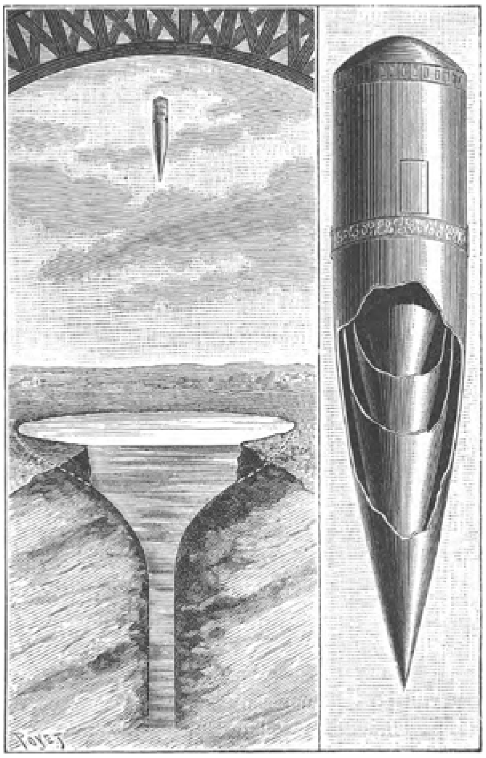

De wagon voor den hoogen val boven het waterbekken, bestemd om het te ontvangen. De in elkander geschoven kegels.

van aandoeningen, die door sommige menschen zeer sterk gevoeld worden.

Indien zulk een val nu van een buitengewone hoogte geschiedt, zal zij een mengsel van verlangen en vrees doen ontstaan, die een nieuwe reeks van aandoeningen moeten in 't leven roepen. Deze aandoeningen zijn van denzelfden aard als die, welke de menschen ondervinden door schommelen, *de Montagnes russes*, de Toggabogaunningbanen, het gezicht van afgronden enz.

Voor hen, die van iets griezeligs houden, dus van zeer aangenamen aard. Dit is nu het veld der exploitatie. Een hooge toren van eenige honderden meters en een gesloten kooi, ziedaar alles wat men noodig heeft

De behandeling is dood eenvoudig: men zet de liefhebbers in de kooi, die men dan vrij laat vallen van boven uit den toren. Na 100 M. val, is de verkregen snelheid van 45 M. per seconde, na 200 M. is zij van 65 M. na 300 M. van 77. Nu maken de snelste treinen nauwelijks 30 M. per seconde en de afdalingen in mijnputten overschrijden nooit de 15 M. per seconde. Om nu deze theorie van practisch nut te doen zijn, is het voldoende de reizigers heelhuids op te vangen bij hun aankomst en de kooi weer snel te doen opstijgen.

Wat de eerste voorwaarde betreft, daar is gemakkelijk aan te voldoen, door aan de kooi den vorm te geven van een houwitser met zeer lange en fijne punt en door ze te ontvangen in een put die diep genoeg met water gevuld moet zijn.

De heer Ch. Carron, ingenieur te Grenoble, heeft de omstandigheden onderzocht, waaronder zulk een houwitser in het water zou kunnen dringen en welken invloed deze val op de reizigers moet uitoefenen; en de uitkomst dezer studiën bewijst dat

niets, noch theoretisch, noch praktisch zich tegen deze machine en tegen zijn werking verzet voor hoogten die tot 300 M. kunnen bereiken.

Nevensgaande afbeeldingen geven een denkbeeld van zulk een houwitser, die vijftien reizigers, begeerig om een val van 300 M. hoogte te doen, kan bevatten. De voornaamste afmetingen zouden zijn: kamer, binnenste diameter 3 M., hoogte 4 M.; matras, hoogte 50 cM. buitenkegel met verscheidene in elkander geschoven binnenkegels voorzien, bestemd om de lucht in de kamer samen te persen op het oogenblik der indompeling; hoogte 10 M. totaal gewicht 11 ton; verplaatsing van de kegel als zij geheel ingedompeld is, 61 ton. Put, in den vorm van een hol champagneglas; (vorm, die zoo gekozen is om te beletten dat de golf veroorzaakt door het invallen der kegel de randen der put overschrijdt) diepte 55 M.; diameter van het bovengedeelte 50 M.; diameter van af de diepte van 28 M. tot den bodem 5 M.

De reizigers zullen stevig worden vastgesnoerd in fauteuils, die geheel den vorm van hun lichamen omsluiten. Deze manier van transport om met ware bliksemsnelheid af te dalen, na een opstijging van 300 M. hoogte, is wel geschikt om allerlei nieuwe aandoeningen te doen ontstaan. De liefhebbers kunnen daaraan hun hart ophalen. Een stoutmoedig ondernemer kan er misschien schatten mee verdienen.

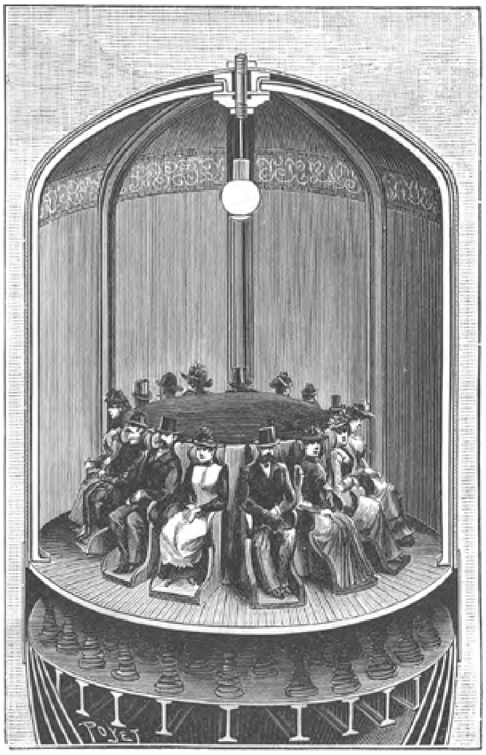

Gezicht op het inwendige van den wagonhouwitser met ruimte voor 15 reizigers.

Het portretje
door Frits Lapidoth.
Met illustratiën van W^{m}. Steelink.
(*Vervolg van bladz.* 9.)

III.

Ella had zich, nadat haar ‘Papa’ dus doldriftig was heengesneld, een tijdlang overgegeven aan heur droefheid en haar toorn; zóó lang, tot zij moe was van het weenen en snikken. Toen had zij zich, bij 't vallen van den avond reeds, langzaam ontkleed en zich in een gemakkelijken stoel vóór haar venster neergevleid.

Zij was schoon, zooals zij daar lag, in het witte nachtgewaad; de schouders omgolfd door het loshangende, gitzwarte haar, dat heur moe, doch niet bleek gezichtje omlijstte. Heur fijn besneden, bijna volkomen grieksch gelaat was in voortdurende beweging: nauw merkbaar rimpelde zich het blanke voorhoofd, om kort daarna weder effen te worden; de neusvleugels trilden bij iederen ademtocht.

Eene mengeling van weemoed en toorn lichtte uit haar donkere, doordringende oogen, die zij recht op de volle maanschijf richtte.

Het blauwachtige schijnsel overstroomde heur heerlijke vormen; de gewelfde boezem werd onrustig bewogen door de stormen die, in Ella's hart, nog niet hadden uitgewoed. Op den grond werden dansende

Als je 't zoo allemachtig komiek vindt, dat een kerel, die je dochter les geeft, enz. (Zie blz. 45.)

schaduwtjes gevormd, door het driftig op en neer gaan van haar voetje.

Beneden, in den tuin, geurden de laatste rozen uit het volle perk; dauwpareltjes hingen aan hare bladeren en aan hare gesloten bloemkronen. De rozen sliepen.

Eene sering boog zich, onder haar last, paarsch op den dag, zacht blauwachtig van tint nu het maanlicht haar bescheen. De sering sliep en, op heur slanke takken zaten lichtbewiekte zangertjes, die eveneens sliepen.

Ook scheen de maan op den muur van het pakhuis, achter in den tuin. Er stond eene dichte, hooge klimopplant voor. Haar blaadjes werden heel even door het

nachtwindeke bewogen; zij waren vochtig geworden door den dauw en werden overgoten door het wazige maanlicht. De wuivende klimopblaadjes sliepen.

Één ding in den tuin sliep niet.

't Was een oud tuinbeeld, dat eenmaal met de boven 't hoofd gestrekte armen, een wereldbol torste. Jaren geleden had een stevige rukwind het marmeren mannetje van zijn last bevrijd, door den bol uit zijne handen te rukken en in gruis te slaan. Zóó bleef

het daar in een bloemperk staan, met gestrekte armen, zonder echter iets te torsen, dan eene kolom lucht. Dat kon de arbeidzame, eeuwig afbrekende en weeropbouwende Natuur niet duurzaam aanzien. Zij liet de holte in den kop, (door een, er later uit verwijderde ijzeren pen van den wereldbol veroorzaakt) vol loopen met water. Daarna liet zij 't op zekeren nacht vriezen, vriezen, dat het kraakte. Eene ontzettende duizeling beving het marmeren mannetje, dat in zijn bloemperk stond te luieren met gestrekte armen, niets torsend. Een knal wekte den ouden gedienstige, die niet vrij was van spokenvrees, in het weldoortimmerde koopmanshuis over hem; - de kop lag, den volgenden morgen, vermorzeld, op dezelfde plek, waar eenmaal de wereldbol gelegen had. Ella had het gebeurde indertijd zeer grappig gevonden, vooral omdat de keukenmeid maar geen geloof verkoos te slaan, aan de vrij duidelijke, doch haar wat al te gewone, verklaring van het feit, en het beeld zonder kop steeds met vreesachtige blikken aanzag, maar vooral als zij 's avonds in 't pakhuis moest zijn. Op Ella's verzoek werd het onthoofde beeldje dan ook niet weggeruimd, en bleef het, als op dezen helderen avond, dáár voor heur venster staan, zonder hoofd, met de armen opwaarts gestrekt, als smeekte het in gebarentaal tevergeefs om ontferming.

Ella dacht aan den jongen Städter, aan Anton; - zij noemde hem Anton, in gedachte. Haar oog viel op dat eenige voorwerp in den tuin, dat niet sliep. Smeekend waren die witte armen, in 't maanlicht witter dan gewoonlijk, naar haar opgeheven. Zij betrapte er zich op, dat zij zich angstig voelde worden voor een doodeenvoudig, wit beeldje, zonder kop.

Zij kon er de oogen niet afwenden, en sloot ze voor eene poos. De wind schuifelde langs de slapende klimopblaadjes, om ze één voor één goeden nacht te kussen. Schril klonk dat geritsel in Ella's ooren. Heur overspannen zenuwen begonnen haar bloed te verhitten.

‘Ella! Ella! red mij, red mij! Voor u sterf ik, Ella! Ella!’.... hoorde zij roepen. Was dat niet de stem van Anton? Zij opende de oogen. Alles was weer doodstil, als te voren. Toch voer eene rilling haar door de leden. Als dat Anton eens was, en hij in levensgevaar verkeerde; als haar vader hem eens bedreigde? ‘Ella! Ella!’....

Over heur geheele lichaam trillend, stond zij op.

Het marmeren beeldje was het marmeren beeldje weer, dat waakte, als zij, terwijl alles in 't ronde sliep: de rozen, de seringen, de vogeltjes, de beparelde klimopplant. 't Schrikwekkende beeld was verdwenen, uit hare verbeelding; niet dat van den jongen schilder, echter!

Of zij van Anton hield? Ja! dat moest zij zich bekennen. Of zij heel veel van hem hield; héél, héél, héél veel; meer, dan zij bijvoorbeeld van hare moeder gehouden had; meer èn - anders?

Als een ander haar dit had gevraagd, zou Ella woedend zijn geworden. Nu zij zich die vraag zelf stelde, spande zij zich in om er een antwoord op te vinden.

't Kwam haar vreemd voor, dat die gedachte niet al veel eerder in haar was opgerezen, dan juist nu zij voor altijd gescheiden waren.

Hun omgang was, den laatsten tijd, zeer ongedwongen geweest. Vooral van Ella's kant; eigenlijk was zij veel familiaarder met hem, dan hij met haar; hij behandelde zijne leerlinge alsof zij zijne meerdere was. Toch voelde deze, te midden van hare dolste buiën wel, dat Anton meer was dan zij, dat het aan háár was eerbied te betoonen.

Veel was hij voor haar.... geweest, helaas! Eigenlijk haar Evangelie.

Zijn oordeel, dat hij zoo kort en helder wist te formuleeren, werd steeds, na korter of langer tijd, het hare. Zijn geheele wezen, in 't bijzonder zijn smaak, oefende een telkens grooter wordenden invloed op haar uit.

Zij zag hem vóór zich staan, in hare verbeelding.

Een rijzig man, eer mager dan gezet, met trouwe bruine oogen, waarmee hij haar zoo vreemd kon aanzien, als ze hem plaagde, en die soms schitterden van geestdrift, soms een zachten glans verspreidden als zacht maanlicht: zwaarmoedig zonder somber te zijn. Hij kon ze zoo zoekend opheffen, als staarde hij op iets, dat voor geen ander sterveling waar te nemen was. Ella had opgemerkt, dat dit zoekend staren steeds een stroom van verwarmende, of echt verheffende woorden voorafging. Zijn bleek gelaat was geheel door een donkeren baard omlijst. Die baard, dit herinnerde zij zich nog zeer goed, had zij eerst leelijk, daarna interessant gevonden en ze was geëindigd met hem te beschouwen als bepaald hoorend bij Anton's gezicht. Zij zou den jongen man nooit wederzien, nooit!

‘Dan kan het heele schilderen mij ook niet meer schelen!’ dacht zij, en ze schrok er van, dat zij het dacht. Tevergeefs trachtte zij zich wijs te maken, dat het niet was om den jongen schilder, maar om zijne prettige manier van lesgeven, om zijn smaak, om den schat van gedachten, die hij haar zoo schoon wist te vertolken, om den invloed ten goede, dien hij uitoefende op haar en die maakte, dat het haar, nog lang na zijn vertrek, onmogelijk was over futiliteiten te mijmeren. Dit alles trachtte zij zich op te dringen, er slechts half aan geloovend.

Moe van dit biechten voor zichzelf, wierp Ella zich in haar stoel achterover, om wakend te droomen. Zij sluimerde in.

Eerst had de ochtendzon Anton gewekt, daarna liet zij heur stralen Ella's wangen kussen, die blozend waren geworden in den slaap. Om heur mondje speelde een glimlach van genot; heur welgevormde, mollige armen omstrengelden de rugleuning van haar *easy-chair*, waartegen zij het zonnige kopje gevleid had.

O, zij had zoo gek gedroomd, dien nacht; voor geen duizenden zou zij aan iemand willen vertellen wàt; nooit, nooit, nooit!

Nog lang nadat zij opgestaan was en zich gekleed had, mijmerde Ella voort over dien wonderlijken droom. Zij voelde zich kalmer en zachter gestemd; voor het eerst kwam er een gevoel in haar op, dat naar spijt zweemde, over het feit, dat het eindelijk tusschen heur, ‘Papa’ en haar tot eene uitbarsting gekomen was; voor het eerst achtte zij 't der moeite waard, over de vraag na te denken hoe, in 't vervolg, de verhouding wel zou zijn tusschen hen beiden.

Stellig niet eene vertrouwelijke, noch ook maar in den schijn vriendschappelijke, zooals vóór dien stormachtigen namiddag.

Zij begon in zichzelf te overleggen dat, nu er een ganschen nacht was heengegaan over zijnen toorn, haar vader misschien in staat zou wezen tot eene kalme, overtuigende bespreking van het gebeurde. Al deed zij 't dan niet om haars zelfs wille, voor Anton kon zij toch moeite doen om haren Papa zachter te stemmen. Want, dit zag zij zeer wel in, zijn invloed was groot genoeg om den jongen schilder van al zijne lessen te berooven. Het zou haar onuitsprekelijk veel moeite kosten heur trotsch nekje voor eene wijle te buigen; maar, voor hem wilde zij ook dit, voor hem, eigenlijk toch het slachtoffer van een harer wonderlijke grillen.

Haar besluit was genomen. Zij zou naar beneden gaan, naar de ontbijtkamer, waar zij zeker was heur Papa te zullen vinden.

Vóór zij ging, wierp ze een blik in haar grooten toiletspiegel, die heur beeld van hoofd tot voeten weerkaatste. De spiegel zei haar, met zijne gewone openhartigheid, dat zij er meer uitzag als eene trotsche Diana, dan als eene boetvaardige Magdalena.

Van Straaten was al vroeg beneden gekomen, nog geheel vervuld met zijne gewaande ontdekking van den vorigen dag. Op Ella had hij zijne drift gekoeld, en het speet hem nu, dat hij het meisje zoo hard behandeld had. Immers, niemand kon haar meer leiden, na haar moeders dood. Hij althans niet, hij voor wien zij eerder haat dan genegenheid koesterde. Ze was jong en nog volkomen zonder ondervinding. Neen, Ella niet, maar die gemeene Städter was de schuldige. Op hem zou hij zich wreken, op den ondankbare, den belager van het eenig kind zijner aangebedene vrouw, dier jonger en trotscher evenbeeld!

De huisknecht bracht een brief binnen. Van Straaten nam hem aan, zijn voorhoofd rimpelde zich; hij ging er mede naar het venster om het schrift van 't adres beter te kunnen zien.

Was dat niet de hand van den jongen Städter? Niet lang behoefde hij te twijfelen; op de keerzijde stonden diens initialen: A S *en relief* in het papier.

Bevend van drift, hield hij den brief in de hand; nog niet besloten hoe er mede te handelen, toen er bescheiden aan de deur werd getikt.

‘Binnen!’ riep Van Straaten, kortaf.

Het was Ella. Met van opgewondenheid gloeiende wangen en tintelende oogen, stond zij vóór hem. ‘Papa,’ begon zij, ‘mag ik, evenals gewoonlijk, met u ontbijten?’

‘Mijne vrouw!’ dacht Städter, en al wat er goedhartigs en weeks in hem was trilde in zijne stem, toen hij antwoordde: ‘Wel zeker, lieve Ella, en laat alles tusschen ons dan meteen vergeten en vergeven zijn!’

Hij trok het bevende meisje naar zich toe en kuste haar zachtkens op het schoone voorhoofd. 't Was in lang niet gebeurd, dat Van Straaten zijne dochter een morgenkus had gegeven.

‘Papa,’ zei Ella, ‘mag ik eerst nog eens kalm met u over 't gebeurde van gisteren praten?’

‘Laat het blijven, geloof me, ik ben al boos genoeg op dien ellendeling, en al volkomen overtuigd, dat jij geheel onschuldig bent. Laat mij voor het overige zorgen; 't gebeurt zoo zelden, dat ik eens iets voor je doe.

Was dat Van Straaten, die zoo sprak, de solide maar droge en stroeve Van Straaten? Het was de aanbiddende echtgenoot van voorheen, die voor een oogenblik een gevoel had alsof zijne aangebeden afgestorvene, door den dood slechts verjongd, weder

vóór hem stond. Smeekend zag hij Ella aan; wat toenadering, wat vertrouwen afbiddend van het eenige, teergeliefde kind zijner, voor hem liefdelooze gade.

Ella gevoelde wat er in dien blik van heur vader lag; zij begreep, dat het in het voordeel van haar huiselijk geluk was als ze zweeg, en den stroom van het ongeluk zijnen gang liet gaan, daar zij toch onmachtig was dien van den jongen schilder af te wenden. Zij wist bijna zeker, dat ze, door te spreken, niets winnen kon, verspelen echter: de laatste kans op het dragelijker worden van haar huiselijk leven.

Doch, Anton's beeld rees op tusschen heur vader en haar.

Vastberaden sprak zij: ‘Papa, u vergist u. Niet mijnheer Städter is schuldig, ik ben het alléén. Door mijne grillen heb ik hem misschien ongelukkig gemaakt. Luister even naar mij.’

Van Straaten naderend, legde ze haar hand op zijn schouder, en hem strak aanziende: ‘op mijn eerewoord, wat we u gister zeiden is de heilige waarheid: er bestaat niets tusschen Städter en mij, van hetgeen u vermoedt. Nog eens: hij is de schuldige niet; ik ben het!’

Van Straaten werd doodsbleek.

Ella bleef, met op elkaar geklemde lippen, staan. Zij wist niet, wat te doen. Gaarne had zij heur vader geholpen, gesteund, althans eenige hartelijke woorden toegesproken; doch niets kon den man troosten, dan wat zijne verdenking op Anton verzwaren moest. Als zij, nu er voor den schilder toch blijkbaar niets te redden viel, haar edelmoedig plan maar opgaf.... Zoo zij nu voor haar vader neerknielde, en hem op zuchten, vleienden toon zei, dat,... dat.... Nooit! besloot zij, in eeuwigheid niet! Al ware het heur eigen, dierbare moeder geweest die daar zoo verpletterd neergezegen was, ook dàn nog zou zij Anton niet willen belasteren, zij zou dat ter wille van niemand, van niets, nooit!

Niet lang bleef Van Straaten in die houding. Onverwacht richtte hij zich op, zijn gelaat was koud en dor, als gewoonlijk. Snijdend koel, zag hij Ella aan. ‘Ken je die hand?’ vroeg hij, Ella het couvert met de photographie van Anton toonend.

Deze aarzelde. Zij had zich slechts gehouden of zij dacht, dat Anton de photographie had, die zij werkelijk miste, en had zijne bekentenis dan ook niet als ernst opgevat. 't Was immers niets voor Anton, haar dus te plagen, door eene photographie weg te kapen. Niet in 't minst kon ze dus vermoeden, wat het couvert bevatten zou.

‘Zal ik den brief openen, of hem ongeopend terugzenden, namens jou?’ vroeg Van Straaten streng, den vollen nadruk leggend op dat ‘namens jou.’

Nog steeds liet Ella haar vader op antwoord wachten. O, als Anton haar werkelijk beminde, en haar nu zijne liefde bekende, nu hij misschien nooit meer

in de gelegenheid zou komen, haar te zeggen wat hij voor haar gevoelde?

't Zou onvoorzichtig zijn geweest; doch was het daarom zoo teneenenmale onwaarschijnlijk?

Indien het eens zoo ware, en haar vader opende den brief, wat dan? Zij zou met die wetenschap gelukkig, hemelsch gelukkig zijn; ook al stonden duizend hinderpalen hunne vereeniging nog in den weg.

Maar, Anton? Had heur vader dan niet een document in handen, dat ieder voor het schriftelijk bewijs van de juistheid zijner vermoedens houden moest? Doch, als hij den brief namens haar terugzond, zou Anton dan niet gelooven dat zij werkelijk toegestemd had in de handelwijze van haar vader; dat zij hem geene wederliefde schonk, en was hij dan niet verloren voor haar, voor immer? Hem stond de wereld open, hij zou een ander meisje vinden, zijner waardig. Doch zij, wat moest er van haar worden?

Ten tweeden male, stond Ella voor het vreeslijke dilemma: hare rust, of eene zwakke poging tot redding van Anton. Ten tweeden male, overwon haar eerlijk hart.

‘Wilt u hem, namens mij, dan maar ongeopend terugzenden?’ antwoordde zij, flink. Van Straaten's gelaat verhelderde.

‘Uitmuntend, Ella. Wees kalm kindlief, en vertrouw je vader in alles. Ik beloof je, niemand zal ooit vermoeden, dat je.... enfin, daarover later.’

‘Mag ik nog een oogenblikje naar mijne kamer gaan?’ vroeg zij met trillende stem. En toen Van Straaten haar gezegd had, hoe hij best kon begrijpen, dat ze er behoefte aan gevoelde alleen nog eens over alles na te denken, snelde zij naar het atelier.

Van Straaten schreef haastig (ei, waarom zoo overijld?’) een kort, hatelijk briefje; vouwde het met Anton's pakje in een couvert en adresseerde dat. Daarna rukte hij driftig aan het schellekoord. ‘Breng dat oogenblikkelijk zelf aan 't adres!’ riep hij den binnensnellenden huisknecht toe.

Zóó zou Anton weder in het bezit komen van het geroofde portretje!

Ella's vader vreesde, dat de schilder het gebeurde niet verzwijgen, maar integendeel overal rondbazuinen en - op de liefde van zijne schoone leerlinge bluffen zou. De wereld kiest, in de meeste gevallen, partij tegen verschalkte Papa's en vooral tegen stiefpapa's; men zou de historie ‘bepaald interessant en heusch romantisch’ vinden; luidruchtig partij trekken voor Ella, haar tegelijk compromitteerend!

Hoe langer van Straaten nadacht over hetgeen hem te doen stond, hoe vaster hij overtuigd werd van de noodzakelijkheid den belager van de eer zijner dochter voor te zijn. Hij was volstrekt niet een geboren intrigant: - 't stuitte hem tegen de borst, in zijn bitter beklag tegen Städter, de waarheid te moeten te kort doen; doch, wilde hij doen gelooven dat Ella even ongunstig als hij over den schilder dacht, dan moest hij, in zijne voorstelling van het gebeurde, wel iets van de waarheid opofferen aan de doelmatigheid. Hij zou uitstrooien dat Ella zich over 't gedrag van den schilder had beklaagd; dat hij, op haar verzoek, in de nabijheid van het atelier had post gevat en op het kritieke oogenblik naar binnen gevlogen was....

Terstond na beurstijd, ging hij naar zijne societeit.

Bij 't binnenkomen rustte hij een oogenblikje in de gang. 't Was hem niet wel te moede: - een zeker tegenopzien deed hem zijne schreden op de trap inhouden; zijne hand beefde, toen hij het gordijn, dat de gezelschapszaal van het portaal scheidde, voorzichtig wegschoof.

Er was nog niemand van zijne vrienden. In een donkeren hoek, zoo ver mogelijk van de ramen, zaten een paar jonge mannen van aanzienlijken huize, met gedempte stem te praten. Hun onderdrukt gelach, dat van tijd tot tijd weerklonk, hinderde Van Straaten; hij kleurde er telkens van. 'Wie weet welk een braaf man, welk een argeloos meisje, daar over de tong gaat' dacht hij; - de jonge lieden, die 't daar samen, in halfduister, zoo druk hadden, werden door de meerderheid der leden als zeer gevaarlijk beschouwd en zooveel mogelijk op een afstand gehouden.

Eindelijk kwamen zijne bijzondere soos'-vrienden; het heele clubje tegelijk. Vier handen werden hem toegestoken: 'gaat 't goed?'

'Tamelijk.'

'Tamelijk,' - heb je wat? we zijn zoo'n 'tamelijk' niet van je gewend.'

De heeren gingen zitten, terwijl zij Van Straaten met bevreemding en belangstellend aanzagen.

'Kou gevat; schade geleden; erfenis mis - of blauwtje raak geloopen?' vroeg de jongste, die voor 'de uiïge,' van 't clubje doorging.

'Neen; niets van dit alles. Er is bij me thuis wat gebeurd, dat....'

'Bij je thuis? Ik had haast gevraagd of je je schoonma te logeeren hebt gekregen; maar herinnerde mij juist bijtijds, dat je zoo'n familiestuk d'r niet meer op na houdt,' - vervolgde de uiïge.

Er lachten er maar drie van de vier anderen. Van Straaten was niet onder de lachers.

'Neen, maar in ernst, Straat, wat is er?' vroeg de 'goeje kerel,' wiens eenige verdienste door dien bijnaam werd uitgedrukt.

'Je weet,' begon de aangesprokene, 'dat mijne dochter les krijgt van den jongen Städter....'

'Stom genoeg; "*Feu et Paille*," net als in dat gele boekje uit het Leesmuseum stond; je weet wel, Cris, dat ze zoo handig gauw weer weggemoffeld hebben!'

'Cris' bromde wat tusschen zijne tanden tot antwoord.

.... 'Welnu, dat heer zou 't niet onaardig hebben gevonden mijne dochter eventjes in te pakken.'

'Wat?!' riep het viertal, plotseling geheel oor.

Van Straaten bestelde een bitter.

'Maar het kind was niet onverstandig genoeg om zooals andere meisjes van haar leeftijd al licht zouden gedaan hebben, haar vader onkundig te laten van zijne onzinnige proposities....'

'Proposities? Wat voor proposities? Wel voor den duivel, is me dat zoo'n heer? 't Is waarachtig goed, dat je 't ons vertelt, Straat, want mijne zuster heeft eene dochter, die ook les van hem heeft,' zei de ernstigste van 't troepje.

'En ik ken verscheiden luî, bij wie hij ook aan huis les geeft,' riep de uiïge, plotseling ernstig ge-

worden. Ook de anderen zeiden verscheidene familiën te kennen die Städter.... ‘protegeerden.’

‘Nu, vertel verder!’ moedigde men den spreker aan. De matige Van Straaten nam een tweede bittertje.

‘Ella waarschuwde mij, dat hij hoe langer hoe familiaarder begon te worden, en met schilderen... enfin, jelui snapt me wel, dat leent zich nog al voor een vertrouwlijk praatje en een aardigheidje. Het kind zal wel eens gebloosd hebben, en wel meer dan eens, vóór ze 't me vertelde. Zij had nog al met hem op....’

‘O, duivel, da's gekker!’ viel de stille hem in de rede: de stille, die in gezelschap meer opnam dan afgaf. De verteller schrok van die opmerking, die bewees

Nauwelijks zweeg deze of hij nam de gravure weg. (Zie blz. 48.)

dat hij zich versproken had. Goed intrigeeren is nog zoo gemakkelijk niet; vooral niet voor een beginner.

‘Nu ja, met hem op,’ hernam hij snel, ‘met zijne schilderlessen....’

‘Waar hij zulke dubbelzinnige complimentjes bij maken kon!’ riep de uiïge lachend:

‘Och, Straat, jou Ella is net als de rest; ze hoûen allemaal wel van zoo'n aardigheidje!’

‘Hu! hu! hu!’ bromde de stille.

De dús in de rede gevallene voelde, dat hij vuurrood werd: ‘Aannemen!!’

De knecht wist niet wat hij hoorde, toen hem ‘nog een halfje’ besteld werd.

’Nu,’ riep de rooder en rooder wordende Van Straaten, ‘jelui moogt daar nu malligheid over maken, zooveel als je wilt, maar ik zeg je, dat ik door mijne dochter gewaarschuwd ben. De laatste maal dat hij er geweest is, heb ik, met Ella's medeweten, aan de deur geluisterd, en duidelijk gehoord wat hij haar durfde zeggen. Natuurlijk, ben ik toen binnengekomen en heb ik den schooier 't gat van de deur gewezen, begrijp je?’

‘Natuurlijk!’

‘En wat doet me die onbeschofte weerga? - Dat gebeurde gistermiddag en van morgen vond ik een brief van hem, aan Ella's adres, bij me op de tafel liggen!’

‘Hetgeen bewijst, dat hij dacht zeker van je dochter te zijn!’ klonk het, vrij schamper, uit den mond des ‘zwijgers.’

‘Een bewijs, dat hij misrekende,’ ging Van Straaten, nog rooder en in hooge mate opgewonden voort, ‘is, dat Ella me verzocht, den brief ongeopend, namens haar, terug te zenden!’ Het ‘namens haar’ werd schier uitgeschreeuwd.

‘Dat zal ze ook niet alleen bedacht hebben!’ mompelde het grappige lid, halfluid, en de anderen waren onbarmhartig genoeg om over die aanmerking te lachen.

‘In elk geval, ik heb jeluî gewaarschuwd, en 't staat aan jezelf, van die waarschuwing al dan niet gebruik te maken. Als je 't zoo allemachtig komiek vindt, dat een kerel, die je dochter les geeft, probeert haar 't hoofd op hol te maken, laat de joue dan schilderles bij dat individu gaan nemen, voor mijn part!’ riep Van Straaten woedend. Dit antwoord

werd op zulk een bitter ironischen toon geuit, dat zelfs de ‘uiïge’ er door overtuigd en ernstig gestemd werd. Men begon er nu eerst bedaard over te praten, en met algemeene stemmen werd besloten, dat ieder zijne kennissen voor ‘dat heer’ te waarschuwen had.

Ella's vader werd merkbaar rustiger. Niemand dacht er meer aan, zoo meende hij, dat zijne dochter ook maar door een enkel woord, of een enkelen blik, den schilder zou hebben aangemoedigd. Met een hartelijken handdruk scheidde hij van zijne vrienden, die hun dominospel onaangeroerd hadden gelaten; wel een bewijs, dat ze met heel hun hart deelnamen in de aangelegenheden van den beleedigden vriend!

Althans zoo meende Van Straaten. Gelukkig hoorde hij niet dat, toen na zijn vertrek, de vier grijze en grijzende hoofden, op kostschoolmeisjes-manier, bij elkander waren gestoken, de stille voor zich zelven, doch verstaanbaar voor allen, mompelde: ‘Städter zal alléén de schuld wel krijgen, zoo gaat het in de wereld. Maar, ik denk.... wat ik denk.’

Dit waren de laatste woorden, die in de soos' over 't geval werden gesproken, dien dag. Daarna begonnen de dominosteenen te rammelen; het krijtje te krassen: blank om een; zes om blank; dubbele blank.... blanke steenen zijn, in een ‘soos’, veiliger dan blanke zielen, dunkt me zoo!

IV.

Nog spoediger dan Anton 't zich had voorgesteld, kwamen de snelbewiekte onheilsboden zijne woning binnen vliegen. Binnen weinige dagen waren al zijne lessen opgezegd, op een paar na, die hij, nagenoeg gratis, aan zoons van vrienden zijns vaders gaf. O, toppunt van voorzichtigheid bij de Amsterdamsche geld-aristocratie! ook de familiën, waarvan, behalve ‘Mevrouw’ en de dienstboden, geen vrouwlijk wezen deel uitmaakte, lieten den schilder weten, dat voortaan haar huis voor hem gesloten zou blijven.

Eens, toen hij met zijn vader rustig op het atelier zat te schemeren, zei Anton:

‘Onze huur is bijna uit, vader, wat zoudt u er van denken hier alles op te breken en een eenvoudig huisje te huren in de omstreken van Haarlem? Mij dunkt, onze inkomsten zijn zóó verminderd, dat wij 't hier niet heel veel langer zullen volhouden; ik geloof niet, in eene andere stad dan Amsterdam veel lessen te kunnen krijgen; na rijp beraad ben ik dus maar besloten om, als het dan werkelijk kan met het oog op onze finanties, uw raad op te volgen.’

‘Eindelijk! Eindelijk ben je er dus toe besloten voortaan geen lessen meer te geven?’ riep de oude Städter, terwijl een scherp geteekend vreugdeblosje zijn wangen tintte.

‘Je hoeft het ook niet te doen, mijn jongen, wezenlijk niet: - we hebben meer dan je denkt, en minder noodig dan je beweert.’

‘Zooveel te beter,’ antwoordde Anton, ‘maar ik maak mij niet alleen bezorgd voor mijne finantiëele toekomst.’

‘Neen, - je voelt wat het zeggen wil: “ik ben besloten kunstenaar te zijn.” Dat is een goed voorteeken. Zóó moet een jong man staan voor 't begin van zijne artistieke loopbaan.’

Toen begon de oude Städter te vertellen van zijne jeugd. Hij besloot schilder te worden, na een enkel oogenblik overleggens, het hoofd vol van de schitterendste

toekomstdroomen. Schilderen, kunstenaar zijn, een beroemd man worden - die drie dingen hoorden, naar zijn idée, zoo bij elkander.

De techniek had hij spoedig aangeleerd: dank zijn goed oog en goed gevoel voor kleuren. Maar zijne verbeelding, die de jonge artist van veerkrachtig staal waande, bleek van lood.

Te laat om nog iets anders te beginnen, merkte hij niet tot de uitverkorenen te behooren, die kunstenaars geboren zijn. De kritiek verweet hem 't gemis aan eene dichterlijke natuur, en hij voelde zelf wel, dat zijne beoordeelaars gelijk hadden.

‘Och, Anton, 't is zoo hard te moeten lezen in eene krant, waarvan duizenden exemplaren verspreid worden,’.... de oude man bedacht zich even, en vervolgde toen: ‘ja, ik ken nog de passage van buiten: -

‘De schilder mist teneenenmale datgene, wat den kunstenaar van den knappen technicus onderscheidt: eene artistieke natuur, eene kunstenaarsziel...’

‘Ja, zóó stond het daar: droog, in telegramstijl, ontzettend kort, als het vlammenschrift in 't paleis van Nebukadnezar. Zoo iets mag een slag heeten, Anton, voor een jong, roemzuchtig man, als je vader toen was.

‘Had de nood mij niet gedrongen, ik zou nooit meer een penseel hebben willen zien, maar 't was zaak voor mij om eenige lessen aan te nemen, hoe het lesgeven mij ook tegen de borst stuitte. Ik had geene keus: - een mensch moet toch eten, zelfs een mislukt genie!

'k Werd: - teekenmeester en restaurateur van schilderijen; - ken je armzaliger slot voor een jongelingsdroom?’

‘Kom, vader, nu overdrijft u toch een beetje. Ik weet heel goed, dat u wel degelijk naam hebt gemaakt en dat er menig schilderij bij u besteld is.’

‘Naam gemaakt? - Ja, als technicus, en de bestellingen, die ik kreeg, waren er dan ook naar. Ze werden mij allen gedaan door een publiekje, dat mee wou doen in de kunstmaeceenpolka, maar 't geld niet had om een bekend schilder te betalen.’

‘'k Heb u nooit zoo zwartgallig hooren redeneeren,’ riep Anton, half boos, half verwonderd. ‘Doet u dat om mij moed in te spreken?’

‘Ja! Het hoofdstukje uit mijne levensgeschiedenis, dat ik “Mijne Teleurstellingen” zou kunnen doopen, is somber, maar leerzaam.’

‘Zoo luchtigjes als *ik* begon, zoo bedremmeld is een zeker iemand anders, nu hij op 't punt staat als kunstenaar op te treden. Hij heeft werkelijk eene artistieke natuur, hém ontbreekt het niet aan eene veerkrachtige verbeelding en evenmin aan technische vaardigheid. De jonge man, dien ik op 't oog heb, begrijpt, dat de kunst ‘*heiter*’ is, maar ook ernstig, plechtig ernstig. Hij heeft groote gaven ontvangen en weet, dat, wien veel gegeven is, veel zal worden gevraagd. Geen roemzucht doet zijne oogen schitteren, maar het heerlijke gevoel van niet-overschatte kracht.

Goddank! die jonge man is mijn éénige zoon.

Anton, 't is de eerste en laatste maal geweest, dat je mij zoo bitter hebt hooren klagen over mijn geleden leed. Ik wil het vergeten en dat kan ik, nu mijne heerlijkste droomen worden verwerkelijkt, door mijn kind.

'De hemel geve, dat zij 't worden,' verbeterde Anton.

'Ze zullen 't! Laat ik je dit alleen nog zeggen, bij 't begin van eene nieuwe levensperiode: 'Volg moedig je roeping en blijf haar getrouw; want het kunstenaarsleven is heilig, als dat van een priester!'

Anton zag den opgewonden ouden man in het eerbiedwekkende gelaat, dat door het halfgeloken zijn der oogleden slechts weinig werd ontsierd. Zijn vaders woorden klonken hem als eene profetie; er was iets zóó indrukwekkends in woordschikking en stembuiging, dat de jonge man niets durfde antwoorden, uit vrees de plechtige naklank daarvan in zijne ziel te doen verstommen.

'Tracht onafhankelijk te blijven van mode en van heerschzuchtige beschermers; beide vijanden zijn evenzeer te duchten. Je moet leven voor je kunst, en - van je kunst; niet omgekeerd. Lijd liever armoe, dan je eigen smaak geweld aan te doen; heb den heerlijken moed, liever roemloos te leven, dan voor roem te handelen tegen de inspraken van je kunstenaarsgeweten; in één woord: eene roeping heb je, de kracht en de gaven haar te volgen evenzoo, welnu, - blijf haar getrouw!'

Anton was opgestaan. Hij schudde zich de zwarte haren in den nek. De oude Städter verlustigde zich in den aanblik van zijn zoon, die daar, met tintelende oogen, kleurend van geestdrift, vóór hem stond, moedig, vastberaden, ernstig.

'Dat zal ik, vader!' riep hij, en twee handen vielen met een echt manlijken, krachtigen slag ineen.

Een tijdlang zwegen beide mannen.

Anton's vader had echter nog iets op het hart.

'Anton,' vroeg hij ten slotte, 'ik moet je eene vraag doen, die je zeker niet zonder lang nadenken zult kunnen beantwoorden: Toen de brief van den heer Van Straaten kwam, met het portretje in een couvert en die hatelijke woorden op het velletje papier, dat er bij ingesloten was, riep je stampvoetend: "een leugen, een gemeene leugen; dat kán Ella niet gewild hebben!" Op wat grond zei je dat?'

'Maar, vadertje, hebt u zoolang gewacht met me die vraag te doen? Zonder lang nadenken kan ik er u op antwoorden: Ella weet wel, dat er niets voor haar in mijn hart leeft; dat ik haar nooit aanleiding heb gegeven om te denken, dat ik iets voor haar gevoelde.

'Hoe zou ze dan meenen, dat de inhoud van mijn schrijven kwetsend voor haar, gevaarlijk voor mij kon wezen? Zij zou begrepen hebben, dat in mijn couvert niets kon besloten zijn dan het portretje; en er dus op hebben aangedrongen dat te openen om de photographie terug te krijgen. Althans, hoe ze haar nu nog ooit weer in handen krijgt mag Joost weten; ik zal ze ten minste niet voor de tweede maal eene heen-en-terugreis naar Van Straaten's huis laten doen!'

'Je weet dus zeker, dat het meisje je onverschillig is?'

''t Zal mij altijd plezier doen, als ik hoor dat het haar wel gaat; liefhebben doe ik Ella niet!'

'Goddank!' zei de oude Städter.

'Zóó? zoudt u meenen, dat zij zoo hemelhoog boven me verheven is, omdat zij geld geeft?' vroeg Anton, tamelijk bits.

'Niet boven je verheven; wèl ver van je af. In beide gevallen kan de afstand te groot zijn! Wil ik je eens zeggen, wat me vreemd voorkomt, Anton?'

'Wilt u?'

‘Dat zij liever had, dat haar vader je brief namens haar terugzond, dan dat hij hem opende.’

‘U blijft dus vermoeden, dat Van Straaten het gemeene briefje met haar medeweten heeft geschreven?’

‘Neen; maar ik denk wel, dat de terugzending in overleg met haar heeft plaats gehad.’

‘En het portretje?’

‘Heeft zij er aan opgeofferd, om - niet boos worden jongen, - omdat zij dacht, dat je....’

‘Onmogelijk!’ viel Anton in, ‘onmogelijk! U kunt natuurlijk niet precies weten, hoe onze omgang was. Zij behandelde mij veel vertrouwelijker dan ik haar. Wij spraken samen over alles, maar steeds ernstig. Nu en dan plaagde ze mij in haar dolle buiën; ik liet me plagen; ze heeft zoo bitter weinig.’

‘Ik weet nu wel, dat jij haar niet liefhebt, ging zijn vader voort. Als ik daar eer van overtuigd was geweest, zou ik er eer met je over gesproken hebben; ik wachtte, uit angst van je misschien pijn te doen. Maar Anton, ik vrees, ik vrees, dat zij jou wel meer dan vriendschappelijk genegen is; wat men vurig hoopt gelooft men licht en, omdat zij 't heimelijk hoopte, vreesde zij, dat je couvert eene bekentenis zou bevatten. Ella is, naar jou beschrijving, een meisje, boven de dwaze vooroordeelen van de meesten van haar standgenooten verheven. Wezenlijk, jongen, ik vrees, ik vrees....!’

Anton gaf ditmaal niet zoo snel antwoord. Hij ging, met de hand onder 't hoofd, op zijne schildersbank zitten, in nadenken verzonken.

Zeker, hij had geene aanleiding gegeven; doch kon Ella daarom niet, meer dan haar wèl was, van hem zijn gaan houden? Alles wat zij samen besproken hadden, werd door hem overdacht. Voor het eerst ontwierp hij eene vluchtige geschiedenis van hunnen omgang, die met den dag vertrouwelijker was geworden. Toch kon hij niet gelooven, wat zijn vader zoo ernstig scheen te duchten. Uit zich zelf, vertelde hij nu aan dezen, waarom hij Ella met hare moeder schilderen wilde, en hoe dit voornemen aan niets anders, dan aan een kunstenaarswensch het ontstaan te danken had. Spoedig was de oude Städter van het laatste zweempje vrees voor het hart van zijn zoon bevrijd. Opgewekt praatten de beide mannen nog lang over andere onderwerpen voort, vóór zij ieder hunne kamer opzochten.

Toen Anton alleen was kon hij echter zijne gedachten niet meer van Ella's persoon losmaken. Hij mijmerde voort, den ganschen langen nacht, en 't werd hem angstig te moede daarbij. ‘Onmogelijk!’ hoe snel was 't geuit; hoe gaarne geloofd; maar, hoeveel bleef er, van 't gebeurde der laatste dagen, onopgehelderd, als hij aan dat ‘onmogelijk!’ bleef vasthouden! Telkens en telkens kwam hem de vraag kwellen: ‘doch waarom mij dan teruggezonden, wat haar zoo dierbaar is - het portretje?’

Anton huurde, in overleg met zijn vader, een klein, doch gerieflijk huisje in den omtrek van Bloemendaal, aan den zoom van het heerlijke bosch gelegen.

De mooiste kamer werd tot atelier ingericht; het

stukje gronds er vóór, dat er tamelijk verwilderd uitzag, in een vriendelijk bloemtuintje herschapen en, reeds zeer vroeg in 't voorjaar, betrokken zij beiden, met de oude meid, hunne zeer bescheiden woning.

De eerste dagen werden door Anton besteed aan het verrichten van de duizenderlei kleine, doch gewichtige werken en werkjes, die gedaan moeten worden, wil men zijn ‘thuis’ tot een gezellig, een eigenaardig thuis maken. Een portretje hier, een schilderstukje daar; - in dezen hoek een piedestal, in gindschen eene groote gipskopie; vóór de ramen wat bloemen; 't zijn altemaal kleinigheden, maar kleinigheden, die minstens evenveel bijbrengen tot het bewoonbaar maken van een huis, als het zorgen voor wèltrekkende schoorsteenen, en niet tochtende ramen en deuren.

Het laatst zorgde Anton voor zijn atelier. Nu hij er het grootste gedeelte van zijn leven op ging doorbrengen, moest het ook zoo volmaakt worden als 't wezen kon. Hij wist zich in alles te schikken, doch kon onmogelijk werken in eene omgeving, die hem door een of ander gebrek hinderde. Somber mocht zij wezen, mits niet koud; uit allerlei samengesteld, mits niet schreeuwerig; zonder geijkten stijl, doch niet stijlloos. En, om zelf aan zijne strenge eischen te voldoen, hamerde en sjouwde en plakte hij, dagen achtereen. Toen alles zóó was, dat hij geen kans meer zag er iets aan te verbeteren, vroeg hij den ouden Städter om diens oordeel.

Deze zette zich, met een rechterlijk, streng gelaat, in 't midden van de kamer. Een poos lang bleef hij zwijgen. Ten slotte klonk het: Wel, voor zoover mijne gebrekkige oogen er over kunnen oordeelen, is er maar één ding op je schikking aan te merken: die plaat boven je schoorsteen bevalt me niet; daar zou ik liever eene kernachtige zinspreuk op geschilderd zien; dat staat geestiger, en ik hecht aan die spreuken, die ons altijd omringen als we werken, waar ons oog in elk rustuurtje op valt, in vreugde en in droefheid, in tijden van werklust en in tijden van matheid; als geestdrift onze hand doet trillen en wij vol moed, werkend en genietend, het oog richten op de toekomst; èn, als wij moedeloos staren in een ondoorgrondelijk duister. Vooral wanneer een trouw vriend ze ons heeft meegegeven op onzen levensweg, blijven die zinspreuken ons immer sprekende spreuken: - de wijding, die den gever hun gaf, behoedt ze voor een vroegtijdig sterven, en maakt dat de gewoonte op ons bekijken van de gulden woorden geen verstommenden invloed uitoefent.’

Anton was, terwijl zijn vader hem dús toesprak, opgestaan. Nauwlijks zweeg deze of hij nam de gravure weg. Verrukt stond de oude man op, toen hij, in strenge, gothische letters, deze woorden op den schoorsteen geschilderd zag:

‘Blijf haar getrouw!’

Zóó antwoordde Anton op de bemoedigende en vermanende woorden zijns vaders!

Anton's eerste schilderij zou toonen, dat leven voor de kunst hem nader aan 't harte lag, dan de zorg om te leven van de kunst. Zij moest worden de verwezenlijking van zijn lievelingsplan: Ella te schilderen met heur moeder. Van den ochtend tot den avond, werkte hij er aan: zoodra het licht genoeg was om te schilderen begon hij, om eerst met etenstijd te eindigen. Alles wat hij gevoeld had, bij Ella's verhalen, wat hij zelf gevoelde, als hij zoo innig vertrouwlijk met zijn dierbaren vader sprak, legde hij in zijn eerste groote werk, met al de piëteit, die zijn heerlijk onderwerp hem inboezemde. De schilderij werd de belichaming van een vorm der allerbeste duitsche

gemüthlichkeit, in de gestalten van twee schoone vrouwen van het fijnste fransche ras. Hij kreeg het werk lief, onder den arbeid, en de arbeid er nog des te liever om; de jonge kunstenaar zag wat hij vermocht en streefde er naar, met al de jonge kracht, die in hem was, zijne kunst tot een steeds hoogeren graad van volkomenheid te brengen. De gedachte was gerezen; de uitvoering er van moest langzaam gaan, ofschoon hij werkte met een ijver, die den ouden Städter menig bedenkelijk hoofdschudden ontlokte. Als deze zijn zoon zag binnenkomen van zijn atelier, de oogen nog schitterend, de wangen nog tintelend van geestdrift, verheugde hij zich nooit, zonder zich tegelijkertijd wat bezorgd te maken, dat de jonge man zich zou overwerken. Deze was echter tot geen rust nemen te bewegen. ‘Laat mij mijn werk afmaken, zooveel mogelijk “*in einem gusz*,” riep hij; 't worden de beste schilderijen, die zóó zijn ontstaan.’

‘Op zekeren middag, vond de oude Städter zijn zoon in tranen vóór het voltooide schilderij. Met het hoofd in de handen, zat hij op zijne schildersbank, naar 't scheen in droef gepeins verloren.

Städter spande zich in om met zijne zwakke oogen de schilderij aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen; hij kon er niets onvolmaakts in vinden en zou zeker gejubeld hebben van vreugde, indien zijn zoon niet geweend had. Zou deze dan zóó onvoldaan zijn over zijn werk, dat hem, den vader, een meesterstuk toescheen?

En nogmaals wierp hij een scherp onderzoekenden blik op het doek, welks gloedwarme kleuren en heerlijke lijnen in verheven harmonie waren met het hoogdichterlijke onderwerp.

‘Anton!’

De aangesprokene hief het hoofd op. ‘Ik ben kinderachtig geweest, vadertje, en heb eene bestraffing meer dan verdiend. Verbeeld u, ik heb geweend vóór mijn doek uit, uit....’

‘Zuivere aandoening. Je eigen werk heeft je getroffen?’

‘Niet zoozeer. Nu ik het voltooid zie, voel ik op eens, tegelijk, de verschillende aandoeningen, die ik had, onder 't werken. Wat mij vooral treft, is het idee. Van die twee vrouwen, moeder en dochter, zijn wij het levend pendant. Dat juist vind ik aandoenlijk.’

‘Zeg me nu eens of u voldaan zijt.’

‘Voldaan? Ik ben verrukt. Wat een jammer, Anton, dat je dit doek nooit zult kunnen tentoonstellen. 't Is heel mooi iets te maken voor zich zelf alléén, hoewel eigenlijk slechts rijke artisten zich zulk eene weelde zouden kunnen veroorlooven. Maar dien Amsterdammers toonen wie Anton Städter is, dat zou ook eene weelde geweest zijn, en eene kranige luxe!’

‘Papatje is roemzuchtig? Foei!’

‘Neen, maar heel trotsch op jou en dat zou ik willen uitjubelen, dat ik zoo fier op je ben, daar

zou ik het recht toe willen hebben, ook in de oogen van vreemden.'

'U weet, dat ik hetzelfde onderwerp nog eens denk te behandelen en dan andere modellen nemen zal. Het nieuwe schilderij zal wel niet beter worden dan het oude is, maar 't hoeft ook niet zooveel minder goed te wezen. Hoeveel oude Italianen maakten niet, hun leven lang, haast uitsluitend 'Heilige Families?' Kunnen we zeggen, dat die doeken des te jonger zijn, naarmate er minder gloed in zit? Dikwijls is 't omgekeerde waar. Twee vrouwen, moeder en dochter, op wier gelaat ik wil uitdrukken, dat zij elkaar innig liefhebben, dat zij bezield zijn met de reinste genegenheid die er bestaat, vormen ook eene 'Heilige

J.J.H. VERHULST. † 17 Jan. 1891.

Familie', en ik voel me in staat er meer dan ééne te maken. Ik ken haar van zeer nabij, die soort van genegenheid.'

De oude Städter klopte Anton, zacht glimlachend, op den schouder.

Hij vond zijn zoon niet sentimenteel.

Anton toog spoedig weer aan het werk. Hij moest heel wat zoeken naar geschikte modellen, heel wat standen schetsen, heel wat uitdrukkingen in beeld brengen, eer hij zich in staat voelde een nieuw schilderij te beginnen, dat hetzelfde moest voorstellen als het oude, zonder daarvan eene kopie te wezen.

Na lang peinzen en werken, besloot hij moeder en dochter af te beelden, niet zooals op 't eerste doek, stralend van geluk, maar diep bedroefd en elkander troostend: twee schoone vrouwen in rouwgewaad, de oudere leunend op de jongere en uit dier blik troost puttend en hoop, de dochter omstrengeld door de moeder, alsof deze haar lichamelijk wilde beschermen als de hen hare kiekens.

Hij slaagde boven verwachting. De oude Städter was opgetogen.

Zij besloten het doek in te zenden op de eerste tentoonstelling van eenig belang, die te Amsterdam zou gehouden worden.

Anton voelde zich, na de voltooiing van zijn werk, een geheel ander mensch. Hij was niet boos meer op de menschen; niet langer wanhopig. Overtuigd van zijne kracht, overtuigd ook, dat men zijn talent zou waardeeren, zag hij de toekomst rustig tegemoet. En de ontdekking van zijne kracht, die grooter bleek dan hij had durven hopen vóór het ernstig pogen, vervulde hem met eene groote, verjongende blijdschap.

(*Slot volgt.*)

Verhulst.

Het aantal Nederlandsche componisten is zoo groot niet dan dat men het verlies van een hunner niet dubbel betreuren zou; te meer waar het een kunstenaar geldt, wiens naam een halve eeuw lang met het muzikale leven onzer landgenooten zoo innig samengeweven is.

Verhulst is ons ontvallen!

Al bereikte hij ook een tamelijk hoogen leeftijd, toch was zijn dood zeer onverwacht, en het zal lang duren vóór wij ons kunnen voorstellen dat Verhulst er niet meer is.

In 1817 geboren te 's Gravenhage, deed niets gedurende zijn eerste levensjaren vermoeden, dat Johannes Josephus Herman Verhulst eenmaal als een ster van de eerste grootte aan den Nederlandschen kunsthemel zou schitteren. Zijn fraaie stem trok wel reeds vroeg de aandacht, maar het lag volstrekt niet in de bedoeling zijner ouders, hierin een vingerwijzing te zien, voor zijn toekomstige loopbaan.

Waar zou 't heen als alle knapen, die aardig zongen, 'muzikanten' moesten worden? Zij kozen voor hun jongen, het vak, waarin zij meenden dat zijn toekomst lag: de lithographie.

Maar de jonge Verhulst was het volstrekt niet eens met zijn ouders, en al ware hij het ook geweest, 't zou hem toch op den duur niet kunnen gelukken het zwijgen op te leggen aan de zoete melodiën, welke onophoudelijk zijn ziel vervulden, en waaraan hij kost wat kost uitdrukking moest geven.

Zonder ooit les te hebben gehad in de compositieleer, gelukte het den knaap, die alleen als koorzanger

in een der katholieke kerken van den Haag zijn liefde voor de muziek voldoen mocht, eenige kerkgezangen en muzikale missen te componeeren. Hierdoor en ook door zijn fraaie, bijzonder hooge stem, trok hij de aandacht van den directeur der muziekschool, den Heer J.H. Lubeck, die er bij zijne ouders op aandrong hem toe te staan zich geheel aan de muziek te wijden.

De ouders hadden echter een andere Muze voor hun zoon gekozen en plaatsten hem op de Teekenacademie, maar de jonge Verhulst wilde of kon zich niet op de beeldende kunst toeleggen, en toen zijn ouders dit inzagen en merkten hoe weinig lust en ijver hun zoon voor de lithographeerkunst toonde, besloten zij een middenweg in te slaan, en zonder dat hij musicus werd, hem toch in de muziek te laten doen. De jongen werd in den muziekhandel bij Weygand geplaatst; daar was hij meer in zijn element, maar of hij zijn patroon in het kantoorwerk druk hielp òf wel den meesten tijd zoek bracht met het doorsnuffelen der muziekstukken, blijft de groote vraag.

Zijn neiging werd hier hoe langer hoe onweerstaanbaarder, zoodat eindelijk zijn ouders zelf inzagen dat de natuurlijke stroom niet te keeren was, en zij hem het vurig verlangde verlof gaven zijn aangeboren talent vrij te ontwikkelen.

Van dit oogenblik af had het leven van den jongen Verhulst slechts een doel: de muziek. Hij werd leerling aan de Koninklijke Muziekschool en trad reeds spoedig als violist voor het publiek op. Hij was toen pas 15 jaar en oogstte den grootsten bijval. Ook zijn compositiën werden zeer gewaardeerd. Zijn compositiën *O Salutaris* en *Tantum Ergo* werden door de 'Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst' bekroond en uitgegeven. Deze Maatschappij stelde den veelbelovenden jongen componist in staat om, gesteund door een stipendium van koning Willem I, zijn studiën in Leipzig onder Mendelsohn te voltooien.

De beroemde meester, aan wien Verhulst gedurende een bezoek, dat hij aan Scheveningen bracht, voorgesteld was, had veel met den jongen Hollander op, in wien hij een buitengewonen aanleg erkende, en gaf hem privaat onderricht, hoewel hij zelf verklaarde, dat de jonkman 'eigenlijk niets meer te leeren, slechts veel te werken had.'

Hij volgde Mendelsohn's raad ten volle en werkte buitengewoon veel gedurende zijn verblijf in Leipzig; hier was het dat hij de meeste werken componeerde, die later zijn naam vestigden. Zijn ouverture *Gijsbrecht van Aemstel*, eenige psalmen, de *Gruss aus der Ferne* en de schoonste gedeelten van zijn later uitgegeven groote Mis.

Van alle kanten werd hem hulde gebracht; in Duitschland zoowel als in Holland bewonderde men zijn schoone compositiën. Geen wonder dus dat bij zijn terugkeer in het vaderland zijn roem hem voorafging.

In 1842 verliet hij Leipzig, waarvan hij de schoonste herinneringen mede nam; niet alleen Mendelsohn's vriendschap maar die van Schumann had hij daar verworven; zijn talent was er ontwikkeld en ten volle erkend; ook Nederland overlaadde zijn genialen zoon met eerbewijzingen. Op Mendelsohn's aanbeveling was hij in Leipzig benoemd tot directeur der Euterpe concerten; de koning van Holland schonk hem de ridderorde van den Nederlandschen Leeuw, waarbij later Willem III die van de Eikenkroon voegde, en stelde hem aan tot Directeur der Koninklijke Hofmuziek. Nu vestigde hij zich voor goed in den Haag en wijdde zich naar hartelust aan zijne compositiën.

Vooral door zijne liederen met Nederlandschen tekst, heeft hij de dankbaarheid van zijne landgenooten ten volle verdiend.

Mendelsohn wien hij ze toezond, schreef hem daarover het volgende:

'Moge uw schoon streven om het gezang in uw moedertaal te verbreiden, slagen en de dankbare erkenning vinden, welke het verdient!'

Behalve deze schoone liederen, waarvan er zoovelen populair zijn geworden, en die meer en meer de Fransche en Duitsche muziek moesten verdringen, indien wij Hollanders niet de eigenaardigheid hadden meer over onze nationale kunst te redeneeren en over haar tekortkomingen te zuchten, dan er iets voor te doen of te laten, gaf Verhulst in deze dagen nog een menigte andere werken uit: strijkquartetten, ouvertures, koren, liederen, hymnes, de overige stukken der reeds meergenoemde Missen, enz.

In de laatste veertig jaar werd er geen feest gevierd in ons land, waarbij een cantate van Verhulst ontbrak. Zoo danken wij nog vele gelegenheidsstukken aan zijn talent, die over het algemeen veel hooger staan dan de gewone compositiën in dat genre. Wij noemen slechts zijn Rembrandtsfeest (1853), de Tollens-, Vondel-, Schiller- en Pius-cantaten, die allen bij feesten ter eere van die mannen werden uitgevoerd; verder de cantaten ter eere van het 25jarig koningschap van Willem III, bij de begroeting der jonge koningin Emma in de Nieuwe kerk, bij de opening der Wereldtentoonstelling te Amsterdam in '83, enz. enz.

Jaren en jaren lang stond Verhulst aan het hoofd der muzikale wereld in ons land; hij was er zoo goed als onbeperkt heerscher. In '64 was hij Directeur van 'Toonkunst' geworden, later van Felix Meritis en Caecilia; allen die het voorrecht hadden onder zijn leiding te werken, roemen zijn talent en geschiktheid, al klaagden zij soms ook over zijn groote gestrengheid, maar Verhulst, die zich zelf zulke zware eischen stelde, verwachtte ook van hen, die onder zijn leiding stonden, ernst en toewijding; hij had de kunst met zijn geheele ziel lief, van anderen kon hij geen halfheid verdragen. Maar die schijnbare ruwheid verborg een goed en edel hart, dat vooral voor de muziek van liefde gloeide. Hij kon bezielen en tooveren met zijn blik, zijn gebaar; dat getuigen allen, die zijn invloed ondervonden.

Groote eerbewijzingen vielen hem ten deel toen in '79 Toonkunst haar gouden jubilé vierde, en na de uitvoering zijner Groote Mis hem een warme ovatie werd gebracht, het laatst in '86 toen onder groote geestdrift zijn 70en verjaardag werd gevierd.

Maar nu voelde Verhulst ook dat het tijd was zich aan het openbare leven te onttrekken. Er gebeurde veel in de muzikale wereld, waarmede hij zich niet vereenigen kon. Hij behoorde tot de school van Mendelsohn, Schumann, Niels Gade e.a. Het streven van Wagner c.s. kon of wilde hij niet begrijpen, en met leede oogen zag hij deze nieuwe kunstrichting meer en meer veld winnen. In den Haag bij de Diligentia-

concerten gaf de weigering van den beroemden grijsaard om Wagner's werken op te voeren, aanleiding tot botsingen, en bij een nieuwe directeursbenoeming werd niet Verhulst maar Richard Hol gekozen. Dit kwetste den 70-jarige diep; nu nam hij ook te Amsterdam zijn ontslag om zijn verdere levensjaren - helaas! 't waren slechts weinige - in welverdiende rust door te brengen.

Hij vestigde zich in den Haag en daar werd, evenals voortaan in Amsterdam, zijn forsche gestalte weldra een bekend figuur, die dadelijk de aandacht trok. In zijn eigen gezin was de muzikale begaafdheid des vaders op zijn dochters overgegaan; zijn dochters Anna en Louise onderscheidden zich door haar talenten, de eene als pianiste, de andere als sopraanzangeres. Een zoon was als ingenieur in Indië werkzaam, diens dood in het laatste jaar trof den ouden vader diep; na een kortstondige ziekte overleed hij zelf den 17den Januari '91.

Zijn werken blijven echter na hem leven en zijn grootste aanspraak zal steeds wezen dat hij er in de eerste plaats naar streefde te zijn: een Nederlandsch componist.

Shakspere of Bacon?

In de laatste jaren is, vooral in Engeland en Amerika, het vraagstuk aan de orde van den dag of Shakspere wel werkelijk de schrijver is geweest van de wereldberoemde drama's, die de algemeene bewondering van alle volken en geslachten wisten op te wekken.

Heftig wordt de strijd van weerskanten gevoerd en men kan het niet ontkennen dat de voorstanders der zoogenaamde Bacon-theorie - volgens welke niet de tooneelspeler William Shakspere maar de kanselier Francis Bacon, de grootste dramatist van alle eeuwen zou geweest zijn - beduidend veld winnen.

Het is natuurlijk moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk, voorloopig met zekerheid te bepalen aan welke zijde zich hier het recht bevindt; er zal nog veel moeten onderzocht, vergeleken en geschreven worden, vóór dat de geheimzinnige sluier, die den oorsprong van Shakespeare's drama's bedekt, geheel en al zal gelicht worden; maar het is toch zeker hoogst interessant de grondslagen, waarop de steeds grooter en talrijker wordende schaar der Bacon-vereerders hun beweringen bouwen, van meer nabij te bezien.

Zonder twijfel is de groote Engelsche dichter - wie hij ook zijn moge - een der machtigste geniën die er ooit geleefd heeft. Eeuwen ver is zijn geest den toenmaligen tijd vooruit gesneld, en wanneer men de omstandigheden nagaat, onder welke zij geschreven heeten te zijn, zal onze bewondering voor zulk een verheven geest nog meer stijgen. Deze omstandigheden zijn zoo ongunstig mogelijk: de afstand tusschen de persoonlijkheid van hem, die men eeuwen lang voor den dichter dezer diep geleerde, heerlijke werken hield en hun inhoud is zoo groot, dat zelfs het genie velen onmachtig toescheen dien te overbruggen.

Reeds uit de vorige eeuw dagteekent de strijd over het auteurschap der onder den naam van William Shakespeare in 1623 uitgegeven drama's; in de laatste 30 jaar heeft echter deze vraag steeds in belangrijkheid gewonnen en hebben meer personen zich met het gewichtige vraagstuk bezig gehouden.

De volgende feiten staan vast:

In 1623 kwam een volledige verzameling uit van de tot dusverre afzonderlijk verschenen drama's, waarvan de schrijver William Shakspere genoemd werd. De

daarbij gevoegde kopergravure gaf het portret van den tooneelspeler Shakspere - men lette op de spelling - maar in de daaronder geplaatste versregels is weer van Shakespeare sprake. Nu is de vraag of de tooneelspeler William Shakspere er de vervaardiger van is, en of hij alzoo dezelfde is als Shakespeare?

Men heeft het geloofd en velen gelooven het nog, maar 't is desniettemin een feit dat de acteur William Shakspere uit Stratford zelfs niet de geringste ontwikkeling bezat, zelfs verzekert men dat Shakspere, evenmin als zijn dochter Judith, kon lezen of schrijven, want het is daadzakelijk bewezen geworden dat Judith Shakspere 27 jaar oud was geworden, zonder de edele kunst van het schrijven machtig te zijn.

‘Zeg mij met wien gij verkeert en ik zal u zeggen wie gij zijt!’ is een spreekwoord, dat een goeden raad geeft; wij zullen wel doen, dien op te volgen en eens te onderzoeken met wie Shakspere gewoon of liever gedwongen was om te gaan, dus van welk soort zijn collega's uit dien tijd waren. Dit zal de beste manier wezen om te kunnen vermoeden wat voor soort man hij zelf moet geweest zijn.

De tooneelverhoudingen waren in Engeland vóór omstreeks driehonderd jaren nog van een uiterst primitieven aard. Het Swan-Theatre dat door vele ronde buitenmuren omringd was, had geen ronden, maar een ovalen vorm en was daarenboven niet van een dak voorzien; alleen liep rondom de bovenste galerij een smal nooddak, dat nauwlijks aan de bovenste zitplaatsen een voldoende beschutting tegen regen of zon bood. De binnenruimte omgaven drie amphitheatersgewijze boven elkander gebouwde galerijen, die aan het boveneinde door het zoogenaamde ‘tooneelspelershuis’ werden onderbroken. Dit diende voor de kleederen der acteurs en andere tooneelrequisiten. Het dak reikte over de bovenste galerij en droeg het met een zwaan geteekend vaandel, waarnaar het gebouw genoemd werd. Onder de twee binnenste in den schouwburg aangebrachte vensters, sprong verder naar binnen een eveneens overdekt voorgebouw uit, dat terzelfder hoogte met de eerste galerij zes open bogen bevatte. Onder deze bogenrij voerden eindelijk twee groote poorten op het vóórtooneel, dat van zijn kant weer door twee zuilen van het eigenlijke tooneel gescheiden werd.

Het tooneel zelf rustte op stevige houtblokken en was, evenals de ruimte voor de toeschouwers, zonder dak. Het orkest schijnt ergens op zijde, een onder de eerste galerij gereserveerde plaats te hebben gehad. Deze Zwaan-Schouwburg kon 3000 toeschouwers bevatten.

De voorstellingen hadden over dag plaats. Op de bovenste galerij kostte een zitplaats slechts 1 penny, maar de luî, die zich daar ophielden, bezaten evenveel kunstzin als bij ons de engelen in de hoogere galerijen of het paradijs. Door een helsch getrappel

met de voeten deden zij hun ongeduld blijken, als de beide poorten waardoor de acteurs voor den dag kwamen, zich niet gauw genoeg openden. Door

TUSSCHEN TWEE VUREN. Naar Leo. Dehaisne. (Zie blz. 56.)

sissen en fluiten gaven de heeren en dames hun ontevredenheid te kennen als er niets te lachen viel.

Een staanplaats in het parterre kostte mede een stuiver en hier ging het ook woest genoeg toe. In de gemeenste Tingeltangelkroeg onzer dagen gaat het fatsoenlijker toe dan in den schouwburg, waar William Shakspere medespeelde, want men at en dronk er niet alleen maar rookte en spuwde naar hartelust, gooide elkander met de overblijfselen van het maal, wierp de leege flesschen naar elkaar's hoofden, maakte schandaal met de in talrijke menigte aanwezige liederlijke wijven, vocht dikwijls met messen, zoodat het geen zeldzaamheid was, daar bloed te zien vloeien. Het geweld dat in zulk een ‘Muzentempel’ heerschte, werd een plaag voor de geheele buurt. Fatsoenlijke dames konden zich ten hoogste gemaskerd wagen op de twee onderste galerijen (prijs 6 stuivers) om een voorstelling bij te wonen, en een echte heer zocht zich een schuilplaats voor een shilling op het tooneel, in het orkest of in een der loges van het achtergebouw, om daar veilig te zijn voor de ruwheden van het grauw.

Coulissen en decoratiën kende men niet. Veranderingen van plaats en tooneel werden door plakaten aangegeven. Clowns waren de lievelingen van het op spektakel-stukken verzotte publiek. Werd er ooit een ernstig tooneelstuk of zelfs een tragedie opgevoerd, zoo moesten de tusschenactes des te rijker met grappige tooneelen worden gekruid. Van tooneelkunstenaars in de beteekenis onzer dagen was toentertijd in Engeland geen sprake. Nadat de mysteriespelen der middeleeuwen waren afgeschaft, voerde men in de schouwburgen slechts drama's op, die niet veel meer waren dan producten vol gemeene ruwheid; in het beste geval waren zij hier en daar met ongemotiveerde zedepreken vermengd.

Met hun stof daalden ook de voorstellers diep af; zij werden tot het schuim der maatschappij gerekend, men beschouwde hen als ‘oneerlijke menschen.’ Kwamen zij niet voort uit de heffe des volks dan hadden zij toch een zeer bevlekt verleden achter zich.

William Shakspere maakte volstrekt geen uitzondering, want met volkomen zekerheid is slechts het volgende van hem bekend:

Hij werd den 26sten April 1564 in het Engelsche landstadje Stratford aan den Avon geboren; verder zwijgt de geschiedenis totdat wij weer door het kerkregister vernemen dat William Shakspere den 28sten November 1582 in den ouderdom van 18½ jaar - dus niet te laat - de zeven jaar oudere Anna Hathaway trouwde, die hem al zeer spoedig een dochter Suzanna schonk, en twee jaar later een paar tweelingen, Hammet en Judith geheeten, waarvan het jongetje reeds in 1596 gestorven is. Nergens blijkt iets van studiën door hun vader gemaakt; alleen blijkt dat William niet lang de school van zijn geboorteplaats heeft bezocht, daar zijn vader hem het slagers handwerk liet leeren.

Een onaangename geschiedenis bracht een andere richting in zijn leven. Shakspere maakte zich schuldig aan wildstrooperij en moest, om de verdiende straf te ontkomen, haastig naar Londen vluchten. Wanneer, is niet nauwkeurig te bepalen; alleen vindt men in de rekening van den schatmeester der koninklijke kas een aanteekening, dat aan den tooneelspeler William Kempe, William Shakspere en Richard Burbage een som van 21 £ is uitbetaald voor twee tooneelspelen, die zij in tegenwoordigheid van koningin Elisabeth opvoerden. 't Is waarschijnlijk dat Shakspere reeds een paar jaar vroeger, in 1586, in Londen gekomen was, daar het ondenkbaar is dat de zoo pas ontvluchte strooper dadelijk geroepen zou worden voor Hare Majesteit op te treden.

Volgens sommigen moet Shakspere eerst souffleursmaat geweest zijn, wiens werk het was het teeken te geven als de acteurs moesten optreden. Anderen zeggen dat hij eerst den niet zeer aangenamen post vervulde, om gedurende de voorstellingen de paarden der voorname bezoekers tegen een

drinkgeld vast te houden. Londen was toen reeds een wereldstad en Shakspere zal zijn brood overal hebben genomen, waar hij 't vond.

Den grond der gewaarborgde feiten betreden wij eerst weder bij het in dienst treden van Shakspere als knecht en later als tooneelspeler in den troep van den Opperkamerheer, waartoe ook zijn landsman Burbage behoorde. Toen bezat Londen vier groote schouwburgen; in het jaar 1590 werd, volgens het model van den ‘Zwaan’, het ‘Globe theatre’ gebouwd, waarin de meeste drama's van Shakespeare opgevoerd werden. Behalve deze ruwe troepen, onderhielden sommige deftige heeren eigen tooneelgezelschappen en daartoe behoorde ook Shakspere, nadat hij vroeger en ook later aan andere verbonden was geweest. Van de proeven zijner tooneelkunst is ons weinig bekend, behalve dat hij bij zijn collega's den bijnaam had van Fallstaff of Sir John. De lievelingsheld van het Londensche grauw was namelijk de dikke ridder Fallstaff, en het schijnt dat de gestalte van den voormaligen slagersknecht bijzonder voor deze rol geschikt was.

In het voorjaar van 1597 kocht de tooneelspeler Shakspere in zijn vaderstad een voor dien tijd kostbaar stuk grond van 60 pond, werd verder eigenaar van nog meer landerijen, waarover hij gaarne processen voerde, hield een brouwerij, trad op als geldschieter, en werd dus op een dezer manieren een vermogend man, iets wat bij komedianten zelden voorkomt.

In Januari 1616 maakte hij zijn testament, dat nu nog bestaat, en waarin met geen enkel woord melding gemaakt wordt van zijn toen reeds gedrukte dichtwerken. Er is wel sprake van zijn meubels, bedden enz., waarover uitvoerig wordt gehandeld, maar niets van zijn zoo hoogst belangrijke letterkundige bezitting.

De geheele handschriftelijke nalatenschap van den acteur Shakspere bestaat uit vijf in zijn testament aanwezige naamteekeningen. Een koortsaanval van den erflater stond den rechtskundigen bijstand niet toe, gelijk anders gebruikelijk is, het testament in het net over te schrijven; men vreesde gevaar en liet dus op drie verschillende plaatsen het document onderteekenen. Nauwelijks drie maanden later, den 23 April 1616, stierf William Shakspere; behalve deze vijf handteekeningen, die nog bovendien een in het schrijven weinig ervaren hand verraden, bezitten wij van hem geen enkel stuk geschrift, zelfs geen brief, en het blijkt ook niet dat de dichter der voortreffelijke drama's een enkel gedrukt boek zijn eigendom noemde.

Hoe kan deze man, vragen de voorstanders der Bacon-theorie, wiens leven onder de laagste lagen der maatschappij voorbijging, die zelfs onder haar paria's gerekend werd, dichtwerken hebben geschreven, die bij voorkeur in koninklijke paleizen spelen? Hoe kan hij zich den hoog-aristocratischen toon hebben eigen gemaakt, die in al zijn drama's heerscht? Hoe kan hij met alle gebruiken en manieren der hoogste kringen zoo vertrouwd zijn geweest? Meer nog, waar kon hij de philosophische wereldbeschouwing, den bewonderenswaardigen rijkdom van positieve kennis, waarvan zijn werken blijk geven, hebben verkregen, hij die de banken eener dorpsschool zoo spoedig met een slagerswerkplaats verwisselde?

De voorstanders van Shakspere kunnen hieraan slechts een uitlegging geven: ‘het genie is tot het hoogste in staat,’ maar toch kan het genie niet de kennis geven, welke iemand noodig heeft om zulke onderwerpen te behandelen op een wijze, die thans nog onze bewondering opwekt. Dichter en geleerde moest de schepper van een Hamlet, een Macbeth en King Lear zijn. Een aanhoudend leven van ernstige studie

had zelf het genie noodig om de wetenschap machtig te worden, die tot het schrijven van deze drama's noodig was?

En zij wijzen op plaatsen in zijn drama's, die op een alles omvattende kennis wijzen, welke den tijd, waarin hij leefde, ver vooruit was. Zoo wordt er gesproken over den bloedsomloop in het menschelijke lichaam, door Dr. Harvey eerst in 1628 ontdekt. In 'Troilus en Cressida', dat in 1606 verscheen, verraadt de dichter zijn bekendheid met de zwaartewet, die eerst door den in 1642 geboren Engelschman Newton heet uitgevonden te zijn.

Verder gronden zij hun beweringen op het verschil van spelling der twee namen: Shakspere en Shakespeare zijn geheel verschillend en hebben niets met elkander uit te staan. De tooneelspeler van den eersten naam heeft zich nooit anders geteekend; de schrijver der drama's is een geheel andere persoonlijkheid, die zich onder dit pseudoniem verbergt; van hem weet geen officieel stuk, geen kerkregister iets te berichten.

Nu ging men aan het onderzoeken aan wie zijner tijdgenooten men het vaderschap dezer drama's kon toeschrijven, en na alles te hebben gewikt en gewogen, vond men dat er niemand beter voor in aanmerking kon komen dan de beroemde Engelsche wijsgeer en staatsman Francis Bacon.

Om toch in staat te zijn zulke werken te schrijven moest de vervaardiger een groot philosoof, een veelzijdig ontwikkeld geleerde, een jurist en eindelijk een volbloed aristocraat zijn. Niemand van al zijn tijdgenooten vervult aan al deze voorwaarden zoo goed als Bacon, gelijk wij uit het volgende zullen zien.

Francis Bacon was de zoon van den Grootzegelbewaarder der Koningin, dus van hooge afkomst; hij werd in 1561 te Londen geboren en onderscheidde zich reeds vroeg door zijn leergierigheid en talenten. Dertien jaar oud bezocht hij de hooge school van Cambridge, en toonde zich daar vooral een vurig voorstander der empirische methode in de natuurwetenschappen.

In 1577 vertrok hij naar Parijs als attaché van het Engelsche gezantschap en verkeerde daar natuurlijk in de hoogste kringen en met de voornaamste personen. In 1579 keerde hij, tengevolge van den dood zijns vaders naar Londen terug, en moest zich daar een beroep kiezen, daar het vaderlijke erfdeel zeer klein was uitgevallen. Hij koos de rechtsgeleerdheid en vestigde zich als advocaat te Londen. In 1584 werd hij lid van het Parlement en verkreeg weldra door zijn welsprekendheid grooten invloed. In 1586 nam hij plaats onder de rechters van de rechtbank Gray Inn; de jonge rechtsgeleerden van deze rechtbank voerden in de kerstvacantie allerlei tooneelstukken op. Van 1586 tot '89 woonde koningin Elisabeth de opvoering bij van het treurspel 'The misfortune of Arthur' en 't is van veel belang voor ons te weten

dat Bacon de ziel dezer liefhebberij-comedies was niet alleen, maar dat hij ook in 1592 een feestspel dichtte, dat ook gespeeld werd. Men ziet het dus dat hij de hoofdvoorwaarden, aan S h a k e s p e a r e gesteld, vervulde, hij was aristocraat, rechtsgeleerde en dichter. In 1595 werd de verjaardag der koningin alweer door een maskerade gevierd; Essex en Bacon organiseerden ze zelf en de laatste dichtte weder een feestspel, dat verkeerdelijk aan Essex werd toegeschreven, en waarvan nu nog eenige brokstukken bestaan.

In zijn vrijen tijd hield hij zich bezig met de studie der verschillende wetenschappen, en in 1597 verschenen zijn eerste wijsgeerige proeven, die hij later tot zijn beroemde ‘Essays’ verwerkte. Dus gaf hij ook bewijzen van zijn wijsgeerige kennis. Een donkere bladzijde in Bacon's leven begint met het jaar 1599. Toen Lord Essex wegens hoogverraad gevonnist werd, trad Bacon, op bevel der koningin, als de aanklager van zijn vriend en weldoener op. Hoe ondankbaar deze handelwijze ook schijnen moge, het is toch vermetel die te beoordeelen vóór dat men alle omstandigheden kent, welke hem daartoe dwongen.

Na Elisabeth's dood besteeg Jacobus I den troon en hoewel nu Essex' vrienden en aanhangers tot hooge eer geraakten, schijnt ook Bacon daarvan niet uitgesloten te zijn geweest; hij ontving ten minste daags na de kroning den ridderslag met nog driehonderd andere personen.

Van dit tijdstip is Bacon's ster steeds rijzende: hij werd reeds in 1617 Lord Keeper (Grootzegelbewaarder) en bewoonde toen het York-house, waar hij geboren was; nog geen jaar later werd hij Lord Kanselier en eenige maanden later lid van het Hoogerhuis onder den titel van Lord Verulam. Zijn letterkundige werkzaamheid kwam echter onder al deze eerbewijzingen niet te kort; tegenover zijn vriend Toby Matthew spreekt hij er van dat hij zijn hoofd vol had met dichterlijke denkbeelden. Ter zelfder tijd kwamen de Shakespeare-drama's uit en in het volgende jaar (1605) een groot wetenschappelijk werk over ‘den vooruitgang der wetenschap.’

Nog altijd trad hij op als regisseur bij hoftooneelspelen. Toen den 14 Februari 1613 de dochter van Jacobus, Elisabeth, met den keurvorst van den Pfalz (later bekend als Winterkoning van Bohemen) huwde, voerde men aan het hof, onder Bacon's leiding, ‘het Wintersprookje’ en ‘Othello’ op. Zelfs als Lord Kanselier woonde hij nog de maskeradespelen van Gray Inn bij, zoo groot was zijn liefde voor tooneelpoëzie.

Merkwaardig is verder een brief door Bacon aan zijn vriend, den reeds genoemden Toby Matthew geschreven, die, zoon van den Anglikaanschen bisschop van Durham, later tot den katholieken godsdienst overging. 't Schijnt dat hij dezen eenige geschriften ter beoordeeling zond, en hem verzocht de plaatsen aan te teekenen, die Matthew niet bevielen, waarbij hij ingesluimerd was of zijn geest een te vrijen loop gelaten had; ten slotte verzocht hij zijn vriend de schriften geheim te houden. Dit kon niet doelen op zijn philosophische werken, die hij niet aan Matthew maar aan den Anglikaanschen bisschop Andrew ter goedkeuring schonk; hoogst waarschijnlijk waren het dus de drama's, die hij onder het pseudoniem van William Shakespeare wilde uitgeven.

Bacon was bovendien een zeer verlicht, gematigd en verdraagzaam man; zijn vriendschap tot Matthew, welke, ondanks diens geloofsverandering steeds innig bleef, en een tot koningin Elisabeth gericht vrijmoedig memorandum ten gunste der katholieken, zijn er bewijzen voor.

Toen dus de Puriteinen den koning bedreigden omdat zij hun rechten verkort meenden, was het vooral tegen Bacon dat de volkswoede zich richtte. De zwakke koning besloot hem als offer voor zijn kroon te doen vallen; door een menigte intrigues werd hij ten val gebracht. Men beschuldigde hem dat hij zich door geschenken had laten omkoopen, en onbegrijpelijkerwijze onderteekende Bacon een schuldbekentenis, die door niets anders bewezen kon worden en die zoowel door den koning als door de nakomelingschap voor valsch gehouden werd, want na twee dagen gevangenschap werd hij weer vrijgelaten en de boete van 40000 pond hem geheel kwijtgescholden.

Wat heeft Bacon er toe gebracht deze bekentenis te doen? Men staat hier weder voor een pschycologisch vraagstuk, waarop het onmogelijk is een antwoord te geven, zonder alle omstandigheden, die er toe leidden, nauwkeurig te kennen.

Bacon verscheen spoedig weer aan het hof en de koning riep hem ook weldra opnieuw in het Hoogerhuis, maar hij kon er niet toe besluiten de zittingen daarvan als voorheen bij te wonen; zijn vrijen tijd wijdde hij aan zijn wetenschappelijke studiën, en onderteekende den 19 December 1625 zijn testament. Weinige maanden later vatte hij koude bij een natuurkundige proef - hij wilde trachten sneeuw te gebruiken tot bewaring van vleesch - en stierf den 9 April 1626.

Uit de voorgaande korte schets blijkt welk een universeel genie Bacon was; de proeven zijner dichtkunst en andere geschriften wijzen daarbij op een hoogst dichterlijken geest; in zijn Essays treft ons dezelfde schitterende beeldspaak, die in de drama's onze verbazing en bewondering afdwingt; zelfs zijn er plaatsen in overvloed aanwezig, waaruit blijkt dat Bacon en Shakespeare dezelfde studiën dreven en dezelfde boeken lazen, dezelfde wijsgeerige en godsdienstige overtuiging hadden, tot dezelfde politieke partij behoorden, dezelfde beelden gebruikten, zich van dezelfde citaten en ongebruikelijke woorden bedienden, terwijl ook hun stijl hetzelfde karakter draagt.

Waarom heeft echter Bacon zich niet openlijk als schrijver dezer onsterfelijke dichtwerken bekend gemaakt, waarom heeft hij ze daarentegen met de grootste zorg geheim gehouden? Men kan deze vragen niet beantwoorden dan door zich geheel in de eigenaardige maatschappelijke en staatkundige verhoudingen der 16de eeuw te verplaatsen.

Wij toonden reeds aan in welk gering aanzien het tooneel en zijn beoefenaars bij het publiek stonden; dezelfde minachting strekte zich tot de tooneelschrijvers uit; zij die de gemeene spectakelstukken, pantomimen enz., voor de schouwburgen leverden, behoefden volstrekt geen dichters te zijn. Veeleer werd er geen fatsoenlijk man gevonden, die zich daartoe

zou willen verlagen; hoe zou dan de hoog-aristocratische Bacon daarvoor hebben willen bekend staan? Bovendien Shakespeare's tooneelstukken kunnen in twee groepen verdeeld worden, die voor de rumoerige volkstheaters en die voor het hof en voor zijn collega's bestemd waren. Tot de eerste behooren de ruwe stukken als ‘De vroolijke vrouwen van Windsor’, ‘de Feeks getemd’ enz., die eerst later in hun tegenwoordigen vorm verschenen, maar toen door de tooneelspelers naar den smaak van het publiek opgevoerd en met allerlei ongepaste, ruwe grappen vermeerderd werden om ze den toeschouwers aangenaam te maken. De tweede groep van drama's waartoe koning Lear, Hamlet, Macbeth enz. behooren, waren voor het hof bestemd, maar men voerde ze toch ook later in het Globe-theater op en moesten daar ook weder op de gebruikelijke wijze gekruid worden.

In deze drama's echter liet Shakespeare aan zijn gevoelens den vrijen loop; hij durfde de regeering bespotten en berispen door den mond zijner personen; hij wilde vrijheid hebben om de waarheid open en onverbloemd te zeggen, en hoe kon hij 't anders dan vermomd doen in deze tijden toen beul en pijnbank op ieder loerden, die al te vrijmoedig voor zijn meening durfde uitkomen? Dat Francis Bacon zijn hooge plaats lief had en er prijs op stelde, heeft hij bewezen door haar tot twee keer door een lafhartigheid te willen koopen, hoe zou hij dan door deze drama's, waarin hij alles bij den rechten naam durfde noemen, zijn betrekking op het spel hebben gezet! Voorzichtigheid en valsche schaamte dwongen hem dus, zich achter het masker van een pseudoniem te verbergen.

Hij koos den naam van William Shakespeare om de aandacht van hem af te leiden en die op den komediant te vestigen; wat iemand van zulk een lagen stand durfde zeggen, daarop werd nauwelijks acht geslagen; men lette er bijna niet op; hoe geheel anders zou het geweest zijn, indien men als dichter dier historische en politieke stukken een man had vermoed van Bacon's rang, stand en geleerdheid!

Niet beter kon hij zich dus verbergen dan achter een levend masker; door geld waarschijnlijk is het Bacon gelukt William Shakspere over te halen zich den roem te laten welgevallen, die hem onsterfelijk moest maken; dit geld was het waarschijnlijk dat den ex-komediant-slagersknecht in staat stelde zich in zijn vaderstad zoo ruim te bewegen.

Waarom echter moest de naam verschillend gespeld worden? Een bepaald antwoord kan hier nog niet op gegeven worden; het waarschijnlijkste is, dat men daardoor een achterdeurtje wilde open houden, voor het geval dat de tooneelspeler Shakspere geroepen werd zich voor het gerecht over zijn gewaagde uitspraken te verantwoorden. Hij kon dan altijd ontkennen de schrijver te zijn, daar hij zijn naam anders schreef.

In 1616 stierf de ex-komediant Shakspere; in 1623 verscheen de volledige uitgave van Shakespeare's drama's, waaronder achttien stukken die voor de eerste maal, dus z e v e n jaren na den dood des dichters gedrukt werden. Waar zijn ze in al deze jaren gebleven? Bovendien werden de andere drama's omgewerkt, vermeerderd en verbeterd. Door wien geschiedde dit?

De moeilijkheden vallen weg als men aanneemt dat niet de Stratforder tooneelspeler maar Francis Bacon de vervaardiger dezer stukken is. Na zijn val in 1621, wijdde hij zich geheel aan zijn letterkundige werkzaamheden en hij vond toen tijd om niet alleen aan zijn wijsgeerige geschriften maar ook aan zijn, onder het pseudoniem van William Shakespeare verschenen drama's, de laatste hand te leggen en hun volledige uitgave te bezorgen.

Natuurlijk is Bacon niet als uitgever dezer folio uitgave genoemd; het zijn twee tooneelspelers, Henninge en Condell, die de werken van hun vóór zeven jaar gestorven vriend aan het publiek voorstelden in een luimige voorrede; men heeft echter geen reden om deze twee komedianten een hoogeren graad van ontwikkeling toe te kennen, dan aan hun kameraden; 't is zelfs de vraag of zij behoorlijk lezen of schrijven konden.

Bovendien nemen zij de vrijheid dit werk op te dragen aan de Lords Pembroke en Montgomery. De uitdrukkingen echter van deze opdracht zijn volstrekt niet in den toon gesteld, welke menschen van hun soort verplicht zijn tegen zulke hooge personages te voeren. Slechts Bacon had het recht zoo te spreken tot vrienden van gelijken stand als hij, die zijn geheim kenden, maar het voor 't publiek eerbiedigden.

Van veel beteekenis zijn ook de in zijn testament voorkomende woorden: ‘Ik laat mijn naam en mijn nagedachtenis na aan de vreemde volkeren, want mijn landgenooten zullen mij eerst na eenigen tijd kennen.’

Wat is waarschijnlijker dan dat deze raadselachtige woorden betrekking hebben op zijn geheime werken, die hem recht geven op de bewondering en dankbaarheid van de geheele wereld, want, door wien dan ook geschreven, de drama's van Shakespeare zijn het eigendom van alle natiën geworden.

Men ziet het, op alles hebben de Bacon-vereerders een goed antwoord klaar; alles weten zij naar hun goedvinden uit te leggen, en men moet bekennen er valt vóór hun theorie wel wat te zeggen.

De toekomst zal leeren, of er ooit volledig licht over deze geheimzinnige zaak zal verspreid worden.

Tusschen twee vuren.

Jantje doorleeft moeilijke oogenblikken. Daar zit hij rustig voor zijn bord met pap, die pap is zoo lekker zoet en Jantje heeft goede plannen om er zich flink aan te goed te doen. Maar jawel! Het spreekwoord zegt: ‘'t Is een lange weg van den beker tot de lippen’ en op dit thema hebben dichters mooie verzen gedicht en zelfs komedietjes geschreven. Maar hieraan denkt ons Jantje nog wel niet; och arm', hij heeft er nog niet eens vermoeden van, dat zoo iets mogelijk is. Naast hem zit zusje, ook met haar rijstebrij voor zich en terwijl Jantje zich niet haast maar, als een echte gastronoom, denkt dat eten voor een beschaafd mensch meer genot dan noodzakelijkheid is, slaat zij, die echte slokop haar portie gauw naar binnen.

Jantje vermoedt geen kwaad; hij geniet en zijn bord is nog meer dan half vol als Zus er reeds den laatsten druppel van heeft afgeschraapt, zoodat de blauwe bloemen van den bodem voor den dag komen; maar de rijstebrij smaakt naar meer. Zus zal

Jantje wel eens helpen. Hij heeft veel te lang werk met zijn eten, die suffert, en daar steekt zij den lepel in Jantje's bord. Het ventje kijkt haar verbaasd aan, hij begrijpt haar bedoeling niet; guitig vonkelen Zusje's oogen.

'Kom, toe, ik zal je helpen, Jan!' zegt zij. En het houten schaap tegenover hen schijnt ook toe te kijken, en zoo verdiept zijn ze in het aanschouwen

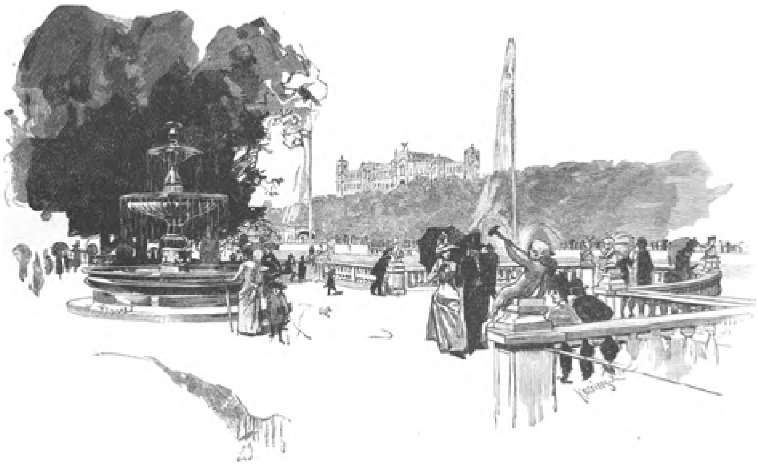

GEZICHT OP HET MAXIMILIANEUM. (Zie blz. 62.)

der ongehoorde stoutigheid van Zus, dat zij niet eens de nadering bemerken van eene tweede diefegge.

Poes kijkt ook loensch den eigenaar aan van den vurig begeerden schat, en terwijl door Jantje's verdediging het kostbare vocht over den rand drupt, is Poes druk aan het likken.

Zoo zit Jantje tusschen twee vuren, voor 't eerst van zijn leven, maar zeker niet voor het laatst!

Aan de oevers van de Isar.

Het is een fraaie, interessante reis, welke van de oevers van den Amstel naar die van de Isar voert. Is de Amstel trotsch op zijn rijke koopstad, de Isar gaat grootsch op haar kunst - helaas! waarom moet men er prozaïsch bijvoegen? - en bierlievend München.

Om in München te komen, heeft men een eind lang den Rhijn te volgen, de populairste der rivieren. De meeste Hollanders, die het buitenland willen bezoeken, beginnen gewoonlijk met eens langs den Rhijn te gaan, dat is hun coup d'essai; terugkeerend vinden zij den Rhijn toch zoo grootsch, zoo prachtig! Later als men zich verder heeft gewaagd, dan wordt die geestdrift wel wat lager gestemd, maar soms maakt zij ook plaats voor billijker waardeering, want inderdaad de Rhijn is liefelijk, hij vertoont een bekoorlijkheid, die andere stroomen, misschien veel schooner en trotscher, niet bezitten.

Zie dien grootvorst der rivieren op een zomerdag, een zomerdag zooals wij dien in de laatste jaren gewoon zijn, niet geheel warm en mooi, maar toch ook niet heelemaal onder den invloed eener depressie!

Van boven gezien schittert het spiegelgladde water in duizend kleuren, daar wiegelen zich op haar vlakte, zilveren vogels gelijk, kleine scheepjes, tusschen statige stoombooten heldere voren ploegend in de kleine golfjes, daar verheffen zich heuvels

en rotsen aan den overkant, rechts en links, niet al te grillig, niet al te stout en grootsch, maar toch vriendelijk en afwisselend, daar kronkelen aardige dorpjes, lieve stadjes den wijnberg op, of hebben zich gemakkelijk gevleid aan de hellingen dicht bij het water, alsof het daar frisscher en gezelliger is dan boven.

De wolken, die over den niet geheel blauwen hemel trekken, werpen zware schaduwen over het land en het water; daar vonkelt een kerktorentje in vollen gloed, ginds schuilt een groep huizen en boomen in een doffe, matte tint weg; groote donkere vlekken trekken over de rivier; wat zoo pas diamant scheen is nu in grauw en zwart weggedoezeld. Dan schijnt alles kaal, somber en grijs, even daarna leeft het weer op, lacht, jubelt, trilt onder de vriendelijke liefkoozingen der zonnestralen. 't Is een afwisselend geestig spel, dat het licht speelt met de aarde, een gezicht zoo boeiend en bekorend dat men het voor geen wolkloozen, diep blauwen hemel zou willen geven.

Wiesbaden is ook een lievelingsplekje van de Hollanders, de eerste badplaats die zij gewoonlijk bezoeken. In den tijd van de rozen en jasmijnen schijnt geheel Wiesbaden een bloementuin. Bloemen vindt men daar in natuur en kunst, achter de spiegelruiten der winkels, bloemen van porcelein, van glas, van schilderverven, maar het schoonste zijn de bloemen die zich slingeren om de balkons en veranda's der villa's of die onder de schaduw der hooge boomen, rondom de vijvers, waarin de fonteinen zoo frisch springen, haar rood, blauw, wit en paars aan het nog zoo jonge groen huwen.

Wie Wiesbaden bezoekt, vergeet den Neroberg niet! Hoe komt de vroolijke, lachende badplaats aan dien wreeden naam

‘Aux plus cruels tyrans, une cruelle injure,’

voor den berg, die haar juist zulke uitstekende diensten bewijst, daar hij haar beschut tegen den fellen noordenwind? De eenige uitlegging, die men daaraan geven kan is, dat de Nero van den Neroberg eigenlijk niet Nero beteekent maar iets anders! Wat? dit zullen de gebrilde en gebaarde duitsche professoren stellig beter kunnen uitmaken dan wij!

De weg naar München gaat verder langs Frankfort of Darmstadt; wie van oude huizen en nieuwe ‘Anlagen’ houdt, die blijve een dag in Frankfort.

Daar is veel belangrijks in de oude rijksstad te zien. Vroeger werden Duitschlands keizers er gekroond. De laatste, wien die eer te beurt viel, was een keizer door de gratie zijner vrouw, Frans I van Lotharingen, echtgenoot van Maria Theresia.

De oude straten zijn bochtig, nauw, de huizen hebben vooruitspringende gevels en hellen over; zonderling staat het dat men ook hier aan het moderniseeren van de onderste verdiepingen is gegaan; waar kleine ruitjes in lood gevat en zelfs vetkaarsjes op hun plaats waren geweest, daar ziet men thans glimmende spiegelruiten met gasverlichting of zelfs electrisch licht, en echte nieuwerwetsche waren, afgewisseld door reclames van Pears' Soap en Van Houten's Cacao, oude dames in nieuwmodische, jeugdige japonnen gelijk. Frankfort is ook de geboorteplaats van Goethe, en het draagt er roem genoeg op het begin en de oorsprong te zijn geweest van ‘Goethe und kein Ende.’

Maar wat in Frankfort het mooist en het doelmatigst is dat is zijn station, een ideaal van een station. Als men voor den ‘Bahnhof’ staat, dan weet men dat het een Bahnhof is en niets anders. Zijn groote bogen, die het front uitmaken, wijzen op even zoovele kappen, die daarmede verbonden zijn; de hallen zijn hoog ruim, de perrons breed en gemakkelijk te bereiken; nergens trappen, onderaardsche gangen, bruggen. Alles is er op berekend het den reizigers aangenaam en geriefelijk te doen zijn, nergens vindt men den toeleg er een doolhof van te maken, waarin de leidende draad van Ariadne ontbreekt, nergens een moordaanslag op zwakken en ouden van dagen in den vorm van een onvermijdelijk trappenstelsel.

Van Frankfort spoort men in eenige uren naar Beieren's grenzen; de fraaie kleuren van dit kleine koninkrijk komen ons weldra begroeten.

Na het doffe, sombere wit en zwart, de halve rouwkleur van Pruisen, is 't een ware verkwikking het liefelijke, zachte en poëtische wit en blauw van Beieren te zien.

't Is een dichterlijk schoon land, dat Beieren, een stuk echt onvervalscht Duitschland, vroom, dapper, kunstlievend ‘schwärmerisch;’ de geschiedenis der laatste jaren werpt daarenboven over Beieren een droevigen, somberen sluier.

Het vreeselijke lot dat zijn laatste vorsten getroffen heeft, schijnt nog over het land te zweven, en men voelt medelijden in zich opkomen bij de gedachte, dat de rechtmatige koning van dit schoone land niet eens weet dat hij koning is, terwijl in zijn plaats het eigenlijk Pruisen is, dat daarover den meester speelt.

Want een schoon land is 't, dat wij langs de ramen onzer wagens zien voorbijtrekken; wat een rijkdom van heuvels en bergen, van schilderachtige rivieren, van nette welvarende dorpjes en grijze, deftige steden, snellen wij voorbij! 't Is of

wij niet in het buitenland zijn zoo wit glinsteren de huizen ons tegen. Daar is Würzburg met zijn bisschoppelijk paleis, zijn Dom en zijn oudheden, daar ginds Neurenberg, een stuk Middeleeuwen door den tijd half en half vergeten en nu met geweld aan de spoorbaan verbonden, door gas- en electrisch licht beschenen.

Het zijn belangrijke oude steden, Neurenberg vooral, met zijn fraaie Lorenz-Sebaldus- en Liebfrauen kirchen, zijn prachtige proeven van ijzersmeedkunst, zijn Trödel- (vodden) markt op een eilandje in de Pregenz - de rivier, die Neurenberg in tweeën of drieën verdeelt, zijn ijzeren jonkvrouw, zijn fraaie, eigenaardige - volgens onzen smaak - vrij onkiesche bronnen, zijn stoffige, verflooze oude huizen, die een hollandsche huismoeder blind zouden maken voor hun schilderachtige vormen en hun versieringen, die zoo geheel uit den tijd zijn en die den oudheidkenner het hart blijde doen popelen, met zijn standbeelden van Albrecht Durer en Hans Sachs, zijn vereering van het oude, waarin zich toch ook de zucht naar het nieuwe, in den vorm van moderne straten, in 30 cents bazars, frissche, nette goedkoope restaurants, duidelijk uitspreekt.

Van Neurenberg naar München is de weg nog fraaier, de bergen rukken nader en nader. Hier was 't dat de 30jarige krijg in volle woede heerschte.

Daar heeft men Ingolstadt, Eichstatt, Pappenheim, allen steden vol herinneringen aan belegeringen, veldslagen, bloed en rouw. Arm Beieren! het heeft in de duitsche oorlogen het altijd moeielijk te verantwoorden gehad.

München ligt op een hoogvlakte, niets verraadt echter dat deze vlakte hoog ligt of het moest haar veranderlijke temperatuur zijn; overigens zou München, wat ligging betreft, bij een Hollandsche stad niet behoeven onder te doen. Alleen bij helder weer ontdekt men aan den gezichteinder vormen van afwisselende kleur en grilligen vorm; men zou soms geneigd zijn, die voor wolken te houden, met hun donkere en helwitte koppen, maar 't is juist als er geen wolken zijn, dat men ze duidelijk waarneemt en dan blijven ze onveranderd, onbeweeglijk, ja, zij waren er reeds vóór een München bestond. Wolken duren slechts seconden en deze vlekken hebben sinds eeuwen den horizont van München afgesloten, want het zijn de beiersche en oostenrijksche Alpen, die ons juist bijtijds komen herinneren dat wij ons niet aan de oevers der zee in onze lage vlakten bevinden.

München is beroemd, men weet het, om zijn kunstschatten en om zijn bier; naar de eerste vragen voornamelijk de vreemdelingen, voor en van het tweede schijnen de inwoners hoofdzakelijk te leven. Wie ons reeds vóór onze aankomst aan het Centraal Bahnhof begroeten? het zijn lange rijen wagens, die in groote letters namen dragen, bezoekers van koffiehuizen en biertapperijen en zelfs hun, die ze liefst voorbijgaan, bekend in de ooren klinkend.

Ja, men staat hier op den klassieken grond, die het leven gaf aan het beminnelijke ‘Munch'ner Kind'l’, aan Pschor- Spaten- Löwen- Augustiner- Franciscanerbräu en die lange rijen wagens toonen aan op welke onbekrompen wijze het gulle München ook in den verren vreemde dorstige kelen laaft, met zijn echt Beiersch.

Beieren is zoo dichterlijk, zoo kunstlievend, en toch, wonderlijke tegenstrijdigheid! bij uitnemendheid het vaderland van den burgerlijksten der dranken; door zijn bier is München meer wereldberoemd dan door zijn fraaie kunsttempels, zijn nagemaakte grieksche stadversieringen.

Koning Ludwig I deed wat hij kon om van zijn hoofdstad een tweede Athene te maken, den bierbrouwers gelukte het nog beter hun bierpaleizen beroemdheid te geven door geheel de wereld.

München heeft het met Edinburgh gemeen dat het veel nagemaakte grieksche en romeinsche gebouwen bezit, maar Edinburgh wint het van München door zijn fraaie ligging, door den smaak, waarmede de monumenten geplaatst zijn; daar staan zij goed, daar passen zij in het kader, hier schijnen zij den toeschouwer verbaasd aan te kijken en hem te zeggen:

‘Ja, hier staan wij nu, maar 't is onze schuld niet, wij zelf hadden er liever anders uitgezien; nu voelen wij zoo, dat wij hier niet thuis hooren. De koning heeft het gewild, wij niet!’

Kwam het misschien omdat Ludwig I een zoon had, Otto, die een paar jaar koning van Griekenland was, of wel omdat de klassieken door Winkelmann in de mode waren geraakt, dat hij zoo dweepte met Rome en Athene?

De Beiersche koningen schijnen sterk uitgesproken sympathiën bezeten te hebben, waaraan zij alles opofferden en die hun alle oorspronkelijke denkbeelden ontnamen.

Zoo kende Ludwig I geen andere schoonheid dan die der antieke kunst, Max had meer 17de-eeuwsche liefhebberijen, de zoogenaamde Zopfstijl stond bij hem bijzonder in de gunst, en Ludwig II zwenkte tusschen de Middeleeuwen en het g e n r e Louis XIV. München of liever geheel Beieren draagt voorgoed de sporen van die uiteenloopende smaakrichtingen zijner drie vorsten.

Den weg in München vindt men bijna even gemakkelijk als in Amsterdam; men komt altijd op iets Maximiliansachtigs uit; is het de Maximilianstrasse niet dan is het de Maximiliansplatz of het moest de Maxthor, de Max-Jozefs-Strasze of Platz zijn.

Men vergisse zich echter niet met te denken, dat al die ‘Maxen’ in elkanders buurt liggen; de heele of halve stad ligt er soms tusschen beide; wanneer men echter een paar ‘Plätze’ goed in 't hoofd heeft dan volgen de andere van zelf.

Elke ‘Platz’ is het middelpunt van zeker stadgedeelte; zoo heeft men de Mariaplatz, met een fraai beeld van de H. Maagd. Beieren's patronesse, op een hooge zuil. Dit is het eigenlijke centrum der stad; rechts voert een weg door de vervallen gedeelten der oude stad naar de Isar en de voorsteden, links brengen de fraaie winkelstraten de Kaufinger en Neuhauserstrasse ons naar het Central Bahnhof, nog meer andere meer noordelijk loopende straten verbinden de Marienplatz met andere nieuwere pleinen.

De afstanden zijn niet groot in München; ieder oogenblik komt men op dezelfde punten terug; het drukke leven, voor zoover er drukte in München is, een drukte zooals men meest in de zoogenaamde stille straten van Amsterdam vindt - beweegt zich voornamelijk rondom de Max-Joseph-, Odeons- en Promenadeplatze; daar buiten heerscht plechtige stilte.

Mooie gebouwen vindt men in München vele, misschien meer dan in de meeste groote steden; daar heeft men 't eerst van allen de ‘Residenz’ het Koninklijk Paleis zouden wij zeggen.

Helaas! de koning van Beieren troont in een verlaten slot, een paar uur van de hoofdstad verwijderd, de Residenz heeft hem nooit als koning gezien, den armen waanzinnige! De Prins-regent, zijn oom, regeert in zijn plaats, eigenlijke vorst echter is ‘der Kaiser’ wiens glad, zelfgenoegzaam gezicht men telkens ziet verschijnen naast de schoone, bezielde trekken van den laatsten Ludwig, of naast het goedige, echt militaire gelaat van prins Luitpold. Koning Otto echter vertoont men het minst; met zekere kiesche terughoudendheid laat men hem in de schaduw die het beste past voor zijn vreeselijke kwaal.

Het Residentieslot dan bedekt een groote oppervlakte, het bestaat uit verschillende ‘Baüen.’ waarvan enkele ter bezichtiging zijn opengesteld; als men tegen 11 uren zorgt aan een der poorten te staan, dan geleidt een beambte den bezoeker met vliegenden pas door een reeks van zalen, allen rijk versierd met muurschilderingen, met goud, spiegels, gobelins, marmer, porfier, portretten, standbeelden.

Och! zoo dood, ziekte en waanzin door vertoon van rijkdom en pracht te verjagen waren, hoe aangenaam zou dan het verblijf in deze zalen zijn! maar neen, de zalen zijn leeg! In de troonzaal met zijn kolossale vergulde standbeelden van de voorvaderen der Wittelbachers, met zijn door korinthische zuilen gedragen galerijen, troont geen koning meer, het kostbare bedgordijn van 800.000 Mark - de gids geeft met den noodigen klemtoon deze bijzonderheid aan, die er de waarde van moet verhoogen - beschut niet meer den slaap of de nachtwake van een vorst, de feestzaal weerklinkt niet meer van muziek en dans; de touristen komen, zien, bewonderen, gaan weer heen en verder staat het reusachtige paleis daar ledig en verlaten.

Een der grootste aantrekkelijkheden van het Residentieslot - zegt men - zijn de schilderingen aan het heldenlied der Nibelungen ontleend en door Julius Schnorr geschilderd. Zij geven den geheelen cyclus van koning Siegfried's leven en sterven. Komt het echter door den tijd, die zijn invloed op deze fresco's heeft uitgeoefend, of is onze smaak door de heerschende mode op het gebied van kunst zoozeer gewijzigd, maar deze schilderijen, die aan Schnorr's tijdgenooten het mooiste schenen wat er bestaan kon ten opzichte van teekening, kleur en groepeering, laten ons koud.

Men behoeft nu juist niet een verwoed voorstander van het impressionisme of de vlakken en vegenkunst onzer jonge schilderschool te zijn, om de zoo hoog geroemde fresco's in den Nibelungencyclus theatraal, droog gekleurd, prentachtig, gemaniereerd te vinden. Zoo gaat het met de meeste schilderijen in het Residentieslot, zelfs met de portretten uit de

beroemde of beruchte ‘Schönheitsgallerie.’ Dit zijn de afbeeldingen van vrouwen en meisjes uit alle

BASILIKA. (Zie blz. 62.)

rangen en standen, zooals de gids met zekeren trots vermeldt. Er zijn gravinnen bij, prinsessen, zelfs de moeder van keizer Frans Jozef en de koningin-moeder van Beieren - een bewijs dat de galerij den slechten naam niet verdient, welken

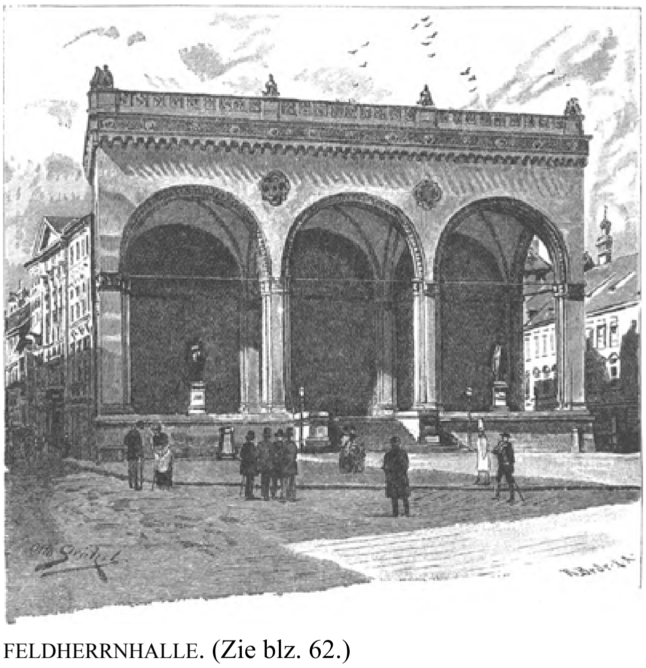

FELDHERRNHALLE. (Zie blz. 62.)

de volksmond haar geeft - naast een koperslagersdochter en modiste, en andere kinderen des volks.

De schoonheid was de entréekaart, welke aan haar trekken een plaats verzekerde onder de schilderijen van den in uitgebreiden zin schoonheidlievenden koning Ludwig I.

Door die schoonheid wordt de bezoeker weinig meer getroffen; de kunstwaarde van deze eenmaal zoo veel besproken portretten, verheft zich niet boven die van de reclame prentjes uit zeepen cigarenwinkels of oleographien; misschien staan zij daar nog wel beneden. De jonge dames in haar oudmodische toiletten met haar wassen gezichten en met haar kapsels uit de oude doos, kijken allen met een stereotiepen glimlach op de bezoekers neer; zij hebben niets karakteristieks, niets dat nog tot ons spreekt, zij zijn uit de mode. Zoo gaat alles voorbij, zelfs schoonheid of liever schoonheid het eerst, als het den schilder niet gelukte de ziel uit haar te doen spreken, of waren de zielen dezer dames zoo onbeduidend dat zij niet op 't doek te hechten waren? Jammer genoeg is het fraaiste gedeelte van het Residentieslot niet voor het publiek te zien; wij bedoelen den wintertuin van Ludwig II.

Er worden ten minste wonderen verhaald van dit hooggelegen paradijs, waarbij de hangende tuinen van Semiramis niets beteekenen. Hoog in de lucht, op het platte dak van een der vleugels van het paleis, heeft de koning een toovertuin laten aanleggen.

Ludwig deed alles anders dan gewone menschen: hij maakte van den dag den nacht en omgekeerd. Hij had waarlijk grond genoeg in zijn koninkrijk om er parken aan te leggen, toch vluchtte hij hoog in de lucht om daar met groote kosten en moeiten een tuin te laten maken. Beieren krioelt van meren; een leerling die de aardrijkskunde van zijn land in het hoofd moet persen, zal 't even druk hebben met de Achen-, Walchen-, Wurm-, Chiem- en andere ‘Seeën’ als onze jongens en meisjes met den loop van Lek, IJsel, Ouden en Krommen Rhijn, en toch moest koning Ludwig een meertje hebben geheel op eigen hand, een eigen gemaakt kunstmatig meertje, ver boven den grond, te midden van zijn wintertuin, bijna op zolder.

Daar te midden van de zeldzaamste tropische gewassen, onder palmen en reusachtige varens, speelde hij Lohengrin, voederde zijn zwanen, liet de maan kunstmatig schijnen, roeide in zijn prachtige boot,

en sloot de werkelijke wereld uit dit stukje ideaal, waarin hij als koning maar ook werkelijk als koning heerschte.

Arme koning! zijn geheimzinnige, raadselachtige figuur zweeft nog over geheel Beieren; telkens treft men zijn schaduw aan in de stad, in de bergen, aan de meren. Wat heeft hij gedacht, wat heeft hij gewild, wat heeft hij geleden, hoe is hij gestorven? Telkens komen die vragen zelfs bij den onverschilligen reiziger op; hier 't eerst aan de poorten van zijn gesloten wintertuin, en hij laat ons niet meer los, zoolang wij nog in zijn rijk zullen toeven.

De kapel van het koningspaleis is niet het minst

LUDWIGSSTRAAT. (Zie blz. 62.)
ZEGEPOORT. (Zie blz. 62.)

rijk en smaakvol versierd. Ludwig I verdiende niet het verwijt, door een Spaanschen gezant aan Hendrik IV van Frankrijk gedaan, dat hij alle pracht besteedde aan zijn eigen woning en het huis Gods verwaarloosde.

De Allerheiligen Hofkirche aan de achterzijde van het slot gebouwd, overtreft alles wat wij tot nu toe zagen in rijkdom en pracht. Men zegt dat zij ½ millioen gulden (Oostenrijksche) heeft gekost, en niemand verwondert zich over dien prijs; van binnen lijkt de niet zeer groote kapel op een reliquienschrijn met de kostbaarste steenen ingelegd. Acht monolith-zuilen en vier groote pijlers verdeelen de kerk in drie schepen. Marmer bekleedt de muren, waarboven zich fresco's bevinden; het goud vult alle leege plekken. Te schel en te verblindend zouden de kleuren misschien werken indien niet een tooverachtig, geheimzinnig duister de kerk vervulde; het licht valt van boven neder en in deze schemering smelten de kleuren harmonisch samen; de indruk is weldadig, kalm, godvruchtig; men voelt hier in een paleis te zijn dat een aardsche koning bouwde den Koning der Koningen waardig.

Dit is de eenige kerk niet die Ludwig I stichtte, ook de Basilika, waarin hij naast zijn vrouw rust, i s een tempel door hem in Italiaanschen basiliekstijl gebouwd en

den H. Bonifacius toegewijd. Van gothiek hield deze Duitsche vorst blijkbaar niet. Hij nam de kerken van Rome liever tot voorbeeld en hij slaagde er in met behulp van marmer, fresko's, goud en kleuren een waarlijk koninklijken indruk te geven van rijkdom en pracht; ook de Ludwigskirche is in denzelfden geest gebouwd maar wordt vooral veel bezocht om het reusachtige altaarstuk, een fresco van Cornelius het Laatste Oordeel voorstellend.

Ook dit valt tegen, er is geschetter van kleuren genoeg in, beweging van armen en beenen niet minder, maar.... zou de schilder het zoo geschilderd hebben als bijna 400 jaar geleden Michel Angelo hetzelfde onderwerp niet behandeld had? Er is hier meer vertoon van kracht, meer misbruik van ver-

ven dan werkelijke kracht, werkelijke rijkdom van palet.

De overige kerken van München stammen meestal af uit den tijd der Duitsche renaissance en vertoonen meer versieringen van pleister en stuc en als marmer geschilderd hout dan iets anders. De degelijke pracht der Basilika en der Hofkapelle, wordt er door een schijn van rijkdom en weelde vervangen. De Liebfrauenkirche maakt een uitzondering; deze stamt uit de 15de eeuw af en haar bouw is laat-gothisch; haar torens zijn bepaald leelijk maar echt Beiersch; van 't eerste oogenblik dat wij Beieren beginnen door te sporen zien wij boven dorpen en steden peer- of meloenachtige torenpunten zich verheffen. De kerk is van binnen goed onderhouden en met fraaie geschilderde vensters en vier-en-twintig zijkapellen versierd. Zij maakt een grootschen indruk; voor het hoogaltaar verheft zich de graftombe van keizer Lodewijk den Beier, een katafalk van donkerrood marmer omgeven door levensgroote bronzen figuren.

Zonderling, dat de koninklijke familie van Beieren geen eigen grafkelder schijnt te bezitten; hun graven zijn door alle kerken der stad verspreid. In de Basilika ziet men de lompe vierkante sarcophaag van Ludwig I; onder de Michaelskirche rust zijn ongelukkige kleinzoon, de tweede Ludwig; hij die zooveel paleizen bouwde, de aarde te klein vond om er rond te zwerven, te dichten, te droomen en te bouwen, rust nu in de duistere crypta van een kerk aan den grooten straatweg. Zijn ouders, Maximiliaan II en koningin Maria van Pruisen hebben hun rustplaats gevonden in de Theatynerkirche. Het stoffelijk overschot der koningin-moeder is nog niet bijgezet; in een der zijkapellen van de Theatynerkerk staat nog haar lijkbaar overdekt met kransen en bouquetten, waarop men de treffendste groeten lezen kan aan de rampzalige moeder van twee krankzinnige koningen. Een der aandoenlijksten bestaat uit een ruiker gentianen en alpenrozen, de lievelingsbloemen der vorstin met de woorden:

- Ein Grusz aus den Bergen: 13 Juni 1889 -

Zooals men weet is 13 Juni de sterfdag van koning Ludwig II.

Arme moeder! Eindelijk rust zij hier van haar droevigen, langen levensweg, die tusschen bloemen begon en tusschen de scherpste doornen eindigde. Alles had zij verloren! Haar echtgenoot, haar beide veelbelovende zonen en dan op welke wijze! De dood voltooide bij den eene, wat de waanzin begonnen had; de andere sleept zijn ellendig bestaan voort zich zelf en zijn land tot last.

Beieren heeft met haar getreurd, met haar geweend, nu bedekt het haar graf met bloemen. De pruisische prinses is geheel en al één geworden met het volk van haar echtgenoot.

Het beiersche volk is innig godsdienstig, het zijn gevoelsmenschen in de beste beteekenis van het woord. Wie de kerken bezoekt, wordt getroffen door de ingetogen houding van mannen en vrouwen, wie hen hoort bidden door den klank hunner stemmen, waaruit grooten eerbied en kinderlijk vertrouwen spreken.

Dat kinderlijke vertrouwen uit zich ook in de geschreven en gedrukte gebeden, die zij aan den ingang der kerken ophangen. Waren deze uitdrukkingen niet zoo door en door naïef, zoo oprecht, zoo innig vertrouwelijk, dan zouden wij, die zooveel wijzer en verstandiger zijn, daarin licht iets belachelijks, misschien iets ergerlijks vinden. 'Maria hilf!' staat er meestal in groote en kleine letters geschreven, ook wel 'Maria hat geholfen,' andere beden zijn minder kort; er zijn geschreven gedichten van vier, zes, acht regels bij, waarin op dringende wijze de een of andere gunst afgebeden of

liever afgebeiteld wordt. In andere vraagt een zieke, een kreupele, een bekommerde moeder van een groot gezin een gebed aan de voorbijgangers.

Behalve hun godsdienstigheid is ook hun vriendelijkheid en gedienstigheid een eigenaardige karaktertrek der Müncheners; men vraagt hen een inlichting, zij staan dadelijk klaar u die te geven niet alleen, maar zij raden waarin gij belang stelt, zij loopen met u mede, waar hun eigen kennis te kort schiet maken zij een omweg om andere meer bevoegde personen aan te spreken en bij hen raad te winnen.

Wilt gij hun hart stelen, spreek dan over den dooden koning, over ‘den Ludwig.’ Onbegrijpelijk hoe deze koning, die niets deed dan zich te verbergen en te doen vergeten dat hij koning was, nog heerscht over het hart en de verbeelding zijner onderdanen. ‘Der gute Ludwig,’ zoo noemen zij hem steeds, en halen de schouders op als zijn raadselachtig einde ter sprake komt.

München's grootste sieraad zijn zeker wel de straten die naar zijn twee voorlaatste koningen genoemd zijn: de Ludwig- en de Maximilianstrasze. Beide zijn zeer breed en zeer lang en hebben een waardige afsluiting; de laatste in het Maximilianum een soort van kosteloos internaat voor arme studenten aan gene zijde van de Isar, de andere in de Feldherrnhalle in den Siegesthor, een triomfboog, door Ludwig I opgericht volgens die van Konstantijn in Rome.

De fraaie poort is van boven versierd met een zegekar door vier leeuwen bespannen; links van deze zegepoort strekt zich het beroemde ‘Kunstviertel’ kunstkwartier van München uit, daar heeft men de oud klassieke gebouwen nagebootst, waarin Ludwig I evenveel pleizier had als zijn kleinzoon in middeleeuwsche en fransch klassieke bouwwerken.

Klenze, Schwantaler, Gärtner, Stieglmayer, wie een paar dagen in München gelogeerd heeft, kent deze namen, die hij misschien vroeger nooit hoorde, thans op zijn duimpje. Zij behoorden vroeger aan de architecten, beeldhouwers en andere kunstenaars, die den koningin zijn bouwmanie bijstonden, thans aan straten pleinen en musea der Beiersche hoofdstad. Tot de voornaamste monumenten van het ‘Kunstviertel’ rekenen in de eerste plaats de Glyptotheek - beeldenmuseum en de beide Pinacotheken - schilderijmusea - fraaie, doelmatige gebouwen, waarin de muren niet overladen zijn met symbolen en schilderingen, maar waarvan de stukken zelf de voornaamste sieraden uitmaken terwijl een zacht, helder licht uit de dakramen valt.

In de oude Pinacotheek - waarin slechts oude kunst wordt geborgen - is de Hollandsche kunst goed vertegenwoordigd, maar Rubens heeft er de eereplaats. Onbegrijpelijk wat dat machtige penseel niet voortbracht; het Louvre, het Amsterdamsche museum, Antwerpen is van hem vervuld, en als men

in München komt, schijnt het of hij alleen weer alle anderen dofschittert, doch ook Rembrant's breede toets en heerlijk licht vonkelt ons telkens tegen, als een hulde zijnen landgenooten gebracht.

Pleinen en tuinen of liever bosschages omringen deze musea; München heeft niet, als andere Duitsche steden, er slag van haar pleinen en openbare plaatsen te versieren met keurig onderhouden Anlagen; men ziet weinig bloemen in Beieren; wel te verwonderen in zulk een poëtisch land, poëzie en bloemen hangen anders toch zoo nauw samen.

De straten in dit gedeelte van München zijn kunstmatig aangelegd, niet natuurlijk gegroeid zooals in de steden van ouder tot ouder. Daar kwamen straten omdat men er huizen zette; zij moesten zich voegen naar de gril en de behoefte van hen, die een woning bouwden en de straat werd bochtig, hoekig, schilderachtig. Thans echter teekent men eerst straten, de huizen komen later, maar dikwijls blijven de huizen weg en de straten blijven jaren lang naar hen uitzien.

Regelmatig loopen de nieuwe straten als de stralen van een ster uit op de Karolinenplatz, waarop een obelisk zich verheft, een gedenkteeken gewijd aan de 30000 Beieren, die in den vrijheidsoorlog tegen de Franschen gevallen zijn.

Dit kleine volk had zoo'n gedenkteeken wel verdiend beter dan de Grieken, ter wier eere koning Ludwig I de Propylaeën bouwde, ook weer een zegepoort. Hij had hoog met de Grieken op, die zijn zoon Otto als koning begeerden, nadat zij moedig om hun vrijheid hadden gestreden.

Die vrijheidskamp der Hellenen, waarmede zoovelen dweepten, stemde ook den vader van Griekenlands nieuwen koning tot geestdrift; hij wilde hun moed, hun offers, hun overwinning verheerlijken en tevens de goede keuze, die zij gedaan hadden door een Beierschen prins tot koning te nemen, en hij ging weer aan het bouwen, blijde een voorwendsel en een bestemming voor een nieuw monument gevonden te hebben.

Klenze de bouwmeester en Schwantaler de beeldhouwer gingen aan het werk; de Propylaeën, zoo werd de poort genoemd, welke een nabootsing van den Atheenschen Acropolis moest worden; de heldenfeiten der Grieken tegen de Turken, werden er afgebeeld en ook de regeling van het jonge koninkrijk onder zijn nieuwen vorst Otto. De Beiersche koning en vader genoot met volle teugen den roem van het kunstlievende volk zijns zoons; wie weet of bij zijn dikke, gemoedelijke Beieren niet gaarne had geruild tegen de fijner bewerktuigde onderdanen van Otto!

De poort werd voltooid en ingewijd - hoe dankbaar moesten die Grieken den Beierschen koning niet wezen, die hen zoo verheerlijkte!

Helaas! zwarte ondankbaarheid der wereld! Daags nadat de poort, die zooveel geld en kunst had gekost, ingewijd was, kwam koning Otto in Beieren terug; zijn volk beliefde niet langer door hem geregeerd of gediend te worden en zond hem naar huis, om hun beelden op de Propylaeën te bewonderen.

Wanneer men bij al deze gedenkteekenen nu nog een massa standbeelden voegt, die pleinen en openbare plaatsen bevolken, en statige gebouwen voor ministeries en akademies en andere inrichtingen bestemd, de Ruhmeshalle waarin tachtig beelden van beroemde Beieren tentoongesteld zijn, de Bavaria het reuzenstandbeeld in welks hoofd zeven menschen gemakkelijk zitten kunnen, en nog talrijke kerken, musea, tentoonstellings-gebouwen, de Arcaden, een bogengalerij beschilderd met frescos, die jammerlijk geleden hebben door weer en wind en nu niets meer vertoonen dan

schilfers en vlakken, dan heeft men een vrij volledig overzicht van het door Ludwig I tot kunststad bevorderde München, maar er is nog een ander, misschien nog karakteristieker, eigenaardiger München, 't is het bierdrinkende München.

Het middelpunt daarvan treft men aan in het Hofbräuhaus. De koningen van Beieren, moet men weten, zijn de eerste bierbrouwers van den lande; zij leveren het beste en ook het goedkoopste bier; geen wonder dat hun bierhuis ook het drukste bezocht wordt. Het ligt vlak bij de aristocratische Maximilianstrasse; men komt door een groote poort op een open plein. Er is niets koninklijks, niets aristocratisch in dit Hofbräuhaus; het zijn zalen, die meer aan schuren of barakken doen denken, de grond is glibberig, vol bierslik, de tafels zijn gevlekt, morsig en toch verdringt men zich rondom hen; de knechten en meiden hebben onophoudelijk druk werk. Van 's morgens vroeg begint het bierdrinken reeds; men drinkt niet uit glazen maar uit kruiken, maatkruiken genaamd. Die hier den weg weten, nemen zelf een kruik van den muur, spoelen ze om en gaan die zelf vullen bij de bron, hier bestaande uit kolossale vaten gevuld met het schuimend gerstennat.

Men kan hier ook steviger kost gebruiken; worst, brood, coteletten, worden in het Hofbräuhaus haast voor niets geleverd; wil men nog goedkooper zijn maal doen dan koopt men voor eenige penningen Regensburger worstjes, harde eieren en rammenas van koopvrouwen, die op het plein zich een plaats hebben veroverd.

R a d i w e i b e r noemt men hen, zij hebben druk werk met door middel van een eigenaardig werktuigje reusachtige radijzen of rammenassen, in lange kronkelingen te snijden; die rammenas is er evenals alles in München op berekend dorst op te wekken. Door de dorst immers bestaat München grootendeels, en daarom heeft men de voornaamste voedingsmiddelen sterk gekruid met kummel, wij noemen het komijn. Komijn ligt over alles verspreid, over sla, over aardappelen, over vleesch, de worst is geheel gekomijnd, ja zelfs het brood is er vol van. Voor de vreemdelingen is dat sterk gekruide eten een ware kwelling; men begint met smaak aan een stuk brood met worst, maar werpt het met afschuw weg, als men ze doortrokken voelt van de scherpe eigenaardige lucht van komijn en zelfs knoflook.

In de bierkelders van de hoofdstad viert de komijn zijn hoogste triomfen. Onbegrijpelijk dat, terwijl de eerste koning Ludwig zooveel moeite deed zijn hoofdstad schoon en artistiek te maken, het nog steeds 't grootste genot van zijn onderdanen blijft, weg te schuilen in donkere, bedompte, morsige kelders en daar zich te goed te doen aan plassen bier, de meest onpoëtische drank, na jenever altijd. Geen wonder dan ook dat het uiterlijk der goede Müncheners de sporen draagt van hun hartstocht; zij zien er goedig uit, hebben een verbazenden omvang, sterk gekleurde

gelaatstrekken, flauwe, in water zwemmende oogen, waarvan alle pit in het bier schijnt overgegaan.

Ook de vrouwen geven den mannen in drinken niets toe; zij brengen onbevreesd de kruik aan de lippen en drinken, drinken, drinken.... totdat de bewonderaar van het 'Ewig Weiblicher' er wee van wordt!

Er zou een belangrijk boek te schrijven zijn over den invloed van hun lievelingsdranken op de verschillende volken. Wijn maakt prikkelbaar, geestig opgewekt, bier goedig, een beetje dof en zwaartillend, jenever luidruchtig gemeen en zoo verder.

Een poëtischer kenmerk van München zijn haar duiven; deze vullen haar pleinen, fladderen rondom haar kerken en monumenten in groote vluchten, zij strijken over den grond, duikelen in de fonteinen, zoeken haar voedsel tusschen het voeder der huurpaarden, pikken het op vlak voor de voeten der wandelaars.

Zij vreezen niets, zij vertrouwen u ten volle, zij zien u met haar vriendelijke oogjes vragend of groetend aan. Zij hebben hier het burgerrecht verkregen en maken er zoo goed gebruik van dat niemand er aan denkt het hen te betwisten.

Wie in München is, verzuimt natuurlijk niet de koningssloten van Koning Ludwig te zien, die thans voor het publiek zijn opengesteld tegen een entrée van drie Mark per slot.

Nog meer dan de hoofdstad, spreekt het Beiersche volkskarakter uit het land: wanneer men München verlaat, dan spoort men eerst langs Nymphenburg, het slot geheel op Versailles' leest geschoeid met een uitgestrekt park, maar een paleis zoo vervallen, verfloos en zoo slecht 'gegordijnd' dat een Hollandsche huisvrouw niets liever zou willen dan er met een half dozijn schoonmaaksters, de noodige zeep, zeemlederen lappen, sponsen, enz., eens duchtig huis te houden.

Daar verder achter schuilt Fürstenried, het sombere kasteel, dat den schijnkoning van Beieren verbergt, en daar is het Starnbergermeer, waarin zijn broeders leven en lijden geheimzinnig eindigde, en dan gaat het voort, de bergen in tot aan den voet der met sneeuw bedekte Alpen.

Hoe goed paste in deze omgeving onder dit goede, vertrouwende volk, de arme koning Ludwig!

Geen wonder dat men hem, ondanks zijn dwaasheden en grillen, zoo innig liefhad en nog bemint; hoe sterk moet het op de fantaisie van het volk hebben gewerkt in de lange winternachten het harmonisch geklingel te hooren van de klokken zijner paarden, die stil en zonder eenig gedruisch zijn slede voorttrokken.

Alles was met sneeuw bedekt, de hooge bergen, de steile wegen, de tot ijs verharde stroomen en beken; diepe duisternis en stilte drukten op het gebergte. Daar klonk de liefelijke muziek van die schellen, een stroom van licht deed de sneeuw in duizenden kleuren vonkelen, en daar kwam de koninklijke slede aangevlogen, voorafgegaan door twee voorrijders, gekleed in de wit en blauwe livrei van het Beiersche koningshuis, een vergulde vrouwenfiguur stond voor op de slede en hield de gouden lamp in de hand, waaruit het licht straalde; in de rijk versierde slede leunde de koning achterover, verzonken in zijn droomerijen, de vonkelende brillanten agraaf op het hoofd, gehuld in een met hermelijn gevoerden blauwen koningsmantel. Nog een seconde en hij was voorbij; duisternis en stilte heerschten weer in het gebergte.

Maar op zijn nadering schitterden de koningssloten in verblindenden diamantglans, het schenen tooverpaleizen op de rotsen of tusschen de bergen verrezen, op een geheimen wenk van den koning der berggeesten.

Sedert vier jaren echter blijven de winternachten stil en doodsch; de koninklijke slede staat ongebruikt en de koningssloten staan daar somber en zwijgend als rouwdragend om hun koninklijken bouwheer, en worden alleen door toeristen aangegaapt.

Ober-Ammergau, het dit jaar wegens zijn Passiespelen zoo veelvuldig bezochte dorp, is slechts twee uren van het vroegere jachtslot Linderhof verwijderd. Wie de kans wil wagen, mooi of slecht weer - met het eene ziet men niets en lijdt alle mogelijke toeristenlijden, met het tweede geniet men zooals men moeielijk ergens anders genieten kan - en wie niet tegen een dag hotsen in een omnibus, zoogenaamd Stellwagen opziet, kan eerst Linderhof bezoeken, een soort van groot Trianon vol van Ludwigs ancien-régime-liefhebberijen met mooi aangelegde tuinen, prachtige zalen, watervallen, een kunstmatige blauwe grot van Capri, een moorsche kiosk vol oostersche weelde en wat meer zal vertoond worden.

Van Linderhof gaat het langs de Plansee, een liefelijk Beiersch bergmeer, naar Hohenschwangau en Neuschwanstein; het eerste een familieslot van de Beiersche koningen, lievelingsverblijfplaats van de arme koningin Maria, dat echter naar Ludwigs smaak te eenvoudig en te huiselijk was.

Op een rotspunt daar vlak tegenover liet hij een tooverpaleis bouwen, evenmin voleindigd als zijn overige scheppingen, maar dat, naar men zegt, zijn voltooiing te gemoet gaat; dit is geheel gewijd aan de Duitsche geschiedenis en aan de verheerlijking van het Duitsche koningschap; wie deze heerlijke scheppingen bewondert, voelt eerbied in zich opkomen voor de grondgedachte, die de vorst bezielde bij het oprichten dezer heerlijke gebouwen.

Hoe kon hij tegelijk zoo wijs zijn en zoo dwaas, zooveel smaak hebben en zooveel grillen?

Men staat hier voor een raadsel, des te grooter als men bedenkt, dat de koning hier en overal te midden van die pracht, te midden van die heerlijkheden van natuur en kunst steeds alleen bleef, alleen en eenzaam.

Hij riep al die wonderen in het leven niet voor een geliefde vrouw, niet tot vreugd en nut van zijn volk, zooals zijn grootvader koning Ludwig deed, maar alleen om het ideaal van zijn geest nabij te komen; het zijn droomen tot werkelijkheid geworden, anders niet.

Nu eens is hij Siegfried, dan Parcifal of Lohengrin, om een oogenblik later iets geheel tegenovergesteld te wezen.

Lodewijk XIV de Zonnekoning, Duitsche romantiek en Fransche klassiek, bestaan er grootere tegenstellingen? En is het wonder dat de harmonie van een gepst, waar beiden een plaats vonden, die door beiden vervuld werd tot overstelpens toe, jammerlijk ten gronde ging?

Arm Neuschwanstein, met zijn troonzaal in byzan-

tijnschen stijl waarin nooit een koning troonde, met zijn schitterende slaapstede, waarin nooit geslapen werd, met zijn zangerszaal, waarin geen zang ooit weerklonk, is 't waar dat men u voltooien wil? Voltooid zult ge nooit worden, daar nooit meer uw schepper uw zalen kan betreden!

Van het dorp Hohenschwangau is 't maar een uur tot Füssen; hier neemt de spoortrein ons weer op en brengt ons na eenige uren sporens in München terug.

Van uit München

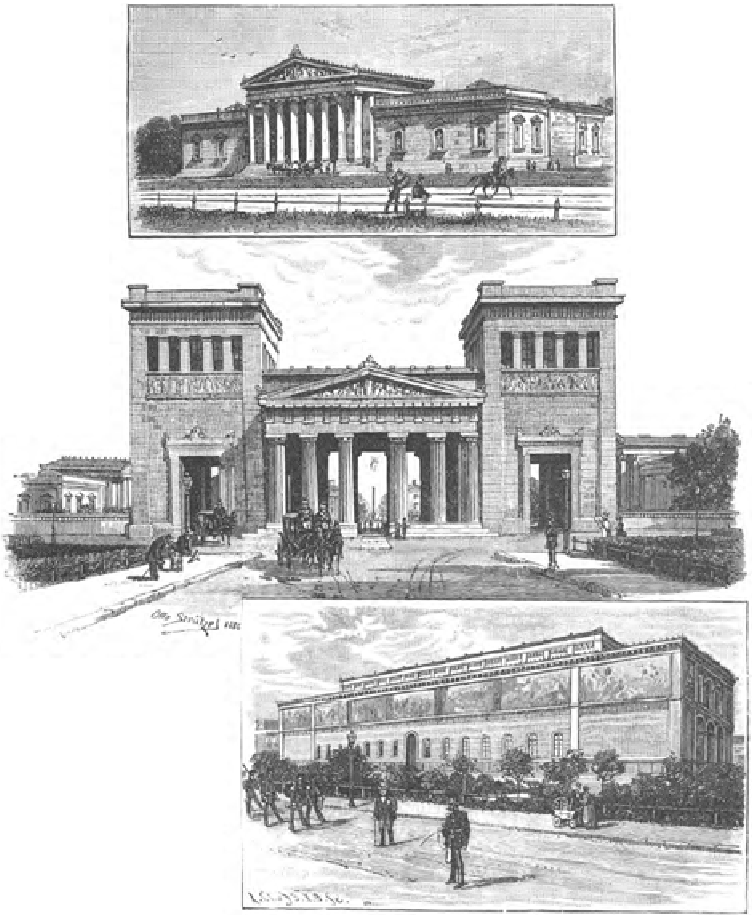

GLYPTOTHEEK. PROPYLAEËN. PINACOTHEEK. (Zie blz. 62.)

brengt men dan een bezoek naar Chiemsee, de beroemde, zoogenaamde Beiersche ‘zee’ met haar drie eilanden, waarvan het eene, Herreninsel, alleen drie uur in den omtrek groot is; de twee anderen zijn veel kleiner en heeten Frauen- en Krautinsel.

Op het eerste heeft koning Ludwig een paleis gebouwd dat alle andere in pracht en luister overtreft. Hier is hij geheel en al ‘le Roi soleil’. Herren-Chiemsee gelijkt een tempel Lodewijk XIV ter verheerlijking gebouwd. Van buiten schijnt het Versailles, van binnen is het Versailles, zooals Versailles zou wezen indien het gebouwd was geworden in de laatste jaren vóór 1900. De oogen schemeren van het goud en de kleuren, hier zoo kwistig rondgestrooid, de oogverblindende spiegelgalerij, de beide slaapzalen, de kleine boudoirs, die reeks salons, die mozaïekvloeren, die schoorsteenmantels van malachiet, lapislazuli, porfier, albast, Saksisch porcelein en wat niet al, die schilderwerken, die gordijnen, stijf van goudborduursel, die vazen van Sèvres, Meiszner of Japansch, maken het tot een tooverpaleis uit de Duizend en

één nacht en alles, alles strekt ter eere van den lang gestorven erfvijand van Duitschland.

Een gedachte dringt zich als van zelf bij den bezoeker op! Wat kan Ludwig II bewogen hebben zulk een tempel als het ware, zooals geen vorst ooit bouwde ter verheerlijking van een ander vorst, te wijden aan zijn naamgenoot Lodewijk XIV?

Met den bouw van het kasteel werd begonnen eenige jaren naden Fransch-Duitschen oorlog, waarin Ludwig gedwongen werd tegen zijn zin en neigingen een rol te spelen tegenover Pruisen. Hij moest den koning van Pruisen de Duitsche keizerskroon doen aanbieden uit naam der andere Duitsche vorsten; hij was het, die eerste acteur speelde in deze lang goed voorbereidde komedie.

Wilhelm werd in het paleis van Lodewijk XIV in Versailles tot keizer gekroond; van dat oogenblik wordt Ludwig's gedrag raadselachtiger en zonderlinger. Hij trekt zich meer en meer terug, hij walgt van de regeering, van zijn ministers, waarin hij te recht of te onrecht Pruisische oogendienaars verafschuwt. Hij leeft te midden van zijn bergen nog slechts voor idealen en droomen. Het koningschap van Louis XIV vindt hij alleen begeerlijk; diep berouw vervult zijn hart bij de gedachte hoe hij, gedwongen wel is waar, had medegewerkt om de nagedachtenis van den grooten vorst in zijn eigen huis te hoonen, en tot boete als het ware voor deze daad bouwde hij Herren-Chiemsee, als een levend, schitterend protest tegen den anderen vorst, die Versailles ontheiligd had. Nu had Louis XIV een ander paleis, daar kon zijn geest vrij ronddwalen inplaats van in dat andere, door

den gekroonden Pruis, den vijand van Frankrijk, voor goed besmet.

En zóó staat het half voltooide Herren-Chiemsee daar in zijn eenzame pracht, als een reusachtige boetkapel, als een schitterende uitdaging van den onmachtigen schijnkoning tegen den onwelkomen, Pruisischen indringer.

Heerlijk is het voor 't oog, verblind van de kunstschatten binnen het paleis, daarna rond te dwalen over het eiland met zijn hooge schaduwrijke boomen, te genieten van de bloeiende boschjes, jasmijnen en acacia's, te rusten aan den oever van het schitterende, diepblauwe water, ginds afgesloten door de glinsterend witte, sierlijke lijn der Oostenrijksche Alpen, schier door liefelijke dorpjes, terwijl Fraueninsel met zijn schilderachtig kerkje, Krautinsel met zijn boschjes op de golven schijnen weg te drijven.

En dan gaat het weer terug naar München, van daar misschien langs Augsburg, Ulm, Stuttgart weer den Rhijn tegemoet en dan naar huis!

In verzoeking.

Hard werken is de boodschap bij Mère Lemonnier in het eenvoudige dakkamertje; hard werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat; daardoor alleen kon de brave, eerlijke vrouw met haar beide dochters, Thérésine en Marguerite, een eerlijk stuk brood verdienen. Zij zelf is nog kras en flink; na den dood van haar man, die koetsier was in een groot huis, had zij zich als strijkster gevestigd, de beide meisjes moesten haar reeds vroeg helpen en zij gaf het voorbeeld.

‘De mensch is geboren om te werken,’ zeide zij. ‘Werken is gezond.’

Zeker, haar meisjes hielpen haar trouw, maar meisjes zijn meisjes; het eeuwige strijken van dat mooie, fijne, witte linnen goed, verveelt ook eenmaal; men is jong, men wil gaarne uitgaan, men wil gaarne mooi gekleed zijn, men wil eens een dansje doen. Thérésine denkt dit ook dikwijls, maar zij is verstandig. Zij is tevreden, als moeder zondags met haar en Marguerite naar buiten gaat naar het Bosch van Vincennes, of naar St. Cloud, om daar een wandeling te maken door het heerlijke bosch, en dan te dejeuneeren op het gras. Zij weet dat zij er goed uitziet in haar goed zittend percale japonnetje onder het hoedje dat zoo coquet op de krullende ponies zit, 't is alles zelf gemaakt, maar gemaakt door een Parisienne wie het *façon* in 't bloed schijnt te zitten.

Dan komt nu en dan Arsène, de zoon van hun buurman, meewandelen en 't is wonderlijk altijd zoeken die twee elkander op en dan praten zij onwillekeurig over de toekomst, een toekomst vol hard werken en zwoegen, 't is waar, maar een toekomst die zij samen deelen, en dat is Thérésine genoeg, zij is zoo bescheiden in haar wenschen, het goede kind.

Anders is Marguerite; Marguerite is mooier, eleganter, een echt juffertje, en zij weet het. Zij heeft aristocratische neigingen, het meer dan eenvoudige atelier van moeder maakt haar ziek. Zij heeft kijkjes genomen in salons, heerlijke verrukkelijke salons, vol bibelots en exotische planten, half donker door portières van peluche en karameni; zij heeft in de huizen waar zij de ‘wasch’ bracht, in boudoirs gegluurd, blinkend van goud en satijn. O wat moet het zacht rusten zijn in die mollige causeuses, met een boek in de hand, inplaats van dat eeuwige strijken, strijken, strijken....

En dat alles komt haar voor den geest, als zij, t'huis gekomen, op de waschmand twee dingen vindt liggen, die niet passen in deze eenvoudige omgeving, een bouquet en een étui met.... een schitterenden armband.

Zij heeft niet te vragen hoe dat hier zijn weg gevonden heeft naar de zesde verdieping! Zij zag hem maar al te dikwijls, die oude, deftige heer, met zijn monocle op het loerende oog, zijn onberispelijke kleeding, zijn gesoigneerd uiterlijk; zij weet dat hij haar gevolgd heeft op haar tochten door de stad, dat hij dikwijls genoeg heeft getracht kennis met haar te maken, tot nu toe vergeefs!

En nu begrijpt zij, dat hij het ernstig meent, zij is een Parisienne, dus onschuldige onwetendheid bezit zij niet meer; wijzer dan haar naamgenoot, het duitsche Gretchen, weet zij waarom de duivel haar met deze gaven verzoekt, en haar moeder weet het nog beter; zij laat eerst haar dochter stil strijden tegen den boozen geest. Marguerite voelt het, 't kost haar maar een woord, en weelde, ledigheid, genot worden haar in ruil gegeven voor den zwaren, vervelenden, misschien levenslangen arbeid, die haar hier in dit armzalig vertrek wacht. Die armband is zoo mooi, die bloemen geuren zoo zoet!

Maar daar steekt de moeder haar hand uit en ernstig spreekt zij, bijna dreigend:

‘Werp die dingen weg, Marguerite! Gij hebt ze reeds te lang in handen, de prijs, dien gij er voor betalen moet is te hoog! Zonde en schande! Kind, geloof mij, niets gaat boven eer en zuiver geweten. Ik heb ook eens gestaan als gij, en nu zijn mijn handen vereelt, mijn schoonheid is voorbij en stond ik weer voor de keuze, ik deed als toen. Geen rijkdom, geen genot kan opwegen tegen het bewustzijn vrij de oogen te kunnen opheffen voor God en de menschen! Mijn eerste beweging was die zaken in het vuur te werpen, ik heb mij bedacht, ik wilde u laten kiezen. Beproefde deugd alleen is sterk en tegen elken aanval bestand! Kies, tusschen de achting en liefde uwer moeder, uwer zuster, van alle weldenkenden, en tusschen zondige weelde en schande!’

En Marguerite boog het hoofd; ja, dat visioen was verlokkend, maar moeder had gelijk, de prijs was te duur! Reeds te lang had zij er naar getuurd, reeds te lang zich laten verzoeken; nu werpt zij de dingen neer en om den hals van moeder vallend, snikt zij:

‘O moeder!’ laat mij werken, laat mij hard werken! Geef mij geen tijd tot ijdele droomerij! Ik zal werken en bidden dat ik nooit uw liefde onwaardig moge worden, tot geen prijs!’

Avondschemering.

Dit fraai, eigenaardig schilderij van den engelschen dichter W. Gilbert Foster, trok op de laatste tentoonstelling van de Royal Academy zeer de aandacht.

De schilder was vóór dien tijd nog tamelijk onbekend; het succès van dit werk echter vestigde zijne reputatie voor goed.

Foster is een inwoner van Leeds en, behalve eenig onderricht, dat hij van zijn vader, een portretschilder, ontving, heeft hij zich zelf geheel ontwikkeld.

De schoone kleuren en de poëtische opvatting van zijn landschappen - waaronder *Lingering Light* - Avondschemering een eerste plaats inneemt, herinneren aan de manier van Duez, maar zijne behandeling is echter geheel persoonlijk en karakteristiek, waarvan men zich uit nevensgaande gravure overtuigen kan, waarin men natuurlijk over de bekoring, door de fijne harmonische tinten van het origineel uitgeoefend, slecht kan oordeelen.

De slaapkameraad.

I.

'Werkelijk, gravin Alström, ik zal in uwe zaak doen wat ik kan!' - sprak koning Karel XIV van Zweden op beschermend vriendelijken toon tot de schoone jonge dame, aan wie hij zooeven audiëntie had verleend.

Het was een buitengewoon heldere voorjaarsdag, die alle harten en alle vensters opende. Nog frisch, bijna koud, maar met een overvloed van zonneschijn; in het licht dier jonge lentezon glansde en wuifde het malsche groen buiten aan de boomen als zilver, en op een hoektafeltje der groote, als een spiegel blinkende audientiezaal stond reeds een vlierstruik in vollen bloei, die te midden van al deze koude staatsie een verkwikkenden indruk maakte en de oudste harten met een gevoel van jeugd bezielde. Ook de vensters van het koninklijk slot te Stockholm stonden allen open; van buiten drong het zachte wapengekletter en het luidere paardengetrappel van voorbijtrekkende gardetroepen naar binnen, en uit de verte weerklonk een frissche, zware militaire muziek.

Men schreef het jaar 1820, en koning Karel XIV stond op de volle middaghoogte niet alleen van zijn geluk en zijne macht, maar ook van zijn krachtigen, bloeienden mannelijken leeftijd. Een pracht van een man inderdaad, in zijne buitengewoon kostbare, met goud overladen uniform, ook al ware hij geen koning geweest: kloek, majestueus, iederen duim een koning en een held tegelijk. De donkere oogen trotsch en half hoogmoedig, of half van verveling, achter zijne lange wimpers verborgen; het door de zon gebruinde, edele gelaat opgeheven; iedere trek van zijn wezen vol welwillendheid, en toch ook vol van ongenaakbare exclusiviteit. Zoo stond de koning van Zweden en Noorwegen voor de schoone jonge gravin Ebba Alström, die, in een halfgebogen, deemoedige houding, maar tevens met een coquet, ietwat smachtend glimlachje tot den monarch opziende, hare zaak had voorgedragen.

Hare zaak!.... Deze kwam daarop neer, dat haar gemaal zoo oud en zoo brommig was, een echte tyran, een isegrim, en daarbij onbeschaamd en o zoo vreeselijk ijverzuchtig! Dat zij slechts gedwongen, uit convenance, met hem getrouwd was; dat zij nog te jong was om aan zijne zijde haar leven zoo te verkniezen, en dat een machtwoord van Zijne Majesteit haar de vrijheid zou kunnen wedergeven, en dat hare eeuwige dankbaarheid....

Zij zag er bekoorlijk, onwederstaanbaar uit, de jonge gravin, in haar dun, licht, nauwsluitend prinsessekleedje van fijne, donkerroode barêge, met het

rozeknoppen-hoedje op de goudblonde lokken, - en hoe zacht en melodieus suisde hare stem, zoodat zij er een steen mede had kunnen vermurwen!.... De Stockholmsche groote wereld fluisterde wel, dat deze hoogadellijke schoonheid op en top een coquette was, en dat zij met haren inderdaad veel ouderen echtgenoot een waarlijk roekeloos spel speelde, - maar het was toch wezenlijk hard, zóó getyranniseerd te worden, en de gravin zag zich reeds door den koning met bereidwilligheid opgericht, getroost en naast hem op de sofa geplaatst. Want hij zelf wist immers nog maar al te goed, hoe schoon het leven was, en wat er te wachten was, wanneer twee echtgenooten niet bij elkaar pasten; want zijne eigene vrouw, Eugénie, Bernardine, Desirée, woonde immers in halve eenzaamheid als gravin van Gothland te Parijs?... Hier ontmoetten elkaar twee harten als slachtoffers van eenzelfde noodlot, en de schoone Alström was, volkomen verzekerd van hare overwinning, naar de audiëntie gegaan, nadat zij vier uren achtereen was bezig geweest om haar betooverend toilet met ware verfijning 'bijeen te dichten,' met medewerking van hare kamenier, mademoiselle Cornéline, en hare modiste, madame Duverger. En nu...!

'Werkelijk, gravin Alström, ik zal in uwe zaak doen wat ik kan!' sprak de koning, koel, terughoudend, stroef, met een zweem van neerbuigende goedheid, zoo ijskoud als de Oostenwind in September, en zonder haar op te richten of ook maar naar de sofa te geleiden. En met stugge majesteit ging hij voort: 'Ofschoon ik u zeggen moet, dat het mij aangenaam is, wanneer de menschen hunne verplichtingen nakomen: de krijgsman in den veldslag evengoed als de echtgenoote in haar huis. Wanneer ik echter tijd en gelegenheid heb, zal ik de zaak onderzoeken en mijn oordeel uitspreken.'

'Maar, Majesteit....'

'Adieu, gravin Alström,' zeide hij kortaf, met eene stijve, hoofsche buiging; hij maakte het welsprekende handgebaar als sein van afscheid, wierp haar smeekschrift achteloos bij een hoop andere dergelijke schrifturen op het vergulde tafeltje met de marmeren plaat naast hem, waarop de vlierstruik hare geuren verspreidde, en bleef nu stokstijf staan, - wat haar betrof, zij was blijkbaar voor hem niet meer aanwezig.

Bijna wankelend van toorn aanvaardde de gravin haren gedwongen terugtocht met de drie verplichte buigingen; en bevend van woede snelde zij door de met uniformen gevulde voorzaal en de breede marmeren trappen af, geen enkelen groet beantwoordend en met een strakken glimlach, als een balletdanseres die aan likdoorns lijdt.

'O die - die lummel!' luidden daarbij hare hoogverraderlijke gedachten. 'En dat wil een koning zijn!... Dááraan kan men nu eens recht zien, dat hij uit de heffe des volks afkomstig is! Uit een burgerlijken troep. Wat kan men ook verwachten van een mensch, die in Pau geboren is, in dat kleine

fransche nest, waar de Gemeenteraad 's morgens zitting houdt en 's middags het vee naar het weiland drijft, zooals Vicomte Dunanan mij verzekerde!... Het spreekwoord zegt te recht: 'Als de boer op een paard komt te zitten, kan niemand hem meer bijhouden!' Welk een hoogmoed! Welk een nieuwbakken adel! Welk een zelfverheffing, zelfvergoding, zelfaanbidding! Een paardebloem in den hoftuin! Wat een opgeplakte grootheid! Een echte tooneelprins, met al de arrogantie van den komediant!...' De schoone gravin Alström was nog lang niet gereed,

IN VERZOEKING. Maar M. v. Schmaedel. (Zie blz. 66.)

toen hare equipage voor de poort van haar feodaal paleis stilhield.

Na haar kwam Vorst Axel Söderland op audiëntie bij den koning. Vorst Söderland, de oudste adel des lands, de rijkste grondeigenaar van Zweden, de aristocraat, die bij ceremonieele gelegenheden vóór alle andere adellijken uitging, en veel meer hofambten en waardigheden in zijn persoon vereenigde, dan hij met mogelijkheid kon onthouden. Hij was een spichtig, trotsch, met al zijne ridderorden behangen man. Het was bij hem te doen om een onrecht, dat hem was aangedaan, doordien bij den jongsten optocht het rijtuig van Vorst Güterborg, die wel tien voorvaderen minder telde dan hij, dadelijk op dat des konings gevolgd was, terwijl hij zelf zich met de derde plaats in de rij had moeten tevreden stellen.

De koning hoorde zijne bezwaren aan, onbeweeglijk, met iets hooghartigs in zijn gelaat, en antwoordde op beslisten toon: 'Het was m i j n wil, Vorst Söderland, dat het rijtuig van den Minister in mijne onmiddellijke nabijheid was.'

'De uitdrukkelijke wil en het bevel van Uwe Majesteit?' vroeg Söderland verbaasd.

'De koning is niet gewoon, een antwoord te herhalen!' zeide Karel XIV, met hoogheid het hoofd opheffend.

Vorst Söderland boog het zijne, terwijl hij zich op de lippen beet. 'Ik bid Uwe Majesteit om vergeving,' zeide hij heesch. 'Doch waarom...'

'De koning is óók niet gehouden, redenen aan te geven voor zijn *bon plaisir.* Het is *de par le roi* en dat is genoeg. Het verwondert mij, Vorst Söderland, dat een man van zoo ouden adel als gij niet beter op de hoogte is van deze dingen, die eigenlijk tot uw departement behooren! Zijt gij niet Opper-Hof-

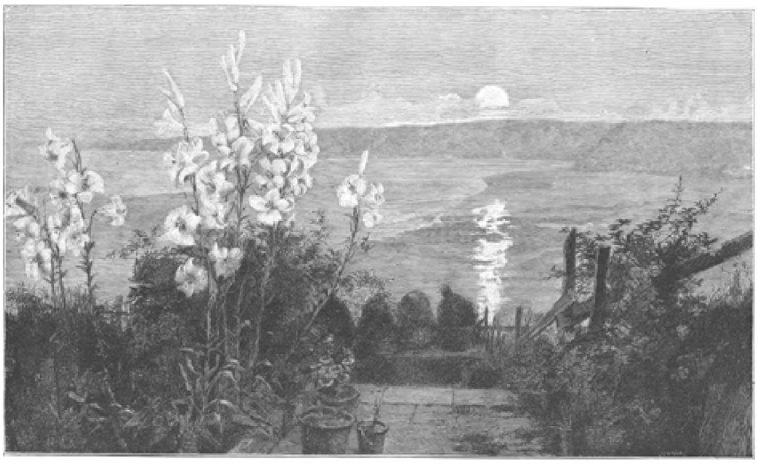

AVONDSCHEMERING. Naar W.G. Foster. (Zie blz. 66.)

ceremoniemeester? Ga eens les nemen in de étiquette. Vorst Söderland. Aan het hof van mijn zwager Napoleon zoudt gij u onmogelijk gemaakt hebben. Adieu, Vorst Söderland!'

De Vorst wilde spreken, - maar de hand des konings wenkte: het teeken tot afscheid was gegeven, en hij moest zich, bleek van toorn, in achterwaartsche richting verwijderen.

'Welk een onuitstaanbare hoogmoed!' siste de Vorst terwijl hij huiswaarts reed, in machtelooze woede zijne manchetten verkreukend. 'Ik heb reeds menigen souverein gezien in mijne carrière, maar nog nooit zulk een hoovaardigen hansworst! Dááraan herkent men den echten parvenu, die eerst wat van zichzelven maken moet, om voor iets door te kunnen gaan! Een echte bloedverwant dier gelukzoekers-familie, van welke men niet eens weet, of zij werkelijk Buonaparte heet!... En zelfs St. Helena was niet in staat, die arroganten bescheidener te maken! O, stamde ik maar van burgerlijk bloed af, dat ik een r e v o l u t i e op touw kon zetten!'... En zelf huiverend over dien wensch, leunde Zijne Excellentie achterover in de kussens van zijn galarijtuig.

Na den Vorst meldde de adjudant van dienst een ouden soldaat bij den koning ter audiëntie... 'Louis Schaumberger, een Elzasser.'

'Een gemeen s o l d a a t ?' vroeg de koning, verachtelijk en ongeduldig de schouders ophalend. 'Hoe durft dat plebs het toch altijd wagen, zich zoo op den voorgrond te dringen en lastig te worden! - Een s o l d a a t dus?'

'Een gemeen soldaat, Uwe Majesteit, zoo is het. Van de grenadiers. Hij komt, geloof ik, bedelen om een baantje van parkwachter of zoo iets.'

De koning wierp een blik op het request en herhaalde peinzend: 'Louis Schaumberger?... Schaumberger?...'

Plotseling kreeg hij een hoogroode kleur. Of had de adjudant zich vergist? Voorzeker, hij moest zich vergist hebben, want de bronzen gelaatstrekken des konings behielden onbeweeglijk de gewone hooghartige, onaandoenlijke kalmte.

'Laat binnenkomen!' - beval hij. Maar plotseling bedacht hij zich en riep hij den officier terug.

'Wacht even... Neen, ik ben te vermoeid. Ik zal eerst morgen de audiënties voortzetten. De menschen moeten maar terugkomen.'

Daarop begaf hij zich naar zijne particuliere vertrekken, terwijl hij onderweg het smeekschrift van den invalide inzag en vooral nota nam van zijn daarin aangegeven adres.

In zijne woonkamers aangekomen, stelde hij dit adres ter hand aan monsieur Lefort, zijn vertrouwden kamerdienaar, en zeide tot dezen: 'Heden avond om acht uur begeeft gij u naar de herberg, die hier genoemd wordt, vraagt er naar den Franschen soldaat Louis Schaumberger, die daar logeert, en brengt hem langs de diensttrap in het kabinet naast mijne slaapkamer, zonder hem iets naders mede te deelen.'

II.

Het werd laat, laat in den avond, en de ex-grenadier Schaumberger, dien men uit zijne achterkamer van het kleine logement afgehaald en langs een binnentrap (*escalier de service*) van het koninklijk paleis naar boven gebracht had, zonder dat men hem

zeide wat hij hier doen moest en tot wien hij gebracht werd, stond nog altijd te wachten in het kleine kabinet, waarin men hem alleen gelaten had met de woorden: 'Hier moet gij wachten!'

Nu, hij wachtte. Hij wachtte zonder dat hij het had durven wagen, op de met zijde bekleede meubelen plaats te nemen. De avond verstreek, en de nacht brak aan, en nog altijd stond hij te wachten.

Lodewijk Schaumberger was een rijzig man in zijne beste jaren. Alleen door de vele wonden, die hij in zijn lange militaire loopbaan bekomen had, was hij een invalide geworden, niet door zijn ouderdom. Hij had een door en door innemend gezicht - energiek, vastberaden, en daarbij fijn besneden, met een martialen blonden snorrebaard, een dito dito ringbaard van stoppels, kortgeknipt grijsblond haar, witte tanden, de hals vast op de breede schouders gezet. Hij was armoedig gekleed: zijn broek gaf heel wat lapwerk te zien; doch tegelijkertijd vertoonde hij al de schier pijnlijke accuratesse van den ouden krijgsman in zijn voorkomen.

Eindelijk was het volkomen duister geworden in het kleine kabinet, want Zijne Majesteit moest lang aan het souper blijven, waaraan hij vreemde prinsen te onthalen had.

Langzamerhand had Schaumberger het nadenken gestaakt, en reeds begon hij, tegen de vensterbank leunend, te knikkebollen - - toen plotseling in het kabinet een deur openging en er een man op den drempel verscheen, die uit een helder verlicht vertrek hier in de duisternis rondzag.

'Louis!' sprak deze man, 'Louis Schaumberger! zijt gij hier?'

'Present!' antwoordde de soldaat, zich aan zijne halve sluimering ontworstelend, front makend en salueerend.

'Kom dan hier heen,' sprak de man, terwijl hij in de aangrenzende, helder verlichte kamer terugtrad. Met den militairen stap en in kaarsrechte houding gehoorzaamde Schaumberger aan de uitnoodiging of het bevel - het kon beiden zijn - en overschreed hij den drempel.

Hij bevond zich nu in een weelderig gestoffeerd slaapvertrek met blauwe zijden meubelen, met een prachtig ledekant, omhangen met gordijnen vol geborduurde sterren, en met een groote, geheel verlichte glazen gaskroon aan het in vakken gedeelde plafond. Aan de wanden hingen eenige levensgroote portretten. De vloer was met tapijten bedekt, waarin de plompe, met spijkers beslagen schoen van den invalide diep wegzonk.

In het midden der kamer stond een ronde tafel, waarop zich een uitgelezen maal bevond: - koud gebraad en mayonnaise, en gebak en vruchten en dessert, kaas en een heele batterij van goudhalzige flesschen stak in twee groote ijskuipen op den achtergrond van het vertrek.

Aan deze tafel stond thans de man, die zijne beide handen naar den soldaat uitstrekte en hem toeriep: 'Louis!'

Het door weer en wind gebruinde, ernstige gezicht van den soldaat werd eensklaps verhelderd door een straal van blijdschap, als van een inwendige zon, en hij vloog op den man toe, met den uitriep:

'Bernadotte!! Broeder!'.... Maar vlak voor hem bleef hij plotseling staan; zijne uitgespreide armen vielen neer, en hij stotterde vol verlegenheid, terwijl hij gezwind eene eerbiedige houding van 'geeft acht' aannam: 'Vergeving! o vergeving, Uwe Majesteit!'

'Wat, Majesteit!' riep de koning, de stroeve, trotsche, hoogmoedige man van dien middag, en hij drukte zijn voormaligen krijgsmakker in zijne armen met al de hartelijke kracht der blijdschap. 'Aan mijn hart, mijn waarde! Oude kameraad! Boezemvriend! Hier bestaat er geen Majesteit! Aan jou zijde ben ik niets anders dan generaal Bernadotte.... en niet eens dat, niet eens generaal, maar de jonge vrijwilliger van Pau, die tegelijk met je ingelijfd werd.... Jij was toentertijd voerman op den vrachtwagen van de brouwerij, en ik een overmoedig student. Ik ben thans niets anders dan de milicien Bernadotte! Je boezemvriend, je tentgenoot, je slaapkameraad!'

Schaumberger barstte in tranen uit; zijne armen omhelsden eveneens den kameraad, hij gaf zich aan hem over - aan hem en aan het verledene. En weldra zaten zij samen aan de tafel, en Karel XIV schonk in, telkens weder, en dronk op de gezondheid van den soldaat, en vulde zijn bord, en zij smulden als de beren en dronken als de kameelen, en babbelden er bij als in den ouden tijd.

'Weet je nog wel,' riep de koning met jeugdig vuur, zwelgend in het genot der herinnering, 'hoe wij met elkander in de revolutie tegelijk met al de andere troepen naar de grenzen gestuurd werden, - hoe we elkaar vóór iederen veldslag wederkeerig groeten opdroegen aan hen, die ons dierbaar waren?'

'Ja, o f ik het nog weet! Wie zou dàt ook kunnen vergeten! - En bij Neuwied - weet je nog wel, hoe het daar eens acht dagen aan één stuk regende, en hoe wij altijd samen in één mantel gewikkeld sliepen op den doornatten grond, terwijl ondertusschen de mantel van den ander bij het vuur hing te drogen?'

'En hoe wij Bondsbroeders werden, doordien wij elkaars arm tatoueerden - de eerste letters onzer namen saamgestrengeld in een hart - en het bloed in een glas wijn lieten druppelen en dien heiligen beker uitdronken, hetgeen ons vereenigen moest voor het leven hier en hiernamaals?'

Schaumberger trok zijn kapotjas uit, stroopte zijn hemdsmouw op en liet op den gespierden, verweerden arm het bondsteeken zien. 'Kijk - daar is het nog!' riep hij, en de koning ontblootte eveneens zijn arm.

'En de marketentster Babette, bijgenaamd Marengo, op wie je destijds zoo verliefd waart, Bernadotte, en die met mij je opzocht op het slagveld van Hatzdorf, waar wij je van onder de dooden te voorschijn haalden, en die daarna met mij je verpleegde, totdat je weer gezond waart, en waarmede jij je voor de trommel verloofde - hè?' riep Schaumberger.

'Arme Babette!' sprak de koning. 'Zij is later werkelijk getrouwd, met een kwartiermeester, omdat hij langere knevels had dan ik. Maar jou Virginie, dat kleine naaistertje in Parijs, aan wie jij na afloop van iederen veldslag een brief zondt, waarin slechts een groot hart geteekend was, met een pijl doorboord, waaronder stond: "A t o i p o u r l a v i e !" De regiments-kleermaker had er slag van om zulke harten heel netjes te teekenen, en verkocht ze ons voor vier sous het stuk.'

'Die Virginie? Die heeft haar fortuin gemaakt! Zij weid keukenmeid bij een pastoor in Brabançonne! Maar jij, Bernadotte, jij bent later immers met een voorname dame getrouwd, die thans je koningin is - de zuster der vrouw van Zijne Majesteit den koning Joseph Bonaparte?'

‘Och ja.... ja, dat is een verschrikkelijk voorname vrouw, Louis,’ sprak de koning, terwijl hij eens achter zijn oor krabde, - ‘alleen een beetje vet - en o zoo voornaam! Zij draagt dag en nacht sleepjaponnen, Schaumberger, verbeeld je eens! en wanneer zij op mijne kamer komt en mijne tabakspijp ruikt, dan houdt zij het reukfleschje niet meer van haar neus af!’

‘Wat een malloot!’ riep Schaumberger, maar hij liet er tegelijkertijd op volgen: ‘Vraag wel excuus; het was mijne bedoeling niet, zoo lomp te wezen! Zij leve!... dat wil zeggen: Hare Majesteit de koningin leve!’

‘Al wel, al wel! geneer je maar niet! En zij is ook niet eens hier, maar in Parijs.’

‘Dat is goed overlegd.... ik wil zeggen, wat is dat jammer!’ merkte Schaumberger op.

‘Neen, neen, blijf maar bij je eerste opinie, want daar ben ik het geheel mede eens,’ sprak de koning lachend, terwijl hij telkens en telkens weder inschonk. ‘Hè! wat smaakt dat heerlijk!’ voegde hij er bij, met zijne lippen smakkend; ‘weet je wel, Schaumberger, kameraad! dat mij al die jaren geen wijn zoo goed gesmaakt heeft als d e z e daar? Kom, laten we elkaars glazen verruilen - zoo! - dan drinken wij over en weer elkaars gedachten in.’

‘Een lekker wijntje houd je er op na, dat moet gezegd worden!’ riep Schaumberger slurpend. ‘Trouwens, als koning -! Dat is dus koningswijn? Die kost je geen cent, niet waar?’

‘Dat zou ik niet zoo grif durven toestemmen.... en als je eens een kijkje nam in de hofrekeningen, zou je wel anders praten!’

‘Zoo? De koningen krijgen dus niet alles present? Maar het is dan ook de moeite waard!’ zeide Schaumberger, wien de wijn reeds naar het hoofd begon te stijgen, op minachtenden toon. ‘En ik wilde je vandaag om een postje vragen!’...

‘Dat zal je ook hebben, oude jongen!’ riep Bernadotte. ‘Ik heb van middag reeds een koninklijk besluit voor je gereed laten maken....’

‘Dat is kranig! En als wat dan? Maak toch vooral geen minister of iets dergelijks van me, want, zie je, mijne spelling is er nog altijd niet beter op geworden.’

‘Wees gerust - ik heb je tot opzichter van het wapenmuseum benoemd.’

‘Zoo! En wat moet ik dan wel uitvoeren, als ik dat ben?’

‘Niets niemendal, broertje.’

‘Dat had ik ook het liefst. Nu, 't was een prachtig idée van je: dat is een baantje dat mij lijkt! Maar het loon is er dan ook zeker naar?... Zie je, ik zeg dat niet uit hebzucht.... maar weet je, mijn goed, oud moedertje in Pau leeft nog, en ik zou toch graag alle maanden wat aan het oude mensch willen oversturen.’

'Och wat.... sturen?... Die moet hier komen wonen!' riep de koning, eveneens reeds geheel in een roes van zaligheid.

'Is je dat ernst? Kom hier, ouwe! Dáárvoor moet ik je kussen!...'

'Daar!'

'Maar zeg eens,' riep Schaumberger, gedurende deze omhelzing zijn voormaligen wapenbroeder op den buik kloppend, 'wat een parmantig buikje heb jij laten groeien! En als ik bedenk, wat je vroeger een kranige figuur maakte met je blauwe grenadiersuniform aan!'

'O, die heb ik nog!' riep de koning, terwijl hij opsprong en naar een kleerenkast snelde, die een der wanden van het slaapvertrek geheel in beslag nam; hij deed de deur dier kast open en woelde tusschen de tallooze jassen rond, totdat hij een korte, oude, kaalgesleten blauwe grenadiersuniform te voorschijn haalde; 'daar is zij, mijne eerste uniform!'

Tegelijkertijd trok hij de hem veel te nauw geworden soldatenjas aan; en toen hij deze van voren onmogelijk dicht kon knoopen, en de mouwen te kort en de schouderstukken te smal bleken, barstten zij beiden in een schaterend gelach uit, zoodat zij hunne zijden vasthielden.

'Laten we nu eens drinken - op je buikje!' riep Schaumberger.

''t Is opmerkelijk, broertje,' zeide de koning nu, hoe langer hoe meer beneveld door den wijn, 'maar in die uniform daar gevoel ik mij als opnieuw geboren, als verjongd, - ik bedoel: dan ben ik weer op en top de republikeinsche grenadier.... Vive la République!'

'Vive la République!' jubelde ook Schaumberger, en beiden hieven met onvaste stemmen de Marseillaise aan en lieten de glazen klinken en dronken ze ledig en schonken ze weer vol.

'Zie je,' sprak Schaumberger, 'als ik je zoo aanzie, in je uniform van een soldaat der heilige Republiek, kan ik eigenlijk volstrekt niet begrijpen, hoe jij koning bent kunnen worden!'

'Ja.... hm.... ik verwonder mij er zelf ook wel eens over, - maar ik bevind er mij nog al tamelijk goed bij!'

'Een koning!' herhaalde Schaumberger minachtend, zelfs min of meer verwijtend. 'Weet je nog wel, Bernadotte, hoe wij destijds de koningen noemden?'

'Tyrannen!' zeide Bernadotte.

'Ja juist, tyrrrannen! En wij hadden gelijk, want wij waren toentertijd veel, véél slimmer dan nu!'

'Dat is waar. Maar wat kan men er aan doen?... Ik zal toch niet zoo dom zijn en weer grenadier worden - zie je, kameraad, ik sta er zoo heel wat beter bij - en ik ben nu ook reeds aan het koning wezen te zeer gewoon!'

'Och wat!'

'En dan - als ik eens geen koning meer was, zou jij er ook je baantje als opzichter bij inschieten....'

'Pardi! je hebt alweer gelijk!' riep Schaumberger. 'Maar weet je wat: je kon koning blijven, en toch ook een wakkere kerel wezen en de vrijheid liefhebben...'

'Dat is nog zoo gek niet van je gedacht!' riep Bernadotte in zijn wijnroes. 'Ik kon bijvoorbeeld...'

'Je kon bijvoorbeeld een - hoe noemen ze dat ook weer? - een constitutie geven...'

'Dat kon ik doen.'

'Neen, wezenlijk, dat kon je best doen!'

'Dat spreekt van zelf. Ik behoef het maar op dit stuk papier daar te schrijven...' Bij die woorden begaf Bernadotte zich naar een kleine secretaire, waarop zich een menigte blanco's met zijn koninklijk zegel en zijne handteekening bevonden; daar zette hij zich neer en doopte hij de pen in den inktkoker. 'En alles wat ik wil, moet gebeuren.'

'Maar waar begint zoo'n constitutie dan eigenlijk mede?' vroeg Schaumberger, die zich thans met het inschenken belast had.

'Nu, wanneer ik bijvoorbeeld de censuur eens ophief...'

'Juist! Laten we de censuur opheffen!' riep Schaumberger, en Bernadotte schreef. 'En weet je wat? Dan heffen we meteen die laatste belastingen op: dat maakt een goeden indruk. Herinner je maar eens, hoe zwaar het arme volk reeds belast is -'

'Je hebt gelijk!' zeide Karel XIV, terwijl hij weer voortschreef.

'En à propos, wat heb je toch voor een Ministerie?'

'Nu, mijne Ministers zijn....'

'Zeker allemaal anti-democraten? Allons, enfants de la patrie! Schrijf dadelijk op, dat de Ministers ontslagen zijn! En morgen zetten we er degelijke kerels voor in de plaats, louter fideele soldaten. Die zullen er toch nog wel te vinden zijn in je rijk, hè?'

'Dat spreekt!'

'En de - de tollen! We moesten de tollen vervallen verklaren!'

'Naar de maan met de tollen!' zeide Bernadotte, lachend en schrijvend.

'Je hebt het toch wel onderteekend?'

'Alles is reeds onderteekend!'

'En nu moest je alles maar dadelijk naar de kanselarij sturen,' zeide Schaumberger, alweer inschenkend. 'Of neen, wacht liever tot morgen, want ik zou er wel bij willen zijn. Per slot van rekening zetten ze je nog af, en dan zou je misschien een trouwen, pootigen kerel noodig kunnen hebben.... En nu.... ik weet niet.... hoor eens, dat is een verwenschte wijn, die koningswijn van jou, - ik zou het liefst van alles maar willen gaan liggen en slapen... Maar hoe kom ik naar huis?'

'Domme kerel! Denk je dan, dat ik je naar huis laat gaan? - Van nacht slaap je bij mij, zooals vroeger - in mijn bed. - Weet je, daar ligt men beter dan in het hooi onder het doorweekte tentdak, in een mantel voor twee!' riep Bernadotte.

'Maar - dat zal toch - niet - niet gaan....'

'Alles gaat, wanneer ik het wil! Waar zou ik anders koning voor zijn?' - stamelde Bernadotte met een dikke tong. 'Hier mag bovendien niemand binnen komen.... ik heb ze allen vroeg naar bed gezonden, omdat ik alleen en ongestoord met je praten wilde. Dus -'

'Je bent toch nog altijd de ouwe! Wat je in je kop zit, dat zit er in!' lachte Schaumberger, terwijl hij zich op het ledekant zette en vergeefsche pogingen in het werk stelde om zijne laarzen uit te trekken.

'Wacht, ik zal je wel helpen!'

'En ik jou dan weer!'

En zoo hielpen zij elkander. En toen zij uitgekleed waren, toonde Bernadotte aan zijn wapenbroeder van vroeger tijd zijne wonden: 'Zie je, die

POLICHINEL. Naar E. Meissonier. (Zie blz. 74.)

hier aan mijn been ken je reeds; maar deze aan de heup kreeg ik nog bij Bermuden, en die aan de borst daar op de schansen van Zeerboom....' 'Nu ja, maar kijk dan eens naar deze aan mijn been hier!' zeide Schaumberger; 'die heeft zoo'n prul van een muscadijn me bij Wagram er in gehakt, en hier in de zijde gaf een Ulaan mij een por..' Plotseling hield hij op; hij begon te lachen en riep: 'Kolossaal!'

'Wat heb je nu weer te lachen?'

'Och, om ons beiden, zooals wij thans.... Ha, ha, ha! dat is een prachtige grap! Jij, de koning - bent nu een - S a n s c u l o t t e !... Als je onderdanen je zoo eens zagen! Die is onbetaalbaar!...' En beiden lachten als bezetenen, zongen eenige halfvergeten liedjes, haalden nog een poos allerlei grappen uit den ouden tijd op, en sliepen toen in.

III.

De nacht verstreek. Schaumberger sliep als een os. En toen de schrille voorjaarsochtendzon, die vlak in het bed scheen, hem wekte, zag hij, dat hij nog altijd naast den koning lag.

Maar deze sliep niet. Hij was zeer bleek, zeer afgemat, en zijne oogen waren rood, alsof hij lang geweend had.

‘Goeden morgen, Majesteit!’ sprak de geheel ontnuchterde Schaumberger, half fluisterend en zeer verlegen. ‘Ik schijn geslapen te hebben als indertijd bij Borodino.... En jij.... o, excuseer! en Uwe Majesteit?’

‘Ik? ik heb in 't geheel niet geslapen,’ antwoordde de koning, terwijl hij zich oprichtte. Ook bij hem was al de door den wijn opgewekte vroolijkheid vervlogen, en hij zag er bij het zonlicht uit alsof hij vele, vele jaren ouder was geworden.

‘Wat? In 't geheel niet geslapen? 't Is waar, ik heb zeker weer te veel plaats ingenomen, - dat is altijd een leelijke gewoonte van mij geweest, - ik zal om mij heen geslagen hebben, wat? 'k Ben toch op en top een slechte kerel!’

‘Neen, beste kameraad!’ zeide Bernadotte glimlachend, - voluit lachen deed hij thans niet meer. ‘Je bent nog altijd hetzelfde oude juweel van een mensch! Maar weet je, ik wilde liever niet inslapen.’

‘Uwe Majesteit w i l d e liever niet inslapen?’ vroeg Schaumberger, terwijl hij zich oprichtte en daarna van het bed afgleed en zich onwillekeurig weder in de geeft-acht-houding posteerde.

‘Neen, - in het begin, heel in het begin, heb ik misschien wel gesluimerd, evenals jij, Schaumberger, Want wij waren beiden gisteravond een beetje aangeschoten...’

‘Och Heer ja, dat is waar ook! Als de wereld dat eens wist, - als dat eens in de krant kwam!...’

‘Wanneer alles, wat wij gisteravond zeiden en deden, vandaag haarklein in de krant stond, zou het mij volstrekt niets hinderen, kameraad!’ zeide Bernadotte. ‘Denk je dan, dat de echte Majesteit er door benadeeld wordt, wanneer een koning een mensch is, wanneer hij zich met aandoening en dankbaarheid zijn klein, bescheiden begin herinnert; wanneer hij den goeden God dankt, die hem uit den eenvoudigen krijgsmansstand ophief, opdat hij op een troon een eerlijke kerel zou blijven, gelijk hij het als soldaat geweest was? Kortom, ik vind het volstrekt geen schande, wanneer een koning zijne vroegere vrienden niet verloochent. En ik schaam mij ook het kleine roesje niet, dat de wijn en de vreugde veroorzaakten. 'k Ben dus even schielijk ingeslapen als jij. Maar ik werd spoedig weder wakker, en toen - toen w i l d e ik dan ook niet meer insluimeren, want toen gevoelde ik, dat ik aan je trouwe hart rustte, en je arm lag om mij heen. En sedert dien ouden tijd heb ik nooit zoo'n gelukkigen avond, nooit zoo'n gelukkigen nacht meer gehad in al de paleizen, die ik bewoonde. Ik had nooit weder zulk een vriend aan mijne zijde: een braaf soldaat, een waarachtig krijgsman, die tegelijkertijd een broeder was. Ja, het was de eerste gelukkige nacht sedert die nachten in de legerplaatsen! En zulk een nacht mocht ik niet verslapen: dat zou zonde en schande zijn geweest. Ik ben dus wakker gebleven, om er t e n v o l l e van te genieten, om er niets van te verliezen! Ik was weder jong, arm, een krijgsman, vrij, met een gerust geweten, onbezorgd, en - ik had een trouw kameraad aan mijn hart! - O, beste Schaumberger, het is een schoone, grootsche taak, koning

te zijn, - maar men is zoo alleen - zoo geheel alleen! - Dezen nacht was ik weder een mensch. En dat heb ik aan jou te danken!...'

'Arme Majesteit!' fluisterde Schaumberger. En nu eerst was hij volkomen ontnuchterd.

Polichinel.

Het zoo pas begonnen jaar '91 is reeds zeer wreed geweest: onder de vele offers, welke het maakte, is voorzeker de beroemde fransche schilder, Ernest Meissonier, niet een der minsten. Wij voegen hierbij de afbeelding van een zijner schilderijen 'Polichinel', dat ons minder bekend voorkomt dan vele zijner andere stukken. Wat zijn leven en werken betreft, in den jaargang '88 van ons tijdschrift gaven wij zijn portret met een uitvoerige levensbeschrijving, zoodat wij niet beter kunnen doen dan onze lezers daarnaar te verwijzen.

IJdelheid en kruiperij vereeuwigd.

Alle beschaafde volken trachten hunne groote mannen te eeren en hunne nagedachtenis telkens weder den nakomelingen voor oogen te stellen, door monumenten van steen of brons voor hen op te richten, of straten, pleinen en wandelplaatsen met hunne namen te begiftigen. Elke residentie toont hare gehechtheid aan het regeerende vorstenhuis door de verschillende daaraan herinnerende namen, die bij een wandeling door de stad telkens weder in 't oog vallen; en menige telg van vorstelijken bloede zal reeds op deze wijze zeer onverdiend aan de vergetelheid ontrukt zijn. Dikwijls moest slaafsche onderdanigheid en kruiperij daar in de bres springen, waar liefde en dankbaarheid geen aanleiding vonden om den onverwelkbren lauwerkrans te vlechten; en niet zelden sloegen eerstgenoemden tot zóó verregaande buitensporigheden over, dat de beoogde verheerlijkingen in den vloek der belachelijkheid verkeerden.

Reeds de volken der klassieke oudheid, en bovenal de Romeinen, gaven hiervan menig voorbeeld. Niet alleen triomfbogen en standbeelden wijdden zij aan hunne imperatoren, maar zij plaatsten ze zelfs onder de goden en richtten tempels en altaren voor hen op. De vijfde en zesde maand van den oud-Romeinschen kalender, die de namen Quintilis en Septilis droegen, kregen ter eere van Julius Caesar en van Augustus de namen 'Julius' en 'Augustus', die zij dan ook tot op den huidigen dag behouden hebben. Maar de slaafsche vleierij van den Senaat, die dit besluit had uitgelokt, begon er zich weldra aan te ergeren, dat de aan Augustus gewijde maand destijds slechts dertig dagen had, en men vreesde, dat laatstgenoemde dit tegenover Julius als een blijk van minachting zou beschouwen. Zonder zich lang te bedenken, nam men daarom van Februari nog een dag af en voegde dien aan de zesde maand toe, zoodat

de beide concurrenten voortaan in dit opzicht volkomen gelijk stonden. Zelfs het monster Nero was voor de in den Senaat gezeten pluimstrijkers niet te slecht, om hem eene dergelijke eer te bewijzen: de maand April werd naar hem genoemd, evenals de maand Mei naar den vreeselijken Claudius en de maand October naar den bloeddorstigen Domitianus.

Later moest de gesternde hemel, waaraan de voortstrevende wetenschap telkens nieuwe werelden ontdekte, voor den slaafschen geest van kruiperige geleerden tot doelwit dienen, en evenals een gekroond hoofd zijne ridderorden, zoo verdeelden zij hunne sterren onder de stervelingen. Zelfs de groote Galileï, die de wachters van Jupiter ontdekt had, noemde ze in overgroote dankbaarheid voor de Medicissen, die hem te Florence huisvesting en bescherming verleenden, het Mediceesche gesternte. Voor den astronoom Schiller (niet te verwarren met den dichter) waren de namen der heidensche godheden, welke men aan de meeste sterren en sterrebeelden gegeven had, een ergernis, en in zijne verontwaardiging ging hij in het jaar 1625 zelfs zóó ver, dat hij die algemeen gebruikelijke titulatuur door de namen van christelijke heiligen wilde vervangen. Natuurlijk stoorde niemand, en vooral de wetenschap niet, zich daar veel aan; maar toch vond hij in den Italiaan Riccioli een waardigen navolger, zij het dan ook in anderen zin. Deze hield zich bij voorkeur met het onderzoek der maan bezig en gaf in het jaar 1647, nadat vier jaar te voren de beroemde sterrekundige Hevel een schets van de maan ontworpen had, de eerste maankaart uit. Hevel had op zijne teekening aan de maangebergten, dalen en zeeën de namen van Europeesche gebergten enz. gegeven; een Fransch astronoom had ze echter eveneens in namen van heiligen veranderd. Riccioli daarentegen vond het hoogst onvoegzaam, deze naar de maan over te brengen, en verving ze daarom door de namen van beroemde geleerden, waarbij hij bescheiden genoeg was zijn eigen naam aan het belangrijkste maangebergte te geven. In onze eeuw is men weder teruggekeerd tot het oude gebruik, nl. om de namen der sterren aan de mythologie te ontleenen, en er kunnen nog heel wat hemellichamen ontdekt worden, eer deze bron van welluidende namen is uitgeput.

Voorzeker is het een schoon en edel gebruik, er zorg voor te dragen, dat niet alleen de geest en de werken van groote weldoeners der menschheid voortleven, maar ook hunne uitwendige gedaante in een beeld van steen of metaal voor de nakomelingschap bewaard wordt; evenals het ook zonder twijfel op goede gronden te verdedigen is, wanneer men aan dusver onbekende landen en wateren de namen hunner ontdekkers toekent. Maar met dat al is hierbij eene zekere voorzichtigheid noodig, want het volk, dat de openbare meening vormt, critiseert in zulke dingen dikwijls zeer scherp en met juisten blik. Het zal nog wel niet berekend zijn, hoeveel Bismarckstraten en Moltke-pleinen er b.v. sedert het jaar 1871 in Duitschland gekomen zijn, en ieder Duitscher, die nog een greintje vaderlandsliefde bezit, zal dit als eene welverdiende hulde aan die twee beroemde Germanen van onzen tijd beschouwen; maar wanneer vleierij en pluimstrijkerij zich zelfs tot de goden en de sterren verheffen, om van daar voor de zonen des stofs de onsterfelijkheid te halen, dan wordt men onwillekeurig weder herinnerd aan het woord des dichters: 'Tusschen het verhevene en het belachelijke ligt slechts ééne schrede!'

Een hond van beteekenis.
(De brak of pointer.)

Reeds in lang vervlogen eeuwen werd bij de uitoefening der jacht gebruik gemaakt van brakken. Doch de eerste honden van dit ras werden op andere wijze afgericht dan de tegenwoordige brakken. Naar men weet, bezigt men den brak thans als 'staande hond' (pointer, zeggen de Engelschen) of *chien d' arrêt.* Daartoe wordt hem geleerd, met opgeheven poot te blijven staan, als hij een stuk wild heeft opgejaagd, waardoor de jager gelegenheid krijgt tot schieten, zonder den hond te raken. Oudtijds, toen men met den kruisboog schoot, en zelfs het vuursteengeweer nog niet uitgevonden was, werd den hond daarentegen geleerd, op den grond te gaan liggen als hij een stuk wild ontdekte, en toen droeg de brak dan ook den naam van *chien couchant* of *setter.* Zijn hollandsche naam 'brak' komt van het woord *briquet* of *brachet*, zooals dit ras in de zestiende eeuw door de Franschen genoemd werd. Doch de Engelsche benaming van *pointer* voor den brak is nu gangbaar door de geheele wereld, en ook ten onzent onder de liefhebbers en vakmannen de technische naam geworden. Let maar eens op, als ge een hondententoonstelling bezoekt.

Al de rassen van jachthonden, die onder den naam van 'brakken' worden samengevat, hebben een gevlekte kleur. Bij den bengaalschen brak, dien men als het type van het zuiverste ras beschouwt, zijn deze vlekken al ongemeen klein, meestal roetzwart op een witten grond. Bij dit ras zijn de ooren kleiner dan bij de andere brakken, en meestal kan men ze niet eens goed onderscheiden, daar zij, volgens de overal heerschende barbaarsche mode, kort worden afgesneden. In de middeneeuwen reeds heeft men dit schoone ras over Egypte naar Venetië en Dalmatië gebracht, en het vervolgens gaandeweg door heel Europa verspreid. Maar in Bengalen vindt men den brak het menigvuldigst.

Het is ons natuurlijk om meer dan één reden niet mogelijk, hier een opsomming en beschrijving te geven van al de brakken, die in Frankrijk, Engeland, Duitschland en andere landen van Europa worden aangetroffen en op de jacht gebruikt. De beste soort is de spaansche brak: geen hond ter wereld is zoo fijn van reuk en zoo schrander van oordeel en is daarbij zoo volkomen gehoorzaam. Hij heeft een grooten kop, een breeden schedel en een dikken neus, hetgeen voor de kenmerken van het echte ras gehouden wordt. De engelsche brak is voortgekomen uit de kruising van den 'fox-hound' met den hazenwind. Deze brak loopt op de jacht altijd met den neus op den grond, terwijl de spaansche den kop omhoog houdt, den wind opsnuift en niet het spoor op den grond volgt. In vroeger tijd behoorde de 'steenbrak' tot de zeer gezochte soorten; maar ofschoon hij een goede speurhond is, wordt hij tegenwoordig toch weinig gebruikt. Voor drijfjachten is

hij niet vlug en krachtig genoeg, maar op de hazenjacht kan hij zeer goede diensten bewijzen.

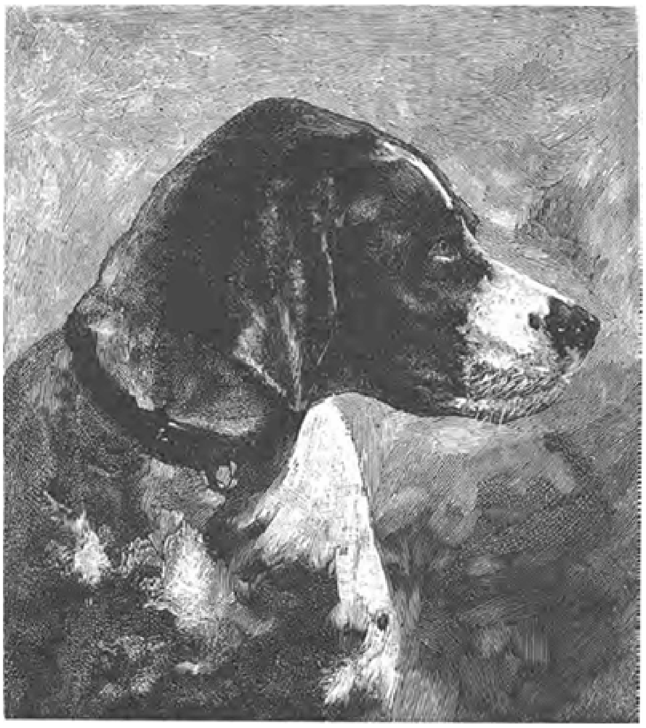

POINTER 'MAXIM'.

Pointer en *setter*, staande en liggende hond, zijn dus volgens de Engelsche terminologie de benamingen voor den brak. Van al de jachthonden, die wij tegenwoordig bezitten, is de *pointer* het oudste zuivere ras; de vele variëteiten van *setters* zijn voortgekomen uit verschillende kruisingen. Men beweert, dat hij in den loop der zeventiende eeuw uit Spanje in Engeland is geïmporteerd; maar hij verspreidde zich ook in Frankrijk, in Duitschland, tot zelfs in Rusland toe.

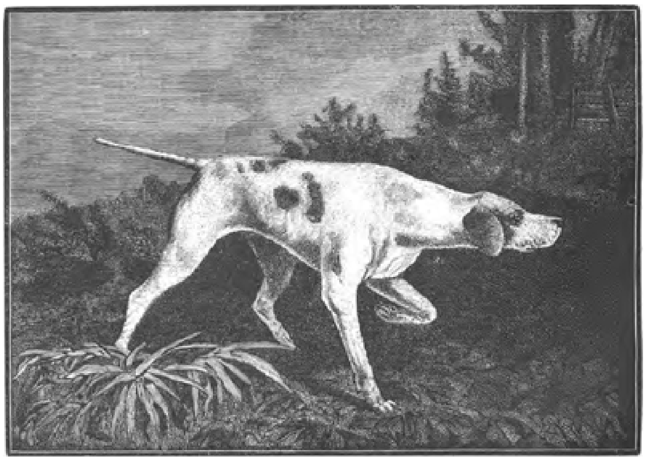

POINTER 'BRAVO'.

Engeland deed meer ter verbetering van het ras dan een der andere landen, zoodat dit soort thans dan ook in den regel de engelsche pointer genoemd wordt. De oorspronkelijke schotsche brak was een plompe, trage hond, met slaperig uitzicht en zeer loggen gang. Bij de eerste pogingen ter verbetering werd hij, zooals wij boven

zeiden, ontwijfelbaar gekruist met den *fox-hound*, en door oordeelkundige kweeking heeft hij den hoogen trap van voortreffelijkheid bereikt, waarop hij zich thans bevindt. In Duitschland heeft hij meer van zijn oud spaansch type behouden. Naar Amerika werd hij het eerst overgebracht uit Engeland, en zelfs nu wordt hij daar nog altijd geimporteerd; maar deze rassen - in Amerika, dit land van eerste-klasse exemplaren, niet veel verschillend van geïmporteerde ouders - staan zelfs boven hetgeen in den laatsten tijd naar Amerika gezonden werd en waarvan men zeide, dat het in Engeland als eerste klasse werd beschouwd. Voor rondgaand veldwerk is de *pointer* beter geschikt dan de *setter*, en wanneer hij eenmaal gedresseerd is, blijft hij a l t i j d gedresseerd, daar hij zijne africhting nooit weer verliest, ook al stelt men hem eens een enkel jachtseizoen op nonactiviteit.

Op de tentoonstellingen in Amerika worden de *pointers* verdeeld in twee soorten: de lichte weegt vijf en vijftig pond en minder, en de zware weegt boven de vijf en vijftig pond. Voor algemeen veldgebruik is de kleine pointer verreweg de beste, daar hij meer inspanning kan doorstaan dan de grootere soort. De kleine honden worden gemakkelijker medegenomen en vervoerd in reiswagens of in spoortreinen, en buiten het jachtveld zien de dieren er netter uit, als men er zich mede in het publiek vertoont. Een kenner getuigt er van: ‘Ik heb het nog nooit een grooten hond zien uithouden tegen een van gemiddelde afmeting; een poos lang bleven beiden elkander gelijk, maar de kleineren zijn over het algemeen vol geestdrift tot aan het einde van een langen jachttijd. Volgens mijne ervaring weegt de beste hond tusschen de vijftig en acht en vijftig pond, heeft hij een goede, diepe borst, niet te lang gekoppeld, afloopende schouders, voeten als van een

kat, en sterke achterpooten. De achterpooten geven eigenlijk aan het dier de voortstuwende kracht, en de afloopende

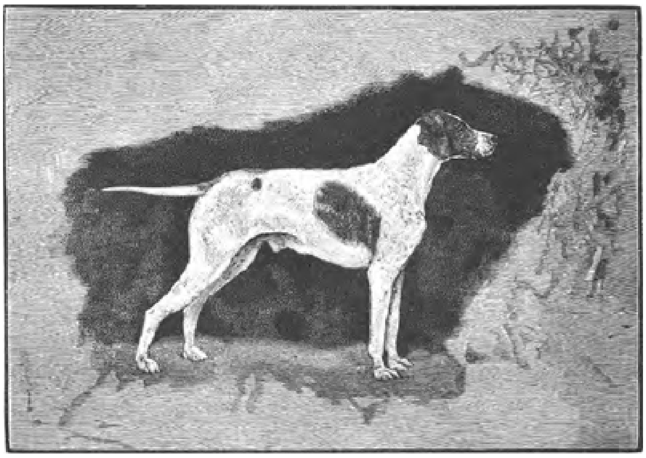

POINTER 'METEOR'.

schouders helpen hem in zijn vrijen, gemakkelijken galop.

'Een hond met een breede borst, als van een bull-dog, is nooit een goed looper en kan nooit lang achtereen werken. Indien de achterdeelen niet goed zijn, heeft de hond ook niet de bevallige beweging, die zoo aangenaam is voor het oog van een jager.

Wat de kleur aangaat, heeft het haar van den *pointer* minder verscheidenheid dan dat van den *setter*. Meestal is hij leverkleurig en wit, citroengeel en wit, geheel leverkleurig, en geheel zwart. Soms ziet men er, die zwart en wit zijn, maar niet dikwijls. De neus en de oogen van een *pointer* moeten in harmonie zijn met de kleur van zijne vlekken, d.w.z. een leverkleurige en witte hond moet een

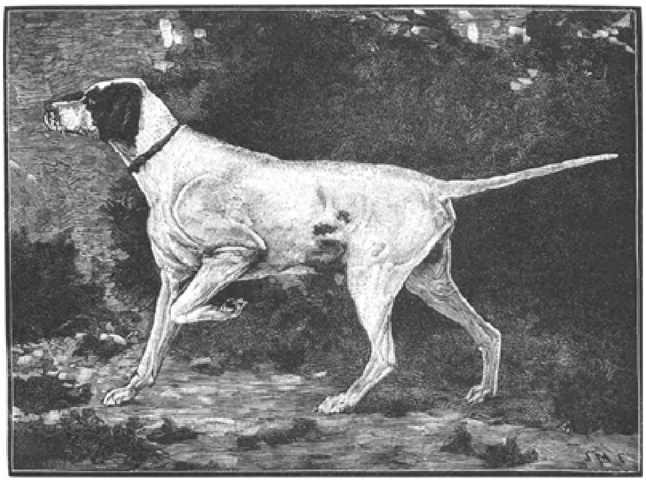

POINTER "BANG BANG".

leverkleurigen neus hebben, benevens oogen van zooveel mogelijk hetzelfde bruin. Een citroengele en witte hond moet een vleeschkleurigen neus en lichte oogen hebben. Een citroengele en witte brak m a g geen zwarten neus of zwarte oogen hebben. Daar ik hiermede de voornaamste kenmerken van den brak heb aangegeven, zal ik niet in verdere bijzonderheden treden, maar alleen nog de aandacht vestigen op den staart, die in een scherpe punt moet uitloopen, stijf en gelijk gehouden met den rug, of een weinigje hooger, maar niet rechtop in de lucht.'

En een Amerikaansch deskundige, de heer John S. Wise, zegt er van:

‘Ongeveer dertig jaar lang ben ik nu reeds eigenaar van *pointers* en *setters*, en van tijd tot tijd bepaalde zich mijn voorkeur nu eens tot deze en dan weer tot gene soort; maar ten slotte geloof ik toch,

dat er zich een besliste voorliefde voor den *pointer* bij mij gevestigd heeft. Het is een algemeen verspreide meening, dat de *setter* veel trouwer, scherpzinniger en huiselijker van aard is; maar ik twijfel of die meening wel door de ervaring bevestigd wordt. Onder de vele honden, die ik in eigendom gehad heb, vertoonden de opmerkelijkste blijken van scherpzinnigheid en gehechtheid, voor zoover ik ze heb kunnen waarnemen, zich bij de *pointers.*

Mijne bestudeering van de beide soorten heeft mij geleid tot de gevolgtrekking, dat *pointers*, als klasse beschouwd, een fijnen neus hebben, meer hartstocht voor de jacht, en meer volharding dan *setters.* Onze beste jachttijd is in de warme, zonnige dagen omstreeks het laatst van October en tot het midden van November. In dat seizoen worden de *setters*, met hunne zware vachten, veel spoediger moede dan de kortharige *pointer.* Er is nog iets anders, dat ik als een groot voordeel van den *pointer* beschouw. Het jachtinstinct is bij hem veel krachtiger ontwikkeld dan bij den *setter*, en eenmaal gedresseerd zijnde, blijft het er bij hem beter inzitten. De *setter* is afkomstig van den jachthond en - evenals deze - is hij van nature geneigd, bij het ontdekken van het wild haastig toe te snellen, het te achtervolgen en zelfs aan te blaffen. Hier heb ik niets tegen. Integendeel, de jonge honden, waar ik het meest behagen in vind, zijn dezulken, die, in plaats van stil te blijven staan, te gaan liggen en aan te slaan, hals over kop voortvliegen, hier of daar tegen aanbonzen en als een razende gaan loopen wanneer zij hun eerste wild snappen. Die jeugdige brooddronkenheid is louter een bewijs van den overweldigenden hartstocht voor de jacht, die den goeden hond kenmerkt. Maar deze neiging, voortgesproten uit het patrijshonden-instinct om te achtervolgen en rumoer te maken, veroorzaakt bij vele *setters* jaarlijks het verlies van een groot aantal der beste dagen van het jachtseizoen, doordien zij hen af doet wijken van de strenge voorschriften der dressuur; terwijl daarentegen de *pointer*, uit den aard geneigd tot een strammere houding, geschikt is om, wanneer hij eenmaal is afgericht, aan die africhting levenslang getrouw te blijven en bij de jacht dezelfde diensten te bewijzen op den openingsdag van het seizoen, als wanneer wij ons afscheidsschot lossen in de koude Januari-winden.

Velen roemen de ongemeene schoonheid van den *setter.* Een welgebouwde *setter*, met zijdeachtig haar en golvende lijnen, is zeer aantrekkelijk; maar een *pointer* met sierlijke leden, stevige spieren en fraaigeronde ribben is een type van schoonheid, waaraan door duizenden de voorkeur geschonken wordt boven het andere. In mijn oog geeft niets zulk een krachtige uitdrukking van schoonheid als die stoere, fijne omtrekken van den schedel af tot de punt van den staart, van het schouderblad tot de gewelfde tenen, bij den slanken, stevigen pointer, aan wien elke lijn en iedere spier u zegt, waarvoor hij geschapen is en wat hij doen kan. Als hij daar voor u staat, getuigt hij van kracht en wil en forschheid en inspanning, als een smid die op zijn voorhamer leunt bij het vuur van den smeltoven; en geen zijden *setter* kan die uitdrukking overtreffen, evenmin als een heer in gekleed toilet indrukwekkender verpersoonlijking van kracht is dan de forsche, groezelige smid.'

En een andere autoriteit op dit gebied, de heer John W. Munson, verklaart on voorwaardelijk van den *pointer*:

'Geen andere hond is bij hem te vergelijken, wat betreft het edele en sierlijke voorkomen, waardoor hij zich onderscheidt; en toch is geen enkele hond in staat om zwaarder werk te doen. Een *pointer* van het echte ras - en daarmede bedoel ik een hond, bij wien zorgvuldig voor het ras gewaakt is - is moedig en volhardend. Wanneer

zijn dagwerk is afgeloopen en hij zijn avondeten gehad heeft, is hij bereid om zonder grommen zich ter rust te leggen, en de volgende morgen vindt hem weer frisch voor nieuwe velden. Hij heeft geen anderen hond boven zich ten opzichte van al de eigenschappen, om welke de jager hem zoo gaarne tot zijn metgezel kiest.' En dan stelt de heer Munson zich voor, hoe door zorgvuldige kruising en kweeking het ras der *pointers* in het vervolg nog gestadig zal verbeteren. 'De *pointer* der toekomst,' profeteert hij als met zienersblik, 'zal vijftig à zestig pond wegen, hoe dichter bij de vijf en vijftig pond, hoe beter. Hij zal een scherp belijnden, beenigen kop hebben, met een ruime hersenkas, maar zonder het uitstekende, opstaande achterhoofdsbeen, dat men zoo lang bewonderd heeft, doch dat nergens toe dient en ook waarlijk geen sieraad is. Zijn kop zal staan op een nek, even glad en fraai gekromd als die van een paard, zonder overbodige dikten aan den hals, en met lichte krommingen. Zijne schouders, die zwaar van spieren en zwaar van beenderen moeten zijn, zullen dicht bij de borst liggen en aan den bovenkant smal zijn. Zijne pooten vooral zullen deugdelijk van beenderen en spieren zijn - maar zoo kantig als messen. Zijne voeten zullen rond, stevig en aaneengesloten zijn. Zijn borst zal diep en vol wezen. Geen breede, dik borstige *pointer* kon of kan ooit vlug en volhardend zijn. Zijn rug en zijne lendenen zullen krachtig zijn en langzaam uitloopen in breede, sterke, glooiende heupen. Zijne dijen zullen goed gebogen en goed gespierd zijn, en er niet uitzien als die van een os; zijne knieschijven en schenkels goed gerond, zijne hielen scherp en kantig. Zijn staart recht en stijf, en gaandeweg spits toeloopend naar het eind, maar niet te fijn, alsof het een rattenstaart was. Zijn uiterlijk zal over het geheel goed geëvenredigd en al de deelen met elkaar in harmonie zijn. Geen slecht geproportioneerde hond zal dan meer geduld worden.'

Met verwijzing naar de hier bijgevoegde afbeeldingen - portretten naar het leven - van eenige bijzonder fraaie en zuivere brakken, noodigen wij ten slotte den lezer uit, te beoordeelen in hoever deze nu reeds beantwoorden aan het hierboven omschreven ideaal.

Ook een wereldontdekker.

Nu men de wereld boven op naar alle kanten onderzocht heeft, zoodat er haast geen plaatsje meer over is, dat men niet door en door kent, is het geen wonder dat het nieuwtje wel wat van de aarde af is. Men is nu ook druk aan het onderzoeken van den hemel, en tevens gaat men er op uit om

met het microscoop de geheimen te onderzoeken van een droppel water of een stuk zieke long; maar hoe interessant ook, de resultaten zijn velen nog niet practisch genoeg.

Geen wonder dat er nu ook een man gevonden werd, die er op uit ging om onder de aarde een ontdekkingstocht te doen, en zijn moeite werd ruim beloond; hij vond er een ondergegane, beschaafde wereld.

Die gelukkige wereldontdekker heeft zoo pas deze wereld moeten verlaten; zijn lichaam rust nu onder dezelfde aarde, welke hij zoo onvermoeid jaren lang heeft doorwoeld; 't is van Hendrik Schliemann dat wij spreken.

Wie had 't hem voorspeld, den armen Mecklenburger predikantszoon, die als koopmansleerling bij ongeluk - het schip waarmede hij naar Amerika ging om daar de fortuin te beproeven, strandde bij Texel - in Amsterdam aanlandde, wie had het hem voorspeld, dat hij het oude Troje weer uit zijn eeuwenlangen slaap zou doen herrijzen?

In Amsterdam op het kantoor van de heeren Quien, droomde hij tusschen het cijferen door, heerlijke droomen van het klassieke

H. SCHLIEMANN. † 26 Dec. 1890.

Griekenland, waarvan de taal hem, den tienjarigen knaap zoo hemelsch zoet voorkwam, dat hij God smeekte hem in de gelegenheid te stellen die heerlijke taal eens te mogen aanleeren; daar droomde hij van Troje, waarvan het verhaal der belegering en verwoesting zulk een indruk op zijn kinderlijke ziel had gemaakt, maar onder het droomen vergat hij niet zich met ernst op taalstudie toe te leggen. Alles wat hij kende dankte hij aan zich zelf, zijn weetgierigheid was onbegrensd; de zegeningen van het door den Staat geregelde onderwijs, lager, middelbaar, hooger genoot hij niet; hij was er het sprekende bewijs van dat, wie leeren en weten wil, noch school, noch onderwijzers noodig heeft, en door taaie volharding eindelijk daar zal komen, waar hij plan had eens aan te landen.

Alleraardigst is de manier, waarop hij Russisch leerde; hij had een russischen Télémaque weten machtig te worden en leerde deze geheel van buiten; een arme jood was, *à raison* van twee gulden in de week, zijn aandachtige overhoorder, hoewel deze zelf geen woord russisch verstond.

In 1846 werd hij door de firma Schröder, zijn toenmalige chefs, naar Petersburg gezonden, waar hij voor eigen rekening handel begon te drijven; zoodra hij door gelukkige handelsoperatiën een groot vermogen bij elkander had gezameld, dacht hij er aan zijn lievelingsdroom in vervulling te brengen.

Eerst ging hij op reis en toen hij, evenals zijn lieveling de koninklijke zwerver Odysseus, 'vele menschen, landen en steden' gezien had, begaf hij zich in '65 naar het klassieke Griekenland; het eerst natuurlijk naar Ithaka om hulde te bewijzen aan de schimmen van Odysseus en Pénélope. Hier vond hij niets dan eenige urnen, maar de zucht naar onderzoekingen werd grooter en grooter. Evenals Columbus door het onbekende land van over zee, werd hij onweerstaanbaar getrokken naar het begraven Troje, waaraan zoovele geleerden juist in dien tijd het bestaan ontzegden, en hij zeilde over naar Mykenae; daar aan de Aziatische kusten, bij den heuvel van Hassalrik, daar onder den grond m o e s t Troje liggen, en hij ging aan het graven en zoeken. Tijd, moeite, geld, niets wordt door hem gespaard, en na vele vergeefsche pogingen overwint hij schitterend, en het oude Troje, de stad van Priam, Hector, Andromache verrijst uit de puinhoopen; met den Ilias en den Aeneïs, in de hand kan men zich thans een duidelijk denkbeeld vormen van het leven, het werken, den strijd en den ondergang van de oude Trojanen; zoo verwierf hij groote schatten die eeuwen lang begraven waren geweest.

Zoo ooit dus een wereld-ontdekking practisch nut aanbracht, dan was het zeker de zijne, en niet alleen Troje was het, dat hij aan het licht bracht, maar nog andere grieksche steden van overoude dagteekening: het Acropolis van Mykenae, waar hij den grooten schat der Atriden vond, Tiryus, Orchomenos, Marothon, enz. Heinrich Schliemann was met recht de erfgenaam der grieksche helden geworden, die hij van jongs af zoo vereerde.

De geleerde wereld zag soms met minachting neer op de gevolgtrekkingen, die hij uit de gevonden voorwerpen maakte, maar toch waren het deze door hem opgegraven schatten, die hun de middelen aan de hand gaven de geheele oude heldenwereld weer voor het geestesoog hunner tijdgenooten te kunnen doen opleven.

De homerische poëzie en de grieksche geschiedenis hebben alle reden om Schliemann dankbaar te zijn; aan hem danken zij het geheel nieuwe licht, waarin zij nu staan. Voor Griekenland leefde en ademde dan ook Schliemann. Zijn vrouw was eene Griekin, evenals hij brandend van liefde voor haar schoon geboorteland; zijn kinderen droegen grieksche namen, zijn bedienden zelfs kwamen niet in zijn gunst of hij moest ze ook met klassieke woorden kunnen roepen. Zijn laatste levensjaren bracht hij in Griekenland door; in Athene verrees zijn prachtig marmeren paleis met het opschrift I l i o M e l a t h r o n (Ilio's huis), daar was het dat de wreede Parzen zijn levensdraad afsneden in zijn krachtvollen ouderdom - hij was nog geen zeventig - en 't is op griekschen grond dat zijn stoffelijk overschot rust.

Groote plannen leefden nog in zijn geest; alle sluiers, die het geheimzinnige Troje omhulden, waren nog niet weggevallen; opnieuw wilde hij in Ilio de spade in den grond steken en daar nieuwe schatten zoeken, nieuwe weelden ontdekken. Het mocht niet zijn!

Den 26sten December maakte een hersenontsteking een einde aan zijn nuttig, hoogst verdienstelijk leven, des te verdienstelijker, omdat hij in de eerste plaats was een s e l f m a d e m a n.

Alweer een kroonprins!

Een vreeselijk noodlot bedreigt in de laatste eeuwen den eerstgeborenen van Europa's vorsten. De slaande Engel, die ten tijde van Mozes zoo onbarmhartig in Egypte de oudste zonen van menschen en dieren trof, schijnt thans weer in de koninklijke en keizerlijke paleizen te woeden! Telkens valt een kroonprins den wreeden dood ten offer!

Nu eens is het - om slechts in deze eeuw te blijven - de koning van Rome, die in zijn eerste jeugd een geheimzinnigen dood sterft, dan de hertog van Berry, verwond door een dweper, later de hertog van Orleans het hoofd te pletter stootend tegen de straatsteenen, dan de keizerlijke Prins, wiens lichaam verscheurd wordt door de wapens van wilden, dan de Kroonprins van Duitschland, de ridderlijke Fritz, bezwijkend aan een vreeselijke kwaal en slechts stervend den keizerlijken troon beklimmend, of Rudolf van Oostenrijk, gevallen door eigen hand, onze veelbelovende prinsen van Oranje, de eerste Czarewitch, in de kracht van hun leven gestorven, het kroonprinsje van België, na bitter lijden

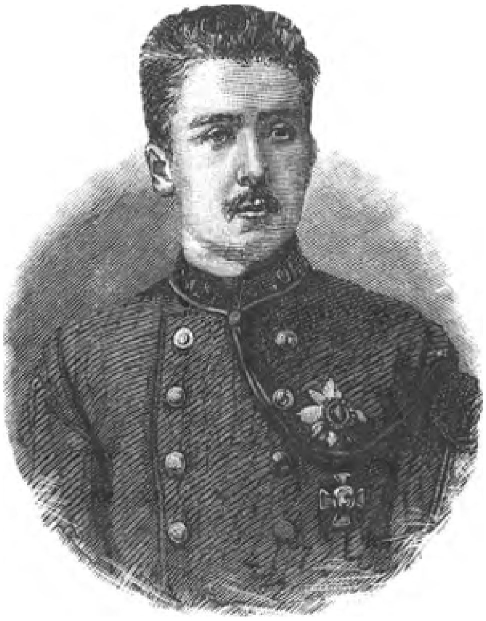

KROONPRINS BOUDEWIJN. † 23 Jan. 1891.

bezweken, en nu zijn opvolger, de veelbelovende Boudewijn!

Wie had het kunnen denken van den jongen vorst? zoo krachtig, zoo gezond, zoo vol hoop en vol levenslust; een flinke, ferme jongen, zoo scheen hij ieder toe en zoo handelde hij ook.

In December, ondanks de felle, snerpende koude, toen heel Brussel zich nog koesterde onder de warme dekens, toen de verwende fatten van hoogen adel en geldaristocratie nog aan geen opstaan dachten, rukte de toekomstige koning van België op aan het hoofd zijner troepen; hij deelde met den minsten soldaat, vermoeienis en koude. Hij ontzag zich zelf niet in 't minst, hij wekte den moed op zijner manschappen door schertsende, hartelijke woorden, zooals hij die zoo goed kon vinden:

‘Wel, vrienden, 't is frischjes hoor, maar toch lekker, veel beter dan die ellendige regen!’

En als zij allen uitrustten, hoe goed liet hij zich in de eenvoudige boerenherberg, de stevige mikboterhammen smaken, met wat een gezonden eetlust beet hij er in en dronk zijn kruik vlaamsch wit bier daarbij op!

En nog geen maand later rustte zooveel gezonde, frissche jeugd in het sombere graf! Arme ouders! arm volk! dat hem zoo lief had; de Vlamingen vooral droegen hem op de handen: '*Ons Prinske*,' zoo noemden zij hem, de eerste van zijn vorstenhuis, die zich de moeite had getroost hun taal te leeren spreken en verstaan!

O wat had hij op de feesten in Brussel ter eere van Breydel en de Conink hun hart gestolen, toen hij in hun taal, de taal van die helden, goed en zuiver antwoordde!

Het ging zoo spoedig! Nauwelijks herademde de koninklijke familie van België, nadat het grootste gevaar voor de 20-jarige prinses Henriëtte, door longontsteking aan den rand van het graf gebracht, gelukkig was geweken, of daar klonk de jammerkreet: Prins Boudewijn sterft, prins Boudewijn is dood!

't Trof als een bliksemstraal uit den helderen hemel. Niets deed zulk een ramp vermoeden. Als een liefhebbende broeder had hij trouw aan het ziekbed van Henriëtte gewaakt; nu was hij zelf ongesteld, maar niemand, hij zelf 't minst, dacht aan een noodlottigen afloop. Eensklaps betrok het gelaat der doktoren, er was gevaar, groot gevaar zelfs, den prins moesten de laatste Heilige Sacramenten worden toegediend.

Vreeselijke boodschap in elk gezin, niet het minst in de zoo innig aan elkander gehechte familie van den graaf van Vlaanderen. Het kalmste van allen bleef de stervende prins! 'Hij was zachtmoedig jegens den dood!' gelijk een zijner voorouders, Henriëtte van Orléans, plotseling uit het leven geroepen als hij!

Hij stierf gelaten, kalm, vroom, in de armen van zijne bedroefde ouders, zijn zuster en broeder. De koning en koningin, zijn oom en tante omhelsden hem voor het laatst; 't was hun of zij ten tweeden male hun zoon verloren. Misschien was Boudewijn ook bestemd het eens te worden door zijn huwelijk met hun dochter prinses Clementine.

En toen de grauwe winterzon over België opging was zijn 'Prinske' gestorven! Weer had de dood aan koningen en volkeren een groote les geleerd; welsprekender dan alle redenaars over gelijkheid en recht voor allen, toonde de groote Gelijkmaker aan, hoe noch door schildwachten, noch door koninklijke poorten, den geduchten vijand te verjagen is, hoe hij met denzelfden voet de hooge torens en de lage hutten omverwerpt, daar er voor hem waarlijk geen verschil bestaat tusschen het koninklijke paleis en de arme stulp!

Bij het sterfbed harer kinderen zijn alle moeders gelijk, maar de gravin van Vlaanderen had nog bovendien een zware taak. Zij mocht niet weenen, voor haar nog zeer zieke dochter, die er geen vermoeden van had dat haar oudste broeder, haar liefde en trots, er niet meer was; zij verwisselde zelfs haar rouwgewaad in gewone kleeding om glimlachend en opgeruimd voor haar ziekbed te verschijnen.

Zwaar zijn de beide Nederlanden dezen winter getroffen. Holland verloor met zijn ouden koning den laatsten van zijn stam, België met zijn 21-jarige kroonprins zijn voornaamste hoop op de toekomst.

Nog heeft het echter een prins: de vijftienjarige Albrecht. Zal hij evenwel dien troon bestijgen, of zal ook hij het noodlot der kroonprinsen niet ontgaan?

'Bewaar dien immortellenkrans goed,' moet de grijze Leopold II op somberen toon gezegd hebben, terwijl hij op de reusachtige kroon wees, die de lijkbaar van zijn neef versierde, 'wie weet hoe spoedig hij voor mij moet dienen!'

God beware ons zwaar beproefd zusterland nog lang voor zulk een slag!

Het portretje
door Frits Lapidoth.
Met illustratiën van W^m^. Steelink.
(*Vervolg en slot van bladz.* 49.)

(*Vervolg en slot van bladz.* 49.)

V.

Terwijl de beide Städters aldus troost vonden voor hunne droefheid in hunne kunst en in elkanders verheffend bijzijn, doorleefde Ella zeer moeilijke dagen. Wel had zij 't heerlijk bewustzijn van den schilder een groot offer te hebben gebracht, doch nu de lang sluimerend gebleven liefde door het gebeurde, vooral ten gevolge van de scheiding, helder opvlamde, verloor deze het karakter eener stille, streelend koesterende warmtebron. Zij werd een hartstochtelijk verlangen, dat Ella des nachts deed opschrikken uit haar licht gesluimer, en des daags het meisje vaak mijmerend deed neerzinken vóór den ezel, nu het werk niet meer vlotten wilde, nu Antons hulp haar ontbrak. Zij was geene geboren artiste en daarom kon die arbeid haar geen troost schenken, ternauwernood wat verstrooiing, en eene gelegenheid om telkens en telkens weer aan den jongen man te denken. Wel was van Straaten zoo lief en hartelijk voor haar als zij hem nimmer gekend had, wel deed hij alles wat hij kon om voor Ella te zijn wat haar moeder voor haar geweest was, doch deze toenadering van den haar vreemd gebleven, weinig sympathieken man,

Hare innigste gewaarwordingen zag zij vertolkt door een vreemden artist. (Zie blz. 83.)

kon niet opwegen tegen het gemis van den schilder.

Eerst had zij nog gehoopt, vaagweg, zonder goed te weten waarop, alsof het misverstand zou kunnen worden weggenomen door een toeval. Maar weldra begon zij zich ongerust te maken over Anton's toekomst. Waarvan zou hij moeten leven, nu hij geene lessen meer heeft? Als hij eens wegging, ver weg, naar Amerika, bijvoorbeeld, om daar zijn geluk te beproeven? Hij zou er zeker fortuin maken. Maar zij, zou zij hem ooit wederzien? Zou Anton aan háár denken, aan haar blijven denken als aan eene vurig begeerde verloofde?

Het antwoord op deze pijnlijke vragen bleef uit. Heur eigen gemoed durfde er geen te opperen.

En zij werd heel treurig, heel moedeloos.

Van Straaten zag dat Ella leed, veel meer nog dan zij wilde laten blijken. Hij werd er des te woedender om op den schilder, dien hij de schuld van alles gaf; hij begreep ook, dat er iets moest gedaan worden voor het meisje. Hij stelde haar voor te gaan reizen. Zij was veel te apathiek om daarin toe te stemmen. Bovendien wilde zij het vaderland niet verlaten, vóór zij zeker wist dat Städter haar was voorgegaan.

Van Straaten wist haar over te halen althans eenige

afleiding buitenshuis te zoeken. Zij gingen geregeld naar de komedie, woonden de beste concerten bij. De niet onbegaafde dilettante kreeg pleizier in die uitgangen. Zij begon wat meer aan muziek te doen, las veel en goed, bestudeerde zelfs enkele groote auteurs. Het leed en die meerdere ontwikkeling maakten haar ernstiger. Zij las van aandoeningen, die heviger waren dan de hare, van ondeugden, waarbij vergeleken, die van haren stiefvader slechts kleine tekortkomingen waren. Zij voelde iets van de groote diepte des levens, van de ontzaglijkheid des bestaans en de verschrikkelijkheden der aardsche hel. Ella begon zich nietig te vinden met haar klein leed, haar hartstochtje, haar grievekens tegen van Straaten. Nietig en opgeblazen; belachelijk, naast de groote geesten waarmede zij nu verkeerde, heel, heel klein....

Toen werd zij vriendelijker jegens van Straaten, begon zij minder vaak naar heur atelier te vluchten. Men dronk langer koffie, 's morgens, en 't gebeurde, dat de beide bewoners van het groote huis niet, na het theedrinken, ieder huns weegs gingen, maar samen bleven nakeuvelen, vergetend de een zijne soos'-vrienden, de andere heur pruilhoekje. Zij begonnen elkander, tot op eene beperkte hoogte, te waardeeren, iets van elkander over te nemen. Van Straaten werd wat vrijzinniger, Ella wat ernstiger, wat minder onverschillig omtrent orde en zuinigheid. 't Gebeurde hen, dat zij, zonder eenige baatzuchtige bijbedoeling, elkander aangenaam trachtten te zijn: niet enkel meer uit behoefte aan vrede, maar uit zuivere sympathie.

Zoo vroeg van Straaten eens, met eene belofte in zijn blik:

‘Ella, zou je mij het portretje van je moeder willen leenen? Jij hebt een beter dan ik.’

‘Wel zeker, papa.’

‘Ik heb daar een plannetje mee, een aardig plannetje.’

‘Als ik het u morgen geef....’

‘Is 't vroeg genoeg.’

Ella nam zich voor, den volgenden morgen haar geheele atelier en haar boudoir te doorzoeken; want zij had het portretje reeds lang gemist. Kort voor de ‘geschiedenis’ had zij 't nog gezien, dat wist zij zeker. Maar zij was destijds nog zoo slordig. Zij moest het ergens hebben neergelegd, tusschen papieren of teekeningen, in eene oude portefeuille.... wie weet waar!

Zij zocht dan ook den volgenden dag uren achtereen, schreiend van ongeduld op het laatst. Natuurlijk tevergeefs.

Toen van Straaten dit hoorde, riep hij, verontwaardigd:

‘Maar mijn hemel, Ella! Hoe is dat nu mogelijk! Een portretje, waar je zoo'n zwak op hebt. Je bent onverbeterlijk nonchalant.’

‘Ja, dat was ik ook.’

‘Enfin, 't zal wel ergens uit te voorschijn komen, op een mooien dag, als wij 't niet noodig hebben.’

De tranen sprongen Ella uit de oogen, juist omdat heur vader plotseling zooveel verzoenenden begon te spreken. Maar deze ging nog zachter voort:

‘Zoo heel erg is 't ook niet, hoor: Je bent niet normaal geweest, een tijd lang. Ik zal nu 't mijne maar nemen. Zoek vooreerst maar niet, dat maakt je van streek, ongeduldig schepseltje, dat je bent.’

Doch eene poos later sloop Ella toch naar het atelier.

Waar zou 't wezen? Hoe had zij 't kunnen wegmaken? Er was geen voorwerp, in 't heele huis, waaraan zij zoo gehecht was. En haar vader zou er een groot schilderij

naar hebben willen maken, dat begreep Ella wel. Een lief plan. Als Anton 't eens had mogen doen? Hij had de overledene gekend, niet zelf, maar door hare eindelooze verhalen. Hij voelde alles voor hare vereering van die doode.

Maar dat kon niet, nu niet en nooit, waarschijnlijk.

En zij zocht weer, maar werktuiglijk nu alles overhoop halend, in hare verstrooiing driemaal dezelfde papieren verschikkend, tot zij moe was, dood moe en diep, diep treurig.

't Was verdwenen, dat souvenir van hare moeder, evenals Anton, onverwacht, op wonderlijke wijze; - voor goed? -

* * *

Even trouw als zij dit vroeger altijd gedaan had, bleef Ella de tentoonstellingen in A r t i en in het P a n o r a m a bezoeken. Zij hoopte ergens een doek van Anton Städter aan te treffen en, in die hoop, ging zij zelfs nog naar andere kunstzalen in- en buiten Amsterdam. Doch de jonge artist scheen niets te leveren. Zou zijn talent niet gewaardeerd worden, zelfs niet door de toelatingscommissies? Dat vond Ella onwaarschijnlijk. Dan was hij buitenslands misschien, of buiten Amsterdam, in eene groote, Nederlandsche plaats, nog altijd aan 't les geven. Arme jongen!

Toen kwam de Internationale tentoonstelling met haar heerlijk gevuld ‘Kunstpaleis.’

Lang vóór de opening had van Straaten Ella reeds verrast met eene doorloopende abonnementskaart.

Het meisje nam zich voor de geheele tentoonstelling nauwkeurig te bezichtigen. Dat werd het eenige nummer voor 't programma van dien zomer. En, lang vóórdat zij er toegang had, droomde zij van de schilderijenafdeeling, waarvan men zei, dat zij de mooiste verzameling van moderne kunstwerken bevatten zou, die ooit op Nederlandsch grondgebied was bijeen gezien. Of Anton dáár misschien zou exposeeren: laat, maar op zijner volkomen waardige wijze?

Eindelijk kon zij er heensnellen, naar dat ware ‘Kunstpaleis.’

Vroeg in den morgen dwaalde zij door de zalen. Hier en daar werkte men nog, enkele critici liepen, kijkend en in hunne boekjes krabbelend, zwijgend rond. Ze zagen er ernstig uit: als rechters en schudden nu en dan hunne hoofden. Op het jonge meisje letten zij niet.

Ook de oppassers hadden het druk. Zij draafden, sjouwden, sjorden als verhuisknechts, en al die bedrijvige menschen, tusschen de stille pracht der schilderijen en bij de statige schoonheid der beelden, deden denken aan lastige insecten, die bloed zuigen uit een mooi hoofd.

Ella was hare wandeling begonnen in de Nederlandsche afdeeling. In eene der laatste zalen gekomen, bleef zij plotseling staan voor een groot doek. Twee schoone vrouwen, eene jonge en eene oudere, in rouwkleeren gehuld, de oudere leunend op de jongere en die tevens omstrengelend. De twee vrou-

wen lijken op elkaar. De jongste ziet de andere aan. Zij wil troost putten uit dier oogen vol weemoed en vol liefde.

Het jonge meisje begreep wat de schilder had willen voorstellen en dacht aan hare moeder. Zóó zou zij, nu zij geen kind meer was, hebben getreurd met haar en getracht hebben haar te troosten. Alle aandoeningen, die de herinnering aan de verheerlijkte doode bij haar placht op te wekken, kwamen plotseling weder over haar, de heugenis aan al wat zij samen hadden doorleefd en doordroomd. Voor Ella was het onderschrift: 'M o e d e r e n D o c h t e r' overbodig. Zij zonk in een stoel voor de schilderij neer. Nooit had eenig plastisch kunstwerk haar zóó geweldig aangedaan. Hare innigste gewaarwordingen zag zij vertolkt door een vreemden artist. Door een vreemde?

Ella zocht naar de handteekening op het doek. Zij vond haar, in een hoek van het schilderij, dat glom door het verkeerd vallend bovenlicht of door eene ventilatie-opening, beneden in den muur aangebracht. Na lang tobben slaagde zij er in haar te ontcijferen.

'S-t-ä-d-t-e-r'- las zij.

Door Anton dus was het innigst gevoel, dat haar ooit had bezield, uitgedrukt in een meesterstuk. Hij was, voor dit heerlijke doek, geïnspireerd door het schoonste stuk uit hare levensgeschiedenis, en het beeld, door hare woorden in zijne ziel opgeroepen, gekleurd door de geestdrift, die zij hem had medegedeeld, stelde hij ten toon als de eerste proeve van zijn scheppend genie.

Wel moest hij haar liefhebben, wel innig en innig lief!

Was er treffender daad van piëteit denkbaar dan die verheerlijking van moeder en dochter beiden, in één machtig werk? Of dichterlijker en eerbiediger liefdesuiting? Of duidelijker bewijs, dat Anton zijne liefde voor Ella even hoog en heilig achtte als het meisje hare genegenheid voor de doode?

O, zij zou deze verklaring niet onbeantwoord laten. Heur vader, de wereld zou zij trotseeren, alles wagen, alles ten offer brengen, zoo zij hém maar mocht toebehooren, hem, den edelen, genialen kunstenaar, bij wien vergeleken, zij zich even klein gevoelde als naast de groote mannen, wier werken zij, den laatsten tijd, zoo trouw had bestudeerd. Dier adeldom was de zijne. *Talent vaut noblesse!* en nog wel meer! Zij was immers niets dan eene wispelturige parvenu's dochter. En hij! o nooit, nooit zou zij kunnen zeggen hoe groot zij hem voelde, hoe beangstigend groot haast!

Ella riep een opzichter en vroeg hem haar te zeggen of de maker van dit schilderij reeds onder de bekenden behoorde, of hij al meer had geëxposeerd en waar hij woonde....

De man ging voor haar informeeren. Hij kwam terug met de boodschap, dat het doek voor vijftienhonderd gulden te koop was, dat de maker Anton Städter heette, maar zeker vergeten had zijne woonplaats op te geven, althans deze was niet ingevuld achter zijn naam.

Het jonge meisje voelde zich teleurgesteld. Die schoone herinnering, aldus uitgedrukt, was dus te koop? Anton wilde zijn doek afstaan voor geld?

Toen herinnerde zij zich dat de schilder arm was, dat hij een invaliden vader te onderhouden had.... En zij werd in hare oogen nog veel kleiner. Haar rijkdom drukte haar op de ziel. 'Arme Anton!'

Waar zou hij toch wonen? Op een achteraf-dorp, waarschijnlijk. Zij stelde zich eene kleine arbeiderswoning voor met steenen vloeren en een strooien dak, waarbinnen

't er koud en somber moest uitzien. Dáár maakte hij meesterstukken, terwijl zij zat te broddelen in haar keurig atelier.

Als zij het doek eens kocht? Zou 't Anton niet lief wezen te weten dat het in bevriende handen kwam en de eereplaats zou hebben op haar werkkamer? Zij vroeg haar vader nooit iets. Hij zou haar gaarne die vijftienhonderd gulden geven. Doch als ze hem zeide waarvoor dat geld noodig was, zou hij zeker weigeren en weer gaan opstuiven tegen den kunstenaar! Hoe lang moest er worden gespaard om zóóveel bijeen te krijgen? Daar was geen denken aan, zonder hulp. En haar vader voorjokken wilde zij toch ook niet.

Ella begreep bovendien wel Anton niet nader te kunnen komen door dergelijke middeltjes. Er moest eene groote, buitengewone daad gedaan worden. Welk eene? Zij kon zich toch niet voor zijne voeten werpen, zich zelf niet aanbieden: ‘Anton, neem mij: ik heb je lief, ik vereer je, aanbid je....’

Dat was onvrouwelijk, dat druischte in tegen alle begrippen van welvoeglijkheid, dat zou haar in Antons oogen nog kleiner kunnen maken.

Dat niet, dat nooit. Maar, wat dan?

Intusschen zat van Straaten Ella met ongeduld op te wachten.

Hij had zijne courant ingezien en zijn oog was gevallen op een artikel over de Kunstgalerij der tentoonstelling. Doorgaans liet hij dergelijke verslagen ongelezen. Maar hij had het opstel willen doorloopen om er zijne dochter, bij hare tehuiskomst, het een en ander van te kunnen vertellen. Toen las hij een hooggestemd loflied op Anton's doek. De schrijver noemde het een meesterstuk, in alle opzichten. Tal van technische termen dansten den lezer voor den geest. Doch, dat het eene lofrede was, daaraan viel niet te twijfelen. Er werd den schilder eene schitterende toekomst voorspeld. De onbekende van gisteren was de held van den dag geworden. ‘Moeder en dochter’, dat was, naar het heette, de plastische vertolking van de liefde tusschen ouder en kind. Men prees er den schilder om de twee vrouwen te hebben voorgesteld op een oogenblik, waarin zij 't meest behoefte hadden aan die genegenheid. Daardoor kwam deze des te sterker uit. Kortom, niet alleen technisch uitstekend, maar ook als gedachtenwekkend kunstwerk was Antons doek bijna volmaakt.

Van Straaten vond het al heel dwaas om een schilder zóó op te hemelen. Waarom juist zooveel geschreven over kunstenaars en niet evenveel over bekende kooplui of notarissen? Het publiek had er evenveel belang bij omtrent hunne bekwaamheden te worden ingelicht. Slechts politici en artisten werden gecritiseerd en geprezen. Voor hen alleén gaf de Faam zich moeite, en dit vond van Straaten dwaas. Kunstpraatjes hoorden, volgens hem, thuis in een vakblad, evenals koffiepraatjes (praatjes over koffieen koffieprijzen, wel te verstaan) in een handelsblad.

In zijne courant las hij van 't een en van het ander. En dat hij er nu juist die ophemelarij van Anton Städter in moest lezen! Ella zou het blad in handen krijgen, zich opwinden over de mooie recensie, hem beginnen te praten over den schilder, wie weet met welke onzinnige vragen voor den dag komen! Zij hadden zoolang in vrede samen geleefd, en hij was zoo gelukkig met de langzame toenadering van haar kant. Er bestond gevaar voor, dat dit ellendige artikel de oude veete weer in herinnering zou brengen....

O, van Straaten voelde zich zoo door en door conservatief, dien middag. Vroeger maakte men zoo'n ophef niet van die dingen. De liefhebbers kochten meer en de meer of minder deskundigen hakten minder op. Tusschen schilder en bekwaam werkman was de afstand niet zoo heel groot, lang zoo groot niet als tusschen artist en gegoed koopman!

Tegenwoordig....

Maar Ella kwam thuis, bleek van aandoening, onrustig.

Van Straaten begreep dadelijk wel, dat zij het schilderij al gezien had.

‘Was er veel moois op de tentoonstelling, Ella?’

‘Zeker, papa, heel veel moois zelfs. Maar ik heb alles nog maar vluchtig kunnen bekijken.’

‘Dus nog geen enkel doek heeft bijzonder je aandacht getrokken?’ vroeg van Straaten dapper.

Ella kende haar vader te goed om niet te bemerken, dat hij van Antons schilderij reeds gehoord had. Zij bloosde hevig en antwoordde, zonder van Straaten aan te zien, heel flauwtjes:

‘O, jawel, een paar heel mooie.’

De vrager wist genoeg. Wat zou hij moeten doen, spreken of zwijgen? Hij antwoordde onbeholpen:

‘Kom aan, kom aan. Nu, daar vertel je mij later wel eens meer van.’

Toen ging Ella naar het atelier om weer alleen te wezen met hare gedachten en, vaagweg, plannen te maken voor de naaste toekomst.

's Avonds, na den eten, toen ze met hun beidjes in de huiskamer zaten, wilde 't gesprek maar niet vlotten. De een noch de ander was op zijn gemak. Van Straaten zat te turen op dezelfde bladzijde van een dagblad, Ella doorliep het *Handelsblad*, zonder iets te onthouden of over iets na te denken van hetgeen zij las. Zonder argwaan vroeg zij:

‘Mag ik het ochtendblad van u hebben, papa?’

Van Straaten schrok op, streek zich over 't voorhoofd alsof hij nadacht, en zei op heel vreemden toon:

‘Ja, zie je, Ella, dat.... dat heb ík nu eens weggemaakt, moet je weten.’

Ella wist heel goed dat, als van Straaten al iets wegmaakte, het zeer zeker niet bij ongeluk wezen kon. Zij begreep terstond wat er in dat verstoken ochtendblad staan zou, en vond haar papa een beetje kwajongensachtig en zeer onhandig. Maar het vooruitzicht, den volgenden dag, goeds van Anton te zullen lezen, bracht haar in een uitstekend humeur. Zij praatte druk over allerlei dingen, zóó druk, dat het heel laat was, toen van Straaten haar, lachend, naar bed stuurde.

Hij duurde lang, die nacht. Maar hij kwam toch om, en toen het meisje eindelijk, in haar coupé ter tentoonstelling reed, kon zij op haar gemak en stralend van genot,

lezen en herlezen dezelfde woorden die haar vader zoo driftig, zoo verlegen, zoo koddig onhandig hadden gemaakt.

Toen de catalogus verschenen was, wist Ella waar Städter woonde: te Bloemendaal. Zij was hem er dankbaar voor juist die plaats te hebben uitgekozen; want hare moeder dweepte met de omstreken van Haarlem, en zij herinnerde zich nog levendig daar uren en uren met haar te hebben rondgedoold. Van die wandelingen en van hare eerste indrukken aldus opgedaan, had zij den schilder vaak gesproken. Te Bloemendaal en daaromheen, had zij de natuur voor 't eerst leeren zien, geholpen door hare moeder. Zou hij niet daarom ook zwak hebben gehad op die plaats? 't Was waarschijnlijk, in Ella's oogen.

Lang had zij hoop den schilder op de tentoonstelling te zullen ontmoeten. Hij zou toch ook wel vaak in de Kunstgalerij komen en eens luisteren en kijken naar de bewonderaars van zijn werk. Hunne schare werd grooter en grooter, evenals de critieken, die men over zijn doek schreef in dagbladen en tijdschriften, en die Ella zorgvuldig verzamelde en bewaarde, hoewel zij ze van buiten kende.

Wat zou zij doen, als ze hem zag?

Hij zou haar niet aanspreken. Zij hem? Misschien: als zij dacht hare aandoening te kunnen verbergen.

Maar zij ontmoetten elkander niet. Het jonge meisje kende door en door alle schilderijen in de Kunstgalerij, zou er uit het hoofd een juisten catalogus van hebben kunnen maken. Maar nooit had zij Anton ontmoet, nooit nog! Reeds was het grootste gedeelte van den zomer voorbijgegaan en begonnen de avonden op het terrein koel te worden. Het toeval bleek haar niet gunstig. Zij begon den moed te verliezen. Als hij eens ging reizen, nu hij bekend geworden was en men hem zeker zou willen voorthelpen?

Zij kon hem toch niet gaan opzoeken, onmogelijk!

Onmogelijk? Waarom onmogelijk?

Hij had immers het eerst zijne liefde bekend aan haar. Zag zij niet dagelijks die plastische declaratie voor zich: het door haar geïnspireerde, zeker ook haar toegewijde werk?

Niet naar wat scheen, zou Anton hare handelwijze beoordeelen, doch naar wat was. En een feit was, dat Anton had gesproken van zijne liefde, in zijne taal. Aan haar eindelijk het antwoord te geven, te gaan brengen, desnoods. Zij behoefde zich niet te gaan aanbieden. Zij werd slechts door de omstandigheden gedwongen haar jawoord zelf te dragen in de woning van den geliefde.

Zoo redeneerde Ella en aldus rijpte haar besluit om te doen, wat zij eerst ondoenlijk had geacht.

Het speet haar van Straaten te moeten misleiden. Zij begreep ook dat, indien haar gang naar Bloemendaal de gewenschte gevolgen mocht hebben, heur vader alle reden had om voor altijd met haar te breken en dat zijn toorn ook Anton zou treffen.

Doch wat gaf zij om van Straaten, wat zou zij om de wereld geven, al werd hare vreemde daad bekend? Ella dacht aan alle romanhelden en heldinnen, die zooveel deden wat de ‘wereld’ afkeurt, en daarom toch niet minder sympathiek waren. Zij zou er altijd fier op blijven Anton te hebben veroverd, juist omdat het geschieden moest door middel van

iets buitengewoons. En bij zelf ook zou daar soms ernstig en vaak schreiend over spreken: over dat dusgenaamde schandaal!

Zeker, als hij haar liefhad....

Maar dat had Anton haar immers.

Hoe zou hij haar ontvangen? Wat zou zij zeggen?

Er viel veel te hopen, weinig te beramen.

En zij bracht haar plan dan ook spoedig ten uitvoer.

VI.

Toen zij te Haarlem uit den trein stapte, dacht Ella nog even aan de mogelijkheid tot terugkeeren; overwoog zij nog eenmaal de beteekenis van Anton's doek. Was het soms de herinnering aan een indruk van vroeger, van vóór hij haar kende?

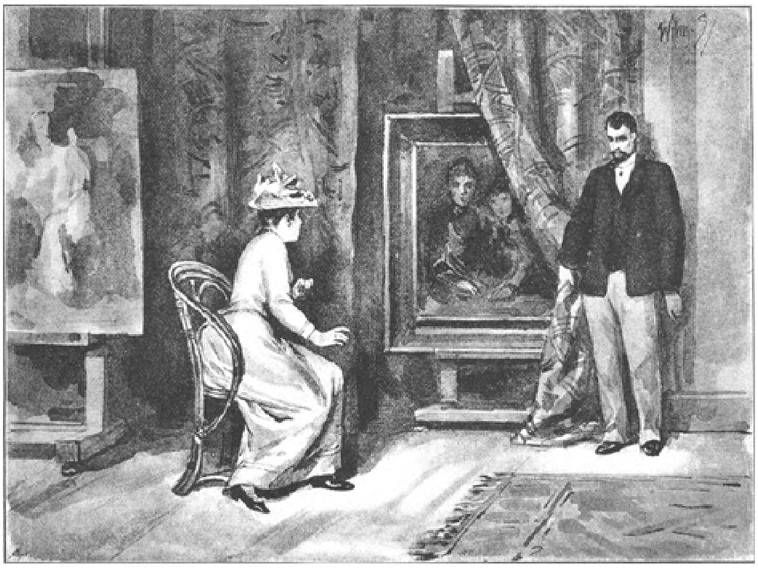

‘Moeder!’ (Zie blz. 87.)

Maar niet zóó bezielt eene nagedachtenis. Het verledene zou niet zoo machtig kunnen inwerken op eene jonge kunstenaarsziel, meende Ella.

Reeds bijna vier maanden waren, na de opening van de tentoonstelling verloopen. Vier maanden lang had zij zich beraad. En telkens was zij tot het besluit gekomen, dat haar nu tot handelen dreef. Nu moest het uit zijn, dat gedraal.

Zij bestelde een rijtuig en kleurde toen zij den koetsier vroeg of hij, in Bloemendaal, den kunstschilder Städter wist te wonen.

De man had nooit van Städter gehoord.

‘Zie 't dan onderweg te weten te komen. Rijd desnoods eene uitspanning binnen.’

Toen ging de koetsier met logge bewegingen op den bok zitten en deed de veeren van het rijtuig piepen. Het magere paard strompelde over de ruwe keien van 't stationsplein, de victoria stootte geweldig. Maar eenmaal de stad uit, begon Ella het ritje aangenaam te vinden.

Aan beide zijden van den rijweg zongen verscholen vogels; een paar vluchten van vinken gingen, in golvende lijnen, boog door de blauwgrijze herfstlucht.

De naaldboomen geurden. Hier en daar vielen goudkleurige najaarsbladen uit de zacht ruischende kruin van een linde. Herfstdraden hingen over den weg en bleven in Ella's haren vastkleven als te vroeg gekomen zilveren haren, of golfden statig voort op de ijle luchtbaren.

Belangstellend bezag Ella hare omgeving. Had niet heur moeder haar geleerd die hoornen en struiken en bladeren lief te krijgen; had zij niet, met deze, geluisterd naar de dartele zangers daarin; met deze, opgezien naarden heerlijken hemel daarboven; en onder hare leiding niet de kruiden en bloemen uit de streek nader leeren bezien, hunne structuur langzamerhand leeren begrijpen?

En daar was veel anders en maar weinig beter of schooner geworden, in den laatsten tijd, vond zij. Menig luchtig villatje, getuigend tegen den onbekookten smaak des bouwmeesters, hinderde Ella; de verdwijning of versnippering van deze en gene eerbiedwaardige bezitting, constateerde zij met een gevoel van weemoed, ja, van ergernis somwijlen, alsof zij van den kleinmalenden tijdgeest kon vergen, dat deze, uit piëteit voor haar moeders nagedachtenis, in stand liet, wat opgehouden had winstgevend te zijn!

Veel was er toch nog gebleven van vroeger. De grappige uithangborden voor koekwinkels en stallingen, met hun naïeve opschriften en zeer primitieve beschilderingen, die vroeger haar spotlust zoo gaande konden maken; hier en daar eene witte aristocratische huizinge, een stug en deftig hek, een brugje, een oude boom....

Op eens reed de koetsier eene stalling binnen. Gelukkig voor Ella wist men hem daar te beduiden waar Städter woonde, en kwam zij, na een kort oponthoud, vrij.

'Is 't nog ver, koetsier?' vroeg ze.

'Een minuut of tien, denk ik, juffrouw,' was het antwoord.

'Tien minuten!' herhaalde Ella in zich zelve. 'Tien minuten nog tijd om na te denken over hetgeen ik ga beginnen; om met mij zelf te overleggen wat ik doen zal en wat te zeggen; welk voorwendsel ik moet gebruiken.... of, om er toe te besluiten van mijn voornemen af te zien, nu nog, eer het te laat is.'

En weer kwam de vraag bij haar op: 'is 't niet on vrouwelijk wat ik ga doen; is 't niet een aanbieden van mij zelf, dat mij vernederen moet in Anton's oogen; mij minder begeerenswaard moet doen schijnen dan ik vroeger voor hem was?'

Eén oogenblik hoopte zij dat Anton niet thuis zou zijn; dan weer vreesde zij 't; en dan twijfelde zij er weer aan, of zij 't hopen of vreezen moest. Dat stormen en woelen van heur gedachten was in volslagen disharmonie met de rust van hare omgeving. Ella zag weldra dat het dit evenzeer was met het uiterlijke van Anton's woning; want het twijfelachtige drafje van haar paard was in een stappen overgegaan, en spoedig daarna kondigde een: 'h-o-o-o!' aan, dat haar bedenktijd verstreken was.

'Is mijnheer Städter thuis, ouwe dikkerd?' vroeg de koetsier, zoo onbeschoft mogelijk, aan de bejaarde meid-huishoudster der Städters.

'Och, juffrouw, is mijnheer Anton Städter een oogenblikje te spreken, als 't u blieft?' verbeterde Ella, die den koetsier was nageloopen.

'Dat zal bepaald wel,' antwoordde de meid vriendelijk, 'wil u zoo beleefd zijn even binnen te komen, dame?'

Een oogenblik later was de huisdeur achter Ella gesloten.

Haar hart bonsde; heur stem trilde, toen zij vroeg: 'Is mijnheer misschien op het atelier?'

'Jawel, dame.'

'Alleen?'

'Om u te dienen, dame.'

'Mag ik u daarheen dan maar volgen?' zei Ella, die voor alles het bijzijn van Anton's vader wenschte te vermijden.

'O, is u een kennis van den jongenheer Anton, gaat u dan maar mee, als 't u blieft,' en de oude meid ging haar sloffend voor, een trap op, een portaal over....

'Zal ik u aandienen?'

'Dank u, mijnheer kent me heel goed,' antwoordde Ella, ondoordacht. Zij klopte zelf aan de deur.

Slof-slof, slof-slof, slof-slof.... ging haar begeleidster 't portaal weer door, de trap weer af.

Ella moest wat zacht getikt hebben, althans er werd geen 'binnen!' geroepen.

Zij klopte weder, iets harder dan de eerste maal. Nog altijd geene uitnoodiging om binnen te komen.

Ella's wangen begonnen te gloeien. Wat zou dat beteekenen? Zou Anton niet op het atelier zijn - of.... neen, hij moest haar kloppen toch gehoord hebben. Een tijdlang bleef zij besluiteloos staan, niet wetend of ze terugkeeren of de deur van het atelier openen zou.

Terugkeeren was eene dwaasheid, meende ze. Anton wás thuis, en moest binnen kort nog op het atelier zijn geweest. Hoe licht zou zij hem dus kunnen tegenkomen, op den langen weg naar de buitendeur! En gesteld, dat zij hem noch iemand ontmoette, wat dan? Heengaan was te dwaas: de meid roepen?...

Eer zij 't wist, had ze de deur geopend. Voorzichtig gluurde Ella door een kier. Er was niemand. Op heur teenen sloop ze binnen, angstig rondziende, of er wezenlijk niemand was. Zij ging op het uiterste puntje van een stoel zitten, na eerst de deur gesloten te hebben, opdat niemand haar ongezien zou kunnen naderen.

O, nu was ze dus op Anton's atelier, waarvan zij zich zoo vaak, tevergeefs, een denkbeeld had trachten te maken,

Hoe schoon was alles hier gerangschikt; hoe veel hier gedaan met luttel middelen! Heur oogen dwaalden van den eenen hoek naar den anderen, zonder nog lang op de afzonderlijke voorwerpen te rusten. Hier bloemen, een' *Hebé* van Canova omringend, daar de schildersezel, door een vriendelijk pleistergroepje op een tafel geflankeerd; een prachtige *Venus van Milo*, rechts van den schoorsteen; een *Faam*, met een lauwerkrans in de hand, links, en daarboven.... Zag zij goed? Ja, er was geen twijfel aan, boven die V*enus* en die *Faam*, had Anton, in sierlijke letters, op den schoorsteen geschilderd: ‘Blijf haar getrouw!’

O, terecht had zij dus vermoed, dat hij zich een dichterlijken eeredienst had gevormd voor zijne liefde tot haar; de heerlijke schilderij voor háár had geschilderd; dat hij dus wel het eerst had gesproken, en zijne gloeiende kunstenaarsziel smachtte naar een antwoord van de heimelijk teerbeminde!

Haar slapen bonsden, zij duizelde van genot.

‘O, mijn Anton, mijn Anton!’ fluisterde ze meer dan eens, om toch eenigermate lucht te geven aan het alles overweldigende gevoel, dat haar dreigde te bedwelmen.

Met van liefde fonkelende oogen bezag zij die letters, zij kon er zich niet zat aan kijken. ‘Ja, Anton,’ sprak zij zacht voor zich; ‘zij is jou niet minder trouw gebleven, dan jij haar; ze is hier, Anton! hier, op je atelier! Voel je dat niet? Waarom dan nog weggebleven?

Ella stond op om wat tot bedaren te komen; want zij werd bang voor heur eigen hartstocht. Plotseling viel haar oog op eene kleine photografie, keurig omlijst en in een intiem hoekje van de werkplaats gezet.

't Was het portretje van hare moeder, waarnaar zij zoo lang had gezocht. Anton had het dus werkelijk genomen, uit plaagzucht? 't Was niet denkbaar. Geene der vrouwen op het doek ter tentoonstelling geleek op hare moeder; maar toch kon men zien, dat de schilder aan haar had gedacht, bij 't uitwerken van zijne schets. Iets in de uitdrukking

van het gelaat en nog wat kleinigheden, die slechts Ella konden opvallen, deden denken aan de doode.

Maar nu Anton het portretje bezat, nu was het ook waarschijnlijk, dat hij het had teruggezonden in den ongeopenden brief. Als daarin eens niets anders geweest ware?

Zij beefde van angst. Zij had zoo veel gehoopt, even te voren!

Ella snikte luid, zich zelf niet meer beheerschend....

Anton was inderdaad even het huis uit. Hij had zijn vader, wiens gezicht al slechter en slechter begon te worden, naar het prieeltje in den tuin gebracht.

Een zonnestraal, die hem over de handen gleed, onder 't werken, had hem dit plannetje ingegeven. De oude Städter moest verzorgd worden als een kind, door zijn kind, en werd verzorgd als door eene moeder.

De schilder had een oogenblikje met hem gepraat, had hem getroost en er zich over verontschuldigd, dat hij hem alleen moest laten. Daarna was hij, fluitend, naar boven gegaan. Bij de deur van zijn atelier gekomen, hoorde hij snikken.

Zachtkens opende hij haar.

Ella! Wat moest dat beduiden?

Hij raadde 't. Zijn vader had juist geoordeeld.

Wat nu? Wat moest hij doen, wat zeggen, als hij binnenging?

Hij kuchte, kuchte nog eens en nog eens om haar te waarschuwen en zich zelf tijd tot nadenken te geven.

Ella hoorde hem, schoof een stoel voor het raam, staarde naar buiten. Zij begreep nu wel, dat zij niets meer te hopen had en nam zich voor waardig te blijven.

Toen ging de schilder binnen, met eene diepe buiging.

Ella, die zijn gelaat strak zag staan en pijnlijk, raadde, hoe hij door die buiging wilde toonen, dat er voor haar geene liefde woonde in zijne ziel.

Maar tevens voelde zij zich sterk genoeg om den geliefde alles te zeggen wat er in haar omging. Zij had er behoefte aan zich nu niet aan te bieden, neen, maar toch te spreken over hare liefde en over haar leed. Zij moest dit doen om niet verkeerd door den jongen man te worden beoordeeld, die nu, zelf ontsteld en bedremmeld, naar haar stond te kijken, verlegen voor haar en voor zich zelf.

Ella zag hem voor de laatste maal en het deed haar innig leed, Anton met koude stem te hooren vragen:

‘Juffrouw, waaraan heb ik de eer van uw bezoek te danken?’

Waarom begroette Anton haar zoo stijf? Was er dan niets overgebleven van de vriendschap, die hij voor haar gekoesterd had, niets dan de bittere nasmaak, misschien?

‘Laat mij u vragen, mijnheer Städter, of u, van hetgeen er tusschen ons en vooral tusschen mijn vader en u is voorgevallen, mij een verwijt maakt.’

Anton begon hoe langer hoe verlegener te worden. Als alle artisten, was hij zeer onhandig bij onverwachte ontmoetingen. Man in 't atelier, bleef hij kind daarbuiten. Hij stamelde:

‘Neen, juffrouw, volstrekt niet. Maar uw bezoek, zoo onverwacht....’

‘Verrast u onaangenaam?’

‘Dat volstrekt niet. Maar ik had niet gedacht, dat mijnheer van Straaten....’

‘Papa weet niet, dat ik hier ben,’ zei Ella snel, hevig blozend. ‘Ik ben hier niet gekomen alleen om te vragen hoe u over mij denkt, mijnheer Städter....’

‘Maar om het portretje van mevrouw uwe moeder terug te vragen, dat begrijp ik. U weet misschien niet, dat ik het u teruggezonden heb, maar het couvert, waarin ik het had verzonden, ongeopend weer thuis kreeg. Deze grofheid werd me aangedaan namens u, juffrouw. Ik moet dus veronderstellen, dat de heer van Straaten u van mijne schuld heeft overtuigd, indertijd. Natuurlijk blijft het te uwer beschikking. Vergun mij u te zeggen, dat ik er aan hecht, aan dat portretje. Met wat u mij verteld hebt van uwe moeder, heeft het mij mijne eerste bekroonde schilderij geïnspireerd.... na mijn vader, natuurlijk, want wat ik voel van de liefde tusschen ouder en kind, heb ik aan hem te danken. Vandaar dat ik het trouw bewaarde en steeds vóór mij wilde hebben in mijne werkplaats. Maar ik zal 't u vandaag nog terugzenden.’

‘Doe het niet, mijnheer Städter. Houd het gerust. Laat het hier blijven in uw atelier, laat het u herinneren, dat uw eerste doek, voor een heel klein deel, heel, heel klein deel, werd wat het is.... door onzen omgang.’

Anton kleurde. Ella ging voort, nu opgewonden doorsprekend, alsof zij angstig was in de rede gevallen te worden:

‘Neem het aan als een geschenk van eene jonge vrouw, die u.... liefheeft om uwe groote gaven als mensch en als kunstenaar. Dat het u geluk aanbrenge, mijnheer Städter. Dat het u welga, in alle opzichten, beter dan mij. En denk eens aan me, in vriendschap als u dat mogelijk is.’

Getroffen zag Anton het meisje aan. Hij was nu niet verlegen meer, niet langer onthutst. Hij gevoelde dat daar eene groote ziel zich voor hem opende, en dat hij blikte in die ziel vol hooge liefde voor hem. En hij wilde wederliefde voor haar voelen, maar vond slechts eerbied, diepen eerbied; want Ella scheen hem een hooger wezen toe, eene verschijning, een droombeeld.... Was het wel waar, dat hij haar niet liefhad?

‘Ella,’ fluisterde hij, ‘blijf aan mij denken als aan den besten, offervaardigsten vriend, dien je op de wereld hebt. God! ik wou je kunnen toonen hoeveel vriendschap ik voor je voel, hoe graag ik je van dienst zou willen wezen. Ga zoo niet heen, niet zoo bedroefd. Ik ben ook diep treurig, zie je wel, Ella, diep treurig omdat ik den schat, dien je mij aanbiedt, niet nemen kan.’

‘Ik bied niets aan, mijnheer Städter,’ antwoordde Ella, schreiend van ergernis.

Toen zwegen zij eene poos.

Eindelijk durfde Städter weer spreken.

‘Mag ik u, ter herinnering aan onze.... oude vriendschap, deze schilderij aanbieden?’

Hij schoof een gordijn weg.

Ella viel in een stoel neer:

‘Moeder!’

Voor eenige seconden vergat zij den schilder.

Ja, zoo placht heur onvergetelijke moeder haar,

stralend van liefde, in de oogen te zien, zoo zag zij de dierbare doode voor zich, als zij droomde van de schoonste oogenblikken uit hare kinderjaren. Zóo.... neen, niet zoo schoon toch, niet zoo verheven.

Een droom, veredeld en tot blijvend kunstwerk gemaakt door eene verwante ziel. Dat was voor haar, Antons schilderij.

Lang bleef Städter onder den indruk van hare bewondering.

Maar zijn schildersoog werd gestreeld door de heerlijke vormen van het jonge meisje vóór hem. Ella was schoon. Hij moest, zijns ondanks, zien naar die rijkgolvende lijnen van rug en hals, naar dien vollen boezem, naar dat regelmatig en toch zoo zacht gezichtje, zien in die tintelende oogen....

Met één woord kon hij haar ontrukken aan hare bewondering. Ééne beweging - en zij zou in zijne armen vallen, overgelukkig, voor altijd gevend hare rijke ziel vol liefde voor den kunstenaar.

Maar dat woord, die beweging zouden logens zijn. Hij had Ella nooit liefgehad. Hij zou haar niet zoo kunnen beminnen als zij recht had bemind te worden.

Doch ze was zoo schoon, zoo begeerlijk, zoo rijk....

Ja, juist. Zoo rijk.

Toen hij daaraan dacht, aan Ella's rijkdom, in verband met zijn gebrek aan waarachtige liefde voor het meisje, werd Anton kalmer.

Hij mocht haar niet voorliegen. Hij mocht zich zelf niet misleiden....

Eindelijk stond Ella op.

‘Vaarwel, Anton. Vaarwel.’

Hij nam hare hand en drukte die lang en innig.

Weer kwam die booze begeerte over hem.

‘Een enkelen kus?’ smeekte hij.

Maar zij bloosde hevig, trok hare hand terug en snelde het atelier uit.

Anton schelde.

Toen viel hij in Ella's stoel neder, slap van vermoeidheid, als ontspierd.

En hij schreide als een kind van overspanning, van spijt, voor één oogenblik.

Eenige seconden later, rolde een rijtuig over den straatweg.

‘Weg!’ riep hij toen. ‘Voorbij!’

Zijn oog viel op den schoorsteen:

‘Blijf haar getrouw,’ las hij, overluid.

‘Blijf háár getrouw - en u zelven!’

Een Spaansch wijnhuis.

Ieder land heeft zijn eigenaardigheden.

Holland heeft zijn koffie-, bier- en jeneverpaleizen; de zuidelijke landen daarentegen roemen op hun wijnhuizen. Een wijnhuis, bij ons iets deftigs, iets voor de groote lui, is daar een gewone volksinstelling; de vrachtdrager, de koetsier, de landman treedt er binnen en drinkt er een glas wijn, even zooals zijn collega's bij ons hun borreltje, hun kop koffie of glas bier zouden drinken.

't Is of alles bij de zuidelijke broeders eenige tonen hooger gestemd is dan bij ons: zie nu, zoo'n wijnhuisbezoeker en het hem bedienend kellnerinnetje eens aan! Zij

drinken en schenken wijn inplaats van bier of schiedammer. Zij zijn gekleed als bij ons op een maskerade; hun namen klinken te mooi voor ons om in boeken gebruikt te worden, Alonso, Pedro, Rosario, Dolores. Wie kan het zeggen? Maar mooi klinkt het in elk geval en kleurrijk, bont is het zeker ook; bij ons is alles fletser, flauwer, eenvoudiger maar - het kan ook dikwijls beter lijden van nabij bekeken te worden. De wijn is dikwijls zuur en wrang, lang zoo pittig en zuiver niet als ons bier, de kleederen zijn misschien heel mooi geweest in hun tijd, en op een afstand voldoen zij nog wel, maar van nabij bekeken valt er nog al wat op af te dingen, en zoo gaat het met heel veel.

't Eene weegt tegen het andere op, en hoogst onverstandig en onpractisch handelen zij, die, omdat de schijn hun aantrekkelijker voorkomt in een vreemde omgeving, alles in hun eigen kring afkeuren en er den neus voor optrekken.

Wie weet hoe 't andere hun zou tegenvallen, als zij veroordeeld waren, daar dag aan dag mede om te gaan!

Gastronomische neigingen van beroemde mannen.

Cartesius (Descartes) at eens aan tafel van zijn beschermer, koning Christiaan van Zweden, toen hij door een hoveling, die zag dat de groote wijsgeer de uitgezochte gerechten dapper aansprak, op de volgende wijze werd aangevallen:

‘Wat zie ik? Ik heb altijd gemeend, dat philosofen het beneden hun waardigheid achtten, zich met lekkere beetjes bezig te houden. Tot mijn verrassing zie ik, dat een man der wetenschap ten opzichte van spijzen ook de zwakheden van andere stervelingen deelt.’

Cartesius antwoordde den zweedschen spotter zonder het stukje getruffeerde pastei, waarmede hij bezig was, ter zijde te leggen:

‘Waarom zou een geleerde zijn smaak niet mogen hebben? Want 't is toch niet denkbaar, dat de alwijze Schepper, de goede dingen alleen voor domkoppen geschapen heeft.’

Dit gezichtspunt van den franschen philosoof hebben de beroemde mannen vóór en na hem gedeeld. Zij hebben in hun grootheid niet gevreesd er gastronomische liefhebberijen op na te houden en deze oprecht te bekennen.

Zoo verschillend als het geestelijk streven dier mannen was, zoo uiteenloopend was ook hun smaak. Een der voornaamste fijnproevers was ongetwijfeld de bekende vorst Puckler-Muskau. De evenzoo geestige schrijver als bekwame tuinaanlegger bezat de zeld zame gave met verstand te eten; hij beschouwde het eten niet als een noodzakelijkheid, die werktuiglijk verricht wordt; hem strekte het waarlijk tot genot. Aan tafel hield hij over de aanwezige gerechten, in welker keuze hij zeer moeilijk was, grondige beschouwingen. Zijn voortreffelijken smaak hield van afwisseling, wat men van Schopenhauer niet zeggen kon. De bekende pessimist verteerde alles, en alles smaakte hem. Een stevige eter als hij was, dwong hij dikwijls zijn maag de ongelijksoortigste spijzen tegelijk te verduwen. Zoo hij eenige voorliefde deed

blijken tot zekere spijzen, dan was het voor zuren en onverteerbaren kost.

De dichter van het ‘Verloste Jeruzalem’ daarentegen, streelde zijn gehemelte het liefst met ingemaakte en gesuikerde vruchten, met marsepein en andere zoetigheden. Zelfs salade placht Torquato Tasso slechts sterk gesuikerd te eten.

Geheel anders at de geleerde Melanchton. Toen hij in Tubingen studeerde, doopte hij zijn vleesch gewoonlijk in gerstensoep, waarvan hij een groot liefhebber was. Bovendien hield hij van kleine visschen, groenten en brijachtige spijzen, terwijl groote visschen en vleeschgerechten niet met zijn smaak overeenkwamen.

Eginhard, de geschiedschrijver van Karel den Groote,

EEN SPAANSCH WIJNHUIS. Naar J. Phillip. (Zie blz. 88.)

verhaalt ons, dat de Franken-koning gaarne gebraden vleesch, vooral wildbraad, at, hetwelk de jagers aan spitten moesten voordienen.

Een even groot vriend van gebraden vleeschspijzen was de dichter en staatsman Chateaubriand, maar slechts als zij goed gekruid en van prikkelende bijgerechten voorzien waren, genoten zij zijn vollen bijval. Evenals zijn landsman en broeder in Apollo, Alexander Dumas, legde de schrijver van Atala zijn proeven af in de keuken, en met dezelfde hand, die anders den degen of de pen voor de zaak der Bourbons voerde, schiep hij het naar hem genoemde gerecht, een uitstekend bewijs voor zijn liefhebberij.

Van een royalist tot een Bourbon is het slechts een schrede: Hendrik IV van Frankrijk was een hartstochtelijk liefhebber van oesters. Ook meloenen genoten zijn gunst. Beide spijzen gebruikte de koning in zulk een hoeveelheid, dat hij tengevolge daarvan dikwijls aan indigestiën leed.

Aan dergelijke onmatigheid maakte ook Napoleon I zich schuldig. Hij verslond alle maaltijden met begeerige haast. Het merkwaardige daarbij was echter dat de keizer dikwijls een uur na het diner niet wist of hij reeds gegeten had. Dit is wel eenigszins hierdoor te verklaren, dat de groote Corsikaan vooral gaarne soepen at, die, zooals men weet, de maag spoedig bevredigen maar evenzoo snel verteerd zijn.

De koning van Zweden, Karel XII, die door zijn avontuurlijken aard den banneling van Sint Helena vrij na verwant was, toonde zich, wat voeding aangaat, het

tegenovergestelde van Bonaparte; hij kon voor een model van eenvoud en soberheid gelden. Voor zijn lichamelijke behoeften was een maaltijd van geroosterd spek, brood en licht bier voldoende. Nooit dronk hij wijn. Ook Jozef II zag in een matigheidsbui van het gebruik van wijn af. Een tijdgenoot van Jozef, de groote Frederik van Pruisen, toonde zich minder eenvoudig op het punt der voeding, hoewel hij in de keuze daarvan zich tamelijk onverschillig toonde. Vette pasteien en polenta (Italiaansche soep) genoot hij bij voorkeur, ook koeken en meloenen stonden goed bij hem aangeschreven. Zijn vriend, de spotzieke Voltaire, heeft bewezen, dat men, ondanks het drinken van veel en sterke koffie, toch oud kan worden, want hij bereikte een ouderdom van vier en tachtig jaar.

Klopstock was bij al zijn godsdienstigheid en de

verhevenheid zijner Muze toch een mensch, die het aardsche genot behoorlijk wist te waardeeren.

De dichter van den 'Messias', interesseerde zich niet alleen voor jonge meisjes, hij hield er ook van zijne maag evenals zijn hart te verkwikken met wijn en truffels. Gaarne at hij ganzenlever- en truffelpasteien, welke neiging zijn smaak alle eer aandoet. Dagelijks dronk hij een flesch franschen rooden wijn, somwijlen bespoelde hij ook zijn zalm en gerookte vleeschspijzen met Rijnwijn.

Vorst Talleyrand Périgord herinnert reeds door zijn naam aan zijn lievelingsspijze. Zooals men weet is de zuid-fransche landstreek Périgord het vaderland der smakelijke truffels, en de grootste diplomaat van zijn tijd hield bijzonder veel van de geurige champignons uit de bosschen van Dordogne.

Wieland dreef het hartstochtelijk verlangen naar koek en ander gebak tot waren snoeplust. Ook wist hij gedurende zijn verblijf bij Bodmer in Zürich de Alpenforellen naar waarde te schatten. Volstrekt niet verwend werden Lessing en Kant. Het lievelingsgerecht van den beroemden dramaturg zoowel als van den Koningsberger philosoof waren linzen. Kant was een vereerder van krachtige, eenvoudige kost, die hij tamelijk langzaam en zeer matig tot zich nam, zoodat hij verscheidene uren aan tafel doorbracht. Ook zuurkool met spek en erwten stonden bij hem in hooge gunst. De dichter Matthisson deelde laatstgenoemde neiging des wijsgeers; ook hij deed zich gaarne te goed aan erwten of witte boonen en het liefst met gepekeld varkensvleesch.

Als Blumauer een groot liefhebber is van alles wat 'zwijn' heet, zoo komt deze zucht gedeeltelijk recht treffend overeen met zijn dichterlijke individualiteit. Zijn voorliefde tot zwijnenvleesch spreekt de dichter van den vermomden 'Aeneas' uit, door een ode aan de dieren van den goddelijken zwijnsherder Eumaus te wijden, en den lezer, die met dit cynische product kennis maakte, omwaait een geur van modern naturalisme.

Heinrich Heine bezingt herhaaldelijk in hoogdravende verzen het oostersche gerecht Schalet als zijn lievelingseten. Er hoort nu juist een geest van contradictie als van Heinrich Heine toe om deze onverteerbare, met vet en uien overladen spijs smakelijk te vinden. Jean Paul verheugde zich als een kind op zijn lijfgerecht, dat uit eierkoeken en gestoofde vruchten bestond. Ook Schiller hield van ooft. In zijn schrijftafel vond men ten allen tijde een menigte rotte appelen, die de dichter onder het werken oppeuzelde. Het is buiten twijfel, dat de scherpe geuren der overrijpe vruchten zijn geest opwekten. De trichinen had men in den tijd toen Schiller in Stuttgart leefde, nog niet ontdekt maar, zelfs wanneer dit het geval ware geweest, zouden de noodlottige diertjes den dichter der 'Roovers' er moeilijk van afgebracht hebben alle avonden een groote portie rauwe ham te eten.

Nog velen zou men kunnen noemen aan wier beroemde namen zich een kleine gastronomische zwakheid vastknoopte. Horatius wist de oesters van Cumaea en Baja even hoog te schatten als Crebillon en Alexander Dumas die van het Kanaal. Goethe had met de vrouwen, die hij nog als grijsaard hartstochtelijk vereerde, niet alleen de liefde tot rozen en champagne gemeen, hij at als alle dames gaarne aardbeien. Ja, de zoozeer geliefde dichter, die zoo menige bloem brak, verstond het ook al het geurige hoog te schatten.

Ook in dit opzicht heeft het nageslacht den dichtervorst tot voorbeeld gekozen en helaas! zelfs overtroffen; want ons zenuwzwak, te verfijnd en verweekelijkt geslacht

is dol op genot en de materialistische mensch uit onze dagen is er ver af een Diogenes te zijn.

De ijsdam bij Scheveningen.

Dante zegt: 'Er is geen grooter leed dan het terugdenken aan voorbijgegane vreugde, in tijden van ellende.' Het omgekeerde is even, zoo niet meer, waar. Geen grooter genot, dan in dagen van blijdschap zich doorgestane ellende te herinneren.

Zie nu eens rondom u heen, de zon schijnt vroolijk en helder aan een hemel, die er niet aan schijnt te denken ooit zijn blauwe kleur af te leggen, er gaat een adem geurig en versterkend door de lucht, 't is of alles in bosch en veld geheimzinnig aan het werken is, of de sappen opstijgen in boomen en planten, of de knoppen zwellen en de blaadjes van verlangen trillen, om hun zwakke hulsels door te breken en zich ook te koesteren in den heerlijken zonneschijn en in het koele zuidenwindje.

Schijnt dan de booze, barre, grimmige winter, dien wij doorgeworsteld hebben, nu geen bangen droom?

Met welk een zucht van verlichting herinnert men zich niet de ellende van allerlei aard, die de norsche koning in zijn stoet met zich voerde!

Wie denkt niet aan verkoudheden, die maar niet wijken wilden, aan tochtige ramen, aan niet trekkende kachels, aan ijsbloemen, die maar niet verdwijnen wilden, aan bevroren waterleidingen, aan donkere, eindelooze avonden, inplaats van door het vroolijke gas, slechts door walmende petroleum, of olielampen, of door weifelende kaarsvlammen verlicht?

Wie kan zich voorstellen, die de koesterende streelingen voelt van het zoele windje, dat eenige weken te voren een andere wind onbarmhartig ons als met scherpe naalden in het aangezicht prikte, wie kan nu nog begrijpen, die het zonnetje zich coquet ziet spiegelen in het zacht rimpelende water van grachten en rivieren, dat zoo kort te voren een booze geest dat zelfde water in boeien had geslagen, dat èn handel èn scheepvaart geschorst waren, en als een dreigend spook ontbering, door eetwaren- en kolennood, in het verschiet dreigde?

Maar neen, nu is alles voorbij! Voor velen was de winter niets anders dan een seizoen van roode neuzen en pijnlijke winterhanden, van veel geld uitgeven, veel ellende doorstaan zonder eenig genot, maar nog anderen zijn er, die, hoewel dankbaar en blijde de nadering begroetend van de zoete lente, toch niet met enkel huivering en afschuw aan den geleden winter terugdenken. Voor hen was het barre jaargetijde toch nog rijk aan vreugde van allerlei aard. Niet alleen zij, die sedert jaren zich niet zoo geheel en al over konden geven aan het ijsvermaak, aan schaatsen rijden, aan arren, aan verre tochten, wijden aan sneeuw en ijs dankbare herinneringen, maar ook zij, die zich slechts verlustigen mochten aan de

eigenaardige schoonheden van winterlandschappen, aan onafzienbare velden schitterend van de blauwwitte sneeuw, aan boomen en huizen, geestig versierd door het brooze rijp, aan toovertuinen vol pracht en glans, en dan vooral aan de grillige luimen van den winterkoning, daar waar hij al spelend met de golven der zee, ook deze wilde dwingen zich aan zijn wetten te onderwerpen.

Maar neen! de zee, de groote, open zee liet zich niet beheerschen; wel stond zij toe dat de golfjes, die zij naar het land zond om de kust te liefkoozen, daar bleven, zich verstijfden en verkilden, zich op elkander stapelden tot een hoogen muur, doch zij zelf bleef vrij en ongetemd.

Langs de geheele kust door de Noordzee bespoeld, verhief zich een hooge dam van ijs, glinsterend van witheid, een soort van kristallen muur, nergens echter zoo hoog en fraai als bij onze eerste badplaats, die, 's zomers reeds zoo bevoorrecht, ook nog des winters al haar zusterbadplaatsen naar de kroon der schoonheid stak.

De ijsdam bij Scheveningen werd door velen gezien en bewonderd; hun, die dit voorrecht niet hadden, bieden wij in beeld deze herinnering aan van den gedenkwaardigen winter van 1890/91.

Het raadsel van Eishausen.

I.

Den 28en November 1837 bewoog zich een lijkstoet op den straatweg die van het dorp Eishausen voerde naar het thuringsche stadje Hildburghausen.

Het was zes uur 's morgens, fakkellicht verstrooide de duisternis, die den weg omhulde; slechts twee wagens rolden langzaam en treurig de straat af; op den voorsten stond de lijkkist, door zes dragers begeleid, in den achtersten zaten een paar bedienden en eene oude vrouw. Voor een eenzamen tuin op een berg hield de stoet stil, en op de schouders der dragers werd de baar de hoogte opgedragen, om hier in privaten grond in de diepte te worden neergelaten.

Wie was de doode, wie geen naastbestaande de laatste eer bewees, over wier lijkbaar geen priester een laatsten zegen uitsprak? Niemand uit den lijkstoet wist het, niemand kende naam of afkomst der overledene.

Men wist alleen dat het eene vrouw was, en verder dat zij sedert 27 jaar in het kasteel Eishausen een eenzaam leven leidde aan de zijde van een man, die zijn en haar leven in een ondoordringbare duisternis hulde.

Men vermoedde dat deze menschen uit hooge kringen afkomstig waren, maar men wist niet hoe zij heetten, wat hen in deze eenzaamheid had gedreven, wat gedurende tientallen van jaren achter de dikke muren, de gegrendelde poorten, de gesloten vensters van het kasteel was voorgevallen.

Men was er aan gewoon geraakt het geheim der beide eenzamen te eerbiedigen, omdat het Hof en de overheden der hertogdommen Hildburghausen en Meiningen het ook schenen te respecteeren. Geen der burgerlijke en kerkelijke overheden kenden van naam, afkomst en levenswijze der geheimzinnige slotbewoners nadere bijzonderheden dan het volk. Zelfs het Hof, dat beiden met een onderscheiding behandelde zooals men slechts personen bewijst, die op de hoogste rangen der maatschappij staan, scheen niet in de geheimen van dit zonderlinge paar te zijn ingewijd.

Het volk noemde hen niet anders dan den Graaf en de Gravin, hoewel men wist dat zij niet getrouwd waren, of men noemde hem ook 'Der Pfaffel', daar alle postverzendingen aan het betooverde slot luidden: Den Graaf Vavel de Versay.

Verborg zich een geheim achter de muren van het slot, een misdaad, waarvan men den sluier niet durfde oplichten, daar hooge personen, ja zelfs personen van koninklijken bloede daarin een rol speelden?

Of hadden zich slechts twee levensmoede menschen hier levend begraven, om in de eenzaamheid hun teleurstellingen en verdriet te vergeten?

Was de graaf de cipier der schoone dame, die slechts door weinige menschen was gezien geworden en dan nog steeds gesluierd? Of was hij de deelgenoot harer ellende, de vrijwillige martelaar voor de eer eener hooggeplaatste vrouw?

Beide meeningen vonden aanhangers; geen echter kon op zekerheid aanspraak maken, want de graaf gunde geen vreemdeling toegang in zijn slot, veroorloofde geen bediende het kasteel te verlaten, en wees zelfs de overheden beslist terug als zij hem verzochten zich te legitimeeren; een hertogelijke vrijbrief had hem daarvan vrijgesteld, een eigenaardig voorrecht dat ons tegenwoordig bijna onmogelijk toeschijnt.

Al deze omstandigheden getuigen er voor dat beide kluizenaars de stomme getuigen waren van een ontzettend, politiek geheim. Het geheim der Dame van Eishausen heeft evenveel zoo niet meer recht op de belangstelling der nakomelingschap als dat van het IJzeren Masker; hetzelfde ondoordringbaar geheim, dat wellicht nooit zal opgeheven worden, bedekt beide personen, en haast ongelooflijk schijnt het ons toe, dat nog geen halve eeuw ons van deze geheimzinnige geschiedenis scheidt.

Eenige hoven van Europa schijnen de oplossing van het raadsel te kennen; sommige schrijvers brengen het met den bekenden vondeling Kaspar Hauser in verband; zeker is het dat de knaap door den in zijn tijd zoo beroemden d e t e c t i v e Eberhard in het slot Eishausen gebracht werd. Wellicht om herinneringen uit zijn jeugd in hem op te wekken? Hoe kwam men er echter toe hem daar te brengen? De proef scheen geheel te mislukken en wierp geen licht op de geheimzinnige afkomst van het gevonden kind, maar toch, de omstandigheid dat Eberhard van hooger hand bevel kreeg het geheimzinnige kasteel met den knaap te betreden, geeft veel te denken.

Nu was een der beide medespelers van het stille drama van Eishausen gestorven.

Was haar dood een natuurlijke geweest? Niemand kan het zeggen, zoozeer had men zich gewend aan de geheimzinnigheid in en om het slot, dat men niet eens durfde vragen, waarom de graaf geen dokter aan haar ziekbed had geroepen.

Zij stierf zonder geneeskundigen of geestelijken bijstand. Lange jaren geleden was de kamerdienaar

van den graaf in het kasteel gestorven, een oude man, even geheimzinnig als zijn meester, even stom en teruggetrokken van de buitenwereld. Den 6en April 1817 stierf hij, 73 jaar oud, aan waterzucht, volgens het doodenbriefje. Maar wie heeft dit verzekerd? Eenmaal liet de graaf een dokter komen bij het ziekbed van zijn bediende, maar later niet meer. Hij was blijkbaar in leven en dood zijn meester onderdanig, misschien zijn medeschuldige, en toch wist men dat ook hij de dame nooit ongesluierd had mogen zien. Hij bediende het paar bij hun maaltijden, maar hij mocht de spijzen slechts in de voorkamer neerzetten, waar de graaf ze in ontvangst nam, om ze in de vertrekken der gravin te brengen.

De kamerdienaar vervulde ook de betrekking van koetsier; maar hij moest de dame als zij, zwaar gesluierd in het altijd dicht gesloten rijtuig stapte,

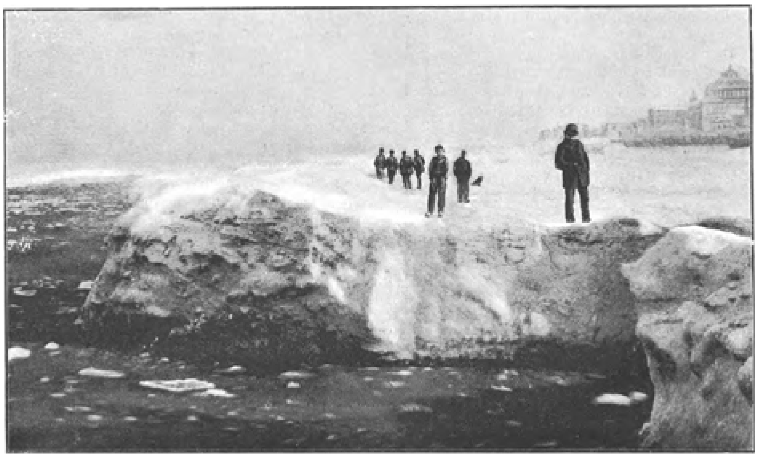

DE IJSDAM BIJ SCHEVENINGEN. (Zie blz. 90.)

sluierd gezien heeft en meer dan een ander iets wist van de geheimen van het slot, in omstandigheden overleed zeer veel gelijkende op die, waarin Squarre stierf. Zij was 60 jaar oud toen zij den 9en Febr. 1843 overleed, ook zij wilde spreken zonder dat de graaf haar deze verlichting wilde toestaan, en zij scheen eveneens met een zwaren last op de ziel in het graf te dalen.

Toen de gravin stierf, verlangde het kerkambt beslist van den graaf nadere bijzonderheden om in het doodenregister te kunnen opteekenen; hij wees echter dit verzoek verontwaardigd af, maar de ambtenaren stonden op de vervulling der formaliteit, en zoo was de geheimzinnige man gedwongen, voor het eerst sedert dertig jaar, met namen en data voor den dag te komen.

De sluier, die over Eishausen lag, werd hierdoor echter volstrekt niet opgelicht; hij scheen zelfs nog steeds den rug toedraaien. En toch, wat beteekenden de vreeselijke doodangsten, waarin men vernam dat de kamerdienaar Philip Squarre gestorven was? Herhaaldelijk had hij, die een katholieke Zwitser was, om den bijstand van een priester gevraagd, maar de graaf weigerde den stervende de vervulling van dien laatsten billijken wensch; toen smeekte hij den evangelischen predikant van het plaatsje hem een geheime biecht af te nemen, waarvan de graaf niets weten mocht, maar deze weigerde, en de ongelukkige stierf in radelooze wanhoop.

Was met dezen trouwen, onverdachten dienaar de laatste getuige van het geheim of de misdaad uit de wereld gescheiden?

Het schijnt van niet.

Want het staat even vast dat de dienstmaagd, Katharina Schmidt, die tweemaal de 'Gravin' ongedichter te worden neergehaald, want als eerste voorwaarde stelde de graaf dat men hem beloven zou de opgaven, die hij doen moest, geheim te houden tot zijn eigen dood, en zonderling genoeg, bewilligde het kerkambt hierin; toen men echter na den dood des graven het register nazag, geloofde niemand aan hun waarheid.

Daar stond niets anders dan:

'Sophia Botta, ongehuwd, uit Westfalen geboortig, 58 jaar oud.'

't Is echter ondenkbaar, dat een eenvoudige burgervrouw, die niemand kende en wier naam niemand aanging, zoo veelbeteekenend moest zijn om, ten koste van de grootste scherpzinnigheid, ontzettende geldmiddelen en ongehoorden zielsdwang, dertig jaren lang van de wereld te worden afgesloten.

Een man, die blijkbaar tot de hoogste rangen der maatschappij behoorde, zou toch zonder dringende

LEVE BRUID EN BRUIDEGOM! Naar Rich. Lotter.

noodzakelijkheid, zijn geheele leven niet geofferd hebben aan een onbekend meisje uit een westfaalsch stadje.

En zelfs als deze noodzakelijkheid er geweest ware, zouden het Hof en de autoriteiten van Hildburghausen niet met zooveel kieschheid het hoogst geheimzinnige, verdachte drijven ten wille van iemand van lage afkomst hebben toegelaten. Is het dan niet veel waarschijnlijker dat de graaf, die dertig jaar lang met zooveel energie het geheim had bewaakt, ook na den dood zijner gezellin zijn diplomatiek talent niet verloochende, maar opgaven deed die de duisternis niet verlichtten maar nog ondoordringbaarder maakten? Bovendien bezat men eenige aanduidingen, welke de vermoedens een geheel andere richting deden inslaan. De kamenier Vöth had zich met geestdrift uitgelaten over eenige kostbare voorwerpen in de kamers der Dame, en daarbij opgemerkt dat haar linnengoed en cassetten met drie leliën geteekend waren, welke men als de Bourbonsche erkende.

Ook vernam men dat eens, gedurende het verblijf der beide geheimzinnigen in Wurtemberg, de graaf met de dame was gaan wandelen, en dat de gravin haar sluier achterover had geslagen, toen het zoontje van den geheimraad Krauss aan den weg speelde. Zij schrikte zeer, toen zij het kind bemerkte, had hem met de hand over het haar gestreken en zich toen haastig weer gesluierd. Toen de knaap onder de teekenles eens de portretten der Bourbons zag, wees hij op het portret der hertogin van Angoulême, dochter van Lodewijk XVI, en zeide:

‘Dat is mijn gravin Vavel.’

Zeker had zij op dien titel geen aanspraak, want de graaf verzekerde herhaaldelijk dat hij ongetrouwd was. Maar had hij zelf wel op dien titel recht?

Weer bewoog zich een lijkstoet van het kasteel Eishausen naar Hildburghausen.

Het was den 8sten April 1845, zeven en een half jaar na den dood der gravin; dezen keer was het de graaf, dien men op bijna tachtigjarigen ouderdom ter aarde bestelde; zijn lijkstoet was langer dan die van zijn geheimzinnige levensgezellin.

De weeskinderen van Hildburghausen bewezen hem de laatste eer; de predikant dier plaats sprak den zegen over zijn stoffelijk overschot uit en prees hem als een held en martelaar, een man, die ‘aan het land slechts bekend was door zijn weldaden.’

Nu werd er huiszoeking bij hem gedaan en daar bleek het dat de overledene geen graaf Vavel de Versay geweest was, maar een H o l l a n d e r , Leonardus Cornelius van der Valk genaamd, den 22sten September 1769 te Amsterdam in een katholieke kerk gedoopt.

Verder vond men veel verscheurde en verbrande papieren, die niets verrieden, en een 13-tal brieven, door een dameshand geschreven, en gericht aan L.C. van der Valk; zij waren in het fransch geschreven en duidden een zeer vertrouwelijke verhouding aan; zij waren onderteekend: Angès Berthelmy, née Daniels uit Le Mans, en waren 1798 en 1799 gedagteekend.

Doch ook zij brachten niet veel licht aan; het was zeer onwaarschijnlijk dat de graaf zijn met zooveel zorg bewaard geheim, na zijn dood zou prijs geven, en veel gemakkelijker aan te nemen dat hij de werkelijk belangrijke documenten vernietigd had, en de onschuldige brieven van zekere Angès Berthelmy naliet om de nieuwsgierigheid op een nieuw dwaalspoor te brengen.

Een menigte legenden weefden zich na 's graven dood om de geheimzinnige gestalten; dichtkunst en pers maakten zich van hen meester, en allerlei avontuurlijke

verhalen werden over hen verzonnen. Ongetwijfeld, na het IJzeren Masker, was de graaf de geheimzinnigste figuur der wereldgeschiedenis.

Doch hoeveel moeite men ook gedaan heeft, de duisternis rondom den hollandschen graaf is nog even ondoordringbaar als op den dag van zijn dood, en aan de ijverigste pogingen van de scherpzinnigste navorschers is het niet mogen gelukken het verder te brengen dan tot gissingen, die elken vasten historischen grond missen.

II.

Ziehier wat er met zekerheid van hun levensloop bekend is:

In Februari 1807 verscheen het geheimzinnige paar in Hildburghausen; een dichtgesloten rijtuig hield stil voor het hotel 'Englischer Hof', een deftige in woorden en gebaren afgemeten heer stapte er uit met een zwaar gesluierde dame, die altijd zwijgend en ongenaakbaar bleef; een oude maar krasse kamerdienaar behoorde bij het reisgezelschap, waarover zulk een geheimzinnig, zwijgend, somber waas hing, dat geen kleinsteedsche nieuwsgierigheid het durfde te doordringen.

Binnen korten tijd wisselden de vreemdelingen tweemaal van kwartier uit kleingeestige beweegredenen; niemand mocht hunne kamers betreden, een handwerksjongen, die ongeroepen binnendrong, werd door den graaf met een pistool in de hand weggejaagd; over het minste gedruisch op straat en in huis werd door den vreemdeling dadelijk geklaagd.

Dagelijks reed het paar uit, maar steeds in hun eigen met gordijnen afgesloten rijtuig; den koetsier, die de huurpaarden mende, was het streng verboden naar de rijdenden om te zien; bij contract had de graaf bedongen dat bij het instappen alle blinden, die op de binnenplaats uitkwamen, gesloten moesten zijn.

De kinderen boorden zich gaten in de blinden en zagen dat de graaf, in fransche hofkleeding met den hoed in de hand, eerbiedig buigend de dame in het rijtuig voerde.

Plotseling verdwijnen de reizigers voor dagen of weken, en komen dan even plotseling terug; later heeft men kunnen nasporen dat zij zich in Frankfort, Mainz en Gotha ophielden, en daar met zeer hooge personages der fransche aristokratie verkeerden. In 1810 vestigden zij zich in het vijf kwartier van Hildburghausen, gelegen kasteel Eishausen, dat zij nooit meer verlieten.

Vóór dien tijd, in 1803, vertoefden zij in Ingelfingen; de sombere heer ging niet meer dan hoogst noodzakelijk was om met de mannen van het stadje, de dame leefde echter in de strengste afzondering.

Men hield ze voor fransche emigranten van hoogen adel, die met den prins van Condé in betrekking stonden.

Op zekeren dag waren zij plotseling verdwenen, niemand wist waarheen; altijd stonden postpaarden

voor hen klaar en de huisheer was steeds een week vooruit betaald.

Dit gebeurde in Maart 1804, weinige dagen later werd de hertog van Enghien door Napoleon opgelicht en in Vincennes gefusilleerd; bestond tusschen dat mysterieuse paar en deze gebeurtenis eenig verband? Was de graaf een spion van Bonaparte of een medeplichtige van Enghien? Het laatste is waarschijnlijker dan het eerste.

Zij moeten in de drie jaren, welke verliepen vóórdat zij weer in Hildburghausen verschijnen, achtereenvolgens in Neuwied, in Linz en misschien in Weenen vertoefd hebben; daar schijnen zij moeite te hebben gedaan zich met Czaar Alexander I van Rusland in betrekking te stellen, en eerst toen dit mislukte, begroeven zij zich in de eenzame Thuringer wouden.

Over het vroegere leven van L.C. van der Valk is het volgende gebleken: in Göttingen werd zekere Leonardus van der Valk uit Holland den 12den Juli 1790 als student in de rechten ingeschreven; in 1792 vertrok hij naar Parijs en werd daar een vurig aanhanger van de koningsgezinde partij; hij scheen tot een rijk hollandsch patricisch geslacht te behooren, en sloot zich bij de royalistische Bretagnerclub aan, waartoe de aristocratische jongelieden van den eersten stand behoorden, maakte als officier eenige campagnes mee van de fransche grenslegers, werd als krijgsgevangene naar Engeland gevoerd en keerde in 1798 naar het vaderland terug om zich aan de diplomatie te wijden. Hij vond er alle deuren open; reeds in Juli 1798 verkreeg hij de betrekking van legatiesecretaris aan het gezantschap der Bataafsche Republiek van Parijs, en onderscheidde zich, als de vertegenwoordiger van Schimmelpenninck, zoodanig, dat hij den hoogsten lof verdiende en de algemeene aandacht op zich vestigde. En plotseling, aan den ingang van een schitterende carrière, in het genot van een plaatsing, die aan zijn werkkracht de vrije ontwikkeling gunde, overladen met de gunst en het vertrouwen zijner overheden, neemt hij zijn ontslag, reist naar Amsterdam, regelt zijn geldzaken, keert naar Parijs terug om kort daarop, 1 Juli 1799 naar Duitschland te vertrekken; hij is dan juist dertig jaar oud en verdwijnt voor goed.

De naam van der Valk duikt eerst in 1845 weer op uit de nagelaten papieren van een grijsaard, die na 35-jarige afzondering van de wereld, achter de muren van een thuringsch kasteel den laatsten adem uitblies.

Nu zijn er die meenen dat onze landgenoot eigenlijk reeds veel vroeger, in 1804, of 1805 door zijn kamerdienaar vermoord werd, en dat deze zich meester maakte van zijn geldswaarden en papieren en onder den door van der Valk aangenomen naam, Vavel de Versay, zijn taak bij de geheimzinnige dame verder vervulde, maar dit is moeielijk aan te nemen, want uit alles blijkt dat Vavel of van der Valk een hoogst ontwikkeld man, zelfs een geleerde is geweest.

Eigenaardig was zijn verkeer met den edelen, zeer ontwikkelden predikant van Eishausen, den vroegeren hofprediker Heinrich Kuhner, dat vijftien jaar, van 1812 tot 1827, duurde, en steeds per brief gevoerd werd. Toen Kuhner in '27 stierf, schreef de menschenschuwe graaf aan zijne weduwe dat nu de laatste band verbroken was, welke hem aan de buitenwereld hechtte, en toch hebben de beide mannen elkander nooit gesproken; met stommen groet gingen zij elkander voorbij, bij toevallige ontmoeting.

De graaf begon de correspondentie met het zenden van couranten en brochures aan den predikant, welke hij dikwijls met opmerkingen in legitimistischen geest voorzag. Later richtte hij lange brieven aan den heer Kuhner, die over allerlei onderwerpen van staatkunde, litteratuur, philosophie en kunst liepen, maar nooit een

aanroeping of onderteekening bevatte; geen dezer papieren bleef in het bezit van den predikant, die zijn antwoord, op uitdrukkelijk verzoek van den graaf, aan de keerzijde der bladen schreef en ze door den bode liet terug brengen.

Dikwijls legde deze den weg tusschen het kasteel en de pastorie, zes à tien malen per dag af, en altijd met schoone wit glacé handschoenen, waarmede hij de brieven moest aannemen.

Een enkele maal waren, zeker bij vergissing, de brieven met een stempel, die drie bourbonsche leliën vertoonde, verzegeld; hun inhoud verried een veel omvattenden helderen geest, groote toewijding aan de Bourbons en vooral bitteren haat tegen Talleyrand.

Aan studie en lectuur was het leven van den geheimzinnigen graaf geheel gewijd: reeds des morgens om twee uur zat hij voor zijn schrijftafel te werken, en in een der brieven aan Kuhner spreekt hij over het geluk dat hij in die eenzaamheid gevonden had, waar hem de tijd geschonken werd de klassieken van vier volkeren twee à driemalen te lezen.

Het leven ging in de grootste regelmatigheid op het stille slot voorbij; om vier uur bracht een dienstmeisje hem een glas melk en ontving dan de boodschappen aan den predikant. De boden, Johan en Katharina Schmidt, die deze volbrachten, mochten nooit het slot betreden, zij verkeerden alleen met de bewoners van de onderverdieping; ook de boden, die 's morgens om 9 uur en 's middags om 3 uur de post en de eetwaren op het kasteel brachten, mochten eerst niet in de nabijheid daarvan komen, halverwege nam een onbekende hen de voorwerpen af. Eerst later, na 26-jarigen trouwen dienst, en toen zij alle verkeer met de buitenwereld hadden opgegeven, mochten zij op het slot komen en hem persoonlijk bedienen.

Behalve de kamerdienaar Philip Squarre, die met den graaf uit den vreemde gekomen was en hoogstwaarschijnlijk in diens geheimen ingewijd was, diende er als keukenmeid zekere Johanna Weber, wier kookkunst hoog bij den graaf in aanzien stond, en door hem met die van een franschen kok werd gelijk gesteld. Zeven en twintig jaar was zij in dienst, en gedurende dezen tijd zag zij de gravin slechts twee malen van nabij; door het altijddurende verblijf in het kasteel, had de arme vrouw het gebruik harer beenen geheel en al verloren.

Sedert 1836 behoorde de vroeger genoemde Katharina Schmidt ook tot de huisgenooten, zij mocht de toen reeds zieke dame verplegen; vóór dien tijd had zij nog een anderen post van vertrouwen gekregen, om namelijk de gravin in den tuin te geleiden, waar deze, in een zorgvuldig afgesloten gedeelte, dagelijks wandelde. Katharina moest de deur voor de dame ontsluiten, zoodra zij door een omhoog geworpen

zakdoek den graaf, die aan een venster stond, had beduid, dat zij haar wandeling wenschte te staken. Dan waarschuwde hij Katharina, die haar kwam halen; altijd moest zij echter de gravin den rug toekeeren; de graaf lette er streng op terwijl hij aan het raam stond, met een verrekijker in de eene en een pistool in de andere hand.

Wilde hij de vrouw daarmede angst inboezemen of zou hij haar bij overtreding van het gebod werkelijk doodgeschoten hebben?

Niemand heeft nader tot de gravin in betrekking gestaan dan deze vrouw, haar meer gezien en meer gesproken, maar na den dood der Dame werd zij door den graaf streng op het kasteel gehouden, en zij stierf met alle teekenen van een bezwaard geweten, zonder dat de graaf een dokter of geestelijke toegang tot haar sterfbed had verleend. Hij verborg zijn vreugde niet dat deze dienstbode, waarschijnlijk de laatste deelgenoot van zijn geheim, vóór hem gestorven was.

Welke demonische macht moet deze man op zijn omgeving hebben uitgeoefend, dat allen voor hem beefden, blindelings zijn bevelen gehoorzaamden en zich zulk een onmenschelijke behandeling getroostten! Hij betaalde ze vorstelijk, 't is waar, doch wat baatte hun dat geld, nu zij hun leven toch in gedwongen gevangenschap moesten doorbrengen?

En welke gewichtige reden kon hij hebben om zulk een toovercirkel rondom zich zelf en zijn woning te trekken? Een ziekelijke neiging tot eenzaamheid laat zich moeilijk vereenigen met de zware sterfbedden van Squarre en Katharina en van den graat zelf, die herhaaldelijk zijn verlangen te kennen gat om te spreken en te biechten, die telkens het gerecht en een geestelijke wilde laten roepen, maar telkens de gegeven bevelen introk, en eindelijk in angstige besluiteloosheid onder zuchten en kermen den geest gaf, zonder zijn geweten verlicht te hebben. Dit schijnen alle teekens, die op een zware misdaad wijzen.

Daarbij kwam nog zijn groote rijkdom, welke hem in staat stelde vorstelijke weldadigheid uit te oefenen, ten gevolge waarvan hij in 1828 tot eereburger der stad Hildburghausen benoemd werd, en welk geld uit geheime bronnen scheen voort te komen.

Het is gebleken dat hij door een Casselsch bankiershuis de renten van zijn familievermogen uit Amsterdam ontving, maar de 500000 gulden, die hij van 1810 tot 1845 in Eishausen verteerde, kwamen niet uit deze bron alleen voort, hij moest nog andere hulpmiddelen bezitten, waarvan de oorsprong in Mainz of Frankrijk te zoeken was.

Zijn wissels waren op den naam L.C. van der Valk getrokken, terwijl hij overigens als graaf Vavel de Versay bekend stond; de brieven, die hij van zijn familie uit Amsterdam ontving, waren in dubbel couvert gesloten: op het buitenste, dat naar Coburg of Hildburghausen geadresseerd was, stond: Aan Graaf Vavel de Versay. Op de binnenste, tweede enveloppe, L.C. van der Valk in 'Neustadt'. Zoowel Hildburghausen als Eishausen bezaten een nieuw stadsgedeelte.

De erfgenamen van den doode, als welke zich de hollandsche advokaten Martini en Schiefbaan, zijn achterneven, aanmeldden, verklaarden dat hij zijn familie medegedeeld had, hoe hij om zeer gewichtige redenen zich verborgen moest houden, en dat zij al hun zendingen aan zijn besten vriend, den graaf Vavel de Versay, in Hildburghausen moesten richten.

III.

Vele pogingen heeft men gedaan om het geheim van Eishausen te ontraadselen, en evenals met het IJzeren Masker bestaat er een lange lijst van namen, onder welke men met meer of minder grond de hoofdpersonen van dit drama zoekt.

Elke meening vindt haar verdedigers; zoo zijn er die, zooals wij reeds aanstipten, het betwijfelen, of van der Valk en Vavel dezelfde persoon is; zij houden den in 1845 overleden man voor Philip Squarre, die zijn meester in 1804, als partijgenoot van Enghien, aan Napoleon overleverde, zich van diens stukken meester maakte, en met zijn medeplichtige, Angès Berthelmy of Sophie, hier van het geld van hun offer leefden, en de dame voor het geheim deden doorgaan. Anderen houden zich weer aan de gevonden brieven, waaruit blijkt dat van der Valk een meisje uit Keulen, juffrouw Daniëls, hartstochtelijk liefhad, maar haar wegens den tegenstand der familie niet huwen mocht. Het meisje werd nu aan een fransch officier Berthelmy uitgehuwelijkt, die haar echter verliet toen hij merkte dat zij een ander beminde. Van der Valk, destijdslegatiesecretaris in Parijs, ondersteunde de verlaten vrouw en overreedde haar eindelijk, nadat alle pogingen om Berthelmy tot scheiding over te halen, mislukten, met hem naar Duitschland te vluchten. Hiermede breken de brieven af.

Weer anderen zien in de kluizenaars van Eishausen de beeldschoone dochter van Angès, door den graaf in gevangenschap en geestelijke kindsheid gehouden, om haar tegen de vervolgingen haars vaders te beschermen; enkelen daarentegen houden stijf en sterk vol dat de gravin niemand anders is dan Maria Theresia, hertogin van Angoulême, dochter van Lodewijk XVI, en spreken van een verwisseling in den Tempel van het toen veertienjarig meisje met een prinses van Conti.

Tegen de eerste onderstelling wordt aangevoerd, dat mevrouw Berthelmy jaren na haar vlucht met van der Valk in Rhijn-Bühren geleefd heeft, en dat haar dochter gelukkig getrouwd was en in 1845 nog leefde; tegen het tweede vermoeden bestaat het feit, dat een persoonsverwisseling bezwaarlijk aan te nemen is bij een ontwikkeld veertienjarig meisje; ieder weet toch welk een verstandige vrouw de hertogin van Angoulême was, die in 1851 stierf, en door Napoleon 'de eenige man der familie Bourbon' genoemd, bekend stond.

Dan zijn er die de gravin een tweede dochter van Lodewijk XVI de in 1786 zoogenaamd gestorven Prinses Sophie noemen, of een natuurlijke dochter van den graaf van Artois, later Karel X, of een russische prinses, die aan zwaarmoedigheid leed; zelfs gaan er eenigen zoo ver een verkleeden man achter de gravin te zoeken, die door deze vermomming zijn identiteit geheel en al zocht te verbergen, en zoeken in van der Valk de gevangenbewaarder van een hoogst gewichtig politiek personage, die om de een of andere reden van het tooneel der staatkunde verdwijnen moest.

In een woord er is geen oplossing zoo ongerijmd of verdichting en geschiedvorsching hebben er zich

van meester gemaakt. Dumas Sr. en Adolf Willbrandt o.a. hebben de geheimzinnige kluizenaars tot onderwerp hunner romans gekozen.

Zeker is het dat er nog personen bestaan, die den sleutel bezitten van dit geheim, want nog alle jaren trekken vreemdelingen, die zich niet bekend maken, in bedevaart naar de graven der beide onbekenden, en leggen daar kostbare kransen op neer.

Voor ons Hollanders is het raadsel van Eishausen des te belangwekkender, omdat de hoofdpersoon een landgenoot van ons is, die een zeer bekenden hollandschen naam draagt. Wellicht zijn er nog afstammelingen aanwezig van zijn familieleden of vrienden, die aanwijzingen bezitten, welke eenig licht op de duistere zaak kunnen werpen. Ongetwijfeld zullen deze, als het geoorloofd is, er wel het hunne toe willen bijdragen om den geheimzinnigen sluier eenigszins op te lichten.

Naar men zegt zal weldra het graf der zoogenaamde gravin worden geopend; zal daardoor het geheim een schrede nader bij de oplossing worden gebracht? In elk geval, voor de liefhebbers van geheimzinnige historische raadsels, is het veel minder bekende en toch door alle omstandigheden en korter tijdsafstand veel belangwekkender drama van Eishausen, even goed de aandacht waard als de geschiedenis van 'het IJzeren Masker.'

Het bruiloftsfeest der sneeuwkoningen.
Een sprookje, door Hubert Verbeeck.

Ver, heel ver van ons af, ligt ergens een groot, schoon Rijk, S n e e u w l a n d geheeten, - het is zóó ver, dat zelfs de zon er nooit in komt, en het zou er dan ook pikdonker zijn, wanneer de schitterend witte sneeuw er niet alles daghelder verlichtte.

Het ziet er zeer wonderlijk uit in dat land: de boomen lijken wel reusachtige suikerbrooden, waaraan sneeuwballen of ijskegels hangen; onafzienbare sneeuwvelden strekken zich voor de rondstarende blikken uit, en daarachter stapelen zich hemelhooge ijsbergen op; de zeeën en rivieren zijn tot ijs verstijfd, ja, van ijs zijn zelfs de huizen, die, in plaats van met pannen of riet, met sneeuw gedekt zijn, - en de éénige bloem, die er tiert, is de ijsbloem.

Vóór vele, vele duizenden van jaren regeerden er in het Sneeuwland zeven koningen, altemaal sneeuwkoningen; zij waren broeders en hadden, om twist en tweedracht te voorkomen, na den dood huns vaders onderling vastgesteld, dat elk hunner op de beurt af een jaar regeeren zou.

De zeven broeders bewoonden samen een verrukkelijk schoon ijspaleis, regeerden in vrede en rust, leefden met zichzelven en met de wereld in goede verstandhouding, en zouden waarschijnlijk tot op den huidigen dag zoo rustig en vreedzaam voortgeleefd hebben, wanneer het volk niet plotseling was begonnen te murmureeren.

'Wie zal ons regeeren,' vroeg de natie, 'wanneer onze koningen eens komen te sterven?'

Kort en goed, het volk wenschte nu dat de koningen zouden trouwen; het was een schande, beweerde men, geene enkele koningin te bezitten.

Ja, nu was goede raad duur! In het gansche Sneeuwland was er destijds geen enkele prinses te vinden; en met iemand anders dan een prinses kan een koning toch onmogelijk trouwen.

Dus - wat te doen?

Na langdurige beraadslaging besloot men om de ijsvogels, die zich door de kracht hunner vleugels in staat gesteld zagen eene verre reis te ondernemen, uit te zenden, - ver buiten de grenzen van het Sneeuwland, opdat zij eens rond zouden zien of er wellicht ergens een ander land bestond, in welk geval daar allicht prinsessen zouden te vinden zijn.

De gezanten maakten zich fluks gereed om hun eervolle opdracht uit te voeren, en vlogen weg.

Weldra hadden zij de grenzen van het Sneeuwland achter zich, - zij kwamen aan de Wereldzee en vlogen er overheen.... Ja, daar was werkelijk een land! Maar hoe zonderling! Alles was er vol kleuren: boomen en bergen en bloemen, ja tot de menschen toe! En hier was 't niet zooals t'huis, in het Sneeuwland, altijd aangenaam en gelijkmatig koel, zoowel de lucht als de levende wezens, - neen, hier was het nu eens gloeiend heet en dan weer bitter koud, en de menschen waren nu eens goed en dan weer kwaad, den eenen keer lachten en den anderen keer weenden zij; en wat konden ze soms driftig worden! In het Sneeuwland bleef men altijd heel kalm, heel bedaard, zelfs in den strijd.

Prinsessen waren er hier in menigte. De ijsvogels kozen er, zooals van zelf spreekt, de allerschoonsten uit, - tot dezen vlogen zij heen en brachten zij hun verzoek ter sprake.

Maar de beeldschoone prinsessen begonnen te schateren van 't lachen, toen de ijsvogels van het Sneeuwland en de Sneeuwkoningen vertelden. Hare koninklijke ouders lachten, en de hofdames en de cavaliers, ja zelfs de lakeien lachten, en de geleerden bewezen haarfijn, dat er onmogelijk zulke sneeuwkoningen konden bestaan. De arme ijsvogels moesten maken dat zij weg kwamen, anders had men ze nog gevangen gezet ook. Zij vlogen zoo snel mogelijk terug, naar hun vaderland, naar het Sneeuwland.

Hun rapport deed in de ijlings bijeengeroepen volksvergadering eerst eene groote en algemeene ontsteltenis ontstaan; maar vervolgens lieten er zich eenige stemmen hooren, die aan de waarheid van de reisavonturen der ijsvogels twijfelden, en het scheelde niet veel of het ware thuis met de arme ijsvogels nog véél slechter afgeloopen dan in den vreemde, - wanneer er zich niet een onverwachte gebeurtenis had voorgedaan.

De koningen waren namelijk met het bezoek van een aanzienlijken gast vereerd geworden, en wel van een reusachtigen koningsadelaar, die op zijn doorreis hier een dagje wilde uitrusten.

Hij vergezelde de koningen nu ook naar de vergadering; en toen men den doorluchtigen gast het geval had medegedeeld, sprak hij met zijne scherpe, wijd en zijd hoorbare stem als volgt:

‘De ijsvogels hebben de waarheid gesproken, - er bestaan nog andere landen dan het uwe. O, er is zooveel schoons en heerlijks op de wereld, waarvan gij, koude schepselen, nog nooit of nimmer gedroomd

hebt!... O zon! o zon!' riep hij plotseling vol geestdrift uit, terwijl zijn blik vol hartstochtelijk verlangen in het verschiet staarde, - 'o zon!'

'Wie is die dame?' verstoutte de jongste Sneeuwkoning zich, aan den in geestvervoering geraakten adelaar te vragen.

'De zon,' antwoordde deze, 'is de schoonste vrouw; zij is de koningin der wereld, hare macht is even groot en even onweerstaanbaar als hare schoonheid, - ja, zij is eene godin! Alles buigt voor haar de knieën en nijgt voor haar het hoofd; en alleen ik, de koninklijke adelaar, vlieg tot haar op en aanschouw haar stralend aangezicht!'

'Mijn hoogvereerde vriend en gast,' sprak de oudste koning, 'uwe bezielde schildering heeft bij mij een vermetel denkbeeld doen ontstaan, dat ik u thans als een wensch, ja als eene bede mededeel: Wees gij onze voorspraak bij de goddelijke zon, - zij zelve kieze uit ons, zeven broeders, haren echtgenoot uit, en de gekozene zij dan alleenheerschend koning en regeere naast en met vrouw Zon. De adelaar beloofde dat hij zijn best zou doen. Vervolgens nam hij afscheid, spreidde zijne vleugelen uit en vloog regelrecht naar de zon.

De goede zon glimlachte vriendelijk, toen de arend haar het zonderlinge huwelijksvoorstel overbracht.

'Zeer gaarne,' sprak zij op welwillenden toon, 'zou ik naar dat verre, wonderbare land gaan, en zeer gaarne zou ik daar de koningen en het volk gelukkig willen maken, - maar, gij weet het zelf, ik kan hier niet vandaan; ik heb zooveel te doen en te zorgen in mijn Rijk. In al de behoeften mijner onderdanen moet ik voorzien; ik moet hun voedsel verschaffen, hun licht geven, hen verwarmen en hunne harten vervroolijken, - ik kan niet weg. Maar.... ik heb toch met hen te doen, met uwe sneeuwkoningen, en daarom zullen zij geholpen worden; ik zal hun mijne zeven dochters, de zonnestralen, zenden, dus juist voor elken sneeuwkoning eene vrouw! Deel hun dit mede, beste vriend Adelaar, en zeg hun maar meteen, dat mijne dochters een koninklijk uitzet medekrijgen.'

O, wat waren de sneeuwkoningen in hun schik, toen de adelaar met die blijde boodschap terugkwam! Dat was meer dan zij hadden durven hopen! Elk hunner zou een zonnestraal krijgen, en dat waren prinsessen van goddelijke afkomst en onvergankelijke schoonheid! Over drie dagen zouden de doorluchtige bruiden aankomen en op het groote sneeuwveld buiten de stad in zelf medegebrachte tenten voorloopig haren intrek nemen. Daar wilden zij drie dagen blijven en met haar gevolg de toebereidselen voor de bruiloft maken en hare geschenken ten toon spreiden, - daarbij mocht niemand haar storen, zelfs de sneeuwkoningen niet.

Zóó lang had den koningen de tijd nog nooit geduurd als die drie dagen! Eindelijk waren zij om en begaven de broeders, nog midden in den nacht, zich op weg, om een berg te beklimmen, - zij wilden de vurig begeerde bruiden ten minste van verre zien aankomen.

Daar kwamen zij dan ook werkelijk aanrijden, in gouden koetsen. Wat was dat een pracht! Het begon den koningen letterlijk voor de oogen te schemeren; door zooveel schoonheid als verblind, moesten zij hunne blikken afwenden. Toen zij weer durfden opzien, waren de heerlijke schoonheden reeds achter de opgeslagen tenten verdwenen.

Door de wonderbaarste aandoeningen geschokt, verlieten de koningen den berg, gingen naar huis en leefden nu in blijde afwachting van de dingen die komen zouden.

Doch buiten, voor de stad, in de tenten der zonnestralen, heerschte een geheimzinnige drukte en beweging, een eindeloos komen en gaan. In de tot dusver zoo stille en strakke natuur begon het onmerkbaar te ritselen; een zacht koeltje, een gedienstige geest van de zonnedochters, zweefde los en luchtig over de sneeuwvelden; en kort daarna kwamen er krachtiger helpers uit de tenten te voorschijn, die de sneeuw wegveegden, zoodat zij hoog in de lucht opdwarrelde; vervolgens schudden zij de boomen, zoodat ze kermden en zuchtten en de ijskegels er krakend afvielen; met geweld maakten zij de verstijfde, onder ijsdekens sluimerende wateren wakker en verjaagden zij de sneeuwwolken, die loodzwaar aan den hemel hingen.

Terwijl nu de dienaren buiten zoo druk in de weer waren, werkten en sloofden de prinsessen binnen rusteloos voort. Eindelijk waren zij gereed en traden zij uit hare tenten te voorschijn, gevolgd door tal van dienstmaagden, en hier voltooiden zij haar werk, alles regelend en zelf mee de handen uit de mouwen stekend om te versieren en op te tooien en te verfraaien. Nu was alles kant en klaar; de dienstmaagden boodschapten het aan den specht, - deze was kapelmeester en sloeg nu met zijn maatstok zóó krachtig tegen een boom, dat het wijd en zijd dreunde en klonk; dat wilde zooveel zeggen als: ‘Nu gaat het er op los!’

Aan den anderen kant hadden intusschen de menschen ook niet stil gezeten; van de prachtigste ijskristallen hadden zij een verrukkelijk schoonen tempel gebouwd, - in het midden, onder een troonhemel, waren verhoogde zitplaatsen voor de koningen.

Toen nu het afgesproken sein van meester Specht weerklonk, renden en snelden alle menschen, de koningen voorop, naar hunne zitplaatsen. Een langgerekt ‘o!’ van verbazing, van verrassing, van bewondering, weerklonk van aller lippen.

Heel het voor de oogen der verbaasde menigte zich uitstrekkende landschap was als door een tooverslag veranderd.

Was hier vroeger alles stil en stijf en kleurloos, thans was alles bezield, verlevendigd, met kleuren gesierd!

Over den schoongeveegden grond lag een kostbaar tapijt gespreid: op een groen veld waren duizenden en nogmaals duizenden bonte bloemen gewerkt; de boomen waren met bloesem- en bladerkransen getooid; en wat was er niet een blijmoedig geruisch en gemurmel en geplas in de beeken en de riviertjes, - en daar ginds, van den hoogen berg af, stortte zich schuimend en bruisend en klaterend de prachtigste waterval naar beneden!

Men wist bijna niet, waarheen men het eerst het oog zou wenden: naar boven, naar het onbewolkte blauw, of naar beneden, naar al de duizende heerlijkheden, aan welker beschouwing men zich niet verzadigen kon.

‘Maar waar blijven nu de prinsessen?’

‘Ziet gij ze niet, daar op den gouden troon? Zij verbergen zich achter een rozenrooden sluier, als achter een wolk.’

Een hernieuwd signaal van den kapelmeester deed alle gefluister verstommen.

De bruilofsgasten kwamen en brachten kostelijke geschenken mede. De bijen hadden honing gemaakt, en de spinnen fijn weefsel; de kapellen boden bloemensap aan, de goudkevers en goudvliegen gaven goud bij gansche hoopen, en nog vele, vele anderen kwamen er, en ieder bracht iets schoons en iets kostbaars mede.

En nu traden op een teeken van meester Specht de hommels op, uitstekende muzikanten, die muziek maakten; nauwelijks hadden de eerste tonen weerklonken, of van alle kanten kwamen de muggen in hunne lichte gazen kleedjes aanzweven en begonnen te dansen, - en o, welk een dansen was dat!

Daarna kwamen de woudzangers in hun prachtigen bonten vedertooi, - en het concert begon!

Terwijl het volk al die afwisselende tooneelen met steeds toenemende verbazing en onverdeelde opmerkzaamheid volgde, waren de koningen onoplettend en gejaagd; hun verlangen om de geliefde prinsessen te zien, werd al grooter en grooter; onafgebroken tuurden zij naar de rooskleurige wolk, waarachter zij wisten dat de prinsessen verborgen waren, en hoe langer hoe heviger werd hunne begeerte.

Toen nu de vogelen hunne liederen lieten weergalmen, overviel den koningen eene tot dusver nog ongekende gewaarwording; het bloed joeg door hunne aderen; het gudste en bruiste; hun hart, hun koud, verstijfd, kristalhelder hart, zwol en klopte o! zoo onstuimig, vol hartstochtelijk verlangen. Was het niet of er een vochtig waas voor hunne oogen kwam? Wat drong er zoo vurig van hun hart naar hun hoofd? Wat druppelde er zoo koud langs hen neer? Zij wisten niet, wat er met hen gebeurde.... Hoe langer hoe zoeter, hoe langer hoe lieflijker, hoe langer hoe juichender werd het gezang der vogelen.... Daar ging plotseling de rooskleurige gordijn open, die de prinsessen omhulde; op gouden tronen zaten zij, in wonderbare schoonheid stralend, heerlijk, onvergelijkelijk, goddelijk!

Langer konden de zeven sneeuwkoningen zich niet bedwingen; als bedwelmd stortten zij af van hun ijstroon aan de voeten der stralende godinnen, en in bewondering, liefde en aanbidding verzinkend, smolten zij weg.......................

‘En toen?’

Toen was de Lente gekomen.

Het Agnitapark bij Delft.

Als er een onderwerp aan de orde van den dag is, dan mogen wij in de eerste plaats wel het sociale vraagstuk noemen; iedereen, van den hoogste tot den laagste, doet zijn best om het op te lossen.

De literatuur over dit onderwerp zou een groote bibliotheek kunnen vullen; men moet bekennen dat er ernstig gewerkt wordt om de groote klove, die kapitaal van arbeid scheidt, eenigermate te dempen. Met woord en daad tracht men een toenadering tusschen werklieden en werkgevers tot stand te brengen, en aan praetische resultaten ontbreekt het niet.

Een van die pogingen, welke tot nu toe met goed succès schijnt beloont te worden, danken wij in ons land aan den Heer van Marken te Delft, die in zijn Gist- en

Spiritusfabriek een soort van modelinrichting heeft in het leven geroepen, waarbij het zijn voornaamste streven is geweest aan alle billijke wenschen der arbeiders te gemoet te komen.

Toch is deze inrichting, waarop zelfs het buitenland zijn aandacht heeft laten vallen, bij ons nog betrekkelijk onbekend; het zal dus niet ondienstig zijn de eigenaardige grondslagen, waarop deze fabriek rust, eens van meer nabij te beschouwen.

Het gronddenkbeeld, waarvan de Heer van Marken uitgaat is, dat in de eerste plaats het wantrouwen, hetwelk de werkman maar al te vaak tegenover zijn patroon bezielt, plaats moet maken voor vertrouwen en genegenheid; daarom was het dus noodig dat hij niet behandeld werd als een machine, die zijn werk ook, zooals een machine, machinaal doet, daarvoor meer of minder ruim betaald wordt en wiens belangen verder den meester koud laten.

Hij beschouwt hem veeleer als een factor, die onmisbaar is om een gemeenschappelijk belang te bereiken; vandaar, dat hij alle pogingen in het werk stelde, om hem een aan zijn arbeid evenredig aandeel in de winst te geven en verder zijn werkkracht trachtte te behouden en te vermeerderen, door hem in zijn vrije uren in de gelegenheid te stellen een menschwaardig bestaan te leiden.

Van dit grondbeginsel uitgaande, stichtte de Heer van Marken een maatschappij op aandeelen, aan welker hoofd hij als directeur stond en die de Gisten Spiritusfabriek te Delft exploiteert. Zij werd in April '70 geopend en hield einde '88 aan werklieden en beambten 244 mannen en 4 vrouwen aan het werk. De winst der onderneming werd oorspronkelijk zoo verdeeld, dat, nadat de aandeelhouders 5% rente van hun kapitaal ontvangen hadden, van het overschot 10% aan het reservefonds, 55%, als dividend, aan de aandeelhouders, 10% aan den Raad van Beheer en 25% aan den Directeur werden uitgekeerd. Op verzoek van den laatste werd hierin sedert het jaar '79 verandering gebracht, en wel zóó dat 10 pCt. van het overschot elk jaar den Directeur en den Raad van Beheer werden overgelaten om daarover in het belang van het personeel te beschikken. De dividenden der aandeelhouders en het aandeel van de winst des Directeurs werden dus door dezen maatregel verminderd, maar de arbeider kreeg nu een aandeel in de winst der onderneming, dat hem echter niet in gereed geld werd uitbetaald maar gebruikt werd om een pensioenfonds voor zijn ouderdom te stichten.

Aan dit pensioenfonds werd ook een spaarbank verbonden en nog andere kassen ter verzekering bij ziekten en ongevallen; het zijn echter niet de verzekerden zelf maar de Maatschappij, die van haar winst een gedeelte afzondert om de provisiën te betalen, waarvan allen, naar gelang van ouderdom, diensttijd, aantal kinderen enz., hun deel krijgen.

Een andere oplossing van een moeilijk vraagstuk is door den Heer van Marken op zeer gelukkige wijze gevonden; wij bedoelen zijn methode om aan zijn arbeiders goedkoope en doelmatige woningen te verschaffen.

Reeds menige fabrikant trachtte dit doel te bereiken, maar gewoonlijk stuitte men op twee bezwaren: ten eerste, dat de arbeider, door een huis te bezitten, als het ware gebonden was aan dit stuk grond en bij mogelijk verlaten der inrichting gedwongen was het wellicht met verlies te verkoopen, verder de kans dat door het verschacheren van zulke eigendommen, zij in handen konden komen van winkeliers, herbergiers enz., en aldus het doel niet bereikt werd, waarvoor men de huizen bouwde.

Om dit dubbele nadeel te vermijden, kocht de Heer

GEZICHT OP HET AGNITAPARK. (Zie blz. 99.)

f 100, daarvan verkreeg en tevens den grond van het park met zijn aanleg aan de maatschappij overliet voor *f* 29,000. De som van *f* 128,000, noodig voor het oprichten der woningen, werd door obligatiën van 4½ pCt. verkregen, waarvoor grond en woningen als hypothecaire zekerheid gegeven werden. Vrienden en aandeelhouders der fabriek namen deze obligatiën over. Als huurprijs werden nu 7½ pCt. voor de oprichtingskosten der woningen berekend. Uit de gezamenlijke opbrengst dezer huren werden de kosten van reparatie bestreden, verder de renten van obligatiën en acten; van die overblijvende winst werden 10 pCt. aan het reservefonds afgestaan en de rest voor amortisatie gebruikt, op zulk een wijze, dat de overblijvende winst aan de huurders in verhouding tot de huur, die zij betalen, niet uitgekeerd maar te goed geschreven wordt.

Het geld blijft in de gemeenschappelijke kas der van Marken een omstreeks 4 H.A. groot stuk grond, aan de fabriek grenzende, en herschiep dit door waterpartijen, vijvers, bruggen, grasperken, boschages en bloemperken, in een fraai park, dat hij naar zijn vrouw, Agnitapark noemde.

Hierin bouwde hij zijn eigen woonhuis en 78 arbeiderswoningen. Van vier tot zes zulke huizen zijn onder een dak vereenigd en ieder heeft een eigen tuintje. Het opmerkenswaardige in dit park is nu, dat de woningen niet in het private-eigendom der verschillende hoofden van familie's overgaan, maar gemeenschappelijk eigendom blijven.

Tot dit doel werd een maatschappij op aandeelen opgericht met een kapitaal van 160,000 gulden. De eerste inleg geschiedde door den Heer van Marken, die voor *f*

32,000, 320 stamaandeelen, elk voor Maatschappij en wordt tot inlossing der obligatiën gebruikt. Heeft elke huurder op die wijze *f* 100 te goed, dan krijgt hij een actie (spaaractie), die hem 3 pCt. rente opbrengt; de actiën zijn slechts met toestemming en door tusschenkomst van den Bestuursraad overdraagbaar. Na amortisatie der obligatiën worden de stamactiën en de eerst afgegeven spaaractiën gelost, de laatsten worden echter weer, na aflossing, door de bewoners der kolonie opnieuw gewonnen.

Wil de werkman dus de kolonie verlaten, dan behoeft hij geen huis maar alleen zijne spaaractiën te verkoopen, wat steeds zonder noemenswaardig verlies geschieden kan; hij heeft dus volle vrijheid om van woonplaats te veranderen. Van den anderen kant is de arbeider, die zijn huur geregeld betaalt, evenzoo zeker tegen opzegging en verhooging van de huur als ware de woning zijn eigendom. De eigendommen

worden dus ook alleen bewoond door hen, voor wie zij gebouwd zijn.

Onze afbeeldingen vertoonen de huizen van het Agnitapark; de kleinste woningen der arbeiders hebben elk een woonkamer en een keuken in het gelijkvloers en twee dakkamers, de grootste bovendien een tweede kamer op het gelijkvloers. Zij zijn luchtig en licht en volgens de eischen der gezondheidsleer ingericht. Aan het bouwen werd geen weelde ten koste gelegd en met wijze spaarzaamheid alles ingericht naar de behoeften en middelen der huurders, maar toch heeft men aan alles een gezellig en aangenaam uitzicht gegeven.

Door afwisseling van gekleurde steenen, door een sierlijk uitgesneden houten lijst om het dak, door langs den muur geleide wilde wijnranken en meer dergelijke middelen, kon men in dit opzicht veel bereiken,

ARBEIDERSWONINGEN IN HET AGNITAPARK. (Zie blz. 99.)

zonder de kosten van het bouwen aanmerkelijk te verhoogen.

De arbeider bewoont dus niet een nummer, als in de lange eentonige straten, welke alleen door hun namen van andere straten onderscheiden zijn, maar zijn huis is een ander huis als dat zijner buren, zooals dit weer een ander is als het zijne.

De huurprijs der woningen verschilt tusschen *f* 1,70 en *f* 3 per week en is lager dan die welke in de stad wonende arbeiders voor veel slechtere woningen of liever kamers betalen. In Januari '89 werd het Agnitapark door 70 familiën bewoond, die uit 72 mannen, 71 vrouwen en 204 kinderen bestonden. Het gebeurt zelden, dat degenen, die eenmaal in het park wonen, het weer verlaten. De bewoners leven in de beste verstandhouding met elkander en vooral met mevrouw van Marken, tot wie zij zich bij alle onaangenaamheden, welke hun kunnen overkomen, wenden en die in alle moeilijke omstandigheden hun trouwe raadsvrouw en helpster is.

Vóór alles zijn het de kinderen, voor wie het meeste zorg gedragen wordt. In een bewaarschool kunnen de kinderen van 2 tot 6 jaar oud, van 9 uur tot 's middags en van 2-4 uur, onder toezicht eener onderwijzeres, een onderkomen vinden; dan kunnen de arbeidersvrouwen zich geheel aan hun huishouden wijden. Het is echter een goed teeken dat de meeste vrouwen liever haar kinderen bij zich houden.

Nog meer bijval heeft de kinderspeeltuin met zijn talrijke schommels, caroussel, gymnastietoestellen enz. verworven; vooral Zondags wordt hij door de kinderen

overstroomd, terwijl de ouders in het park gaan wandelen en rondom de tent luisteren naar de zomerconcerten, en in den uitspanningstuin hun glas bier drinken.

Het park, zoowel als het daarin aanwezige gezelschapslokaal met leeszaal en billardkamer, is voor allen die aan de fabriek verbonden zijn, tegen de geringe bijdrage van 25 cts jaarlijks geopend. Bier, limonade, koffie, chocolade worden tegen lage prijzen verstrekt.

Zondags worden allerlei amusementen aan de leden aangeboden; groote aantrekkingskracht oefenen 's zomers de concerten uit, van het uit dertig beambten en werklieden bestaande muziekkorps, de wedstrijden van de kegelclub, van de schiet- en turnvereenigingen, het roeien op de vijvers, enz.

Inplaats daarvan komen 's winters het schaatsenrijden, concerten en tooneelvoorstellingen in de groote zaal en twee of drie bals. Welk een aantrekkelijk beeld bieden ons deze uitspanningen aan, vergeleken met de ruwe vermaken, die de ledige uren der arbeidersbevolking in de steden vullen, vermaken die slechts door jenever worden in het leven geroepen. Als bijzonder kenschetsend willen wij hier

nog aanstippen dat de Heer en Mevrouw van Marken in den regel deze samenkomsten bijwonen, en dat nog nooit een ongeregeldheid heeft plaats gehad, waardoor zulk een deelneming zou worden onmogelijk gemaakt.

Wij kunnen slechts in het voorbijgaan meerdere instellingen vermelden, die in het Agnitapark te vinden zijn. De winkelvereeniging, waarvan het lokaal zich ook in het Park bevindt, en die in het jaar '88 een omzet had van 59,000 gulden; de badinrichtingen, de brandweer, de bibliotheek, die 2000 Nos. bevat, de scholen voor de jeugd, de naaischool voor de meisjes, een instelling voor volksvoordrachten en vooral het comité ter behartiging van de belangen der werklieden, dat gedeeltelijk uit afgevaardigden van het werkpersoneel, gedeeltelijk uit leden van het Bestuur bestaat, welke met onderling overleg, onder voorzitterschap van één der Directeuren, alle vragen, die het welzijn der werklieden betreffen, in behandeling nemen.

Meer dan iets anders draagt deze instelling er toe bij het wantrouwen en de vooroordeelen tusschen patroon en personeel uit den weg te ruimen, en een innigen hand te sluiten tusschen hun wederkeerige belangen.

Wat het stoffelijke resultaat dezer modelfabriek betreft, zoo kan zij zich in de laatste jaren over een vrij goede uitkomst verheugen. De Heer van Marken zelf is zeer tevreden; terwijl andere fabrikanten bitter jammeren over de slechte tijden, beweert hij geen reden tot klagen te hebben. De voordeelen, welke zijn fabriek geniet, schrijft hij toe noch aan omstandigheden, die hun industrie toevallig gunstig zijn, noch aan speculatiën, die op het oogenblik zeer voordeelig, op den duur echter hoogst gevaarlijk worden, maar eenvoudig aan de toewijding van het fabriekspersoneel, een toewijding, die het fabrikaat zekeren graad van volmaaktheid deed bereiken, waardoor het zich meer en meer een welverdiende reputatie en een grooteren kring van afnemers verwierf.

Nog een kenschetsende bijzonderheid mag hier niet ontbreken: onlangs nam de Heer van Marken deel aan een vergadering van sociaal-democraten en noodigde op het einde daarvan, de leden van het Bestuur uit, eens kennis te nemen van hetgeen hij van zijn kant gedaan had ter oplossing van het sociale vraagstuk.

‘Gij bederft onze geheele agitatie’, was hun afscheidswoord aan den schepper van het Agnitapark.

Schooner lofspraak kon men hem zeker niet geven, maar ook scherper veroordeeling van het onverstandige drijven der socialistische partij, kon haar niet treffen, dan door deze woorden uit den mond van een harer vurigste voorvechters.

Een Chineesch nieuwjaarsfeest te Ambon.

Gelukkig heeft de mensch de goede eigenschap, een gezellig wezen te zijn, nog niet verloren, en hoewel geheele categoriën, zooals kluizenaars en geleerden, liefst alleen worden gelaten in hun cel of studeerkamer, heeft men daarentegen ook anderen, die het gezellige leven dubbel waardeeren. Onder deze laatste soort van menschen behoort zeker in de eerste plaats de zeeofficier.

Als deze, na maanden langs eenzame kusten gekruist te hebben, weer op een bewoonde plaats komt, is het zijn eerste werk, uit te vinden, wáar en op welke wijze, het beste partij kan worden getrokken van de omstandigheid, dat hij weer in de nabijheid is van beschaafde medeschepselen. De tijd, dien hij echter, vèr van zijn kruisgebied, in de gezellige wereld doorbrengt, is gewoonlijk te kort om van het

familieleven te kunnen genieten en meer duurzame vriendschapsbanden aan te knoopen. Een vluchtige kennismaking, enkele uren van genot, in een danszaal of op een openbaar feest, gesmaakt, moeten voor hem genoeg zijn; diepere indrukken kan hij bijna niet opnemen, want wanneer zal hij het plaatsje, waar hij even stilhield, terugzien?

Vroeger was dit in Indië heel anders. Vóór het uitbreken van den Atjeh-oorlog, toen de vloot nog sterk genoeg was om er de verschillende stations mee te bezetten, bracht men soms jaren op dezelfde plaats door, men werd mede-ingezetene, men kende er iedereen.

Wel werd elke maand eenige dagen, soms een paar weken, over het aangewezen gebied gekruist en de verschillende onderdeelen van het station bezocht, of voor korten tijd dit verlaten om een kleine expeditie mee te maken, maar na afloop kwam men weer in het oude bekende plaatsje terug; dáár ontving men dan de brieven uit Holland, die intusschen waren aangekomen en moest men zelf vertellen en de plaatselijke nieuwtjes hooren, dan was er weer bedrijvigheid in de societeit en werden plannen beraamd voor feesten en komedievoorstellingen, die nu konden doorgaan na terugkeer der leden.

Nu is die toestand veranderd. Bijna alle schepen, die beschikbaar zijn, liggen voor de kusten van Atjeh, en de zeeofficieren hebben wel wat anders te doen dan komedies op te voeren of te dansen. Het schoone van de carrière heeft er wel niet bij verloren, maar een mensch kan van het grootsche in zijn roeping alleen, niet leven; een beetje afwisseling mag er gerust bij.

Het aantrekkelijke van den zeedienst, dat met de zeilschepen al voor een goed deel verdween, heeft door de Atjeh-quaestie, en vooral door de laatste afsluiting der Noordkust, een allergevoeligsten, zoo niet doodelijken slag ontvangen.

Blijft er al voor de toekomst vooreerst weinig vooruitzicht, we hebben toch onze souvenirs en de hoop, dat het mettertijd tot den ouden toestand zal terugkeeren, toen Indië nog niet de schrik was van een levenslustig zeeofficier, die er heenging, om, na afloop van zijn vaak moeilijken en zwaren dienst, dan ook met volle teugen te kunnen genieten van het rijke leven. Want werkelijk, op de verst verwijderde stations werd vaak het aangenaamst geleefd, en een verblijf te Ambon bijvoorbeeld kon ruim opwegen tegen een plaatsing op het wachtschip van het zooveel duurdere en stijvere Batavia. De 'Molukken' was altijd een der aangenaamste buitenposten, en ik was dan ook niet weinig verheugd, toen ik, na aankomst in Indië op het Departement van Marine, de order ontving mij per particuliere gelegenheid naar Ambon te begeven, ten einde aldaar een der

officieren, wiens tijd om was, te gaan aflossen op het toenmalige stationschip 'de Neptunus'.

Ik kende Ambon van vroeger en was er ook spoedig weer thuis en ingewijd in de intrigues van 'boter'- 'trassie'- en 'sago-clubs', zooals de zuiver Europeesche, Indische en Echt-Ambonsche klieks worden betiteld.

Na afloop van den dienst, tegen vier uur 's middags, zorgde ieder zoo spoedig mogelijk gekleed te zijn, om mee te kunnen gaan met de sloep, die geregeld om half vijf afstak. Bij helder licht maakten we dan eerst onze gewone wandeling naar boven, langs het residentiehuis en terug naar de Esplanade, om aan de groote ronde tafel op het grasveld, vóór de soos, de politiek van den dag met de ingezetenen en de officieren van het vrij sterke garnizoen te bespreken, en intusschen de toiletjes te bewonderen van de over het plein wandelende schoonen. Tegen zeven uur werden visites gemaakt en in den naävond, na 't eten, bij de eene of andere familie of in de societeit een kaartje gelegd. Een enkele maal een groote partij in de stad of een roeitochtje met dames, 's avonds over de ruime baai, in de sloepen van het oorlogschip als afwisseling, en zoo ging ons leven rustig en alleraangenaamst voorbij. Groote gebeurtenissen kwamen niet voor, de telegraaf reikt zoover niet en we waren dus volstrekt niet verwend met emoties. Deze bestonden hoofdzakelijk uit niet verwachte overplaatsingen, die per maandelijksche mail kwamen.

We waren dan ook niet weinig verwonderd, toen we na een korte, maar vermoeiende expeditie tegen een kleine kampong (dorp) op Ceram, te Ambon teruggekeerd, de geheele plaats in feesttooi vonden.

Het was al donker toen we goed en wel op ons oude plekje ten anker lagen. Langs de baai, zoover het stadje zich uitstrekt, zagen we tallooze witte, roode en groene lichtjes òf onbeweeglijk òf in lange rijen langzaam voorbij trekkend. Dat we nieuwsgierig waren te hooren wat er gaande was, behoeft niet gezegd, en weldra zaten dan ook allen, die geen dienst hadden, in de inmiddels gereedgemaakte sloep, om aan den steiger, bij het fort, te worden afgezet. Op het binnenplein van de benting, waar anders de lichten uit de officierswoningen hun helder schijnsel tegen de neerhangende takken en luchtwortels van de waringins wierpen, was het nu donker en alles scheen als uitgestorven. Alleen de schildwacht bij de brugpoort en de enkele manschappen in het wachtlokaal bewezen, dat het fort nog niet geheel verlaten was.

Op de 'Esplanade' gekomen, konden we onze oogen haast niet gelooven. Van alle kanten stroomde de menschenmassa over het ruime plein, terwijl honderden gekleurde lampions het maanlicht hielpen bij de verlichting van het feest. De droomerige dreun van een draaiorgel klonk boven het gejuich en gezang van de menigte uit, en in de verte hoorden we de schetterende tonen van een trompet en zagen we de lichtjes van een mallemolen in dollen ren elkander achterna hollen.

Slechts met moeite drongen we tusschen al die feestvierenden door, over het plein heen, om in de stad, in de chineesche wijken, alles meer van nabij te genieten. Op onze informatie toch, hadden we ten antwoord gekregen, dat de Chineezen feest vierden: hun 'Nieuwjaarsfeest!' Dus maar vooruit, en pas in de wijk aangekomen, waar de voornaamste gele broeders en zusters wonen, hooren we van de voorgalerij van een groot chineesch woonhuis roepen: 'Kijk, daar zijn de lui van de 'Neptunus' ook, die zijn zeker juist in de baai gekomen!' en omziende ontdekken we achter de ijzeren balustrade, een goede meter boven den beganen weg, een aantal kennissen met hunne dames, bezig gebruik te maken van de gastvrijheid van de chineesche

dame, die het huis bewoont. Daar boven moeten ze een mooi uitzicht hebben, en daar wij allen de vriendelijke weduwe persoonlijk kennen, besluiten we ook maar de steenen trappen op te klimmen en voegen ons bij de reeds aanwezigen. De ontvangst is allerhartelijkst; mijn buurdame, een jeugdige vertegenwoordigster der 'sagoclub', zegt met een schalksch lachje in haar groote donkere oogen:

'U pienter (slim) ja, juist terug als hier een pretje. Ik zeg al gister tegen mijn vriend Annie: zoo sajang (jammer), die 'Neptunus' nu juist naar Ceram, anders wij dansen, ja?'

Na deze ontboezeming, die duidelijk te kennen geeft, dat we straks druk zullen moeten dansen, reikt ze mij, met haar poppenhandjes een kop thee over, dat ze van de gastvrouw ontvangt, en begint dan onmiddellijk met me op de hoogte te brengen van de gebeurtenissen, die in den tijd, dat we weg waren, met haar vriendinnen en kennissen zijn voorgevallen. Gelukkig behoef ik het verhaal van een kort geleden 'gebroken' engagement niet geheel aan te hooren, want in de straat weerklinkt een vervaarlijk geroep en gejuich, en iedereen buigt zich over de leuning heen om te zien wat er gaande is.

Boven de hoofden der golvende schaar wandelaars steekt een hoog voorwerp uit, waaraan sierlijke chineesche papieren lantaarns heen en weer slingeren, met de voortgaande beweging van het gevaarte. Als het dichter bij komt, blijkt het een hooge wagen te zijn, voortgetrokken door een tiental Makassaren en Boetoneezen in roode sarongs en bonte hoofddoeken. De wagen bestaat uit een, op hooge wielen geplaatsten, vierkanten bak, met een voor- en een achterbank, overdekt door een baldakijn, op vier stutten. Het houtwerk van wagen, wielen en stutten is keurig gebeeldhouwd, met draken en visschen en vogels en zonderlinge diersoorten en voorwerpen, die alleen in de chineesche verbeelding voorkomen. Al het snijwerk is rijk beschilderd met goud en zwart en vermiljoenlak. Van den hemel hangen sierlijke franjes en guirlandes af en onttrekken gedeeltelijk aan ons oog de vier 'opgetuigde' chineesche kindertjes, die op de beide banken zitten. Met hun waskleurige, fijne gezichtjes blijven de kleine kleuters onbeweeglijk stil naast elkander zitten. Ze voelen het gewicht van den dag en zouden niet gaarne door de eene of andere beweging iets aan de plechtigheid van het feest afdoen, maar nog veel minder iets willen bederven aan de rijke feestkleederen, waarin hun lichaampjes gehuld zijn, of de kunstige, uit goud en bonte steentjes vervaardigde kroontjes beschadigen, die de gladgeschoren hoofdjes dekken. Alleen duikt het miniatuurhandje van tijd tot tijd voorzichtig in de bonbondoos, die ze op hun tocht door de stad van een vriendelijk familielid ontvingen.

Gelukkig dat het hier niet, zooals in Holland, met Nieuwjaar vriest, wat zou dat kleine goedje dan een koude lijden, want van zeven uur af tot laat op den avond rijden ze rond, overal moeten ze vertoond worden; en nu het eenmaal begonnen is, houdt elk oogenblik voor het huis van onze gastvrouw een wagen met kleine chineesjes stil. Ze worden even toegesproken, op de kleine gezichtjes gekust, en dan gaat het weer verder, naar een anderen oom of tante. De inlanders voor den wagen zetten zich weer in beweging en beginnen hun eentonig lied opnieuw aan te heffen.

Nauwelijks is de wagen weg of mijn vriendinnetje zet haar verhaal voort, met een ijver alsof ze juist haar eigen minnaar de deur had gewezen; plotseling echter valt ze zich zelf in de rede; het vroolijke gezichtje komt in een ernstig luisterende plooi, de fijne oortjes spitsen zich en, na een oogenblik, kijkt ze mij vreugdestralend aan en roept, terwijl ze in de handen klapt: ‘Daar komen ze, daar komen ze!’

Haar scherp muzikaal ontwikkeld gehoor heeft de tonen der dansmuziek reeds van uit de verte opgevangen.

Nu wordt de muziek al duidelijker en hooren wij ze ook, eerst nog een tijdje nader komend, dan op denzelfden afstand blijvend.

‘O, ze dansen eerst bij de van W.'s’ vertelt de schoone danslustige, die het blijkbaar maar half goed vindt, dat ze zich onderweg ophoudt.’

Na een poos hooren wij de muziek weer naderen en kunnen ten laatste ook de bonte groep Amboneezen onderscheiden, die ze voortbrengt. - Stel u voor, een tiental zeehelden, in groot tenue, arm in arm met meisjes in baltoiletten of bruidskleeren.

Vóór het huis houden ze stil; alleen de steek met struisveeren mankeert, anders zouden ze volmaakt op admiraals lijken. De galahoed is echter vervangen door een kartonnen pet, waarop een zeer kunstig nagebootste ‘zeemeermin’, met een glinsterende geschubde staart, uit gras en bloemen het blondlokkig hoofd, verheft. Overigens is de uniform keurig van blauwe serge en goudpapier nagebootst. De toiletjes van de als dames gekleeden, zijn inderdaad keurig. Indien men niet wist, dat alleen mannelijke dansers vertooningen geven, zou men nooit op het denkbeeld komen, dat de gezichtjes, die door de lange witte sluiers flauw heenschemeren en de elegante figuurtjes, slechts aan wezens toebehooren, die tot het schoone geslacht geenszins kunnen gerekend worden.

Een der admiraals treedt voor; zijn epauletten, het rijke borduursel en de gouden en zilveren ridderorden schitteren, als het licht der lampions er op valt, alsof het alles echt was.

De meermin met voetstuk verlaat haar hooge zitplaats, de vlootvoogd maakt een diepe buiging, stelt zijn gezelschap voor en houdt dan een lange toespraak in het Amboneesch.

We geven hem een gulden; de prijs voor twee dansen. De muzikanten van den troep beginnen een wals te spelen, en de nagebootste vlagofficieren draaien weldra met hun dames in de rondte.

Mijn buurmeisje werpt al verlangende blikken, doch daar nog niemand anders van het gezelschap mimes maakt om zelf op de muziek te dansen, blijf ik afwachten. Bij de tweede wals wordt de verzoeking te groot, enkele paren staan op en vóór ik de vraag aan mijn danseuse nog voor de helft heb uitgesproken, verheft ze zich al en legt een handje op mijn arm, waarvan het niet uit te maken is, of het in een lichtbruine handschoen gehuld is, dan wel ‘au naturel’ vertoond wordt.

Reeds aanstonds blijkt het, dat de ruimte veel te klein is, om werkelijk aangenaam te dansen, 'Marietje,' (zoo heet het meisje) wier oogen al even begonnen te schitteren, kijkt me verdrietig aan als ook zij merkt, dat de voorgalerij te smal is en zegt dan resoluut: 'We moeten weg, naar Soen-li-han, de leverancier, kom maar!' De anderen zijn ook tot hetzelfde besluit gekomen en het duurt niet lang of we zijn allen, na afscheid van de weduwe te hebben genomen, op weg om ons door de drukte op straat heen, een pad te banen naar het ruime huis van den aannemer.

'Voor diens woning vertoont juist een troep, ditmaal in generaalsuniform gedost, zijn danskunsten aan een gezelschap, dat op de ruime voorgalerij, achter een glas wijn, van het schouwspel geniet. Het zijn allen kennissen, en de chineesche gastheer geeft, na een vriendelijken handdruk en de nog onbekenden aan zijn beminnelijk lachende wederhelft te hebben voorgesteld, snel den bedienden order, meer stoelen en glazen aan te dragen. De vroolijkheid is spoedig algemeen, telkens staat weer een paar op om over den marmeren vloer, aan den lust om te dansen te voldoen. Van de stoelen en canapées wordt bijna uitsluitend door de oudere dames geprofiteerd. Een oogenblikje uitrusten, maar dan weer dansen; jonge meisjes schijnen onvermoeid te zijn zoolang ze kunnen dansen.

Marietje is een en al verrukking, en laat haar hoofdje vertrouwelijk tegen mijn schouder rusten. In een onbewaakt oogenblik kan ik den lust niet bedwingen en druk even de lippen op het van opgewondenheid gloeiend voorhoofd. Gelukkig wordt ze niet boos, maar geeft me een tikje met haar waaier, en zegt: 'U zoo brani, altijd ondeugend ja, zoo vroeg al' er blijkbaar op doelend, dat ze mij straks, als ik haar thuis breng, die handeling in 't geheel niet kwalijk zal nemen, maar het in tegendeel, als een natuurlijk blijk van hulde, aan haar lieftalligheid gebracht, zal accepteeren. Haar mama, die in druk gesprek gewikkeld is met een zwaarlijvige chineesche dame, heeft gelukkig niets gemerkt, anders volgde hoogstwaarschijnlijk geen invitatie voor de rijsttafel van morgen.

De generaals maken intusschen goede zaken, telkens wordt voor een nieuwen dans betaald. Van tijd tot tijd wordt door sommigen al een poging aangewend om te gaan menariën, doch daar hebben we weinig lust in, op een open voorgalerij aan de straat.

'Menariën' is een dans, die speciaal in de Molukken voorkomt. De dansenden dansen niet met elkaar, maar tegenover elkaar, de dames aan de eene zijde, de heeren van de andere langzaam naderend. De bewegingen worden bijna niet met de voeten, doch hoofdzakelijk met het bovenlijf uitgevoerd.

Om den steeds aangroeienden lust in het nationale vermaak voor goed te beteugelen, besluiten we

op te stappen, daar het mooi laat begint te worden. Een paar Mama's zijn ook van idee, dat het voor van daag mooi genoeg is geweest, en hoewel er velen tegen zijn, helpt hun dat niet veel en als de dans uit is, wordt het muziekkorps bedankt en wandelen we arm in arm, door de nog steeds volle straten, naar het deftiger deel der stad, aan de overzijde der Esplanade.

Ongelukkigerwijze moeten we langs de societeit, en de partij die straks verslagen werd, met het argument, dat men aan den openbaren weg moeilijk kan ‘menariën’, lost nu dit bezwaar op, door voor te stellen het feest in de soos voort te zetten. Nu binnenshuis, een enkele maal menariën, dat kan er door, besluiten de Mama's en hoewel wij nog doodmoe

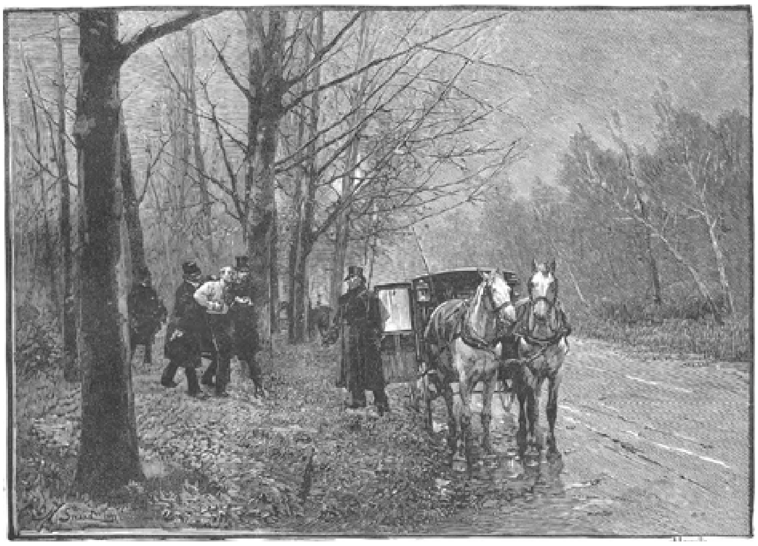

NA HET DUEL. Naar N. Sicard. (Zie blz. 105.)

zijn van de laatste dagen op Ceram, kunnen we niet anders doen dan ons in 't onvermijdelijke schikken, en door druk dansen te trachten over den slaap heen te komen.

Een paar muzikanten worden van de straat gehaald, de stoelen en tafels tegen den muur aangeschoven en wijn en gebak gepresenteerd. Op de eerste nen der vrij primitieve instrumenten neemt ieder zijn plaats in en wij kunnen de aangeboren bevalligheid bewonderen, die bij den geliefden dans door de dames getoond wordt. Wij Hollanders zijn over zooveel elegance verbaasd en brengen het, in de pogingen om mee te doen slechts tot een gebrekkige nabootsing. De echte ambonsche heeren wedijveren echter met de dames in sierlijke lichaamsbewegingen.

Menariën wordt gewoonlijk alleen op familiepartijtjes gedaan, zoodat de dames dan ook nog niet geheel in hun element zijn; enkele pogingen om wat van het deftige weg te nemen, worden wel gewaagd, maar zonder succes. Als na eenigen tijd echter van verschillende zijden door de ambonsche lui voor hun danseuse, half geknield wordt, laat ook een enkel meisje haar trotsche houding varen. Bijna allen volgen het voorbeeld, en als bij het ten einde loopen van den dans het ‘passang’ weerklinkt, is er geen enkele preutsch genoeg om de beide zoenen op elke wang niet met een gelijk aantal te beantwoorden! 's Lands wijs 's lands eer.

Na de ‘valse finale’, die op de laatste quadrille volgt wordt een glas champagne op de gezondheid van het schoone geslacht geledigd en brengen we allen onze dames naar huis.

Wie weet of een, hier of daar in de schaduw van een dikken boom schuilende Amor zich niet verheugt, over het succes, dat hij op de argeloos voortwandelende paartjes met zijn verraderlijke pijl en boog heeft behaald!

Een officier van de 'Neptunus'.

Na het duel.

Het waren slechts een paar woorden geweest. Zoo was het stellig niet bedoeld, doch de wijn had de hoofden verhit, en men fluisterde dat de baron nog andere geheime redenen had om een duel met den jongen graaf te zoeken. Hij was niet jong meer, de baron, hij had een mooie, coquette vrouw, och! er wordt zóóveel gepraat!

Het was een treurig einde van het vroolijke feest, waar zoo hoog gespeeld, zoo hard gedronken werd; men was er steeds doller en doller geworden, de champagne stroomde, de gezichten werden steeds rooder gekleurd, de oogen vonkelden met onheilspellenden gloed, de aardigheden klonken steeds scheller en valscher, steeds meer gewaagd.

En toen werden die woorden gewisseld, welke, volgens het zoogenaamde wetboek der eer, een duel noodzakelijk maakten. Dwaze wetten, dwaze eer!

In den grijzen, natten wintermorgen, in het bladerlooze woud werd aan die eer voldaan! Hoe heel anders waren zij nu te moede dan gisteravond: toen scheen het niets met het wapen in de hand tegenover elkander te staan; het klatergoud der zalen, het kunstlicht, de opwinding van drank en spel deed hun alles gemakkelijk schijnen, maar hier in dit flauwe, koele morgenlicht grijnsde de werkelijkheid hun tegen.

Een loodzware, sombere last drukte hen neer, het was of die vochtige, kille atmosfeer vervuld was met hun wrok, hun grieven; of bij elken stap hun kracht inkromp, of bij elke ademhaling hun leven vervloog. Wie weet hoe zij den terugtocht zouden aanvaarden?

En toch stonden zij koel en dreigend tegenover elkander, het sein om elkander te vermoorden werd gegeven door hun eigen vrienden, de schoten vielen en toen de kruitdamp wegtrok, zag men den graaf in elkander zakken; zijn secondanten en de dokter schoten toe. Het rijtuig kwam voor en de gewonde werd er ingelegd.

De baron trok zijn overjas aan, hij dacht aan het dejeuner, waar hij straks zijn niets vermoedende jonge vrouw hoffelijk goeden morgen zou zeggen! Wat zal zij opzien, als zij verneemt, welke heldendaad haar man vóór het ontbijt verricht heeft. Zal het haar voorzichtigheid leeren?

En de gewonde? Nooit zullen de secondanten het radelooze gezicht vergeten van zijn oude moeder, de eerbiedwaardige grijze douairrière, wier eenige schat hij is, als zij hem bij haar brengen, buiten kennis, bloedend misschien, stervend, maar... aan de eer is voldaan!

Een verkiezingsstrijd te Chicago
door Mora.

Wanneer er in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika een nieuwe president verkozen moet worden, stellen de twee groote partijen: democraten en republikeinen, een half jaar te voren, elk een candidaat. Tot dit doel wordt dan eene vergadering belegd, waarop afgevaardigden van alle staten verschijnen en waar het soms heftig toegaat.

Gedurende mijn verblijf te Chicago, trof ik het, dat daar de republikeinsche conventie werd gehouden, en daardoor werd het mij vergund een denkbeeld te krijgen van het werkend aandeel dat het amerikaansche volk in de verkiezingen neemt. De democraten hadden, te St. Louis vergaderd, president Cleveland weder tot candidaat gesteld, doch zooals zal blijken zeer tegen den zin der republikeinen.

Reeds eenige dagen vóór de opening der vergadering waren tal van republikeinsche afgevaardigden in ‘de koningin van het Westen,’ aangekomen. Hun waardigheid was zichtbaar aan een gekleurd lint, waarop de naam stond gedrukt van den staat, dien zij vertegenwoordigden, en versierd met gouden of zilveren franje.

Het meest kon men de namen Blaine, Gresham, Harrison en Sherman opmerken.

De vergaderingen hadden overdag plaats, in een kolossaal groote zaal van een nog niet geheel voltooid gebouw, bestemd om concerten in te geven.

Zeer moeielijk, ja onmogelijk was het, zonder opoffering van groote sommen gelds, toegang tot de conventie te krijgen. Maar voor iedereen toegankelijk waren de straten van Chicago, en waarlijk het was wel de moeite waard, zich 's avonds eens in de volte te wagen, want hetgeen men daar te zien kreeg, deed u verwonderd staan over het enthousiasme waarmee de Amerikaan deelt in een verkiezingsstrijd, en over de moeite en kosten, die de afgevaardigden voor hun candidaat overhebben.

In het kort wil ik trachten weer te geven wat ik op den avond van den 22sten Juni 1888 zag en hoorde.

Tegen acht uur begaven mijn broer en ik ons op weg. Het is onmogelijk eene beschrijving te geven van de drukte die op straat heerschte; als men het niet heeft bijgewoond, kan men er zich geen denkbeeld van vormen.

Schreeuwende jongens deelden ons mee, welken candidaat 'ahead' was, tal van kooplui trachtten ons een knoop of lintje, met den naam van den candidaat onzer keuze op te dringen; groepen heeren stonden luid te twisten; troepen zingende jongens met vlaggen doorliepen de straten; allerlei optochten met banieren met opschrift: Blaine, Sherman enz., kwamen ons voorbij; kooplieden met blikken trompetten schenen goede zaken te maken, ten minste, het was een heidensch leven om ons heen.

Richtten we onze blikken naar de hôtels en winkels, dan schenen de balkons in hangende tuinen herschapen. De gevels waren met groen en amerikaansche vlaggen versierd, en uit den naam, die in groote letters vóor de vensters prijkte, werd het ons duidelijk, voor wien de afgevaardigde die daar verblijf hield, zou stemmen.

Veelal ook hielden de heeren, van uit de tweede of derde verdieping, redevoeringen tot de op straat staanden.

Maar niet allen vatten hunne taak in dien geest op.

Vele afgevaardigden maakten het zich, na afloop der vergadering, gemakkelijk, ten minste toen wij voorbij twee der deftigste hotels van Chicago kwamen, n.l. 'Leland' en 'Richelieu,' (beiden schilderachtig aan het Michiganmeer gelegen), zaten daar tal van afgevaardigden met een sigaar in den mond, van de vermoeienis van den dag uit te rusten, en zeker deed het frissche koeltje, dat van het meer woei, hun de onverdraaglijke hitte in het conventiegebouw vergeten.

Nu eens was alles door bengaalsch vuur rood gekleurd, dan weer werd de geheele omtrek in een groen waas gehuld, en ten slotte trachtten de verschillende candidaturen elkaar door schitterende vuurwerkenen knaleffecten, de loef af te steken.

Wij gingen opnieuw de stad in, en wat wij toen zagen, was nog het aardigste van alles.

Het was een opwekking om voor den heer James G. Blaine te stemmen. Alvorens mee te deelen in welken geest dit plaats had, wil ik even in herinnering brengen, dat Blaine vier jaar te voren als republikeinsch candidaat de vlag moest strijken, voor den democraat Grover Cleveland. Zijn bewonderaars wilden het nu nogmaals beproeven, en indien Blaine, hun van uit Europa, waar hij zich toen ophield, niet meermalen had te kennen gegeven, nimmer weder een candidatuur te zullen aannemen, zou hij zeker weder met Cleveland op de candidatenlijst zijn gekomen, waar nu generaal Harrison zijn plaats innam.

Toch gaven zijn vrienden het nog niet op, en ijverden wanhopig voor hem.

We bevonden ons voor Mac Coy's hotel. Op de stoep stonden een aantal deftige heeren, waaronder afgevaardigden van Kansas-city; oud en jong, de meesten met hooge lichtgrijze hoeden (‘Blaine hoeden genoemd) op het hoofd.

Velen ook, hadden groote witte struisveeren op den hoed, om hun verknochtheid aan den ‘plumed knight,’ zooals Blaine genoemd wordt, te kennen te geven. Anderen weer droegen een wit veertje in het knoopsgat, want niet iedereen kan of wil een mooie struisveer door regen en wind laten bederven, vrouw of dochter van wie ze waarschijnlijk geleend waren, zouden dat misschien niet voor den candidaat overhebben. Een onafzienbare volksmenigte stond om de heeren heen, maar (en dat is mij over het algemeen gedurende mijn verblijf in Amerika opgevallen), van gedrang geen spoor. Weldra werd er een teeken gegeven, en hieven de ‘gevederde zangers’ een lofzang op Blaine, maar tevens spotzang op ‘old Grover’ aan. Hoewel de woorden niet van veel beteekenis zijn, laat ik ze hier toch voor de aardigheid volgen. Met kwistige hand werden de gedrukte versjes verspreid, zoodat iedereen in staat was, het refrein mee te zingen.

Jim Blaine's spirit.

Jim Blaine's spirit is rustling in the wind,
As we go marching on.
He'll leave old Grover Cleveland forty thousand miles behind,
As he goes marching on.
Chorus: Glory, Glory Hallelujah,
As we go marching on.

Once there was a party, and its name was Mister Mills,
As we go marching on.
It tried to bust the country with its little tariff bills,
As we go marching on.
Jim Blaine's spirit is rustling in the wind,
As we go marching on.
Chorus: Glory, Glory etc.

Grover wears a ‘six’ hat, and he weighs three hundred pounds,
As we go marching on.
They use him at the ‘White house’ for to level down the grounds,
As we go marching on.
Jim Blaine's spirit is rustling in the wind,
As we go marching along.

Chorus: Glory, Glory etc.

Compliments of Kansas City Republicans, who are unanimous for,
Blaine and Protection.

De wijze was die van een bekend amerikaansch lied, en het was werkelijk een genot die beschaafde mannenstemmen te hooren zingen, terwijl bij het refrein de geheele volksmenigte inviel. Toen het lied uit was, volgden er drie donderende hoera's voor Blaine, en in optocht, door de menigte gevolgd, begaven de heeren zich op weg om elders hetzelfde te herhalen.

Op onzen terugweg ontmoetten wij nog tal van optochten, maar de tijd ontbrak ons om alles te blijven aanzien en te hooren. Zeer voldaan kwam ik thuis en was nieuwsgierig wie de overwinning zou behalen. Een paar dagen later bleek dit ‘Harrison’ te zijn, die dan ook in November, met meerderheid van stemmen tot president werd verkozen en voor wien Cleveland dus de vlag moest strijken.

De ontsmettingsovens door stoom onder hooge drukking.

De geleerden van den tegenwoordigen tijd erkennen over 't algemeen eenparig, dat alle overerfelijke of besmettelijke ziekten veroorzaakt worden door de werking van levende kiemen op het organisme. Het is juist de overbrenging dier ziekteverwekkende kiemen van een ziek op een gezond individu, die de besmetting veroorzaakt.

Hunne vernietiging moet dus het doelwit zijn van de voortdurende inspanning, zoowel van den geneesheer als van den bevorderaar der hygiëne; en daar het linnen, de kleedingstukken en het beddegoed, na door de zieken gebruikt en bezoedeld te zijn, in een onberekenbaar aantal deze oorzaken van eene bijna zekere overbrenging bevatten, kan men nagaan van hoeveel belang het is, over de middelen te kunnen beschikken om die voorwerpen zoo volkomen mogelijk te ontsmetten.

Reeds sedert langen tijd wist men, dat de aanwending van warmte het zekerste middel is om de doodelijke kiemen te vernietigen; maar het is nog slechts zeer kort geleden dat men de wijze heeft ontdekt, waarop die warmte moet worden toegepast om de totale vernietiging van alle kiemen te verzekeren; en op afdoende wijze is nu aangetoond, dat de stoom onder hooge drukking krachtiger werkende eigenschappen tot het dooden van verderfelijke ziektekiemen bezit dan die van droge warmte, van stoom op 100 graden, of van oververhitten stoom, waarmede de geleerden achtereenvolgens proefnemingen hebben gedaan.

Tot den aanleg van ontsmettingsovens met rechtstreeksche aanwending van stoom onder hooge drukking is dan ook in Frankrijk, waar het denkbeeld grooten opgang heeft gemaakt, reeds besloten in de lazaretten, in de voornaamste zeehavens, in de ziekenhuizen en in een zeker aantal banken van leening. Te Parijs, waar de opeenhooping der bevolking de besmettelijke ziekten zoo gevaarlijk maakt, door hunne uitbreiding te vergemakkelijken, zijn of zullen weldra worden aangelegd vijf ontsmettingsgebouwen, voorzien van ovens met stoom onder hooge drukking. Drie van zulke ovens zijn op het oogenblik reeds in werking; de eerste is verbonden aan de inrichting voor kosteloos nachtverblijf in de rue du Château-des-Rentiers, de tweede aan het vrou-

wen-werkhuis in de rue Fessard, en de derde, welke pas kort geleden in gebruik werd genomen, aan de toevlucht voor behoeftigen in de rue des Récollets. Twee anderen, gevestigd bij de stations der verplaatsbare ambulances in de rue Chaligny en de rue de Staël, zijn in aanbouw. Alle bovengenoemde ontsmettingsovens zullen ter beschikking van het publiek gesteld worden.

Het lokaal waarin de ontsmettingsoven gevestigd wordt, is rondom afgesloten en in twee compartimenten verdeeld door een schot over de geheele hoogte en breedte, ten einde eene zoo volkomen mogelijke afscheiding te verkrijgen tusschen dat gedeelte van het gebouw, waarin de besmette voorwerpen worden aangevoerd, en dat waarin zich de gereinigde artikelen bevinden.

Een voertuig, hermetisch gesloten en uitsluitend voor dit doel gebezigd, wordt naar het huis gezonden, waar de persoon woont, die de te ontsmetten voorwerpen in zijn bezit heeft; laatstgenoemden worden aldaar ingepakt in ondoordringbare bekleedsels, in den gereedstaanden wagen geladen en naar het ontsmettingsgebouw overgebracht. Onmiddellijk nadat de aangevoerde artikelen ontladen zijn, moet het voertuig ontsmet worden met een oplossing van bijtend sublimaat ter sterkte van een op duizend. De gezuiverde artikelen worden later aan hun eigenaar teruggebracht in wagens, die nooit tot het vervoer van besmette goederen gebezigd zijn.

Bovendien worden in het gebouw, waarin de oven gevestigd is, met de grootst mogelijke zorgvuldigheid alle hygiënische voorzorgsmaatregelen genomen. De ontlading en de behandeling der besmette voorwerpen geschieden binnen een afgesloten ruimte; de werklieden die ze behandeld hebben, zijn verplicht, alvorens zij de inrichting verlaten of het voor de gezuiverde artikelen bestemde lokaal binnentreden, een tusschenvertrek door te gaan, waarin zich een waschtafel en een besproeiingstoestel bevinden en waar zij hun werkpak tegen schoone kleederen verwisselen. En opdat er eindelijk geene enkele kiem zou kunnen ontsnappen, worden zoowel de bij het reinigen

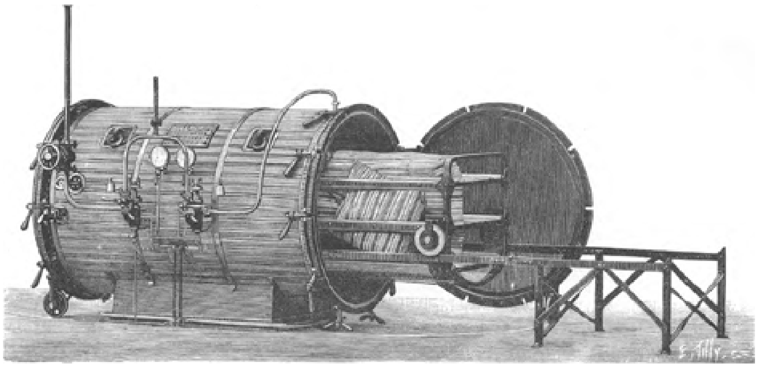

DE ONTSMETTINGSOVENS DOOR STOOM ONDER HOOGE DRUKKING. (Zie blz. 107.)

der ziekenkamers opgezamelde stoffen en de verband-artikelen, als de afval en het stof der inrichting zelve onmiddellijk ter plaatse verbrand in een bijzonder toestel, inwendig zoo ingericht, dat er geene brandende stukjes watten of andere stoffen naar buiten kunnen verdwalen.

De zuivering der besmette artikelen geschiedt, zooals wij reeds gezegd hebben, in een oven door middel van stoom onder hooge drukking. Er bestaan werkelijk een groot aantal sporen van bacillen of bacteriën, die weerstand bieden aan den invloed van droge warmte of óververhitten stoom, wijl het weerstandsvermogen dezer sporen

aanmerkelijk grooter is dan dat der volwassen vormen van deze microphyten. Dientengevolge kan men zelfs bij de twee uur lange werking eener droge warmte van 150 centigraden niet zeker zijn van eene volkomen zuivering. Die warmte dringt nl. slechts zeer langzaam tot het binnenste der matrassen door (een maximaal-thermometer, binnen in een matras geplaatst, die gedurende vijf uren is blootgesteld aan de hitte van een drogen oven, op een temperatuur van 118 graden, stijgt niet hooger dan '50 graden) en veroorzaakt niet den dood der sporen in houtskool, in hooi, in aardappelen of in tuinaarde, die almede het krachtigste weerstandsvermogen bezitten.

Daarentegen worden al die sporen, die zelfs door een verblijf van twee uren in stoom van 100 graden niet gedood worden, en alle bacteriën vernietigd door een verblijf gedurende een maximum van vijftien à twintig minuten in stoom onder hooge drukking tot een temperatuur van ongeveer 115 graden, of met andere woorden: van een drukking onder 1.7 atmosfeer.

De stoom onder hooge drukking werkt niet alleen meer afdoende dan droge hitte, maar de goederen welke aan eene minder hooge temperatuur worden blootgesteld, hebben ook minder van beschadiging te lijden. Terwijl de katoenen en vooral de wollen goederen, blootgesteld aan de werking eener droge hitte van 150 graden, al spoedig bedorven worden, oefent hun verblijf in den stoom onder hooge drukking gedurende het maximum van twintig minuten, vereischt om eene algeheele ontsmetting te verkrijgen, geen merkbaar nadeel op deze stoffen uit.

In de ovens met stoom onder hooge drukking

OP HET JAAGPAD. Naar eene Teekening van Jan Vrolijk, in het bezit van den heer P.J. van der Burgh, te 's Hage. (Zie blz. 110.)

oefent deze rechtstreeks zijn invloed uit op de te ontsmetten voorwerpen. De oven bestaat uit een grooten, horizontalen cilinder van plaatijzer, ter lengte van 2 meter en met een middellijn van 1.30 meter, van buiten voorzien van een isoleerend houten bekleedsel. Deze cilinder steekt halverwege door het schot, waarmede de beide deelen van het gebouw van elkaar zijn gescheiden, en is aan elk der beide uiteinden voorzien van een plaatijzeren deur met hermetische sluiting, waarvan de eene, die voor het inbrengen der besmette voorwerpen dient, uitkomt in dat gedeelte van het ontsmettingsgebouw, dat voor de te zuiveren artikelen is afgezonderd, terwijl de andere, die voor het uitnemen der gereinigde stoffen gebezigd wordt, in het tweede gedeelte van het gebouw opengaat.

De te ontsmetten goederen worden op een rolwagentje geplaatst, dat drie volledige stellen beddegoed kan bevatten, en zoodanig geschikt, dat zij niet met de wanden van den oven in aanraking kunnen komen.

Een aanvoerbuis brengt den stoom uit den ketel in het binnenste van den oven, waarin hij ontsnapt door een pijp, die met een zeker aantal gaatjes voorzien is.

Binnen in den cilinder zijn twee stellen buizen aangebracht, welke door eene afzonderlijke geleiding met den stoomketel in verband staan en dienen moeten om het inwendige van den oven en zijne bekleeding te verhitten, ten einde daardoor het condenseeren van den ingevoerden stoom te voorkomen.

Ziehier de wijze waarop het toestel werkt. Nadat de verwarmingsbronnen van te voren op een temperatuur van 140 graden zijn gebracht, rolt men het wagentje in den cilinder, sluit de toegangsdeur en laat den stoom in het binnengedeelte van den oven toe. De stoom, lichter zijnde dan de in dit binnengedeelte aanwezige dampkringslucht, drijft deze laatste naar het achtereinde van den cilinder, waar zij door een openstaande kraan gelegenheid heeft om te ontsnappen. Men belet op die wijze, dat er zich in den oven een mengsel van dampkringslucht en stoom vormt, welks ontsmettende kracht veel geringer is dan die van stoom alleen.

Zoodra men bemerkt dat al de aanwezige lucht is uitgedreven, draait men de kraan dicht en regelt men de toevloeiing van den stoom, ten einde binnen in den oven de drukking te verkrijgen, die overeenkomt met de temperatuur welke daar moet heerschen (deze temperatuur bedraagt ongeveer 115 graden en de daarmede overeenkomende drukking van den stoom 1.7 atmosfeer). Na verloop van vijf minuten sluit men gedurende een minuut de toevoerkraan, waarmede de stoom rechtstreeks uit den ketel wordt binnengelaten. Er ontstaat dan op dat oogenblik een condensatie en dientengevolge een luchtledig, en de daardoor voortgebrachte drukking geeft gelegenheid tot ontsnappen aan de luchtblazen, die, zonder dezen voorzorgsmaatregel, gevangen zouden blijven in de mazen der weefsels, in de vezels van de wol der matrassen enz., en maakt het mogelijk dat ook de fijnste deeltjes der te ontsmetten goederen met den zuiverenden stoom in aanraking komen.

Vervolgens geeft men den stoom weder vrijen toegang en stelt men gedurende vijftien minuten de te ontsmetten voorwerpen aan de werking van den stoom bloot. Men staakt dan de toelating van den rechtstreekschen stoom, doch blijft inmiddels met den toevoer in de verwarmingsbronnen voortgaan; men zet de uitgangsdeur van den oven halverwege open, en de droging heeft in het toestel zelf plaats.

Het eenige overwegende bezwaar bij deze bewerking bestaat hierin, dat er door de aanraking met stoom van boven de 100 graden onuitwischbare vlekken ontstaan op zulk linnengoed, dat met gekleurde eiwitachtige stoffen bezoedeld is, zooals bloed

en dergelijken. Men tracht dit bezwaar te verhelpen, door het bezoedelde linnengoed, alvorens het in den oven te rollen, in een oplossing van potasch-permanganaat te dompelen, die zich met de organische stoffen vermengt en de vlekken spoedig kleurloos maakt, zonder het weefsel der goederen te bederven. Daar deze oplossing van potasch-permanganaat op zich zelve reeds ontsmettend is, behoeft men niet te vreezen voor eene mogelijke besmetting der met de reiniging belaste werklieden. Het geheele verloop der bewerking duurt gewoonlijk niet langer dan een kwartier.

Hoe beknopt bovenstaande beschrijving ook zij. toch kan er voldoende uit blijken, welke onschatbare diensten deze ovens zullen bewijzen aan de openbare hygiène en gezondheid. En toch heeft de vestiging dezer inrichtingen, in den eersten tijd althans, van den kant der naaste buren, ter plaatse waar zij in werking gebracht zouden worden, te worstelen gehad met den van ouds bekenden tegenstand, dien de wetenschap altijd van de onkunde te lijden heeft. Velen verbeeldden zich, dat de aanwezigheid van zulk een ontsmettingsoven juist een bron van verpesting voor hunne buurt zou worden, ja haar als 't ware tot een vergaarbak van al de microben der stad zou maken. Doch nauwelijks hadden de ovens gedurende eenige dagen gewerkt, of de tegenstand was niet alleen overwonnen, maar zelfs verkeerd in eene innige dankbaarheid aan de geleerden, wier studiën en navorschingen ons de middelen aan de hand doen om de besmetting der vreeselijkste ziekten zooveel mogelijk te keer te gaan.

Op het jaagpad.

Echt hollandsch is dit landschap, echt hollandsch het figuurtje, dat er op staat, echt hollandsch ook zijn post; 't is een allerliefst tafreeltje al ziet men het jagertje en meer ook niet, de trekschuit, die meest vaderlandsche onzer instellingen, is van het doek afwezig, maar men raadt toch haar nabijheid.

De roemrijke dagen van trekschuit en van jagertje zijn voorbij; het zijn thans stoombooten en stoombarges, om van spoorwegen, snel- en bliksemtreinen niet eens te spreken, welke steden en dorpen aan elkander verbinden.

Toch zijn er nog enkele in eer; gelukkig echter dat, al dreigt bij het naderen der 20e eeuw, met de laatste trekschuit ook het laatste jagertje te verdwijnen, dat èn literatuur èn kunst, beide vereeuwigd hebben.

Wie ooit eens weten wil hoe het toeging in de ouderwetsche trekschuit, zal zijn Camera Obscura er op dienen na te slaan, en wie nog een voorvaderlijk jagertje in zijn volle glorie wil gadeslaan, die zie maar naar het doek van Jan Vrolijk!

Hij zal voldoende ingelicht zijn en precies alles weten van die eenvoudige middelen van vervoer, die zoo practisch en gezellig, zoo verrukkelijk bedaard en kalm hun toeschijnen, die zich na een kwartier reeds doodelijk zouden vervelen, als zij door onvoorziene omstandigheden gedwongen waren er gebruik van te maken.

Oude-Per's nieuwe schuit.
Van Tor Hedberg.

Oude-Per was eigenlijk juist zoo oud niet. Hij had dien naam reeds gekregen, toen hij als jongen bij Anders den visscher diende. Diens dochter had hem zoo genoemd, omdat hij zooveel rimpels in zijn aangezicht had; de naam had bijval gevonden en sedert had hij nooit anders geheeten.

Het kwam te beter uit, omdat hij toch geen familienaam had en enkel ‘Per’, was tusschen de vele Per's op het eiland een al te algemeene naam. Oude Per was althans iets meer persoonlijks.

Men vertelde, dat hij er even rimpelig en even bedroefd had uitgezien op den dag toen hij zijn intrede in de wereld gedaan had - alsof hij er besef van had, dat hij wel eenigszins ongelegen kwam. Zijne eerste jaren kwamen voor rekening van het armbestuur en dit scheen niet bijzonder geschikt te zijn, om die rimpels glad te strijken. Althans, toen hij als knaap van veertien jaar bij Anders in dienst kwam, zag hij er reeds uit als een oud mannetje; en op den eersten dag kwam Anna, het aardige, vroolijke dochtertje van visscher Anders, op den inval hem Oude-Per te noemen.

Het was alsof zijn vel een weinig te groot genomen was, op een grooter gelaat berekend, of misschien wel om door gezondheid en welvaren te worden uitgespannen; nu had het hiertoe geen gelegenheid; het gevolg daarvan was, dat de rimpels bleven en vastgroeiden. Zij hadden zich hoofdzakelijk rondom zijne oogen verzameld en rondom zijn mond; om de oogen, die klein en vriendelijk waren, maar waaraan die rimpels een bedroefde uitdrukking gaven; en om den mond, die groot en breed was, waaraan zij een eigenaardigen, lachenden trek verleenden; een lach die juist geen vroolijkheid of vergenoegdheid uitdrukte, maar eer een dwaze verlegenheid; iets dat er veel van had, of hij om verontschuldiging verzocht voor zijn vrijpostigheid ook in de wereld te zijn gekomen.

Voor het overige was hij tamelijk lang en goed gebouwd ook; al was hij niet bijzonder forsch en krachtig, toch onbegrijpelijk taai en volhardend. Hij was ‘klein in de kost’ en ‘flink voor het werk’, zoodat visscher Anders zeer met hem was ingenomen.

Anders was klein begonnen, maar het was hem ‘meegeloopen’ en hij bevond zich tegenwoordig in vrij ruime omstandigheden. Toen Oude-Per een paar jaren bij hem in dienst geweest was, begon hij met twee pinken uit visschen te gaan; in de grootste roeiden hij en zijne vrouw; in de kleine zaten Anna en Per. Op die manier had hij altoos op twee verschillende plaatsen zijne netten; en als er mogelijkheid op was een schol te vangen, dan kon men er op rekenen, dat Anders die te pakken kreeg.

Gedurende verscheidene jaren voeren Anna en Per aldus samen uit en zij hadden goede vangst; gewoonlijk brachten zij een paar vrachtjes meer t'huis dan de groote boot; men bewaarde de visch in kleine kuipen en bracht haar aldus aan wal. Dat zij betere vangst hadden dan vader en moeder was haar verdienste, zeide Anna; en Per

sprak haar niet tegen. Per sprak over het algemeen nooit tegen. Zij konden het best samen vinden. Anna plaagde Oude-Per soms wel een beetje onbarmhartig, maar hij werd er volstrekt niet boos om; integendeel hij schikte zich daarin met een zeker soort van goedige tevredenheid.

Per zat aan de achterriemen en Anna aan de voorriemen zooals het gebruik dit medebrengt, als een jongen en een meisje samenroeien. Maar Per liet het niet grootendeels op haar aankomen, zooals sommigen plegen te doen; neen, hij sloeg zijne riemen met volle kracht uit, een beleefdheid die door Anna zeer hoog op prijs werd gesteld, hoewel zij er tegen hem nooit iets over zeide. Maar daar het zijne taak was koers te houden, moest hij van tijd tot tijd noodzakelijk eens naar het voorgedeelte der boot zien en als hij dan achterom keek, had hij daarbij gelegenheid Anna in haar frisch en blozend gezichtje te zien. En Oude-Per hield uitstekend koers; daar zorgde hij voor.

Zoo was het er langzamerhand toe gekomen, dat Oude-Per op Anna van visscher Anders verliefd was geraakt. Het kwam zachtkens aan; zonder veel omhaal of drukte, zonder dat hij iets tegen haar zeide - eigenlijk, zonder dat hij het zelf recht begreep. Dit wist hij alleen, dat hij tegenwoordig geen grooter genot kende dan het uitspannen der netten - iets waarover hij vroeger wel geheel anders had gedacht; en hij verbeeldde zich ook, dat hij zeer, zeer veel van de oude boot hield en hij vond het zoo genoeglijk daar op de achterbank te zitten; hij gevoelde zich zoo zeker en geborgen, ja zelfs een weinig trots, als hij daar zat te roeien en hij wist dat Anna voorin gezeten, met hem samen roeide.

Maar zooals gezegd, rustig en kalm, ontwikkelde zich deze liefde, zonder beweging of drukte hoegenaamd. Zij had haar tijd van onuitgesproken, stil geluk. Er kwam een tijd, waarin haar gedrag jegens hem veranderde; toen zij ophield hem te plagen en met hem te schertsen; toen zij minder spraakzaam was dan voorheen en stilletjes met haar riemen werkte; toen er een schalksch, vriendelijk glimlachje in hare oogen opflikkerde, als Oude-Per telkens en telkens weer naar den koers moest zien - maar even stil en kalm kwamen de dagen van droefheid voor hunne liefde opzetten.

Het begon er mede, dat Anna dikwijls vreemd tegen hem werd; soms vriendelijk als van ouds, maar soms prikkelbaar en knorrig; haar scherts kon tusschenbeide bepaald een vinnige kleur aannemen en - dit trok Per zich het meest van alles aan, omdat dit eigenlijk het eenige was dat hij merkte - zij, die voorheen zoo flink en prettig in de maat met hem had geroeid, bewoog hare riemen vaak op een verregaand achtelooze manier: nu eens zette zij er vreeselijk driftig een vaart achter, alsof zij er we-

zen moesten; dan weer speelde zij met haar riemen in het water en plaste, of roeide met één riem, zoodat Per alle moeite had de schuit recht te houden. Hij begreep volstrekt niet wat er aan haperde, maar dat er iets niet in orde was, merkte hij wel en zijne oogen werden treuriger en zijn glimlach werd meer om verontschuldiging vragend dan ooit te voren.

Ten laatste kwam het zoover, dat Anna in de boot van Anders werd geplaatst en zij in de kleine boot door hare moeder vervangen werd; een verandering die Oude-Per zwaar op het hart viel, hoewel hij er natuurlijk niets tegen zeggen kon. En het eindigde er mee, dat Anna met een visscher, hun naasten buurman, verloofd raakte. Hij heette Akerström, was reeds op zekeren leeftijd gekomen en had een moeilijk humeur, maar een aardigen stuiver op den bodem van zijn kleerenkist.

Ook hiertegen kon Per natuurlijk niets inbrengen; hij begreep dat alles juist ging zooals het gaan moest en hij zweeg; en misschien had hij ook wel in stilte verdriet - maar dat kon men hem nooit aanzien. Het eenige wat hij deed was, dat hij de woning van visscher Anders verliet en een dienst op een ander eiland zocht; dit was geen kleinigheid, want de dienst bij Anders was goed en kost en loon waren hier beter dan hij verwachten kon die ergens anders te zullen krijgen.

Vijf jaren lang bleef hij weg. Toen kwam hij terug en met zijne opgespaarde penningen mocht het hem gelukken een visschershut, op hetzelfde eiland waar Anders woonde en waar Anna getrouwd was, te huren. Hij wilde nu zijn eigen zaakjes doen; een paar netten had hij zelf gebreid en, tot zijn groote voldoening, vond hij gelegenheid voor een prijsje eene schuit over te nemen. Het was dezelfde pink, waarin hij als jongen met Anna gezeten en met haar samen geroeid had; zij was nu oud en daarom werd zij nu voor een appel-en-ei zijn eigendom. Veertien dagen lang was hij bezig met het kalefateren en oplappen der boot eer zij weer zeevaardig was.

Natuurlijk ontmoette hij Anna ook van tijd tot tijd. Zij was grooter geworden, meende hij en een weinig zwaarder, maar mooier en vlugger dan zij ooit geweest was. Het slecht humeur van haar man - nu, daar wist zij wel raad voor, zeide zij, en overigens had zij het in alle opzichten best. Hun weerzien was geheel ongedwongen geweest, vriendelijk als voorheen, zelfs hartelijk. Per had haar de hand gegeven; haar bedankt voor den aangenamen tijd van vroeger en gevraagd hoe het haar ging. Toen hadden zij over de visscherij en over alles en nog wat met elkander gepraat, en toen zij ieder zijns weegs moesten gaan zeide Anna:

'Zoo - en dus heb je de oude schuit van mijn vader gekocht, Per?'

'Ja,' zeide Per; 'ik heb die voor een koopje gekregen; ik moest natuurlijk een boot hebben, en zoo oud is zij in elk geval nog niet, dat men haar niet zou kunnen oplappen.'

'Dat is alles goed en wel,' lachte Anna, 'als je er maar niet mee naar den grond gaat, Per!'

'Neen, hoor,' antwoordde Per, met zijn bedroefden glimlach, 'zoo erg zal zij het niet maken.'

Later ontmoetten zij elkander van tijd tot tijd, en als zij elkaar tegen kwamen bleven zij gewoonlijk een praatje samen houden. Anna plaagde hem weer zooals voorheen en noemde hem als van ouds 'Oude Per'; en nooit verzuimde zij te vragen, hoe het met zijne schuit ging. Deze was als het ware het punt van aanknooping van het gesprek; zij vormde den band van vriendschap tusschen hen beiden, die oude schuit.

Intusschen droeg 'Oude Per' zijn naam nu wel met recht. De rimpels op zijn gelaat waren, zoo mogelijk, nog vermeerderd; hij was nog stiller in zijn wezen, zijn glimlach nog meer verontschuldigend dan voorheen en zijne oogen hadden nog niets van hun droefgeestige uitdrukking verloren. Daarvoor bestond trouwens ook geen reden, want het kostte 'Oude Per' vrij wat moeite om aan den kost te komen. Het liep hem niet mee met de visch vangst; ja, Anna had het wel aan 't rechte eind gehad, toen zij zeide dat die rijke vangst vroeger aan haar te danken was geweest. Zelfs al was er visch, zoodat de anderen beladen thuis kwamen, gebeurde het meer dan eens dat zijne netten bijkans ledig bleven. Neen, het liep hem niet mee in de wereld, den 'Ouden Per'!

Het trof nu dubbel goed, dat hij zeer handig was in het een-en-ander; hij was zoo een 'Janus-van-alles': een weinig timmerman, een weinig smid en als het noodig was schoenlapper ook. Ééns had hij een oude klok weer in orde weten te brengen, waarover hij niet weinig in zijn schik was, en geen wonder: zij was een poos bij den horlogemaker geweest en deze had de patient voor ongeneeslijk verklaard. Met behulp van deze kleine bij-verdiensten kon hij er nu zoo wat komen; men gebruikte zijne diensten overal op de verschillende hofsteden, en was het ook al niet veel, hij verdiende toch altijd iets; en het een met het ander was voor hem juist genoeg.

Op deze wijze ging het een jaar of zes, zeven goed. Maar toen kwam hij opnieuw in groote zorg, want de oude boot deed het niet langer. Jaar uit en jaar in had hij haar opgeknapt; hier een nieuwe plank ingezet, daar een plaat tegen gespijkerd; en zoodoende had hij ze tot-nog-toe vlot gehouden; maar dezen zomer was het bijna levensgevaarlijk geworden er mede uit te gaan, zooals zij lekte. In den herfst bracht Per haar op het droge en onderwierp haar aan eene 'generale monstering', maar het gevolg hiervan was een bedroefd hoofdschudden: hij zag geen kans haar meer bruikbaar te maken, want zij was nu zoo rottig, dat zij geen flinke opknapping kon verdragen.

In dien zelfden herfst was Akerström gestorven. Anna was dientengevolge eene welverzorgde weduwe, en daar zij slechts een paar jaren boven de dertig was en er nog zeer goed uitzag, waren er genoeg op het eiland, die hunne gedachten met haar bezig hielden.

Op zekeren dag stond Oude Per wederom zijn boot met een onderzoekenden blik te monsteren en hij deed zijn best om, ondanks de onmogelijkheid, een middel te bedenken haar nog bruikbaar te maken - een moeilijke kwestie met de poging tot oplossing waarvan hij zich elk vrij uur van den dag bezig hield - toen hij eene stem achter zich hoorde:

'Goên-dag, Per!'

Hij zag om. Het was Anna, die op kleinen afstand van hem een weinig hooger tegen den berg stond. Zij had op het eiland boodschappen gedaan, flink aan-

MOEDERWEELDE. Naar E. Krug. (Zie blz 118.)

gestapt in den frisschen wind en zag er nu verbazend aardig uit zooals zij daar stond, rond en dik en met haar prettig blozende wangen.

Maar op dit oogenblik was Per zoo bezorgd over zijn boot, dat hij geen oogen voor iets anders had.

'Goên-dag, ook,' antwoordde hij.

'Sta-je daar weer je boot te beschouwen?' vroeg zij.

Het scheen wel dat zij vandaag bijzonder in haar humeur was, zoo vriendelijk en spraakzaam.

'Ja,' antwoordde Per, en onder den indruk van zijn verdriet liet hij zich verleiden tot iets wat hij anders nooit deed. Hij klaagde.

'Het is een ellendige geschiedenis,' barstte hij uit en trok zich zelf bij de haren.

Vlug kwam Anna naar beneden en naast hem staande begon zij met hem, als eene zaakkundige, de boot van alle kanten te monsteren. Maar ook zij schudde bedenkelijk met haar hoofd.

'Ja, het is gedaan met de oude schuit,' zeide zij.

Zij was plotseling ernstig geworden. Het speet haar zoo vreeselijk van die oude schuit, dacht zij.

Een poosje bleven zij zwijgend naast elkander staan met de oogen op het wrakke vaartuig gericht.

'Je moet tegen het voorjaar een andere hebben, Per,' begon Anna.

De gewone treurige glimlach verscheen op zijn gelaat.

'Ja, dat zal wel dienen,' zeide hij, 'maar hoe?'

Anna zag hem aan; zij werd een weinigje warmer:

'Zoo onmogelijk zal het toch niet wezen voor een redelijken prijs een boot te krijgen, zou ik denken. Maar men moet het ernstig willen.'

'Je hebt mooi praten!' zeide Per.

Anna bedacht zich even; toen begon zij opnieuw, eenigszins aarzelende: 'Onze nieuwe schuit, bijvoorbeeld,' en zeer snel sprekend vervolgde zij: 'Wat kan ik er mede doen, nu ik toch alleen ben? Ik kan mij best met onze oude boot redden en ik had er toch al over gedacht die andere te verkoopen. Zou die niet geschikt zijn?' eindigde zij haar volzin, met een vroolijken blik Per aanziende.

Oude Per keek haar verlegen aan. Hij begreep niet goed of zij het in ernst bedoelde.

'Maar ik heb er geen geld voor, en dat zal ik ook wel nooit krijgen,' stotterde hij.

'Och, daar zal nog wel iets op te vinden zijn,' antwoordde Anna, en met een vriendelijk knikje tot afscheid, ging zij verder.

Per bleef haar nakijken. Neen, het was geen grapje!....

De nieuwe schuit van Akerström was de beste, die in den geheelen omtrek te vinden was. Zij was nog slechts een jaar oud en sierlijk en in orde als een pleiziervaartuig. En hoe kranig lag zij op het water te dansen, en welk een vaart kon zij nemen! Menigmaal had Per met bewonderenden blik aan het strand gestaan als zij uitvoer. Per had een oog voor fraaie booten!

Neen, zij had het niet in scherts gezegd. Maar al was dit nu ook zoo, het baatte hem weinig, want hij zou toch nooit het geld bij elkaar krijgen om haar te koopen. Maar, hoe het wezen moge, de gedachte had nu eenmaal bij hem wortel geschoten en hij kon die niet weder van zich afzetten. Hij was inderdaad verliefd geworden op de nieuwe schuit van de weduwe Akerström en dag-en-nacht liep, of lag, hij er over te denken. Den volgenden Zondag, toen hij wist dat Anna naar de kerk was, liep hij

haar erf op en monsterde de schuit nog eens zeer zorgvuldig; hij liet zijne nagels langs elke naad gaan, maar nergens kon hij het minste gebrek vinden. Het was een pracht van een vaartuig, dat was het! Het kostte hem waarlijk moeite er zich van af te wenden om heen te gaan.

Gedurende den winter sloop hij er telkens weer eens heen. Hij kon aan niets anders meer denken, en peinsde er dag en nacht over op welke manier hij des noods de som voor den aankoop zou kunnen bij elkander schrapen. Want hij had er zich inmiddels van overtuigd, dat Anna het in ernst had gemeend. Wat zou zij alleen ook met twee booten uitvoeren? En zij zou ze hem wel goedkoop laten - voor minder dan aan een ander - uit oude vriendschap, zou zij met een kleine prijs tevreden zijn...

Hij spaarde en schraapte dien ganschen winter. Hij onthield zich bijna het noodige en werkte als een slaaf tot 's avonds laat. Soms zat hij een stuk in den nacht nog netten te breien. Tegen het voorjaar had hij dertig kronen; maar daarvoor zou hij de schuit natuurlijk niet kunnen krijgen. De laagste prijs waarmee hij zich had durven vleien, was vijftig kronen geweest. Maar op een goeden dag zag hij dat de schuit te water gelaten werd, en toen overmeesterde hem de angst, dat zij hem zou ontloopen. Hij nam een kloek besluit, en op een mooien dag in het laatst van April trok hij zijn beste pak aan, wiesch en kamde zich zoo zorgvuldig alsof hij een huwelijksaanzoek moest gaan doen, en begaf zich op weg naar Anna's erf.

Toen hij in huis kwam stond zij in de keuken. Zij zag hem een weinig verbaasd aan, werd een weinig rood, droogde haar hand aan haar boezelaar af en stak hem deze toe, met den groet:

‘Wat hebben wij elkander in lang niet gesproken.’

Dit klonk nu wel als een verwijt, maar zij was het toch geweest, die vermeden had hem te ontmoeten.

Per kon bijna niet spreken; hij was bleek van ontroering en eindelijk kwam hij met inspanning zoover te zeggen, dat hij een paar woorden met haar wenschte te spreken.

Zij bloosde nog een weinig sterker en deed haar best om een schertsenden toon aan te slaan; maar toen dit haar niet gelukte, bepaalde zij er zich toe Per te vragen of hij mee naar de kamer wilde gaan.

Hij ging op de bank zitten, wreef met zijne handen over de knieën en zag haar aan met zulk een innig bedroefde en hulpzoekende uitdrukking, dat zij in een helderen lach uitbarstte. Die oude manier van haar hielp Per al een heel eind op weg. Hij vatte moed en kon nu eindelijk met zijne boodschap voor den dag komen.

‘Zie-je, het was over die boot.’

‘Zoo!’

Hij merkte dat haar gelaat betrok, alsof zij zich teleurgesteld gevoelde, en aanstonds zakte zijn moed hem in de schoenen. Zij had er misschien spijt over er hem vroeger iets van te hebben gezegd; wie weet, mogelijk had zij ze reeds verkocht. In zijn angst radbraakte hij nu zijne les, die hij in stilte zoo menig-

maal vooruit had opgezegd, maar zonder er zelf veel van te verstaan wat hij zeide.

'Zie, dertig kronen heb ik,' zeide hij, de muntbiljetten uit zijn zak te voorschijn halende. Met zijn bevende handen spreidde hij de papiertjes voor haar op de tafel uit, als om haar daardoor te verleiden den koop te sluiten.

'Ik kan de boot voor dat geld niet krijgen; dat heb ik natuurlijk ook nooit gedacht; maar de rest zou ik misschien in den loop van het jaar kunnen afbetalen, of anders met netten voor je te breien, of op een of andere manier, in-verdienen. Maar dertig kronen heb ik al vast; - dit zijn dertig kronen - zie maar.'

Hij telde haar de muntjes voor en zag haar toen angstig vragende aan. Maar hij kon op haar gelaat niet het minste lezen, want zij hield het half van hem afgewend.

Zij stond al door het raam uit te kijken en trommelde met haar vingers op de tafel.

'Je zou dus die schuit gaarne willen hebben, Per?' zeide zij ten laatste.

'Ja,' antwoordde Per, en bij die gedachte alleen kwamen hem de tranen in de oogen.

Zij trommelde nog luider en vervolgde:

'Maar ik wil haar niet verkoopen.'

Zij bleef eventjes wachten maar kreeg geen antwoord. Eindelijk keerde zij haar hoofd om en zag Per aan.

Hij zat als een meelzak in elkander en zette zulk een diep-ongelukkig, hopeloos teleurgesteld gezicht, dat haar stem veel zachter klonk, toen zij zeide:

'Maar het zou toch op een andere manier geschikt kunnen worden, dunkt mij.'

Per helderde een weinig op, en onzeker staarde hij haar aan in afwachting van wat er volgen zou.

'Op een andere manier?'

'Ja.'

'Op welke manier?'

Zij begon opnieuw te trommelen, maar nu veel zachter dan straks.

'Kan je die niet raden, Per?'

Zijn gelaat wrong zich in de onmogelijkste plooien door de inspanning om haar bedoeling te vatten, maar tevergeefs. Hij schudde bedroefd met zijn hoofd.

Zij wierp een ongeduldigen, bijna toornigen blik op hem. Maar neen, zij kon niet boos op hem worden. Hij zag er uit, precies als een kind, zooals hij daar zat, die goede, Oude Per.

'Als je mij nam, Per, en de schuit op den koop toe?' zeide zij, met een vuurroode kleur.

'Op den koop toe,' herhaalde hij. Hij bleef haar aanstaren alsof zij uit de lucht was gevallen. Hij begreep er niets van. Thans kwam haar oude vroolijkheid weder boven, en op den hem zoo wel bekenden, trouwhartigen toon, zeide zij snel:

'Ja, ik merk het al, er zit voor mij niet anders op dan in ronde woorden te spreken. Lieven hemel, Per, als wij samen trouwen. Ziedaar - nu weet je het!'

Per stond op; werktuiglijk en met bevende vingers pakte hij zijn dertig kronen bij elkander, stopte die in zijn zak, keek haar met de oogen vol tranen aan en ging, doodsbleek, naar de deur.

Doch thans was het hare beurt om te schrikken. Vlug liep zij hem na, en hem bij den arm terughoudende, kneep zij hem zoo hard dat het pijn deed.

'Maar Per, ik meen het in ernst, in vollen, heuschen ernst!' riep zij uit. En toen, zijn arm loslatende, voegde zij er zachter bij:

‘Ten minste als je mij hebben wil!’

Per bleef. - - - -

En toen hij een poos later hare woning verliet, had hij het eindelijk begrepen, dat zij in ernst meende wat zij had gezegd. Dat is te zeggen, hij begreep er zooveel van dat hij de nieuwe boot zou krijgen zonder er voor te betalen; het overige was altijd nog een weinig duister voor hem, daar dacht hij verder niet aan. Maar de boot behoorde hem toe; waarlijk aan hem; dit was hem nu geheel duidelijk en hierover was hij zoo verheugd, zóó over-en-over gelukkig, als hij zijn leven lang nog nooit over iets was geweest.

Eene maand later trouwden zij. Anna had het doorgezet dat dit zoo spoedig gebeuren zou; het kon haar niet schelen, of de menschen er al verwonderd over waren, dat zij zoo spoedig na den dood van haar eersten man weder in het huwelijk trad. Voor haar part mochten zij praten.

De bruiloft was zeer eenvoudig. Zij werden in de kerk ‘ingezegend’ en wandelden vervolgens naar hun gezamenlijk ‘thuis’. Het was nu na den middag.

Toen Per zijn ‘beste pak’ had uitgetrokken, ging hij naar de brug en bleef zijne boot bewonderen - z i j n e boot! Nadat hij een poosje hier gestaan had, begon hij de netten te pakken.

Anna kwam uit de hut; zij had nog haar Zondagsch kleedje van zwarte halfzijde aangehouden. Op het gezicht van Per en zijne bedrijvigheid werd zij eerst verbaasd, maar toch eenigszins knorrig ook.

‘Denk-je nu dadelijk de netten te gaan uitzetten?’

‘Ja. Het is morgen immers Maandag?’

Hij had het zoo druk, dat hij niet eens tot haar opzag.

Zij wiegde zich nu op den eenen en dan op den anderen voet en zag er bepaald teleurgesteld uit.

‘Als het zoo is, zal ik wel met je mee dienen te gaan,’ zeide zij ten slotte, op haar vroolijken toon; en toen keerde zij naar huis terug om ook van kleederen te verwisselen.

En zij brachten de netten samen in zee; Anna zat evenals voorheen aan de voorriemen, en roeide zwijgend en ernstig. Per op de achterbank, ook zwijgende, maar nu fier en in het vol besef van de edele hoedanigheden z i j n e r boot. Het was dan maar verbazend zulk een vaart als die schuit nam en daarbij was zij onbegrijpelijk licht....

Teruggekomen en bij de brug aangeland, bleef Per in beschouwing der boot verdiept staan.

‘Het is een zeldzaam mooi vaartuig,’ zeide hij, met een glimlach, die iets minder verontschuldigend dan vroeger was.

Anna stond achter hem. Er flikkerde iets in haar oogen.

‘Ik geloof waarlijk, dat je nog meer verliefd bent op die schuit dan op mij,’ zeide zij ietwat knorrig, keerde zich om en liep heen.

Bij dien toon in haar stem gevoelde Per iets vreemds. Wat was dat? Verrast en verlegen zag hij haar na. Hij bloosde, die blos werd hoe langer zoo donkerder. Langzaam begaf hij zich ook naar de hut waarin

Anna verdwenen was, met een buitengewoon verstandige uitdrukking op zijn goedig gelaat.

Reeds vroeg waren zij den volgenden morgen weer samen er op uit om de netten in te halen. Het was een frissche, prachtige lentemorgen, met zulk een helderen zonneschijn alsof de koningin van den dag, opnieuw geboren was aan den horizont, met dien helderen waterspiegel waarop de boot een glinsterende streep achterliet, en waar de eilandjes werden teruggekaatst, tot zij verdwenen aan den gezichteinder, met de zeevogels die op behoorlijken afstand in groot gezelschap lagen te zwemmen.

De vangst was goed. Per berekende dat het wel dertig ‘zoodjes’ waren. Zooveel visch had hij sedert jaren niet gehad. Maar hij sprak er niet over. Alleen zat hij buitengewoon recht-op en zijn kleine oogen tintelden, toen hij met Anna terugroeide. Dit was nu evenwel niet uit blijdschap

OOK OP HET PARKET. Naar A. Mandlick. (Zie blz. 118.)

over de vangst en ook niet eens van geluk over de boot. Het was uit een ander gevoel, dat ten laatste ook voor hem tot klaarheid was gekomen, dat eindelijk door de harde schaal waaronder zijn gemoed verstijfd was geraakt, had weten te dringen; dat heerlijk gevoel, nu toch eindelijk - zij het ook laat - de genegenheid te hebben gewonnen van haar, die hij van het begin af had liefgehad, hoewel hij zich daarvan niet duidelijk bewust was geweest zoolang die liefde voor hem hopeloos was. Dit alles had hij vroeger nooit zoo begrepen. Maar nu begreep hij het en - goed ook. Daarom was hij het ook die, toen zij dezen keer weder samen op de brug stonden, naar Anna toeging, haar bij de hand nam en die zacht streelende, zeide:

‘Ja, de boot is heel mooi, maar jij bent toch nog veel mooier, Anna!’

Dit was voor het eerst dat hij haar eene soort van liefdesverklaring deed; maar Anna was er mede tevreden, want - beter laat dan nooit.

PH. WIJSMAN.

Naar het Zweedsch.

Vergeefs gezongen.

Zij zat op de marmeren bank in den heerlijken tuin van zijn villa, de schoone Bianca Castelli.

Een bediende had dadelijk voor haar zachte kussens, schitterend van oostersche kleuren en goudborduursel, op de harde bank neergelegd, en daar vlijde Bianca zich neer om te droomen.

Het was zulk een schoone dag, een dag zooals men ze alleen in Italië kan doorleven, een dag vol zonneglans en bloemengeur, en de tuin met zijn laurieren en aloë's, zijn oranjeboomen en cactussen, met zijn marmeren beelden en fonteinen, met de mozaïeken plaveisels zijner terrassen, was de geschiktste omgeving voor de bevallige jonkvrouw.

En al die pracht zou haar toebehooren, het kostte haar slechts een woord; de oude graaf Allegri was de eigenaar der villa, waarvan de tuin aan de bescheidene woning van Bianca's moeder grensde; in dien tuin mochten zij vrij wandelen, en nu Allegri om haar hand dong, was het of de toovertuin telkens nieuwe verrassingen, nieuwe heerlijkheden verborg.

Nu weer de fijne oplettendheid van die kostbare kussens, o zeker, Allegri had haar lief, de helft van zijn vermogen wilde hij geven om haar bezit te.... te.... dat vreeselijke woord, als zij dat maar niet hoorde, als dat maar niet verwijtend telkens aan haar ooren klonk - te koopen!

Want behalve zijn rijkdom bezat de grijsaard niets wat hem bij een jonge, levenslustige vrouw aantrekkelijk kon maken.

En zij droomde door, den arm over de leuning der bank geslagen, gemakkelijk weggedoken in de zachte kussens, en zij vroeg zich telkens af:

‘Is de prijs wel hoog genoeg? Is het geen schande, geen bedrog, den ouden man te huwen, dien ik nooit zal kunnen liefhebben, misschien niet eens achten? Is mijn hart niet meer waard dan al die schatten?’

En als een antwoord op die vragen van haar geest, klonk naast haar een zachte, zoete melodie. Zij behoefde de oogen niet op te slaan; zij wist wie daar tokkelde op de mandoline: haar speelgenoot, de geniale zanger Rafaëllo

Hij wist welken tweestrijd het meisje voerde, en hij was, Bianca niet t'huis vindende, haar gevolgd in den tuin; daar bekende hij haar zijn gevoelens, in een pas door hem gedicht minnelied.

Hij zong van de weelde der liefde, en van eeuwige trouw, van de schoonheid der lente en van de kracht eener oprechte huwelijksmin, van mannenmoed en vrouwenzachtheid, van alles wat gold voor goed en edel, en rein en hoog, hij zong van twee jonge harten, gloeiend aanééngesmeed, van een liefde sterker dan de dood, daar zij alles met elkander droeg, alles bezielde, alles vervulde.

Het lied was zoo schoon, zijn stem zoo zoet, zijn hart bad, smeekte, overtuigde mede, en Bianca luisterde, luisterde zoolang hij zong.

Eindelijk liet hij, vermoeid en overmand door aandoening, het instrument op den schoot rusten en lispelde:

‘Bianca, uw antwoord!’

Hij hoopte dat zij op zou zien naar hem, met vochtigen blik en trillende lippen, maar helaas! de

VERGEEFS GEZONGEN. Naar W. Geets. (Zie blz. 116.)

lippen bleven gesloten en de blik zwierf doelloos rond tot zij eindelijk rustten op het witte paleis, daar ginds in het lommer verscholen.

En Rafaëllo verstond dien blik, dat was haar antwoord! Bianca had gekozen, rijkdom, aanzien, weelde en gravenkroon, het scheen haar begeerlijker toe dan zijn zoete zang, hij had vergeefs gezongen.

Vergeefs?

Later als zij gravin Allegri geworden is en te midden van goud, marmer en edelgesteenten haar leven voortsleept, geketend aan de zijde van een grilligen, jaloerschen man, wanneer zij te midden van haar overvloed hongert naar liefde en poëzie, dan zullen in haar lange, eenzame uren nogmaals, als een wegstervende echo, de tonen zacht en droevig weerklinken van Rafaëllo's vergeefsch minnelied, maar onverbiddelijk in stomme wanhoop zal dan haar antwoord klinken: ‘Te laat! Te vergeefs!’

Moederweelde.

Zaagt ge ooit zóó waar een beeld der moederweelde,
Als hier de kunst met eenvouds verf penseelde?
  In 't hooge gras, dat welig, donzig, frisch,
  Het kind des velds een fulpen rustbed is,
Ligt, dartel van genot, de jonge moeder
Met d' eerstling in den arm, terwijl als hoeder
  De hond, die trouw en hartlijk kwispelstaart,
  't Intiem tafreel voor spieders oog bewaart.
En als zij lang en innig in de reine,
Glasheldre kijkers blikt der poezle kleine,
  Met teêren greep het mollig lijfje omvat,
  't Aan 't harte drukt met naampjes: ‘engel, schat!’
En kus op kus, die 't blozend blank gezichtje
Met roosjes verft; - als zij het kraaiend wichtje,
  Dat spartelend de beentjes kromt en vouwt,
  Schalks plagerig op armslengt' van zich houdt,
't In koddige' angst de leedjes uit ziet rekken,
Zich kuiltjes in de bolronde armpjes trekken, -
  Dan schatert zij met klaren lach het uit:
  ‘Jou deugeniet!... nu, kom maar, kleine guit’!...
Gelijk in 't veld de jonge merrie dartelt
Om 't veulen, dat al wentelende spartelt,
  Vlijt in het malsch en geurig varenkruid
  't Boerinnetje ook zich weelderig languit,
Daar haar zoo min ‘fatsoen’ of ‘vormen’ kwellen,
Als stijve keurs of tooi haar leden knellen,
  Tot ze eindloos weer haar liev'ling koost en kust,
  In zwijmel van den zoetst' en reinsten lust. -
Door hooger recht uit de oude gunst verdrongen,
Komt, dol jaloersch, het keffertje aangesprongen.
  Ja, beestje, kef maar toe: ik denk, ge zijt
  Niet de eenge hier, die zooveel heil benijdt.

ARTHUR.

Ook op het parket.

De glanzende, schitterende parketvloer van een balzaal heeft voor de jeugd iets betooverends; 't is of een electrische stroom daarvan uitgaat, die zich aan de voeten mededeelt en zich weldra over het geheele lichaam verspreidt.

O, dat gladde, heerlijke, glimmende parket! Maar het zijn niet alleen danslustigen, jonge, vroolijke, dartele meisjes en galante cavaliers, die den voet zetten op het glanzende houtmozaïek, och heer neen! daar is Hannes met zijn bolglimmend gezicht, zijn peper- en zoutkleurige haren, zijn rood beloopen oogen, zijn vlekkerig oud vest en zijn op vele plaatsen gescheurde en gelapte broek, die ook den toovervloer betreedt.

Och arme! Er is geen gevaar voor dat de tooverkracht zich mededeelt aan zijn stramme leden, aan zijn gebogen gestalte; neen, veeleer is hij 't, die, als een soort van batterij, den parketvloer verzaadt met electriciteit.

Hij gaat er over heen met den borstel onder zijn laars, langzaam, moeilijk, de zweetdroppels staan op zijn verweerde gelaatshuid.

Arme Hannes! Was er een tijd dat ook hij de tooverkracht voelde, uitgaande van een balzaal? Misschien, ja hoogst waarschijnlijk was dan die zaal niet zoo glad geboend als die, welke hij thans onder handen - pardon, onder voeten heeft - de planken waren wellicht ruw en ongeverfd, de muziek was niet van een vol orkest, och neen: een piepende harmonica, een krassende viool begeleidde alleen de dansen; de danseressen waren niet in wolken van zijde en kant gehuld, de blos op haar wangen was ook niet door verf daar aangebracht, en met nog meer naïve bewondering zagen zij naar haar stevige dansers op dan de coquette dames, die de hare aanzagen of zij zich verwaardigden hun aanzoek voor een dans aan te nemen.

Ja, dat was een gelukkige tijd, maar toen was Hannes ook twintig jaar en nu telt hij er zestig; toen danste hij voor eigen pleizier, nu moet hij den vloer voor andere danslustigen in orde maken.

Och ja! denkt Hannes, alles op zijn tijd, en geeft een duchtige veeg met zijn geborstelden voet aan het glanzende hout.

Het zònen- of kringentarief op de spoorwegen.

De herziening van het spoorwegtarief is ongetwijfeld, niet alleen uit staathuishoudkundig, maar ook uit sociaal-politiek oogpunt, een vraagstuk van de hoogste beteekenis en van vèr reikende strekking in zijne gevolgen. Een jaar of twintig geleden heeft Perrot, toen hij het bestaande spoorwegtarief-systeem op grond van nauwkeurige statistische onderzoekingen aan een scherpe kritiek onderwierp, als grondbeginsel en uitgangspunt voor het hedendaagsche transportwezen vastgesteld, dat elke transportverbetering ten doel moet hebben: niet alleen den afstand en den tijd, maar ook het gewicht, als medewerkende factor der tariefvorming, meer en meer te verlagen.

Het hierop gebaseerde voorstel van Perrot, om het postpakketporto in dezen geest te hervormen, is sedert 1874 in Duitschland en daarna successievelijk ook in de overige beschaafde wereld verwezenlijkt en in de praktijk volkomen proefhoudend gebleken. Een toepassing van hetzelfde denkbeeld op spoorweggoederen van geringer gewicht (tot 30 kilo toe), door de Hessische Ludwigs-spoorweg te Mainz sedert 1876 ingevoerd, voldoet eveneens uitnemend aan de verwachting. Waarom zou dit beginsel echter practisch onbruikbaar blijken bij een gewicht van circa 70 kilo, dat ongeveer de gemiddelde zwaarte van het menschelijk lichaam vertegenwoordigt? Perrot

is hierbij dan ook niet blijven staan, maar heeft op grond van hoogst belangwekkende statistische uitkomsten reeds in zijne baanbrekende brochure van 1869*) de toepassing van zijn kringensysteem ook voor het totale goederenvervoer bepleit en de grondslagen voor een daaraan beantwoordend goederentariefsysteem uiteengezet.

Om de uitvoering van zijn stelsel bij het personenverkeer der spoorwegen mogelijk te maken, heeft Perrot tusschen de jaren 1870 en '80 zich veelomvattende inspanningen getroost; ongelukkigerwijs echter heeft vooral de groote pers zijne bemoeiingen in die richting niet ondersteund, en daar ook de technische spoorwegwereld zich met Perrot's hervormingsdenkbeelden niet wilde inlaten, bleef het twintig jaren lang bij de twee bovengenoemde welgeslaagde toepassingen van het kringensysteem, zonder dat de zaak verdere uitbreiding kreeg.

In 1889 is eindelijk, zooals men zich herinneren zal, in Hongarije op de aldaar bestaande Staatsspoorwegen een poging gedaan om Perrot's kringensysteem ook voor het personenverkeer practisch in toepassing te brengen, en deze poging - welke door al de technici en deskundigen van het oostelijk en westelijk halfrond aanvankelijk met hoogst twijfelachtige blikken werd aangezien - is van het eerste oogenblik af boven verwachting gelukt. Niet alleen heeft het verkeer zich in den loop van slechts weinige maanden bijna verdrievoudigd, maar ook de ontvangsten zijn gedurende dienzelfden tijd omstreeks 17 percent gestegen, zonder dat er de eene of andere noemenswaardige verhooging der uitgaven mede gepaard ging.

Het feit, dat men door middel van het kringentarief thans b.v. groote afstanden in Hongarije voor ongeveer een zesde van den vroegeren prijs kan afleggen, en dat eene gemiddelde verlaging der plaatsgelden met omstreeks veertig percent in Hongarije zulk een verbazend resultaat heeft teweeggebracht, kon natuurlijk niet nalaten, op het naburige Cisleithaansche Oostenrijk weldra zulk een overwegenden indruk te maken, dat de Minister van Koophandel, Markies de Bacquehem, zich genoopt zag, de invoering van een kringensysteem bij het personenverkeer der Oostenrijksche Staatsspoorwegen reeds voor datzelfde jaar op touw te zetten, en de directeur der genoemde lijnen, Ridder von Czedik, heeft met zeer gewaardeerden ijver de uitvoering van die taak ondernomen.

Den 24sten Maart des vorigen jaars heeft de Oostenrijksche Minister van Koophandel bij de budgetcommissie van den Rijksraad de grondslagen voor een op 1 Juli 1890 in werking tredend kringentarief voor het personenvervoer der Staatsspoorwegen (niet te verwarren met de Oostenrijksche ‘Staatsspoorwegmaatschappij’) ingediend. Dit tarief berust op het beginsel van één kreuzer per kilometer voor de derde klasse, welke berekening voor de tweede klasse verdubbeld en voor de eerste klasse verdrievoudigd wordt, met een verhooging van 50 percent voor de sneltreinen. Het geheel levert een verlaging van 50, 33 en 30 percent bij gewone treinen, en van 40, 25 en 20 percent bij sneltreinen op. De afstanden worden in kringen van telkens 50 kilometer ingedeeld (de 7½ kilometer gemiddeld op 1 mijl gerekend), waarbij evenwel de eerste 100 kilometer in 5 kringen van ieder 10, twee van ieder 15, en 1 van 20 kilometer verdeeld zijn. - Het vrije vervoer van bagage houdt op; de prijs voor het vervoer van de bagage der reizigers

*) ‘Die Reform des Eisenbahntarifwesens im Sinne des Penny-portos.’ Bremen 1869. Deze brochure is thans uitverkocht, maar weder overgedrukt in Perrot's nieuwste vlugschrift: ‘Billiger reisen! Für 1 Mark durch ganz Deutschland! Dr. Perrot's Zonentarif.’ Frankfurt a.M. bij K. Brechert, tweede druk.

wordt op 0.2 kreuzer per 10 kilogram en per kilometer vastgesteld. - De verminderingen voor retouren abonnementskaarten vervallen evenzeer.

Het is karakteristiek voor dit tarief, dat de vrachtprijs tot aan het einde van iederen kring kilometersgewijs berekend is op grondslag van den bovenvermelden eenheidsmaatstaf, en dat ieder passagier dien prijs moet betalen, waarvoor hij zich kan laten vervoeren tot aan het einde van iederen kring, binnen welks grenzen hij uitstapt.

Dit tarief levert niet alleen in vergelijking met het tot dusver bestaande Oostenrijksche tarief de vermelde aanzienlijke gemiddelde besparingen op, maar ook tegenover de bestaande personentarieven b.v. in Duitschland komt men, bij onderlinge vergelijking, tot zeer aanmerkelijke verlagingen, welke men in staat is onmiddellijk te overzien, wanneer men zich herinnert, dat de personentarieven in Duitschland, met slechts geringe afwijkingen, op de volgende basis berusten: 1e klasse 8 pfennig, 2e klasse 6 pfennig, 3e klasse 4 pfennig, 4e klasse 2 pfennig per kilometer. Men moet daarbij in aanmerking nemen, dat de Oostenrijksche kreuzer met 1.7 pfennig van de Duitsche munt gelijk staat. Voor den Oostenrijkschen Staatsspoorweg wordt dus sedert den 1sten Juni 1890 de kilometersgewijze berekeningsbasis in Duitsche Reichspfennigen als volgt getarifiëerd:

1e klasse 5,1 pfennig, 2e klasse 3,4 pfennig, 3e klasse 1,7 pfennig.

Voor de wagens derde klasse staat dus het nieuwe Oostenrijksche tarief tegenover het bestaande Duitsche met eene verlaging van meer dan 50 percent gelijk, doordien het nog beneden het tarief der Pruisische 4e klasse daalt. Ook in vergelijking met de 2e en 1e klasse in Duitschland levert het nieuwe Oostenrijksche tarief eene aanmerkelijke verlaging op.

Bij nauwkeuriger beschouwing doen er zich intusschen ook zwakke zijden bij het nieuwe Oostenrijksche tarief voor, die in ieder geval voorziening vereischen en dan ook in de naaste toekomst wel weggenomen zullen worden. Die zwakke zijden, of laat ons maar liever zeggen: die gebreken van het herziene tarief bestaan voornamelijk in het volgende:

1°. is met het allereerste grondbeginsel der hedendaagsche denkbeelden omtrent vracht en vervoer, zooals Perrot het in 1869 heeft vastgesteld, dat namelijk de invloed van den afstand op de tariefvorming bepaald verminderd moet worden, volstrekt geen rekening gehouden. Deze invloed is zelfs voor velerlei onderdeelen van het verkeer betrekkelijk nog versterkt. Het alleronmisbaarste vereischte voor een goed werkend kringentarief ontbreekt dus bij het hervormde Oostenrijksche tarief geheel en al;

2°. treedt dientengevolge de met een goed samengesteld kringentarief gepaard gaande groote vereenvoudiging van het tariefsysteem ook slechts zeer gedeeltelijk in werking;

3°. is het totaal onbegrijpelijk, dat men het kringensysteem ook niet voor het bagage-vervoer in toepassing gebracht heeft, zooals Perrot reeds in 1872 heeft voorgesteld, welk voorstel door de Hongaarsche Staatsspoorwegen sedert 1 Augustus 1889 met succes is aangenomen en in werking gebracht.

Tengevolge van deze gebreken der Oostenrijksche tariefshervorming doet er zich ook nog eene andere omstandigheid op gevoelige wijze gelden. De verlaging is voor de tweede en de eerste klasse aanmerkelijk minder dan voor de derde. Daarentegen is het gebruik der respectieve zitplaatsen in de eerste en in de tweede klasse reeds tegenwoordig buitengewoon veel minder dan in de derde klasse. Voor Beijeren bijv., waar het verkeer volkomen dezelfde verhoudingen heeft als in Cisleithanië, bedraagt het gebruik der respectieve zitplaatsen in de:

1e klasse circa 7.92%	}
2e klasse circa 17.39%}	alle klassen te zamen 23.07%
3e klasse circa 27.29%	}

Het staat te vreezen, dat door het Oostenrijksche hervormingsstelsel deze wanverhouding nog toenemen en tengevolge daarvan ook de financiëele verbetering der inkomsten door vermeerdering van het verkeer niet op zulk eene onmiddellijke en schitterende wijze zal plaats hebben, als bij het Hongaarsche kringentarief. Die vrees dringt zich in zekeren zin van zelf op, en de in vergelijking met de derde klasse sterk verhoogde prijs wordt tot eene noodzakelijkheid, wanneer men het kringensysteem consequenter toepast en dus voor de grootere afstanden ook grootere 'zônen' en lager prijzen invoert. Het Hongaarsche kringentarief kent b.v. boven de 225 kilometer geene verdere afstands- en prijsverschillen meer, en men kan voor het in de 3e klasse berekende hoogste bedrag van 4 gulden over een afstand van 800 kilometer doorreizen. Men heeft ook van den kant der Hongaarsche Staatsspoordirectie nu reeds ingezien, dat het gekozen aantal van 14 kringen veel te gecompliceerd is. Waarom zou men dus niet met deze ervaring zijn voordeel doen en naar eene nòg grootere vereenvoudiging van het systeem streven? Dr. Perrot heeft voor Cisleithanië het volgende personentarief voorgesteld:

van de plaats van vertrek	**IIIe kl.**	**IIe kl.**	**Ie kl.**
tot aan het 1e station	10	15	30 kreuzer
tot aan het 2e station	20	30	45 kreuzer
tot aan het 3e station	30	45	65 kreuzer
1e kring (4e tot 10e station)	50	65	130 kreuzer
2e kring (10e tot 20e station)	80	100	200 kreuzer

3e kring (20e station tot aan de grens des lands)	150	250	500 kreuzer

De toetreding tot Perrot's tariefsvoorstel is des te aanbevelenswaardiger, als men in het oog houdt, dat wij tot hiertoe misschien het belangrijkste gebrek in het Oostenrijksche hervormingsstelsel, waarop Perrot opmerkzaam maakt, nog niet genoemd hebben. Dit overwegende gebrek bestaat dáárin, dat de maximum-bepaling van het Oostenrijksche tarief met het grootste gemak overtreden en illusoir gemaakt worden kan. Wil namelijk b.v. iemand naar een station reizen, dat 201 kilometer verwijderd is, dan moet hij volgens de bedoeling des ontwerpers van het Oostenrijksche tarief den prijs voor 250 kilometer betalen; hij overtreedt die bepaling echter op de eenvoudigste wijze van de wereld: hij neemt namelijk een biljet voor 200 kilometer, stapt op het laatste station van dezen afstand uit en koopt dan, al naar gelang hij het noodig heeft, een biljet van 5 of 10 kilometer, en zoo voort. Zoo zal de maximumbepaling van het Oostenrijksche reformtarief totaal verijdeld worden, en blijft er alleen het verlaagde kilometertarief over. Men ziet ook hieruit, dat Perrot's voorstel, waardoor die mogelijkheden tot een minimum gereduceerd worden, zeer zeker de aandacht verdient. Geheel vermeden worden ze eerst door het oorspronkelijke tweeledige kringentarief van Perrot, waartoe men ten slotte toch wel allerwegen zal moeten overgaan.

De ouders van het zônen-, of in goed Hollandsch van het kringentarief zijn: de Engelsche posthervorming, waardoor de goedkoope postzegel is ingevoerd, en het één-pfennig-tarief der Duitsche spoorwegen. ‘Wij oudjes.’ zegt een schrijver over dit onderwerp in een Duitsch maandwerk, ‘kunnen het ons nog best herinneren, hoe pijnlijk voor onze geldkas de correspondentie met familieleden en vrienden in vreemde en overzeesche landen vaak wezen kon; hoe dikwijls er een of twee Mark voor een brief betaald moest worden, en hoe noode men in dien tijd, die bovendien een geringer inkomen opleverde, tot schriftelijke gedachtenwisseling overging. Twintig jaren had het Engelsche systeem zich reeds met goed succes over de in alle werelddeelen gelegen koloniën van Groot-Brittannië uitgestrekt, totdat eindelijk ons vasteland langzaam navolgde, door de invoering der briefkaarten, op voorstel van den Oostenrijkschen hofraad E. Hermann, eene zeer geriefelijke verbetering tot stand werd gebracht, en ten slotte op aansporing van den genialen Rijkspostmeester Stephan het geheele internationale postwezen door de instelling van het wereldpostverdrag gekroond werd.’

Reeds was het één-pfennig-tarief per centenaar en per mijl in Duitschland ingevoerd, toen Perrot te midden van de naweeën der crisis van 1873, in de hoop het kwijnende verkeer weer op de been te helpen, openlijk een voorstel deed om het stelsel der postzegels ook tot het personenvervoer der spoorwegen uit te breiden. Perrot vond destijds slechts bij sanguinische vrienden van den vooruitgang academischen bijval, en het voorstel had verder geene gevolgen, totdat het weder door den Hongaar Dr. Theodoor Heztzka en den spoorwegstatisticus Engel met groote energie in studie werd genomen. De noodzakelijkheid eener hervorming van het spoorwegtarief deed zich het meest in Oostenrijk-Hongarije gevoelen, aangezien de tarieven aldaar zóó hoog waren, dat zij de staathuishoudkundige ontwikkeling van het Rijk buitengewoon belemmerden, zonder allen eigenaars der spoorweglijnen daarom veel te baten. Wel had in Oostenrijk bij den aanvang van de Staatsexploitatie

der spoorwegen de president van het hoofdbestuur der Staatsspoorwegen, G.R. Vrijheer von Czedik, een poging gedaan om het diep ingewortelde systeem der hooge tarieven te wijzigen, maar hij had in het eerste jaar met een deficit te kampen, misschien omdat hij niet radicaal genoeg doorgetast had.

(*Slot volgt.*)

De schim uit het verledene.
Naar het Engelsch van mevr. E. Lynn Linton.
Met illustratiën van W. Hatherell.

Wij allen hebben onze tijden van hoogste zaligheid - onze dagen vol heerlijken glans. Zij mogen zoo kortstondig van duur zijn als een prachtige zonsopgang, of zij mogen zoo lang duren als een zomertijd, maar zij zijn er, - tijden wanneer wij volkomen tevreden zijn - wanneer wij geen wolken aan den gezichteinder zien en de stormen vergeten, die achter ons liggen, - dagen waarop het vlammende zwaard in de scheede is gestoken en de poorten van Eden open staan, en wij door weilanden vol affodillen en amaranten wandelen, geloovende in hun eeuwigdurende schoonheid, vrede en geur. De heerlijkheid der bevredigde eerzucht doet voor sommigen dien tijd geboren worden, en de eer tooit het uitspansel met sterren, wier

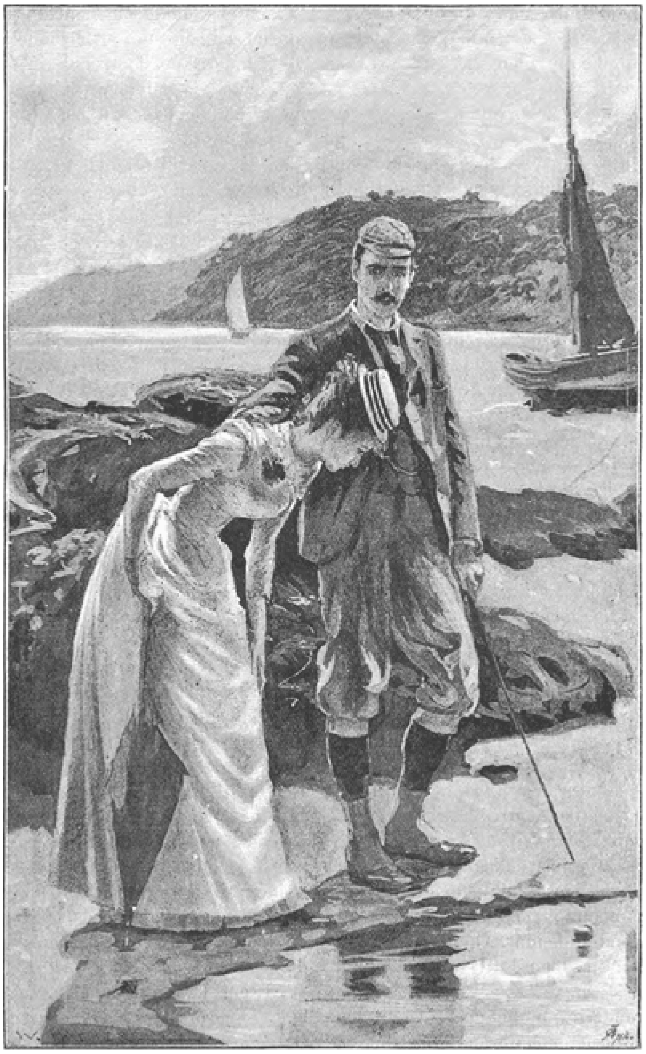

Terwijl zij haar hoofd verder naar voren boog, viel de zonneschijn op den haarzoom achter in haren hals. (Zie blz. 122.)

schijnsel een verblindenden glans verspreidt; maar de Liefde, de zoete Liefde, is de zon zelve en schenkt ons de teederste en verfijndste van al onze genietingen. Liefde! dierbare Liefde! welke zielsgeneugten zijn met háár te vergelijken! Zij vormt het

brandpunt van al de schitterende kleurschakeeringen des levens; zij is de snaar waaruit 's levens verrukkelijkste harmoniën weerklinken. Zij herschept armoede in rijkdom, en zij bouwt die goddelijke Tooverstad op, waarin de koningin altijd schoon en de prins altijd jong is. Zij is de blijmoedigste dienaresse, maar tegelijkertijd ook de wreedste gebiedster van den mensch. Wanneer wij beminnen en bemind worden, zitten wij op den heuvel des Hemels; wanneer wij liefhebben, maar geen wederliefde vinden, door wispelturigheid, verzadiging of dood, worden wij in de hel nedergeworpen bij Lucifer en de gevallen engelen. Maar in het eerst, terwijl wij jong zijn - terwijl de zon schijnt en het hart snel klopt, - terwijl de rozen nog in knop zijn en de aderen van het goud voor die van het zilver uitloopen - dan zijn de goden onze vrienden en is de aarde ons Paradijs. Wij beminnen en worden bemind, en er is geen dood en geen zorg in de wereld!

Hadden zijne gewaarwordingen zich in een belaalden vorm belichaamd, dan had Hubert Gainsborough iets dergelijks geschreven gezien in het zand, waarover de vloed zachtkens heengleed - de dooreengestrengelde initialen uitwisschend, die hij zooeven op het vlakke strand getrokken had. Hij wist dat dit hun gouden uur was, en dat hij en Naomi nooit weder zoo gezegend zouden zijn als zij nu waren, zelfs wanneer de beslissende plechtigheid hen van de wereld gescheiden en aan elkander gegeven zou hebben, om zich ‘weken’, neen jaren lang te vergasten aan dat éénige ‘wittebrood’, dat alleen de liefde weet te bereiden, en waarbij alles wat geen liefde is, zoo bitter als gal smaakt. Zij hadden alles in hun voordeel, en hun aanstaand huwelijk was er een van dien aard, dat zelfs de strengste en nauwlettendste criticus er niets op wist aan te merken. Alles was zoo gladjes als satijn en zoo

helder als kristal. Vermogen, positie, gezondheid, leeftijd - geen wolkje was er aan hun lucht - geen giftig blaadje nachtschade voorspelde de komst der dood en verderf brengende heks van het ongeluk. Naomi had geen andere idealen gehad, waarbij zij haren verloofde in zijn nadeel kon vergelijken, en Hubert had al de zijne ver achter zich begraven. Hij had naar hartelust ‘uitgeraasd’, en die stormtijd was nu voorbij. Maar - wat was er thans voor in de plaats gekomen? De periode was bitter genoeg geweest; maar was nu werkelijk alles voorbij en vergeten? Zou er niet nog de eene of andere wilde bui kunnen volgen, wanneer men 't het minst verwachtte? Voor den rechtgeloovigen Israëliet is het Pascha bedorven, indien er ook maar ééne mate zuurdeeg in aanwezig is. Maar hoe dan het Pascha van het achtervolgende noodlot, van de slaande wrake, indien er nog iets van die dwaze razernij der jeugd is achtergebleven?

Hoe kwam het, dat de gedachte aan dien tijd van ‘uitrazen’ op dit oogenblik eensklaps zijn brein doorkruiste? Waarom deed Naomi's voorovergebogen hals hem schier onmerkbaar huiveren, alsof er een koude wind over hem was heengegaan, midden op dezen prachtigen, brandend heeten zomerdag? Terwijl zij haar hoofd verder naar voren boog, om in den kleinen plas te zien, waarin de zeebloemen hunne veelkleurige stengels hadden uitgespreid, viel de zonneschijn op den haarzoom achter in haren hals, en werd de bruine tint van dat haar als met goud overstroomd.

Een plotselinge begeerte om op die kleine donzen krulletjes een kus te drukken, doortrilde hem als met koortsigen gloed; maar terstond daarna volgde er een gedachte, die deze opwelling in bedwang hield en zijn bloed zoo traag en zoo koud deed vloeien, alsof een rondwarende schim hem in het voorbijgaan had aangeraakt. Den laatsten keer dat hij den hals eener vrouw kuste, daar onder het achterhoofd, stond hij, evenals nu, op het strand der zeekust. Maar dat was toen in Frankrijk geweest - in dat weelderige en schitterende Trouville - niet in een lommerrijk klein kustplaatsje van Devonshire; en in plaats van Naomi Ponsonby, die beloofd had vóór het einde des jaars zijne vrouw te zullen worden, was zijne gezellin toen eene schoone Amerikaansche avonturierster, Mariquita Delmare. Maar de zwaarlijvige, zwartgebaarde, kortharige man, die eens in de week overkwam om haar te bezoeken en voor wien zij blijkbaar zoo bevreesd was, - bleek August Delmare te heeten en haar echtgenoot te zijn. Hoe dan ook, - Hubert had die vrouw bemind met al den gloed en al de kracht van den eersten ernstigen hartstocht, die zich bij een jonkman doet gelden. En toen hij den waren stand van zaken te weten kwam, had alleen de woede der verachting hem gevrijwaard voor een hartbrekende wanhoop.

Maar waarom moest hij juist nú aan haar denken? Met het oog op de levensomstandigheden waarin hij thans verkeerde, was eigenlijk de gedachte aan haar reeds een soort van heiligschennis. Op dit oogenblik door Naomi aan haar herinnerd te worden, stond gelijk met een godslastering.

Naomi zag de verandering op het gelaat van haren verloofde - het was alsof er een wolk voor de zon was gekomen. Daar zij geen vrouw was van indringende sympathie of van wantrouwende genegenheid, - sprak zij geen woord en vroeg zij niet naar de reden, maar legde hare hand op de zijne met eene liefkoozende aanraking, die alles zeide wat zij wenschte te zeggen. Het was zulk een zachte, teedere aanraking! - zoo vrouwelijk in hare sympathie, maar toch ook zoo schier kinderlijk in hare onbekendheid met de reden van het verschijnsel! Het was voor Hubert, wat de harp van David was voor Saul. De wolk dreef weg, - de rondwarende schim verdween.

Mariquita Delmare loste zich op in de leegte van het niets; en al wat Hubert zag, was Naomi Ponsonby, daar in den zonneschijn naast hem zittende, de engel die de hemel hem gegeven had om zijn leven te zegenen en te verheffen - het reine meisje, dat binnen zoo korten tijd zijne dierbare vrouw zou wezen!

Hij nam hare hand en drukte er een kus op. Wat een prachtig mooi handje was dat toch! Die lange, spitse vingers en die edelgevormde palm waren de kenteekenen van haar karakter, in zijne mengeling van ideale moraliteit en menschelijke teederheid. Krachtens het eene hield zij een hoogen standaard op en zou zij een onverbiddelijk rechter zijn; door het andere ontsloot zij hare armen voor het lijden en bande zij niemand uit haar hart, die aan dat hart hulp en bijstand had kunnen vinden.

'De liefste hand van de heele wereld!' zeide Hubert, terwijl hij den loop der aderen en den omtrek der vingers bezag, nadat hij ze gekust had zooals een heilige een reliek zou kussen, maar óók zooals een minnaar de hand zijner geliefde kust.

'Zoo zegt althans de onbeschaamdste vleier van de heele wereld!' lachte Naomi.

'Liefde kàn niet vleien!' antwoordde hij, haar gadeslaande met oogen die even vol waren van bewondering, als de rozen op haar boezem vol kleur en geur.

'Ik geloof dat zij nooit iets anders doet,' antwoordde zij, nog altijd lachende.

Zij was zóó gelukkig, dat alles haar tot lachen stemde. Evenals een kind, scheen de geheele aarde haar één groote schaterlach toe.

'Dus al wat gij tot mij zegt, is vleierij, hè?' vroeg Hubert. 'O, lieveling, mijn lieveling! nu zijt gij er eens geducht ingeloopen! Hoe komt gij nu weer uit den val?'

'Maar ik vlei u nooit zooals gij mij vleit,' sprak zij. 'Wanneer heb ik u ooit gezegd, dat dit of dat aan u zoo schoon en zoo bekoorlijk was? Nooit!'

'Al deedt gij het niet met zoovele woorden, dan hebt gij het toch wel twintig malen gedaan met die groote grijze oogen van u!' antwoordde hij met spottend zelfbehagen. 'Ik weet dat gij mij onuitsprekelijk bewondert en mij voor een onbeschrijflijk knappen jongen houdt; dus zijn we per slot van rekening quitte - alleen heb ik de meeste oprechtheid in mijn credit.'

'Daar ben ik het volstrekt niet mede eens - in de verste verte niet!' riep zij met benijdenswaardige geestkracht.

Alweer kwam er een verandering op Huberts gelaat. Waarom was hij vandaag toch zoo prikkelbaar? De schertsende plooi in zijne trekken maakte plaats voor een pijnlijke.

'Wat! bemint ge mij niet evenveel als ik u?'

vroeg hij met ontroerde stem. ‘Zegt ge mij dat in ernst, Naomi?’

Zij wendde zich naar hem om, met een spottend mondje en ondeugend gefronsde wenkbrauwen, van plan om het woordenspel nog een poos voort te zetten. Minnenden vinden niets te nietig, als het maar stof kan bieden om elkander zoete woordjes te zeggen; en nietig als deze kleine schermutseling was, kon zij uitnemend aan dit doel dienstbaar zijn. Doch de spottende glimlach en geestig antwoord bestierven op hare lippen. Er was iets in het gelaat van haren verloofde, dat niet met zich liet spotten.

‘U liefhebben, Hubert? - evenveel als gij mij liefhebt?’ herhaalde zij. ‘Behoeft gij dát nog te vragen?’ En toen, met een plotselingen blos en de liefste, beminnelijkste houding van zelfvernedering, voegde zij er bij, terwijl zij nu hare beide handen op een van de zijne drukte: ‘Ja, ik heb u even lief als gij mij! Wanneer de liefde kon gewogen worden, zooals wij gisteren de honigraat wogen, zou de mijne misschien de zwaarste wezen!’

‘Dat is onmogelijk, Naomi’, antwoordde hij op ernstigen toon. ‘Gij zoudt evengoed kunnen zeggen, dat gij iets toe kondt doen aan het oneindige, of iets verlengen aan de eeuwigheid!’ Hij sloeg zijn vrijen arm om haar heen en trok haar tot zich. ‘Mijn lieveling! mijn eigen lieveling!’ zeide hij, met heel zijn hart in zijne stem, ‘ik heb u zóó lief als ik nog nooit een vrouw ter wereld heb liefgehad!’

Naomi vatte vuur op die woorden. Het zwarte stipje, dat wij allen in onze harten hebben, onder verschillende namen en gestalten, was in het hare een zekere vorm van jaloezie, - de jaloezie, het strenge rechtsgevoel, eener reine en onervaren vrouw, die evenveel vraagt als zij gaf.

‘Dus hebt gij reeds vroeger bemind?’ vroeg zij min of meer koel, terwijl zij instinctmatig hare handen wegtrok.

‘Niet zooals ik u liefheb!’ antwoordde hij, een poging doende om zijn misslag te verbergen door een krachtiger uiting van hartstocht. ‘Ik bemin u zooals geen man sedert de schepping der wereld ooit heeft liefgehad! Gij weet niet wat ik voor u gevoel, Naomi! Gij zijt mijn goede engel, en God heeft u aan mij gegeven! Ik bemin u, lieveling! bijna méér dan een man mag beminnen, - méér dan goed is voor mijn vrede.’

Zijn hartstocht overmeesterde haar. Welke vrouw had dààraan weerstand kunnen bieden?

‘Geef mij uw vrede, ik zal er zorg voor dragen,’ sprak zij met eindelooze teederheid. ‘Indien wij elkander liefhebben, Hubert, kan ons geen leed overkomen. Niets dan de dood kan ons scheiden, en zelfs dán zullen wij nog niet verdeeld zijn!’

‘Niets dan de dood? Zweert gij dat?’ vroeg hij. ‘Alleen de dood zal ons scheiden, Naomi; en zelfs dán zullen wij nog niet verdeeld zijn?’

‘Ja,’ antwoordde zij plechtig, ‘ik zweer het.’

‘Zonder voorbehoud?’

‘Welk voorbehoud zou ik kunnen maken?’ hernam zij, met een ongeloovig glimlachje. ‘Het eenige voorbehoud zou zijn, indien gij iemand anders bemind hadt terwijl gij mij bemindet, of indien gij iets slechts gedaan hadt; en dát is te ongerijmd om er aan te denken!’

Zij zag hem aan met hare zachte grijze oogen, die even vol waren van stille, echt vrouwelijke liefde als de zijne van den sterkeren, mannelijken hartstocht. Hij had gelijk. Die oogen drukten hare bewondering van hem even duidelijk uit, alsof hare lippen alles onder woorden hadden gebracht wat haar hart aan lof en roem tot zijne

eer bevatte. In hàre oogen was hij een volmaakt man - zonder vlek of rimpel - en zij schaamde zich niet om te laten blijken wat zij niet had durven zeggen.

De herinnering aan die vroegere zonde vloeide als het zilte vocht van tranen over zijn hoofd. Als een spooksel scheen Mariquita Delmare weder voor hem op te doemen, de lucht vervullend met hare rampzalige schoonheid; maar hij wist geen beter middel ter banning van dien boozen geest te vinden, dan nogmaals een blik te slaan op Naomi's naar hem opgeheven gelaat, waarbij hij zijn geweten trachtte te sussen met den kinderachtigen troost: ‘Zij zal er nooit iets van te weten komen!’

De band tusschen deze beide jongelieden bestond uit nog iets meer en iets anders dan liefde, want Hubert had, met verachting van eigen doodsgevaar, het leven gered van Geoffrey Ponsonby, Naomi's eenigen broeder, en daardoor was de toen aangeknoopte kennismaking gegrond op de diepste gevoelens onzer menschelijke natuur. In de oogen der Ponsonby's was Hubert een belichaming der goddelijke macht, aan welke zij dat beminde en bijna verloren leven opnieuw te danken hadden; terwijl zij, uit zijn oogpunt beschouwd, het recht bezaten, dat de ontvangers van een weldaad steeds kunnen doen gelden op hem, die de weldaad bewijst. Zij behandelden hem met al de vereering der dankbaarheid, maar hij boezemde hun het nog sterkere gevoel van verantwoordelijkheid in. Het door hem geredde leven beschouwde hij in zekeren zin als iets dat zijn eigendom was, om er zorg voor te dragen; en daar hij acht jaar ouder was dan Geoffrey - hij zelf dertig en de ander twee en twintig - vatte hij zijne taak ernstig op en was hij als 't ware 's jonkmans oudere broeder, zelfs eer zijn engagement met Naomi hem het recht van toekomstige verwantschap had gegeven.

Aan alle dingen komt een einde, en zoo eindigde dan ook deze beminnelijke idylle met al het andere. De in 't Westen dalende zon deed met hare schuinsche stralen de prozaïsche eischen van het diner en het gewone huiselijke leven gelden; en de jongelieden behoefden daartoe niets anders te doen, dan terug te keeren naar Ivy Lodge en zich daar zoo goed mogelijk te amuseeren op de veranda bij het maanlicht, met den rug naar den achtergrond der verlichte kamer, waar de vriendelijke mevrouw Ponsonby in haar eentje de leer zat te beoefenen, dat geduld zulk een schoone zaak is, en over den tijd nadacht, toen ook zij buiten in den maneschijn had gezeten met haren verloofde, even gelukkig als Naomi thans was.

Toen zij bij het huis kwamen, werden zij aan de deur opgewacht door mevrouw Ponsonby, die blijkbaar in een toestand van buitengewone opgewondenheid verkeerde.

‘Wat is er, moeder?’ vroeg Naomi, die dat dubbel fijne gevoel had, dat een gevolg is van een scherp waarnemingsvermogen.

‘Ik heb een brief van Geoff gekregen,’ zeide mevrouw Ponsonby, min of meer buiten adem.

‘Zoo? - wat is er? - wat schrijft hij?’ vroeg Hubert.

‘Wat een dwaze jongen! - Hij heeft zich verloofd met een dame, van wie hij erkent dat zij ouder is dan hijzelf, en een weduwe bovendien. 't Is ál te gek!’

‘Wie is zij?’ vroeg Hubert weder.

‘Eene Amerikaansche.’

‘Wat! Eene Amerikaansche?’ vroeg hij haastig. Hij huiverde even, zooals een uur geleden op het strand.

‘Eene mevrouw Marillier,’ was het antwoord.

Hubert haalde diep adem, en de kleur kwam op zijn gelaat terug.

‘Geoffrey zegt, dat zij een wonder van schoonheid is,’ ging Naomi's moeder voort; ‘en even goed als beminnelijk. Zij heeft zeer goede relaties, behoort tot eene oude Virginische familie en is zelve eene vrouw van vermogen, zoodat, gelijk hij zegt, zij hem niet om het zijne neemt. In ieder geval, de zaak ligt er toe; maar wat staat mij nu te doen? Ik kan het natuurlijk niet door laten gaan,’ voegde zij er bij, naar echten vrouwentrant haar eigen vraag beantwoordend; ‘maar wat moet ik doen?’

‘Oppositie tegen zulk soort dingen is gewoonlijk boter aan de galg,’ zeide Hubert. ‘Mannen moeten door schade en schande wijs worden.’

‘Maar hij is geen man - hij is maar een jongen,’ riep mevrouw Ponsonby. ‘Hij heeft nog geen levenservaring gehad, behalve wat hij van dien aard te Cambridge opdeed, en dat kan niet veel geweest zijn. Hij is nu nog niet gewoon aan het beheer van het landgoed, - en het idée van een engagement op zijn leeftijd, en met een weduwe die ouder is dan hij zelf, is allerbespottelijkst! Het mag niet gebeuren! Ik wil het niet hebben!’

‘Als hij haar liefheeft, beste mevrouw, zal hij niet van haar afzien, ook al keurt zijne moeder de zaak af,’ zeide Hubert. ‘En waarom zou hij ook? Dat is het eerste wat hij bij zich zelven zeggen zal. Als hij zijn woord gegeven en hare genegenheid verworven heeft, is hij in zoover eershalve aan haar gebonden; en indien zij geld en zoo al meer bezit, en iemand van goeden huize en gefortuneerde positie is, en er niets op haar valt aan te merken, waarom zou hij dan van haar afzien? Omdat hij pas twee-en-twintig jaar is? Maar dát is een gebrek, dat met iederen dag beter wordt! Gij ziet dat wij de zaak ook uit zijn oogpunt moeten beschouwen, en niet alleen uit het onze. U en ons allen kan het een dwaas en overijld plan toeschijnen; maar in zijn oog is het de verhevenste wijsheid en eene achtenswaardige verbintenis.’

‘Dus zoudt gij me raden, zulk een misdadige dwaasheid lijdelijk aan te zien?’ vroeg mevrouw Ponsonby mismoedig.

‘Voor het oogenblik althans, welstaanshalve - met verstandig beleid een weinig koud water sprenkelend, en niet dadelijk overgaande tot een stortbad,’ antwoordde hij. ‘Een jongen van Geoff's leeftijd heeft meer behoefte aan zorgzame leiding dan een man. Hij moet zeer zacht bestuurd worden, met zeer veel teeder beleid, - de draad moet van zijde en onzichtbaar zijn!’

‘Zoo is het juist!’ zeide Naomi, voor wie Hubert de verpersoonlijkte wijsheid was.

Zij zou evenwel hetzelfde gezegd hebben, indien hij op hardnekkig verzet en moederlijke tusschenkomst had aangedrongen; hare meening was dus niet van veel waarde.

Maar mevrouw Ponsonby was nog altijd zielsbedroefd, en de eenige grond van troost en hoop, dien zij in dit voor haar zoo verbijsterende oogenblik kon vinden, was dat Hubert haar de verzekering gaf, een brief van sta-vast aan haren jongen te zullen schrijven en een aanvang te maken met de toediening dier weldoordachte watersprenkeling, waartoe hij haar geraden had over te gaan. Maar in de allereerste plaats zou hij alles gaan opsporen, wat er op te sporen viel omtrent die mevrouw Marillier - die beeldschoone Amerikaansche met veel geld - die weduwe, die een beetje ouder was dan de onervarene en welgestelde jonkman, dien ze zich wel had gelieven te verwaardigen als haren toekomstigen echtgenoot aan te nemen. Met deze beloften was de arme vrouw wel genoodzaakt zich tevreden te stellen; ofschoon er inderdaad niet veel reden tot tevredenheid voor een der bij de zaak betrokken personen bestond, - want nadat deze quaestie van Geoffrey en zijne betooverende weduwe zoover geregeld was, en Hubert tijd had gevonden om zijne eigene brieven in te zien, vond hij er een schrijven van zijn advokaat bij, dat eensklaps aan zijn verblijf op Ivy Lodge een einde maakte en hem op staanden voet terugriep naar Cumberland, waar zijne goederen lagen. Het was een brief die geen afzeggen toeliet, en de inhoud liep over zaken die geen uitstel konden lijden. Hij moest nog dien eigen avond zijne koffers pakken en den volgenden ochtend per eersten trein vertrekken, - daardoor werd aan de liefelijke idyllen op het strand ruw een einde gemaakt en moest hij zijne geliefde overlaten aan de kalme beoefening der gelatenheid.

Het vertrek van een geliefde heeft altijd iets droevigs, en het kwam Naomi en ook Hubert voor, of hunne zon voor altijd was ondergegaan. Er bestond geen daglicht en geen zomer meer voor hen. De kilheid des doods was over hun gelukstaat gekomen; want in het beste geval zouden hunne brieven niet veel meer zijn dan een soort van schemerlicht - niets dan de wegstervende blos van den herfst, in plaats van den vollen zomergloed. Maar er was niets aan te doen, en hij moest gaan. De tijd van beproeving zou spoedig voorbij zijn. Men schreef thans reeds Augustus, en zij zouden in October trouwen. Twee maanden - een eeuwigheid voor de gescheiden en ongeduldige jongelieden, maar een ommezientje voor nauwkeuriger berekenaars van den tijd. Daarom trachtten zij elkaar te troosten, toen zij met bevende stemmen en bleeke lippen elkander vaarwel zeiden en toeriepen:

- ‘Het zal niet lang duren!’

Geoffrey's antwoord op den kalmen, bezadigden brief zijner moeder was een karakteristiek staaltje van zijne jongensachtige liefde. Tegenover hare diplomatie plaatste hij de onstuimigheid van een eersten hartstocht en de blindheid van een onbeperkt vertrouwen. Zijne oogen waren slechts met één enkel

licht vervuld; en evenals een nieuwbekeerde zeloot, verlangde hij niets liever dan dat zijne moeder zou deelen in de genade, die hem was te beurt gevallen. Zonder tijd te geven voor contra-bericht, meldde hij zijne aankomst met zijne toekomstige bruid tegen dien eigen avond. Haar te zien, stond gelijk met haar lief te hebben, zeide hij; en de beste verontschuldiging die hij kon aanbieden voor zijne schijnbare overijling bij het sluiten van zijn engagement op zoo jeugdigen leeftijd, was - zijzelve. Er bleef dus niets anders over, dan dat zijne moeder en Naomi hen dien avond afwachtten; en hij wist dat hij met dit bezoek, zoo overhaast en onceremonieel als het was, den besten weg voor hem en voor haar had ingeslagen, en dat zij hem zouden gelukwenschen met zijn goed geluk, dat hem de schoonste en de edelste vrouw van den geheelen aardbodem had doen verwerven.

Eensklaps kwam er van achter een bocht in de baai een bootje aandrijven en sprongen Naomi en Geoffrey aan land. (Zie blz. 128.)

Er kon geen antwoord op dien brief gegeven worden; en om per telegraaf een weigering te zenden, die hen onderweg zou bereiken en hen op hun tocht rechtsomkeer zou doen maken, viel volstrekt niet in den geest van de zachtmoedige mevrouw Ponsonby, wier kwaadste buien zich slechts uitten in zekere gemelijkheid en zich nooit verhieven tot toorn en nooit verdiepten tot norschheid. Er bleef voor moeder en zuster dus niets anders over, dan zich zoo goed mogelijk in de bestaande omstandigheden te schikken, en te hopen dat deze nieuwe vrouw werkelijk zulk een phenix was, als Geoffrey's liefde haar had afgeschilderd.

Tot zoover was zijne berekening juist geweest. Toen mevrouw Ponsonby en Naomi dit schoone wonder van aangezicht tot aangezicht zagen, verbaasden zij zich niet langer over de jongensachtige verblinding, die hem zulk een hoog spel deed spelen met zijne liefde en zijn vertrouwen. Zij was zoo schoon! Zij was zoo bevallig in al hare bewegingen, zoo zacht en zoo vriendelijk in haar voorkomen, en toch zoo scherpzinnig van verstand en redeneering! Zij had de beminnelijkste maniertjes, die een vrouw maar hebben kan; zij zeide de vleiendste dingen, en zij had een alleraardigst accent - half Fransch en half Amerikaansch - dat aan hare stem, die van nature heesch en scherp was, een soort van kinderlijken bijklank gaf, waardoor de oorspronkelijke ruwheid zoo bekoorlijk werd gemaakt als zachte muziek. Hare kleeding was als 't ware een droom der kunst, en haar gelaat een poëem van schoonheid. Zij had licht

goudblond haar - zéér licht goud - met donkere wenkbrauwen en donkere wimpers, en de beminnelijkste teint van melk en rozen. Hare oogen waren als sterren: helder, glinsterend en steeds wisselend van uitdrukking. Soms waren zij even plechtig als van een heilige, en soms was het alsof er een dichte sluier voor hing, die geene enkele gedachte en geen enkel gevoel liet doorschemeren. Maar hoe wisselend hunne uitdrukking ook was, het waren waakzame oogen - altijd waakzaam; oogen die evenzeer schenen te kunnen luisteren als zien, evenals bij menschen die dag aan dag aan gevaren zijn blootgesteld en wier levensbehoud afhangt van hunne eigene vaardigheid in het vermoeden en voorzien dier gevaren. En de wimpers wierpen de aardigste zwarte schaduwrandjes op de oogleden, en hare lippen waren van het helderste rood dat men zich denken kan en zoo scherp mogelijk begrensd. Nergens een smetje of rimpeltje op haar wangen; geen mengeling van rood en wit door de misvormende werking van tranen, en zelfs niet door de kneuzende drukking van kussen! Maar alles saamgenomen was zij bekoorlijk - stralend van bekoorlijkheid; en zoowel moeder als dochter waren betooverd, gelijk Geoffrey wel voorzien had - gelijk, jaren gele-

den, Christabel betooverd werd door Lady Geraldine.

Het kleine ronde tafeltje in den hoek der kamer stond vol photographiën. Vlak naast Naomi - Naomi volgde onmiddellijk op hare moeder en op Geoffrey - stond het portret van Hubert Gainsborough. Toen mevrouw Marillier de kamer overzag, zooals vreemdelingen gewoonlijk plegen te doen, kwam zij al rondwandelend ook bij dat tafeltje en bij de op eene rij staande vier photographieën. Zij hield haar adem in, als iemand die zich plotseling over iets verbaasd, en het bloed stroomde om haar hart saam - schoon dit hare wangen en lippen niet bleeker maakte dan anders; maar zij bezat den onverschrokken geest van iemand die tegen een hoogen inzet speelt, met het volle besef van wat zij waagde en wat zij kon winnen, en het was haar stelregel, de haar dreigende gevaren onmiddellijk onder de oogen te zien.

'Is dat óók een broeder van u?' vroeg zij op den natuurlijksten toon van de wereld, terwijl zij de photographieën ter hand nam, als om ze met een critischen blik te beschouwen. 'Wat zien zij er allen goed uit! - maar ik heb nooit geweten, dat gij nog een ouderen broeder hadt, Geoffrey. Dat hebt ge mij nooit gezegd. Ik kan er evenwel niet veel gelijkenis in zien,' voegde zij er met een glimlachje aan het adres van mevrouw Ponsonby bij. 'Zijne trekken doen mij niet denken aan u of Naomi of mijn jongen.'

'Ik vergat, u van hem te vertellen,' zeide Geoffrey. 'Ik heb in den laatsten tijd letterlijk alles vergeten! Neen, dat is geen broer van mij - nog niet; hoewel hij nu reeds bijna meer dan een broer van mij is. Hij is de beste jongen van de wereld - Hubert Gainsborough - en eerstdaags gaat hij trouwen met onze Naomi.'

'Zoo?!' riep mevrouw Marillier met een zachten glimlach, terwijl zij zich naar hare toekomstige schoonzuster omwendde. 'Hoe gelukkig moet gij zijn! Indien hij een even beminnelijk jonkman is als de mijne, en gij even tevreden zijt als ik, dan hebt gij u over niets te beklagen!'

'Hij is zeer goed voor mij, en ik ben volkomen gelukkig,' zeide Naomi.

Daarop begonnen zij allen te lachen; en het overige gedeelte van den avond ging voorbij zooals het met zulke avonden gewoonlijk gaat: als over fluweel, wanneer de uren doorvlochten schijnen met bloemen en de tijd gevat in goud.

Maar boven, in haar eigen kamer, had de vrouw, die zich Mariquita Marillier noemde, met een gansch anderen staat van zaken te rekenen. De schim van haar slecht verleden was voor haar geestesoog opgerezen toen zij 't het minst verwachtte en het meest ongelegen vond; en nu moest zij hare positie beredeneeren en hare kansen berekenen, om te ontsnappen aan de gevaren, die haar bedreigden als wilde beesten, wier prooi maar voor het grijpen ligt.

'Zou ik het wagen?' dacht zij, 'of zal ik alles prijsgeven? Zou hij wreed en eerloos genoeg zijn om mij te verraden? Neen, hij durft niet! Zijne eigene belangen staan evenzeer op het spel als de mijne; wij zitten samen in één en hetzelfde schuitje. Als ik schipbreuk lijd, zal hij óók verdrinken; want zulke onnoozele halzen als die lui hier, zullen geen onderscheid tusschen ons maken. Ik kan van mijzelve vertellen wat ik wil; en het zou mij al erg tegenvallen, als ik niet den grond onder zijne voeten weghaalde, indien hij brutaal genoeg mocht zijn om een spaak in mijn wiel te steken. Ik zal het noodlot braveeren, en wil het tegen hem wagen. Hij was altijd verzot op mij; en bij mannen die eenmaal een vrouw beminden zooals hij mij, blijft er altijd een wonde plek achter. Zij zijn niet zooals wij, die dwazen! - en ik wil mijn kans wagen!'

‘Zij is door en door beminnelijk, ja in buitengewone mate betooverend,’ schreef Naomi aan haren verloofde; ‘maar wij beiden, moeder en ik, houden veel meer van haar wanneer wij bij haar zijn, dan wanneer wij haar niet zien. Ik kan niet zeggen hoe het komt, en moeder evenmin; maar wanneer zij niet bij ons is, gevoelen wij als 't ware, dat zij toch niet zoo bijzonder lief is, en dan moeten wij beiden weer door haar veroverd worden. Nu, zij verovert ons telkens en altijd weer, dat moet ik gulweg bekennen. Het is zeer vreemd en wonderlijk, doch begrijpt gij niet wat ik meen? Maar zij is zoo verstandig, en zij moet zoo goed zijn! Zij spreekt heel dikwijls over God en de eeuwigheid, en hoe de menschen voor elkander moeten leven en niet voor zichzelven, en moeten handelen volgens de wet des harten en niet alleen volgens het verstand. Zij is, zooals zij zelve zegt, wat mystiek van aard; en ik, die zoo dom ben, kan haar dan ook niet altijd begrijpen. Maar zij is zoo geestig en scherpzinnig! Zij weet alles - alles wat wij denken, en soms ook wat wij ons zelven niet volkomen duidelijk hadden kunnen maken, totdat zij als het ware onze eigene gedachten vertolkt. Ik geloof dat zij die wonderlijke verandering van gevoelens in ons binnenste zeer goed opmerkt, want gisteren zeide zij tot moeder en mij, terwijl wij een wandeling door den tuin deden: ‘De indruk dien de menschen soms maken, en de indruk dien zij achterlaten, is somtijds o zoo verschillend! Ik heb die levende bekoring eener persoonlijkheid dikwijls ondervonden, onmiddellijk gevolgd door een zeker gevoel van verkoeling bij latere afwezigheid. Maar ik heb altijd de schuld aan mij zelve gegeven. Ik geloof dat het mijn eigen gebrek aan sympathie is - het ontbreken van een of andere snaar in het klavier van mijn eigen gemoedsleven - en geen fout of gebrek in de personen zelven. Wanneer ik met zulke menschen omga, die ik in hun bijzijn liefheb, maar in hunne afwezigheid minder genegen ben, vult hun magnetisme mijne eigene tekortkoming aan en weerklinken de volle accoorden, want dan trillen dadelijk de snaren mede, die zij bij mij in beweging brengen.’ En dus is het misschien de fout van moeder en van mijzelve, zooals men uit hare toespelingen zou kunnen opmaken; en zij is toch wezenlijk zeer innemend. Zij zegt dat zij een jaar ouder is dan Geoff - drie en twintig; en zij ziet er ook niet ouder uit, behalve tegen het einde van den avond, wanneer zij moede begint te worden. Dan ziet zij er uit alsof zij dertig is, ja nòg ouder, en komt er eene plotselinge verandering in haar gelaat. Als zij niet zulk een rechtschapen en edel mensch was, zouden wij beiden, moeder en ik, gelooven dat zij zich blankette; maar daaraan durven wij zelfs niet eens denken, want vrouwen die zich blanketten, kunnen onmogelijk lief zijn - en zij is meer dan

lief! Haar echtgenoot was commissionair in effecten te San Francisco; zij heeft een mooien Spaanschen naam - Mariquita, en ik geloof, maar ben er niet volkomen zeker van, dat zij van haar zelve Delmare heet.'

En nu begreep Hubert alles. Wat eerst slechts een schemerende vrees bij hem was geweest, bleek nu volkomen waarheid, en de vrouw van wie hij wist dat zij ongeschikt was om de gezellin te wezen zelfs van den meest alledaagschen man, was nu de aanstaande echtgenoote van Geoffrey Ponsonby - den knaap voor wiens leven hij zich in zeker opzicht verantwoordelijk had gesteld - den broeder van zijne eigene aanstaande vrouw. Mariquita Marillier de schoonzuster van Naomi, - Mariquita, de vrouw die hij had gekend als de echtgenoote van Auguste Delmare! De schim uit het verledene was weder voor hem opgerezen - de naweeën der 'wilde buien' dreigden van verre, en de donkere wolken kwamen aandrijven, en zelfs in snelle vaart! Dat huwelijk moest verijdeld worden, al zouden Geoffrey's hart en het zijne er onder breken. Hij kende Naomi's hoog peil van zedelijkheid; hij kende óók het trekje van jaloerschheid, die hare liefde verhief boven hetgeen in anderen veel geleken zou hebben op de carricatuur van aanbidding, en er al de waardigheid van achting voor zichzelve aan gaf. Zij was totaal onbekend met het leven zooals het werkelijk is; en zij behoorde tot die categorie van menschen, die bij de beoordeeling van een geval geen onderscheid maken tusschen mannen en vrouwen. Het weinigje dat zij van de ondeugd wist - en dat weinigje was nog geheel in wolken gehuld - maakte de wandaad van den eerste even schandelijk als den misstap van de andere; en Hubert had het niet als zijn plicht beschouwd, haar daaromtrent de oogen te openen. Hij wist dus, hoe zij er over zou denken en op welk laag standpunt hij in haar oog zou komen te staan. Het zou eene verpletterende zekerheid voor haar zijn, en misschien zou zij hare liefde tegelijk met haar ideaal verliezen. Zij had dikwijls gezegd, dat hare liefde voor hem zoo groot was, omdat zij zooveel eerbied voor hem had. Nu hij dus eenmaal in haar oog een volmaakt man was - wat zou er van worden, als zij te weten kwam, hoe ónvolmaakt hij geweest was? - Zij was even jaloersch als rein; als zij ontdekte dat hij zoo hartstochtelijk bemind en zoo diep gezondigd had, wat zou zij dan doen? En zelfs al vergaf zij 't hem, - maar dat zou zij niet doen - zou dan de bloesem van haar leven, en dus ook van hare liefde, niet gestorven zijn? Zou het niet als een zelfverkrachting van hare ziel zijn, en als een medeplichtigheid aan zijne zonde, omdat zij haren maagdelijken afschrik van het kwaad verloren had?

Maar tòch moest het gedaan worden, er mocht dan van komen wat er wilde. Hij zou tot het einde toe getrouw moeten zijn aan die hoogere wet, die levensrust en geluk en zelfs liefde opoffert aan wat plicht en recht is.

Het was hem onmogelijk, in de eerste twee of drie dagen naar Ivy Lodge te gaan; maar Hubert schreef aan Geoffrey, om hem te vragen wat hij afwist van de betooverende weduwe, buiten en behalve hetgeen zij zelve hem had gelieven te vertellen, - waar hij haar had ontmoet, - wie hem omtrent haar had ingelicht, - wat hij wist van hare vroegere geschiedenis, hare familie, en zelfs van haar geld. Had hij op eenigerlei wijze de bevestiging ontvangen van hare eigene verhalen, of had hij alles maar te goeder trouw aangenomen en geloofd? De wereld was vol van zulke wufte vrouwspersonen, zulke quasi-gelukzoeksters, die in een vreemd land haar besmette verleden uit haar eigen land hoopten weg te wisschen. Hij moest er volkomen zeker van zijn, wie de persoon was in wie hij zijn vertrouwen stelde, en wie het was,

die hij eenmaal als een dochter aan zijne moeder en als een zuster aan Naomi wenschte te geven.

De jonkman schreef een hooghartigen brief terug, zooals wel te verwachten was. Al had hij zijn leven ook van verdrinken gered, dat gaf Hubert toch nog geen recht om aan zijne geliefde te twijfelen, aan eene van de edelste, reinste, heiligste vrouwen, die er ooit geleefd hebben. Als hij haar eens den vorigen avond had kunnen hooren spreken, dan zou hij geweten hebben, welk een on waardeerbaren schat hij (Geoffrey) ontdekt had, en zou hij van schaamte gebloosd hebben over zijne laaghartige vermoedens! Bovendien, hij (Geoffrey) was voldaan, en hij was en bleef toch altijd de persoon, die er het naast bij betrokken was. Zijn huwelijk zou nu zeer spoedig voltrokken worden. Er bestond niet de minste of geringste reden om er langer mede te wachten; en zijne moeder had dan ook reeds hare toestemming gegeven. Zij erkende de buitengewone beminnelijkheid en het zeldzaam edele karakter van Mariquita's inborst; en Naomi hield óók zeer veel van haar. Maar, welk een lief en goed meisje Naomi ook was, - wat verhevenheid van denkbeelden aanging, kwam zij niet in vergelijking met Mariquita. Hubert zou óók wel van haar gaan houden. Hij moest nu maar dadelijk op Ivy Lodge komen, en zich bij den kring harer aanbidders aansluiten. Hij zou haar geen weerstand kunnen bieden; trouwens, dat kon niemand.

De jonkman gaf zijn hart volkomen lucht onder het schrijven; en toen hij de laatste regels op het papier zette, scheen al zijn woede verdwenen en was hij weer op en top de oude, jolige, luchthartige, verliefde knaap, die nergens ter wereld gevaren of moeielijkheden ziet. Hij was zóó gelukkig, dat hij het van zich kon verkrijgen edelmoedig te zijn, en de hem aangedane beleediging omtrent het karakter zijner geliefde gulhartig te vergeven.

Hoe goed kende Hubert dat alles! De valsche zedigheid, de gekunstelde beschaving en verfijnde vormen, de hooge poëtische zedelijkheid, die bijna tot de maan reikte, - de leugens en schijnheiligheden en bedriegerijen, op klaarlichten dag gepleegd; - de scherpzinnigheid, die de schande aanrichtte, zag er uit als reinheid, overweldigd door liefde, en gaf aan het rottend waas van bederf den gloed van Gods eigen zon! Hij kende en hij wist dat alles, en hij begreep maar al te goed, in welk net zij de hem zoo dierbare bewoners van dat rustige buitenverblijf in Devonshire gevangen had; want was hij zelf er niet eens in verstrikt geweest, evenals die onnoozele knaap nu - evenals Naomi en hare moeder?

Zij ontmoetten elkaar in de eenzaamheid van het strand, op dezelfde plek waar hij met Naomi geze-

ten had - op dien gezegenden zomerdag, nog slechts zoo kort geleden, als men het aantal verloopen dagen rekende, maar zoo lang - zoo lang als een eeuwigheid! - wanneer men al de gebeurtenissen uit dien tijd opsomde.

'Ik laat ú de keus,' zeide hij. 'Verlaat dit huis op de wijze zooals gij wilt: heimelijk of openlijk - kies zelf het middel waardoor gij een einde aan de zaak wilt maken, - maar breek het engagement af en hergeef den knaap zijne vrijheid, het moge dan kosten wat het wil, of ik zal het afbreken, door alles te vertellen wat ik weet. In het eerste geval laat gij hier een ongerepten naam achter; in het andere boet gij er dien bij in. Maar dit huwelijk moet, hoe dan ook, voorkomen worden.'

'In het eerste geval komt de heer Hubert Gainsborough er schotvrij af; in het tweede lijdt hij met mij mede,' zeide Mariquita kalm.

'Dat weet ik, en daar ben ik op voorbereid,' was Huberts antwoord.

'Een deelgenootschap in het ongeluk is wel aangenaam,' hernam zij. 'Indien gij werkelijk uwe zinnen gezet hebt op dit bespottelijke staaltje van Don-Quichotterie, dan zult gij er voor moeten boeten, mon cher! Ik ben volstrekt niet gezind om als zondebok dienst te doen en de woestijn ingejaagd te worden, beladen met uwe zonden en de mijne. Wij zullen samen gaan, Hubert!'

'Ik ben er toe bereid,' zeide Hubert streng.

'Om Naomi op te geven?'

'Om Naomi op te geven, ten einde Geoffrey te redden!'

Zij lachtte hem op een spottende manier uit.

'Tegenover mij waart gij zulk een lauwe minnaar niet,' sprak zij. 'Ik geloof niet, dat gij *mij* zoudt hebben prijsgegeven voor zulk een hooggestemd eergevoel!'

'Ik heb u niet prijsgegeven vóórdat ik u kende,' zeide Hubert. 'Daar ik in u geloofde, zou ik voor u in de hel zijn nedergedaald. Voor u te sterven, zou mij gemakkelijk geweest zijn!'

'En mij voor u,' sprak zij, plotseling van toon veranderend; 'want ik beminde u, Hubert! - ik beminde u met al mijn hart - ik beminde u zooals ik nooit te voren of daarna ooit bemind heb! Ik moest u wel misleiden. Hoe kon ik, slecht als ik was, mijne droeve geschiedenis verhalen aan iemand van zoo jeugdigen leeftijd als gij toen waart, met al uwe nog onverflauwde illusiën? Het zou uw dood geweest zijn. Ik beminde u, mijn lieveling! en gij bemindet mij. Kan de herinnering aan die liefde u niet tot zachtheid stemmen? Het heeft mij alleen ontbroken aan de gelegenheid om goed te zijn. Ik ben niet slecht van hart - dat ben ik nooit geweest. Ik ben het slachtoffer geworden van een wreed noodlot en van den drang der omstandigheden, maar ik ben nooit werkelijk slecht geweest. Help mij mijzelve te verlossen en Geoffrey's leven gezegend te maken, zooals ik dat kan en zal doen. Hij zal nooit iets te weten komen. O, ik zal zoo goed voor hem zijn! Help mij, Hubert, ter wille van onze oude herinneringen!'

Zij sprak met onbeschrijflijken hartstocht. De woorden vloeiden haar als een stroom van gloeiende lava over de lippen; en terwijl zij hare laatste smeekbede uitte, knielde zij op het strand aan zijne voeten neder, nam zijne hand in hare beide handen en drukte die tegen hare lippen.

Beminnelijk in haar hartstocht, vol gratie in hare zelfvernedering, met de welsprekendheid der wanhoop in stem en houding, met het wonderbare magnetisme van hare natuur, dat in hare oogen straalde en tot diep in het hart van haren toehoorder doordrong, was zij op dit oogenblik even gevaarlijk voor Huberts besluit, als zij het

vroeger voor zijne zielsrust was geweest. Hare smeekbede was er eene, die indruk maken moest op iederen echten man. Haar helpen om goed te zijn! - haar helpen om zichzelve te verlossen! - haar op te heffen uit het slijk, waarin, zooals zij zeide, een wreedaardig noodlot haar had neergeworpen, en waar hij zelf haar had helpen instorten, en haar dan gereinigd plaats te doen nemen in de blinkende gelederen der verlosten! Als hij dát eens niet wilde! Als hij om een schaduwachtig idealisme eens in gebreke bleef, het werkelijke goed te doen, dat zijne hand hier te doen vond!

Echte tranen kwamen er in hare oogen; hare geblankette lippen trilden van echte ontroering. Hubert streek met zijne hand over zijne oogen. Hij stond te beven als een boomblad in den herfstwind, want de beproeving was zeer zwaar.

'Het is onmogelijk!' zeide hij, met een zucht. 'Ter wille van hem en van haar mág ik het niet doen!'

Eensklaps kwam er onhoorbaar van achter een bocht in de baai een bootje aandrijven, en tegelijkertijd sprongen Naomi en Geoffrey aan land.

'God in den Hemel! wat moet dát beteekenen?' schreeuwde Geoffrey, als razend naar voren snellend, om Hubert bij de keel te grijpen.

Naomi bleef staan waar zij was, verlamd, en als in een droom.

Mariquita was onmiddellijk opgerezen. Zij las haar vonnis op Huberts gelaat, dat nu norsch en strak stond, alsof het uit steen gebeiteld was, en - zij begreep dat zij haren inzet verspeeld had.

'Ik repeteerde een oude komedie met mijn vroegeren beminde, Hubert Gainsborough,' sprak zij met haar stroeve, harde, scherpe stem; - 'met den man die mij liefhad, toen ik de vrouw van Auguste Delmare was!'

Jaren waren voorbijgegaan sinds die bom uit de lucht viel en haar schaduw wierp op het leven van al de daarbij betrokken personen. Hoe dikwijls was de zomer overgekwijnd in den herfst, en de herfst verstorven in den winter, sedert dien dag, en wat al tragediën waren er ten einde toe afgespeeld!... Geoffrey's levenloos lichaam door den vloed op het strand geworpen, - op welke wijze verdronken, hetzij door een onheil of met opzet, heeft niemand ooit geweien; - de beeldschoone vrouw, door wie al die ellende was teweeggebracht, gestorven van kommer en gebrek, gestrand als zooveel ander drijfhout op de kusten van tijd en ziekte; - Naomi en hare moeder, als doffe schimmen van wat zij vroeger geweest waren, rusteloos, doelloos en vreugdeloos de wereld rondzwervend; Hubert als een andere Adam uit het Paradijs verbannen, waarin hij had geleefd met de Liefde en gewandeld met God; - al de

rozen verwelkt, al het zonlicht verdwenen; - wat een toonbeeld van verlatenheid! - welk een kleurloos leven was er voor het drietal overgebleven! De twee die hunne rust in het graf gevonden hadden, waren gelukkiger dan zij, die nog op de aarde leefden. Verdriet, schaamte, vruchtelooze wanhoop en even vruchteloos berouw - wat al naweeën van die dwaasste der jeugdige dwaasheden!

'Had ik hem vergiffenis moeten schenken?' vroeg Naomi zich dikwijls af; maar in Huberts hart kwam nooit de vraag op: 'Had ik het moeten toelaten?' Al had het ook nòg zooveel gekost, het was beter dan een leven van teleurstelling, dan het bepleisteren der schande en de saamkoppeling van Naomi en Geoffrey met de vrouw van Auguste Delmare - de zoogenaamde weduwe van Marillier, den commissionair in effecten te San Francisco.

Na lang gescheiden te zijn, ontmoetten zij elkander weer op een door den maneschijn verlichten winteravond in het Coliseum te Rome. Dit oord van dood en ondergang, vervuld met al de herinneringen van liefde, vreugde, roem en martelaarschap, alles ver in het verleden begraven, was juist de geschikte plaats voor hen om elkander weer te zien. En het was er juist de tijd toe óók: nacht in plaats van dag, winter in plaats van zomer, en de bleeke maan, die zwarte, fantastische schaduwen op een ruïne wierp, in plaats van de schitterende zon, die heel de levende natuur met goud en kleuren had getooid. Toen zij tegenover elkaar stonden, scheen het wel alsof zij óók schimmen waren, evenals al de anderen; maar die kortstondige aarzeling van weerszijden gleed voorbij als een wolk, en hunne handen omsloten elkaar, vast en stevig, te welgemeend om ook zelfs een schaduw van twijfeling over te laten.

'Zullen wij nooit onze dooden begraven, Naomi?' vroeg hij. 'Zult gij mij nimmer vergiffenis schenken? - mij nimmer weer uw hart ontsluiten?'

'Niet zoolang zij leeft! Zij staat tusschen ons,' zeide Naomi; maar zij sprak het met doffe stem, alsof zij haars ondanks die woorden uitbracht.

'Zij is dood,' antwoordde hij; 'alleen de schim van het verledene houdt ons gescheiden! Is die even krachtig als het levende heden?'

'Kan ik u ooit weder vertrouwen of gelooven?' vroeg zij op droeven toon.

'Als de zielsangst van al deze jaren u daarvan de zekerheid kunnen geven, dan ja!' hernam hij. 'O, Naomi! hebt gij niet gezworen dat gij mij steeds trouw zoudt blijven, - altijd, altijd, en ondanks alles?'

'Ik ben u trouw gebleven,' sprak zij. 'Ik heb nooit of nimmer een ander bemind, geen oogenblik zelfs!'

'Maar of gij mij liefhebt....?'

Zij wendde haar hoofd af. Zij wilde het maanlicht niet laten schijnen op de tranen, die haar in de oogen kwamen.

Hij vatte hare handen en trok haar tot zich, aan zijn borst, en zij bood geen tegenstand.

'Maar of gij mij liefhebt...?' vroeg hij weer, met zachten aandrang.

Zij aarzelde; haar hart klopte snel, haar boezem zwoegde. En toen, plotseling, met de oude, dierbare beweging van vertrouwelijkheid, keerde zij zich weder tot hem en zag zij hem aan met diezelfde oogen vol liefde, waarmede zij hem placht aan te zien in dien nu reeds zoo lang vervlogen zomertijd.

'Ik heb u altijd liefgehad, Hubert,' zeide zij zacht, 'en ik heb nimmer opgehouden voor u te bidden. Misschien heeft God mij verhoord en ons aan elkaar teruggegeven,

als een antwoord op mijne gebeden om vergeving, - vergeving zoowel voor mijzelve als voor u. Misschien ben ik te hardvochtig geweest - wilt gij mijn berouw aannemen?'

Bloembollen.
Door Ph. Wijsman.
Met illustratiën van J. Hoynck van Papendrecht.

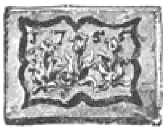

Het was een mooie, zonnige dag in het begin van April; een dag als uitgezocht om aan onze logés, mijnheer en mevrouw Haarsma uit Groningen, de in vollen bloeistaande Haarlemsche hyacinten- en tulpenvelden te laten zien en, tot aller genoegen, maakte Johan van Doorn, die met hart en ziel een 'bollenman' is, de wandeling met ons mede.

Onder vroolijk gekeuvel gingen wij den weg op naar het schilderachtige H e e m s t e d e , en spoedig werden onze reukorganen gestreeld door den heerlijken geur der hyacinthen. Nog eer wij aan de K o e d i e f l a a n gekomen waren, kregen wij de bloemen reeds in het oog.

'Welk een bont tapiet!' riep mevrouw Haarsma verwonderd uit. 'Ik dacht dat die bloemen in groote menigte van dezelfde kleur werden geplant.'

'Op de meeste velden is dat ook 't geval, mevrouw. Dit stuk bollenland maakt eenigszins eene uitzondering, hoewel u die "bonte tapijten" hier en daar nog wel eens op onze wandeling zal ontmoeten,' zeide Johan.

Op verzoek der gasten, waarmee de Haarlemsche familie gaarne instemde, vertelde van Doorn nu het een en ander over de bollencultuur in deze streek.

'Reeds voor ruim driehonderd jaren nam die een aanvang. Sommige welgestelde burgers der oude veste hadden

DE AMSTERDAMSCHE POORT.

hun tuin en koepel buiten de stadswallen, waar zij 's avonds, na den arbeid in winkel en magazijn, of op het kantoor, van de welverdiende rust genoten. Door den handel met de "Morgenlanden" voerden zij bollen van vreemde en zeldzame bloemen hier in, en

later oefenden zij zich in het aankweeken er van, tot versiering hunner kleine tuinen. Hoewel de middelen van vervoer schaarsch en slecht waren,

EEN SCHILDERACHTIG PLEKJE.

werden de bollen toch met betrekkelijk gering bezwaar overgezonden, daar een verpakking voor den tijd van eenige maanden hun geen kwaad bleek te doen. Waarschijnlijk zijn de eerste bloembollen in Holland geschenken van oostersche kooplieden geweest. In 1557 werd de hyacint hier ingevoerd en een paar jaren later de tulp. Uit afbeeldsels van bolbloemen in 1612 blijkt, dat zij reeds toen in voldoend aantal waren gekweekt om een niet onbelangrijk handelsartikel te vormen.

Omstreeks dien tijd werd het voor de aanzienlijke dames aan het Fransche hof mode bloemen in hare keursjes te dragen. In het jaargetijde dat de tulpen bloeiden, waren deze vooral zeer gezocht; en de Haarlemsche bloemkweekers leverden tulpen in uitmuntende soorten en van de schitterendste kleurenpracht. Zoo gaf de mode der Fransche dames de eerste aanleiding tot den tulpenhandel in Holland, die later tot zulk eene hoogte zou worden opgedreven. De ridderlijke heeren aan het hof van Frankrijk zagen er niet tegen op hooge prijzen

OVERVEEN.

voor nieuwe bloemen of zeldzame kleurschakeeringen te besteden. Allengs werd het kweeken van tulpen een voordeelige zaak en het getal bollenkweekers nam spoedig toe, nu niet uit voorliefde tot de schoone bloem, maar uit zucht om geld te verdienen. De vraag naar tulpen werd helaas zoo groot, dat het aantal verkochte bollen dat der werkelijk bestaande bollen ver te boven ging. De prijs werd bespottelijk opgedreven. Binnen één jaar tijds verkocht men in eene Hollandsche stad bloembollen voor de

waarde van tien millioen gulden. Die windhandel duurde van 1634 tot 1637. Toen daalden de prijzen, maar de handel in bloembollen was gevestigd en bloeide voort.

Toch bleef de vraag naar tulpen tot eigenaars van tuinen en verzamelaars van bijzondere soorten, bepaald. Het getal dezer liefhebbers begon reeds sterk te verminderen, toen men tot de gelukkige ontdekking kwam de bolbloemen ook 's winters en in de huiskamer te kunnen kweeken; hierdoor groeide het aantal liefhebbers weder even snel aan. Vooral hyacinten werden algemeen gezocht; het in gebruik komen van den spoorweg maakte de verzending van afgesneden bloemen zelfs mogelijk.

De streek waar de bollen het meest worden gekweekt, strekt zich tusschen Alkmaar en Leiden uit, met Haarlem als middelpunt. Zij ligt, zooals wij weten, onmiddellijk achter de duinen: op een uitstapje in die buurt kan men uit de coupé van den trein van den aanblik der bloemenvelden in hun schitterende kleuren genieten, maar altijd op een afstand. Daarom is een wandeling over Heemstede, Bennebroek, Bloemendaal en Overveen ver te verkiezen.'

'Is dat niet een z e e r groote tocht, mijnheer van Doorn, een kleine voetreis?' vroeg de ietwat zwaarlijvige mevrouw Haarsma, niet zonder een uitdrukking van schrik op haar goedig rond gelaat.

'Veel te groot voor vandaag, mevrouw,' klonk het geruststellend antwoord. En, tot mij gewend, voegde hij er bij: 'Als wij onze wandeling eens door de K o e d i e f l a a n naar den W a g e n w e g namen, dezen volgden tot aan het S c h o u t e n l a a n t j e, en dan langs de B r o u w e r s v a a r t en den O v e r v e e n s c h e n w e g terug. Dan zien wij bloemenvelden in keur.'

Ik vond zijn plan uitstekend bedacht; juist groot genoeg was die wandeling voor onze gasten, om er pleizier van te hebben.

'Waarom toch worden deze uit den vreemde ingevoerde bloembollen bij voorkeur in Haarlem's omstreken geteeld?' begon mijnheer Haarsma.

'De duinstreek is bijzonder geschikt voor bollencultuur; de bolletjes verlangen een lichten, drogen zandgrond voor zich zelf en een vochtigen bodem voor hunne wortels. Nu is de vochtige grond van het westelijk Holland bedekt met een dunne laag zand, dat de zeewind van de duinen overbrengt; waar die zandlaag al te dun mocht zijn, is daarin

gemakkelijk te voorzien. Aan den kant naar en om H e e m s t e d e vindt men onder den grond op een diepte van ongeveer een meter reeds water, en de bollenkweekers laten, vóór het planten der bollen, gaarne den grond “twee steek” omspitten, zooals zij het noemen, om aan het water gelegenheid tot opwerken te geven en aldus te zorgen geen drogen ondergrond te krijgen, waarvoor in zomers met weinig regen het gevaar niet te ontkennen valt.’

‘Ik zie rechts en links overal prachtige bloemvelden,’ zeide mevrouw Haarsma, met verrukking rondziende, toen men op den W a g e n w e g gekomen was. ‘Er wordt hier zeker op veel en uitgestrekte gronden aan de kweekerij gedaan?’

‘In 4882 waren hier nagenoeg 600 hectares grond voor bollenvelden bewerkt. Omstreeks 38 pCt. van die oppervlakte was met hyacinten beplant, 35 pCt. met tulpen en de overige 28 pCt. met andere bloembollen. Thans zijn ruim 800 hectares land in bloemenvelden veranderd en nog steeds komt er meer. Zoo heeft een paar

DE BROUWERSVAART.

jaren geleden mijnheer Polman Mooij, een der eerste Haarlemsche bollenhandelaars en exporteurs, de buitenplaats V r e d e n h o f - zie die eerste groote plaats links, wij hebben het hek reeds in 't gezicht - gekocht, en het uitgestrekte bosch aan de achterzijde voor een groot gedeelte laten sloopen. Daar heeft een zeer groot aantal arbeiders werk gevonden aan de bereiding van dat stuk land voor bollen. Wij zijn er nu juist. Hier aan den weg heeft het park er niets van zijne schoonheid bij verloren.’

‘Welke prachtige beuken! Die moeten in den zomer heerlijk zijn om onder te zitten! En hoe keurig onderhouden ziet het groote grasperk er uit; men ziet dat hier niet alleen een man van 't vak, maar een man van smaak tevens, woont.’

Mijnheer Haarsma, die ook een fraai buiten bij Groningen had, zou misschien wel wat langer hier hebben willen vertoeven, maar de jonge gids drong op voortwandelen aan. Daarom moest hij nu tevreden zijn met de inlichting dat de eigenaar van V r e d e n h o f het oudste lid is der firma Polman Mooij, en dat dit kantoor uitgebreide zaken doet met Engeland en Amerika, met Frankrijk, Duitschland en Denemarken. Mijnheer Haarsma schreef het adres der Haarlemsche firma, in zijn notitieboek op.

Eenige groote bloemisten kweeken ook bollen uit warme landen in bakken en kassen. Sommigen zijn in het bezit eener zeer uitgebreide collectie amaryllis, en zij voorzien de geheele beschaafde wereld van die liefelijke bloem.

'Op de velden is de gewone bloeitijd van tulpen en hyacinten van Maart tot half Mei. De bloemen in kassen en broeibakken bloeien in den laten zomer, of wel in den herfst. Van de bekende "pronkbedden", uitgezocht schoone en zeldzame bloemen, worden bijna elken zomer in de tuinen van den heer Krelage - de bekende Haarlemsche firma Krelage en Zoon - eene schoone collectie ten toon gesteld. Zij zijn een bezoek ruimschoots waard. Een interessante steen, waarin drie tulpen en het jaartal 1755 staan gegrift, wordt door den heer Krelage vriendelijk aan zijne bezoekers getoond. Oorspronkelijk had deze steen den gevel versierd van een huis te Hoorn, *De drie tulpen* genaamd, welk huis in 1636 werd gezegd voor drie tulpen te zijn verkocht.'

'Is de cultuur der hyacinten bezwaarlijk voor den kweeker?'

'De hyacint vereischt oneindig meer zorg dan de tulp, die eigenlijk overal groeien kan. De hyacint is bovendien een zeer bewerkelijke bloem, die bepaald kunstmatig tot haar tegenwoordige schoonheid is veredeld; oorspronkelijk was zij klein en van weinig beteekenis. Die verschillende kunstbewerkingen het *hollen*, *snijden* en *van de moederbol kweeken* te beschrijven, zou al te uitvoerig worden. Liever vertel ik u nog iets van het planten en bloeien der bollen, als u daar belang in stelt.'

'Zeer gaarne zou ik er meer van willen weten,' zeide onze Groningsche vriend, en Johan, die met zooveel opgewektheid over zijn vak kan spreken, begon opnieuw.

'In October wordt het voor bollen bewerkte stuk land in bedden van 150 cM. breedte en paden van 40 cM. verdeeld. De grond wordt 5-8 cM. diep uitgegraven en de aarde aan den kant opgehoogd, waarna lijnen met een tusschenruimte van 10 cM. getrokken worden. Op deze worden de bollen op een afstand van 6-10 cM., al naar hunne grootte, gepoot. Hiertoe maakt men gaten van circa 8 cM., drukt er de bollen met het puntig gedeelte opwaarts in, en bedekt de strook *voorzichtig* met de uitgegraven aarde, om de bollen niet te doen omvallen. Vervolgens hoogt men de bedden in het midden een weinig op, om het afloopen van het water gemakkelijk te maken. Bij strenge koude worden de bloembedden even met stroo of bladeren gedekt, maar deze worden reeds vroeg in het voorjaar weer weggenomen.

Het afsnijden der bloemen geschiedt zoodra de bloem 3/4 van haar volkomen ontwikkeling bereikt

heeft, om de krachten der plant te sparen en de ontwikkeling van den bol te bevorderen.

'Als de bollen zijn uitgegroeid,

HET POTEN DER BOLLEN.

hetwelk blijkt uit het geheel verdorren van bloem en loof, worden zij opgenomen, op den grond uitgespreid en nog eens met een dunne laag losse aarde bedekt. Onder deze bedekking blijven zij een paar weken, om dan, bij mooi weer, in de zon te worden uitgespreid, gedroogd en gezift, om aarde en vuil van de bollen te verwijderen. Die welke geschikt zijn voor verkoop en exportatie, worden uitgezocht, alsmede die voor *hollen* en *snijbewerking*, waarop allen in een droge, daarvoor ingerichte, schuur worden geborgen, namelijk op houten stellingen of tafels, ongeveer twee voet boven elkander, uitgelegd. Deze schuren moeten zeer luchtig en tochtig gehouden worden, om de schimmelvorming der bollen

HET AFSNIJDEN DER BLOEMEN.

te voorkomen. Hier blijven zij rustig liggen, tot in October de tijd der planting is aangebroken.'

'Waaraan kent men de goede of mooie soorten, boven de mindere?'

'Bijzondere uiterlijke kenteekenen van hoogeren rang hebben de bollen niet; maar de gezonde bol is gemakkelijk van de zieke te onderscheiden, door afsnijding van den top waaruit het loof en de bloem ontspruit. Dan kan men zich er van verzekeren, of de schillen, waaruit de bol bestaat, eenig ziekelijk verschijnsel toonen. De hyacinten zijn aan verschillende ziekten onderhevig, voortspruitende uit den grond waarop zij staan en uit de in ons klimaat zoo wisselvallige weersgesteldheid; deze heeft vooral in den laatsten tijd groote verwoesting onder de hyacinten aangericht en duizenden bollen vernield.

Eene eigenaardigheid der cultuur van hyacinten en tulpen, moet ik u nog vertellen. De gronden waarop beide soorten geplant zijn, kunnen het daaropvolgend jaar niet dadelijk weder voor deze bollen dienst doen; eerst in het tweede jaar kan dit geschieden, tenzij men den grond, door hem twee voet te laten omspitten, opnieuw bewerkt.'

Onder het nuttig en onderhoudend gesprek, dat echter van tijd tot tijd door uitroepen van bewondering was afgebroken, hadden wij Haarlem weder bereikt. Gedurig waren wij op den Overveenschen weg blijven stilstaan, om de prachtig gekleurde bloemvelden, rechts en links, te bewonderen. Het was een verrukkelijk gezicht, die schakeering van satijn-wit, roomkleur, zalmkleur, licht rosé, vurig rood, blauw en paarsch, afgewisseld door zacht geel en schitterend oranje! Men moet het zelf zien om den indruk te begrijpen, die deze bloemvelden op een mooien zonnigen Aprildag maken.

Onze gasten waren zeer voldaan, en na onder vriendelijke dankzegging van Johan, die een vergadering moest bijwonen, te hebben afscheid genomen, kwamen wij in een recht opgewekte stemming tehuis.

Haarlem.

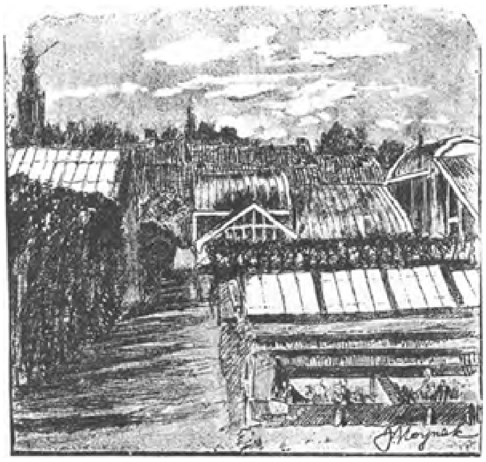

Het zònen- of kringentarief op de spoorwegen.
(*Vervolg en slot van bladz.* 120.)

(*Vervolg en slot van bladz.* 120.)

Toen wist de Minister-president van Hongarije, aan wien dit land zoovele hervormingen heeft te danken, Koloman Tisza, aan het Ministerie der openbare middelen van vervoer een man toe te voegen, die, vrij van bureaucratische verwaandheid en ingekankerde vooroordeelen,

MIJN SCHAT. Naar A. Terraguti. (Zie blz. 135.)

de onwederstaanbare macht van den lagen prijs in hare volle beteekenis doorzag en haar met een stouten greep in toepassing trachtte te brengen. Het kringentarief werd juist het eerst ingevoerd in dàt land, dat van al de beschaafde Europeesche Staten het laatst zijn spoorwegnet aanlegde, en waar de hoogste vrachtprijzen berekend werden. Hongarije had na de Staatsregeling van 1867 den spoorwegbouw hals over kop begonnen, om het verzuimde in te halen. Voor schulden, welke het te dien einde aanging, had het nog in 1875 ongeveer 9 percent rente te betalen. Sedert dien tijd hebben Tisza's hervormingsmaatregelen, in vereeniging met den arbeid van verdienstelijke Ministers van financiën, den toestand der Hongaarsche geldmiddelen zóó verbeterd, dat de rente der Staatsschuld thans nog slechts globaal 5 percent eischt en het evenwicht in de Staatshuishouding hersteld is. Gedurende het groote hervormingswerk, dat tot dien uitslag leidde, was het voornamelijk de Hongaarsche spoorwegpolitiek, die van den scherpen blik des hooggeplaatsten Staatsmans getuigde. De toongevende Hongaarsche Staatslieden waren vervuld met een op het gebied der

beschaving zeer belangrijke ontdekking: dat de bloeiende ontwikkeling van een Staatswezen samenhangt met de reusachtige uitbreiding van een stedelijk middenpunt, - dat de hoofdstad zich tot een wereldstad ontwikkelt. Millioenensteden zijn de hoekpijlers van groote Rijken. Babylon, Nineve, Thebe, Memphis, het oude Rome, gaven het eerste bewijs dezer ontwikkeling in de oudheid, - Londen, Parijs, Berlijn, Weenen, New-York, Petersburg, Peking, leveren het bewijs voor den hedendaagschen tijd. Het streven om Hongarije's zelfstandigheid te versterken, leidde bij het besef van dit verschijnsel op het gebied van de geschiedenis der beschaving, de Regeering tot het stelsel om het spoorwegnet concentrisch met de hoofdstad in te richten en het verkeer der stad met de eenige zeehaven op zoodanige wijze te vergemakkelijken, dat in deze beide brandpunten de groote slagader der Hongaarsche volkshuishouding zich tot hoogere kracht zou kunnen ontplooien. De uitslag dezer spoorwegpolitiek was van dien aard, dat Budapest gedurende de laatste twintig jaren zich in een echt Californischen groei mocht verheugen, hare bevolking van 150,000 tot 450,000 zielen zag toenemen, en ook op het stuk van prachtgebouwen met het heerlijke Weenen begon te wedijveren. In die gelukkige periode ging men over tot de invoering van het kringentarief voor personen op de spoorwegen, en wel dank zij het initiatief van Barosz.

De groote maatregel, die den 1sten Augustus 1889 in werking kwam, werd in het eerst zelfs door bevoegde deskundigen met bezorgdheid aangezien. Men kon soms op de spoorwegen in Hongarije door koop-

lieden gesprekken hooren voeren, waarbij zij ernstigen twijfel aangaande het welslagen der hervormingsplannen opperden en de meening uitspraken, dat de tariefverlaging allereerst bij de goederen in toepassing gebracht had moeten worden. 'Want,' zeiden zij, 'reizen doet de man van zaken slechts wanneer hij m o e t, en dan betaalt hij het spoorgeld, ook wanneer het hoog is; maar onze koopwaren hebben veel meer behoefte aan een goedkooper transport.' Toen den Minister deze en dergelijke klachten ter oore kwamen, gaf hij te kennen, dat hij voor het goederenvervoer tot buitengewone concessiën bereid was.

Het Hongaarsche kringentarief trad den 1sten Augustus 1889 in werking, en de resultaten er van werden met groote spanning van alle kanten tegemoet gezien. Toen er reeds de eerste maand eene verbazende toeneming van het personenverkeer viel waar te nemen, kwamen de tegenstanders van den maatregel, waaronder men vooral de belanghebbenden bij de particuliere spoorwegen telde, met het vermoeden te berde, dat die krachtige vermeerdering slechts in den eersten tijd aanhouden, maar spoedig weder verdwijnen zou. Toen echter de vermeerdering niet alleen aanhield, maar mettertijd zelfs nóg grooter werd, zoodat ook de ontvangsten, trots de tariefverlaging, nog stegen, troostten de tegenstanders zich met de gedachte, dat de exploitatiekosten, en vooral de verhoogde eischen ten opzichte van het spoorwegmaterieel, zoodanig vermeerderen zouden, dat al het voordeel er weder geheel door verslonden zou worden. Hoewel nu ook in zulk een geval de vergemakkelijking van het verkeer, die door het kringentarief verkregen werd, zulk een bevordering der productieve kracht ten gevolge moet hebben, dat de maatregel dáárdoor reeds gerechtvaardigd is, zou toch ook deze tegenwerping door de feiten wederlegd worden. Het is namelijk gebleken, dat de slijtage der machines en wagons bij volbezette treinen niet grooter is dan bij ledige. Er waren zelfs technici, die beweerden, dat ledige treinen door het hotsen en rammelen spoediger slijten dan bezette. Er blijft dus nog slechts ééne omstandigheid over, die de exploitatiekosten werkelijk doet toenemen: de noodzakelijkheid van langere en veelvuldiger rijdende treinen en het grootere verbruik van steenkolen. Het zal voortaan de taak der spoorwegstatistici zijn, dit gedeelte der exploitatiekosten aan eene nauwkeurige studie betreffende de middelen van bezuiniging te onderwerpen.

Het resultaat der toepassing van het Hongaarsche kringentarief in het eerste jaar heeft alle verwachtingen zoodanig overtroffen, dat dit succes als een wereldgebeurtenis te beschouwen is, die langzamerhand ook alle andere beschaafde landen tot navolging zal prikkelen.

Ondanks de tariefverlaging heeft het Hongaarsche kringentarief reeds in het eerste jaar zijner toepassing eene hoogere ontvangst van ruim twee millioen florijnen opgeleverd, waarvan 1,850,160 fl. uit het personenvervoer en 197,536 fl. uit het goederenvervoer voortvloeiden. De vermeerdering der ontvangsten bij het personenvervoer bedroeg naar dien maatstaf 21.1 percent, en bij het goederenvervoer 54.7 percent.

Bij deze ontzaglijke verbetering der ontvangsten zijn de kosten schier niet vermeerderd geworden. Veeleer vertoont er zich bij de exploitatiekosten, in vergelijking met het vorige jaar, zelfs een vermindering van omstreeks 135,000 florijnen. Het officieele orgaan, waarin deze verbazingwekkende mededeeling voorkomt, voegt er bij: 'Wij beweren niet, dat de te verwachten groote drukte van vervoer, ten gevolge van den tegenwoordigen overvloedigen oogst, geene

vermeerdering van uitgaven zal veroorzaken, - veeleer is het waarschijnlijk, en ook natuurlijk, dat de met zoovele millioenen verhoogde ontvangsten ook grootere uitgaven na zich zullen sleepen; maar dit zal niet aan het kringentarief kunnen toegeschreven worden. De kosten der inwerkingtreding van het kringentarief bestaan in de uitgaven voor het drukken der nieuwe plaatskaartjes en instructiën, globaal een 40 à 50,000 florijnen. Wat de vervoermiddelen betreft, kan in dit opzicht niets ten laste van het kringentarief geboekt worden. De Hongaarsche Staatsspoorwegen hebben sedert het jaar 1885 geene nieuwe personenwagens laten maken. Jaren achtereen hebben 1800 personenwagens in het verkeer over het zich gestadig uitbreidende net voorzien. Het aantal waggons had reeds in het jaar 1888 vermeerderd moeten worden. Dit is enkel en alleen met het oog op den minder gunstigen finantieelen toestand uitgesteld. Er zijn nu wel verscheidene honderden personenwagens besteld geworden, maar men kan de kosten daarvan niet op rekening van het kringentarief schrijven. Dit nieuwe tarief is midden in de reeds vroeger vastgestelde en onveranderd gehandhaafde zomerdienstregeling in het leven getreden, welke dienstregeling ook in later tijd slechts in zooverre veranderd werd, dat er eenige nieuwe lokaaltreinen, voor het grootste deel gemengde, meer loopen. Tengevolge der invoering van het kringentarief werd er slechts één trein bijgevoegd, die grootere uitgaven veroorzaakte: de Budapest-Predealer tweede sneltrein. De geheele meerdere uitgave beloopt, wanneer men alles in rekening brengt, slechts 600,000 fl. per jaar, waar eene hoogere ontvangst van meer dan twee millioen fl. tegenover staat. De aanschaffing van nieuwe machines was reeds lang vóór de invoering van het kringentarief in gang, en bereids door de opening van den Arlberg-tunnel noodzakelijk geworden. Toen reeds werd er over het groote gebrek aan locomotieven op de Oostenrijksche Staatsspoorwegen geklaagd. De Hongaarsche Staatsspoorwegen hadden er echter nog grooter gebrek aan en zullen zich nog een tijdlang nieuwe aankoopen moeten getroosten, die echter volstrekt niet aan het kringentarief geweten kunnen worden.'

Sedert den 1sten Juni 1890 is ook eene in Z w e d e n gedane proefneming tot invoering van het kringentarief met een even schitterenden uitslag bekroond als in Hongarije. Op de lijn Udevalla-Herlsjunga, waarop in Juni 1889 slechts 12,858 personen vervoerd waren geworden, werden in Juni 1890 reeds 21,476 passagiers getransporteerd. De ontvangsten bedroegen in Juni 1889 de som van 10,760 kronen, in Juni 1890 12,939 kronen; in Juli 1889 10,037 kronen, in Juli 1890 13,052 kronen. Daarbij was in Zweden dit jaar de maand Juni regenachtiger dan die van het vorige jaar.

Deze cijfers spreken zóó duidelijk, dat ook ver-

scheidene Duitsche spoorwegen het plan gevormd hebben om hunne tarieven in dien geest te verlagen. En weldra, hopen we, zal mede in ons eigen land de toepassing van het practische en rationeele kringentarief zich baan weten te breken, al gaat het dan ook met de oudvaderlandsche langzaamheid.

Voor Oostenrijk-Hongarije is deze hervorming van overwegend voordeel, want de sociale ontwikkeling was sedert tientallen van jaren door de hooge spoorwegtarieven, in vergelijking van het Duitsche Rijk, verbazend bemoeilijkt. In Berlijn is een Vereeniging gesticht om de agitatie voor de invoering van het kringentarief in het Duitsche Rijk te organiseeren, en er valt bijna niet aan te twijfelen of deze hervorming zal gaandeweg overal doordringen.

Dan breekt er een nieuwe aera voor het verkeer in de Europeesche Staten en landen aan! De spoorwegen zullen allengs meer en meer in handen van den Staat overgaan. De vervoermiddelen zullen verbeterd en de snelheid van het rijden op de hoofdlijnen vergroot worden. Op de zijlijnen met geringere snelheid wordt op het rollend materieel bespaard, en de exploitatiekosten zullen verminderd worden, zoodat het spoorwegnet nog dichter kan worden toegehaald. In verband met de nieuwe, goedkoopere motoren zullen ook de stoomtrams tusschen de steden en dorpen vermeerderd worden, en daardoor een nieuw tijdperk voor het vervoer met stoom en langs rails zich baan breken!

Mijn schat!

'Mijn schat! Mijn engel, mijn lieveling! mijn hoop voor de toekomst; mijn steun, mijn ster, mijn kind, mijn jongen! O laat mij je kussen, laat mij je pakken! O mijn schat, o mijn schat! moeders liefste schat!'

En anders hoort men niet van de lippen der jonge, verrukte moeder; wat het leven haar ook geweigerd moge hebben, hoeveel het haar onthouden moge, een grooten schat bezit zij en dien wil zij niet ruilen tegen al de rijkdommen en eerbewijzen der wereld.

Een deftige dame rijdt voorbij, in haar schitterende koets, getrokken door paarden, die een burgerfortuin hebben gekost, onbeweeglijk zitten koetsier en palfrenier in hun kostbare livrei op den bok; de dame ziet uit het raampje van het portier en daar valt haar oog op de moeder, die haar zoontje liefkoost. De onverstoorbaar kalme, schoone trekken overdekken zich met een wolk, de fraaie lippen trekken zich pijnlijk samen; zij ziet om zich heen, de kussens zijn van satijn, haar toilet is van de kostbaarste, modische stof; door de eerste faiseuse gemaakt, haar hoedje wekte den nijd op van al haar vriendinnen.

Zij is zoo rijk, zoo rijk, haar man heeft zooveel invloed op de beurs, zijn glimlach of zijn wenkbrauwgefrons maakt duizenden gelukkig of rampzalig, hij geeft haar alles wat haar hart begeert, en toch, wat voelt zij zich eensklaps eenzaam, en verongelijkt nu zij die eenvoudige vrouw ziet met haar kind in de armen, en deze vermoedt niet dat men naar haar ziet, dat men haar benijdt, en zij stort haar overvol hart steeds uit in teedere uitroepen, waarvan het refrein telkens luidt: Mijn schat, mijn schat!

Azalea's.

Door Fiore della Neve.

I.
14 Maart 1890.

Veel dank, lieve Louise, voor je hartelijke felicitatie. Ik had gisteren terstond willen schrijven, maar was nog te moe door de drukte van den dag. Eerst, vóór den eten, allerlei bezoek; dan bleven Frits' ouders, zooals gewoonlijk op dien dag, eten, en hij is er dan op gesteld, dat alles extra in orde is; en eindelijk 's avonds kwamen er nog een paar kennissen, die 's morgens niet hadden kunnen komen. Dus alweer ontvangen, en eigenlijk, tegen driemaal hurry achter elkaar kan ik niet goed. Ik heb me dus gisteren maar heel kalmpjes gehouden, op de canapé gelegen, en Tolstoï's Kreutzer-sonate gelezen, - een merkwaardig en hoogst belangrijk boek - om vandaag mij zelf weer te zijn; er is van avond een partijtje bij de Van Weldens, om het engagement van de jongste dochter, en Frits wilde niet, dat we bedanken zouden. Ik heb er zelfs iets voor laten maken, dat me bijzonder aanlokte, mandarine zijde, een heel bijzondere kleur, zoo donkergeel, dat men 's avonds nauwelijks kan uitmaken of het geen rose of iets anders is; dat met witte kant, waaronder de stof à jour is uitgeknipt, en witte struisveeren. Ik kon er zwart of wit bij nemen, maar zwart leek mij wat actrice-achtig, ik geloof dat Frits het stellig zou gekozen hebben; zijn smaak is meer dien kant uit.

Het was een heel aardige verjaardag. Aan het ontbijt vond ik al brieven, en gaf Frits mij ook zijn cadeau, een beetje oud-blauw ter completeering van het dessert-servies. Het was eigenlijk geen verrassing, want ik had al lang genoeg vooruit gezegd, dat ik er naar verlangde, maar toch ook wel weer eene verrassing, dat hij het begrepen en onthouden had, want hij moet nog al duidelijk gewenkt worden, A bon entendeur demi-mot suffit, maar hij is geen bon entendeur. Toen ik in den salon kwam, was er eene tweede verrassing. We hebben tegenover den schoorsteen, heel aan het andere einde van den salon, een grooten spiegel, van het plafond tot aan den grond. Nu, die verrees uit twee bergen, met een dal er tusschen, alles van azalea's, witte, heel licht rose en wat donkerder genuanceerd, een sneeuwveld, waarover de zon opgaat. Het was werkelijk heel decoratief. Frits verwachtte, dat ik opgetogen zou zijn, en ik vond het ook heel aardig van hem en heb mijn best gedaan om hem wel te bedanken. Alleen: ik houd niet van azalea's. Ik vind het eigenlijk een grove, vulgaire bloem; zij schittert alleen door de massa, zij doet mij denken aan magazijnen van goedkoope artikelen, die geadverteerd worden: ‘dertig duizend paar schoenen ontvangen,’ à zoo- en zooveel het paar. Een enkel van die paren schoenen is niets dan een lapje verknipt leer, een enkele azalea-bloem is niets dan een lapje gekreukte zijde, alles leelijk fabriekswerk. Zij hebben niet de poëzie van eene bloem, die op zich zelf iets is, eene camelia, of eene roos, - evenmin als van een paar laarsjes van

mooi elegant eigen model, die men voor pleizier aanpast, die men streelt en om den voet laat glijden als een kunstwerk, die men als een deel van zich zelf leert beschouwen.

Ik lees mijn beuzelachtigen brief over en ik vrees dat je me ondankbaar en egoïstisch zult vinden. Maar geloof me: ik heb Frits hartelijk bedankt, hem een zoen gegeven voor de blauwtjes - alles gelijk merk met het diner-servies, ik begrijp niet, hoe hij het zoo bij elkaar gekregen heeft, - en ik heb mij verrukt gehouden over het Alpengloeien van den azalea-gletscher. Trouwens, toen 's middags de visites kwamen, moet hij er dubbel pleizier van gehad hebben, want iedereen was er over uit. Zijn oude lui vooral; zij zagen ook hoe hij zelf er mee ingenomen was, en ik geloof, dat zij mij wel uitbundiger gewenscht hadden. Maar zoo ben ik nu eenmaal niet, en vooral wanneer ik zie dat er op mij gelet wordt met zulke vader- en moederblikken, of ik den lieven zoon wel voldoende ‘veradoreer’, dat slaat mij met kilheid. En, ik weet niet wie het gezegd heeft, - niet Tolstoï - maar het is toch waar, er moet in een huwelijk altoos een zijn, die aanbidt, en een die zich laat aanbidden. Tolstoï zegt het toch ook ongeveer, alleen eenigszins anders. Nu is het een heel goede indeeling, daar Frits toch blijkbaar de eene rol, de aanbiddende, gekozen heeft, dat ik mij in de andere schik.

Heb je de K r e u t z e r - s o n a t e gelezen, Louise? Wat een boek! Een soort van Evangelie. Maar ik kan je niet in twee woorden zeggen, wat ik er van denk. Dus nogmaals hartelijk dank, groet je man, het beste met je kleine engel en schrijf spoedig eens aan je

D a i s y .

P.S. Ik teeken aan jou nog ‘Daisy’, maar Frits' ouders vinden het ‘een malle kostschoolnaam’, die voor een getrouwde vrouw niet past, en noemen me ‘bij mijn doopnaam: Carrolline!’... Het gekste is, dat Frits, die hun geen verdriet wil aandoen, en weet ‘dat ik mijn doopnaam: Carrolline!’ niet kan uitstaan, mij nu in 't geheel niet noemt. Hij kon zoo prettig ‘Daisy’ zeggen, met iets er in, dat den naam hartelijker klinken deed, als hij hem zeide. Ik heet nu bij hem zoo iets als: ‘hm!’... ‘Jij!’... ‘Och, toe!’... ‘Zeg!’... Ik zal hem eens uitleggen, dat dat geen vrouwennamen zijn, en dat hij, als de oude lui er bij zijn, wat anders verzinnen moet. Hij heeft geprobeerd ‘vrouwtje!’ maar dat klinkt ook gek, omdat ik even lang ben als hij, en door mijn houding (ik loop nog altoos naar het voorschrift van madame Cirulard) nog langer schijn. Nu de sleepen weer komen, waardoor de vrouwen nog langer lijken, zal hij wel heelemaal naast me in het niet zinken, dus van ‘vrouwtje’ is geen kwestie meer. Adieu!

II.
17 Maart 1890

Lieve Louise! Hiernevens het gevraagde patroontje; ik heb er donkerrood voor genomen, maar mij dunkt, de meeste andere kleuren kunnen er ook voor dienen. Wat drukke correspondentie tusschen ons. Heb je de K r e u t z e r - s o n a t e al gelezen? Neen, want anders had je er in je brief wel iets van gezegd. Het is geen boek waar men over zwijgen kan. Mij dunkt die beschouwingen over het huwelijk zijn zoo juist, zoo treffend en verheffend. Ik heb er uit opgemaakt dat mijn man en ik in 't geheel

niet bij elkaar passen. Hoe zou het ook? ‘Evenmin,’ zegt Tolstoï, ‘als in een schepel grauwe erwten, twee die naast elkaar terechtkomen, juist de twee zullen zijn, die bij elkaar passen,’ evenmin zullen Frits en ik juist de twee personen geweest zijn, die bestemd zijn om elkaar voor het geheele leven gelukkig te maken. Onze vrienden noemen ons, geloof ik, gelukkig: wij lijden geen gebrek, wij vechten niet, wij verkiezen boven elkanders persoon, - daar ken ik hem wel voor - geen andere personen. Maar is dat voldoende? Eene vrouw zoekt in haren man drie personen: den minnaar, den beschermer-onderhouder, en den geestverwant; hij in haar eveneens drie: de minnares, de huishoudster, en de geestverwante. Niet waar? Dat is het huwelijk. En omdat men meent, althans in overoude tijden meende, zoo iets spoedig gevonden te hebben - in den tijd, toen de eischen voor de meeste van de zes eigenschappen nog heel primitief waren - verbond men de jongelieden, ook wanneer zij slechts een klein deel van deze eigenschappen vereenigden, voor het leven, men noemde die verbintenis huwelijk, en nam het hun heel kwalijk, als zij er niet mee tevreden waren.

Zoo stel ik het mij, ongeveer op het voetspoor van Tolstoï, voor. Hij mengt er allerlei dingen door, die, naar ik meen, met het wezen der zaak niet veel te maken hebben, en die mij, ook zelfs in een brief aan mijn intieme Louise, niet gemakkelijk uit de pen zouden vloeien.

Nu, als wij nu nagaan: wat is Frits voor mij? Een minnaar, voldoende. Een beschermer-onderhouder... meer dan voldoende. Een geestverwant: onvoldoende. Hij verdient geld, maar denkt ook veel aan geld verdienen; het ware ideale streven, waaraan ik uren wijden kan - in het aardige, gecapitonneerde hoekje onder mijn waaierpalm, zooals Eline Vere - is hem vreemd.

In het begin van ons huwelijk, vooral in de laatste maanden van ons engagement, meende ik, dat hij ook in dit opzicht geheel voor mij bestemd was, dat hij alles dacht en gevoelde en begreep wat mij vervulde, dat hij deelde in de soort van extase, waarin een mooie zomeravond mij kon brengen.

Zoo herinner ik mij een avond aan het strand... Alles was zoo stil en toch zoo gevuld, zoo volkomen... de golfjes kwamen zachtjes aanspoelen en gingen weer terug, alsof dat altoos zoo zou blijven voortgaan en alsof dat altoos zoo geweest was, alsof wij geen menschen waren, maar wezens zonder verleden en zonder toekomst, enkel verloren in het heerlijke tegenwoordige, de groote ruischende zee voor ons, de stille, glooiende duinen achter ons... We zeiden geen woord, maar ik wist toch dat hij enkel aan mij dacht, en ik dacht enkel aan hem en aan de zee... Ik had willen schreien en leunde tegen zijn schouder tot het donker werd, de lucht doorschijnend paarsachtig grijs, en de sterren kwamen, eerst achter de duinen, toen langzaam verder over de zee...

Nu, toen gevoelden wij toch hetzelfde... Wij dweepten beiden en wij zwegen beiden, omdat wij te

vol aandoening waren om te spreken. Ik las het in zijne oogen, zulke goedige jongensoogen vond ik ze toen, en ik vond het heerlijk tegen zijn sterken arm te leunen, en ik zeide tot mij zelve in oude beeldspraak, dat die arm mij door het leven leiden zou...

Zulke oogenblikken, Louise, komen niet meer voor, en toch zou ik ze wenschen. Maar hij niet meer, hij vindt ze kinderachtig. Nu, dat is toch ongelijkheid, en ik vraag mij, of hij mij ooit heeft liefgehad zooals ik hem, en of hij niet gezwegen en naar de zee gekeken heeft, alleen omdat hij zag dat ik er naar keek, en omdat hij geen verstandig woord genoeg naar zijn zin wist te zeggen...

Het lijkt alsof ik er mee spot, Louise, en toch, waarlijk, als ik er over nadenk, staat mij het schreien nader dan het lachen.

Nu, en hij, wat vindt hij in mij? Eene minnares... voldoende, geloof ik, althans hij kan, zoo lang na ons trouwen, nog altijd heel mal verliefd doen - eigenlijk is hij een beste man, en soms veel te gek op zijn vrouwtje, meer dan zij verdient; en ik zou dezen brief moeten verscheuren, want ik heb eene soort intuïtie, dat ik een klein verraad aan hem pleeg, door hem niet in stilte en aanhankelijkheid te vereeren, zooals hij mij doet. Maar de vrouw moet sterk zijn, en Tolstoï is een groot man. Dus verder: eene huishoudster? Och, dat is zoo heel erg niet noodig. Ik kom altoos behoorlijk gekleed aan het ontbijt; ik heb het goed getroffen met eene keukenmeid - het is haast een c o r d o n - b l e u , met het verplichte glaasje curaçao inkluis, geloof ik, Louise, maar daar merk ik nooit iets van; ze doet na den eten haar dutje en is ook 's avonds, als we eens iemand hebben, en er een kleinigheid klaar te maken is, altoos present. Ik reken niet heel precies na, ook als de boekjes van slager en kruidenier me wat hoog lijken, maar er is veel noodig in een huishouden, en Frits zegt er nooit iets van. En ten derde: geestverwant? Dat is weer hetzelfde: ik vrees, dat Frits mij daarin vaak even onvoldoende moet vinden, als ik hem. Hij houdt vooreerst veel van zijn vak, wegen en sluizen, en bruggen teekenen, en uitrekenen hoeveel dat per kubieke meter metselwerk en per strekkende meter zand kost, met of zonder ‘kunstwerken’ (die kunstwerken hebben met artistiek gevoel niets te maken). Dan houdt hij van litteratuur, zoo wat... Rider Haggard, Sacher Masoch, Ohnet, zoo hetgeen bovenop ligt en grof gecharpenteerd is.

Dit zou al bewijs zijn van gemis aan overeenstemming, maar we praten weinig over boeken, evenmin trouwens als over muziek of kunst. Frits hoort gaarne een goed concert, maar beschouwt het kwartiertje babbelen in den foyer volstrekt niet als een ondergeschikt genot er bij. Ge ziet dus, dat mijn meer aetherische, aesthetische aspiraties hierbij geen weerklank vinden, en mij dunkt, Tolstoï heeft gelijk, wanneer hij in dit geval het huwelijk onvolkomen noemt.

Ons huwelijk is dus onvolkomen, eene onvolkomene verbintenis voor het gansche leven. Zoo houdt Frits van azalea's, en ik zal er mijn gansche leven niet van houden. Ik heb ze zooeven begoten en het zijn er twee en twintig; wat een werk...

Toch heb ik gemeend, en Frits heeft het zeker ook gemeend, dat onze liefde, diezelfde liefde van vóór ons trouwen, ons gansche leven duren zou. Dat is niet zoo, zegt Tolstoï, de overeenstemming der idealen vindt men niet bij oude, maar enkel bij jonge en mooie menschen, Frits is knap, dat is niet tegen te spreken; ik vond hem al lang knap voordat hij mij vroeg, en toen wij geëngageerd waren, weet ik zeker, dat men ons algemeen een heel mooi paar vond. En zelfs sedert ons trouwen - ik laat nog daar dat hij inplaats van alleen zijn snor ook zijn baard heeft laten groeien,

hetgeen bij zijn gezicht heel goed staat - heeft hij soms iets in zijne oogen, dat mij van tijd tot tijd dwingt, om hem een zoen te geven in zijn hals, als hij er 't minst op verdacht is, of ook wel, als hij er wel op verdacht is. Wat een confidences... Ik bloos haast tegen het witte papier, waarop ik dit schrijf, maar je woont zoo ver, dat het is alsof ik alleen met mezelf praat, en je verbrandt, zooals afgesproken is, al mijn brieven.

'Het gansche verschil,' zegt Tolstoï, 'ligt alleen daarin, dat de afkeer bij een van de beide partijen eerst, bij de andere partij wat later komt.' Bij wie van ons beiden zal de afkeer het eerst komen? Wat een toekomst van namelooze ellende, niet waar?

En dat is nu het huwelijk! Wat zal hij doen, wanneer hij niet meer van mij houdt? Ik ben, dunkt mij, sterker; ik zou mij eer troosten wanneer ik niet meer van hem hield, maar hoe, dat weet ik toch ook nog niet.

Ik zou je de Kreutzer-sonate wel sturen, maar ik kan het boek niet goed missen; je moet het stellig koopen en, als je baby je wat tijd laat, eens spoedig je meening schrijven aan je

Daisy.

III.
19 Maart 1890.

Lieve Louise, uit je haastigen brief en al wat je er in schrijft, geloof ik, dat je je heel ongerust over me maakt, en daarom krijg je terstond een brief terug. Vind je het te gauw, dan is het je eigen schuld. 'Overdreven,' schrijf je? Volstrekt niet. De Kreutzer-sonate is geen overdreven boek; alles sluit glashelder, algebraïsch in elkaar, als de spoorbruggen, die mijn man maakt. Alleen de 'veiligheids-coëfficient,' dien hij er altoos bijberekent, ontbreekt er aan. Daarvoor is het te precies. De weg voert toch naar de wanhoop: je weet misschien niet, dat aan het eind van het boek de man zijne vrouw doodschiet?

Je gelooft, dat ik zenuwachtig ben? Een beetje, en ik heb er reden toe. Het leven is niet zoo gemakkelijk en eenvoudig als het oppervlakkig schijnt. Verbeeld je, op die partij bij de Van Welden's, waarvoor ik dien gelen japon had laten maken, (Frits heeft er me 's avonds een waaier bijgegeven, in de kleur, ook met struisveeren en met mijn naamcijfer in kleine diamantjes er op, snoezig!) op dat bal dan, had ik, vóórdat het dansen begon, mijn boekje vol, ik had trouwens de vorige dagen al een paar dansen beloofd. Frits kon pas later komen, ik ben toen met zijn vader en moeder gegaan. Er waren speeltafeltjes voor de oude lui in de eetkamer; daar werd papa van Halteren al spoedig zoet gehouden, en mijn schoonmama zat tegen den muur, in een kringetje van geestverwanten.

Er waren dan een paar dansen afgeloopen, toen ik merkte dat er een heer was, in Indische uniform, die mij verschrikkelijk fixeerde. Nu gebeurt het mij wel eens meer, dat de een of ander wat langer naar mij kijkt dan absoluut noodig is; dus zoo geheel vervaard ben ik daarvan niet. Toch was het mij onaangenaam, en nadat de dans was afgeloopen, informeerde ik wie het was. Ik had nauwelijks naar hem gevraagd - alsof hij het gehoord had - of hij was bij mij en liet zich voorstellen: Durvaer heet hij. Hij maakte terstond zijn excuus dat hij mij niet ten dans vroeg; hij is te Atjeh in den rechterarm gewond. Een heel knap man is hij, en men kan zien dat hij veel pijn aan zijne wond gehad heeft; die oorlog en die beproevingen geven hun toch iets edels, heldhaftigs, ridderlijks, dat onze burgerheeren niet kennen en waar zij ook niets voor gevoelen. Het is alsof men het dien verren zwervers in de oogen kan lezen, dat zij de heerlijke nachten onder de keerkringen bij een wachtvuur hebben doorgebracht; de dreigende duisternis en al hare geheimzinnige verschrikkingen peilend met hun blik, en met geen anderen vriend dan de tintelende sterren boven zich.

Ik sprak hem terstond van Tolstoï en de K r e u t z e r - s o n a t e . Hij zag mij aan, alsof hij in het diepst mijner ziel wilde zien, en zeide toen: ‘Tolstoï is een slecht mensch; hij heeft niet de minste achting voor de vrouw, noch voor de deugdzame, noch voor de ondeugdzame.’ - ‘Voor de ondeugdzame, dat behoeft ook niet,’ zeide ik. - ‘Ja, maar de vrouwen, die wij deugdzaam noemen, noemt Tolstoï ook ondeugdzaam,’ antwoordde hij. ‘Hebt u wel opgemerkt, mevrouw, dat hij aan de vrouwen alle toilet, alle coquetterie, ik zou haast zeggen alle bevalligheid kwalijk neemt? Het hoogste ideaal, de beste positie der vrouw, noemt hij eene Vestaalsche te zijn! Nu, mij dunkt, daar is niet over te redeneeren, noch vóór, noch tegen. Geen vrouw van de wereld, die zich de macht van hare schoonheid bewust is,’ hij boog even, bijna onmerkbaar, ‘en hoe daarmede al hare andere eigenschappen, beminnelijkheid, geest, goede smaak, in verband staan, kan er een oogenblik over denken, dat toe te geven. Wat was het leven, als de vrouwen Vestalen wilden zijn!’ ‘Ik geloof, dat u vindt dat op een bal complimentjes thuis belmoren,’ zeide ik lachend, ‘hetzij dan aan een dame in het bijzonder of aan de dames in 't algemeen, en,’ vervolgde ik ernstiger, ‘dat u dit als een complimentje beschouwt. Maar werkelijk, ik denk er geheel anders over. Ik vind, dat de vrouw, die Vestaalsche wil blijven, noch zulk een buitengewoon verdienstelijke, noch zulk eene onnatuurlijke keus doet, maar wel dat zij, die hare lichamelijke aantrekkelijkheid tot het middelpunt van haar gansche bestaan maakt, haar geslacht niet tot eer strekt. Maar mij dunkt, die vraag is bijzaak. De quint-essence van Tolstoï's betoog is, dat het huwelijk, zooals het over het algemeen gesloten wordt, niet dien waarborg van geluk oplevert, dien men er officieel in ziet. Is u het daarmee niet eens?’

Hij zag mij zonderling aan. Er scheen eene wolk door zijne donkere oogen te trekken, die ze troebel maakte.

‘U kent mijne geschiedenis niet?’ zeide hij, ‘en ik kan haar u onmogelijk vertellen, zij zou u trouwens geen belang inboezemen.’

‘Vergeef mij, ik heb onwillekeurig eene droevige snaar aangeraakt. Ik sprak natuurlijk geheel zonder persoonlijke bedoeling, want anders zou ik die, goddank, zeer gelukkig getrouwd ben, niet met u, een kennis van een avond, een voor u zoo somber onderwerp aangeroerd hebben. Ik heb u moeten kwetsen. Het spijt mij zeer. Dat is mijne straf, omdat ik op een bal over zulke ernstige dingen spreek.’

‘Men kan overal ernstig zijn,’ antwoordde hij, ‘en het gebeurt mij niet vaak dat een balavond mij de gelegenheid geeft tot zulk een discours met iemand, die verwend moet zijn door het gegons der complimenten. Hoe men zich toch vergissen kan! Toen ik u zag voorbijzweven als de koningin in dit hof van ijdelheid, stralend, zooals ik meende in den wuften triomf van uw eigen bekoorlijkheid, en mijn oog zich niet van u af kon wenden, had ik er geen denkbeeld van, dat uw eerste woord zou zijn het afstand doen van al wat er banaals en vulgairs in dien triomf mocht zijn. Maar omtrent Tolstoï kan ik het niet met u eens zijn. Hetgeen hij zegt omtrent die onvolledigheid van het huwelijk als waarborg voor het geluk, is toch ook zulk eene merkwaardige ontdekking niet. ‘Wahlverwandtschaft’ is het thema geweest der gansche litteratuur vóór hem, van Mozes tot Göthe, en na Werther is het eerst recht begonnen.’

‘Jawel, maar hij spreekt minder over den zegen der Wahlverwandtschaft, dan over den vloek der onverschilligheid. Mij dunkt, velen, wien het een egoïstisch zondig denkbeeld zou schijnen, bij een vreemde sympathie te zoeken, moeten zich zonder gewetensbezwaar door Tolstoï laten overtuigen van de ledigheid van een bestaan, geketend aan een niet sympathieke.’

Wij waren bij een divan gekomen; ik ging zitten, hij zette zich naast mij en antwoordde:

‘Dat komt op hetzelfde neer. Het hart zoekt sympathie. Wie eenmaal door Tolstoï is overreed om ontevreden te zijn met zijn lot en zijn officieelen lotgenoot, zoekt een niet-officieelen vertrouweling, en de Wahlverwandtschaft is er. Een man in de kracht van zijn leven, eene vrouw in den gloed van jeugd en schoonheid, gewend om in litteratuur en kunst gevoed te worden met liefde, en nog eens liefde, hoe zoudt u willen dat die in mystieke gevoelloosheid vrede hadden? Uw gansche bestaan is ingericht op het dubbele leven, dat der weelderige alledaagschheid en dat der passies; u vindt in uw lectuur met uitgekozen woorden den gloed en teederheid der verterende hartstochten uitgedrukt; u gaat naar de opera, u ziet er gansch eene tooverwereld voor u oprijzen van passie en nogmaals passie, gloed en nogmaals gloed, teederheid, kleur en harmonie; alles streelt en vleit uw hartstochtelijk gepeins; aetherische wellust dringt zich aan u op; verloren in genot, omgeurd door de atmospheer van uwe eigen schoonheid, gevoelt gij uw hart kloppen op de maat der melodieën, waarin een schoon man zijne liefde verklaart aan eene jonge vrouw, en eerst wanneer de klanken u in de ziel treffen, u aan u zelve ontvoeren, en werkelijkheid en verbeelding doen samensmelten in een droom van genot, gevoelt ge u geheel voldaan. Dat, wat men voor kunstgenot houdt, het is toch weer gesublimeerde liefde en sympathie. Wat

de stem van uw baryton bekorender maakt dan welke mengeling van instrumenten ook, het is dat ge er het warme bloed in zijne borst in hoort; hij vertolkt de passie van den componist met zijne eigene passie, hij geeft zijne jeugd, en kracht en ziel aan de ziel van den schepper van het werk. Onmogelijk is het dus - en doelloos bitter - zich te willen ontwringen aan die behoefte aan sympathie; de ziel wil leven, en leven in gemeenschap.'

Zou het waar zijn, Louise? Mijn danser voor den volgenden dans kwam, en het gesprek was uit. Ik vond het interessant, en ik stel mij voor het te hervatten. Kapitein Durvaer schijnt mij verstandig en gevoelvol; hij heeft in zijne stem iets dat tot in het diepst der ziel dringt. Wat zijn er weinig mannen zooals hij, die iets belangwekkends weten te zeggen. Misschien was het ook niet belangwekkend, en deed alleen die toon, van ernst en hoffelijkheid met hartelijkheid gemengd, alsof hij zich èn voor het onderwerp èn voor den invloed, dien het op mij kon hebben, bezorgd maakte, mij de woorden belangwekkend vinden. Wat kan het voor eene geschiedenis zijn, die hem droevige herinneringen heeft nagelaten?

Ik heb mij verder, ofschoon ik het nauwelijks verwachtte, heel goed geamuseerd. Er was een cotillon met cadeaux, en de Van Weldens hadden de dingen schitterend gedaan; ik heb een pracht van een bijouteriedoos gekregen.

Toen ik thuiskwam wachtte mij een kleine verrassing en geen aangename. In de huiskamer had ik vuur laten aanhouden, omdat ik, alvorens naar boven te gaan, gaarne nog een oogenblikje uitrust en mijne indrukken verzamel. Daar zit ik even, hoor... tik... tik, tik... in een hoek van de kamer... Ik dacht aan eene muis, maar neen, tik... tik tik... regelmatig, zoo doet geen muis, tik... tik tik... Druppels water vielen op een klein japansch tafeltje dat daar stond. Ik kijk naar boven, en wat zie ik? Een zak aan het plafond zoo groot als een kussen, waaruit het langzaam maar gestadig druppelde... tik... tik tik...

Wat was er gebeurd? Ik had den vorigen dag de azalea's overgeslagen, en daar kan het lastige goed niet tegen. Nu had ik dien avond, vóórdat ik mij ging kleeden, Dorus water laten boven brengen, en, omdat het toch behoort, dat ik de planten, die ik cadeau gekregen heb, zelf verzorg, was ik de azalea's gaan begieten. Zoo iels mag men niet nalaten, niet waar? Het was een heilige plicht. Ze schenen onverzadelijk. Ik kon gieten en gieten en alles werd verzwolgen. Tweemaal heb ik Dorus nog de emmers laten vullen. Eindelijk schenen ze genoeg te hebben, ik sloot den salon en ging mij kleeden. Helaas, nu schijn ik ze weer te veel gegeven te hebben. Ik belde; Melie was nog op, en ik heb Dorus laten roepen, die brommende kwam, en het niets aardig scheen te vinden dat hij om drie uur aan het plassen opdweilen moest.

'Het kleed is drijf,' zei Melie. Enfin, een half uur later was alles weer geredderd, en ik kon Frits hooren snurken. Hij heeft er niets van gemerkt, en dus ook niet het zelfverwijt gehad dat zijn azalea's mij zooveel verdriet bezorgd hebben.

Je Daisy.

IV.
21 Maart 1890.

Die azalea's!... Alles spant samen om mij rampzalig te maken, Louise! Treuriger cadeau heb ik nooit gezien; een waar paard van Troje!

Ik vertelde je van den morsboel op den avond van het bal van de Van Weldens. Nu, den volgenden dag - mijn jour - bleek het toch dat het bad hun geen kwaad gedaan had. De sneeuwberg met de rose hellingen bleef, en het was nog een glorie om te zien. Twee oude portretten, familie van Frits, uit de vorige eeuw - een heer met een staartpruikje en eene vreeselijk gedecolleteerde dame met mouches - die ieder aan een kant van den spiegel hangen, keken triomfantelijk op de twee pyramides neer, als op hun eigen groote poederkwasten met een tintje rouge er aan. Maar toen zijn er een paar dagen tusschen gekomen dat ik er niet om gedacht heb, en den dag daarop dacht ik er juist aan, toen we bij de oudelui ten eten waren, en den daarop volgenden vergat ik het weer... zoodat er een kleine week verliep eer ik weer den gieter vulde om het mooie Axminster te gaan bederven.

Juist zou ik de trap opgaan naar den salon, waar ik een dag of wat niet geweest was, toen er gebeld werd. Ik ging even terug in het kleine tuinkamertje, waar ik den gieter had laten vullen, terwijl Dorus, die mij nog een emmer zou nabrengen, opendeed. Er was visite; ik hoorde de deur van den salon opendoen en stoelen zetten. Het schoot mij toen te binnen dat het mijne schoonouders moesten zijn; ze kwamen mij meenemen naar den kijkdag van eene schilderijen veiling.

Er was iets in mij, Louise, dat mij waarschuwde, maar toch ging ik met den gieter in de hand naar boven, en zoodra ik de kamer binnentrad, begreep ik het al. Ze stonden met hun beiden met ernstige gezichten voor de azalea's. 't Is waar, dat het geen opwekkend schouwspel was. Een groot gedeelte van de witte bloemen was vies bruin geworden, de rose waren geelachtig verschrompeld, en de dorre takken staken er van alle kanten doorheen.

‘Een treurig gezicht,’ zeide mijne schoonmoeder; ze draaide het kleine grijze hoofdje om in den dikken veeren kraag van haar mantel, en ik zag haar haviksneus en profil; ik kon niet nalaten aan het krijschen van een roofvogel te denken; er zijn gieren of valken, die ook zulk een kraag hebben.

Haar man in zijn pels moest er ook een woordje toe doen.

‘Ja, in een week verlept, dat is al heel gauw.’

Ik poogde onverschillig te kijken, maar ze hadden zeker met hun gierenoogen al opgemerkt dat ik zelf geschrikt was.

‘Ja,’ zeide ik. ‘het duurt wel kort, zoo'n bloemenversiering.’

‘Misschien, als er beter voor gezorgd was...’ zeide de mama scherp.

‘Ze hebben dorst geleden,’ voegde de papa er spreukerig aan toe.

Dat wist ik ook wel. Ik stond met den gieter in de hand; ik had lust om hem te begieten. De oude heer trok een van zijn bonten handschoenen uit en voelde de aarde van de azalea's.

ZIJN PORTRET. Naar J.H. Williams. (Zie blz. 147.)

'Ze zijn kurkdroog,' zeide hij hoofdschuddend.

'Ge komt met uw gietertje water een beetje laat, mijn kind,' zeide mama met een onaangenamen glimlach.

'Ze schijnen veel noodig te hebben,' zeide ik. Toen ik de woorden over de lippen had, had ik er spijt van, want het gaf den schijn alsof ik excuses had willen maken; ze gingen dan ook onmiddellijk voort.

'Ja, maar bij de hitte ook, die je hier dag en nacht onderhoudt!' vervolgde mama.

Dat was op onze vulkachel; zij hebben er geen.

'Het moet hier wel zeventig graden zijn, zeide de oude heer.

De oude lui hadden gewandeld in hun bont, en het wordt al aardig voorjaar; het was dus geen wonder dat ze het in de kamer warm hadden. Ik was overtuigd dat het er geen zestig graden was, maar ik wilde er niet op doorgaan.

'Wat moet je dat een geld kosten,' zeide mama.

'Zoo'n calorifère verslindt schatten,' voegde hij er hij.

Dat was een tweede stokpaardje, het heet altoos dat ik te duur huishoud. Ik hen eigenlijk dwaas, dat ik mij die steken onder water aantrek, maar que veux-tu, c'est plus fort que moi. Ik antwoordde dus:

'Kou en armoe lijden is allicht goedkooper.'

Dit trok mijne schoonmoeder zich aan, die last van congestie heeft, en dus liefst zit te rillen.

'Wij lijden ook geen kou, Carrolline,' zeide zij, 'althans mijn man klaagt er niet over, niet waar, van Halteren?'

'Neen,' antwoordde hij gehoorzaam, in zijn pels kruipend bij de herinnering, 'ik klaag er niet over.'

'Weet Frits het al?' vervolgde zijne moeder.

'Wat?'

'Dat de bloemen zoo rampzalig verworden zijn?'

'Ik weet het niet, ik geloof het niet.'

'Het zal hem erg spijten,' zeide mama.

'Zulke mooie bloemen,' vulde de oude heer aan.

'Zulke kostbare bloemen, voor één dag!'

Het verveelde me nu toch eindelijk, en daarom zeide ik met een glimlachje, dat hen ergeren moest:

'Voor mijn verjaardag, dat vergeet u. Maar wat ik al had willen zeggen, mama, het is mij vandaag onmogelijk met u mee te gaan; ik verwacht de naaister, om te passen.'

'Hé, luidt ge ons dat niet kunnen laten zeggen? Ge hebt toch personeel genoeg, een heele hofhouding.'

'lk ontving daar juist de boodschap, en u weet: als ik nu had gezegd dat ik haar niet hebben kon, had ik misschien veertien dagen langer moeten wachten. Het is zoo'n moeite haar te krijgen.'

'Daar heb ik nu met mijn eenvoudig naaistertje volstrekt geen last van; ze is gehoorzaam en gewillig, altijd op haar tijd klaar, en niet duur.'

Weder een steek; het is wonder dat ik ze alle overleef. Naar het schijnt kan het menschje het mijne schoonmoeder elegant genoeg maken, maar ik stel andere eischen. Ik heb haar eens, om vrede te houden, een peignoir te maken gegeven, en ik zag er mee uit als eene hofjes-juffrouw. Mijn tweede meid, wie ik hem gaf, heeft hem

dankbaar aangenomen, en hare moeder is er nu mooi mee, want zelf wil ze hem niet dragen.

'Enfin, als je dan niet mee wilt...'

'Niet mee kunt...'

'Goed, wij willen het dan toch zien, niet waar, Van Halteren?'

'Zeker, zeker.'

En ze vertrokken. Het huwelijk heiligt de liefde niet, zegt Tolstoï, en evenmin heiligt de liefde het huwelijk. Hoe kan er nu bij zulk een paar, zij een tiran, hij een slaaf, door een jarenlange keten naar elkaar vergroeid, van liefde of heiligheid ooit sprake geweest zijn? Tolstoï moet wel gelijk hebben, en ik zie niet in, waarom kapitein Durvaer hem tegenspreekt, en gij, Louise, hem overdreven noemt.

Toen Frits 's middags thuis kwam, liet ik hem in den salon om te zien wat hij voor een gezicht zou zetten. Hij had een dag of acht vroeger gezien, dat ik ze water gaf.

'Arm kind,' zeide hij, 'je hebt weinig pleizier gehad van het verzorgen van je azalea's; ze zijn verwend aan de kas, naar het schijnt, en kunnen er niet buiten. Willen we er een stuk of wat anderen tusschen laten zetten?'

Maar daar bedankte ik voor. Ik had al verdriet genoeg gehad van deze.

'Dank je,' zeide ik, ''t is zoo'n korte vreugd. Het is zonde van zoo'n hand vol geld voor die paar dagen.'

Hij keek vreemd op, want zulk een bekommering is hij niet van me gewoon, maar het bleef er bij.

Toen do naaister geweest was, heb ik Dorus geroepen, en hem gezegd den heelen boel weg te ruimen; den volgenden dag zou het weer mijn jour zijn, dus dan kan ik daar den vuilen rommel niet hebben.

'Wat moet ik er mee doen?' vroeg hij.

'Ja, ze zijn uitgebloeid,' zeide ik.

'Maar ze kunnen bewaard worden, mevrouw,' zeide hij. ''t Is misschien nog wat vroeg in den tijd, maar als u ze den tuinman geeft, om ze in den tuin te zetten, en er wordt goed voor gezorgd, dan kunt u ze het volgend jaar weer in bloei hebben. Of hij kan ze ook voor u bewaren.'

'Neen, ze hem te bewaren geven doe ik niet,' zeide ik. 'Zet ze dan voorloopig maar ergens waar het niet vriest, op de kleine logeerkamer bijvoorbeeld, en dan spreken we er later wel over.'

Nu is het vandaag mijn jour geweest, en wie denk je dat daar al heel in het begin aangediend werd? Kapitein Durvaer, gechaperonneerd door zijne zuster, mevrouw Vierlinx. Anders is mevrouw Vierlinx volstrekt niet een van mijne getrouwen; we maken elkaar twee of drie visites per saizoen, meer niet. En nu was ze pas voor veertien dagen geweest. Het doel was dus speciaal, hem hier te introduceeren. Nu, we waren met ons vijven, de twee meisjes van Oldenhoven hadden samen terstond mevrouw Vierlinx in beslag genomen, zoodat ik zoo goed als in tête-à-tête met den kapitein was. Ik vond hem nog interessanter dan op het bal. Ik heb mijne salon, sedert ge hem het laatst gezien hebt, nog een beetje gearrangeerd, op zijn Engelsch of op zijn Paul Bourget's, met hoekjes en verrassingen. Het hoekje dat ik het eerst bezet, is zoo ongeveer afgebakend door een japansch kamerschut, een paar causeuses en hier en daar een voetstuk met een buste of een vaas. Ik heb van Frits onlangs een kleinen spiegel van

Venetiaansch glas gekregen met gebisenuteerden rand, in den vorm van een waaier; een bronzen faun vormt het handvat en een bronzen eekhoorn kijkt er overheen, heel artistiek; om dien waaierspiegel heen heb ik andere waaiers gegroepeerd, zoodat het een gansche kleurige tropee van waaiers is geworden, ‘een dames-wapenrek’, zooals onlangs een van mijne bezoekers zeide. Daaronder staat een étagère met allerlei souvenirs van onze huwelijksreis en van de vroegere reisjes, die ik als jong meisje met oom en tante deed; als het licht van den haard er op speelt, - in de groote kamer hebben we de calorifère, maar in de kleinere laat ik dan altoos den haard aanleggen - is het met al die kleinigheden, email, pluche, verguld, paarlemoer, kristal, satijn, een hoekje om te stelen. Nu, daar had ik hem gezet, den kapitein, en nu zag hij er met zijn ernstig bruin gelaat uit als een Indisch god, een donkere, droomende bronzen Boeddha. Ik ben een beetje Boeddhiste, geloof ik.

We waren al spoedig weder over Tolstoï bezig, en ditmaal was hij minder opposant dan op het bal. Hij gaf toe dat de Russische mysticus een groot man en een diep denker is, en dat er eene andere oplossing moest gevonden worden dan het huwelijk, zooals dit thans bestaat, en wij gingen op dat thema voort. Hem aanziende, kwam het bij mij op, hoe gelukkig het toch is, Louise, dat mijn huwelijk met Frits zoo vreedzaam, kalm, onbesproken en onbespreekbaar is... en dat kapitein Durvaer zulk een werkelijk superieur man is... Verbeeld je toch, Louise, dat ik, na diezelfde overweldigende lectuur, eens terug kwam in eene akelige omgeving, en van hem eene bejegening ondervond, zooals nu van zijne ouders - en dat ik, mijn toestand indenkend, eens om mij de hand te reiken, een gewetenloos of zelfs maar een vulgair man ontmoette. Niet waar, wat zou ik dan een strijd hebben?

Gelukkig is Durvaer een edel mensch, een van die welke men bewondert, bijna vóórdat men ze kent.

Hij sprak over Tolstoï en zeide:

‘Een van de ruwe waarheden, die hij zegt en die ik wel apprecieer, is deze, dat de werkelijke ondeugd, de werkelijke zedeloosheid niet daarin bestaat, dat men zich aangetrokken gevoelt tot eene vreemde persoon, maar daarin, dat men onverbreekbaar verbonden is met dengene, die vreemd is aan onze ziel. De mensch is er werkelijk te goed voor, om ten doode toe ziel en karakter, het geheele geestesleven met zijne heerlijke aspiratiën, te ketenen in zulk een onwaardigen boei. Iedere neiging, de edelste zoowel als de onbeduidendste, kan men gedwongen zijn ten offer te brengen aan eene van lageren rang; men kan zich een smaak moeten opleggen, die tegen den onzen indruischt...’

Dat was een ongelukkig voorbeeld en het maakte mij triest. Ik verhoovaardig mij op mijn geluk met Frits, en zie... die affreuse azalea's, die ik, op mijn woord, nooit heb kunnen uitstaan, en die ik nu ook van den eersten dag - ik moet het u geschreven hebben - niet heb kunnen dulden, zijn mij toch werkelijk door hem opgelegd, en ik heb er niets aan kunnen doen. Dat is de dwang van het huwelijk, en om te bewijzen dat iedere vicieuse toestand eene reeks van rampen na zich sleept, hebben ze mij dat onaangenaam kwartiertje met mijne schoonmoeder bezorgd, en de smeulende vonk van hare onbeminnelijk heid tot eene vlam doen uitslaan. Zoo waar is het, wat Tolstoï en kapitein Durvaer zeggen!...

Ik staarde hem bewonderend aan.

Hij is een schoon man en heeft iets sympathieks in zijne oogen; men zou ze kunnen blijven aanstaren.

‘Houdt u van azalea's?’ vroeg ik, à bout portant.
‘Het spijt mij, als ik met u van meening moet verschillen, zeide hij, ‘maar ik kan ze niet uitstaan.’
‘He?’ vervolgde ik, ‘waarom niet?’
‘Ik weet het niet,’ zeide hij; ‘ik geloof, omdat ze geen bladen hebben, of althans niet van beteekenis, en geen hart. Het is een onbeschaamde, praalzieke bloem, die geen innigheid heeft. Voor mij moet eene bloem eene physionomie hebben, zooals trouwens alles. Maar daarenboven...’ zijne stem werd zachter en hij keek behoedzaam naar de overzijde, waar mevrouw Vierlinx en de twee meisjes van Oldenhoven zaten te ratelen, ‘er is voor mij aan de azalea's eene herinnering verbonden.’
‘Eene herinnering?’
‘Ja, ik heb ze nooit iemand verteld, en ik weet niet, hoe ik er toe kom, u, eene kennis van zoo'n jongen datum, met mijn vertrouwen te willen lastig vallen.’
‘Ik ben u innig dankbaar voor die voorkeur, vertel toch!’
Maar zie, op dit oogenblik - ik had al gemeend een rijtuig te hooren - werd de deur van mijn salon geopend, en binnen stormde de geheele familie der Brantsenburgs, mama met drie dochters, voor het oog al de kleuren van den regenboog, en voor het oor een bosch vol papegaaien. Uit was het met de confidences en met de droevige herinnering uit zijn leven. Ik zag dat hij verlangde zoo spoedig mogelijk weg te komen, hij scheen aangedaan en sprak niets meer; mevrouw Vierlinx had veel lust om nog wat met de luidruchtige bende Brantsenburg te blijven babbelen, maar de kapitein maakte er al spoedig een einde aan, door eenvoudig op te staan en afscheid te nemen.
‘En het verhaal?’ zeide ik zachtjes, terwijl ik hem de hand reikte.
‘Veroorlooft u mij, dat ik het u eens kom mededeelen?’
‘Zeker, gaarne. Kom dan Dinsdag, dan zorg ik thuis te zijn en geen bezoek te hebben.’
Wat kan het wezen, Louise? En vindt ge het niet interessant?
Uw Daisy.
PS. Ge vraagt naar Frits, hij heeft sedert een paar dagen hoofd pijn.

V.

Lieve Louise.

Het is een vervolging! Verbeeld je wat Frits nu weer gedaan heeft. Donderdag was het dan mijn jour geweest, een kamer vol visite. Met de Brantsenburgs begon het défilé, en ik geloof dat ik, tusschen drieën en vijven, wel zestig menschen gehad heb. De weduwe met hare dochter aan den overkant, die mij altoos zitten te bespionneeren, kunnen

haar hart opgehaald hebben. Enfin, dat was voorbij, en Frits kwam binnen om een glas port te nemen. Ik zag hem wel rondkijken, maar had er zoo spoedig geen idee in wat hij bedoelde.

'Het is hier leeg,' zei hij.

''t Is hier vol genoeg geweest,' antwoordde ik; 'ik ben doodmoe.'

'Arm vrouwtje,' zeide hij, en wilde naar mij toekomen, zooals hij vroeger wel gewoon was, om mij met een kus te troosten. Maar ik weet niet waarom, maar hij ergerde mij.

'Neen,' zeide ik, 'ik ben doodmoe.'

Hij keek verwonderd, een beetje uit het veld geslagen, een beetje nuchter. De mannen, die hier in het land blijven, krijgen toch nooit dat romantisch heldhaftige, dat cosmopolitisch superieure, van iemand, die de wereld gezien heeft, van kapitein Durvaer bijvoorbeeld; er is iets vorstelijks, majestueus over die Oostersche zwervers, die gevaren hebben meegemaakt en gekommandeerd hebben. Durvaer heeft doodvonnissen kunnen uitspreken; Frits heeft op zijn hoogst een metselaar kunnen beboeten of wegsturen. Wat een verschil, niet waar? Wat een klagelijke, erbarmelijke standjes en bekommeringen veronderstelt dat, in plaats van het hooghartig spelen met dood en leven van den ander! De een zoo'n heel gewoon mensch, de ander bijna meer dan een mensch! En het was alsof ik dat zoo in eens gepersonnifieerd zag in mijn salon. Durvaer was in zijn onberispelijk uniform, en nu zag ik juist een bandje uitsteken aan den kant van Frits' das.

'Kijk eens in den spiegel,' zei ik, vol ergernis, en ik kon niet nalaten te lachen, waarschijnlijk een beetje minachtend, want het ontstemde hem. Hij keek mij weer vreemd aan.

Wat is hij toch onhandig en onbegrijpelijk. Je zult er over oordeelen. Wat hoor ik den volgenden morgen onder het ontbijt? Mannen in de gang heen en weer loopen. Ik informeer; het zijn de knechts van den bloemist. Ik kijk Frits aan, die triomfantelijk zijn kadetje zit te eten. Als bij ingeving begreep ik wat het was. *Hij liet de azalea's vernieuwen!*

'Ik vond het zoo jammer voor je, dat het moois van je verjaardag zoo gauw uitgebloeid was,' zeide hij.

'Neen, maar dat had je nu waarlijk niet moeten doen; ik vind het zonde van al het geld,' zeide ik.

Ik was innerlijk knorrig, verbitterd; ik wist niet of het was om de azalea's of om zijn domheid, - of om de corvée van al het gieten.

'En ik heb met den tuinman afgesproken, dat hij voor het gieten zal zorgen,' voegde hij er bij. 'Krijg ik nu een zoen van mijn vrouwtje?'

Ik was bijna te woedend om hem een zoen te geven. Hij vertrok terstond na het ontbijt en had wel gewild dat ik even met hem meegegaan was, om in den salon de nieuwe versiering te gaan bekijken; maar ik wilde hem dat niet gunnen. Hoe kan een man zijne vrouw zoo plagen? Wat ik hem vooral kwalijk nam, was zijne tevredenheid over zich zelf, alsof hij ik weet niet welk heldenstuk volbracht had.

Ik ging dan kijken; de collectie was nog mooier dan de vorige, en, om ze goed te doen uitkomen, had de bloemist wat bankjes en ledige bloempotten meegebracht, om als piedestals voor de achterste planten te dienen, zoodat de apotheose om den spiegel en de twee portretten heen, nog monumentaler was dan de eerste maal. Enfin, 't was goed, ik bleef er geen twee minuten bij.

Toen ging ik nadenken over mijn rampzalig lot. Is ieder huishouden, ieder echtpaar zoo innig antipathiek als wij? Tolstoï beweert het, en hij zal wel gelijk hebben. Waarom houd ik niet van Frits? Want het feit is: hij heeft enkel deugden en ik vind hem onuitstaanbaar. Is dat slecht van mij? 'Neen,' zegt Tolstoï, en neen, zeg ik zelf ook; want het ligt alleen aan die verouderde, tegennatuurlijke instelling van het huwelijk. Het huwelijk is voor ons, evenmin als voor een onzer kennissen of vrienden, een sacrament geweest, en alleen door het als een sacrament te beschouwen, kan men er eenigen eerbied voor hebben. Overigens is, ik ben het er nu met mij zelve over eens, het huwelijk iets verderfelijks, onkiesch, immoreels...

Adieu, in haast, t.t.

Daisy.

PS. Frits kwam van middag heel onwel thuis; ik weet niet wat hem scheelt, maar hij heeft gelukkig een heel sterk gestel, het zal dus wel een kleinigheid zijn.

VI.

O, Louise!...

Hoe zal ik het je vertellen?...

Je moet je best maar doen om tusschen de regels te lezen, want ik weet nog niet of ik het verhaal wel geven kan.

Vooreerst, Frits is heel ziek, maar dat is nog nauwelijks het ergste.

Het was Dinsdag, en ik had naar den dag verlangd. Ik zou dan dat interessante verhaal hooren, dat ik - laat ik het je maar vooruit zeggen - niet gehoord heb en ook nooit hooren zal. Kapitein... zijn naam wil mij niet uit de pen... zou komen. Hoe kunnen ze toch in een korps van mannen van eer, zooals het Indische leger, zoo iemand dulden!

Ik was, tegen den tijd toen ik me zou gaan kleeden, zeer perplex, wat ik zou aantrekken. Al te gekleed, dat scheen mij niet in harmonie met de intieme confidence, die ik zou ontvangen. Niet waar, die herinnering uit zijn leven, die hem zelfs eene bloem deed verafschuwen en die hij mij alleen wilde mededeelen, had iets vertrouwelijks, heiligs, geheimzinnigs, waarbij een compleet gezelschapstoilet niet paste. Toch: al te huiselijk-eenvoudig, dat ging ook niet, dat was te veel terre-à-terre; het burgerlijk-soliede van een practischen huisjapon zou doen denken aan de conferenties met een kruidenier, niet aan het ontvangen der zielsgeschiedenis van een zoo belangwekkend grand seigneur als hij. Nu heb ik toevallig een geheel gekleed ochtendtoilet; ik heb het eens te Parijs gekocht, omdat ik het zoo mooi vond, en het eigenlijk nooit gedragen. Het is een soort cachemire-patroon van fijne, glanzige wol, met zijde en gouddraad doorweven, met opslagen van donker granaat-fluweel en met wijde mouwen met satijn gevoerd, die heel mooi om den arm vallen. Het wordt met eene cordelière met groote kwasten om het middel gesloten; Frits had er, toen ik het gekocht

EEN VIERSPAN OP HOL. Naar H.E. Pohle. (Zie blz. 150.)

had, allerlei aardigheden op. Dat ruime, drapeerende kleed, dat iets bijzonders, iets exotisch had, leek mij het beste om aan te trekken; hij, die de wereld kende, zou het artistiek-harmonische ervan waardeeren.

Ik had den haard in de voorkamer laten aanleggen, maar toen bedacht ik mij dat daar aan den overkant altoos die weduwe met hare dochter zit, en het toch al onaangenaam genoeg is, bespionneerd te worden. Ik sloot dus de suite-deuren, nam het boek van Tolstoï en ging in de achterkamer in de causeuse zitten, die ik bij het raam niet ver van den azalea-berg had geschoven. Het licht viel door dat raam uit den tuin een beetje schel naar binnen, ik liet dus de store zoo goed als vallen en zat in een aangenaam, gezellig hoekje, half in de schemering, half in de bloemen.

Het was ongeveer de tijd dat hij komen zou; ik werd een beetje zenuwachtig. Ik nam wat eau de Cologne en een paar druppels Violette de Parme, maar het scheen eer of de odeur mij zenuwachtig irriteerde, dan dat zij mij kalmer maakte.

Ik peinsde over verleden en toekomst; de lauwe warmte van de kamer deed mij aan den zomer denken. Hoe veel had anders kunnen zijn; hoe denkt men zich als meisje den horizon wijder, het leven rijker en fantastischer, iedere figuur edeler, onbaatzuchtiger, schilderachtiger, warmer gekleurd, dan zij later blijkt te zijn. Er kwamen mij avonden in de gedachte, buiten op Boschlust, als ik uren daar onder de zware linde, waar men het uitzicht heeft over het water en de velden in de verte, kon zitten droomen met een boek voor mij, waarin ik niet las, terwijl alles stil was en de bloesems om mij heen vielen. Wat scheen mij toen de wereld groot, en onbekend en heerlijk; eindeloos de reeks van jaren om in rond te zien, en alles te ondervinden en te genieten.

Wat is dat alles gauw gedaan geweest, en wat is het nu toch eigenlijk een klein kringetje om in rond te spartelen. Aan den overkant van het water, schuinsch links, stond op het weiland een bord ‘voetangels en klemmen’; nu, ik had al gauw een voet in de klem; en nu is al het pleizier van het vliegen af, en zelfs van het loopen en stilzitten. Het schijnt mij of ik veel edeler, grootscher gedachten zou hebben, als ik vrij was en de wereld voor mij had. Wat heeft een man, als die oostersche held, toch alles vóór, dacht ik; bij hem is iedere edele gedachte onbelemmerd; hij kan wat hij wil, hij is niet aan den engen kring van ons dagelijksch leven, van onze kleine plichten, zorgen en convenances gebonden.

Zoo droomde ik verder, ik nam nog wat eau de Cologne en morste bij ongeluk wat veel uit het fleschje Violette de Parme, en mijne gedachten kwamen, tusschen de herinnering en de odeur door, telkens weer op mijn bezoeker terecht.

Eindelijk werd hij aangediend. Mijn hart klopte hevig, ik beefde. Hij moet er iets van in mijne stem bemerkt hebben, althans terstond deed hij vreemd. Er was iets gemeenzaams en toch spottends in zijne begroeting, iets bijna stuitends; hij viel mij tegen en ik gevoelde mij niet op mijn gemak.

Wij begonnen over koetjes en kalfjes, maar het was alsof wij beiden geen gewicht hechtten aan hetgeen wij zeiden, en het gesprek lieten vallen zonder eenige moeite te doen om het op te rapen. Waar hij aan dacht, begreep ik eerst later; ik dacht aan het interessante verhaal, dat hij mij beloofd had, en ik begon er haast aan te twijfelen of ik het wel interessant zou vinden. Ook zag hij mij van tijd tot tijd, als ik eens uit het raam of naar het vuur staarde, van terzijde aan, dat bemerkte ik. Ik voelde mij niet normaal; nu eens lachte ik luider dan noodig was, dan weer zweeg ik, waar er

volstrekt geen reden was voor eene pauze. Ik was over mij zelve ontevreden en over hem ook.

'Weet u wel, dat u mij een verhaal beloofd hebt?' vroeg ik eindelijk.

'Een verhaal... het was een voorwendsel, en ge hebt dat wel begrepen, Daisy,' zeide hij.

Daisy!... Ik was stupéfaite. Ik begreep misschien nog niet eens den vollen omvang van zijne onbeschaamdheid, maar ik staarde hem toch verbijsterd aan.

Hij schoof zijn stoel dichter bij en wilde mijne hand grijpen.

'Ik mag toch Daisy zeggen, niet waar, lieve?' zeide hij.

Ik moet doodsbleek geworden zijn, maar in hetzelfde oogenblik stond het mij ook helder voor den geest, dat hier van flauw vallen of schrikken geen kwestie mocht zijn; dat hij een verachtelijk man was, en ik hem dat eenvoudig en hooghartig moest toonen. 'Mijnheer,' zeide ik, 'ga heen, als 't u belieft.'

Mijne stem was toonloos; ik schrikte er zelf van, ik kon de woorden nauwelijks uitbrengen.

Maar hij ging niet heen.

Hebt ge L e e u w e r i k j e gezien, Louise, dat door het Nederlandsch tooneel gegeven is, naar het Duitsch van Sudermann? Ik had het pas gezien, en in een oogenblik begreep ik al den angst, de schaamte en het verdriet van het arme jonge meisje tegenover den woesteling.

Zijne stem was half fluisterend, bijna heesch, maar duidelijk genoeg. 'Heengaan?' zeide hij. 'Ik denk er niet aan! Nadat ge me eerst razend gemaakt hebt, mij gelokt met praatjes over Tolstoï, over de mislukking van het huwelijk als waarborg voor het geluk, over Wahlverwandtschaft en zooveel meer! Nadat ge me hebt omgeven met de betoovering van uwe oogen, van uwe atmosfeer, van uwe bewegingen, nadat uwe stem voor mij vleiend en liefkoozend en streelend en innig geworden is, en nu, nadat ge me hier gelokt hebt in uw kring van tinten en geuren, en mij in het halfdonker van uw boudoir, in dit sultane-costuum ontvangt! Houdt ge me voor een imbécile! Belofte maakt schuld, en ge gaaft me honderd beloften voor een!'

Een stroom van woorden volgde; ik sidderde, maar ik bedwong de tranen die uit mijne oogen schenen te willen springen, en trachtte naar de deur te gaan, maar hij was mij voor...

Kunt ge u in een burgerlijk huis zulk een drama voorstellen, Louise? Ik zou het nooit geloofd hebben. Ik was overstelpt van angst, van berouw en schaamte over mijne onvoorzichtigheid, en vooral van ergernis over mijne naieveteit, want het was waar: ik had met vuur gespeeld.

Ik wilde naar het schelkoord grijpen. Het hing in den hoek, niet ver van het portret van den heer met het staartpruikje. De woesteling bemerkte het en wilde mij ook daar vóór zijn, en toen gebeurde iets, waarvoor ik nooit genoeg dankbaar kan zijn. Mijn japon, met een kleinen sleep, haakte aan een der azalea's, die ik voorbij liep; de pot kantelde, de zware kroon van de bloem stootte tegen een ander - ge weet dat ze amphitheatersgewijze stonden - en in een oogenblik, evenals wanneer men kaarten of dominosteenen overeind zet en den laatste een stootje geeft, lag de grootste helft van mijn pyramide in elkaar. Het was een ruïne, maar ook een verbazend geweld, want de tuinman had onder de potten, dus op de bankjes en piedestals, op verzoek van Dorus, bordjes gezet voor het opvangen van het water, en menig bordje is nu in scherven gevallen. Maar de kapitein begreep dat er hulp zou komen opdagen, en dat was het voornaamste. Doodsbleek maakte hij eene buiging en verliet de kamer, terwijl ik schelde.

Dorus kwam al aanloopen.

‘Laat den kapitein uit,’ zeide ik, ‘en kom dan dadelijk weer hier om dien boel wat op te ruimen.’

Toen hij terugkwam zeide ik:

‘Je moet eens naar den tuinman gaan, en zeggen dat hij dat alles wat steviger komt neerzetten, want door even met zijn voet tegen een bloempot te stooten, heeft de kapitein dat alles doen omvallen.’

Van twee azalea's zijn de kronen afgebroken, die zal ik nu op mijn beurt weer door nieuwe laten vervangen. De azalea's kosten ons een kapitaal.

Ik heb den brief niet weggezonden, Louise; en nu, wat een veertien dagen heb ik gehad!

Frits is ernstig ziek geweest, typhus, en de crisis is pas juist voorbij. Je kunt je de uren voorstellen, die ik bij zijn bed heb doorgebracht. Wat een angst, wat een berouw, wat een smeeken, dat ik hem behouden mocht. Mijn gansche huwelijksleven, die jaar of wat van kalmte en geluk - ja van geluk, Louise, ik zag het toen eerst in - gingen mijn oog voorbij. Als ik hem had moeten verliezen, ik geloof dat ik gestorven was van schaamte en zelfverwijt. Wat heb ik hem miskend, zijn innige trouwe goedhartigheid, zijne kleine en groote attenties, zijn zorg en genegenheid voor mij, zijne opgeruimdheid... Nu, terwijl hij eruit was, moest ik voor allerlei zorgen waar ik anders niet aan dacht, dat hij mij kalm uit de hand nam, zonder dat ik er zelfs ooit voor bedankte. En dat alles is het uiterlijke, het effect, het resultaat, maar de bodem daarvan, die grond van goedhartigheid, van innige liefde, waar het uit voortkwam... wat ben ik ondankbaar en blind geweest.

Ik heb Tolstoï nog eens overgelezen, geglimlacht en mij geërgerd. Wat een onwetendheid, wat een blindheid en eenzijdigheid voor zulk een diep denker! Er is een ding waar het gansche boek over handelt, en waar de schrijver eenvoudig geen idee van heeft: de liefde in het huwelijk! Zijne helden, of martelaars, of hoe hij ze noemen wil, zijn egoïsten, zelfzuchtige, hartelooze egoïsten, anders niet, armoedig en bekrompen. Zij kennen het eene niet waarover zij spreken, de innige, hartelijke, wettige, eeuwigdurende liefde tusschen man en vrouw; niet iets op hartstocht gebouwd, maar geheel anders, meer bestaande uit zelfverloochening dan uit begeerte, meer uit den wil en de behoefte om goed te zijn dan om goeds te ontmoeten, meer mystisch bijna dan Tolstoï, omdat zij de zinnen overleeft en er onafhankelijk van is.

Tolstoï zegt wel, dat er zoo iets moest zijn, maar hij gelooft niet, dat het er is; ik geloof er wel aan, want ik ken haar. Ik heb eene bittere, harde les gehad, Louise, zoo dubbel op: eerst eene les van een kwartier en toen veertien dagen van zielsangst om er over na te denken. Ge zult me wat bleeker geworden vinden en ernstiger, ik zal stiller zijn dan ik was, maar ik denk dat ik het noodig had.

Wonderlijk dat juist die versmade azalea's het middel moesten zijn om mij van den schurk af te helpen. Wat ik ze gekweekt en gekoesterd heb in die veertien dagen! De tuinman had ze een dag vergeten, toen heb ik laten zeggen, dat ik er wel voor zorgen zou, en ze stuk voor stuk onder handen genomen, en als uitspanning, als de dokter zeide, dat ik me eens vertreden moest, ben ik in den salon de blaadjes, die bruin mochten gaan worden, er van gaan afplukken. Morgen zal Frits eens een beetje mogen opzitten, en over eene week mag hij, als alles wel is, eens de kamer uit. Dan leid ik hem in triomf naar den salon, om hem te laten zien hoe goed ze gebleven zijn.

Het verhaal van mijne onvoorzichtigheid heb ik natuurlijk voor mij zelve gehouden; het is niet noodig dat Frits zich daar het bloed mee bederft. Het zou juist iets voor Tolstoï zijn, de vrienden en kennissen bij elkaar te roepen, om zoo iets openlijk te gaan belijden en alles nog veel erger te maken dan het was! Onder de dames, die geregeld naar Frits laten vragen, is ook mevrouw Vierlinx, maar haar broer zal haar ook wel zijn mislukt avontuur niet verteld hebben.

Mama van Halteren heb ik een beetje leeren apprecieeren in dien tijd, en zij mij ook, geloof ik. Frits is toch haar eenige zoon, en het moet een beetje hard voor haar geweest zijn, te zien, hoe hij alles voor mij deed, en hoe ik - want dat was waar - het soms heel slecht vergold. Ze kwam nu, in die dagen van de crisis, soms viermaal daags aanloopen, ze was nooit lastig of opdringend, maar wat ze doen kon deed ze, zonder toch ooit een oogenblik in mijne rechten te treden. Ze was niet minder beangst voor hem dan ik, en ze had niet die vreeselijke reden tot berouw, die ik had. Als hij eens gestorven was, wat een schuld voor mij!

Louise, verwonder je niet, dat ik nu niet meer 'Daisy' onderteeken; nadat ik den naam eenmaal onder die omstandigheden heb hooren uitspreken, is hij mij hatelijk geworden, en ik onderteeken nog liever met mijn doopnaam,

C a r r o l l i n e .'

Zijn portret.

De beroemde engelsche schilder J.H. Williams, wiens aantrekkelijke onderwerpen meestal aan de hooge kringen der maatschappij ontleend zijn, schenkt ons in vorenstaande gravure een meesterlijk geteekend

familietooneel, dat door zijn karakteristieke groepeering hooge bewondering verdient. Het fraaie genrestuk is door den schilder als ‘Zijn portret’ betiteld.

Drie bevallige meisjes in de schilderachtige kleeding van het begin onzer eeuw, uit den hoogsten stand, zijn in een gezellig met alle weelde van dien tijd versierd vertrek vereenigd. Het lieftallige meisje, wier slanke gestalte in de zachte kussens van een fauteuil wegzinkt, schijnt de benijdenswaardigste te zijn onder het bloeiende drietal. Zij houdt in haar rozige vingers een portret, en het is niet moeilijk uit te maken wiens trekken het voorstelt.

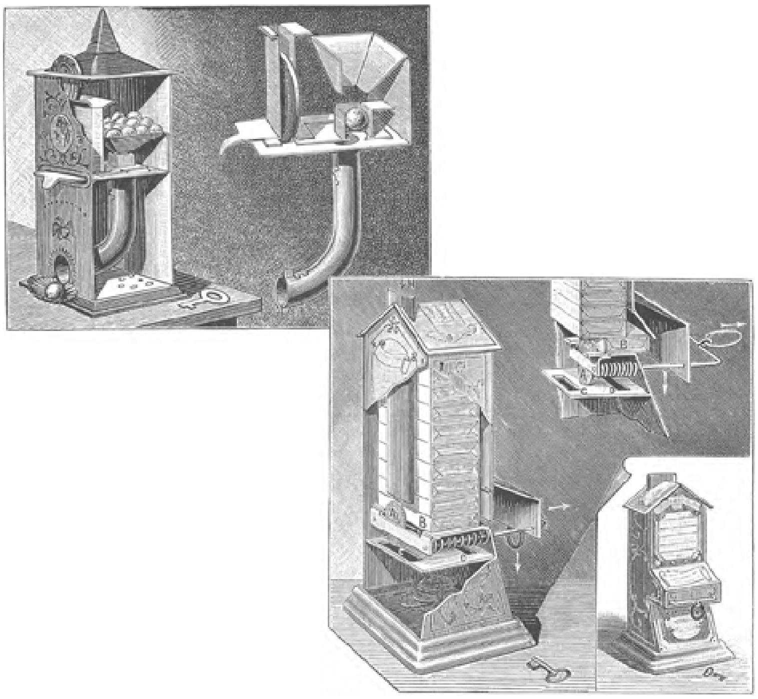

No. 1. AUTOMATISCHE SPAARPOT-BONBONUITDEELER.
No. 2. AUTOMATISCHE SPAARPOT-CHOCOLADEUITDEELER.

Met van trots vervulde, teedere blikken beschouwt zij den mannelijk schoonen kop van haar verloofde, wien zij spoedig voor goed zal toebehooren. Hare bevallige zusters of vriendinnen schijnen haar bijna haar geluk te benijden vooral de oudste, wier weelderige vormen een sterke tegenstelling bieden met de ranke figuur der jonge, aanstaande bruid.

Geen nood echter, dames door natuur en fortuin zoo gunstig bedeeld, zullen niet lang behoeven te wachten om ook het voorrecht te verwerven van te mogen staren op ‘Zijn portret!’

Automatische spaarpotten.

Men heeft de automatische of zelfwerkende toestellen in het oneindige gevarieerd; alle dagen ziet men een nieuwe toepassing daarvan verschijnen, en de twee kleine werktuigen, welke wij thans onder de oogen onzer lezers brengen, schijnen ons niet de minst belangwekkende toe.

Daar een slot het mogelijk maakt ze met een sleutel te sluiten, doen deze automatische uitdeelers uitstekend dienst voor spaarpotten. Het genoegen om een lekkernij te ontvangen door een stukje geld er voor op te offeren, moedigt de kinderen

aan het dikwijls in den spaarpot te steken. Men leert hun daardoor spaarzaamheid, op een voor hen zeer aangename manier.

Het eerste model (No. 1) deelt suikergoed uit in den vorm van kleine ballen, waarmede men den trechter vult, zooals men op onze afbeelding zien kan. Wij zullen ons niet bezighouden met de onderdeelen der inrichting en ons bepalen met te zeggen dat de suikerballen een voor een gebracht worden naar de opening van de uitgangsbuis door middel van een beweegbare lade. Deze beweegbare lade is samengesteld uit twee over elkander glijdende stukken, die elk gespleten zijn; het geld, dat in beide spleten komt, brengt ze in verbinding, en indien men het buitenlaadje er uit haalt na er geld te hebben ingelegd, zal het gedeelte van de lade, dat het suikerballetje bevat, dit in de buis brengen, die het verder naar buiten in het bakje voert. Indien men het geld er niet in steekt zal men het laadje voor niets naar buiten trekken, en het zal dan niet het verlangde suikergoed bevatten.

Al de stukken van het toestel zijn vastgehaakt en niet gesoldeerd; het slot werkt uitmuntend en niettegenstaande bet ingewikkelde mechanisme, vervaardigt men ze in het groot voor 9 francs het dozijn, dus 75 centimes of omstreeks 36 cent het stuk.

De tweede uitdeeler, die men de spaarpot der lekkerbekjes noemt, deelt tabletten van chocolade uit; onze teekening doet de inrichting daarvan goed kennen. De halve stuiver (figuur links) wordt in de spleet *H* gestoken; dit is de opening van een platte buis, waardoor hij naar beneden valt tot onder den hoop chocoladetabletten *B*; het geldstuk wordt op de gravure voorgesteld door *A*. Inplaats van door de spleet *C* te vallen, die slechts doorgang verleent aan de kleinste stukjes, blijft het hangen in een schuif, het bovenste gedeelte steunend op de kantzijde van de chocolade-tablet; door aan den ring te trekken, die vóór het toestel staat, doet men de schuif vooruitgaan; het

WAT ZAL HET WEZEN, JA... OF... NEEN? Naar L. Alvarez.

geldstuk stoot de chocolade aan, die schommelt en naar buiten valt, terwijl de andere tabletten door hun gewicht neervallen tot op de hoogte der schuif. Zoodra de tablette naar buiten is gestooten, valt het geld door de spleet *D* op den bodem van het toestel, dat den spaarpot vormt. Door den ring los te laten, laat men de schuif weer naar achter treden door middel van twee spiraalveeren en het toestel is weer klaar om, tot groote vreugde der kinderen, een nieuwe tablette te voorschijn te brengen.

Men ziet dat het een even ouderhoudend als nuttig speelgoed voor de kinderen is, hetwelk hun de groote les leert: ‘Een gespaarde cent is een gewonnen cent;’ en ‘Kleine beekjes worden eens groote rivieren,’ zooals op den spaarpot geschreven staat.

Een vierspan op hol.

Jenny was verloofd. Dat stond vast; zij had er lang mee gewacht, niemand scheen haar goed genoeg, maar nu had zij toch haar keuze gedaan, en een goede keuze ook, ten minste ieder vond dat Jenny een prachtige partij deed. De gelukkige uitverkorene was schatrijk, knap van uiterlijk, hoewel zeer dicht bij de veertig, een man van de wereld in alle opzichten, want hij had die wereld door de ramen van wagons der eerste klasse van alle kanten bezien; hij kon hoogst interessant vertellen, maar bovenal, hij was een echte paardenliefhebber. Hij kon mennen en rijden als de beste, hield een prachtige stoeterij en imponeerde ieder door zijn groote distinctie.

De oude majoor, Jenny's vader, was verrukt over de keuze zijner dochter; nu eerst had het meisje een slimme streek gedaan; hij was altijd zoo bang geweest dat zij een domme keuze zou doen.

Daar kwam de aanstaande schoonzoon weer aangereden op de kleine villa van den majoor - met een nieuw vierspan, dat hij zelf bestuurde, een prachtig vierspan, drie vossen en een schimmel.

‘Zullen wij de paarden probeeren?’ vroeg Eugène, ‘maar even naar S. en dan weer terug?’

Men bewonderde de dieren, onderzocht ze met kenners blik, en stapte in, Jenny natuurlijk naast haar aanstaande, de majoor, de koetsier en palfrenier achteraan. - Wat een heerlijke rit! - Hoe men alles opnam, de draf der paarden, de wijze waarop zij den kop hielden, hoe zij uitweken, hoe zij aanzetten, hoe zij de ooren spitsten!

Maar wat beteekent toch dat snuiven en brieschen en onrustig aan de teugels trekken? - Hemel! daar komt een locomotief aangesneld, juist daar, waar de spoorbaan den weg kruist! In het volgende oogenblik vielen de boomen neer, maar nog vóór dat het gebeurde waren de paarden reeds schichtig geworden en vlogen - vooruit - er was geen inhouden aan - zij waren op hol.

Eugène zat op den bok, als een bronzen beeld bleef hij onbeweeglijk en hield stijf de teugels van het vierspan in de hand. Daar nadert het vreeselijke monster dampend, snuivend, onverbiddelijk; Eugène zag het gevaar in zijn vollen omvang, maar hij bleef kalm, onbegrijpelijk kalm. - De majoor gilde tegen de paarden, wilde ze doen stilhouden of hen dwingen nog sneller te gaan.

De koetsier sprong uit het rijtuig, de palfrenier klemde zich vast aan zijne zitting. Jenny, bleek als de dood, staarde wezenloos voor zich uit.

De dieren verdwenen in het hoog opdwarrelende stof, men zag niets meer; toen de stofwolk opgetrokken was, toen stoomde de trein reeds voort, ver van daar, en de

paarden stonden sidderend, proestend, snuivend, met zweet bedekt, bedwongen door Eugène's sterken arm.

Niemand der aanwezigen sprak een woord; het was hun als waren zij de poort des doods voorbij gereden, als had de kille adem des verderfs hun daaruit toegewaaid.

Maar niemand kon voortaan zeggen dat Jenny een huwelijk uit berekening deed; wat zij vroeger ook voor Eugène mocht gevoeld hebben, sedert zij hem in het dreigende gevaar zoo kalm en gerust, zoo zeker van zich zelf gezien had, behoorde haar hart hem geheel toe in liefde en bewondering.

Vittoria Colonnna,
door Melati van Java.

‘O, Ferrante! zal dan nooit een einde komen aan die scheidingen, zal dan nooit vrede en rust voor ons aanbreken?’

‘Vittoria, vraagt gij mij dat, gij? 't Is voor het eerst, dat ik zulk een klacht van uw lippen hoor? Ge zijt zoo sterk en moedig!’

‘Ik schijn sterk, mijn echtgenoot! Nooit heb ik u 't afscheid verzwaard, nooit heb ik geklaagd, nooit heb ik u doen vermoeden wat de eenzaamheid mij doet lijden; maar nu... ach! Ferrante, is 't een voorgevoel?’

Zij liet het schoone hoofd met zijn rijke gouden lokken tegen zijn schouder vallen, en groote tranen vielen langs haar wangen.

Hij zag op haar neer, zwijgend, nadenkend; zijn borst ging hijgend op en neer. Een schoon paar menschen, zooals zij daar stonden, een der schoonste wellicht, die de aarde ooit vereenigd zag.

Hij, Ferrante d' Avalos, markies van Pescara, dapper als zijn degen, krachtig, fier en trotsch; zij, Vittoria Colonna zijn gemalin, in alles zijner waardig, de schoonste, edelste vrouw van Italië.

Hoe zij hem liefhad haar koning, haar adelaar, haar zon, aan wien zij reeds op vierjarigen leeftijd verloofd was, en dien zij sedert haar zeventiende jaar liefhad en vereerde als haar echtgenoot, maar ach! hoe weinig behoorde hij haar toe.

Hij was een groot veldheer, de overwinnaar van Pavia, de gunsteling van keizer Karel V. De onrust der tijden, de roepstem van zijn vorst scheidden hen beiden na kort samenzijn telkens van elkander, en weer had het oogenblik van scheiden geslagen, weer stond Ferrante op het punt zijn gade te verlaten, en eindelijk braken haar moed en haar trots, die haar steeds zoo hoog opgericht hadden gehouden. Te vroeg stroomden de tranen uit haar oogen en hij moest ze thans zien.

‘Denkt ge, dat ook ik niet naar vrede verlang, mijn Vittoria?’ vroeg hij op doffen toon, ‘denkt ge dat ook mij die scheiding niet telkens zwaarder en zwaarder valt? Hier is 't vrede, hier is 't geluk, hier is 't liefde, en daar? O, als ge wist hoe het gewoel van het slagveld, de hevige strijd voor mij een welkome afleiding is, hoe het gekletter der wapenen en het geschal der krijgsbazuinen mij zoet in de ooren klinkt, hoe de kleingeestige twisten, de eerzuchtige jalousiën en het laffe intriguespel tusschen de veldslagen mij de ziel vervullen met walging en dan... o, gij weet alles, Vittoria, ge weet, hoe ik den Keizer, mijn meester, trouw dien, en wat is mijn belooning? Wantrouwen, geringschatting, ijdele beloften; ik heb mij in zware schulden gestoken om zijnentwille, en welk loon schonk hij mij tot nog toe?’

‘O, mijn heer en gemaal! niet verder, laat die klachten u niet ontsnappen! Zulke grieven passen slechts den kleinen zielen, waarover gij straks hebt gesproken! 't Is immers niet het uitzicht op een belooning, dat u deed handelen, dat u tot held verhief, maar het bewustzijn dat ge uw plicht deedt, dat gij, hetzij de keizer u met waardigheden overlaadt of uw verdiensten miskent, dat gij toch de eerste, de grootste veldheer van uw eeuw zult zijn.’

Hij glimlachte droevig terwijl hij haar in de groote, thans van inwendig vuur schitterende, donkere oogen blikte.

‘En zal die roem opwegen tegen de smart, die thans mijn hart doorsnijdt, tegen het droevige verlangen, dat mij in de raadzaal of in de legertent zal overvallen, naar de vrouw, met wie ik vereenigd heet te zijn en van wie ik steeds gescheiden moet leven? O Vittoria, uw lot is het zwaarste niet van ons beiden.’

Zij schudde droevig het hoofd.

‘O gij zult de smart van dit uur vergeten; andere gedachten wisschen bij u de herinnering uit aan ons afscheid; slechts bij tusschenpoozen keert uw herinnering terug naar Ischia en naar uw eenzame gade. Staatszaken, oorlogsgedruisch verdringen de heugenis aan uw verdriet weldra uit uw geest. Gevaren zult gij opzoeken, de roem, die u thans zoo koud en zoo kil toeschijnt, ontvlamt uw moed, drijft u voort in het krijgstumult, daagt fier het noodlot uit, zich met u te meten, maar wij vrouwen, wij wachten in stilte en rouw, slechts angst en twijfel bestormen ons. Die vijanden moeten wij bestrijden, helaas! niet met een geest vol moed als gij, met alle kracht en vuur, die in u wonen, maar met bedrukt hart, met wimpers zwaar van tranen!’

De woorden rolden haar van de lippen, dichteres bij God's genade als zij was, zetten haar gevoelens, zoodra zij zich uit het volle hart een weg baanden naar buiten, in beelden vol schoonheid om.

Pescara zweeg, diep getroffen; hij ook sprak waarheid. Op dit oogenblik dorstte hij naar vrede, naar rust; hij voelde zich afgemat, ziek, moedeloos, en niemand vermocht hem te steunen, te troosten dan zijn liefhebbende gade, wier liefde, hij voelde en zij wist het, de zijne ver overtrof. Hij toch was de ziel van haar bestaan, de zon van haar leven, het middelpunt van haar denken en voelen; zij daarentegen, ach! hoe vaak werd zij niet daar ginds vergeten, in den oorlog en meer wellicht nog in de wapenstilte, wanneer alles feest vierde, alles juichte, alles den fieren overwinnaar, den ridderlijken Pescara te voet viel. Maar nu scheen hem niets begeerlijker dan hier te blijven, hier op het schoone rotseneiland Ischia, door de blauwe wateren der Napelsche golf als door kristallen baren gedragen, hier in gezelschap der hoogbegaafde vrouw, gekoesterd door haar liefde, gesteund door haar hooge levensopvatting, haar kracht van ziel.

Hij voelde het; zware strijd wachtte hem, zwaarder dan de felste schermutseling zou hij in eigen boezem moeten kampen. Zijn eerzucht, zijn trouw, zijn dankbaarheid en zijn rechtmatige grieven, zij zouden met elkander moeten strijden op leven en dood, en hij, de onoverwinnelijke veldheer, had zich nooit zoo zwak gevoeld. Hartstochtelijk sloot hij de schoone vrouw in zijn armen.

'O Vittoria,' klonk het haast als een snik, 'dat gij de schoonste, de geestigste, de edelste vrouw van Italië, mijn gemalin mocht wezen, en dat ik u verlaten moet!'

'Wij zien elkander weer!' fluisterden haar lippen, terwijl zij het gelaat aan zijn borst verborg.

'Wanneer?' vroeg hij.

Daar hief zij het hoofd op, en smeekend vouwde zij haar handen; iets in zijn stem had haar getroffen als een bede, als een kreet om hulp.

'Neem mij mede!' bad zij, 'laat mij u vergezellen, wellicht hebt gij mij noodig!'

Verwonderd zag hij op haar neer, nooit had zij hem zulk een verzoek gedaan.

'Ik vertoef nergens liever dan aan uw zijde,' antwoordde hij, 'daarvan zijt ge overtuigd, maar wat geeft u juist thans die vraag in?'

'Het pad van den man moet ook de vrouw bewandelen; als de smart hem neerslaat, moet zij ook haar drukken. In geluk en in nood moet zijn lot ook het hare zijn.'

'Maar Vittoria! weet gij wat ge vraagt? Het leven in het kamp van den soldaat is zoo wisselvallig; gevaren en ontberingen, ziedaar wat in andere vormen telkens en telkens terugkeert!'

'Ik weet het, mijn Ferrante, maar wat de eene waagt, moet ook de andere wagen!'

'Neen, nooit zal ik u daaraan blootstellen.'

'En u zelf wel? Dat is niet billijk! In het leven zijn wij gelijk, waarom zouden wij het niet in den dood mogen wezen? Laat een zelfde lot ons verbinden wat er ook gebeure!'

Zij sprak het niet uit, maar bittere angst, pijnlijk voorgevoel snoerden haar de ziel samen; zij zag het genoeg aan zijn bleeke, vermagerde trekken, doorsneden van het litteeken der wond, die hij bij Ravenna ontvangen had, dat de kracht zijner ziel die van het lichaam versleet; dat hij zich met moeite staande hield en het oogenblik niet ver af was, dat het eens zoo forsche gestel weigeren zou langer de bevelen van den machtigen geest te volgen.

Hij wendde het hoofd af en maakte zachtjes zich uit haar omhelzing los.

'Vittoria, dat kan ik niet toestaan! Nu reeds voel ik mij zwak, hoe zal het wezen als ik u daar ginds in mijn nabijheid weet? Laten wij nog eens de plaatsen terugzien waar wij zoo gelukkig waren en dan... dan... leen mij uw moed, uw kracht en uw vertrouwen op God!'

Vittoria droogde haar tranen, zij wist het; haar wensch moest hij haar ontzeggen, misschien juist omdat die zoozeer in overeenstemming was met de geheimste verlangens zijner ziel; maar zijn moed verzwakken, zijn laatste oogenblikken verbitteren, dat mocht zij niet.

Zij verzamelde haar krachten en op zijn arm geleund betrad zij met hem een terras, van waar een panorama vol schitterende schoonheid zich voor hun oogen ontrolde.

Daar in de verte lag Napels, de Schoone, aan de voeten van den Vesuvius, kalm, lachend, als vreesde zij den toorn van den somberen kolossus niet of als hoopte zij hem door het gezicht harer bevalligheid te ontwapenen. Aan hun voeten strekte zich de zee uit, thans glinsterend in de gouden stralen der morgenzon, die haar als met een regen van diamanten overdekte, en verstrooid als sierlijke smaragden, op dat kleed van gesmolten goud, lagen daar de eilanden, welke thans nog de golf van Napels maken tot de laatste schoonheid, die de mensch van de aarde zien wil, vóór hij haar voor goed verlaat.

Hier hadden Ferrante en Vittoria de eerste uren van betooverend geluk en weelde genoten na hun huwelijk; hier hadden zij uren lang gezeten terwijl de ondergaande zon land en zee in een vuurgloed doopte, hier hadden zij den dag zachtkens zien ondergaan in den nacht en welken nacht, een nacht helderder dan menigen noordschen dag, een nacht vol van den zilverglans der manestralen, een nacht vervuld van de geuren der oranjebloesems, jasmijnen en rozen, een nacht die alles hulde in een teeder tooverachtig blauw, terwijl de sterren warm en levendig tintelden in hun onpeilbare diepten, en alles scheen te spreken van liefde, geluk en poëzie, van een eeuwigheid vol vreugde en genot.

Dan zaten zij daar zwijgend in elkanders armen, vol van een stille verrukking, te groot dan dat woorden die zouden kunnen uitspreken, en toch sloeg daarna het uur van wreede scheiding, angst, tranen, eenzaamheid.

Vittoria voelde dat de moed haar begaf, en zij fluisterde de woorden van den grooten dichter van haar volk:

‘Geen grooter smart dan het terugdenken aan vervlogen vreugde in dagen van ellende.’

‘Pescara, mijn liefste! zal die tijd van voorheen nog eens terugkeeren!’ snikte zij, overweldigd door haar gevoel.

‘Vittoria, wat er gebeuren moge, laat mijn herinnering u geen beletsel zijn tot geluk!’

Verwijtend zag zij hem aan; verontwaardiging vonkelde in haar oogen.

‘Kent gij de kracht dan nog niet, Avalos, van de vlam, waarmede de liefde mijn hart omringt, zoodat elke andere neiging daarvoor moet vluchten? En zoo de noodlottige pijl van uw verlies mijn hart doorboort, dan zal altijd de open wonde mij tegen elk nieuw verlangen beschutten.’

Hoog ernstig klonken haar woorden, Pescara kuste haar lang en innig. Weinige oogenblikken later stond zij alleen over de borstwering van rotsen geleund, en wuifde de slanke gondel, die haar held met zich voerde, een laatst vaarwel toe.

Lang nog nadat de boot verdwenen was en Pescara in Napels aangekomen moest zijn, stond Vittoria in diep gepeins verzonken, over de golven te staren; maar de zon, die 's morgens zoo schitterend opgegaan was en hun afscheid verlichtte, school nu weg achter donkere wolken. De zee werd woest, dreigend, bezaaid met witte koppen,

hoog verhieven zich de baren en klotsten somber tegen de fundamenten van het oude kasteel.

'Het beeld van mijn leven,' zuchtte Vittoria: 'eerst een kalme zee met kristallen baren door mijn bootje gemakkelijk doorsneden. Mijn rijke, edele last, door reine lucht en glanzend licht omgeven, sierde de baren. Slechts geluk scheen mijn tocht te vergezellen, maar ach! nu toont het grillige, wreede lot zijn streng gelaat en roept den wilden storm op. Daar ginds flikkert de bliksem en huilt de wind als meten zij hun kracht in verwoeden strijd, zal dat het beeld zijn van mijn leven? Geen nood! daar ginds schittert de ster, waarop ik mijn hoop richt, al verbergen haar ook wolken, al storten ook alle rampen op mij neer, Gij blijft mijn toevlucht, o God en Vader!'

In haar eenzaam vertrek zat Vittoria Colonna door haar vrouwen omgeven; op haar schoot lag een brief dien zij pas ontvangen had. Ver van daar wijlden haar gedachten, bij den afwezigen echtgenoot, en onophoudelijk weerklonken de woorden zoo pas door haar gelezen in haar ziel.

'Ik wist dat ik u noodig zou hebben, Vittoria, o kon ik naar u snellen, u spreken, uw raad hooren.

Weet gij, wat men mij biedt? De kroon van Napels, zoo ik mij aan het hoofd stel der italiaansche liga en Italië los maak van Duitschland.

Morone de kanselier van Milaan heeft ze mij uit naam van de italiaansche vorsten aangeboden.

Vittoria, welk hoofd zou waardiger dan het uwe een kroon dragen!

Geen beter sieraad voor uw gouden vlechten dan de diadeem, die mijn liefde er op drukken zal.

De strijd is zwaar! Een koningskroon aan de eene zijde en aan de andere bittere krenkingen, miskenning, schoone beloften nimmer vervuld.

Heeft de keizer het aan mij verdiend dat ik ten wille van hem dit aanbod af zou slaan? Hij wantrouwt mij sedert ik den koning van Frankrijk bij Pavia gevangen nam en mij met een roem overdekte, te groot voor een onderdaan, en hij een schuld op zich laadde, te groot voor een vorst om ooit af te doen.

Vittoria, spreek! Wat moet ik doen? De hand uitstrekken naar de kroon of het leven verder dragen zooals de nijd mijner wapenbroeders, de miskenning des keizers het mij tot een hel gemaakt hebben?'

Zij stond op; langzaam en statig doorschreed zij het vertrek, maar het hoofd, waarboven de koningskroon zweefde, hield zij diep gebogen, de ernstige gedachten drukten het neer. Zij trad in haar bidkapel en zonk op den vloer ineen, met gevouwen handen, de oogen op het kruisbeeld gevestigd.

'Mijn God! laat mij, laat hem die bekoring weerstaan!' bad zij vurig en innig.

Lang bleef zij daar in de eenzaamheid en streed haar strijd; terwijl daar buiten de zee haar eentonig lied zong en kabbelend tegen de rotsen sprong.

Toen zij opstond waren kalmte en vrede op haar trekken teruggekeerd; zij ging naar haar kamer terug en zette zich voor haar schrijftafel neer:

'Mijn heer en gemaal,' zoo schreef zij in een trek van haar pen, 'hoe waar is het woord der Ouden, dat de menschen geen grooter vijand bezitten dan de overmaat van geluk!

Dat geluk verblindt u, maakt u ontevreden met u zelf, met uw keizerlijken meester. Het doet uwe grieven in een te helder licht schijnen, het maakt uw wenschen zoo groot, dat zelfs geen vorst ze bevredigen kan, het zou u doen grijpen naar een kroon al moest zij ook

HET ECHTPAAR PESCARA. Naar H. Philips. (Zie blz. 150.)

gekocht worden door verraad!

Maar neen! ik ken mijn Pescara te goed, de glans dier kroon moge hem voor een oogenblik verblinden en de zwartheid verbergen van zijn daad, zijn eigen hooge, edele ziel zal hem den weg wijzen, dien hij te gaan heeft; hij weet dat hij door zijn karakter en talenten vele koningen aan glans en eer overtreft. Niet door de grootte

van zijn rijk of door den klank zijner titels, maar door edele gevoelens verkrijgt men ware eer, die onverduisterd overgaat tot het nageslacht.

Ik verlang geen koningin te worden, geen gemalin van een koning, al heet die koning ook Ferrante d'Avalos, maar wel ben ik er trotsch opechtgenoot te zijn van den grooten veldheer, die in den oorlog door zijn dapperheid, in vrede door zielegrootheid de machtigste koningen overwon!

Gij zijt een Spanjaard, en ik, uw gemalin, een Italiaansche, smeek u, hef den standaard van Italië niet op, want het zou in opstand zijn tegen uw wettigen heer en koning. Schande zou het brengen over u en over mij!'

En toen zij den brief verzegeld had, boog zij het hoofd en vouwde in diepen weemoed de handen.

'O mijn Ferrante,' snikte zij, 'God is mijn getuige, ik betreur de koningskroon niet, maar ach mijn held! het zal uw doodvonnis zijn.'

Het voorgevoel van haar liefhebbend hart bedroog Vittoria niet.

Pescara sloeg op raad zijner gade de aanbiedingen, hoe verleidelijk zij schijnen mochten, af; hij ging zelfs zoo ver ze aan den keizer bekend te maken, en Morone, die hem den voorslag gedaan had, in hechtenis te doen nemen, maar de zielestrijd en de hevige aandoeningen hadden zijn krachten gebroken. Het vermoeiende krijgsmansleven, zijn verwonding bij Ravenna hadden zijn toch niet al te sterk gestel gesloopt; een hevige koorts wierp hem te Milaan op het ziekbed neer, kort nadat hij in alle stilte - om oploopen te voorkomen, had hij het klokgelui verboden - zijn intocht in de veroverde stad had gehouden.

Snel namen zijn krachten af en hij zond zijn

gade bericht van zijn toestand. Vittoria begaf zich dadelijk op reis, maar in Viterbo bereikte haar de treurmare dat Ferrante d'Avalos, markies van Pescara, nog pas zes en dertig jaren oud, reeds overleden was.

Groote smarten spreken zich niet uit. Vittoria keerde verpletterd en gebroken naar Rome terug, terwijl het stoffelijk overschot van haar echtgenoot naar Napels gevoerd werd, om daar bijgezet te worden tusschen de graven der koningen van Arragon tot wier familie hij behoorde.

Niets verlangde Vittoria vuriger dan zich geheel van de wereld af te zonderen; de paleizen, waarin zij met Pescara zulk een kort telkens afgebroken geluk had genoten, vervulden haar met afkeer en schrik.

Zij wilde niets liever dan zich van de wereld terugtrekken en koos daartoe San Silvester in Capite, een romeinsch vrouwenklooster uit. Paus Clemens VII stond den nonnen toe de zwaarbeproefde weduwe in haar woning op te nemen, maar verbood haar tevens op zware kerkelijke straffen Vittoria toe te staan den sluier aan te nemen, wanneer zij, haar smart meer raadplegend dan ernstige overwegingen, het weduwkleed met den nonnenkap zou willen ruilen.

Vrede en rust waren intusschen voor Pescara's weduwe niet weggelegd; de eenige troost, dien zij verlangde, haar geliefde vrij te kunnen beweenen, werd haar geweigerd.

De wereld, maar vooral het italiaansche schiereiland, bevond zich toen in een onbegrijpelijken toestand van onrust, strijd en wanorde; de geesten werden door twijfel verscheurd. Alles scheen uit zijn voegen gerukt, de overbeschaving der Renaissancetijden werd opgevolgd door een tijdperk van woeste oorlogen, waarin barbaarschheden gepleegd werden, die men nauwelijks van Turken en barbaren zou kunnen verwachten.

De keizerlijken vielen onder den Connetable van Bourbon in Rome, en richtten ontzettende verwoestingen aan in de Eeuwige Stad, die de aanvallen van Hunnen en Gothen had weerstaan; Vittoria schijnt toen in Ischia te hebben vertoefd. Haar broeder Ascanie, een onrustige natuur, de eenige van haar bloedverwanten, die haar was overgebleven, voegde zich met zijn Colonneesche bravi (roovers) bij de aanvallers, en met levendige smart zag Vittoria toe hoe ook hij deel nam aan de gruwelen der verwoesting van de stad, die zij liefhad en vereerde.

Met wreede hand greep de wereldgeschiedenis in het leven der markiezin van Pescara; zij was veroordeeld alles, wat Italië lijden moest, mede te lijden, maar wat er ook gebeurde zij verloochende nimmer haar edel, groot karakter, haar reine godsvrucht. Zij stond boven alle partijen, door allen geacht en vereerd; in die schipbreuk waarin alles wat goed en schoon was, dreigde te vergaan, in den geweldigen stroom, die alles vernielde, bleef zij zich zelf steeds getrouw.

‘Zij heeft de wereld en zich zelf overwonnen,’ zegt een harer geschiedschrijvers. Hoe uiterlijk haar leven onrustig en wisselvallig scheen, hoe bitter teleurstellingen en ontgoochelingen, het verlies van alles wat zij liefhad, haar ook troffen, nergens zien wij haar aan zich zelf ongelijk worden.

De smart over Pescara's dood wijdde haar tot dichteres; in een cyclus van sonnetten stort zij haar verdriet uit, zij wordt niet moede haar held te bezingen, zijn dood te beweenen en als een droevige mineurtoon klinkt tusschen de woorden de klacht, dat zij hem niet meer kon zijn, dat hij, wanneer zijn roem als overwinnaar van stad tot

stad vlucht als hij den lauwer der Victorie geplukt heeft, vergeet dat haar liefde hem niet nabij is.

Maar langzamerhand verstommen haar droevige snikken; haar geest verheft zich hoe langer hoe meer van de aarde, die haar zoo weinig en dan nog zulk onvolmaakt geluk heeft kunnen bieden, haar smart wordt stiller, reiner, heiliger, zij zoekt slechts den vrede, die de aarde niet meer geven kan, en vergelijkt zich zelf in een schoon beeld met het klimop, van zijn stutten beroofd, dat over den grond kruipt en zich kromt zonder zich te kunnen opheffen naar de zonnige hoogte; maar langzamerhand rukt zij zich van al het aardsche los, dat haar met medelijden en afkeer vervult, om daar boven in hooger, zuiverder lucht zich meer thuis te voelen.

Zoo werd Vittoria Colonna Italië's grootste dichteres, een roem, die haar thans nog toekomt; maar hooger dan haar talent stond haar hooge reine persoonlijkheid, die als een helder witte, geurige bloem, uit den poel van zedenbederf, lichtzinnigheid en ruwheid, waarin Italië zich toen bevond, schijnt op te rijzen.

Met alles wat er nog edel en grootsch dacht in Italië stond Vittoria in verbinding; de geleerdste en deugdzaamste mannen dongen naar haar vriendschap. Evenals zij voelde Vittoria voor haar godsdienst en vaderland de behoefte aan een zedelijke wedergeboorte; bescheiden als zij zich steeds op der, achtergrond hield, oefende zij toch op hun gevoelens en besluiten grooten invloed uit. Met de meesten hunner stond zij in briefwisseling; de dichters, waaronder Ariosto, Bembo, Bernando Tasso, wijdden haar hun gedichten en bezongen om strijd haar lof, maar onder allen die door haar genie, deugd en schoonheid aangetrokken werden was de beroemdste ongetwijfeld Michel Angelo.

De groote kunstenaar, die als schilder, beeldhouwer, bouwmeester en zelfs als dichter uitmuntte, ontmoette haar in een der treurigste tijdperken van zijn leven, toen hij zijn vaderstad Florence, wegens de onophoudelijke onlusten, die haar verscheurden, moest verlaten.

Naar ziel en lichaam gebroken, kwam hij in Rome en ontmoette daar Vittoria Colonna; de beide groote zielen trokken elkander aan, en er ontstond tusschen hen een genegenheid zoo ‘rein en zoet,’ zegt een tijdgenoot, ‘als er tusschen zulke harten alleen kan bestaan.’

Zij richtte den gezonken moed van den kunstenaar op, zij verzachtte de wonden, welke miskenning en nijd in zijn hart hadden geslagen, zij leerde hem met minder verbittering menschen en dingen beoordeelen. Vol geestdrift ontvlamde de reeds grijze Buonarotti, in wiens groote ziel nog het vuur der jeugd gloeide, voor de schoone weduwe van Pescara. Hoe echter zijn gevoelens voor haar ook mochten zijn, Vittoria wist hem de grenzen niet te doen overschrijden, welke zij zelf gesteld had.

Haar belofte aan Ferrante gedaan bleef haar heilig; geen tweede liefde zou haar aan zijn nagedachtenis ontrouw maken, doch, wat zij nog weggeven kon, schonk zij aan Michel Angelo, haar vereering, haar achting, haar vriendschap. Hij stortte zijn gevoel uit in menig sonnet, gloeiend van ingehouden hartstocht, en van een liefde, die bijna aan aanbidding grenst.

Boven in den kloostertuin van San Silvestro, op de hoogten van het Quirinaal gelegen, van waar men een der heerlijkste gezichten kan genieten over Rome, vinden wij, nadat de hevigste stormen over de Tiberstad uitgewoed hadden, Vittoria Colonna te midden harer vrienden terug. Daar wandelde de markiezin gaarne, nadat zij des avonds in de kloosterkerk de preeken gehoord had van den beroemden redenaar Fra Ambrogio van Siena, die de Brieven der Apostelen uitlegde.

Dan voegden zich bij haar in de eerste plaats Michel Angelo, die dit voorrecht aan niemand afstond, Giovio de miniatuurschilder, Reginald Pole, de Engelsche prins kardinaal, die Vittoria Colonna, nadat zijn grijze moeder op bevel van haar neef Hendrik VIII op het schavot onthoofd was, tot zijn moederlijke vriendin koos en in wien zij haar geestelijken vader vereerde. Sebastiaan del Piombo, de groote schilder en trouwe vriend van Buonarotti en nog verscheidene anderen.

Daar in de heerlijke avonden onder de laurieren en cypressen, terwijl de ondergaande zon de torens der stad en de heuvelen der campagna zacht rood kleurde, terwijl het donkere loof der pijnboomen zich scherp tegen de donker blauwe lucht afteekende, waaraan de sterren langzamerhand begonnen te fonkelen en de fonteinen droomerig klaterden, ontsponnen zich lange gesprekken over wetenschap en kunst. Dan verbrak Michel Angelo onder den invloed van Vittoria's zoete stem het norsche stilzwijgen, dat hij zelfs tegenover Pausen en vorsten bewaarde, en gunde zijn toehoorders een blik in de schatkamers van zijn reusachtigen geest, maar daar ook ontvouwde zij haar meeningen over de hooge roeping van den kunstenaar, die volgens haar vrij moest zijn van alle lage neigingen, wilde hij het goddelijke in zijn figuren, vol schoonheid, glorie en reinheid wedergeven.

Tot laat in den avond duurden deze gesprekken, en wie zal zeggen welke reinigende, verheffende invloed er uitging van deze vrouw, die, gelouterd door lijden en gestaald in de school der smart, haar ondervindingen mededeelde aan de mannen, die nog niet als zij geleerd hadden alles van uit de hoogte te beschouwen.

Zoo leefde de markiezin van Pescara haar teruggetrokken en toch zoo nuttig en edel leven. De laster verstomde bij het aanschouwen van zooveel adel en deugd; alle tijdgenooten bewezen om strijd haar hun hulde; haar te leeren kennen was het hoogste waarnaar zij streefden.

Hoe meer zij zich afzonderde, hoe meer zij in haar nederige vroomheid niets anders zocht dan vergeten te worden en zich slechts aan ernstige studies en werken van naastenliefde te wijden, hoe meer men haar zocht en vereerde.

Haar gezondheid werd wankelend; de hevige gemoedsbewegingen, die haar bijna nooit met rust lieten, sloopten haar krachten; wie zal zeggen met hoeveel hartebloed zij den vrede harer ziel kocht, welke uit haar gedichten spreekt? In het jaar 1547 naderde haar einde met rassche schreden, zij zag haar dood kalm tegemoet; zij maakte bijtijds haar beschikkingen en vergat geen harer trouwe dienaren. Den 25sten Februari verliet zij in het kasteel Cesariné, waar zij in de laatste maanden een onderkomen had gezocht, misschien omdat zij er betere verpleging kon vinden dan in het door

haar in de laatste jaren bewoonde klooster, - het leven, waarin zij, volgens haar eigen woorden, zooveel bittere en zoo weinige zoete tranen had gestort.

Bittere rouw veroorzaakte haar dood in engen en ruimer kring; voor niemand echter was de slag zwaarder dan voor Michel Angelo.

Een laatsten blik wierp hij op het stoffelijk hulsel der vrouw, die hij zoo vurig en hopeloos had liefgehad; vol eerbied drukte hij de lippen op haar koude hand maar waagde het niet haar voorhoofd en gelaat te kussen; tot het laatste van zijn leven berouwde het hem echter dien moed te hebben gemist.

‘De dood heeft mij eene groote vriendin ontroofd,’ schreef hij drie jaren later naar Florence; het was het eerste wat hij uiten kon, na den zwaren slag, die hem als 't ware verdoofde.

Zoo werd Vittoria's voorspelling bewaarheid: de heerlijke zonnige morgen van haar jeugd veranderde maar al te spoedig in duisteren nacht; de stormen speelden met haar levensbootje, wierpen het nu eens hemelhoog en dreigden het dan in den afgrond te doen verzinken, maar zij bleef met krachtige hand het roer vasthouden en nog meer dan door haar schoonheid en genie, meer nog dan door de liefde en vereering welke zij opwekte, verdient zij door den adel van haar geest en karakter en echte vrouwelijke deugden, een plaats onder de grootste vrouwen der geschiedenis.

De drukking der zee.

Hoe reusachtig de waterdruk van den Atlantischen Oceaan is, blijkt uit het volgende nog weinig bekende feit. Wanneer een schip op zijn reis naar Amerika de grootste diepten passeert, wordt in het bijzijn der reizigers soms eene hoogst belangwekkende proefneming uitgevoerd. Een volkomen ongeschonden en op de gewone wijze gesloten flesch Champagne wordt met het dieplood zoo laag mogelijk nedergelaten en na verloop van ongeveer tien minuten weder opgehaald. In plaats van den Champagne, vindt men nu bij het losmaken van den draad en het uittrekken van de kurk slechts zeewater in de flesch, hoewel er aan de sluiting van den hals niet de minste of geringste beschadiging is te bespeuren. De sterke drukking der op de flesch rustende waterkolom heeft namelijk het zware zeewater door de poriën van de kurk heengeperst, terwijl de lichtere mousseerende wijn naar buiten gedreven werd.

Cornelis Springer.

De naam van Springer is sedert een veertigtal jaren onafscheidelijk aan fraaie schilderstukken, stadsgezichten voorstellende, verbonden. Evenals men bij winterlandschappen dadelijk aan Apol, bij Scheveningsche visschers aan Israëls, bij zeestukken aan Mesdag, bij honden aan Cunaeus, bij katten aan Ronner, bij Italiaansche tafereeltjes aan Phlippeau denkt, zoo kan men, op tentoonstellingen een fraai uitvoerig stadsgezicht ziende, er zeker van zijn dat het van de hand van Cornelis Springer is.

Helaas! ook hij, de flinke grijsaard, is in de eerste maanden van '91, die reeds zooveel dooden op hun geweten hebben, aan de vaderlandsche kunst ontvallen.

Bijna 74 jaar was hij oud, en verbazend is het aantal stukken dat hij in dit lange leven voortbracht, en waarvan men waarlijk niet zeggen kan dat de quantiteit schade deed aan de qualiteit. Hij werd den 25sten Mei 1817 te Amsterdam geboren, en zijn eerste jeugd gaf niets buitengewoons te vermelden. Als zoon van Willem Springer, in leven timmermanaannemer te Amsterdam, moest hij, evenals zijn broeders Hendrik, Jan, Willem (thans gemeente-architect te Amsterdam), een ambacht leeren, en werd hij in de leer gedaan bij A. de Wit, huis- en rijtuigschilder (1833). Daar moest hij als leerjongen de gewone werkzaamheden voor dergelijke knapen bestemd, verrichten. Toen zijn baas bemerkte, dat hij, in stede van zijn werk te doen, op de monsterplankjes zat te teekenen en verf te versmeren, en dat er in dat teekenen meer zat, dan jongens op dien leeftijd gewoonlijk voortbrengen, vestigde hij daarop de aandacht van zijn vader. Op raad van de Wit werd hij naar de academie gezonden om te leeren teekenen, terwijl hij tehuis door zijn oudste broeder Hendrik in het bouwkundig teekenen werd onderwezen. Zijn baas (de Wit) een dilettant kunstschilder, liet hem met gewone verf prentjes naschilderen, die als de eerste proeven van zijn talent kunnen beschouwd worden. Een enkele daarvan is nog in het bezit zijner familie, zoo ook enkele proeven van wapenschilderingen, die hij voor zijn baas-rijtuigschilder moest maken.

Later kreeg hij les van den weinig bekenden kunstschilder H.G. ten Kate, en beoefende toen voornamelijk het landschapschilderen. Het eerste kunstprodukt dat hij exposeerde (1834) was dan ook een hollandsch landschap (een gezicht achter

Osdorp), thans in het bezit van zijn neef, den kunstschilder J.A. Rust. Later leerling geworden van den thans nog levenden kunstschilder K. Karssen en ook onder den invloed van de bouwkundige lessen van zijn broeder, kwam hij allengs onder den invloed van het schoone dat stadsgezichten kunnen te zien geven. In dien tijd, den tijd der romantiek, moesten de stadsgezichten gecomponeerd zijn, vandaar dan ook dat de schilderijen uit zijn eerste tijdperk geen bepaalde plaatsen te zien geven. Later kwam daarin verandering en vestigde hij de aandacht op het schoone dat onze hollandsche steden voor een goed beschouwer ten toon spreiden, en op de harmonie die bestaat tusschen de kleur en vormen onzer hollandsche Renaissancegebouwen.

Zijn eerste onderscheiding, een zilveren medaille der maatschappij Felix-Meritis, kreeg hij in 1843, gevolg door een gouden eerepenning in 1847 voor een kerk-binnenruim. In 1850 werd hij benoemd tot eerelid der Kon. Acad. van beeldende kunst te Amsterdam, in 1856 van die te Rotterdam. In 1851 verwierf hij te 's Gravenhage de stedelijke gouden medaille, die in 1861 gevolgd werd door het ridderkruis der Orde van de Eikenkroon, in 1865 van die van Leopold van België. Bij gelegenheid der Wereldtentoonstelling te Weenen (1873) ontving hij het ridderkruis van de Frans Jozeforde en in 1874 de Nederlandsche Leeuw.

Tijdens het bezoek van den koning in 1877 op Arti, benoemde deze hem in persoon tot Commandeur van de Eikenkroon. In 1879 verwierf hij de groote Koninklijke gouden medaille.

Wat door hem zelf steeds hoog gewaardeerd werd, was, dat hij in 1865 tegelijk met Gérôme, Schreijer,

Meissonier, Knaus en David Bles tot membre agrégé de l'Academie Royale de Beaux Arts à Anvers, benoemd werd, een titel, die slechts aan 25 vreemde kunstenaars gegeven en bij versterven aangevuld wordt.

Ook zijn eerelidmaatschap van de Société Royale des Artistes Belges, en van het Genootschap Architectura et Amicitia, werd steeds door hem op hoogen prijs gesteld.

Op zijn 70sten verjaardag werd hij door de maatschappij Arti et Amicitiae, waarvan hij van 1863-77 bestuurslid (secretaris-president) was, benoemd tot eerebestuurder en tot eerelid van den kunstkring Arti et Amicitia.

Onnoemlijk is het aantal groote en kleine schilderijen door Springer voortgebracht, ongerekend nog

STADSGEZICHT. Naar C. Springer. (Zie blz. 156.)

de tallooze aquarellen en houtskoolteekeningen (fusains). Deze laatsten maakte hij voornamelijk als schets voor zijne later te schilderen stukken.

Niet alleen in Holland, doch ook in het buitenland zocht hij zijn onderwerpen, en zijn herhaalde reizen door Noord-, Zuid- en West-Duitschland, gaven hem veelvuldige stof voor talrijke kunstproducten, Bremen, Lubeck, Ulm, Neurenberg, Hameln, Paderborn, Soest, Halberstad, Wernigerode, Brunswijk, Keulen, Munster enz., zijn door hem in hunne schoonste gebouwen vereeuwigd. Onder de hollandsche stadsgezichten zijn het schoonst die uit Amsterdam: het huis met de Hoofden op de Keizersgracht, het Huis van den heer de Veer op de Heerengracht. Het oude stadhuis op den Dam. Verder het stadhuis te Middelburg, te Veere, te Alkmaar, te Leiden, te 's Gravenhage en te Haarlem.

Zoo zouden wij nog een lange reeks kunnen opnoemen. Onvermoeid was hij steeds bezig, gesteund door een goede gezondheid.

Deze kreeg evenwel in 1884 een zwaren schok, door een aanval van een beroerte, die hem voor een tijd aan de rechterzijde geheel verlamde. Langzamerhand week deze verlamming en daarmede keerde ook zijn ongeëvenaarde vastheid van hand terug.

In 1886 kwam opnieuw een beroerte hem waarschuwen, dat de ouderdom zijn leven in gevaar bracht, en toen hij in 1887 zijn 70sten verjaardag vierde, achtte hij het tijdperk van rust voor hem gekomen. Het volgende jaar trok hij zich met zijn

gezin naar Hilversum terug om er zijn laatste levensjaren kalm door te brengen. Zijn eenigermate geschokte gezondheid kwam weder geheel in orde, en hij bleef zich nog met ijver aan zijn geliefde kunst wijden. 't Was alsof de frissche, vrije natuur hem weder opwekte, en als een jonge man toog hij met schetsboek en stoel gewapend door het bosch, om daar de natuur in hare heerlijke voortbrengselen te bespieden. Waar hij zijn kunstenaarsloopbaan mede begon, het landschapschilderen, daar eindigde hij haar ook mede; hij vervaardigde hier dan ook enkele schilderijen.

Toch bleef het stadsgezicht hem boven alles aantrekken. Kort voor zijn dood begon hij nog een kapitale schilderij, een markt te Brunswijk, dat hij, helaas! niet heeft mogen voleinden. 's Morgens was hij daarmede nog vol ijver bezig geweest, den morgen

van den dag, die zijn laatste zou zijn. Gezond naar bed gegaan, werd hij 's nachts door een beroerte getroffen, die een einde aan zijn werkzaam leven maakte.

Bij het jonger geslacht, dat aan hem direct en indirect veel te danken heeft, door zijn lidmaatschap der commissie van toezegging der Koninklijke Subsidiën, werd hij met zekere minachting bejegend, omdat hij, correct teekenaar, zich niet kon vereenigen met hun vaak doelloos gesmeer.

Voor hen echter, die in de kunst der jongeren niet het eenige ideaal van schoonheid zien en die er vooral waarde aan hechten, bij het zien van een schilderij niet genoodzaakt te zijn er naar te raden wat het voorstelt, zullen de fraaie, goed geteekende stadsgezichten van Springer steeds een groote aantrekkingskracht uitoefenen.

Niemand beter dan hij vermocht het eigenaardige schoon onzer oude huizen, grachten en stadshoekjes weer te geven. Ook als mensch verdiende hij de algemeene achting; zijn leven behoorde tot die welke geen geschiedenis hebben, en zooals het spreekwoord zegt: ‘Menschen en volken zonder historie zijn het gelukkigste.’

Hoewel reeds hoog bejaard, werd hij nog te vroeg aan de liefde van zijn gezin en aan de hollandsche kunst onttrokken. Wij wilden dan ook niet achterblijven om door zijn portret en de reproductie van twee zijner schilderijen hulde te brengen aan de nagedachtenis van den talentvollen, geachten kunstenaar.

Ter begrafenis,
door A.J. Servaas van Rooyen.

In den nacht van 25 Februari 1638, overleed ten huize van Sr Staes Staeszoon, Mr. Glazenmaker in de Papenstraat te 's-Gravenhage, de Heer Kapitein Willem Does.

De overledene bewoonde aldaar een ongemeubeld kwartier.

Twee Willem's, de een Doctor Liebergen, de ander de apotheker Rottermont, hadden hem geneeskundige en pharmaceutische hulp verleend.

Dokter Liebergen had slechts drie dagen over den patiënt gegaan, maar wist toch de rekening op te voeren tot vijf en dertig gulden, ‘verdient’, zooals hij schreef, ‘voor salaris van visitatiën, mitsgaders ordonnantie, ende administratie van balsemkruyderen, tot preservatie ter begraeffenisse, aen Sijn E. persoon, ende oock overleden lichaem.’

Daar de nalatenschap echter niet toereikende was, moest hij zich tevreden stellen met dertig gulden, en bekende ‘hier aff ten danck voldaen te sijn.’

Rottermont, de apotheker, werd ten volle betaald.

Dokter Liebergen begon op 23 Februari, nadat hij den patiënt, die te bed was gebleven, den pols had gevoeld en de tong had bekeken, met een f o m e n t u m , een, tot uitwendig gebruik dienend vloeibaar artsenijmengsel, dat door middel van daarin gedoopte en uitgeknepen linnen of flanellen lappen, of van een spons ‘geappliceerd’ wordt.

De apotheker leverde er ‘twee grote sponsen, wegende vier onsen bij’; alles te zamen kostte 3 gulden 6 stuivers. Een verkoelende drank, j u l a p i u m , ad 1 gulden 4 stuivers, moest inwendig het verdere effect doen.

Noch het een, noch het ander geneesmiddel gaf verlichting of verbetering, en den volgenden dag kreeg onze Kapitein een ‘dosis cremortart’, een tweede en zelfs een derde j u l a p i u m , een g a r g a r i s m a of gorgeldrank, nog een zeer samengesteld f o m e n t u m , tot verzachting der pijnen, en een amandeldrank. Een en ander verhoogde de rekening met 5 gulden 8 stuivers.

Helaas, de natuur wilde niet medewerken; de maag van den patiënt werd wel een medicijnkist, maar de medicijnen bleken onmachtig om den naderenden dood te bestrijden, en hoewel er op 25 Februari nog m i x t u r e n werden bijgevoegd, overleed Kapitein Does reeds des nachts. De zorgen aan hem besteed, waren tevergeefs geweest.

De apotheker kreeg nu nog de beste leverantie, want ongeveer vijftien gulden aan ‘excellente kruyden’, werden noodig geacht, zoowel om het lijk van binnen te vullen, als om het naar den eisch des tijds, te balsemen. De rekening van den apotheker klom dan ook tot een bedrag van 36 gulden en 2 stuivers.

Sr. Staes Staeszoon, de glazenmaker, had in overleg met den dokter, wien de ziekte zeer bedenkelijk voorkwam, terstond een bode naar den Bosch gezonden, om des Kapiteins halven broeder Jan, die op het fort Crevecoeur lag, te doen ontbieden, voor welk bodeloon hij 2 gulden 10 stuivers voorschoot.

Omtrent dezen Jan, die deel uitmaakte van de bezetting, nadat Prins Frederik Hendrik 's Hertogenbosch en ook het fort had genomen, valt niet veel te vertellen.

Zelfs zou men haast gaan twijfelen of hij wel geboren was, - dat in die dagen gelijk stond met gedoopt, omdat men wel het doopen, maar niet het geboren worden der kinderen, in de registers boekte, - indien niet Dominee ‘Cornelis Poudroyen, Bedienaar des Goddelijken Woordsop het fort Crevecoeur,’ had willen getuigen, ‘dat seeckere geloofwaerdige personen geattesteert ende verklaert hebben,’ dat Jan Does is geboren 4 Mei 1619, welke getuigenis niet van noode zou zijn geweest, ‘als voor desen ordinair kerckenboeck van de dooplingen was ghehouden geweest.’

Aan welke ziekte was Kapitein Does gestorven?

Voor de hand ligt, dat hij aan een koliek is bezweken!

Of hij zich die ziekte op den hals heeft gehaald door de ‘24 kanne biers à f3. -, die gedroncken wierden met sijn geselschap,’ zooals uit een verschotbriefje blijkt, valt niet te zeggen. Als het gezelschap niet al te groot is geweest, zou men het haast gelooven, maar.... van de dooden niets dan goeds!

Trouwens in de eeuwen, welke achter ons liggen, hielden de menschen er heel andere magen op na, dan tegenwoordig; men dronk bij alles, en op alles; er werd gedronken als men geboren werd; dan volgde het doopmaal; het huwelijk; de buurt-, gilde- en schuttersfeesten; en eindelijk dronk men eens zooveel als er iemand gestorven was. Alleen men dronk dan zelf niet mede.

Het kan dan ook geene bevreemding wekken, dat de derde post op het verschotbriefje van Staes luidt: ‘Soe haest hij doot was, liet ick innecomen, ten

minsten kosten, voor sijn volck, een half vaten goet bier, op dat (mijns oordeel) alles suinich worden overleyt, costende 4 gulden en 16 stuivers.'

Een schrille tegenstelling met dat bier is hetgeen nu op de nota volgt: 'Verschoten aen Betstroo waerop dselve Capiteyn bij sijn leven ende naer desselfs doot rustede à 1 gulden 4 stuivers.'

De droevige plechtigheid van het oudtijds zoo onkiesche 'ontwaden' of uitkleeden, en het daarop gevolgde 'kisten', geschiedde, als gewoonlijk, bij avond. Er werd 'als doen 4 pond kaersen verbruyckt, à 22 stuivers.' De personen, die het werk verrichtten kregen samen vier gulden.

Het 'waylaken van dselve Capt. zal: waer in hij in de kist lach, mitsgaders voor een linde slaepmuts ende hoofdkussentge, onder sijn hooft,' kostte 6 gulden.

Eigenaardig is het, dat het in dien tijd ook gebruikelijk was, om, ten koste van de nalatenschap, het toilet van de gedienstige geesten van den overledene een beetje op te knappen of aan te vullen.

Zoo werden 'betaelt voor twee paer schoenen gemaeckt ten behoeve van den Heer Capt. zaliger meyt ende knecht tsamen 3 gulden 16 stuyvers'; bovendien ontving de knecht nog een spiksplinternieuwe 'premier', nog al zeer fijn van stof, want hij kostte 2 gulden 12 stuivers.

Een uitgebreide kring van kennissen buiten 's-Gravenhage had Kapitein Does niet, want er was slechts 'een halff bouck papier van vier stuyvers nodich voort maecken van de rouwcedullen als anders.'

Een deftig man was hij echter wel, want er komt ook een postje van zestien stuivers op de nota voor: 'Betaelt voor houvasten (krammen) en spyckers die gebruyckt wierden tot het spyckeren van desselfs Capiteyns Za: wapen in de huysinge van Staes.'

Het was toch in voorgaande eeuwen onder deftige lieden gebruikelijk, om het wapenbord eerst in de rouwkamer, en op den dag der begrafenis boven de voordeur op te hangen; daarna werd het afgenomen en vooruit gedragen, terwijl het dan weder in de kerk werd opgehangen, doch niet altijd, want voor eene dergelijke ijdelheid moest later een hoog recht betaald worden.

Somtijds werden twee wapenborden daartoe gemaakt, en wanneer de overledene geen nabestaanden achterliet, werd het wapenbord boven het graf gebroken.

De begrafenis, welke plaats vond op 1 Maart werd gedirigeerd door 'd' Heer Overste Wens'. Het was Matheus Wens, overste Bouwmeester, in dienst van de kroon van Zweden, die o.a. 27 Maart 1641, een huis bewoonde in de Wagenstraat, aan de oostzijde.

Op zijn last leverde zekere Johannes Blommertier, wijnkooper, voor de begrafenisplechtigheid 80 stoop bordeaux à 8 stuivers de stoop; de accijns was er niet onder begrepen; daarvoor werd betaald twintig gulden, en bovendien 10 stuivers aan de 'kraankinderen', de bier- of wijndragers.

Staes zelf, de hospes van Kapitein Does, had reeds 8 stoop witten franschen wijn doen leveren, met den impost voor vijf gulden vier stuivers.

Er viel dus heel wat te drinken.

Lijkbezorgers, dragers en de familieleden kregen rouwhandschoenen, die de 'fransche kramer' in het Halsstraatje, toenmaals de Kalverstraat van 's-Gravenhage, ten getale van 26 paar leverde à 8 stuivers het paar, alsmede het 'rouwgoed,' waardoor zijne rekening 'monteerde' tot ruim honderd gulden.

Indien er een testament ware geweest, had, zooals toen gebruikelijk was, de testateur in den aanhef er van, om eene eerlijke begrafenis gebeden.

Voorwaar, die werd hem gegeven, zonder dat hij dien wensch schriftelijk had uitgedrukt.

Luisteren we slechts naar de 'cedulle' van Pieter Cornelis van der Burch, koster van de Groote Kerk, welke na afloop werd ontvangen, en in den familiekring voorgelezen:

'In den eersten geluit drie posen; elcke poos vyer gulden thyen stuvers; de kerck haer recht compt	13. -
'vant graf te opene; de kerck haer recht	24. -
'vant graf te maken ende het lijck begraven, soo dat behoort	4.10
'vant graf toe te leggen met de tegelen.	0.10
'van de baer met de stocken te swarte ende te brengen	0.12
'voor het wapen op te hangen in de kerck	0.16

Dit laatste was, evenals dat, hetwelk volgens den post voor 'houvasten en spijckers', ook in de sterfkamer was opgehangen, vervaardigd door Harmen Grevesteyn, schilder. Hij ontving voor beide 24 gulden.

De rekening van den schrijnwerker of kastenmaker leert, dat deze de lijsten en de paneelen, voor de wapenborden had geleverd, waarvoor hem kwam ruim negen gulden. Hij was daarmede echter niet betaald, want voor 't ophangen en het leveren van twee ronde stokken, ontving hij nog een gulden en zeven stuivers.

Van militaire honneurs aan den overledene, in zijn rang als Kapitein, bewezen, lezen we niets; toch werden op het rouwkleed, dat over de kist lag, vastgehecht een houwer (degen) en de sporen, als kenteekenen van des kapiteins waardigheid. De nota van den wapensmid zegt:

'Een vergult geweer (zijdgeweer, sabel of degen) gemaeckt met een fluweelden schee, met een paer vergulden spooren met leeren en sijn toebehooren 18 gulden.'

De kist was van eikenhout; hij werd voor den billijken prijs van 16 gulden geleverd; de schroeven kostten 2 gulden 10 stuivers.

Zeer eigenaardig is de biddersrekening, welke aldus is gesteld:

'Rekening van weegen het begraeffenisbidden over Kapiteyn Does:

'vooreerst geleevert over de kist een onderkleet met een bovenkleet	5. 0.0
'noch geleevert 24 roumantels 10 omt lijk te dragen als voor de vrienden die voor ginggen komt	9.12.0
'voor de huyer van kannen en glasen met 4 roomers die vermist zijn komt	0.16.0
'het salaris voor Jacob Jausz	5. 0.0

‘ytem voor Davydt de Bruyn	5. 0.0
‘voor het wapen te dragen komt tot diskretey	1. 0.0

Met de honderd gulden aan rouwgoed kwam men nog niet vrij, want 2 kleermakers moesten broeder Jan, en zijn huishouden, plus de meid, gedeeltelijk in 't pak steken, waarvoor 22 gulden en 2 stuivers werd betaald aan maakloon.

Michiel Bartram leverde deze rekening in:

'in den eersten gemaeckt een swarte laecken borstrook overal met gallon geboort ende gevoert voor sijn meijt Lijsebedt	1.10.0
'noch gemaeckt een swarte laeckensche Rock volgevoert voor deselleve	2. 0.0
'noch een rouwambuis voor de Capiteyn sijn broeder	3. 0.0
'noch gemaeckt een roulijffken voor sijn huysvrouw	1. 4.0
'noch het baeye kleet aen mlkander genaeyt daer het waepen voor hanckt	0. 5.0

Een andere kleermaker maakte o.a.: 'in den eersten een laeckens cleet met eenen mantel, gevoert met baey', voor zes gulden.

Aan laken, baai, enz. werd bovendien nog 44 gulden uitgegeven.

Het rouwlaken, dat over de kist hing. 'een nieuw laken van anderhalff scheel', werd nadat het gebruikt was, gewasschen, - zeker om alle besmetting te weren, - en daarna aan het Weeshuis geschonken. Het kostte alles en alles 18 gulden.

Ook de liefdadigheid zat voor.

'Betaelt,' werd o.a. 'aen alle de arme luyden, die geene ontrent de kerck 't lijck waernaemen ende een aelmoes versochte eens,' drie gulden, en 'ten proffijte van de arme wesen aen de jongers, die mette busse ten profijte derselver stonden aen de kerckdeur,' eveneens drie gulden.

De 'Luers (klokkenluiers) ende de respective Dienaers van den Hove van Hollandt ende van den Heer Bailliuw', kregen een drinkpenning van vier gulden.

Blijkens den post van den wijnkooper, zooals zoo straks is vernomen, werd er op de begrafenis meer gedronken, dan gegeten. Een doodmaal schijnt niet gehouden te zijn, waar anders nog al voor werd gebraden en gezoden. Slechts twee gulden en zes stuivers werd uitgegeven aan 'wittebroot, koeckjes, peper ende zout.'

De peper en het zout klinken al zeer vreemd, 't Is waar, tegenwoordig gebruikt men mosterd bij het bier, maar zij zullen toen wel klaren wijn hebben geschonken, die niet behoefde gekruid te worden. Wellicht was er koud vleesch bij het brood gediend. Doch het is goed, dat er altijd wat te vragen en te gissen blijft.

Broer Jan kwam met 'desselfs huysvrouw, knecht ende meyt', van Crevecoeur over, en bleef veertien dagen. Hij was niet in een 'Herberg' gegaan, maar verteerde bij Staes, op de kamers van zijn overleden broeder, gedurende dien tijd 43 guldens. Een matige prijs; man, vrouw, meid en knecht, zoo door elkâar genomen 75 cents daags.

Een zeer curieus voorval had er tusschen het overlijden en het begraven van den Kapitein nog ten huize van Staes plaats, dat wel verdiend vermeld te worden. Het grapje kostte honderd gulden.

Wat nu was gebeurd?

Laten we de in het oud-Hollandsch geschreven en daardoor zoo karakteristieke memorie laten spreken, bij monde van de pen van Staes, des Kapiteins hospes.

‘Rekene noch voor schade, die de selve persoonen, (broer Jan en zijn huishouden), soo nu en dan gedurende d'selve tijt, (14 dagen), hebben gepleecht. Eerstelicken, dat sij mij t'ongebruijck ofte gebroocken hebben een corf spiegelglas, mitsgaders dat derselver meyt, 't bloet, tgeene den voornoemden Capiteijn zaliger bij (door) de barbier, (barbier en chirurgijn, was één in die dagen), was affgelaten, (ten dienste van het balsemen), gesettet hadde achter in mijn huyssinge, alwaer mijn hont, t'alle ongeluck, quam ende at'et, ende daeraf dol wurde, ende ons beet, soodat wij genootsaeckt waren, te weten: Ick, mijn kint, knecht ende jongen, op Scheveningen te laten doopen, ende d'oncosten van dien gedragen.’

Die dollehondsbeten doen de deur dicht. Men was in die dagen nog al erg met dolledranken en dollekruiden in de weer. Wat dat ‘doopen op Scheveningen’ betreft, doet denken aan een soort geestenbezweren. Hoe het ook zij, het was een lastig geval, en jammer genoeg is het, dat de naam van den ‘dooper’, den voorlooper van Pasteur, is achterwege gebleven.

Staes voegde nog iets aan dat postje toe, namelijk: ‘voor 't vuijl ende weder schoon maken sijner huijsinge; kamerhuijr; tijtversuijm voor hem, sijn knecht ende jongen; stilstant van den winckel; dach en nacht te waken, enz. enz.’

En voor dat alles trok hij uit honderd en vijftien gulden, maar de post werd te hoog geacht en hij moest tevreden zijn met de ronde som van honderd gulden.

Van den hond, die 't bloed at van kapitein Willem Does, zaliger, wordt niets gezegd. Hij zal wel ter dispositie van den ‘hondenslager’ zijn gesteld, slager hier niet in den zin van slachten, maar van slaan, doodslaan.

Voegt men nu bij al de reeds genoemde uitgaven vijftig gulden voor de dienstmaagd, en dertig gulden voor den knecht, alsmede vier en twintig voor den Notaris, voor salaris en het opmaken van den boedel, dan kostte het drie dagen ziek zijn, sterven, afleggen en begraven van, en drinken, eten en rouwdragen over Kapitein Willem Does, of naar den eisch dier dagen, beter uitgedrukt, ‘de doodschulden beliepen’, een som van zeven honderd acht en twintig gulden en zes stuivers.

Een eerbiedwaardig cijfer als men bedenkt, dat de waarde van het geld in onzen tijd, ongeveer vertiendubbeld is, en de geheele inboedel slechts zeven honderd een en dertig gulden en zes stuivers opbracht.

De verkooping werd den 20en Maart op het stadhuis gehouden. Er ging nog ongeveer 50 gulden af voor het recht van den vendumeester, voor den ‘uitroeper’, den kruier, den oplegger, den priseerder, enz., enz. Legio was hun naam.

De verkoop dekte dus niet geheel de begrafenis; van daar dat enkele posten moesten verminderd worden.

Broer Jan, stak er niets bij op. Hij was veertien dagen in 's-Gravenhage geweest, met vrouw, meid en knecht, en zoo iets beteekent heel veel, als men op het fort Crevecoeur moet resideeren.

Doch dit moet tot zijn eer gezegd worden; hij heeft niet beknibbeld op de begrafenis van Willem Does zaliger.

Diens ziele ruste in vrede!

DEN HAAG.

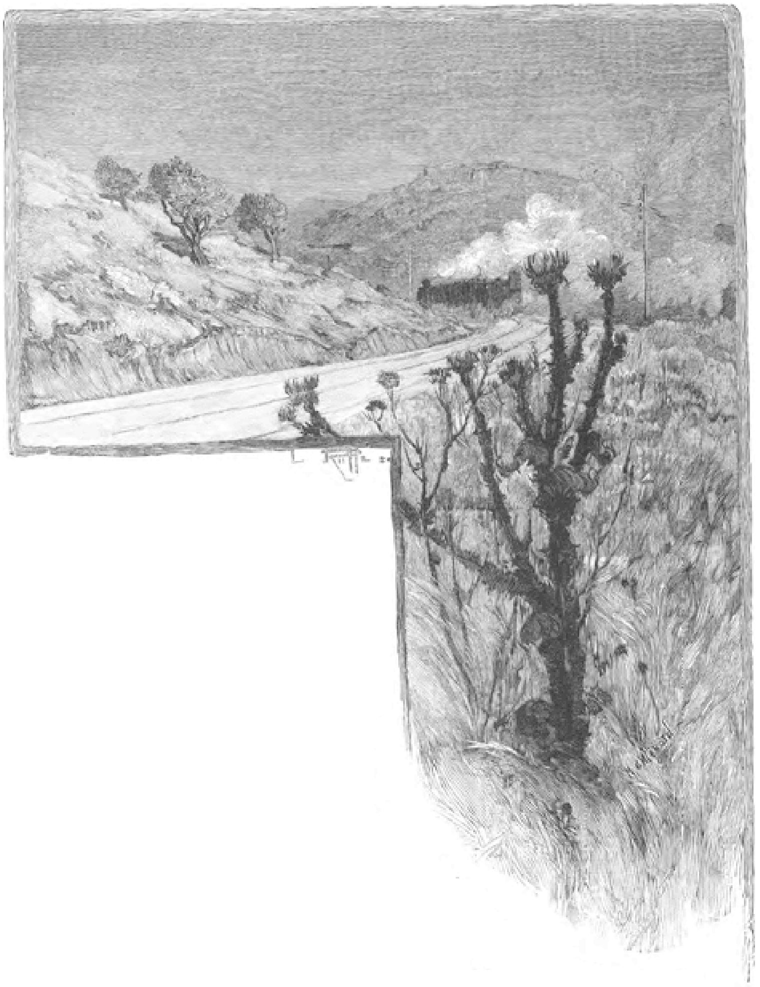

Onder den sneltrein.
Naar het Fransch van Antoine Albalat,
door Amstelaar.

Voor de deur van het baanwachtershuisje, waar Françoise zich heeft neergezet in de schaduw der achter haar opkronkelende wingerdranken, trilt de grond onder eene van verre komende dreuning. Het jonge meisje, blootshoofds en met een roode jurk aan, legt haar werk op een bank en gaat naar den slagboom, om bet signaal te geven aan den trein, die als een zwarte stip tegen den horizont afsteekt. Onwillekeurig bevend, naarmate de trein naderbij komt, en met eene hand hare vlag zwaaiende, ziet Françoise de locomotief al grooter en grooter worden, terwijl zij daar langzamerhand uit de verte nadert, blinkend met gouden glans, als een snuivend monster, voorafgegaan door een machinalen roffel op de rails. Plotseling vliegt de trein voorbij, als een ijzeren orkaan, en het jonge meisje, met de ellebogen op den zwaren slagboom leunend, ziet in een wolk van stoom den machinist, die zich even naar voren buigt en haar met de hand een groet toewuift. Hij had een pet op en een blauwen kiel aan; zijn gezicht was zwart, en de slippen van zijn halsdoek fladderden breeduit in den wind. Het is een groote jongen, met heldere oogen, het gezicht omlijst door een blonden baard, die er een uitdrukking van buitengewone zachtheid aan geeft. Françoise

voelde zich zeer gestreeld door den glimlach van den jonkman, die als een bliksemschicht verdwenen is en dien zij nog nakijkt in het kleine witte rookwolkje, dat ginds langs den hemel wegdwarrelt.

Het huisje ziet er weer even somber en droefgeestig uit, zooals het daar staat, midden tusschen de velden, in zijne doodsche eenzaamheid, die zich langs de vier rails, glinsterend in het zonlicht, tot in eene onafzienbare verte verlengt. Men hoort opnieuw de rivier stroomen en de kippen tusschen de rozestruiken kakelen. Het meisje gaat zuchtend den slagboom opzetten en de seinvlag oprollen, waarna zij hare naald weer ter hand neemt, zich in bet prieel neerzet en met haar naaiwerk voortgaat, in afwachting

dat haar vader thuiskomt, die in het dorp eetwaren is gaan koopen.

Tweemaal 's weeks lette zij zoo nauwkeurig op de nadering van den trein. Daar de machinisten alle dagen van reisroute wisselden en de Maatschappij hen soms ver over de grenzen stuurde, merkte Françoise met verbazing op, dat zij zoo dikwijls denzelfden machinist op de locomotieven zag, en vernam zij toen dat deze jonkman, die de persoonlijke protectie van den directeur genoot, verlof had gekregen om op de Nice-lijn te blijven, zoodat hij zijne oude, gebrekkige moeder niet behoefde te verlaten, die te Marseille woonde. Zij bewonderde zijne groote, eerlijke oogen, de levendige trekken van zijn gelaat, dat zelfs door den rookdamp en het steenkolenstof niet misvormd werd.

Van zijn kant voelde de jonkman zich aangetrokken tot dit achttienjarige meisje, het liefste baanwachtstertje van heel de lijn; en uit eene wederkeerige nieuwsgierigheid, uit eene wisseling van glimlachjes, uit hunne gelijktijdige aanwezigheid op dezelfde uren, was eene zonderlinge liefde geboren, een mengeling van kortstondige verschijningen en langdurige afwezigheden. Met haren vader alleen op dezen weg, waar slechts boerenkarretjes voorbijkwamen, werd het wachten op den machinist de voornaamste, de éénige bezigheid van het jonge meisje. Zij dacht aan hem terwijl zij hare kousen zat te breien, terwijl zij hare kleederen verstelde, terwijl zij graan voor de kippen strooide, terwijl zij water uit den put schepte, of haar waschgoed onder de populieren te drogen hing.

Daar zij nog niets van de wereld afwist en van kindsbeen af gewoond had onder het dak van het wachtershuisje, gevoelde Françoise voor dezen jonkman, die haar in een rookwolk verschenen was, de eerste liefde haars levens. Heel de beschaafde wereld was voor haar samengevat in het rollen der treinen, waarnaar zij met belangstelling luisterde wanneer zij bestuurd werden door haren knappen machinist. Waar gingen zij heen, die treinen? Waarom reisde men? Zij - zij reisde nooit; zij bleef altijd en immer op dezelfde plaats, evenals een standbeeld. Die ijzeren sporen, die als strooken spiegelglas flikkerden, waar eindigden zij? Te Marseille, te Lyon, verder nog, in geheimzinnige oorden, waarvoor hare verbeelding begon te duizelen.

Om hem in de broodwinning ter zijde te staan, had zij in den laatsten tijd haren vader vervangen, die voor zich het ruwe werk had gehouden en de verzorging van den tuin, waarvan de opbrengst, dank zij den noesten arbeid, bijna voldoende in hunne behoeften voorzag. De boeren beweerden, dat de baanwachter een spaarpotje had en er volstrekt niet zoo slecht aan toe was, als men wel zou denken. De oude Roure, een gewezen soldaat, een door en door braaf man, met een paar groote knevels en een politiemuts op, - de oude Roure aanbad zijne dochter, die hem, zooals men zegt, wel om den vinger kon winden en van hem gedaan kreeg wat zij wilde; maar met zóóveel lieftalligheid en zachtheid ging zij daarbij te werk, dat hij zich verbeeldde haar te bevelen, terwijl hij haar gehoorzaamde. Zij werd alleen boos als er voorwendsels verzonnen moesten worden om hem van den trein weg te krijgen wanneer de machinist voorbij zou komen, alsof hij kwaad zou gedacht hebben van hunne in vliegende vaart gewisselde glimlachen en groeten. ‘Vader, ik zal de erwten maar eens gaan begieten... Zou ik de kropslâ gaan snijden? Ik moet toch eens even gaan zien of de konijnen wel gras hebben.’ En dan antwoordde hij dadelijk: ‘Wel neen, dat is mijn werk! Houd u liever met de seinvlag bezig, en vergeet niet dat de sneltrein voorbij moet komen.’ - ‘Ja, vader!’ - En dan ging hij den tuin in en dacht hij bij zichzelf: ‘Wat een beste meid toch! Zij doet alles wat ik wil.’

In het begin der maand Juli kreeg Françoise van haren vader verlof om naar de dorpskermis te gaan, vergezeld van een boerinnetje uit den omtrek, dat haar 's middags kwam afhalen. Mooi uitgedost in hun Zondagspak, wandelden zij den straatweg langs, die evenwijdig met de spoorbaan liep, en gingen zij nu en dan aan den kant van een weiland een poosje zitten, om adem te scheppen. De punten van den zakdoek, die haar hoofd tegen de zon moest beschermen, met de tanden vasthoudend, trok Françoise van tijd tot tijd den rand van haar japon een eindje op, om de mooie schoentjes te bekijken, waarmede zij straks zou dansen; en terwijl hare vriendin bloemen plukte, dacht zij in weemoedige stemming aan dien machinist, die daar ginds in eene onbekende stad woonde en misschien achter haren rug den spot met haar dreef en alleen uit tijdverdrijf eens tegen haar glimlachte; en zij vond nu, dat zij veel verstandiger gedaan zou hebben met niet aan hem te denken. De zon koesterde en stoofde de bladstille lucht. Men kon het borstje der krekels op de boomstammen zien trillen...

Toen zij in het dorp kwamen, vonden zij er een huishouden van Jan Steen. Overal was men aan 't zingen en aan 't bierdrinken; er liep een koopvrouw met koek rond. en twee anderen verkochten suikererwten. O, het was zoo'n prachtige kermis! De groote trom dreunde dat het een aard had op het marktplein, waar de dorpsjeugd in haar Zondagstooi rondsprong onder de groenende denneboomen dezer danszaal van ongekorven hout. Van alle kanten liep men op de beide jonge meisjes toe; maar juist toen zij een contre-dans wilde aannemen, dacht Françoise te bezwijken van blijden schrik. Zij had haren machinist ontdekt, daar ginds, tegenover haar, met een pet op en een lakensch buis aan; er was nu geen spoor van roet of vuil meer op zijn gezicht, dat door zijne groote blauwe oogen verhelderd werd. Hij streek werktuigelijk met de hand over zijn mooien blonden baard, terwijl bij al dat vroolijke volkje daar zoo zag rondhuppelen. - Hij hier?! Hoe kon dat? En waarom? Zij deed geen moeite om het geval te begrijpen; zij stond op.

Daar zij hem nooit anders gezien had dan in zijn blauwen kiel, kon zij hare oogen niet gelooven nu zij hem zoo netjes gekleed zag; zij liep langzaam het marktplein rond, en hoe geweldig haar hart ook klopte, had zij toch den moed om achter hem te gaan staan, verbaasd omdat zij niets had kunnen antwoorden indien men haar had aangesproken. Toen hij zich omkeerde, kreeg zij een kleur en sloeg zij hare oogen neder, alsof al de kermisbezoekers haar aankeken. De jonkman kwam naar haar toe, en na

haar gegroet te hebben, bood hij haar zijn arm aan. Zij liet zich medevoeren, zonder iets te zeggen, en kwam eerst weer wat op haar gemak, toen zij zich gedragen voelde door den wervelwind van den wals.

Nadat de dans geëindigd was, nam hij haar mede om wat limonade te gaan gebruiken in een prieel, waar zij met haar glas in de hand naast hem ging zitten, en zich frissche lucht toewuifde met haren zakdoek, dien zij met kleine, loome slagjes tegen haar gezicht tikte. Elken keer als hij zijn glas op het tafeltje neerzette, sloeg zij hare oogen neder en glimlachte zij met de hoekjes van haren mond, die zoo rood was als een pioenroos. Het kuiltje dat zij in elke wang had, gaf iets kinderlijks aan haar gelaat, in weerwil van hare prachtige, landelijk weelderige vormen, waarmede zij een uit de lijst getreden Rubens geleek. Toen zij allengs hare zelfbeheersching had herkregen, gaf zij hem eindelijk antwoord op zijne vragen en begonnen zij vertrouwelijk met elkaar te babbelen, zonder echter een van beiden een woord van liefde te reppen. Vervolgens wandelden zij samen het dorp uit, zetten zich daar onder een vijgeboom neer, en na elkaar hunne eerste ontmoetingen op den weg herinnerd te hebben, vertelden zij over en weer een uur lang allerlei onbeteekenende dingen, die een geweldigen indruk op hen maakten.

De sprinkhanen begonnen zich onder de struiken schor te schreeuwen; de avondwolken dreven langs den hemel, als mousselinen golven; het uit de verte dof klinkende gebombam van de groote trom gaf een zweem van beweging aan de landelijke stilte, - toen er plotseling een schril gefluit door de lucht snerpte. Oho! hij kon nu gerust voorbijgaan, de trein; dat kon hem op 't oogenblik niets schelen! Na opgestaan te zijn om te vertrekken, bood de machinist aan, haar thuis te brengen, maar daar wilde zij niet van hooren: ‘Neen, Louise wacht op mij; daar zouden maar praatjes van komen!’ En toen hij haar smeekte, dan nog een oogenblikje te blijven, antwoordde zij met een boos gezichtje, terwijl zij de brandnetels uit haar japon trok: ‘Neen, gij kunt mij gerust gelooven, dat kan ik niet doen... Vader zou mij beknorren!’ Nu hij zag dat zij niet van haar besluit was af te brengen, nam hij hare handen in de zijne, hield ze tegen zich aan en drukte een kus op hare wang, even maar, met de punten van zijne lippen, juist ter hoogte van het kuiltje. Zij liet hem begaan, in de lievigheid der emotie haren mond gesloten houdend en droomerig in de verte starend; en toen, zich uit zijne handen losmakend, liep zij zoo hard als zij kon weg.

Een kwartier later sloegen de beide meisjes weder samen den weg in, die langs de spoorbaan liep en dien zij weldra verlieten, Louise om naar hare boerderij terug te keeren en Françoise om naar haar huisje te gaan, waarboven het licht naar alle kanten wijd uitstraalde. Hoog boven de ritselingen van het gras en de geluiden der insecten deed de nacht den smallen sikkel der wassende maanschijf scherp afsteken tegen de zwartblauwige lucht, waarin het fladderend gewiek der vleermuizen suisde. Nog heel en al van streek door deze ontmoeting, dacht Françoise nog altijd aan dien mooien jongen, die zoo achtenswaardig was, o zoo fatsoenlijk!... en reeds vroeg zij zich af of zij hem niet verkeerd beoordeeld had, - toen er een schaduw van achter een boom opdoemde en regelrecht op haar af kwam.

Het was Isidore, de zoon van een boer die aan den anderen kant der rivier woonde. Hij was een landlooper en een luiaard, betrokken in een onlangs behandelde leelijke strafzaak en tweemaal veroordeeld ter zake van diefstal, - en nu besteedde hij meestal zijn tijd met in den omtrek van het wachtershuisje te zwerven, om Françoise te zien, op wie hij verliefd was. Het meisje had zich voorgenomen, te doen alsof zij hem niet

zag, want zij haatte hem, en zijne aanwezigheid, in dit late avonduur, op deze eenzame plaats, joeg haar vrees aan. - ''Navond, Françoise!' - Zij had al haren moed noodig om bedaard te antwoorden: 'Goeden avond, Isidore!' - Het was een groote jongen, mager, met lange beenen, een langen hals, en een baardeloos gezicht, norsch en wantrouwend van uitdrukking, als een op heeterdaad betrapte strooper. - 'Ik kom óók van de kermis,' zeide hij. 'Wil ik je thuisbrengen?' - 'Neen, dankje! ik heb niemand noodig.' - Hij keek haar met een grijnslach aan: 'Ben je bang voor de jongens?' - Zij hield zich dapper en antwoordde: 'Dat kan er naar wezen!' - En hij weer: 'Ik geloof dat je er vandaag een ontmoet hebt, voor wien je niet bang was, hè? Als die je eens vroeg om je thuis te mogen brengen, zou je niet weigeren... Ik zag wel dat geflikflooi onder den vijgeboom!' - Françoise verdubbelde hare schreden, voortdurend de oogen gevestigd houdende op het roode licht, dat haar scheen te ontvluchten, en al loopende mompelde zij: 'Je weet niet wat je zegt! Laat mij met rust!' - Doch hij had haar met zijne lange beenen spoedig ingehaald en sprak nu duidelijker. 'Ik bedoel je machinist! Denk je soms dat ik hem niet ken? Ik zal den een of anderen dag nog wel eens een appeltje schillen met dien vent, daar kan hij staat op maken!' - Françoise, hoe langer hoe angstiger wordend, begon onder het loopen hardop te schreeuwen: 'Vader! vader!' Maar zij hoorde niets anders dan de sprinkhanen, die haar in de ooren gonsden, het geritsel van hare japon en de voetstappen van Isidore, die haar bleef volgen en haar telkens toeriep: 'Hij zal je niet trouwen, je machinist! Je bent volstrekt geen meisje voor hem... Maar ik, ík zal je trouwen, als je maar wilt!' - De gedachte, dat zij de vrouw van dezen landlooper zou moeten worden, deed haren angstig snellen loop bijna tot waanzin stijgen, en inmiddels bleef het meisje aanhoudend schreeuwen, om de stem dier nachtmerrie te smoren, die achter haren rug bleef roepen: 'Als je mij niet wilt hebben, zal niemand je hebben, hoor je! En die machinist van je - als die je nog langer blijft naloopen en zoete woordjes geven, zal het hem leelijk opbreken! Je kunt nu wel ophoepelen!...' - Hij bleef staan. Alleen de vrees voor den ouden Roure had hem belet, Françoise verder te vervolgen.

Toen de oude man den volgenden dag bezig was zijn hout in de schuur te dragen, zag hij Isidore aankomen, met het houweel over den schouder, en den slagboom overstappen. Vader Roure hield even op, en met de beenen wijd uiteen staande, de politiemuts op één oor, riep hij hem toe: 'Hola! zeg eens, deugniet! ik moet je verzoeken je bedaard te houden en mijne dochter niet langer lastig te vallen. Je

zoudt er berouw van kunnen hebben. Françoise is geen spekje voor je bekje! Knoop dat maar terdege in je oor!' De ander ging zijns weegs, maar snauwde toch op nijdigen toon, als een hond die blaffend van zich afbijt: 'Er is geen mensch die om je dochter vraagt!' - De oude man hief het hoofd op, om hem te beduiden dat hij zich uit de voeten kon maken: ''t Is goed! Laat ons met vrede!'

Juist dien eigen avond zou de machinist voorbijkomen, en daar zij gereed waren om zich aan tafel te zetten, wilde de oude man zijne dochter niet in hare bezigheden storen. 'Het is nacht! Blijf maar liever hier!' - 'Neen, neen, ik zal wel even gaan; ik doe het heel graag... Houd liever hier een wakend oogje op de soep en gooi nog wat kolen op het vuur.' - Zij nam de dienstlantaarn en ging naar buiten. Flonkerend achter hunne lenzen, wierpen de beide oogen van het monster een driehoek van voortvliegend licht op den weg. Terwijl de trein voorbijschoot met zijn dof geknars van wagenassen en zijne stoomvlokken, zag zij dat de machinist zich naar voren boog en baar iets toewierp. Hij was reeds ver weg en men kon niets meer zien dan de drie roode lantaarns van den laatsten wagon, toen zij de geheimzinnige zending opraapte en openvouwde. Het was een bouquet. Zij verbergde de bloemen onder haar boezelaar en kwam weder binnen, met een van blijdschap overvloeiend hart, zonder te denken aan Isidore, die haar bij den slagboom stond te bespieden. 'Vader,' zeide zij, 'alles is in orde: het signaal, de klink en de tuindeur.' - 'Heel goed,' sprak de oude man; 'je bent een beste meid!'

Van dit oogenblik af leefde Françoise in die aanbiddelijke overspanning der eerste liefde, die de eenzaamheid van twintigjarige harten bevolkt met droombeelden. De machinist scheen dit avontuur ernstig op te vatten, ofschoon hij een zonderlinge manier had om haar het hof te maken: hij blies soms onverhoeds den stoom op Françoise af, deed haar hooren en zien vergaan met de fluit der locomotief, of ging op de treeplank der machine staan zwaaien met zijn zakdoek, eene onvoorzichtigheid die het meisje altijd met angst en schrik vervulde.

Als de trein verdwenen was, vond Françoise hare verlatenheid nòg doodscher, en mistroostige gepeinzen volgden op deze korte oogenblikken van geluk. Wat haar het meest tegenstond, was de voortdurende aanwezigheid van Isidore, nu eens onder de boomen zittend, dan weer met zijn voorhoofd leunend tegen de slagboomen, om het huis te bespieden, vanwaar hij zich altijd stilzwijgend verwijderde zoodra de oude Roure maar van verre een dreigende beweging tegen hem maakte. Als zij in den tuin hare groenten sneed of in de openstaande huisdeur hare aardappelen zat te schillen, kon zij er zeker van zijn, hem hier of daar achter de struiken op zijne hurken te zien zitten. Lui en onverschillig als hij was, altijd loerend of hij iets kon grijpen of vangen, zich verslingerend aan de gemeenste straatmeiden, leidde hij het leven van een losbol en een zwerver, dat de boeren met ergernis en de meisjes met schrik vervulde. Françoise kon hem alleen ontwijken door de vlucht te nemen naar hare kamer, de éénige plaats waar zij den vrijen loop kon laten aan hare droomen.

Door voortdurend aan haren machinist te denken, begon zij op 't laatst de onmogelijkheden van zulk eene liefde in te zien, en dit maakte haar dikwijls wanhopig. Te trouwen met een man die zulk een mooie betrekking bekleedde, zij, een baanwachtster, dàt kon niet wezen, dat begreep zij wel, en zij boog haar hoofd over haar naaiwerk, terwijl zij herhaalde wat Isidore haar gezegd had: 'Je bent volstrekt geen meisje voor hem!' Ja, een meisje dat nergens toe deugde, goed om soep te koken en vuil goed te wasschen! Alleen had zij geleefd, alleen zou zij blijven, afgezonderd

van de wereld, door de wereld veracht. En het moest toch zoo heerlijk wezen, een jonkman te hebben die u liefheeft, die u in zijne armen neemt, aan wien men al zijn verdriet en al zijne gedachten vertelt! En hare droefheid van zich afschuddend, snelde zij naar den trein, om haren machinist weer te zien en dien bedwelmenden steenkolengeur in te ademen, die haar hart versterkte.

Op zekeren namiddag, tusschen tweeën en drieën, terwijl haar vader op zolder bezig was zijn gereedschap op te knappen, zat Françoise, met haar pink in de hoogte en den draad met hare tanden afbrekend, te naaien achter de ruiten van hare keuken, waar zij tegen den barren noordwestenwind beschutting had gezocht. Van hare lange eenzame dagen was deze wel de droevigste. Eene kinderachtige mistroostigheid pijnigde haar hart, terwijl zij luisterde naar het klagende geluid van den wind, die tot onder de deur kwam doorblazen in zijne verwoede uitvallen, welke het huisje bombardeerden. Toen zij het zand van het tuinpad hoorde kraken, ging zij naar buiten, om te zien of de slagboom wel goed gesloten was, of dat de lange Isidore soms voor het venster stond. Maar er was niemand buiten. De stormwind deed de zonnestralen dansen, gaf een misvormd voorkomen aan de landerijen, havende de boomen en knakte zelfs de grasscheutjes. De telegraafpalen trilden als harpen; de porseleinen isolators floten als locomotieven. Een rukwind maakte het geheele kapsel van het meisje in wanorde, deed hare rokken tegen hare beenen slaan en dreigde haar omver te werpen. Toen zij zich omkeerde, gaf zij een gil: daar stond haar machinist, vlak voor haar, hartelijk lachende over hare verbazing en zijn pet met de hand vasthoudende, om den wind. Bij haar aan huis te komen! Hoe vreeselijk onvoorzichtig! ‘Mijn vader is thuis! Ga toch heen! Hij zal ons hier bij elkaar zien.’ Hij antwoordde met een glimlach: ‘Maar daar kom ik juist voor! Ik wilde hem spreken, uwen vader.’ En hij volgde Françoise, die in hare verlegenheid uit alle macht haren vader ging roepen, alsof hij verscheidene kilometers van haar af was; en toen, beschaamd omdat heur haar los om haar hoofd hing en zij zoo slecht gekleed was, nam zij de vlucht naar hare kamer, om zich wat op te knappen. Het was een armoedig vertrekje, met witgekalkte muren, zonder eenig ander meubilair dan een latafel met een spiegeltje er boven, dat haar dezen dag goeden dienst bewees. Met een hoogroode kleur, zich door haar ongeduld telkens in de vingers prikkend, had zij spoedig heur haar gestrengeld, hare vlechten opgestoken, en hare zwarte japon aangetrokken. Onder welk voorwendsel was hij hier gekomen? Waar kwam hij vandaan? Waarom zoo eensklaps uit de lucht te komen vallen, wanneer men er volstrekt niet op ver-

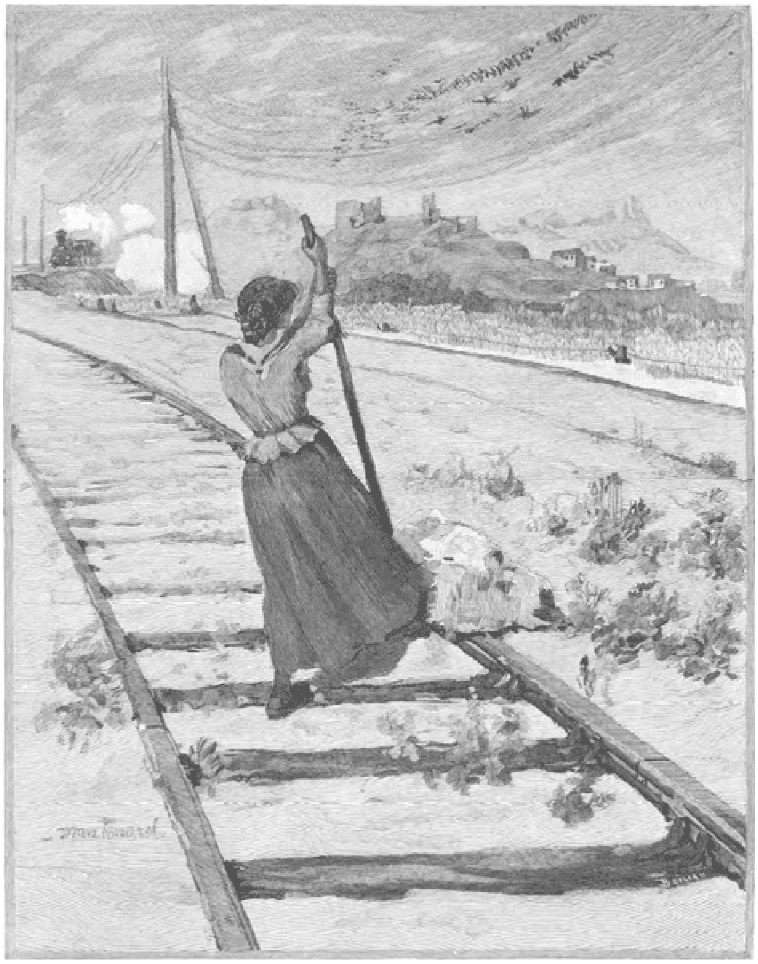

‘Eindelijk begon er beweging in de staaf te komen.’ (Zie blz. 167).

dacht was? Zij bleef een oogenblik aarzelend staan, vóór zij de keuken weder inging. Wat zou haar vader wel denken, als hij zag dat zij hare mooie japon aanhad? Maar de oude man keek er niet eens naar. Met zijn schootsvel nog voor, herhaaldelijk zijne oogen afvegend en met een vreemden klank in zijne stem, zeide hij tot zijne dochter, terwijl hij naar den jonkman wees, die bij de tafel stond: 'Françoise, dat is mijnheer Jules Auffand, machinist bij de Maatschappij...., en hij.... en hij komt u ten huwelijk vragen... Het is veel eer voor ons!... Gij kent elkaar reeds, geloof ik?' - Françoise ging, in plaats van te antwoorden, bevend op een stoel zitten en keek onafgebroken naar Jules met hare groote zwarte oogen, die langzamerhand vol tranen stonden. 'Wilt ge mij tot uw man hebben, juffrouw Françoise?' vroeg de jonkman. Zij drukte hare beide handen tegen haar borst, alsof zij haar hart wilde vasthouden, en stamelde toen: 'O ja!... ja wel...'

In de aandoenlijke stilte, die nu volgde, begon de noordwester, als om hun zijn gelukwensch toe te roepen, zijn woest gebrul nog te verergeren en verlengde hij zijne eindelooze rukwinden, die daar buiten loeiden en gierden alsof de sluizen des hemels bezweken waren. - 'Wij zijn arme menschen, mijnheer Jules,' zei vader Roure, terwijl hij een flesch ouden wijn uit de kast haalde. 'Françoise is geen meisje van geld, zij is een baanwachtersdochter... Maar toch heb ik een klein spaarpotje voor haar gemaakt, en dan heb ik ook een erfenisje gehad, een jaar of twee geleden... 't Zal met alles en alles zoowat vijf duizend francs wezen.... 't Heeft niet heel veel te beteekenen; maar men kan er toch een huishouden mede opzetten.' - 'Ik geef niet om geld,' zei de jonkman, die naast Françoise was gaan zitten. 'Mijne moeder is óók eene arme vrouw. Zij is gebrekkig en heeft een brave dochter noodig, die haar verzorgen kan. Met zulk een last op mijne schouders kan ik niet denken aan een huwelijk met een rijk meisje. En bovendien heb ik hier en daar informaties genomen. Juffrouw Françoise bevalt mij; ik wil geene andere hebben!' En op min of meer onzekeren toon voegde hij er bij, terwijl hij zijn blonden baard naar het meisje wendde: 'Ge zult wel veel van mijne moeder gaan houden, juffrouw Françoise!' - Met een glans van blijdschap op haar gelaat keek zij hem plotseling aan: 'Ik zal haar even liefhebben alsof gij het zelf waart, mijnheer Jules.' - 'En wat u betreft, vader Roure,' hernam de jonkman, terwijl hij den oude de hand drukte, 'men zal u dezer dagen een klein dorpsstation geven. Men is daarvoor reeds aan 't werk. Ik sta heel goed aangeschreven bij den directeur; mijn vader had land van hem in pacht en heeft hem eens het leven gered, toen hem een ongeluk op de jacht overkwam.' De oud-soldaat betuigde met een duchtigen knoop zijne blijdschap en klopte den machinist wel tienmaal allervertrouwelijkst op den schouder. 'Wel man! wel man! wie zou dàt ooit gedacht hebben?' - Françoise staarde haren verloofde aan met een verrukking, die de kuiltjes in hare glimlachende wangen nog dieper groefde; en terwijl zij hare oogen afwendde, als om uit dezen blijden droom te ontwaken, zag zij daar achter de glasruiten, heel in de verte, en heel alleen te midden van het lage landschap, een langen, zwarten cypres, wiens top zich naar rechts en links bewoog, al naar de winddruk sterker of zwakker was. Er werd vastgesteld, dat men over twee maanden bruiloft zou houden.

Van dit oogenblik af gaf Françoise zich geen moeite meer om haren verloofde te gaan begroeten. Vader Roure bleef nooit in gebreke om zijn politiemuts voor den trein af te nemen. Met kloppend hart naar het gerommel der machine luisterend, die het vroolijk gedreun harer zuigerslagen voor zich uit zond, werd Françoise schier dol van blijdschap, wanneer in hare ooren de haastige vlucht van het stoomfluitje

wegstierf, dat in zijn vliegende vaart werd afgesneden door den snellen luchtstroom. Dat was het voorbijkomende geluk... Helaas! het geluk gaat nòg sneller voorbij!... Jules vertraagde den loop der machine soms zóó, dat zij bijna stilstond, om zijne bruid eens goed van nabij te zien, die hem dan zachtjes beknorde: 'Je zult nog te laat komen... Ik geloof dat wij regen krijgen... Stop je er toch goed in!' Zij was altijd bang dat hij koü zou vatten, en zoodra het maar een beetje slecht weer werd, maakte zij zich ongerust.

Omstreeks dien tijd deed zij een uitstapje naar Toulon, met een van hare vriendinnetjes uit de naburige boerderijen, om hare japonnen te kiezen en een uitzet te koopen. Van den vroegen ochtend tot den laten avond liep zij te zingen; zij werd coquet, gaf telkens verkeerde antwoorden en verraste om een haverklap haren vader met een zoen.

Op een avond met mooi weer en volle maan stond zij, met haren elleboog op den steenen rand van den waterput geleund, te luisteren naar het gesjilp der krekels in de verte, dat met den wind over de weilanden op en neder golfde, toen zij stil en behoedzaam het tuindeurtje hoorde openen. Het was Isidore. Zij wilde haren vader gaan roepen, maar hij fluisterde haar dadelijk toe: 'Een enkel woordje maar, juffrouw Françoise! Ik zal je geen kwaad doen.... daar heb ik je veel te lief voor!... Wezenlijk, wil je mijne vrouw worden? Wij hebben eigendommen van ons zelf aan de overzijde der rivier. Mijn vader heeft me beloofd, dat hij er mij de helft van zou afstaan...' Zij nam ijlings de vlucht, en riep hem, toen zij op den drempel harer deur stond, uit de verte toe: 'Je behoeft niet meer aan mij te denken! Ik ben verloofd aan Jules Auffand, den machinist, die mij ten huwelijk is komen vragen!...'

Isidore bleef sprakeloos tusschen de rozeboompjes staan; en daarna dwars den weg overstekend, waar het maanlicht zijne magere beenen nog veel langer deed schijnen, kwam hij weer bij de rivier, knarsetandend bij de gedachte, dat Françoise hem voor altijd zou ontsnappen. Hij voelde thans de verzoeking in zich ontwaken, om haar met geweld in zijne armen te krijgen; hij werd beheerscht door gedachten aan sluipmoord, door opwellingen van jaloezie jegens dien voor hem ongenaakbaren machinist, die hem zijn geluk was komen ontstelen. Hij zette zich dus schrijlings op een boomstam neder; en daar den vrijen loop latend aan zijne bloeddorstige gedachten, keek hij uit de verte naar het kleine huisje, dat de maan als met meel bestrooide aan den rand van den spoorweg, dien gladden en gelijken weg, waarop de minste of geringste schok een gevaar is, waar de

kleinste hinderpaal een onberekenbare ramp kan teweegbrengen. Vervolgens liep hij de weilanden over, kwam bij den slagboom terug, en daar, verscholen in de vluchtige schaduw der wolken, die achtereenvolgens met eene werktuigelijke beweging voorbij de maan dreven, bezag hij met groote opmerkzaamheid de rails, alsof hij over een misdadig opzet nadacht. Toen hij heenging, stond zijn plan vast.

De eerste maand van de twee, die zij nog wachten moest, duurde maar kort voor Françoise, te midden der onbeschrijfelijk drukke toebereidselen voor het huwelijk. Op een kussen had zij zooveel spelden gestoken, als er nog dagen moesten verloopen; en elken ochtend trok zij er een speld uit en wierp dien uit het venster. Jules kwam herhaalde malen terug, en men sprak af, dat vader Roure zich gedurende vier en twintig uren zou laten vervangen, opdat zij eens met hun drietjes naar Marseille konden gaan, om er een bezoek te brengen aan de moeder van den machinist.

Op een morgen - acht dagen vóór dit reisje - toen zij reeds voor dag en dauw was opgestaan om Jules op den ochtendsneltrein van 6 uur 20 te zien. kleedde Françoise zich schielijk aan, ging naar beneden en wilde, eer zij het ontbijt gereed maakte, in den tuin een ruiker bloemen gaan plukken. Zoodra zij buiten stond, blootshoofds en met de handen in de zijden, zag zij tot hare verwondering in de verte, op driehonderd meters afstand, juist ter plaatse waar de weg een scherpe kromming maakte, iets dat er uitzag als een boomtak en op de rails was gelegd, oogenschijnlijk een hoop struikgewassen, medegesleept door schapen die uit hunne heining waren losgebroken. Zij schrikte er van: de minste hinderpaal kon gevaarlijk worden, zooals zij telkens hoorde van haren vader, die den vorigen dag lang en zwaar gewerkt had en nu nog niet was opgestaan om zijne dagelijksche morgen-inspectie te gaan houden. Zij volgde dus het voetpad, dat zich langs de dwarsliggers uitstrekte, en het deed haar goed dat de opgaande zon hare wangen kwam verwarmen, die onder den frisschen wind van een koelen Septemberochtend wel wat koud waren geworden. Met een genoegelijk lachje om den mond, ofschoon zij toch wel min of meer ongerust was, en de hand boven de oogen houdend, om het voorwerp dat den weg versperde beter te kunnen onderscheiden, bemerkte het meisje, toen zij er dichter bij kwam, dat het g e e n boomtak was. Nu begon zij bang te worden. Het was een groote steen, juist in de kromming van den weg, die pas opgegraven was voor een groote herstelling aan de dwarsliggers, - een reusachtige steen, die voor de armen van een man bijna te zwaar moest zijn en door haar slechts met de grootste moeite verplaatst zou kunnen worden. Zij rilde bij de gedachte, dat, als zij dien steen niet gezien had, de trein gederailleerd en Jules gedood zou zijn. Toen zij er vlak voor stond, dacht zij te zullen sterven van schrik bij de ontdekking dat er een gat in den steen was, en dat een ijzeren koevoet, door het gat gestoken en in den grond geboord, den steen onwrikbaar op de rails vasthield. Dus een misdaad! Een poging om de trein te doen derailleeren! Zij dacht aan de bedreigingen van Isidore. Die ellendeling! Hij had den machinist willen dooden!... En de sneltrein was in aantocht.

Wanhopig van angst, schreiend van woede, alle spieren in hare vuisten tot springens toe gestrekt, schudde zij met inspanning van al hare krachten aan het groote steenblok en schreeuwde zij daarbij luidkeels: ‘Vader! Vader!....’ Zij moest den ouden man gaan waarschuwen, zij moest signalen geven om den reeds te laat zijnden trein tegen te houden!... Maar zou zij daar den tijd toe hebben? Een krijschend gefluit sneed haar eensklaps als een mes door het hart. De sneltrein!... Hij vertoonde zich nog niet, maar zijn dreunend gerommel weerklonk reeds tusschen de heuvels. En nu zag het

arme meisje niets anders meer dan dien afschuwelijken steen, die, wat het ook mocht kosten, verwijderd moest worden. Op hare knieën liggend, terwijl het bloed langs hare handen druppelde, de rok van haar japon half aan flarden hangend, trok en wrong zij hare nagels stuk, hoorde zij hare zenuwen kraken, voelde zij hare spieren saamkrimpen bij de hevige poging, waarin zij zich over dit gevloekte stuk ijzer kromde. Een reuzenwerk, waarbij zij werd aangevuurd door de vrees voor de ontzettende ramp, voor het bloedbad waarin haar Jules zich zou rondwentelen onder de verbrijzelde wagons. Eindelijk begon er beweging in de staaf te komen; nòg een poging en zij zou loslaten, - en dan kon de steen gezwind ter zijde gewenteld worden. Zij schreeuwde om hulp, zij brulde van wanhoop, zij deed de musschen, die op de telegraafdraden zaten, van schrik wegvliegen. Eensklaps slingerde zij het ijzer ver van den weg af. Het was gedaan!...

Maar door hare verwoede inspanning had zij niets gezien, niets opgemerkt; en eerst toen zij het hoofd ophief, bespeurde zij aan den gezichtseinder de zwarte stip van den trein, die niet ophield met fluiten. Françoise bevond zich op dit oogenblik tusschen de beide rails, waarlangs de trein nader kwam. Er viel nu niets meer te doen dan den steen van de rail af te rollen, tot onder aan het talud. Zij had er den tijd toe. Voorover gebogen, schier bezwijkend van vermoeienis en overspanning, hield zij hare rokken tusschen hare beenen vast; hare losgeraakte haren hingen tot op den grond; het zweet liep langs en over hare oogen; zij voelde niet eens dat de baleinen van haar corset in haar vleesch drongen. Haar lichaam leefde nog slechts door en voor dat doffe gerommel, dat al nader en nader kwam, voor die gonzende rails onder hare voeten, voor dat onheilspellende alarmgefluit, dat al de boeren uit den omtrek deed toestroomen. Eindelijk rolde de steen naar beneden. De weg was vrij! Maar toen Françoise zich weder oprichtte, half dood van uitputting, was de locomotief nog slechts een kleine driehonderd meters van haar af. En toen zag men iets vreeselijks gebeuren. Terwijl zij heen snelde, om den weg over te steken, raakte Francoise's schoen tusschen de keisteenen en de rail vastgeklemd. In plaats van den schoen onmiddellijk los te rijgen, wist zij zelf niet meer wat zij deed en stelde zij eene uiterste poging in 't werk om te vluchten, waardoor zij wel los kwam, maar ook tegelijkertijd struikelde en languit tusschen de beide rails viel, juist op het oogenblik toen de locomotief boven haar was. Haren stervenskreet smorend onder een door merg en been dringend gefluit, holde het monster over haar heen, alles verpletterend en

gelijkmakend in zijn geweldige spanning. Daar de zonneschijn hem het uitzicht in de verte belemmerde en hij Françoise voor een werkman aanzag, had de machinist eerst geremd; maar toen, gerustgesteld door de op veilig staande signalen, had hij weer stoom gegeven, daar hij dien werkman met zijn langen kiel zich van de rail zag verwijderen en zich nu en dan omkeeren, om te zien of hij nog tijd had. Eerst op honderd meters afstands had hij het meisje herkend, en dus niet voordat hij over haar heenvloog. In zijn schrik, toen hij haar onbeweeglijk zag blijven staan, had hij willen stoppen; maar de Westinghouse-rem was toen nog niet in werking: hij had evenmin kunnen stilhouden als de onmerkbare glooiing van den weg neutraliseeren, die op deze hoogte het maximum zijner kromming bereikt had. Isidore had zijn boosaardig opzet goed berekend!

Toen de ongelukkige onder de locomotief viel, en hij in gedachten dat dierbare lichaam zich kermend onder de wielen zag wentelen en krommen, verpletterd, gedood door hem, begon Jules van schrik te weenen, liep naar de balustrade en wilde er overheen springen. De stoker belette het hem, hield hem met zijne ijzeren vuisten tegen, en verbeterde een verkeerde beweging met de kruk, waardoor de snelheid vergroot was geworden. 'Komaan! wees nu bedaard! Wij zullen er dadelijk afgaan!... Het is immers uwe schuld niet?' - 'Maar het is mijn meisje! Het is mijn meisje!...' jammerde Jules, als een wanhopige zijn berookt en bestoven gezicht voorover buigend, dat door zijne tranen reeds half schoongewasschen was. Zoodra de trein kon stoppen, gingen zij van de machine af; maar zij hadden in dat oogenblik reeds twee kilometers afgelegd. Ver aan den horizont zagen zij boeren, die den weg overstaken en het lichaam wegdroegen, of wat er van het lichaam was overgebleven. Wat te doen? Terugkeeren om het afgrijselijke lijk te zien, de wanhoopskreten van den vader aan te hooren, tijd te verliezen nu hij toch reeds met den tijd ten achteren was, nu hij alle krachten zou moeten bijzetten om niet door een volgenden goederentrein ingehaald te worden? De stoker deed een beroep op zijn plichtsbesef en bezwoer hem dat hij zou vertrekken. In dergelijke oogenblikken wordt de moeielijke taak van den machinist een heldendaad. Dat verpletterde meisje, dat zijne vrouw zou worden, moest hij vergeten, om enkel en alleen te denken aan de honderden levens voor welke hij verantwoordelijk was! Arme Françoise! Zijne éénige vreugde, zijne eerste en éénige liefde, het beloofde geluk na de vermoeienis der reizen!... Alles was voorbij; zij was dood - en welk een dood!

En hij moest den trein blijven besturen, zijne tranen opkroppen, de machine bewaken, vlak voor den stoomketel staande, in koelen bloede, de hand aan de fluit, de oogen steeds recht voor zich uit houdend.

Aan het station Rochevielle liet hij den chef waarschuwen, die onmiddellijk een dokter en het noodige hulppersoneel afzond; en toen, nadat de goederentrein voorbij was, klom Jules weer op zijn locomotief en stoomde hij door naar Nice, waar hij te 1 uur 's namiddags aankwam, verpletterd, wezenloos, niet in staat om een woord te spreken. Hij gunde zich slechts even den tijd om een kop bouillon te drinken, en daar hij nu vrij was, vroeg hij verlof om onmiddellijk weer terug te mogen keeren, als gewoon reiziger, op de locomotief van den eerstvolgenden trein, die hem 's avonds om 7 uur voor het huisje van den baanwachter zou afzetten. Daar die trein niet te Rochevielle stilhield, hoorde hij niets naders omtrent den afloop der ramp. Hij gevoelde zich als voortgezweept om den vader daar ginds te zien schreien bij zijne doode dochter. Hij zou hem troosten, zij zouden samen lijden, zij zouden naast elkaar

het lijk naar het kerkhof vergezellen.... Hij zag reeds de doodkist, de begrafenis, en ook nog altijd het arme meisje, neergesmakt onder de wielen, met verpletterd hoofd, met verbrijzelden schedel....

Toen men hem op den weg had afgezet, op honderd meter afstands van het huisje, en hij daar nu alleen over de weilanden liep, die gelijk met den horizont door een witachtig schemerlicht bestraald werden, voelde hij zulk een angst in zijn hart, dat hij zich afvroeg of hij niet beter deed met op zijn weg terug te keeren, en het afgrijselijke schouwspel, dat hem te wachten stond, te ontvluchten. Zijn tred vertragend naarmate de duisternis dichter werd onder de boomen, tusschen wier vaalzwart getinte bladeren het eerste schijnsel der roodgele maanschijf doorschemerde, kwam hij eindelijk voor het eenzame huisje en bleef hij eensklaps onbeweeglijk staan, alsof zijn adem hem dreigde te begeven. Niet het minste gedruisch op de lijn, geen enkel geluid van insecten op de velden! Hij gaarde al zijn moed saam, liep de stoep op en trad zonder kloppen binnen.

De eerste persoon die hij zag, was het meisje zelve, achter de tafel gezeten en bij het licht eener lamp een stapel linnengoed tellend. Hij gaf, alsof hij razend was, een luiden schreeuw: ‘Françoise!’ - hij wilde naar het meisje toesnellen, maar kon niet, en liet zich in zijne machteloosheid op een stoel nedervallen. Het meisje sprong op en vloog hem tegemoet:

‘Jules!... Heb je gedacht dat ik dood was?...’ Toen zij er zich eindelijk bewust van werd dat zij op zijn schoot zat en dat hij haar gelaat met kussen bedekte, kreeg zij een kleur, stond zij op en stelde zij den armen jonkman gerust, die daar nog altijd als wezenloos zat te glimlachen, schier bezwijmend van blijdschap. ‘Een wonder, Jules!... Een echt wonder!... Toen ik gevallen was, dacht ik dat alles gedaan was, dat ik verpletterd zou worden. Gelukkig was ik in de ballastkuilen gevallen, tusschen de dwarsliggers. Ik heb er mij zooveel mogelijk plat op den grond uitgestrekt, zonder adem te halen... en daar de weg op die hoogte een zeer scherpe bocht maakt, is de geheele trein over mij heengegaan, zonder een haar van mijn hoofd te krenken. Zelfs is er geen vonkje uit den vuurhaard der locomotief op mijne kleederen gevallen... Maar welk een oogenblik!... Ik had een gevoel alsof ik onder een brug lag... Bij den laatsten wagon verloor ik mijn bewustzijn... Ik moest te bed gaan liggen, omdat ik zoo moede was van dien grooten steen... Ik zal je dat straks wel eens vertellen... 't Had weinig gescheeld of je was gederailleerd... Dáárom was ik op den weg... Wacht even... ik zal vader gaan roepen!’

De oude man kwam binnen; men schreide, men

omhelsde elkaar, en Françoise spreidde het tafellaken voor het avondeten, terwijl zij de nadere bijzonderheden van dezen veelbewogen dag vertelde. Jules werd overstelpt van bewondering en liefde, toen hij duidelijk begreep dat Françoise bijna om het leven gekomen was ten gevolge van hare poging om z i j n leven te redden.

Een week later werd het huwelijk voltrokken, en na verloop van een maand zag vader Roure zich benoemd tot stationschef in een dorp, waar men hem nu alle dagen in zijn uniform kan zien rondwandelen in afwachting van den trein. Als Jules Auffand op de locomotief aankomt, gaat het raampje van het kleine station open en groet de machinist met een glimlach zijn jong vrouwtje en zijn oude moeder, die thans bij elkaar wonen.

Isidore is gerechtelijk vervolgd en in hechtenis genomen; maar wegens gebrek aan bewijs heeft men hem weder los moeten laten. Françoise heeft hem nooit teruggezien.

GERSAU.

De voormalige republiek Gersau aan het Vierwaldstaetter-meer, door W.P.D. de Wolff van Westerrode. Met illustratiën naar Photographieën.

Den lezers van dit tijdschrift zal het wellicht niet onwelkom zijn, iets naders te vernemen omtrent het liefelijke en uit een historisch oogpunt zoo belangwekkende plaatsje aan Zwitserlands schoonste meer gelegen, dat voor eene wijle ten verblijve gestrekt heeft aan de twee vrouwen, op wie ons aller hoop gevestigd is, onze jeugdige Koningin en Hare bij het Nederlandsche volk zoo hoog in aanzien staande Moeder.

De schrijver dezer regelen had vóór bijna twee jaren het voorrecht, in dat liefelijke oord een deel van de lente te mogen doorbrengen, en, schoon hij dat voorrecht dankte aan eene uit de tropen medegebrachte ziekte, die hem veel, zeer veel van het genot roofde, dat voor ieder gezond mensch in deze streken is weggelegd, toch heeft hij aan het verblijf aldaar zoo vele aangename herinneringen, dat het hem een waar genoegen is anderen binnen te leiden in dat uitverkoren hoekje van den aardbol.

Inderdaad, de ligging van Gersau is allerbetooverendst.

Aan eene rustende kudde gelijk, liggen de huizen van het welvarende dorp, beneden aan den oever dicht aaneengesloten, hoogerop meer verspreid, op een door hooge berggevaarten en het schoone blauwe meer ingesloten hellenden driehoek, die een deel uitmaakt van den Rigi-voet, en welks toppunt heenwijst naar het in het dorp nog even zichtbare reusachtige gebouwen-complex van het juist daarboven op duizelingwekkende hoogte gebouwde kurhaus Rigi-Scheidegg.

De 1702 M. hooge Rigi-Hochfluh, die het aan de zijde van Brunnen en de Vitznauer-Stock, 1454 M. hoog, of liever de oostwaarts vooruitspringende top daarvan, bekend onder den naam van Gersauer-Stock, die het aan de westzijde insluiten, en welker vooruitstekende kapen den per boot aankomenden reiziger eerst op het laatste oogenblik veroorloven

het beloofde land te aanschouwen, zijn steile toppen van de berggroep, die onder den naam van Rigi wereldvermaard is als het eerste lid van de reuzenfamilie der Alpen, dat zich heeft moeten buigen onder de ijzeren vuist der 19de-eeuwsche beschaving, die hem tot op zijn hoogsten top, den Rigi-Kulm, 1800 M. hoog, met kazerne-hotels heeft overdekt, en zijne oppervlakte doet dreunen onder het stampen van het stoomros.

Door deze beide reuzen bedreigd en beschermd tevens, ligt daar het vreedzame dorp op eene helling, bestaande uit bouwvallen van vroegere nog hoogere toppen. De laagst gelegen huizen grenzen onmiddellijk aan het meer, welks waterspiegel 437 M. boven de zee verheven is. De schoone grintweg, die het land van Schwyz met Luzern verbindt, volgt den meeroever in al zijne bochten, en biedt gelegenheid tot heerlijke wandelingen op nagenoeg vlak terrein, naar Brunnen, het aanzienlijke vlek, dat eeuwenlang - totdat in onzen tijd de Axenstrasse (1862-65) en de Gothardbaan (1872-82) in de steile rotsen, die den oostelijken oever van dat gedeelte van het meer, dat als ‘Urner-see’ bekend is, werden uitgehouwen - het afvaart-station was voor de talrijke reizigers, die uit het Noorden zich naar Italië en Rome wilden begeven, en van daar tot aan Fluelen het meer moesten oversteken. Hoe vele bedevaartgangers hebben in den loop der eeuwen niet met een bezwaard gemoed dien oever verlaten, om na eene moeizame reize, doch gelukkig gemaakt door den zegen des Heiligen Vaders, hem weder te betreden!

De weg van Gersau naar Brunnen loopt grootendeels langs de steile met woeste rotsblokken en pijnboomen bedekte helling van den Hochfluh, terwijl rechts zich telkens nieuwe en steeds onvergelijkelijk schoone uitzichten openen op den diep blauwen meerspiegel, aan de overzijde begrensd door de nog steilere en met donker woud begroeide hellingen van den Stutzberg en den Sonnenberg, die bekroond worden door de tot in Juni met sneeuw bedekte flanken van den Nieder- en Ober-Bauen en den Schwalmis.

Omstreeks halverwege komt men voorbij de Kindlimordkapelle, een bedehuisje, dat bij de zeer geloovige Katholieke bevolking als bizonder ‘gnadenreich’ bekend staat, en waarheen jaarlijks door de omwonenden eene plechtige bedevaart wordt ondernomen.

De kapel is gebouwd op de plek, waar volgens de overlevering een ronddolend speelman zijn kind tegen de rotsen zou verpletterd hebben, omdat hij het niet langer te eten kon geven.

Dicht bij Brunnen, dat men in 1 ½ uur kan bereiken, wordt het uitzicht vroolijker: vlak vóór den wandelaar opent zich het met dorpen en vlekken bezaaide breede Muotta-dal: op den voorgrond Brunnen, verder op het vlek Schwyz, bekroond door het machtige seminarie-gebouw van Riggenbach; den achtergrond van het vriendelijke landschap vormen de ernstige, loodrecht omhoog rijzende, gestalten der beide Mythen, wier sedert het begin dezer eeuw bijna geheel kale wanden, door de ondergaande zon met rooden gloed overdekt, een wonderbaar effect maken, een van die effecten die, door den schilder wedergegeven, den oningewijde doen uitroepen: ‘dat is onnatuurlijk, overdreven!’

Dezelfde uitroep wordt dikwijls uitgelokt door eene voorstelling van den tusschen bijna loodrecht oprijzende rotswanden ingesloten zuidelijken arm van het meer, de Urnersee, die zich recht voor Brunnen uitstrekt. De van Gersau komende wandelaar

ziet daarvan slechts het voorste gedeelte, tot waar de hoek van den Sonnenberg, waar boven Seelisberg ligt, het uitzicht beneemt.

Minder wild romantisch, maar toch overheerlijk is het vergezicht, dat hij in ruil daarvoor geniet, op de rechts van Brunnen oprijzende helling van den Frohnalpstock, waarvan het kale, steile, aan 't meer grenzende gedeelte, langs welks voet de Gotthardbaan loopt, om weldra met tunnel aan tunnel beneden de beroemde Axenstrasse de flanken van den Axenberg te doorboren, bekend is onder den naam van Wasifluh, en een langzaam rijzend terras draagt, waarop de vorstelijk ingerichte hotels Axenstein en Axenfels benevens het dorpje Morschach liggen.

De weg, die van Gersau langs den meeroever naar het westelijk gelegen Vitznau voert, is eerst sedert 1886 voltooid. Vertoont de oostelijke weg van den aanvang af een ernstig karakter, deze schijnt slechts noode het lachende dorp te verlaten, dat hem tusschen frissche moestuinen en naar oud Zwitsersch model gebouwde houten woningen gevangen houdt, bij welker donkere kleur de bloeiende geraniums, die allerwege de kleine vensters versieren, en de daartusschen zich slingerende rozen en wijngaardranken vroolijk afsteken. Verderop maken de moestuinen plaats voor schoone boomgaarden, voornamelijk van pere- en kerseboomen, en voor malsche weiden, die meer bloemen schijnen voort te brengen dan gras. Hier en daar lokt een bank onder een reusachtigen noteboom uit tot rustig genieten van het schoone vergezicht, op de aan de overzijde gelegen vriendelijke dorpen Beckenried en Buochs en de daarachter oprijzende bergen. Een watermolen, een boerderij - schilderachtiger doch nietiger en minder net onderhouden dan onze Hollandsche hofsteden - dienen hier en daar tot stoffeering van den voorgrond.

Al voortgaande krijgt men allengs de met donker geboomte bedekte oostwaarts vooruitspringende kaap van den Bürgenstock in het oog, die het meer in twee bekkens splitst. Tegenover deze kaap - de ‘untere Nase’ - ligt de obere dito, de vooruitspringende voet van den Vitznauerstock, en tusschen beide blijft een doorgang van slechts 800 M. breedte over.

Hier beginnen de terrein-bezwaren, die den aanleg van dit weggedeelte zoolang deden uitstellen. Op een eenigszins hooger punt in de rots uitgehouwen buigt de weg zich hier naar het noorden om, en biedt daardoor een geheel nieuw uitzicht over de ‘Grosze mittlere Seekammer’, op Vitznau en Weggis en slot Hertenstein aan den noordelijken oever, en de kuranstalt Bürgenstock met zijn electrischen spoorweg op den zwaar begroeiden bergkam daar tegenover.

In 1 ½ uur tijds is het levendige Vitznau bereikt, Vitznau, dat als aanvangspunt van een der beide Rigi-spoorwegen alom bekend is geworden, en daaraan steeds grooteren bloei dankt.

Doch het wordt tijd om Gersau zelf eens nader te bekijken.

Heel groot is het plaatsje niet, het telt niet meer dan 1850 inwoners. Het maakt geene aanspraak op den naam van groote badplaats, en laat zich niet voorstaan op voornaamheid als Seelisberg en Axenstein.

Gersau is een toevluchtsoord voor hen, die de woelige drukte van het leven in de groote steden voor eene wijle willen ontvluchten, en kalmte en nieuwe kracht willen putten uit den omgang met Moeder Natuur. Landelijke eenvoud en degelijkheid voeren er den boventoon.

Toch behoeft men er niet te leven als een kluizenaar, en zich de gemakken te ontzeggen, die men in zijn eigen tehuis geniet.

Vader Müller, de krachtige grijsaard met zijn innemend en eerwaardig voorkomen, zorgt er voor dat het den gasten, die ten zijnent hun intrek nemen, aan niets ontbreekt. Het door hem beheerde hotel met zijne dépendance villa Schönbühl, kan in alle opzichten - alleen niet in grootte - wedijveren met de beste inrichtingen van dien aard, die in Zwitserland bestaan. Hoe ware ook anders te verwachten van een man als Müller, die zijn gansche leven in dit vak heeft gearbeid, van den stichter der kolossale inrichting van Rigi-Scheidegg, op 1648 M. boven het zeeniveau, op den Scheidegg-kam vlak boven Gersau gelegen, alsmede - zoo ik mij niet vergis - van het Alpenkurort Stoosz op den Frohnalp, dat thans door een zijner zoons wordt bestuurd! Zoo aan iemand, dan kwam zeker aan dezen model- ‘Alpenwirth’ de eer toe, de gastheer te zijn van Neerlands Koninginnen.

Het hotel Müller is van het meer slechts gescheiden door de ‘Fahrstrasse’, die Brunnen met Vitznau verbindt en de hoofdstraat van het dorp uitmaakt, en door een smallen, met fraaie heesters en bloemen getooiden tuin vóór het huis en eene loofwarande van linden en platanen aan de overzijde. Vlak daarvóór is de aanlegplaats der sierlijke salonstoomers, die den ganschen dag af- en aanvaren en daardoor zelfs aan een stil plaatsje als Gersau een tint van vroolijkheid en levenslust bijzetten, en ook van de talrijke roeibootjes, aan wier verleiding het zoo moeielijk is weerstand te bieden, zóó uitlokkend schommelen zij op de zacht kabbelende golfjes, zóó lacht de blauwe in 't zonlicht tintelende waterspiegel u tegen met den achtergrond van welig groen, fantastisch gestoffeerd door de wit schuimende watermassa's van den Rieselten-waterval, die, door een vooruitspringende rots in tweeën gesplitst, zich van den recht voor u liggenden berg in 't meer stort, en wiens kolossale afmetingen te duidelijker uitkomen tegen den eenzamen zaagmolen aan zijn voet.

Het is voor een gezond mensch nauwelijks te gelooven, welk een genot mij, toen ik ziek daar neder lag, het uitzicht verschaft heeft op het steeds van tinten wisselende, doch in hoofdzaak diepblauwe watervlak, omlijst door berggevaarten, aan den voet groen of met lachende dorpjes bezet, doch boven bedekt met blinkende sneeuwvlakken, helder afstekende tegen het donkere naaldhout, hoe aangenaam ik telkens verrast werd wanneer ik in de verte den rook ontwaarde van een dier vlugge, ranke booten, die de stemmigheid aan het landschap ontnemen, en daaraan het voorkomen geven van een reusachtig uitspanningsoord.

Zie, daar ginds aan de overzijde de in het zonlicht blinkende huisjes van Beckenried. Het schijnt of er beweging in komt, er is iets wits, dat zich los maakt van den helderen achtergrond, het wordt grooter en grooter: het is de rookpluim van de stoomboot, die in schuine richting recht op den aanlegsteiger van Gersau aanhoudt; ge ziet den schoorsteen, den mast, neen, twee masten, het is de ‘Stadt Luzern’.

Al nader en nader komt het vaartuig met zijne vroolijke groen-witte banden boven de waterlijn, achterop wappert de roode vaan met het witte kruis, want het is Zondag. Reeds hoort ge het lichte stampen der machine, het slaan der raderen, doch op eenmaal worden die geluiden overstemd door aangenamer tonen: uit koperen monden klinkt het over het water:

'Ein freies Leben führen wir!'

Ja, ge ziet het metaal glinsteren in de zonnestralen - nog een paar minuten en ge onderscheidt eene donkere menschenmassa op het salondek: het is een muziekgezelschap uit Luzern of elders, dat een 'Ausflug' maakt over het meer. De vormen van het schip worden al scherper en scherper, duidelijk ziet ge nude mannen bijeenstaan; na het muziekstuk vallen ze in met een donderend: 'hurrah!' al zwaaiende met hunne hoeden, waarop groene twijgjes prijken, als het symbool der ingetreden lente.

De boot legt aan: het anders zoo rustige water klotst tegen de oevers en spat omhoog, opgejaagd door de forsche slagen der raderen; sterke armen schuiven de brug vooruit, die fluks eene veilige verbinding vormt met den wal; een oogenblik is er gedrang, ettelijke reizigers verlaten het salondek en worden vervangen door anderen die bij vader Müller het goede hebben genoten; nu worden koffers en kisten aan en van boord gebracht, er volgen nog een paar vaten - - de brug gaat terug, de raderen stellen zich weder in beweging en doen het witte schuim omhoog spatten, een vluchtige groet van den kapitein, die op de raderkast staat, en langzaam wendt de boot zich naar het zuidoosten, naar Treib, waar zij de gasten voor Seelisberg zal afzetten, om dan Brunnen en Tellsplatte en eindelijk Fluelen aan te doen. Weder doet een vroolijk lied zich hooren, vermengd met het plassen en stampen der boot; allengs zwakker en zwakker worden die geluiden tot zij opeens ophouden als het vaartuig den hoek omslaat, die de bocht aan de oostzijde begrenst.... en Gersau is weder teruggekeerd tot zijne rustige rust!

Doch straks over een uur herhaalt zich hetzelfde tooneel met eenige variatie, en dan nog eens en nog eens, en telkens ziet men de ranke schepen komen en gaan, de witte rookwolkjes voorbijtrekken voor het donkergroene gordijn, de roode banier over het staalblauwe watervlak, als ware het om te bewijzen dat harmonie tusschen natuur en menschenwerk wel degelijk bestaanbaar is.

En als de avond begint te vallen komt de vroolijke bent van straks nogmaals voorbij, op haren terugkeer naar huis; ditmaal is het de 'Helvetia', die hen draagt, de groene twijgjes op hunne hoeden hebben plaats gemaakt voor tuiltjes alpenrozen, die ze zelven hebben geplukt op de rotsige steilten boven

de Tells-kapelle en de heilige Rütli-weide, den nationalen grond bij uitnemendheid, de bakermat der Zwitsersche volksvrijheid, waarheen zij eene bedevaart hebben gedaan om zich zelven en elkander te sterken in vaderlands- en vrijheidsliefde. De Alpenrozen nemen ze mede naar huis als zegeteekenen, als onvergeetlijke herinneringen aan den heiligen grond, dien ze heden betreden, aan den genotvollen tocht, dien ze gemaakt hebben. Vroolijk zijn ze en opgewonden, maar ze uiten hunne vreugde niet door met rauwe stemmen uit te bulderen: dat men op de kermis 'rare zaken' vindt, maar ze scharen zich rondom haren aanvoerder en heffen hunne eigenaardig schoone volksliederen aan.

En als de boot zich weder van den steiger heeft afgewend en, thans Beckenried ter zijde latend, recht op de 'Nasen' aanstuurt, ruischen uit de verte als afscheidsgroet de plechtige tonen van het

'Das ist der Tag des Herrn!'

gezongen door vijftig krachtige mannenstemmen.

Weldra sterven ook deze weg en de rust keert terug op den waterspiegel. De roode gloed, die de ondergaande zon geworpen heeft op de sneeuwvelden daarboven, wordt vervangen door het zilveren schijnsel der maan; de schaduwen op den tegenover liggenden oever worden donkerder en eindelijk bijna zwart. Alleen de electrische lampen van de recht tegenover Gersau op de berghelling gelegen Kuranstalt Schöneck, flonkeren daarin als eene rij heldere

GERSAUER-STOCK

sterren; de zacht kabbelende golfjes blinken als waren zij van vloeibaar metaal; geen geluid stoort de indrukwekkende stilte, dan nu en dan het bassen van een hond - ja toch, wat klinkt daar omhoog van het watervlak? Het is een vroolijke jodler uit volle borst gezongen door eenigen van de dorpsjeugd, die in een bootje op het meer ronddobberen: één zingt de woorden en de anderen vallen telkens in met den jodler. Moge soms het samenklinken van de stemmen, die het refrein zingen, niet geheel en al zuiver zijn, de ongekunsteld vroolijke tonen drukken volmaakt juist uit wat de zangers gevoelen, en wat zich ook aan den van verre gekomen bezoeker opdringt:

dat deze heerlijke plek een stuk hemel is, op aarde nedergevallen, met geen ander doel dan om den afgetobden mensch te vergunnen eene enkele maal zich te laven aan vol, rein levensgenot!

Doch niet immer is de aanblik van het meer zoo liefelijk.

Slechts eigen indrukken willende wedergeven, zal ik mij niet wagen aan eene beschrijving van de veranderingen, die de wintervorst dit landschap doet ondergaan, wanneer hij den beweeglijken waterplas in boeien slaat. Maar ook in lente en herfst, ja zelfs midden in den zomer kan het geschieden, dat als door een too verslag het lachende tafereel plaats maakt voor een schrikaanjagend schouwspel.

Dan wordt eensklaps het staalblauwe watervlak met een somber grauw floers overdekt, gevormd door dicht op elkaar volgende rimpels. De rimpels wor-

den dieper en breeder, zij gaan over in golfjes, in golven weldra, de golven tooien zich met eene kuif van wit schuim, en in weinige minuten is het zacht kabbelende meer van daareven herschapen in een wilden bajert van onstuimige baren.

Dan klinkt allerwege door de aan den oever gelegen dorpen het onheilspellend hoorngeschal van den 'Föhn-wächter'

'Der Föhn ist los!'...... seht hin,
'Wie 's brandet, wie 's wogt und Wirbel zieht
Und alle Wasser aufrührt in der Tiefe!'

Ja 'der Föhn ist los!' Plotseling ontstaan, als vele rukwinden in het gebergte, om even plotseling weder te verdwijnen, is hij met onweerstaanbare kracht uit het Reuss-dal op het meerbekken gevallen, en zweept de hooggaande golven voor zich uit, en drijft ze met schuimende koppen tegen den oever; de woudreuzen schudt hij woedend heen en weder en werpt ze ter neer als ze te veel weerstand bieden; de dorpshuizen doet hij sidderen op hunne grondvesten en tracht ze te berooven van hun dak; huilend giert hij door de dorpsstraat en veegt die schoon; schrik en ontzetting slaan den bewoners om het hart, en ieder haast zich zijn haardvuur uit te dooven. Want zóó luidt van oudsher het strenge voorschrift der landsvaderen, en dát is de bedoeling van het hoornsignaal.

De schildering, die Schiller in zijn onsterfelijken

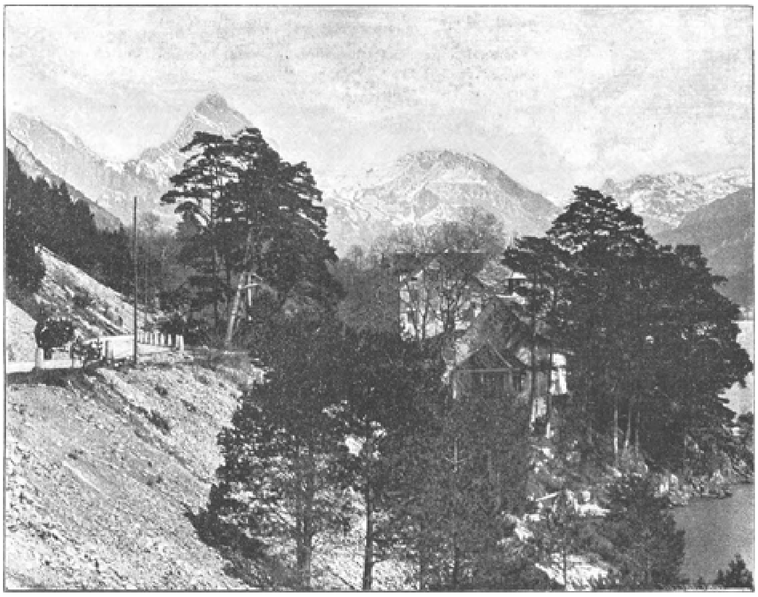

KINDLIMORD.

'Wilhelm Tell' van den 'Föhn' op het meer der vier woudstaten geeft, is aangrijpend genoeg; velen zelfs zal zij overdreven schijnen en de spottende opmerking ontlokken, dat de Zwitsers, in hun gemis aan eene zee willen voorzien, door hunne meren voor oceanen te doen doorgaan en elk zuchtje daarop voor een orkaan. Ik beken dat dit met mij voorheen ook het geval was.

Sedert ik echter persoonlijk eenige malen dit natuurtooneel heb bijgewoond en gezien heb hoe het goed bemanden schuiten onmogelijk was de overzijde te bereiken, kan ik mij voorstellen dat er somtijds, hoewel steeds 'ausnahmsweise', bepaald gevaar kan ontstaan voor de hier algemeen tot vervoer van handelsgoederen gebezigde

‘Nauen’, platboomde aken met niet meer dan 2 à 3 roeiers bemand, die, wanneer het zeil niet gebruikt kan worden, staande hunne lange riemen hanteeren. Vooral bij Brunnen, wanneer de van het Zuiden komende Föhn toevallig samentreft met een sterke bries uit het Westen, moet de overeenkomst met een storm op zee soms treffend zijn. En het is juist tegenover Brunnen - bij Treib waarschijnlijk - dat Schiller in het 1ste bedrijf Baumgarten den veerman laat smeeken om hem over te zetten, en de Urner-zee recht vóór Brunnen is het tooneel van Gesslers watertocht met den gevangen Tell, die door zijn bijna ongelooflijken sprong op de ‘Platte’ aan den voet van den Axenberg aan de macht van den dwingeland weet te ontkomen.

De ‘Fahrstrasse’, waaraan het Hotel Müller ligt, vormt, zooals ik zeide, de hoofdstraat van het plaatsje.

Grootsche gebouwen moet men ook zelfs dáár evenwel niet zoeken, of het moest de vrij aanzienlijke en flink gebouwde kerk zijn, die aan het Oostelijk uiteinde van het dorp bijna tegen den bergwand aan staat, door de begraafplaats van de heerbaan gescheiden. De nieuwe kerk is de trots der ingezetenen: door groote opofferingen en spaarzaamheid brachten zij het reeds lang met recht als ‘vrome wensch’ gekoesterde bouwplan voor tachtig jaren ten uitvoer.

Het is eene Katholieke kerk, natuurlijk, want Protestanten zijn hier zoo goed als onbekend. En trouwe zonen der kerk zijn zij, deze Ur-Schweizer. Men behoeft slechts een kerkelijk feest bij te wonen als bijv. den ‘Frohnleichnamstag’, die hier met groote praal gevierd wordt, om daarvan overtuigd te worden. Dan is elke woning versierd met groen en bloemen, altaartjes met Madonna-beeldjes zijn opgericht voor de vensters, het pleintje vóór de kerk is met jonge sparreboomen beplant, en eveneens tusschen sparrengroen verrijzen altaren op het raadhuisplein, op de kruispunten der straten, en het grootste van allen aan den meeroever bij de aanlegplaats der ‘Nauen’, die de vrome schare van Beckenried aanvoeren met hare herders in het midden.

In de kerk stelt zich de processie op, waarbij zich nagenoeg de gansche bevolking aansluit, mannen, vrouwen en kinderen, allen in feestgewaad gedost. Een muziekkorps gaat voorop, dan volgt de geestelijkheid met hare banieren en daarop de aanzienlijkste en oudste inwoners, blootshoofds, elk met eene kaars in de hand, ja zelfs de helden van den landsturm komen er bij te pas, om de plechtigheid op te luisteren door hun krijgshaftig (?) voorkomen en door het afschieten van hunne geweren.

Onder het zingen van vrome liederen trekt de stoet het dorp door, eerst langs den meeroever tot aan het groote altaar, en als daar de dienst verricht is, door de tweede dorpstraat; bij het altaar voor het raadhuis wordt weder halt gehouden en een korte dienst verricht, besloten door een geweersalvo; spoedig daarna is de kerk weder bereikt en wordt de stoet ontbonden.

Onderwijl worden op een terras boven de kerk en in alle dorpen van den omtrek voortdurend kanonschoten afgevuurd, wier gedonder aan alle zijden door de bergen wordt weerkaatst.

Schrijver dezes heeft deze Gersausche bevolking leeren kennen als eenvoudige, rechtschapen en goedhartige lieden. Bepaalde rijkaards komen onder hen, naar 't schijnt, weinig voor, doch bepaalde armoede wordt er evenmin geleden. De meesten zijn kleine boeren, vee- en ooftboeren meestal. Peren zijn misschien het voornaamste landbouwproduct: zij worden in 't groot verwerkt tot ‘Schnaps’, evenals de kersen (Kirschwasser) en, al verliezen zij daarmede hare onschuld, het schijnt dat zij toch geen grooten invloed ten kwade uitoefenen, althans men ziet te Gersau minder gevolgen van de peren-schnaps dan ten onzent van den Schiedammer.

De gewone drank, die in de talrijke Wirthschaften wordt getapt, is een vrij zure ‘Weisswein’, ook perenwijn somtijds, en hier en daar vrij goede Italiaansche roodwijn; bier is niet zoo geliefd als in Duitschland.

Behalve landbouwers en veefokkers en de gewone neringdoenden en ambachtslieden, benevens eenige weinige visschers, vinden de meeste Gersauers hun bestaan in een houtzaagmolen en een paar zijdespinnerijen, die nog in het dorp werken, schoon er geene zijde-wormen meer worden geteeld. Deze tak van nijverheid heeft in vroegere jaren te Gersau grooten bloei bereikt, en is de grondslag geweest van de welvaart, waarin thans nog het plaatsje zich verheugt.

Het type der bevolking is echt Germaansch, de blonden hebben de overhand. Bepaald intelligent zien de meesten er niet uit en op lichamelijke schoonheid kunnen in 't algemeen vrouwen noch mannen bogen. Ook geen schilderachtig kostuum moet men hier zoeken. Dragen de vrouwen van de overzijde, uit het kanton Unterwalden, afdeeling Nid dem Wald, op hoogtijden als eenig overblijfsel van voorvaderlijken tooi althans nog een metalen haarsieraad, hier in Gersau gaan de lieden gekleed zooals overal in de wereld binnenkort helaas! het geval zal zijn..... totdat de menschheid weder begrijpt dat het eeuwig nivelleeren alle poëzie aan 't leven ontneemt.

Ontegenzeggelijk zouden onze Zuid-Bevelandsche boeren en boerinnen met hunne fraai besneden trekken, hunne donkere haren en oogen, hunne bevallige kleederdracht hier, op zoo korten afstand van Italië, een beter effect maken, en de vlasharige Gersauers zou niemand op de barre eilanden van het Noorden misplaatst achten.

Het Hotel Müller is wel het grootste doch niet het eenige toevluchtsoord voor vreemdelingen, die Gersau bezoeken. Aan de bovenvermelde tweede dorpstraat, die met den meeroever evenwijdig loopt en aan de Oostzijde eindigt op een net pleintje, waaraan eenige flinke woningen en ook het raadhuis staan, vindt men het vroegere heerenhuis ‘Hof Gersau’, dat, thans als ‘Pension’ ingericht, een aangenaam verblijf biedt, en het eenvoudige doch niet minder degelijke Gasthaus ‘zum Hirschen’!

De reiziger, die een afkeer heeft van de woeligheid der groote hotels met hunne verwaande zwartgerokte trawanten, die zich nauwelijks verwaardigen iemand aan te zien die geen engelsch lord is of geene tientallen koffers met zich voert, de reiziger die gedurende de weinige weken, welke hij aan uitspanning kan besteden niet al het comfort van een weelderig leven eischt, hij die niet reist voor tafel, doch voor natuurgenot, hij vindt in de nette kamer, het zindelijke bed, de eenvoudige doch degelijke en overvloedige spijzen, die hem in de ‘Gasthäuser’ van het slag van ‘zum Hirschen’ worden aangeboden, al zijne wenschen bevredigd; hem zal de ongekunstelde hartelijkheid van den waard en zijn gezin aangenamer aandoen dan de deftigheid, de quasi-vorstelijke weelde der groote hotels; hij zal de ‘aufmerksame Bediening’ van de huisvrouw en hare glundere dochters meer waardeeren dan de fooien-eischende strijkages van de zwartgerokte bende: hem zal des avonds na een vermoeienden wandeltocht het gemoedelijk gekeuvel van den huisheer onder een ‘Schoppen’ goeden Barolo prettiger stemmen dan het klavier-

getjingel en het neusgeluid van eene magere engelsche blauwkous!

Behalve de genoemde telt Gersau nog ettelijke kleinere logementen, welke echter meerendeels door inboorlingen schijnen te worden bezocht.

Met de bovenbesproken zijde-spinnerijen en de in een schoonen tuin aan de Fahrstrasse bij eene bocht van het meer gelegen en daardoor een heerlijk uitzicht ook op den Buochser- en den Stauser-horn, ja zelfs op de helling van den Pilatus genietende villa Flora, die vroeger eene dependance was van Müller's hotel, doch thans in de zomermaanden door eene hongaarsche familie wordt bewoond, is de lijst van Gersau's voornaamste gebouwen uitgeput.

Tal van huizen liggen nog langs smalle dorpswegen aan weerszijden van de snelvlietende beek die het plaatsje in tweeën snijdt en die - in den regentijd, zouden wij Indiërs zeggen - plotseling kan aangroeien tot een woedenden bergstroom, die slechts met moeite tusschen de zorgvuldig versterkte oevers bedwongen wordt. Dat zij soms ware ‘bandjirs’ aanricht met al den heilloozen nasleep daarvan kan o.a. blijken uit een gedenksteen, die in het hoogere gedeelte van het dorp geplaatst is, ter herinnering aan het droevige feit dat eene gansche familie van den oever werd medegesleurd en in den woesten stroom den dood vond.

Langs den oever dezer beek loopen de voetpaden, die naar den Rigi-Scheidegg-kom en over den Twärizadel naar Lowerz met zijn miniatuur-meertje voeren. Het is mij helaas! nimmer vergund geweest deze genotvolle wandelingen te ondernemen, maar zwaar viel het mij daarin te berusten, zóó uitlokkend slingerde zich het pad tusschen de in vollen bloei staande perenboomgaarden en de op onafzienbare bloembedden gelijkende weiden door. Ook voor hen, die minder vlug ter been zijn, biedt Gersau echter gelegenheid genoeg tot aangename wandelingen; slechts ware het in hun belang te wenschen dat de Gersausche groentenkweekers konden besluiten afstand te doen van de voorvaderlijke gewoonte, om de schoone voorjaarsavonden te gebruiken tot het bemesten hunner kool- en saladebedden met stoffen, die men in andere streken liefst zoo ver mogelijk van bewoonde plaatsen verwijdert, eene gewoonte, die zeker voor den groei der kool heilzamer is, dan voor de toename van het vreemdenverkeer.

In tweeërlei opzicht is Gersau bevoorrecht boven de meeste zoo niet alle even schilderachtig gelegen ‘Kurorte’ van Zwitserland. Ik bedoel door zijn klimaat en zijne geschiedenis.

Niet ten onrechte wordt aan Gersau een Italiaansch klimaat toegekend: slechts naar het zuiden openliggend en daardoor tegen alle ruwe koude winden beschut, ontwaakt het veel eerder uit den winterslaap dan alle andere plaatsen in den omtrek, of overal elders ten noorden van de hooge Alpenketenen gelegen.

Het gevolg daarvan is, dat tal van gewassen, die anders slechts in zuidelijke landen gedijen, als amandel-, granaat-, laurier- en vijgenboomen, hier in den vollen grond kunnen overwinteren, en - wat belangrijken is voor de lijdende menschheid - dat borstlijders reeds in het zeer vroege voorjaar hier een aangenaam, veilig en heilzaam toevluchtsoord vinden, waar zij in 't genot van de heerlijke natuur en der reine Alpenlucht hunne verloren krachten kunnen terug winnen.

In de zomermaanden kan het er - zooals van zelf spreekt - vrij warm zijn, maar algemeen beweert men, dat ook dan de temperatuur er veel aangenamer is dan in de overige aan het meer, zelfs aan den zuidelijken oever gelegen plaatsen, deels omdat

het, aan drie zijden ingesloten door hooge bergen, dan minder lang aan de zonnehitte is blootgesteld, en deels ook omdat de zuidenwind om Gersau te bereiken, eerst over tal van gletschers heenstrijken moet en daardoor eer afkoeling dan warmte medebrengt, een voorrecht waarin de tegenoverliggende plaatsen niet deelen.

Wat het kleine Gersau bovenal belangwekkend maakt, is zijn roemruchtig velleden. Zoo ergens dan mag hier dit woord met volle recht worden gebezigd.

Immers, gedurende meer dan honderd jaren wist dit onaanzienlijke dorp, bijna uitsluitend door eenvoudige landlieden bewoond, zich te handhaven als zelfstandige staat, de kleinste republiek ter wereld, die alleen de souvereiniteit van den Duitschen keizer erkende, doch overigens geheel onafhankelijk was.

Als evenknie van de vrije Duitsche rijkssteden, van Frankfort en Hamburg, van Lübeck en Bremen, had Gersau zijne eigen door het volk zelf verkozen regeering, vaardigde het zijne eigen gezanten af naar 's keizers hof, als er ‘lands’ belangen waren te verdedigen, zond het zijn eigen burgervendel in het veld om, in vereeniging met de mannen der verbonden naburige staten, den algemeenen vijand, hetzij Oostenrijkers, hetzij Franschen, te bekampen.

Er is zelfs een tijd geweest dat Gersau eene eigen vesting bezat, al was het dan ook maar een versterkte toren aan den meeroever, die tevens als arsenaal diende.

Een wereldveroveraar als Napoleon I was noodig om de kleine maar fiere republiek aan 't wankelen te brengen; doch na den toen ontvangen stoot vermocht de vrijheidsliefde der Gersauers niet meer de herwonnen onafhankelijkheid duurzaam te bevestigen, en moesten zij eindelijk in 1817 voor goed het hoofd buigen, zij 't dan ook niet als slaven, dan toch als gedwongen bondgenooten van hunne voormalige mededingers. In dezen nieuwen toestand hebben de Gersauers zich evenwel thans sints lang geschikt, en zij bevinden zich er wèl bij.

Laat mij eindigen met den wensch dat onder de tegenwoordige regeling het vriendelijke en belangwekkende plaatsje tot een nooit gekenden bloei moge geraken!

Bij onze gestaarte broeders op visite.

Zooals vrij algemeen bekend is, zijn er hier in Soerabaia veel zonen van 't Hemelsche Rijk, die als arme marskramers overgekomen, eerst bescheiden hun matje uitrollen, om na jaren van onverpoosden arbeid zich een paleis te bouwen. Als men hier een bijzonder mooi huis, een prachtig span paarden of een

fraai equipage ziet, dan kan men zeker zijn, dat een Chinees er de eigenaar van is. Gedurende jaren werken en zwoegen ze en vergenoegen ze zich met kleine woningen en schralen kost, doch is de man er eenmaal boven op, dan nemen ze het er goed van en dan komt hun Oostersche liefde voor weelde en pracht te voorschijn. Dan sparen ze geen geld, om den Europeaan en ook den Inlander te toonen, wat een Chinees kan en durft te doen, als hij zijn schaapjes op het droge heeft.

Dat zag ik laatst op een feest, dat gegeven werd ter eere van den oud-Majoor der Chineezen The Boen Keh.

Ten einde u een denkbeeld te geven van wat er alzoo te zien en te genieten viel, laat ik het Programma der feestelijkheden en het Menu van 't souper volgen.

Dit laatste was op de meest elegante en gracieuse kaarten in drie talen gedrukt, nl. Hollandsch, Fransch en Maleisch. De Programma's waren ook netjes uitgevoerd met vergulde letters en prijkten met het portret van den Jubilaris, een goedigen, ouden Chinees met een intelligent gezicht.

PROGRAMMA DER FEESTELIJKHEDEN,
TE GEVEN TEN HUIZE VAN DEN
Luit. Chinees THE TOAN ING,
aangeboden bij gelegenheid van den 71*sten* *geboortedag van den*
Majoor titulair der Chineezen
THE BOEN KEH G.M.,
door zijne zonen
Kapt. THE TOAN LOK en Luit. THE TOAN ING

I. Samenkomst van dames en heeren geïnviteerden des avonds ten 9 ure.

II. Ten half 9 ure zal de Majoor Titulair The Boen Keh door eene deputatie worden afgehaald.
Op den terugweg naar het feestgebouw zal de stoet als volgt worden gerangschikt.
1. Een rijtuig met 2 H.H. leden der Commissie.
2. Een rijtuig met den Majoor Titulair The Boen Keh, zijne vrouw en een lid der Commissie.
3. Een rijtuig met 2 H.H. leden der Commissie.
4. Een rijtuig met Chineesche Commissieleden.
5. Een rijtuig met den schoonzoon v.d. Majoor Chinees.
6. Rijtuigen met vrienden en kennissen.

Bij aankomst aan het feestgebouw zullen onder het afsteken van bommen en bengaalsch vuur, de jubilaris en zijne echtgenoote door Commissieleden naar hunne plaats worden geleid terwijl alle muziekkorpsen zich zullen doen hooren.

III. Links en rechts van de zitplaats van den Majoor Titulair The Boen Keh scharen zich de familieleden.

IV. Bij aankomst van den Resident, ván den Kolonel der Land- en Zeemacht zullen alle muziekkorpsen spelen en worden bommen en bengaalsch vuur afgestoken.

V. Ten half 10 ure wordt een optocht verwacht, medebrengende alle voorwerpen, welke bij de Chineezen dienen tot bewijzen van eerbied en achting. Al deze

voorwerpen nemen de Chineesche Commissieleden in ontvangst en worden dan den jubilaris aangeboden.

VI. Na afloop van bovenstaande, zal de Resident beleefd worden uitgenoodigd het woord te voeren, en wordt Z.H. Ed. G. door den Majoor The Boen Keh beantwoord.

VII. Opening van het bal.

VIII. Ten half 12 ure souper.

IX. Ten 12 uur zal een dronk worden gewijd aan dames en heeren geïnviteerden.

X. Vuurwerk.

XI. Voortzetting van het feest.

MENU.
SOUPER.
Caisses et Risolles.
Boeuf Pressé. - Sauce Remoulade.
Croquettes de Pommes de Terre. - Petits Pois.
Ris de Veau. - Pointes d'Asperges.
Charlotte Russe.
Bouillon.

Behalve bovenstaande lekkernijen werden er den geheelen avond allerlei ververschingen rondgediend, als thee, koffie, koekjes, gebakjes, ijs, sorbets, Punch à la Romaine, Champagne, Grog en alle mogelijke wijnen en likeuren. Het was letterlijk ‘Hartje wat begeer je - mondje wat lust je?’

In den tuin, die prachtig à la Giorno verlicht was, waren hier en daar tentjes opgericht, waar men a private treat kon hebben, of om Hollandsch te blijven, zich in zijn eentje te goed kon doen. Doch er liepen zooveel knechts met welvoorziene bladen rond, dat men niet uit den weg behoefde te gaan, om van het vette der aarde te genieten. Daarenboven waren er tal van ceremoniemeesters, wier aardsche roeping het scheen om anderen te laten smullen, tevens boden zij cigaren en lucifers aan de heeren en balboekjes aan de dames. Ook waren er binnenshuis tal van tafeltjes met bouquetjes en waaiers, ten dienste der dames, terwijl een zaal, of zooals men hier zegt, een galerij voor spelers ingericht.

Doch om nog even op den tuin terug te komen; het was er heel gezellig en de niet danslievende en speelsche- (of spel-lievende?) gasten zaten er bij voorkeur. De avondlucht onder de tropen is dan ook verrukkelijk en zephyr's zoele adem brengt u een heerlijk koeltje over.

Achter in den tuin was een soort van panorama opgericht, waar men alle streken der wereld, photographisch afgebeeld, kon bewonderen.

Ter zijde had de firma Grimm en Co., de Vatels van Soerabaia, haar tenten of juister buffetten opgeslagen. De kosten van het souper alleen waren op f 4500 beraamd, ten minste zooveel kreeg genoemde firma er voor; deze zorgde ook gedeeltelijk voor de

bediening in den vorm van een honderdtal Javaantjes, die, allen in gelijke baadjes en hoofddoeken gekleed, geen slecht figuur maakten en er vrij wat eigenaardiger uitzagen dan onze zwartgerokte en witgedaste Jannen. De gastheer en familie hadden nog zestig bedienden bij elkander gescharreld om te helpen en zoo ontbrak het er niet aan dienaren. Vóór het huis was ook nog een aardig lapje grond, te midden waarvan 't fraaiste muziektempeltje, dat men zich denken kan, was opgericht. Hier gaven verschillende muziekkorpsen hun talenten ten beste. In dit gedeelte van 't feestterrein hadden de Chineesche gasten plaats genomen, doch toen 't vuurwerk werd afgestoken, vermengden de Europeanen er zich met hun Mongoolsche broeders.

En nu 't huis

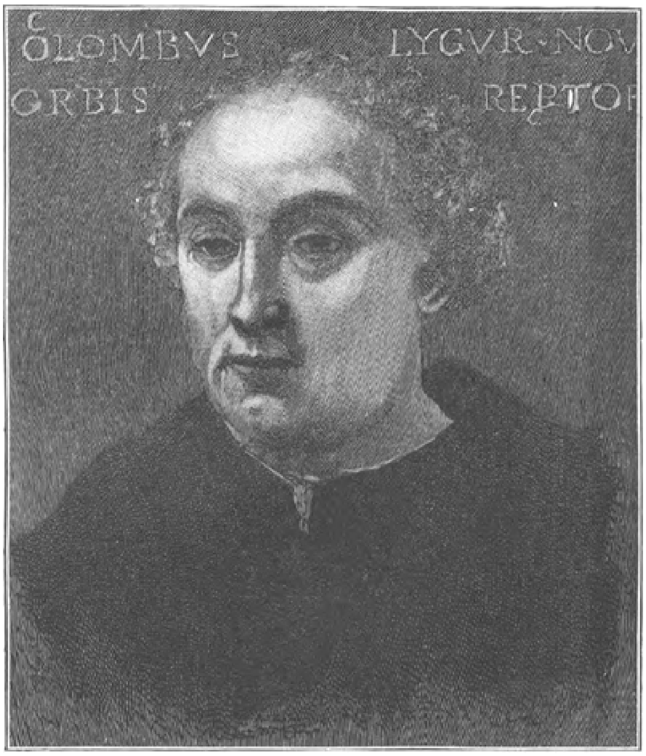

PORTRET VAN COLUMBUS. Naar Sebastiano del Piombo. (Zie blz. 178.)

zelf; de breede voorgalerij wasingenomen door zitplaatsen, van waar 't gezelschap den optocht en later 't vuurwerk kon aanschouwen, dan kwam men in de zoogenaamde tusschengalerij of salon en van daar in de danszaal, waar de jubilaris, op een soort van troon gezeten, de gelukwenschen en hulde zijner gasten ontving. Zooals gezegd is, was de achtergalerij nu in een speelzaal herschapen, terwijl een der zijdegalerijen voor de Chineesche dames was gereserveerd.

Daar zaten de fraai aangekleede poppen, stijf van 't goud en bijna onbeweeglijk. De meesten hadden lieve, zachte gezichtjes, doch geen schalksche glimlach of vriendelijke oogopslag verhelderden haar trekken. Allen droegen 't haar achterover gestreken met een k o n d e h in den nek. Deze k o n d e h of haarwrong was getooid en omwonden met allerlei kleinoodiën; behalve gouden kettinkjes hadden ze er bloemen in, gewoon van wol gehaakt doch versierd met diamanten. Van deze steenen droegen ze ook lange oorhangers of groote knoppen, terwijl zij verscheiden gouden, met paarlen en juweelen bezette kettingen om den hals hadden. Haar toilet bestond uit een nauwen rok en een lang, tamelijk wijd jak van satijn of zij, meest gebloemd

en met echt gouddraad en verschillende kleuren van zijde geborduurd. Ik voor mij vond, dat dit twintig- of dertigtal Chineesche nonna's met hare vreemde, doch schilderachtige kleeding, een der meest interressante kijkjes van het feest opleverden. Nu en dan verlieten ze haar zitplaatsen en begaven zij zich in een der andere zalen, doch ze bemoeiden zich weinig met de overige gasten. Er waren ook eenige kinderen aanwezig, eveneens in Chineesche dracht; de zonen van 't Hemelsche Rijk echter verloochenen in de koloniën hun nationaal gewaad en dragen Europeesche kleeding. Op dit feest hadden zij phantasie-jasjes van blauw serge met vergulde knoopjes en hoog aan den hals sluitend. - Slechts bij officieele gelegenheden kleeden zij zich nog als echte Chineezen. - Hun grootste distinctief - de staart, behouden zij echter altijd en overal, evenals de tonsuur, waarop zij zeer precies zijn.

Vreemd is hun verhouding met de Europeanen: zij vragen deze wel bij zich aan huis, als zij feest vieren, doch worden nooit teruggevraagd. Ofschoon het een eer heet, dat hun blanke broeders bij hen op visite komen, zoo kennen de slimme Chineezen ook wel de beteekenis van ons Oud-Hollandsch spreekwoord:

‘En ter wille van het smeer Likt de Kat de Kandeleer.’

Ten minste dat bewees The Boen Keh, toen hij, op de vraag van een zijner gasten, of hij zich niet zeer gevleid gevoelde over de hulde, die men hem bewees, en over de talrijke opkomst van geïnviteerden. antwoordde:

Banjak goelar, Banjak semoet!

(Waar veel suiker is, daar zijn veel mieren).

Van het duizendtal genoodigden, waren er ruim achthonderd gekomen, waaronder de eerste ambtenaren en handelslui van Soerabaia met hun dames waren, o.a. de Resident met zijne dochters. Van de bruine bevolking waren alleen de Regent en een paar andere dignitarissen genoodigd. De Chinees bekleedt, als vreemde Oosterling, echter altijd nog een hoogere plaats dan de Javaan.

Zooals op het Programma te lezen stond, zou er te half tien een optocht plaats hebben. Tegen dien tijd begaf een ieder zich dus naar de voorgalerij om te zien, wat er komen zou.

En teleurgesteld werd zeker niemand, daar de optocht eenig mooi was. Westersche taal is haast niet in staat om de Oostersche weelde te beschrijven,

die daarbij ten toon was gespreid, en onze Europeesche ideeën van decoratief halen niet bij de phantastische voorstellingen, welke de Chineezen tot stand weten te brengen.

Zulk een kleurenmengeling en rijkdom van tinten vindt men bij ons alleen in een tooverballet terug en dan nog wel in de groote steden. Bij ons is 't echter de zachte ineensmelting der nuances, die ons bekoort, terwijl de Chineezen het effect meer zoeken door contrasten. - Natuurlijk was het voor ons Europeanen moeielijk, ja, haast onmogelijk om te begrijpen, wat de verschillende zegekarren, er waren er ongeveer twaalf, moesten beteekenen, daar 't meest symbolische en allegorische voorstellingen waren, betrekking hebbende op den godsdienst en het huiselijk leven der Chineezen.

De optocht, die bijna een half uur duurde, begon met eene afdeeling gewapenden, over wier hoofd zich eene reusachtige slang in de meest willekeurige bochten kronkelende. Hoe het gevaarte, dat de dikte van een mensch had, in beweging werd gebracht, weet ik niet, doch het effect was zóó vreemd, dat het ons verplaatste in de duizend- en- één nachtvertellingen.

Deze afdeeling werd gevolgd door een tafereel aan de dierenwereld ontleend. Een monstertijger nl. hield een gevecht met een grooten draak; dat vrij lang duurde en vooral het Oostersche publiek zeer scheen te amuseeren.

Onnoodig te zeggen, dat beide exemplaren namaak waren en in beweging werden gebracht door mannen, die zich in hun huid hadden gestoken, zoo iets als men ten onzent wel in een café-chantant ziet; ik moet echter bekennen, dat 't geen ik bij The Boen Keh zag, verre overtrof, 't geen ik ooit in Europa in dat genre had gezien, met inbegrip van de beroemde M o o r e a n d B u r g e s s M i n s t r e l s te Londen, die op dergelijke manier een olifant voorstelden. Toen de draak eindelijk overwonnen was en zieltogende was weggedragen, ging de tijger triomfantelijk zijns weegs en maakte plaats voor een paar zwaardvechters, die een krijgsdans uitvoerden, waarbij ze veel schreeuwden en veel wilde gebaren maakten.

Daarna volgden eenige muziekkorpsen en was er een leven als een oordeel. Voor onze ooren, gewend als ze zijn aan melodiën der groote Fransche, Duitsche en Italiaansche meesters, bevatte deze Chineesche muziek enkel wanklanken.

Gelukkig waren het de eenige van het feest! En nu kwam de eigenlijke optocht, nl. de zegewagens, die alle door Chineesche koelies (werklieden) getrokken werden. De meeste waren prachtig met bloemen en planten versierd, waartusschen kleine meisjes schenen te zweven.

Deze arme stumpers staan op een plankje, dat niet veel grooter is dan de palm eener hand; ze worden nl. stijf gezwachteld tegen een ijzeren staaf, die van haar hals naar haar voeten reikt, zoodat het plankje alleen als steunpunt dienst doet. In zulk eene gedwongen houding moeten ze soms uren lang blijven; in elken Chineeschen optocht komen ze voor en hoezeer de Europeanen reeds tegen deze barbaarschheid geprotesteerd hebben, 't helpt niet. Arme Chineesche ouders vinden er een eer en een voordeeltje tevens in, om hun dochter aldus te laten gebruiken en de wet op den kinderarbeid is nog niet in onze koloniën ingevoerd.

Behalve kinderen, fungeerden er ook groote menschen bij den optocht, doch deze hadden een natuurlijken stand; verder waren de meeste wagens rijk voorzien van visschen, draken en andere dieren uit de werkelijkheid of uit de wereld der phantasie.

Het geheel was prachtig, doch de indrukken, welke men kreeg waren te gemengd, dan dat men ze gemakkelijk en geregeld weer zou kunnen geven. Bovendien zou

men er het vertellingstalent van eene Scheherazade of de pen van een Mirza Schaffy voor moeten bezitten en beide ontbreken mij helaas!

Na den optocht begon het bal, dat echter, evenals de meeste bals hier, niet bijzonder opgewekt was. De aangekondigde speeches waren ook vrij gewoon en 't afsteken der eerste vuurpijlen werd met vreugde begroet. Nogmaals begaf men zich naar de voorgalerij en den voortuin; 't eerste nummer was het in brand vliegen van eene groote eerepoort, die aan den ingang van 't erf stond en bleek uit vuurwerk te zijn samengesteld. In weinige seconden was de poort in een gloeiend netwerk herschapen, waartusschen met vlammende letters geschreven stond:

HULDE AAN DEN JUBILARIS
Van zijne dankbare Kinderen
en Kleinkinderen.

Daarna volgden de stereotype vuurpijlen, batterijen, sterren, molens, vuurregens enz., terwijl er nu en dan een groot stuk werd afgestoken.

Daar men hier niet met Noorden- of Oostenwind te kampen had, kon alles uitmuntend afgestoken worden en was dit een der beste gedeelten van het programma.

Onder de hand werden de verschillende schotels van het souper, benevens allerlei dranken rondgediend.

Het was vroeg in den morgen, toen men scheidde, over 't algemeen zeer voldaan over 't gesmaakte genot.

Voor de Chineezen, die nooit genoeg aan één dag hebben, duurde het feest nog eene week lang, en gedurende dien tijd bleef de gasilluminatie staan, die men ter eere van den jubilaris had aangelegd van zijn huis naar het feestterrein.

Veertien dagen later ontving de gastheer in optima forma degenen der gasten, die het zich een plicht rekenden om een digestie-visite te maken, en dat was het einde van het groote feest van The Boen Keh G.M.

Soerabaia.

THÈRÈSE HOVEN.

Columbus.

Het kan niet anders of door het aanstaande vijfde eeuwfeest (1492-1892) van de ontdekking van Amerika, wordt de aandacht opnieuw gevestigd op den algemeen bekenden ontdekker van het Westelijke Halfrond, op den grooten Genuees Christophorus Columbus.

Men mag zijn roem trachten te verkleinen, zooals het tegenwoordig mode is, aan alle reputatiën - goede en kwade - te tornen; men kan het met stukken in de hand misschien bewijzen, dat niet Columbus

voor het eerst voet op den Amerikaanschen grond zette, maar deze eer eigenlijk toekomt aan een onbekenden Groenlander van eeuwen te voren, het zal misschien nog wel vijfhonderd jaar en langer duren vóór dat men de heldenfiguur van Columbus en zijn door en door sympathieke persoonlijkheid van zijn wellicht legendarischen roem ontdaan zal hebben.

In elk geval, hetzij Columbus uit oude documenten of alleen uit geniale berekeningen het bestaan kende van een nieuwe wereld, zeker is het dat hij den moed bezat met weinig schepen, gelukkige instrumenten en afgebedeld geld, den tocht te wagen over het groote water, zeker ook dat hij weinig genoegen aan die ontdekking beleefde, en als offer van de ondankbaarheid zijner landgenooten treurig en eenzaam stierf; zeker is het evenzeer dat zijn karakter en zedelijke overtuiging eerbied moesten afdwingen, en hij in elk opzicht een plaats verdient onder de grootste mannen der geschiedenis.

Geen wonder dus dat, juist nu zijn lotgevallen onwillekeurig nieuwe aandacht wekken, het een dubbel buitenkansje heeten mag, dat men een oorspronkelijk portret van den grooten Admiraal te Como gevonden heeft. Het moet door den beroemden schilder Sebastiano del Piombo geschilderd en een erfstuk geweest zijn in de familie Giovio, waarvan Dr. de Orchi in Como, de gelukkige bezitter van het origineele, de rechtstreeksche nakomeling is.

Herman ten Kate.

Alweer hebben wij een schilder te betreuren die, hoewel niet tot de allernieuwste richting behoorend, toch zeker tot onze verdienstelijkste kunstenaars mag gerekend worden. Helaas! reeds sedert een jaar of drie was Herman ten Kate dood voor de kunst; een wreede krankheid had hem op het ziekbed geworpen, zijn hand verlamd en nu maakte de dood aan zijn werkzaam 67-jarig leven een einde.

Herman ten Kate was de broeder van onzen beroemden J.J.L. ten Kate; de kunst scheen in die familie een kostbaar erfgoed te zijn en de schilders-loopbaan van Herman was eene zeer gladde en effene. Hij had zijn eigen genre, en hij koos bij voorkeur de 17de eeuw en hare zwierige, bonte costumes tot onderwerp zijner stukken. Ook de Markers, aan wier eiland hij een bezoek bracht, toen zijn broeder daar predikant was, wonnen zijn sympathie door hun schilderachtige, eigenaardige kleeding en door de 17de-eeuwsche inrichting hunner vertrekken; want echte oud-hollandsche zalen, rijk met houtsnijwerk versierd, waarin het licht door kleine ruiten viel, fraaie roemers en bekers waren zijn lievelings-decoratiën. Daar plaatste hij bij voorkeur zijn 17de-eeuwsche mannen en vrouwen in.

Er zit teekening in ten Kate's schilderijen - en zelfs al zullen de moderne impressionnisten het misschien ontkennen - ook kleur. Hoe zou 't anders kunnen? Hij schilderde immers bij voorkeur het tijdvak af van Rembrandt en van der Helst, wier stukken den triomf vieren van licht en kleur.

Zoolang ten Kate dan ook schilderde, werden zijn stukken veel gezocht en goed verkocht, natuurlijk het meest in het buitenland. Over de geheele wereld, in alle hoofdsteden van Europa, zijn ten Kate's schilderstukken verspreid; in ons land vindt men er slechts betrekkelijk weinig. Het schilderij, waarvan nevensgaande gravure genomen is, bevindt zich in het Rijks Museum te Amsterdam, en geeft een duidelijk begrip van Herman ten Kate's manier.

De frisse he kleuren van het origineel, maken het tot een hoogst aantrekkelijk tafereeltje.

In zijn privaat leven was Herman ten Kate een zeer achtingswaardig man; zijn echtgenoot, mevrouw ten Kate-Pierson, verzorgde hem tot het laatste met de grootste liefde en toewijding.

Het gezin bewoonde een deftig huis in de Javastraat te 's Gravenhage, dat de eer genoot indertijd door de jonge koningin Emma, kort na haar komst in Holland, van zolder tot kelder bezichtigd te worden. De koning, haar echtgenoot, had haar deze woning aangewezen, toen zij haar verlangen te kennen gaf een hollandsch binnenhuis eens grondig te leeren kennen.

De overleden koning hield veel van Herman ten Kate, en gaf hem steeds groote bewijzen van vriendschap. Meermalen was de schilder de gast des konings op het Loo en zelfs gedurende diens bruidsdagen te Arolsen, en het was zeker een der laatste droevige berichten, die den zieken schilder gebracht werden, dat zijn koninklijke beschermer en vriend hem in 't graf was vóórgegaan.

Vele eerbewijzingen vielen ten Kate ten deel, maar de zekerheid dat zijn kunst hem overleeft, en dat zijn naam onafscheidelijk verbonden is aan een der roemrijkste tijdperken onzer nationale geschiedenis, is zeker zijn beste aanbevelingsbrief bij de nakomelingschap.

Lula's goudvinkje.
Schets van Ouida.

'Ik wou dat ik een zwarte japon had!' zeide Lula.

Lula had hare zinnen gezet op een zwarte japon. Zij was een mooi, bruin kind, met blonde armen en voeten, blootshoofds, bijna zeventien jaren oud, en schalksch en vlug als een eekhorentje. Zij woonde in een klein steenen hutje op het kruispunt der vier wegen. Haar vader was straatwerker, een moeilijk baantje, dat slecht wordt betaald; maar hij was opgeruimd en klaagde niet.

De vier wegen werden weinig bezocht, behalve door herders met hunne kudden en veehoeders met hunne karren. Van deze wegen waren er twee door de Romeinen aangelegd; deze waren goed en duurzaam, even hecht en sterk als eene rots; de twee andere, die ongeveer honderd jaar oud waren, waren ook wel nuttig, maar slecht gemaakt; de grond was week en zakte aanhoudend door. Deze wegen doorsneden eene uitgestrekte vlakte, waarin tarwe gezaaid en wingerd geplant werd; naar het jaargetijde waarin men was, had deze vlakte een groene, gele of bruine tint. De lijn van eene lage bergketen, op verscheidene mijlen afstands gelegen, teekende zich tegen de lucht af, en in de tegenovergestelde richting, maar veel verder, werd men eene onduidelijke, zilveren streep gewaar, die men voor de zee hield.

Lula was geen dezer vier wegen ooit verder opgegaan dan hare voeten haar brengen konden; en zelfs hiertoe was zij slechts zelden in de gelegenheid, want thuis moest zij alles doen, daar zij het eenige vrouwelijke element in de hut was. Het was verschrikkelijk, zoo gauw als haar vader en hare broeders hunne kleeren versleten! Zij spon, veegde, kookte, naaide, hield het tuintje in orde, verzorgde de varkens in den stal, de bijen in den korf en de vogels in het achterhuis. Zij was een goed meisje; met het krieken van den dag stond zij op en bij het vallen van den avond ging zij weer naar bed, maar nooit was de dag haar lang genoeg.

Zij werkte hard en zong onder de hand, en nooit gingen er dwaasheden om in haar klein hoofdje, want zij kon geen letter lezen, en dat was gelukkig voor haar. Het eenige wat zij kon, was haar huis netjes houden en het haar mannelijke huisgenooten naar den zin maken; en dit kon zij beter dan de meesten harer gelijken, want hare moeder was eene vrouw uit het noorden geweest, en had haar steeds ingeprent om netjes en opgeruimd te zijn.

Hare moeder was sedert twee jaren dood, maar hare lessen stonden diep in Lula's hart gegrift en werden stipt door haar opgevolgd.

Zij had een klein makkertje dat haar den geheelen dag gezelschap hield; een goudvinkje, een *caponero* zooals het in de landtaal genoemd werd. Zij had het gekregen toen het pas was uitgebroed; het was door haar opgekweekt en verzorgd en zij was dol op het diertje; maar toch was zijne liefde voor haar nog grooter. Hij heette Zi-Zi en was vier jaar oud. Hij zong wonderschoon en zij had hem het '*nel silenzio della notte*' en andere landelijke liedjes net zoo lang geleerd, tot hij ze uitstekend na kon fluiten; en behalve deze kende hij uit zich zelven ook nog verscheidene mooie liedjes.

Zi-Zi was het speelpopje van het geheele huis, en zijn liefelijk gekwinkeleer kon tot ver in het veld gehoord worden. Hij mocht in en uit zijn kooitje, en zelfs uit het huis gaan als hij dit verkoos; nooit zou hij ver weg vliegen en voor deze onbarmhartige wereld had hij een buitengewoon gelukkig lot. Hij deed alles wat zij zeide, en at uit hare handen en zelfs van hare lippen; den geheelen dag wipte en sjilpte hij om haar heen en maakte haar 's morgens wakker. De mannen waren allen gek met hem en haar verloofde zeide vaak: 'Hij is jaloersch op mij, maar ik heb er hem te liever om.'

Want Lula was verloofd. Haar *damo*, een knappe, jonge man, was voerman en tevens vrachtrijder, en woonde eenige uren van hen af op eene groote boerderij, midden in de tarwevelden. Hugo, van de familie Caradori - zooals hij algemeen genoemd werd - was een beste kerel, die aardig zong en goed met den bal speelde. Daarom was hij ook algemeen bemind in de streek, die hij doorreed, met zijne met graan beladen karren, getrokken door buitengewoon groote paarden, welke door zijne meesters in verre landen, in Frankrijk of in Vlaanderen, waar wisten zij niet, gekocht waren; maar waar zij ook van daan mochten komen, met hunne forsche leden, hunne gebogen nekken en hun stevigen bouw leken zij wel olifanten of mammouthen, naast de magere, kleine paarden uit Friuli of Maremma, die algemeen in gebruik waren.

De kleine Lula was wat trotsch als zij den jongen man, lustig zingende, met een paar anjelieren achter de ooren en fazantenveeren of vossestaarten aan de ooren van zijn tweespan, in het gezicht kreeg.

Heen en weer, altijd maar heen en weer bracht Hugo met zijne paarden gestadig de ladingen tarwe, haver of stroo van de uitgestrekte graanvelden langs de lange,

vlakke, witte wegen, naar de stad, die daarginds ver in het blauwachtig verschiet lag; en het was op dezen tocht dat hij en Lula kennis hadden gemaakt en zich later met elkander hadden verloofd; en het groote tweespan kende het hutje op het kruispunt der wegen zoo goed, dat zij, in de schaduw van den grooten plataan gekomen, uit eigen beweging stilhielden.

Hugo was slechts een daglooner, een voerman, die om de week zijn geld krijgt, en dit werd in die streek als een heel min baantje beschouwd; maar hij zag er knap uit, was matig en ijverig, en had een voorbeeldig humeur.

'Het kind zal wel arm zijn, maar daar is ze aan gewoon; zij had er wel slechter aan toe kunnen zijn,' zeide Lula's vader, toen hij zijne toestemming gaf. Hij zou haar vreeselijk missen, dat wist hij wel, maar een van zijne zoons was toch van plan te trouwen en dus weer eene vrouw in het huis te brengen, en dan zou het wel weer goed gaan, dacht de brave man, en alles was in orde.

Hugo bewoonde twee luchtige kamers boven een grooten graanzolder; van daar had hij het uitzicht op de korenvelden, op de paarden, wanneer zij beneden hun voedsel gebruikten, en op de groote, steenen binnenplaats, waar des zomers het stroo aan alle kanten lag neergeworpen of opgestapeld, en die er dan als eene golvende, goudkleurige zee uitzag. 'Het kind zou het er best kunnen uithouden,' dacht haar vader. Met Allerheíligen zou het huwelijk voltrokken worden; voor den voerman was het dan een rustige tijd, want dan waren de wegen slecht, en al het graan dat het jaar had opgeleverd, was dan aan mijten gezet of verkocht.

Lula was heel gelukkig; zij was doodelijk van haren knappen Hugo, en zij gingen even vroolijk en prettig met elkander om als in het blijde voorjaar de distelvinkjes tusschen de perzikbloesems en daffodillen. Toch werd de luchthartige Lula door eene zorg gekweld: haar grootste wensch toch was eene zwarte trouwjapon te hebben, en daar was voor haar geen denken aan. Een zwart bruidskleed is voor een Toscaansch meisje even onontbeerlijk als eene witte trouwjapon voor eene Engelsche bruid. Als een Toscaansch meisje geene zwarte japon heeft om dien dag mee naar de kerk te gaan, gevoelt zij zich vernederd, beschaamd, armoedig; en eene zwarte japon was even ver buiten het bereik van Lula als de gevederde gewaden van het Paradijs.

Eene net gemaakte, zwart cachemiren japon met een kraagje aan den hals en een paar manchetjes aan de mouwen, was het ideaal van haar onschuldig, kinderlijk gemoed. Maar voor minder dan dertig francs - ja, misschien wel voor niet minder dan veertig - kon men zulk eene japon niet krijgen, en het zou even dwaas zijn van Lula om naar de gor-

DE WACHTKAMER. Naar H.F.C. ten Kate.

dels van Orion te verlangen als naar dertig francs. Zij, hare familie en haar Hugo waren allen even arm, zoo arm, dat zij nauwelijks genoeg hadden om van te leven en er een net en behoorlijk werkpak op na te houden. Genoeg over te houden om de fondsen van de kerk te ondersteunen en de belasting te betalen, was alles wat haar vader en Hugo zich konden veroorloven.

Wanneer zij het waagde om over de zwart cachemiren japon te spreken, zeiden haar vader en hare broeders haar zonder omwegen, dat zij die ijdele hoop toch zou laten varen.

'Hugo wil je hebben, zonder dat je een halssnoer of een bruidsschat meekrijgt; wees er hem dankbaar voor,' zeiden zij verdrietig. Want te trouwen zonder een bruidsschat of een kleine snoer parelen mee te brengen, is eigenlijk niet zooals het behoort; eene huwelijksgift, al is zij niet grooter dan tien pond, en eenige parelen, al zijn ze niet grooter dan sagokorrelen, zijn de voornaamste dingen, die eene Toscaansche bruid, hoe arm zij overigens ook moge zijn, behoort te bezitten.

Zij wist wel dat er geen denken was aan eene huwelijksgift of aan parelen. Maar eene zwarte japon! - Overdag dacht zij er aan en 's nachts droomde zij er van. Het was zelfs nog meer in hare gedachten dan Hugo. Hare beste vriendin, de dochter van een man, die even arm was als haar vader, had, toen zij bij den laatsten wijnoogst in het huwelijk was getreden, ook eene zwarte trouwjapon aan gehad, die hare peettante haar had gegeven. Maar Lula kende hare peettante niet; zij wist zelfs niet of zij er wel ooit eene gehad had. Kon er maar eene fee uit de wolken neerdalen en haar geven wat zij zoozeer verlangde, maar dit was onmogelijk.

Als men niet in eene zwarte japon trouwt, kan men er zeker van zijn, door alle andere vrouwen in het dorp te worden bespot en uitgelachen; het is om zoo te zeggen eene stilzwijgende bekentenis, dat men tot de armsten gerekend kan worden, en vaak het noodigste moet ontberen; al behoort men tot den netten, fatsoenlijken werkmansstand, daalt men door dit te doen plotseling af tot de laagste volksklasse, die gebrek hébben aan voedsel en kleeren. 'Gewoonten zijn wetten,' zegt een Toscaansch spreekwoord; en nergens is men zoo de slaaf der gewoonten als in Toscane. 'Het is hier het gebruik,' is een gezegde, waarmee men ieder ander den mond kan snoeren. Dat zij niet in eene zwarte japon zou trouwen, wierp eene schaduw op Lula's geluk. Op haar trouwdag zou zij hare zondagsche, bruine japon, die reeds gelapt en gestopt was, aan moeten doen, en dit was eene groote vernedering voor haar. Maar er was nu eenmaal niets aan te doen.

'Eene zwarte japon? Loop, meid!' zeide haar vader; hoe zouden zij aan een bruidskleed komen, als zij nauwelijks brood hadden om van te leven.

Dertig francs was voor hen eene som, even ontzaglijk en onbereikbaar als dertig millioen.

De eenzame wegen werden af en toe door marskramers bezocht. Gewoonlijk leggen zij den weg te voet af, of op zijn hoogst bezitten zij een ezel om hunne lange, lichte karren met rollen en balen goed beladen, te trekken. Zij zijn de Mefisto's van de streek; de vrouwen worden door de netheid en de schijnbaar lage prijzen der waren tot koopen uitgelokt, geraken in schuld bij deze rondreizende kooplui, kunnen hen nooit betalen en moeten zoodoende hunne vaders, echtgenooten of broeders misleiden. Hoe onschuldig en eerlijk Lula ook was, zou zij waarschijnlijk evengoed voor de verleiding gezwicht zijn als de anderen, maar de marskramer wilde haar niets op rekening verkoopen. Met de vrouwen en dochters der boeren was dit iets anders; zij

bezaten allen eene grootere of kleinere boerderij en konden ongemerkt overleggen van wat zij op de eieren, de melk of de vruchten verdienden; zij konden den koopman een slokje wijn, of sneedje goede *polensa* of een bord warme soep geven. Maar Lula was daar te arm voor; en de marskramer, die een zwart cachemiren japon op zijne kar had liggen, spreidde die voor haar uit, kwelde haar door den aanblik en borg het toen weer in de doos.

'*Senza soldi mai*,' zeide hij onbarmhartig, tenzij zij hem contant betaalde, zou hij haar nooit een duimbreed afstaan.

Als zij met een welgesteld man ging trouwen, zou het een ander geval zijn; dan zou hij het haar wel willen geven, want dan zou de bruidegom het later betalen. Maar de marskramer, die er op uit was om steeds het naadje van de kous te weten, wist ook dat Hugo, de voerman, even arm was als Job, en geen andere rijkdommen bezat en ooit bezitten zou, dan zijne jeugd, zijne gezondheid en zijne kracht.

'*Senza soldi mai*,' zeide hij dus beslist, en met zijn groot hangslot sloot hij de japonstof weer weg in de houten doos, waar de fijne stoffen in bewaard werden.

En Lula snikte alsof haar hart zou breken, toen zij den ezelwagen weer traag den weg op zag rijden, die zich kronkelde door het braakland, waar het koren reeds lang geleden gemaaid was en het gras reeds uitbotte in de voren; want het was bijna October, en als de cachemiren japon niet spoedig gekocht en gemaakt werd, zou zij op Allerheiligen in hare gewone, bruine, gelapte japon naar de kerk moeten gaan.

Weer slofte de marskramer den stoffigen weg op, langs den rijpen wingerd, die aan de zijden bloeide, en met hem verdween al hare hoop.

'Hij had mij de japon best kunnen laten; vroeg of laat had ik hem wel betaald,' dacht zij, wel vertrouwende dat de Fortuin haar gunstig zou zijn geweest, een vertrouwen dat menigen arme droevige parten heeft gespeeld.

Plotseling stond de ezel stil, de kar draaide om en langzaam keerde de marskramer weer terug langs den zonnigen weg. Lula, die nog steeds onder den plataan stond, voelde haar hart hoorbaar kloppen en hare tranen hielden op te vloeien. Zeker kwam hij terug om het haar toch maar te geven. Met gloeiende wangen snelde zij hem tegemoet en lachte door hare tranen heen.

'Je wilt het me toch geven, niet waar, beste Pietro?' zeide zij op vleienden toon. 'Toe, geef het me maar; ik zal geen kruimel eten, voor ik je betaald heb.'

'*Che!*' zeide de marskramer, spotachtig lachend om hare onnoozelheid. 'Niet voordat ik het geld in mijne handen heb, zal ik het je geven. Je bent een goed meisje en ziet er lief uit en ik houd heel veel

van je; maar zaken zijn zaken en geld is geld. Nu ben ik eigenlijk terug gekomen om je te zeggen, dat me daar op eens een middeltje te binnen schiet, waardoor je aan geld zoudt kunnen komen, zonder het je zelve moeilijk te maken.'

'Toch niet iets oneerlijks?' vroeg Lula angstig.

'Neen, de hemel beware me, neen! Ik ben niet slecht, dat weet je toch wel. Pietro is wel gesteld op de duiten, dat valt niet te ontkennen, maar Pietro is zoo eerlijk als goud - er steekt niets geen kwaad in hem.'

'Maar zeg dan toch wat ik doen kan,' vroeg Lula, ongeduldig, hem midden in zijne lofspraak op zich zelven in de rede vallend, daar deze anders wel tot den middag voortgeduurd zou hebben.

'Je bent ook eene mooie, me niet eens uit te laten spreken,' zeide Pietro. 'Nu dan, je zou Zi-Zi kunnen verkoopen.'

'Zi-Zi verkoopen?'

Nadenkend staarde Lula met hare groote, donkere oogen voor zich uit.

'En wie zou hem dan willen koopen? een heel gewoon vogeltje, een zwartkapje, meer niet.'

'Een zwartkapje voor een zwart kleedje,' zeide de oude marskramer grinnekend, 'is dat nu geen goede ruil? Het klinkt als een f i o r e t t a . Toevallig heb ik eene dame ontmoet, die me vroeg of ik haar geen zingend goudvinkje kon bezorgen. Zij is eene vreemde, en vreemden hebben soms wonderlijke grillen. Ze koopen altijd de overschotjes, die niemand anders hebben wil. Geef mij Zi-Zi maar, dan zal ik wel maken, dat zij mij er net zoo veel voor betaalt, als de zwarte japon je kosten zou.'

'Zi-Zi verkoopen?' herhaalde Lula wezenloos.

Het vogeltje, dat zijn naam voor de tweede maal hoorde, wipte het huis uit, vloog om haar hoofd, fladderde en piepte luid, spreidde lustig zijn vlerkjes uit in het zonlicht, zette zich op een der takken van den plataan en hief daar zijn schoonste lied aan.

'O, ik kan Zi-Zi niet verkoopen,' mompelde zij, met een bleek, ontsteld gelaat. 'Ik kan niet, neen, ik kan het waarlijk niet! - en Hugo houdt zooveel van hem!'

'Net zooals je verkiest,' zei de marskramer. 'Ik had je alleen maar plezier willen doen. Ik voor mij wil liever het cachemire houden; als Amalia Rossi trouwt, raak ik het toch aan haar kwijt, want het is een bijzonder mooie lap. Maar zeg nu voortaan niet meer, dat Pietro u geen plezier wil doen, als hij er de gelegenheid toe heeft. Pietro heeft een hart van goud.'

Met een wreeden ruk trok hij zijn ezel bij den teugel en liet hem weer omkeeren. Zi-Zi, die nog steeds in den plataan zat, liet het *Nel silenzio della notte* in eene keur van zilveren klanken uit zijn keeltje stroomen.

De marskramer was dien morgen alleen maar zoo ver uit zijn gewonen koers gegaan, omdat hij, reeds verscheidene weken geleden eene opdracht gekregen had om een zingend goudvinkje te koopen, maar nergens had hij er een kunnen vinden, dat mooi genoeg zong en goed gedresseerd was. Ten laatste had hij zich Lula's goudvinkje herinnerd, en nu wilde hij haar, langs allerlei omwegen, overhalen het vogeltje te verkoopen, want een Italiaan gaat nooit recht op zijn doel af, als hij ook langs zijwegen gaan kan. Hij hoopte vijftig, zestig, misschien wel zeventig francs te krijgen van de vreemde, die zulke wonderlijke grillen had, en als hij het cachemire ook nog verkocht, dan had hij, al moest hij dan ook van de dertig francs, die Zi-Zi hem kostte, afstand doen, toch een voordeeligen dag gehad, en dat deed zijn marskramers hart goed.

‘Wacht eens een oogenblikje, wacht eens,’ riep Lula, ademloos.

Zij was zeer bleek en keek voortdurend naar boven naar het kleine, zingende vogeltje, alsof hij moest weten, dat het zijn lot was, waarover men ging beslissen.

‘Hij zal toch wel gelukkig zijn?’ vroeg zij, met een zacht, weifelend stemmetje.

‘Och wat, gekkepraat!’ zeide Pietro, op een toon van de diepste minachting; ‘vogels zijn overal gelukkig, laat ik je dat zeggen, en waar hij heen zou gaan is een paleis, met fonteinen en bloemen en mooie glazen vertrekken, en zilver en goud, overal waar je om je heen ziet. Gelukkig! - lieve hemel tegen dat hij hier eens zingt, zingt hij daar twintig maal. Pak hem nu maar gauw en geef hem aan mij en dan zal ik je maar meteen het cachemire er voor in de plaats geven. Prachtige, fijne stof, zoo maar weggegeven, alleen maar voor een mooi liedje.’

‘O, ik kan niet, ik kan niet,’ snikte zij, en keerde zich huiverend van de kar af, toen het heerlijke gezang van het kleine vogeltje zich andermaal in de zonnige buitenlucht liet hooren. ‘Als ik Zi-Zi verkoop, zal ik geen rust meer hebben; en waarom zou iemand zooveel geld voor hem willen geven? het is toch maar een heel gewoon vogeltje!’

Zij was in een hevigen tweestrijd. Wel had zij altijd vurig naar de japon verlangd, maar zij had een te liefdevol hartje, en was te innig aan haren Zi-Zi gehecht om dadelijk toe te kunnen slaan. Ook wist zij niet of zij hem gelooven moest of niet. Zij kende geene vreemde en rijke lieden, nog minder hunne liefhebberijen, en het scheen haar eene volslagen onmogelijkheid toe, dat iemand zulk eene verbazende som over kon hebben voor een klein vogeltje, dat men voor een cent zou kunnen verkoopen om aan het spit te braden.

De marskramer wierp haar het cachemire toe; maar zij had achterdocht, en ofschoon zij er haren liefsten wensch door vervuld zou zien, kon zij er niet toe besluiten zijn voorstel aan te nemen.

‘Later zou je nog maar zeggen, dat ik je het geld nog schuldig ben,’ zeide zij op ruwen toon tot den ouden man, die ontzet zijne handen ten hemel hief, verontwaardigd over zulk eene lage verdenking.

Maar toch kon zij maar geen geloof hechten aan zijne woorden, en er dus maar niet toe overgaan den koop te sluiten.

Middelerwijl zong de arme kleine Zi-Zi, onbewust dat er een complot tegen hem gesmeed werd, naar hartelust door, verheugd over den zonneschijn, het groen, de blauwe lucht en de stemmen van eenige leeuwerikken, die door den wingerd fladderden en zijn gefluit beantwoordden. Het was hun tijd om te zingen maar niet van Zi-Zi, doch daar hield hij zich niet aan; hij zong het geheele jaar door, wanneer hij zijne meesteres maar hoorde praten of lachen.

De marskramer werd boos; dan vloekte en schreeuwde hij, dan weer beproefde hij zijn overredingskracht met vriendelijke en vleiende woorden; en onderwijl lag de lap zwart goed steeds uitgespreid op het deksel van de doos met een stuk wit katoenen kant, dat er zeer edelmoedig op toe gegeven zou worden.

'Ik maak er mijzelf arm mee,' verklaarde hij. 'Maar dat is alleen maar omdat ik zoo veel van je houd, en omdat ik die dame beloofd heb haar een goudvinkje te bezorgen, en mijne beloften nu ook houden wil. En jij, ondankbaar, lomp, ongeloovig, achterdochtig meisje, ga jij maar aan iedereen vertellen, dat ik lieg en dat ik wat slechts in het schild voer om mijzelven te bevoordeelen.'

'Ik zeg alleen maar dat ik zien wil waar Zi-Zi heen zou gaan, als ik hem gaf,' zeide Lula aarzelend, en hare stem klonk heesch.

'Goed, dan zal ik je meenemen,' zeide Pietro woedend, daar hij al zijne hoop op winst nu in rook zag vervliegen. 'Dan zal ik je meenemen, Lula, dochter van Gian; ik zal je meenemen, dan heb je je zin; maar dan geef ik je de lap ook niet - neen, die zal je dan ook nooit van me hebben. Dat zoo'n nest van zestien jaar, dat ik op mijne knie heb gedragen toen ze nog een klein kind was, mij, haar besten, haar oudsten vriend, niet op zijn woord zou gelooven! O, vrouwen zijn toch door en door slecht, en Pietro is een gek, een groote gek, dat hij zijne oude leden nog vermoeit om haar van dienst te zijn! Ik zie dat het meisje wegkwijnt van verlangen naar eene zwarte japon, ik herinner me de gril van eene vreemde, waardoor haar de weg geopend zou worden om aan een mooie trouwjapon te komen, met kant en al, voor niets, en zij heeft er niet eens een heel gewoon vogeltje voor over, dat toch nergens anders goed voor is dan om in eene pastei op te worden gegeten.'

En zoo groot was zijne welsprekendheid, met zulk een nadruk beriep hij zich op zijne eigen edelmoedigheid, zoo juist wist hij de snaren van hare ijdelheid en eigenliefde te treffen, zoo geheel wist hij haar van de wijs te brengen en haar vurig verlangen nog aan te wakkeren, dat zij er niet tegen bestand was. Na een opgewonden gesprek, dat op vrij heftigen toon gevoerd werd en zoo lang duurde, dat de ezel in den zonneschijn in slaap viel, zeide Lula eindelijk, nadat zij twee uren door hem aan den praat was gehouden, en daarbij steeds het verleidelijke gezicht van de japonstof voor oogen had gehad, op heesche, gedempte stem, en in het volle besef van haar schuld:

'Nu, dan zal ik hem je maar geven, als je ten minste zeker weet, dat hij gelukkig zal zijn, maar geef me dan ook die drie el lint er op toe.'

'Dat nest,' mompelde de marskramer, die zich ergerde aan hare slimheid, doch tevens niet na kon laten deze in haar te bewonderen. 'En dan nog te bedenken, dat ze twee jaar geleden niet veel meer dan een schoolkindje was, en nu is ze in staat een armen, argeloozen, ouden man, tot de laatste penning af te troggelen, zoodat hij zonder een cent op de wereld te bezitten, sterven zou, en dat alleen om haar een pleziertje te doen.'

Maar niettegenstaande zijn stroom van verwijten en klachten, haastte hij zich om de zaak spoedig als beklonken te beschouwen; hij maakte het cachemire, met de kant en het lint, waar de japon mee gegarneerd zou worden, tot een pakje, en schreef toen in duidelijke bewoordingen op een snippertje geel papier de verklaring neer, dat alles betaald was; en het pakje nog steeds stevig vasthoudende, zeide hij:

'Geef me nu Zi-Zi in zijn kooitje en dan is al dat moois voor u. Haast je een beetje want ik moet nog ver loopen, en den heelen morgen heb ik hier verpraat.'

Lula zag er bleek en ontsteld uit; zij gevoelde dat zij verkeerd deed, hare lippen waren kleurloos en zij beefde over het geheele lichaam.

'Weet je zeker, dat men hem wel eens rond zal laten vliegen?' vroeg zij.

'Zeker,' antwoordde de marskramer, op ruwen toon; 'zeker, van 's morgens tot 's avonds zullen zij hem tusschen de bloemen en fonteinen laten rondvliegen. Kom, vang hem nu maar en zet hem in zijn kooitje. Ik kan hier den geheelen dag mijn tijd toch niet verspillen.'

Zi-Zi die al dien tijd heen en weer had getrippeld, dan weer een slokje water uit een bakje nemend, dan weer aan een plantje pikkend of een traag rupsje, dat zich onder de bladeren schuil hield, opzoekend, doch zonder met zijne heldere, zwarte kijkertjes Lula uit het oog te verliezen, zat nu op eene vensterbank en liet zijn liefelijk gezang in heerlijke, zilveren trillers weerklinken, terwijl af en toe een vlasvink in de rozenstruiken hem antwoordde.

'Zi-Zi! Zi-Zi!' riep Lula.

'Zi!' antwoordde het vogeltje vroolijk en vol goed vertrouwen.

Hij vloog op van het vensterkozijn, zette zich op haar schouder en pikte, op zijne aardige, liefkoozende manier, aan het rozige lelletje van haar bruin oortje.

'*Va cuccia*, Zi-Zi!' zeide zij op zwakke, heesche stem.

Dit was het woord, waarmede zij hem altijd beval om te gaan slapen; en Zi-Zi begreep er niets van op dit heldere middaguur, terwijl de zon nog hoog aan den hemel stond, en zijne vriendjes, de vlasvinken en leeuwerikken nog lustig zongen en sprongen.

'*Va cuccia!*' zeide Lula op scherperen toon.

En het kleine vogeltje, dat nu wel zag dat het haar ernst was, en in den droevigen waan verkeerde, dat hij kwaad had gedaan, verliet treurig zijne geliefkoosde plaats op haar schouder, vloog langzaam en met tegenzin naar de hut en ging het kleine verroeste kooitje binnen, dat hem tot slaapplaats diende en waarvan het deurtje dag en nacht open stond.

'Zi-Zi!' tjilpte hij, naar het stokje vliegend en in zijne stem lag weerzin en verwijt.

Wat had Zi-Zi toch gedaan, dat hij gestraft werd?

'Daar hebt ge hem,' zeide het meisje heftig.

Toen verborg zij het gelaat in de handen om niet te zien wat er gebeurde.

De marskramer ging naar binnen, stapte naar het kooitje, sloot het kleine, getraliede deurtje en bedekte het kooitje met een stuk oud katoen. Toen zette hij het op de kar en legde het cachemire, het lint en het papier op de bank onder den plataan.

‘Daar heb je alles, beste meid. Je leven lang zal je nooit meer zoo'n vriend hebben als Pietro, en als je het volgend jaar een kind hebt, mag ik wel peetoom zijn,’ zeide hij met vaderlijke teederheid.

Toen maakte hij den ezel met een zweepslag wakker, en krakend bewogen de kleine, verroeste wielen van de kar zich voort.

‘Zi-Zi! Zi-Zi!’ klonk het klagend en onrustig uit het overdekte kooitje, en al het liefelijke was verdwenen uit het bevende, schelle stemmetje, dat zich telkens weer verhief, alsof het om hulp wilde roepen, en dat heesch was door den schrik.

Lula bedekte nog steeds het gelaat met de handen; zij deed haar best om niets te zien of te hooren, zenuwachtige schokken doortrilden haar lichaam. Zij had hare liefde voor geld verkocht.

HET SILHOUET. Naar J.R. Wehle. (Zie blz. 190.)

De kar ging den zonnigen, stoffigen weg weer op en was spoedig uit het gezicht verdwenen.

De vlasvinken en de leeuwerikken kwinkeleerden, de bijen gonsden, de duiven kirden, maar voor Lula was de geheele omgeving in een eenzaam, troosteloos waas gehuld.

De kleine Zi-Zi ging steeds verder van haar weg, zij wist zelfs niet waarheen. Zij had een gevoel alsof zij een klein, onschuldig schepseltje van het leven had beroofd. Daar lag het cachemire, de kant en het lint, alles wat zij maandenlang zoo vurig had begeerd; zij zou nu met haar huwelijk eene mooie, nieuwe trouwjapon aanhebben, zonder dat het haar iets had gekost; zij deed haar best om blij te zijn en naar de stof te kijken en te bedenken hoe knap men vinden zou dat zij er uitzag, als zij de kerk binnenstapte. Doch het hielp haar niets; de tranen, die zoo rijkelijk stroomden, beletten haar hare schatten te zien, en zij wist dat zij eene zelfzuchtige, wreede daad begaan had. Tot driemaal toe sprong zij op om de kar achterna te gaan en in te halen, wat zij gemakkelijk had kunnen doen, want zij was vlug ter been, en wist welken weg hij was gegaan. Maar de valsche schaamte om in het oog van den ouden man een dwaas figuur te slaan, er de wensch, dien zij nog steeds koesterde, van op haar trouwdag netjes gekleed te zijn, weerhielden haar telkens.

Haar vurigste wensch was vervuld; maar zij was diep ongelukkig.

'Zi-Zi! o Zi-Zi!' steunde zij.

Daar zat zij alleen in den zonneschijn en nooit meer zou haar vroolijk, hartelijk makkertje met zijn rood borstje en zijn zwart kopje onder het gebladerte fladderen en kweelen.

'Wat heb je met Zi-Zi gedaan?' vroeg haar vader, toen hij thuis kwam.

En toen zij hem alles verteld had zweeg hij. Maar een harer broeders zeide op ruwen toon:

'Daar moet je ook eene vrouw voor zijn om zoo aan je zelve te denken! Ik laat me hangen als ik ooit Zi-Zi had verkocht, al had ik er het geheele jaar tabak en wijn voor gehad.'

'Een zwartkopje voor een zwart kleedje,' zeide de jongere knaap, dezelfde flauwe grap van den marskramer herhalend. 'Nu, we zullen nooit meer een vogeltje krijgen dat zoo zingt als Zi-Zi; op tien minuten afstands hoorde ik hem reeds, en ik zou zijne stem uit tienduizend andere kunnen herkennen.'

En Lula wist dat allen haar veroordeelden.

Het gezicht van de oude, eikenhouten kast, waarop het kooitje placht te staan, kon zij niet meer verdragen.

Hugo, die dienzelfden avond bij hen was, keek naar de kast, waar men op dat uur van den dag Zi-Zi altijd in den vorm van een kleinen, roodbruinen bal op zijn stokje kon zien zitten slapen. Hij miste het kooitje.

'Is het vogeltje weggevlogen?' vroeg hij op angstigen toon.

Lula schudde het hoofd. Hare tranen begonnen opnieuw te vloeien en hare stem begaf haar.

'Zij heeft hem verkocht om eene zwarte japon te kunnen krijgen,' zeide haar vader boos. 'Natuurlijk, zij was volkomen in haar recht, want het was haar eigendom; maar ik heb een gevoel alsof met den kleinen Zi-Zi het geluk uit het huis is.'

'Verkocht? Maar wie had er dan zooveel voor over, dat je er eene japon voor kunt koopen?' vroeg Hugo verbaasd.

'Och, vreemden; alle vreemden lijken wel gek,' zeide de oude man. 'Ik zeg je, dat mijne moeder eens aan een van hen eene oude, gedeukte pan heeft verkocht; hij werd altijd gebruikt voor het water van de duiven, en niemand lette er ooit op, en de vreemde betaalde wel tienmaal het gewicht aan goud er voor, zij zeiden om dengene, die het gemaakt had. Zij zoeken altijd dat oude spul op; zij weten niet wat mooi is.'

'Wat heb je voor Zi-Zi gekregen?' vroeg Hugo, zich tot zijne verloofde wendend.

Maar zij sloeg hare schort over het hoofd en stond op van de tafel en liep naar buiten, waar het reeds donker begon te worden.

'Nu heeft ze hare zwarte japon,' zeide haar vader. 'Al had ik er eene zwarte jas, al had ik er twintig zwarte jassen voor gekregen, dan had ik het nog niet gedaan. Maar je weet niet waar eene vrouw toe in staat is, als zij hare zinnen op iets moois hebben gezet. Ze zouden zich zelve verkoopen, en alles wat haar toebehoort er bij.'

'Ik zal zien een ander vogeltje voor haar te krijgen,' zeide Hugo. 'Maar het spijt me toch.'

'Het geluk is het huis uit met Zi-Zi,' zeide de oude man, 'en je kunt er van overtuigd zijn, dat die lage schurk, die Pietro, er eene kolossale winst op gehad heeft. Het was veel beter geweest als het kind gewacht had, tot een van ons terug was.'

'Ja, dat was het ook; we hadden met hem mee kunnen gaan, om te zien wat hij er voor gekregen heeft. Eene heele japon te geven voor een zwartkopje! 't is ongehoord! en hij is er de man niet naar iets te geven, als hij er niet driemaal zooveel voor terug krijgt.'

De ontdekking, dat zij in de gedaante van het kleine goudvinkje eene goudmijn hadden bezeten, deed hen allen verstomd staan; al de aardige zangertjes om hen heen werden gevangen, geschoten of gelijmd voor een extra schotel op de feestdagen. Zij hadden geen begrip van de liefhebberijen der rijken en van de prijzen, die voor goed gedresseerde zangvogeltjes betaald worden.

'Hoe het ook zij, het spijt me dat het beestje weg is,' zeide Hugo, met een blik op de leege plaats, waar het kooitje gestaan had. 'Ik had altijd een gevoel, dat hij ons geluk zou aanbrengen. Ik hoorde hem zingen toen ik voor de eerste maal de paarden voor het huis stil liet houden en ik Lula's gezichtje aan de deur zag.'

Toen ging hij naar buiten en trachtte Lula te troosten, die nog steeds op de bank zat te schreien alsof haar hart zou breken.

Doch nu zij hare zwarte japon had moest die ook gemaakt worden, en dit legde beslag op al haar ledigen tijd en soms zelfs ook op hare werkuren; zoodat, wat in

haar kort leven nog nooit was voorgekomen, het brood, dat zij gebakken had, zwaar was en de hut slecht geveegd en de koolsoep aangebrand, en als de mannen thuis kwamen stond er niets voor hen gereed.

'De duivel haie je jurk!' zeide haar vader meer dan eens. 'Je bent er op eene slechte manier aan gekomen en je zult er niets als verdriet van hebben.'

Kon de cachemiren japon maar veranderen in eene rol banknoten, en wist zij dan maar waar het vogeltje naar toe was gegaan, dan zou zij er het geld heen brengen en smeeken om Zi-Zi terug te krijgen, zoo groot was hare wroeging. Maar dit was onmogelijk; in al hare gejaagdheid en haren tweestrijd had zij geheel en al vergeten den marskramer te vragen, waar die rijke menschen woonden; misschien was het wel in een der omliggende villa's, of in eene der kleine steden; misschien ook wel in de groote stad, waarvan zij bij helder weer de kruisen op de kerktorens zag schitteren tusschen de verre bergen in het blauwachtig verschiet. Zij wist er niets van; in haar verlangen eene zwarte japon te bezitten, had zij haar klein makkertje de wijde wereld in laten gaan, en nu kon zij niet uitvinden waar hij was.

Als zij ijverig naaide aan de wollen stof, die hare vingers zwart kleurden, en die als een rouwkleed in zware plooien om haar heen viel, kon zij het gezicht der lijsters, die door den wingerd fladderden, en het gezang der andere vogeltjes, die daar buiten tjilpten en kweelden, niet verdragen. Zij deden haar aan Zi-Zi denken, hoe weinig zij ook op hem geleken. En als de dag aanbrak miste zij haar lustig diertje, dat haar wekte door zijn gezang, of tegen de glasruiten pikte, om de zonnestralen te verwelkomen.

'Ik wou, dat je het buiten je japon had kunnen stellen, lieveling,' zeide Hugo. 'Ik had den kleinen Zi-Zi zoo graag thuis om mij heen gehad; wij zullen maar een armoedig huisje hebben, maar zijn gezang had het opgevroolijkt.'

'Er zijn nog wel andere vogeltjes te krijgen,' zeide Lula, kortaf en ongeduldig.

Zij wilde maar niet bekennen, dat het haar berouwde, dat de gedachte aan haar klein zangertje haar nooit met rust liet, en dat de wroeging over hare daad eene donkere schaduw wierp op de dagen, die aan haar huwelijk voorafgingen, en die anders zoo zonnig en onbewolkt zouden zijn geweest.

Veertien dagen nadat de koop was gesloten, was zij klaar met de japon, die zeer strak werd gehouden door baleinen en stijf gaas, en het tengere, buigzame, kinderlijke figuurtje al zeer onvoordeelig deed uitkomen, terwijl het ook slecht paste bij haar rond cherubijnengezichtje, en haar donkere, blozende gelaatskleur.

Maar het was een zwart kleedje, zooals iedereen

er een behoorde te hebben, en zij gevoelde zich trotsch als zij bedacht dat men ook haar er mee zou zien verschijnen. En toch haatte zij het gezicht er van, wanneer zij het in de kast zag liggen, met den geurigen iriswortel er tusschen om het lekker te doen ruiken, en met den gewijden palmtak van den laatsten Palmzondag, door haar er opgelegd, opdat het haar geluk zou aanbrengen.

Eens wandelde zij naar de plaats waar de oude Pietro woonde; het was een leelijk, stoffig dorpje, dat verscheidene uren ver weg was, en toen zij, doodvermoeid de plaats harer bestemming bereikt had, was de oude man uit, en werd de eerste twee dagen niet terug verwacht. Niemand wist iets van het vogeltje af, maar eenige vrouwen vertelden haar, dat Pietro in den laatsten tijd overvloed van geld scheen te hebben. Bedrukt ging Lula weer naar huis terug.

‘Morgen krijg je een ander goudvinkje van mij, hoor meisje,’ zeide Hugo, toen hij, met zijn arm om haar middel, naast haar voor de deur zat.

‘Neen, nooit! Geen ander goudvinkje!’ zeide Lula hartstochtelijk. ‘O Hugo, hij hield toch zooveel van mij! Ik was slecht, en ijdel en dwaas, om Zi-Zi te ruilen voor eene japon, maar ik zou het niet hebben kunnen verdragen, als de vrouwen mij hadden uitgelachen, wanneer ik met je naar de kerk was gegaan in mijne schamele, oude japon.’

‘Dat was niet erg geweest,’ zeide Hugo. ‘Maar schrei nu niet zoo. Ik denk, dat het vogeltje daar net zoo vroolijk en lustig zal zijn als hier; want het moeten rijke menschen zijn, als ze zooveel geld over hadden voor een liefhebberijtje. Kom, 't is niets, hoor!’

Maar Lula was ontroostbaar; zij vond dat zij eene slechte en lage daad begaan had; en dit drukte haar van den morgen tot den avond.

Zij wist dat Hugo gelijk had, en dat het beter was geweest als zij maar in het geheel geene zwarte japon had gehad.

Op een schoonen, zonnigen dag had zij er de laatste hand aan gelegd en het toen met den iriswortel en den palmtak weggeborgen. De wijnoogst was begonnen; overal was men aan het druiven plukken; het gelach der meisjes en jongens en het gekraak der wagens, afgewisseld door het vroolijke geblaf van een hond, drong tot haar door. Het was de eerste maal dat zij er niet bij was om ook druiven te plukken, en daarginds onder de ahornboomen en wingerdblaren met de anderen te springen en te lachen, te stoeien en te spelen. Zij was alleen met hare zwarte japon, en zij was ontstemd en terneergeslagen, omdat een der meisjes, die dichter bij de stad woonde, haar gezegd had, dat zij het lijf te lang en de rok te wijd gemaakt had, in vergelijking van de japonnen, die men daar op straat zag.

Plotseling hoorde zij iemand haar naam roepen; het was Pietro, de marskramer.

Zij sprong op en haalde diep adem; zijn stem deed haar onaangenaam aan.

‘Waarom zou hij mij roepen?’ vroeg zij zich zelve af. ‘De kwitantie heeft hij mij gegeven; het kan dus niet om geld zijn.’

Ongerust, verbaasd en met afkeer vervuld, ging zij naar de deur, en daar zag zij den ouden man met zijne kar, juist zooals zij hem veertien dagen geleden, toen zij Zi-Zi verkocht had, gezien had, doch in plaats van den ezel was er nu een appelgrauwe pony voor den wagen gespannen.

‘Wil je eens met mij meegaan, Lula?’ zeide de marskramer. ‘De rijke menschen, die Zi-Zi gekocht hebben, laten je roepen.’

Een hoogroode blos kleurde Lula's gelaat.

'O, Zi-Zi! Zi-Zi!' riep zij met een zenuwachtigen snik. 'Hoe gaat het met hem? Is hij gezond?'

'O ja,' zeide de oude man snel. 'Maar - maar hij wil niet zingen, en nu blijft de dame, die hem gekocht heeft, niets meer te doen over dan je te laten halen, en te zien of je hem niet kunt doen zingen. Je wilt het immers wel doen, niet waar? Natuurlijk hebben zij mij al betaald, en het kan mij dus zoozeer niet schelen; maar Pietro is gesteld op zijne eer, en als ik hem verkocht heb voor een zangvogeltje, zie je, dan....'

'O, ik dacht wel, dat hij er ellendig aan toe zou zijn,' zeide Lula met een hartverscheurenden kreet. 'Ik haat je, ja, ik haat je. Had ik maar niet naar je geluisterd, en je japon maar niet genomen! Het is half katoen en het geeft zoo af, en het is grof, en iedereen zegt dat het volstrekt niet lijkt op wat er in de stad gedragen wordt.'

'En jij bent een ondankbaar schepsel,' zeide de oude man. 'Ik wou dat ik je je koperen oorringen uit je ooren kon trekken! Als je toch zooveel van Zi-Zi houdt, ga dan mee en breng hem aan het zingen.'

'Maar is het erg ver? Je wou niet zeggen waar het was.'

'Het is een paar uren ver. Maar ik heb ze beloofd, dat ik je mee zou brengen, en dan doe ik het ook. Pietro is een man van zijn woord.'

'Maar vader....'

'Ik ben je vader tegengekomen en ik heb hem verteld, dat ik je ging halen. Sla maar gauw een doek om en kom naast me zitten - gauw een beetje!'

'Is Zi-Zi ziek?'

'Nu, heel wel is hij niet. Maar zoodra hij je ziet zal hij wel weer beter worden.'

Met een sprong was Lula in de kar. Zij was droevig gestemd en haar geweten knaagde.

Pietro gaf den grijzen pony met zijn dikken stok een harden slag en voort gingen zij over den harden, zanderigen weg, die beschaduwd werd door het bruinende gebladerte der ahornboomen. De marskramer sprak geen woord. Hij was te zeer vervuld van den angst, dat Lula hooren zou, dat men hem niet minder dan tachtig francs betaald had voor den armen Zi-Zi. Maar hij had niet anders kunnen doen, want de bedienden van het groote huis hadden hem gedreigd, dat zij geen stukje aan hem heel zouden laten, als hij het meisje, dat het vogeltje kon doen zingen, niet terstond bracht.

Zoodra Zi-Zi uit de duisternis bevrijd was en het licht, de bloemen en de fonteintjes om zich heen had gezien, had hij een verrukkelijk gezang aangeheven, dat luide weerklonk; zoodat de dame, wier vurige wensch het geweest was, een zingend goudvinkje te bezitten, haastig tegen den bediende gezegd had:

‘Zeg den man, dat hij gaan kan, maar geef hem alles wat hij er voor vraagt.’

Maar toen dat eene liedje uit was had Zi-zi niet meer gezongen; in het midden van *Nel Silenzio* was hij blijven steken en, onrustig om zich heen ziende, riep hij gejaagd: ‘Zi-Zi! Zi-Zi!’ Eindelijk begon hij te begrijpen, dat zij, aan wie hij zoo innig gehecht was, niet meer bij hem was.

Nooit meer hadden zij hem kunnen doen zingen en met den dag was hij achteruitgegaan. De dame beschuldigde hare bedienden van het diertje te hebben geplaagd, en de bedienden hadden hierop Pietro laten komen en gezegd:

‘Als je niet maakt, dat het vogeltje net zoo mooi zingt als in het begin, dan zullen we wel maken dat je iedere penning, die je er voor gekregen hebt, terug moet geven.’

‘Maar dat kan ik niet,’ had de oude man boos geantwoord. ‘De eenige die dat kan, is het meisje dat hem heeft opgekweekt.’

‘Nu, breng het meisje dan hier,’ hadden de bedienden gezegd.

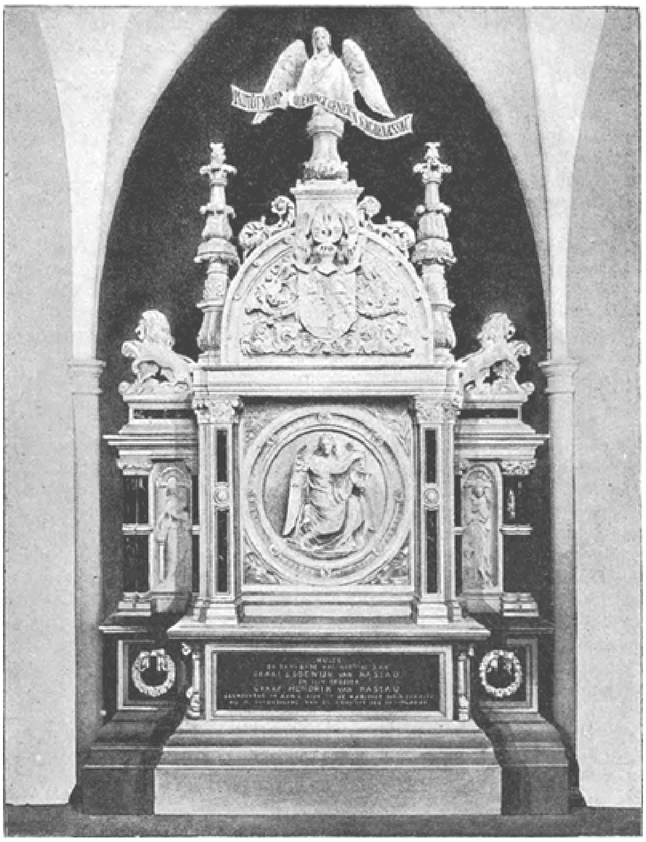

HET MONUMENT DER NASSAU'S. (Zie blz. 191.)

Zoo was hij haar gaan halen en had voor dit doel een flinken pony geleend, en die voor zijne kar gespannen in plaats van zijn zwakken ezel, want de weg van het groote huis naar het hutje, dat door Lula bewoond werd, was lang.

Hij was kwaad en ongerust. Hij had tachtig francs voor Zi-Zi gekregen, en het was zeer wel mogelijk, dat dit uit zou komen, wanneer het meisje met de bedienden zou praten.

Het was een lange, vervelende rit, en het werd Lula angstig om het hart; nog nooit was zij zoo ver van huis geweest. Zij wist niet waar zij was en zij was bang voor den krachtigen, ouden man, die anders zoo welbespraakt was, en nu slechts af en toe een

paar woorden binnensmonds mompelde, wanneer een wiel in het wagenspoor vast bleef zitten of wanneer de kar een schok kreeg door een steen die op den weg lag.

Onophoudelijk zeide Pietro in zich zelven: ‘Als ze er toch eens achter kwam, dat ik tachtig francs heb gekregen.’

Maar de vrees voor het eene had hem de vrees voor het andere doen vergeten, en de bedienden hadden hem achterna geroepen, dat hij alles terug zou moeten geven als het vogeltje niet meer wou zingen.

ZOMERMORGEN. Naar G.D. Leslie.

Dit had den doorslag gegeven en hij was Lula gaan halen.

Na eenigen tijd werd de pony vermoeid van het draven en sukkelde nu langzaam de vlakte over, die door den wingerd groen en goud gekleurd was. Zij trokken langs boerderijen, dorpen, kerken, bosschen, en eindelijk naderden zij een groot gebouw, midden in een grooten tuin gelegen. Lula had nooit gedroomd, dat er betrekkelijk dicht in hare nabijheid zulke landgoederen werden aangetroffen.

Haar hart klopte gejaagd; dat Pietro haar geen kwaad had gedaan, was haar een pak van het hart, maar toch was zij bang, omdat men haar naar zulk eene vreemde, onbekende plaats bracht.

'O Zi-Zi, Zi-Zi,' mompelde zij, en de stem stokte haar in de keel.

Dan reden zij door lanen, dan weer trokken zij langs vijvers en terrassen, en alles wat zij zagen was even prachtig en vervulde het onervaren kind met ontzag; zij gevoelde zich schuw en bevreesd, hare tong kleefde aan haar verhemelte en haar hart kromp ineen.

Zij was geheel van streek, en nauwelijks was zij zich van iets meer bewust, toen zij eindelijk voor een groot, wit, statig gebouw stilhielden en een lakei haar door eene reeks van kamers voerde, prachtiger dan hare stoutste droomen ze haar ooit hadden voorgespiegeld en dwarrelend van de vreemdste kleuren en tinten, die haar duizelig maakten en hare oogen verblindden.

Aan het einde dier vertrekken bevond zich eene serre, vol bloeiende planten en met eene klaterende fontein in het midden; hier hoorde zij iemand tot haar zeggen:

'Daar is uw vogeltje. Breng hem toch eens aan het zingen. Hij heeft het in het geheel niet voor ons willen doen.'

Toen zag zij te midden der kleurige, zonderling gevormde bloemen een gouden kooitje staan, ten minste in hare oogen zag het er als goud uit; en op het stokje zat, geheel in elkander gedoken, een kleine, veeren bal, met het zwarte kopje weggezonken tusschen de borstveertjes.

Met een doordringenden kreet sprong Lula toe en opende het deurtje van de kooi.

'Zi-Zi!' riep zij. 'Hij sterft! O, hij sterft! Zi-Zi! Zi-Zi! Ken je Lula niet meer, Zi-Zi!'

Het vogeltje hief het gebogen kopje op; eene rilling voer door zijne kleine leden; de doffe oogjes helderden op, de vleugeltjes klepten, hij vloog uit het kooitje en zette zich op haar schouder.

'Mijn Zi-Zi! O, mijn Zi-Zi!' riep zij uit, en de tranen stroomden rijkelijk langs hare wangen.

'Breng hem dan toch aan het zingen!' klonk het om haar heen.

Zij nam hem in de hand en, overstelpt van blijdschap, spreidde hij de vlerkjes uit, fladderde naar hare lippen, en pikte er verheugd aan.

Toen zonk het zwarte kopje achterover, de oogjes braken, hij bleef roerloos liggen - nooit zou hij meer zingen.

Zijn hartje was gebroken onder den last zijner slecht vergolden liefde.

Het zwarte kleedje, dat zijn leven gekost had, werd door Lula op haar trouwdag gedragen; en een jaar later droeg zij het weer en was het haar doodskleed, toen zij stierf bij de geboorte van haar kind.

Men begroef haar op het kerkhof der armen, dat herhaaldelijk ontruimd wordt om plaats te maken voor andere dooden.

Als des zomers de avond begint te vallen ziet men vaak een klein vogeltje fladderen om het naamlooze, houten kruis, het eenige wat Lula's rustplaats aanduidt.

'Het is Zi-Zi!' fluistert het landvolk elkaar met ingehouden adem toe.

J.v.R.

Het silhouet.

Naar men zegt dankt de schilderkunst haar ontstaan aan de liefde!

Een grieksch meisje, eeuwen vóór Christus, moest afscheid nemen van haar bruidegom, die haar voor langen tijd ging verlaten; droevig zag de eene den andere aan en trachtten zich elkaars gelaat in het geheugen te prenten.

De herinnering was het eenige photographische toestel waarover zij te beschikken hadden, maar zie, terwijl hij haar aanstaarde, viel het licht der lamp op zijn scherp geteekende trekken, en bracht ze met verrassende juistheid op den muur over. Daar komt een verrassend denkbeeld in den geest van het meisje op; zij kon den omtrek van zijn gelaat ten minste behouden. Snel neemt zij een doek, bevestigt dien aan den muur, en met een houtskool trekt zij de lijnen van het schaduwbeeld na.

De jonkman deed hetzelfde met haar beeltenis en de kunst van Apelles, van Rafaël, Rembrandt, Rubens, Israël enz., was geboren.

De kiem was gelegd, waaruit de reusachtige boom zou groeien, die eens de wereld zooveel meesterstukken en... prullen zou schenken.

Maar hoe ook de kunst zich ontwikkelen en verfijnen mocht, hoe zij beurtelings de natuur den rug toe draaien of wel vleien, aanbidden, misschien bedriegen kon, de oude uitvinding van het grieksche meisje is nog niet geheel verloren gegaan.

Eenvoudiger schilderkunst bestaat er dan ook niet; waar een jonkman, een jong meisje, een muur en een lamp bij elkander zijn kan men de oude primitieve manier toepassen; zij is noch van tijd, noch van plaats afhankelijk. Zelfs de photographie - de doodvijandin der schilderkunst - heeft haar niet geheel kunnen verdringen. Is er dan ook grooter genot voor een minnend oog denkbaar dan het profiel der beminde, door de oprechte lichtstralen op het witte blad afgeteekend te zien, de lijnen van haar guitig neusje, haar fraaie lippen, haar schuin voorhoofd en bevallige coiffure met het teekenstift na te trekken, er telkens nieuwe bekoorlijkheden in ontdekkende?

Toen het jonge paar van onze gravure op die wijze aan ouderwetsche schilderkunst deed, was de photographie nog niet uitgevonden; maar zouden hun achterkleinkinderen van 1891 er naar vragen, als zij zich ook eens zoo wilden amuseeren?

Het monument der Nassau's.

In de dagbladen van den laatsten tijd heeft men bijzonderheden genoeg gelezen over de oprichting en inwijding van den gedenksteen, geplaatst in de protestantsche kerk van Heumen nabij de Mookerheide, ter eere van de graven Lodewijk en Adolf van Nassau, die in den bekenden slag op de Mookerheide den dood der dapperen stierven.

Het monument is vervaardigd door den bekenden beeldhouwer Frans Stracké, te Haarlem, een der leden van de wakkere kunstenaarsfamilie van dien naam, en, zooals men op vorenstaande afbeelding zien kan, onderscheidt zich dit stuk, evenals alle werken van dien artist, door zijn grootsche opvatting en sierlijke uitvoering.

Het is uit pierre de Caen en gepolijst marmer gemaakt, terwijl de stijl in dien der renaissance is gehouden.

In het middenvak ziet men de Geschiedenis, die de heldendaden der beide Graven vereeuwigt, wier moed en trouw worden aangeduid door de allegorische beelden, aan weerszijden in nissen geplaatst. Daarboven bevindt zich het wapen der Nassau's tusschen twee leeuwen, zinnebeelden der beide helden. Een knielende engel, met het devies van graaf Lodewijk - Plutòt mort que vaincu, généreux sang de Nassau - op een banderole, kroont het geheel.

Den 14 April jl. werd het monument onthuld, dat niet alleen den gevallen helden, maar ook den ontwerpers en den uitvoerder tot groote eer strekt.

Wie dezen zomer de fraaie streken van Gelderland een bezoek brengt, verzuime niet het land van Cuyk en Mook te bezoeken. De Mookerheide moge zich in geen schitterende reputatie verheugen, - getuige de bekende verwensching, - toch bevindt zich in haar buurt een der schoonste en schilderachtigste, hoewel weinig bekende plekken van ons land: de Sint Jansberg met de daarbij behoorende uitspanning ‘de Plasmolen’. Wie heerlijk natuurschoon genieten wil, make daarheen een uitstapje; hij is dan ook dicht bij Heumen en kan er meteen het fraaie gedenkteeken der Nassau's bewonderen.

't Is een bezoek overwaard.

De koning der reclame.

Zoo er iets is, dat in de laatste helft der 19de eeuw verbazende afmetingen aangenomen heeft, dan is het ongetwijfeld de reclame, in goed Hollandsch overgezet ‘de bluf.’

Wanneer men de muren van huizen, de kappen der trams en omnibussen, de binnenzijde der spoorwegwagons, de rotsen en bergen, ja zelfs de ruggen der menschen met reclamebiljetten bedekt ziet, indien alle mogelijke soorten van proza en poëzie gebruikt worden om de aandacht te vestigen op iets, wat anders die aandacht niet waard zou zijn, dan is het vooral te danken aan een man, die nu onlangs gestorven is, en wiens naam onder de algemeene zelfstandige naamwoorden is overgegaan, met de beteekenis van bluf, reclame of boerenbedrog.

Wij bedoelen ‘Barnum’, met zijn vollen naam Phineas Taylor Barnum, de grootste eigenloftrompetter der eeuw, waarbij zelfs de Van Houten's Cacao in 't niet verzinkt.

Natuurlijk was Barnum een Amerikaan; aan gene zijde van den Atlantischen Oceaan krijgt alles reusachtige afmetingen. Hij werd in 1810 geboren, en het zaken doen zat hem in 't bloed, want reeds op 14-jarigen leeftijd begon hij aan het geld

verdienen en het weer te verliezen, want het ging op en af; hij probeerde van alles en ondervond van alles: brand, failliet, schipbreuk misschien, en begon eindelijk kijkspellen te vertoonen.

Het geluk wilde dat hij in kennis kwam met een aardig dwergje, dat hij als Tom Pouce wereldberoemd wist te maken. Met Tom Pouce bereisde Barnum Amerika en Europa, werd aan de hoven ontvangen en maakte daarover den grootsten bluf.

Toen legde hij de hand op een tweede merkwaardigheid van geheel anderen aard, de beroemde zangeres Jenny Lind; nu is men er zoo aan gewoon, dat een beroemde man of vrouw met een impressario een kunstreis maakt, dat men er niets vreemds meer in vindt. In dien tijd echter was het heel iets nieuws dat een zangeres zich, om zoo te zeggen, verhuurt aan een ander, die voor haar reclame maakt, haar aan het publiek vertoont als een wild dier, een reus, een dwerg, of ander misgeboorte.

't Is Barnum, die de eerste impresario was, en deze soort van kunstreizen in de mode bracht. Na dien tijd verzon hij telkens wat nieuws, dan eens hield hij voorlezingen over zijn eigen lotgevallen, dan kocht hij in Londen den lievelingsolifant Jumbo en nam hem mede naar Amerika, dan weer stak hij naar Londen over met schepen vol merkwaardigheden: menschen, dieren, en wat al meer, waarvan de catalogus alleen negentig millioen nummers heette te bevatten. Onophoudelijk reisde hij tusschen Europa en Amerika heen en weer, altijd door klonk het luid geschetter van zijn loftrompet; in de voornaamste steden der Vereenigde Staten legde hij musea aan. Een der afdeelingen van het New-Yorksche museum bestaat alleen uit het Sanger Circus, dat hij voor vier ton kocht.

Wanneer hij zich eenige rust gunde, dan ging hij die genieten in de stad Bridgeport in Connecticut, waarvan hij tot Mayor of Burgemeester verkozen werd; daar bouwde hij zich een prachtige villa maar stichtte er ook vele arbeiderswoningen, inrichtingen van liefdadigheid en zelfs een buitengewoon fraai kerkhof, waarin hij nu ook ter ruste is gelegd.

Dat hij in de Vereenigde Staten goed gezien was en men in het vaderland der Reclame, den Grootmeester en Apostel van den Bluf naar waarde wist te schatten, blijkt hieruit, dat hij sedert bijna 40 jaar lid van de Kamer der Afgevaardigden was en telkens na zijn periodieke aftreding herkozen werd. Zelfs bracht hij het tot candidaat voor den presidentszetel, maar moest voor zijn democratischen mededinger het veld ruimen.

Natuurlijk deed hij ook aan journalistiek. Hij had een eigen courant, die, zooals licht te denken is, in de eerste plaats bestemd was om den lof van Barnum en wat Barnums was te verkondigen. Verder gaf hij zijn ervaringen op het gebied van den humbug uit in vier boeken, die niet van letterkundige waarde

ontbloot zijn en de zonderlinge titels dragen: 'The Humbugs of the World', 'Struggles and Triumphs', 'Money getting' en 'Tales'.

De leuze van Barnum's leven was: 'De wereld wil bedrogen worden; zij worde bedrogen.'

Hij speculeerde op de lichtgeloovigheid en de nieuwsgierigheid van het publiek, en hij won er schatten mede; misschien is het succes door hem verkregen een weinig beschamend voor hen die zoo trotsch gaan op de ontwikkeling en verlichting onzer tijdgenooten, maar 't is een bewijs te meer dat er in elken mensch in het bijzonder en in de menschheid over het algemeen iets overblijft van het kinderlijke of liever kinderachtige zijner eerste jeugd. Die de kunst verstaat dat te streelen, is goed af, - men ziet het aan Barnum.

Het spoorweg-'clearing house' te Londen.

Onze tijd is het zóó gewoon geworden om de ontelbare geriefelijkheden in de vervoer- en verkeermiddelen als iets volkomen natuurlijks te beschouwen, dat het alleen den opmerkzaamsten waarnemer in 't hoofd komt, eens over de moeielijkheden na te denken, die er overwonnen moeten worden om het den reiziger b.v. mogelijk te maken, in Parijs of Londen een rechtstreeksch plaatsbiljet naar Konstantinopel via Weenen en Sofia te nemen. En toch zijn het vele lijnen, die deels aan particuliere maatschappijen, deels aan verschillende Staten toebehooren, waarover de passagier heenrijdt en die allen voor hunne diensten betaald moeten worden. Daartoe moet dan allereerst nauwkeurig worden berekend, welk percentsgewijs aandeel aan iedere lijn toekomt en welke bedragen de verschillende stations te vorderen hebben, die weer bij andere lijnen betrokken zijn; voorts moet er met al de belanghebbenden een rekening-courant gevoerd worden, die aan eene herhaalde controle wordt onderworpen eer het eindresultaat bereikt is: dat de maatschappij X eene zekere som van de Staatsspoor B te vorderen heeft, maar daarentegen weer harerzijds aan de lijn A schuldig is.

In Duitschland en Oostenrijk is de afrekening dienaangaande nog betrekkelijk eenvoudig, omdat de spoorwegen daar meestal aan den Staat of aan enkele groote maatschappijen behooren. Veel ingewikkelder zijn daarentegen de toestanden bij het Britsche spoorwegwezen, welks veelvertakt net het eigendom van eene talrijke menigte grootere en kleinere 'companies' is, die zonder uitzondering particuliere ondernemingen zijn. Gelukkigerwijs hebben de Engelschen een bijzonder talent voor de vereenvoudiging van financieele aangelegenheden en de verdeeling van den arbeid, waaraan de natie een niet onbelangrijk deel van haar succes op handelsgebied te danken heeft. Terwijl b.v. andere landen de afdoening hunner zaken moeilijker en kostbaarder maakten, doordien zij alle uitbetalingen in klinkende munt of bankbiljetten deden - een gebruik dat nog altijd in vele Rijken blijft voortbestaan - schiep Engeland het chèque-systeem, waardoor eenerzijds het lastige uitbetalen van het geld en het daaraan verbonden risico wordt vermeden, en anderzijds een kapitaal van vele millioenen in omloop gebracht wordt, dat anders renteloos zou zijn gebleven. Bij de toenemende uitbreiding der dagelijksche omzetten was het zelfs niet mogelijk, de wederzijdsche betalingen tusschen de Banken en andere groote kantoren in chèques te vereffenen, welke omstandigheid dan ook weldra tot de stichting van het 'Banker's Clearing House' leidde, dat tegenwoordig de afrekening tusschen al de bankiers van

het geheele land regelt. De zaken dezer instelling verkregen in verloop van tijd een reusachtigen omvang en bewegen zich jaarlijks tusschen de zes- en zevenduizend millioen pond sterling, of twee en zeventig à vier en tachtig duizend millioen gulden.

Daar dit stelsel in de praktijk zoo voortreffelijk voldeed, kwam het ook in toepassing bij het spoorwegverkeer, zoodra dit zich begon te ontwikkelen. Het Londensche spoorweg-Clearing-House werd in het jaar 1842 geopend op betrekkelijk bescheiden voet en omvatte slechts negen maatschappijen, wier zelfstandig bestaan overigens zeer spoedig ophield, daar zij achereenvolgens allen bij de grootere lijnen ingedeeld werden. Door den aanleg van vele locaal- en parallellijnen nam echter de moeielijkheid bij de afrekening tusschen de maatschappijen zóó toe, dat de vereenvoudiging der administratie en expeditie zoowel in het belang der daarbij betrokken lijnen als van het publiek eene onvermijdelijke noodzakelijkheid werd. Zelfs in den tijd der postwagens had die behoefte zich reeds doen gevoelen, wijl het vervoer van personen, pakketten en brieven almede werd ondernomen door particulieren, wier koetsen en wagens zich echter slechts over beperkte afstanden bewogen. Tusschen Londen en Edinburg b.v. moesten de ontvangsten verdeeld worden tusschen twaalf eigenaars van postwagens, die allen op de plaatsgelden, de vrachten en de door het Rijk voor de postverzending uitgekeerde subsidie aanspraak hadden. Van hoe geringen omvang evenwel het brievenvervoer in die dagen was, kan men opmaken uit eene mededeeling in de werken van Walter Scott, waarin gezegd wordt dat de Londensche post in een klein karretje naar de Schotsche hoofdstad gebracht werd en dikwijls niet meer dan.... één enkelen brief bevatte. Niettemin hadden de eigenaars der rijtuigen een verreken-kantoor of 'Clearing House' te Londen, waar het bedrag werd vastgesteld, dat elk hunner uit de gemeenschappelijke winsten toekwam; en zoowel dáárop als op het voorbeeld der bankiers berustte de stichting van het spoorweg-Clearing House, waartoe in het derde jaar na de vestiging, dus in 1845, reeds 16 maatschappijen behoorden, wier lijnen evenwel slechts eene gezamenlijke lengte van 656 Engelsche mijlen hadden. Het is zeer belangwekkend, als men nagaat hoe geheel anders dan tegenwoordig het verkeer toentertijd was. De spoorwegen vervoerden b.v. in 1845: 517,888 doorgaande passagiers, waarvan 235,000 van de eerste, 215,000 van de tweede en de overigen van de derde klasse gebruik maakten; er reisden derhalve 13 percent met de goedkoopste klasse, die thans ongeveer 90 percent van het geheele aantal passagiers vervoert. Bovendien bestond destijds ook nog de mode om zich dáárdoor van de gewone passagiers te onderscheiden, dat men zijne eigene equipage en paarden met zich voerde, waarmede men dan van het eindstation als *grand seigneur* zijne reis kon voortzetten. Die kostbare weelde

moet toen zeer algemeen verspreid zijn geweest, aangezien de weinige lijnen het vrij hooge cijfer van 7573 koetsen voor deze deftige lui vervoerden.

Het Clearing House maakte zich echter ook destijds reeds beroemd en gezocht door de snelle, billijke en gemakkelijk te begrijpen wijze, waarop het de sommen berekende, die elke maatschappij op grond der verrichte diensten te ontvangen had, - ofschoon het ook niet aan klachten ontbrak, b.v. wanneer de eene of andere lijn zich van de wagens harer concurrente bediende, zonder daarvan melding te maken, terwijl de beambten van het Clearing House het feit over het hoofd hadden gezien. Bij de gestadige toeneming der lijnen mocht het Clearing House er in slagen, den Raden van beheer der verschillende maatschappijen in staat te stellen om de boekhouding volgens een en hetzelfde schema in te richten, daar anders de controle onmogelijk geweest zou zijn. Voor de afdoening van den reusachtigen arbeid der groote inrichting, die hare bureaux onder één enkel dak heeft, zijn de werkzaamheden gesplitst in vele afdeelingen, die elk weder in onderafdeelingen met eigene besturen zijn verdeeld.

De hoofddepartementen zijn: personenverkeer,

BARNUM. (Zie blz. 191.)

goederenvervoer, afstanden, pakketverzending, verloren passagiersgoederen, pensioenfonds, consumtie der beambten, letterkundige afdeeling en spaarkas, die gezamenlijk een personeel van over de 1500 beambten hebben. De eerste afdeeling - het p e r s o n e n v e r k e e r - is betrekkelijk zonder veel moeite te controleeren, en de daaruit voortvloeiende ontvangsten zijn gemakkelijk te verdeelen over de verschillende maatschappijen, die elke maand aan het Clearing House een lijst moeten inzenden van die verkochte plaatsbiljetten, welke ook tot het reizen over andere lijnen recht geven. Daar de Engelsche spoorwegen meer dan 18,000 stations hebben en de meesten ook doorgaande biljetten uitgeven, was men natuurlijk wel genoodzaakt, het aantal verschillende categoriën van vrachtgelden te beperken, waarom het Clearing House zich dan ook slechts met de biljetten tusschen de grensstations bezig houdt en het toezicht op de anderen overlaat aan zijne reisbeambten, die daaromtrent aan de centraalplaats hun rapport *en bloc* inleveren.

Het reizen is in geen land ter wereld zoo gemakkelijk gemaakt en vindt nergens op zoo uitgebreide schaal plaats als in Engeland, waar de spoorwegen thans jaarlijks globaal 750 millioen personen vervoeren, zoodat de bevolking per hoofd ongeveer 20 reizen 's jaars doet. Daar de overgroote meerderheid der passagiers slechts korte afstanden berijden, bedraagt het gemiddelde plaatsgeld slechts 42 cents, maar levert het niettemin het hooge totaalcijfer van circa 300 millioen gulden op. De verdeeling van dit groote bedrag wordt echter zeer vereenvoudigd door de omstandigheid, dat men daarbij steeds met contante betalingen te doen heeft, terwijl natuurlijk bij het goederenverkeer het verleenen van een beperkt crediet onvermijdelijk blijft. Het zou ons te ver voeren, als wij hier in bijzonderheden een beschrijving wilden geven van

de gecompliceerde afrekening, die het gevolg is van de omstandigheid dat de passagiers met een en hetzelfde biljet hunne reis kunnen voortzetten over een zeer groot aantal lijnen, die dan elk een zooveelste gedeelte per mijl te vorderen hebben, - maar toch is een enkel voorbeeld misschien voldoende, om van deze ingewikkelde berekening eenig denkbeeld te geven. Van Manchester naar Carlisle, een afstand van 587 mijlen, rijdt de passagier over de lijnen van elf maatschappijen, die ieder met respectievelijk 122, 102, 92, 76, 53, 50, 49, 24, 17, 1 en 1 mijl bij die 587 mijlen betrokken zijn. De berekening wordt natuurlijk zeer vergemakkelijkt door de raadpleging van hulpboeken, die opzettelijk voor de beambten van het Clearing House bewerkt zijn; daar ieder cijfer echter eerst na nauwkeurige collationneering met eene andere berekening als ontwijfelbaar juist wordt beschouwd, zijn er tweemaal zooveel geemployeerden voor het werk noodig, dan bij de gewone wijze van administratie het geval zou zijn.

Het tweede departement, dat van het goederenvervoer, was om velerlei redenen veel moeilijker voor het kader van het centrale controlebureau pasklaar te maken. Ieder passagier, onverschillig of hij zwaar of licht is, betaalt hetzelfde reisgeld, en afgezien van de slechts bij uitzondering rijdende pleizier- of volkstreinen en van de personen die in dienst der regeering staan - waarvoor een bijzonder tarief geldt - bestaat er geen ander onderscheid tusschen de reizigers, dan dat van de drieërlei klassen der rijtuigen. Bij de goederen daarentegen komen er onderscheidene eenheidstarieven ter sprake, al naar gelang van de stof, de wijze van verzending (met den personen- of den goederentrein) enz., enz., en bovendien komt nog het gewicht in aanmerking, waarvan de berekening en verdeeling zeer omslachtig is.

Het moeilijkst op te lossen vraagstuk betrof intusschen die wagens, die van de eene lijn ongehinderd op de andere overgaan en voor welker gebruik iedere maatschappij eene zekere som per mijl te betalen heeft. Het Clearing House vond evenwel een practischen weg om de controle der wagens ten uitvoer te brengen en verkreeg daarmede een zóó goeden uitslag, dat de juistheid van hare daarop betrekking hebbende cijfers nooit tot eenig verschil aanleiding gaf. Het toezicht is op die wijze geregeld, dat een ‘ambtenaar van onderzoek’, die door het Clearing House is aangesteld en overal vrijen toegang heeft, elken trein controleert alvorens deze het station van vertrek verlaat; hij noteert de nummers der wagens, met vermelding van den eigenaar, de plaats van bestemming en het gewicht, welke bijzonderheden op iederen waggon aangegeven worden, en levert zijn rapport dag aan dag bij het hoofdkantoor in. Daar de goederentreinen echter ook aan tusschenstations ophouden, waar zoowel wagens afgehaakt als nieuwe bijgevoegd

worden, heeft diezelfde controle plaats op ieder punt, waar dergelijke verwisselingen voorkomen. De verschillende rapporten worden dan te Londen terstond met elkander vergeleken en, wanneer zij kloppen, in het daarvoor bestemde register gehoekt. Zóó voortreffelijk is deze controle, dat het Clearing House u ieder oogenblik met ontwijfelbare juistheid kan mededeelen, waar zich b.v. de tot de Midland-lijn behoorende kolenwagen no. zooveel bevindt, hoeveel mijlen die wagen op andere lijnen en hoeveel hij er daags te voren aflegde, enz. enz.

Bij de berekening van het aandeel, dat elke maatschappij aan goederen-transport heeft te vorderen, komen er nog vele bijomstandigheden in aanmerking. Waar b.v. de inlading geschiedt, staat het station een vergoeding toe, evenzoo voor tijdelijke bewaring, en eindelijk moeten de verliezen verdeeld worden, die uit ongelukken, beschadiging en slechte verpakking voortvloeien; de daarbij toegepaste stelregel is, zich te richten naar het aantal mijlen, dat op iedere lijn is afgelegd.

Het Clearing House, dat men ook de spoorwegrekenkamer zou kunnen noemen, voorkomt de mogelijkheid dat de eene maatschappij de andere benadeelt, en vormt daardoor de doeltreffendste spoorweg-politie, onder wier toezicht er geene onjuiste aangiften van gewicht kunnen plaats vinden, wijl die onfeilbaar ontdekt zouden worden.

Departement III houdt zich slechts bezig met de a f s t a n d e n , welke iedere locomotief en iedere wagen over de onderscheidene lijnen aflegt. In het jaar 1887 b.v. bewogen zich over de Engelsche lijnen 13,000 locomotieven, 34,000 personenwagens, 469,000 goederenwagens, 13,000 postwagens en verschillend geclassificeerde voertuigen, dus in het geheel 529,000, die gezamenlijk 277 millioen mijlen aflegden. Deze afstand is even groot als 11,000 reizen om de wereld, of als ongeveer de drievoudige afstand tusschen de aarde en de zon. De gemiddelde arbeid van iedere locomotief bestond in de verplaatsing van 30 wagens over 18,000 mijlen.

Dit gansche enorme verkeer regelt het Clearing House met behulp van 300 in het ‘Mileage’-departement arbeidende klerken, en het bereikt daarmede ten volle het voorgestelde doel: een verband of een ‘trust’ te vormen, onder welks beheer de concurrentie evengoed vrij spel heeft als vroeger. Zóó veelzijdig is de administratie, aan het stelsel verbonden, dat de onderscheidene posten voor betalingen, welke door lijnen voor het tijdelijk gebruik der bedrijfsmaterialen van andere maatschappijen moesten uitgekeerd worden, 24 millioen bedroegen. En toch is de boekhouding door het nommerstelsel, dat elke reis van station tot station voor iederen wagen en elke locomotief nagaat, binnen de engst mogelijke grenzen beperkt, zoodat de geheele regeling met de stiptheid van een uurwerk plaats heeft.

De reisagenten, wier taak het is alle wagens te controleeren en die elken dag een buitengewoon groot aantal bijzonderheden moeten neerschrijven, bedienen zich, ter besparing van tijd, van het ‘Railway Clearing-teekenstelsel’, dat hoofdzakelijk uit stippen en streepjes bestaat, die naar gelang van hunne beteekenis verschillend geplaatst zijn, zooals b.v..:... of .. √ / - enz.

De p a k k e t v e r z e n d i n g is eene zeer gewichtige afdeeling van het spoorwegverkeer, daar de Engelsche postkantoren slechts bepaalde voorwerpen aannemen, en ook nooit boven de zwaarte van 11 pond en de lengte van 3½ voet. Alle per spoor verzonden pakketten worden met personentreinen geëxpedieerd, zoodat laatstgenoemden, buiten hunne 750 millioen passagiers en de post, ook nog al de pakketten, paarden, honden en equipages te vervoeren hebben. De opbrengst

van het pakkettenvervoer bedraagt ongeveer 39 millioen en die van de post circa 6½ millioen gulden per jaar. Dit schijnt nu wel zeer winstgevend te zijn, maar toch is het de vraag, of de maatschappijen er wel iets bij verdienen, daar alleen de aflevering der 34 millioen postpakketten reeds zeer kostbaar is en daarenboven sommige artikelen, zooals visch, groenten, vruchten enz. onder bedreiging van zware straf op bepaalde uren aan de adressanten moeten afgeleverd zijn, wat in den regel slechts met opoffering van extrakosten bewerkstelligd kan worden. De directie van het Clearing House gebruikt voor dezen tak van dienst 200 harer beambten, die een zóó hooge mate van routine voor dit soort van werkzaamheden bezitten, dat abuizen of verwarringen tot de zeldzaamheden behooren. Op sommige tijden van het jaar, vooral tegen Kerstmis, neemt de stapel pakketten op verbazende wijze toe; maar dan komt het ook juist duidelijk aan den dag, hoe stelselmatig de inrichting werkt en hoe goed zij in den chaos van voorwerpen, waarmede al de postkantoren en spoorwegstations zijn opgevuld, den weg weet te vinden.

De meeste groote kantoren, vennootschappen, openbare inrichtingen enz. hebben loopende rekeningen met het Clearing House, welks taak ten gevolge daarvan nog verzwaard wordt. Het zal echter desniettemin met dit credietsysteem voortgaan, daar het tijdverlies, door de ontvangst van het geld den inzenders berokkend, nadeeliger zou zijn dan het aan de boeking verbonden werk en gevaar.

Het departement voor v e r l o r e n p a s s a g i e r s g o e d e r e n is veel omvangrijker, dan het bij eenige opmerkzaamheid van het reizend publiek wel behoefde te wezen. Bovendien is de Staatswet, die de spoorweg-administratiën voor de bezittingen der passagiers aansprakelijk stelt, zóó streng, dat zij aanleiding geeft tot allerlei misbruiken. Zekere lieden plegen namelijk, bij wijze van industrie of broodwinning, kisten en koffers als verloren aan te geven en de waarde van den denkbeeldigen inhoud op te eischen, dien zij echter nooit bezeten hebben; en ofschoon zulke pogingen dikwijls schipbreuk lijden, gelukken zij soms toch ook maar al te goed, daar in het gewone verkeer geene reçu's van passagiersgoederen worden afgegeven. De werkelijk gevondene, bij het Clearing House ingeleverde en aan passagiers behoorende voorwerpen bedroegen in het jaar 1887 niet minder dan 67,113 stuks, waaronder zich 14,000 kisten en doozen, 5300 reistasschen, 9000 lederen en linnen zakken, 13,500 parapluies en parasols, 10,000 kleedingstukken, 3500 portefeuilles (met geld, wissels of juweelen) en beurzen bevonden, en de rest uit verschillende artikelen bestond. Slechts het kleinste gedeelte van deze goederen wordt gereclameerd, terwijl men het overige na verloop van den vastgestel-

den tijd ten voordeele der maatschappijen in openbare veiling brengt.

Dat het organiseerend talent van het Clearing House op zijne geëmployeerden overgaat, is natuurlijk, en de aanzienlijke sommen, welke zij onder elkander voor de stichting van een pensioen-, zieken- en verplegingsfonds bijeenbrachten, pleit voor den gezonden practischen zin der deelnemers. Het 'Huis' begunstigt dit streven, doordien het voor iedere bijdrage uit de beurzen zijner beambten een gelijk bedrag uit eigen fondsen betaalt. De voorziening in de levensbehoeften der geëmployeerden is op den voet der groote Londensche coöperatieve Vereenigingen ingericht en bespaart het personeel zeer veel geld, wijl het zich in de uitgestrekte kantoorlokalen alle maaltijden voor de helft van den prijs der restauratiën verschaffen kan. Dit departement is een miniatuurvennootschap met aandeelhouders, die echter een zeer goede rente afwerpt, aangezien b.v. uit een jaarontvangst van 114,000 gulden een netto-winst van bijna 7000 gulden overbleef, die voor de uitdeeling van 10 percent dividend gebezigd werd. Ditzelfde geldt van de letterkundige club, die een uitstekende winst afwierp, hoewel de deelhebbers voordeelen genieten, die hun nergens elders worden aangeboden, - en geldt óók van al de andere instellingen, die door de 1500 Clearing-House-geëmployeerden ter bevordering van hun gemeenschappelijk welzijn tot stand werden gebracht en waaronder de 'Depositobank' eene voorname plaats inneemt, daar zij haren leden de aannemelijke rente van 4 percent waarborgt.

Uit dit alles blijkt, dat deze Londensche spoorwegrekenkamer hare ondergeschikten goed bezoldigt, waarvoor echter, evenals voor de bestrijding van andere uitgaven, eene daarmede overeenkomende ontvangst noodig is. De kosten worden door al de betrokken spoorwegmaatschappijen pro rata gedragen, en daar hunne bruto-inkomsten jaarlijks ongeveer 840 millioen gulden bedragen, komen daarbij de kosten van het Clearing House nauwelijks in aanmerking. De instelling is voor de spoorwegen het goedkoopste en vertrouwbaarste middel van controle, dat er met mogelijkheid te bedenken is, en heeft het groote voordeel, dat al de leden zich zonder tegenwerping aan zijne uitspraken onderwerpen, zoodat er nu een deugdelijk eenheidssysteem in het Engelsche spoorwegwezen bestaat, zonder hetwelk al die concurreerende maatschappijen op den betrekkelijk kleinen bodem der Britsche eilanden bezwaarlijk zouden kunnen bloeien.

De zetel van het Londensche spoorweg-Clearing House is in de onmiddellijke nabijheid van de Eastonen King's Cross-stations en bij de Universiteit. Evenals de meeste Engelsche openbare gebouwen, is ook dit brandpunt van het Britsche spoorwegverkeer uitwendig volstrekt niet opzichtig; maar des te geriefelijker en practischer is het van binnen ingericht. Buiten de groote zalen voor de beambten, zijn een aantal hoogst elegant ingerichte salons bestemd voor de spoorwegdirectiën, die hier elken dag bijeenkomen om tariefquaestiën te behandelen en over vele andere gemeenschappelijke belangen te beraadslagen. Door bijzondere parlementaire wetten beschermd, verwierf de instelling zich in verloop van tijd eene zóó onbegrensde autoriteit, dat hare uitspraken alom als beslissend beschouwd worden en nog nimmer aanleiding hebben gegeven tot eene gerechtelijke tusschenkomst. Het is een Staat in den Staat, die in zijn eigen beheer voorziet en den vrede bewaart tusschen de vele spoorwegmaatschappijen, welke anders natuurlijk voortdurend met elkaar overhoop zouden liggen.

Czaar en timmerman.
Historische schets.
Met Illustratiën van Antoon Molkenboer.

De S l o b o d a , d.w.z. de Duitsche voorstad, van Moskou is de bakermat van het tegenwoordige groote Russische rijk. In die voorstad woonden niet alleen de Europeesche gezanten, maar ook de vreemde kooplieden, Engelschen, Hollanders, Franschen en Duitschers, benevens niet weinige buitenlandsche handwerkslieden, die reeds in de 16de eeuw, sedert men uit het westen over zee naar Archangel aan de Witte Zee trok, in grooten getale naar Rusland verhuisd waren. In deze sloboda was het ook, dat de jonge Czaar Peter, later terecht de Groote bijgenaamd, met zooveel voorliefde vertoefde en door dat feit reeds bewees, dat hij een revolutionair op den troon der oude Moskowiten-heerschers wezen zou. Want was het niet ongehoord, dat een der keizers zich buiten het Kremlin en de daar heerschende heilige byzantijnsch-Oostersche ceremoniën, wagen zou in de vrijdenkende kringen der ongeloovige vreemdelingen?

Tot grenzenlooze verbazing van zijne omgeving gebeurde dat in 1690. De Czaar, toen eerst achttien jaar oud, had zich juist van de voogdijschap zijner eerzuchtige stiefzuster, Sophie, met geweld bevrijd, en haar gedwongen zich in een nonnenklooster, niet ver van Moskou, terug te trekken. De leiding der regeeringszaken liet hij intusschen voor den eersten tijd over aan zijn oom Lew Kirilbowitsch Naryschkin en zijn vroegeren hofmeester Boris Golyzin, benevens aan zijne gunstelingen Patrik Gordon, een Schot, en graaf Frans Lefort, een Zwitser.

Zelf kon hij zich dan met hart en ziel overgeven aan zijne liefhebberijen, tochten op het groote Perejaszlawlmeer, timmeren op de juist gebouwde scheeptimmerwerf, militaire oefeningen met zijn ‘speelregimenten’ de zoogenaamde ‘Porte schnije’ en boven alles zijn omgang met vreemdelingen.

Zijn gunsteling, ja zijn boezemvriend, was Lefort. Voor hem, die evenals Gordon als generaal in het Russisch leger diende, en Peter aanhing met een hart vol onbaatzuchtige zelfopoffering, had hij in de voorstad een eigen, rijk gemeubeld paleis laten bouwen, met een groote zaal, om daar zijn drinkgelagen te kunnen houden.

De betrekkingen tot de buitenlandsche handwerkslieden, werktuigkundigen, kooplieden en zeelui waren voor Peter echter van het grootste nut. In hun gezelschap vinden wij hem dagelijks; van deze mannen uit den middelstand leert hij zich hun kennis en bekwaamheid eigen te maken. Reeds toen beoefende hij vooral den scheepsbouw met waren hartstocht, reeds toen richtte hij zijne blikken naar het Westen met het oog op Ruslands zeeverbindingen. Op het meer dat 30 mijlen van Moskou verwijderd

ligt, liet Peter, terwijl hij zelf met de bijl in de hand medewerkte, onder leiding van twee Hollanders, Brandt en Kort, drie groote vaartuigen bouwen.

CZAAR PETERHUIS IN ZAANDAM. - De werkkamer.

Later werd zelfs de reparatie van een linieschip ondernomen, en ook daaraan werkte hij met zooveel vuur mede, dat hij slechts met moeite van de werf weg te krijgen was om naar Moskou te gaan, toen de aankomst van een Perzisch gezantschap zijne tegenwoordigheid in de residentie ten minste voor eenigen tijd dringend eischte.

Peters ontmoetingen met de bewoners der voorstad waren de aanleiding tot zijn eerste reizen naar Archangel in 1693 en 1694. Daar, waar sinds eeuwen kooplieden en zeelieden een eerste plaats onder de bevolking innamen, waar alles op Westelijk Europa duidde, zag de Czaar het eerst de zee, daar vooral bekwaamde hij zich verder in de scheepsbouwkunde, daar maakte hij kennis met den Zaandammer schipper, Claes Willemsz Musch. Peter wenschte dat deze hem in alles zou onderrichten, wat hij in den zeedienst kennen moest en dus liet Musch op 's keizers bevel dezen alle rangen doorloopen, van den kajuitsjongen, die het tabakskomfoor voor den kapitein haalt, tot den hoogsten rang toe. In Archangel bezocht Peter de vreemde schepen, en bekeek nauwkeurig de Europeesche waren, waarmede zij geladen waren; hij liet zich ook in de factorijen en magazijnen der Europeesche kooplieden rondleiden en timmerde zelf een koopvaardijschip, dat hij met Moskowitische waren bevrachtte voor Engeland en Holland. Hier ook besloot hij tot eene andere onderneming, waarvan de beroemde geschiedschrijver Macaulay zegt, dat zij van invloed was op de geschiedenis van Rusland niet alleen, maar op die der gansche wereld. Wij bedoelen, de bekende buitenlandsche reis van Peter (1697 en 1698.) Menig belangrijk en zeldzaam voorval daaruit is reeds bekend, maar de nauwkeuriger bijzonderheden zijn toch eerst door de nieuwste onderzoekingen aan het licht gekomen, zoodat wij het ons niet mogen ontzeggen deze gebeurtenis te bespreken.

De uiterlijke aanleiding tot deze reis was Ruslands politiek in het Oosten. Peter wilde bondgenooten maken om den oorlog tegen Turkije voort te zetten, waaraan hij door zijn veldtochten in 1695 en 1696 reeds het sterke Azof ontnomen had. Het eigenlijke doel was bekend te worden met het zee- en scheepswezen der Westersche

rijken en het noodige materiaal voor een aanstaande vloot te verzamelen. Want, zou Rusland zich naar het Westen of naar het Zuid-Oosten uitbreiden, in beide gevallen had het een vloot noodig. Verder zou hij werktuigkundigen aan zich verbinden om in Rusland de vereischte inrichtingen te bouwen, enz.

Een studiereis dus, - dat toch is de ware naam voor den tocht, en als zoodanig beschouwde de jonge keizer haar zonder twijfel ook, want hij liet voor deze reis een afzonderlijken stempel snijden, waarop zijn beeltenis omgeven door verschillende werktuigen,

hamers, bijlen, enz, gegraveerd was met het onderschrift: ‘Ik ben leerling en begeer onderwijzers.’ Ofschoon het 't hoofddoel der reis niet was de staatkundige inrichting der rijken, die hij bezocht, te leeren kennen, zij had toch ten gevolge, dat Peter zich ook daarvan op de hoogte stelde en daardoor zijne toekomstige hervormingen in het Russisch staatswezen voorbereidde.

Den 6den December 1696 kondigde de Czaar officieël aan, dat er een gezantschap zou gezonden worden naar: den Duitschen keizer, de koningen van Engeland en Denemarken, de Vereenigde Nederlanden, den keurvorst van Brandenburg, de Venetiaansche Republiek en den Paus. Aan het hoofd daarvan stelde Peter zijnen vriend Frans Lefort, wien twee voorname Russen, Golowin en Wosnizin als eerste raadslieden werden toegevoegd. Het geheele gezantschap bestond uit niet minder dan tweehonderd vijftig personen, waaronder dertig z.g. ‘Volontairs.’ die het buitenlandsche zeewezen zouden bestudeeren. Deze stonden onder de bevelen der ‘tiendmannen’ of ‘Desjlaniks, en waren in drie groepen verdeeld. Een van deze drie tiendmannen was Peter zelf, hetgeen echter diep geheim moest blijven, opdat hij in het strengst incognito zou kunnen verschijnen. Gedurende deze reis moesten alle brieven en ijlboodschappen hem onder het adres ‘den heer Peter Michaïlowitz’ worden toegezonden. Zooals men echter licht begrijpt, bleef het geheim niet zoo strikt bewaard als Peter gewenscht had, maar toch verliepen er maanden voor

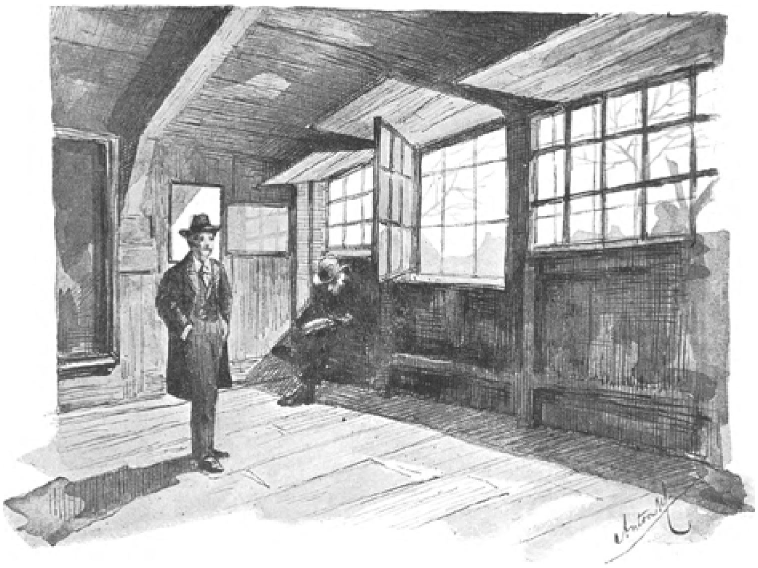

CZAAR PETERHUIS IN ZAANDAM. - De slaapkamer.

men zeker was van Peters aanwezigheid in zijn eigen gezantschap.

Den 10den Maart 1697 begon deze merkwaardige tocht. Eerst ging het naar Riga, de hoofdstad van het toenmaals aan Zweden behoorende Lijfland. Over de ontvangst van den stadhouder Erich von Dalberg was Peter niet bijzonder tevreden; des te hartelijker werd het gezantschap ontvangen in Mitau in Rusland. Daar wachtte hen een oude kennis van Lefort, uit den tijd, toen hij nog in Hollandschen dienst was, de hertog Frederik Kasimier, die de reizigers op alle wijzen eer bewees en, waarop het den Czaar niet weinig aankwam, alle kosten uit eigen middelen bestreed. In de Kurlandsche stad Libau zag Peter het eerst de Oostzee. Het slechte weer drong hem daar verscheidene dagen te blijven. Gedurende dien tijd vermaakte hij zich door met matrozen, wien hij zich als Russisch koopvaardij-kapitein voorstelde, in de wijnhuizen

te drinken, en was niet uitgekeken aan een salamander, door den apotheker van het stadje op spiritus bewaard.

Buitengewoon luisterrijk was het verblijf in Königsberg, waar de Brandenburgsche keurvorst (spoedig daarop Pruissens eerste koning) Frederik III, die van Peters aankomst in het geheim verwittigd was, hem persoonlijk opwachtte, en nu al die hofpracht tentoon spreidde, waarvan hij een zoo groot liefhebber was. Groote jachtpartijen, tooneelspelen, kostbare feesten, alles ter eere van de vreemdelingen. De in goud en zilver uitgedoste lakeien, de weelderige,

met zes of acht paarden bespannen koetsen, het zilveren tafelgereedschap en wat Frederik den Russen nog verder te bewonderen gaf, was in één woord onbeschrijfelijk. Maar ook de Russen streefden er naar groote weelde te ontvouwen. Lefort en zijn gevolg verschenen in rijke Tartaarsche kleeding, stijf van goudborduursel, paarlen en edelgesteenten. Alleen Peter bleef in zijn gewone, eenvoudige zeemanskleeding, bracht daarin een bezoek aan den keurvorst met wien hij Hollandsch sprak, en die hij verbaasde door de ontzettende hoeveelheden zwaren Hongaarschen wijn ‘die hij verstond naar binnen te werken’, en de eigenaardige vaardigheid, waarmede hij de trompet blies en de trom sloeg. Over het algemeen maakte hij een gunstigen indruk, afgezien van zijn heftigheid nu en dan.

De Czaar placht van al zijne studiën nauwkeurig aanteekening te houden. Het gedeelte van zijn dagboek, dat betrekking heeft op zijn verblijf te Königsberg, bestaat nog. Het bevat o.a. beschouwingen omtrent geschut en kruidmengsels.

Eerst in Juli werd de reis hervat, nu naar Holland. Op weg daarheen, over Kolberg in Pommeren, Berlijn, dat hij slechts even aandeed, Wernigerode bij Ilsenburg in den Harz, vooral met het oog op de ijzergieterijen, - ontmoette hij de keurvorstin Sophie van Hannover en hare dochter de keurvorstin Charlotte van Brandenburg. De dames waren zeer benieuwd geweest den Czaar te zien, van wien zij zooveel gehoord hadden en wisten eindelijk te bewerken, dat hij met haar te Koppenbrügge het avondmaal zou gebruiken. Niet in de eetzaal evenwel, maar in een afgelegen vertrek, opdat zij niet door allerlei nieuwsgierigen zouden beluisterd worden. De persoon van den keizer, zijn innemend uiterlijk, zijn hooge gestalte, zijn levendigheid, het belang dat hij in alles stelde, zijn kinderlijke vroolijkheid bevielen de fijn beschaafde dames zeer; minder echter de onzindelijke gewoonten, die aan tafel aan het licht kwamen, het voortdurend zenuwachtig trekken van zijn aangezicht en rechterarm, de lompe bewegingen met de handen en de vraag, die hij den keurvorst ook reeds gedaan had, of men hem niet eens wilde onthalen op het voltrekken van een vonnis van iemand, die veroordeeld was geradbraakt te worden. Hij had dat nog nooit gezien, en wanneer er soms een misdadiger, die deze straf verdiend had, niet aanwezig mocht zijn, dan zou men maar iemand uit zijn gevolg nemen! Na tafel liet Peter de Russische hoornblazers komen en voerde met Lefort, die tevens tot tolk had gediend, een Russischen dans uit. Toen volgde een groot drinkgelag, waarbij van alle Duitschers en Russen, slechts de keizer en Lefort op de been bleven.

Den 7den Augustus kwam de Czaar te Amsterdam, waar het hem het meest om te doen geweest was, aan. In Holland kon hij die kennis verzamelen, die hij voor alles zich wilde eigen maken. Was niet Holland destijds de eerste zeevarende mogendheid, en tevens het middelpunt van den wereldhandel? In Holland gevoelde hij zich het meest in zijn element, omdat zich daar de scheepsbouwkunde tot een hooger trap had ontwikkeld dan ergens anders. Nauwelijks dus is hij in Holland aangekomen, of wij zien hem midden onder de scheepstimmerlieden, zeelui, handwerkslieden en ingenieurs. Onder hen gevoelde hij zich veel meer thuis dan in de hofkringen, waar het hem ontbrak aan de vereischte gemakkelijkheid om zich daarin te bewegen. Ternauwernood in Amsterdam, of Pieterbaas, zooals men hem daar noemde, kan den lust, zich naar Zaandam te begeven, niet langer bedwingen. Uit Zaandam toch had hij zijn beste timmerlieden gekregen (Kasper Brandt, Pieter IJp, Jan Rensen, Thomas Jozias, Pieter Couwenhoven, Gerrit Kist, e.a.) en dus haakte hij er naar dat plaatsje te bezoeken. In zijn aak, die alles behalve uitmuntte door

sierlijkheid en weelderigheid, en waarmede hij van Emmerik af den Rijn was komen afzakken, kwam hij des Zondags in Zaandam aan.

Spoedig was daar de aankomst der Russen algemeen bekend, en was de drang der nieuwsgierigen om Peters woning zoo groot, dat hij tot zijn groot verdriet het niet waagde uit te gaan. Door tusschenkomst van Kist, dien de keizer door een toeval dadelijk bij zijn aankomst had ontmoet en onmiddellijk herkend, betrok Peter de bijna armoedige woning, nu zoo algemeen bekend onder den naam van Czaar Petershuisje.

Één vrij ruim vertrek met een daarin uitkomend schuurtje, was alles. Tot op dit oogenblik is het in stand gebleven. Om het evenwel voor volkomen verval te vrijwaren, liet indertijd onze koning Willem III het zooveel mogelijk herstellen en stutten en het omgeven door een steenen gebouwtje, als het ware een museumpje er omheen bouwen. Den vorigen zomer heeft de koning het geschonken aan zijn neef, den Czaar van Rusland, op wiens last het thans opnieuw hersteld werd. Voor de Russen toch is het een heiligdom, waarheen allen, vorst of mindere, wanneer zij hier in 't land komen, ter bedevaart gaan.

Die herstelling, onder bestuur van den Russischen gezant, en op kosten van den Keizer, onder leiding van den architect Salm, is thans volbracht, en aan Nederlanders en vreemden wordt nu weer toegelaten de uiterst geringe woning te bezichtigen, waarmee de machtige alleenheerscher zich wist te vergenoegen. Moois is er natuurlijk niet veel te zien, tóch maakt het een zonderlingen, grootschen indruk op den geest. Onwillekeurig wordt het oog het eerst aangetrokken door het levensgroot portret van Czaar Peter (geschilderd door Portman); ge voelt, dat was er een die deed wat hij wilde. Nog vele andere hangen er aan den wand; o.a. nog een klein portret van Peter; een schilderij, waarop Peter en zijn minister Mensikoff in hun werkkamer te Moscou; een plaat met russische, twee met fransche en een met hollandsche verzen; een koperen gegraveerde plaat; een marmeren gedenksteen door Prins Hendrik geschonken en een van den tegenwoordigen Czaar, enz.

Doch al deze sieraden zijn eerst van later tijd, en moet men ze eigenlijk wegdenken om te zien, wat Peter zelf er tot zijn gerief had, en dat is niets meer dan een langwerpige houten tafel, drie driekanten houten stoelen, een bedstede met twee deurtjes er voor, een broodkast, een bank met kalkbak door Peter gebruikt, en een hooge houten schoorsteenmantel.

Hoogst belangwekkend zijn vooral de Naamregisters, waarvan 't niet te veel is gezegd, dat bijkans alle hooggeplaatsten in Europa sedert ruim eene eeuw, hun naam daarin hebben geschreven. Zoo hoog

staat Zaandam nog bij de Russen aangeschreven, dat enkele jaren geleden door den Russischen generaal Jasikoff een jaarlijkschen prijs werd ingesteld, voor den knapste der scholieren, die aldaar de Hoogere burgerschool heeft afgeloopen. Elk jaar wordt dezen gelukkige, uit naam van dien Rus, een boekwerk uitgereikt.

Den volgenden morgen na zijn aankomst was Peter er reeds vroeg op uit, en in den loop van dien dag verhuurde hij zich als knecht op de werf van Lijnst Teeuwisz Rogge, onder den naam van Pieter Michailof. In zijn vrije uren bezocht Peter oude bekenden of de weduwen van in zijn dienst overleden Zaandammers. Zoo bracht hij op zekeren dag een bezoek aan de weduwe van Musch, die hij na den dood van haren man *f* 500 had gezonden. De vrouw, ingelicht omtrent Peters persoon, maar tevens bekend met zijn uitdrukkelijken wensch om onbekend te blijven, verzocht hem te gelegener tijd den Russischen Czaar Peter uit haren naam nog wel nederig te willen dankzeggen, voor het hoogst welkome geschenk, haar na het overlijden van haren man toegezonden.

'Daar kunt gij gerust op wezen, de Czaar zal het weten,' was Peter's antwoord.

Behalve de scheepstimmerwerven bezocht Peter de olie-, papier- en houtzaagmolens, verder de ankersmederijen, zeilmakerijen, touwslagerijen enz. Al wat maar eenigszins merkwaardig was wilde hij zien. Zoo bezocht hij ook de Vermaning der Mennonieten, en begeerde dat hun voorganger, Noome, voor hem zou preeken. De man durfde niet weigeren en beklom de spreekplaats. 'Denk wel, spreek wel, doe wel, amen.' Dit was de geheele preek. Peter knikte goedkeurend en gaf meteen zijn kapelaan (der Grieksche kerk) een flinken klap om de ooren met de woorden: 'Zoo moet gij het ook doen.'

Men kan begrijpen, welk een opzien de ruwe en opvliegende manieren van den onbeperkten alleenheerscher hier in onze republiek maakten, maar toch verwierven zijn buitengewone flinkheid, werkzaamheid en schranderheid allerwege hartelijke sympathie. Ongeveer eene week vertoefde hij in Zaandam en ging toen weer naar Amsterdam terug. Daar sloot hij zich aan bij de 'Volontairs', die bij den scheepstimmerman Gerrit Klaas Pool in de leer waren; en was gedurende meer dan vier maanden zelf aan het werk aan een fregat, dat op zijn last gebouwd werd. Hij liet zich, evenals vroeger in Königsberg, door Pool een getuigschrift geven, waarin deze verklaart, dat 'Peter Michailow van den 30sten Augustus 1697 tot den 5den Januari 1698 onder zijn toezicht als scheeptimmerman gewerkt heeft; het houtsnijden, banden omleggen, splijten, passen, kalfateren, schaven, boren, zagen, breeuwen, teeren enz. geleerd heeft, zich als een fatsoenlijk en degelijk timmerman heeft gedragen, en ook de scheepsbouwkunde en het scheepsbouwkundig teekenen grondig bestudeerd heeft.'

De werkzaamheden op de werf werden door verscheiden uitstapjes afgewisseld. Naar Texel, waar Peter zich door de Groenlandvaarders in de walvischvangst liet onderrichten; naar Leiden, om kennis te maken met den beroemden hoogleeraar in de geneeskunde Boerhave, naar Delft om bij Leeuwenhoek den microscoop te bestudeeren, naar Utrecht om de universiteits-verzamelingen te bezichtigen. Het allereerst echter begaf hij zich naar den Haag, waar den 27sten September de intocht van het gezantschap in de Vereenigde Gewesten zou gehouden worden. Alles was even rijk en gebeurde op het deftigst. De Moskowiten hadden zich in Holland gala-rijtuigen laten maken voor eene bespanning van zes of acht paarden. De paarden waren van het edelste ras, en de livreien der bedienden zóó met zilvertrossen en

zilveren sieraden bedekt, dat er van het laken niets meer te zien was. Lefort en zijne twee raadgevers droegen weder hun kostbare Oostersche kleeding, met het fijnste sabelbont afgezet fonkelend van edelgesteenten. Niet minder pracht gaven de andere vreemde afgezanten te bewonderen, wanneer zij de Russen hun officiëele bezoeken terugbrachten. De Spaansche gezant, die den meesten luister ten toon spreidde, kwam met twintig gespannen, aanrijden.

Peter zelf speelde de rol van een eenvoudig edelman. Hij reed met den burgemeester van Amsterdam, Nicolaes Witsen, in een gewoon rijtuig, het hoofd in den jaskraag gedoken om niet herkend te worden, sloeg de voor hem in den Haag in orde gebrachte vertrekken af, en legde zich in plaats daarvan op zijn pels neer in een bediendenkamertje, nadat hij de lakeien daaruit weggestuurd had. De audientie, van zijn gezantschap bij de regeering der Nederlanden, zag hij door een venster van een der voorvertrekken naast de ontvangzaal en trok voorzichtig zijn pruik in het gezicht, toen hij bemerkte, dat men hem in het oog kreeg.

Terwijl de gezanten zich voor eenigen tijd in den Haag inrichtten, ging Peter reeds na 8 dagen weder naar Amsterdam terug. Dezen tijd had hij o.a. gebruikt om bezoeken af te leggen bij de voornaamste regeeringsleden en den stadhouder, koning Willem III. In Amsterdam wierf hij een groot aantal zeelieden, verscheidene werktuigkundigen en ingenieurs, te zamen vijfhonderd tachtig personen aan, die naar Archangel scheep gingen.

Den 7den Januari ging de Czaar door slechts tien van zijne 'Volontairs' vergezeld, naar Engeland, waar hij nog veel nieuws op het gebied der scheepsbouwkunde hoopte te leeren. Hij bleef er verscheidene weken, en uit dezen tijd willen wij slechts enkele eigenaardige en bijzondere gebeurtenissen mededeelen. Men had hem in Londen vlak aan de Theems in drie huizen ingekwartierd, 'opdat het onbescheiden volk niet zou weten, welk van de drie te begluren,' zooals de Oostenrijksche gezant naar Weenen berichtte. Spoedig bracht koning Willem hem een bezoek, maar vond de lucht in het kleine vertrek, waarin hij den Czaar half gekleed aantrof, zoo afschuwelijk bedorven, dat, ofschoon het buiten streng koud was, de vensters geopend moesten worden. Peter sliep nl. met vier menschen uit zijn gevolg in dat kleine vertrek, waarin van zindelijkheid weinig te bespeuren was. Wonderlijk en vermakelijk is ook de wijze, waarop de Moskowiten-heerscher een vergadering van het Parlement bijwoonde. Het was een vergadering waarbij koning Willem III tegenwoordig was. De Czaar, zoo schrijft de Oostenrijksche gezant, die eene Parlements-vergadering nog nooit had bijgewoond, bevond zich op het dak en bezag door een

klein venster alle plechtigheden, wat iemand aanleiding gaf om te zeggen, dat hij nu het zeldzaamste ding ter wereld had aanschouwd: ‘een koning op den troon en een keizer op het dak.’

Omdat Peter door de strenge koude vaak verhinderd was de werven en schepen te bezichtigen, gebruikte hij den ledigen tijd, die daardoor ontstond, tot het verrichten van schrijnwerkerswerk. Een Londensche courant van den 6den Februari geeft eene uitvoerige beschrijving van een buffet, een boekenkast en eene groote kist, die de keizer eigenhandig zou vervaardigd hebben. Ook in Engeland vond Peter niet minder dan zestig handwerkslieden, werktuigkundigen en wiskunstenaars, die in zijn dienst wilden treden.

Eerst den 21sten April keerde de Czaar in een jacht ‘Transport royal,’ door den koning van Engeland uitgerust en hem aangeboden, naar Holland terug om vervolgens den 15den Mei de beide laatste pleisterplaatsen van zijn merkwaardige gezantschapsreis, Dresden en Weenen, aan te doen. Den 1sten Juni, 's avonds 11 uur, kwam de wonderlijke karavaan in Dresden aan. Ook hier was er Peter veel aan gelegen zijn incognito te handhaven. Daarom had hij in het vierde rijtuig plaats genomen en bedekte bij het uitstijgen zijn gezicht met de zwarte baret, die hij op het kort geknipte haar droeg. Door een geheimen gang werd hij gebracht in de vertrekken, die voor hem in gereedheid gehouden waren, en verlangde dadelijk, midden in den nacht het zoogenaamde ‘Grüne Gewölbe’, de kunstkamer te zien, waarin hij bleef tot dat de dag aanbrak. Vooral bezag hij de wiskundige instrumenten en het mechanieke speelgoed, dat de beroemde verzameling bevat.

Den volgenden dag maakte de Czaar gebruik van eene uitnoodiging van von Fürstenberg, stadhouder van den keurvorst koning August II, toen juist in Polen, om bij hem het avondeten te gebruiken. Hier bevonden zich ook dames o.a. de beroemde schoonheid, gravin Aurora von Köningsmark. Het ging er buitengewoon vroolijk toe, en voor alles werd er op Moskowiten manier gedronken. Na elk der vele toasten moesten er op bevel van den Czaar kanonschoten gelost worden, terwijl de trompetters, hoboïsten, trommelslagers en pijpers een oorverdoovend lawaai maakten. Het drinkgelag duurde tot den volgenden morgen en werd den volgenden avond herhaald in het paleis, waar Fransche hoornblazers onder tafel muziek maakten en de Czaar zelf zich als trom-virtuoos deed hooren. Na den maaltijd begon de dans ‘altijd Pools’, zooals Fürstenberg aan August schreef. Op zijn doorreis naar Oostenrijk eindelijk, werd nog de vesting ‘Königstein’ aan de Elbe bezichtigd, waar het ‘groote vat’ voornamelijk Peters opmerkzaamheid boeide, en stond hij er op, dat de onder de vesting gelegen stad van denzelfden naam met granaten zou gebombardeerd worden!

Van Peters verblijf in Weenen is niet veel bijzonders te vermelden. Wij weten alleen, dat keizer Leopold I en de Czaar den 19en Juni in het slot ‘Favorite’ hun eerste bijeenkomst hadden, en dat Peter zijn doel, het sluiten van een verbond tegen de Turken, niet bereikte.

Van Weenen uit had Peter naar Rome en Venetië willen gaan, maar de tijding van een oproer onder de Strelitzen, zijn lijfgarde, riep hem dadelijk naar Rusland terug. Den 22sten Augustus 1693 kwam hij te Moskou aan.

Vragen wij naar de gevolgen dezer opzienbarende reis, dan moeten wij Macaulay's uitspraak bevestigen: ‘Deze reis is het begin van een nieuw tijdperk in de wereldgeschiedenis.’ Rusland ontwikkelde zich tot een nieuw rijk, Petersburg werd

gesticht. Den 27sten Mei 1703 legde Peter de grondslag voor zijn nieuwe hoofdstad. Om den grond daarvoor te verkrijgen had hij doodeenvoudig den jongen begaafden koning van Zweden, Karel XII. den oorlog verklaard. Na een langen strijd kreeg Peter bij den vrede van Nijstàdt, 1721, Lijflandt, Estland en Ingermanland, de Oostzeeprovinciën, die nu nog aan Rusland behooren.

Daarmede had Peter zijn doel bereikt. Hij had Rusland gemaakt tot eene macht, waarmede de andere Europeesche mogendheden bij hun staatkunde rekening te houden hadden. Met de uitbreiding van het grondgebied gingen de inwendige hervormingen hand aan hand. Den 8sten Februari 1725 stierf Peter Alexejewitsch de Groote, na een leven vol rusteloos ijveren en werken voor zijn Rusland, dat zonder Peters reizen, bezwaarlijk in den tegenwoordigen tijd de rol spelen zou, die het speelt.

Iets over slaap.

De vrouwen hebben over het algemeen een veel lichteren slaap dan de mannen en droomen veel meer. Van de personen van het vrouwelijk geslacht droomen alle nachten en dikwijls 73 pCt.; van studeerenden slechts 50 pCt., en van de overige mannen 48 pCt. Verder blijkt, dat met toenemenden ouderdom, zonder onderscheid van geslacht, de droomen zeldzamer worden, maar de slaap ook lichter. De kans tot droomen, welke in de jeugd gering is, neemt zeer toe, heeft op den leeftijd van 20-26 jaar haar hoogtepunt bereikt, en neemt daarna weder af. De droomen zijn bij lichten slaap veelvuldiger dan bij zwaren; de levendigheid der droomen is ook bij de vrouwen het grootst. Personen met lichten slaap kunnen zich de droomen het best herinneren. Op den duur van den slaap schijnen de zwaarte van den slaap en het droomen bij de mannen geen invloed uit te oefenen. Heel anders is het bij de vrouw: hier vinden wij groote verschillen; die, welke veel droomen, slapen bijna een uur langer dan die zelden droomen, de personen met lichten slaap bijna een half uur minder dan die met zwaren slaap. Daarbij is de behoefte aan slaap grooter bij vrouwen dan bij mannen.

De tot inslapen noodige tijd is langer bij sterke droomers en lichte slapers. Wie weinig droomt is in den regel 's morgens beter gestemd dan die het veel doet. De zenuwachtigheid, welke bij de vrouwen veel sterker voorkomt dan bij mannen, gaat met lichten slaap en veel droomen gepaard. Verder is het nog een zeer belangrijke omstandigheid, dat overal zware slaap met weinig droomen 't meest voorkomt bij phlegmatieke menschen.

Weduwe,
door Melati van Java.
Met drie Illustratiën.

George Franken ging naar huis; hij was hoofd eener financieele onderneming, die - wonder der wonderen in onzen tijd - bloeiend en tegelijk solide was; hij woonde in een der grootste steden van ons land, en zijn h u i s , wat hij ten minste altijd zijn huis bleef noemen, lag in een mooi dorp, ergens in de provincie. Het werd bewoond door zijn vader en jongere zuster. George Franken was een ernstig man, die zich in de deftigste kringen bewoog, wiens oordeel hoog op prijs werd gesteld, die met een bejaarde huishoudster en twee meiden een fraai ingerichte woning bewoonde, en den naam had een verstokt celibatair te zijn.

Sinds jaren hadden moeders, in het genot van huwbare en trouwlustige dochters, het opgegeven moeite te doen om hem voor haar lievelingen te verzekeren. Hij was goed in de dertig, had een flink voorkomen en gold voor rijk, redenen te over, waarom men het zoo doodjammer, bijna zonde vond, dat zulk een man niet trouwde.

De reden, waarom hij niet trouwde, was zeer eenvoudig en gewoon; hij had nog nooit een vrouw ontmoet, die zijn hart sneller deed kloppen. Hij was tevreden met zijn

'... voor het open raam stonden twee dames naar buiten te zien.' (Zie blz. 202.)

kalm rustig leven, hij verlangde niets anders; zijn grootste uitspanning was met de feestdagen naar h u i s te gaan, en in den jachttijd op het buiten van den ouden heer eenige weken door te brengen, want, wonderlijk genoeg, de deftige, afgemeten bankier was een dolle jachtliefhebber en een uitstekend ruiter.

Het was dus in zeer opgewekte stemming dat hij op een fraaien Septemberdag zijn boeken en kantoor verliet, om eens voor een paar weken naar buiten te gaan en de muffe stadslucht uit zijn hoofd en kleederen af te schudden. Hij wist met hoeveel vreugde hij op ‘Villa Blanda’ verwacht werd, hoe zijn zusje Annie reeds sedert weken naar den dag uitkeek dat hij komen zou, en hoe ook zijn vader - een oud-kolonel - al sprak hij 't misschien niet uit, met evenveel spanning en blijdschap naar zijn komst uitkeek.

Één ding vond hij vervelend; men zou dezen keer niet onder elkander zijn, er was een logée.

‘De weduwe van mijn ouden wapenvriend, generaal Van Dussen, is wegens gezondheidsredenen in Europa, en logeert voor onbepaalden tijd bij ons,’ had zijn vader geschreven.

Die oude dwarskijkster zou hen lastig zijn. Annie en hij konden, als zij samen buiten waren, soms als twee groote kinderen doen zoo uitgelaten en vroolijk, en nu zoo'n oude indische dame, voor wie men allerlei attentiën moest hebben, die Annie gezelschap diende te houden, die geen tocht kon velen en geen groote wandelingen wilde maken en toch niet thuis verkoos te blijven.

Foei, dat zoo'n mensch toch ook niet vroeger of later kon komen; hij had zijn vader wel eens over Van Dussen hooren spreken, dat hij onlangs gestorven was, dat hij een weduwe had nagelaten, maar George was al zoo lang van huis; zijn pad was zoo ver van dat zijns vaders gelegen, in een woord, hij had nooit zijn gedachten er over laten gaan, en hij vond het nu alleen minder aangenaam dat het prettige samenzijn in huis door die deftige generaalsvrouw, zijns vadersoude vriendin, verstoord zou worden.

Door zijn regelmatig leven, dat in alle bijzonderheden vooruit was vastgesteld, vreesde George als een der grootste rampen elke inbreuk op die orde en regelmatigheid.

Toen hij na een reis van een paar

uur aan het naaste station kwam, zag hij dat de breack hem afwachtte, en dat de kolonel met den stationschef op het perron ernstig pratend over dienstzaken heen en weer wandelde.

George kon een gevoel van teleurstelling niet verbergen; Annie, zijn vroolijke, gezellige zus, was er niet, zeker ook vanwege de logée. Met een hartelijken handdruk heette de kolonel zijn zoon welkom, en na een vluchtigen groet aan den chef en een paar heeren, die den krassen ouden heer en zijn flinken zoon met blijkbaar welgevallen nazagen, stapten zij in het rijtuig en reden weg.

‘En Annie, waarom zie ik haar niet?’ was George's eerste vraag.

‘Och, je weet, wij hebben een logée, ik schreef het je immers, mevrouw Van Dussen, een heel lieve, verstandige vrouw. Die kon je toch niet afhalen, en alleen thuis blijven, dat ging ook niet, daarom bleef Annie bij haar.’

‘Nu, ik kan niet zeggen, dat ik 't dol prettig vind, dat wij niet onder ons zijn.’

‘Och, wat zal ik je zeggen, ik eigenlijk ook niet, maar Van Dussen is altijd zoo'n beste vriend van mij geweest, en zijn vrouw had hier geen familie en weinig kennissen, dus toen zij belet vroeg, kon ik haar niet weigeren. Zij zal je wel meevallen, denk ik.’

George vroeg iets over de jacht en er was geen sprake meer van mevrouw Van Dussen, totdat men aan ‘Villa Blanda’ kwam. Het was een allerliefst huis, met een geveltje, begroeid door wilden wingerd, en voor het open raam stonden twee dames naar buiten te zien. De eene met haar frisch, blond kopje en lachende oogen, boog zich vooruit om het rijtuig in 't oog te krijgen, en zoodra het in 't gezicht was, wuifde zij met haar zakdoek. De andere dame hield zich op den achtergrond, maar toch, toen George langs het raam reed en opzag, onderscheidde hij een bevallig figuurtje in een elegant zomertoilet op den achtergrond.

‘Ha, daar zijn onze dames,’ zeide de kolonel, en sloeg op militaire wijze aan.

Een oogenblik later was Annie haar broer tegemoet gesneld en kuste hem hartelijk; juist kwam de logée de trap af - en George geloofde zijn oogen niet.

In plaats van de oude, stijve generaals vrouw, zag hij een mooie, jonge indische vrouw, met donkere oogen en haren, slank van gestalte en zuidelijke kleur, onbeschrijfelijk bevallig in al haar bewegingen, voor hem staan. Achter haar verscheen een baboe met een allerliefst meisje van twee jaar op den arm.

‘Mevrouw Van Dussen, mag ik u mijn zoon voorstellen,’ zeide de oude heer op deftigen toon.

George boog en vertrouwde zijn ooren niet.

‘Ik hoop dat gij goede vrienden met elkander zult worden,’ zeide Annie, rood van opwinding en pret, ‘wij zijn al zulke goede maatjes, niet waar, Juul!’

‘O mijnheer, ik twijfel er niet aan,’ zeide mevrouw Van Dussen, met een coquette buiging van het hoofd, wat haar alleraardigst stond, ‘ik heb reeds zooveel goeds van u gehoord, dat, als de helft er alleen maar van waar is, u het juweel van de zonen en broers moet zijn.’

George was anders niet gauw verlegen, maar de verrassing van de logée zoo heel anders te vinden dan hij zich had voorgesteld, was zoo groot, dat hij geen woorden kon vinden om haar vriendelijk gezegde te beantwoorden en zich met een stomme buiging verwijderde om zich naar zijn kamer te begeven en zich daar wat op te frisschen.

‘Mijn hemel! wat deed je raar van middag,’ zeide Annie, zoodra zij haar broer alleen ontmoette even voor het eten, ‘wat scheelde je?’

‘Och, praat er niet meer over. Ik weet wel, dat ik een allerdwaast figuur maakte, maar hoe kon jelui er mij ook zoo laten inloopen?’

‘Je er laten inloopen, hoe zoo?’

‘Wel, hoe kon ik nu denken dat die mevrouw Van Dussen er zoo uitzag, ik had er mij een heel andere voorstelling van gemaakt. Ik wist niet wat ik zag of hoorde.’

‘O, je hadt je voorgesteld, een grootmama met grijze haren en een bril op, dat vind ik aardig. Dat moet ik Julia vertellen.’

‘Dat zal je wel laten, ik vond het zoo toch al mal genoeg.’

‘Nu, je kunt van middag je revanche nemen en toonen dat ik niet voor niets op jou heb gebluft.’

En George nam zijn revanche; hij zat aan tafel naast de jonge weduwe en zij moest bekennen dat Annie en de oude heer met recht trotsch op hun zoon waren.

Zij hing aan zijn lippen als hij van het leven in de groote stad of van zijn reizen vertelde; haar sprekende fluweelen oogen veranderden ieder oogenblik van uitdrukking, al naar hetgeen hij vertelde.

George had blind moeten wezen als hij niet zag hoeveel indruk hij blijkbaar op haar maakte; de vader en Annie luisterden ook glimlachend en met kennelijk welgevallen toe.

Julia maakte soms opmerkingen, die getuigden van een helder verstand en meer dan gewone ontwikkeling. Bij het dessert kwam de kleine Nonnie binnen en werd dadelijk door Annie, die verklaarde dol van haar te zijn, in beslag genomen.

George hield anders niet veel van kinderen, maar de kleine meid was zoo'n buitengewoon lief kind, en zij geleek met haar heldere, zwarte kijkers en donker krullekopje zoo sprekend op haar mooie moeder, dat hij zijn gewone onverschilligheid voor de hoop der toekomst voelde wijken, en het kind tot grooten schik van zijn zusje op den schoot nam en met bonbons voerde.

‘O George, wat staat je dat goed! Je moet toch bepaald zorgen, dat ik gauw tante word,’ riep Annie onnadenkend uit, wat haar een bestraffenden blik van haar vader bezorgde, terwijl Julia een paar amandelen kraakte en George het kind op zijn knieën liet dansen.

's Avonds in het salon wist Annie het zoo te regelen dat Julie zich voor de piano zette en proeven gaf van haar meer dan gewoon talent, en zij bracht zelfs haar broer zoo ver dat hij er in toestemde zijn fraaie bariton te laten hooren, mits dat de jonge weduwe hem accompagneerde. Annie scheen het er op gezet te hebben haar broeder en haar vriendin van hun voordeeligste zijden te vertoonen.

In de dagen die nu volgden had George dikwijls gelegenheid zich zelf met verwondering af te vragen

of hij wel ooit geweten had wat gezelligheid en aangenaam buitenleven beteekenden. Nooit was er zulk een opgewekt, vroolijk leven op ‘Villa Blanda’ gevoerd. George kende zich zelf niet meer. Had hij tot nu toe tusschen zijn cijfers en effecten wel geleefd? Hoe heel anders scheen hem nu de wereld toe! Elke dag kwam hem aangenamer en schooner voor dan den vorige!

Alles scheen ook samen te spannen om hem het leven van zijn lichtste, schoonste zijde te doen kennen! De Septembermaand was zoo buitengewoon of liever zoo ongewoon fraai en zonnig, het landschap zag er in zijn goudbruine tinten tooverachtig schoon uit, veel schooner dan dat eentonige sombere groen van Java, verzekerde mevrouw Van Dussen, en George verheugde zich over deze uitspraak van haar, hoewel hij nooit zoo bijzonder vaderlandslievend geweest was.

‘Verlangt u niet naar Java terug?’ vroeg hij haar eens.

‘O neen,’ antwoordde zij, en sloot even huiverend de oogen, en toen fluisterde zij schier onhoorbaar, ‘ik was er niet gelukkig.’

‘Geen wonder,’ dacht hij, en trilde van verontwaardiging bij de gedachte aan den ouden heer Van Dussen, een tijdgenoot zijns vaders, die er niet tegen opgezien had dit jonge, frissche leven aan zijn ouderdom te verbinden.

‘O, ik begrijp u, maar waarom dan...’

‘Och, laat mij er liever over zwijgen! Ik praat liefst niet over 't geen voorbij is. De generaal was goed voor mij, maar als ik mijn kind niet had gehad, o...’

Zij wendde het gelaat af en zuchtte diep.

‘U heeft gelijk,’ zeide George, en zijn stem beefde, hij wist zelf niet waarom, ‘laten wij het verledene rusten en het tegenwoordige genieten.’

‘Ja, 't is waar, 't duurt zoo kort,’ en haar aanziende zag hij dat haar onvergelijkelijk schoone oogen vol tranen stonden, die zij snel afwischte, en toen lachte zij weer.

Juist die snelle wisseling van haar gevoelens, die op haar sprekend gelaat zoo zichtbaar waren, maakten haar in George's oogen zoo onweerstaanbaar bekoorlijk.

Annie zag hoe de verhouding tusschen haar broeder en Julia steeds beter werd, en haar hart jubelde er om.

Maar ook de oude kolonel zag het en schudde het hoofd.

‘Neen, 't gaat te ver, Ans!’ zeide hij, ‘wij moeten George waarschuwen!’

‘O, papa, waarom toch! Als hij er niets in vindt.’

‘Ja, als hij... maar 't kan niet!’

‘Och, laat hen begaan, zij zijn zoo gelukkig. ‘Ik heb George nooit zoo gezien als tegenwoordig, en 't wordt toch tijd dat hij trouwt.’

‘Zeker, ik heb er al lang naar verlangd, maar dit is toch te gek.’

‘Ik zie 't niet in, misschien weet hij reeds alles.’

‘Anders moet jij 't hem zeggen. Spreek er eens met Julia over.’

‘Ja, pa, zeker.’

‘Nu, vrouwen kunnen dat beter. Ik bemoei er mij liever niet mee.’

Maar wat Annie haar vriendin ook gezegd mocht hebben, zeker was 't, dat Julia de noodzakelijkheid niet inzag om George op de hoogte van 't een of ander te brengen.

Zij leefde van dag tot dag, altijd even vroolijk en opgewekt; nu en dan kwam er een wolk over haar voorhoofd en trok er een nevel langs haar oogen, dan klemde zij haar kleine handjes in elkander en zuchtte diep, maar nauwelijks kwam er weer iemand in de nabijheid, of weer schitterde haar glimlach en fonkelden haar oogen.

‘O ik begrijp 't niet, ik begrijp 't niet!’ zeide zij eens tot Annie.

‘Nu, wat begrijp je niet?’ vroeg haar vriendin met een glimlach.

‘Dat ik nog zoo'n licht jong hart heb behouden, en dat ik nog zooveel pleizier in mijn leven kan hebben, na alles wat er is gebeurd.’

‘Nu, wees er maar blij om! Heb je George reeds je confidences gedaan?’

Het schoone gelaat nam plotseling een strakke, ongenaakbare uitdrukking aan.

‘Confidences! Wat voor confidences? Ik heb hem geen confidences te doen! Waarom zou je dat willen?’

Annie hield het zich voor gezegd en raakte dit punt niet meer aan.

Een nieuwe band scheen het kameraadschap tusschen Julia en George nader toe te halen, en dat was de ontdekking dat zij een hartstochtelijke amazone was, en George van niets zooveel hield als van rijden.

Er werd een geschikt damespaard voor haar gehuurd. Zij bestelde zich een elegant rijtoilet, en van dien dag af zag men het tweetal dagelijks in den omtrek groote rijtochtjes maken.

Beiden amuseerden zich uitstekend; jaren had Julia het genot moeten missen van een ritje te paard, en George moest zich zelf bekennen dat het nog heel iets anders is met zijn vrienden of alleen langs wegen en velden te rijden of nu eens flink te galoppeeren, dan bevallig te draven of prettig keuvelend, stapvoets te rijden naast een schoone, levendige vrouw, wier gelaat door de beweging hooger gekleurd, wier oogen door de opwinding en misschien de belangwekkende conversatie warmer tintelen dan anders binnenshuis.

Annie ging niet mee; zij kon niet rijden en had geen lust om het te leeren, daarbij vond zij het niet onaangenaam eens stil thuis te kunnen blijven, zoowel voor haar huishoudelijke bezigheden als voor haar liefhebberijtjes, pianospelen, fijne handwerken of porselein schilderen. Wanneer die twee thuis waren viel er toch niet aan te denken!

Zonderling echter, dat wat George en Julia ook onder elkander mochten behandelen, zij zelden of nooit haar vroeger leven bespraken; zij vertelde wel eens 't een en ander van vroeger, toen de generaal dit of dat gezegd, gewild of gedaan had, maar George deed er geen vragen over en zij roerde het onderwerp ook liefst niet aan.

Zij scheen met het verledene afgerekend te hebben en er niet gaarne aan herinnerd te worden.

Thuis wijdde zij zich aan haar Nonnie, maar dat ‘wijden’ bestond hoofdzakelijk in het knuffelen en stoeien met de kleine, die door Baboe overigens uitstekend verzorgd en verpleegd werd. Dan zag het

jonge moedertje er nog liever uit dan ooit, en George kon zijn oogen niet van haar afwenden en hield zich, zonder het te weten of het zich zelf te bekennen, bezig met de gewichtige vraag, wat Julia beter stond, het mamatje spelen of het rijden als amazone.

Nu en dan begon Julia er over te spreken, dat het tijd werd eens naar Utrecht te gaan, en zich wegens haar zenuwhoofdpijnen onder behandeling te stellen van een professor, maar Annie keek haar lachend aan en vroeg:

‘Heb je dan nog last van die pijnen?’

Julia bloosde en antwoordde dat het rijden in de open lucht haar buitengewoon veel goed deed en haar zenuwen versterkte.

‘Nu, doe het dan bij wijze van kuur nog een week of wat!’ raadde Annie.

Ondertusschen werd het langzamerhand tijd voor het einde van George's verlof. Julia dacht er liefst niet aan, maar soms, als zij alleen was en het haar inviel, scheen het haar toe of haar leven vóór zijn komst niets was geweest dan een lange, vervelende weg, en of het alle kans had 't na zijn vertrek weer te worden.

En dan werd het haar plotseling benauwd in de keel, en nog vóór zij 't wist, snikte zij:

‘'t Is zoo beter, veel beter! 't Ware toch te dwaas, te bespottelijk!’

Op den laatsten morgen - George zou 's middags vertrekken - stelde hij haar bij het ontbijt voor een tochtje te maken naar een nabijgelegen dorp; men kon best tegen den middag thuis zijn, en de weg daarheen was zoo mooi.

‘Lest best,’ zeide George haar schuin aanziende.

Julia stond op en maakte zich klaar, en eenige minuten later bestegen zij hun gezadelde paarden en reden weg, een laatsten groet toewuivende aan den kolonel, Annie en kleine Non, die hen van het balkon nazagen.

Zij reden eerst over den dorpsweg, totdat zij aan een zijpad kwamen, dat dwars over de heide voerde; de heide zag er heerlijk, roodbruin en goudachtig uit, tegenover hen stond een groep boomen, wier bladeren een diep bronzen tint hadden aangenomen, en boven hen dreven wolkjes licht- en donkergrijs over den diepblauwen hemel, en wierpen hare schaduwen over den grond.

Julia was één en al verrukking over dat tooverachtig schoone spel van allerlei kleuren; een gevoel van overmoedig geluk maakte zich van haar meester; haar oogen vonkelden van ondeugd en schalksheid, zij brandde van verlangen om iets bijzonders, iets ongewoons te doen.

‘Ge weet niet half wat een goede rijdster ik ben, mijnheer Franken,’ zeide zij, ‘gij hebt me nooit over hindernissen zien springen. Wacht even, ziet u dat hek, ja, u kan 't natuurlijk, maar ik heb wel eens in Indië over een hooger pagger gesprongen.’

‘Ja, maar dan kende u uw paard, en ik geloof nooit dat deze Kees daarvan op de hoogte is. Ik geloof u gaarne op uw woord, maar ik moet u toch raden het niet te doen.’

‘Waarom niet? Nu, ik ben er op gesteld mijn kunst te vertoonen van morgen. Ik heb zoo'n wonderlijk gevoel, 't is mij of alles mij lukken zal. Daar zie ik juist zoo'n laag hekje. Kom, Kees, toon je knapheid eens aan den baas. Een - twee - drie!’

Zij gaf het dier de sporen, nam haar aanloop en de sprong lukte uitstekend; nu volgde ook George haar voorbeeld en zij zag hem triomfantelijk aan.

‘Ik zie wel dat u het kan,’ zeide hij, ‘maar nu moet u het niet meer doen,’ en zijn stem nam onwillekeurig iets vaderlijk teeders aan.

‘Niet?’ vroeg zij, en zag hem van ter zijde aan, terwijl haar geheele gezicht straalde, ‘och, ik heb er nu juist zoo'n moed op gekregen en ik vind het zoo heerlijk alle hinderpalen te trotseeren. U niet?’

‘Ja zeker, als het de moeite waard is,’ antwoordde hij.

Zij reden nu kalm naast elkander voort. Julia stak heur haar vaster en zette haar hoed dieper in het voorhoofd; zij voelde als bij instinkt dat George geen oogenblik zijn oogen van haar kon afwenden, en dat deed haar vingers zenuwachtig trillen en haar hart heftiger kloppen; zij moest er een eind aan maken en zag even verlegen rond.

Men was aan de grens van den heidegrond; aan den overkant strekte zich een weide uit met spichtig, kort afgemaaid gras, door een doornhaag en een houten hek, veel hooger dan het eerste, van hen gescheiden.

Julia wees met haar karwats daarheen. ‘Dat is de moeite waard, dat is hoog genoeg, ten minste,’ zeide zij, ‘kom Kees, braaf opgepast.’

‘Mevrouw, Julia, doe 't niet, ik bid je,’ riep George uit, maar zij hoorde hem niet, even zag zij hem nog uitdagend aan en riep hem toe:

‘Volg mij liever, ik kan niet anders.’

Zij snelde vooruit; Kees, door haar zweepje aangewakkerd, draafde zooals hij zeker nog nooit te voren gedraafd had; zijn meesteres genoot in dien rit, in de verwachting van een meesterstuk op het gebied der rijkunst te zullen doen.

‘Voort, voort, beestje! Hop, hop!’ zoo wakkerde zij hem aan. Kees vatte werkelijk vuur, maar wat te veel; hij holde vooruit, ongewoon als hij was aan zulke scherpe aansporingen. George, hoe langer hoe ongeruster, zette ook zijn paard aan en volgde met bevend hart de overmoedige amazone.

Daar stonden paard en rijderes voor het hek, Kees steigerde hoog... o God!... een benauwde kreet ontsnapte Franken's borst, ja het dier sprong er over, maar met een wilden ruk wierp hij plotseling, aan den overkant gekomen, zijn berijdster van zich af en holde in blinde vaart vooruit.

George gaf nu ook zijn dier de sporen; in bliksemsnellen rit vloog hij denzelfden weg op, maar zijn hand was vaster, zijn greep der teugels zekerder; Piet sprong behouden over het hek en gehoorzaamde dadelijk, toen zijn meester hem tot staan dwong, maar nu was het aan den bedaarden, kalmen George Franken, om buiten zich zelf te raken, toen hij daar voor zijn voeten mevrouw Van Dussen moest ontwaren, in het gras neergeworpen. Daar lag zij doodsbleek op het gras, omwikkeld door de plooien van haar donkerblauw rijkleed, haar hoed eenige stappen verder weggeslingerd, schijnbaar roerloos! Hij sprong van zijn paard en boog zich over haar.

‘Julie, Julie!’ riep hij angstig uit, ‘arm kind! Hoor je mij niet!’

Hij nam haar hoofd, dat aan den eenen kant met

bloed bevlekt was, aan zijn borst, en trachtte het leven in haar terug te roepen.

Radeloos van angst en smart bedekte hij haar gelaat met kussen en noemde haar met de liefste namen.

'Mijn Julie, mijn engel, mijn lieveling! antwoord mij toch! Begrijp je niet, wat je voor mij bent! Ach God! geef haar 't leven terug.'

Langzamerhand opende zij haar zware oogleden, en toen zij voelde dat hij haar in zijn arm hield, sloot zij ze weder en fluisterde zacht:

'George, vergeef mij!'

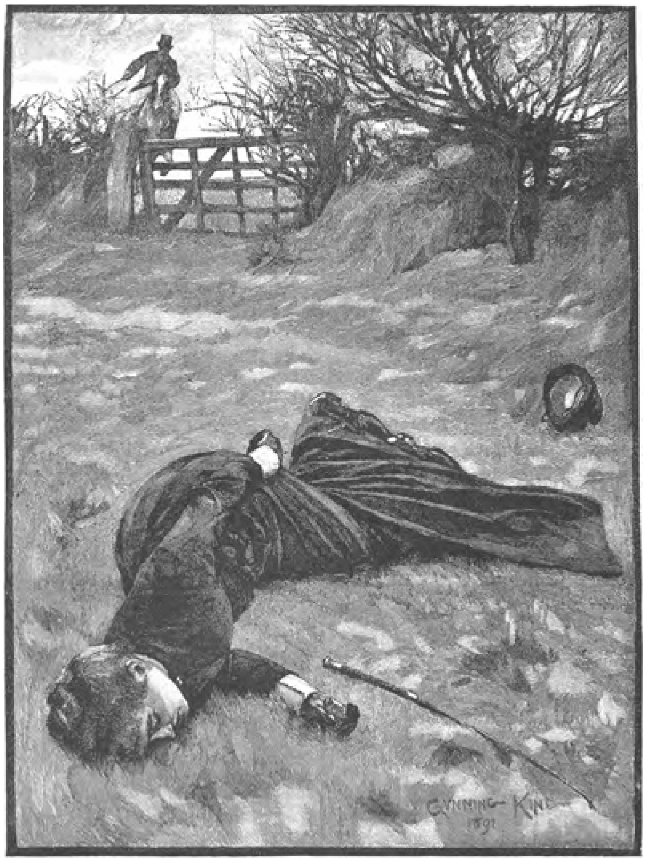

'Daar lag zij doodsbleek op het gras.' (Zie blz. 204.)

'Je vergeven, arm kind! Je bent genoeg gestraft. Hoe is 't? Hoe voelt ge je? Kijk me aan, ik zal je dragen naar dat huis!'

'Neen, wacht even, 't zal wel gaan! O, wat ben ik dwaas geweest! Ik ben zoo duizelig. Dat is alles! Ach! 't doet mij zoo'n pijn.'

'Waar, aan je slapen?'

'Neen... hier! Heeft het gebloed? Ze zeggen, dat het goed is, hé! Ik zal probeeren op te staan! Zoo, steun mij een beetje! O foei!'

'Doet het zoo'n pijn? Forceer u niet, laat mij je liever dragen.'

'O neen, 't zal wel gaan,' en zij glimlachte onder het kermen door, en George bewonderde haar in stilte als een heldin, een flinke, fiere vrouw, die zoo tegen haar pijn strijden kon. ''t Is mijn verdiende loon! Hoe kon ik zoo mal doen? Is u boos op mij?'

'Boos?' viel George in, 'hoe kan je dat vragen. O Julie, als je wist wat ik heb uitgestaan in dat oogenblik. Nu weet ik wat je voor mij bent.'

Zij veinsde hem niet te hooren en wenkte hem haar hoed te geven; zij kromp nog ineen van de pijn, maar stond er op, al was het dan ook met moeite en op zijn arm geleund, het korte wegje af te leggen, dat naar het naaste boerenhuis voerde.

Hij ondersteunde haar, zijn arm om haar midden geslagen; een paar boeren, die Kees hadden opgevangen, kwamen naderbij, en toonden hun oprechte en innige deelneming voor de arme juffer. En toen Julia met George in de woning gekomen waren, droeg de boerin dadelijk brandewijn en melk bij om haar te verkwikken, en wiesch het bloed van haar gelaat. Julia nam alles glimlachend aan en George hielp haar met een bezorgd gezicht; hij bestelde dadelijk een boerenwagentje om met haar naar huis te rijden.

‘Ik zal mijn gezicht maar niet laten verbinden,’ zeide zij, ‘dan worden zij thuis dadelijk zoo ongerust en denken dat er heel wat gebeurd is. Je zult zien, 't is niemendal, de schrik is 't ergst.’

Zij stapten samen in het wagentje en reden weg. George wilde dat zij haar pijnlijk hoofd tegen hem zou aanleunen, en zij deed het dan ook met gesloten oogen en een gelukkigen glimlach, en toen kon hij de bekoring niet weerstaan haar verwarde haren even te kussen.

‘Mijn lieve Julie, nu weet je alles, nu begrijp je, dat ik zonder jou niet leven kan’ sprak hij met van ontroering bevende stem.

En nu begon zij eensklaps luid te schreien, en hij trachtte haar tot bedaren te brengen zooals men een bedroefd kind troost; en zij nam zijn troost aan, alleen snikte zij telkens.

‘O, je bent zoo goed voor mij, George! En ik verdien het niet, ik ben zoo onbezonnen, zoo onbesuisd of ik een kind was van vijftien jaar. Dat zei mijn man ook altijd!’

‘Je man zal dat voortaan niet zeggen, al moet hij 't ook soms denken,’ zeide George, die liever niet over den generaal hoorde spreken.

‘Vergeef je mij, dat ik zoo ongehoorzaam was,’

vroeg zij, op echt kinderlijken toon, ‘ik beloof je, ik zal nooit meer... nooit meer...’

Nieuwe snikken beletten haar voort te gaan; 't behoefde trouwens niet, de vergiffenis werd haar grootmoedig en zoo hartelijk en volledig mogelijk geschonken.

Natuurlijk was 't op ‘Villa Blanda’ een groote ontsteltenis, toen de jongelui er in zulk een gehavenden toestand aankwamen. Annie bracht Julia onmiddellijk naar bed, de dokter werd gehaald; hij vond echter niets verontrustends, zij moest maar rust houden, haar zenuwen waren geschokt en verder had zij niets dan eenige onbeduidende schrammen en builen opgeloopen, waarvan na een paar dagen geen spoor meer zoude te zien zijn.

George vertrok dien middag niet, maar den volgenden morgen, nadat hij vernomen had hoe Julia's nacht geweest was. De berichten waren zeer geruststellend en hij vroeg Annie of zij hem vergezellen wilde om afscheid van haar vriendin te nemen. Julia zat in haar chaise longue. Zij zag nog wat bleek en pijnlijk, maar haar oogen hadden een eigenaardigen glans, en het afscheid tusschen haar en George was van dien aard, dat Annie onmiddellijk begreep wat er tusschen hen voorgevallen was.

Na zijn vertrek kwam zij bij Julia terug, die wel in haar tranen te wasschen was, maar toch een gelukkige uitdrukking, die Annie nooit te voren bij haar opgemerkt had, in de oogen verborg.

‘O je begrijpt nu zeker alles, Ans,’ zeide zij, het meisje hartelijk omhelzende, ‘och! 't is zoo van zelf gekomen, ik weet niet hoe. En gister door dat ongeluk werd het ons beiden duidelijk. O, ik houd zoo ziels veel van je broer. Zeg, wil je mij tot zuster hebben, Annie?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Annie hartelijk, ‘als je mekaar lief hebt, waarom zoudt ge dan niet trouwen? George heb ik nooit zoo gezien, nooit heeft een vrouw zulk een indruk op hem gemaakt, en wij hebben 't altijd gezegd: als hij eens verliefd wordt zal hij 't goed wezen en voor goed!’

‘Denk je dat, och die lieve, beste George! Je hadt hem gisteren moeten zien hoe hij geschrikt was, o ik zal mij mijn roekeloosheid nooit vergeven, en toch als het niet gebeurd was, wie weet dan of wel...’

Zij verzonk weer in haar zoete droomerijen en een blijde glimlach speelde om haar lippen.

‘Wil je Non niet zien?’ vroeg Annie. ‘Baboe zegt dat zij zoo om je geroepen heeft.’

Een schaduw vloog over Julia's zonnig gelaat. Zij verborg het in de kussens van de rustbank.

‘Neen, van morgen nog niet, straks!’ zeide zij, met blijkbaren tegenzin.

Annie glimlachte, haalde de schouders op en ging de kamer uit.

Intusschen had George vóór zijn vertrek nog een paar woorden met zijn vader gewisseld.

‘Zoo, 't is dus beslist. Ik zag 't al lang aankomen. Van harte geluk! Je hebt het toch goed overwogen?’

‘Zeker, vader!’ antwoordde George, die niets overwogen had.

‘Nu, dan moet jij 't weten! Julia is een lieve vrouw, en als je er verder niets in ziet, dan geloof ik wel dat zij je gelukkig zal maken.’

‘Daar twijfel ik niet aan!’ en George's stem klonk een beetje koel; hij had van zijn vader wat meer belangstelling en hartelijkheid verwacht. ‘'t Kind is geen bezwaar, want ik ben dol op kinderen,’ voegde hij er bij.

‘Sedert wanneer?’ vroeg Annie, die juist binnenkwam, ondeugend.
‘Sedert ik de liefheid van Non heb leeren kennen.’
‘Van Non of van haar...’
De knecht kwam juist zeggen dat het rijtuig klaar stond en dat het hoog tijd voor 't vertrek was. George nam haastig afscheid, stapte in en reed weg, verbaasd over de verandering die met hem had plaats gehad tusschen den tijd van zijn komen en gaan.
Julia werd spoedig beter; zij ging naar een tante van haar in Haarlem logeeren en correspondeerde intusschen druk met haar aanstaande, die haar ook daar dikwijls bezocht. Nonnie bleef met Baboe bij de Frankens. Annie was zoo aan het kind gehecht geraakt, dat zij haar moeielijk missen kon.
Tegen Kerstmis zou mevrouw Van Dussen weer op ‘Villa Blanda’ terugkomen, en het engagement moest dan meteen publiek worden; Julia had er op gestaan, dat het huwelijk er zoo spoedig mogelijk op zou volgen, dus was er bepaald dat het in de tweede helft van Januari zou plaats hebben.
De oude heer Franken en zijn dochter wilden ter eere van het jonge paar een diner geven, en noodigden hun kennissen van het dorp en de naaste stad daarop.
De aanstaande bruid zag er liever dan ooit uit in haar toiletje van fijne saumon surah, dat bij haar donkere schoonheid juist paste, met haar schitterende diamanten aan ooren, hals en hier en daar tusschen de blauwzwarte vlechten gestoken.
Zij zag er nog jonger uit dan de drie-en-twintig-jarige Annie, en deze kon het niet laten het haar te zeggen.
‘Vind je dat ik er te jeugdig uitzie,’ vroeg zij ongerust, haar vriendin aanziende.
‘Te jeugdig? Wel neen, juist zooals het een jonge bruid past. Mijn broer heeft alle reden om trotsch op zijn meisje te zijn.’
‘Zijn meisje!’ zuchtte Julia, ‘maar zeg me oprecht, Ans, weet niemand iets van... je weet wel?’
‘Wel neen, niemand! 't Gaat niemand immers aan, als George het maar weet.’
Zij keek bij deze woorden haar scherp aan; en Julia gaf nog een tikje met de poederkwast aan haar wangen en nam nu haar fijnen, wit veeren waaier ter hand.
‘Dat spreekt,’ zeide zij verstrooid, en verliet haar aanstaande schoonzuster.
George vond haar onuitsprekelijk bevallig en bewonderde haar luid en stil, juist zooals het uitkwam, maar hoe lief en vriendelijk zij ook trachtte te zijn, hoe zij ook haar best deed om zich op 't voordeeligst voor te doen aan de gasten van haar aanstaanden bruidegom, zij was niet natuurlijk. Er lag iets gejaagds, iets vreemds in haar bewegingen, in haar blikken, in haar woorden zelfs. Zij was niet bij de zaak, telkens moest zij zich geweld aandoen te luisteren en te antwoorden, er was iets dat haar bezig hield, waaraan zij zich niet onttrekken kon.
Het oordeel van de gasten over de aanstaande

mevrouw Franken was zeer verschillend; de heeren vonden haar een juweel en noemden George een gelukkigen kerel. De dames daarentegen moesten bekennen dat zij zeer gratieus was en zich tamelijk goed kleedde, maar zij vreesden dat haar gezicht wat opgesmukt was en zij in negligé er stellig wel wat p a s s é e zou uitzien. Ook behandelden zij met al den ernst en het gewicht, die de belangrijke zaak verdiende, het moeilijke vraagstuk, hoe oud zij toch wel wezen kon; toch zeker niet ouder dan hij.

'Stellig reeds over de dertig,' zei er een, die zelf jaren lang hoop had gekoesterd op hand en hart van George.

'O wel neen, acht-en-twintig tout au plus.'

'Als je haar aanziet, let dan op haar slapen, de pattes d'oie zijn er, hoor! al heeft ze er ook de noodige poudre de riz over gestrooid.'

'En dan een weduwe met een kind nog wel! Ik begrijp niet hoe George het verzint.'

'Och het kind is zoo'n snoesje; hij is zoo'n kindervriend.'

'Nooit van gemerkt! Hij kon soms zoo kribbig zijn, als de kleintjes van Suze in de kamer kwamen, en dan, zooals kinderen doen, op zijn knieën klommen. En 't waren toch zulke hondjes, vrij wat aardiger dan die eenkennige Non.'

'Ieder zijn smaak, maar ik zeg altijd, die weduwen...'

'Ja, die hebben er slag van de mannen in te rekenen.'

'Zorg dan eerst dat je weduwe wordt, Mien,' riep een der teleurgestelde schoone spotlachend toe.

Aan tafel hadden de dames nog gelegenheid een hoogst interessante opmerking te maken. Zooals het bij verlovingsdiners meer gaat, waren de t o p i c o f t h e h o u r voornamelijk engagementen en huwelijken.

Men sprak over alles wat maar eenigszins met dit oude en toch eeuwig nieuwe onderwerp samenhing. Ieder luchtte er zijn grooter of kleiner mate van wijsheid over, en een der heeren vroeg of het gezelschap wel het spreekwoord kende over huwelijken tusschen personen van verschillenden leeftijd. Niemand verklaarde het te kennen en hij zeide, blijde iets spik splinternieuws op dit gebied te kunnen vertoonen:

'Huwelijken tusschen man en vrouw van dezelfde jaren worden door God gesloten, die waarbij de vrouw veel jonger is dan de man, door den mensch, en die waarbij de vrouw ouder is door... den duivel!'

Een doodsche stilte heerschte een oogenblik, toen begonnen er eenigen hartelijk te lachen, anderen zuurzoet of verlegen, al naarmate zij zich in een der drie gevallen bevonden, maar de bruid veranderde zichtbaar van kleur, haar gelaat vertrok zich pijnlijk een seconde, doch voor de oogen, die haar nauwlettend gadesloegen, lang genoeg.

Na afloop van het diner ging men in het salon en er vormden zich verscheidene groepjes; in die welke ver genoeg van den gastheer verwijderd waren, verhandelde men met halve stem het opgemerkte.

'Heb je het gezien?'

'Zij verschoot heelemaal, vond je niet?'

'Maar zij behoeft het zich niet aan te trekken.'

'Och To, hoor eens wat Sine mij vertelt.'

'Wat dan?'

‘Och, 't is te dol, ik kan het niet gelooven, maar Sine heeft het van haar zwager, die is in Indië geweest en heeft de Van Dussen's goed gekend.’

‘Maar wat toch!’

Er werd iets gefluisterd en toen waren het allen wijde opengespalkte oogen en uitgerekte halzen, half geopende monden.

‘Maar dat kan niet, onmogelijk! 't is een praatje!’

‘Ja en toch... hoe komt men er aan?’

Ondertusschen voelde de hoofdpersoon van het feest, dat er iets zoels en drukkends den dampkring verkoelde; wat haar omringde, zij begreep het, was geen sympathie, integendeel, iets vijandelijks, iets dreigends, dat haar benauwde en beknelde.

George kwam haar vriendelijk lachend tegemoet en fluisterde haar toe:

‘Wat ben je van avond en beauté, Li-liefje! Maar verbeeld ik mij, een beetje bleek!’

‘Ja, ik heb wat hoofdpijn, 't is hier zoo druk, zoo warm. Ik ben 't niet meer gewoon.’

‘Ik vind het ook veel te woelig. 't Is buiten te koud, en met een hollandschen winter valt niet te spotten, indisch bloempje. Zullen wij even naar de serre gaan, ons wat vertreden?’

Zij legde haar arm in den zijne en zij gingen samen naar de serre, die aan het einde van het ruime salon hiermede bijna een geheel vormde.

De serre was het lievelingsplekje van den ouden heer, rijk voorzien en smaakvol aangelegd; bonte fairy lamps, tusschen het groen verscholen, verlichtten het met een zachten, kleurigen gloed; de roodgele clivia's en de witte Aärons-kelken, de sierlijke azalea's, de waaierpalmen en de glinsterende ficussen zagen er in dit geheimzinnige licht uit als vreemdsoortige planten en bloemen, en George maakte er tegen zijn aanstaande een opmerking over.

Zij knikte van ja en zag rond, een sterke, bedwelmend zoete geur omringde hen.

‘Dat is van de Katja-Piring, vroeger mijn lievelingsbloem,’ zeide zij, ‘Annie vertelde mij gisteren, dat ze zoo prachtig in bloei stond en bracht mij een paar, maar zij noemde ze anders. Hoe was 't ook weer?’

‘O, dat zijn gardenia's, hier is de plant! Laat mij je een paar plukken!’

‘Zou papa het goed vinden?’

‘Voor zijn lieve dochter in spe! Ik zou 't denken, jij niet?’

Zij scheen verstrooid; hij plukte de bloemen en zag haar meteen onderzoekend aan; onder zijn blik sloeg zij de oogen neer.

‘Je ziet er niet goed uit, lieveling!’ zeide hij teeder, ‘en je bent ook niet vroolijk, al doe je ook zoo je best het te schijnen. Zeg, wat scheelt je?’

‘Niets! o ik ben zoo raar! Laat ons naar de stoelen gaan!’

Ongerust voerde hij haar bij den arm naar het midden van de serre, waar een tafeltje, een tuinbank en stoelen stonden.

Zij zonk op de bank neer, het hoofd diep gebogen en begon zenuwachtig te snikken.

‘Maar Julia, lieveling! Wat is er toch!’ smeekte George verschrikt, en nam naast haar plaats, zijn arm om haar heen geslagen, ‘heeft iemand je iets onaangenaams gezegd, heb je iets naars gehoord?’

Zij schudde het hoofd van neen, maar ging altijd schreiend voort:

'Neen, dat is het niet! Maar, o George, 't is zoo hard, zoo vreeselijk hard, en ik kan er niets aan doen, ik had 't eerder moeten zeggen, maar ach! ik durfde niet. Je liefde is mij zooveel, alles waard, en toch, 't moet! 't Is beter het je nu te zeggen.'

'Maar wat toch! Je maakt mij ongerust. Wat heb je op 't hart?'

'O wij moeten scheiden, er kan niets van ons huwelijk komen, want het is onmogelijk, als je 't weet...'

George's bloed stond stil; altijd had hij een vaag bewustzijn gehad van iets geheimzinnigs, dat zich aan Julia verbond,

'...hij plukte de bloemen en zag haar meteen onderzoekend aan.' (Zie blz. 207.)

maar hij had haar te lief en hij was ook te trotsch geweest om het zich zelf te bekennen, nog minder er naar te onderzoeken.

'Zeg 't, Julia! Vrees niet, beken het mij oprecht, en wees verzekerd, het moet iets heel ergs zijn als het mij van jou zou kunnen scheiden. Kom, kindlief, nu begrijp je dat ik het weten m o e t ! '

'O George! ik weet niet hoe ik het je zeggen zal, maar 't is heusch mijn schuld niet... Nonnie, moet je weten - dan, is mijn kind niet.'

'Van wie dan?'

En onhoorbaar kwam het van haar lippen: 'Van mijn dochter! Ik ben niet haar moeder, maar... haar.... groot.... moeder!'

'Julia, dat kan niet!'

'Och, George! Ik was zoo jong toen ik met Van Dussen trouwde, pas zestien jaar, en mijn Lize zou nu twintig jaar zijn geweest, maar zij is bij Nonnie's geboorte gestorven, en haar man, die officier is, moest naar Atjeh, daarom heb ik de kleine meid mee naar Holland genomen, en ik ben bijna drie jaar ouder dan jij... maar je

hebt mij nooit naar mijn leeftijd gevraagd, en mijn hart is nog zoo jong en ik zie er ook niet naar uit, en daarom verzocht ik Annie er hier aan de menschen niets van te zeggen, 't ging hen niets aan, en zij en ook papa dachten dat ik het je gezegd had, maar ik durfde niet, want ik heb dadelijk zooveel van je gehouden, van het eerste oogenblik, zooveel als ik nooit van iemand heb gehouden, zelfs niet... niet van mijn eigen kind!'

Onsamenhangend had zij die woorden uitgesnikt, het mooie kopje berouwvol gebogen en de oogen diep, zeer diep neergeslagen.

'Julia!' zeide George, toen zij gedaan had.

De klank van zijn stem deed haar eensklaps den blik, omfloersd door tranen, weer opslaan.

'Ben je niet boos?' vroeg zij, en een straal van vreugde schitterde in haar oogen.

'Ja, zeker ben ik boos en erg ook, maar omdat je zoo'n klein idee van mijn liefde schijnt te hebben, om te denken dat zelfs zoo'n bekentenis daaraan iets kon veranderen. Zeg, zou je minder van mij gehouden hebben, als ik grootvader was geweest!'

Het antwoord werd zonder woorden gegeven.

'En nu,' zeide hij, 'grootmoedertjelief, - verduiveld het mooiste, liefste grootmoedertje dat ik ooit zag, en dat stellig op Gods aardbodem rondwandelt, - nu moet ik je ook iets bekennen. Ik zag er eigenlijk een beetje tegen op dat je van Nonnie meer zoudt houden dan van mij. Ik was een beetje jaloersch op haar, al liet ik 't niet merken.'

'En nu!'

'O, nu! Weet je wat ik 't meeste haat, geheimzinnigheden.'

'En dat maakte mij zoo angstig, maar als de stukken kwamen, zou je het toch moeten weten.'

'Anders hadt je nog gezwegen! Nu, tot straf voor je geheimzinnigheid wil ik het daarbinnen publiek maken, niet alleen dat ik nu echtgenoot word, maar ook grootvader.'

'Och George, moet het...'

'Ja zeker, dan kan niemand ons meer wat nieuws vertellen, anders komt er morgen iemand uit Indië - want Batavia ligt tegenwoordig vlak bij de deur - en strooit het groote nieuwtje rond en meent daarmee een goed werk te doen. Kom maar mee. Ik ben trotsch op mijn nieuwe waardigheid, waarachtig, ik heb 't reeds verder gebracht dan papa.'

Zij kwamen in de zaal terug. De laatste sporen van tranen waren van Julia's lief gezicht verdwenen,

alleen hadden haar oogen een eigenaardigen, vochtigen glans, die hen nog schooner maakte. Juist werd de champagne rondgediend. George nam een roemer in de hand en met zijn aanstaande vrouw aan den arm, overzag hij het gezelschap en zeide met krachtige stem:

'Dames en Heeren, mag ik u vriendelijk verzoeken, dit glas te ledigen op de gezondheid van mijn vrouw en van mijn lieve, aanstaande kleindochter!'

Gedachtenlezen.

Toen omstreeks een jaar of tien geleden de Engelschman Stuart Cumberland bij ons te lande optrad met zijn nog nooit vertoonde proeven van gedachten raden, waren de meeningen over zijn kunst zeer verdeeld, en wist men eerst niet wat daarvan te denken.

Cumberland gaf zich den schijn van iemand, die met een buitengewone, geheimzinnige gave bedeeld was, en de meesten der toeschouwers waren er van overtuigd, dat dit werkelijk het geval moest zijn; slechts het kleinste sceptische gedeelte van het publiek wantrouwde de zienersgave van Cumberland en meende dat zijn proeven eenvoudig op goochelkunst berustten.

Na dien tijd zijn er vele andere gedachtenlezers van professie opgedoken, die even sterke, zoo niet nog sterkere, kunsten dan die van Cumberland ten uitvoer brachten, en deze, oprechter dan de Engelschman, verklaarden zelf het eerst, dat hier geen sprake was van een bijzonder aan sommige bevoorrechte personen geschonken talent, maar eenvoudig van een buitengewone oefening der voelzenuwen, waardoor men in staat gesteld werd uiterst fijne onbewuste bewegingen der spieren waar te nemen.

Sedert men door deze ontdekking, Cumberland en diens kunstgenooten beroofd had van den geheimzinnigen sluier, waarin zij zich zoo gaarne hulden, werd het gedachtenlezen hoe langer hoe algemeener; men maakte er zelfs een soort van gezelschapsspel van, dat vooral in de lange winteravonden een

1. GEDACHTENLEZEN.

aangename afwisseling bracht. Natuurlijk bleef het dan niet bij de eenvoudige proeven van speldenzoeken,

2. HET RADEN VAN EEN KAART.

opschrijven van gedachten, getallen enz., waarmede de eerste gedachtenlezers hun programma's meestal vulden, maar men verzon vele nieuwe, aardige kunststukjes, waarvan wij er eenigen zullen vermelden.

Om te beginnen hield men op een rechtstreeksche lichamelijke aanraking tusschen gedachtenlezer en medium als eerste voorwaarde tot het gelukken der proef te stellen, maar beproefde beide personen door het aan weerskanten vasthouden van een stok, liniaal, doek of zelfs een koord, met elkander in verbinding te brengen. Op onze afbeelding No. 1 heeft de gedachtenlezeres de punt van een zakdoek om haar hand gewikkeld terwijl de andere door het medium vastgehouden wordt; zij moet nu de bloem, waaraan hij denkt, uit een mandje nemen, hetgeen dan ook steeds gelukt.

Een in den laatsten tijd nieuw uitgekomen kunststuk van het gedachtenlezen, dat zeer veel indruk maakt, bestaat in het raden en trekken van een door het medium bepaalde kaart, en wordt op de volgende wijze uitgevoerd.

Gedachtenlezer en medium zetten zich tegenover elkander op twee stoelen en de laatste neemt een spel kaarten in de eene hand, terwijl de eerste, zooals men begrijpt, geblinddoekt moet zijn; de kaarten worden nu waaierachtig uitgespreid en de vrije hand omsluit de pols van de gedachtenlezeres, zooals op onze tweede afbeelding staat. Nu kiest het medium, met medeweten van het publiek, een kaart en concentreert zijn gedachten daarop; zoodra nu het sein wordt gegeven tot raden, trekt de gedachtenlezer de eerste de beste kaart, die hem onder de vingers komt. Meest altijd is de getrokken kaart juist die welke men moest raden.

Een ander amusant kunststukje is de ‘geheimzinnige ring,’ afb. No. 3. Dit bestaat hierin dat de gedachtenlezer aan een draad een ring in een glas houdt en dat deze door slagen tegen de wanden van het glas de getallen, welke men raden moet, aangeeft.

Men gaat met deze proef op de volgende wijze te werk: De gedachtenlezer laat zich een zijden draad

3. DE GEHEIMZINNIGE SLINGER.

en een drinkglas geven en vraagt aan eene dame uit het gezelschap een ring, liefst een trouwring.

Nadat hij zich met de dame in verbinding gesteld heeft door het vasthouden der polsen, van de punten van een zakdoek of iets dergelijks, wikkelt hij het uiteinde van den draad, waaraan de ring hangt, om zijn uitgestrekten wijsvinger, gaat naar het tafeltje, waarop het drinkglas staat, en houdt zijn den hangenden ring dragende hand zoodanig boven het glas dat de ring voorloopig in het midden schommelt. Zoodra deze toebereidselen geëindigd zijn, verzoekt hij de dame om verontschuldiging, daar hij voor het welslagen zijner proef volstrekt noodig heeft, haar juisten ouderdom te weten. De dame geeft een leeftijd aan - gewoonlijk niet den ware.

De gedachtenlezer waarschuwt haar dat zij het juiste getal moet zeggen, maar zij blijft natuurlijk bij haar bewering.

‘Goed,’ roept de toovenaar uit, ‘ik ben in mijn hoedanigheid van gedachtenlezer alwetend en in staat dezen ring de kracht te schenken om de geheimste dingen te onthullen. Wees zoo goed uitsluitend te denken aan het getal dat uw leeftijd aangeeft.’

Een plechtige stilte heerscht overal; allen zijn in verwachting van de dingen die komen moeten en alle blikken richten zich op den ring. Daar begint de gouden slinger zich te bewegen, steeds krachtiger, eindelijk klinkt hij tegen het glas en men telt: een, twee, drie, vier, tien, twintig, vijf en twintig, dertig, drie en dertig slagen heeft de tooverring doen hooren.

De dame had 28 jaar als haar leeftijd opgegeven, en de geheimzinnige slinger raadt 33 haar juisten ouderdom; hoe komt dit? Doodeenvoudig door dat zij in angst verkeerde dat de booze ring haar leugentje zou aan den dag brengen, en haar hersens waren zoodanig met dat cijfer vervuld, dat zij toen schokken mededeelden aan de spieren, waarvan de gedachtenlezer onbewust de bewegingen waarnam en deze weer op de hand, die den ring droeg, overbracht. Wij zeggen ‘onbewust’, en dit is inderdaad

het geval, daar de gedachtenlezer nooit tot het bewustzijn geraakt van wat hij doet; hij voelt zich eenigermate slechts als een werktuig in de hand van het denkende medium.

Behalve dit zoogenaamde 'gedachtenlezen' waarbij gedachtenlezer en medium nog altijd meer of minder rechtstreeks aan elkander verbonden zijn, bestaat er nog een andere soort van 'gedachtenlezen' of liever 'gedachtenoverbrengen', de zoogenaamde telepathie, waarbij de twee in gedachtenverbinding gestelde personen dikwijls mijlen ver van elkander verwijderd zijn.

Het zou ons te ver voeren indien wij alles wat de ondervinding en de wetenschap van deze proeven gezegd hebben, zoo kort mogelijk zouden willen samenvatten. Zeker is het, dat zoo ooit, het woord van Hamlet aan Horatio hier op zijn plaats is:

'Er zijn meer dingen tusschen hemel en aarde, Horatio, dan waarvan uw schoolsche wijsheid ooit droomde.' Verrassend en ten hoogste merkwaardig zijn de proeven, welke men met deze nog betrekkelijk jeugdige kunst neemt. Zij zouden ongelooflijk klinken, indien men ze niet zelf had bijgewoond; onwillekeurig betreedt men hier het terrein van spiritisme, hypnotisme, magnetisme en hoe de andere i s m e n heeten mogen, zoo flauw is de grens die hier het bovenzinnelijke van het door onze zinnen waarneembare scheidt. Liever willen wij nog een paar uitkomsten mededeelen door telepathie verkregen.

De eenvoudigste vorm daarvan is het in Engeland en Amerika algemeene 'Willing game' (wilspel). Dit gaat aldus toe:

In een gezelschap wordt een jong persoon, meest een kind van tusschen de zes of tien jaar, de kamer uitgezonden met de opdracht om zoodra het weer binnen geroepen wordt, er op te letten welke gedachten in hem opkomen en deze dan dadelijk uit te voeren.

Zoodra dit medium het vertrek verlaten heeft, be-

4. TELEPATHIE VAN EEN KIND.

palen de overigen een eenvoudige daad, welke het kind verrichten moet; bijv. het aanraken van zeker voorwerp; wanneer men nu het kind binnen roept zal het zonder moeite het verlangde doen. Nog gemakkelijker kan men dit resultaat bereiken door een der aanwezige personen, zoodra het kind in de kamer komt, een der handen boven zijn schouder te houden zonder ze echter aan te raken, maar intusschen zijn eigen gedachten sterk op de uit te voeren daad te vestigen. Afbeelding 4 geeft hiervan een voorstelling.

Buitengewoon sterke toeren worden in dit opzicht vertoond door onze landgenooten, den heer Kreps en zijn dochter, die op verschillende plaatsen van ons land voorstellingen geven van het gedachtenlezen en gedachtenraden.

De jonge juffrouw Kreps is een aardig meisje van omstreeks veertien jaar, die op de eenvoudigste wijze de meest verrassende proeven van haar kunst geeft.

Wij zagen haar voor een zeer groot publiek, natuurlijk geblinddoekt, verschijnen; een der toeschouwers gaf haar vader een op een stuk papier geschreven getal, zij plaatste zich vóór een bord en schreef door het medium licht aan den elleboog gesteund, daarop het opgegeven cijfer. Men fluisterde den heer Kreps in de zaal namen van beroemde personen in het oor. Zij teekende dadelijk, op het tooneel staande, in enkele krachtige trekken met houtskool hun portret op groote vellen papier.

Haar vader ging bij het publiek rond en nam allerlei voorwerpen in de hand; zij zat geblinddoekt op het tooneel en antwoordde op zijn vragen, telkens zonder eenige fout; zij wist alles te noemen de namen met hun jaartal en beeldenaar; van horloges, welk uur zij aanwezen al stonden zij ook sinds lang stil, van portretten kon zij zeggen, wie en hoe de personen er op stonden. Een blaadje van een scheurkalender, dat in een doosje gesloten was, las zij of het vlak voor haar lag, van een quitantie vermeldde zij nauwkeurig de som, en toen men meende dat de vragen van den ouden heer er op ingericht waren invloed uit te oefenen op haar antwoorden, trok hij over haar hoofd een ondoorzichtigen zak, terwijl zij bovendien geblinddoekt bleef, en legde nu de dingen in een houten doosje, dat hij zwijgend vertoonde, en zonder missen noemde zij het daarin geborgen voorwerp.

Nog sterker was de volgende toer: terwijl zij in haar zak gewikkeld was, verzocht haar vader aan vijf toeschouwers getallen van vier cijfers op een lei onder elkander te schrijven en daarna op te tellen; het meisje kreeg ook lei en griffel in de hand; nog voor dat men in de zaal met het optellen gereed was keerde zij haar lei om, waarop zij blindelings de getallen reeds geschreven en opgeteld had.

Beide leien werden naast elkander vertoond en waren volmaakt gelijk.

Men ziet het, een onafzienbaar veld, dat nauwelijks ontgonnen is, opent zich met dit nieuwe vak; wie weet hoever de kunst van het gedachtenlezen zich nog uitstrekken zal en of er niet nog eens een tijd zal komen dat onze geheimste gedachten voor de buitenwereld niet meer veilig zullen zijn.

Wat zal dat gemakkelijk wezen en - helaas! wie weet of het laatste greintje sympathie, dat wij nog voor onze medemenschen koesteren, door het gedachtenlezen niet verloren zal gaan.

Ophelia.

Een der liefelijkste figuren van Shakespeare is ongetwijfeld de diep beklagenswaardige bruid van den Deenschen prins Hamlet.

Een zacht, vaag licht bestraalt haar teedere blonde verschijning; tusschen de geweldige gebeurtenissen die aan het diep bedorven hof van Denemarken plaats hebben, tusschen bloed, misdaad en schande, zweeft zij ons voorbij. Zij is de bleeke zonnestraal, die over het sombere drama een droevig schijnsel werpt, de fijne geurige bloem, die uit dit soms zoo afkeerwekkende moeras opstijgt. Maar eindelijk sleepen de verschrikkelijke gebeurtenissen ook haar mede; haar geliefde Hamlet nam in raadselachtige woorden afscheid van haar, hij wordt van het hof weggezonden; in dolle razernij steekt hij haar ouden vader dood, en dan steekt ook de waanzin haar kinderlijk verstand aan.

Arme Ophelia! Zij was bestemd om in geluk en zonneschijn te leven, bemind door haar koninklijken echtgenoot, een kroon te dragen en zich die door haar deugden waardig te maken; een kalm, regelmatig leven had zij noodig om tot volle ontwikkeling te geraken, en in plaats daarvan wordt zij het onschuldige slachtoffer van blinde hartstochten, van machteloozen wrok en haat.

Tot schrik van het deensche hof, tot wanhoop van haar broeder Laërtes, verschijnt zij voor het schuldige koningspaar in haar witte kleeren, versierd met bloemen en stroohalmen, de zachte oogen geesteloos dwalend door de troonzaal, onsamenhangende woorden uitsprekend, en het verdriet, waarvan zij zich nauwelijks bewust is, in teedere klachten uitsnikkend.

Zij deelt haar bloemen aan de omstanders uit, en bij elke bloem weet zij nog iets toepasselijks te zeggen:

‘Dat is rozemarijn, 't is voor de herinnering, en hier zijn pensées, dat zijn gedachten... en daar is venkel voor u (a a n d e n k o n i n g) en wijnruit voor u (a a n d e k o n i n g i n)!’

De koning en de koningin, oorzaak van al de ellende, die over Denemarken, Hamlet en Ophelia is uitgestort, hooren haar bedroefd aan.

‘Hier is een madeliefje! - Ik zou u wel eenige viooltjes willen geven; maar zij verwelkten toen mijn vader stierf. Zij zeggen dat hij goed afstierf.’

Zoo tortelt de droeve duive, dan gaat zij heen, en men kent haar droevig einde!

De bloemen aan den rand der beek plukkende, valt zij in het water, een poos drijft ze voort, oude wijzen zingende, als ware zij een waternimf, die tot haar element terugkeert; haar stem wordt zwakker en zwakker, en eindelijk vindt zij in het slijk den dood.

Guy Warwick en de Rosse Koe.

Over de Rosse Koe in het graafschap van Warwick gaan er in Engeland nog wonderbare verhalen rond. Eenigen houden het er voor dat het in 't geheel geen

OPHELIA. Naar Hem Rae. (Zie blz. 211.)

koe was, maar 't een of andere wilde monster, dat den vorm van een koe had aangenomen, en een tijger of wolf in wreedheid, een olifant in omvang was; zulk een dier had noch Engeland, noch de wereld ooit aanschouwd.

Hoe 't ook zij, het volk rondom de heide van Dunsmore hield het er voor, dat het een koe was, grooter en sterker dan ander hoornvee, en ros van kleur; vast stond het ook, dat geen pijl haar ooit treffen, geen speer haar huid ooit doorboren kon.

Wat nu volgt, is de overlevering, welke thans nog bestaat onder de heidebewoners, en die sedert den tijd der Rosse Koe van ouders op kinderen is overgegaan.

Het verhaal luidt dan, dat onder de regeering van koning Athelstan in Dunsmore Heath een dier verscheen, uiterlijk op een rosse koe gelijkend, dat weldra de schrik der geheele streek werd. Eerst greep zij een koeherder aan, die zijn dieren op de heide vergezelde, en doodde hem; toen zocht zij huisvesting in den stal, waar de arme man zijn kudde pleegde onder dak te brengen, die na den wreeden dood haars meesters weggevlucht was. In dezen stal woonde de rosse koe geruimen tijd, gebruikte dien als moordhol, en zoo dikwijls als er mannen, vrouwen of kinderen voorbijkwamen, zoo dikwijls zou zij zich op hen werpen, hen vervolgen, met haar ijzeren hoornen doorsteken en vermoorden, totdat eindelijk de doode lichamen en verbleekte beenderen van al haar offers rondom haar woonplaats uitgespreid lagen en de dapperste niet meer nader durfde komen. Toen de faam barer bloedige daden zich alom verbreidde, twijfelde niemand er meer aan, dat er een tooverkracht in het spel was bij het beest, dat de een of andere booze geest zijn lichaam bezielde, en zij vluchtten uit de naaste buurt. Daarna verliet de rosse koe de weide, waar niemand zich meer wilde wagen, en drong steeds dieper door in het bewoonde gedeelte van Warwickshire, in de nabijheid der menschelijke woningen, waar zij haar moorddadig werk voortzette.

Het gebeurde eens dat zij den molen van Frankton voorbijging, toen Jane, de dochter van den molenaar, met haar emmers naar buiten kwam, ten einde de koeien haars vaders te melken. Toen zij een mooie, flinke koe zag met goed gevulde uiers, die haar vriendelijk aankeek, ging zij naar haar toe, en met zulke liefkoozende woorden als melkmeiden tegen haar vee plegen te gebruiken, begon zij de rosse koe te melken. Daar nu, vreemd genoeg, het monster, evenals gewone koeien, last had van haar melk, hoewel zulk een duivelachtig beest zeker nooit haar eigen kalf had, liet zij het gewillig toe; maar vol booze berekening wilde zij zich eerst niet laten melken en trok zich telkens verder en verder terug; het meisje volgde met haar emmers en vleide de koe om stil te blijven staan, maar het booze dier gaf niet toe voordat het Jane naar de Dunsmore Heath had gelokt, waar zij eerst rustig met haar werk kon beginnen. Zij vulde een van haar groote emmers, toen de andere, en verwonderde er zich over, dat een dier zooveel melk kon geven, en toen nu ook de tweede tot den rand gevuld was, keek zij rond naar een derde emmer, maar vond niets dan een oude tobbe; maar hoe zij ook doormelkte, de uiers der betooverde koe schenen onuitputtelijk, en eindelijk werd zij zoo moede, dat zij haar handen even liet rusten; op dit oogenblik draaide het beest zijn kop om, en vreeselijk bulkende, doorstak hij het meisje met zijn hoorns.

Een menigte buren hadden dit tooneel gezien, en met angst bemerkt hoe Jane, in haar ijver om de koe te melken, steeds verder en verder afdwaalde, en op de heide gekomen, niet eens erg had in de geraamten, welke rondom haar verspreid lagen, of in de waarschuwende kreten van hare vrienden.

Het gerucht, dat de rosse koe de molenaarsdochter had gelokt en vermoord, bereikte spoedig de stad Warwick, en de machtige graaf van Warwick en zijn dochter Phyllis hoorden het in hun kasteel.

Toen het Lady Phyllis ter oore kwam, dat het melkmeisje Jane door de koe zoo wreed was gedood, schreide en klaagde zij erbarmelijk, want de twee meisjes waren zoogzusters.

Het toeval wilde, dat de beroemde ridder Guy van Warwick, reeds bekend als de dapperste der christenridders, zich juist op het kasteel bevond, waarheen hij zich begeven had op verzoek van Lady Phyllis, wie hij innig beminde en die hem ook zeer liefhad. Toen hij haar 't eerst zijne groote liefde had bekend, legde zij hem tot plicht op, deze zijn liefde jegens haar te bewijzen door daden, welke haar, die haars gelijke in schoonheid en adel niet had, waardig zouden zijn; en nu was hij teruggekeerd en had de wereld vervuld met de glorie van zijn naam, want had hij niet den grooten draak van Northumberland en den reus Armorest gedood en den Deenschen kolos Colbran verslagen? Bovendien had hij de schoone dochter van Allemanië's keizer gewonnen, toen de keizer haar hand tot prijs stelde in een tournooi, waaraan de geheele Christen ridderschap deelnam; maar Sir Guy, hoewel alle anderen in het bloedige strijdperk overwinnende, en de schoone dame in eerlijken kamp verdiend hebbende, gaf haar hoffelijk aan haar vader terug, omdat hij zijn trouw reeds verpand had aan zijn nog schooner geliefde, Lady Phyllis.

Maar nu eindelijk was Sir Guy, na zijn lange zwerftochten ter liefde van den roem en van Lady Phyllis, teruggekeerd, uitgeput van vermoeienis, ziek naar het lichaam door vele ontvangen wonden, afgemat door lange nachtwaken en vasten, zoodat hij het ernstig gelaat droeg van iemand, ouder in jaren dan hij inderdaad was; maar niet minder vurig beminde hij Lady Phyllis en werd ook door haar geliefd, en toch gloeide hij nog van verlangen om haar te eeren door nieuwe daden van moed. Naar hem, die rustte van zijn moeitevollen arbeid, snelde Lady Phyllis, luid weenend, om hem te verhalen hoe de rosse koe den omtrek teisterde, mannen, vrouwen, kinderen doodend, en eindelijk op wreede wijze haar lieve zoogzuster Jane had weggelokt en vermoord, en ook hoevele ridders uitgegaan waren om het monsterdier te bestrijden; maar zij had hen allen getart en verslagen, want door tooverspel scheen pijl noch lans haar te kunnen treffen.

Terwijl Phyllis dit verhaalde, lag Sir Guy nog te rusten, maar hij sprong dadelijk van zijn rustbed op, vroeg zijn wapenrusting, besteeg zijn paard en zonder ander wapen dan zijn trouw zwaard, waar-

mede hij den draak van Northumberland had verslagen en de hoofden der reuzen Armorest en Colbran afgehouwen, waagde hij zich in het roof hol van het ontzettende beest.

De rosse koe, hem van verre ziende, stond verbaasd, maar deed geen stap vooruit; zij trapte met de voorpooten en omwoelde de aarde met, haar hoornen. Het geraas van haar loeien was zoo groot, dat het volk van verre aankwam om den naderenden strijd te zien.

Nu steeg Sir Guy, niet in het minst verschrikt of ontroerd door haar woede en gebrul, van zijn paard, en zijn zwaard trekkend, ging hij haar tegemoet; toen hij de palen rondom den stal bereikt had, klom hij er over met zijn zware wapenrusting en stond nu binnen. De Rosse Koe wachtte zijn aankomst af, en het hoofd bukkend, snelde zij op den ridder toe; deze liet zijn zwaard vallen en bracht haar een geweldigen slag toe, terwijl zij hem naderde. De slag viel op hare horens, maar deze waren hard en sterk als staal en het was alsof een ijzeren hamer op een aambeeld neerkwam. Het geluid weergalmde langs alle heuvels; maar het groote beest was onverlet; toch voelde zij de kracht van den slag en rustte even. In dien tijd sloeg Sir Guy nog twee slagen rechts en links op haar nek en zoude haar zeker hebben gewond, maar met die duivelsche gevatheid, welke zij zeker niet uit zichzelf bezat, boog zij haar ijzeren horens, om den slag te ontgaan, nu rechts dan links, evenals een man, die schermt, de slagen, welke tegen hem gericht zijn, ontwijkt.

Hierna voelde de ridder dat zijn krachten, ten gevolge van zijn oude wonden, hem begonnen te ontzinken; hij week een weinig terug; het monster werd hem langzamerhand meester en duwde hem tegen de palen van de omheining, met het doel hem daar te verpletteren. Toen voelde Sir Guy dat zijn laatste oogenblikken gekomen waren, en hij beval zijn ziel aan God; de rosse koe, strijdend tegen de verminderde kracht van den ridder, doorboorde zijn wapenrusting met haar horens. Hierop lichtte de ridder zijn zwaard op voor een laatsten slag; maar dezen keer herinnerde hij zich hoe haar horens haar vroeger hadden bewaard, en nu stak hij de punt van zijn zwaard, achter hen door haar schouder, en zoo behendig bracht hij den slag toe, dat hij haar boos en wreed hart doorboorde; en toen hij zijn zwaard uit de wond trok, gudste het bloed er uit en met een laatste krachtig gebrul viel het monster op de knieën en stierf.

Zoodra de vreeselijke Rosse Koe neergeveld en dood was, stormde het volk, dat van den strijd en zijn gelukkig einde getuige was geweest, voorwaarts, en eenigen namen het lichaam op van het melkmeisje Jane en bevonden dat zij, hoewel zwaar gewond, toch niet dood was, en zij brachten haar naar haars vaders huis, waar zij herstelde.

Toen kwam Lady Phyllis nader, die om de liefde, welke zij Sir Guy toedroeg, doodsangsten had uitgestaan toen zij haar geliefde zag strijden ten wille van haar en van het volk, en voor alle toeschouwers kuste zij hem op den mond.

Zoo werd de groote Rosse Koe verslagen en haar beenderen werden wijd en zijd door Engeland gezonden, ter herinnering aan de groote overwinning door Sir Guy van Warwick bevochten. Een ribbe van haar wordt nog steeds in de St. Peterskerk dicht hij Dunsmore Heath bewaard, als getuige van de waarheid van dit verhaal.

De telephoon.
In één Bedrijf.
Naar het Zweedsch van Ernst Ahlgren.

PERSONEN:

Mr. ESKILSON, landrechter.
SIRI, zijne nicht (broers dochter.)
IDA, zijne nicht (zusters dochter.)
BIRGER, Ida's verloofde.
NELLA, oude huishoudster.
NOTARIS.

Speelt in het kantoor van den landrechter.
Een groot vertrek, ouderwetsch gemeubeld. Links eene groote schrijftafel, in de nabijheid een telephoonapparaat. Hooge vensters met smalle ruiten waarover zware wollen gordijnen. Rechts een groote ouderwetsche kachel met vooruitstekenden rand, waarop twee vazen staan zonder bloemen. Dicht bij de kachel een kleinere tafel. Een deur op den achtergrond. Rechts eene kleinere deur die naar de gang voert; boven de deur bevindt zich een ronde ruit, aan den buitenkant voorzien van een gordijntje. De deur slaat naar binnen open. Boekenkasten met dikke boeken, acten en papieren. Groote gemakkelijke stoelen. Tegen den linkermuur een oude kast. De lamp op de schrijftafel is aangestoken, op het kleinere tafeltje staat een naaidoos.

SIRI

(zit te schrijven. Telephoon belt. Zij springt op; spreekt in de buis.)

Ben jij het, Karel?

Pauze. Zij luistert naar het antwoord.

Waarom heb je je in de twee laatste dagen niet laten aansluiten?

Dat dacht ik wel! Het klinkt zoo wonderlijk als jij spreekt. Strijk wat kaarsvet onder je voeten en bind van avond als je naar bed gaat een wollen kous om den hals, maar vergeet niet dat de verkeerde kant buiten moet zitten, anders baat het niet. Dat doe ik altijd als ik verkouden ben.

Waarom lach je?

Ik dacht zeker dat je lachte.

Zoo. Ik blijf van avond geheel alleen thuis, weet je. De anderen gaan naar een bal.

Lieve hemel, je weet toch dat ik geen balcostuum heb!

Ja, Ida gaat mee. En de notaris! Die wordt nog gevaarlijk voor haar.

Ja, zij is, dat weet ik zeker, geheel door hem ingenomen. En oom heeft haar vreeselijk bebromd, ik heb het met eigen ooren gehoord, de deur was niet goed gesloten. Hij zei, dat haar verloofde de beste

man van de wereld is, en dat het zonde en schande was dat zij hem zóó behandelde.

Och, ik denk dat zij zich met hem verloofd heeft omdat hij rijk is.

Dat weet ik niet, maar ik heb de meisjes over hem hooren spreken. In gezelschap is hij zoo stuursch als een dog, en dan geneert hij zich soms niet om in rijlaarzen binnen te komen. Hij is volstrekt niet chic. - Weet je wat dat is, chic?

Men is ‘chic’ wanneer men ‘hoogst fatsoenlijke stijve’ manieren heeft - zooals de notaris. Ida zegt altijd dat hij chic is.

Jij!? - Neen, jij wordt het in der eeuwigheid niet.

Je moest je schamen. Heb ik ooit zoo iets gezegd? Je bent een lange rekel met groote ooren en spille beenen... maar daarom mag ik je nog wel lijden.

Och kom! Dat zou nooit in mij opkomen. Ik weet precies hoe mijn verloofde er uit zal zien. Hij mag in niets op jou lijken en daarbij moet hij lief en verstandig en...

Hemel, wat stel je een belang in dien notaris! Ja, oom zegt, dat hij nog binnen kort lid van de Eerste Kamer zal worden, en later kans heeft op 't lidmaatschap in den Raad van State, en...

(Houdt eensklaps op, gaat aan de tafel zitten en schrijft.)

MR. ESKILSON.
Dat is goed, mijn kleine meid, dat je wat werkt

(Telephoon belt.)

Wie maakt toch zooveel gebruik van de telephoon vandaag?

SIRI.
Ik zal eens hooren

(Gaat naar de telephoon.)

Wie daar?

(barsch in de telephoon.)

Laat dat bellen; ik heb geen tijd.

(Herneemt hare plaats.)

MR. ESKILSON.
Wie was het?

Siri.

Och, Karel maar.

Mr. Eskilson.

Zoo, de zoon van den burgemeester! Ik weet niet wat voor malligheid dat is, zoo'n jongen vrij te laten beschikken over de telephoon, ik zal...

Siri.

Neen, bemoei u zich daar maar niet mee, oompje. Ik zal 't hem wel afleeren.

Mr. Eskilson.

Doe dat. En nu, adieu, mijn kind. Wees niet verdrietig omdat je thuis moet blijven. Je bent nog zoo jong en het is allemaal maar onzin en dwaasheid - zulke bals. Je hebt het veel beter als je hier zit te schrijven; - en jou tijd zal wel komen. Wees nu niet verdrietig!

(gaat.)

Siri.

Belt heftig aan de telephoon, wordt ongeduldig, herhaalt haar gebel.

Ben jij het, Karel?

Heb ik je niet honderden malen gezegd dat, wanneer ik je geen antwoord geef, jij je stil moet houden en niet weer moogt beginnen vóór ik heb gebeld. Nu stond je daar weer te luiden terwijl oom hier was. Ik verbied je dat voor 't vervolg, hoor je, - wat wilde je mij zeggen?

(Levendig.)

Och, onzin! Is Ida's verloofde bij jelui.

Dat zou aardig zijn; ik verlang hem eens te zien.

Als hij den binnenweg rijdt kan hij best in een halfuur hier zijn. Maar je moet hem zeggen, dat Ida vanavond heel laat thuis komt.

Ik? - - ja, ik kan hier den ganschen avond zitten schrijven. Adieu.

(Knikt in de telephoon. Zij neemt aan de tafel plaats en bladert in eenige papieren.

Ida

(treedt op.)

Lieve Siri, wil je even een naald en draad krijgen en een knoopje aan mijn handschoen naaien? Geen der anderen heeft tijd; - - oef, wat is 't hier verschrikkelijk warm.

Siri

(naait het knoopje aan den handschoen.)

IDA

(roept door de deur op den achtergrond.)

Beste notaris, ik vergat mijn waaier daar op de tafel.

DE NOTARIS

(met den waaier.)

De scepter was het eenige dat u ontbrak, - - ik heb de eer...

IDA.
Wacht u voor mijn ongenade! - Zie zoo. Adieu, kleine Siri; dank voor je hulp.

(Ida en de notaris af.)

De meisjes

(komen in balcostuum door de deur op den achtergrond, op het tooneel.)

Adieu, Siri!

SIRI.
Och, kom even binnen, laat me jelui eens gauw bekijken.

DE OUDSTE

(keert zich om en om.)

Nu?

SIRI.
O, zoo mooi!

DE JONGSTE.
Geloof maar dat de bloemendans der elfen een mooi effect zal maken. Het is bijna een echt ballet. Wij beiden zullen den pas de deux dansen. Zie.

(Zij dansen.)

SIRI.
Wat zal dat verrukkelijk zijn!

DE JONGSTE.
Maar moeielijk, zou je niet denken? Men moet zoo licht en buigzaam wezen. Zie.

(Zij neemt een paar houdingen aan van eene balletdanseres.

DE OUDSTE.
Ben je mal! Wij moeten ons haasten. Adieu, Siri!

De jongste.

Adieu.

(Dansende af.)

Siri

(valt op den stoel bij de schrijftafel neer en verbergt haar gelaat in de handen. Men hoort het wegrollen van een rijtuig.

Nella.

Mijn lief, klein meisje! Zit zij hier en is zij verdrietig?

Siri

(droogt hare tranen.)

Neen, ik ben niet verdrietig

(begint te schrijven.)

Nella.

't Kan toch wel wezen - - wanneer men jong is en iemand de voeten kittelen als men maar aan dansen denkt - - en dan thuis te moeten zitten! Maar ik heb iets voor mijn kleine meid.

Siri.

Wat bedoel je, Nella!

Nella.

Ik zei immers gister dat ik wel wat goeds voor haar zou plukken wanneer zij hier alleen thuis zou zitten. - En hoe meer hoe beter, heeft je oom gezegd. Nu moet zij aanstonds eens zien.

Siri.

Nella is altijd zoo lief.

Nella.

't Zal wel waar zijn! - Jegens mijn eigen kleine vriendin.

(Gaat heen en keert spoedig met de lekkernijen terug.)

Ziezoo, nu kan zij een hapje nemen als zij lust heeft. Adieu, mijn kleine,

(gaat.)

Siri

(peinst.)

Arme Kalle! Als ik hem iets van dat alles kon telephoneeren!

(Zij begint de ververschingen te schikken, schudt mismoedig het hoofd, maar een oogenblik later heldert haar gelaat op, zij plaatst een stoel bij de tafel en doet alsof zij tot iemand sprak, zij neemt een flesch wijn die zij wil ontkurken.

NELLA.

Verbeeld je eens, Siri, juffrouw Ida's verloofde is gekomen - - vliegend, te paard, alsof men hem op de hielen zat.

SIRI

(zet de flesch wijn op de tafel.)

Zoo?

NELLA.
Hij wilde juffrouw Ida verrassen en van nacht hier blijven.

SIRI

(lachende.)

Ik denk dat zij blij zal zijn!

NELLA.
Ik heb hem verzocht naar het salon te gaan, maar hij zei dat hij liever hier kwam, dan kon hij wat met juffrouw Siri praten.

(Heeft, terwijl zij praat de ververschingen fluks in het kastje gezet.)

Och, zie daar! Laat mij er nu maar uit (*verdwijnt door de zijdeur.*)

BIRGER

(in rijcostuum.)

Vergeef me dat ik hier binnendring. - Ik ben in zekeren zin voorgesteld, niet waar? of beter gezegd, mijne komst is aangekondigd.

SIRI

(groet verlegen.)

BIRGER.
U kent mij toch wel een weinig, door Ida?

SIRI.
Ja - a.

GUY WARWICK EN DE ROSSE KOE. Naar R. Savage. (Zie blz. 211.)

SIRI.

Neen, - - o, ne-en.

BIRGER.

Ik ben geen zier gevaarlijk.

PAUZE.

BIRGER.

U heeft zeker liever dat ik heenga?

SIRI.

Neen - o, neen.

BIRGER.

Zit daar dan om Godswil niet zoo deftig en stijf, alsof wij nimmer goede vriendjes kunnen worden.

SIRI

(staat op.)

Zal u niets gebruiken - een kop koffie.

BIRGER

(lacht.)

Neen, dank u.

PAUZE.

BIRGER.

Indien ik u nu niet was komen storen, wat zoudt gij dan den ganschen avond hebben gedaan.

SIRI.

Gewerkt.

BIRGER.
Mag ik u verzoeken mij als een oude kennis te beschouwen. Ik kan in deze kleeding mijn meisje niet opzoeken, ik moet geduld hebben tot zij thuiskomt.

SIRI.
Het zal heel laat worden.

BIRGER.
En u vreest niet het zoo lang met mij te kunnen uithouden?

SIRI.
Wil u niet plaats nemen? Of wil u misschien liever naar het salon gaan.

BIRGER.
Dank u, ik blijf gaarne hier

(ziet om zich heen.)

Ah, daar is de telephoon? Waar gaat die heen?

SIRI.
Naar 't raadhuis; het apparaat zit in 't huis van den burgemeester.

BIRGER.
Zoo.

PAUZE.

BIRGER.
U is bepaald bang voor mij?

BIRGER.
Gij schertst. Gij werken?

SIRI.
Ja; ik - - copieer.

BIRGER.

(gaat naar de tafel.)

Is dat uw schrift.

SIRI.
Ja.

BIRGER.
Dat is mooi. Bijna een mannenhand. Nu, maar dat kon u toch onmogelijk den ganschen avond volhouden?

(Zij zien elkaar aan en lachen.)

SIRI.
Ja-a - bijna.

BIRGER.
Bijna? Aha!

SIRI.
Nu staat u mij daar uit te lachen.

BIRGER.
U is zelve niet heel ernstig.

SIRI.
Nu, ik zou - een klein partijtje hebben gehouden.

BIRGER.
Alleen?

SIRI.
Er was niemand anders.

BIRGER.
Neen, er was niemand... Ik moet u de groeten doen van Karel.

SIRI.
Och, dank u wel.

BIRGER.
Wel gemakkelijk met zoo'n telephoon.

SIRI.
O hij heeft er zeker alles uitgeflapt!

BIRGER.
Hij zei niets anders dan dat hij met u had gesproken.

SIRI.
Zoo.

BIRGER.
Hoe vindt u hem.

SIRI.
Vreeselijk kinderachtig voor een jongen van achttien jaar - - bijna nog erger dan ik zelve.

BIRGER.
Gij zijt geen achttien?

SIRI.
Neen, maar voluit zeventien.

BIRGER.
Hij wilde gaarne hier komen.

SIRI.
Dan geloof ik dat hij groote oogen zou hebben opgezet.

BIRGER.
Waarom?

SIRI.
Och, hij is zoo dol op snoeperijen.

BIRGER.
U verborg iets toen ik kwam.

SIRI

(lacht.)

BIRGER.
Waar?

SIRI.
Hier in de kast.

BIRGER.

Wat heeft u?

SIRI.
Wijn.

BIRGER.
En?

SIRI.
Druiven.

BIRGER.
Dank u.

SIRI.
Amandelkransjes.

BIRGER.
Wat meer?

SIRI.
Appels.

BIRGER.
Welk een...

SIRI

(triomfantelijk.)

En hazelnoten en walnoten!

BIRGER.
En gij dacht daar heel alleen mee klaar te komen?

SIRI.
Ik zou het hebben beproefd.

BIRGER.
Maar nu zijn wij met ons beiden!

SIRI.
O, o!

BIRGER.
Zoo!

SIRI.
Maar...

BIRGER

(lacht.)

- - dat past niet?

SIRI.
Ja, maar...

BIRGER.
Wat is er?

SIRI.
U steekt mij den gek aan.

BIRGER.
God weet, dat ik het niet doe!

SIRI.
En als dan de anderen thuiskomen, zullen ook zij lachen en.... U wil toch hier niet zitten smullen! - als een kind!

BIRGER.
Ja, precies als u.

SIRI.
Dat is zoo gek.

BIRGER.
Neen, dat is het niet. Denk eens even; - - een vuurd in den haard, eene kleine tafel hier, u en ik elk aan een kant, echt gezellig, alsof wij oude kennissen waren en alle anderen ons hadden verlaten. Zeg, is dat zoo gek?

SIRI.
Neen, het i s zoo niet, maar 't lijkt toch zoo.

BIRGER.
Dus u past er voor!

SIRI.
Neemt u de verantwoording op u? U heeft het gewild.

BIRGER.
Ik neem die geheele verschrikkelijke verantwoordelijkheid op mij.

SIRI.
Nu dan!

(springt op en begint alles gereed te zetten. Peinzend.)

Maar u behoorde naar het salon te gaan?

BIRGER.
Ik wil niet naar het salon, ik wil hier blijven.

SIRI

(zet verder alles gereed en werpt een paar houtblokken op 't vuur.)

Ziezoo, nu is 't hier gezellig.

Birger.
Door en door! - - Maar u is stellig erg verdrietig dat ik Karel niet ben?

Siri.
Geen sikkepit! Help mij hier even mee.

(Zij reikt hem de flesch wijn.)

Birger

(trekt haar open en schenkt in.)

Zie daar.

Siri.
Welkom in mijn nederige woning! Gezondheid!

(Zij klinken.)

Birger.
Gezondheid! U verstaat de kunst van te leven! Maar nu wij hier zoo kalm en gezellig zitten, moest u mij iets van uw leven vertellen. Hoe lang is u nu hier? - - ja, ik weet royaal niets. Ik weet ter nauwernood hoe u heet. Ja -'Siri' - dat zei Karel.

Siri.
Ik denk dat hij over alles en nog wat heeft gebabbeld.

Birger.
Geen woord.

Siri.
Het is geen prettig iets - over mij te spreken. Laat ons liever over wat anders gaan praten.

Birger.
Wantrouwt u mij nu weer?

Siri.
Neen, u ziet er lief en verstandig uit.

Birger.
Lief en verstandig! - - -

Siri.
Was dat nu iets om te lachen?

Birger.
Zeker niet. Het was slechts iets om over na te denken. Nu, zijn ze hier allemaal lief jegens u?

Siri.
Ja.

BIRGER.
En voelt u zich hier op uwe plaats?

SIRI.
Ja - - maar 't is toch geen t h u i s .

BIRGER.
Vertel mij iets van uw thuis.

SIRI.
Daar valt niet veel van te vertellen. Mama had maar één dienstmeisje, en papa's familie nam het kwalijk dat papa met mama trouwde. Daarom lieten zij hem aan zijn lot over, mama werd ziek; papa had groote moeite er zich doorheen te slaan. Hij was opzichter over de gaarde van den burgemeester, en wij woonden in een zijvleugel, Karel en ik speelden altijd samen.... Ik was veertien jaar toen mama stierf en papa volgde haar een jaar geleden. Ik stond geheel alleen op de wereld en toen heeft oom mij tot zich genomen; er was niemand anders tot wien ik kon gaan.

BIRGER.
En wat zijn uwe plannen voor de toekomst?

SIRI.
Eerst zal ik leeren wat hier op het kantoor te leeren valt, en als ik daarmee gereed ben, wil oom mij les laten geven in het boekhouden. Dan kan ik mij later zelf redden.

BIRGER.
En gaat dat goed.

SIRI.
Ja - - a.

BIRGER.
Dat komt er aarzelend uit.

SIRI.
Ja - - a. Tusschenbeide kan ik zoo vreeselijk verlangen om eens in de wereld rond te zien.

BIRGER.
Doet ge?

SIRI.
Ja. Altijd in een kantoor opgesloten te zitten kan men haast geen leven noemen... Maar, - - daar behoef ik met niemand over te spreken.

BIRGER.
Zoo, gij verlangt dus naar de wereld? Met andere woorden: om mooie kleederen te krijgen, te reizen, op bals te gaan, u te verloven, cadeaux te ontvangen en nadat gij verloofd zijt geworden, u door anderen het hof te laten maken,... Ei, ei, gij weet dus dat het dikwijls zoo gebeurt, en dat dit prettiger is dan op een kantoor te zitten!... O, zeker, ik begrijp het, En dan trouwt men en krijgt men speldegeld. ‘Zij spinnen niet en verzamelen niet’, - dat doen vrouwen nooit - maar Salomo in al zijn pracht was

niet mooier gekleed dan een van haar. Dat is 't wat de vrouwen meenen met eens in de wereld rond te zien.

SIRI.
Foei, wat praat gij akelig.

BIRGER.
Zoo. Trekt gij het u aan?

SIRI.
Neen, maar ik heb een gevoel van angst, er was iets zoo akeligs in 't geen gij zeidet.

BIRGER.
Wat? Zeg eens duidelijk wat gij meent.

SIRI.
Terwijl gij dat zeidet was 't net of ik iets dergelijks had bedoeld, maar dat deed ik niet. En toch kreeg ik zulk een wonderlijk gevoel,... net als wanneer mama mij aantoonde dat ik iets had gedaan dat niet goed was. Het deed mij zoo zeer, hier. Maar ik dacht niet zooals gij het voorsteldet. Ik wil niet ijdel worden. Ik wil een goed, en eerlijk en flink mensch worden... Doch 't is dwaas er over te spreken; zulke dingen moet men niet zeggen maar d o e n .

BIRGER.
Ik heb u verdriet gedaan!

SIRI.
Neen, gij niet. Er kwam mij iets in den zin. Ik meen, dat ik zeker ondankbaar ben. Ik heb het hier immers zoo goed. 't Lag ook niet in mijne bedoeling om te klagen. Ik dacht enkel maar dat er zoo oneindig veel in de wereld te vinden moet zijn - goed en kwaad beide, en zoovele soorten van menschen;... en ik zou zoo gaarne veel hebben geweten, en... Ja, op een kantoor gaat de eene dag precies voorbij als de andere; men wordt verdrietig als men brommen krijgt, en eventjes blij wanneer men wordt geprezen, maar voor 't overige is alles gelijk. Men wordt nooit e c h t boos of eens van harte vroolijk. En men weet dat er niets zal gebeuren, dat er niets kan gebeuren, alleen maar dat men eindelijk een oude, oude vrijster zal worden. Want dat wordt men. En toch is er niets gebeurd.

BIRGER.
En lacht het u toe een oude vrijster te worden.

SIRI.
Dat weet ik niet. Maar ik vind dat er eerst wel eens iets kon gebeuren.

BIRGER.
Wat moest dat wezen?

SIRI.
Dat weet ik niet. Ik denk aan heel veel dwaze dingen.

BIRGER.
Welke bijvoorbeeld?

SIRI.
Gij zult mij uitlachen.

BIRGER.
Neen.

SIRI.
Dat er eene oude rijke dame kon komen, 'verschrikkelijk' rijk,... dat zij van mij hield en mij met zich meenam, ver weg, o, o zoo ver weg.

BIRGER.
Waarheen?

SIRI.
Naar Italië, bijvoorbeeld.

BIRGER.
Denkt gij dat er ooit zulk eene oude dame zal komen?

SIRI.
Neen, dat geloof ik niet; ik zeg alleen maar dat ik mij de m o g e l i j k h e i d soms voorstel... o, ik wist het wel dat gij lachen zoudt, het is al te dwaas.

BIRGER.
Neen, ik lach niet. - En als er nu eens niet zulk eene oude dame komt?

SIRI.
Dan weet ik niets.

BIRGER.
Hoor eens, nu zou ik op mijn beurt lust hebben u eene vertrouwelijke mededeeling te doen.

SIRI.
Wat dan?

BIRGER.
Weet gij wel wat het zeggen wil, borg voor iemand te blijven.

SIRI.
Of ik het weet! Dat is iets waarbij men altijd verliest, men kan er alles mee verliezen wat men had. Zijt gij borg voor iemand gebleven?

BIRGER.
Ja.

SIRI.
En dus hebt gij verloren.

BIRGER.
Ja.

SIRI.
Alles wat gij bezit.

BIRGER.
Ja.

SIRI.
Dus is u nu arm?

BIRGER.
Ja. Ik geloof dat gij er blij om zijt?

SIRI.
Ne-en, niet blij; - - want het is vreeselijk jammer. Maar nu vind ik u veel aardiger,

(schuift haar stoel wat nader bij den zijne.)

BIRGER.
Waarom?

SIRI.
Ik kan geen rijke menschen uitstaan. Ik h a a t hen.

BIRGER.
Haten?

SIRI.
Ja, want als er niet zulke rijke menschen waren, dan zou men zich niet zoo arm en nietswaardig, ellendig voelen, zooals men nu tusschenbeide doet.

BIRGER.
Wat meent gij met nietswaardig?

SIRI.
Ik bedoel zoo armzalig en leelijk en onwetend, zóó dat men wel gaarne in een muizengat zou willen kruipen. Ik voel alsof het de schuld van de rijken is dat ik niet piano kan spelen of fransch lezen of er zoo deftig uitzien, maar slechts in een hoek moet zitten te blozen.

BIRGER.
Is dat uwe gewoonte?

SIRI.
Ja. Maar 't ergste was het...

BIRGER.
Nu, wanneer?

SIRI.
Op ooms verjaardag.

BIRGER.
Zat gij toen in een hoek?

SIRI.
Ja, en geloof maar dat ik blij was dat ik er mocht blijven.

BIRGER.
Waarom?

SIRI.
Al de anderen waren zoo mooi, zoo mooi! Zij liepen en hadden zulke lange sleepen en hare japonnen ritselden zoo voornaam. Maar het was tenminste aardig er naar te kijken. En dan hadden zij waaiers, waarmee zij, zie zoo, wuifden, en zij bogen en draaiden hare sleepen om, en dan kwamen er heeren en bogen - - en gij moest eens hebben gezien hoe vorstelijk die dames er uitzagen, - zij richtten zich fier op en wierpen van ter zijde een blik op de heeren. Kijk eens: zóó...

BIRGER.
En gij hadt een gevoel van afgunst?

SIRI.
Neen, van afgunst niet, - Maar ik had hen, die rijk zijn, gaarne willen trappen. Ik h a a t hen!

BIRGER.
Gij zijt een kleine bandelooze!

SIRI.
Ik ging door de zaal; ik had geen andere japon dan deze. Maar zij was nieuwer - natuurlijk. Toevallig wierp ik een blik in den spiegel en ik zag er precies uit als een vogel, die nog maar half in de veeren zit. Mijn zwarte handschoenen reikten maar tot hier, en als ik liep zagen al de anderen mij achterna. Twee van haar lachten. Ik ben er zeker van, o, zoo zeker van, dat zij lachten om m i j . Hebben zij het recht mij den gek aan te steken, omdat ik niet zoo mooi ben als zij?

BIRGER.
Nu zouden zij ook mij den gek aansteken.

SIRI.
Waarom?

BIRGER.
Ook ik ben nu arm en zal voortaan niet mooi gekleed kunnen gaan.

SIRI.
Neen, om *u* zullen ze niet lachen.

BIRGER.
Ni-et? Maar wat denkt gij dat Ida zal zeggen?

SIRI

(snel.)

Spreek daar niet met haar over.

BIRGER.
Zou dat niet oneerlijk zijn?

SIRI.
Ja. - Maar gij moet er toch niet over spreken.

BIRGER.
Denkt ge dat Ida ons engagement zou verbreken?

SIRI.
Dat weet ik niet.

BIRGER.
Kom, spreek eens ronduit!

SIRI.
Als men van iemand houdt dan doet men dit zeker, onverschillig of hij arm is of rijk.

BIRGER.
Dat is een diplomatisch antwoord! Nu, maar gelooft gij dat Ida van mij houdt?

SIRI.
Dat doet zij wel.

BIRGER.
Altijd ontwijkend! Zeg nu: gelooft gij dat er een is van wien zij meer houdt dan van mij? Neen of ja!

SIRI.
Neen.

BIRGER.
Durft gij mij in de oogen zien en het dan nog eenmaal zeggen?

SIRI

ziet hem aan.

BIRGER.
Gij schijnt mij zulk een eerlijke ziel. Ik heb lust u wat te vertellen. Belooft ge mij te zullen zwijgen?

SIRI.
Ja.

BIRGER.
Geef mij uw hand er op.

SIRI

geeft hem de hand.

BIRGER.

(houdt haar vast.)

Kunt gij mij ook de hand geven op dat andere? - - op dat van Ida?

SIRI

trekt hare hand terug.

BIRGER.
Ziedaar!

SIRI.
Hoe kan i k dat weten.

BIRGER.
Ziezoo, ik wil u niet langer plagen. Kom, ga zitten, dan zal ik het u vertellen. - Neen, dáár niet! Hier moet gij gaan zitten. Ziezoo, draai uw gezicht hierheen. Ziezoo! Luister nu:

Ik was slechts twintig jaar toen ik Ida ontmoette en had nog maar weinige jonge dames leeren kennen. Ik werd eensklaps op haar verliefd. Ik wist niet of zij slecht was of goed, ik wist alleen dat zij het mooiste meisje was dat ik nog ooit had gezien. Wij leerden elkaar eerst na onze verloving kennen, en hoe meer dit het geval was hoe minder er in mijn korf over bleef van het gevoel dat ik voor liefde had gehouden. Zij is zoo koel, zoo vreeselijk koel, en zij verkilde ook mij. Maar ik heb behoefte mij aan iemand geheel te geven - ziet ge, er zijn groote mannen die als een kind niet buiten liefde kunnen.

Mijne moeder stierf toen ik nog een kleuter was van negen jaar, maar ik herinner mij haar nog zeer goed. In donkere herfstavonden, wanneer de storm loeide, kon ik met het laken over de ooren liggen en mij angstig maken door de voorstelling dat het huis zou instorten. Als ik dan opzag verbeeldde ik mij dat de muren waggelden. Welk een onbeschrijfelijk gevoel van veiligheid gaf het mij dan, wanneer moeder bij mijn bed kwam, stil en bedaard, mij toedekte en een kus op mijn voorhoofd drukte! Tusschenbeide hield ik mij alsof ik sliep om dan eensklaps de handen om haar hals te slaan. O, hoe lachte ik dan. Alle angst was dan verdwenen... Ik herinner het mij nog zoo goed, ofschoon 't zoo lang is geleden. Het was zulk een genot te voelen dat iemand je liever had dan al het andere op de wereld. Het was het kalmste geluk zich tegen haar schouder te vlijen, op haar te steunen, te denken dat haar macht onbegrensd was en dat zij altijd dezelfde zou zijn, dat er niets zou kunnen gebeuren dat hare gevoelens kon veranderen. - - - Maar gij schreit. Waarom schreit gij?

SIRI.
Ik schrei niet.

BIRGER.
Ik heb altijd de illusie gehad dat er eene vrouw moest gevonden worden, die zoo innig veel van mij hield dat al het andere, in vergelijking van hare liefde tot mij, bijzaken bleven, dat wij elkaar zouden toebehooren. Ik wilde dat zij niet verdrietig zou zijn als zij, indien het noodig was, sjovel gekleed ging, of dat zij een leven moest leiden van eentonigen arbeid - enkel ten wille van mij - enkel omdat wij op d i e voorwaarde samen konden zijn. Stel u eens voor - niets anders op de wereld te hebben dan mijne liefde, en dan dien arbeid waarvan gij zulk een afschuw hebt! Denkt gij dat er ééne vrouw zou worden gevonden, die zich gelukkig met z o o ' n l o t kon gevoelen?

SIRI.
Ik heb niet gezegd dat ik een afschuw heb van het werk - - ik heb een hekel aan die doodende eentonigheid.

BIRGER.
Maar denk nu eens aan de vrouw, die haar lot aan het mijne zou verbinden! Zij zou niet alleen gedoemd zijn tot die eentonigheid van den arbeid, zij zou zich in een hoekje zien geplaatst, net als gij op den verjaardag van uwen oom.

SIRI

(zacht.)

Maar gij zoudt van haar houden.

BIRGER.
Zou dat kunnen opwegen tegen al het andere?

SIRI

(kort.)

Als u niet meer van dit alles wilt gebruiken dan breng ik het weg.

BIRGER.
Laat dat blad staan; 't is te zwaar voor u. Waarom wilt gij gaan?

SIRI.
Ik wil even aan Nella zeggen, dat zij in de eetkamer de thee gereed make.

BIRGER.
Gij moogt niet gaan dan op ééne voorwaarde.

SIRI.
En die is?

BIRGER.
Dat wij ook hier theedrinken. Indien ik niet ware gekomen zoudt gij stellig hier zijn gebleven.

SIRI.
Ja, dat zou ik.

BIRGER.
En hier zijn we nu thuis.

SIRI

verlaat een oogenblik de kamer, komt spoedig terug.

NELLA

met theeblad.

SIRI

helpt haar.

BIRGER

(zacht.)

Is dat nu in elk geval niet aardig? Al de anderen zijn vertrokken en hebben ons met ons beiden thuisgelaten - - twee kwamen in 't schandehoekje.

SIRI.
Maar zoo lang die afwezigheid duurt meester van het geheele huis. Niet waar, Nella?

NELLA.
Ja! God zegene haar, mijn kind

(Gaat.)

BIRGER.
Het is goed dat ik u weer opgeruimd zie. Ik was bang dat ik u verdriet had gedaan.

SIRI.
Ik vind het zoo heerlijk dat gij gekomen zijt. Ik heb een gevoel alsof wij elkaar honderd jaar hebben gekend. Ik ben in 't minst niet bang meer voor u.

BIRGER.
Waart ge dat straks wel?

SIRI

(lacht.)

Dat zou ik denken. En mijn eerste gedachte was: mijne arme snoeperijen! Ik dacht dat gij mijn geheele partij in de war zoudt sturen. Ziezoo, laat ons nu aan tafel gaan. Ik ben gastvrouw. Het heeft mij altijd zoo mooi toegeschenen, aan tafel te presideeren en meesteres van de theepot te zijn.

(Schenkt in.)

BIRGER.
Dank u, dank u, gij zijt te vrijgevig. Gij vergeet u zelve.

SIRI.
Gij weet niet hoe lekker die cake is.

EEN BRIEFSCHRIJVER IN TUNIS. Naar E.M. Bredt. (Zie blz. 223.)

BIRGER.
Dank u. Maar ik krijg mijn verhaal zoo niet uit. - Ik wilde u zeggen, dat ik bij de gemaskerde koelheid, die ik zoo lang reeds bij Ida meende op te merken, dikwijls kleine onvriendelijkheden van haren kant ondervond. Ik ben hier gekomen om eene verklaring van haar te eischen - ziezoo, nu weet gij hoe de zaken staan, wat raadt gij mij.

SIRI.
Ik kan u geen raad geven.

BIRGER.
Gij kent haar toch - en ik zou in de verzoeking komen om te zeggen: en mij ook.

SIRI.
Waarom praat gij daar altijd over! Kondt gij niet hebben gewacht tot ik thee had gedronken? Nu kan ik eten noch drinken.

(De bel der telephoon gaat. Siri wil opspringen, maar Birger houdt haar tegen.)

BIRGER.
Bekreun u daar niet om. Luister nu naar 't geen ik u zeggen wil.

SIRI.
Gij wilt iets uit mij halen en mij vast zetten... maar dat is onaardig.

BIRGER.
Vast zetten. Hoe komt ge er aan?

SIRI.
Waarom zoudt gij mij anders met die zaak plagen.

(Er wordt gebeld.)

BIRGER.
Neen, gij zult hoeren! Ik ben hier gekomen in het vaste besluit, niet te vertrekken zonder dezen hier achter te hebben gelaten

(wijst op zijn verlovingsring.)

Onverschillig wat gij er van zoudt hebben gezegd.

SIRI.
Misschien zal het u later berouwen.

(Er wordt weer gebeld.)

Dat is Karel die met mij spreken wil.

BIRGER.

Berouwen? nooit! Ik heb reeds al te lang berouw gehad. Er moet een einde aan komen.

SIRI.
't Is mijn schuld niet, ik heb niets gezegd.

(De bel gaat snel, die drommelsche jongen. Loopt naar de telephoon. spreekt in de buis.)

Ben je dwaas, Karel!

Je zult het huis daarom toch niet naar beneden willen halen! Ik heb trouwens bezoek.

(Tot Birger die haar in de rede wil vallen.)

Neen, wacht; ik zal den jongen eerst een duw geven.

(Spreekt in de telephoon.)

Wat heb je je een uur geleden aangesteld, dat tjingelde maar aan een stuk door, terwijl oom hier in de kamer was.

Niet bij de telephoon geweest? wat zijn dat voor praatjes? - - Och -

(ziet wantrouwend naar Birger.)

Neen, dat is Karels stem, en straks...

BIRGER.
Laat mij u verklaren, hoe...

SIRI.
Ja, dàt was u w e stem

(in de telephoon.)

Goeden nacht, Karel. Ik heb geen tijd meer

(sluit de telephoon en keert zich naar Birger.)

Neen, dat was, dat was... neen, zoo iets zou ik nooit van u hebben gedacht! Zeidet gij niet dat gij Karel waart? En gij zeidet j o u tegen mij!

BIRGER.
Maar neem dat nu niet zoo hoog op. Het was maar eene grap.

SIRI.
Neen, dat was liegen, dat was... o, dat was b e d r o g .

BIRGER.
Maar laat mij u eerst vertellen hoe het is gekomen.

SIRI

(valt op een stoel.)

Gij moogt nu zeggen wat gij wilt, 't kan mij nu niets meer schelen.

BIRGER.
Karel was een weinig verkouden en zijne moeder had hem gedwongen het bed te houden. 's Middags toen ik naar het raadhuis zou gaan om telephonisch te vragen of Ida thuis was, zei Karel: Siri bedient natuurlijk de telephoon. Groet haar van mij, zeg dat ik ziek hen en dat ik daarom in de twee laatste dagen niet met haar heb gesproken.

SIRI.
Ja, maar hoe kondt gij er toe komen om...? Neen, dat was s c h a n d e .

BIRGER.
Ik handelde naar den indruk van het oogenblik. Alles kwam mij zoo komiek voor; ik zou aan u telephoneeren en wist niets anders dan dat gij 'Siri' heette en dat ik u van Karel zou groeten. Het eerste dat mij trof was uwe mooie stem. Ik wilde haar nog eens hooren. Toen werd ik door een kwajongensachtigen lust overvallen om te weten wat gij en hij elkaar elken middag hadt te telephoneeren.

SIRI.
Dat gebeurt lang niet elken middag.

BIRGER.
Toen ik eens was begonnen, viel 't uitscheiden mij moeielijk. Het onderhoud werd zoo belangwekkend.

SIRI

(springt op van den stoel.)

Hemel! - ik praatte over Ida! Dan is 't mijn schuld toch! O, dat is vreeselijk. Ik ben u dankbaar. Wat gij zeidet maakte een eind aan mijn laatste scrupel, en - -

SIRI.
Stt! Daar is een rijtuig! Dat kunnen zij toch nog niet zijn? Het is nog zoo vroeg, - - wij moesten dit even wegruimen.

(Loopt de kamer uit en in het theeservies opruimend.)

BIRGER.

(wil haar tegenhouden.)

Wacht even! Gij doet als een huisspreeuw.

SIRI.
Ik ken het rijtuig. Ik moet mij haasten.

(Rukt zich los.)

BIRGER.
Neen, hoor eens - - -

SIRI.

Op een anderen keer

(zij wil gaan.)

BIRGER

(houdt haar stevig vast, lachende.)

Moet het uitsluitend eene oude dame zijn met wie gij naar Italië wilt gaan?

SIRI

(verbaasd.)

Een mevrouw?

BIRGER

(laat haar los.)

Ja. En nog iets, zijt gij er wel zeker van dat gij mij haten zoudt, indien ik n i e t arm ware?

SIRI.
Dan - - hebt gij mij voor den gek gehouden! Ik h a a t u dus, heel zeker

(af.)

MR. ESKILSON

(gekleed in een pels.)

Mijn beste jongen! Goeden avond, goeden avond! Ben jij gekomen! Ja, dat is een vreeselijke zaak. Ik hoorde het eerst dezen avond. En jij bent borg? Iedereen sprak er over op het bal. Toen ik het hoorde werd ik zoo, zoo... ja, ik kon eten noch drinken. Ik werd ronduit gezegd, ziek. Ik kon daar niet meer blijven, ik kon niet. En dan dat met Ida! Och, lieve God, de menschen zijn tegenwoordig gek! - - voor hoeveel zit je er mee in.

BIRGER.
Och, een armzalige zes duizend kronen, en daar staan mijn broer en ik nog samen voor. Dat heeft niets te beteekenen.

MR. ESKILSON.
Nu, goddank, goddank! Doch 't is in elk geval goed dat je gekomen bent. Ik ben zoo echt blij met je komst.

(Roept in de deur.)

Ida! - Ja, weet je, ik had er werkelijk aan gedacht om je te schrijven van avond. Ik had op dat gezegende - dat vervloekte bal wil ik zeggen, geen rust. Ida! hoor je niet, Ida! - Je komt als geroepen, mijn jongen! Het was zoo goed dat je kwam - - Maar dat zijn mij toch zonderlinge menschen.

(Gaat weer naar de deur en roept:)

Notaris, wilt gij zoo goed zijn aan Ida te zeggen dat zij hier moet komen! - Een uitstekend jurist, maar een satansche kerel; ja, nu kan je zelf zien - - -

IDA

(ziet Birger aan, komt langzaam nader, blijkbaar aarzelend.)

Zoo, ben jij gekomen! - Het was immers zoo - - hm - - oom had er aan gedacht je te schrijven. Ik heb er geen flauw idee van gehad voor van avond.

BIRGER.
Je deelneming komt onverwacht.

IDA.
Het heeft mij meer getroffen dan ik kan zeggen. Je gelooft het misschien niet, maar - het is werkelijk om jou zelf - - neen, ik bedoel - - ik kan mij niet goed uitdrukken, maar ik vind het zoo vreeselijk jammer.

(Slaat de hand voor de oogen.)

BIRGER.
Je gelooft dus dat - - oom hoe groot had men de som gemaakt? - - omdat zij het zoo tragisch opneemt.

MR. ESKILSON.
Sommigen zeiden van zestig duizend kronen; anderen dat je voor de halve koopsom borg waart gebleven, en dat je heele vermogen er mee naar de maan was.

IDA

(in spanning.)

Is dat dan niet waar?

BIRGER.
Welk een vreugde? Is je deelneming inderdaad zoo groot?

IDA.
Is het niet waar?

BIRGER

(ziet haar ironisch lachend aan.)

Neen.

IDA.
O, - daar valt mij een steen van 't hart.

BIRGER.
Je vondt zeker dat je 't niet mocht doen indien ik een geruïneerd man was, niet waar? Dankje! En zie hier de belooning voor uwe edelmoedigheid.

(Hij schuift den verlovingsring van den vinger en reikt haar dien toe.

Siri

kijkt door het ronde venster in de zijdeur en is daartoe op een paar kussens geklommen.

Ida

(voor zij den ring neemt.)

Gij wilt het.

Birger.
Ja, ik w i l het.

(Hij wordt Siri gewaar en heeft moeite om niet te lachen, maar doet alsof hij niets ziet.)

Ida.
En jij doet dat zonder dat het je i e t s kost?

Birger.
Zonder dat het mij iets kost.

Ida.
Nu, oom, nu hoort u het zelf; nu is u zeker niet langer boos op mij?

Siri

(wankelt en zal vallen, pakt de deur vast die daar opengaat. Zij komt geheel verbluft in de kamer. De anderen zien haar verwonderd aan, Zij schopt de voetkussens uit den weg en sluit de deur.)

Ik - ik zou oom zoo gaarn... ik vraag oom om verschooning, dat ik heden zoo weinig schreef.

Mr. Eskilson.
Beste meid, je behoeft zoo de kamer niet in te stormen om mij dat te zeggen! Ik ben toch niet zoo'n boeman?

Siri

(beheerscht zich.)

Neen, maar... maar het is schande dat er zoo weinig is gedaan. Het was maar, ik wilde maar zeggen, dat ik morgen...

Mr. Eskilson.
Ha, ha, ha. Men moet juist een opgewonden standje wezen, als jij, om mij dat hier en op die wijze te komen vertellen! Nu, slaap er maar gerust om.

Birger.
Ik behoor trouwens de helft der schuld op mij te nemen. Ik heb de kleine copieerster bijna gedwongen mij gezelschap te houden.

(Onder die laatste woorden zijn Ida en de heer Erkelson zacht met elkaar beginnen te spreken. Zij houdt hem bij de pelsjas vast; zij staan bij de deur op 't punt de kamer te verlaten. De heer Birger en Siri komen naar voren.)

Birger

(zacht tot Siri.)

Nu krijgt ge straf, ik heb u gezien.

Siri.

Dat heb ik verdiend. - De kussens waarop ik stond rolden om en 't scheelde weinig of ik was met den neus door het glas gevallen.

Birger

(lacht.)

Wat deedt ge daar?

Siri.

Wat deedt gij in de telephoon?

Birger.

Zou het niet goed zijn als wij onze kleine pekelzonden met elkaar verrekenden? 't Schijnt mij wel noodig. - Luisteren aan de deur - - foei!

Siri.

Ik schaam mij vreeselijk. Dat luisteren is veel erger dan de telephoon. Ik ben er wezenlijk erg verdrietig om dat ik er toe kwam om...

Birger.

'Toe kwam' - - ha, ha, ha - - Ja, gij ziet er ook heel verdrietig uit.

Siri.

O, ik ben zoo blij!

Birger.

Dank!

(Geeft haar de hand.)

En nu, goedennacht. Zullen wij afspreken om beiden te droomen van - Italië?

Siri

ziet hem vragend aan, daarop blij, jubelend van geluk.

Ja!

Een briefschrijver in Tunis.

Te kunnen schrijven is zeker een groot voorrecht. Dit waardeert niemand zoozeer als degene die zulk een voorrecht missen moet. In de Oostersche landen zijn er velen, die in dit geval verkeeren, en toch, zij voelen als andere menschenkinderen, ook de noodzakelijkheid om somtijds op een afstand hun gedachten aan anderen kenbaar te maken.

In deze behoefte wordt voorzien door openbare briefschrijvers; daar zijn er van alle soorten, die zich goed laten betalen, en die het op een koopje doen. De eersten bewijzen hun diensten aan de hoogere standen, de anderen moeten zich met het mindere volk tevreden stellen.

Bij zoo'n deftigen briefschrijver gaat het er chic toe; zie hem maar eens met zijn welgedane gestalte, zijn fraai kleed, zijn witte tulband. Hij zit op een kostbaar tapijt, een met paarlemoer geïncrusteerd kastje staat naast hem. Hij ontvangt ook aristocratisch bezoek; die schoone dame is de vrouw van een hooggeplaatst beambte van het Marokkaansche hof; zij is met de oude negerin, haar trouwe voedster, na lang dralen er toe overgegaan, den briefschrijver op te zoeken, en hem op te dragen den belangrijken brief te schrijven, aan wie....?

Ja, als wij de oude negerin verstaan konden, die, terwijl haar meesteres met echt oostersche kalmte er bij zit, de zaak met den grootsten omhaal van woorden aan den briefschrijver uitlegt, dan zouden wij zeker veel wijzer zijn.

De secretaris hoort haar luid gebabbel, maar dit belet hem niet voorloopig aan zijn brief te beginnen; hij schrijft het voornaamste wat hij uit die zee van woorden kan opvisschen, en dat hem 't belangrijkste voorkomt.

Als hij een inlichting noodig heeft, vraagt hij die bij voorkeur aan de meesteres en niet aan de dienares.

Zij heeft een bouquetje in de hand, misschien is dat bestemd om bij den brief gevoegd te worden.

Dit maakt ons nog nieuwsgieriger naar den inhoud van den gewichtigen brief, maar... het briefgeheim is heilig, en daarvan zal niemand zeker beter overtuigd zijn dan de briefschrijver zelf; anders zou er gevaar zijn dat zijn standje verliep.

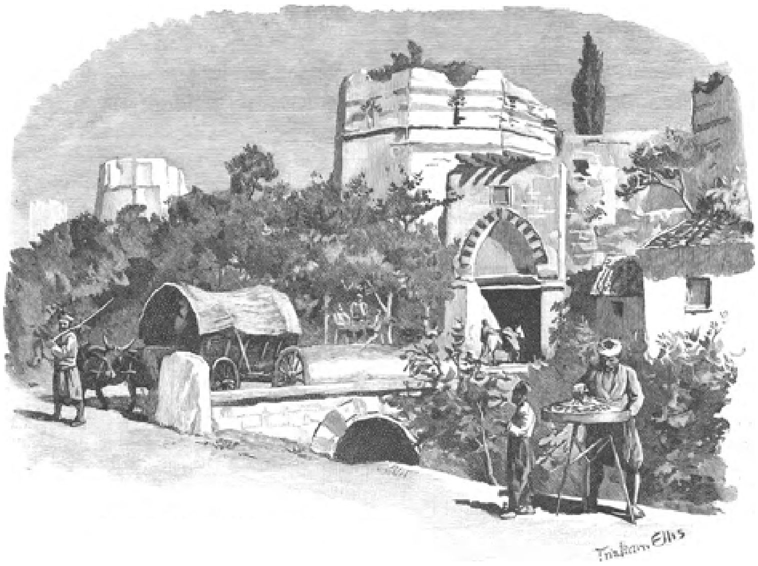

DE KUM KAPOU (ZANDPOORT).

Konstantinopel.

Er bestaan wellicht weinig plaatsen op aarde, die binnen eene betrekkelijk kleine ruimte zóóveel schoons en belangwekkends vereenigen, als Konstantinopel, de hoofdstad van Turkije. Eenerzijds het wondervolle verleden der stad, hare tot op den huidigen dag voortdurende historische beteekenis, hare uit de grijze oudheid dagteekenende monumenten, het half Europeesche, half Aziatische, half Oostersche, half Westersche karakter der gebouwen, - anderzijds het zeldzaam schoone tafreel, dat de stad omringt, de bekoorlijkheden van het landschap, die de eigenaardige gedaanten der bergen en heuvelen den beschouwer overal te zien geven, de tooverbeelden die land en zee, berg en dal, boschjes en tuinen, paleizen en ruïnes, afzonderlijk en vereenigd op de verkwistendste wijze alom rondstrooien, - boven dat alles de lachende zonneschijn, de verwonderlijk heldere, dunne en doorzichtige lucht, die de verst verwijderde voorwerpen in uwe onmiddellijke nabijheid schijnt te brengen, het half tropische klimaat, de rijkdom der kleuren, die ieder plekje van het landschap als met een geurig waas van vroolijken glans overdekt, - dit alles maakt een verblijf in de stad zelve en in hare omgeving buitengewoon genotrijk.

‘Een soort van verbijstering overmeesterde mij, - verhaalt een reiziger, die dezen zomer te Konstantinopel vertoefde - toen ik den eersten morgen na mijne aankomst op het balkon voor mijne kamer plaats nam. Het huis der met mij bevriende familie, waar ik verscheidene weken achtereen de meest mogelijke gastvrijheid genoot, stond op de zuidelijke helling van den uitgestrekten bergrug, waarop de stadswijk Pera gebouwd is, en gaf gelegenheid tot een verrukkelijk uitzicht. Vlak voor mij liep de berghelling glooiend af tot aan den ‘Gouden Hoorn’ en den Bosphorus, het door Turken, Grieken en Armeniërs bewoonde gedeelte van Pera, terwijl de bonte huizenchaos hier en daar wordt afgewisseld door de slanke minarets der kleinere moskeeën, die tegelijkertijd dienst doen als districtsscholen en waar een door den fiscus aangesteld priester de Turksche jeugd van beiderlei geslacht onderricht geeft in de vakken van het lager onderwijs en in den Koran.

Aan den rechterkant bevinden zich op een bergvoorsprong de omvangrijke gebouwen van het Russische gezantschap, waarboven de reusachtige toren van Galata zich hoog in de lucht verheft. Van dezen ook op onze plaat afgebeelden toren heeft men het uitzicht over de geheele stad, waarom hij dan ook als signaaltoren bij het ontstaan van brand gebezigd wordt. Aan de linkerzijde staat op een anderen rotsvoorsprong het Italiaansche hospitaal.

Het oog dwaalt over de huizenzee heen en rust met verrukking op de reusachtige waterwegen, die hier het verkeer tusschen Azië en Europa mogelijk maken. Vlak voor mij is het verbindingspunt, waarin zich de Gouden Hoorn, de Zee van Marmora en de Bosphorus vereenigen. De eerste is bedekt met stoombooten en vaartuigen van allerlei aard, van de kolossale oceaan-stoomers tot de lichte, slankgebouwde kaiks,

die, door de krachtige riemslagen der Turksche bootslieden voortgestuwd, als veelkleurige pijlen door het water schieten.

Bij zooveel schoons ontbreekt echter ook de schaduwzijde niet. Van straatplaveisel b.v. kan men, met uitzondering van eenige hoofdstraten in Pera, Galata en Stamboul, die als verbindingswegen tusschen de voornaamste stadswijken dienst doen, niet spreken. De meeste straten zijn òf in het geheel niet geplaveid, òf het plaveisel bestaat uit groote steenen, die kris en kras door elkander op den grond geworpen zijn, en waarover men dus zeer behoedzaam, van steen tot steen, moet voortstappen, om niet in de daartusschen ontstane gaten en kuilen te tuimelen.

'Hebt gij reeds opgemerkt, dat de menschen hier

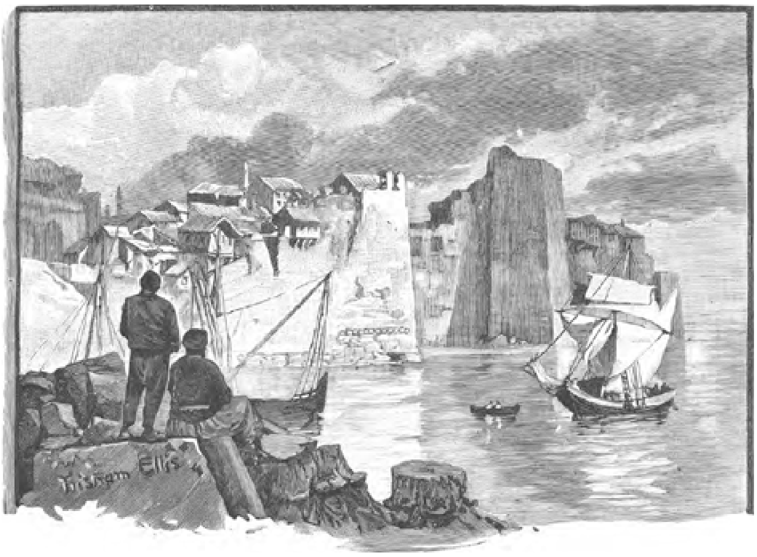

DE SILIORI-POORT.

steeds met neergeslagen oogen en gebogen hoofd loopen?' werd mij op zekeren dag gevraagd door een mijner vrienden, toen hij mij op een wandeling vergezelde en wij met veel moeite naar een zijstraat van de 'Grande Rue de Pera' balanceerden.

'Dat heb ik nog niet bespeurd,' antwoordde ik; 'maar nu gij er mij opmerkzaam op maakt, zie ik inderdaad dat het zoo is.'

'Gij zijt nu reeds eenige weken hier,' ging hij voort, 'en gij weet misschien nog niet eens, hoe de bovenverdiepingen onzer huizen er uitzien.'

Ook dit moest ik na eenig nadenken lachend toestemmen.

'Ziet ge, dat komt van het afschuwelijke plaveisel,' verklaarde hij; 'men moet zijne oogen voortdurend op den grond gericht houden, en zoo den volgenden steen uitzoeken, waarop men stappen wil, om de gaten te vermijden en voor de pariahonden uit den weg te gaan.'

Ik knoopte dit in mijn oor, en bleef voortaan telkens van tijd tot tijd stilstaan, om de bovenwereld der stad te bezichtigen; en daardoor heb ik veel belangwekkends en eigenaardigs te zien gekregen.

Konstantinopel gelijkt - men vergeve mij het banale beeld - op een dier stukjes geroosterd brood, die men in een schotel spinazie steekt: de basis van den driehoek is de driedubbele omgeving der wallen, die aan de eene zijde eindigt bij de Zeven Torens, aan de andere bij het paleis van Blaquerne; de top of het voorgebergte bevindt zich bij de oude verblijfplaats of tuinen van den Sultan; de linkerzijde wordt gevormd

door den langen muur, dien de Zee van Marmora bespoelt, en de rechterzijde heeft de wateren van den Gouden Hoorn tot grens, waar ook een schipbrug Stamboul met Galata, de verblijfplaats der Franken, verbindt.

Boven Galata beschaduwt het donkere groen der cipressen den grooten en den kleinen akker der dooden, waar de Grieken bij het Paaschfeest hunne geweren gaan afschieten en er de schouwplaats van hunne uitbundige vreugdebedrijven vinden. Ook te Galata zelf, halverwege den heuvel, dien men moet beklimmen om het hotel Misseri te bereiken, bevindt zich een kerkhof voor de Derwischen, waar platanen en opschriften in gouden letteren het oog des reizigers tot zich trekken en hem menig punt ter overdenking aanbieden.

Het eigenlijke Konstantinopel was gebouwd op een smalle landtong, ten zuiden bespoeld door de zee van Marmora en ten noorden door de wateren van den Gouden Hoorn. Het werd in de 4de eeuw door keizer Constantijn gesticht en bestemd om de hoofdstad van zijn groot Oostersch keizerrijk te worden.

Maar de plek door hem uitgekozen, had reeds vroeger een beroemde stad - het oude Byzantium - tot zetel gediend; reeds vroeg was zij bekend om haar sterke wallen, en volgens een legende zou zij in de 3de eeuw vóór Christus, door een licht dat plotseling in de lucht verscheen, gewaarschuwd zijn, tegen een nachtelijken aanval, die tegen haar beraamd was. De dankbare stad schreef haar redding toe aan Diana; vandaar dat de halve maan in haar wapen geplaatst werd, en sedert meer dan duizend jaar het eereteeken der stad is gebleven.

Het nieuwere Konstantinopel of Stamboul, zooals de Turken haar noemen, is bijna geheel op de oude fondamenten van Byzantium opgetrokken; haar wallen behooren wellicht tot de meest volmaakte vestingwerken der wereld. Constantijn begon vijftienhonderd jaar geleden met het aanleggen daarvan; zij zijn meestal vlak langs den waterkant gebouwd en op sommige plaatsen zijn zij in de harde rots gegrondvest, waar deze eenige voeten uit zee komt kijken.

De muur volgt de zeekust langs de poort van Serai en gaat langs de zee van Marmora voort. De eerste belangrijke poort welke men bereikt, is de Kum Kapou of Zandpoort. Hier moet vroeger het beroemde paleis van Justitie hebben gestaan, maar slechts enkele bouwvallen getuigen nog van de vroegere pracht.

Enkele houten huizen zijn hier tusschen de steenen muur gebouwd; zij behooren aan Armeniers en Turken, die gaarne een gezicht op zee zoeken, de Grieken daarentegen zien liever het land in.

De lijn der versterkingen gaat tot aan Yedi-Koruli of de poort der Zeven Torens, maar keert zich vandaar weer landwaarts; inplaats van de zee, die een natuurlijke verdedigster der wallen is, heeft men hier een diepe gracht gegraven, die 30 voet breed en omstreeks 20 voet diep is; thans echter is de gracht gedempt en beplant met kool, waarvan zij de stad ruim voorziet. Aan gene zijde der gracht bevinden zich de kerkhoven van de turksche bevolking; de cypressen, waarmede zij beplant zijn, bereiken een ongewone hoogte en bezitten een weelderig gebladerte; zij geven veel schaduw en verleenen aan het landschap een schoon en indrukwekkend aanzien.

Plechtige stilte heerscht hier en men zou niet vermoeden dat aan gene zijde der wallen alle drukte en gewoel heerscht, een oostersche stad zoo eigen; niets hoort men hier dan het welluidende gerinkel der bellen van de kameelen, waarvan men lange rijen zwaar beladen de poorten der stad ziet naderen, om haar van levensbehoeften van allerlei soort te voorzien.

Door een bosch van cypressen, leidt de weg verder naar de Siliori Kapousi (poort) waar hij de heirbaan naar Solymbia ontmoet; de groote steenen waarmede deze straatweg geplaveid is, dagteekenen nog van den tijd van Justinianus. De poort zelf is, hoewel op zich zelf onbeduidend, toch schilderachtig door het omringende groen.

Verderop zijn de wallen min of meer bouwvallig, blijkbaar ten gevolge van aardbevingen. De volgende poort Top Kapousi of Kanonpoort, is nog in zeer goeden staat. Vroeger was deze binnenmuur met twee honderd torens bezet, thans zijn daarvan nog omstreeks twee derde aanwezig.

De noordelijke lijn steeds volgende, bereiken wij eerst de Kromme poort - Egri Kapousi - waardoor Justinianus eens zijn triomftocht hield binnen de stad, en

daartegenover is het grieksche kerkhof. De muur maakt eensklaps een kromming naar buiten en bereikt dan een veel aanzienlijker hoogte, het landschap wordt nu hoe langer hoe schilderachtiger.

De kerkhoven, die de stad omzoomen, strekken zich uit bijna tot aan den ‘Gouden Hoorn’; onophoudelijk kan men daar begrafenisstoeten zien, die voorafgegaan worden door blinde bedelaars, wier eentonige stem verzen uit den Koran opdreunen. Duur is het niet deze rouwdragers te huren; voor een paar koperen penningen huilen zij zoo hard als men slechts verlangt.

Men ziet het, aan kerkhoven ontbreekt het in Konstantinopel niet; bestraald door de meestal onbewolkte zon, maken zij een eigenaardig weemoedigen indruk.

De zon speelt overigens ook eene hoogst belangrijke rol in het burgerlijk en maatschappelijk leven der Konstantinopolitanen, en richt in ons Westersch systeem der tijdverdeeling van den dag eene allerschromelijkste verwarring aan.

Toen ik in Konstantinopel aankwam, was het volgens mijn horloge ongeveer 6 uur in den avond. Tot mijne niet geringe verbazing bemerkte ik, toen wij de brug over den Gouden Hoorn gepasseerd waren en de steile straten, die naar Pera leiden, doorreden, dat de wijzers eener groote klok, waarmede een zeer voornaam gebouw voorzien was - mijn gids zeide mij, dat hier het bureau der stedelijke administratie was, - op half twaalf stonden.

‘Maar die klok is in de war!’ zeide ik tot den gids.

‘O neen, dat is Turksche tijd,’ gaf hij mij in het Engelsch ten antwoord.

‘Hebben de Turken dan hun eigen tijd?’ vroeg ik verder; en nu kreeg ik te hooren, dat de Turken hunne tijdrekening elken dag bij zonsopgang aanvangen, zoodat het dus bij hen als de zon opgaat 1 uur, 's middags 6, en tegen zonsondergang omstreeks 11 of 12 uur is. Ik ontdekte dan ook later, dat in de dagbladen en in het openbare Turksche leven der hoofdstad algemeen deze rekening gebruikt wordt, terwijl de Europeanen te Pera en Galata de Europeesche tijdverdeeling behouden hebben.

In het eerst bekommerde ik mij daar niet veel om; toen ik echter ten behoeve mijner uitstapjes de reiswijzers der spoorweg- en vooral der stoombootmaatschappijen herhaalde malen moest raadplegen, bemerkte ik eerst, hoe geweldig moeilijk deze rekening voor Europeanen was en is, want daar de tijd van den zonsopgang elken dag verschilt, moesten ook de Turksche klokken dagelijks op nieuw gesteld worden; het verschil kwam dus nooit overeen met een op onzen tijd gesteld horloge. Het gevolg van deze onzekerheid is, dat men bijna nooit te rechter tijd op de stoombooten verschijnt: men komt er òf te laat en moet dan op den smerigen, tochtigen steiger

op de eerstvolgende stoomboot wachten, òf men komt te vroeg en ondergaat, daar men de boot slechts eenige minuten vóór de afvaart bestijgen mag, hetzelfde noodlot. Om vreemdelingen eenigermate in deze bezwaren tegemoet te komen, heeft een Duitsch horlogemaker te Konstantinopel vergelijkende tijdtafels saamgesteld, door middel waarvan men met tamelijke nauwkeurigheid den Europeeschen tijd in Turkschen tijd kan overbrengen.

Evenals de tijdberekening er op aangelegd schijnt, de bezoekers van Turkije's hoofdstad in de war te brengen, zoo is alles daar in de hoogste mate verbijsterend, verwarrend. Het duurt langen tijd vóórdat de vreemdeling in dezen chaos van verschillende steden, verschillende volken, verschillende rassen, en zelfs verschillende werelddeelen tot bezinning komt.

Wat is Konstantinopel eigenlijk? Het is Stamboul op Byzantium, het is een turksche, een oostersche stad, gebouwd boven een ondergegane metropolis van ongeëvenaarde schoonheid.

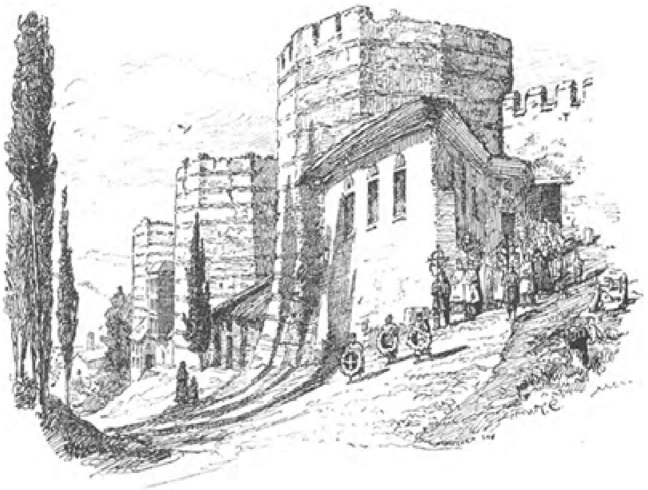

DE EGRI KAPOUSI (KROMME POORT).

Het zijn turksche barakken, nauwe straten, vuile moskeeën, gebouwd op de puinhoopen van trotsche paleizen, heerlijke kerken, en daartusschen beweegt zich een bevolking zoo bont, zoo zonderling, zoo schilderachtig als de stoutste verbeelding zich niet droomen kan.

Nergens kan men deze eigenaardige bevolking van Konstantinopel meer door elkander zien krioelen dan op de beroemde schipbrug, die ongeveer een mijl lang is, en zich van het voorste punt van Galata tot aan den tegenovergestelden oever van den Gouden Hoorn uitstrekt. Deze brug verbindt niet juist in letterlijken zin, maar toch in waarheid Europa en Azië, daar Pera en Galata aan de eene zijde de Europeesche en Stamboul aan den anderen kant de Oostersche wijk der stad is.

De italiaansche schrijver, Edmondo de Amicis, geeft de volgende levendige beschrijving van het gezicht op de beroemde brug, waarvan elke menschengroep een volkengroep vertegenwoordigt.

'Stel u de zonderlingste verzameling van typen, kleederdrachten en standen der maatschappij voor; gij zult u toch nimmer een juist denkbeeld kunnen vormen van het fabelachtige mengelmoes, dat zich daar op een oppervlakte van twintig schreden in den tijd van tien minuten aan ons oog voordoet. Achter een troep turksche sjouwerlieden, die op een draf voorbijgaan, gebukt onder hun zwaren last, komt een

draagstoel aan met paarlemoer en ivoor ingelegd, waaruit tersluiks een muzelmansche dame gluurt, en aan weerszijden daarvan loopt een bedouin in een witten mantel gehuld, en een turk met zijn tulband van neteldoek en hemelsblauwen kaftan, naast wien een jonge griek rijdt, gevolgd door zijn tolk met geborduurd vest, en een derwisch met zijn grooten puntigen hoed en kemelsharen tuniek, die zich uit de voeten maakt om het rijtuig voorbij te laten van een europeesch gezant, voorafgegaan door een gegalonneerd voorrijder. Dit alles ziet men niet duidelijk maar met een oogwenk.

Nog voordat gij u omgedraaid hebt, bevindt gij u tusschen een troep Perzen met hun hooge puntige mutsen van astrakan, en als die voorbij zijn ziet ge een jood voor u in een lang geel gewaad gestoken, eene heidin met loshangende haren, die een kind in een zak op den rug draagt, een katholiek priester met zijn stok en gebedenboek, terwijl te midden van een verwoeden hoop Turken, Grieken en Armeniërs - Plaats! - geroepen wordt door een grooten eunuch te paard, die voor een turksch rijtuig met bloemen en vogels beschilderd, rijdt, waarin de dames van een harem zitten, in het paarsch en groen gekleed en in groote, witte sluiers gehuld, en daar achter een zuster van liefdadigheid uit een hospitaal te Pera, gevolgd door een afrikaanschen slaaf, die een aap draagt en door een sprookjesverteller in waarzeggerskostuum.

En alles loopt elkander voorbij zonder op elkaar te letten; niemand blijft staan, alles haast zich vooruit, de Albanees in zijn witte rokken naast den Tartaar in schapenvacht, den Turk op een prachtig opgetuigden ezel rijdend, tusschen twee rijen, een keizerlijk prinsje op een arabisch paard, achter een kar beladen met den zonderlingen verhuisboel van een turksch huisgezin. Mahomedaansche vrouwen te voet, gesluierde slavinnen, griekinnen met roode mutsen op het hoofd en vlechten langs den rug, jodinnen in de nationale kleeding van Palestina, malteesche vrouwen met zwarte kappen, negerinnen in bonte sjaals, armenische vrouwen in donkere kleeding.'

Het lijkt een maskerade, maar een natuurlijke ongezochte maskerade, geen kunstmatige zooals men

die in beschaafde landen met veel kosten en moeiten tot stand brengt. Ziet maar alleen naar het schoeisel en zeg waar gij een vollediger staalkaart van alle schoeisels, op den aardbodem aanwezig, bij elkander kunt vinden.

Te beginnen met de negatieve voetbekleeding van Adam tot aan de nieuwste parijsche laarsjes, vindt gij er alle mogelijke soorten van schoenen te keus en te keur: daar zijn de gele muilen van Turken, de roode van Armeniërs, de blauwe van Grieken, de zwarte van israëliten; sandalen uit Turkestan, albaneesche slopkousen, lage schoenen, veelkleurige g a m b a s s , van klein-aziatische ruiters, met goud geborduurde pantoffels, spaansche a l p a r g a t a s , schoeisels

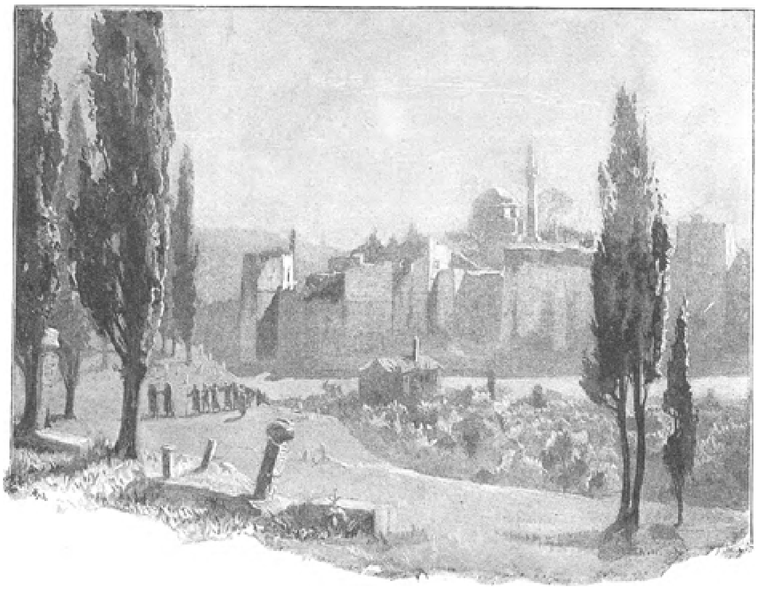

MAHOMEDAANSCH KERKHOF BUITEN KONSTANTINOPEL.

van satijn, van touw, van lompen, van hout, en niet het minst van allen: bloote voeten.

En dan wat een verscheidenheid van gezichten, welke schakeeringen van menschelijke huiden, van de melkwitte van Albanië tot de ravenzwarte van Midden Afrika en de blauwzwarte van Darfur; borsten, die men zou denken dat, als men er op sloeg, een metalen klank moesten geven - vettige, dorre, houterige ruggen, ruggen borstelig als die van witte zwijnen; armen met rood en blauw getatoueerd, vol teekeningen van takken en bloemen en schriften uit den Koran, en groote afbeeldingen van schepen en met pijlen doorboorde harten.

Een geoefend oog ontwaart in die groote menschenzee de aangezichten en kleederdrachten van Caramanië en Arabië, die van Cyprus en Candia, van Damascus en Jeruzalem, den Druus, den Kopt, den Maroniet, den Croaat en tallooze andere verscheidenheden der uitgestrekte confederatie van regeeringlooze landen, die zich van den Nijl tot den Donau, van den Euphraat tot de Adriatische zee uitstrekt. Wie het schoone en wie het afzichtelijke zoekt, zullen hier beiden hun stoutste wenschen overtroffen zien.

Rafaël zou in verrukking zijn en Rembrandt zou de handen inéén slaan. De reinste schoonheid van Griekenland en der kaukasische volksstammen is vermengd met platte neuzen en ingedrukte voorhoofden. Er gaan u koninginnengestalten voorbij en aangezichten van furiën; geblankette gezichten en door ziekten en wonden misvormde trekken, lompe, groote voeten en circassische voetjes, lang en slank als

een hand; reuzen van sjouwerlieden, groote, zwaarlijvige turken en negers zoo mager als geraamten, schimmen van menschen, die medelijden en afgrijzen inboezemen; en toch is de verscheidenheid der kleederen nog merkwaardiger dan die der menschen. Voor iemand die gevoel voor kleuren heeft, is het om krankzinnig te worden. Er zijn geen twee menschen gelijk gekleed.

Daar zijn sjaals, die om het hoofd gewonden zijn, hoofdtooisels van wilden, kransen van lappen, hemden en borstrokken gestreept als harlekijnspakken, gordels die stijf staan van de messen, welke van de heupen tot aan den oksel reiken, mammelukken-broeken, korte broeken, toga's, sleepende linnen gewaden, kleederen met hermelijn bezet, vesten als gouden

kurassen, nauwe mouwen en pofmouwen, vrouwen als mannen gekleed, en mannen die er als vrouwen uitzien, bedelaars, die vorsten schijnen, een opschik van lompen, een bonte kleerenmengeling, een menigte franjes, galons, strooken, linten, tooneel- en kindersieraden, die doen denken aan een feest in een krankzinnigengesticht, waarbij al de oudkleerkoopers van het heelal hun voorraad hebben uitgeput.

Boven het doffe gegons uit, dat uit die menigte opstijgt, hoort men de schrille kreten der turksche vrouwen, de kinderachtige stemmen der eunuchen, de bevende hooge stemmen der blinden, die verzen uit den Koran zingen, het zware gedreun der deinende brug, het fluiten en bellen der honderden stoombooten, waarvan de rook door den wind gedreven op de menigte neervalt, zoodat men eenige minuten lang niets ziet.

GALATA-BRUG EN GEZICHT OP PERA.

Deze volkeren-maskerade stapt in de booten, die elk oogenblik naar Skutari, de dorpen van den Bosphorus, en de voorsteden van den Gouden Hoorn vertrekken, verspreidt zich door Stamboul in de bazars, de moskeeën tot in de verst verwijderde buurten van de Zee van Marmora, stort zich uit over den europeeschen oever, rechts voor het paleis van den Sultan, links naar de hooge wijken van Pera, en aldus worden Europa en Azië tien steden en honderd voorsteden verbonden door een net van zaken, kuiperijen en geheimen, waarvoor de verbeelding stilstaat.

Men zou denken dat dit schouwspel vroolijk moest stemmen.

En dat is toch niet zoo!

Als de eerste verbazing voorbij is, worden de schitterende kleuren flets, dan ziet men geen carnevalsoptocht meer voorbijtrekken, maar de geheele menschheid met al haar ellende, al haar dwaasheden, haar eindelooze tegenstrijdigheden, dan lijkt het een pelgrimstocht van vervallen volkeren en onteerde wezens; onafzienbare rampen, die gelenigd, schande, die afgewasschen, ketenen, die verbroken moeten worden; een opeenstapeling van vreeselijke onbesliste vraagstukken in bloedige letters geschreven, en die groote wanorde maakt voor hen.

Het gevoel van nieuwsgierigheid wordt veeleer verstompt dan bevredigd door al die verschillende vreemde zaken!'

En dit is dus de indruk door Konstantinopel achtergelaten: op een afstand, van buiten, van de hoogte gezien, schitterend, haast verblindend prachtig; van binnen en

van nabij vol vuilheid, vol ellende, vol zonde, vol armoede, vol nauwelijks opgedroogd bloed.

In elk geval toch de belangwekkendste stad van Europa en ook van Azië; het aanrakingspunt der beide werelddeelen de ontmoeting van een oude, vervallen en een nieuwe, overbeschaafde maatschappij.

Het hoofd van Ramses de groote.

Ramses II, de Pharao uit den Bijbel, die de Israëlieten verdrukte, zou ook opgekeken hebben als hij getuige had mogen zijn van hetgeen den 10 Januari d.j. met zijn hoofd gebeurde.

De uitgravingen van de Archeologische missie hadden juist het monsterhoofd bereikt van het kolossale standbeeld van den Pharao, op de plaats waar een gedienstige aardbeving zoo vriendelijk was geweest het te verbergen, buiten bereik van de

Arabieren, die hun messen op zijn hoofd geslepen, en van amerikaansche toeristen, die hun namen op zijn voorhoofd zouden hebben geschreven, vast overtuigd dat zij daardoor zijn historische waarde zouden hebben verhoogd.

In het belang der oudheidkundigen was dus de aardbeving zeker een zeer welwillende, en, dank de bekwame leiding van den heer Dureny, verscheen het hoofd van den machtigen monarch in een toestand, welke voor een egyptische oudheid zeer bevredigend mocht worden genoemd.

Het hoofd van Ramses zag er, toen het voor den dag kwam, alles behalve koninklijk uit; het was zeer onzindelijk en met korsten bedekt; later echter, nadat men het vorstelijke hoofd een flinke kuur van shampooing had doen ondergaan, zag het er toonbaarder uit en onmiddellijk daarna werd er een photographie van genomen, waarnaar nevensgaande gravure vervaardigd is.

Het nieuw gevonden hoofd is echter niet de belangrijkste ontdekking, welke de archeologische missie gedaan heeft. Veel gewichtiger is de vondst, een of twee dagen later gedaan, van het geheele oorspronkelijke plan van den Tempel van Ramses in Luxor, welken de koning, zijn goden ter eer, zou hebben opgericht. De oudheidkundige schatten van Luxor en Thebe zijn nog in lang niet uitgeput, en men kan er nog vele merkwaardige verwachten, als men bedenkt, dat zij onder leiding van zulke eminente mannen geschiedt als de beroemde Egyptolist de heer Bouriant, den professor Sayre en den reeds genoemden heer Dureny.

Een bezoek aan het Tenggergebergte.

‘We gaan naar Soerabaija!’ Als een tooverwoord werkt die enkele zin, niet alleen op ons, die het juist officiëel hoorden, 't is alsof de geheele equipage onmiddellijk heeft gevoeld, wat de commandant, van uit zijn kajuit komende, daareven zoo opgewekt heeft medegedeeld aan de officieren, die achteruit op het ‘schavotje’ hun chef aan de bittertafel opwachtten.

De inlandsche jongen, die aan de bittertafel moet bedienen, vangt het woord ‘Soerabaija’ op, en wel bemerkende aan de vroolijke gezichten, in welke beteekenis het gebezigd is, ziet toevallig, dat er nog een stoel te weinig is. Snel verdwijnt hij langs de longroomtrap naar beneden, niet zoozeer om zijn heer gauw een stoel aan te brengen, maar wel om even den hofmeester het belangrijk nieuws mede te deelen.

‘Hoffie’, die juist eieren zit te klutsen voor de ommelette, neemt dadelijk het gereedschap op en gaat er mee naar de kombuis. Heeft eenmaal een nieuwtje zijn weg gevonden tot de kombuis, dan is het ook met electrische snelheid door het heele schip verspreid.

Hoewel in gewone omstandigheden onze ‘secretaris’ (officier van administratie) de functiën van Hebe waarneemt, zijn er nu wel drie gedienstigen, die den brenger van het verheugende bericht aanbieden een bittertje klaar te maken.

Het is dan ook een groote gebeurtenis, die de commandeerende officier ons heeft aangekondigd. Reeds drie maanden kruisten we in de kleine Soenda-eilanden; drie lange maanden hadden we niet veel meer gezien dan blauwe zee, blauwe lucht en blauwe, bergachtige kusten; een enkele maal afgewisseld door groene rotsen en het witte schuim van de branding, als we de eene of andere nauwe straat passeerden. In die drie maanden waren we eens te Koepang op Timor, eens te Boleling op Bali en twee malen te Bima op Soembawa geweest, dat is waar, maar een bezoek aan die

plaatsen, als het nog plaatsen genoemd kunnen worden, is het best te vergelijken met een uitstapje naar Borger of Buinen, als men midden op de Drentsche hei woont.

Het grootste genot, dat we van 't aandoen dier plaatsen hadden, was, dat we er brieven vonden, zooals ook nu weer te Bima, waar we kolen hadden ingenomen.

Veertien dagen te Soerabaija, want zoolang bleef het schip er gewoonlijk, beloofden heel wat anders: daar waren societeiten, daar konden we wandelen en rijden, we zouden weer eens dansen en oude kennissen terugzien of nieuwe kennismakingen aanknoopen met de schoonen van Java's tweede hoofdstad, waarmede we zouden ronddrentelen en flirten in de ‘kippetjestuin,’ zooals de stadstuin gewoonlijk genoemd wordt.

De gamellechef begon reeds in gedachten een lijst op te maken van alle eetwaren, die we er zouden opdoen; de chef der wijntoko verheugde zich er in, den voorraad fijnen wijn weer te kunnen aanvullen, daar deze op de lange en vrij eentonige reis duchtig was aangesproken, om de gezelligheid te vermeerderen.

De dokter stelde er zich een genot van voor, alle zeemonsters, die hij verzameld had, en tot nu toe in een vaatje jenever had samengeperst in afzonderlijke stopfleschjes te kunnen uitstallen. Iedereen was om persoonlijke of meer algemeene belangen verlangend een paar weken in een ‘fatsoenlijke Kampong’ te kunnen doorbrengen.

De oudste officier[1)] alleen keek minder vroolijk; hij begreep wel, dat voor hem aan zulk een bezoek aan de marinewerf meer drukte dan genoegen zou verbonden zijn: aanvragen opmaken, reparatiestaatjes inleveren, nieuwe inventarisgoederen ontvangen, buskruitrapporten indienen, en van buskruit gesproken: de halfjaarlijksche schietoefeningen, met het zware geschut waren nog niet gehouden, en met het sloepgeschut was ook nog niet gevuurd! Daar zou voor hem nog heel wat komen kijken!

‘Wanneer gaan we, commandant?’ vraagt de jongste officier, een adelborst, die dadelijk na zijn komst in Indië, nu ruim drie maanden geleden, van Batavia met de eerste de beste kustboot naar Soerabaija geexpediëerd is om nog vóor het schip weer naar zijn kruisgebied vertrok er een officier af te lossen, wiens tijd om was.

‘O, we gaan dadelijk!’ krijg ik ten antwoord, want ik bekleedde de gewichtige betrekking van

1) Op de schroefstoomschepen 4e klasse, waaruit de Indische Militaire Marine grootendeels bestaat, dienen behalve den commandant, 3 luitenants ter zee 2e klasse, een officier van gezondheid en een officier van administratie. De jongste der drie wachtofficieren kan ook Adelborst, 1e klasse zijn.

jongste officier, ‘maar je hoeft er niet op te rekenen, Soerabaija zoo spoedig te zien, we gaan eerst op Poeloe Ketapan schijfschieten!’

Dat viel tegen, hoelang kon dat schijfschieten wel duren en waar lag dat Poeloe Ketapan, ik had er niet het minste idee van; het kon best in een uithoek van Indië liggen; mijn aardrijkskundige kennis van den Archipel reikte nog niet tot dat eilandje.

‘Nu, zet maar niet zoo'n teleurgesteld gezicht; ik ga er expres heen voor jou pleizier; je zuster woont immers te Probolinggo?’

Het lag dus dicht bij Probolinggo en toen de rijsttafel was afgeloopen ging ik gauw in mijn hut op de kaart nakijken, waar het precies lag. Vlak bij Probolinggo! Ik zou mijn zuster en zwager dus zien, misschien kon ik wel verlof krijgen en een paar dagen bij hen logeeren. De kleine neefjes en het nichtje zouden me oom noemen, dat zou deftig wezen! Maar... als oom moest ik wel wat voor de kleine kleuters meebrengen; de ‘Arnhemsche jongens en meisjes,’ die ik van huis voor hen had meegekregen, waren op een goeden dag, dat we in zee waren, door een paar collega's ontdekt en toen had ik de deksels van de blikjes maar afgenomen, om de anderen de beroemde voortbrengselen van mijn geboorteplaats te laten bewonderen.

De deksels waren er echter niet weer opgekomen, vóor de ledig geworden ruimte als bergplaats voor sigaren verder dienst moest doen. Van de ‘Arnhemsche balletjes,’ een ander vermaard produkt uit Gelre's hoofdstad, was bij een inspectie gebleken, dat ze behalve voor de menschen, ook voor elkander een groote aantrekkelijkheid bezaten; ze hadden zich ten minste tot éen kleverige massa vereenigd. Eerst had ik het blik nog wel een tijdje bewaard in de hoop de balletjes met behulp van ijs weer te scheiden en vast te maken, maar toen ik bij een volgende inspectie van de vroegere kleuren en vormen, niet het minste spoor meer kon ontdekken, gaf ik ze aan mijn jongen, die er, te Boleling, de liefde van eene Balineesche schoone mee verwierf.

Als ik niets voor de kinderen meebracht zou waarschijnlijk veel van het respect voor den nieuwen oom subiet verloren gaan, maar ik wist niets voor hen te bedenken, daar ze nog te jong waren om belang in postzegels te stellen en het mij erg aan 't hart ging, de mooie schelpen, die ik hier en daar had opgedaan, door hun wandalenvingertjes te zien stukslaan, om er de ‘muziek’ uit te halen.

Ik betreurde het nu wel, de koekjes niet beter te hebben opgeborgen, doch daar er toch niets meer aan te doen was, dacht ik er maar niet verder over en vergat het geheel toen mij in de gedachten kwam, dat Anna, mijn zuster, vóór ik uit Holland ging, steeds had geschreven: ‘Jan, als je komt, gaan we met ons drietjes naar den Tengger.’ Ik wist niets van de aanlokkelijkheden van ‘den Tengger’; ik wist niet eens of het een meer, dan wel een berg of de eene of andere oude Javaanschen tempel was, maar ik begreep, dat het wel iets bijzonder interessants moest zijn, anders had Anna er niet zoolang te voren over geschreven. Het zou wel een tempel zijn, en juist was ik aan 't droomen van een prachtigen tocht over woeste bergruggen en door heerlijk begroeide dalen naar een Budhistischen tempel met allerlei beelden en tropische bloemen en fonteinen, toen de leerling mij kwam wekken, met een: ‘Mijnheer, het is zeewacht geworden, de oudste officier laat u weten, dat u de ‘platvoet’[1)] krijgt.

Toen ik even voor vieren op de brug kwam, om af te lossen lag Bima al ver achter ons en stoomden we de baai uit langs de Noordkust van Soembawa. Den volgenden middag hadden we de piek van Lombok reeds ongeveer 5 streken aan bakboord en den daarop volgenden middag passeerden we de ‘Karang Maas.’ Op de dagwacht

1) De ‘platvoet’ is de wacht van 4 tot 8 uur namiddags.

(4-8 's morgens) ankerden we op de buitenreede van Probolinggo, dicht bij het eiland Ketapan. Het was Zondagmorgen, en dus rustdag; het schijfschieten zou eerst Maandag beginnen, en toen de inspectie en godsdienstoefening waren afgeloopen gingen we met de inmiddels gereedgemaakte stoomsloep naar den wal. Maandagmorgen om half zeven zou de zelfde sloep ons weer komen afhalen. Mijn zwager en zuster wachtten mij reeds aan het havenhoofd op; ze hadden uit 't praairapport mijn naam gelezen; in triumf werd ik meegenomen en tot laat in den avond moest ik vertellen hoe er alles te Arnhem wel uitzag. De beide neefjes mochten lang opblijven en op oome's knie rijden. De kleine Non scheen daar minder behagen in te scheppen, en zoodra ik trachtte haar aan te halen, verborg ze het hoofdje aan de borst der baboe.

Maandag en Dinsdag werd druk schijfgeschoten, en viel er voor mij aan naar den wal gaan, niet te denken.

Woensdagmorgen kwam de resident met zijn familie en een tiental dames en heeren, waaronder ook mijn zwager en zuster, aan boord lunchen en het schip zien.

Alles moest natuurlijk bekeken worden, eerst aan dek, de kombuis, de zware kanonnen, waar we zooveel leven mee hadden gemaakt, het volkslogies, dan de longroom en eindelijk mijn hut. Deze had ik zoo netjes mogelijk gemaakt en de jongen was wel een uur lang bezig geweest, met het opwrijven der meubels en het afnemen van stof, doch het scherpziend oog van een huisvrouw ontdekt natuurlijk toch nog wel hier en daar een stofje. Toen mijn linnenkast aan de beurt kwam, want alles werd nauwkeurig opgenomen, kwam een stapeltje gescheurd goed te voorschijn; Anna maakte me bepaald een standje en ik moest beloven dadelijk al het stukkende goed in te pakken en mee te geven. De antimakassar over mijn stoel, waarop ik zeer trots was, daar het een doux souvenir was, werd onbarmhartig ingepakt om het verschoten roode lint er van, door frische nieuwe zijde te vervangen en het haakwerk zelf uit te wasschen.

‘Wel Mevrouw, had uw broer zijn hut nog al netjes op orde?’

‘Zijn hut ging nog al, maar de linnenkast lag vol verwaarloosd goed, en ik hoop dat u, als u te Soerabaija komt, Jan, maar eens spoedig met verlof zult sturen, dan kan ik zijn uitrusting eens wat nazien. Zult u het doen commandant?’

‘Dat beloof ik u, Mevrouw! Ons “jeugdje” heeft hard noodig eens onder vrouwelijke tucht te komen.’

En zoo was 't al uitgemaakt, dat ik van Soera-

baija met verlof naar Probolinggo zou gaan. Dames durven maar alles te vragen, zetten er een lief gezichtje bij en weten dan wel, dat het verzoek al is toegestaan.

Ik was maar blij, dat het zoo gemakkelijk ging, want als ik zelf verlof had moeten vragen, zou de toestemming wel niet zoo grif gegeven zijn.

Drie dagen later zat ik te Probolinggo, weer aan de rijsttafel bij zwager en zuster. Ik was nu ook spoedig goede vrienden met de kleine Anna, dank zij de bonbons, die Grimm had geleverd en die de vier uren in den trein zonder te smelten hadden doorgebracht. Mama was met het cadeau echter niet erg in haar schik, daar de kleine meid met haar kleverige vingertjes, de mooie witte, geborduurde jurk in een ommezientje geheel besmeerd had. De baboe was blijkbaar niet op mijn bezoek gesteld en toen ze bemerkte, dat ik lang zou blijven, ging ze gramstorig heen, om Non een schoone jurk aan te trekken. De bonbons nam ze mee.

Toen, na eenige dagen, de groote drukte van het over en weer vertellen, wat voorbij was, kwam het plan om naar den Tengger te gaan op het tapijt. In de eerste plaats vernam ik, dat het een gebergte was, waarin een nog werkende vulkaan, de Bromo, lag, verder dat de tocht een dag of vier zou duren en voor het grootste gedeelte te paard zou moeten worden afgelegd.

Natuurlijk moesten voor zulk een uitstapje de noodige toebereidselen worden gemaakt en bij de verschillende kennissen, die reeds vroeger de reis naar de Bromo maakten, werden dan ook zooveel mogelijk inlichtingen gevraagd; waar we zouden eten en slapen, of we ook wollen dekens moesten meenemen, en honderden andere kleinigheden meer, die voor Anna van 't hoogste belang schenen. Karel, mijn zwager, zou aan den controleur te Soekapoera schrijven, en vragen om de onder zijn beheer staande ‘Passanggrahans’ in orde te laten maken. Verder zou hij zorgen voor een geschikt wagentje om naar onze eerste halte Petalan te komen en voor paarden, die ons tot Soekapoera, ons eerste nachtverblijf zouden brengen. Anna zou niet te paard, maar in een ‘tandoe’ (draagstoel) den tocht meemaken.

Aan den avond, vóór het vertrek werd alles nog eens besproken, kaarten nagezien over den te volgen weg, boeken nagelezen over de bijzonderheden, de rhum, het eten, het kooktoestelletje, een reisapotheek, de noodige warme kleedingstukken enz. enz. netjes in trommels en mandjes verpakt en eindelijk toen het goede huismoedertje alles in orde had en bij ons kwam zitten in de voorgalerij, toen werden door Karel met veel deftigheid de glazen gevuld met champagne, die we leeg dronken op den goeden afloop van de reis.

's Morgens om vijf uur kwam Karel mij porren; ik was wel erg slaperig, maar daar men in Indië niet onder dekens slaapt, heeft men er ook geen moeite om onder de wol van daan te komen. Een frisch bad in de mandiekamer verdrijft alle gevoel van loomheid, en toen om half zes het wagentje voorkwam, waren we dan ook vol levenslust en blijde verwachting van den heerlijken tocht, dien we gingen ondernemen. De kinderen waren reeds den vorigen dag bij kennissen op een naburige suikerfabriek gebracht, om daar te blijven logeeren tot we terugkwamen.

Het karretje, dat voor het erf wachtte, zag er alleraardigst uit, keurig geschilderd en versierd met koperen visschen en draken en vogels. De nette Javaansche koetsier op den bok, met een krullend zwart snorretje en een helder baaitje en kleurigen hoofddoek, hield met moeite het van ongeduld trippelend paardje in bedwang.

Eerst werden de pakjes ingeladen en toen stegen we zelf in, maar nu bleek de ruimte, op de imitatie tijgerhuid-kussens, vrij klein te zijn. We zaten dan ook wel

wat dicht op elkaar, met opgetrokken knieën en aan 't lijf gesloten armen, in een positie waarin de mensch zich volstrekt niet dankbaar gevoelt voor de lange uitsteeksels, waarmede de natuur hem voorzag. Maar 't was nog vroeg en dus nog niet warm.

We behoefden trouwens maar over een weg van acht paal (± 11 KM.) in het wagentje te zitten. Daarna zouden we ruimte genoeg hebben.

'Hebben we nu alles? Ja? Nu, vooruit dan maar. Djalang, koetsier!' een paar klappen met de zweep en voort vliegt het over den breeden postweg, langs de nette huizen en erven van Kampong Bremi.

Bij Pilang verlaten we den grooten weg en rijden links af, door een breeden binnenweg, langs de dorpjes Triwang en Moeneng op Petalan toe.

De zon, die pas boven de kim is, werpt, door het hooge rietbosch heen, haar eerste stralen tegen de toppen der boomen en verguldt de pluimen van de zachtgolvende suikerrietvelden. Het morgenkoeltje voert de heerlijkste geuren, van de pas zich ontsluitende bloemen en knoppen ons te gemoet, en een enkele vogel breekt nu en dan de stilte van het vroege uur af als hij, met een vroolijken kreet, opstijgt van zijn nest om van boven, uit de reine, heldere ochtendlucht zijn morgengroet te gaan brengen aan het 'oog van den dag.'[1)] Alles is nog rustig en stil op den weg, maar weldra ontmoeten we eerst enkele voetgangers en hoe meer we het eerste dorp naderen, geheele groepen van vrouwen en oude mannen en kinderen, die met zware pakken op het hoofd, den weg afkomen om te Probolinggo hun waren aan den man te brengen. De drukte op den weg neemt toe naarmate we vorderen. De enkele wandelaars en afzonderlijke groepen worden niet meer opgemerkt, het is nu langzamerhand een onafgebroken stroom geworden van lieden, die, na hunne zaken op den pasar te Petalan te hebben afgedaan, met hunne voertuigen naar de hoofdstad trekken.

Bontgekleede, vlugge Javanen; breede, forsche Madoereezen, Tenggereesche vrouwen, met groenten en vruchten beladen, kleine, bruine, naakte kindertjes, met dikke rijstbuikjes, Inlandsche hoofden op vurige paardjes gevolgd door een aantal minderen; zware ruwhouten karren tot boven vol geladen, met pasgesneden riet voor de fabrieken en getrokken door logge karbouwen en buffels, leelijke spitsoorige dessahonden, die jankend achter hun meesters aanloopen, een paar vette zonen van het

1) De maleische benaming voor de zon is m a t a h a r i , dat woordelijk vertaald, beteekent: o o g v a n d e n d a g .

Hemelsche rijk in een karretje, ziedaar de stoffage van den prachtigen weg, dien we langs rijden.

Aan de kanten hooge schaduwrijke boomen en frissche groene struiken of suikerrietvelden en djattie-aanplantingen, hier en daar onderbroken door een schilderachtig huisje of een zoetwaterput. Links tusschen de stammen door, boven het golvend terrein hoog zich verheffend, zien we de rookende kruin van den Lamongan en rechts veel dichter bij, de overal gescheurde en gespleten wanden van het trotsche Tenggergebergte waarvan de ravijnen en lavabeddingen zich nog scherp afteekenen in het vroege licht. Veel spoediger, dan we ons voorstelden, zijn de acht paal, zoo vol afwisseling en natuurschoon, afgelegd en rijden we langs de kraampjes en uitstallingen van de markt

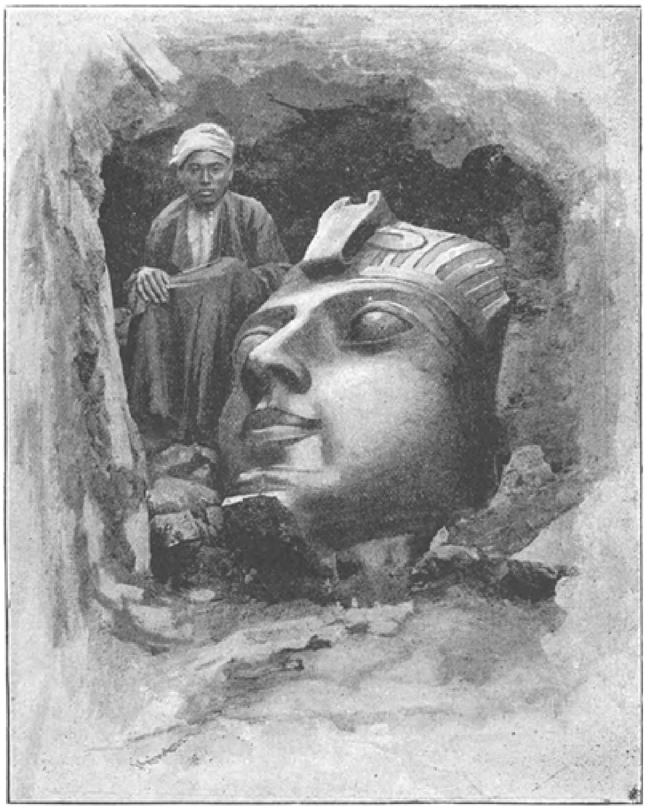

HET HOOFD VAN RAMSES DEN GROOTE. (Zie blz. 229.).

te Petalan om voor een soort van herbergje en stalling stil te houden.

De beenen en armen worden uitgerekt en weer lenig gemaakt, een brandy-soda gedronken en dan omgekeken naar de middelen van vervoer. Een tandoe is er niet, maar in de plaats hiervan, heeft de controleur ons zijn eigen reiswagen gestuurd, bespannen met vier ossen. Voor Karel en mij, wachten twee uitstekende rijpaarden, het eene het eigendom van den controleur zelven, het andere van den Wedono (Inlandsch districtshoofd). Een lager inlandsch hoofd biedt ons zijn geleide aan en verdeelt de bagage over de medegebrachte Koelies. De Javaansche koetsier krijgt zijn orders voor den terugtocht en dan vangen we onzen tocht aan naar het bijna achthonderd meter hoog gelegen Soekapoera.

Anna, die in den wagen zich zeer behagelijk gevoelt, zoolang deze nog stilstaat, beklaagt ons, dat we zulk een langen rit te paard zullen moeten maken, maar al heel spoedig benijdt ze ons onze zitplaats in 't zadel, daar de hotsende en slingerende

wagen een alles behalve aangenaam vervoermiddel blijkt te zijn. Op het sein van vertrek, heffen de drijvers der ossen een vervaarlijk geschreeuw aan om de logge dieren in beweging te krijgen, wat hun, na eenig duwen en trekken en vloeken, ook werkelijk gelukt. De beesten komen spoedig in een soort sukkeldrafje, doch worden door hunne bestuurders voortdurend aangejaagd met akelig gebrul en slagen met verschgeplukte boomtakjes.

Het gezang der drijvers, gevoegd bij het rinkelen der belletjes, het kraken en steunen van den wagen over den hobbeligen weg, en het dreunen en stampen van de zestien zware hoeven op den rotsachtigen bodem, vormt een weinig aangenaam concert voor de arme Anna, die, toen we te Ngepoeng even stilhielden om klappermelk te drinken, dan ook half gekraakt en doof uit den wagen stapte om even te verademen.

Een dameszadel is er echter niet en zoo moet ze in Godsnaam de landelijke symphonie tot het einde uithooren. Als de breedte van den weg het toeliet, reden we naast den wagen, om haar te troosten, maar gewoonlijk was dit niet het geval en dan draafden we maar vooruit, om van de heerlijke natuur te genieten zonder de gratis uitvoering van dat Javaansche orkest er bij te moeten aanhooren.

Het was een eigenaardige tocht over den eerst vrij effen weg, die echter weldra zeer moeilijk werd, door het gedurig rijzen en dalen en de menigvuldige boomwortels en steenen. Boven ons in de takken speelden apenkolonies, en vormden met hun schel gekrijsch een schrille tegenstelling met de plechtige stilte van de ons omringende natuur, waar alleen in de diepte onder ons het zachte murmelen van eene Kali(rivier) gehoord werd, die over de lava- en granietblokken heenschurend haar weg zocht door het rijkbegroeide dal. Rechts van den weg zien we nog steeds de glooiende berghelling met de heldergroene sawahs en de alleenstaande wachthuisjes op hooge staken.

Na het oponthoud te Ngepoeng ging het weer trappelend en rinkelend en schreeuwend voort, tot we ten laatste stilhielden voor den passanggrahan[1)], waar we maar direkt onzen intrek namen. De paarden, ossen, drijvers en wagen gingen met het dorpshoofd door naar de controleurswoning, díe een eind dieper in 't dorp op een afzonderlijk plateautje gelegen was.

1) Passanggrahans zijn van gouvernementswege gebouwde woningen voor inspecteerende en reizende ambtenaren.

De bewaarders van ons tijdelijk tehuis, een oude Javaan en zijn vrouw, wachtten ons op met geitemelk en kwee-kwee (inlandsch gebak) en lieten ons de woning zien. Alles zag er even zindelijk uit, op de bedden lagen schoone lakens en in de achtergalerij was reeds een helder wit kleed gespreid over de tafel, waarop de borden enz. klaar stonden, voor het diner, dat we ons straks duchtig zouden laten smaken.

Een verfrisschend bad in de ruime mandiekamer met het heerlijk koude bergwater, een glas Spaanschen wijn op het voorgalerijtje in een schommelstoel, met een prachtig uitzicht op het tuintje voor 't huis, waar de schoonste Perzische rozen welig tierden naast de kembang kepatoe en andere inheemsche bloemen, ziedaar onze belooning na den vermoeienden rit.

Toen we ons weer geheel mensch voelden, wandelden we op om den controleur en diens familie een bezoek te brengen. De eerst kort te voren nieuw gebouwde woning van den vriendelijken ambtenaar was omgeven door een zeer fraaien tuin, waarvan we den praktischen aanleg natuurlijk tot in de kleinste bijzonderheden moesten bewonderen. Behalve de zeer uitgebreide collectie rozen, die Anna jaloersch maakte, viel mij vooral op, een afzonderlijk gedeelte van het erf, waar in lange rijen erwten tegen staken opgroeiden; een proef, die op voorstel van den toenmaligen vlootvoogd in Indië, genomen werd, om de Marine van erwten te voorzien, die niet als ijzeren kartetskogels, de sterkste tanden trotseerden.

Na van onzen gastheer vernomen te hebben, dat ook de Passanggrahan te Ngadisari, voor ons in orde was gebracht, namen we afscheid en daalden bij 't naar huis gaan even af in het dal van het kalietje dat we den geheelen middag onder ons langs hadden hooren ruischen, en nu in al zijn schoonheid konden aanschouwen.

Het diner, dat gedeeltelijk door den Wedono geleverd was en gedeeltelijk bestond uit koude spijzen die we zelf hadden meegebracht, verdween met verbazende snelheid. Na tafel hadden we weinig lust om nog lang te blijven praten, en toen ons kooktoestelletje dan ook zijn dienst had gedaan en we den warmen grog ophadden, kropen we zoo spoedig mogelijk onder de dekens. In de bergstreken kan het 's nachts bitter koud zijn, en hoewel ik in het laken als een mummie ingerold was en bovendien nog een wollen dekentje over mij had, duurde het lang voor ik den slaap kon pakken in het reusachtige bed; bibberend van de koude sliep ik in met het heilig voornemen, om, zoodra ik luitenant ter zee zou zijn en de wet mij dus toestond te trouwen, naar een vrouw om te zien.

Reeds vroeg op den morgen van den volgenden dag, waren allen weer gereed, wij drieën, de huisbewaarder met de dampende koffie, de adsistent-Wedono om ons zijn geleide aan te bieden, de jongens met de drie paarden, want Anna had besloten liever voortaan haar leven op den rug van een paard door te brengen, dan weer in een reiswagen, door sappies (ossen) getrokken, vervoerd te worden, en de Koelie, die het goed zou dragen, dat we te Ngadisari noodig hadden. Opgeruimd en vroolijk ging de stoet op weg naar het 1800 Meter hoog gelegen dorp.

Aan 't eind van Soekapoera riepen de controleur en zijn vrouw ons nog een 'goede reis' toe en toen ging het voorwaarts heuvel op heuvel af, nu langs een smal voetpad achter elkaar aanrijdend, dan over een breeden weg in dollen overmoed met lossen teugel naast elkander voortdravend, door het dorpje Sapi-Kerep, soms over den smallen kam van een rotsigen heuvel, dan weer diep door een ravijn over primitieve bruggetjes van klapperstammen (palmboomen).

Overal is de weg omzoomd met frissche groene heesters en struiken, afgewisseld door een klapperboschje met enkele inlandsche huizen of een koffietuin in vollen bloei, met de hooge schaduwboomen.

Nog steeds volgen we den loop van het riviertje. Na Sapi-Kerep beginnen de klappers zeldzamer te worden en de tjemaras in grootte af te nemen, terwijl de berghelling aan onze rechterhand een woester voorkomen krijgt, vol spleten en scheuren, alles dicht begroeid met donkergroen gewas. De licht- en schaduwpartijen, die de zon er op toovert, geven het geheel een aanzien alsof de steenmassa overtogen is met een donkergroen fluweelen kleed, waarover het morgenkoeltje hier en daar een stuk gaas heeft gespreid, dat het maakte van de ochtendnevels en wolkjes.

(*Slot volgt.*)

Het kaartenkasteel.

Kent gij Verlettes?

O 't is zoo'n allerliefst hoekje van het Paradijs ergens in Normandië; overal waar ge ziet, rozen en dan van die paadjes geheel verscholen tusschen het gras met het zachtste tapijt van mos, dat men zich denken kan, paadjes juist geschikt om er twee aan twee dicht naast elkander te loopen, echte laantjes voor verliefden!

En dan dicht daarbij de zee met haar goudkleurige oevers, en op den heuvel, om het landschap te kronen, de bouwvallen van het kasteel, maar geen akelige, sombere bouwvallen. O neen! de liefste, vroolijkste ruïnes der wereld, bedekt met klimop, versierd met guirlandes van rozen, zoo coquet, zoo lachend, zoo vriendelijk als zij er in hun besten tijd niet uitzagen.

Kent gij Verlettes niet?

Nu, dan kent ge ook de geschiedenis niet van haar slot! Een dwaas slot, dat de dorpsbewoners het kaartenkasteel noemen.

Ik zal ze u eens vertellen:

Het was onder de regeering van den tyran. In dien tijd lachte men nog in Frankrijk, en de Tuileriën was wel het vroolijkste plekje van den aardbodem. Toen was 't, dat de sierlijkste scepter van Europa aan de mooiste vingers der wereld was toevertrouwd. Die vingers, die handen, die schouders schonken een onvergelijkelijken luister aan het keizerlijke hof.

De prinses van Metternich, de markiezin de Galifet, de gravin de Pourtales, al die dwaze, vroolijke kopjes, welke het Keizerrijk met hare glimlachjes begroetten en ook een traan op zijn graf wisten te storten.

In dien tijd lachte men.

De toekomst was zoo rooskleurig, de oogen straalden van genot, de gesprekken tintelden van geest. Wie dacht toen aan bitterheid en rouw? Het was de gelukkige tijd der dolle weddenschappen, onder een glas champagne aangegaan en fier met een fortuin betaald.

O, wat het er toen vroolijk en zorgeloos toeging! Gelukkig zij, die er 't einde niet van zagen!

Maar Verlettes? Geduld.... wij komen er!

Er was aan het hof een alleraardigst man, met een mooi gelaat, een ferme houding, flink gebouwd. Hertog de Lucenay was zijn naam, en ieder mocht hem graag. Men hield van hem om zijn vroolijkheid, zijn levendigheid, zijn galanterie, maar bij al die goede hoedanigheden had Lucenay een gebrek. Deze Normandiër was een pocher alsof hij regelrecht uit Gascogne kwam.

Hij wist alles, hij had alles gezien, alles gedaan, wat overigens zoover niet van de waarheid was als men vermoeden kon, maar een paar vertelsels, een beetje onwaarschijnlijker dan de anderen, hadden achterdocht opgewekt, en men amuseerde zich in het vroolijke gezelschap met allerlei onmogelijke stukjes te bedenken, alleen om Lucenay met zijn klankvolle stem te hooren zeggen: ‘Wel zeker, dames, ik heb 't nog sterker gezien.’ Onder de gewone onderwerpen van het gesprek behoorde ook steeds, dat Lucenay - die niet den naam had van milliarden te bezitten en wiens wisselbrieven meer in omloop waren dan zijn bankbiljetten - steeds op hoogen toon sprak van z i j n bosschen, z i j n jacht, z i j n kasteel van Verlettes, en bijna zonder onderscheid begonnen al zijn sprookjes met: ‘In den tijd toen ik Verlettes bewoonde, enz.’

Het hof begon eindelijk van Verlettes te droomen. Men sprak van niets anders meer; als men het bestaan van iets ontkennen wilde, zeide men eenvoudig: ‘'t Is even waar als het kasteel van Verlettes.’

Lucenay vermoedde natuurlijk niets; overtuigd dat iedereen aan zijn pocherijen geloofde, teerde hij elken dag op de geschiedenissen van gisteren en viel zoodanig in den strik van zijn eigen verbeelding, dat hij geheel te goeder trouw alle torentjes, trappen, zalen, boudoirs en galerijen beschreef van dit tooverkasteel, dat niemand kende, maar dat hij in zijn droom op de helling van den heuvel zag verrijzen, neerziende op het dorp en op de golven die zich aan zijn voet braken.

Eens wees prinses Metternich, die met den keizer sprak, hem Lucenay aan, druk redeneerend te midden van een groepje.

‘Daar is hij weer op weg naar zijn kasteel van Verlettes. Gelooft u er aan, Sire!’

‘Niet in 't minst,’ antwoordde de keizer glimlachend, ‘maar het doet hem zoo'n pleizier dat wij er aan schijnen te gelooven, dat het jammer zou zijn hem deze illusie te ontnemen.’

‘Maar toch, als Uw Majesteit wilde....’

‘Wat dan?’

‘O niets!’

Op dit oogenblik verlieten de Markiezin de Galifet en de Gravin de Pourtales de groep, die Lucenay omringde, en naderden lachend den Keizer en de Prinses.

‘Wat is er toch, dames? Mogen wij ook niet lachen over 't geen u zoo vroolijk stemt?’

‘Sire,’ zeide de markiezin, een buiging makende, ‘Lucenay doet ons daar een fantastisch jachtverhaal dat bepaald te sterk is.’

‘Ja zeker,’ voegde de gravin er bij, ‘veel te sterk; 't is met een zeldzame onbeschaamdheid de menschen voor den gek houden.’

En de drie dames riepen op grappigen toon smeekend uit:

‘Sire, wreek ons toch!’

‘Hoe, door welk middel?’

‘Wanneer hij zulke mooie dingen heeft, waarom vertoont hij ze niet?’

‘Gij hebt gelijk, dames, en omdat mijn arme Lucenay het ongeluk heeft u te mishagen, zult gij gewroken worden. Prinses, Lucenay zal ons zijn kasteel toonen, ik sta er u voor in.’

Het nieuwtje verspreidde zich als een stroovuurtje door de salons. Van alle kanten werd er gegicheld en aan het oor gefluisterd met onderdrukte lachjes. En toen dus de keizer de keizerin naderde, die lachend een verhaal van Lucenay aanhoorde, omringde men weldra het vorstelijke paar, om te hooren wat er zou gebeuren.

De keizer draaide aan zijn knevel, zooals hij gewoon was, liet zijn hoofd op den schouder vallen en zijn lichte oogen met de zware leden schoten vonken van ondeugendheid.

‘Beste Lucenay,’ zeide hij plotseling en viel den redenaar in de rede midden in een rollenden volzin, ‘gij spreekt ons altijd van uw kasteel Verlettes en gij doet er ons zulke heerlijke verhalen over, dat de nieuwsgierigheid van al deze dames en ook van de keizerin en mijzelf er door zijn opgewekt.’

De keizerin had de oogen naar den keizer opgeslagen, die met een bijna onzichtbaar wenkje haar deed begrijpen, dat zij hem in 't spel moest terzijde staan, en zijn bedoeling begrijpend ging zijzelf met een lief spotlachje voort:

‘Waarlijk, mijnheer de Lucenay, Zijn Majesteit heeft gelijk, wij branden allen van verlangen om eindelijk eens Verlettes te zien.’

Lucenay lachte niet mee; hij wierp wanhopende blikken rondom zich; maar de mooie gezichtjes gloeiden van ondeugd, en in koor riepen alle dames uit:

‘Och ja, Lucenay! breng ons naar Verlettes.’

Lucenay voelde zich verloren.

Wat te doen? Bekennen? Hij dacht er niet aan; dan ware hij onherstelbaar verloren. De keizer hield niet van malle figuren, en het voornaamste was zich met eere uit zulk een dwaas avontuur te redden.

Hij trachtte zich nog aan een laatste hoop vast te klampen. Misschien wilde de keizer hem alleen plagen, zooals hij wel eens meer had gedaan; hij smeekte hem met de oogen; de keizer verroerde zich niet, zijn blik was nog meer omsluierd dan anders, en Lucenay meende zijn ongenade in een plooi van het keizerlijk voorhoofd te lezen.

Toen hij zag dat er nergens uitkomst daagde, besloot Lucenay een oogenblik den sprong te wagen. Dat duurde slechts een seconde, maar een van die seconden vol doodsangst, zooals zij alleen ze kennen die gaan sterven.

Daar was in dit salon meer heldenmoed, meer dapperheid misschien noodig om al deze op hem gerichte blikken te trotseeren, dan de soldaat noodig heeft, die het hoofd buigt om de kogels niet te ontvangen, die langs zijn ooren sissen.

Eensklaps werd het licht in zijn brein, een voorbijgaande blos kleurde zijn wangen, hij haalde diep adem en glimlachte; zijn besluit was genomen.

'Sire, Mevrouw, kan het waar zijn dat Uwe Majesteiten mij zulk een groote eer willen aandoen? Waarlijk, ik verdien ze niet.'

De keizer schudde vroolijk het hoofd; zonder nog te raden, waar Lucenay wilde aanlanden, beviel het hem dat hij zich uit het moeilijke geval, waarin hij geraakt was, redde.

'Gij hebt slechts een teeken te geven en uw dag te bepalen, mijn waarde!'

'Wil Uw Majesteit mij dan de eer doen de jacht in Verlettes te openen? Wij hebben nu den 12 Juni, 't is dus nu over twee en een halve maand?'

'Zeer gaarne,' zeide de keizer zich tot de keizerin wendend, 'als Mevrouw er in toestemt;' en hij voegde er glimlachend bij:

'Geneer u niet, Lucenay; als uw kasteel vóór den tijd gereed is om uw gasten op te nemen, zeg dan een woord en ik vervroeg de opening....'

'Uw Majesteit overlaadt mij; maar ik zou niet willen dat voor mij een enkele wet van het keizerrijk zou worden overtreden.'

En zijn hooge gestalte oprichtend, overzag hij het gezelschap en sprak:

'Dames, 't is begrepen, in Verlettes voor de jacht.'

Hoe verlegen men zich ook voelde dat de plagerij tegen alle verwachting in was afgeloopen, zoo was Lucenay een al te goed speler, dan dat de vergadering daarover den minsten spijt zou toonen; toen hij dan ook het salon verliet na eerbiedig de hand der keizerin te hebben gekust, vergezelde hem een vleiend gemompel tot aan de deur, en de keizer kon niet nalaten tot het hof te zeggen:

'Dames, ik geloof dat Lucenay wijzer is dan gij.'

De dagen gingen voorbij en er was geen spraak meer van den Hertog; na een weinig over zijn afwezigheid gepraat, na over zijn teleurstelling gelachen te hebben, sprak men niet meer over hem. Voor iedereen was Lucenay dood, of, wat nog erger was, verdwenen.

Het hof had zich naar Compiêgne begeven en in dit tooverpaleis volgden de feesten elkander op.

Na Compiêgne kwam de beurt aan Saint-Cloud.

Het was als 't ware een verhuiskoorts, en onder de hooge boomen van het park begon men gedurende de lange avonden reeds te spreken van Fontainebleau, want de eerste gouden tinten der herfst begonnen de groote kastanjeboomen te verlichten.

Het was de tijd van de jacht en de avontuurlijkste verhalen deden de ronde; onbegrijpelijk wat er voor wonderen werden opgedischt.

'Werkelijk,' zeide Prinses Metternich, 'Lucenay alleen ontbreekt ons.'

Bij dezen naam werd het gesprek algemeen.

'Waar is hij?'

'Wat doet hij?'

'En zijn jacht?... En Verlettes?'

'Dames,' zeide de keizer, die plotseling deelnam aan het gesprek, 'weet gij dat ik Lucenay heb teruggezien?'

‘Wanneer, Sire? Hoe is 't mogelijk! En wat heeft hij gezegd?’

‘Hij is ons de belofte komen herinneren die wij hem deden.’

‘Maar 't is dus waar, zijn kasteel?’

‘Hij verzekert het ten minste, en Zaterdag brengt de trein ons allen naar Verlettes.’

Er was van niets anders sprake meer.

Verlettes nam allerlei fantastische verhoudingen aan, en door een zeer natuurlijken omkeer in aller meeningen, hoe minder geloof men gehecht had aan de verhalen van Lucenay, des te waarschijnlijker schenen zij thans. Niemand scheen meer aan het bestaan van het kasteel te twijfelen en het scheelde niet veel of juist zij, die vroeger het ongeloovigst waren geweest, gaven er nu een uitvoerige beschrijving van.

Het was spoedig Zaterdag. Groot was de vreugde toen men hoorde, dat vóór het perron van het kleine paleisstation een exprestrein onder stoom was.

Het ontbijt was bijna afgeloopen; Lucenay verscheen nog niet.

‘Wij kunnen toch niet zonder hem vertrekken,’ zeide de gravin de Pourtales.

‘Moeilijk,’ voegde de markiezin de Galifet er bij.

‘Dat was 't minste wat hij doen kon, ons vergezellen. Wat zegt u, Sire?’

De Keizer zou juist antwoorden toen een kamerdienaar plechtig aankondigde:

‘De Hertog de Lucenay.’

De etiquette alleen belette, dat een algemeen hoera den binnenkomende begroette.

Lucenay boog zich voor den keizer, glimlachte tegen het gezelschap en nam in hun midden kalm en zeker zijn plaats in.

De keizer naderde den hertog, en met een stem vol vriendelijke beleefdheid zeide hij, de hand op diens schouder leggend:

‘Bravo, Hertog, gij hebt het spel gewonnen!’ En hij voegde hem zachtjes toe, zoodat hij alleen het hooren kon:

‘Wilt gij de kaarten neerleggen en het hierbij doen blijven? Ik zal u helpen!’

‘Vergun mij, Sire, u niet te begrijpen... Welke kaarten? Welk spel? Uwe Majesteit heeft mij een belofte gedaan. Herinnert zij zich die niet meer? Verlettes is gereed om u te ontvangen, en ik weet maar één ding, dat de trein klaar staat en wij onze plaatsen moeten innemen.’

‘Nu dan,’ sprak de keizer, ‘omdat u het wil, omdat iedereen het wil, niet waar dames? Op weg!’

‘Op weg!’ antwoordde het koor.

De voorbereidselen waren spoedig getroffen, een half uur later vertrok de keizerlijke trein.

Het was een heerlijke herfstdag; de trein vloog alle stations voorbij, eerst Mantes met haar tooverachtig landschap en wonderschoonen horizon, zijn krijtachtig bekken waarin de Seine stroomt, toen Evreux, coquet in de vallei genesteld.

Serquigny, Bernay en haar kristallen rivieren, stroomend onder de wilgen; Lisieux, berookt en rossig met haar fraaie grijze kathedraal en haar

'Sire, Mevrouw, kan het waar zijn dat Uwe majesteiten mij zulk een groote eer willen aandoen?'

vette weiden, waar het vee kalm met verbaasde blikken als een visioen den trein met zijn lange rookpluim zag voorbijsnellen. Door de glinsterende ruiten ontwaarde men de rozewangen, de witte handen, de lachende lippen, die het vroolijke kruisvuur van allerlei geestigheden lieten ontsnappen; toen was het Breuil, Blangy met baar groene schaduwen. Eindelijk fluit de machine, de snelheid vermindert en de trein rijdt langzaam het station binnen.

'Wij zijn er, wij moeten uitstappen.'

'Waar zijn we toch, mijnheer de Lucenay?' vroeg de keizerin.

'In Pont Aubin, mevrouw,' antwoordde de hoveling, zich diep buigend. 'Als Uw Majesteit mij de eer wil doen op mijn arm te leunen.'

De portieren waren reeds geopend.

Op het perron stonden alle beambten der maatschappij in feestkleederen op een rij geschaard.

De stationschef had zijn witten pantalon aan, hij hield zijn met goud geborduurde pet in de hand, en groette, ontroerd op het gezicht van al de doorluchtige reizigers, onhandig links en rechts. Achter hen stonden een dozijn dikke heeren, met roode kleuren, opgeblazen borsten en hartelijke gezichten, het was de gemeenteraad met den burgemeester aan het hoofd; deze hield in een hand zijn zijden hoed, dien hij zeer voorzichtig naar den verkeerden kant opstreek, en in de andere - o schrik - een geschreven redevoering.

De reizigers stonden verbluft bij dat onvoorziene tooneel, en toen de keizer den ambtenaar met dreigend gelaat zag naderkomen, fluisterde hij met een zuurzoet gezicht Lucenay toe:

'Wat duivel, vriend, ik geloof dat gij wat te ver zijt gegaan.'

Lucenay bleef onverstoorbaar kalm.

Men moest de geheele speech verteren, en toen het hoera en de kreten: 'Leve de Keizer! Leve de Keizerin!' het einde der rede aankondigde - eensklaps - zonder eenige voorbereiding begon een muziekkorps, dat ergens in de goederenzaal verraderlijk was verborgen geweest, met volle borst het lied van koningin Hortense te blazen.

De keizerin onderdrukte een onweerstaanbare zucht tot lachen, en op haar beurt zeide zij tot Lucenay:

'Gij hebt een vreeselijke manier om u te wreken.'

Lucenay antwoordde niet.

Toen de laatste noot gespeeld was, gaf de keizer zijn verlangen te kennen om te vertrekken. De deuren werden geopend, en op het plein weerklonk het bevel: 'Presenteert de wapenen!'

Het waren de pompiers.

'Kom,' zeide de keizer op vastbesloten toon en zich vroolijk in zijn lot schikkend, 'wij moeten den beker ledigen.'

En den arm aan de keizerin gevend, ging hij dapper tot aan het front der gemeentetroepen.

Een deputatie der dames van de stad overhandigde der keizerin een prachtig bouquet vol linten.

Nieuwe redevoeringen, nieuwe begroetingen, eindelijk tot aller vreugd onderbroken door gerol van wielen.

Er ontstond een groote beweging onder het volk dat uiteenging om den weg vrij te laten aan acht rijtuigen van den laatsten smaak; voetknechten in het keizerlijke livrei, groen en goud, stonden aan de portieren.

Een goedkeurend gemompel begroette deze fijne oplettendheid van den gastheer. De keizer en keizerin namen plaats in de eerste calêche en Lucenay werd uitgenoodigd ook in te stijgen. De andere reizigers plaatsten zich naar hun eigen zin en de karavaan zette zich in beweging onder toejuichingen vol geestdrift.

Op het perron wuifden de leden van den gemeenteraad hun hoeden ten teeken van vreugde, de dames maakten fraaie neigingen, die de keizer met vriendelijke groeten beantwoordde, en langs de oprijlaan van het station, versierd met vlaggen en wimpels, verdrong zich de bevolking der omstreken, die van alle kanten was toegesneld, en begroette zijn souvereinen.

De klokken van alle kerken luidden en de muziek der pompiers hief met nog grooter vuur dan te voren het volkslied aan: ‘Partant pour la Syrie.’

‘In galop!’ beval de keizer met krachtige stem, om zich aan de ovatie te onttrekken.

De postillons legden de zweep over hun paarden en de stoet verdween weldra in de stofwolken, die van den weg opdwarrelden.

Een half uur later reden de rijtuigen in gestrekten draf de schaduwrijke helling op, die naar Verlettes leidt; men reed voort onder een dik gewelf van reusachtige beuken.

In elk rijtuig werd druk gesproken; vrij van alle officieele plichtplegingen nam de etiquette vacantie. De vroolijke uitroepen kruisten zich en luid gelach beantwoordde de groeten van eenige voorbijgangers, die langs kwamen.

‘Zijn wij er spoedig?’ vroeg men Lucenay.

‘Op den top van den heuvel zullen wij Verlettes zien, en over tien minuten gaan wij het kasteel binnen.’

Weinige oogenblikken later was men werkelijk op den heuveltop. Een heerlijk panorama ontrolde zich voor de verbaasde blikken van het gezelschap. De hemel was schitterend, een van die prachtige herfstluchten, een en al goud. De zon, reeds laag aan den horizon, stak de zee, welke zich in de verte uitstrekte, in brand; de schaduwen op de vlakte verlengden zich, en de boomgroepen wierpen bruine vlekken over de weide. Men trad onder een nieuw gewelf van groen, en na eenige minuten ontsnapte dezelfde kreet aan allen:

‘Daar is Verlettes! Leve Verlettes!’

Het was inderdaad het kasteel.

O, het mooie kasteel! Zooals de verbeelding van een dichter alleen zulk een fantastischen bouw kon uitdenken. Torens, trappen, klokkenhuisjes, windvanen; en dat alles was zoo coquet, zoo frisch, zoo grillig, blauw, wit, goud; zoo juist geschikt om het dolle, lachlustige, genotzuchtige gezelschap te herbergen.

Het paleis der Vreugde! De zon speelde in de arabesken der balkons, hing haar diamanten aan het goud van haar hekwerken, en tintte in rozenrood haar fijne muren, welke men zou zeggen dat in één nacht door het tooverwoord eener fee waren ontstaan.

Toen de rijtuigen stilstonden op de groote eereplaats, kwam een stoet bedienden in de livrei der Lucenay's bij de portieren staan. Men stapte uit; de hoveling boog vóór Haar Majesteit en zeide op echt hoofschen toon:

'Wees welkom, Mevrouw, in het kasteel van Verlettes, dat zijn aanzijn dankt aan uw wensch!'

Men trad binnen en was verbaasd. Het was of men in een tooverland wandelde. In het salon, gevuld met bloemen, vond men alles vereenigd wat de weelde van een prachtlievend tijdvak, wat de meest verfijnde elegantie bedenken kon.

Het was een bevallig mengsel van alle galanteriën der 18de eeuw, en alle bevallige gemakken der 19de. Op het plafond zag men Aurora tusschen de bloemen, welke door een leerling van Boucher konden geschilderd zijn. Op de muren goden en godinnen, op schilderezels aquarellen van stout moderne opvatting, beeldjes, emails, en die duizend kleinigheden, die bibelots, welke juist in den smaak begonnen te komen. Op de geopende piano partities van operetten. Overal vreugde, liefde, zorgeloosheid! Men werd niet moede te bewonderen, de boeken te doorbladeren, de bloemen te plukken; men voelde zich verloren in het ideale, het onvoorziene; een eigenaardige, een fijne, vreemdsoortige bekoorlijkheid scheen uit de muren te stralen.

Het spel was nu reeds ten volle door Lucenay gewonnen. Wat kwam de jacht van morgen er op aan? Men had Verlettes bespot, Verlettes nam thans haar wraak; zij nam ze schitterend, onbestrijdbaar, voor goed. En toejuichingen, waarvan men de oprechtheid niet kon betwijfelen, deden de luide echos der vroolijke woning trillen, toen de deuren der eetzaal zich openden en een hofmeester op deftigen toon aankondigde:

'Haar Majesteit is gediend.'

Het diner was luisterrijk. De gasten konden zich nog in de Tuileriën denken; de lichten speelden in de kristallen, waarmede de tafel beladen was, de vrouwen luisterden met schitterende oogen glimlachend naar de zoete dwaasheden die haar geleiders haar in 't oor fluisterden. De gesprekken hadden het licht, den glans, den gloed en de oppervlakkigheid van het blonde schuim, dat de champagneglazen met hun lange halzen en dunne voeten kroont. Alle onderwerpen werden aangeroerd, verhevene en dwaze, ernstige en belachelijke. De geestige woorden knetterden als vuurwerk en ondeugende gezegden gonsden als de bijen van Plato rondom de tafel en plaatsten zich op aller lippen.

Het was een allergezelligst diner, en de spiegels, welke de zaal van boven tot beneden versierden, hadden druk werk om het aantrekkelijke tooneel te weerkaatsen van al die gelukkige, vroolijke menschen, die vluchtig gegeven handdrukken, die gloeiende blikken, welke door den invloed van den wijn, van de woorden, van de met geuren verzadigde lucht, ontstonden.

Toen men in de salons was teruggekomen, zette Lucenay zich voor de piano en men begon te dansen; walsen, quadrilles, polkas, het geheele repertoire van de Variétés en de Bouffes kwam voor, en toen het tijd werd voor den slaap, nam ieder een brandende kaars en hief het slotkoor aan van 'Bonjour Monsieur Pantelon,' de alleraardigste Opera Comique van Grisar, die nog in de mode was.

Toen werden de kamers aangewezen en men ging slapen.

Maar nu had er een vreemd tooneel plaats.

Sedert men in Verlettes was aangekomen had het toeval gewild, dat men bij elkander was gebleven, zoodat het geruisch der algemeene gesprekken belette de

geluiden van buiten te hooren; de muren, de mooie witte en blauwe muren, schenen dik genoeg om ‘alle klachten te verstikken, alle zuchten te verdooven.’ Niemand twijfelde aan hun stevigheid. Dus hoe groot was aller verrassing toen de deuren gesloten waren, en men merkte dat de minste geruchten hoorbaar waren. De muren waren van een ongeloofelijke onbescheidenheid. Het scheen, dat een eenvoudige wand van linnen, een gordijn, de kamers van elkander scheidde. Het minste geluid, de minste verplaatsing van een meubel, weerklonk met ongewone helderheid. Men hoorde onderdrukte lachjes, zacht uitgesproken gedachten, zuchten! - Langzamerhand werd het geluid harder; het was een vroolijk geroep, dat door de gangen klonk, twee uitroepen: ‘Hoe is 't mogelijk!’ - ‘Wat een mooie grap!’ - en het gelach werd aanstekelijk, werd luidruchtig, werd onweerstaanbaar. Van tijd tot tijd hoorde men:

‘O die Lucenay! Die is me waarlijk goed, hoor,’ en zoo verder.

Toen werden de deuren geopend en verwarde vrouwenhoofden staken door de deuren.

Het was een gekweel van vogels in de haag.

‘Hebt gij gezien?’

‘'t Is karton!’

‘Och neen!’

‘Wat een verrassing!’

‘Wij zullen er nog lang om lachen.’

‘Het kasteel Verlettes, o, o!’

‘Een kaartenkasteel!’

Het woord maakte opgang en van alle kanten hoorde men niets anders dan dezen kreet:

‘Kaartenkasteel - Kaartenkasteel!’

Het kwam den keizer ter ooren, wiens vertrekken ver genoeg verwijderd waren van die der andere gasten; zij bevonden zich in het oude gedeelte van het kasteel.

Want Verlettes had bestaan, maar... vroeger, en er bleven niets van over dan twee vleugels, drie kwart ontmanteld, en daar had Lucenay zijn hoogste gasten onder dak gebracht.

Deze gedachte was in hem opgekomen den dag toen hij in het salon der Tuileriën door de gril des keizers op zulk een zware proef was gesteld. Waarom zou hij, daar het toch maar een verblijf van eenige uren gold, het hof niet met dezelfde munt terugbetalen waarmede het hem wilde bedriegen? De zaak was uitvoerbaar, bovendien in een land en op een tijd, dat de tooneeldecoraties ware meesterstukken van kunst zijn. Zoo was het geschied; twee maanden nauwelijks waren voldoende geweest om het wonder te wrochten. Op het geraamte van steenen, dat van het oude kasteel was overgebleven, had men een licht gebouwtje opgetrokken van hout en doek, en met behulp der decoratieschilders was er langzamerhand een nieuw Verlettes ontstaan,

coquet en grillig in plaats van het oude knorrige, maar stevige kasteel, dat de tijd nog niet had kunnen sloopen.

En het was niet de minste merkwaardigheid, om al die bogen, die pleisterwerken, die kapiteelen, die heele barokke, oneerbiedige verzameling van alle mogelijke stijlen en bouworden gehuwd te zien aan de zware plechtige manier der XVIde en XVIIde eeuw. Wat zagen zij er verbaasd uit, die oude steenen torens, getooid met een muts van blauwe pannen op het eerbiedwaardige hoofd; de mansardes Louis XIV, met een zon versierd, openden hun groote verwonderde oogen, toen zij de schoorsteenen met hun zonderling silhouet zich tegen de blauwe lucht zagen afteekenen.

Verlettes, lief Verlettes, beeld van een tijd! Gij waart meer dan een kasteel, gij waart bijna een zinnebeeld!

Toen de eerste aandoening voorbij was en men toch moest gaan rusten, keerde men weder naar zijn eigen kamer terug, en gedwongen om stil te zijn en te zwijgen, viel men weldra in slaap.

Nu was het er rustig in het betooverde paleis; niemand durfde een woord zeggen; men sliep rustig en kalm in het kaartenkasteel en de strengste zedenmeester zou niets op de gasten aan te merken hebben gehad.

Den volgenden morgen, begunstigd door het heerlijkste weer - de zon scheen immers altijd te Verlettes - begaf men zich op jacht.

Het gezelschap bezat uitstekende schutters, maar hun handigheid was geheel overbodig, want de jachtgronden van Lucenay, te oordeelen naar het staaltje dat men onder de oogen had, waren echte jachtgronden van den markies de Carabas; wild van alle mogelijke haren en veeren reed men voorbij; men had maar te schieten, en ieder begrijpt, dat men niet in gebreke bleef. Na eenige uren van deze slachterij waren omstreeks een duizendtal stuks opgeschreven. Lucenay had waarheid gesproken: de jacht van Verlettes overtrof alle andere jachten; reebokken, herten, faizanten, hazen, patrijzen, korhanen, kwartels, snippen, enz., alles was vereenigd. Ik heb gezegd: van alle haren en veeren, doch moet er bijvoegen: van alle landen en seizoenen. Inderdaad, alles was wonderbaar in dit fantastisch kasteel.

Wij moeten er van afzien langer het genot en de vreugde der gasten te beschrijven; acht en veertig uren lang was er van niets dan van genoegen sprake. Het succes van Lucenay was volledig. Niemand bekommerde er zich over of de Normandiër zijn gasconnade met een fortuin had betaald, niemand trachtte te weten te komen of deze tooverdagen een morgen zouden hebben. De weddenschap was aangegaan, zij was gewonnen, de beloften waren gehouden en meer dan dit. Wat kwam de rest er op aan? Dus werd hij dan ook letterlijk in triomf gedragen, toen des avonds de rijtuigen op de eereplaats gereed stonden om de gasten naar het spoor te brengen, en het was onder de kreten: ‘Hoerah! hoera! voor Lucenay!’ dat de acht calèches zich in beweging stelden.

Op de plaats en aan weerskanten van de beukenlaan stonden de voetknechten gerangschikt met brandende flambouwen in de hand; de karavaan reed aldus langs twee rijen lichten tot aan den top van den heuvel, waarop men gisteren voor het eerst het kasteel had gezien.

De nacht was donker, zonder maan, en Verlettes scheen verdwenen.

‘Mijn waarde hertog,’ zeide de keizer tot Lucenay, die in de calèche had plaats genomen, ‘wij - de keizerin en ik - moeten u te gelijk met onze dankbetuigingen onze

groote ingenomenheid uitspreken voor de schitterende ontvangst, die gij ons bereid hebt.'

'Inderdaad!' voegde de keizerin er bij, 'ik zal nooit het kasteel van Verlettes vergeten, en ik betreur onze plagerijen niet meer, mijnheer, omdat zij gericht waren tot een geestig man, die ze op zoo galante wijze wist te beantwoorden.'

'Weet gij wel,' zeide de keizer, 'dat gij een organisateur van den eersten rang zijt? Waarom het voor mij verborgen?'

'Ik heb het niet verborgen, Sire,' antwoordde Lucenay lachend, 'ik geloof zelfs het een beetje al te hard over de daken te hebben geroepen, want toen ik het zei, wilde Uwe Majesteit mij niet gelooven.'

'Dat is waar, ik ben u een vergoeding schuldig. Gij zult ze hebben. Wij vertrekken over eenige dagen naar Fontainebleau. En ik belast u met de leiding der hoffeesten.'

Lucenay boog zich en zeide tot de keizerin met een eenigszins bewogen stem:

'Mevrouw, daar is in Rusland een oude hoffelijke gewoonte; wanneer men daar na den maaltijd een toast gedronken heeft op een doorluchtig persoon, dan breekt men het glas, waaruit men gedronken heeft, opdat geen andere lippen het ooit meer mogen aanraken. Gij hebt aan Verlettes de eer gedaan zijn drempel te overschrijden, niemand zal er ooit meer binnentreden. Als de russische drinker, breek ik mijn glas! Zie!'

De keizerin zag om, en voor haar oogen vertoonde zich een prachtig schouwspel. Tegen den somberen achtergrond der lucht steeg Verlettes als in een apotheose in vlammen op. Men hoorde het geknetter van het door het vuur aangetaste hout; een weinig wind wakkerde den brand aan; het landschap was er door verlicht; de lieve muren, blauw, wit, goud, waren in elkander gestort; torentjes en klokkenhuisjes waren verdwenen en van het geheele tooverkasteel, het kaartenkasteel, bleef niets over dan een hoop asch, spoedig door den zeewind verstrooid.

Alleen bleven de oude muren, somberder en zwarter dan vroeger, rechtop staan, onverstoorbaar kalm en grimmig, blijde verlost te zijn van deze jeugd, van deze maskarade-vermomming, waarmede men hun ouderdom had onteerd.

In enkele minuten was alles afgeloopen.

De rijtuigen, die hadden stilgestaan om naar den brand te zien, zetten zich weer in beweging.

'Heel aardig, mijn waarde!' zeide de keizer glimlachend, 'maar vergeet het in uw nieuwe betrekking niet: Fontainebleau is geen kaartenkasteel, dat weet gij wel!'

Dore.
Noordbrabantsche novelle,
door Emilie.
Met illustratiën van Antoon Molkenboer.

Die huizengroep was aardig; al waren de hutten van leem grootendeels verdwenen, de echte dorpsstempel der streek was niet weggenomen. Eenvoud rustte op het geheel en die eenvoud was tevens liefelijkheid; want er was iets bijzonder aanminnigs in het eenigszins coquet wegschuilen van kleine daken hier, van lage gevels daar en de krans van populieren, waarin het kerkje als wegdook - het middelpunt van 't plaatsje ongeveer - en waartusschen het spitse torentje u tegemoet schemerde, zette het geheel een onbeschrijfelijke bekoorlijkheid bij. Wat het ons vertelt, terwijl wij er den blik op vestigen en het ons zoo wel, zoo kalm te moede wordt? - Zoo veel, zoo onnoemelijk veel. In den eenvoud, die daar knielt, het oprecht gelooven, het tevreden onderworpen danken..... ja, waar zou

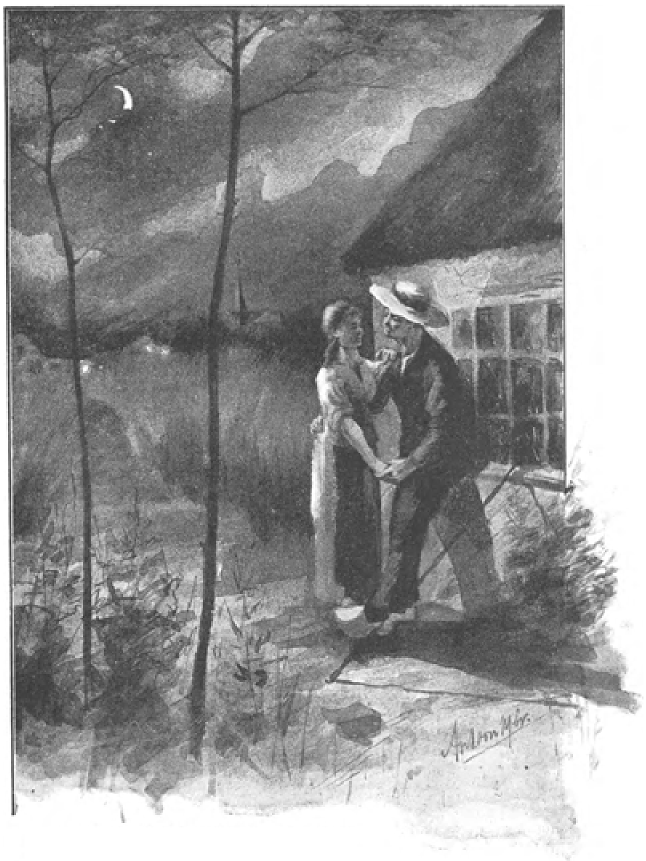

... en scheen zijn vragende blik te smeeken: ‘blijf een oogenblik!’ (Zie blz. 243.)

ik eindigen, indien ik u alles wilde opnoemen, de duizend gewaarwordingen zich uit één enkelen totaal indruk ontwikkelend, die men hier machtig ondervindt: eenvoud en natuur. O ja, natuur, ziedaar wat mij het plaatsje zoo bijzonder deed liefhebben. De boer is er boer, en niet dat tweeslachtig, wanstaltig wezen, dat tevens zoo gaarne burger wil zijn - en de boerenwoningen hebben er hare ware inrichting behouden; het hooge plaggevuur kan er zoo gezellig branden. Men schaamt er zich de provinciale kleeding niet; de knappe boerenmeid voelt er zich zoo volmaakt thuis in haar

zwierende, schommelende Zondagsche dracht; hoe grooter de omvang van hare persoonlijkheid dan is, hoe wijder het zijden schortje uitstaat over de zwarte, bruine of groene japon, die, zoo zij niet boven de dertig is, wis van haar aannemen dagteekent, hoe luchtiger de linten van haar groote muts wapperen, des te meer zal zij hare eigenwaarde zich bewust zijn; want het is toch een feit, dat de kleeding, die wij dragen, dikwijls opmerkenswaardig op onze gestemdheid werken kan.

Maar laat mijn geestdrift mij het doel niet te veel uit het oog doen verliezen, waaraan ik dit opstel wijdde, en voor het gansche plaatsje niet het enkele huisje over 't hoofd doen zien, waar ik u wilde binnenleiden. Lezer, hebt gij ooit met aandacht een natuurkind opgenomen, zoo een als waarmede ik u in kennis wilde brengen? Gij moogt misschien, stadsnufje als gij zijt, uw neusje optrekken voor dat kleine figuurtje in die lange, tonachtige kleeding, en gij moogt liever het schilderachtig voetje in natura zien dan verscholen in het hout van dien wansmakelijken vorm, gij moogt.... ja heel wat om u het kind terug te geven, zooals uwe verbeelding het gaarne ziet en bewondert. En toch als dat volle glanzende gezichtje zich zoo schuchter tot u opheft, en gij, het kind tot u nemend, door uwe vriendelijkheid de linkschheid weet te verdrijven voor stil vertrouwen en toenadering, als dan het mondje babbelziek wordt en u uit de wonderlijke oogen het zoo licht te winnen kinderhart tegenstraalt, dat spoedig weet, wie het liefheeft, en dan zijn wonderbare wereld van onbestuurde wenschen, van

onverborgen neigingen, van onverholen gewaarwordingen toont, dan kan dat natuurkind u zoo lief worden, want gij slaat een merkwaardigen blik in een menschenleven in knop, en gij betreurt het, hoe beschaving, met haar vaak storend-wijzigende hand, reeds beslag legt op het kind, de natuur verpersoonlijkt, en de afwijking naar den weg der onwaarheid treft u bij menige herinnering aan de kinderwereld uwer beschaafde kringen.

Maar nu het huisje, waarin ik u voeren wilde. Het kind - een driejarig meisje is half gekleed, zoodat hals en armpjes geheel vrij zijn en het korte onderrokje de fraai gevormde kinderbeentjes voor een gedeelte bloot laat - de houding is half liggend en de steun, die den lichten last van 't kleine bovenlijf draagt en waarop het rechterarmpje rust is een groote ruige karnhond, die, vermoeid als hij is en hijgend, gelukkig geene neiging vertoont zijne liggende houding te verlaten. Gelukkig, want het groepje is niet bij toeval daar en de onvoltooide kleeding, wijt haar de slordigheid der moeder niet, die in volle verbazing zit toe te zien, noch dat in plaats der gebruikelijke muts een weelderig goudblond hoofdhaar in tallooze kleine krullen het beeldschoone gelaat omlijst, want beeldschoon mocht het heeten, zoowel om zijne fijne bevallige trekken, als om zijn onbeschrijfelijk teedere tint, juist rood genoeg om aan geen bleekheid meer te doen denken. Die hier haar palet ter hand nam, had haar beeld wèl gekozen; jammer, dat het een overmoedige, onbedreven kinderhand was, die, haar schoonheidszin getroffen voelende, een proef wilde wagen, waaraan misschien menig geoefend kunstenaar zou gewanhoopt hebben. Het was een meisje van zestien jaar, een welbekende in die kleine woning.

Met eenige trekken kon ik het schetsje-voltooien; maar waartoe; liever doe ik u het schilderijtje opmerken daar op het doek gebracht, hoe kunsteloos en armzalig onbeholpen het ook zij; het is ook niet ter wille van de schildering, maar om de herinnering, die het na jaren, verkleurd in een vergeten hoek terug gevonden, bij mij heeft opgewekt. Jaren waren heen; het meisje is geen kind meer en toch treedt het tafreeltje haar nog met de helderste levendigheid voor den geest - en door de mislukte poging om de natuur weer te geven, ziet ze de werkelijkheid met hare verbeelding, zooals ze die eens met haar zinnelijk oog had aanschouwd. Wat was er van het kind met de mooie oogen en de fijne gelaatskleur geworden? Heel een gebeurtenis lag in het antwoord op die vraag. Hoe zij ze zich herinnerde, die liefelijke tooneeltjes van huiselijke vreugd, van ouderweelde onder die eenvoudige lieden bijgewoond, het zonnetje, dat elke wolk van kommer verdreef als er stoornis kwam in den voorspoed, als de dagelijksche bedrijvigheid en daarmee het dagelijksch inkomen - zoo gering - dreigde gestremd te worden, dat zonnetje was het lieve gezicht van de kleine Dore, was de glans van jubelende blijheid in de kinderoogen, als de stem van vader 's avonds werd gehoord - en wanneer, terwijl hij haar van den grond tilde, de kleine armpjes, zich legden om den hals des vermoeiden en het aardig kopje zich op zijn schouder boog, dan was er geen verdere ontspanning of rust meer noodig om de afmatting te doen wijken, dan werd het leven genoten in zijn rijksten eenvoud - en menig zoon der weelde zou den arbeider hebben benijd.

't Is vreemd, maar 't is zoo, in de klassen, waaruit ik mijne tafereeltjes zoo gaarne neem, hechten de kinderen zich doorgaans meer aan den vader dan aan de moeder en deze gehechtheid houdt zich vaak staande zelfs door den meer gevorderden leeftijd heen. Er waren jaren verloopen. Nog altijd was dat gezichtje even mooi en, wat meer

is, er straalde nog altijd die blijde gloed uit die heerlijke oogen, welke een glanzenden schijn wierp door de kleine, donkere woning.

Maar ik geloof mijne lezers een dienst te doen door den toon der beschrijving voor die der schildering te laten varen.

Ik gaf u in een paar trekken iets van het dorp terug; ik maakte gewag van de huizen, zij lagen vrij onregelmatig verspreid langs de zandpaden, die er zich tusschen kruisten, en alle eenige seconden verwijderd van den steenweg tusschen Luik en den Bosch. Er waren tijden in 't jaar, dat het gansche dorp voor den blik van wie dien weg betrad scheen verdwenen; dan zonken de gevels achter groene, gelende, of gouden halmen en de daken of schoorsteenen scherpten de onregelmatigheid der ligging.

't Was in 't laatst van Juli; de eerste halmen waren afgemaaid; het eerste ledig was in die gouden, beweeglijke oppervlakte te bespeuren. De avond kondigde zich aan in de verven van 't Westen, waartusschen de zon nog schitterde. 't Was bladstil, vertelden de korenaren, die zich enkel bogen onder 't gewicht van hun inhoud. Het ruischend geluid der sikkel en de hortende schommelingen der karren, waardoor de Augustavonden hunne grootste bekoorlijkheid zouden erlangen, was nog niet te vernemen. Hier, waar een klein pad zich tusschen de velden kronkelde, op kleinen afstand der huizen, lagen eenige schooven en stonden er andere tot stuiken opgericht; het was het begin van een arbeid die alle werkkrachten en handen van het dorp eenige weken in beweging zou brengen. Op 't oogenblik was 't er ledig, de meesten vertoefden in hunne hutten en gebruikten hun avondmaal van aardappelen en karnemelk. Een meisje stond daar nochtans - achtien, negentien jaar mocht ze tellen - en beschouwde de ledige plek met droomerigen blik. Hare rechterhand hield het heft der sikkel omvat, haar linker droeg pikhaak en slijpsteel en terwijl gij die persoonlijkheid met eenige belangstelling gasloegt - zij was het waard - vroegt ge onwillekeurig vanwaar die blik der gedachte, zoo weinig passend bij haar arbeid? Zij stond hier nog geen twee minuten alleen. Iemand, dien men gekken Herman noemde, een zonderling, van wien men niets anders wist, dan dat hij van de hand in den tand levend, zich 't gansche jaar verhuurde voor allerlei slag van arbeid, was hier thans maaier. Er was ontevredenheid in haar staren en toch er was geen vlugger werker in de streek dan die persoon. Sedert ''t schoftuur' had hij onvermoeid zijn korte zeis in het koren geslagen, maar toen ook, de dag geëindigd, scheen de vlijt zijn geëvenredigde ontspanning te eischen - en toen was gekke Herman in een van die wilde buien uitgebarsten, waarvoor hij in het dorp bekend was -

dan kon hij wel eens woest worden en ruw - en er waren er die 't over zich heen lieten waaien zoo zij er niet omlachten, want boven alles was hij een ‘goeje manskerel’ die voor een ieder in de bres sprong, waar hij kon, en geen sterveling ooit iets in den weg had gelegd; iemand, die het niet nauw nam met het loon maar dubbel nauwgezet scheen op den tijd, dien hij verschuldigd was. Hoe gaarne hij ook de meisjes plaagde, zij mochten hem, want er was geen gedienstiger mensch in 't dorp, en als hij haar dan ‘de kreugel met gruun’ of wat ook uit de hand nam, konden zij het hem zoo kwalijk niet nemen, zoo hij haar eens wat al te ruw op den rug klopte. Maar Dore, tot wie wij terug keeren; neen, haar hinderden die overmoedige oogenblikken; zij droeg ook het hart een weinig hooger dan de meesten; van gekken Herman - hare lippen konden zich bij dien naam met zekere minachting neertrekken - kon zij 't niet velen, dat hij haar met een korenaar in den hals kriewelde, zooals daareven. Hij was wel een weinig verlegen vertrokken als zij 't zoo, met die stugheid, haar eigen, als haar fierheid werd gekwetst, had laten merken, en hij had haar heel deemoedig gevraagd of hij 't gereedschap voor haar thuis wilde brengen. Zij had er kort op geantwoord en 't speet haar niet. Nog was er een waas van al te sterk sprekend gevoel van eigenwaarde op haar gelaat niet te miskennen, terwijl zij daar stond en voor zich zag. Wij kunnen haar opnemen. - Die zekere zorg in de armelijke kleeding; de helderheid van 't blauwe jak; de gladheid der in den hals gekorte haren, door een lint teruggehouden, verwonderde niet als gij het gelaat gâsloegt, merkwaardig om zijn vorm en uitdrukking. Het naïve onbestemde van het driejarig meisje is er uit - ze is zich zelf bewust - maar dezelfde fijnheid in de ronding der trekken; slechts is de kleur sterker en een schoonheidskenner zou de wangen wat minder vol hebben gewenscht. De oogen hebben die kleur, welke men doorzichtig zou noemen, als er niet dat witachtig waas over lag, volkomen gelijk aan de lucht van 't oogenblik, waartoe zij opziet, als zocht ze verband tusschen 't geen daar voorspeld werd en de regeling van den toekomstigen arbeid. De lucht liet niets gissen; zij was volkomen helder en slechts ginds, heel, heel in de verte, zweefde een enkel vederwolkje.

Zij blikte in de richting van den steenweg; toen dat een minuut drie, vier had geduurd, kwam er een enkel vleugje van ongeduld zich boven de wenkbrauwen legeren en het voorhoofd uiterst glad voor eene, in ruwen arbeid opgebracht, verloor voor een oogenblik zijn bevalligen vorm. Het wachten verveelde, hare houding veranderde zich, hij kwam bijzonder laat van avond. Toen stapte ze van het pad op het hooger gelegen land, richtte zich op hare teenen, en het wolkje boven de oogen werd vervangen door een rozig tintje, dat zich langzaam over het gansche gelaat verspreidde - het was er een oogenblik te merkwaardiger door. Zij wandelde het pad op, dien kant uit, waar het den steenweg ontmoette. Het gebruikelijke ‘goe'n avond’ werd gewisseld; toen keerde ze met hem terug. Het pad was smal; er konden juist twee personen naast elkaar gaan. Zwijgend gingen ze voort. Nu en dan zag ze op en blikte naar het sterkgebruinde gelaat van die naast haar ging. De uitdrukking op het hare was veranderd; het was die van schuchtere blijmoedigheid. Het zijne was ernstig; een oogenblik scheen het eene gansche afwezigheid van gedachten te teekenen - het sterk peinzen op een enkel punt neemt vaak die uitdrukking aan. ‘De mert waar leeg’ zei hij; ‘honderd vijftig gulden deed mijn bonte, de oogst zal 't vergoejen moeten - 't zal evel toch nog en hil lutske aanleupen....’ Het deed niets aan de duidelijkheid te kort, dat hij den zin onvoltooid liet; zij kon er wel geen betere aanvullen. Zij kwamen bij de leeggemaaide plek; hij stond een oogenblik stil; zag eens op naar de blauwe

lucht, betastte het koren aan een der schoven, en zei wat opgeruimder dan daareven; ‘we zullen 't gauw in hen’. ‘Dat zullen we’ zei ze en nam pik en haak weer op, die zij zooeven had neergelegd; doch hij nam het haar met rappe beweging af. Zij voegden wel weinig op den kiel van donkerblauw nieuw linnen; maar er was toch reeds niemand meer op pad en geen gelaat kon hen glimlachend nastaren. Weer gingen ze voort. De vederwolkjes waren aangegroeid; de halmen begonnen zich te bewegen; slechts ruischten zij niet. Zij schenen elkaar niet veel te zeggen te hebben, die twee; geen wonder, zij wisten reeds zoolang wat de toekomst voor hen zijn zou: ook zonder dat ze er over spraken. 't Was of ze hunne schreden vertraagden naarmate zij de woningen naderden; zij zagen elkander dagelijks, en toch werd angstvallig het eindweegs met de oogen gemeten, dat hun samenzijn gedoogde.

De korenzee begon te ruischen; langzaam bogen de aren zich op en neer; een breede witte wolkenbank van verre had zich onmerkbaar gevormd. 't Ging schemeren - de bleekheid der maan kleurde zich; haar matte omtrek ging zich scherper teekenen. De avond was prachtig; zij hadden er geen oog voor; zij hadden genoeg aan zich zelf. Zij droegen beiden een wereld in zich, wat bekommerde hun de omgeving?

De beweging in 't koren nam toe; dieper bogen de halmen zich; lichte golven vertoonden zich in die oppervlakte; het geruisch versterkte; men hoorde spelingen in de kracht der tonen; maar altijd eentonig bleef het als de golfslag der zee. Zij merkten het niet. Nu waren ze het eerste huisje genaderd; wit gepleisterd was de gevel, hier en daar bemost het rieten dak, en het tuintje dat zich er achter uitstrekte, droeg sporen van zorgvuldige bewerking. ‘We zijn er’ klonk het met een lichten zucht en het gelaat, waarop nu voor het eerst een glimlach verscheen, wendde zich tot haar. ‘Gif me 't zig nauw mer’ mocht ze zeggen, wel nam hij 't werktuig van den schouder, maar gaf het haar niet over. Ras greep hij de hand, die er zich naar uitstrekte en hield die vast één, twee seconden. Toen wendde hij zich plotseling naar het raam, waardoor de rosse gloed van een haardvuur scheen en zag er met eenige aandacht doorheen. ‘'t Is stil, hij schijnt naar bed te zijn’, dit zeggende nam hij het meisje bij den arm en terwijl hij zich tegen den gevel leunde, trok hij haar naar zich toe en scheen zijn vragende blik te smeeken, schoon met den ernst, die over heel zijn wezen lag: blijf een oogenblik. Zij zag even om zich heen.

De paden waren alle verlaten; de schemering merkbaar gegroeid. De golven in 't koren ruischten zwaarder; nog dieper bogen de halmen zich - een breede wolk onderschepte het maanlicht voor eenige minuten. Zwijgend stond ze voor hem; ze zagen elkander aan, oog in oog; in 't hare lag een verwonderd vragen, in 't zijne een kommervolle gedachte. Zijne lippen schenen op het punt die uit te spreken; maar dan was 't als drukte ze hem en klemde zij den mond, die zooeven blijmoedig had geglimlacht. Toen viel zijn oog op de korenaar, die zij gedachteloos in hare hand hield; hij ontnam haar die met eene zoo plotselinge beweging als gold het iets gansch bijzonders; toen er de korrels een voor een uit losmakend telde hij halfluid: trouw, ontrouw, trouw, ontrouw. Zijne spanning scheen aan te groeien, naarmate er nog slechts weinig overbleven; langzamer deed de angst der verwachting hem tellen: trouw, ontrouw, daar kwam het laatste: trouw - neen nog één.... de trekken werden strak; hij blikte het meisje aan, dat verwonderd had toegezien. Nu rukte zij hem de korenaar uit de hand en er het allerlaatste korreltje uit te voorschijn halend, juichte ze: trouw. Werkelijk? vroeg de opgeklaarde blik en weer greep hij haar de korenaar uit de opgeheven hand. Inderdaad zij was leeg. - Gelukkig! zei de beweging, waarmede hij ze wegwierp. Nu kon zij gaan: hij had niets meer te vragen. De drukking was weggenomen. ‘Trouw,’ zei hij, de hand aan de klink der deur slaande, maar bewoog die niet. Hij oogde haar na - haar woning lag op eenigen afstand van de zijne.

Schaduwen speelden in het vertrek. - De zware slag van een hangklok, maakte de stilte, die er heerschte, voelbaarder. Nu en dan knapte het in 't vuur of zakte daar iets ineen. De jonge man ging naar de tafel, legde een zak met geld terneer, die hij te voorschijn haalde; trok zijn kiel uit, hing die achter een oude kast van gesneden hout, nam uit een der hoeken een koperen lamp, die hij ontstak en blikte toen aandachtiger rond. Nog waren het schaduwen, want de onbeschutte pit walmde in rossen gloed. De omtrekken van eenige stoelen een paar kasten werden zichtbaar; daarnaast eene bedstee met open gordijnen. Ik dacht, dat hij slapen zou, mompelde hij zacht. Op de tafel stond brood en boter, in de asch een keteltje koffie en een pot met aardappelen. Eenige oogenblikken was het stil; Janus deed zijn avondmaal; hij at met graagte. Niets trad zijn honger langer in den weg. Trouw was het besluit geweest; de gedachfe wilde niet wijken en de stilte voedde haar. 't Was hem wèl haar de vraag niet te hebben gedaan. Hoe had het zijne rust ook een oogenblik kunnen storen? Immer opgewekter, immer lichter gestemd at hij door. Terwijl hij den eenen aardappel na den ander deed verdwijnen, speelden hem velerlei dingen door 't hoofd. Daar stond ze voor zijne verbeelding, Dore van zooeven; de frischheid van haar Zondagsche dracht verhoogde de lieftalligheid van haar wezen. Hij zag haar zoo gaarne: het licht bonte voorschoot met zijne vele vouwtjes over het groene kleed; de grijze doek met zijn lichtroode takjes stond haar zoo wel. Maar terwijl zijne gedachten haar dus betrachtten, bleef zijne aandacht rusten op het voorhoofd. Dat zestal kleine krulletjes, opzettelijk aangebracht, die van onder den rand der muts uitkwamen, wat deden zij er. Ze hinderden hem, die krulletjes, hoe mooi hun blond ook zijn mocht en hoe aardig ze op het rozig vel afstaken. Zij hinderden hem, ja nu zelfs nog, tot zijn blik er door verduisterde onder het saamgetrokken voorhoofd - het was wel eene nietige omstandigheid op zich zelf; maar toch.... daar lag schier heel de reden zijner bedruktheid van dien avond. Hij had er tot nu toe geen acht op gegeven, maar

hedenmorgen; toen hij met zijn oude bonte stadwaarts ging... hij ging zoo vroolijk; want de hemel zag zoo blauw en er was zulk opgewekt leven in zijne landelijke omgeving - heden morgen ging hij in gezelschap - zij waren met hun vieren, allen jonge mannen uit het dorp - Janus was de oudste en ook de ernstigste; hij mocht lachen, ja, opgewekt lachen en aardigheden vertellen, dat de anderen het uitschaterden, luidruchtig was hij nooit. Men vond hem erg verstandig, vaak tot lastig worden toe; want er waren dingen, waarmee hij nooit schertsen liet; dan kon een hem vaak eigen wolk op zijn voorhoofd legeren en die het zagen zwegen, want zij wisten aan welk gevoel die ontsprong.

Van morgen was die wolk bijzonder zwaar geweest en had zelfs eene uitbarsting voorspeld; want de grijze oogen, die zij saamdrukten hadden geflikkerd. Men had over Asche boerinnetjes gesproken; men had heel wat aardigheden opgedischt; men had gelachen, gegierd van 't lachen. Verscheidene namen waren aan de beurt geweest toen kwam ook Dore - Dore met de blonde krulletjes op het voorhoofd en men had nog meer gelachen - hoe zij er die met gebroken pijpenstelen inzette, en hoe zij dan haar kopje voor het spiegeltje draaien bleef, een van hen had het haar afgezien. Dat ze mooi was, daarin waren ze 't eens, en ieder gaf zijn smaak op zijne wijze te kennen. Maar dat ze even behaagziek was, dat getuigden de krulletjes en het rusteloos rondzien, als ze onder 't volk kwam, meende men. ‘Ze denkt ze er allen mee te vangen,’ merkte de jongste aan. ‘Jammer van 't jong,’ zei een ander, die wat ernstiger leek. Men vertelde nog meer; men vertelde zelfs zooveel, dat Janus het zich aantrok, dat hij in drift was opgestoven. Toen had men gezwegen; maar hem had het den ganschen dag ontzettend bezwaard. Hij had altijd gemeend, dat die oogen, zooals er in het dorp geen tweede paar waren, slechts hem zochten, waar zij ook onder de menschen trad - hij giste niet dat zij naar bewondering omzagen, en nu hij 't wist, vond hij die beide uitingen van haar gemoedsleven zoo uiteenwijkend, dat hij ze niet vereenigen kon. Zijn gedachtengang bracht hem tot den avond; en weer zag zij hem met die eenigszins verlegen stille blijmoedigheid aan, die hem zoo lief in haar was. Neen, neen, die krullen hadden niets te beduiden; en het gebruikte voor zijn avondmaal weggeruimd hebbende, telde hij het meegebrachte geld nog eens over. Honderd vijftig gulden; daar kon een varken af en een ‘jong beestje’ opgezet; dan bleef er nog een ruime som over, en de illusies waren vele in dat jonge hoofd - welke jeugd had er niet vele? - en hoe nauw stonden ze in verband met die ééne, welke al de andere beheerschte? Dat stuk

land voor zijne woning, van een paar bunders, was zijn eigendom niet, al had hij het oogenblik sinds lang te gemoet gezien, dat hij 't zoo noemen kon - maar 't kwam al dichter en dichter, en wis als hij zijn bruiloft zou vieren.... Een verhelderde trek, waarin vergenoegdheid, hoop, ja gansch een droomenwereld lachte, vloog over zijn gelaat. De hangklok sloeg tien; het vuur was uitgebrand, de laatste gloeiende asch zakte ineen. Hij had zijn dagtaak volbracht; vermoeienis en zorg waren er in gemengd geweest en nochtans het uur der rust kwam hem heden te vroeg. Hij voelde zich zonderling opgewekt. Om er den grendel voor te schuiven, was hij naar de deur getreden; doch iets anders dreef hem de houten klink op te heffen. Wat dat was? Hij gaf er zich geen rekenschap van, maar hij trad naar buiten, 't was daar alles volkomen in rust. Toch leunde hij zich tegen den gevel en zag om zich heen. Er was niets meer van de kalmte des vooravonds. De hemel was nog blauw hier en daar, maar zware wolken zeer verschillend van kleur en vorm, dreven met eenige kracht voorwaarts. De maan was op het oogenblik zichtbaar; dat ze in haar grootste volheid van licht schijnen moest, bleek uit de omtrekken, die ze teekende - wel vloeiden ze ineen, zooals men dat ziet bij het eerste schemeren van 't morgenlicht; maar toch de boomen van den steenweg werd men ter rechter gewaar; ter linker, waar de grens der omliggende wouden verder week, schenen de lijnen telkens weg te vloeien, als het oog ze wilde grijpen. In het graan schenen zich duizend gestalten te bewegen; het golfde daar immer dichter en dieper; men zag slechts schaduwen en zoowel het oog als het oor vermoeide de eentonigheid der beweging. Janus hinderde het niet; hij hoorde en zag, maar er was geen opzet in dat luisteren en geen doel in dat staren. Hij zag altijd dezelfde gestalte, hetzelfde gelaat en dezelfde uitdrukking in de oogen, die hem gerust moest stellen. Nu en dan wanneer het ruischen om hem zich versterkte, vloeiden zijne gedachten over in de werkelijkheid en vloden in het onbepaalde, als het eentonig geluid, dat ze opnam en verdeelde en waarop de geest zoo gaarne blijft drijven, als hij er eens door gevangen is. De klok binnen sloeg opnieuw. Daar brandde uiterst flauw de geel-rosse vlam der koperen lamp - en riep hem. Hij richtte zich op uit zijne houding van gedachten. Het maanlicht brak door en waar het met het schijnsel daar binnen ineenvloeide, was het effect merkwaardig. Janus merkte het niet op - hij zag plotseling de leege half vernielde korenaar aan zijne voeten in 't zand. Hij raapte ze op en ging binnen. Het geluid van een grendel, die verschoven wordt, werd toen gehoord en daarna was alles één onafgebroken, doodelijk eentonig ruischen en zuchten; toen waakte nog slechts de eeuwig onvermoeide natuur - en zond haar slaap over die hutten, over de eenvoudigste harer meest bevoorrechte schepselen. Het scheen als wilde haar eentonig gezang hen in rust wiegen, om ze bij 't ontwaken met vriendelijk gelaat te begroeten, als eene moeder die haar kind wekt. Er bestaat zulk eene toenadering tusschen den mensch in zijn landelijken eenvoud en de natuur, dat men vaak zeggen zou: twee spelende kinderen.

Het was middag; twaalf slagen, helder klinkend als metaal daalden uit den fijnen spitsen toren van het kerkje. De hemel was onrustig; de wind was niet meer gaan liggen na den zooeven geschetsten avond; de lucht niet wolkeloos meer geweest, maar het blauw toch immer zichtbaar; de zon voortdurend stralend; slechts niet met die hitte, welke de tijd van 't jaar wachten liet. Waar men trad, men voelde leven; het landelijke leven der drukste bedrijvigheid. Twaalf slagen waren gehoord; alles werd stil, ieder keerde naar zijne woning. ‘Wâ zegde er van Dore, zou den baas te vreje zijn?’ Hij trachtte haar deemoedig in 't gelaat te zien, dat zich toevallig van

hem afwendde. 't Was wel een zonderling, die gekke Herman; hij, die voor geen sterveling in 't dorp vreesde, omdat hij het zich niet zoo helder bewust was daartoe geen reden te hebben, hij kon het met zulk een deemoed afwachten of Dore hem een woord zou toevoegen; slechts eenige seconden op dat mooie gezichtje te staren, was hem dat geduld meer dan waard - en daarin was hij zich niets verkeerds bewust, want hij wist immers, dat zij verloofd was; maar hij had ze immer gezocht tusschen de donkere des levens, de indrukken van liefelijkheid en genot - ze waren immers in zoo menigte te vinden, indien men ze maar zoeken wilde en dat velen zich ongelukkig gevoelden, hij meende het was hun eigen schuld.

Er was in gansch den omtrek wel niemand, die zoo van den hak op den tak leefde als hij en voor wien op den dag des voorspoeds de vrees voor het gebrek van die komen zou, zoo drukken moest. Die Augustusmaand was een drukke tijd voor Herman; men had hem noodig om beurte op het veld, om beurte bij den dorschvlegel en den wanmolen. Waar hij was, wist men den dag vroolijk door te brengen; daarom ook was hij dubbel geld waard, placht zijn woord te zijn; en werkelijk voor hem scheen het leven één glimlach, in zijn oog schenen zich nooit dan zonnige tinten te hebben afgespiegeld.

‘Wat zegde er van, Dore, zou de baas te vreje zijn,’ herhaalde hij weer. Zij had een laatste wisch om een saamgebonden schoof bevestigd; toen richtte zij zich op, en zag met vluchtig oog rond; beiden wischten zich het zweet van 't voorhoofd; zij met de punt van haar voorschoot, hij met den blauwen zakdoek; daarop plaatste hij de handen in de zijde, schoof zijn hoed wat achterwaarts en blikte omhoog. Daar zweefde het vreemdsoortigste wolkenspel dat men men zich denken kan, van het doorzichtigste wit tot het donkerste grauw.

Herman hield er van in de lucht te staren; hij deed het vaak; er was iets in die onbegrensde ruimte, dat als een echo was van zijn binnenste, de inhoud van twee woorden: licht en lucht. - Daar vloog een vogel op en de wolk, die juist de zon voorbijschoof, gaf Herman gelegenheid hem met de oogen te volgen. ‘Zie eens, Dore, een patrijs,’ en hij maakte een beweging van een die aanlegt, ‘ik durf er mijn hoofd om verwedden, dat er hier een heele klucht verborgen is; rik tik tik, daar vliegt er weer een, hemel, hemel, wel heb ik soms van die mooie beestjes geschoten, toen ik nog haggeklopper was.’ Zooals wij zeiden, Dore had niet veel op met dien Herman; als hij niet overdreven was, sprak ze vrien-

delijk tot hem, maar toch kort en dikwijls hoog.

Gisteravond, toen ze een van zijn vragen onbeantwoord had gelaten, had ook hij een weinig kortaf gezegd: ‘luister eens, Dore, als gij niet zoo'n drommelsche mooie meid waart, dankte ik er voor hier nog langer te werken,’ en zij mocht geantwoord hebben: ‘zie dan mer de ge elders kumt,’ sinds gisteren was hare minachting voor gekke Herman aanmerkelijk gekort. Hij had haar immers gezegd, dat ze mooi was, onder welken vorm en van welke lippen ze 't dan ook gehoord had, hare ijdelheid was er uiterst gevoelig voor geweest. Daarom zag ze dan nu ook stellig met een soort van belangstelling den vogel na, en vroeg zij nog daarenboven ‘polsdrager is de evel ze veul as streuper?’ Zij kon niet nalaten met een weinig minachting op hem neer te zien, toen ze van streuper sprak; het leek haar een baantje zoo wel bij zijn persoonlijkheid stemmende. De glimlach, op zijn gelaat verschenen, dook op 't onverwachts onder.

‘Een streuper Dore, zie ik er dan als een streuper uit?’ De een weinig neerslachtige toon der vraag, deed haar verwonderd opzien. ‘Alsof ik zò trek zeggen kon hoe die er wel uitziet,’ zei ze, even de schouders ophalende, en de aandachtige blik waarmee ze hem daarna opnam, scheen er achter te willen voegen: ‘mij dunkt wel, de ge er iets van hebt.’ Hij begreep haar, en beet zich met geweld op de onderlip, 't was dieper gegaan dan ze denken kon. Zwijgend had hij zich afgewend bij 't naar huis gaan; zwijgend ook was hij teruggekeerd, en had dien ganschen middag weinig gesproken en niet gelachen. Dat scheen Dore te bevallen, want toen het vier uur had geslagen op den toren, en zij zich op een der saamgebonden bossen had neergezet om haar brood en koffie te gebruiken, vroeg ze met haar innemendste vriendelijkheid: ‘zè k' oe mer 'n schuttelke inschenken?’ Hij gebruikte nog even zijn pikhaak om het laatste bundeltje op zij te leggen en als zij hem daarop glimlachend het kommetje over reikte, kwam ook weer zijn oude gemoedelijkheid terug, want een gemoed als 't zijne kon niet lang in grieve leven. Hij werd de oude dolleman weer, toen ook de andere maaiers van rondom zich bij hem voegden om te ‘schoften.’ Toen zij weg waren en hij zijn endje pijp nog eens vulde en zijn hoed nog eens achterwaarts schoof, beschouwde hij Dore eenige seconden als met opzet en zei toen: ge hebt toch bijzonder veel van mijne oude Johanna.

‘Oude Johanna, wie was dat?’ vroeg ze nieuwsgierig; ‘nu oud was ze niet, twintig toen ze stierf, maar 't is al lang geleden, ze ligt er onder als zoovelen, die ik in mijn tijd heb gediend; 't was erg jammer, dat 'et zoo gauw moest zijn; ik hebt nooit meer iets zoo mooi en zoo goed ontmoet.’

Hij kon niet nalaten even peinzend naar den grond te staren; het was een blik zooals men op graven pleegt te slaan, wanneer de uitroep ons naar de lippen dringt: God, hoe is 't mogelijk? Hij was eene zeldzaamheid in de oogen van Herman; ook duurde hij slechts eene enkele seconde, want Dore vroeg weer, zij vroeg zooveel, en hij vertelde haar nog veel meer dan ze vroeg; want die ongewone belangstelling was hem te merkwaardig dan dat hij 't niet zou gedaan hebben. Hij werd wonderlijk, wel spraakzaam, toen zijn ruwe taal haar een schetsje leverde, waardig genoeg hier herhaald te worden, duldde 't de omvang van het verhaaltje. Ze is opmerkelijk genoeg, die plotseling veranderde houding van Dore - zij vernam ook dingen, waarvan ze nooit had gehoord, waaraan ze nooit had gedacht. Herman begreep niet wel, toen hij meende te weten, waaraan hij dat bijzonder vriendelijk knikje dien avond te danken had.

Niets was althans voor 't uiterlijk veranderd in de kleine woning waarvan wij spraken in 't begin van ons verhaal. Slechts was men er ter eene zijde gegroeid en ontwikkeld, ter andere verouderd. Vooral het voorkomen van den vader was merkelijk veranderd. Het was nog dezelfde blik vol bewondering uit het oog der moeder, als die op het driejarig kind had neergezien, het ontbloote armpje steunend aan den hals van dien ruigharigen hond; het was nog dezelfde uitdrukking van liefdevolle goedheid, die het meisje begroette van het gelaat des vaders, maar toch de glimlach vloeide nu weg in een mat, vaal bleek, als was hij zich bewust, niet meer op dat gelaat te behooren - de oogen zagen dof en star als vermoeide hun elke opzettelijke beweging. Vermoeidheid, ziekelijke vermoeidheid drukte die eens zoo veerkrachtige gestalte ineen, en leende het gansche wezen, die sprekende uitdrukking van levensmoeheid. Het woord mocht sterk heeten, doch er was zoo weinig hoop, waarop de gebroken krachten konden steunen; het had te lang geduurd en schier elken morgen weerkaatste de zon flauwer haar stralen in het oog, dat slechts scheen te wachten om zich voor goed te sluiten. Er werd weinig gesproken gedurende het avondeten; ieder had zijne gedachten voor zich.

Het was een klein optrekje. Op een kastje, 't eenige meubel naast een tweetal stoelen, stond een Mariabeeldje van hout. Dank de vierkante glazen stolp, was het kleed van wit satijn met de gouden sterretjes van eene frischheid, die hier mocht verwonderen. Het kleine licht daarnevens had geen vereering tot doel. Daar bij het raam ontkleedde zich langzaam, uiterst langzaam een meisje. De gedachten wilden niet wijken, door dien Herman achter dat frissche voorhoofd gewekt. Zij herhaalden vele zijner woorden, terwijl ze haar halsdoek afdoende, naar het spiegeltje greep, dat zij met zich genomen had. Inderdaad, het beeld, waaraan haar oog als geboeid hing, was het volkomen waard. Zij had zich het stof van 't gelaat gewasschen en het korte haar in orde geschikt - de frischheid van haar wezen had niets hards of ruws - haar kleur was niet te sterk om onaangenaam bij de blankheid van den hals af te steken - 't vloeide alles zoo wel, zoo onmerkbaar ineen; 't was één indruk van zooveel liefelijks, dat wij haar de opgetogen glans der oogen, welke dien nog verhoogde, kunnen vergeven. - Het sloeg elf op de klok beneden. Haastig blies ze 't licht uit en plaatste zich toen een oogenblik voor 't raam. Hoog was het niet, maar daar het aan 't dak reikte liet het haar een eindweegs over de velden heenzien. Zij zag Hermans woning, haar oog bleef er op rusten, daar verder lag die van Janus.

Vreemde, zich kruisende, zich bestrijdende gewaarwordingen bood het gezicht van die beide gevels haar - 't werd haast zoo onrustig in haar als daar boven in die lucht, waar zware wolken dreven en lichtstrepen van verschillende tint zich afwisselden. Zij beluisterde het ritselen der wingerdbladen tegen het raam, en 't was of het haar nieuwe, maar beangstigende dingen vertelde. - Ze zag op; ze hoorde haar vader daar beneden hoesten, zwaar, lang, akelig lang. Ze legde zich de hand op 't hart - zeer langzaam stond ze op; haar eigen gedachtenwereld vol ijdele schimmen beangstigde haar. De maan, die door een wolk brak, viel juist in 't raam en bescheen een gelaat gloeiende van opwindende, verontrustende gewaarwordingen en oogen, die slapeloos in haar helderen schijn blikten.

De stilte van den Zondag lag over 't dorp. Er was iets liefelijks in dat zwijgen; en de blik, die er bij verwijlde of er zich in verloor, moest onwillekeurig de uitdrukking van kalm stemmende gewaarwordingen krijgen, want het ademde alles stilte en gebed, en een der vormen van het eenvoudige en toch zoo volmaakte geluk van den landman, ziet gij voor u. Dat kerkgelui, zich over den stillen omtrek verspreidend, het is melodie voor zijn oor. Hij heeft ze lief die tonen van den Zondag, de ware feestdagen van zijn bestaan. Het gebed, daar in dat kleine nette kerkje, is hem ontspanning, een geluk, waarvoor hij van niets ter wereld afstand zou doen en, zilverwit en gebogen, nog sukkelt hij er heen, want dáár den blik op het altaar gericht en terwijl de stem van den priester zijn oor bereikt, heeft het glijden der rozenkranskoralen door zijne vingers te meer bekoorlijkheid en voelt hij de woorden van 't gebed met te meer vroomheid op zijne lippen.

Op het kleine kerkplein staat het vol; hier zijn er altijd onder de mannen, die het begin der mis afwachten, hun pijp uitrooken en zich den tijd met rondzien en praten verdrijven.

Luid ruischt het in de populieren om den toren gegroept, en die opziet ontwaart nog altijd een vreemd mengsel van dreiging en opklaring daarboven. En terwijl het gelui voortduurde, traden vrouwen hier in groepjes, daar alleen het plein over in vrome houding, het kerkboek tegen de borst gedrukt. Daar stond er een onder die blauwgekielde, rookende, pratende boeren - hij leunde tegen het hek, dat het plein omsloot, één die niet sprak en niet rookte. Met onverschilligheid zag hij de vrouwengestalten achtereenvolgens de een na de andere in dat kerkportaal verdwijnen. Daar was menig aardig gezichtje, dat even ter sluiks naar hem opblikte, want men noemde hem ‘een knappe manskèrrel.’ Al was doorgaans die blik wat somber en afgedwaald, er was iets in dien oogopslag, dat kon innemen, tot betooverends toe kon innemen. Men ging dan door, altijd door; langs de uiteenloopende landpaden; men volgde elkander immer op en ondertusschen hield het gelui van de kerkklok aan en het ruischen in de populieren scheen de plechtigheid te voelen, die rondom heerschte; het was als zongen zij mede het lied van vrede en gebed. Nog altijd stond die jonkman daar en zag met dwalend oog om zich heen. Hij hoorde 't ruischen in de toppen dier boomen en hij dacht aan dien avond - dien avond toen hij soortgelijke stemmen hoorde in 't graan; toen hij daar alleen stond tegen den lagen, witten gevel en zich bukte om een vertrapte korenaar op te rapen uit het zand. Zij fluisterden hem toen van trouw en ontrouw, en toen lieten ze hem het gelooven en met het gelooven den vrede. Deden ze het nu nog op het kerkplein? De afgunst laat zijn vrede zoo licht verstoren.

Men had hem nu ingefluisterd, dat hij mocht toezien, en de waarschuwing, door geen verklaring vervolledigd, was bijtend gif geweest, te meer misschien, daar het al te veel van een onbepaalde zinspeling had. Daar kwam ze 't plein op, en zijn blik kreeg uitdrukking, verscherpte zich tot vorschend wordens toe. Zij was niet alleen. Naast haar ging een ziekelijk hoestend man, en menige blik, die op zijn gelaat rusten bleef, werd meelijdend en ernstig; want reeds had de dood er in duidelijke letters zijn naam op geschreven. Neen, zij zag niet rond met ijdele blikken, die bewondering vroegen; veeleer blikte ze naar den grond, als schaamde ze zich hare eigene bekoorlijke verschijning - uit het neergeslagen oog kan zooveel ijdele zelfvoldoening spreken, als het zich bewust is van de aandacht die er op rust - op het gevoel van Janus had het de uitwerking van een plotselinge lichtstraal, die ons bij wijfelachtig donker het doel van ons zoeken openbaart, dat tevens een uitkomst is - en een glimp van dat licht weerspiegelde zijn gelaat als zij hem rakelings voorbijging en toen als bij toeval naar hem opzag en kleurde, en die licht teere gloed haar het donzige vel vervend, was hem lief; want hij vertolkte het eenige, wat hij van haar weten wilde, en in dat ééne lag voor hem alles.

't Was middag; de kerkdiensten waren afgeloopen. 't Was daar buiten altijd stil; want dit uur vierde zijne rust bij het bier en de kaarten. Toch zag men nu en dan eene enkele gestalte zich over de landpaden bewegen. Slechts om het middelpunt - kerk en kerkhof - groepte het zich bij wijlen. Hier stonden poort en deuren den ganschen dag open en wie de laatste binnenblikte, hij zag in dat zwarte mengsel van schaduwen, verzwaard door de tintelingen van het kleine godslicht, menige gestalte zich bewegen en wie voor de eerste stand hield, hij was zeker meer dan ééne gebogene te kunnen aanschouwen in het gras voor een grafheuvel of aan den voet van het kruis op eene kleine verhevenheid, dat zijne omgeving scheen te beheerschen met zijn aanblik van ernst en plechtigheid.

Hier vooral merkte men onophoudelijk beweging: er is iets treffend-liefelijks in het bezoeken hunner dooden van deze dorpers op den dag der ontspanning. Voorwaar de ruste van den arbeid met de levenden kan niet schooner genoten worden dan in het onderhoud met wie hen verlieten. Zij voelen er zich zoo gansch en al thuis op dit uur onder die zwevende stilte, zoo geheel en al verscheiden van die daar buiten, waar de rust van het vermoeide leven zijn nieuwe krachten gaart, terwijl hier die wonderbare kalmte den geest tot zachten, teederen ernst stemt, die kalmte, waarin zich het eeuwige, het onverstoorbare zoo diep-doordringend voelen laat. Hier, over dit kleine

vierkant peinzen de oogen dan zoo gaarne, aan wie anders niet veel tijd tot staren rest; dit vierkant, met zijn tweetal zich kruisende paden, met zijn grafheuvels van zand, hier reeds met gras begroeid, daar blinkend wit, nog met de kruisen zichtbaar, vóór eenige dagen er ingedrukt. En daaronder zijn er met levende bloemen, en weer kleine, uiterst kleine, met gemaakte takjes van kleurige strookjes papier doorvlochten; 't zijn zulke, waar men niet bij verwijlen kan, zonder door weemoedvol-ernstige gedachten te worden meegevoerd; want daar slaapt de ontluikende en ontloken jeugd, hier de teedere kindsheid, die het leven slechts in zich voelde om het weer terug te geven. 't Is bij deze graven vooral, dat het gelooven, het onwrikbaar gelooven alleen, jammer kan smoren in het hart, den twijfel verstikken in den geest. Verwelkte bloemen, eer nog de tijd ze ontbladerde, verstikte spruiten, voor nog de lente kwam om ze bloeikracht te geven.... aan welk een vloed van gewaarwordingen geven ze 't aanzijn! Er bestaan omstandigheden, waarin de gaaf des berustens een ontzaglijke weldaad is; ze mag het heeten bij groeven als deze.

Doch wij zouden in bespiegeling vervallen.

In een der hoeken van 't kerkhof had een jong mensch gestaan bij een schier onzichtbaar geworden graf; op het houten kruis van vrij ruwe bewerking, stonden de letters nochtans zeer duidelijk: ZIJ RUSTE IN VREDE. Hij las die letters; hij las ze zoo langzaam als woog hij hun inhoud; en Janus riep haar zich voor den geest, zijne moeder, toen ze *niet* rustte, toen ze het toonbeeld was van huiselijke bedrijvigheid; toen ze wel vrede rondom zich spreidde, vrede, stralend van het innemend zachte gelaat, dat hem denken deed.... onmerkbaar was de overgang dier gedachte - vreemd, ze zweefden zoo vaak voor zijn verbeelding ineen, de gestalten dier twee vrouwelijke wezens - misschien wijl het de eenige waren, die hem ooit hadden aangetrokken; want naarmate de vrouwen over 't algemeen hem onverschillig waren, zoo voelde hij deze twee zoo innig met zijn leven verbonden, dat hun wezen er de ziel van scheen uit te maken. Hij herdacht haar vaak de bedrijvige, de eenvoudige, de liefderijke, - en haar geest meende zijn liefde, zijn wenschen, zijn denken in één woord, dat zich de vrouw niet anders kon of wilde voorstellen, ook in dit meisje te zien. De deugdelijke, bedrijvige, liefdevolle huisvrouw... het geluk van zijn verleden ging zich aanvullen in zijn toekomst.

Die gedachte aan het tegenwoordige maakte hem los van de herinnering en langzaam - daar ze nog ineenvloeiden, trad hij 't hek uit. Hij wandelde de graanakkers langs, waarin nu reeds groote leegten waren ontstaan, en dacht aan den zijne die daar nog altijd ongeschonden lag. Verschillende bezigheden hadden hem tot nu toe belet er de zeis in te slaan, en dan, die hem met binden moest helpen, zij zelve... Daar kwam ze en de rustige glans van opgewektheid, over haar wezen verspreid, verhelderde zich nog meer, als zij hem zag. Ze was weer niet alleen; de hand van den kranke leunde op haar schouder - het stond haar zóó wel, die langzame tred in die schragende houding, meende hij - en die uitdrukking van ernst op haar wezen, zij voegde er zoo goed bij.

‘Zijt ge er ook eens naar wezen kijken?’ vroeg hij met den blijmoedigsten toon, die zijn stem kon aannemen. - ‘Dat gaat nog zoo even, Janus, maar 't zal wel 't laatste jaar zijn.’

‘Wà zod, 't ander jaar slidder er zèlf de zig wir in.’

Dore zag hem aan met een blik, aarzelend tusschen angst en dankbare hoop; kommervol had ze op den vader geblikt. En terwijl hij dien ouden man met eene

lieftalligheid en teederheid, die zijn ernst bekoorlijkheid bijzette, levensmoed insprak, wilde zijn oog zich niet van haar afwenden, die hem thans haast liever scheen dan ooit te voren; want geheel en al eenvoud, goedheid en liefde scheen zij hem in dit oogenblik, en 't moest hem van de lippen: hoe kunt gij met zulk een kind naast u aan sterven denken? Hij mocht het wel, dat ze kleurde bij dien lof, want het kwam uit zijn mond, en daarenboven, er waren dingen, waarop hij 't zien mocht, dat ze ijdel ging. Met hun drieën wandelden ze op - en terwijl de jonge man die wegzinkende gestalte beschouwde, dien moeitevollen gang bespiedde, dacht hij gansch andere dingen dan hij gesproken had. Een volgend jaar! hij wist dat alles zou veranderd zijn, dat hij den steun van haar arm niet meer zou behoeven, dat een ander.... hij had kunnen weenen en glimlachen te gelijk en den langen blik, die hij daarna op het meisje wierp, dat voor hem uitging, drukte een vreemd mengsel uit van deernis, welgevallen en hoop. Zij hadden nu het huisje met den wit bepleisterden gevel bereikt.

'Komt ge binnen?' vroeg Janus en ze deden het. Dat intreden wekte een grijsaard, die zoo wat op zijn Zondagsnamiddags achter een der kasten zat te dommelen. 't Was iemand, van wie 't het allereerst in 't oog viel, dat gezonde, vroolijke kracht zijn leven en wezen stempelde. Zijn gelaat had dat zeker soort van ronde volheid, waarop de gulle lach zoo gaarne vertoeft. Men groette elkander en de glimlach, waarmee het welkom werd gesproken, was niet vrij van ijdelheid: dat mooie kind met die heerlijke oogen, die op zoo'n bijzondere wijze op zijn zoon konden rusten, hij mocht haar zien in zijn woning. Hij liet zoo gaarne zijn blik over dat tweetal gaan; hij voelde, hoe ze elkander waard waren, en in dat denkbeeld wist zijn vaderlijke eigenliefde zich gestreeld.

Er zou weelde in dit vertrek zijn geweest op dit oogenblik, had niet de kerkhoflucht, welke niet drukt op graven, maar wel in de woningen der levenden er den zuiveren dampkring besmet.

(*Slot volgt.*)

Een bezoek aan het Tenggergebergte.
(*Vervolg en slot van bladz.* 234.)

Diep beneden ons in het dal, zien we de rijkste plantengroei, die men zich kan denken. Een oogenblik, als we tusschen de hooge wanden van den uitgegraven weg doorrijden, zien we slechts de tegen

de kanten groeiende struikjes, om dan weer plotseling het lachende dal voor ons te zien, met zijn bekoorlijke afwisseling van boomen en varens en witgepleisterde huisjes of atappenwoningen, waaruit een blauwe rookwolk recht in de lucht opstijgt, en te midden daarvan het riviertje, dat als een heldere witte straal uit een dichte boomengroep of een opeenstapeling van woeste rotsblokken te voorschijn schiet, na een stouten sprong haar bedding weer opzoekt en zich voortspoedt tusschen boomvarens, bamboebosschen en slingerplanten over de grijs geworden lava, door den Tengger, voor eeuwen en eeuwen uitgebraakt. Tweemaal moeten we over het stroompje heentrekken, dat ziedend en schuimend en bruischend, vol jeugdig vuur voortholt naar de vlakte, om dáar, vermoeid en afgemat van zijn snellen loop, een droevig einde te vinden in de poelen en moerassen van het ongezonde strand van Java.

In deze schoone, wilde natuur komen we van tijd tot tijd een Tengerees te paard of enkele vrouwen tegen, die afdalen naar de vlakte om er de vruchten en groenten te verkoopen, die ze op hun bergen teelden.

Als we voorbijkomen, stijgen de ruiters eerbiedig van hun paarden en voeren die aan den teugel, naar den rand van het pad, waar de luitjes neerhurken en ons den ‘Sembah’ (groet) brengen.

Het is een goed, eenvoudig volkje, zonder de vele gebreken der Javanen, maar ze overtreffen deze verre in leelijkheid. Nu en dan wordt het pad zoo steil, dat men er bamboetrappen in heeft moeten maken, om de paarden voor uitglijden te behoeden. Eindelijk, na een onvergetelijken rit van vier uren, zien we de eerste huizen van Ngadisari; een der 58 dessas (gehuchten), die over het gebergte verspreid liggen, en waarin de 6 à 7000 Tenggereezen wonen. De voornaamste dezer dessas zijn: Tosari, Wonosari, Wonodadi en Ngadisari. De bevolking, die den Budhistischen godsdienst belijdt, beweert in rechte lijn af te stammen van een kroonprins van Modjopait, die zich in de bergen onttrok aan de vervolgingen van Raden Patok.

Het zijn ijverige landbouwers, en ze voorzien de groote plaatsen aan den voet van den Tengger, van kool, uien, en allerlei ingevoerde Europeesche groenten, die hier goed gedijen.

Het meest echter verbouwen ze Turksche tarwe of djagoeng, dat in hoog op stelten staande doodkist vormige magazijntjes wordt bewaard. Veelal ziet men een groot aantal van die bergplaatsen bij de huizen staan. Deze zijn allen laag en geheel dicht gestopt tegen de koude. Alleen aan de zijde die afgekeerd is van den vulkaan is een opening. Licht en lucht is geen vereischte, de woning dient alleen als beschutting tegen nachtelijke koude. Overdag is alles op het veld, in de zon, bezig. Wij rijden drie afzonderlijke, met hutten bezette plateaux over en houden dan halt voor de passanggrahan, waar de mandoer ons wacht met slappe koffie en in de asch geroosterde aardappelen.

Na het nuttigen dezer lekkernijen en een oogenblikje rust, stijgen we weer op, om nog vóor den middag de Zandzee en den Bromo te zien, daar men dan het schoonste gezicht er op heeft. De koelie, die bijna gelijk met ons is gearriveerd, wordt verlost van het kleinste mandje, waarin onze lunch en de borrelflesch, die we zelf meenemen.

Door een hollen weg, hier en daar afgezet met dwergboomen en lage heesters, rijden we naar den rand van den bergwand, die de Zandzee begrenst en de verschillende kraters en toppen binnen haar enceinte sluit.

De Tengger, of het Tenggergebergte was eertijds, voor duizenden jaren misschien, een der natuurlijke aardopeningen, waardoor de overtollige gassen in het inwendige van onze planeet een uitweg vonden naar de ruimte.

Deze oude krater, die meer dan een zeemijl - ruim 7400 M. - breed is en een ruitvormige gedaante heeft, wordt omgeven door een, overal bijna loodrechten wal, die zich 600 voet boven de Zandzee, den bodem van den vulkaan, verheft en zacht glooiend naar de 7000 voet lager gelegen strandvlakte afloopt of overgaat in de omringende gebergten. De zijden van den berg zijn overal gegroefd en uitgevreten, door de afvloeiende stroomen lava en modder. Door een dezer beddingen, de kloof van Soekapoera, zijn wij naar boven gereden en van den passanggrahan uit kunnen we een groot deel van het ravijn overzien en bemerken hier en daar het riviertje, de Kali Prau, als een smallen zilveren band tusschen het groen en de kale bazaltrotsen. Over de sinds eeuwen gestolde en versteende lava heeft de krater stroomen grind en zand uitgestort, zooals we in de uitgegraven gedeelten van den door ons gevolgden weg, duidelijk hebben kunnen waarnemen, aan de verschillend gekleurde lagen, die de wanden vormden.

Over den bodem van den oorspronkelijk en vulkaan vertoonde zich in vroeger tijden een scheur, van het Zuid-Westen naar 't Noord-Oosten loopend. Nu is van die scheur niets meer te zien; ze is voor lang gevuld met bazaltblokken en fijn zand. Op den 6400 voet boven den zeespiegel verheven bodem, heeft zich in 't ZW, waar de berg het hevigst schijnt gewerkt te hebben, de eerste schoorsteen gevormd op de verstopte spleet. Deze schoorsteen, ‘de Widodaren,’ die 8000 voet hooge randen heeft, is ook reeds lang uitgewerkt en verstopt geraakt, evenals de volgende, ‘de Segöro-Wedi,’ die tegen zijn N.O. rand aanleunt.

‘In ‘de Widodaren’ is de bodem ook vlak geworden en deze vallei draagt den naam van ‘Kedoewong.’ In de andere draagt de vlakte den naam van den berg, of liever omgekeerd, de berg, dien der vlakte, daar ‘Segoro Wedi’ Zandzee beteekent.

De laatste, de nu werkende schoorsteen, de ‘Bromo’ (Jav. Brama) ontstond aan de N.O. zijde van den vorigen, terwijl de afzonderlijk gelegen ‘Batok’ zijn ontstaan schijnt te danken te hebben, aan een plotselinge uitpuiling van vulkanische stoffen. Waarschijnlijk heeft de ‘Batok’ nooit gewerkt, maar is bij zijn ontstaan terzelfder tijd verstopt geraakt.

Behalve deze vier kegelvormig afgeknotte bergtoppen ligt, om den rand van den ouden krater, een kring van hoogere bergen, als wachters over de eenzame zandvlakte.

De voornaamste zijn: de Boedelemboe, de Gedalo, de Ider-Ider en de Idjoe, terwijl de grillig gevormde

Linggo en de Ringit de kloof van Soekapoera beheerschen.

Na deze algemeene opmerkingen, keeren we terug tot ons verhaal, dat we afgebroken hebben, bij den passanggrahan aan 't begin van den hollen weg, dien we nog een half uurtje zullen moeten volgen, voor we aan het doel van den tocht, de Zandzee zijn. Veel bijzonders levert het pad niet op.

Een paar vrouwen, die terugkeeren van het veld, met de patjol (spade) op den rug, wat kinderen, die hun schapen en geiten van de groene sprietjes en wortels laten grazen, anders niet. Maar hoewel de boomen gereduceerd zijn tot kamerplantgrootte en de plantengroei kariger wordt, alles is toch nog heerlijk groen en de hoeven onzer paarden vertrappen nog frissche bladeren en takjes van in den weg groeiend onkruid. In de verte hooren we reeds het eigenaardig rommelen van de Bromo, we zien evenwel van de bergen in de Zandzee niets, voor we plotseling, bij een wending van den hollen weg, op den uitersten rand van den rotswand staan en de vlakte in haar volle uitgestrektheid onder ons zien met de bergen als eilanden in 't midden.

Den indruk weer te geven, dien men ontvangt bij dezen onverwachten overgang van het frissche leven in den somberen dood, is niet mogelijk.

Ons overvalt een soort beklemming, een schrik, een onbestemde vrees, voor die doodenvlakte, die zich daar, honderden meters beneden ons uitbreidt, die grauwe doodsche eenzaamheid zonder eenig leven, zonder eenige plantengroei, zonder verheffing of dal, zoo akelig koud en dor, de eentonigheid zelve; geen kleur of beweging, geen rustpunt voor het oog en daar midden in die gestorven woestijn, in die kille natuur, den nog meer verlaten lichtgrijzen kegel met zijn gegroefde zijden, waar de vale modder langs druipt, die hij uitspoog.

Een geraamte, waarin een vreemd leven een plaats heeft gezocht, een verweerd skelet, waar binnen het kookt en bruist en hamert, en waaruit een zware stoomwolk opstijgt, als getuige van de krachten, die er inwendig werken. Een beeld des doods naast den jeugdigen frisschen Batok, die zijn, tot onder toe begroeide kruin uit de doodenzee verheft en hoog boven zijn gestorven broeder heenblikt. Achter dezen voorgrond, den Segoro-Wedi, den Widodaren; donkergroen en diepblauw wegstervend in 't verschiet en samensmeltend met den blauwenden rand van de zee zelve. Want het is een zee, al is ze niet gevuld met water. Het uiterst fijne poeder wordt met elke windvlaag opgejaagd, door de zonnestralen opgezogen; en in de meest grillig gevormde golven en spiralen en zandhoozen trekt het over de vlakte heen, om verderop een oogenblik rust te vinden en dan weer door een zuchtje, een tocht, te worden voortgedreven naar een andere plek.

Steeds is de oppervlakte bewegelijk, deinend of golvend, woest stuivend of langzaam voortgaande, voor de zachte bries der dwarrelwinden en luchtstroomen, die langs de hooge wachters op den rand, de kom binnentrekken, met de wolkennevels, door den wind tegen de zijden van den berg samengejaagd.

Maar die beweging zien we niet dadelijk, bij den eersten overweldigenden indruk; eerst later, als we eenigen tijd in stomme verbazing hebben gestaard op dit reuzenwerk der eeuwen, ontdekken we er de schoonheden langzamerhand van en voelen we ontzag voor de krachten, die dit hebben gewrocht. We verlangen het van nabij te zien, zelf leven te gaan brengen in die dorre woestenij, en met koortsige haast dalen we af langs het in de rotsen uitgegraven bergpad. De paarden voeren we aan den teugel mee, omdat de weg te steil is, maar als we beneden aankomen aan den oorsprong van een met groote steenen afgezet pad, dat naar den Bromo voert, nemen

wij heeren, de zadels af om op den blooten rug van het paard zoo aanstonds in vollen ren over het stuifzand te vliegen. De beide gidsen, die hun paarden er reeds voorlang op gedresseerd hebben, zullen naast Anna rijden om haar telganger in bedwang te houden, want de beesten snuiven en stampen met de hoeven, alsof ze gek zijn geworden, nu ze, na den moeielijken rit over de bergruggen, eindelijk een vlak en open terrein voor zich zien.

Zonder sporen noodig te hebben, met lossen teugel, waar ze toch niet naar zouden luisteren, dragen ze ons in dolle vaart heen; als gevleugeld gaat het voort, voort over het stof, hun hoeven raken den grond bijna niet, en gehuld in een grijze wolk, ijlen ze met ons voort, voort over de vlakte snuivend van genot, hinnekend van weelde. We laten ze maar uitrazen, gevaar is er niet, de stijgbeugels liggen ver achter ons en kunnen onze voeten niet meer vaststrikken.

Ze zijn beide op hol, maar er is ruimte genoeg; vóor ze zoover door het mulle zand heengevlogen zijn, dat er gevaar ontstaat door steenen en bazaltblokken, zullen ze al lang vermoeid zijn, en mochten ze het soms te lang uithouden, dan moeten we er ons maar laten afvallen, hebben de gidsen gezegd. Pijn zou 't niet doen in de veerkrachtige laag van fijn poeder.

Maar ze beginnen van zelf hun vaart al in te houden; overstrooid met vlokken schuim, geel door het stof, den fieren nek gebogen met dikgezwollen aderen en trillend op de slanke pooten, doornat en glinsterend van 't afloopend zweet, vertragen ze den gang en luisteren weer naar den teugel, die hun naar 't afgebakend pad terugleidt.

Als we eindelijk aan den voet van den vulkaan aankomen, zijn ze doodaf en loopen kuchend en zwaar ademend achter ons aan over de ruggen en smalle kammen van de heuvels, die den zadel vormen tusschen ‘Bromo’ en ‘Batok’.

Het paard van Anna, dat zijn beide makkers, zoo lustig heeft zien voortholLen, kan de verzoeking niet weerstaan, mee te doen; met glinsterende oogen, de ooren gespitst, heft het den kop hinnekend op, schudt de manen en legt door den schok van den sprong, zijn bereidster beleefd op het zachte bed neer. Gelukkig heeft Anna zich niet bezeerd, ze neemt dan ook dadelijk het aanbod aan van een der gidsen, om op zijn paard, dat hij zelf aan den teugel voert verder te rijden. De andere gids jaagt intusschen den weinig galanten viervoeter achterna.

Het terrein, dat we langzaam opwandelen is zeer geaccidenteerd, het hobbelige pad stijgt aanzienlijk en kronkelt zich in allerlei bochten en wendingen over de vastgeworden modder en lavaophoopingen.

Deze zijn het best te vergelijken met een groot aantal daken, met de nok naar boven, in de meest fantastische wanorde hier uitgeschud en op en tegen elkaar geworpen.

Na een groot kwartier zoo voortgeklouterd te zijn komen we aan een gedeelte, dat vlak is, en waar talrijke eierdoppen, vruchtenschillen en pisangbladen het duidelijke bewijs leveren, dat er kort voor ons ook bezoekers zijn geweest.

De paarden worden gekniehalterd en blijven onder toezicht van den inmiddels teruggekeerden paardenvanger uitrusten.

Voor ons begint het zwaarste gedeelte van den geheelen tocht. Voorafgegaan door den oudsten gids, beklimmen we met groote krachtsinspanning, de 200 treden van de bamboeladder, die tegen het steilste gedeelte van den Bromo is aangebracht. Hijgend, buiten adem, vallen we alle drie, boven gekomen, neer om bij te komen vóor we iets willen zien. Spreken doen we niet, vooreerst omdat we nog bij adem moeten komen, en ten tweede omdat het vergeefsche moeite zou zijn. We zouden elkaar toch niet verstaan. Het gerommel in den berg is nu zoo hevig, dat hooren en zien ons vergaat. Eerst moeten we wat gewennen aan het donderend geraas van den uitgestooten stoom, en de zware ontploffingen die onder ons, als losbrandingen uit zwaar geschut, zich elk oogenblik doen hooren. De gids wacht geduldig tot we weer zullen opstaan, hij is er lang aan gewend, en wijst ons dan met zijn stok, de bijzonderheden.

In de kegelvormige kom des vulkaans, die bij een middellijn, boven, van 2800 voet, een diepte van 400 voet heeft, zien we onder op den bodem een groote beweeglijke plek grijze modder, met gele en bruine strepen, die borrelend en kokend witte dampen doorlaat. Het is de eigenlijke schoorsteen.

Het geraas komt hoofdzakelijk uit een veel kleiner rond gat, waaruit een dikke straal stoom opstijgt, die boven door den wind wordt omgebogen en als een wolk over den berg hangt. Van tijd tot tijd zien we steenen naar boven vliegen, doch niet hoog; de vulkaan was, toen wij haar bezochten, in een periode van betrekkelijke rust, een rust, die zeer zeker betrekkelijk kon genoemd worden, want toen ik later, in de Preanger zijnde, den Gedeh beklom, die, naar het zeggen der gidsen, in volle werking was, voelde ik mij veel meer op mijn gemak, dan bij deze rustige stoommachine.

Hier en daar schoten kleinere stralen te voorschijn en de inwendige trechter vertoonde groote gele plekken of kleine afvloeiende beekjes van zwavel.

De grond onder onze voeten was ook zwavelhoudend en glansde als we hem door de hand lieten loopen. Het stof was zóo fijn, dat de hoeveelheid, die ik er van had meegenomen in een van de fijne linnen zakdoeken, die nog van mijn eerste uitrusting dateerden, totaal en spoorloos verdwenen was, toen we thuiskwamen, hoewel die hoeveelheid meer dan een half kilo had bedragen. In den zak van mijn stijfgestreken linnen jas, waarin ik den dichtgeknoopten zakdoek geborgen had, was nog een klein beetje over, doch niet genoeg om, zooals ik me had voorgesteld, de kleur er uit te herkennen, die ik noodig had om de schets, van den rand van den ouden krater genomen, tot een aquarel te kunnen uitwerken.

Toen we, na lang genoeg in den zwavelpoel te hebben gekeken en ruimschoots te hebben genoten met onze ooren van het lawaai en met den neus van de geurige zwavelverbindingen, klommen we de trap weer af en vernamen, bij de paarden gekomen, den oorsprong van de eierdoppen en vruchtenschillen.

Kort vóór wij onzen tocht ondernamen, hadden de Tenggereezen het feest gevierd van hunnen Oppergod, waaraan de berg gewijd is, en die hier jaarlijks wordt

aangebeden. De geloovigen en zij die de gunst van den god om de eene of andere reden wenschen te verwerven, werpen dan offeranden, meest uit eetwaren bestaande, in zijn gapenden muil.

Hebzuchtige, hongerige ketters, volgens onze gidsen reeds lang verdoemd, komen dan, na afloop van het feest, als de vrome schare weer wegtrekt, naar den berg toe, om met behulp van manden aan lange stokken en stevige koorden te trachten, er, de voor de godheid bestemde eetwaren en snuisterijen, weer uit te halen. Zijn de begeerlijkheden echter te diep gevallen, dan wijkt de hebzucht voor de vrees; op een 50 Meter, van den bovenrand, zijn de zwaveldampen zóó overweldigend, dat de dieven er in verstikken.

Na deze inlichtingen, nemen we den terugtocht weer aan. De paarden beproeven niet weer aan den haal te gaan. Ze zijn nog te uitgeput van daareven en vergunnen ons nu, meer op ons gemak, de zandzee en de haar omringende wanden op te nemen. In de vlakte groeit niets, de regen trekt onmiddellijk weg in de poreuze massa. Slechts na langdurige regens, krijgt het zuidelijk deel, de 'Dassar', een flauw groene tint. Hier en daar ligt een verbleekt geraamte, een stuk vergaan paardetuig, een gebroken wagenwiel half onder 't zand bedolven, maar verder zien we niets, dan de door menschenhanden aangelegde wegen, waarvan er een naar den Bromo, een andere naar Tosari voert.

Onder ons hooren we duidelijk een hollen klank, volgens sommigen ontstaande door de groote poreusheid van de lava onder het zand en de groote holten, die daarin zijn ontstaan door gasvorming in den modderigen ondergrond; anderen zeggen, dat we slechts over een dikke korst heenrijden, die tegen de wanden steunt en op de 4 kegels rust. De oude krater zou, volgens hen, onder die korst geheel hol zijn.

Te Ngadisari wacht ons een stevig maal, dat veel eer wordt aangedaan; de Spaansche wijn verdwijnt tot den laatsten druppel, en daar het hier 's nachts nog wel zoo koud is als te Soekapoera, wordt van de rhum het uiterste gevergd voor we ons ter ruste begeven. Den volgenden morgen, na het ontbijt, gaan we naar den rand om vandaar de schets te nemen en rijden tegen 10 uur, dankbaar voor het genotene, terug naar de standplaats van den controleur. Dien nacht zou ik te Soekapoera nog eens koude moeten lijden, maar met het oog daarop ging ik, als voorzorgsmaatregel, eerst bij den controleur en daarna bij den Wedono bitteren.

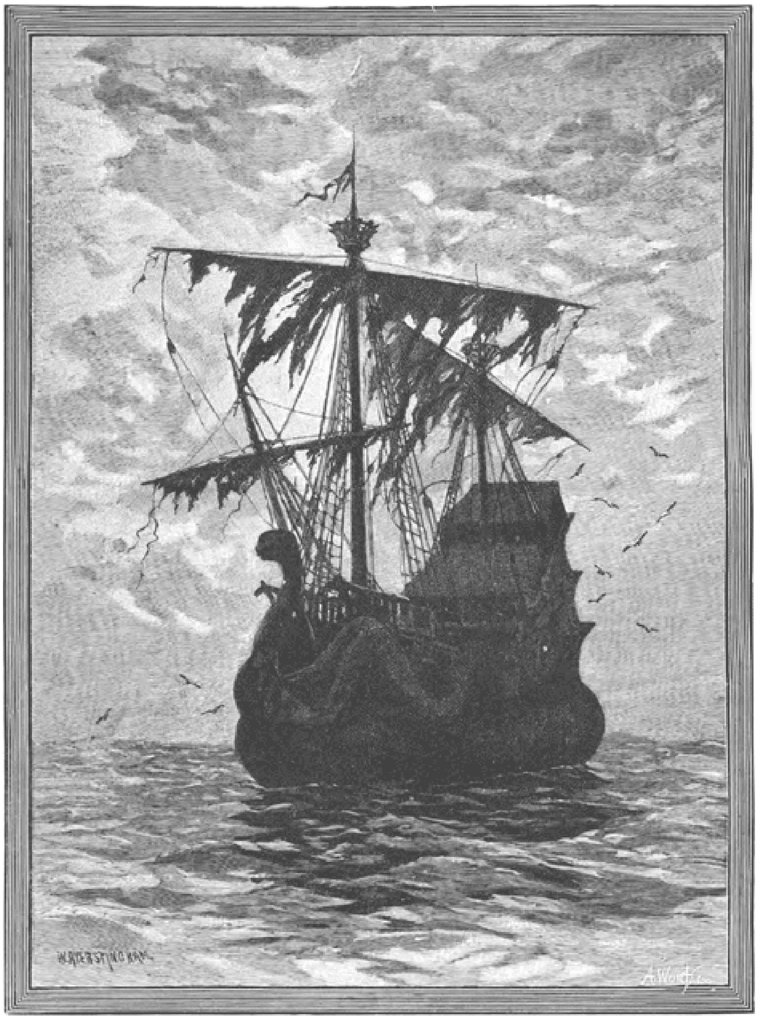
Een wonder schip zien drijven langs de oevers van de Waag. Naar W. Ayerst Ingram. (Zie blz. 253).

De zwarte dood.
(A°. 1348.) Met twee Illustratiën.

Op de oude Noorsche hoofdstad, op B e r g e n aan de Waag,
Ziet met haar jongen luister de lentezon omlaag,
Op 't water en de rotsen en de oevers van den fjord,
Die als een zilvren keten de houten stad omgordt.

't Juicht al in voorjaarsvreugde! De winter is voorbij,
De winter met zijn stormen, zijn ijs- en sneeuwgetij:
En van Finmarkens stranden, uit zee en storm en nacht,
Kwam weer de vischvloot huiswaarts, met rijken oogst bevracht.
Het scheepsvolk groet met blijdschap de vaderlandsche kust,
En smaakt er na den arbeid de welverdiende rust;
Op heel den fjord vertoont zich geen zeil of wimpel meer:
Geen Berger laat nu vischnet of riem in 't water neer.

Zij vieren blij hun thuiskomst met vroolijk feestgelag....
Tot ze, als de morgen aanbreekt - de nieuwe zomerdag -

Een wonder schip zien drijven langs de oevers van de Waag,
Ten speelbal van de golven, van storm- en onweersvlaag.

Wat vaartuig mag dàt wezen?!.... Aan mast en ra en spar
Ziet men het touwwerk bunglen in eindeloos gewar:
Zoo grillig als festoenen van zilvergrijzig mos
Zich slingren om de reuzen van 't ongerepte bosch.

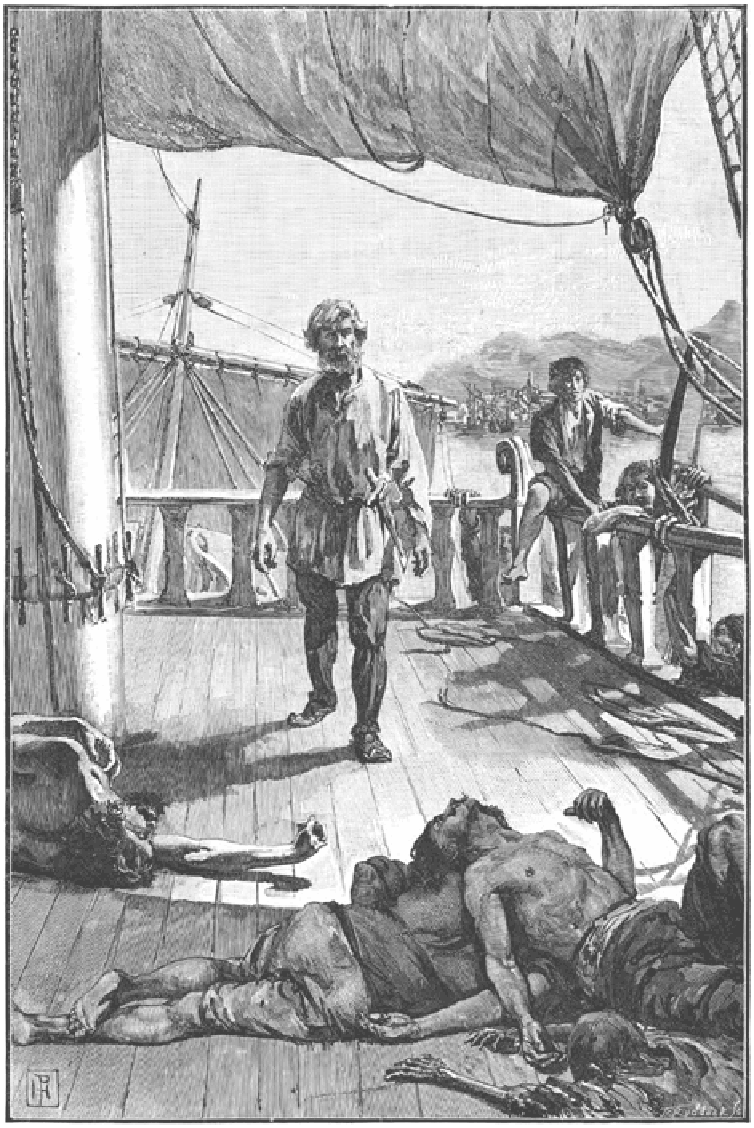

Springt nu de woeste bende den vreemdeling aan boord. Naar G.P. Jacomb-Hood. (Zie blz. 254).

De stormwind reet de zeilen meêdoogenloos vaneen:
Zij fladderen als vaandels rondom den zwerver heen....
'Een schip! Een buit! Op, mannen!' klinkt 't uit der Noren mond,
En - reeds verlaat een roeiboot den Bergschen vasten grond.

Al zingend sturen ze ijlings op 't drijvend scheepswrak aan,
Terwijl hun lange riemen de maat in 't water slaan;

En twistend om den roofbuit, die niemand nog behoort,
Springt nu de woeste bende den vreemdeling aan boord.

Maar eensklaps - gruwbaar schouwspel! - verstomt hun luid gedruisch,
En rillend als van doodsangst, slaat zelfs de kloekste een kruis:
Want lang vóór zij hier kwamen, beklom d e P e s t dit want,
En de onbeheerde bodem was door d e n D o o d bemand.

Dáár lag bij 't roer de stuurman, 't gelaat nog naar omhoog,
Maar zonder ziel of leven in 't strakke, glazige oog;
Ginds, verder naar den mast toe, zijn oude kapitein,
Den dooden blik ten hemel: een blik vol hellepijn!

Zoodra de boot der visschers het schip genaderd was,
Vloog, schuw de wieken reppend, met akelig gekras,
Een zwerm van kraaien, raven en gieren schichtig heen, -
Op mast en steng beloerend hun wisse prooi beneên...

‘Van hier!... Terug!...’ Dus geeft zich der mannen afschuw lucht,
Dus gaan zij huivrend henen, in overhaaste vlucht;
En wie ter jacht of oorlog bij 't grootst gevaar niet vlood,
Voelt hier zijn moed bezwijken bij 't grijnzen van den Dood.

Zij vluchten... ‘Verder! Verder!...’ Maar 't spooksel blijft hen bij,
Dat vlugger, eindloos vlugger, en sterker is dan zij!...
En langzaam dreef het Pestschip de baai door naar de stad,
Totdat het op de reede zijn droeve ligplaats had.

Wee over de arme visschers! Wee, Bergen! driewerf wee!
Want jammer en verderf brengt 't Spookschip voor u meê:
De Pest, de Zwarte Dood, komt bij 't visschersvolk in huis
En wordt hun vloek, hun geesel, hun oordeel en hun kruis.

De Dood sluipt naar het wichtje, terwijl de moeder 't kust,
Hij buigt zich tot de sponde, waarop de grijsaard rust,
Of slaat zijn schrikbre klauwen naar 't minnend ouderpaar,
En legt hen mèt hun kindren op de eigen zwarte baar.

Wat baatte het te vluchten, omhoog de bergen op?
Of ver in zee te steken, met alle zeil in top?
Één ging er altijd mede, één bleef den vluchtling bij:
De Dood wist van geen deinzen en week van niemands zij.

Hoe snel zij bergwaarts klommen, hoe vlug hun tred ook was,
De Dood bleef hen vervolgen met eindloos sneller pas;
Hoe vlug bij 't angstig roeien hun ranke boot ook voer,
Vergeefsch was al hun zwoegen: de Dood zat aan het roer....

Tot eindlijk in heel Bergen, in de oude Noorsche stad,
Geen priester zelfs meer restte, die bij de dooden bad;
Totdat op plein en straten, op wat er leven gaf,
Een sombre stilte heerschte: d e s t i l t e v a n h e t g r a f.

* * *

Als lijkwade uit den Hemel, als kleed der Doodenbruid,

Spreidde over 't eenzaam Bergen de wintersneeuw zich uit;
Zij weefde zacht haar sluier om de uitgestorven stad,
En dekte menig doode, die nog geen grafsteê had.

En toen blies uit het Noorden, na lange, loome rust,
De frissche wind der zeeën alom naar hartelust,
En kuste strand en bergen, en sloeg den vijand neer,
De booze geest vlood henen: de Pestdood was niet meer.

AMSTELAAR.

Juni '91.

Het hotelleven in de 18e eeuw.

Een oud burgemeester der stad Haarlem moest op reis.

Dit was eene heele gebeurtenis.

Wel niet zoo'n groote gebeurtenis als in de 17e eeuw, toen men voor een reis van Den Haag naar Amsterdam afscheid van elkaâr nam alsof men naar Oost-Indië ging, maar ook in de tweede helft der 18e eeuw rekende men zoo'n uitstapje niet licht.

Tal van kleine voorzorgen had de huisvrouw vooraf te nemen, want zoo'n reisje was al dagen te voren bepaald; men mag wel zeggen overlegd, gewikt en gewogen.

De onmisbare reiszak moest alle kleine benoodigdheden bergen, maar van koffers was geen sprake.

Het zondagsche pak ging aan, en daarmede moest men het gedurende de reis maar doen.

Was de afstand niet ver, en leefde men grootscheeps, dan ging men met eigen voertuig op reis, of wel men nam 'huurspul' wanneer de weg slecht was, en men eigen karos en paarden wilde sparen.

Vooral was dit hier het geval. Meneer zou zijn 'nieuwe engelse waagen' in gebruik hebben moeten nemen, die hem ongeveer 800 gulden had gekost. Het was een fraaie karos, en het bekleeden er van 'met 2 couleurde trijpten mattrassen en zitmatrassen en passementen' had de som van 273 gulden beloopen. De wagenmaker had er 314 gulden, en de smid, voor ijzerwerk, 190 gulden aan verdiend.

Ook was meneer bezorgd voor zijn fraai span 'zwarte langstaarte merriepaarden', waarvoor hij onlangs op de markt f 525. - had neergeteld, al had de koopman in paarden zich ook schriftelijk verbonden, 'dat de selve paarden mak en trouw in het tuyg zullen zijn', en dat hij daarvoor tot 1 Mei instond, zullende hij ze desnoods terug nemen, 'en na volle genoegen daar andre voor besorgen.'

De stalhouder Dirk Duyndam te Haarlem had dan ook reeds eenige dagen te voren bericht gekregen, dat de achtbare Heere Burgemeester op reis moest en hij daartoe een rijtuig moest gereed houden.

In de eeuw der lange pijpen en pruiken deed men alles op zijn elf-en-dertigst, en toen de Burgemeester met den stalhouder alles had afgepraat, kreeg de daartoe bestemde voerman last van zijn baas om het spul netjes in orde te maken.

De 'wage van sesse', (waarin zes personen konden plaats nemen), werd afgestoft en schoongemaakt. De glazen werden gezeemd, en het pleet van hoofdstel en tuigen opgepoetst en nagezien.

Dat surrogaat voor zilver, eenige jaren vroeger bekend geworden, kwam vooral den toenmaligen stalhouders zeer te stade, want het echte zilver bij de Heeren-equipage's was hun te duur en te kostbaar, en met het pleet konden zij toch een schijn van grootheid aan hun 'spul' geven.

De voerman die Meneer den Burgemeester moest rijden, had ook al heel wat drukte.

Met een flink drinkgeld in het verschiet, moest moeder de vrouw de lange blauwe jas uitkloppen en oplappen, en de vilten hoed kreeg hier en daar een extra streek, nadat hij vooraf vochtig was gemaakt.

De gewichtige dag was eindelijk gekomen.

Op 30 April 1765 werd de oud-Burgemeester naar Medemblik gereden, om aldaar eenige dagen met zijn gevolg en het voertuig te vertoeven.

Dirk Duyndam schreef dan ook dien datum in zijn journaal: 'Den Heer Burgemeester X met een wage van sesse na Medemblik gevoert, en is 3 Mei wederom gekomen, prijs 25 gulden.'

Dien dag zelven was men nog in Medemblik.

Na aankomst werd intrek genomen in het 'Coggehuis', waarvan Dirk van Pomeren 'concergie' was. Het onderhoud van den voerman en den knecht kwam ook voor rekening van den 'Edel mogenden Heer.'

De vertering door dit viertal gemaakt valt nogal mede.

Voor logies werd niets gerekend. Dat schijnt onder de prijzen van ontbijt en middagmaal te zijn begrepen.

De rekening beliep 15 gulden en 6 stuivers.

De Burgemeester gebruikte des avonds niets meer, tenzij hij in goed gezelschap bij vrienden of kennissen is geweest.

Zijne gedienstigen lieten zich het voorgezette maal goed smaken, en dronken daarbij een beker frisschen wijn. Het maal kostte een gulden per hoofd.

De Burgemeester betaalde, met den wijn, den anderen dag, en ook den volgenden dag 10 stuivers meer.

Die wijn voor de bedienden geeft te denken: de wijn, die in vorige eeuwen, naast het schuimende bier, de gewilde volksdrank was, heeft dus nog stand gehouden, tot in het laatst der 18e eeuw.

Het ontbijt was òf zeer eenvoudig, òf zeer billijk in prijs; vier stuivers voor den Burgemeester; drie stuivers voor een der bedienden.

Den 3en Mei des morgens werd de terugreis aanvaard, en de twee paarden hadden 48 maatjes haver verbruikt, kostende f 4,80.

Acht jaar later wisten de 18e eeuwsche hôtelhouders ook al van de 'bougie' onzer dagen af. Toen heette het 'de nachtkaars.'

Op eene hôtelrekening van 1773, ten name van den Edelen Heer Pieter Pottum, komt zij voor. De plaats waar nachtverblijf werd genomen is niet genoemd; ook de nota niet tot in de kleinste bijzonderheden omschreven.

Niettemin werpt zij een eigenaardig licht op het onderwerp, in deze regelen behandeld.

6 Febr[y].	'snamiddags vuur drie persoone tee suyker melk etc. en drie domestieke tee etc. 'savonds twee persoone gespijst, een fles rode wijn en drie domestieken gespijst met bier	f 6 - 3 stuivers.
7 Febr[y].	voor de kamer en 't logement nagtkaars, en 't logement voor drie Dommestieken; 's morgens twee persoon tee, etc. en ontbijt en vuur; drie dommestieken koffy en ontbijt	3 - 10 stuivers.
	'smiddags twee persoon gespijst drie flesse rode wijn en drie dommestieken gespijst met bier	6 - 2 stuivers.

Dezelfde patriciër logeerde in 1780 bij Jb. Berkhout in den Ouden Doelen te Alkmaar. Het schijnt dat 15 jaren verschil, ook verandering of wijziging heeft gebracht in de hôtelprijzen. Volgt de nota:

24 Maert.	Maaltijd	f2 - 10 stuivers.
	2 vlessen roowijn	1 - 16 stuivers.
	Logement	0 - 16 stuivers.
25 Maert.	Coffy en ontbijt	1 - 16 stuivers.
	Middagmaaltijd	3 - 10 stuivers.
	2 vlessen roowijn	1 - 16 stuivers.
	3 vuiren	1 - 4 stuivers.
	de knegt verteering	2 - 16 stuivers.

Alles en alles dus f 15. - en 8 stuivers.

De 3 ‘vuiren’ beteekenen zeker, dat op drie verschillende tijdstippen vuur op de kamer was aangelegd: eens bij 't ontbijt, tweemaal voor de middagmaaltijden.

Wat ongeveer de gebruikelijke vertering was in de logementen, blijkt uit eene gedrukte nota van Ph. Sundorff, te Oudshoorn. Hij had bij het vertrek der reizigers

alleen maar bij zulk een blanke nota de prijzen in te vullen. De rekening spreekt uit de cursieve letters:

's Middags Gespeyst à P^n		f
's Avonds Gesoepeert à P^n		f
	Vless Rood Vless Wit Vless Moesel	f
	Bier en Mol	f
's Namiddags Thee à P^n		f
Logiment, Koffy, Thee, Ontbijt à P^n		f
	Liqueur	f
Bediendens gegeten Bier en Mol		f
dito 's Avonds gegeten Bier en Mol		f
Logiment, Koffy en Ontbijt à Bediendens		f
	Paarde Stallen	f
	Maaten of Spinten Haver en Boonen	f

De weduwe van den oud-Burgemeester van Haarlem, zoo straks genoemd, logeerde bij hem met haar zoon en diens gouverneur en 3 bedienden en 4 paarden van 9 op 10 Juli 1783, en verteerde in 't geheel f 13-19 stuivers.

Door dergelijke rekeningetjes kan men zich eenig

begrip vormen van de geringe kosten van het reizen in de vorige eeuw.

Ten slotte zij hierbij gevoegd, dat de gouverneur, die hierboven als reisgezel genoemd is, een tractement ontving van f 600. - per halfjaar. Het was de heer Ph.G. Zollikoffer van Altenklingen, bekend door enkele leerboeken. Ongeveer het jaar 1750 was er in Den Haag een Waalsch predikant van dien naam.

A.J.S.v.R.

Capitano e poco aqua, door Ancient Mariner.

In de maand.... van het jaar 183. had de goede brik Johanna, te huis behoorende te Vlaardingen, hare lading in de haven van Triëst gelost, daar eenige pakken Grieksche tabak aan boord genomen en voor het overige ballast, om daarmede naar Smyrna te zeilen en hier een lading voor Holland in te nemen.

Met flauwe koelte de haven van Triëst uitzeilende, overviel haar bij kaap Stefano een staart van de verwoede Bora of Noordenwind. Deze wind waait recht langs de Illyrische kust en dreef de brik pijlsnel naar het Zuiden. Na verloop van een paar dagen werd kaap Matapan omgezeild en bevond men zich aan den ingang van het destijds zoo algemeen bekende en beruchte piraten-vaarwater. Stoom was in die dagen op zee nog iets zeldzaams en het was de gouden tijd voor de zeeroovers. De kust van Barbarije, vroeger zoo berucht, was sedert de verovering van Algiers door de Franschen betrekkelijk veilig geworden, en hoewel zelfs nog slechts eenige jaren geleden de roovers van het Rif binnen de straat op korten afstand van Gibraltar aan de kust van Fez zich gevreesd hadden gemaakt, door het plunderen van zeilschepen, welke daar in de nabijheid door stilte werden overvallen, kwamen toch zeeroowerijen hier slechts sporadisch voor. De Grieksche Archipel was echter in den tijd dat onze brik naar de Levant stevende, zoo kort na de Grieksche bevrijdingsoorlog, een uitverkoren broeinest en schuilplaats der zeeroovers. Doch laat ons hooren wat een bekwaam schrijver in 'de Aarde en hare Volken' hiervan zegt(1):

'Ten Zuiden van Kardamyle begint een streek die geenerlei overeenkomst heeft met Maina. Rotsen die als door vuur verhard schijnen, dorre ravijnen zonder water, een roodachtige grond waar door den wind gekromde pijnboomen groeien, hier en daar enkele gehuchten wier lage en lompe huizen veeleer een uitwas van de rots schijnen die hen draagt, dan dat ze op menschelijke woningen gelijken, zoo is de aanblik die de nauwe bergstreek oplevert, gevormd door de laatste hellingen van den Taygetos, voordat deze bij kaap Matapan, steil naar de zee afloopt. Rondom deze noodlottige kaap klotst de Middellandsche zee tegen de blinde klippen van de kust en met een breeden rand schuim omgeven stijgt zij uit de zee op. Hier en daar vindt men kleine baaien en op een naburige bergspits verheft zich een oude toren boven enkele hutten. Als men daar aanklopt vindt men menschen wier gelaat ruwheid en hebzucht teekent en wier stem u schor in de ooren klinkt, terwijl hunne heftige gebaren niet minder uwe ontroering gaande maken. Als zij u de deur niet voor den neus dicht wierpen, dan was het onthaal zoo koel en zoo bits, dat gij u, naar ik meen, meer op uw gemak zoudt gevoelen in een wolfshol.

Dit is het land der Kakovounioten, wier naam alleen voor twintig jaar nog de naburige bevolking met schrik vervulde. Immers hun wreedheid hield gelijken tred

(1) Zie 'de Aarde en hare Volken' (1880) bladz. 183.

met hunne gewetenloosheid en zij waren de grootste zeeroovers, die er ooit in Griekenland geweest waren. Als de stormen loeiden of eene bedriegelijke kalmte op zee heerschte, vielen deze vrijbuiters de schepen aan, vermoordden al de opvarenden, reizigers zoowel als bemanning, of verkochten hen als slaven en roofden de lading. Geen volk vond genade in de oogen dezer bandieten; zij verkochten Turken aan Christenen en omgekeerd Christenen weder aan Turken, ja zelfs verkochten zij elkander.

Eens hadden twee Kakovounioten met elkander twist gekregen over de verdeeling van eene lading, die zij gezamenlijk hadden geroofd en elk van zijn kant besloot zich te wreken.

Theodoros, een hunner, schaakte de vrouw van zijn spitsbroeder Anapliottis, en bracht haar aan boord van een Barbarijschen kaper, met het doel haar te verkoopen, terwijl hij zich met onheilspellenden lach de rooversbaard streek, zoo dikwijls hij dacht aan dit goed gelukte schelmstuk, vooral omdat de vrouw schoon was en eene goede som zou opbrengen.

Hij was dan ook zeer verwonderd, toen de Algerijn weigerde de vrouw te koopen, voorgevende dat de som veel te hoog was. Terwijl zij nog aan het loven en bieden waren, zeide de Algerijn hem dat hij kort geleden voor veel lager prijs eene veel schoonere vrouw gekocht had, en om de waarheid zijner woorden te bewijzen gelastte hij de onlangs gekochte slavin voor den dag te brengen. Doch wie schetst de verbazing en woede van Theodoros, toen hij zijne eigene vrouw voor zich zag, die door Anapliottis was geschaakt en verkocht. Woedend verwijderde hij zich en ontmoette kort daarop Anapliottis, niet minder toornig omdat hij zijne vrouw kwijt was. De twee schurken hadden echter elkander niets meer te verwijten en legden de zaak dan ook maar bij. Met hun gewapend volk begaven zij zich daarop aan boord van de Algerijnsche brik, voerden hunne vrouwen weg, maar vergaten in den grooten haast, het geld, dat zij ontvangen hadden aan den kaperkapitein terug te geven.

De uitvinding der stoomschepen heeft echter een einde gemaakt aan het handwerk dezer lieden. 't Is dan ook niet te verwonderen, dat schepen, die noch afhankelijk zijn van windstilte, noch zich van hun stuk laten brengen door tegenwind en die met groote snelheid kaap Taenarum (Matapan) voorbijstevenen, eene uitvinding des duivels in hunne oogen zijn. Zij weten dan ook wel, dat als hun oude lust nog eens boven kwam om een of ander zeilschip aan te tasten of een op hun kust gestrand schip te plunde-

ren, zij zich wegens deze daad te verantwoorden zouden hebben, tegen het kanonvuur van een oorlogschip.'

Doch laat ons terugkeeren tot onze Vlaardingsche brik, die we verlieten, bezig zijnde om kaap Matapan 'rond te koersen,' met een flinken 'ruim bezeilden' wind.

UIT MIJN RAAM. Naar E.T. Brewtnall. (Zie blz. 262.)

Dit punt werd zonder eenige bijzondere voorvallen gepasseerd en spoedig liep men voorbij de baai van Marathonisi, door de straat van Cerigo en rond kaap Malea of St. Angelo, de Grieksche Archipel in.

Wij zullen nu de ooggetuige van het drama uit wiens mond wij de gebeurtenis hebben opgeteekend, verder laten verhalen:

'Wij waren nog omstreeks veertig duitsche mijlen van Smirna verwijderd; tegen den avond was de wind uit het Noorden begonnen op te steken en we hadden gedurende den daaropvolgenden nacht stormweer, zoodat wij voor 'dicht gereefd hadden bijgelegen.' In de dagwacht was het afgenomen, later flauw en stil geworden.

Er was dus tegen het einde der dagwacht uitgereefd, en daar er een Zuidelijk koeltje begon door te komen, werd de volle vleet er op gezet en stonden tegen de acht glazen de boven bramzeilen in top. Het kleine knobbelige zeetje uit het Noorden en de flauwe koelte lieten de brik niet toe veel vaart te maken, hoogstens ging ze twee mijlen door het water, zoodat er juist gang genoeg in was om te sturen en niet meer. Wij waren op een tamelij-

ken afstand eenige der vele eilanden in den Archipel gepasseerd,[1] het was twee glazen in de voormiddagwacht geworden, de razeilen sloegen bij afwisseling tegen de stengen en deden dan eens weer pogingen om rond te staan.

Ik was kok en stond in de kombuis eens uit te kijken, terwijl de timmerman in de nabijheid op het voordek bezig was, en onder het werken een praatje met mij gaande hield. Reeds op de dagwacht hadden wij hier en daar in de verte een zeiltje van de kustvaartuigen, hetzij Feluccas of Tartanes gezien, met spitse emmerzeilen of kleine razeilen, doch daar zij op zulk een afstand waren, er weinig notitie van genomen.

Tegen drie glazen kwam er echter, een paar streken aan bakboord vooruit, een vaartuig opdagen, dat op ons kwam aanroeien. De wacht zou juist ter kooi gaan, maar allen bleven nieuwsgierig op het dek over de verschansing kijken. Den ouwe[2] kreeg zijn verrekijker en nam het vaartuigje eens op. Er zaten twee man op de riemen en een aan het roer, zoodat er niets verdachts aan te zien was. Wij hadden wel meermalen van zeeroovers in den Griekschen Archipel gehoord, maar dan waren het brikken of schoeners, hoog getuigde en snelzeilende vaartuigen geweest, met groote bemanningen en geschut aan boord, zoodat bij den kapitein volstrekt niet de gedachte aan iets kwaads schijnt opgekomen te zijn.

Schertsende en gekscherende zeg ik zoo tegen den timmerman, die met mij er over aan het speculeeren was of ze van het vaartuig ons visch, fruit of wijn zouden willen verkoopen: ‘dat moest nu eens een zeeroover zijn.’

De timmerman had zijn zaag in de hand en antwoordde ‘als dat zoo was, zou ik de kerels toch een lik met mijn zaag over hun bakkes geven, *dat ze Noordoost op zee lagen.*[3]

Na verloop van omstreeks vijftien of twintig minuten was het vaartuigje ons op een kabellengte genaderd; de Griek aan het roer liet het los, liep naar voren en zich bukkende en weer oprichtende hield hij een watervaatje in de hoogte.

‘O *Capitano e poco Aqua!*’[4] klonk het over het nauwelijks door een rimpeltje bewogen watervlak ons in de ooren.

Ze schijnen gebrek aan water te hebben, zegt ‘den ouwe’ daarop tot den stuurman, die met hem en het grootste gedeelte der bemanning achterop stond. Nu hadden de meesten van ons genoeg op de Middellandsche zee gevaren, om te weten dat ‘una poco aqua,’ een weinig water, of in dit geval drinkwater beteekende, en hadden wij allen medelijden met de kerels, die wellicht gedurende den nacht uit hun koers waren gestormd en geen water genoeg aan boord hebbende, nu dorst leden.

‘Ja! kom maar langs zijde, wij hebben water genoeg aan boord voor de reis!’ en dit roepende en hun wenkende laat de goedhartige, niets kwaads vermoedende kapitein, den wolf in schaapskleederen, de brik op zijde komen.

Touwen worden hun toegegooid en order gegeven om het vaatje over te nemen en met water te vullen, maar nauwelijks waren de touwen goed vastgemaakt en lag het vaartuig dicht tegen onze bakboordzijde aan of eensklaps sprongen tien bandieten van onder de luiken te voorschijn, allen tot de tanden met geweren, pistolen en dolken gewapend.

(1) Thermia, Zea, Andros, Syra etc.
(2) De kapitein.
(3) Een gezegde, in vroeger jaren veel gebezigd door Vlaardingsche zeelieden.
(4) 't Italiaansch is de taal die door de meeste der zeelieden in de Middellandsche Zee en in de Levant verstaan wordt.

Eer nog iemand een woord kon zeggen of van den vreeselijken schrik was bekomen, hadden ze hunne geweren op ons afgevuurd en waren allen overgesprongen om ons te grijpen en te knevelen. Niemand was echter getroffen als de timmerman die zoo heldhaftig zijn zaag zou gebruiken. Hij kreeg een kogel door de wang, welke een gedeelte van zijn gebit verbrijzelde en door den mond zijn uitgang had genomen. Men liet hem voorloopig in zijn bloed, jammerend op het dek liggen.

De kapitein werd het eerst gegrepen, in de kajuit gevoerd en daar met zijn armen op den rug gebonden op een stoel vastgesjord, met de bedreiging van onmiddellijken dood door den ponjaard, indien hij zich durfde verroeren; de stuurman werd in zijn hut op het dek opgesloten, den man aan 't roer door gebaren en duiden op de streek van het kompas aangewezen welken koers te sturen en aan mij, nadat ze hadden bemerkt dat ik de Cochenèro of kok was, bevolen om op het achterdek aan te dragen en uit te spreiden wat er voor goeds aan boord was te eten. De overige bemanning werd onder bedreiging der blinkende dolken met stompen en schoppen afgemarcheerd naar het volkslogies, daar naar beneden geduwd en twee roovers als wacht bij de logieskap gezet, om den eersten den besten dien het dorst wagen zijn hoofd er buiten te steken neer te stooten. Het luide gejammer en rumoer aan boord had plaats gemaakt voor de diepste stilte, afgebroken door de bevelen van den rooverhoofdman, en hoewel met looden schoenen en den doodschrik in het hart, beijverde ik mij om voor de schelmen op het achterdek brood, kaas, boter, wijn, likeur, jenever en wat er maar goeds in de kajuit was te vinden, op te ‘bakken’.

Toen ik niet meer wist wat er verder op te disschen kon zijn en de bandietenhoofdman naar het scheen tevreden was met hetgeen er voor hen gereed stond, werd de man aan het roer vervangen door een der roovers, wiens deel aan den maaltijd van tijd tot tijd door mij aan hem moest worden toegereikt en dat hij onder het sturen verorberde; allen gingen plat op het dek zitten en aan onzen roerganger en mij bevolen om ons in de rij te scharen en met hen mee te eten.

Wij deden ons best om wat in den mond te stoppen, maar wat midden tusschen de lippen naar binnen ging, kwam aan de zijden van den mond er weer uit, het hart zat ons in de keel, wij konden er niets doorkrijgen.

Ik zat naast den rooverhoofdman en dicht bij den bandiet die aan het roer stond en deed mijn best hen te bedienen en hunne wenschen te raden.

Zij schenen onder den maaltijd in eene goede luim te geraken, ten minste na een korte poos be-

gon de hoofdman met ons te zeggen en te beduiden, dat wij geene vrees voor hem en de zijnen behoefden te koesteren.

Hij zeide tegen ons: '*No ponjarde*, *no pistol mais una bona vojaggio a basso*,'[1] veelbeteekenend met zijn duim naar beneden wijzend.

Wij begrepen hem niet, later werd ons zijne bedoeling maar al te duidelijk gemaakt.

De maaltijd zal omtrent een half uur hebben geduurd, en toen de schelmen verzadigd waren, werd ook ons tweeën, nadat wij de eer hadden genoten om met deze bende roovers en moordenaars aan te zitten, beduid dat wij op moesten staan en ons moesten vervoegen bij onze maats in het volkslogies.

Werktuiglijk volgden wij de twee bandieten en gingen naar beneden, waarna ons de kap boven het hoofd werd dichtgesmeten. Wij konden onze makkers eenigszins geruststellen met hun te melden, dat er nog niemand gedood was; ook de timmerman hadden de schurken naar beneden gestopt en daar had een oud bevaren matroos met linnen en zakdoeken de wond verbonden en het bloeden gestelpt. Hij lag in zijn kooi te kreunen.

Het was ons duister wat er verder met ons zou gebeuren, toen wij hoorden dat ze boven ons bezig waren het boeganker op de kap van het logies te werken en dit vast te sjorren. In doffe vertwijfeling zaten wij daar terneder, hoorden de roovers in het ruim scharrelen en daarop hijschen en pakken over boord strijken. Zij waren dus bezig om wat er te halen was, uit het ruim over te laden in hun vaartuig. Dit kon niet anders als de in Triëst geladen pakken tabak zijn, de rest toch was ballast.

Op eens hoorden wij een groot geschreeuw uit het achterschip in de kajuit en herkenden de stem van den kapitein. Wij dachten dat ze bezig waren hem te vermoorden. Later bleek het evenwel, dat ze hem met den dood gedreigd hadden en hij hun alles wat van waarde was in de kajuit had moeten aanwijzen, waarop hij wederom werd gebonden en de kajuitskap dicht gesloten. Het bleef daarop weer een tijdlang stil, en de moedigsten onder ons begonnen reeds weder tot kalmte en bezinning te komen, men hoorde geen rumoer meer op het dek en wij overlegden hoe ons het beste uit onze gevangenis te bevrijden. Ons op de roovers te werpen geheel ongewapend als wij waren, zou dollemans werk geweest zijn, maar we besloten dat, als alles na een half uur wachtens stil bleef, wij tamelijk zeker konden zijn dat de schurken met hun buit waren afgebrast en wij het zouden kunnen wagen om er uit te breken, toen plotseling het geluid van knar, knar, zich liet hooren, misschien op twee of drie plaatsen te gelijk.

Wij vragen onder elkander 'wat zouden ze nu doen, wat kan dat geluid beteekenen?' toen eensklaps een uitriep: o God! ze zijn bezig gaten in het schip te boren. Dit was dus de 'Bona vojaggio a basso' of de goede reis naar beneden welke de rooverhoofdman ons onder den maaltijd als een gunst beloofd had.

En jawel, na verloop van ongeveer tien minuten hoorden wij op drie plaatsen kloppen tegen de huid van het schip. Het was duidelijk dat de geboorde gaten voorloopig met proppen werden dicht geslagen.

Het boren en kloppen kon wellicht een of ook twee uren geduurd hebben, in onzen doodsangst waren wij niet in staat het tijdsverloop te schatten, - het scheen ons een eeuwigheid; wellicht waren er twintig gaten aan iedere zijde geboord, niemand dacht er aan ze te tellen, ofschoon wij duidelijk ieder geboord gat met de prop hoorden dichtslaan.

(1) Geen dolk, geen pistool wordt er gebruikt, maar wij geren u een goede reis naar beneden.

Het knarren en hameren hield op, er was een oogenblik stilstand gekomen, ik hoorde de stem van den rooverhoofdman, die zich maar al te goed in mijn geheugen had geprent, bevelen geven; daarop een algemeen en daverend gehamer en kloppen en een poos later het loswerpen van touwen. Het stooten van het vaartuig tegen de zijden van het schip had opgehouden en wij konden hooren hoe het water met geweld door de geboorde gaten in het schip stroomde.

Het was duidelijk dat de bandieten de gaten allen op eenmaal hadden geopend door het uitslaan der proppen, en toen het schip hadden verlaten en met hun buit waren weggezeild. Het gevaar van gedood te worden door wapens was dus voorbij, maar tevens was het buiten twijfel, dat wij gevangen en opgesloten zaten in het logies van een zinkend schip. De verlammende vreeselijke schrik dat we door de barbaren vermoord zouden worden was geweken, maar de doodsangst om daar opgesloten met elkander te verdrinken, had de plaats ingenomen van dien schrik.

Spoedig echter begon de zucht tot redding en zelfbehoud ons allen te bezielen en er werd overlegd wat het beste te doen was om op het dek te komen. Uit de logieskap te ontvluchten bleek eene onmogelijkheid te zijn, de roovers hadden die te goed bevestigd, maar er bleef een plan over, dat te volvoeren was eer het te laat werd. Wij konden uit het schot, dat het logies van het scheepsruim scheidde, een paar planken wegrammen; het voorluik voor de fokkemast (dat op geballaste schepen meest altijd over dag open ligt en bij nacht slechts los wordt dicht gelegd, en waarin gewoonlijk de ladder staat om naar beneden in het ruim te klimmen), kon zwemmende bereikt worden. Hadden de roovers dit luik vrij gelaten, dan waren wij gered.

In een oogwenk werden handen aan het werk geslagen; het werd trouwens hoog tijd want reeds stond het water omstreeks zes voet hoog in de hel onder het logies, zoodat spoedig de vloerplanken zouden beginnen te drijven. De timmermanskist stond bij zijn kooi, mokers werden voor den dag gehaald en de planken uit het schot gerammeid. Een onzer moedigsten, die zwemmen kon, kroop er door en zwom naar de ladder. Het voorluik was opengebleven en de ladder stond nog op dezelfde plaats stevig in de ballast vast, het luik tegen den mast omhoog, zooals het zich bevond vóór de zeeschuimers aan boord kwamen.

De gedachte dat wij daaruit konden ontsnappen was niet bij hen opgekomen.

De eerste man bereikte de ladder en klom naar boven op het dek, een tweede en derde, die zwemmen konden, volgden hem, en met hun drieën boven zijnde en niets verdachts meer aan boord ziende, snelden

twee naar voren en sneden de sjorringen van de logieskap af; de derde man ging den kapitein in de kajuit losmaken en vervolgens den stuurman uit zijn hut bevrijden. Daarop gingen allen naar voren en namen elk een handspaak. Met deze hefboomen gewapend, hadden ze in korten tijd het zware anker van de logieskap afgewerkt.

In een sprong waren de vier, die beneden gevangen gezeten hadden, op het dek; ook de gekwetste timmerman, bij wien het bloedverlies gestelpt was, had nog kracht genoeg om naar boven te kruipen.

Allen weer present zijnde, gaf de kapitein bevel om de zeilen naar den wind te brassen en een man aan het roer gezonden met order om Noordoost te sturen. Wondwater en pluksel werd door den ouwe uit de medicijnkist gehaald en de wonden van den timmerman verbonden. Terwijl hem werd aangemaand

JAPANSCHE MEISJES. Naar C.E. Tripp. (Zie blz. 262).

zich rustig te houden, werd den overigen bevolen in allerijl de boot zeilvaardig te maken, van water en de door de bandieten ons nog gelaten proviand te voorzien en de kleeren, die men mee kon nemen, er in te bergen. Vervolgens werden de vierloopers naar boven gebracht, de boot opgeheschen en buiten boord gezet, en daar het schip gaandeweg dieper zonk, konden wij nu eerst vrij ademhalen.

Nergens was aan den horizont een zweem meer van de zeeroovers of eenig ander vaartuig te zien; de schurken hadden zich zeker op een der nabijliggende eilanden in een baai verscholen.

Daarop gaf de kapitein bevel aan den stuurman om zich met alle hens, op een man na, in de boot te begeven.

‘Ik blijf,’ zeide hij, ‘met den man aan het roer zoolang aan boord, tot het rooster in het luik in de hut begint te drijven. Let op, als ik u wenk, dat ge dan onmiddellijk de boot aan den spiegel ophaalt en ons aan boord neemt.’

Het zuidwestelijk briesje was in de voormiddagwacht aangewakkerd en de brik begon, ofschoon bijna vol water, een tamelijke vaart te loopen.

Tegen twee glazen in de achtermiddagwacht (een uur) werd het den ouwe toch te gevaarlijk; hij wenkte den stuurman om de boot op te halen en hem en den roerganger aan boord te nemen.

Hieraan werd onmiddellijk voldaan; ze stapten bij ons in en we vierden de boot wederom achteruit. De brik, nu niet meer bestuurd wordende, liep uit den koers en begon wonderlijke manoeuvres met overhalen naar stuur- en bakboord te maken; de vanglijn van de boot werd afgesneden, wij verwijderden ons van het schip tot op omstreeks een kabel lengte en namen daar met de riemen te boord, een afwachtende houding aan.

De kapitein wilde zich niet verwijderen voor hij het schip had zien zinken. Ons popelde het hart om zoo spoedig mogelijk de plaats des onheils te verlaten.

We behoefden niet lang te wachten, want nauwelijks tien à vijftien minuten nadat we den kapitein en roerganger in de boot hadden, haalde de brik eerst zwaar over naar bakboord, toen naar stuurboord en ging daarna eensklaps met mars-, bram- en bovenbramzeilen in top naar den kelder.

Kalm zagen wij het laatste puntje der bramstengen beneden het watervlak verdwijnen; wij ijlden om weg te komen van de plaats, waar zooveel doodsangst was doorgestaan; de vreugde van uit de klauwen der zeeroovers te zijn ontsnapt, liet niet toe dat er jammerklachten over het verlies der brik bij ons opkwamen.

Een kaart van den Archipel, de noodige instrumenten, passen en potlood hadden we mee in de

EEN CADEAU. Naar Bedini.

boot genomen; de zeilen werden geheschen en koers gezet naar de golf van Smyrna.

Het briesje van Z.-Z.W. tot N.-Z.W. bleef met een frissche bovenbramzeils-koelte doorwaaien, zoodat wij den volgenden voormiddag de Golf van Smyrna inliepen, en acht-en-twintig uren na het zinken van ons schip behouden in de haven van Smyrna arriveerden.

Terwijl de kapitein onmiddellijk aan wal stapte om de woning van den Nederlandschen Consul op te zoeken, waar hij verslag van het gebeurde gaf, ging het nieuws van het afloopen der brik als een vuurtje door de Grieksche stad en werd onze boot nieuwsgierig bekeken. Spoedig werd ons door den Consul logies aan land bezorgd, en een oorlogschip uitgezonden om op de roovers te kruisen; een vergeefsche en doellooze maatregel; ik heb ten minste nooit gehoord dat een der schurken gepakt is.

Onze timmerman herstelde langzamerhand onder de behandeling van een bekwaam geneesheer; wij dankten allen God dat wij er zoo genadig waren afgekomen en werden per scheepsgelegenheid in staat gesteld om naar het vaderland terug te keeren.

Ik (zoo eindigde de kok, mijn zegsman) heb er na dien tijd hartelijk voor bedankt om ooit weer een reis naar de Levant mee te maken.

Uit mijn raam.

.... Of ik het niet stil heb, lieve Ettie, in de lange uren, welke ik, gedurende de afwezigheid van mijn besten man, op Varenheuvel moet doorbrengen?

Stil ja, maar eenzaam neen!

Ge moest me hier zien zitten, beste vriendin, in mijn heerlijke tuinkamer, nadat ik mijn huiselijke bezigheden heb bezorgd, nadat ik met Keetje - pardon! Cornelia - het gewichtige hoofdstuk heb afgesloten over ons dagelijksch menu, want ziet ge, 't is een heel prozaïsche waarheid, welke ik laatst op een der blaadjes van mijn scheurkalender vond, maar o zoo waar: ‘De weg naar het hart van den man leidt langs zijn maag!’ En het hart van mijn besten Eduard bezit ik geheel, maar - een andere scheurkalender-waarheid - ‘'t is geen moeite een hart te winnen, wel het te behouden,’ en daarom respect voor de maag!

Soms moet ik - lach niet! - ook de wasch met Aleida, onze tweede of linnenmeid, bezorgen; dat alles gebeurt in de keuken of in de mangelkamer, maar is dat alles gedaan, dan vlucht ik in mijn tuinkamer naar het gezellig hoekje aan mijn raam, dat als in een lijst een prachtig stukje landschap omsluit: groene, frissche weiden, golvende korenakkers, een boerenwoning, in het verschiet de donkere lijnen van een dennenbosch, en daaroverheen een altijd wisselende hemel, nu eens grauw als lood, slaperig, droomerig, dan kristalblauw, tegen zonsondergang met allerlei diepe tinten van rood, goud, violet, zeegroen, oranje overtogen.

Dat zie ik, als ik mijn oogen ophef, maar dat doe ik zoo weinig, ik heb er geen tijd toe! Geen tijd? Gij meent het te begrijpen.... immers dan lees ik mijn geliefde dichters of ik verbeeld mij te zijn wat ik vroeger was - nu ja, laat het mij maar neerzetten, voor u, mijn tweede ik, die precies weet hoeveel ik waard ben, - een bewierookte actrice. Ik doorleef mijn triomfen van vroeger, ik zie mij weer staan vóór het voetlicht, ik hoor het gejuich van het publiek, de kransen worden mij toegeworpen, de fanfares spelen....

Ach, lieve Ettie! hoe vergist ge u; 't is waar, de herinnering aan al die glorie komt nog wel eens bij me op, ik denk nog wel eens aan het verledene, maar zonder spijt, zonder rouw, met dankbaarheid in het hart, jegens God, die mijn leven zulk een schoone richting gaf, die mij ontrukte aan een bestaan, van buiten zoo schitterend en woelig, van binnen zoo ledig en hol, om mij daarvoor in de plaats te geven de grootste zegeningen welke een vrouw ten deele kunnen vallen: de liefde van een ernstig man, de achting zijner omgeving en... liefste Ettie, tot later! Daar komt mijn Eduard aan; ik werp naald en naaiwerk weg, want ik heb voor het raam zitten werken aan het jurkje van o n s kind!

Het land van de opgaande zon.

Onder dezen naam is in Londen een tentoonstelling van japansche schilderijen geopend.

Deze schilderijen zijn echter niet door Japanners gemaakt, maar door twee engelsche schilders, de heeren Verley en Tripp, die hun indrukken, in het land der opgaande zon opgedaan, door het penseel vertolkten.

Het moet een fraaie collectie zijn van schilderijen, waarvan de onderwerpen aan het huiselijk en openbare leven der Japanners ontleend zijn.

Een zeer aardige en karakteristieke schets uit deze verzameling vertoont ons vorenstaande gravure, waaraan echter, jammer genoeg, de fraaie schitterende en toch zoo harmonische tinten ontbreken.

De drie meisjes hebben hunne mooiste pakjes aan en de pop in de hand; het schijnt wel een spelletje dat zij samen spelen, en de onvermijdelijke waaier ontbreekt er niet aan.

Nu het ‘Japansche’ zoo in de mode is, kan het niet anders of deze tentoonstelling moet wel de aandacht trekken, des te meer omdat ‘het land der opgaande Zon’ druk bezig moet zijn zich van haar eigenaardigheden te ontdoen en haar best doet om een land te worden als elk ander.

Wie weet als de schilders er nu terug komen of zij de drie meisjes niet gekleed vinden in home spunpakjes, met hooge boezelaars voor en gehaakte schouderstukken, en of de pop niet een gebreide wollen jurk aan heeft!

Gelukkig dat de bekwame kunstenaars het aardige viertal nog juist bijtijds hebben vereeuwigd.

Een wandeling door Chicago,
door Mora.

Het spreekt van zelf, dat er in eene stad als Chicago, zooveel is te zien en op te merken, dat men tal van dagen kan ronddwalen, en toch weer telkens iets nieuws zal ontmoeten.

Hoewel in het begin de verbazende drukte mij deed duizelen, gewende ik daaraan spoedig en trok weldra alleen dapper de stad in, waar het overigens zeer gemakkelijk is om den weg te vinden. De straten loopen allen evenwijdig of snijden elkaar rechthoekig, zoodat men nooit in de rondloopende straten verdwaald kan raken.

De voornaamste straten zijn geducht breed, en hebben trottoirs, bijna alleen reeds zoo breed als de Kalverstraat te Amsterdam.

De voetgangers wagen zich zelden in het middengedeelte, daar dit steeds door een rij voertuigen is ingenomen. Het oversteken van een straat is daar ook een levensgevaarlijk iets, en heeft alleen op de hoeken plaats. Evenals in Londen, zijn daarbij de politieagenten van zeer veel nut.

Wanneer ge geen kans ziet om tusschen die reeks voertuigen door te komen, dan wendt ge u maar tot een 'policeman', die onmiddellijk bereid is u van dienst te zijn. Hij behoeft slechts zijn korten stok, 'club' genaamd, in de hoogte te steken, en onmiddellijk staan aan weerszijden alle voertuigen of trams stil. Zijt ge veilig aan den overkant gekomen, dan geeft de agent weer een teeken, en de rij karren, rijtuigen en omnibussen stelt zich opnieuw in beweging.

Men zou licht denken, dat er soms onwillige koetsiers onder konden zijn, maar de politie is daar zóo flink en treedt zóo krachtig op, dat men het niet zou wagen hare dienaren te dwarsboomen. Indien een politieagent iemand wil arresteeren, drukt hij op een aan bijna elke lantaarnpaal aanwezige elektrische schel, en bijna onmiddellijk is er een met twee flinke paarden bespannen wagen aanwezig, die den weerspannige opneemt en onder dak brengt.

In Chicago hebben de huizen een nieuw en flink aanzien. Sinds een groote brand, voor eenige jaren tal van gebouwen in de asch legde, is er eene bepaling gemaakt, dat er geen houten huizen meer gebouwd mogen worden.

Veelal worden de onderste verdiepingen voor winkels gebruikt, en de overige étages doen als kantoren dienst. Soms heb ik tien verdiepingen geteld. Met kolossale letters staat dan op elk raam, welke firma daar kantoor houdt, of welke dokter daar te raadplegen is.

Er zijn echter ook tal van groote magazijnen, die een geheel gebouw in beslag nemen, en waar men letterlijk van alles kan krijgen. Ge kunt er uw huis geheel meubelen en inrichten, uw keuken van alle benoodigdheden voorzien, uwe wandel- of baltoiletten koopen, en u kostbaarheden aanschaffen zoo mooi als ge maar wilt.

In het 'basement' (sousterrain), is eene uitstalling van het fijnste tot het eenvoudigste speelgoed, en vindt ge een zaal vol blikwerk, vormen voor allerlei poddingen, taartpannen enz., alle onmisbare zaken in een Amerikaansch huishouden, waar zoetigheden een groote rol spelen. Alle artikelen hebben haar 'departement', en bij het binnentreden van den winkel wordt ge onmiddellijk op de hoogte gebracht, op welke verdieping en in de hoeveelste kamer links of rechts ge het artikel kunt krijgen, dat ge verlangt.

Daar het trappen klimmen u misschien zou vermoeien, behoeft ge slechts op een electrische schel te drukken, en weldra wordt een deur opengeschoven, en een in livrei gekleede neger noodigt u grijnzend uit, in een keurig kamertje te stappen, waarin langs drie zijden, fluweelen banken staan. Ge neemt plaats, de deur wordt toegeschoven en de 'lift', brengt u waar ge wezen moet. Op dezelfde wijze gaat ge weer naar beneden.

Zijt ge vermoeid, door het doen van uwe inkoopen, welnu, ook daarop heeft men gerekend, en de eigenaar heeft er voor gezorgd, dat ge in een elegant gemeubeld salon, u op een sofa of in een schommelstoel kunt neervlijen, een plaatwerk ter hand nemen, of wel u aan uwe correspondentie kunt wijden. Ook is er eene keurige toiletkamer, waar ge u kunt opfrisschen.

Indien ge dorstig zijt, gaat ge in de confiserie een glas 'sodawater' of een portie 'ice cream' gebruiken.

Het is een waar genoegen om eens door zoo'n magazijn te dwalen en alles op zijn gemak in oogenschouw te nemen. Meermalen deed ik dit dan ook, maar niet overal kon ik alleen binnengaan. Mijn broer was dus mijn leidsman door kantoren van bankiers en advocaten, (waar men eveneens vrijen toegang heeft).

Hij liet mij het stadhuis, postkantoor en gerechtshof zien. Wij namen een kijkje van de korenbeurs, maar daar kon ik mijn lachen niet laten. Het gaf mij den indruk van een gekkenhuis. Wij zaten op de galerij en beneden ons was de handel in vollen gang. Het was een geschreeuw, opsteken van éen of meer vingers, springen op banken om beter gezien te worden, tegen elkaar opbieden, kortom, hooren en zien verging, en ik was blij weer in de open lucht te zijn.

Nu begaven we ons naar het voornaamste hôtel van Chicago 'Palmen house' genaamd, dat keurig is ingericht.

Nadat we daar een poosje gezeten hadden, stelde mijn broer mij voor, om een beroemde barbierswinkel te gaan bezien. Ik aarzelde om als dame daar binnen te treden, maar mijn broer lachte om mijne vrees en verzekerde mij, dat tal van dames zich gingen overtuigen, of het verhaal waarheid bevatte, dat de vloer met zilveren 'dollars' was ingelegd.

Het was inderdaad een eigenaardig gezicht, die zilverstukken in den grond te zien glinsteren, maar toch drong de gedachte zich bij mij op, of de eigenaar, die zooveel geld bezat, dat hij honderden renteloos kon laten liggen, daarvan geen beter gebruik had kunnen maken. Wat al armoede had hij daarmede kunnen lenigen!

Wij begaven ons nu, bepaald uit nieuwsgierigheid, naar een 'dime-museum.' Reeds meermalen had in de courant, eene advertentie ons oog getroffen, waarin vermeld werd, dat in het 'dime-museum' in de ....street iets heel bizonders was te zien, namelijk: Chaska, een volbloed Indiaan, en zijne vrouw, een blanke onderwijzeres, nader aangeduid als 'angel-bride' ('bride' noemt men in Amerika een vrouw in het eerste jaar van haar huwelijk).

Men kan zich voorstellen, hoe benieuwd ik was, om met dat engelachtig wezen kennis te maken, waarover de couranten zoo vol waren, maar toch kon ik mij niet begrijpen, hoe eene ontwikkelde vrouw er ooit toe had kunnen besluiten, om haar lot aan dat van een onbeschaafden roodhuid te verbinden.

Een groote menigte menschen verdrong zich vóor het gebouw en las met open mond de aanplakbiljetten, luide opmerkingen makende of verwondering te kennen gevende.

Het stroomde naar binnen en ook wij naderden den ingang. Een kolossale negerportier, waardig als een reus tentoongesteld te worden, nam onze 'dime' in ontvangst.

Een 'dime' is een zilveren muntstukje ter grootte van ons kwartje, en heeft een waarde van tien amerikaansche centen.

Wij traden binnen, en kwamen in een lange zaal, waar allerlei wonderen te zien waren. Natuurlijk begaven we ons het eerst naar 'the great attraction.' Het jonge paar was op een soort troon gezeten en liet zich met lijdelijke onverschilligheid bekijken.

Chaska was een knap man, een echt indianentype, in de kleederdracht van zijn stam. Maar te vergeefs zocht ik naar de engel die ons beloofd was. Wel zat er een juffrouw naast hem, alles behalve jong, met een tanig gezicht, een spitse kin, vooruitstekende onderlip en een ontevreden uitdrukking op het gelaat.

Zij was mager en klein en droeg een crème zijden japon, die er even verlept uitzag als de bezitster.

Cora Fellows, zooals zij vóor haar huwelijk heette, was de eerste blanke vrouw die met een roodhuid in het huwelijksbootje stapte. Wij maakten met haar een praatje en zij vertelde ons dat zij nog veertien dagen in Chicago bleven en dan een engagement in St. Louis hadden. Zij verdienden 50 dollars ongeveer per dag, en kunnen dus een aardig sommetje overleggen, maar het lijkt mij vreeselijk zoo altijd te kijk te moeten zitten en allerlei hinderlijke aanmerkingen van een niet altijd beschaafd publiek te moeten aanhooren, als: nu, dat is ook een oudbakken engel! - de roodhuid was zeker jaloersch en heeft nu haar grootmoeder in haar plaats gezet! - zulk een engel zou ik niet present willen hebben! - ik heb spijt van mijn 'dime', want ze is geen 'nickel' waard! - (een 'nickel' is 5 Amerikaansche centen), enz.

We gingen verder, en kwamen nu bij een man die kunstig getatoeëerd was, en daarenboven zich verheugde in een prachtigen haardos. Zijn haar hing tot over het middel en was blauwzwart van kleur. Op zijn borst waren kunstig allerlei tafereelen geprikt en ook zijn armen waren met allegorische voorstellingen versierd.

De arme man trok zulke pijnlijke gezichten, dat mijn broer hem de reden daarvan vroeg. Hij zeide ons, dat hij zulke hevige pijnen aan zijn rechterarm had, dat hij het haast niet meer kon uithouden. Het kan ook niet anders, of een dergelijke bewerking moet schadelijk voor de gezondheid zijn.

We kwamen daarna bij eene negerin, wier haar een halve el rondom het hoofd uitstond. Na nog een paar dergelijke curiositeiten te hebben bewonderd, kwamen we aan een toestel waarop men moest gaan staan, om zijn welgelijkend portret te zien. Ik stapte er moedig op, vooruit wetende wel niet geflatteerd te zullen worden. Dit was dan ook niet het geval, want - ik zag mijn gezicht in het onmogelijke verbreed, in het lichaam van een orang oetang.

Op allerlei manieren werd men voor den gek gehouden. 'China remains,' bleken stukjes gebroken aardewerk te zijn, en gewone potlooden werden ons als ceders van den Libanon aangewezen.

Hoewel we niet veel schoons hadden te zien gekregen, vond ik het toch eigenaardig eens iets dergelijks te hebben bezocht. De eigenaars van 'dime-museums' verdienen, niettegenstaande het hooge salaris, dat ze aan hunne sujetten moeten betalen, veel geld.

Steeds is er nieuwe toevoer van kijkers, die er hun ‘dime’ voor over hebben, om het genot te smaken, dat hun beloofd wordt, door met bedriegerij gekruiden bluf.

Chineesche brievenbestellers.

Het is in Europa weinig bekend, dat China een uitgebreid postwezen bezit, dat zeer nauwkeurig werkt; alleen de geboren Chineezen kunnen er gebruik van maken, hetgeen zij druk doen, daar de Staat ook voor de bestelling van voorwerpen van waarde tegen betrekkelijk lage prijzen geheel borg blijft. In iedere chineesche stad bevinden zich verschillende postbeambten, waarvan ieder voor het verkeer van een bepaalde provincie zorg draagt. De bestelling geschiedt door briefdragers, buitengewoon sterke en onversaagde mannen, die onophoudelijk den weg tusschen twee steden afleggen, tot 80 pond aan pakken op den rug dragen, en zich met zooveel snelheid bewegen, dat de brieven en voorwerpen van waarde betrekkelijk spoedig van plaats tot plaats komen. Zoodra een briefdrager aan een eindstation komt, geeft hij zijn pakket over aan een wachtenden ambtgenoot, en deze begeeft zich dadelijk naar de naaste plaats op marsch, geheel onverschillig of het dag of nacht, mooi of slecht weer is. Aan het naaste station geeft hij het pakket weer over aan een collega, en zoo wordt het zonder tusschenpoozen door het geheele rijk bezorgd.

Een brievenbesteller behoort in China eigenschappen te bezitten, die men in ons land niet van hem verlangt, hoewel zij toch ook hier tot de meest geplaagde lieden behooren. De chineesche briefdrager moet een buitengewoon krachtig man zijn, als men bedenkt, dat het geen kleinigheid is, meermalen op een dag in snellen loop met omstreeks 80 pond op den rug een groot eind af te leggen. De chineesche briefdragers gaan namelijk niet in tred, maar, zoover hun longen het toelaten, bestendig in draf. De briefdrager moet bovendien zijn lichaam steeds zoodanig voeden, dat hem de krachten niet te vroeg ontvallen; zij hebben daarom de gewoonte nooit geheel naar hun genoegen te eten, daar zij een gevulde maag voor bijzonder schadelijk houden. Zij beginnen hun marschen niet nuchter, maar gebruiken slechts een kleinigheid, en als zij op de plaats hunner bestemming aangekomen zijn, nemen zij weder zooveel, dat hun nog wat eetlust overblijft. De Chineezen zijn, zooals men weet, zeer bijgeloovig, en vreezen in het bijzonder voor geesten en toovenaars bij nacht. Een briefdrager mag zulk een vrees niet hebben; hij moet door bosch en woestijnen, over bergen, dalen en rotsen in den duistersten nacht onafgebroken gaan, en wordt streng

gestraft als hij zich op zijn weg verlaat, of zich door zijn vrees laat afhouden om zijn marsch met minder snelheid voort te zetten. De briefdrager moet bovendien ook een moedige, vastbesloten, sterke man zijn,

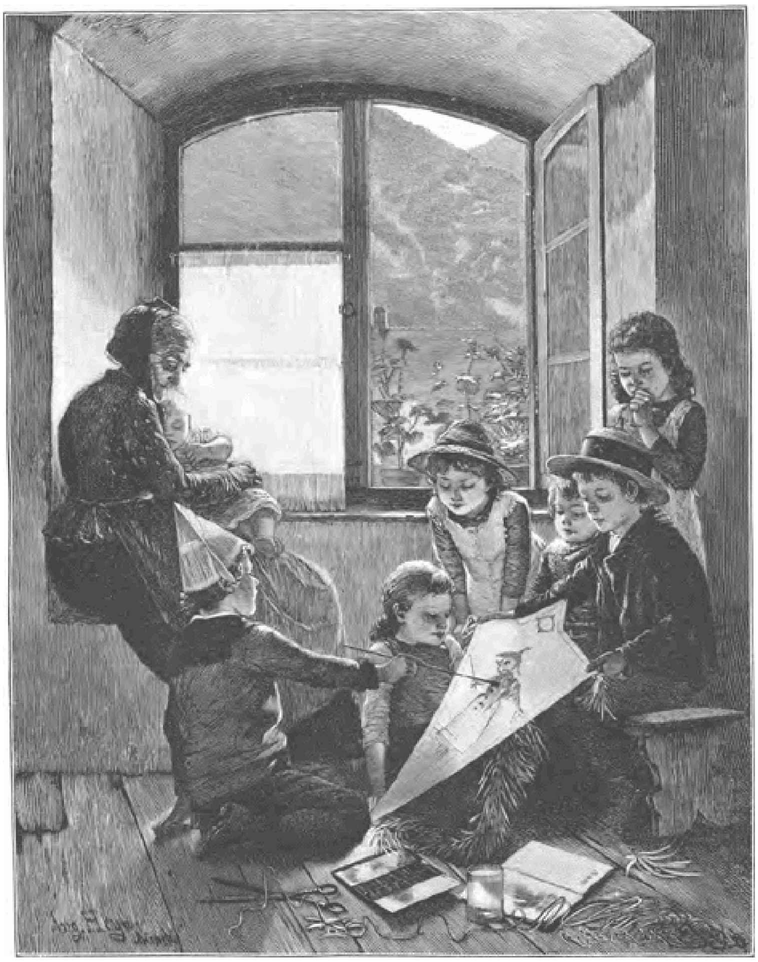

HOE MEN SCHILDER WORDT. Naar A. Heijn. (Zie blz. 266.)

die in staat is zich tegen de in China zoo talrijke straatroovers te verdedigen. Men verwacht van den briefdrager, dat hij niet alleen tegen een enkelen roover moedig optreedt, maar dat hij, zoo noodig, ook velen hunner aandurft, en om zijn bekwaamheden op dit punt te onderzoeken, neemt men hem een eigenaardig examen af.

In een hoogen schommel worden zware zandzakken aan lange touwen gehangen, de candidaat wordt in het midden geplaatst, en zijn taak is het, door stevige vuistslagen de zakken in beweging te brengen. Hij moet zich zoo behendig tusschen de heen en weer slingerende zakken bewegen, dat geen hunner hem aanraakt; hij moet steeds op zijn hoede zijn om niet nu eens van deze, dan van gene zijde door de zware zandzakken getroffen te worden; gebeurt

dit, dan valt hij niet alleen op den grond, maar druipt meteen voor zijn examen.

Men ziet, al zijn onze brievenbestellers ook soms te beklagen, zoo veel als van de Chineezen wordt toch niet van hen verlangd.

Hoe men schilder wordt.

Willie is een genie, dat stond vast; zijn broers en zusters waren er van overtuigd, en het oude Saartje, die - wanneer vader voor zaken op reis is en moeder eens eventjes zich bij hare vriendinnen gaat ontspannen van haar drukkende zorgen - op de kinderen past, denkt het ook, al wist nu ook eigenlijk geen van allen, wat een genie is.

Maar Saartje, die met het kleine Joopje op den schoot in de breede vensterbank zit, vindt het zeer aardig, dat Willie de kinderen zoet houdt, want stil van bewondering omringen zij hem allen, terwijl hij op den vlieger, die Bertie gemaakt heeft, een merkwaardig figuur schildert.

Dan klinken er wel allerlei kinderlijke vragen.

‘Zeg Will’, vraagt kleine Bernardientje, ‘wat draagt die vrouw in haar hand. Is dat een piek?’

‘Neen, 't is geen vrouw, 't is een man,’ verklaart het groote Roosje.

‘En zij heeft een rok aan.’

‘Dat is geen rok, wacht maar tot het klaar is,’ zegt de schilder uit de hoogte. ‘Bertie, houd den vlieger goed vast. Zoo, anders gaat het niet.’

‘Je moet er meer rood op doen,’ meent Bertie, ‘dan zie je het figuur duidelijker op een afstand.’

‘Toos vaagt ook pottèt,’ zegt het heuveltje, dat naast Bertie zit.

‘He ja!’ meent Anne, het grootste meisje, ‘dat moest je eens doen voor Moe's verjaardag! maar dan van Joopje.’

‘Neen, eerst van mij,’ roept Lize.

‘Waarom van jou het eerste?’ vraagt Bernardine, ‘ik ben jonger.’

‘En ik ouder!’

Daar stooten zij al kibbelend tegen den vlieger en de schilder maakte een groote roode streep, die er niet thuis hoort.

‘Dat komt nu van die meisjes, altijd stoeien, altijd vechten,’ zegt Bertie, op een toon van hooge wijsheid, en de schilder verklaart plechtig:

‘Ik begrijp niet waar meisjes voor dienen. Je kunt lang wachten voor ik jelui portret maak.’

‘Och toe, Will! Och, toe! Wij zullen het nooit meer doen!’

Zal Willie werkelijk eens schilder worden en een schilder van naam? Wat er ook gebeure, zeker is 't dat, hoe groot zijn roem ook eens moge wezen, hij nooit op meer algemeene belangstelling zal kunnen rekenen dan hem thans ten deel valt in de kinderkamer.

De ‘Grande Chartreuse’.

Het woord c h a r t r e u s e is aan de meesten slechts bekend als de naam van een fijne, aromatische likeur; verreweg de minsten - wij willen niet zeggen w e t e n , maar - d e n k e n er aan, dat het woord eigenlijk de vertaling is van Karthuizerklooster, en dat de Karthuizers, aan wie de zoete, aangename drank zijn naam ontleent, menschen

zijn, die vrijwillig afstand gedaan hebben van alles wat de wereld zoets en aangenaams oplevert, om een leven te leiden van afzondering en boete, dat echter lang zoo nutteloos, ledig en geestdoodend niet is als men zich gewoonlijk, volgens ouderwetsche, afgezaagde begrippen, het bestaan van monniken voorstelt.

Het groote Karthuizerklooster, of zooals het meer algemeen bekend is 'La Grande Chartreuse', bevindt zich in het zuiden van Frankrijk in de provincie Dauphiné, niet ver van Grenoble, aan den voet van 3000 voet hooge met pijnboomen bedekte bergen, die reeds over de 800 jaren op dit zwijgende, biddende stuk aarde nederzien.

Terwijl de wereldgeschiedenis langzaam haar weg door de eeuwen maakte, terwijl volken opkwamen en ondergingen, terwijl koninklijke geslachten bloeiden en wegstierven, terwijl oorlog en vrede elkander onophoudelijk afwisselden, en de menschelijke gedachte telkens nieuwe banen insloeg, en het aanschijn der wereld keer op keer veranderde, terwijl de rustelooze menschheid hemel en aarde doorkruiste, doorwoelde, doorzocht, en altijd weer andere goden ten troon verhief, volgden zich hier de in het wit gekleede monniken van geslacht tot geslacht op, bleven zij bidden, werken, psalmen zingen, overwegen, en lieten alle golven van het menschelijk drijven en zorgen zich breken aan de kust van dit eenzame eiland des gebeds.

De stichter der Karthuizers was de Heilige Bruno, die in het jaar 1035 te Keulen geboren werd; hij was van aanzienlijke familie en met hooge geestesgaven bedeeld, maar van jongs af zocht hij de eenzaamheid en de boeken; hij wijdde zich aan den geestelijken stand en werd reeds op vrij jeugdigen leeftijd tot kanunnik en later tot aartsbisschop van Rheims benoemd. Een leven van hooge waardigheden scheen hem te wachten; hij verkoos echter zich geheel aan het gebed, de studie en de overweging te wijden, weigerde dus de benoeming en trok zich met zes zijner dierbaarste vrienden, nadat zij alles wat zij bezaten ten behoeve der armen verkocht hadden, in de wildernis van de Chartreuse-vallei terug. Daar bewoonden zij ruwe hutten, weldra voegden zich andere kluizenaars bij hen en zoo ontstond het groote gesticht, dat thans nog als La Grande Chartreuse bestaat.

Een Engelsch hooggeplaatst geestelijke, de Anglikaansche Deken van Glocester bracht hen het vorige jaar een bezoek, en belangwekkend is het, den indruk, door de levenswijze der kloosterlingen, op iemand van geheel verschillenden godsdienst en levensopvatting gemaakt, te vernemen.

Het was een sombere, droevige avond, verhaalt de Eerwaarde heer Donald M. Spence, toen hij den eersten blik wierp op de puntige daken en vreemdsoortige torens van het klooster; het had zwaar geregend en de hooge rotsen waren omsluierd door zachte, grijze, vederachtige wolken. De vochtige wind gierde door de pijnbosschen, geen ander geluid werd gehoord, niets levends zag men in het rond.

Zoo verrees het klooster tegen zijn achtergrond

van duistere dennenbosschen met zijn hooge muren, blauwe daken en talrijke torens, vreemd en fantastisch voor zijn oogen, gelijk aan een sterke vesting uit de Middeleeuwen.

De heer Spence klopte aan de hoofdpoort en werd door een leekebroeder vriendelijk welkom geheeten; door de groote poort trad men in een ruim binnenhof. Geen bloem noch plant, verbrak de grauwe eentonigheid, niets dan het geklater van twee kleine fonteinen deed zich hooren. Een wijde, holle gang van schier eindelooze lengte, voerde naar een groote hal, waarin een vroolijk haardvuur brandde. De generaal der orde, voor wien de heer Spence een aanbevelingsbrief had, deed hem hoffelijk weten dat hij hem den volgenden morgen vroeg wilde ontvangen, en dat hij in dien tusschentijd alle gastvrijheid zou ontvangen, welke de regels toestonden.

Men wees hem een kleine cel tot verblijf aan, die zeer eenvoudig gemeubeld was, met een smal ledikant, een stoel en een knielbank; een ruw houten kruisbeeld was het eenige sieraad; het raam zag uit op een lange, droevige binnenplaats, waarin de sneeuw hoog lag, hoewel het reeds begin van April was.

Het onthaal was echter zoo hartelijk mogelijk, en het avondmaal bestond uit het beste wat men in het klooster had; heel veel smakelijks was het wel niet. Eieren, gedroogde vijgen, ingeschrompelde appelen en een smakelooze visch, met meer graten dan visschen gewoonlijk hebben, en soep, waarvan warmte de eenige verdienste was, maar de leekebroeder was verrukt over al het lekkers, dat hij den gast mocht voorzetten, en zijn vriendelijke goedheid maakte alles goed wat aan smaak tekort kwam.

De gast gaf zijn verlangen te kennen den nachtdienst bij te wonen, en begaf zich na het maal in zijn cel om daar eenige uren te slapen; het was er kil en vochtig, ondanks het groote vuur, dat in de aangrenzende kamer brandde. Hij wikkelde zich in zijn plaid en sliep eenige uren; om kwart vóór elf werd hij gewekt en nam zijn plaats in op de vreemdengalerij der kapel, die lang, smal en weinig versierd, van daaruit goed te overzien was.

De kloosterlingen komen een voor een in de kapel en nemen hun plaatsen in de koorstoelen, dan begint hun nachtgezang droevig, eentonig, zonder eenige verheffing, en toch misschien juist daardoor zoo hoogst indrukwekkend.

De vreemdeling kon zich met moeite daarvan losscheuren, toen de bezorgde broeder hem dringend kwam verzoeken naar zijn cel terug te keeren, daar de vochtige, kille lucht in de kapel hem kwaad zou doen. Hij werd niet moede in de bijna geheel duistere kapel te luisteren naar het gezang van die witte, knielende figuren, elk met een kleine lamp voor zich, uit wier borsten dat vreemde, plechtige gezang opsteeg.

Daar zongen zij, vergeten van de wereld, die zij verlaten hadden, de man in de kracht van zijn leven, met zijn diepe stem, naast den grijsaard, wiens gebroken tonen verrieden dat hij zich reeds dicht bij den hemel, het doel van zijn streven, bevond; daar klonken in een accoord de stemmen van den boeteling, die God om erbarming smeekte voor zijn vroegere zonden, van den levensmoede, die hier den vrede gevonden had, welken hij in de wereld vergeefs had gezocht, met die van den onschuldigen jongeling, die bad voor zijn broeders, welke in dit nachtelijk uur God, en waarheid, en deugd en reinheid vergaten, voor de in zonden en genot verzonken wereld, die geen tijd had zich met hoogere zaken bezig te houden.

En hij hoorde al die gebeden, welke eeuwen lang hier werden opgedragen nacht aan nacht, voor de armen en ongelukkigen, voor de schuldigen en de misdadigers,

voor de stervenden en de dooden, voor de bedroefden en de moedeloozen. Hij stond hier en luisterde met diep getroffen ziel naar deze eentonige en toch zoo wondervolle psalmen, die vijfhonderd jaar geleden Petrarca ook had gehoord en welke hij, de dichter wiens zangen niets dan een melodie vol zoete welluidendheid waren, 'Engelenzang' noemde.

Maar niet altijd hebben de monniken hier ongestoord hun nachtelijke gebeden verricht; zware stormen braken over hun eenzame woning los. Tot zesmaal werd het klooster vernield; eens door een sneeuwval, eens door de godsdienstoorlogen der 16de eeuw, viermalen door brand. Het tegenwoordige gebouw is nauwelijks 200 jaar oud, maar het is toch geheel naar het oude model gebouwd.

Jaarlijks komen de priors der verschillende, over de wereld verspreide kloosters, hier te zamen en genieten gulle gastvrijheid in de verschillende paviljoens, welke nog de namen dragen van hunne natiën. Zoo heeft men het paviljoen van Duitschland, van Italië, Bourgogne, Aquitaine, enz.

De vaste bewoners van het klooster bestaan uit 36 paters, 25 leekebroeders en omstreeks 100 à 120 bedienden, die in de likeurdistilleerderij en andere deelen van de inrichting hun werk hebben.

Het klooster heeft een fraaie kapittelzaal, verscheidene raadzalen en een rijke bibliotheek; de twee kerken zijn eenvoudig en zonder eenig sieraad.

De kloostergangen zijn voor den vreemdeling het merkwaardigst; hierop komen de cellen, of liever de huisjes der monniken uit, want elk hunner heeft zijn eigen woning, die geheel op zich zelf staat en door een tuintje van dat van zijn buurman gescheiden is; alle huisjes zijn bewoond, en altijd zijn er vele postulanten die op een leegkomend wachten.

Men komt door de deur van elk huis in den kloostergang, en deze deur is voorzien van een letter van het alphabet, en met een opschrift uit den Bijbel, uit de 'Navolging van Christus', of uit een kerkvader gekozen; op den dag zijner groote gelofte kiest elke kloosterling zijn zinspreuk. Naast elke deur bevindt zich een klein luik, waardoor het dagelijksche voedsel en wat de monniken verder noodig mochten hebben, naar binnen geschoven wordt; verlangen zij iets buitengewoons, dan schrijven zij het op en schuiven het papier door het valluik.

Niemand anders dan de celbewoner overschrijdt den drempel dezer welgesloten deur; de monnik zelf gaat er alleen door voor den kerkdienst, op zon- en feestdagen voor het gemeenschappelijk maal in het refectorium of de eetzaal, en eens in de week voor de algemeene wandeling.

Het huis bestaat uit een kleine galerij op het gelijkvloers, waarin de Karthuizer zijn dagelijksche wandelingen maakt, als 's winters zijn tuintje bedolven is onder de sneeuw; in een afzonderlijk kamertje bewaart hij zijn houtvoorraad, die uit groote vierkante

blokken bestaat. De tuin is zijn eenige uitspanning; volgens het karakter en de neigingen van den eigenaar wordt het keurig

DE 'GRANDE CHARTREUSE.'

onderhouden of verwaarloosd.

Een ruwe trap geeft toegang tot de eerste verdieping, het eenzaam tehuis van den kluizenaar. Het bestaat uit twee kamertjes; het eene is zijn slaapvertrek, en bevat niets dan het harde bed met ruwe dekens en zijn bidstoel; in de nis van het venster, waar hij zijn sober maal eet, staat een kleine tafel; de andere kamer is zijn studeercel, en de meubels zijn ook van het eenvoudigste soort: zij bestaan uit een tafel, een groven lessenaar en een paar planken met boeken voor zijn eigen gebruik en uit de rijke kloosterbibliotheek geleend.

Hier in deze stille cel brengt de Karthuizervader zijn eenzaam leven door, geen stem wordt hier ooit gehoord, noch vriend noch vijand komt zijn afzondering verstoren. Menige man die in de wereld een grooten naam droeg, een groote rol speelde als staatkundige, militair of geleerde, kwam hier den avond - velen zelfs den middag - van zijn eens zoo stormachtig, woelig leven doorbrengen en vond dat

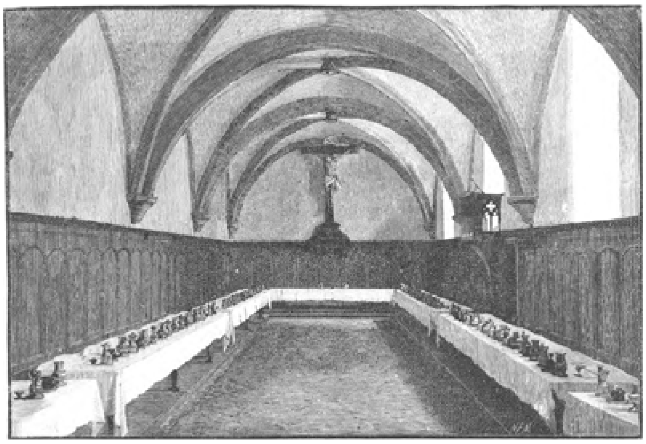

DE GROOTE EETZAAL.

de uren aan gebed, overweging en studie gewijd, nog te snel voorbijgingen.

Thomas à Kempis verklaarde, dat zijn hart nergens vrede had gevonden dan in een hoek met een boek - hoevelen hebben hier de waarheid van dit woord ondervonden; hij was het ook die zeide, dat, hoe langer de monnik in zijn cel woonde,

hoe liever hem de cel werd - en ook dit zeggen de Karthuizers hem uit den grond van hun hart na.

De bibliotheek van de grande Chartreuse is een prachtige, ruime zaal en bevat schatten van geleerdheid op allerlei gebied; de paters hebben er vrij gebruik van, hetzij zij de boeken lezen in de bibliotheek, hetzij zij ze in hun geliefde cellen medenemen.

Een gedeelte der kloostergangen omsluit een tuin - den tuin der dooden; evenals bij alles in dit strenge huis des gebeds, is ook hier elk sieraad vermeden. Alles wat aan kunst en schoonheid herinnert, is uit deze woning verbannen. Zelfs het kerkhof, waarin sedert eeuwen de monniken werden ter ruste gelegd, maakt geen uitzondering: kleine bruine kruisen teekenen de plaatsen, waar zij, zonder kist, in hun habijt gehuld, aan de droge aarde der Karthuizervallei werden toever-

trouwd. Een twintig- à dertigtal steenen kruisen, sommige van vóór eeuwen dagteekenend, wijzen de graven aan van de generaals der Orde; maar ook aan de rustplaats dezer groote dooden is geen zorg besteed. Nergens meer dan hier blijkt het hoe weinig

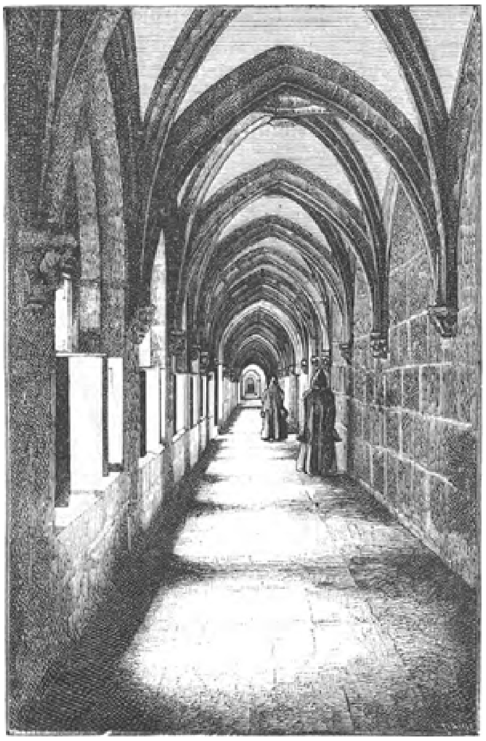

EEN KLOOSTERGANG.

de Karthuizers het lichaam tellen in het leven zoowel als in den dood; de onsterfelijke ziel alleen komt bij hen in aanmerking.

Hun leven biedt uiterlijk niets aan wat slechts eenigszins voor den minst verwenden wereldling aantrekkelijk schijnt; ziehier de leefregels, waarvan nooit afgeweken wordt.

Om zes uur 's morgens staan zij op en brengen de nu volgende uren in verschillende godsdienstoefeningen en overwegingen door; om tien uur zijn zij vrij om naar eigen verkiezing in hun tuin te werken, hout te hakken, te schilderen, te boetseeren, boekbinden, schrijnwerken of te studeeren; in dien tijd eten zij ook het middagmaal. Om kwart voor drie uur worden de vespers gezongen en tegen 4 uur keeren zij in hun cellen terug, waar zij, als het geen vastendag is, hun avondmaal gebruiken; daar blijven zij weer lezen en studeeren totdat zij naar bed gaan voor hun korte nachtrust.

Om kwart voor elf begint het nachtofficie, dat nooit minder dan twee uren duurt en volgens de monniken het zoetste gedeelte van den dag voor hen is, als zij in het stille heiligdom, te midden van den duisteren nacht, Gods lof zingen, en Zijn barmhartigheid over de zondige aarde inroepen; deze plechtige nachtelijke uren schenken hun een onbeschrijfelijken zielenvrede, waarvoor geen prijs te hoog betaald kan zijn.

Verveelt dit stille, kalme leven, waarin niets voorvalt, den Karthuizer nooit? Verlangen zij nooit terug naar het opwekkende leven der wereld, door hen voor goed verlaten? Zij zeggen van neen. Er is trouwens nooit een cel leeg; velen wachten

steeds op een ledige plaats. Het schijnt dat het geluk en de vrede dezer zwijgende, biddende, peinzende mannen, benijdenswaardig diep en ongestoord is.

Hun eenige afleiding is de gemeenschappelijke maaltijd op Zon- en feestdagen in de eetzaal; maar bij deze gelegenheid spreken zij ook niet. Den eenigen keer dat het zwijgen verbroken wordt, geschiedt het onder de wekelijksche wandeling, die meestal drie à vier uren duurt, tusschen de bosschen en rotsen, en waarbij zij dikwijls de kapel van den H. Bruno bezoeken, die 500 voet hooger dan het klooster ligt en op de plek is gebouwd, waar hij steeds den nacht biddende doorbracht. Hun kost is zoo eenvoudig mogelijk: zij eten nooit vleesch; soep, groenten, eieren, brood, gedroogde vruchten en een kleine maat wijn is hun dagelijksch rantsoen. Hun couverts (!) zijn van ruw hout. Hun kleeding is zeer warm en dik, hetgeen met het oog op het koele, vochtige klimaat dezer bergen noodzakelijk is; weinigen weten dat het niets anders is dan de gewone, nationale kleeding van de boeren uit Dauphiné, gedurende de elfde eeuw, welke door Bruno, den stichter der Orde, als de nuttigste en goedkoopste voor zijn geestelijke zonen gekozen werd.

Het is geheel van witte wol gemaakt; het witte kleed gelijkt op de t u n i c a t a l a r u s der Romeinsche landbewoners en reikt tot aan de hielen; rondom het middel wordt het opgehouden door een lederen gordel, hierover valt een wit wollen toga of mantel,

KAPEL VAN DEN H. BRUNO.

aan de kanten gespleten om aan de armen vrij spel te laten. Het hoofd is bedekt door een wit wollen kap.

Nooit worden meer dan zes en dertig paters aangenomen; hun intrede in het huis is volstrekt niet gemakkelijk; de proeftijd duurt een jaar, dikwijls langer. Zoodra de nieuweling in het klooster komt,

wordt hij begroet door den novice-meester, die zijn eersten plicht tegenover den nieuw aangekomene vervult door hem de voeten te wasschen. Na hem de noodige vragen gedaan te hebben, wordt hem een groote zwarte mantel omgedaan, welken hij altijd buiten zijn cel dragen moet; eerst een maand later begint zijn eigenlijke proeftijd of novitiaat; op het einde daarvan wordt hij aan het kapittel voorgesteld, dat over zijn aanneming of wegzending stemt; valt de stemming te zijner gunste uit, dan wordt hij in het Karthuizer habijt gekleed.

Maar hij legt zijn groote, altijddurende beloften eerst vier jaar daarna af. Deze geschieden met groote plechtigheid onder de Hoogmis; de monnik, die voor goed de wereld vaarwel zegt, ontvangt ten aanzien van de geheele broederschap het monnikenkleed en zweert den plechtigen, bindenden eed; hij kust het altaar en legt daarop zijn geschreven verklaring af, niet met zijn naam geteekend, want hij heeft er geen meer, maar met een kruis, want hij is nu dood voor de wereld.

De Karthuizer monnik studeert veel; vóór de uitvinding der boekdrukkunst schreef hij vele boeken over; nu nog zijn er groote geleerden en schrijvers onder hen.

De zorg voor de zieken en lijdenden is niet bijzonder aan hen toevertrouwd, maar zij onderhouden weeshuizen, scholen en hospitalen uit hun inkomsten, die zeer vermeerderd worden door den verkoop van hun beroemde likeur, welke in een distilleerderij, eenige mijlen van het klooster verwijderd, wordt vervaardigd, en tot welks samenstelling vele kruiden gebruikt worden, die op de hellingen der Alpen groeien. Het geheim van de likeur wordt streng bewaard.

Maar het hoofddoel van een monnik uit de groote Chartreuse is het gebed en de overweging. Zulk een leven, waarin alles aan een doel is opgeofferd en dat zoo kalm, stil, onopgemerkt verloopt, zal nu wel juist niet ons ideaal van leven zijn.

De drukke, bezige mensch van het einde der 19de eeuw, zal aan meer voelbare, meer bepaalde, meer practische uitkomsten de voorkeur geven; hij zal liever den gezegenden naam van den hooggeëerden philantropist, de lauweren van den soldaat, de weelde van den geldkoning, de zoetheid van het familieleven, de schitterende uitvindingen van den natuur-of werktuigkundige, de vreedzame overwinningen van den geneesheer voor zijn deel verkiezen.

De kluizenaar, die waarschijnlijk dit alles reeds ondervonden heeft, maar er vrijwillig afstand van deed, hecht alleen nog waarde aan de stilte van zijn cel, waarin hij het gefluister van de Eeuwigheid hoort, en de taal der gemeenschap met God leert, welke hem woorden ingeeft voor de ernstige en vurige gebeden, waarmede hij gelooft zijn strijdende en lijdende broeders in de wereld het best te kunnen helpen.

Wie zou dan op deze eenzame, ernstige mannen een steen kunnen werpen - vraagt de Anglikaan ten slotte, - die, om datgene te bereiken, wat zij als hun hoogste levensideaal beschouwen, alles wat de menschen hoogschatten en liefhebben - een huisgezin, vrienden, genegenheid, rang, roem, gemak, gezelligheid hebben verlaten?

Zij hebben vrijwillig al deze hooggeschatte dingen weggeworpen om hun strenge, stille, naar ons begrip vreugdelooze levens te leven, en daardoor volgens hun meening God te eeren, hun dwalende en lijdende broeders op de beste wijze ter hulp te komen.

Hoe ver hun opvatting van de onze verwijderd moge zijn, als elk ernstig, welgemeend, oprecht streven, heeft ook het hunne recht op waardeering en erkenning.

Wie, na 'La Grande Chartreuse' bezocht te hebben, weer terugkeert in de wereld, zal voortaan, wanneer haar teleurstellingen, hartstochten en onrust hem kwetsen of verwonden, een gevoel van heimwee niet kunnen onderdrukken naar de stille

afzondering en den plechtigen vrede, die daar ginds tusschen de bergen heerscht, en welke Lamartine deze vraag ingaf:

Kunt gij in 't uur der stille nacht dan niets ontwaren
Van 't geen de Hemel 't sterflijk oog verborgen hield?
Ziet gij somwijlen de Englenchooren
Niet dartlen rond uw Erf, in neergeschoten vlucht?
Is 't u soms niet vergund, den Hemelzang te hooren,
Door de echo weerkaatst, die langs uw heuv'len zucht?

Mevrouw Vigée-Lebrun.

Deze beroemde schilderes was niet alleen een groot kunstenares, maar ook een allerliefste, mooie vrouw. Dat het nageslacht van 't laatste overtuigd zou worden, daarvoor heeft zij voldoende gezorgd door zich zelf te vereeuwigen in meer dan een portret, dat thans nog de beschouwers van bewondering en sympathie voor het bekoorlijke origineel vervult.

'tSpreekt van zelf dat deze fraaie portretten uit den besten tijd der schoone schilderes waren; zij heeft lang genoeg geleefd om haar frissche, jonge schoonheid te verliezen, want zij bereikte den leeftijd van zeven en tachtig jaar.

Behalve al deze voorrechten mocht madame Lebrun op nog andere gunsten van het lot bogen; zij heeft een leven vol afwisselingen geleid, maar dat in de hoofdzaken toch gelukkig bleef. Zij maakte ook als schrijfster, door het opteekenen van haar herinneringen, naam, zij ging op vertrouwelijken voet met beroemde personen om en - lest, best - zij bleef op de achting van alle weldenkenden recht behouden, door haar onberispelijken levenswandel, en van ieders genegenheid, door haar vriendelijk optreden.

Deze gunstelinge der fortuin werd den 16den April 1755 in Parijs geboren; haar vader, de schilder Vigée, was haar eerste leermeester, en na zijn dood kreeg zij van andere beroemde kunstenaars uit dien tijd les. Reeds op haar 15de jaar maakte zij goede portretten, die haar veel geld opbrachten, hetgeen haar goed te pas kwam, want haar moeder was hertrouwd met een rijken juwelier, die echter zoo gierig was, dat hij moeder en dochter het allernoodigste deed ontbreken.

Later, na haar huwelijk met den koopman Lebrun, kwam haar talent haar nog meer te pas, want was haar stiefvader gierig geweest, haar echtgenoot viel in een ander uiterste, hij verkwistte zijn groot vermogen in onbegrijpelijk korten tijd, en het was zijn vrouw, die door haar werk het gezin onderhield.

Gelukkig maakte zij hoe langer hoe meer naam

en raakte in de mode, het voornaamste wat een kunstenaar noodig heeft om er bovenop te komen. Zij werd aan het hof voorgesteld en had het voorrecht een even schoon als dankbaar model te vinden in de koningin, die toen Marie Antoinette heette.

Niet minder dan 25 portretten maakte zij van haar in den tijd van tien jaren, van 1779 tot 1789, en onder het poseeren gelukte het haar de vriendschap der koningin te winnen, die, ondanks alle laster en verdachtmakingen, toch in den grond een lieve, eenvoudige vrouw was, wier grootste genoegen bestond in gezelligheid en muziek.

Madame Lebrun had een mooie stem en speelde goed piano, en na de zittingen zongen de beide jonge vrouwen duetten; deze vriendschap strekt ongetwijfeld zoowel der vorstin als der kunstenares tot eer.

Nadat zij het bekende portret van Marie Antoinette met haar drie kinderen geschilderd had, werd de schilderes aan den koning voorgesteld, en met fijnen tact maakte hij haar een compliment.

'Ik heb geen verstand van schilderkunst,' zeide hij, 'maar u doet ze mij liefhebben.'

Behalve het portret van de koningin, maakte madame Lebrun ook de portretten van de koninklijke prinsen. Als een bewijs dat de talentvolle vrouw niet door vleierij de gunst aan het hof verwierf, geldt het volgende staaltje van haar oprechtheid, een deugd die anders aan de hoven in geen hoog aanzien staat.

De graaf van Artois was buitengewoon levendig en luidruchtig; hij zong gaarne, en dan nog liefst geen al te fijne liedjes, en tot groote ergernis van de muzikale schilderes, onbeschrijfelijk valsch.

Zij hield zich lang goed, maar eindelijk konden haar ooren het niet langer uithouden en zij maakte er hem een opmerking over.

'Maar hoe wil u dan dat ik zing?' vroeg hij.

'Als een prins, monseigneur,' was haar waardig antwoord.

En de prins zweeg glimlachend.

Maar de tijden werden somberder: de fransche omwenteling naderde, en toen raakte het gedaan met het schilderen van koninginnen, prinsessen en hofdames. Vóór dien tijd in 1782 had madame Lebrun met haar man een reis gemaakt naar Brussel, Antwerpen en Amsterdam, waar zij de meesterstukken der Vlaamsche en Hollandsche school bestudeerde.

Zij werd tot lid der fransche Akademie van schilderkunst benoemd, welke eer, in onzen tijd van zoogenaamde vrouwen-emancipatie, niet eens meer aan vrouwen mag te beurt vallen.

Door haar onvermoeiden arbeid werd haar gezondheid zwakker, zij moest het huis houden en verzamelde haar beste vrienden rondom haar heen, om haar verstrooiing te bezorgen. Het was er dikwijls zoo vol, dat beroemde mannen en deftige edellieden, bij gebrek aan stoelen, op den grond moesten zitten; dichters, zangers, virtuosen, schilders kwamen daar bijeen, en gaven proeven van hun talenten ten beste.

Eens had madame Lebrun de aardigheid een grieksch maal aan te richten. Zij noodigde toen vrienden uit op een spartaansch diner, dat zeer veel bijval opwekte, zoo zelfs, dat men haar verzocht het te herhalen.

Maar de laster had zich van dit feestje meester gemaakt, de onzinnigste verhalen gingen er over rond; men vertelde dat het maal 20-, 40-, 60000 francs had gekost, dat de koning en de koningin het betaald hadden, en er werd om wraak geroepen over zulk een verkwisting.

'De ellendelingen,' riep madame Lebrun uit, toen zij dit hoorde; 'weet ge hoeveel mij mijn heel grieksch maal gekost heeft? Vijftien francs.'

Eindelijk werd het verblijf te Parijs onhoudbaar. Met een bedroefd hart moest madame Lebrun haar koninklijke vriendin en haar talrijke vrienden verlaten; in 1789 vertrok zij naar Italië en werd daar met de grootste eerbewijzingen ontvangen. In Balogna werd zij tot lid der Academie dier stad, in Rome van de Académie van Sint Lucas benoemd. In Napels maakte zij portretten van het geheele koninklijke gezin. Na Italië doorreisd te hebben, begaf zij zich naar Oostenrijk, Pruisen en Petersburg; overal werd zij met de grootste eerbewijzingen ontvangen, maar haar hart bleef droef te moede, zij kon de gebeurtenissen, die in Frankrijk plaats hadden, het vreeselijke lot van het koninklijke gezin en van zoovele harer vrienden, niet vergeten. Zij maakte verscheidene portretten van de Russische keizers en keizerinnen; in 1801 keerde zij naar Berlijn terug en schilderde er koningin Louise. Daar kreeg zij verlof naar Frankrijk terug te keeren, maar ach! wat vond zij alles veranderd. Zij kon er zich niet t'huis gevoelen en vestigde zich in Engeland, waar zij o.a. Byron en den Prins van Wales portretteerde. Na in Zwitserland kennis gemaakt te hebben met Madame de Staël, die zij als Corinne afschilderde, kocht zij in Luciennes bij Parijs een lief buitentje, dat in 1814 en in 1815 telkens verwoest en geplunderd werd door de Pruisen.

Lodewijk XVIII, haar vroeger model, ontving haar zeer hartelijk, en madame Lebrun, hoe bejaard ook, ging voort met portretten te schilderen. In 1818 verloor zij haar dochter, die in Rusland getrouwd was, maar haar penseel rustte nog niet. Op haar 80ste jaar maakte zij nog een portret van een nicht, mevrouw de Rivière.

Haar grootste verdriet was echter, dat zij haar oude plaats niet meer kon innemen aan de oude Schilders-Akademie, thans Akademie der Schoone Kunsten geworden, die minder liberaal dan haar voorgangster, geen vrouwen in haar midden toeliet.

Zij stierf in 1842 kalm en geëerd, en liet 662 portretten, 15 schilderijen en 200 landschapstukken na, die thans nog door hun levendig coloriet, krachtige toets en het intense zieleleven, dat zij er in wist te leggen, hun waarde behouden.

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.

I.

'Verduiveld, Derham, je hebt geluk!'

'Ik geluk?'

'Nu, houd je zoo onnoozel maar niet; ieder heeft het wel gezien hoe hoog je aangeschreven staat bij mistress Katharine; droeg zij gisteren op haar hoed niet een Franciscusknoop met een pensée er in, en

verstond iedereen niet duidelijk wat dat beteekende: Ik denk aan Frans?'

Derham bevond zich in de groote zaal, waarin de edellieden van het huis Norfolk, meest arme bloedverwanten van den heer des huizes, hun gewoon verblijf hielden.

Hij zat voor het raam en had een mandje vruchten naast zich; Derham was een man van zwaren bouw, groot, vierkant, met een schoon mannelijk gelaat, dat door weer en wind sterk gebruind was en waarin een paar oogen fonkelden, die thans vroolijk lachten, maar slechts weinig noodig hadden om toornig te bliksemen, of in vereeniging met de koen gehouwen kin en de sterk geknevelde barsche lippen, een uitdrukking van vastberadenheid aan te nemen, welke door niets te verwrikken scheen.

Nu wiegelde hij echter op een klein, maar stevig krukje gezeten, zijn groot lichaam vergenoegd heen en weer, terwijl hij glimlachend naar de vruchten omzag.

'Zoo, heeft men dat ook al verstaan?' vroeg hij. 'Verbazend wat men tegenwoordig slim kan zijn.'

'Nu er is anders bitter weinig slimheid toe noodig, om te zien hoe Francis Derham en mistress Kate Howard elkander steeds zoeken,' zeide Damport, die, veel kleiner en slanker dan Derham, bezig was zijn wapens te poetsen.

'Ik moet zeggen,' ging hij voort, 'dat je het niet laag zoekt. Mistress Kate, de kleindochter van mylady.'

'Door een jongeren zoon.'

'Door Edward Howard, den held van Flodden.'

''t Kan zijn, maar die heldendaden hebben hem weinig voordeel opgebracht. Hij had een groot gezin, tien kinderen, geloof ik, waarvan mijn schoone de vijfde is. Maar och, Lady Agnes, onze meesteres, was slechts de stiefmoeder van Lord Edward, en het arme kind eet hier genadebrood; zij mag blijde wezen als Francis Derham, die niets bezit dan zijn degen, haar eens tot zijn vrouw maakt.'

'Ja,' meesmuilde Damport, 'voor haar pleizier behoeft zij niet langer bij haar grootmoeder te blijven dan volstrekt noodig is. Zij wordt hier niet behandeld als dochter des huizes, maar als dienstmeid.'

'Erger nog! Een dienstmeisje verdient haar loon, maar mijn lief is als arme bloedverwant van Mylady geheel van haar gunst afhankelijk; haar dappere vader heeft misschien zijn hoofd rustig neergelegd, overtuigd dat zijn dochtertje in goede handen achterbleef, en hij moest eens weten hoe het arme kind er aan toe is, hoe zij letterlijk aan alles gebrek lijdt, aan kleederen, aan eten, aan sieraden, voor een meisje van haar leeftijd misschien nog meer waard.'

'Zijn die vruchten voor haar bestemd?'

'Nu je het het toch weet, ja!'

'Hm, hm! Zij heeft je beet, vriend Derham, en flink ook. Wie had gedacht dat jij, de ruwste houdegen van onzen troep, eens minneliederen zoudt zitten kweelen aan de voeten van zoo'n jong ding! Hoe is 't begonnen? En hoe heb je toch den toovercirkel kunnen doorbreken, dien Mylady, waarlijk geen gemakkelijke dame, rondom haar vrouwen en meisjes heeft getrokken?'

'Ja kerel! Dat is een lange geschiedenis, die ik je niet in twee, drie minuten vertellen kan; maar luister. Ik heb nog tijd.'

'Waar wacht je dan op?'

'Dat is nu mijn geheim! Hoor liever naar hetgeen ik je vertellen wil. Je weet, dat onze hooggeëerde gebiedster, Lady Agnes Howard, douairière van Norfolk, het hoofd

hoog, zeer hoog draagt, sedert dat zij een koningin, Lady Anna Boleyn, haar nicht, in haar familie heeft.'

'Dat hebben wij genoeg ondervonden,' zuchtte Damport. 'Wonen wij nu niet in dit vervelende Lambeth alleen om in de nabijheid te zijn onzer koningin, wie God een lang leven schenke, al heeft zij het niet verdiend aan haar voorgangster, de goede koningin Katharina.'

'Stil, Damport, die zaken gaan ons niet aan; 't is immers een groote eer, dat wij, leden van het huis Norfolk, verwant zijn aan de veelgeliefde echtgenoot van Zijn Hoogheid den Koning. Mijn arme lief is haar volle nicht.'

'Een nicht van de Koningin in berooide kleederen!'

'En toch is er alle kans dat mijn Kate, al staat zij ook nog zoo diep onder haar hooge nicht, haar eens in schoonheid verre overtreffen zal.'

'Van mistress Boleyn's bekoorlijkheden wordt zeer verschillend gesproken; maar als ge op haar voorspraak rekenen wilt, wanneer gij eens door uw huwelijk met mistress Kate haar neef geworden zijt, dan vrees ik, vriend Derham, dat ge u met het in de lucht vliegende vogeltje vleit.'

'Ik vlei mij met niets,' zeide Derham en sloeg met zijn zwaren degen op den grond. 'Wil zij mij helpen - goed, en zoo niet, dan niet.'

'Maar wij zijn door Lady Anne afgedwaald van mistress Howard. Zoo groot is de toovermacht van de fee, die het heele koninklijke huishouden uit elkander heeft gerukt niet alleen, maar ook heel Engeland in beroering heeft gebracht. Nauwelijks praten wij over haar, of wij vergeten alles.'

'Ik geef niets om 's konings lief,' zeide Derham, zelf vergetend dat hij zooeven Damport tot voorzichtigheid had aangemaand, en toen op anderen toon: ''t Is waar, om eene kleindochter, de koningin, verliet Lady Agnes Horsham.'

'Dat weet ik maar al te goed,' en Damport wreef over zijn hart. 'Je weet, daar woont mijn liefje, bescheidener dan het uwe, geen nicht van een koningin, maar eenvoudig een melkmeid!'

'Houd op, spotter! Alsof ik niet wist hoe blij je waart van onder haar melktonnen vandaan te komen. Nu wonen wij in Lambeth en Mylady kan dagelijks naar Whitehall gaan om bij de jonge koningin haar opwachting te maken. Geen wonder dat zij zich niet meer met haar andere kleindochter bemoeide en deze geheel overliet aan haar kamervrouwen.'

'Geschikt gezelschap voor een Howard, wier plaats aan 't hof is,' mompelde Damport.

'Ik klaag niet, want daardoor werd ik in staat kennis aan te knoopen met mijn zoete, lieve Kate, de koningin van mijn hart, en daarvoor van veel hooger waarde voor mij dan Lady Anne. Het kwam dan zoo! Nooit zou ik er aan gedacht hebben mijn oogen op te slaan tot een dochter der Howards, al sta ik ook tot hen in bloedverwantschap, en al is er bitter weinig van den adel van haar stam en de oudheid van haar naam te bespeuren in haar arm,

verwaarloosd persoontje. Maar eens kwam mistress Bulmer... Je kent ze wel!'

'Ja, die als Jane Acworth zoovele wilde haren gezaaid heeft.

Nu, zij kwam mij zeggen: "Mr. Derham, daar is onder ons een mooi, lief meisje, dat van verlangen brandt een zijden lavenderbloem te bezitten, maar zij weet niet hoe er aan te komen! Ze zeggen van u, dat u alle soorten van bloemen graag ziet; misschien

MEVROUW FIGÉE-LEBRUN. (Zie blz. 270).

kunt u haar dan wel zeggen, hoe zij er aan moet komen!" - "Bij mijn degen, mistress Bulmer, ge hadt slechter raadsman kunnen treffen. Zeker hebt ge de mooie zijden anjelier gezien, die Madge Sedley van mij gekregen heeft; ik weet een vrouw met een bultje, die ergens in Londen woont en alle mogelijke zijden bloemen maken kan. Gaarne zal ik er dus een voor de juffer bestellen." - "Best," antwoordt Bulmer, "maar zie je, zij is niet goed bij kas op het oogenblik, en daarom..." - "Nu, maak je maar niet ongerust, hoor; ik heb graag dat mooie meisjes bij mij in de schuld zijn. Ze kunnen dat altijd afdoen, al is het maar met een lief woordje; want ze is toch mooi, niet waar, Bulmer? Alle vrouwen zijn wel mooi, maar toch je hebt mooi en mooi!" - "Nu, ik zal je wel zeggen wie 't is," zegt de oude rot, "'t is geen kameraad van mij, maar mistress Howard." - "O, nu, des te beter! 't Zal mij een eer zijn de kleindochter mijner meesteres een dienst te bewijzen, zij is mij niets schuldig; het genoegen, de eer..." En nu vertelt Bulmer mij hoe kort zij door haar grootmama gehouden wordt en hoe....'

'Weet u ook of mijn man hier is!' zegt een scherpe vrouwenstem, en een fijne neus kijkt even om de deur; maar Derham springt op, hij antwoordt niets, neemt het mandje in de hand en vliegt de kamer uit.

Damport ziet hem na en lacht witjes:

'Verliefde dwaas! Wacht maar! Als de deftige juffer je moe is, laat ze je loopen. Dat is meer gezien! Howard's bloed verloochent zich niet.'

II.

In een der groote benedenzalen van het Norfolkhuis in Lambeth zitten de vrouwelijke bedienden van Lady Howard, hertogin van Norfolk, aan haar verschillende werkzaamheden.

Deze zaal was het zoogenaamde vrouwenkwartier, dat zich in alle toenmalige adellijke huizen bevond en waar de jonge meisjes, onder toezicht van eenige oudere vrouwen zaten te weven, te spinnen of aan een van die eindelooze borduurwerken te prikken, waarvan men thans nog in de musea zulke kostbare proeven bewaart.

Het was een groot, hol vertrek; de vensters, welke zich in diepe nissen, door de dikke muren gevormd, bevonden, gaven uitzicht op de Theems, die aan gene zijde van een weligen boomgaard en malsche weiden statig stroomde.

Toen lag Lambeth nog geheel buiten de stad; thans heeft Londen met den rook van zijn fabrieken en stoombooten ook al op dit frissche plaatsje beslag gelegd en er alle bekoorlijkheid aan ontroofd.

Er wordt vroolijk en druk gepraat en gelachen in de zaal, waar een twintigtal vrouwen, meisjes en kinderen aan het werk waren. Het opzicht was niet streng; zooals 't meer gaat, daar waar het eigenlijke hoofd haar plichten licht opneemt en, uit gemakzucht, liever niet zien wil, lieten ook de door haar aangestelde opzichsters van het jonge volkje de teugels slap hangen.

Lady Agnes voelde zich door het huwelijk van haar kleindochter Anna Boleyn zoo hoog verheven, dat zij het min of meer beneden haar waardigheid achtte zich met zulke kleinigheden als het beheer van haar huis persoonlijk bezig te houden.

Zij had aan haar intendante, op wie zij geheel vertrouwde, die zorg overgedragen; nooit hoorde zij klachten, altijd begroetten haar vroolijke gezichten, wanneer zij uit haar statiekoets, of gondel, waarmede zij een bezoek ten hove gebracht had, stapte en ondertusschen werd er in de benedenzalen van Norfolk House recht vroolijk en gezellig geleefd.

Voor een mooi sieraad of voor een paar zilveren munten werd menig oog dichtgeknepen. Ook aan 't hof amuseerde men zich immers, nu in plaats van de ernstige, deugdzame Katharina van Arragon, de jonge, levenslustige Boleyn daar regeerde, en hoewel in parlement en kerk druk getwist werd, ofschoon koning Hendrik VIII allen, die met hem van meening durfden verschillen, waar het 't al of niet rechtmatige gold van zijn tweede huwelijk en de wijze waarop hij 't doorgedreven had, naar den Tower en van daar naar het schavot zond, onverschillig of zij Wolsey, Thomas Morus of Rochester heetten, toch werd er druk gelachen, gezongen en gevrijd zoowel in de zalen van het paleis als in het dienstbodenkwartier der groote huizen.

In een der nissen zat een jong meisje van vijftien of zestien jaren weinig meer dan niets te doen. Zij is niet groot van gestalte, nog meer kind dan vrouw, maar reeds onuitsprekelijk bevallig; haar gelaat is frisch als van een veldbloem, de blauwe oogen met hun lange wimpers vormen een geestige tegenstelling met haar donkerbruin haar, dat moeite heeft zich onder het eenvoudige kapje tot deugden te schikken.

Haar kleeding, hoewel er zekere coquetterie niet in te miskennen valt, ziet er meer dan simpel uit, kaal, zelfs hier en daar versteld.

Haar mollige, fijne handjes rusten werkeloos op haar schoot, waarop een borduurwerk ligt, en haar jong hoofd leunt lusteloos achterover, terwijl haar oogen droomerig naar buiten zwerven. Er ligt een ontevreden uitdrukking om haar mooi

fijn geteekend mondje, zij peinst en haar gedachten zijn niet van het aangenaamste soort.

Zij is niet tevreden met haar lot; zij vindt dat zij zeer slecht bedeeld wordt, dat zij recht heeft op veel meer.

Daar ginds in de zaal hoort zij Polly Sefton een zeer gekleurd verhaal doen van een feest, dat zij aan 't hof heeft bijgewoond; het meisje luistert maar half, doch wat zij hoort, is voldoende om in haar jong hartje een gloeiend verlangen te ontsteken naar al die heerlijkheden.

‘En te denken dat ik ook een Howard ben, dat mijn vader de stiefzoon was van Mylady, en mijn moeder een Joyce Culpepper, en men laat mij hier leven tusschen de meiden en knechten als ware ik hun gelijke! Is 't wonder dat ik... dat ik...’

Een luid gelach en gejoel deed zich in de zaal hooren; een paar van de mannelijke lijfknechten of pages, die tot de hofhouding der Norfolks behoorden, waren in het vrouwenkwartier binnengedrongen en voerden daar allerlei streken uit.

Daar werd een spinnewiel omgegooid, daar raakte een weefgetouw in de war, daar rolden kluwens zijde en gouddraad tusschen de opspringende gillende, zich verontwaardigd toonende juffers. Een vrouw van middelbaren leeftijd, met een onaangenaam scherp gezicht, kwam langs de nis, waarin het meisje zat, dat geen deel scheen te willen nemen aan de algemeene pret.

‘Ik zal hem waarschuwen, mijn duifje,’ fluisterde zij, ‘en dan zal er wel meer leven in die lieve oogjes komen.’

‘Och, Bulmer, wees voorzichtig!’

‘Kom, kom! Doe zoo preutsch niet. Men is maar eenmaal jong; Mylady is naar Greenwich, waar het hof nu verblijf houdt. Men zegt, dat ieder oogenblik daar iets zeer belangrijks verwacht kan worden. Er is geen gevaar op de kust. De arme jongen verlangt zoo naar een lach en een kus van dat booze mondje.’

Weg was zij, en Kate Howard zuchtte diep; het beviel haar maar half, 't gevaarlijke spel, dat zij met Francis Derham speelde, maar alle meisjes hadden een vriend en Francis was zoo goed en vriendelijk voor haar; hij raadde al haar wenschen. En er was niets, wat hij niet voor haar overhad, en 't was zoo zoet voor het verlatene, verwaarloosde kind te hooren dat er één ten minste leefde, voor wien haar lach den sombersten dag in vroolijken zonneschijn kon herscheppen, die haar zijn liefste Kate, zijn oogappel, zijn ziel, zijn engel, zijn vrouwtje noemde.

En Francis Derham, al bekleedde hij in Norfolk House ook een ondergeschikte plaats, was toch een edelman van geboorte, men fluisterde zelfs dat hij aan een der zwagers van Lady Howard zeer nauw

verwant was; hij stond ten minste bij de hertogin in hooge gunst.

Vroeger behoorde hij tot het militaire huis van den hertog; deze krijgslieden, wier verhouding tot hun heer een zeer eigenaardig overblijfsel was uit den feodalen tijd, hadden tot plicht hem steeds op zijn reizen en veldtochten te vergezellen, hem bij te staan in zijn twisten met zijn buren, of zoo noodig hem te helpen den koning schrik in te boezemen en hem te trotseeren. Zij hadden vrij kwartier, goede soldijen en in gewone tijden weinig te doen; meestal waren zij arme bloedverwanten van den meester of kinderen van zijn trouwe krijgsgezellen, dikwijls ook zijn natuurlijke zonen of neven.

Hun dapperheid was meest grooter dan hun deugden, want het waren woeste klanten, die voor niets terugschrikten.

Derham maakte geen uitzondering op den regel; tot nu toe was hij steeds een der dapperste en onverschrokkenste van Norfolk's krijgslieden geweest, maar sedert hij te diep in Kate's schoone oogen gezien had, verloor hij den lust naar avonturen, en de ruwheid zijner kameraden vervulde hem met walging.

Hij vroeg, zonder er de reden van op te geven, zijn overplaatsing naar het huis van de hertoginweduwe, die zeer met hem ingenomen en dus door dit verzoek gevleid was, daar zij het aan zijn aanhankelijkheid jegens haar persoon toeschreef. Zij gaf hem gaarne een betrekking waardoor hij bijna altijd in huis kon blijven, iets als haar opperkamerheer volgens onze hedendaagsche begrippen.

Derham verheugde zich nu echter in den dagelijkschen omgang met haar, die hij nu reeds z i j n Kate durfde noemen; in zijn oogen was de afstand, welke hem scheidde van de stiefdochter zijner patrones, zoo groot niet.

Haar vader toch, Lord Edward, had meer uit liefde dan om geldelijke voordeelen een edelvrouw zonder fortuin gehuwd, die hem tien kinderen had geschonken, en toen na lang sukkelen haar moede oogen sloot.

Uit medelijden kreeg lord Edward, die niets ter wereld bezat dan zijn zwaard, waarvan hij in Flodden zulk een goed gebruik had gemaakt, en zijn bescheiden erfdeel van jongeren zoon, een onaanzienlijke betrekking in Calais, waar hij overleed. Zijn kinderen waren, voor zoover zij niet in staat waren voor zich zelf te zorgen, onder de familieleden van hem en zijn vrouw verdeeld, en men liet hen genoeg voelen, dat zij eigenlijk overcompleet waren en het bittere genadebrood aten.

Zoo vond Derham, dat Kate Howard niet te diep zou afdalen, wanneer zij eens zijn vrouw werd. Hij zou wel zorgen dat hij geld genoeg had om haar eenmaal een onafhankelijk, hoewel bescheiden lot te verzekeren. Hij rekende op zijn zwaard; of de middelen, die hij wilde aanwenden, nu wel strikt eerlijk zouden zijn, dit vroeg hij niet; volgens zijn krijgsmansopvatting was alles wat hij met zijn zwaard won, eerlijk en rechtmatig.

Het werd wel tijd eens voor de toekomst te zorgen; hij verloor hier zijn dagen eigenlijk in ledigheid, maar het gezelschap van zijn meisje was zoo zoet, hij voelde zich nog niet geheel zeker van haar liefde, en zoo stelde hij zijn vertrek van dag tot dag uit.

Kate drukte haar gezicht tegen de kleine ruitjes van het raam, en weldra zag zij, dat mistress Bulmer in den boomgaard wandelde; toen drentelde Derham's groote gestalte langzaam naar haar toe; zij wees hem naar het venster, en Derham keerde zich om en wenkte.

Nu had Kate ook geen rust meer; het borduurwerk werd achteloos neergeworpen, zij liet zich van haar hooge zitplaats afglijden en liep door de zaal, waar het stoeien nog in vollen gang was.

Niemand lette op de kleine, halfvolwassen, maar reeds onuitsprekelijk bevallige gestalte, die stil naar de half geopende deur ging, en toen den pas versnellend, een langen gang doorschreed, aan welks einde zich een zware gegrendelde poort bevond.

Maar een onzichtbare hand had de grendels er af geschoven, en zonder moeite kon Kate Howard buiten komen; nog vóór zij het wist, hadden een paar stevige armen haar vastgegrepen, en het kleine meisje voelde zich aan een wild kloppend hart gedrukt en vurige kussen bedekten haar gelaat.

‘Mijn Kate, mijn lieveling, mijn schat! O, als je wist hoe gelukkig je mij maakt!’ klonk het tusschen de liefkoozingen door.

‘Francis! Laat mij los, je doet mij pijn!’ fluisterde zij en trachtte zich uit zijn omarming los te rukken; maar eerst toen zij zich ernstig begon te verweren en als een jong katje hem krabde en met een boos gezicht haar hoofdje achterover wierp, begon hij zich te matigen en liet haar los.

‘O wat ben je toch mooi, wat ben je lief, Kate,’ riep hij in verrukking uit.

‘Och kom! dwaze jongen!’ en zij zette haar mutsje recht en streek haar verkreukeld kraagje met bestudeerde langzaamheid glad, terwijl zij voelde dat hij trotsch op haar neerzag en haar als 't ware met de oogen verslond.

‘Mijn vrouwtje, mijn lief vrouwtje,’ fluisterde hij op verrukten toon.

‘Neen, dat ben ik nog niet!’ antwoordde zij, coquet haar lief kopje schuddend, ‘en 't is nog de groote vraag òf ik 't ooit worden zal, als je zoo ruw en woest bent en mij pijn doet!’

‘Je pijn doen, mijn duifje, mijn liefje!’ en hij scheen op het punt weer hetzelfde te doen wat zij hem nu verweet, ‘hoe zou ik dat kunnen?’

‘Houd je toch bedaard; ze mochten het eens zien, en dan...’

‘Waarom mogen zij het niet zien? Wat ben je vandaag onvriendelijk, mijn lief hartje, en je spreekt er van mij niet te trouwen! Weet je, dat zoo iets mij razend zou maken, dat ik dan tot alles in staat zou wezen?’

Onwillekeurig rilde Kate; de toon waarop hij dat zeide, de blik waarmede hij deze woorden vergezeld deed gaan, joegen haar een huivering door de leden, maar dadelijk richtte zij de heldere blauwe oogen met hun uitdrukking van kinderlijke onschuld smeekend naar hem op, en Derham's toorn smolt weg, als de grimmigste ijsberg voor de zachte lentezon.

‘Zie mij zoo verwijtend niet aan, Kate, mijn liefste Kate!’ bad hij en sloeg den arm om haar heen;

‘laat ons verder gaan, daar in dat priëel, ik heb iets voor je meegebracht.’

Kate ging mede, zij schreide stil, misschien wist zij zelf niet waarom; hare tranen maakten haren onstuimigen vriend nog opgewondener, hij kuste ze van haar wangen, hij streelde en liefkoosde haar, hij schreide haast mede, terwijl hij haar smeekte om te zeggen, waarom zij toch zoo bedroefd was, maar haar tranen stroomden hoe langer hoe meer, zij snikte alsof haar hartje breken moest. Eindelijk kwamen zij in het prieel, dat aan het einde van den tuin geheel tusschen het groen verscholen was; op de ruw houten tafel stonden reeds de vruchten, misschien door Jane Bulmer daar neergezet. Derham dwong zijn nog altijd weenend meisje op de zodenbank neer te zitten. Hij knielde voor haar in het gras neer en troostte haar, zooals men een bedroefd kind troost; hij trok haar hoofd op zijn schouder en zij liet het er op rusten, en om het te steunen sloeg zij den arm om zijn hals.

Of Kate werkelijk Derham liefhad, wist zij misschien zelf het minste, maar zij was er trotsch op hem door haar tranen zoo van streek te zien. Zij vond het heerlijk door hem gevleid en geliefkoosd te worden, als ware zij nog een klein meisje; zijn aan aanbidding grenzende liefde deed haar goed, zij, die zich moeielijk herinneren kon ooit te zijn geliefkoosd door vader of moeder, en dus vertrouwde zij zich lichtzinnig aan zijn liefde, zonder eenige nagedachte.

‘Waarom ben je zoo bedroefd?’ vroeg hij telkens, en eindelijk klonk het van haar lippen:

‘Ik ben zoo bang! Mylady zal 't hooren; o, ik weet het, Mary Lassels, wie je vroeger het hof maakte...’

‘Ik haar het hof maken, zeg liever zij mij.’

‘'t Doet er niet toe, ik ben niet jaloersch, maar gisterenavond, bij het naar bed gaan, keek zij mij zoo boos aan, en toen vroeg zij de meisjes of zij hun een geschiedenis zou vertellen, en begon een ballade te zingen van een groote dame, die verliefd was op een herder, en later, toen die dame getrouwd was met een koning, kwam de herder terug, en dreigde haar, alles te zullen vertellen, en ondertusschen zag zij altijd mij aan, en haar laatste woord was: “De naam van de dame was Katharina.” O Francis, ik ben zoo bang! Als Lady Agnes' tegenwoordigheid niet meer dagelijks in Greenwich vereischt wordt, dan zal zij er zeker achter komen! En wat zullen ze dan zeggen, mijn broeders en zusters en de hertog, als zij 't weten?’

‘Wat weten, dat je mij liefhebt, dat je mij trouw hebt beloofd! Sta ik dan zoo ver beneden je, als de herder, over wie die malle Lassels zong, beneden zijn groote dame stond? Belachelijk! Maar wat wil je dan van mij?’

Kate zweeg, maar al dien tijd verborg zij als een gewond vogeltje haar beschreid gelaat tegen Francis' schouder.

‘Dat ik je opgeef?’ vroeg hij met barsche stem; ‘dat nooit! Daarvoor heb je mij eerst het hoofd te warm gemaakt. Nooit had ik gedurfd je van mijn liefde te spreken, misschien had ik je nooit liefgekregen, als je mij niet zoo hadt aangekeken, als je mij straks aanzaagt! En dan zou ik je laten varen, mijn parel, mijn schat, mijn alles! Maar dat bedoel je niet, dat wil je immers zelf ook niet. Zeg, dat wil je ook niet!’

Kate begon nog harder te schreien, en hij bepleitte zijn zaak hartstochtelijk, vol gloed en vuur, en langzamerhand droogde zij ook haar tranen, en meegesleept door zijn woorden begon zij zich minder lijdelijk tegenover hem te gedragen en zuchtte alleen nog nu en dan.

‘Maar Francis, je ziet toch ook wel, zoo kan het niet altijd blijven, er moet een eind aan komen. Er zijn zooveel oogen op ons gevestigd!’

‘Niemand liever dan ik zou er een eind aan willen maken, maar een goed einde, en dat zou wezen, dat ik mijn klein, lief vogeltje op den arm nam en van hier wegdroeg naar een bescheiden maar vriendelijk huisje, ver, heel ver van hier, in een eenzaam oord, waar wij alleen zouden zijn met onze liefde en niets te vreezen hadden van nijdige kamerjuffers en strenge grootmoeders. Wil je dat?’

‘Maar je hebt geen geld, Derham!’

‘O, mijn verstandig vrouwtje, wat weet je den rechten spijker op den kop te slaan. Helaas! ja, dat is 't, waar de schoen mij wringt. Geld, dat moet ik hebben, maar bij mijn zwaard, ik zal het krijgen, ik had 't al lang moeten hebben, maar... maar daarvoor is 't noodig dat ik van hier ga, en dat kan ik niet!’

‘Als het toch moet,’ zeide mistress Katharina met meer bereidwilligheid dan men van een vurig minnende zou verwachten, ‘vroeg of laat, dan is 't misschien beter niet te lang onnoodig te talmen!’

Francis Derham zuchtte diep.

‘Ja, het zal moeten, maar 't is hard, zeer hard je hier te laten, mijn meisje, tusschen zoovele mannen, die niet blind zijn voor je mooie oogen en je bevallig figuurtje, en je bent nog zoo jong, zoo bitter jong!’

‘Och, ik ben arm,’ zeide Kate bitter.

‘En je grootmoeder kon 't eens in het hoofd krijgen je aan het hof te brengen, en verbeeld je, als een der machtige Lords zich herinnerde dat je een Howard was, in wier aderen het bloed der Plantagenets stroomde, o, hoe spoedig zou je mij dan vergeten, Kate!’

't Meisje sloeg de oogen neer.

‘En ik heb je liefde beloofd!’ zeide zij haast onhoorbaar.

Derham jubelde het uit.

‘Ja, zeker, dat heb je, en ik reken er ook op dat ge je woord houdt, maar lieveling, gij zijt nog zoo bitter jong, zoovelen zullen het kleinood begeeren dat gij mij 't recht hebt gegeven het mijne te noemen. Waarom geen stap verder gegaan en mij trouwbelofte gedaan? Ge weet, dat is bindend bijna als een huwelijk!’

Kate bleef zwijgen. Derham nam haar handen in de zijne en wilde haar dwingen naar hem op te zien, maar zij scheen het nog niet te willen.

‘Zie eens wat ik voor mijn bruidje heb meegebracht,’ riep hij eensklaps, de hand in zijn borstzak stekend, ‘ik zou 't haast nog vergeten!’

En hij haalde een stuk glinsterend donkerrood fluweel te voorschijn.

Fluweel had in dien tijd hooge waarde en werd nog slechts door de aanzienlijkste dames gedragen;

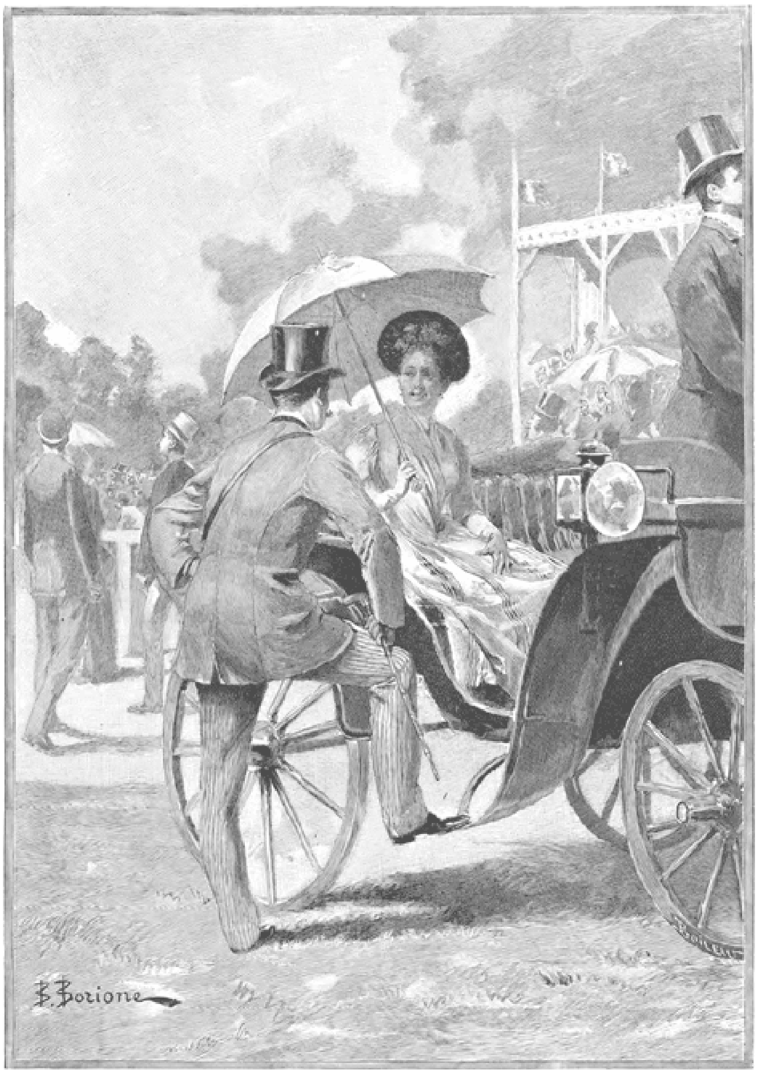

LONGCHAMPS. Naar B. Borione. (Zie blz. 280.)

Kate had nooit durven hopen fluweel te bezitten. Geen wonder, dat bij dit kostbaar geschenk haar oogen schitterden, al haar verdriet en zorg vergeten waren en zij juichend uitriep:

'O Francis, 't is te veel, veel te veel!'

'Niets is te veel voor mijn vrouwtje, want niet waar, ik mag je immers zoo noemen, en je noemt mij ook je “man”!'

Kate glimlachte door haar traantjes heen.

'Je krijgt het nog niet. Eerst zeggen!'

'Lieve man!'

Dol van vreugde sloot Derham haar in zijn armen en overlaadde haar met kussen.

'Mijn vrouw, mijn lieve vrouw! Nu kan geen macht je meer aan mij ontrukken! Je hebt je nu aan mij verbonden. Weet je dat? Nu ben je zoogoed als mijn vrouw!'

Maar Kate luisterde nauwelijks; zij was vervuld van haar fluweel, dat zij in de ondergaande zon liet schitteren en waarover zij zachtjes haar vingers streek om den diepen gloed in de plooien te bewonderen.

'Frans! wat moet dat duur zijn geweest,' zeide zij, 'ik geloof dat ik erg bij je in het krijt sta. Maar wacht, als ik in mijn rijke dagen kom, zal ik je alles terugbetalen.'

'Aan liefde, ja! Weet je niet dat tusschen man en vrouw alles één moet zijn? Kom, daar heb ik nog heerlijke vruchten staan voor mijn lief vrouwtje! Laten we die nu gaan eten!'

En als een paar groote kinderen, gingen zij de vruchten al stoeiend eten, nu eens ze elkander ontnemend, dan weer ze tusschen elkaars lippen stekend, luid lachend en juichend.

Kate was nu even uitgelaten als haar vriend, zij dacht aan geen voorzichtigheid, aan geen toekomst meer!

III.

'Mistress Howard!' riep een schelle stem.

'Mistress Howard, waar is u toch? Ik loop u al een half uur zoeken.'

Het meisje sprong op en streek haar geheel uit de plooien geraakte wilde lokken van het voorhoofd weg.

''t Is Mary Lassels,' fluisterde zij verschrikt, 'Francis, ik bid je, vertoon je niet!'

En zij verliet het priëel en liep haastig de kamerjuffer tegemoet; zij zag er verhit en opgewonden uit en Mary Lassels, die eenige jaren ouder was dan zij, lachte onaangenaam, keek naar alle kanten rond en zeide:

'Wat heeft u hard geloopen? Ik wist niet waar gij gebleven waart. Mylady is zoo pas t'huis gekomen, en vroeg naar u en naar Mr. Derham!'

Kate wendde de oogen af en antwoordde verlegen:

'Laten wij dan naar binnen gaan, toe Mary!'

'O neen, mistress Kate, u is nog veel te moe en te warm. Wat zou Mylady denken als zij u zag met zulke gloeiende wangen en brandende oogen. Daar zie ik zoo'n koel, frisch priëel, laten wij daar eerst wat uitrusten!'

'En ge zeidet dat Mylady zoo'n haast had, om mij te spreken? Laat ons liever dadelijk naar binnen gaan.'

‘Neen, Mylady is bezig van kleeding te verwisselen; wij hebben nog een poosje tijd en ik wil mij ook nog wel eens gaarne door een avondwandeling verfrisschen.’

En zij dwong Kate de richting van het prieël in te slaan; het meisje voelde dat verder tegenstreven Mary's argwaan nog meer zou opwekken en zij had de stille hoop, dat Derham zich nu wel weg zou hebben gemaakt langs den achterkant van 't prieël. Mary Lassels ging er dus heen en Kate Howard volgde haar met loome schreden. Inderdaad was Derham verdwenen, maar sporen van hun maal waren er nog overgebleven.

De schillen en pitten der vruchten lagen over de tafel en den grond verspreid, het mandje met nog eenige appelen stond op de bank, en - 't ergste van alles - het stuk fluweel, waaraan Kate in haar schrik niet meer had gedacht en dat Derham ook geheel vergeten had, was op den grond gegleden als een waardeloos vod.

‘Nu, mistress Howard,’ zeide Mary, die met een oogwenk alles opgemerkt had, ‘ik moet zeggen, dat u niet bijzonder vrijgevig en mededeelzaam is. Wanneer ik eens iets lekkers heb, dan deel ik 't wel aan de andere meisjes mee, maar u houdt er meer van ze geheel alleen op te eten. Nu, ieder zijn smaak!’

En Mary Lassels ging zitten; Kate Howard nam het mandje op en vroeg haar of zij ook een appel wilde eten.

‘U hoeft ze mij niet te geven, als het u zoo na aan 't hart gaat, hoor! Ik houd niet van afgebedeld brood. Dat maakt de tanden stomp! zei mijn moeder altijd! Hé, wat is dat?’ Zij bukte zich en raapte het stuk fluweel op, dat in de stralen der ondergaande zon verleidelijk glansde.

‘Geef hier, geef hier!’ riep Kate angstig uit. ‘t 'Is van mij, 't gaat je niets aan!’

‘Mijn hemel, word zoo boos niet! Ik zal het niet houden, waarachtig niet! Mag ik het niet even zien en betasten? Gut! wat is 't mooi, zoo zacht, zoo glanzend, er gaat toch niets boven fluweel! Wat zijt gij gelukkig zoo 'n mooi stuk te bezitten, 't is zeker wel een pond goud waard. En dat laat ge zoo op den grond slingeren, Foei, foei! Dat komt zeker omdat uw vader een echte lord was, dat u voor zulke dingen zoo onverschillig is. Ik zou er vrij wat meer zorg voor hebben, als het van mij was!’

Zij hield het nog steeds op den schoot, plooide het losjes en bezag het van alle kanten, om de schoonheid met kennersblik te genieten.

‘Kom, Mary, plaag mij nu niet en geef mij het ding terug!’

‘Een oogenblik! Ik houd 't liever in de hand dan dat ik je appelen wil. Prachtig! Er zou een kap van te maken zijn zoo schoon als koningin Anna slechts wenschen kon. Wat zal het op uw donkere haren goed staan! Nu, die dat voor u uitzocht, deed het ook met verstand en liefde!’

‘Och Mary, wat heb je er aan mij zoo te plagen.’

‘Plagen? Neen, ik bewonder uw keus, mistress Howard! Want het spreekt van zelf, u heeft het uit eigen beurs gekocht. Een Howard neemt geen geschenken aan, dan van haar bloedverwanten! en ieder weet hoe ruim Haar Genade, onze geëerbie-

digde meesteres Hertogin Agnes, uw beurs steeds vult!'

De arme Kate stond op gloeiende kolen; zij stampvoette van ergernis en schreide bijna.

'Mary, geef het mij toch terug, ik bid je!'

'Dus 't hoort u werkelijk toe, werkelijk! Zelf gekocht?'

Haar doordringende scherpe blik bracht Kate geheel buiten zich zelf, zij kon het tegen haar snijdenden spot en tergende kalmte niet langer uithouden.

'Wat heb je er aan, Mary, of ik ja of neen zeg!' klaagde zij, ''t zijn immers je zaken niet; het kan je immers niet schelen hoe ik er aan kom.'

'Heeft Lady Brereton het je misschien gegeven, evenals die mooie zijden anjelier, waar alle meisjes zoo jaloersch op waren? Ik niet, o heer neen, als ik zulke dingen zelf niet koopen kan, dan wil ik ze ook niet geschonken hebben!'

Kate keerde zich boos om, haar lipjes hadden een ongeduldige, pruilende uitdrukking aangenomen als van een kind, dat op het punt is in tranen uit te barsten.

'Je laat het toch Mylady zeker zien?' ging haar kwelgeest voort.

'Dat zal ik wel weten, geef 't mij maar terug,' en haastig streek het meisje een paar spijtige tranen weg.

Plotseling veranderde Mary Lassels van toon.

'Mistress Howard, gij betreedt kwade wegen. Denkt ge dat men niet weet, wat gij in den laatsten tijd verbergt? Wees voorzichtig! Uw geheim hangt aan één haar!'

Het trotsche Howardbloed begon zich nu in Katharina's aderen te roeren; zij hief het hoofd fier op.

'Ik heb geen geheimen,' sprak zij, uit de hoogte op de kamervrouw neerziende, 'en als ik ze mocht hebben, verlang ik dat men ze eerbiedigt.'

Maar Lassels liet zich zoo gemakkelijk niet afschrikken; zij had het bewijsstuk in handen.

'Uw trots is nu geheel misplaatst, mistress Kate; dat gij een geheim hebt, weet ieder bij ons...'

'In het meidenkwartier...'

'Ja, in het meidenkwartier, dat u door uw grootmoeder tot verblijfplaats is aangewezen en waar gij u zoo goed vermaakt als waart gij ook een dienstbode; daar weten zij het allen, hoe gij, de kleindochter van Mylady, geschenken aanneemt, en versnaperingen eet, en u laat liefkoozen door den wildsten en lichtzinnigsten edelman van het huis.'

'En als dat zoo ware, dan zie ik niet in wat dat anderen deert!'

'Uw grootmoeder ook niet!'

'Dat is een zaak tusschen haar en mij!'

'Weet zij er misschien van, dat mistress Howard, het aan haar zorg toe vertrouwde kind, zich vergeet met een Derham!'

'Die de groote misdaad heeft begaan blind te zijn voor Mary Lassels' toenadering.'

Nu was het aan de dienares om toornig op te stuiven.

'Vertelt hij dat? Hij? En gij zijt zoo onschuldig dat te gelooven? Ik weet, wie Francis Derham is, en al zou hij morgen Hertog van Norfolk zijn, dan nog zou ik weigeren mij door hem te laten bedriegen; want een bedrieger is hij, ik kan u de bewijzen leveren, en hij zal u ongelukkig maken, zoo waar ik Mary Lassels heet. Mistress Howard, denk niet dat miskende liefde of jaloezie mij doet spreken! 't is alleen uw belang, de eer van dit huis, die mij de onaangename rol van inmengster in

de zaken van anderen doet opnemen. Ge zijt op een gevaarlijk pad, keer terug vóór het te laat is of... of ik zal mij verplicht achten Mylady te waarschuwen!'

'Dat zult gij niet doen!' riep het meisje in vertwijfeling uit, 'ik wil het niet. O Mary, geef mij dat fluweel terug. Ik bid er je om, ach! Kan ik 't dan helpen, dat niemand zich om mij bekommert, dat mijn eigen grootmoeder mij verbant naar de bediendenkamers en mij zelfs het noodige onthoudt voor mijn kleeding en mijn vermaak? Is 't zoo'n groot kwaad, dat ik een edelman, den bloedverwant der Howards, opdroeg datgene te koopen wat aan mijn jeugd en stand past?'

'Te koopen? En dus betaalt gij hem dat? En wanneer, als ik vragen mag?'

'Gij begrijpt dat ik geen schulden zal maken, als ik niet denk ze eens te kunnen betalen.'

'Mr. Derham zal er wel voor zorgen dat u ze betaalt, hij scheldt u niets kwijt. De vraag is alleen of Mylady met de wijze van betaling tevreden zal zijn.'

'O Mary,' smeekte het meisje, 'maak mij niet rampzalig! Laat haar er buiten! Speel niet de verraderes.'

'Welaan dan, ik zal u niet verraden. Ik wil niet dat mr. Derham en gij mijn handelwijze zoudt toeschrijven aan gekrenkte liefde, of aan jaloezie. Ik weet het trouwens, mistress Bulmer heeft er de hand in, en ik wil haar geen moeilijkheden bezorgen. Ik zal zwijgen, dat beloof ik je, maar....'

Zij keek weer naar het fluweel.

'Wil je dat hebben? Nu, ik geef het je. Maak er een mooie kap of een spencer van. De aardigheid is er voor mij toch af!'

'En wat zal Derham zeggen?'

'Niets, ik zal hem wel wat vertellen! Daar, Mary, wil je nu niet meer boos zijn? Geloof me, wij doen niets kwaads. Mr. Derham is zeer goed en vriendelijk voor mij, maar gij begrijpt dat ik nooit aan hem zal kunnen denken als aan mijn man.'

'Ik laat me niet omkoopen,' zei Mary Lassels en beet in een der appels, 'maar ik geloof dat ik verstandig zou doen het fluweel een poosje voor u te bewaren. Als gij dan nu maar belooft in 't vervolg voorzichtiger te zijn en Derham geen ongepaste vrijheden te veroorloven.'

Kate kookte inwendig van drift, maar zij voelde dat zij geheel in de macht was van de listige kamervrouw, die de helft van haar geheim geraden en de andere helft haar ontrukt had; maar al kon somtijds de trots van haar geslacht in haar opkomen en haar boven haar tegenwoordigen toestand verheffen, Kate Howard was weinig meer dan een kind. Haar karakter was niet ontwikkeld, of liever van jongs af had zij van haar laaggeboren kameraden geleerd dat men door liegen en veinzen 't best door de wereld kwam, en zóó waren er verkeerde plooien in haar karakter gestreken. Zij voelde zich bovendien zwak door haar lust tot opschik, door haar behoefte aan liefde en bewondering, door het bewustzijn dat zij verkeerd had gedaan, en evenals andere zwakke

zielen verheugde zij er zich in het dreigende gevaar voor het oogenblik afgeweerd te hebben, zonder er aan te denken dat zij nu een veel grooter en ernstiger daarvoor in de plaats had gesteld.

‘Ik zal je raad volgen,’ antwoordde zij, meer onderworpen dan men na de uitbarstingen van zooeven zou verwacht hebben, en toen op vleienden toon: ‘Niet waar, Mary, lieve Mary, nu ben je niet meer boos op mij? En je zegt grootmoeder niets. Geloof me, 't is niet erg, 't is maar gekheid, anders niet. Je bent immers ook jong.’

‘Nu ja, ik zal mijn oogen dicht doen zoolang ik kan! Kom, 't wordt tijd voor het avondgebed; geef mij je arm maar en laten we samen naar huis wandelen; dat wekt geen achterdocht.’

Kate had een gevoel alsof zij een slang aanraakte, toen zij haar hand legde op den arm van Mary Lassels, maar zij overwon haar afkeer en besloot tot elken prijs Mary tot vriendin te houden.

't Had haar vandaag haar mooi roodfluweelen kap gekost, en zij zuchtte er wel even om; 't was jammer, zij was er zoo blijde mee geweest, en nu zou die leelijke Mary er mee gaan pronken!

Wat nood! Zij wilde Francis eens weer lief aankijken, daar kon hij niet tegen, dat maakte hem dol, en dan zou hij alles goedvinden wat zij gedaan had en haar zeker een nog grooter en mooier stuk fluweel bezorgen.

Arm kind, met haar kinderlijke zorgen, verdriet en kleine listen, dat niet vermoedde hoe zij de mazen knoopte voor het net, dat haar eens zou omstrikken, en die de zware stappen niet hoorde van de wereldgeschiedenis, welke haar, het eenvoudige meisje, inhaalde om haar eens wreed onder haar ijzeren voet te verpletteren!

(*Wordt vervolgd.*)

Een automatische leesbibliotheek.

Een automatische leesbibliotheek in de spoorwegcoupé's is het nieuwste idée van een schotschen ingenieur, dat dadelijk door een groote engelsche uitgevers-firma aangevat, volmaakt en verwezenlijkt geworden is. Het apparaat bestaat uit een langwerpige kast, die door zijn wanden in acht smalle afdeelingen verdeeld is, welke van voren met glas gesloten zijn. Iedere afdeeling bevat een boek, dat achter aan den rug den titel met duidelijke letters draagt en een klein handvatsel heeft; achter de boeken liggen de veeren en boven is een afsluitplank met een gleuf bij ieder boek, waarin men het geldstuk schuift, waarvan de druk de voorste glasplaat opent en het boek losmaakt. Deze glasplaat blijft open en sluit zich eerst weer, nadat het boek op zijn plaats is teruggebracht.

In iedere coupé worden twee zulke kasten geplaatst, zoodat men steeds een keuze van 16 boeken te zijner beschikking heeft.

Gedurende drie maanden mogen de boeken nergens anders verschijnen, maar moeten uitsluitend eigendom blijven van de automatische leesbibliotheek. De boeken zijn natuurlijk allen van dezelfde grootte en verschillen alleen in de kleur der banden; zij bevatten omstreeks 35000 woorden, zoodat men ze in ongeveer één uur tijds lezen kan. De druk zal iets grooter zijn dan de gewone letter, en naast novellen zullen ook

steeds eenige reishandboeken in de kleine bibliotheek te verkrijgen zijn. De prijs voor het lezen van het boek is, evenals bij alle automaten, één penny.

Een groote menigte engelsche schrijvers en schrijfsters hebben zich reeds verbonden om voor de automatische bibliotheek te schrijven. Het denkbeeld schijnt levensvatbaarheid te bezitten; immers, hoe gaarne geeft ieder 5 cent uit voor het vooruitzicht om zich gedurende de reis een uur lang aangenaam bezig te houden.

Longchamps.

Wie in de lente te Parijs vertoeft, hoort daar boven alles een woord, dat alle geesten schijnt bezig te houden van mannen zoowel als van vrouwen. Het is Longchamps. Wie weet niet wat Longchamps is - het veld waarop de wereldberoemde wedrennen worden gehouden, waarbij zoo menig fortuin gewonnen en verspeeld wordt, - de dag van den Grand Prix, den grooten prijs.

Dat de heeren, die hun goed afgerichte renpaarden daarheen zenden en in de grootste spanning den uitslag der hardrijderijen afwachten, zich er zoo druk mee bezig houden, is te begrijpen, maar dat ook de dames weken of maanden lang de hoofdjes vol hebben van Longchamps, schijnt moeilijker te verklaren voor wien het Parijsche leven niet in bijzonderheden kent. Niet alleen is dit toe te schrijven aan haar belangstelling in de zaken van de haar interesseerende heeren, maar er is nog iets anders: Longchamps is immers de groote tentoonstelling der zomertoiletten.

Daar verschijnt men om te zien en gezien te worden, om te bewonderen en te benijden. Daar ziet men de fraaiste, frischte, kostbaarste, elegantste, dolste costumes, daar wordt het wachtwoord gegeven aan de Mode, van daar uit verspreiden zich de nieuwste façons over de Oude en Nieuwe Wereld. Wat daar verschenen is, geldt spoedig als wet, en zoo houden niet alleen de schoone Parisiennes, maar alle dames der elegante wereld zich bezig met hetgene in Longchamps voorvalt, en, zooals we reeds opmerkten, de paarden en weddenschappen beslaan daarbij slechts een zeer ondergeschikte plaats.

Wat wij eten.

Een fransch statisticus heeft kort geleden een eigenaardige berekening gemaakt. Hij rekende uit wat een mensch gedurende zijn leven gemiddeld aan voeding tot zich neemt. Een mensch, die zijn 70ste levensjaar bereikt, heeft van zijn geboorte af eene hoeveelheid spijzen verbruikt, voor welker vervoer niet minder dan t w i n t i g goederenwagens - dus een geheele goederentrein noodig is. De lading der wagens op slechts vier tonnen gesteld, geeft een gewicht van 80000 kilo, dus voor een levensduur van 25,550 dagen gemiddeld voedsel per dag 3 kilo en 200 gram. Gedurende zijn kindsheid en ouderdom weegt het voedsel omstreeks 2 kilo per dag en op volwassen ouderdom 4 kilo. Deze statistiek heeft alleen betrekking op kleine eters. Menschen, die gewoon zijn aan tafel flink wat in te nemen, kunnen nauwelijks met 30 wagons toekomen.

Dore.
Noordbrabantsche novelle,
door Emilie.
Met illustratiën van Antoon Molkenboer.
(*Vervolg en slot van bladz.* 248).

De dagen vloden; zij vlieden voor gezonde kracht en onafgebroken arbeid; slechts waar deze ontbreken, staan ze stil of kruipen met hun lange, holle leegte, die geen

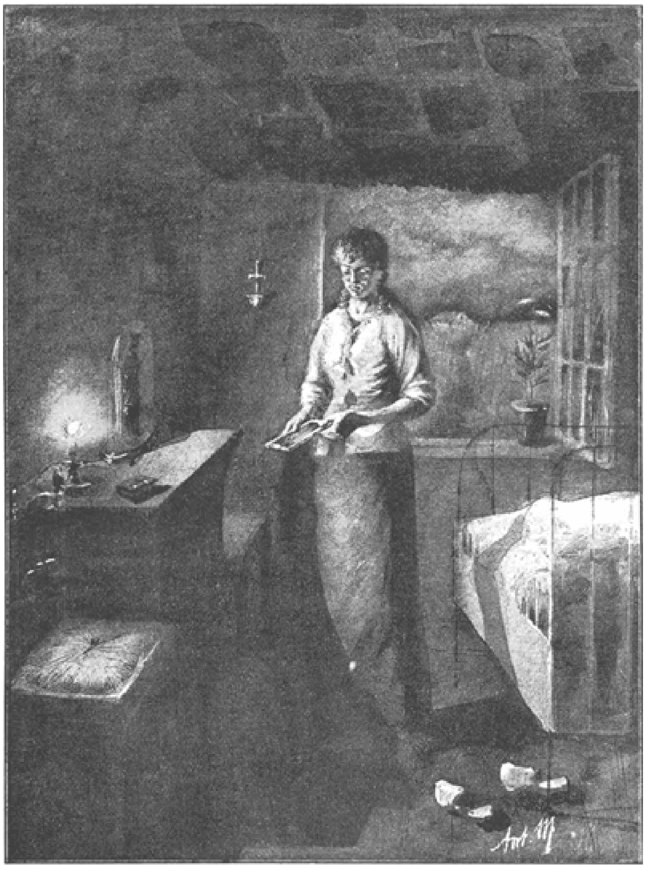

terwijl zij naar het spiegeltje greep,... Inderdaad het beeld waaraan haar oog als geboeid hing, was het volkomen waard. (Zie blz. 246).

gezochte afleidingen kunnen vullen; want ze zijn de kinderen der verveling.

De dagen vloden en voor het grootste deel stonden de akkers ledig; het tweetal bunders land van Dore's vader waren spoe dig gemaaid; toen was er gedorscht voor hare woning. Gekke Herman had heel wat snakerige verhalen verkocht en den zieke, die toezag, hadden zij opgevroolijkt, en die haar eerst een dwaas had geschenen, nauw waardig acht op hem te slaan, was haar thans schier lief geworden. Terwijl hij den laatsten tijd bij anderen dienst deed, trof het dikwijls, dat zij samen naar huis gingen.

En toen zij eens bij 't afscheid nemen haast verwonderd had gezegd: ‘ik he èvel alt gedocht, dè ge enen anderen mensch waart, Herman,’ toen had hij gevraagd met iets in zijn stem dat haar, ze wist niet waarom, roerde: ‘ik zij dan èvel nie mir ene streuper gelijk?’

Zij was vriendelijk, ongemeen vriendelijk geworden,

De rogge was gedorscht, de wanmolen had zijn plicht gedaan; hij had den ganschen dag gedraaid en gesnord; en Dore had het een wat achter 't ander in de zakken omgeschud - en daar was nu alles afgeloopen, het werk der handen en het werk van den zomer. Daar werd een kan bier op gedronken; men schertste en praatte - gekke Herman had een van zijn dolste buien; hij hield er van, zeiden we, de meisjes te plagen; Dore dorst hij 't nooit doen of 't ging op gansch eigenaardige manier; maar ditmaal was zij zelf zoo vroolijk, schertste zoo dol en lachte zoo overluid; alle ernst en waardigheid scheen haar te hebben verlaten, en hij waagde het dan ook haar bij den dikken, ronden arm te nemen, en haar het glas aan den mond brengende, dronk ze werkelijk. Iemand zag dit tooneel van uitzinnigen levenslust aan. Hij meende hare hulp te komen vragen voor den eerstvolgenden arbeid. Hij stond op eenigen afstand en leunde op eene spade, die hij met zich droeg; zijne lippen trokken zich samen; uit de rimpels van het voorhoofd en den vragenden en toch zoo scherpen blik was een mengsel van bezorgdheid, afkeuring en onwil te lezen. Hij had elke beweging bespied, en toen zij uit het glas dronk en zich daarna met een lach afwendde, die hem hinderde, deed hij onwillekeurig een schrede nader en trokken zijne lippen zich dichter samen. Maar toch weer hield hij zich in en zag toe. Met vlugge hand ruimde zij nog eenig kaf van den grond en gekke Herman maakte zich gereed met luchtigen groet heen te gaan. Nu wendde ook Janus zich om; de ander had hem met rasschen tred spoedig ingehaald, wisselde het gebruikelijk: ‘goeje'n avond’ en ging door.

Zij spraken nooit veel samen, die twee. Janus viel niet in dat slag van dollemannen: ‘gekken’, placht hij te zeggen. Hij kon dien dwaas niet best velen -

en nu? Er was meer dan minachting in den blik, dien hij op hem wierp, als hij voor hem ging - ingehouden nijd sprak uit het saamtrekken en verscherpen der oogen. Een oogenblik was het hem of zijne voeten zich zouden versnellen; maar neen, hij hield niet van het mes, waar hij meende, dat zachtere middelen konden heelen, niet van den stok, waar de berisping herstellen kon. En langzaam ging hij voort; het vervroegde donker deed zijne aandacht overgaan op zijne omgeving. Als met plotseling ontbonden kracht schoot de wind op, en al het ruischen van de laatste dagen scheen op eenmaal storm geworden, al de onrust van den hemel was in volslagen verwarring overgegaan. De wolken ijlden voort, en donkerblauwe, zwarte strepen, vertoonden zich van verre; nog verder smolten ze ineen, en dat ééne grauw, opkomend met kracht, scheen dreigend. En nauw was de avond daar of de wind woei oorverdoovend om die lage hutten en scheen in 't bulderen met onafgebroken plasregen, te wedijveren.

Dat duurde den ganschen nacht, en eerst toen de morgen aanbrak, scheen zich die wolkenmassa te willen scheiden, en weer braken de zonnestralen, droefgeestig, als bedauwd met tranen, te voorschijn - maar voor den oogstarbeid deugde het de eerste uren niet; want het graan was sterk neergeslagen en vochtig. Janus blikte door het raam omhoog; het was eene kleine teleurstelling; wat maakte een enkele dag? Och, de geringste tegenspoed kan zoo zwaar wegen, als zij komt in gezelschap van andere; eene zware teleurstelling daarentegen licht schijnen, als van een tweede zijde ook slechts een enkele zonnestraal zich een weg kan banen. Spoedig was hij gisteren ingeslapen, want de arbeid van een zwaren, langen dag drukt ook op oogen, waarin zich beelden van kommer en onrust spiegelen; maar bij 't ontwaken, toen waren er storende wanklanken in den vrede, waarmee hij de oogen placht op te slaan, en hij stiet ruwe woorden uit, toen hij bemerkte, dat een kleinigheid, was 't ook slechts voor weinige uren, zijn arbeid onderbrak.

Het was Dinsdag en langs den steenweg volgden ze elkander voortdurend op, marktgangers van omliggende dorpen. Men zag er met hunne manden hier, met hunne koeien en varkens daar. Wat sinds een drie, viertal jaren niet was gebeurd, Dore ging in stee van moeder, thans met haar eierkorf stadwaarts. 't Was louter toeval, maar toch 't verheugde haar, want zij herinnerde zich zooveel moois, zooveel merkwaardigs van die stad; slechts zou ze het nu met andere oogen zien, oogen, waaraan een zich zelf bewust drijven uitdrukking zou geven. Herman ging met haar, want er moest een jong varken gekocht en thuisgebracht worden en hij hield van de markt al was 't alleen maar door zijn zin voor drukte, gejoel en afwisseling. Dore gevoelde de eigenaardig opwekkende gewaarwording van veel nieuws en ongekends te zien; en dra ook 't voor haar zoo streelend-verrassend gevoel van zich zelf gezien, met aandacht gezien te weten.

't Moest inderdaad wel iets in het oogvallends zijn haar uiterlijk, want een Noordbrabantsche boer, als hij zijn varken moet koopen, heeft ook voor het knapste gezichtje geen oog. Daar stonden ze onder de linde, waar de boer zich het best thuis voelt in die hem zoo geheel uitheemsche omgeving; want daar verkoopt hij zijn eieren en boter, zijn hanen en varkens.

‘Alla, men dernke, een kuppel schò bisjes, blank en vet,’ en de tevreden lach van den ouden boer, die ze ventte, was billijk als hij er een met zijn achterste pootje

omhoog hield, om het te beter te doen bekijken. ‘Achtdalf, krijgt ie binnen acht daag een zwart vlekske dan breng d'em weerum.’

‘Achtdalf,’ herhaalde Dore en zag eens rond; 't was een koopen en bieden om hare ooren, dat ze 't zoo maar niet over zich kon verkrijgen, om aanstonds te geven wat men vroeg of bedong.

‘Ge zult er zoo schò gin krijgen,’ mompelde de koopman, toen hij ze zag vertrekken. Toen gingen ze langs de kramen, die het midden der markt besloegen, en Dore wierp menigen blik naar al dat moois, waaruit begeerte sprak. ‘Mer kijk dan èvel is,’ had ze voortdurend geroepen en gekke Herman had dan geglimlacht, want hij had immers reeds zooveel gezien in zijn leven, maar toch was hij altijd naast haar blijven staan, en dicht naast haar, want hij had er zijn genoegen in, hoe men denken zou, dat hij bij haar hoorde, wie weet wat nog al meer, en hij behoefde haar gezichtje maar aan te zien, om er zich gevleid door te gevoelen. Wat namen hare oogen, waarin de neigingen van het hart zoo gemakkelijk opstegen, veel en snel op; men moest het haar wel kunnen aanzien, meende ze, dat zij van een uiterst klein, afgezonderd dorp kwam. Er liepen hier boerinnen met gansch nieuwmodische franje aan haar pelerine, met ‘toeten aan de handen’ en ‘den boord stèl staan.’ Dat was een gezicht, waarin de oogen vol begeerte opgingen - en gekke Herman moest haar meer dan eens bij de mouw trekken, als 't een of 't ander haar op zij zou dringen. Aan de andere zijde, onder een tweede linde - zij teekenden samen de lengte der markt - stonden de vrachtkarren der omliggende dorpen. Hier was 't een pakken, laden en roepen zonder end - 't kwam haar alles zoo merkwaardig voor, dat ze 't haast vergat, waarom ze dit gedeelte bezocht. Daar stonden ze op een der wagens uitgestald, gansche rijen klompen, witte en zwarte - ja ook zwarte. Zij moest er zich een paar uitzoeken; nog nooit had ze zwarte gedragen en er waren er onder met figuren besneden, blaadjes en ringen en strepen van allerlei vorm; haar gelaat trok de aandacht door de opgetogenheid, die er de kleur van verhoogde en aan de oogen de tinteling van een blij verlangen gaven. Zij waren mooi, die klompjes; zij zaten zoo keurig, zoo plat op den voet, zoo smal, en de punten zoo sierlijk - en er waren hakken aan.... de oogen verslonden ze, maar het werd haar moeilijk te zeggen: wat vraagt ge er voor? - ze werden nog zoo weinig gedragen in haar kleine dorp; alleen de dochter van den hoevenaar had ze; maar zij was het kind van een arbeider, die geen enkele koe op stal had en een stuk gronds van nauw een paar bunders.

Wat zoú men er van zeggen. Daar stonden ze, de mooie figuurtjes brandden haar in de oogen en er altijd door het oog op gericht houdende tastte ze langzaam naar hare beurs, ze waren de hare. Toen gingen ze verder, maar ze was toch niet gerust en

terwijl gekke Herman haar de bloemen deed opmerken, die hier te koop stonden, blikte ze altijd door naar de klompen in hare hand. Zij had haar oog voor het varken verloren, dat nu gekocht werd en dat was toch in elke andere omstandigheid, een voor haar zeer merkwaardige gebeurtenis.

'Het is een verduiveld lastige,' riep Herman, toen zij buiten kwamen en het gezicht van die akkers hun een heele opluchting schonk, en hij zette de zak neer, waarin het op zijn rug had gesparteld en gewrongen, dat het zweet hem van 't voorhoofd gutste. 'Daar moesten we eens op aanleggen, ik wil oe èvel wel eens trakteeren' had hij daarna gezegd, haar de barier binnendringend. Er waren oogen die het zagen.

Nog altijd kon Janus niet met zijn arbeid beginnen, want na den bewusten Zondag was er onophoudelijk een fijnen regen blijven stuiven, en brak ook al een zonnestraal door bij poozen, dat was niet voldoende geweest om het koren te doen drogen. Dat duurde twee, drie dagen; hij had Dore niet meer gesproken; hij wachtte op den Zondag; dan zou hij haar naar de waarheid vragen en hij had toch nog altijd te veel vertrouwen in die heldere oogen, waardoor hij op den bodem van een open gemoed meende te zien, dan dat de lachende blik, en het vriendelijk knikje, waarmee ze hem gisteren was voorbijgegaan, onwaarheid zou hebben gesproken. Het duurde lang eer het kwam, dat met spanning verbeide uur. De stonden, waarop het loodzware gewicht der kommervolle gedachten rust, die zich nog moeten opklaren, plegen gewoonlijk te kruipen; maar 't kwam toch. - En daar stonden ze weer, de wachtenden langs de muren van 't kerkplein geschaard - ook Janus bevond er zich weer en blikte als in gedachten omhoog. Helder was het daar en doodkalm; geen zweem van wolk, die er nog zweefde, en de Augustuszon straalde uiterst, uiterst vriendelijk in dit vroege uur. De indruk, door Janus ontvangen, was een gevoel van ruimte en verlichting; 't klaarde zich op in 't belang van zijn arbeid en een enkele opklaring geeft vaak zulk een vaste hoop ook op andere. Als zij weer kwam in gezelschap van den kranke; weer met dat neergeslagen oog, met dat lief, eenvoudig gelaat, met.... nog meende zijn vertrouwen in haar gedwaald te hebben, wat men ook gefluisterd had van dien marktdag in de barier. Zij trad den hoek om; lachend blikte ze even achterwaarts; 't was Herman, die haar eene dwaasheid influisterde. Haar geleider bleef staan bij 't begin van het plein; Dore trad het over, vlug, gejaagd-vlug bijna; ze blikte voor zich en kleurde sterk; ze hoorde om zich heen lachen en mompelen, en ze meende zoo stellig dat het haar gold; en schichtig keek ze naar hare voeten waar de nette, zwarte klompjes zoo keurig aan pasten, en ze kleurde nog sterker, want ze meende het gezien te hebben, dat een paar strenge oogen er hun starre blikken op gevestigd hielden en dat een paar lippen, die zij dikwijls had zien glimlachen, zich half minachtend, half verontwaardigd vertrokken. De kerk ingetreden en de eerste verwarring voorbij, had haar toch iets gegriefd in die houding, en het hoofdje hief zich op met eene uitdrukking van fierheid, die zeide: ik laat mij niet langer ringelooren, 't is genoeg geweest.

't Was immers niet de eerste maal, dat hij afkeurde, wat haar toch zoo na aan 't hart lag. Zij herinnerde zich een Zondagmiddag, toen was hij tot haar gekomen en had met glimlachenden ernst gevraagd: 'Dore, wilt ge me een pleizier doen?' en half aarzelend, half gulweg, had ze geantwoord: 'ja.' Toen had hij die krulletjes van haar voorhoofd gestreken en haar gebeden: 'laat dat zóó;' maar ze had ze ook glimlachend weer naar voren geschud en wat eigenzinnig hem tegengevoerd: 'ze misstaan immers niet?' Toen had het hem ernstig op de lippen gelegen: 'ze geven ergernis.' 't Zou het

hardste woord zijn geweest, dat hij haar ooit had toegevoegd, en hij hield het voor zich. Nu? ze was misnoegd, diep misnoegd, en hare gedachten waren verre van het altaar. 't Spande ook alles tegen haar samen; ze dacht aan den marktdag, aan hare thuiskomst. Moeder was driftig geworden en vader had het hoofd geschud om de klompen van een model, dat niet in hunne woning, meende men, paste; toen was ze naar boven gegaan en de ontstemming was spoedig over, als ze opnieuw ze aanschouwde. Zij kon het niet nalaten er eens even haar voeten in te steken, hoe gehaast ze ook was; wat stonden ze aardig en hoe frisch bij den rand van dat zwarte kleed. Een keer drie, vier liep ze bewonderend het vertrekje op en neer en meende zelfs een oogenblik des hoevenaars dochter te zijn. De Zondag kwam en er waren heel wat woorden gevallen, die den vrede van het gezin dreigden te storen. Niemand was nog op, als ze naar de vroegmis ging. Na een korte aarzeling had ze de voorwerpen van haar behagen aangedaan en een eindweegs, tot ze aan het kerkpad kwam, had ze er al het verheffende gewicht van gevoeld; maar onder het oog van al die menschen, als ze meende dat een ieder haar moest aanzien, werd het haar toch een weinig benauwd, een oogenblik zelfs wenschte ze op haar kamertje te zijn. De kerktijd liep ten einde. Het stroomde uit. Zij haalde haar rozenkrans nog eens te voorschijn, want zij moest hem nu geen gelegenheid geven haar toe te spreken, dat voelde ze; nu niet.... en ze wachtte. Zij wachtte; ze zag de kaarsen uitdoen en de stoelen aan kant zetten. Het was nu geen luid schuifelend en hortend gedruisch van uitgaanden meer, die elkaar verdringen; het was een geklikklak op de steenen, dat weergalm gaf in de holte van het gebouw. 't Was er bijna ledig als zij haar rozenkrans rond had; toen ging zij heen, blozend als zij een groepje knikkerende jongens langs trad, die haar nastaarden en waarvan er één luid lachend riep: ‘wanne wipsteel’! Daar stond plotseling Janus voor haar. Streng zag hij, en liep eenige passen zwijgend naast haar voort. Ze meende te voelen wat er komen zou, en ze zette zich schrap. Hij deed haar vragen, kort en ernstig; vragen, waarop haar antwoord een blozen was, en een half bedeesd, half wrevelig ontwijken; want ze had ontzag voor hem; maar ze vond hem tevens lastig en heerschend thans. Vandaar een aarzelen tusschen bekennende onderwerping, en weerbarstig stug terughouden - en nog voor 't beslist was wat zijde haar zag overhellen, maakte hij haar een zinspeling waarvan ze metterdaad ernstig schrikte. Midden in het pad bleef ze stilstaan, terwijl verbazing haar blikken spande.

‘Gekke Herman!’ Hoorde ze goed? Hoe kwam hij op dat denkbeeld? omdat zij vriendelijk voor hem was geweest en om zijne dwaasheden gelachen had? ‘Maar, Janus, zijt ge gek?’ riep ze gejaagd opstuivend. Dat opstuiven, die ongeveinsde verbazing, werkte ontspannend op hem. Er klaarde iets op in zijne oogen, dat overging tot toegevendheid, en mildheid zou kunnen geworden zijn. Een oogenblik wachtte hij eene opheldering, een herstellend woord; zij sprak het niet. Hij kon niet gissen, wat in haar omging, terwijl de uitdrukking van verwondering in haar houding overging in eene gansch andere. Het was wel een der leelijkste zijden van de vrouwelijke natuur, die ze gelden liet, toen zij plotseling, grillig en coquet het hoofd draaiend vroeg: ‘Nouw wà hadde gij op diejen mensch te zeggen?’ Hare ijdelheid, haar gevoel van eigenwaarde was gekwetst, bij de onderstelling van een vrijage met gekken Herman. Gekke Herman! zij schaterde het uit als zij zich met een zwaai en zonder verderen uitleg had afgewend. - Niet het verdenken van ontrouw had haar beleedigd; een trots van ijdeler gehalte had zich gekwetst gevoeld, en daarom droeg de grieve meer het karakter der verbittering dan der droefheid. Wat maakte het, hem eens in dien waan te laten? En terwijl ze daar heenging, lachte ze om die plaagzieke opwelling, waaraan ze zoo onverwijld gehoor had gegeven; zij zag nog eens om, - langzaam verwijderde hij zich; - hunne wegen liepen uit elkander; hij zuchtte, toen hij ze uiteen voelde gaan.

Dore was gekweld geweest, maar ze had betaald gezet; de voldoening was van geen edelen aard, en menigeen zou de trek van blijde luchthartigheid op haar gelaat hebben mishaagd, zoo hij wist waaruit die voortkwam. Haar glimlach bestierf, toen zij in hare woning trad. Het waren ruwe woorden, waarmee de moeder haar ontving; toch school er een grieve, een verdriet onder, waarvan het meisje de diepte niet peilde. De vader, voor de afkeuring, welke niet te baten scheen, niet meer bestand, zuchtte in zijn ziekelijke zwaarmoedigheid en vroeg eindelijk: waarom ze vóór zijn dood hem nog schande wilde aandoen. Er was iets in zijn toon, dat haar sterk getroffen had; eerst was ze zeer rood geworden en had een antwoord op de lippen, toen was ze gaan zitten, had gezwegen en strak, zeer strak en lang voor zich gezien. Er was onwil en tweestrijd geweest in de wijze, waarop ze daarna het vuur stookte en de takkenbossen brak, en altijd had ze gezwegen. Dien ganschen morgen bleef er stugheid in haar. ‘Schande over hem brengen?’ Was het schande, te dragen wat men betalen kon - neen, 't was onbillijk, zeer onbillijk van haar vader dit te zeggen. En terwijl hare moeder altijd weer opstoof, had hij zich zwijgend afgewend. Dat verzachtte het wrokkend gevoel. ‘Wilt ge niet 'et land op gaan?’ vroeg ze hem 's middags met haar zachtste, teerste stembuiging. ‘Ik zou me schamen, men zou ons nawijzen,’ klonk het weerwoord.

Diepe onvoldaanheid kwam dien avond over haar; nooit had ze zich zoo ongelukkig gevoeld; zij had een gemoed, dat de stem der zelfbeschuldiging zoo licht verneemt; deze had er nog zoo weinig geklonken, en daarom was zij zilverhel en zoo doordringend. Dat was toch gansch wat anders vóór acht dagen, als die kranke op haar steunend, haar zoo zielsblijmoedig aanblikte; toen Janus haar prees en zijn oog met de innigste voldaanheid op haar rusten bleef. En als zij den zieke des avonds hoorde zeggen: ‘moet dat verdriet nu mijn dood nog vervroegen?’ voelde ze zich een oogenblik zoo diep ellendig, dat ze 't had kunnen uitschreeuwen van verbittering en tweestrijd.

De vriendelijke jubel van dien Zondagmorgen was opnieuw in wolken overgegaan, en toen hunne wegen zich dien middag scheidden, hadden ook de zonnestralen zich aan de aarde onttrokken en het grauw, waarin zich plotseling zijne omgeving hulde, had zoowel gestemd bij die loodzware schreden, welke een oogenblik zelf niet wisten, waar zij heen wilden; want al 't geen hem tot nu toe in zijn leven, zonder dat hij 't zich zelf bewust was geweest, met vaste schreden had doen gaan, lag daar plotseling vernietigd voor hem, en 't kwam zeker al te spoedig dan dat hij het zich op eenmaal helder bewust kon worden. Daar moesten dagen overheen gaan en in die dagen - weken waren zij geworden - hadden de plasregens niet opgehouden. Er was geen denken aan maaien geweest. Het koren, dat nog restte op het land, ging zijn bederf te gemoet. Voor het huis van Janus stond het nog, of beter gezegd, 't lag ter neer, en er was reeds een begin van uitschieten aan te bespeuren. De voornaamste winst, die een jaar bracht, was er mee vernietigd. Het was namiddag; Janus had zich in een hoek bij het raam gezet, de verpoozingsplaats zijner vrije uren, en terwijl hij staarde in dat troostelooze doffe verschiet, vol vernietiging en naarheid, en zijn hoofd voorover zakte op de hand, die 't steunde, zoo moedeloos en gebroken als zou het nimmer meer de kracht erlangen, zich op te richten, bemerkte hij dat het haar hem langer hing dan ooit, en dat hij er woest en in 't oogloopend moest uitzien. Hij doorliep met zijne gedachten de laatste veertien dagen. Het was of hij al dien tijd geslapen had, een vreeselijke slaap, een doodslaap, slechts nu en dan ontwakend als uit een benauwenden, schroevenden droom - en hij lachte alweer, daar hij zich zelf in den kleinen spiegel beschouwde. Altijd plaste de regen door en ging zijn vernielingswerk voltooien. In het oog van Janus scheen het vertrek vol donkere schimmen, die de ruimte benauwden en de vrije ademhaling schenen te beletten. Hij zette zich opnieuw voor het raam; het hoofd zonk weer in de hand, en terwijl zijn oog door de wazige verte trachtte te boren, onderkende hij, half zichtbaar, den omtrek van het kerkhof. Zijne gedachten verwijlden er bij een graf, sinds jaren begroeid; en terwijl hij door den verhoogden bodem heen meende te staren, kwamen tal van herinneringen uit zijne kindsheid terug. Een zonderling gevoel van weekheid kwam over hem en, terwijl zijn hoofd nog dieper zakte, voelde hij zijne oogen duister worden, en uit den vloed van gewaarwordingen, die hem kwamen beheerschen, opschrikkende, bemerkte hij op 't onverwachtst dat hij weende.

Het kerkhofhek stond open. 't Was geen Zondag, en toch dreunde het gelui der klokken met plechtigen toon over den omtrek; maar de langzame tred

van een lijkstoet was in dat zware dreunen te vernemen en de rouw der treurenden liet zich uit den ernst dier klanken voelen.

Het kerkhofhek stond open. Er schaarden zich kinderen aan den ingang, en over de paden liep een enkele nieuwsgierige, die de in aantocht zijnde rij opwachtte. Daar kwamen ze, de mannen, die de kist droegen, en de mannen, die haar volgden; de vrouwen, die de plechtigheid ten einde toe wilden bijwonen.

Schitterend straalde de zon. De natuur scheen te jubelen, want alles leefde en veel was opgebloeid uit den vernielenden regen, wekkende het gevoel van eene herborene lente. Daar kwamen ze, en de dragers, de lijkbaar neerzettende, wischten zich het zweet van het voorhoofd. De rij werd verbroken; men schaarde zich om den nieuw gegraven kuil. Eén daaronder scheen de rouw met scherpe trekken en gezonkenen blik te hebben gemerkt, of het enkel de rouw was, die de lijkwade wekt...? Hij stond het dichtst bij de groeve en toen de kist er onder het doen van gebeden in werd neergelaten, staarde hij ze na met een blik, waarin geen der omstanders zeker de benijding zou hebben gegist, die er werkelijk in school. Het doffe, nauw hoorbare geluid van de aanraking tusschen het hout en den bodem was nauw volbracht of een luid snikken, gevolgd door een

Ze was weer niet alleen; de hand van den kranke leunde op haar schouder. (Zie blz. 248).

verscheurenden gil, werd tusschen de vrouwen gehoord, waardoor de plaats des vredes een oogenblik werd, wat zij voor den pas beroofde is, een stede vol onrust en verschrikking, waar het scheiden nog niet in het weerzien berusten kan. Zij, die dien gil geslaakt had, drong zich door de omstanders heen, een door smart waanzinnige. Zij voelde zich tegengehouden; eene hand hield haar met klem opgericht. De oogen, die voor een wijle met verlangen in de groeve hadden gestaard, zagen strak met eene

uitdrukking van zwaarmoedigen ernst tot haar op. Weer blikken ze elkander oog in oog, maar 't was een gansch ander ontmoeten dan op dien Julieavond bij den witten gevel dier kleine woning.

De omstanders weken op zij; zij lieten hen doorgaan, zij meenden, niemand dan hij had meer recht op die zorg voor haar; men wist niets van hetgeen in die twee harten, sinds een veertien dagen was afgespeeld. Zij liet zich door hem meevoeren; haar tred was onzeker, en de arm, dien zijne hand vasthield, beefde sterk. Hij bracht haar tot nabij hare woning; maar geen woord kwam over zijne lippen; en zij, snikkend zoodat haar 't gansche lichaam trilde, liet zich meevoeren. Een oogenblik bleef hij staan; wachtte een woord, eene vraag; dacht misschien, dat zij tot hem op zou zien; maar voor de tweede maal dorst ze dat strenge oog niet ontmoeten. *Zij* giste niet, hoe het nu met een mengeling van medelijden en hoop op haar neerzag, en *hij* kon niet denken hoe smart, schaamte en wroeging haar als om beurte folterden.

Wij verlieten haar op dien voor beiden zoo treurigen Zondagmorgen. Daar was stilte in huis gekomen want er was verwijdering geweest - en de laatste woorden van den zieke, een klacht bijna, wiens wenschen haar tot nu toe bevelen waren geweest, wogen haar als lood op 't hart. Als ze hem immer met rassche schreden zag achteruitgaan en verzwakken, had zij hare zorg voor hem verdubbeld, en 't scheen weldra als was er nimmer een woord van botsing tusschen hen voorgevallen. Nu richtte zij hare blikken naar buiten in de richting van den steenweg, maar dien zij wachtte kwam niet en reeds verstreek de eene dag na den andere - toen sloop onrust bij haar binnen en nameloos berouw. Ver uit hare oogen had ze de klompjes geborgen, de schuldelooze aanleiding van al dat misverstand. Avond op avond als ze op haar kamertje kwam, had ze door 't kleine venster gestaard naar dat welbekende dak - altijd had die regen geplast, telken avond onvermoeid, en dan werd het haar te moede als zou die toestand nooit eindigen, ook die toestand in haar binnenste niet, en ze schreide dan zoo lang en troosteloos en bad, dat hij komen zou.

Toen eindelijk de zon weer kwam doorstralen - er waren dagen verloopen - als de lente na den doodslaap des winters, bescheen ze een sterfbed in Dore's woning, en terwijl deze er het hoofd diep, nameloos diep naast gebogen had, als gebroken en vernietigd, had de scherpe, wrange smart der wroeging haar tranen gemengd in die der droefheid; zij meende de woorden zoo luid te hooren, die haar de laatste dagen niet uit het geheugen wilden. De ziekte had haar gansch natuurlijke loop genomen; maar Dore, wie het teere geweten zoo luid had geklopt, zij achtte zich zoo diep, zoo nameloos diep een schuldige, dat wanhoop, die nog onbeproefde ziel met al haar geweld van vernietiging en levensmoeheid dreigde. Als zij op het kerkhof de kist hoorde wegzinken, voelde ze in dat doffe dreunen met onbeschrijfelijke helderheid dat vergeefs betreurde: te laat! Zij voelde daarbij den vreeselijken inhoud van het woord DOOD in zijn eerste machtige werking; toen was het haar geweest of zij zelve neer zou zinken en had zij dien gil geslaakt. Zij had de oogen van Janus ontmoet en hunne strengheid had haar verpletterd. Zij begreep zelve niet hoe hare voeten haar nog hadden kunnen dragen. Janus was teruggekeerd; zij was nog slechts eenige schreden van hare woning, zonder te vragen, zonder te denken. Als omhuld door een verstikkende damp, waarin allerlei onbepaalde, donkere schimmen haar toespookten, schreed ze de weinige passen, die haar restten, voort en zakte toen op een stoel ineen, marmerbleek was haar gelaat, en uit die zielvolle oogen scheen alle leven geweken.

De rouwdragenden verlieten juist het kerkhof als Janus het opnieuw betrad - hij behoorde niet tot de dragers en was dus niet in 't sterfhuis genoodigd. Niet denkend waar zijne schreden hem droegen, kwam hij terecht bij het graf zijner moeder. Het duurde eenige minuten voor hij van die geliefde plek opzag; toen was het schier leeg om hem heen, nog een enkele bewoog zich tusschen de graven; hij liet zijne oogen rondgaan, die niets schenen te zien en toch zoo vol waren van de uitdrukking van een in zich zelf verzonken denken. Met bliksemsnelheid prentte er zich plotseling het helder bewustzijn van een oogenblikkelijken indruk in af. Gekke Herman ging daar met het gelaat van een treurende; de trek der lichtzinnige dwaasheid scheen hij op het kerkhof te kunnen achterlaten. Hij giste niet, dat hij, die zich niet bewust was, iemand ooit moedwillig iets te hebben misdaan, met blikken vol wrok en bedwongen haat zich zag vervolgen; dat hij, die vroolijke, onschuldige grappenmaker, wien alles toelachte en die voor alles ook een glimlach had, op dit oogenblik de oorzaak kon wezen van een zoo heftigen tweestrijd als Janus thans kampte. Hoogmoed ter eener zij, die zijn wonde niet wilde bekennen, gesteund door een trachten naar onderwerping, voortspruitend uit godsdienstzin, ter andere gloeiende wraaklust. Het was een suizen in de ooren en een plotseling omnevelen van de oogen - en toen de storm dier gemoedsbewegingen op zijn hoogst was - zijn oog viel weer op die kleine plek gronds van eenige voeten voor hem - daar was het plotseling stil, doodstil in hem geworden.

Herman was van 't pad verdwenen, en de gedachten van Janus waren ras, maar ongemerkt voorbijgegaan. De vreedzame herinnering van een, die overleden is, kan soms machtiger werken dan de woorden eens levende; zij *was* vreedzaam, de herinnering dezer vrouw, vol zachtheid en vergevingszin, nu na jaren nog werkte zij op den zoon; - en terwijl hij daar stond, zoo geheel uit het leven der werkelijkheid gerukt, kwam weer dat wonderbare gevoel van weekheid over hem en al wat hij scherps en wrangs in zich had voelen werken, scheen langzaam weg te smelten. Het was haar geest, haar geest van onderwerping en vroomheid, die hem met haar

zalvenden adem beroerde, en terwijl hij zich verwijderde, sprak het in hem: 't is haar keus geweest, het zij zoo!

Het bleef nu droog, en de arbeid kon hervat worden, al was het ook met het bedroevende, onwillige gevoel van een werk te voltooien, dat half bedorven is. 't Was nu alles binnen, slechts het koren van Janus stond er nog. Daar was eene machtige poging noodig om dat klemmende gevoel van weerzin te overwinnen. Een arbeid die de verwachtingen niet beloont, is zoo zwaar te verrichten! maar hoeveel te meer en wanneer daarbij eene smart de ziel inneemt, die de hand zou verlammen, zoo zij verlammen mocht, zoo niet de wet der dagelijksche plichten met ijzeren klem gebood - en gelukkig, want in arbeid, hoe afkeerig het verdriet er van is, ligt zalving, ligt veerkracht, ligt oprichting.

Daar volgde een Zondagavond; en hij had in de werkdagen vermeden haar te zien, zijn arbeid had zich om zijne woning bepaald. Dat offer kon maar niet zoo spoedig gebracht worden, zonder dat elke omstandigheid die er aan herinnerde, stoornis en verwarring in hem bracht. 't Was Zondagavond, 't was vrij laat; 't schemerde reeds; - hij had opzettelijk dit uur gekozen; zij zou er althans nu niet meer zijn en hij had er thans meer dan ooit behoefte aan, het bewuste graf in dien hoek des kerkhofs te bezoeken.

Het was een soortgelijke avond, als waarvan wij in 't begin van ons verhaal melding maakten. 't Was weer bladstil, zeiden thans de kleine popels op het kerkhof, welker bladen voor een ademtocht plegen te ritselen. Hij knielde voor 't houten kruis met de letters: ZIJ RUSTE IN VREDE; hij deed het niet vaak, dat knielen, maar iets innerlijk drijvends bracht hem tot die houding, waarin de goede gedachten zoo gaarne tot ons komen. Zoo was hij dichter bij de aarde, en de oogen waarin het gewone, vertrouwende, vrome gebed niet wilde komen, maar die door vreemdsoortige peinslust bevangen werden, zij voelden zich afgeleid - zij verdwaalden in die ontelbare grasspiertjes op de hoogte voor hem, en dan langzamerhand werd het hem zonderling, zonderling te moede. Het leefde daar, het wemelde er van insekten in allerlei vorm, en een uiterst fijn, honderdvoudig getakt sprietje hief zich met een fierheid en sierlijkheid op, die aan menschelijken hoogmoed deed denken. Een neerdrukken van de hand en heel een wereld was vernietigd, een wereld inderdaad, en hij dacht aan zijn leven met zijne omgeving, en dat denken bleef hangen bij het sterven - een vrouwenbeeld mengde er zich in. Het waren twee zoo tegenstrijdige begrippen, Dore en Dood - en het graf, dat haar eens verbergen zou als dit, en waarop die insektenwereld zich zou bewegen.... het waren ge-

dachten, die in ieder menschenbrein nu en dan opkomen, die van algemeene vergankelijkheid, en ook bij 't strengst gelooven verdwaalt soms de geest in duizend tegenstrijdigheden; verbazing of ontzetting is vaak 't einde van het onoplosbaar denken. Eene beweging aan het hek gaf hem het bewustzijn der omgeving terug. Gekke Herman kwam binnen en bewoog zich tusschen de paden, dwaalde hier en daar slechts wat rond, want hij zelf had hier geen graven te bezoeken.

't Was toeval; ook Dore kwam het hek in; haar weg hier was nog zoo nieuw, dat die geen afdwaling duldde - 't was nagenoeg toeval, maar ze stonden beiden aan 't zelfde graf, Dore en Herman en zij zagen den derde niet, die daar achter hen knielde en in wiens blik plotseling het vuur eener nog ongekende ijverzucht brandde. Op haar gelaat, schuin naar hem toegekeerd, zag *hij* eene uitdrukking, die hij zoo wèl kende.... Een lang onderdrukte gewaarwording barstte plotseling los in wilden gloed. 't Was alles hem geroofd - ontroofd, dat moest het zijn, want gegeven was onmogelijk - en die Herman, die daar naast haar stond en die haar aanblikte.... het was of iets eener helsche atmosfeer uit dat vreedzame graf zijner moeder opsteeg en hem het brein in zwarten damp hulde. Hij voelde zich aan zichzelf ontvoerd; zonder 't zich bewust te zijn, was hij eerst ter zij het pad opgetreden; hij trad voorwaarts als een, die een diefstal wil begaan, zijne oogen puilden uit; zijne trekken waren ijzig strak als van een, wien de hand eener bovenmenschelijke ontzetting heeft beroerd. Dore knielde daar, het hoofd gebogen, de handen gevouwen, de oogen op het drietal kruisjes in het zand gericht. Herman stond naast haar en scheen iets van de zware, met droefheid bezwangerde lucht in te ademen, die een kortelings overlijden over een vriendengrafstee hangen doet.

Verder was 't stil rondom; zij waren de eenige bezoekers; de lucht was van het teederste blauw, en er zweefde een enkel vederwolkje vlak boven het kruis op den heuvel. Plotseling - hij had den tijd niet het hoofd om te wenden - zakte Herman op de knieën; een ijzeren greep had hem met overweldigende kracht neergedrukt, een onmerkbare duizeling dwarrelde hem voor de oogen; toen boog hij 't hoofd in 't zand; eene hand, waarin de gebiedende macht van een ontzettenden hartstocht geen tegenstreven duldde, had zich op dat hoofd gelegd. Een steunen, waarin doodstrijd hijgde, werd op den grafheuvel gehoord. Dore had opgezien, en toen zij begreep, toen zij herkende, had hare hand, waarin de smart der laatste dagen nog zoo sterk beven kon, sidderend Janus arm gegrepen, maar hij had die klem afgeschud als een stofje van een kleed en.... het was geschied. Wat haar angst hem had toegeschreeuwd, hij had het niet verstaan, al zou het opheldering zijn geweest; slechts het geluid eener alles overstemmende hartstocht was in zijne ooren. Eerst toen het geschied was, toen de gestalte van Herman daar onbeweeglijk liggen bleef, toen zijn zwijgen aan de stilte in 't rond een ontzettenden nadruk bijzette - daar toch de hemel zoo blauw was en de lucht zoo kalm - ontzettende ironie der tegenstelling voor zijn dronken geest - zag hij haar aan. Zij ontmoette in zijn blik den geest van een verbijsterde, en voor hij den mond nog opende, die zich trillend bewoog, maar niet bij machte scheen een geluid voort te brengen, was hij heen. Waarheen, dat wist hij niet, want het scheen of heel die omgeving om hem danste en of in die effen teergekleurde lucht duizend sterren flikkerden; en toch was daar nog geen zweem van avondlichten aan te bespeuren, schoon de eerste tinten van den schemer op de dingen in het rond een onmerkbaar waas legden. Hij gevoelde zich een vervolgde Kaïn.

Door ontzetting verstomd zag Dore om zich. Zij aanschouwde het beweginglooze lichaam en zij waagde het niet het hoofd aan te raken, dat voor haar lag gebogen in 't zand; iets nameloos verschrikkends beklemde haar. Er was zulk een wijde, niet te omvatten tweespraak tusschen die vrede ademende omgeving en hetgeen hier was geschied. Op eens greep die gewaarwording Dore met een kracht aan, die een onmetelijke angst over haar komen deed, en zij ijlde weg buiten het gehoor van die ijzingwekkende stemmen, die zij niet begreep maar voelde.

De woorden der moeder, die haar bij 't inkomen begroetten, klonken haar als een gelach in een doodenhuis. Zij ging naar haar optrekje om zich als uit gewoonte te verkleeden. Daar viel haar oog op de zwarte klompjes, die zij na haars vaders dood niet meer had durven aandoen, want het bijgeloof had ze plotseling ontwijd en ze hun verrukkelijk aanzien ontnomen. Zij wist niet wat zonderlinge geest haar bevangen ging, maar plotseling was 't haar of het bewustzijn van de werkelijkheid om haar vlood - of het tegenwoordige zich in eene nieuwe gedaante aan haar opdeed; - het was dat ijlings opeenvolgen van gemoedsstemmingen als wij bij sterk aangrijpende gebeurtenissen plegen te ondervinden. Ze wist niet, wat haar naar buiten deed ijlen; zij blikte rond - wat had die lucht een zonderlinge kleur, wat droeg die omgeving vreemde tinten; haar oog zag ook door zulke nieuwe, zulke ontzettende gewaarwordingen heen; - dat ongewone rumoer van verre kwam haar in klanken te gemoet, als zij nimmer had vernomen. Was het zinsbedrog, dat het aangroeide en dat het volk langs de stille paden ijlde. Gansch het dorp stond in oproer; men had het lijk van gekken Herman gevonden. Dore rilde - nog begreep zij niet, al was zij zich veel, zeer veel bewust; - zij spoedde zich met de stroomende menigte voort. 't Liep alles het kerkhof voorbij, dat gesloten was. Daar ontmoette ze op 't onverwachtst de oogen van Janus - hij was niet alleen - maar in wier midden hij ging, zij deden Dore door heel hare gestalte huiveren. Vluchtig blikte ze voor zich, ijlde toen terug, dien witten gevel langs; - angst met heel een sleep van gewaarwordingen scheen haar vleugelen aan de voeten te hechten en ze te gelijk met een niet af te schudden gewicht te bezwaren. Schichtig blikte ze in 't voorbijgaan naar de deur, die openstond. Op den dorpel zag ze een vernielde korenaar liggen; ze zag die zoo duidelijk; en zij bleef haar in 't voortijlen op zoo sarrende wijze voor de oogen dansen - oogen, die ze zoo gaarne wilde sluiten, om niets, niets meer te zien. 't Was donker als ze in hare woning kwam; 't was er leeg. Zij vluchtte naar boven; het raampje stond open;

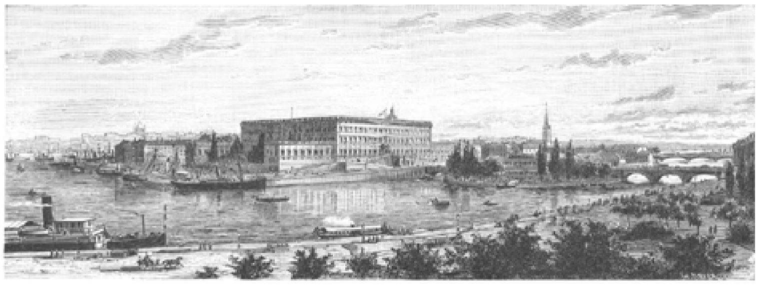

STOCKHOLM: Koninklijk Paleis. - Strömparterre. - Riddarholmskerk. - Noorderbrug. - Wasabrug.

een frissche lucht woei haar te gemoet - het deed haar schrikken als alles. Uitgeput zonk ze op hare knieën voor een stoel, verborg het gelaat in de handen - wat beelden om haar spookten, een vernielde korenaar teekende er zich met groote helderheid tusschen af. - Vernield....

In Zweden,
door Fiore della Neve.
Met vier Illustratiën.

Jaar op jaar wordt de stroom van toeristen grooter, die zich Noordwaarts begeeft; Denemarken, Zweden en Noorwegen, vroeger voor den vreemdeling zonder relaties als bijna ongenaakbaar beschouwd, trekken steeds meer nieuwsgierigen. Zwitserland, Noord-Italië en de Duitsche weelde-badplaatsen zouden er zeker de gevolgen van bespeuren in verminderd bezoek, wanneer niet de reismanie steeds breeder lagen der bevolking aantastte, zoodat gezinnen, welke vroeger Arnhem of Scheveningen als de eindpaal van hun wenschen beschouwden, nu thuis zijn in de Aare-schlucht, en over de Jungfrau praten met de zaakkennis van Tartarin.

Ik zag Stockholm, Christiania en een deel van het schoone Scandinavië onder de gunstigste omstandigheden. Drie weken schitterend Septemberweer, zonder een druppel regen, aangenaam gezelschap, en in reis en verblijf eene reeks van voorkomendheden. Deze laatste genoot ik als lid van een congres, waartoe de richting van mijn studiën mij niet zou geroepen hebben, maar waar strenge wetenschap ook de wereldsche genietingen en vooral de hulp der wereldsche journalistiek niet versmaadde. Ik vrees dan ook, dat eene volgende reis naar het Noorden, een weinig minder gecapitonneerd en getruffeerd, voor velen der deelnemers eenige ontgoochelingen zou opleveren. En vooral zouden zij er die aangenaamheid missen, hooger dan alle andere te schatten, welke het voortdurend gezelschap van beschaafde, gideerde mannen, allen in vacantie en geneigd om expansief te zijn, allen cosmopolitisch en polyglottisch ontwikkeld, en verheugd met geestverwanten of vereerders te verkeeren, opleverde.

Het kan niet in mijne bedoeling liggen, in enkele kolommen een reisverhaal te geven; alleen is het een genot, naar aanleiding van eenige afbeeldingen van Stockholmsche gezichtspunten, hier en daar eene herinnering op te halen.

I.

Men heeft Stockholm het Parijs van het Noorden genoemd; deze benaming is meer toepasselijk op de bevolking en de taal, dan op de stad. De Zweden zijn een elegant,

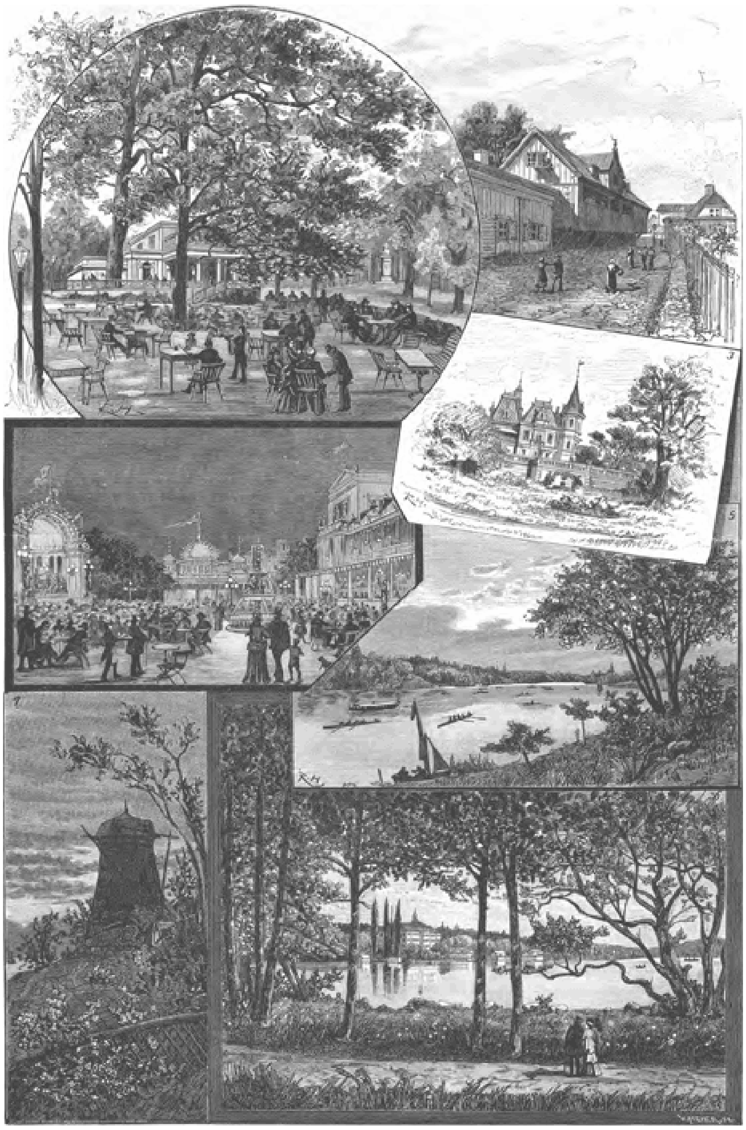

STOCKHOLM, UIT DEN DIERENTUIN: 1. Belmannsro. - 2. Gröna Lund. - 3. Tacka Udden. 4. Hasselbacken. - 5. Djurgårdbrunnsvicken. - 6. Uitzicht op Manilla. - 7. Oude windmolen.

ridderlijk volk; de taal is zoo welluidend, dat men in den beginne, als men vrouwen of kinderen op straat of in den tram hoort spreken, meent Fransch te hooren. De woorden, die zelfs in spelling min of meer barbaarsch er uitzien, verzachten door de uitspraak; Jonköping is Jontschöpieng en de woorden, die op 'et' of 'en' eindigen, zien er heel anders uit, zoodra men weet, dat dit 'et' of 'en' het aangehangen lidwoord is. 'Dagbladet,' 'het Dagblad,' - 'Kungsträdgården,' 'de tuin des konings.' *Sk*, *Stj* klinken in een aantal gevallen eenvoudig als de Fransche *sch; g* is de Duitsche *g*; *v*, zelfs *fv*, is de zachte *w;* er is in de vele *ö*'s en *å*'s en den voor ons moeielijk te leeren fluitklank der zachte *y*'s een eigenaardige bekoorlijkheid.

De Zweedsche vrouwen zijn, evenals de mannen, over 't algemeen groot van gestalte, met iets uitdagends in de houding en vrijmoedige oogen onder het blanke voorhoofd; de bewering der inboorlingen, dat de Stockholmsche bevolking zinnelijk aangelegd en los van zeden is, vindt in de houding der wandelende jeugd wel eenigen schijn van bevestiging.

Wat de stad zelve betreft, zij heeft meer van Venetië of zelfs van Amsterdam, maar met eenig verschil. Evenals deze steden ligt zij op een aantal eilanden, maar de eilanden zijn hier granietblokken, die hoog boven de zee uitsteken, vooraan de laagste, achteraan de hoogste, en wier toppen met paleizen gekroond zijn. En nog meer: vooraan op deze laagste eilanden heeft men de groote pleinen, de squares, de muziektuinen, de breede kaden met standbeelden, zoodat vooral 's avonds, wanneer de lantarens branden, de geheele stad een amphitheater van illuminatie schijnt te zijn. Op de eerste verdieping van het Grand Hotel staande, ziet men de eilanden achter elkaar verrijzen, met hun paleizen en kerken en groote blokken huizen over elkaar heen ziende; men kan de kronkelingen der straten volgen tot boven aan de heuvels; over het koninklijk paleis heen, over Riddarhuset, komen, achter het Mälarmeer, de hoogten van Södermalm, met huizen en fabrieken bedekt, heen kijken. Plaat I is ongeveer van dit punt genomen tusschen Kungsträdgård en het Nationalmuseum, alle aan Blasienholmshammen gelegen; maar de teekenaar of photograaf heeft hier op de kade gestaan, daardoor zijn gezichtspunt een weinig te laag gehad, en het amphitheater voor een deel verzuimd.

Het groote gebouw in het midden, met de oploopende terrassen, is het koninklijk paleis; het neemt met zijn vleugels, tuinen en binnenplaatsen, een enorm vierkant in beslag. Een paar groote bronzen leeuwen dienen als versiering aan deze zijde, waarnaar ook de kade ervoor Lejonbacken heet; overigens is het alleen door zijn grootte en regelmatigheid, niet door zijn uitwendige versiering, imposant. De gewone toegang tot de vertrekken, welke de koning bewoont, is aan eene andere zijde; de zalen, die men van het gebouw te zien krijgt: audientiezaal met eene reeks van antichambres, eetzaal, concert- en balzalen, eene groote galerij en eene wapenzaal, moeten slechts een klein deel van het reusachtig gebouw vormen. Koning Oscar houdt daar meestal zijn verblijf, terwijl de koningin voor hare gezondheid vaak in het buitenland vertoeft; ook tijdens het congres van Stockholm heeft zij zich niet vertoond. Koning Oscar is een knap lang man, recht van gestalte en breedgeschouderd, met een innemend en verstandig gelaat; zijn grijze haren ontnemen aan zijn gezicht niets van het jeugdige, maar schijnen alleen aan zijne vriendelijkheid iets waardigs bij te zetten. Hij opende het Congres in het Fransch, hield later eene rede in het Latijn, sprak Zweedsch met de Zweden, Noorsch met de Nooren, en onderhield zich op de audientie der journalisten met deze in het Fransch, Duitsch en Engelsch. Zoowel bij

de verschillende audienties, recepties en zittingen van het Congres, als op de bijeenkomsten in het Grand Hotel en het feest, dat op het lustslot Drottningholm, een uurtje varens van Stockholm, door hemzelf aan de leden van het Congres werd aangeboden, voerde hij levendige gesprekken met de gedelegeerden en wie verder aan hem voorgesteld waren, en toonde zich daar veel meer een modern koning dan een Louis-Quatorze. Op de audientie der journalisten begon een Duitsch professor, die de *Kölnische* of de *Vossische* als verslaggever vertegenwoordigde, een kleine speech, waarin hij betoogde, dat het Congres al zijn beteekenis alleen daaraan ontleende, dat de koning er het eere-presidium van aanvaard had. De eigenlijke organisator van het Congres, een Zweedsch graaf, die de journalisten geïntroduceerd had en den koning kende, kon niet nalaten te glimlachen om de overdreven vleierij, en koning Oscar viel den professor in de rede en zeide een weinig spottend: ‘Hoe kunt u dat zeggen, mijnheer? U weet toch zelf wel, dat de beteekenis van een congres als dit, ligt in het wetenschappelijk werk, en niet in de belangstelling die een leek ervoor heeft!’ Toen wendde hij zich tot de anderen, vroeg hen naar de bladen die zij vertegenwoordigden, naar onderwijs, politiek, litteratuur, en toonde zich van alles op de hoogte.

Tusschen het paleis en de kade ziet men op plaat I de Nörrbro, de groote granieten brug, die met de Wasabrug, een eind verder, het hoofdverkeer van Stockholm deelt. Den ganschen dag doorkruisen hem voetgangers, rijtuigen en trams. Aan zijn voet, in de rivier uitgebouwd, ligt het bekoorlijkste, gezelligste plekje der hoofdstad, het Strömparterre. Iederen avond is er muziek; de rand van banken, stoelen en tafeltjes langs het water is den geheelen dag met bezoekers gevuld. Het is, met zijn boomgroepen en naast het groenachtige, schuimende, zilte water, - men heeft hier nog de Saltsjö, de Zoutzee; eerst een eind verder, na de sluizen, komt het Mälarmeer, - met zijn uitzicht op de gebouwen der Blasienkade, op de plantsoenen van Kungsträdgård en den Museumtuin, en verderop het groene eiland Djurgården, voor den vreemdeling het meest verlokkende rustpunt. 's Avonds trekt het met zijn verlichting van gekleurde glazen, als een borduursel van bonte juweelen langs den zoom van het water slingerend en in den stroom weerkaatst, van al de tegenovergestelde oevers de aandacht tot zich. Met groote granieten trappen daalt men uit het drukke verkeer van de Nörrbro naar het aardige plekje af. Aan de zeezijde komen telkens stoombootjes aanleggen, die voor 10 of 6 öre (1 kroon = 100 öre = 70 cents) u naar de oevers der andere eilanden brengen.

Van Strömparterre over de Nörrbro zijn weg vervolgend, komt men op den Gustav-Adolf's Torg, waar

men links het paleis van den kroonprins, vóór zich het groote hotel Rydberg, rechts den koninklijken schouwburg heeft. In de opera wordt Zweedsch gezongen; wij hoorden er de 'Aïda' van Verdi, waarvan de tekst, in het Zweedsch overgebracht, even vloeiend klonk als in het Fransch of Italiaansch. De Zweedsche opera leeft, evenals de Hollandsche, meest van de Fransche en Italiaansche muziek; en ondanks de groote dramaturgen, die de Scandinavische landen hebben voortgebracht, brengt ook het Zweedsch tooneel meest buitenlandsche producten ter vertooning; in den tijd van ons verblijf hadden de affiches, behalve één stuk van Ernst Ahlgren, dat niet over de grenzen gegaan is, enkel vertalingen uit het Fransch.

Hetgeen plaat I verder toont, is op den voorgrond rechts het groen van Kungsträdgård (den Koningstuin), waar een standbeeld van Karel VII staat. Stockholm heeft veel paleizen en standbeelden, op granieten voetstukken. Verscheidene koningen hebben hun voorgangers willen vereeuwigen, en door standbeelden en paleizen solide te bouwen, en niet aan vernielende revoluties te doen, heeft men den voorraad weten te bewaren.

Links, achter het paleis, is het paleis-eiland, Staden, en daarachter, door de groote sluis tusschen Mälarmeer en Saltsjö ermede verbonden, het groote en rotsachtige eiland Södermalm, vol fabrieken, arbeiderswijken, pakhuizen en kantoren. Södermalm is niet fraai; het is waar, dat zijne kronkelende huizenmassa's zich in hoogten en laagten groepeeren, met halsbrekende straten, waar een dag van ijzel armen en beenen moet kosten, maar die huizen zijn oud, onregelmatig en business-like, het elegante, schilderachtige middendeel der stad schijnt het eenigszins minachtend den rug toe te keeren; toch vertegenwoordigt het Stockholm's handel en nijverheid. Tot de merkwaardigheden van de kade behooren twee reusachtige liften, de Maria-Hiss en de Katharina-Hiss, door stoom gedreven. Iedere 2 minuten wordt het kamertje met passagiers van de kade omhooggeheschen; men geniet dan op het platform een eenig uitzicht à vol d'oiseau over de stad met al hare eilanden, rechts de Saltsjö, links het Mälarmeer, vindt er een restaurant en is tevens in de hoogere straten van Södermalm aangekomen. De Katharina-Hiss is de hoogste, de Maria-Hiss geeft toegang tot een veelbezochten, hooggelegen tuin, Moselbacken.

II.

Van Moselbacken, van Strömparterre, van het koninklijk paleis, van het Gustav-Adolfsplein trekt in de verte, aan het eind der Saltsjö, een groen eiland de aandacht, met verschillende torens en molens, 's avonds een buitengewone verlichting en voortdurend een ijverig verkeer met de stad. Het is Djurgården, de oude hertentuin; maar herten zijn er, meen ik, niet meer te vinden. Djurgården (plaat 2) is een permanente kermis, een pleiziereiland (of schiereiland, want het is ook door een tram met de stad verbonden). Het is iets eigenaardigs van vele buitenlandsche steden, dat zij eene bepaalde pleizierwijk hebben: Hamburg zijn Sanct Pauli, Weenen zijn Prater, Kopenhagen zijn Tivoli, Stockholm zijn Djurgården. Rondom het eigenlijke oude hertenpark, waar nog statige eiken, allerliefste donkere sous-bois, mooie rotspartijen, aardige hoekjes voor pic-nics, mooie groepjes bosch en water zijn, vindt men een reeks van vermakelijkheden; kleine theaters, café's-chantants, de manége, de tuin

Novillo, Tivoli, Bellmannsro, Gröna Lund, het Victoria-Theater, de Zoölogische tuin, het Alhambra, omzoomen den oever, en voortdurend brengen de stoombootjes gasten heen en weer. De fraaiste van deze gelegenheden is Hasselbacken, waar goede concerten gegeven worden, waar de tuin groot en mooi is en de gebouwen comforfortabel; het Belvédère, dicht bij Hasselbacken, is beroemd, maar ook van de bovenveranda heeft men een allerbekoorlijkst uitzicht.

Het eiland Djurgården is groot; op een deel ligt nog eene koninklijke villa, Rosendal; op een ander een modeltuin met pépinières van de vereeniging voor tuinbouw, het overige is in verschillende tuinen en parken verdeeld. Hasselbacken intusschen is een der fraaiste plekken en het meest bezocht, met zijn boschjes en grootere en kleinere tempels, zijn fonteinen en veranda's, zijn goed restaurant en goeden kelder.

In Bellmannsro worden, naar men zegt, geen spiritualiën geschonken; overigens zijn de Zweden daarmede niet karig. In de stations kan men ook geen brandewijn of cognac bestellen; soms krijgt men ze wel cadeau en geeft een fooi; maar er wordt veel alcohol gebruikt; in de geheele levenswijze speelt deze een groote rol. De maaltijd wordt steeds begonnen met het zoogenoemde Brännvinsbord (brandewijntafel) of smörgåsbord (boter- en broodtafel). In een hoek van de kamer is een kleine dientafel aangericht, waarop brood, boter en verschillende hors d'oeuvre, sardines, kaviaar, harde eieren, gemarineerde haring, rendiertong, koud vleesch, zalmslâ, kaas, zuur, rookvleesch enz., op kleine schaaltjes geplaatst zijn, en daarnaast - eene keus van karaffen, of ook wel, in de kleine restaurants, een koperen machine in den vorm van eene bouilloire, met zes à acht kraantjes, die verschillende soorten van brandewijn, kummel, jenever, whiskey, laten vloeien. In de moderne families is men bezig deze brood- en botertafel af te schaffen, waar de familieleden, naar de huisvrouwen beweren, hun eetlust bederven en daardoor te kieskeurig worden. Ook is het duur, zeggen deze, omdat men niet te weinig keus dient te geven, en de schoteltjes, die eenige malen vergeefs zijn voorgezet geworden, gaan indrogen en onsmakelijk worden, en moeten worden weggegooid en vernieuwd. Bij deze hors d'oeuvre staan borden, messen en vorken, maar geen stoelen; men eet daar staande een stukje of neemt zijn gevuld bordje mee naar tafel; eerst daarna wordt de soep gediend.

Maar de Zweedsche punch is eene nationale instelling; men drinkt ze op alle tijden van den dag. Sedert jaren is zij ook over het zuidelijke deel van Europa verspreid, maar men moet haar toch eigenlijk in het land zelf proeven. De fijne arakgeur, met een curieusen bijsmaak, die aan teer doet denken en prikkelend is, geeft er iets onmiskenbaar eigenaardigs aan. Wanneer men 's avonds voor alle café's de heeren en dames ziet zitten, ieder met hun doorschijnend half fleschje punch vóór zich, - zij drinken hem ‘droog’, - schijnt het punchgebruik intusschen erger

dan het is. Ieder heeft namelijk wel zijn eigen half fleschje vóór zich, maar niet ieder drinkt het leêg; de fleschjes zijn afgedeeld op de wijze van de cognac-flacons in Parijs of de druppelfleschjes der apothekers. Als men wil opstaan, roept men: 'hönne!' (zooveel als 'aannemen!' - ik weet niet wat het beteekent), en de 'vaktmästere' (kellner) bekijkt het fleschje en ziet hoeveel men schuldig is. Wenscht men - als onervaren vreemdeling - terstond het geheele half fleschje te betalen, dan zegt hij verwonderd maar beleefd: 'Ahh ssò!'

III.

De beide andere platen geven voor een deel dezelfde stadsgedeelten weer, als de eerste; plaat 3 vertoont den Gustav-Adolf Torg, links de koninklijke

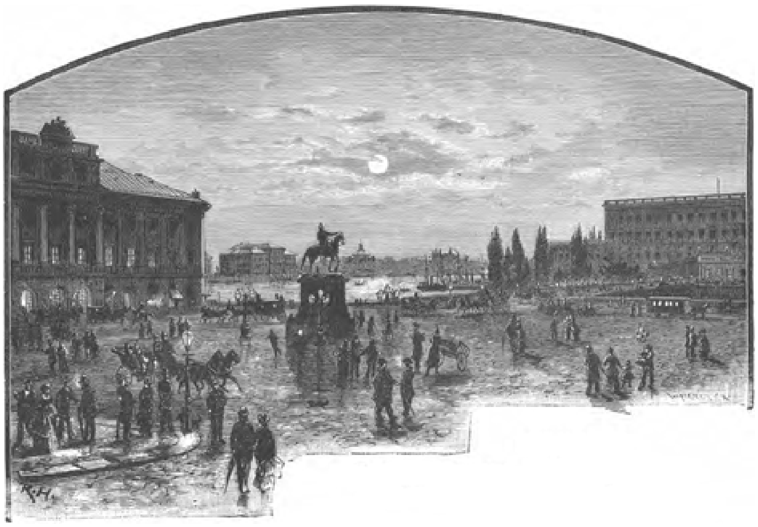

STOCKHOLM:
Het Gustav-Adolfsplein. - Koninklijke Opera. - National Museum.

opera, op den vóórgrond het inrijden van de Regeeringsgata, een van Stockholm's groote winkelstraten, rechts op den achtergrond het koninklijk paleis, de Nörrbro, en de populieren en boschjes van Strömparterre, over het water heen het National Museum en nog verder de Carl Johann Kyrka, de arsenalen en kazernen van het eiland Skeppsholm. De tram, die over de Nörrbro gaat, is geheel van het Amsterdamsche model, met koetsier en conducteur; de ander, een kleiner soort, is van veel eenvoudiger inrichting. Hij heeft geen conducteur; de koetsier heeft een spiegeltje tegenover zich, waardoor hij ziet, wie in den wagen komen. Men gaat, zoodra men binnenkomt, naar een klein loketje, dat in een der voorramen is aangebracht, en schuift er het verschuldigde door. Heeft men geen klein geld, welnu, in de voordeur is een raampje, waarboven 'Wexel' vermeld staat. Men schuift er zijn muntstuk door, en de koetsier heeft vóór zich, aan het spatbord, eene kleine lade bevestigd, met pakjes wisselgeld, voor de verschillende munten die men hem geven kan. Zou iemand verzuimen te betalen, dan laat de koetsier eenvoudig zijn tram stilstaan, komt naar binnen en herinnert den nalatige aan zijn plicht. Dit stelsel zou voor de groote trams midden in de stad niet aan te bevelen zijn, maar voor het

niet-correspondeerend net naar de buitenwijken is het een groote besparing van kosten.

Uit den toren van de St.-Jacobskerk (plaat 4), die den hoek vormt van den Kungsträdgård (Koningstuin) en de breede Jacobsgata, heeft men een aantal van de fraaiste gezichten van Stockholm. Het hier genomene is weder naar den kant van Blasienholmenhammen; op den vóórgrond de Carl XII Torg, omzoomd met groote huizen, wier benedenverdieping tot winkels, café's en kunsttentoonstellingen is ingericht, (onder anderen is er een winkel met porselein van de Zweedsche fabriek Gustavborg en mooie biscuit-reproducties naar Thornwaldsen en de meesters der Noordsche musea); in den inham, aan de kade, het Grand Hotel, een der grootste en best ingerichte hotels van Europa, met reeksen van feestzalen en antichambres, wintertuin, restaurant, baden en al wat verder kan gewenscht worden; verder het Museum, de Skeppsholmbrug en het Kazerne-eiland. Maar aan de linkerzijde is nog een gedeelte, dat niet vermeld wordt; een groote haven wordt er nog omsloten door nieuwe wijken en ruime gebouwen. Daar vindt men het Berzelius-park, met het standbeeld van den geleerden chemicus Prof. Berzelius; verder een nieuwe komedie, kazernes, het groote gebouw der vrijmetselaarsloge, de nieuwe synagoge, en nog meer links, buiten het gezicht der plaat, de inrichtingen van onderwijs, de botanische tuin met het monument

STOCKHOLM: Gezicht op Stockholm van den toren der St.-Jacobskerk.

van Linnaeus en allerlei wat ruimte noodig heeft.

Nog is er een interessant gedeelte, waarvan men op plaat 1 eene kleine aanduiding vindt. Op Staden, het paleis-eiland, vindt men, achteraan, dicht bij de Gustav Wasa-brug, een aantal gebouwen, het oudste gedeelte van Stockholm vertegenwoordigend. Het zijn het oude Radhus (Raadhuis), de Riddarholmskerk, het Riksdagshus, het gebouw van den Hofraad, het Rijksarchief, de oude jonkerschool, de vroegere Munt, het Riddarhus, allen oude gebouwen, groot en somber, door kleine nauwe straatjes gescheiden en den indruk makende van ieder een beleg te kunnen doorstaan. Hier heeft men wel de citadel van den ouden Zweedschen rijksadel met zijn sombere drama's en bloedige wraakoefeningen; het graniet van Riddarholm moet wel menige executie en menige duistere daad hebben bijgewoond. Het interessantste van al deze gebouwen, het symbool ervan, is het Riddarhus. In de groote ridderzaal ervan werd de openingszitting van het Congres gehouden. Zij is geheel van binnen met ijzer bedekt, namelijk met ijzeren plaatjes, ieder met het wapen van een Zweedsch geslacht beschilderd, en welke zoo bevestigd zijn, dat ze er kunnen uitgelicht worden, zonder beschadiging. Alle muren, alle lambriseeringen, tot zelfs de vensternissen, zijn met deze kleine wapenschilden bekleed; men leest er de groote namen der Gyllenstjerna's en Oxenstjerna's, der Stures, Torstensons, Wases en Baner's en honderden anderen. Door de hoofddeur, waardoor de ridders binnenkwamen, bereikt men alleen de plaatsen der toehoorders. Dan volgt eene diepte, waartoe twee trappen, uit de benedenzalen omhoog leidend, toegang geven. Alleen langs deze kon men vroeger de plaats bereiken, waar het bestuur zetelde; bij het Congres was deze scheiding overbrugd, maar bij de stormachtige vergaderingen der Zweedsche ridderschap in vroeger tijden zullen zeker deze voorzorgen, hetzij om den voorzittenden een veiligen aftocht te verzekeren, hetzij om beschuldigden op of weg te leiden, geen weelde zijn geweest.

Men zie in het bovenstaande geene beschrijving, alleen korte notices, en nog geven zij volstrekt den indruk niet weer, dien de stad maakt. Behalve Riddarsholm, de oude citadelrots, waar zelfs het kleine levendige marktplein iets middeleeuwsch heeft, maakt de geheele stad, met haar ruime kaden, groote gebouwen, en het levende water overal tusschen doorspoelend, den indruk van sierlijkheid en eene gemakkelijke opvatting van het leven. De reusachtige gemetselde kachels, zelfs in kleine hotelkamers, doen wel bedenken, dat niet altijd de Zoutzee en het Mälarmeer de vonkjes van eene Septemberzon in hun groene voren strooien; de boerenvrouwen, die zooveel verschot van kleeding niet hebben, dragen nu zelfs op de markt haar jakjes met schaapsvel of bont gevoerd boven de bontgestreepte boezelaars; de hooge puntmutsen der mooie meisjes zijn van warm zwart laken; - maar in alles is iets vriendelijks, zonnigs, helders, dat tot het karakter van stad en volk schijnt te behooren. Men beweert, dat de Stockholmsche handelaars slecht bekend staan, dat zij vaak koopwaren bestellen zonder voldoend kapitaal, en slag over slag failleeren zonder gewetensbezwaar, - dit ook schijnt bij de algemeene luchthartigheid van deze mooie, groote, blonde menschen niet zoo onwaarschijnlijk. Een klein bewijs voor hun gemoedelijkheid: tijdens het Congres, toen er vele vreemdelingen in zonderlinge kleederdrachten en uniformen af en aan liepen tusschen de hotels en Riddarsholm, had men voor de twee grootste hotels, Rydberg en het Grand Hotel, waar de meesten logeerden, een rij tafeltjes en stoelen geplaatst, waarschijnlijk voor het amusement

der logeerenden. Nu, zoolang deze stoelen niet door de gasten bezet werden, dienden ze tot rustplaats voor eene geheele menigte deftig aangekleede oude heeren en dames, die waarschijnlijk niets anders te doen hadden dan naar de vreemdelingen te kijken, van den vroegen morgen tot den laten avond. Verlangde een groepje hotelbewoners een plaats, terstond verdwenen de oude dames en heeren tusschen de menigte, maar ook zonder eenig bezwaar werden de ledige plaatsen weer door hen ingenomen. Niemand van het hotel dacht er aan, hun gastvrijheid te weigeren, maar zij werden ook niet door valsche schaamte teruggehouden, evenals het volk kosteloos te genieten wat zij konden.

Er is iets vrij's in de geheele bevolking; ook de vrouw is er geavanceerder dan in zuidelijke landen. Eenige vakken, het photografeeren, het kappers- en barbiersvak, worden bijna uitsluitend door vrouwen uitgeoefend; in winkels en wisselkantoren zijn de bedienden en boekhouders meest dames; in het bureau van den telephoon zagen wij 160 meisjes. (De telephoon te Stockholm kostte vroeger 120 kronen, ongeveer evenveel dus als in Amsterdam; men heeft hem daarna op twee derden verminderd, en hij telde in den zomer van 1889 reeds ruim 6000 abonné's).

De opvoeding der meisjes wordt, wat ook Ibsen's 'Nora' moge doen gelooven, niet zooveel minder degelijk opgevat dan die der knapen; alleen ontbreekt aan beide nog te veel het voornaamste vereischte voor kleine volken, het polyglottisme. Vele beschaafde Zweden verstaan bijna niet anders dan hun eigen taal; toch zouden zij, met de vele nuances van klanken en medeklinkers, die hun taal biedt, allicht even goed als de Russen en Hollanders in staat zijn, om vreemde talen te leeren spreken; in dit opzicht staan zij bij de Denen, die Duitsch kennen, en de Noren, die Engelsch spreken, ten achter; alleen voor dezelfde kringen, die door geheel Europa Fransch spreken, is het ook hier de taal der opvoeding.

Wie dan naar Stockholm gaan wil en iets meer hooren, dan de portier van het Grand Hotel hem vertellen kan, zal wèl doen, een beetje Zweedsch te leeren. De taal is wel moeilijker dan Deensch en Noorsch, maar niet ongenaakbaar; een menigte woorden en vormen zijn, als men over de metamorphose der uitspraak heen is, bekend.

Slavenmarkt.

Waar heeft de afschuwelijke koop plaats? In onzen tijd? Drie, vierhonderd jaar geleden? Wie kan het zeggen? Helaas! de gruwelen der slavernij kwamen toen evengoed voor als nu!

De Turken hebben op hun rooftochten een menigte vrouwen buit gemaakt. Selima, de schoonste van allen, wordt door hen met zekeren eerbied en onder-

scheiding behandeld; men heeft haar met oorringen en armbanden versierd, haar lange, zwarte haren over haar schouders uitgespreid, haar fraaie armen en voeten ontbloot. Daar zit zij nu, trotsch, fier, schijnbaar kalm en onverschillig, tusschen haar bewakers, wachtend wat het lot over haar beslist.

Een aanzienlijk heer nadert, de slavenhandelaar toont hem zijn kostbaarste koopwaar, hij vijzelt haar bekoorlijkheden hoog op, hij prijst haar schoonheid, haar r a s , juist zooals de paardekoopers bij ons hun dieren aan den man brengen. De rijke Oosterling ziet nadenkend op het schoone meisje neer; ja zeker, de koopman heeft gelijk, zij is schoon, onberispelijk schoon, te schoon voor een g e w o o n b u r g e r . De Groote Heer is zijn Sultane Validé moede, niemand is er in den Harem, die haar plaats kan innemen. Maar wie weet? Selima is zoo schoon, dat kan misschien een goede zaak worden. In diep gepeins verzonken, staart Achmet de trotsche gevangene aan.

Ja, zoo moet het zijn! Hij zal den koopman geven, wat hij vraagt, ten minste na hem behoorlijk afgedongen te hebben. Dat volk overvraagt zoo, en dan zal hij den Grootvizier spreken en hem toonen, welk een kostelijke parel hij zoo onverwacht gevonden heeft. En Selima hoort hen fluisteren en handelen. Alles in haar komt op tegen zulk een geschacher; nog een oogenblik en haar lot is beslist...

Zal de schoone slavin eens als Sultane heerschen over den Harem van den Grooten Heer? Zullen macht en grootheid haar eens troosten over het verlies harer vrijheid? Zeker is het dat, wat de toekomst haar ook bieden mag, niets tegen de schande en bitterheid zal kunnen opwegen van dit pijnlijke uur, op de slavenmarkt doorgebracht.

Voor hem!
Naar het Zweedsch van Ernst Lundquist,
(Auteur van 'Comedie', 'Oom Klaas' enz.)
door Ph. Wijsman.

Anna had tot haar drieëntwintigste jaar als tweedemeisje gediend. Toen had zij de pokken gekregen en daarvan hersteld, zag zij er zoo pokdalig uit, dat zij begreep niet meer naar een betrekking te moeten zoeken. Wie zou toch aan tafel bediend willen worden door iemand, met zulk een onsmakelijk aangezicht? Dus vertrok zij naar Stockholm, waar zij het glansstrijken en de fijne wasch leerde, en toen zij in haar geboorteplaats terugkwam, vestigde zij zich aldaar als 'waschvrouw aan huis.' Naarmate met den tijd de leelijke naden en groeven in haar gelaat vergroeiden, liet zij zich overhalen om nu hier, dan daar, een dag bij de dames aan huis te komen strijken, of te helpen de wasch aan kant maken; en nu was zij al sedert ruim tien jaren bekend als 'Anna de strijkster' of bij verkorting 'Strijk-Anna.'

Iedereen mocht haar gaarne lijden; zij was opgewekt en vriendelijk, berekend voor haar taak en vertrouwbaar. Nog nooit had zij zich tevergeefs laten wachten, als zij beloofd had te komen, zooals andere strijksters vaak hadden gedaan. Geen wonder, dat zij veel te doen had en dat de slotsom in haar spaarbankboekje met ieder jaar aangroeide.

Even buiten het Noorder-tolhek, aan den heuvel tegenover de klapbrug, staat een groen geschilderd huis van twee verdiepingen. In de benedenwoning werd een winkel van allerlei huiselijke benoodigdheden gehouden, waar men het er op had toegelegd

om de boeren te vangen, eer zij met hunne meisjes de stad ingingen, om daar inkoopen te doen. Hier huurde Anna op de tweede verdieping een mooie, ruime kamer, met twee vensters naar den kant der rivier. Het waschhuis op de plaats mocht zij gebruiken, als zij het noodig had; dit stond in het huurcontract; de algemeene ‘spoelbrug’ had zij op een paar schreden van hare woning - beter kon zij het nergens hebben.

De kamer was zóo groot dat zij die, bij feestelijke gelegenheden, met rosé katoenen gordijnen kon splitsen; dan had zij twee vertrekken, ieder met zijn eigen raam. Het achterste werd dan zooveel als strijkwerkplaats, terwijl het voorste wel een kleine ontvangkamer geleek. Want Strijk-Anna had langzamerhand keurige meubels aangekocht, alles van notenhout: een mooie groote latafel met een spiegel daarboven; een rustbank, die met een rood wollen stof bekleed was en een canapétafel, waarop een wit geknoopt dekje prijkte. In den rand van dit sierlijke tafelkleed waren wingerdranken doorgestopt; hetzelfde patroon van de gordijnen voor de vensters. In haar vrije uren had zij zelve een hoekplankje van een breeden rand voorzien, dien zij uit parelen van Boheemsch glas had geregen. Op dezen guéridon prijkte een knielende engel van gips, tusschen twee gele porseleinen vazen met bonte, gedroogde grasprieten. Zij zorgde, dat het er bij haar altijd net en keurig rein uitzag; het rook in de kamer wel eens een weinig naar strijkijzers en naar stijfsel, maar dat kwam er niet op aan; integendeel, dit behoorde bij haar vak; en buitendien bloeiden meestal enkele der planten, die zij in potten voor de ramen had staan, en de geur van het strijkgoed werd op eene aangename wijze, door die van anjelieren, muurbloemen of provincierozen gekruid.

En welk een prachtig uitzicht had zij uit haar kamer! Recht tegenover, aan den anderen oever der rivier stonden ‘De Berken’, een aardig berkenbosch, dat juist begon waar de stad ophield en dat zijne witte stammen in het heldergroene, snelstroomende water van ‘Lillköpingsân’ spiegelt. Verderop was een vrij groot terrein waar de knapen en meisjes uit de arbeidersklasse van de stad Zondags bij elkander kwamen, om zich met spel en dans te vermaken. Die open plek loopt door tot aan de biezen, waar de waterlelies groeien. Als Anna haar raam openzette, kon zij de violen zeer goed hooren, en bij een heldere lucht was het zelfs niet onmogelijk enkelen van de springende en stoeiende paartjes ginds op den dansvloer aan den rand van het bosch te onderscheiden en te herkennen.

In de eerste jaren nadat zij de pokken had gehad, was Anna er niet bij geweest, als de jeugd zich daar aan den boschkant vermaakte. Maar langzamerhand had haar vroolijke, gezellige aard weer den boventoon verkregen. Waarom zou zij er niet eens heengaan? Er was niemand die haar boos aankeek en het gebeurde zelfs nu en dan, als zij daar met warme belangstelling naar het dansen stond te zien, dat de

een of andere bekende jongen haar om het lijf pakte en haar voor een 'rondetje' meetroonde; en daarvan was zij volstrekt niet afkeerig.

Maar toen zij nu 'een eindje in de dertig' geworden was, ging zij zelden meer ten dans. Zij wilde de jonge meisjes niet in den weg staan en eigenlijk hield zij ook nog meer van de loopspelletjes die ginds, op de vlakte, werden gedaan. Ja, dáar haalde zij heur schade in voor het gebukt staan gedurende de zes werkdagen! Of zij loopen kon! Men kon haar hooge leeren schoenen en haar roode enkels als trommelstokken zien voortsnellen; het lichte zomerkleedje stond als een wolk om haar henen en altijd was zij de eerste 'by honk;' nooit liet zij zich in 'De weduwnaar zoekt een vrouw' krijgen; zij maakte liefst lange omwegen het bosch in en gedurig zag men haar licht kleedje, nu hier, dan daar, plagend tusschen de boomen te voorschijn komen, om aanstonds weer te verdwijnen; terwijl men haar hartelijk, gezond lachen tot ver in den omtrek hooren kon. En als zij dan ten laatste weer op hare plaats kwam, rood en warm van het loopen, en met de vroolijke bruine oogen schitterend van pret en levenslust, dan zag zij er waarlijk nog aardig uit en er was niemand die er op lette, dat er reeds enkele grijze vlokjes tusschen de weerspannige donkere haarvlechten schemerden en tusschen de losgeraakte haren, die over haar voorhoofd vielen.

Wat had zij gestreden om 'Honk' op de renbaan! Jaar- uit en jaar- in, elken Zondag bijna! En het einde van het lied was, dat zij een 'heuschen vrijer' won.

Aoke Paterson behoorde anders waarlijk niet tot de soort van jongelui, die bijzonder gaarne o u d e meisjes zien. Zijn rechte naam was Petterson; hij was de zoon van een armen schoenmaker, evenals Anna in deze stad geboren, maar minstens tien jaren jonger dan zij. Sedert hij een volwassen knaap was had hij op zee gevaren, en na zijne laatste reis naar Amerika, was hij begonnen zijn naam met een *a* te schrijven. Men wist niet veel van hem in de stad; als jongen was hij een rechte deugniet en wildzang geweest en niemand had ooit gehoord, dat hij iets van hetgeen hij verdiende aan zijn arme ouders gezonden had. Op dit oogenblik lag hij thuis op eene, hem geschikt voorkomende, betrekking te wachten. De groote reizen begonnen hem braaf te vervelen; men moest zoo hard werken en sjouwen; hij wilde in Zweden blijven en hoopte op een stoomboot geplaatst te zullen worden. Het liep hem mee. De machinist op 'De Nix', - de stoomboot van Lillköping, die de geheele week te Stockholm dienst deed en Zondags hier in de haven kwam uitrusten - had zich juist in dit voorjaar, onmiddellijk voor den tijd dat de vaart op de binnenzee weder beginnen moest, d e l i r i u m t r e m e n s op den hals gehaald - en nu kreeg Aoke Paterson zijne plaats. Het was ook hoog tijd; want het geld dat hij van de laatste groote reis had overgehouden, was nagenoeg op.

De Zondagen, als 'De Nix' aan den dijk van den ingespannen arbeid uitrustte en nieuwe krachten verzamelde voor de volgende werkdagen, had het dienstpersoneel vrijaf en Aoke was éen der ijverigste deelnemers aan de harddraverijen en andere loopspelletjes. Spoedig maakte hij met 'Strijk-Anna' kennis en van toen af voegde hij zich bijna altijd bij haar: zij was de éenige die met hem om het hardst loopen kon. Zij konden gedurende een geheel spel 'Weduwnaar' naast elkander voortloopen en het was onmogelijk hen te scheiden, hoeveel moeite men er zich ook voor gaf. Was er eindelijk iemand die 'gevangen' werd, dan was die iemand misschien nu en dan Aoke, maar stellig nooit Anna. Zij hield haar kort gelijkmatig drafje vol, eenigszins in schuinsche richting, als een kunstpaardje; zij kon zeer behendig kleine zijsprongen nemen, waar die het meest noodig waren en vermoeienis kende zij niet. Werd er

‘Stuivertje wisselen’ gespeeld, dan verjoegen zij elkander geregeld met een flinken stoot van hunne plaats en dan ging het er van door! - In ‘Den strijd om een hutje’ was het alweer hetzelfde; en als zij dan midden in den kring stonden, die hoe langer hoe meer werd uitgebreid en zij daar, op halfweg, driemaal voor elkander moesten buigen en neigen, dan deed hij erg zijn best om haar te grijpen en haar een eind mede te trekken; maar jawel! Als hij zoo goed als zeker was van zijne overwinning en nog maar een kleinen sprong behoefde te doen om de opening in den ketting te bereiken, hoorde hij op eens een geritsel van haar gestreken kleedje - en daar stond zij weer midden in den kring, zoo stevig alsof zij uit den grond was opgeschoten. En wat kon zij dan hartelijk lachen! Maar er zat toch niet anders op - zij moest er weer uit. -

Op weg naar huis liepen zij dikwijls met hun beiden; dan was ‘Strijk-Anna’ recht vroolijk en dan kon zij soms zulke grappige invallen hebben. En als zij hem met haar eerlijke trouwhartige oogen zoo vriendelijk aanzag en met haar frisschen, rooden mond zoo prettig lachte, dat al die groote, maar gezonde, witte tanden, die haar grootste sieraad waren, te voorschijn kwamen, dan vond hij, dat zij een lieve, flinke meid was en dan vergat hij geheel, dat zij er in haar gelaat uitzag als een te kort gebakken pannekoek.

Toen ‘De Nix’ met Kerstmis aan wal kwam te liggen, verdween Aoke uit de stad. Het was hem gelukt om voor de wintermaanden te Stockholm bezigheid te vinden. Maar in de lente, toen het ijs brak, kwam hij terug en op den eersten Zondag dat hij Strijk-Anna ontmoette, vertelde hij haar waarover hij dien ganschen winter had loopen denken: hij wilde trouwen en hij wilde zich in zijne geboortestad vestigen en hij wist niemand die een geschiktere vrouw voor hem zou kunnen zijn dan Anna. Zij had zulk een prettig humeur en zij was eene ordelijke, flinke werkster, die er niet tegenop zou zien ook een duitje voor de huishouding mede te verdienen. Hij wilde er volstrekt geen geheim van maken, dat hij wel degelijk ook aan haar geld, dat zij op de spaarbank had, gedacht had. Zulk een sommetje zou hun best te pas komen bij de inrichting van de huishouding en als er nog iets voor later overbleef, dan was dat altijd nog te gebruiken. Zij was eenige jaren ouder dan hij - dit was wel zoo, maar wat deed dat er toe? Hij had uitgeraasd en nu zou hij rustig tehuis blijven; en een beteren man als hij was, zou zij nooit en nimmer krijgen, nuchter en fatsoenlijk en volstrekt niet lastig om mede om te gaan. Of zij lust had de vrouw te worden van den machinist op ‘De Nix?’

En nu deed zij iets, wat niemand haar sedert vele jaren had zien doen: zij schreide alsof zij met de zweep geslagen was; en zij droogde telkens weer hare tranen met haar zakdoek af en kon geen woord uitbrengen. Aoke Paterson werd er verlegen mede; hij begreep niet of dit antwoord 'ja' of 'neen' beteekenen moest. Maar eindelijk kwam het er uit. dat zij 'ja' bedoelde. En toen nam hij haar in zijn arm, trok haar achter de berken en gaf haar een ferme kus. Hierna voegden zij zich weder bij de anderen en zij streden samen 'Om een hutje' alsof er niets was gebeurd.

De dames in de stad hadden er slechts ten halve vrede mee dat Strijk-Anna verloofd was; en dan nog wel met zulk een wilden vogel, die in alle werelddeelen had rondgefladderd en zeker wel, nu hier en dan daar, een liefje zou hebben gehad, zonder op godsdienst of kleur te letten; die zeelui zijn, uit hunnen aard, toch zulke losbollen! Had zij wel goed bedacht wat zij gedaan had, toen zij zich met hem had gaan verloven?

Maar het mocht niet baten; wat ook hare vrienden en 'begunstigers' zeiden, om haar terug te doen treden, het hielp niemendal. Zij zag er even vergenoegd en even gezond uit als altijd; zij liet haar bedaard uitspreken, als menige huismoeder met hare 'als' en 'indiens' op haar aanrukte, en dan glimlachte zij later in stilte en dan dacht zij: 'Van die dingen heb ik meer verstand dan zij allen te zamen.' Als er geen uitweg overbleef, zoodat zij wel een antwoord moest geven, dan luidde dit gewoonlijk: 'Ja, zie je, ik houd nu eenmaal zoo zielsveel van hem.'

Nu was dit voorzeker een grond, die al zeer weinig voegde in den mond van een verstandig persoon van haren leeftijd, vonden die huismoeders. Maar, als men het zoo goed met iemand meende en als de beste raadgevingen z o o lichtzinnig in den wind werden geslagen, dan was het de moeite niet waard er verder een woord over te verliezen. Het was intusschen een ellendige geschiedenis, als zij nu de vrouw van den machinist werd en natuurlijk niet langer bij de dames aan huis zou komen strijken. Want dit weet iedereen: er bestaan geen vitzuchtiger en onredelijker wezens in de schepping, dan de heeren, zoodra er spraak is van hunne overhemden.

Gelukkig zou het huwelijk niet zoo dadelijk plaats hebben. Beiden hadden zij althans nog een rond jaar tijd noodig om zooveel op te sparen dat zij er aan konden denken een huishouden te beginnen. Ten minste moesten zij nog een geheel 'vaarseizoen' afwachten.

Of Paterson dan op zijne groote reizen gedurende al die jaren op zee niets had overgehouden?

'Wel neen! Het geleek er in de verte niet naar! Bij de verloving had hij iets van zijn maandgeld vooruit moeten vragen, om voor haar een gouden ring te kunnen koopen. Zij had zich wel met een ring van verguld zilver willen vergenoegen, maar toen zij dit zeide was hij bepaald boos geworden. Neen z i j moest het allerbeste hebben wat er te krijgen was; al zou hij dan ook voor dit doel een half jaar lang geen tabak rooken! En ziet nu eens, welk een pracht van een ring hij voor haar had gekocht! Dik en breed; hij schitterde op een afstand iemand tegen, en van zwaar drie-en-twintig-karaats goud, natuurlijk. Voel maar eens - daar zit gewicht aan! - En dan moesten al hare vriendinnen den ring betasten en hem op de hand wegen en geen van allen had ooit zulk een 'baas van een verlovingsring' gezien.

Het spreekt van zelf dat zij er trotsch op was en bezorgd er voor ook. Als zij wasschen moest, deed zij den ring trouw af en sloot hem zorgvuldig in eene lade van

hare chiffonnière; maar zoodra zij niet meer in het water behoefde te plassen, kwam hij weer aan haar vinger. En als zij aan het strijken was, - zij kon er niets aan doen! - dan moest zij er telkens weer naar zien, hoe mooi hij was en hoe hij aan haar linkerhand schitterde. Jammer dat die hand, waaraan zij hem droeg, zoo hard was en zoo mishandeld; nooit te voren had zij er op gelet, dat zij leelijke handen had. Soms, als zij met haar werk gereed was en nog even zat uit te rusten, vermaakte zij er zich mede, op den ring te ademen en dien dan op te wrijven met een punt van haar witten boezelaar; of hem in de zon te laten schitteren tot het pijn in de oogen deed er naar te zien; of hem op de hand te wegen, hoe zwaar hij toch was; ook streek zij hem wel eens langs haar wang - dat was een aardig gevoel; zoo glad als een spiegel! Als zij alleen zat, was hij haar gezelschap; bijna als een levend schepsel, zeide zij. Ja, zij zou er nooit over hebben durven spreken, zij schaamde er zich over, maar zij was toch zulk een kinderachtige oude meid, dat zij dikwijls dien ring 'goedenmorgen' wenschte, als zij des morgens opstond.

Voor meer verlovingsgeschenken had Paterson geen geld gehad. Ja toch; zij had nog iets van hem gekregen, het éenige wat hij van zijne laatste reis naar West-Indië had medegebracht: een papegaai. Het was een wijfje; mooi zilvergrijs met rood, en zij kon zulke vreemde woorden zeggen, met haar schelle stem, die klonk als die van een oud vrouwtje. Zoo kon de vogel daar voor het raam, op haar houten kruk zitten en den ganschen dag roepen: 'R a s c a l ! Rascal! Go to hell, Go to hell!'

Anna was er eerst een weinig verlegen mede geweest toen haar vriend haar verteld had, wat die woorden beteekenden; maar het kwam er eigenlijk niet op aan, want het was Engelsch. Het éenige Zweedsche woord dat zij kende was 'Aoke'. Het had verbazend veel moeite gekost haar dit te leeren; maar haar tegenwoordige eigenares had niet gerust, eer zij het haar had ingestampt en nu had het nieuwgeleerde woord al de oude bekende verdrongen, zoodat de papegaai tegenwoordig reeds begon 'Aoke! Aoke!' te schreeuwen, als zij maar haar snavel opendeed. Zij kon kluchtige invallen hebben. Op een goeden dag was zij van haar kruk afgestapt en had zij een ontdekkingstocht door de kamer ondernomen; in een hoek vond zij een oude vierkante hoedendoos, die omgerold was; zij stapte er binnen en nu bleef zij daar staan, als in een afgezonderden stal gezet, en sprak geen enkel woord. Toen het avond begon te worden en Anna, die dacht dat de papegaai er nu wel genoeg van zou hebben om 'koetje in den stal' te spelen, nam zij haar vogel uit de hoedendoos en zette haar weer op den houten standaard. Maar de ondeugd wierp den

kop achterover, zette haar zilvergrijze veeren op en riep op een toon van diepe minachting: ‘Gans!’

Niemand had het dier ooit dit woord hooren zeggen en niemand hoorde het later ooit weder. Men wist niet waar de papegaai het kon hebben opgesnapt! Ja, die kameraad liet zijne meesteres dikwijls hartelijk lachen; hij deed soms zoo potsierlijk!

Verbeeldt je, als zij later getrouwd waren en haar man drievierde van het jaar op de stoomboot zou moeten doorbrengen, hoe goed en nuttig zou het dan voor haar zijn, bestendig die stem om haar henen te hebben, die ‘Aoke!’ riep en haar dus aan den afwezige deed denken. Nooit zou zij er dan toe kunnen komen haren man te vergeten; of hem ontrouw te worden; of iets te doen, waar hij tègen was, als zij daar zulk een levend, sprekend geweten in dezelfde kamer op haar kruk had zitten. En zij had gehoord dat papegaaien wel honderd jaar oud konden worden en dus behoefde zij niet te vreezen haar geweten vóor haar te zien sterven.

Eigenlijk had zij volstrekt geen herinnerende stem noodig om altijd aan Aoke te denken, om het even of hij hier was, of afwezig. Zij had nooit kunnen begrijpen hoe het mogelijk was z ó o veel van een mensch te houden als zij van haar aanstaanden man hield....

‘Ja ja - als oude schuren vlam vatten!’ dacht zij en glimlachte half verlegen, maar toch vergenoegd, over haar strijkplank gebogen staande. En dat hij haar had willen hebben, zulk een leelijk, oud schepsel! Éen ding was gelukkig - zij had haar vierduizend kronen in de spaarbank en daar was zij blij om; anders had hij haar misschien nooit gevraagd of zij zijne vrouw wilde worden; hij had dit immers ronduit en eerlijk tegen haar zelf gezegd? Dàt was het beste aan haren Aoke: hij deed juist zooals hij dacht; oprecht en eerlijk en veinsde volstrekt niet meer verliefd op haar te zijn, dan hij inderdaad was. Vriendelijk was hij altijd, zoo vriendelijk als zij het maar van hem kon verlangen en meer. En zij was er zeker van dat hij het waarlijk meende, als hij hare leelijke, door het warme zeepsop geheel bedorven handen zoo hartelijk drukte, en die liefkoozende, op een ontroerden toon zeide:

‘Je bent het aller-allerbeste vrouwtje aan dezen kant van den aequator, Annika!...’

Het was tegen het einde van den herfst en in den laatsten tijd was Aoke erg vreemd en ongelijk van humeur geweest; op lange na niet zoo opgewekt als in het voorjaar, toen zij zich met elkander hadden verloofd. Als zij vroeg, wat er aan haperde, zeide hij dat het dit ellendige weer was, dat een ongunstigen invloed op zijn gestel uitoefende. Dit was in 't geheel niet onmogelijk, want in deze maand November had het dag aan dag geregend en het was waarlijk geen pleizier, op zee te moeten liggen in storm en stortbuien. Op de werkdagen zagen zij elkander bijna niet; want de boot vertrok reeds om zes uur 's morgens naar Stockholm en kwam niet eer dan 's avonds tien uur, als het pikdonker was, in de haven van Lillköping terug; dan was Anna gewoonlijk zoo vermoeid en verlangde zij zoozeer naar bed, na den drukken arbeid van den dag, dat zij er niet toe kon besluiten nog naar de aanlegbrug beneden te loopen, om Aoke goeden avond te zeggen. Maar zóó vermoeid of slaperig kon zij nooit zijn, dat zij naar bed ging voordat zij ‘De Nix’ haar stoom had hooren uitlaten en de boot langzaam de rivier had zien afglijden en den hoek bij het groote koornmagazijn omslaan. Dikwijls was zij niet in staat in de duisternis iets meer te onderscheiden dan de voortbewegende lichten van ‘De Nix’, maar dan kon zij toch zeggen: ‘Nu vaart Aoke voorbij;’ dit was voldoende.

Zondags hadden zij beiden vrijaf. Dan kwam hij ook wel bij haar en dan zat hij een poosje op hare kamer te praten - het meest met de papegaai; maar telkens had hij een boodschap in de stad te doen, of moest hij iemand spreken; - altijd was er iets waardoor hij spoedig weg moest; nu het één, dan het andere. Trouwens, in het bosch was de grond, na dien eeuwigdurenden regen, zoo door en door week; daar te loopen was ook geen pret. Anna kon verlangend uitzien naar sneeuw en koude; dan zou 'De Nix' haar winterkwartier betrekken, en als de lucht weer helder werd, zou Aoke's humeur ook wel opklaren. Maar dit jaar scheen het wel nooit winter te willen worden. Men schreef immers reeds den 1sten December en er was nog geen vlokje sneeuw gevallen. Niets dan mist en slijk en verscheidene graden warmte. Het was afschuwelijk!

Er kon toch geen a n d e r e reden bestaan voor de neerslachtige stemming van haar besten Aoke? Wel neen; dan zou hij er zeker over gesproken hebben; hij was als een opengeslagen boek voor haar. Schulden had hij niet; van zijne betrekking op de boot was hij zeker en dus was er naar geen kant zorg voor de toekomst. Hij zou toch geen berouw hebben over zijne verloving met haar? Dat kon het ook niet wezen; hij was even lief en vriendelijk jegens haar als in het begin hunner 'verkeering' en hoe dikwijls kwam hij er niet op terug, dat hij zou willen trouwen, hoe eer hoe liever: al was het morgen aan den dag. Maar toch.... ja, dat was waar; hij zag haar tegenwoordig nooit recht in de oogen, zooals vroeger, en hij was bijna ootmoedig geworden in zijne manier van spreken en doen jegens haar; men zou haast moeten denken, dat hij iets bij haar had goed te maken; dat hij haar had benadeeld. Eens ontviel hem zelfs de uitroep:

'Och Annika, je had een beteren kerel voor je man verdiend als ik ben!'

Toen antwoordde zij schertsend, om hem op te vroolijken:

'Wel - het is nog niet te laat. De koopman in het benedenhuis is verleden jaar weduwnaar geworden; hij neemt mij met beide handen; wacht maar!'

Hij antwoordde echter met geen enkel woord, en geheel tegen zijne gewoonte, zag hij haar lang en onderzoekend aan, alsof hij wilde vragen: 'Meen je dat in ernst?'

Neen, neen, er was iets met Aoke, dat niet was zooals het wezen moest. Zondag zou zij onder vier oogen met hem spreken en dan moest het er uit wat hem tegenwoordig zoo neerslachtig maakte. Zij zou hem wel aan het praten weten te brengen.

Dien Vrijdagnamiddag moest zij naar de brug om waschgoed te spoelen. De zon was reeds ondergegaan, maar het was toch nog een weinig licht. Voor

een winterdag duurde de schemering ongewoon lang en de bleeke maan keek nieuwsgierig van tijd tot tijd van achter grijze, elkander jagende wolken te voorschijn. Op den heuvel gekomen zag zij eene vrouw bij de brug heen en weer loopen. Het scheen een jong persoontje, blootshoofds en in een shawl gerold. Anna herkende haar niet op dien afstand. Zij scheen op iemand te wachten. Anna vervolgde haren weg en daar de grond door de vele regens zacht geworden was, hoorde men haar voetstap niet. Juist toen zij met haar pak waschgoed op den arm de brug bereikt had, zag zij de vrouw met één voet op de plank stappen en hoorde zij haar op gedempten toon iets roepen, dat klonk als: ‘Heere Jezus!’

Oogenblikkelijk schoot Anna de gedachte door het hoofd, dat hier een zelfmoord werd bedoeld. Snel wierp zij haar vrachtje op den grond en kwam juist bijtijds, om haar armen der jonge vrouw om 't lijf te slaan en haar te verhinderen zich in de rivier te storten. Daar hier een bijzonder sterke strooming was, zou het water zijn buit anders zeker in allerijl hebben verzwolgen.

Er ontstond eene worsteling op de spoelbrug; maar Anna was de sterkste en ten laatste wist zij de andere zoo te vatten, dat deze haar armen niet kon bewegen. Toen zij daar stonden, de aangezichten vlak bij elkander, beiden hijgende van de inspanning, brak de maan weer door de wolken en scheen haar juist in het gelaat, en op een angstigen toon, alsof zij een spooksel gezien had, hoorde zij de andere uitroepen: ‘Strijk-Anna!’

En nu was het gedaan met elken tegenstand; de spieren van het jonge, buigzame lichaam verslapten, en als een machteloos voorwerp viel zij op den schouder harer redster.

Flink sloeg Anna haar arm steviger om het middel der andere en trok haar van de brug af en den heuvel op.

‘Zoo; ga nu met mij mee; op mijn kamer kunnen wij verder praten. Wees maar niet bang voor mij; ik bedoel het heusch goed met je, Hulda.’

Zij had in haar het meisje herkend, dat op ‘De Nix’ bediende. Hulda liet zich medenemen; het scheen dat zij niet wist wat er met haar gebeurde. Beneden door den winkel gaande, riep Anna het dienstmeisje van den koopman toe, of zij zoo vriendelijk wilde zijn een pak waschgoed, dat bij de spoelbrug lag, te gaan halen en het bij haar te houden; zij zou het later komen terughalen. En toen ging zij. Hulda voor zich uit schuivende, voorzichtig de trap op. Maar toen zij boven gekomen waren en voor de deur van Anna's kamer stonden, kwam er opnieuw leven in de zelfmoords-candidaat.

‘Neen! Neen!... Ik wil niet verder met je meegaan.... laat mij los... och laat mij toch gaan!...’

‘Weer naar de spoelbrug? Neen hoor; daar staat niets van in mijn boek!’

En in de volgende seconde was de deur wijd open en stond Hulda midden in de kamer. Op de latafel brandde de lamp. Ongemerkt had Anna den grendel voor de deur geschoven en met zachten dwang noodzaakte zij de andere op de canapé te gaan zitten. Zelve bleef zij er voor staan, zoodat zij bij de hand was om, als eene poging tot wegloopen mocht worden gedaan, dit te voorkomen. Het scheen echter, dat het arme meisje daaraan in het geheel niet meer dacht. Zij lag tegen de leuning van de canapé te schreien en te snikken; het was hartbrekend het aan te hooren. Haar gelaat hield zij met beide handen bedekt en de shawl, die de kleine gedaante bijna verborg,

liet alleen de zware, glanzige blonde vlechten zien en een blanken nek, waarop de aschblonde vlokjes haar zich, als in een voortdurende siddering trillend, bewogen.

'Komaan; tracht nu tot bedaren te komen, Hulda; vertel mij alles, hoe het gekomen is.... dat zal je lucht geven.'

Geen antwoord.

'Je zult het zelve zien, Hulda, dat die akelige gedachten van te willen sterven, verdwijnen, zoodra je maar ronduit er over spreekt; schrei maar eerst goed uit en s p r e e k dan; je weet niet hoe d a t helpt! En tegenover mij kan je gerust je hart uitstorten; ik ben wel een waschvrouw, maar toch geen babbelkous, dat weet je wel, niet waar? Ik vraag het niet uit nieuwsgierigheid, maar voor je eigen best, Hulda: het zal een afleiding zijn voor die sombere gedachten, als je die in woorden kunt uitspreken... het zal je misschien goeddoen te hooren wat een ouder en verstandiger mensch te zeggen heeft over de reden waarom je in het water wilde springen. Wie weet, of ik je geen goeden raad kan geven... als je ronduit spreekt...'

Edoch het meisje toonde met geen enkel teeken, dat zij de belangstellende woorden van Strijk-Anna had verstaan; zij bleef voortdurend in dezelfde houding tegen de canapé liggen en aan het schokken van haar lichaam was het te zien, hoe hartstochtelijk zij bleef schreien.

'De liefde is hier natuurlijk bij in het spel' hield Anna vol; 'is het om een jongen, waarvan vader en moeder niets willen weten?'

Dit was alleszins te denken. Immers de ouders van Hulda behoorden tot de 'afgescheidenen' en zij waren uitermate streng in hunne godsdienstige opvattingen. Nader wist Anna niets van die ouders, dan alleen, dat Hulda's vader beurtschipper was en langzamerhand een eigen trekschuit, ginds in de buurt van het Molenhek, verdiend had. Aoke had haar vroeger eens verteld, dat Hulda tegen den zin harer ouders een dienst had gezocht omdat zij geen 'methodiste' kon worden en tehuis een hard leven had. Sedert zij op 'De Nix' diende, waren de oudelui nog meer tegen haar verbitterd. Als hier nu nog bij kwam, dat zij verliefd was geraakt op iemand die voorzeker niet tot de 'afgescheidenen' behoorde, dan....

'Wat zou je er van zeggen, Hulda, als ik eens mijn best deed, om je ouders tot andere gedachten te brengen?'

Maar thans kwam er leven in het meisje. Zij richtte zich overeind en een uitdrukking van angst lag op het mooie, beschreide gezichtje, toen zij uitriep:

'Neen - om Gods wil! Zeg er geen woord van tegen vader en moeder!... Als je dat doet, dan spring ik dadelijk in 't water! Zij hebben er niets mee te maken... zij weten nergens van en het gaat hen ook niet aan... zij hebben buitendien verdriet genoeg over mij gehad!...'

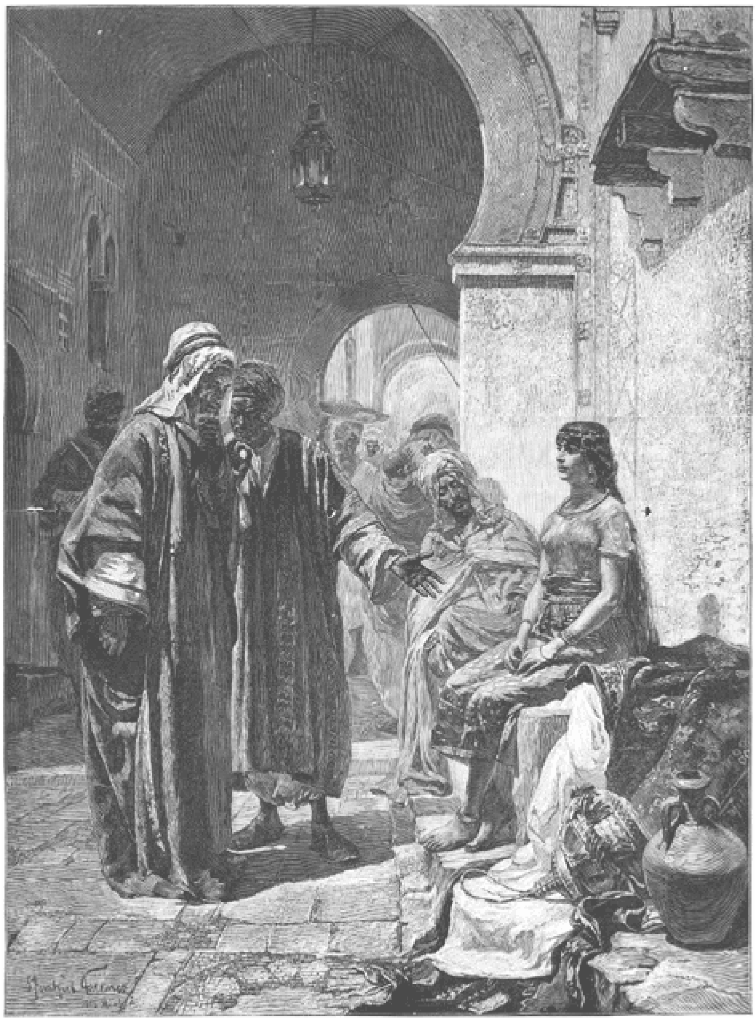

SLAVENMARKT. Naar Franz Eisenhut. - (Zie blz. 294).

‘Maar geloof je dan niet, dat zij oneindig meer verdriet zouden gehad hebben, als zij morgen moesten hooren, dat hunne dochter in de rivier gesprongen was?’

‘Ik geloof het niet. Het kan niet erger worden dan het nu is.’

‘Zoo; is het aldus gesteld!’ Anna zag haar ernstig onderzoekend aan en de groote, blauwe oogen, die nog vol tranen stonden, hielden dien blik niet uit. Hulda sloeg haar oogen neer, toen Anna zacht, maar ernstig vroeg:

‘Is het - mis?’

‘Ja,’ snikte Hulda, nauwelijks hoorbaar.

‘En wil hij niet met je trouwen?’

‘Hij zou het wel willen, maar - hij kan niet.’

‘Wie is het?’

‘Dat zeg ik niet!’

‘Ik zou eens met hem kunnen spreken en...’

Hulda rilde.

‘Neen, neen! Ik zeg het niet! Nooit in eeuwigheid! Dring er maar niet op aan, want het helpt toch niemendal.’

‘Waarom k a n hij niet met je trouwen? Heeft hij geen geld genoeg, dan kan hij immers meer verdienen en, zoo als ik hoor, ben jezelf een flink, arbeidzaam meisje en...’

‘Daarom is het niet.’

‘Is het niet daarom? Hij is toch niet... getrouwd?’ riep Anna op een toon van ontsteltenis. Er waren hier in de stad heeren, die...’

‘Neen; hij is niet getrouwd,’ antwoordde Hulda, die het verhoor erg lastig begon te vinden. ‘Hij is niet getrouwd; maar hij is verloofd. Ziezoo, nu weet je het, Anna; en nu zeg ik er geen woord meer van.’

Verloofd! Ja, het was wat fraais! Lieve jongens had men tegenwoordig! Het zat er best op, dat hij met zijn verlovingsring in het vestzakje had geloopen, om hierdoor zoo'n arm meisje te eer in zijne netten te vangen... zoo iets was meer gebeurd. Anna had innig medelijden met die arme Hulda, die daar, in elkander gedoken, op de canapé zat met haar hoofd op de borst en de handen slap in den schoot liggende, terwijl zij hare oogen strak op het karpet hield gericht en groote dikke tranen van onder de dichte wimpers over de wangen rolden. Zij ging naast haar zitten, legde haar arm om Hulda's schouders en begon op hartelijken, deelnemenden toon:

‘Komaan, spreek nu eens ronduit tegen mij. Stort je hartje voor mij uit. Het is immers niet zoo moeilijk je te verbeelden, dat ik je moeder ben... neen, je moeder niet, maar een oudere zuster van je. Ik ben immers zelf aan mijn jongen gehecht en daarom kan ik zoo best in zulke gevoelens komen... Maar, het allereerst moet je mij zeggen wie het is.’

‘Neen, dat zeg ik niet... volstrekt niet... en het allerminst tegen jou, Anna.’

Zij schrikte; zij had zich daar iets laten ontvallen dat zij niet had willen zeggen; en toen zag zij Anna aan.

‘Waarom juist het minst van allen tegen mij?’

Anna trok haar arm terug, stond haastig op en bleef staan. Het was zoo stil in de kamer, dat Hulda een speld zou hebben kunnen hooren vallen. Zij trachtte nog eens Anna in 't gelaat te zien, maar het lichtscherm verhinderde haar de uitdrukking daarop te onderscheiden. Thans echter keerde Anna zich plotseling tot haar om, en zeer langzaam en op gedempten toon zeide zij, de woorden herhalend:

‘Het minst van allen tegen mij? Wie is het?’

Nu kwam het er op aan pal te staan. Hulda zette hare tanden op elkander en gaf geen antwoord, hoewel de andere nog tweemaal hare vraag herhaalde:

‘Hoe heet hij?’

‘Aoke!’ antwoordde een krijschende stem van het andere einde der kamer.

Hulda sprong met een schrik overeind en doodsbleek viel zij daarna weder op hare plaats terug.

‘Wie...! Wie is hier in de kamer?’ stamelde zij bijna onverstaanbaar, omdat hare lippen zoo trilden.

Maar Anna stond tegenover haar en hield de oogen onafgewend op haar gericht.

‘Aoke! Aoke!’ schreeuwde de papegaai, die door de stemmen der beide vrouwen was wakker geworden. En ‘Aoke! Ao - ke!’ klonk het in alle tonen - nu eens teeder en liefkoozend; dan boos en soms bijna dreigend.

‘Het is mijn papegaai maar,’ verklaarde Anna ten laatste, toen zij merkte dat Hulda op het punt stond flauw te vallen van angst. ‘Je behoeft voor geen luisteraar te vreezen; - maar nu ken ik je geheim; je hebt het door je angst zelf verraden. Het is Aoke.’

Zij had, toen de vogel begon te roepen, hare handen op de schouders van Hulda gelegd, om haar gerust te stellen. Nu trok zij die terug en richtte zich hoog overeind. Zij sprak bedaard, maar in hare oogen lag eene uitdrukking, alsof zij dat nietige, hulpelooze wezen zou kunnen vermoorden, dat daar op de canapé inéèngekrompen voor haar lag en naar adem hijgde, na den doorgestanen schrik. Een lange, pijnlijke stilte volgde.

Hulda hoorde het tikken der Schwarzwalder hangklok, een weinig stootend en met een flauw ratelend bijgeluid; van beneden klonken ééntonige kinderstemmen; de kleinen van den winkelier leerden hun les uit den catechismus voor Zondag. Anna had zich naar het achterste gedeelte van de kamer teruggetrokken en met afgewend gelaat stond zij daar, met beide handen stijf op de strijkplank leunende. Hulda kon haar zware ademhaling ook hooren: bij tusschenpoozen, als iemand die met op elkaar geklemde tanden staat te hijgen. Misschien zou zij het niet merken als Hulda zeer voorzichtig poogde weg te sluipen? Maar juist toen zij zich oprichtte en op het punt was op te staan, liep Anna naar de latafel, schonk daar een glas water in, dat zij in één teug ledigde en begon vervolgens met over de borst gekruiste armen op en neer te loopen, altijd van en naar de deur, zoodat het onmogelijk werd te ontsnappen. Eindelijk sprak zij. Het was bijna een verlichting.

‘Je begrijpt zeker dat je nu verplicht zijt op alles wat ik je vraag te antwoorden? - Niet? Je hebt de keus: wil je liever dat ik dadelijk naar je ouders ga en hun....’

‘Neen, neen! Om Gods wil, doe dat niet!’ kreet Hulda in haren angst. ‘Vraag dan liever; - ik zal antwoorden.’

‘Hoe lang bestaat al.... die.... die omgang van jou en Aoke?’

'In den herfst is het begonnen.... zoodra ik de betrekking op "De Nix" gekregen had. Maar ik had al veel langer van hem gehouden.... reeds van den eersten dag af, toen ik hem in het bosch had gezien.'

'Was het om hem, dat jij je voor de betrekking op de boot hebt aangemeld?'

'Ja. Dat wil ik niet ontkennen.'

'Je wist toch, dat hij verloofd was?'

'Ja, dat wist ik; en het is ook nooit in mij opgekomen jou in den weg te staan. Ik dacht niet, dat hij ooit naar een ander meisje zou omzien; althans, niets om een andere geven. Maar ik vond het aardig met hem op dezelfde boot te dienen en nu en dan, als hij tijd had, een woordje met hem te praten. Daar kon niemand iets kwaads in zien. De boot ligt dagelijks vijf uren te Stockholm en in die uren zijn wij wel eens samen de stad ingewandeld. Eens heeft hij mij in Bähr's restaurant op koffie onthaald en eens heb ik hem, in "Strömparterre", op punch getrakteerd. Ik had niemand met wien ik kon uitgaan; want in Stockholm heb ik geen kennissen en daarom was het natuurlijk, dat hij beleefd tegen mij was. Zoo is het begonnen.'

'En wanneer heeft hij.... wanneer heeft hij je gezegd dat hij verliefd op je was?'

'Dat heeft hij nooit gezegd.... het kwam zoo langzamerhand. Wel had ik gemerkt, dat hij mij soms zoo vreemd en zoo lang achtereen kon aanzien; en als hij mij de hand gaf, bij komen of gaan, dat hij die dan bijna niet los liet. Een paar maal heeft hij getracht mij om het lijf te pakken, maar daaraan heb ik geen bijzonder gewicht gehecht. Wij lachten en wij babbelden en hadden samen de grootste pret, en ik heb er in de verte nooit aan gedacht, dat daar iets kwaads in gelegen zou kunnen zijn. Maar op zekeren dag, in 't begin van den herfst, toen die eeuwige regens juist begonnen waren te vallen.... konden wij de stad niet ingaan, omdat het zulk een afschuwelijk weer was en toen kwam hij in mijne hut wat zitten praten; maar hij was zoo vreemd, dien middag; en hij had lang niet zooveel praats als anders; en ten slotte stond hij op. - Het zou maar het beste zijn, dat hij heenging, zeide hij. Maar op eens sloeg hij zijn beide armen om mijn hals en kuste mij tot tweemaal toe, zoo hard, dat het pijn deed. Toen liet hij mij los en liep weg.

Van dat oogenblik af begreep ik, dat het verkeerd zou gaan en den daaropvolgenden morgen vroeg ik mijn ontslag uit mijne betrekking.'

'Er kwam toch niets van dat vertrek?'

'Neen. De juffrouw wilde mij niet laten gaan; zij had nog nooit eene helpster gehad, die alles zoo naar haar zin deed als ik en buitendien.... toen ik aan Aoke vertelde, dat ik mijn dienst had opgezegd, zeide hij niets; maar ik zag, dat hij schreide.... die groote, krachtige man! En toen.... ja toen had ik geen moed het door te zetten.... God vergeve het mij, maar ik k o n 't niet doen.'

'Nu en verder?'

'Verder ging het zoo als het gaan kon. Het was vooral mijne schuld; want ik ben uit mijnen aard minder driftig dan hij en ik had verstandiger moeten zijn, ik die een meisje ben. Want met de mannen is dat zoo geheel anders; in zulke gevallen schijnen zij alles te vergeten, de wet en de instellingen en alles. Maar, je kunt er op rekenen, dat Aoke ook zijne kwade uren gehad heeft, vooral als wij over zijn meisje spraken.'

'Zoo - hebt jelui waarlijk over mij gesproken?'

'Zeker; en dikwijls ook. En zoo lief als hij over jou gesproken heeft, zal hij het nooit over mij doen - daar kan je op aan! Het eerste wat hij tegen mij zeide, nadat wij het samen eens geworden waren, was dat hij mij nooit tot zijne vrouw zou nemen;

want hij wilde Anna het verdriet niet aandoen zijne verloving te verbreken, en als hij later met Anna getrouwd zou zijn, dan moest het uit zijn tusschen ons, voor goed en voor altijd, zeide hij; het was erg genoeg een ontrouw minnaar te zijn geweest; een ontrouwe echtgenoot wilde en zou hij niet worden; het moest dan maar met hem gaan, zooals het kon, zeide hij. Maar soms kon hij mij zoo vreemd - zoo innig bedroefd aanzien, dat het was om er wanhopig bij te worden. Ik begrijp hem wel; hij houdt veel te veel van mij; het zal nooit goed gaan als ik niet van hier weg kom, op de een of andere manier... wij kunnen niet meer buiten elkander. Het is het beste, dat ik er een eind aan maak.'

De tranen braken met vernieuwde kracht los en Anna kon verder geen woord meer uit haar krijgen.

Wat deze deed wist Hulda niet; want zij lag op de canapé voorover gebogen en snikte en schreide, zoodat zij niet hoorde of zag; het was alsof zij door inwendige krampen werd verscheurd. Ten laatste verloor zij haar bewustzijn. Zij dacht dat zij geslapen had, toen zij eene hand op haar schouder voelde en zij met een schrik wakker werd, half beseffend, wat er met haar was gebeurd.

'Luister eens, Hulda,' klonk nu Strijk-Anna's bedaarde, maar zeer besliste taal, 'luister naar wat ik je te zeggen heb en richt je daarnaar. Je moet mij beloven dat, wat je daar bij de spoelbrug wilde doen, niet te herhalen... althans niet in de eerstvolgende acht dagen. W i l je en m o e t je bepaald sterven, dan is het daarom nog niet gezegd, dat dit nu dadelijk zou moeten gebeuren. Misschien kan ik je een eind van hier, in Norrland bij voorbeeld, aan een goede betrekking helpen; ik heb daar verscheidene bloedverwanten... of de zaken laten zich mogelijk nog zoo schikken, dat het voor ons alle drie goed uitkomt; wie weet? Geef mij alleen maar den noodigen tijd tot overleg; ik moet over die dingen eens goed denken en zooveel kan je mij toch wel tegemoet komen, dunkt mij, niet waar?'

'Ik zeg je nog eens, Anna, dat het nooit in mij is opgekomen om jou verdriet aan te doen; je hebt mij geen enkel boos woord toegevoegd voor al de ellende, die ik heb gesticht,' nokte Hulda.

'Beloof je mij, als gewoonlijk, kalm naar de boot terug te gaan, als zij straks komt?'

'Ik beloof het je. Zij verwachten er mij vanavond. Ik kon vanmorgen niet mede varen, omdat ik mij zoo ziek en zoo akelig gevoelde; maar morgen is het Zaterdag; dan zijn er altijd veel reizigers en dan kunnen zij mij niet missen.' Zij stond op, als het ware opgewekt door de gedachte aan de drukke bezigheden, die morgen op haar wachtten; zij trok de shawl dichter om zich henen en scheen Anna's kamer te willen verlaten.

'Nu ga ik naar mijne tante; daar ben ik van-

morgen ook geweest, en als “De Nix” aankomt, ga ik aan boord.’

‘Kan ik daar vast op aan?’

‘Ja. Als ik iets beloof, dan houd ik mijn woord.’

‘En geen woord hierover tegen Aoke!’

‘Neen. Wij spreken tegenwoordig weinig met elkander. Hij kan niets zeggen en ik kan ook niets zeggen... Hij ziet mij alleen aan als iemand die zijn doodvonnis gehoord heeft. Je zult ook niets tegen hem zeggen, niet waar, Anna?’

‘Dat weet ik nog niet!’

‘Wees niet hard tegen Aoke! Het is zoo vreeselijk jammer voor hem! En eigenlijk is het toch mijne schuld... Ik moet nu maken, dat ik naar tante kom; zij zal niet weten waar ik zoolang gebleven ben.’

Zij reikte Anna de hand, die deze flauw aanraakte. Zij had nog juist kracht genoeg om Hulda de trap af bij te lichten; maar toen zij in hare kamer terug gekomen was en de lamp op de latafel gezet had, was het gedaan met hare zelfbeheersching. Zij viel op een stoel neer en uren achtereen zat zij daar in treurige, vreeselijk sombere gedachten verdiept; nu eens haar hoofd schuddend, dan weder met haar geheele lichaam waggelende, als door hevige pijnen geschokt; zonder één enkelen traan, zonder een zucht... tot zij ‘De Nix’ bij A l k r o k e n haar stoom hoorde uitblazen, zooals zij iederen avond deed. Edoch dezen avond ging zij niet voor het raam zitten om de lichten te zien voorbijglijden; zij liet haastig de gordijnen vallen; blies de lamp uit en wierp zich, geheel gekleed als zij was op haar bed. Hier lag zij de slagen van de torenklok te tellen, tot zij zoo koud werd, dat haar tanden klapperden; toen stond zij op, maakte vuur aan en ging op een laag stoeltje bij den haard zitten te denken - alweer en altijd weer over die zelfde, akelige dingen, die zij had vernomen.

Dien Zaterdag stond Anna te strijken evenals op andere Zaterdagen; zij had een hoop werk, dat af moest vóór den avond. Maar de benedenbewoners hoorden haar niet zingen ‘Van alles wat op aarde leeft’... zooals anders. En toen zij in het schemeruur een bak met gestreken goed wegbracht zag zij er bleek en vermoeid uit.

Zondagmorgen kwam Aoke haar, volgens zijne gewoonte op haar kamer begroeten, maar hij vond haar niet thuis. Een beschreven stukje papier zat in het sleutelgat gestoken en hier stond alleen op, dat zij uit was en den geheelen dag niet thuis zou zijn. Aoke vond het vreemd; het was nog nooit gebeurd; maar zij had zoo vele goede vrienden in de stad en licht kon zij dus eene uitnoodiging hebben ontvangen. Intusschen was het voor Aoke, in zijne tegenwoordige stemming, eene verlichting haar niet te ontmoeten. Hij ging naar zijne ouders en hier zat hij den geheelen Zondag in een ouden jaargang van het ‘Familiejournaal’ te bladeren en prentjes te kijken. Hij dacht er niet aan om uit te gaan, of zich te vermaken; alles was hem onverschillig vandaag.

Anna had hare beste plunje aangetrokken en was naar de Göransons, het gezin van den zadelmaker, gegaan, om daar den dag door te brengen; iets wat zij reeds lang had beloofd eens te zullen doen. Hulda had daar drie jaren gediend en zij wisten opperbest wat zij waard was.

Zonder den schijn aan te nemen, of zij dit met een bepaalden toeleg deed, bracht Anna het gesprek op Hulda en zij verwachtte juist geen loffelijke getuigenis te hooren; want juffrouw Göranson was algemeen bekend, als een flinke huishoudster, maar

die veel van hare dienstmeisjes verlangde en lang geen gemakkelijke meesteres voor haar was.

Maar indien Anna er op had gerekend aanmerkingen op Hulda te hooren maken, had zij zich ten eenenmale vergist; het bleek namelijk, dat juffrouw Göranson geen enkel kwaad woord over haar voormalig dienstmeisje te zeggen had. Zoo tevreden was zij nog met geene gedienstige geweest. Hulda had haar werk onberispelijk gedaan; er had nooit iets ontbroken, noch aan het eten, noch aan den dagelijkschen arbeid; zij was zuinig, slim, fatsoenlijk, beleefd en nooit had zij zich met 'de jongens' opgehouden. Waarom zij den dienst bij de Göransons verlaten had? Eenvoudig omdat zij te verstandig was om niet aan hare toekomst te denken; zij wilde iets oversparen voor haar ouden dag, ingeval zij niet tot een huwelijk kwam, en om die reden had zij werk gemaakt van de betrekking op de boot, die toen juist was opengevallen. Daar kon zij veel hooger loon verdienen, dan in een gewone huishouding, nog daargelaten, dat het er fooien regende. Nu; die haar tot zijne vrouw kreeg had geen reden om zich te beklagen. En zij was ook zoo aardig in den omgang met kinderen. Dat was waarlijk het beste aan haar. Zoodra zij maar een uurtje tijd had, hield zij zich met de kinderen bezig; naaide poppenkleeren; hielp de kleine meisjes beschuitpuddingen in haar vormpjes uit de speelgoeddoos, in den oven bakken, zonder ze ooit af te snauwen, omdat zij in den weg liepen; zij speelde 'Casino' of 'Hongerige vos' met de jongens, soms uren achtereen, op haar eigen vrijen Zondagavond, en op de schoolboeken van de kinderen hield zij vrij wat beter orde, dan dezen zelve. Zooveel was zeker: als de vrouw van den zadelmaker rijk genoeg geweest ware om haar hooger loon te betalen, dan zou zij Hulda niet hebben laten vertrekken; maar zij moest bekennen, dat de reden waarom het meisje haar dienst wilde verlaten, alleszins gegrond was.

Strijk-Anna zat naar al die loftuitingen met een strak gelaat en een gedwongen glimlachje te luisteren. Had zij misschien liever het tegendeel er van gehoord? Dit scheen bijna; want zij klaarde op toen juffrouw Göranson eindigde met te zeggen:

'Het eenige wat Hulda nooit naar mijn zin heeft kunnen doen, was het strijken van fijn goed. Nooit kon zij de boordjes en overhemden van Göranson glad en glimmend strijken en dikwijls zengde zij het goed ook nog; zij gebruikte meest altijd te heete ijzers.'

'Ja; het is ieders zaak niet, de strijkijzers op de juiste warmte te hebben,' zeide Anna, eenigszins zegepralend. 'Ei - dus strijken kan zij n i e t - die kleine volmaaktheid,' dacht zij.

Anna was dien Zondag lang niet zoo aardig als anders. Zij sprak weinig en zij had geen sprookjes aan de kinderen te vertellen. Zij ging ook vroeger dan gewoonlijk naar huis terug.

Gedurende de week die volgde had Anna het alle dagen druk. De Burgemeestersvrouw had het bakken

der krentenbrooden reeds achter den rug; nu nog de wasch; en daarvoor moest Anna komen en tot Vrijdagavond, alle dagen strijken. Het werk ging echter niet zoo vlot van de hand als men dit van Anna gewoon was; zij zag er vermoeid uit en telkens stond zij, als in gedachten aan andere dingen - uit te rusten. Waarschijnlijk had zij ongenoegen met haar vriend gehad; want zij sprak geen woord over hem en zoodra de kinderjuffrouw of de huishoudster den naam van Aoke noemde, begon zij over iets anders te praten. Zij was volstrekt niet de oude Anna en zij zag er nu waarlijk oud uit. Vroeger had zij er altijd een eer in gesteld, met hetgeen haar was opgedragen prompt op den bepaalden tijd gereed te zijn; en nu scheen zij het niets erg te vinden,

EEN ZEER BELANGRIJK PASSAGIER. Naar E.F. Brewtnall. (Zie blz. 307).

nomen en hem naar de machinekamer had zien gaan, zocht zij Hulda in de voorkajuit op, waar zij bezig was de tafel af te nemen. De juffrouw had de boot reeds verlaten; zij woonde niet aan boord. Hulda was alleen en wat Anna haar te zeggen had, kon hier ongestoord worden behandeld. Toch werd het gesprek, dat zeer lang duurde, op fluisterenden toon gevoerd. Hulda schreide en gaf niet veel antwoord; zij zag er ontroerd en ootmoedig uit, en toen Anna ten laatste, bij het heengaan, nog in de deur bleef staan en omziende herhaalde: ‘Dus kwartier vóór elven - niet later!’ toen kon zij slechts met moeite en stamelend haar hartelijk: ‘God zegene je, Anna!’ uitbrengen.

Toen Aoke den volgenden Zondagmorgen klokslag elf uur, bij zijn meisje kwam, zag de kamer er waarlijk feestelijk uit. De rosé katoenen gordijnen waren dat zij eerst Zaterdagnamiddag met het strijken bij de Burgemeestersvrouw gedaan had.

Toen ‘De Nix’ dien avond landde ging zij aan boord om Aoke goedenavond te zeggen. Zij hadden elkander in nagenoeg veertien dagen niet gezien. Iets bijzonders had zij hem ook nu niet te zeggen; zij verzocht hem alleen, om Zondag om elf uur - maar niet vroeger - bij haar te komen. Het was St. Annadag; zij wilde een kleine koffievisite geven; enkele goede vrienden, die Aoke ook kende, zouden komen. Zij had het een en ander voor morgen in orde te brengen en daarom moest zij van avond en morgenochtend hare handen vrij hebben. Hij nam de uitnoodiging dankend aan.

Nadat zij tusschendeks van Aoke afscheid had gedicht getrokken zoodat niemand iets van de strijkbenoodigdheden kon zien. Op de vensterbank, op een tafeltje, op de latafel en op de kast, zelfs nog in een hoek van de kamer op den grond, overal stonden

bloeiende planten in potten, die de goede vrienden ter eere van haar naamdag, aan Anna hadden gezonden: witte en lichtroode auricula's, een donkerroode maandroos; een November-aster met groote witte bloemen en een cineraria met witte, purpergerande, kransbloemen. De lichtroode azaléa, die Aoke medebracht, mocht de eereplaats innemen: midden op de tafel voor de canapé, tusschen de beide goudgele naamdag-taarten - met ‘Anna’ in suikerletters sierlijk er op - in. De gasten waren er reeds: juffrouw Göranson, de winkelier uit de benedenwoning, Aoke's ouders en Hulda. Hij was

verwonderd haar ook hier te zien, want hij had er nooit van gehoord, dat zij en Anna zulke goede kennissen van elkander waren.

De gastvrouw was vriendelijk en aardig zooals altijd; zij was zelfs spraakzamer dan men van haar gewoon was; en dit was goed ook, want de gasten waren stil en niet op hun gemak; behalve juffrouw Göranson natuurlijk, want die kon geen oogenblik haar mond in rust houden; zeer moeilijk althans. De ouders van Aoke, de schoenmaker en zijne vrouw, waren volstrekt niet gewoon in zulk deftig gezelschap te komen, en beide die oudjes zaten stijf op den uitersten rand van hun stoel, op gevaar af, van op den grond te vallen. De oude man onderzocht met de meeste belangstelling de schoenen en laarzen der overigen en maakte in stilte zijne op- en aanmerkingen over de fatsoenen van die schoeisels; terwijl de oude vrouw genoeg te doen had met er op te letten wat gesproken werd teneinde haar 'o ja', 'zeker' of 'volstrekt niet' op het juiste oogenblik daar tusschen te voegen. Van den winkelier Olsan had geen wereldsche macht het gedaan kunnen krijgen, dat hij naast juffrouw Göranson op de canapé plaats nam, zoozeer had het keurig kapsel dezer dame indruk op hem gemaakt. Eigenzinnig bleef hij voorde kachel staan en wreef er zich zoolang tegen aan tot een eigenaardige zenglucht verried, dat hij er al te dicht tegenaan stond. Hulda was de gastvrouw bij het bedienen behulpzaam; zij sprak zeer weinig, werd nu rood, dan bleek, en had geen moed Aoke aan te zien.

Anna lachte om alles, om het even of het iets grappigs was of niet en er lag een koortsachtige onrust over haar manieren; ook haastte zij de gasten zoozeer, dat de arme madam Petterson zich bijna aan een safraankoekje verslikte en onophoudelijk bood zij alweer iets anders aan; het was alsof zij zoo spoedig mogelijk 'schoon schip' wilde maken en de koffiepret hoe eer hoe liever wilde geëindigd zien. Bij het inschenken der koffie beefde haar hand zoo, dat zij een groote vlak op het mooie dekservet maakte, en zoodra de verplichte drie kopjes gedronken waren, werd in allerijl het servies opgeruimd en door een flesch wijn en een blad met glaasjes vervangen.

'Moet het zoo royaal, vandaag?' begon juffrouw Göranson. 'Je begint op zulk een grooten voet te leven, Anna, dat eenvoudige menschen als wij zijn niet meer met je durven omgaan.'

'Ja maar; het is vandaag ook een bijzonder plechtige dag,' zeide Anna, onder het vullen der glazen.

'Welk een feestdag is het?' vroeg Aoke,

'Dat zal je aanstonds hooren,' zeide Anna schertsend. 'Ik ga een kleine toespraak houden, als de gasten zoo vriendelijk willen zijn, hun glas in de hand te nemen.'

Aan dit verzoek werd met eenige verwondering gevolg gegeven; maar toen Anna ook haar glas wilde opnemen trilde hare hand zoo, dat zij het weder op de tafel moest zetten. Zij had Hulda, die met het opruimen achter de 'portières' maar niet scheen te kunnen gereed komen, toegeroepen, dat zij niet langer mocht wegblijven; Aoke had de ledige plaats op de canapé bezet.

'Ja mijne vrienden,' begon de gastvrouw met een vreemd, stéréotyp glimlachje, en als in gedachten eenige kruimels van het servet wegknippend, 'het is er zoo mede gelegen, dat ik mij bij mijn verloving met Aoke had voorgenomen een kleine 'engagementspartij' te geven, hoewel er tot nog toe niets van gekomen is. Daarvoor kocht ik deze flesch wijn en die heeft nu lang en welbewaard in de kast gestaan; maar vandaag moet zij eraan, en wel juist bij gelegenheid van een verlovingspartij.'

‘Beter laat dan nooit,’ kwam juffrouw Göranson er tusschen, gelukkig weer eens iets te kunnen zeggen.

‘Nu moet ge niet denken, dat ik mijn eigen verloving wensch te vieren of u een dronk daarop wil voorstellen. Ik heb in den laatsten tijd veel er over gedacht, of ik niet reeds te oud ben voor zulk een knappen jongen man als Aoke. Zeer zeker zouden wij alle twee ongelukkig worden. En daar ik nu weet en er van overtuigd ben, dat er een meisje is dat meer aanspraak op hem kan maken dan ik, meen ik, dat het voor Aoke, voor mij en voor iedereen het beste is dat ik d i t doe.’

Snel trok zij haar verlovingsring van haar vinger en stak dien aan Hulda's linkerhand; nam onmiddellijk hierna haar glas weer in de hand - die thans volstrekt niet beefde, - en op een hartelijken, bijna vergenoegden toon vervolgde zij:

‘Een heildronk, mijne vrienden! Een heildronk aan het nieuw verloofde paar, Aoke Paterson en Hulda Berg, gewijd!’

Het werd doodstil in de kamer; niemand bracht zijn glas aan de lippen; allen zagen elkander verrast aan; behalve Hulda, die met een gloeienden blos op 't gelaat voorovergebogen zat. Aoke was een en al verbazing.

‘Lieve Anna, wat praat je toch?’ bracht hij ten laatste met inspanning uit. ‘Als een grap is zoo iets volstrekt niet aardig en....’

‘Een grap? Neen, zoo waar God mij helpen moge, het is mij heilige ernst. Vraag het maar aan Hulda; zij wist van mijn plan, voor vandaag. Je kunt praten zoolang en zooveel als je goedvindt, Aoke, maar dit zeg ik je in het bijzijn van getuigen: nooit en nimmer wil ik je vrouw worden. Je bent een knappe jongen en een aardige jongen en ik zal de laatste zijn om je iets te verwijten - maar voor mij ben je niet geschikt. Hulda houdt heel veel van je en jij van haar.... Komaan; genoeg hierover gepraat! Een heildronk op de nieuw verloofden!’

Maar niemand trachtte er naar met de jongelui te klinken.

‘Ik weet waarlijk niet wat er voor praatjes tot jou kunnen zijn overgekomen....’

‘Volstrekt geen praatjes, Aoke; ik heb het van Hulda zelve gehoord en ik weet er alles van.... a l l e s ! Ja, Hulda kan het niet helpen, dat ik er achter kwam; maar laat ons er nu geen woord meer over spreken. Wij zullen het wel over de zaak eens worden en goede vrienden blijven; als jelui mijn raad volgen wilt, dan trouw jelui hoe eer hoe liever. Van linnen en beddegoed heb ik, sedert het voorjaar, een groot pak aangekocht en genaaid; ik heb dat nu niet noodig en geef het aan jou, Hulda, als mijn cadeau in je huishouding... en nog het een en ander zal er wel noodig zijn, waarover wij later samen wel eens praten kunnen. Nu - als niemand anders

op jullie welzijn drinken wil, dan doe ik het alleen... Skâl Aoke! Skâl Hulda! Veel geluk!'

Er was niets aan te doen, zij moesten met haar klinken en daarna volgden de gelukwenschen der overige aanwezigen van zelf. Aoke was buitengewoon stil; blijkbaar kon hij 't niet vatten, dat alles in ernst was bedoeld. Maar toen Anna naar hem toe kwam, hem hare hand reikte en, hem vriendelijk aanziende, vroeg:

'Hoe is het, Aoke - zijn wij het ééns of niet?' toen sloeg hij zijne beide armen om Anna, drukte haar innig tegen zich aan en antwoordde op ontroerden toon:

'Je hebt gelijk, Anna; wij passen niet bij elkander; je bent veel - veel te goed voor mij. Hartelijk dank, Anna, voor wat je thans gedaan hebt.... voor haar!'

Hij trok Hulda bij de hand nader; doch Anna keerde zich snel om en naar de tafel gaande riep zij:

'Nog een glaasje; een halfje nog, mijne vrienden! Wij mogen niets in de flesch laten; er is nog voorraad in!'

De gasten waren vertrokken. Anna had flink opgeruimd, zoodat geen spoor van het feest meer was overgebleven. De rosékatoenen gordijnen waren ook weggetrokken, want zij wilde, dat alles er zoo gewoon en alledaagsch mogelijk zou uitzien. Nu stond zij bij de kruk van de papegaai en gaf haar te eten. Maar Lorre wilde vandaag liever zichzelve helpen; zij nam de snede wittebrood in haar rechterpoot en hapte er van, juist als een mensch zou doen. Toen Anna haar liefkoozend over haar grijzen rug wilde streelen schrikte zij: die linkerhand, zonder den ring er aan, herkende zij niet voor Anna's hand; zij bleef een poos staan kijken en monsterde den indruk op den vinger van 'de vrouw', waar die ring gezeten had, met de meeste nieuwsgierigheid, en verwonderd zag zij naar die blauwachtig witte streep; het geleek wel een litteeken.

'Aoke! Aoke!' riep de papegaai, op alle mogelijke tonen; plechtig, verwijtend, vermanend, overmoedig, uitgelaten, boos....

'Ja - daar heb je gelijk in!' zeide Anna, terwijl zij de papegaai op haar kop krabbelde, iets wat Lorre altijd zoo prettig vond, 'roep jij maar "Aoke!" Jij en ik, wij zullen nog dikwijls en veel over Aoke samen babbelen als ik niets anders te doen heb. En vergeet jij hem niet, dan vergeet ik hem evenmin. Roep maar telkens weer "Aoke!", hoor Lorre; dag uit en dag in; tien jaar lang; ja twintig, dertig jaren lang.... ik weet wáár op dien naam geantwoord wordt; - dat weet i k !'

Een zeer belangrijk passagier.

De coupé eerste klasse is vol; de zes compartementen zijn allen bezet; het is een zeer verschillend gezelschap: een oud heer, misschien een dokter, die een geneeskundig boek tot tijdkorting en studie in de hand houdt, tegenover hem, zijn vrouw, een vriendelijke oude dame, met trekken waarop de smart haar onuitwischbaren stempel heeft gedrukt, nog twee heeren van verschillenden leeftijd en stand en eindelijk twee 'dames', die met haar tweeën één enkele plaats innemen. Dus zijn er zeven!

Ja, zeven; maar no. 7 rekent nog niet mee, en toch is juist zij het middelpunt, waarom zich alle gedachten - in een eerste-klas-coupé wordt immers niet gesproken - der passagiers bewegen.

No. 7 is een kind; men kent het fraaie vers van Victor Hugo, door onzen Beets vertaald:

Als 't kindje binnenkomt, juicht heel het huisgezin,
Men haalt het met een lachje en zoete woordjes in:
Het schittren van zijn oog, deelt aan elks oog zich mede,
....
't Zij we onder lindenloof des zomers zijn vereend,
't Zij 't snerpen van de koude ons stille vreugd verleent,
En we om een knappend vuur de stoelen samenschikken,
Als 't kind verschijnt, ziedaar een waarborg voor de vreugd.

Victor Hugo had er gerust bij kunnen voegen ook in den spoorwegwagon.

Alle bezigheden, alle pogingen tot tijdverdrijf liggen ter zijde; men kan zich met niets meer inlaten dan met het lieve, aanvallige meisje, dat daar zoo stil en zoet met haar pop in de handen op mama's knieën zit.

Welke gedachten wekt zij wel bij de passagiers op?

Met een ernstig gelaat ziet de oude heer haar aan; hij houdt de oogen niet meer op zijn brochure gevestigd, en denkt aan den tijd toen zijn Marietje ook zoo'n lief klein meisje was, de afgod van hen beiden, en thans...

Ook de moeder denkt aan haar Marie, toen zij nog zoo onschuldig en zoo rein was, en nu is zij 't huis ontvlucht met den man, die de ouders haar onwaardig vonden; en helaas! haar ouders zagen juist: in armoede en verdriet sleept het arme schepsel haar dagen voort. Moeder zendt haar af en toe wat, maar vader blijft onverzoenlijk. En de oogen der oude vrouw vullen zich met tranen, zij denkt aan een tweede Marietje, dat zij zoo gaarne ook eens op haar knieën zou willen dragen, en knuffelen, en bederven en vertroetelen. Ter sluiks ziet zij haar man aan; o, als hij slechts wilde! Marie is immers door dien man al ongelukkig genoeg; aan het verledene valt toch niet te veranderen. Waarom de boetvaardige en haar kind de armen niet geopend? En stil bidt de moeder, dat God het hart van haar echtgenoot tot verzoening moge neigen.

De elegante fransche heer naast haar heeft ook aardigheid in de kleine; hij vindt haar chic, elegant, het kan later een mooi meisje worden, als zij ten minste op haar moeder zal gelijken. Wie weet, over vijftien jaar, als de kleine nog een flinken bruidschat meekrijgt, of zij geen goede vrouw voor hem zal wezen, dan heeft hij juist zoowat den leeftijd om aan een passend einde van zijn jonggezellen-leven te denken.

Zijn buurman heeft geen aandacht meer voor zijn courant; hij ook kijkt er overheen het kind aan, en hij denkt aan zijn blijde t'huiskomst straks, aan zijn eigen lief Doortje, no. 8 in de rij. Wat zal hij haar kussen en mokkelen, die dot!

Somberder denkt de heer tegenover haar; ja, hij had ook zoo'n kind, 't was even oud als de kleine passagier, maar - o vreeselijke herinnering! - een akelig hoesten, de croep, alle middelen der wetenschap aangewend om het kind te... martelen, en

toen de dood, de begrafenis, de hel in huis, zijn vrouw verzonken in haar smart, onverschillig voor alles, in morphine haar troost zoekend, zijn levenslust heen, zijn huiselijk geluk verstoord; de kleine heeft alle zonneschijn met zich meegenomen. Wat helpt hun adel, rijkdom, weelde!

De kleine vermoedt niet wat zij al voor gedachten opwekt; en de moeder glimlacht stil voor zich heen en fluistert zacht onhoorbaar:

'O mijn engel!'

Over postzegels.

Er zijn nu in het geheel omstreeks 6000 verschillende postzegels, die door de verschillende volken der aarde gebruikt worden. Het Berlijner postmuseum alleen krijgt tusschen de 4 à 5000 postzegels, waarvan de eene helft alleen uit Europa afkomstig is, terwijl de tweede helft uit de andere werelddeelen komt. De afzonderlijke zinnebeelden op de verschillende zegels zijn bepaald ontelbaar; het dierenrijk, de sterren, de planten, legende, geschiedenis en geographie hebben daartoe onderwerpen geleverd. Op de kleine bedrukte vierkanten bevinden zich de portretten van vijf keizers en achttien koningen, van drie koninginnen, vele groothertogen, prinsen, presidenten en andere souvereinen. De heer van Ferrari heeft tegenwoordig de belangrijkste bekende verzameling, die omstreeks 250000 stuks omvat, en nog dit jaar moet deze heer een enkelen postzegel aan een verzamelaar in Parijs voor 200000 frs. verkocht hebben.

Ook een slachtoffer der liefde.

1

Er was eens een kaboutertje,
   Klein ventje, lang van baard,
Een lustig baasje, een stoutertje,
   Maar... erg verliefd van aard.

Hij kwijnde weg in minnesmart,
   En schaars verliep een nacht,
Dat hij de dame van zijn hart
   Geen serenade bracht.

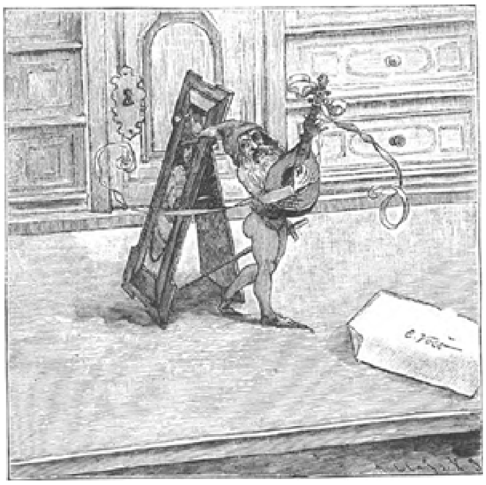

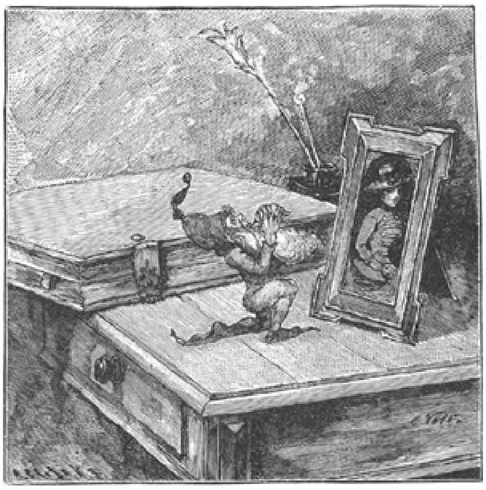

2

Hij tokkelde dan smachtend zoet
De teêrbesnaarde luit
En stortte 't overkropt gemoed
In droeve zuchten uit.

Helaas, de wreede blijft voor 't lied
Des minnaars koud als steen.
Een voetval zelfs vermurwt haar niet,
Geen tranen of gebeên.

3

Ten leste - o rampspoed, nooit aanschouwd!
(Een ondier gaf den stoot)
Daar drukt als de afgod Jaggernaut
Zij haar aanbidder dood!

Dies zij een traan van stillen rouw
Op 't droevig lijk geplengd:
Het toont ons waartoe liefde en trouw
Een minnend harte brengt.

ARTHUR.

BLOEMBOLLEN. Naar C. Henrik Nordenberg.

Lekkere stokvisch, bereid naar een oud recept.

Wanneer men zoo nu en dan eens eene correspondentie van ouden datum doorsnuffelt, dan springt het onderscheid tusschen het heden en het verleden vooral daardoor in het oog, dat men in de eeuwen, die voorafgegaan zijn, zooveel meer dan nu, aan vormen hechtte, dikwerf struikelblokken en steenen des aanstoots voor hartelijkheid en ongedwongenheid.

Niet dat ik, waarin dan ook, dus ook niet in eene vertrouwelijke briefwisseling, het tekortdoen aan de beleefdheid en den eerbied wil huldigen, maar voor ons, kinderen van het laatste gedeelte der 19e eeuw, lijkt de toon en inkleeding dier brieven, voornamelijk een honderdvijftig jaar geleden geschreven, zoo vreemd, stroef, houterig en plichtmatig vormelijk, dat een glimlach onwillekeurig om de lippen speelt, wanneer we onze over-overgrootmoeders of oud-oud-oudtantes met heur familieleden op het papier hooren praten.

Gemoedelijk waren zij altijd; eerbiedig tegenover elkaar in hooge mate; onderdanig hoofsch in betiteling en onderteekening.

Eene enkele proeve diene om mijne meening te staven.

‘Seer Lieve en Waarde Nichten,

Wij hebbe UEDS: Lettere als Meede het Gelt voor de tee Seer wel Ontvange en Acoort bevonde; dat deselve naa genoege is, is mij seer Lief. De Goede welstant van UEDLS Verheugde ons en wensche van harte, dat deselve nog lange Jaare bestendig mag sijn. Dat het er met Neef Druyvesteyn[1] Soo droevig uyt siet Smert ons en vreese dat van quaade gevolge sal sijn; mijn man is weer Sedert 8 daage ook gants niet wel met kortademighijt en benauwthijt op de borst, en hoe wel het gaan hem seer moejelijk valt, soo doet syn E syn best om soo veel moogelijk het op de been te houde; de Drankies en pille helpe niet veel, schoon deselve Vlijtig gebruijkt worde: als het ongemak er mee betere sou, was het te wensche, dat er liever wat podegra voor quam; wat de kindere en mij betreft sijn door des Heeren Goetheyt alle wel.

Nu eens van de Stokvis: het sijn 3 Lenge Weegende 11 [...] a 5 St.; Geloove deselve goet sulle bevonde worde, op de volgende Manier geprepareert; voor ons huyshoude neeme een halve Vis die in 4en doorsnijden, en 's Maandags in Reege Water in de week sette om 's Woend. te Eete; alle dag Ververst en rijs (ereis, eene keer) braaf uytgekneepe; eer se als Rolleties gedaan wort, moet se met warm water ter Deege uytgekneepe en het vel heel schoon geschrapt worde, stijf toegerolt met Touw bewonde, en de kante wat gelijk gesneede; Langsaam kooke, soo als men de andere stokvis doet.

Niggie lief wees tog noyt verleege als UEDLS mij tot het een of ander Commissies geeft, want mij nies Aengenaamer is als met mijn geringe dienst van nut te kunne sijn; met de Vorst heb ik niet langer durve wagte omdat vreesde het waater Toe mogt Raaken.

Gistere sijn wij bij Moeder Swedenrijck met ons 14en ten Eete geweest, die UEDLS van haer achting doet Verseekere, Gelyk mijn man Bnardt en ik ook ben doende;

Verseekerende dat met alle Liefde ben Seer Lieve en Waerde Nichten

UEDSG D W Dienares en Nigte

E. VAN ROIJEN Geb. SWEDENRIJCK.

1) Mr. François Constantijn, gehuwd met Cornelia Anna van Royen, zoon van François Aarnoudt Druyvesteyn en vau Henriette Jacoba Gerligs.

Amsterdam,
10 Dec: 1766.

Haar echtgenoot had er zijn handteekening bijgevoegd.

Heb ik te veel gezegd? En toch ligt er over dezen vormelijken brief een waas van welwillende vriendschap en toegenegenheid die er een eigenaardig cachet aan geeft.

Voor den onderzoekenden geest der bestaande of aanstaande huismoeders kan allicht het recept van bereiden van leng, die uitnemende soort stokvisch, zijn nut hebben.

A.J.S.v.R.
DEN HAAG.

Herinnering.

Voorbij! Voorbij!

Alle hoop op de toekomst, alle droomen van roem en eer, alle geluk, alle vreugde!

Zij had slechts één zoon, de eenige troost, die haar van een kort huwelijk uit liefde overgebleven was.

Aan dat kind had zij haar jeugd, haar hoop op nieuw levensgeluk geofferd. Dat kind was haar alles, en Hugo beloonde alle offers zoo rijkelijk; hij was hoog begaafd, van jongs af; al spelend teekende hij reeds en ieder, die de proeven zag van zijn kinderlijke kunst, gaf zijne moeder de verzekering dat er iets groots uit hem zou groeien.

Welnu, hij zou den weg volgen, dien zijn talent hem aanwees; zijn moeder wilde hem alles vergemakkelijken. Hij ging naar de academie, hij won alle prijzen, zelfs den Prix de Rome; zijn eerste schilderij maakte opgang, en toen de eerste stralen van den roem zijn leven rooskleurig tintten, toen keerde hij zich het eerst naar zijn moeder en bracht haar zijn hulde van dank en erkentelijkheid.

Dat waren schoone dagen; hoe voelde zij zich toen beloond voor haar opoffering, haar eenzaam leven, ver zelfs van haar kind gesleten, voor haar droevigen weduwstaat.

Mijn God! Kon dat nu maar vijf jaar geleden zijn, zooveel geluk, zoo'n droevig einde?

Haar zoon was getrouwd in de opwinding van den hartstocht; zij had haar hoofd droevig geschud, toen zij van zijn plan hoorde; het meisje, dat hij met zijn kunstenaarsziel zoo gloeiend vereerde en zoo vurig liefhad, zou nooit degene zijn, die het verstandige van de moeder voor hem gekozen had; maar haar liefde verloochende zich niet, zijn geluk ging bij haar boven alles; zij dacht er niet aan, dat nu haar zoon voor haar verloren was, dat een ander de eerste plaats in zijn hart en in zijn leven zou innemen, dat een ander zijn roem ging deelen; het deerde haar niets, als die andere het slechts waardig was. En dat bleek van niet! Meer dan ooit had de zoon

zijn moeder noodig, meer dan ooit moest zij hem steunen en troosten, hem verheffen, nu 't bleek hoe de vrouw, die in een onzalig oogenblik de zijne was geworden, hem niet begreep, zijn fijne ziel wondde door haar alledaagschheid, haar platte levensopvatting, welke zij achter een vernis van beschaving en valsch gevoel zoo goed had weten te verbergen.

Hij was een zondagskind, zijn genie had zonneschijn noodig om zich te ontwikkelen. Tegen dagelijks terugkeerend verdriet, tegen de smart van duizend kleine verraderlijke speldeprikken was hij niet bestand. Hij stierf in den bloei zijner jaren, nog bijna een kind, ver van zijn moeder, verlaten op zijn sterfbed door de vrouw, aan wie hij alles had opgeofferd.

Dat was vóór een jaar gebeurd, en zijn moeder, hoewel nog betrekkelijk een jonge vrouw, was na zijn dood zwakker en zwakker geworden; zij verwachtte niets meer van het leven: in afzondering leefde zij voort alleen met haar smart, die te groot was voor klachten, te groot zelfs voor tranen.

Op zekeren dag ontving zij een pak uit den vreemde met een brief van haar schoondochter. Lichtzinnig en harteloos, zooals deze altijd was geweest, zoo bleef zij ook in dat schrijven.

Zij ging hertrouwen, en bij het opruimen van haar goed vond zij nog een menigte oude dingen van Hugo; zij wist niet wat er mee te doen, zij had geen verstand van kunst; misschien had zijn moeder er wel aardigheid aan. Welnu, dan zond zij ze haar gaarne; als zij ze verkocht had, zouden zij misschien nog wat opbrengen, maar zij vond het gepaster ze aan zijn moeder te zenden. Duidelijk las men het tusschen de regels door, zij was trotsch op haar daad, trotsch op haar edelmoedigheid. En de arme weduwe, zij voelde zich niet verlaten meer, zij vond een deel van haar kind terug in de voortbrengselen van zijn teekenstift; het waren schetsen, ja, anders niets, maar toch zij droegen zoo geheel het cachet zijner persoonlijkheid, zij waren zoo geheel h e m z e l f - heerlijke beloften van wat eens had kunnen worden, indien....

En haar eenzaamheid werd minder eenzaam, nu zij geheel leeft in haar liefste herinneringen.

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.
(*Vervolg van bladz.* 280.)

IV.

Het koninklijke hof hield in dezen tijd verblijf in het paleis van Greenwich; daar was het, dat koning Hendrik VIII, na, ten gevolge van teedere gewetensbezwaren - welke men niet bij den ruwen, zinnelijken vorst zou hebben gezocht - de weduwe van zijn broeder te hebben verwijderd, die achttien jaren lang hem een trouwe, liefhebbende, toegevende echtgenoot was geweest, met zijn nieuwe gade Anna Boleyn troonde.

Het groote drama tusschen beide vrouwen was afgespeeld; de ziekelijke, niet meer jeugdige Katharina van Arragon was, ondanks haar moedigen tegenstand, overwonnen door de schoone, listige hofdame.

Zij had het paleis van haar echtgenoot, dien zij oprecht beminde, meer dan hij verdiende, bukkend voor geweld moeten verlaten, zij had haar kroon en haar purper

moeten afleggen, haar eenige dochter was als onwettig gebrandmerkt en werd wreed van haar gescheiden. In afzondering en zelfs gebrek sleepte zij in een bouwvallig kasteel, in een ongezonde streek gelegen, haar laatste dagen voort, terwijl haar mededingster in het openbaar met grooten luister gekroond werd als koningin van Engeland, zich verheugend over den triomf op haar Vorstin behaald, in een strijd, waarin haar bevalligheid en coquetterie haar eenige wapenen waren geweest.

Ja, zij had alle redenen trotsch te zijn, hoewel paus, keizers en koningen de partij van haar tegenstandster kozen en haar in het ongelijk stelden, niettegenstaande Katharina haar eigen rechten verdedigde met denzelfden moed en onverschrokkenheid, die haar moeder Isabella in den strijd tegen de Mooren had aan den dag gelegd, en zich, ondanks bedreigingen en vleiende beloften, niet had willen buigen voor den wensch van haar gemaal, had Hendrik zijn wil doorgedreven. Ter wille van de beminde vrouw, die de zijne niet wilde worden dan als koningin, had hij gebroken met den paus, en met het geloof, waarvan hij zich zoo trotsch den verdediger had genoemd, met zijn bondgenooten op het vasteland, met de edelste en waardigste mannen van zijn koninkrijk. Zelfs zijn eigen dochter had hij uit zijn nabijheid verbannen en haar de eer van haar geboorte ontnomen.

Zeker, Anna Boleyn had reden om trotsch te zijn; zij, de onderdaan, was door den koning ten troon geheven en overladen met een eer, die de eerste prinses der christenheid het hart van vreugde en trots zou hebben vervuld.

Londen was nog vol van de feesten ter eere van haar kroning gevierd, toen op dien heerlijken Pinksterdag, een Meimorgen vol zon en licht, de koninklijke statieboot over den Theems gleed om de nieuwe koningin van Greenwich af te halen en naar den Tower te brengen, waar haar liefhebbende koninklijke gemaal haar wachtte. Hoe schoon was zij het volk toen verschenen in haar kleed van goudlaken, omringd door jonkvrouwen van den hoogsten stand, die in zoete liederen haar lof zongen, terwijl de kanonnen onophoudelijk vreugdeschoten losten en alle klokken de lucht vervulden van hun blijde klanken.

Daar zat zij op de feestelijk getooide boot, onder het baldakijn met de witte valk, die het trotsche devies droeg: M i j e n d e m i j n e n , door haar tot symbool gekozen, witte en roode rozen over haar uitstrooiend, als een bewijs dat door haar de koninklijke rozenstam van Plantagenet zou voortgaan te groeien en te bloeien.

En statig voer de schitterende vloot den Theems op, de tallooze vlaggen ontplooiden hun vroolijke kleuren in de stralen der zon, de muziekinstrumenten en de bazuinen schaterden het uit en vereenigden hun stemmen met de zilveren klokjes, onder de vlaggen verscholen; alles trilde en juichte, en het volk, dat de rivier met zijn kleine bootjes bedekte en dat met zijn dicht opeengepakte rijen de oevers zwart maakte, jubelde zijn nieuwe koningin ter eere. Het dacht niet meer aan de goedheid en liefdadigheid der vrome

Katharina van Arragon, het dacht niet meer aan de vertrapte beginselen van recht en deugd, aan het edele bloed op het schavot vergoten, aan de vertreden harten, de verloochende karakters en gebroken eeden; het zag niets anders dan dit schouwspel vol glans en pracht, vol vreugde en jubel, dan de triomfeerende edelvrouw, door de liefde van een koning zoo hoog geëerd. Haar trotsche bloedverwanten volgden in hun booten; de glans, die van de nieuwe koningin afstraalde, bescheen ook hen; 't was zoo goed zich te koesteren in de warme stralen der koningszon! Anna triomfeerde, en zij deelden haar triomf, zonder te vragen waardoor deze gekocht was.

Ook de hertogin-weduwe van Norfolk genoot ten volle in de eer, haar kleindochter aangedaan; zij bevond zich eveneens in den stoet, omringd door haar gevolg, en onder hen behoorde ook de kleine Kate Howard, wier oogen glinsterden van vreugde bij het zien van al die pracht en schoonheid; zij was zoo blijde een blik op haar gelukkige nicht te mogen werpen en die bevalligheid te bewonderen, welke haar zoo hoog verheven had, en een gevoel van nijd sloop in haar jong hartje, toen zij dacht:

‘Waarom aan de eene alles en de andere niets?’

En toen de vloot bij den Tower aanlegde, kwam de koning zijne veelgeliefde Anna tegemoet en kuste haar herhaaldelijk; hij scheen haar te vragen:

‘Zijt gij nu tevreden, mijn lieveling? 't Heeft mij veel gekost, u dezen dag van triomf te bereiden, maar gij ziet, ik heb overwonnen! Gij deedt niet verkeerd u te vertrouwen aan de beloften eens konings, - wat hij wil, is een wet!’

En zij fluisterde hem woorden toe van dank en liefde en dacht aan geen toekomst of verleden meer; zij meende dat haar waardigheid, na zulke bewijzen van zijn gunst, vaststond als de muren van de sombere staatsgevangenis, die echter voor haar en haar koninklijken gemaal een lustwarande der liefde zou worden.

Drie dagen later ontvouwde men nog grooter luister, nog grooter praal; te midden der feestelijk getooide straten, te midden der huizen, behangen met goudlaken en fluweel, werd Anna in triomf gevoerd naar de oude Westminster-Abdij; de fonteinen deden ellen hoog kostbare wijnen springen; op de hoeken der straten werden geestige tooneelspelen opgevoerd, waarin alle goden van den Olympus de deugden en schoonheid van Anna Boleyn verheerlijkten, en haar alle goeds toewenschten. Wie zou al die wenschen, al die beloften voor de toekomst niet gelooven, wie zou de schoone koningin in haar vergulden draagstoel de eer niet benijden, welke haar geschiedde?

Werd ooit schooner hoofd met de engelsche kroon gesierd, bogen Engelands edelen ooit dieper voor een onderdaan, die door den almachtigen wil des konings aller meesteres was geworden? Cranmer, het gewillige werktuig van de grillen en hartstochten des konings, thans door het nieuwe hoofd der Kerk tot aartsbisschop van Kantelberg verheven, drukte op haar schitterend zwarte haren de kroon, die hij Katharina van Arragon had ontroofd, een kroon, waarvan niemand de doornen zag!

En daarna was het feestbanket in de schitterend versierde Westminster-Hall; de koning had gewild, dat zijn eerste graven en hertogen de hofmeester, schenker en voorsnijder van de nieuwe Majesteit zouden zijn; zij zat onder den troonhemel, in purper fluweel gekleed, den schepter in de hand, gekroond met goud en edelgesteenten, als een afgod door allen aangebeden. Anna Boleyn had gezegevierd over al haar vijanden, zooals wellicht geen vrouw voor of na haar ooit zegevierde.

Nu waren twee jaren voorbijgegaan na dien dag van ongeëvenaarden luister, toen haar meer dan koninklijke, bijna goddelijke eer was bewezen door haar vorst en minnaar.

Eenige maanden later had Anna het leven geschonken aan een dochter, die, hoewel zij haar koninklijken vader door haar geslacht teleurstelde, toch als zijn troonopvolgster werd gehuldigd boven haar halfzuster Maria.

Weer had koningin Anna hoop haar echtgenoot den vurig verlangden troonopvolger te geven, en in Greenwich wachtte zij in groote spanning de belangrijke gebeurtenis af. Hier kwam haar de hertogin-weduwe van Norfolk, aan wie zij zeer gehecht was, bezoeken en vond haar in haar binnenkamer, omringd door haar dames, met naaldwerk bezig. Zoodra haar grootmoeder binnentrad, stond de koningin op, gaf haar vrouwen eenige aanwijzingen voor het werk, en toen de hand der oude dame kussend, voerde zij haar naar het aangrenzende vertrek, dat haar tot slaapkamer diende.

De twee jaren hadden niet barmhartig gehandeld met Anna's eenmaal nooit volprezen schoonheid; haar gelaatskleur, die nooit geheel blank was geweest, maar, in overeenstemming met haar donkere oogen en lokken, meer naar het olijfkleurige trok, had nu een vale, aschkleurige tint; haar oogen waren zwart omkringd en stonden dof, als vermoeid van weenen; haar bewegingen waren loom en lusteloos, geheel verschillend van de echt fransche bewegelijkheid en bevalligheid, die zij gedurende haar verblijf in Parijs, als hofdame van drie koninginnen, had aangeleerd en die in het stijve Engeland zooveel bewondering en berisping wekte.

Ook haar kleeding was eenvoudig en niet wel verzorgd; zij had zelfs verzuimd den rijk met edelgesteenten versierden fluweelen band om haar hals te doen, waardoor zij anders de wrat verborg, die haar overigens zoo fraai gevormde keel ontsierde.

‘En hoe maakt het uw Hoogheid, mijn lieve kleindochter?’ vroeg de hertogin, zoodra zij alleen waren; ‘volgt zij stipt de raadgevingen van haar geneesheer, om de kostbare belofte, die zij in zich draagt, niet in gevaar te brengen?’

't Scheen dat de koningin slechts op deze vraag gewacht had om eindelijk lucht te geven aan haar lang overkropt gevoel.

Zij sloeg de armen om den hals der oude hertogin en dwong haar met zacht geweld naast haar te zitten op een rustbank; toen verborg zij luid snikkend haar gelaat op den schouder harer grootmoeder.

‘Mylady!’ riep de oude dame verschrikt uit, ‘wat is er? Zeg mij toch wat u doet schreien. Wie heeft u verdriet aangedaan? Of is het slechts een zenuwachtige opwinding, gevolg van uw toestand?’

Maar Anna's gesnik werd steeds heviger en benauwder.

‘Och, lieve kind,’ zei lady Howard, hoe langer

hoe meer verslagen, ‘houd u bedaard! Wees voorzichtig! Bedenk hoe dergelijke uitbarstingen uw gezondheid schade aandoen! Waarom zoudt ge zoo onbedaarlijk weenen? Hebt ge dan niet alles wat uw hart wenscht? Is uw goede Heer en Gemaal, onze genadige Koning, dan niet vol goedheid en liefde jegens u? Welke reden hebt gij dan om zoo bedroefd te zijn! Kom, dat zou ondankbaarheid schijnen, en 't maakt uw mooie oogen, die Zijn Hoogheid zoo liefheeft, dof en leelijk. Ge moet ook voor uw schoonheid waken, die het hart van den grootsten vorst der christenheid heeft gewonnen. Die schoonheid is uw grootste schat....’

De hertogin van Norfolk was een goedhartige, maar bekrompen, ijdele vrouw. Evenals de meeste harer tijdgenooten, was zij in een school van lichtzinnigheid opgegroeid; haar vereering van den koning en haar zucht naar grootheid vervulden haar kleine ziel geheel. Zij was trotsch op haar kleindochter en vroeg niet op welke manier Anna haar weg naar den troon had gebaand.

Anna hield haar vast omklemd en snikte slechts tusschen haar tranen door:

‘Laat mij begaan, grootmoeder, die tranen doen mij goed; ik ben zoo ongelukkig, veel ongelukkiger dan gij denkt! Die tranen verlichten mij. Houd me vast! Zoo, kus mij nu! Ik heb behoefte aan uw liefde en uw steun. Wie weet hoe spoedig die de eenige zullen zijn, welke mij overblijven!’

HERINNERING. Naar J. Block. (Zie blz. 310).

‘Maar kind,’ en de oude vrouw ontstelde hevig, ‘wat zegt gij daar? Foei, dat is niet waar! Ge zijt ziek en ziet overal spooksels!’

‘O, ware dat zoo, Mylady! Neen, ik heb slechts één hoop, en als die mij ontzinkt, dan kan mij niets meer redden!’

‘Maar wat vreeselijke dingen zegt gij daar? Ik begrijp u niet. De koning....’

‘Vervloekt het oogenblik dat hij mij het eerst zag!’ riep Anna heftig uit, ‘vervloekt het uur dat ik naar zijn vleistem hoorde en de hand uitstrekte naar zijn kroon!’

‘Stil, stil!’ en ontzet legde de hertogin haar hand op Anna's mond, ‘laat niemand u hooren! Gij bezondigt u zwaar tegen uw echtgenoot, wien gij alles te danken hebt!’

‘Ja, dat is mijn ongeluk! Ik heb hem alles te danken, hij heeft alles opgeofferd voor mij! En ik was er trotsch op, ik zag daarin bewijzen van zijn liefde, en ik durfde

daardoor ieder tarten; tegen zijn gunst, meende ik, was alles bestand; maar ach! ik voel het al te goed, mijn lot hangt aan een zijden draad, aan het leven en het geslacht van het kind dat ik onder mijn hart draag!'

'Anna, gij ziet alles te donker in! Verwaarloost hij u dan?'

'Ware het dat maar alleen! Ik heb zijn liefde wel gezocht, of liever ik heb ze aangewakkerd... omdat... omdat... o grootmoeder, weet ik zelf waarom! omdat ik een dwaas kind was, omdat ik van jongs af zoo gaarne koningin had willen zijn, misschien

omdat ik mij wreken wilde op Wolsey, die mij van den eenigen man, dien ik ooit heb liefgehad, van Percy heeft gescheiden. Ik heb toen mijn voet op een wankelende plank gezet, die mij scheidt van een ontzettenden afgrond!'

Zij huiverde en sloot de oogen.

'Neen, zijn liefde liet mij onverschillig, ik heb Hendrik nooit liefgehad, al ben ik ook steeds zijn trouwe echtgenoot geweest. Zijn liefkoozingen vervulden mij met walg. Er is maar één vrouw die hem bemind heeft en nog bemint, en die hij hooger acht dan alle vrouwen van het hof, veel hooger vooral dan mij...'

'Wie bedoelt gij?'

'Katharina, de prinses van Wales, de koningin, zooals velen haar nog noemen, al ben ik ook te midden van de grootste glorie gekroond. Zij is nog de koningin, al sterft zij langzaam weg; maar zoolang zij leeft, ben ik niets meer in de oogen van allen, op wier achting ik gesteld ben, dan - Hendrik's minnares!'

'Foei, Mylady, wat een woord!'

''t Is zoo, 't is zoo!' ging zij opnieuw snikkend voort, 'en in zijn oogen het meest! Hij heeft het mij zoo dikwijls laten voelen op de grove, onedele manier die hem eigen is, dat zij, de prinses, met haar vlekkelooze deugd, haar trouwe plichtsbetrachting, haar onkreukbare huwelijksliefde, verre staat boven mij, de lichtzinnige coquette, wier verleden hij verdenkt, wier eerzucht hem verleid heeft op een weg, die hem slechts schande en moeilijkheden opleverde!'

'Heeft hij dat durven zeggen?'

'O, 't is niet alles!' en zij lachte bitter; 'geen hoon, geen spot wordt mij gespaard; mijn weigering om niet anders de zijne te willen worden dan door het huwelijk, maakt hij belachelijk op de meest onkiesche wijze. Hij verwijt mij de kleine lichtzinnigheden, waaraan ik me vroeger schuldig maakte, zelfs jegens hem, als groote zonden. Hij betreurt Thomas More den kanselier en den bisschop van Rochester, die hij naar het schavot zond, als mijn slachtoffers! Even zooals hij vroeger koningin Katharina over haar vervlogen frischheid plaagde, zoo beschimpt hij thans mijn bleeke wangen en vergelijkt ze met de bloeiende kleur van die mijner hofdames! Niets houdt hem nog in bedwang dan mijn toestand. Wanneer Katharina sterft en ik hem een zoon schenk, dan kan ik mij misschien nog redden, maar anders is mijn vonnis geteekend.'

'Uw vonnis!'

'Hij zal mij verstooten, mij en mijn kind, dat hij haat, terwijl zijn hart nog altijd aan Mary, de Spaansche, hangt. Alle redenen, die hij aanvoerde om ons huwelijk geldig te doen verklaren, zal hij weer opwerpen om het nietig te maken. En als het daarbij blijft; maar o, er is meer!'

Zij zweeg en wrong de handen in wanhoop.

'Wat, mijn arm kind?'

'Mijn nachten zijn vol verschrikkingen. Ik zie den Tower, niet als op den dag mijner kroning tot een feest getooid, maar somber dreigend, zonder groen, zonder vlaggen. De ijzeren poort grijnst mij aan, en daarachter zie ik... o grootmoeder, ik durf het niet zeggen, 't is zoo vreeselijk!'

Met een angstige beweging greep de koningin met de handen naar haar hals.

'Anna, mijn lieve, goede Anna,' smeekte de oude vrouw, wie de tranen langs de wangen rolden, 'houd op u met zulke schrikbeelden te kwellen. Waar dient het voor? Er is immers geen sprake van, dat de Tower u angst zou inboezemen. Gij zijt 's

konings wettige vrouw; het Parlement heeft het verklaard, de aartsbisschop van Kantelberg heeft u gekroond in 't aangezicht van heel Engeland...'

Een uitdrukking van bittere minachting kwam op Anna's gelaat.

'Ja, een aartsbisschop die Cranmer heet, een ledepop in 's konings handen, een weerhaan, die met alle winden draait; vandaag zal hij Luther's leer erkennen, morgen buigt hij zich voor Rome, zooals hij gisteren den koning als eenig geestelijk opperhoofd erkende. Hij zal doen, wat hij kan, om geld en eer te winnen en zijn hoofd in veiligheid te brengen. Ware het nog Fisher geweest!'

'Fisher is dood!'

'Ook ter dood gebracht in den Tower, en hij was Hendrik's meester en vriend. Hij had hem lief, hij achtte hem hoog, en toch...'

En de koningin verviel weer in een zwijgen vol angst en huivering.

'Mijn kind,' begon de hertogin weifelend en schier onhoorbaar, 'gij moet redenen hebben om u zoo angstig te maken. Alleen droomen kunnen u, die zoo verstandig en doortastend zijt, niet aldus in ontroering brengen. Zeg mij één zaak alleen: Wantrouwt gij iemand? Hebt gij vermoedens van... van...'

Anna zag haar een poos zwijgend aan vóór zij beslist antwoordde:

'Vermoedens, ja! Zekerheid nog niet!'

'Een der hofdames? En wie?'

'Wist ik dat slechts! Maar zij bewaren hun geheim! O zoo goed, - zoo goed!'

Zij stond op en ging naar het gordijn, dat haar vertrek van de andere kamer afscheidde, die op haar beurt in de zaal uitkwam, waar zich Anna's hofhouding bevond.

'Ik heb ze telkens bespied, en getracht hen te betrappen, maar tot nu toe kon 't mij niet gelukken. Doch ik zal slagen; ik weet immers hoe men het aanleggen moet, heeft hij mij durven zeggen om zijn meesteres te bedriegen. O dwaze, die ik was, Katharina te weerstaan! Wat kon zij mij verpletteren onder haar minachtenden, medelijdenden blik. Ik voel nog den steek van haar oogen! Zóó zal ik die andere nooit kunnen aanzien. Zij zullen mij bespotten en mij 't verledene voor den voet werpen, en dat kon ik haar niet doen. Ik kon haar haten, met haar martelares-sengezicht, maar bespotten, neen, dat kon ik niet, al wilde ik ook!'

Zij ging weer zitten naast haar grootmoeder, en toen de handen der oude vrouw in de hare nemend, sprak zij zacht:

'Ge moet mij helpen, Mylady! om h a a r te zoeken. Ik vertrouw geen mijner dames; zij benijden mij allen, en mijn schoonzuster, lady Rochford, die haar man even bitter haat als mij, zoekt mijn verderf. Er worden vreeselijke listen tegen mij gesmeed; ik heb iemand noodig, die mijn partij kiest, die mij van harte genegen is.'

'Wat wilt ge dan, Anna, mijn kind?'

'Hebt gij mij niet eens gesproken van een dochter

van mijn oom Edward, die gij tot u hebt genomen en voor wie gij zorgen wilt?'

'Kate?'

'Heet zij Katharina? Welnu, sta mij haar af! Nog ben ik koningin, nog heb ik het recht een mijner bloedverwanten onder mijn hofdames op te nemen. Zend haar mij! Zij is onschuldig, zij zal mij niet verraden. - Of zijt gij te zeer aan haar gehecht, Mylady?'

De oude hertogin voelde iets als een blos haar naar het hoofd stijgen; zij schaamde zich bij de gedachte hoe zij het kind van haar stiefzoon verwaarloosde, en zij aarzelde even met antwoorden, toen zij bedacht, hoe groot het verschil was tusschen het meidenkwartier, waarheen zij het meisje had verwezen, en het hof van koningin Anna Boleyn.

'Ik vrees dat het kind nog te jong is,' sprak zij eindelijk; 'zij kent nog zoo weinig de gebruiken van het hof en de goede manieren.'

'O, die zal ik haar wel leeren! Of, grootmoeder, vertrouwt gij uw kleinkind niet toe aan Anna Boleyn? Ik verzeker u, dat het thans mijn streven is mijn hof op het punt van deugd en eerbaarheid niet te doen achterstaan bij dat van de prinses van Arragon. Maar 't is zoo moeilijk, wanneer.... Doch vertrouw mij gerust mijn kleine nicht Kate toe; zij zal onder mijn bescherming staan, en ik sta u in voor haar deugd en goeden naam.'

'Ik dank u, mijn dochter, voor uw aanbod, en gij weet, dat niets mij meer waard is dan Uw Hoogheid een genoegen te doen; ik beloof u, dat ik nog heden zal zorgen, dat Kate een passende kleeding krijgt, om behoorlijk in uw kring te verschijnen. Ook wil ik haar leeren, hoe zich in deftige gezelschappen te gedragen.'

'Maar laat het niet te lang duren,' verzocht de koningin op somberen toon; ''t mocht eens te laat worden! Hoort ge niet lachen? O, hij is daar, tusschen mijn eeredames! Wacht, de gelegenheid is schoon!'

Zij liep, sneller dan men van haar ziekelijken toestand zou verwacht hebben, naar de andere kamer, schoof het gordijn terug, dat de deur bedekte, en zag in het ruime vertrek. Zij vergiste zich niet.

Op de plaats, door haar zoo juist verlaten, zat de koning, luid lachend en grove aardigheden wisselend met de dames, bij wie zij den grootsten opgang maakten. Anna zag allen met van toorn gloeiende blikken aan, doch het was haar niet mogelijk te gissen of 's konings gunst zich bijzonder tot eene richtte.

Allen waren rood van het lachen, sommigen bonden heur haar op, als een verraderlijk teeken dat zij gestoeid hadden; geen echter zat kalmer en bedaarder voor haar borduurraam dan een jonkvrouw, wier eerste jeugd voorbij was, met een onbeduidend, maar nog frisch gelaat en goed gebouwde gestalte; zij hield het hoofd diep gebogen en haar handen werkten vlijtig.

'Toch vertrouw ik u niet, Jane Seymour!' mompelde Anna, en toen tot haar grootmoeder terugkeerend, fluisterde zij haar toe: 'Zend mij spoedig Kate. Ik geloof, dat ik de koningin van het volgende jaar gezien heb. Een fraaie ruil; die grove boerin zal een goed figuur maken op den troon. O, men zal nog vaak aan Anna denken!'

V.

De hertogin van Norfolk kwam met zeer gemengde gevoelens van blijdschap en verdriet te huis; blijdschap om de vooruitzichten die zich voor haar kleindochter en pleegkind openden en die haar een zwaar pak van het hart namen, daar zij nog altijd in het onzekere verkeerde, wat met het haar toevertrouwde meisje te doen, verdriet omdat haar andere hooggeplaatste kleindochter, de koningin, zich zoo angstig maakte voor de toekomst.

Doch terwijl zij in haar boot naar Lambeth terugkeerde, maakte zij het weldra met zichzelf uit, dat Anna eigenlijk zooveel redenen niet had zich te verontrusten. Wat gebeurde er eigenlijk?

Zij zag er thans niet voordeelig uit, en zooals het meer gebeurt met vrouwen in haar toestand, verwaarloosde haar man haar nu min of meer, en vermaakte zich een weinig met frisscher en vroolijker jonge meisjes; maar 't zou niet lang duren of de blijde verwachtingen des konings werden vervuld, Anna, de moeder van den kroonprins, zou hem nog meer zijn dan zij ooit geweest was.

Alles herwon zij dan in een oogenblik; de oude hertogin bezat nog de benijdenswaardige gave der jeugd, alles naar verkiezing in een rooskleurig waas te kunnen hullen. Zooals zij zich voorstelde dat de zaken zouden loopen, zulk een richting namen zij ook zeker.

Neen, het kon niet anders! De arme Anna zag alles nu donker in; zij kon 't niet helpen, het lag in haar gestel, maar spoedig zou zij wel weer lachen en zingen en op het virginaal spelen, zooals de koning het zoo gaarne hoorde, en daarmede kwam weer zonneschijn in Greenwich, en ook Kate Howard mocht zich voortaan in die stralen koesteren. De koningin zou er zeker wel voor zorgen, dat zij een goed huwelijk deed; de bruidschat en uitzet kwamen voor haar rekening; - in elk geval, de hertogin-weduwe, wier financiën zich toch al niet in schitterenden staat bevonden - daar zij met haar stiefzoon den hertog, van wien zij eenigszins afhankelijk was, in onmin leefde - zou van den lastpost, dien zij in haar goedheid op zich genomen had, bevrijd worden, en dat wel op de eervolste en aangenaamste wijze.

En door deze zoete droomen in slaap gewiegd, vergat de hertogin weldra de tranen en klachten van haar kleindochter, de koningin, en hield zich nog maar alleen bezig met de toekomst, die haar zooveel goeds scheen te beloven, want natuurlijk als Kate aan het hof kwam en een groot huwelijk deed, zou zij haar oude grootmoeder, aan wie zij zooveel te danken had, niet vergeten en haar partij kiezen tegenover den lastigen, onhandelbaren stiefzoon.

In de aangenaamste stemming betrad zij dus haar paleis, en begaf zich naar haar vertrek om haar zware hofkleeding met een gemakkelijker huistoilet te verwisselen.

Twee van haar vrouwen hielpen haar; eene daarvan was Mary Lassels, die om haar handigheid en misschien ook om haar boosaardige, maar geestige praatzucht, bij haar meesteres hoog aangeschreven stond.

Toen de vrouwen haar werk gedaan hadden, liet de hertogin de eene vertrekken en wenkte Lassels

te blijven. Zij had behoefte haar overvol hart bij haar uit te storten.

'Lassels,' begon zij, zoodra zij alleen waren, 'Haar Hoogheid verlangt dat Kate Howard aan het hof komt!'

Een hatelijke trek speelde om de lippen van de kamenier, iets dat een glimlach moest beteekenen, maar eigenlijk een grijns was.

'Mistress Howard aan het hof? Och arme!'

'Wat beklaagt gij haar?'

'Zou ik niet? Zij zal nu minder dan ooit lust hebben Lambeth te verlaten.'

'O,' zeide de hertogin een weinig gevleid, 'ik weet dat haar hier niets ontbreekt, maar bedenk dat zij aan 't hof zal verschijnen als de nicht der koningin, en een koningin zoo goed en vriendelijk als Lady Anne.'

'Zeker, 't is een groot voorrecht aan het hof te verkeeren, maar... men vindt er niet alles.'

'Wat bedoelt gij?'

'O, niets, Mylady, niets dan wat Uw Genade wel weet. Ten minste ik zou het wel denken.'

'Wat weten? Mary Lassels, wees voorzichtig!' En met een veelbeteekenende beweging hief Mylady het stokje in de hoogte, waarop zij gewoonlijk leunde.

Er heerschten in de huishoudingen der engelsche edelen van die dagen nog zeer aartsvaderlijke gewoonten, en niet alleen de edele Lords, maar ook de bevallige Lady's onderhielden de orde in haar omgeving door middelen, welke men in onzen verfijnden tijd wel wat te ruw en te handtastelijk zou vinden.

Het kamermeisje ging snel een paar stappen terug en vouwde smeekend haar handen.

'O, Mylady, ik bid u om vergiffenis, als ik iets miszegd heb! Uw goedheid maakte mij vermetel. Ik meende dat ik gerust spreken kon over iets, dat algemeen bekend was.'

'Lassels, spreek! Wat bedoelt ge?'

'O, Mylady,' en 't meisje viel de hertogin te voet. 'Kan 't dan wezen, dat Mylady niets vermoedt en dat ik als verklikster zou moeten optreden?'

'Meisje! Terg mijn geduld niet langer, zeg mij waarop gij doelt!'

'Op niets, Mylady, ik zou niet weten waarop!'

'Gij liegt!' De stok werd nu hooger opgelicht, en Lassels boog reeds haar rug om gedwee de slagen te ontvangen.

'Wilt ge 't zeggen, òf....'

'O, Mylady, ik verdien uw toorn niet! Ik heb mij vergist, ik heb te veel gepraat, ik meende, dat het met uw voorkennis geschiedde....'

'Wat, met mijn voorkennis! Zeg spoedig, òf...'

Niemand zou meer in de toornige, oude vrouw de bedaarde, deftige grootmoeder eener koningin hebben herkend. Lady Agnes was driftig van aard, en ontzag in haar buien niets en niemand.

'Spreek, meisje, òf 't gaat je slecht. Wat zou ik weten of niet weten van mistress Howard?'

'Dat zij,' stamelde de huisbewaarster, 'de vrouw is van Francis Derham.'

Nu ontviel de stok aan de bevende handen der hertogin; schrik en ontzetting beroofden haar voor een oogenblik van de spraak.

‘Wat durf je zeggen,’ stotterde zij eindelijk met heesche stem. ‘Derham en de dochter van Lord Edmund man en vrouw!’

‘Zij zeggen het ten minste en toonen het ook door hun gedrag, dat zij het zijn,’ fluisterde Mary.

‘Dat is gelogen, gemeen gelogen. Ik ken je, Mary Lassels! Ik zal je leeren mijn kleindochter, de nicht der koningin, zoo te belasteren!’

En schuimbekkend van woede, met een kracht, die de hartstocht haar gaf, schudde zij het meisje heen en weer en sloeg haar herhaaldelijk om het hoofd.

Mary Lassels huilde en jammerde erbarmelijk, maar sprak altijd door:

‘O, Mylady, ik heb 't niet verdiend! Ik zweer het u bij mijn deel in het paradijs, dat het de heilige waarheid is; vraagt u maar aan wie van de bedienden u wilt, en zij zullen allen zeggen dat Mister Derham en mistress Howard als man en vrouw met elkander omgaan, en dat hij haar in ons aller bijzijn kust, en als iemand er iets van zegt, legt hij de hand op zijn degen en vraagt: Wie hem beletten zou zijn eigen vrouw te kussen, en mistress Kate staat er bij en zegt niets.’

‘En niemand heeft het mij ooit gezegd!’

‘Wij dachten allen dat het met uw toestemming gebeurde!’ zeide Mary opstaande en bracht haar verwarde haren en muts, altijd door snikkend, een weinig in orde.

‘Ik moet het weten, ik zal het onderzoeken, dadelijk,’ sprak de hertogin, ‘en als het niet waar is, wee je gebeente, Mary Lassels!’

‘En als het waar blijkt?’ vroeg zij huilend.

‘Dan heb je, wat je verdient, daar je mij niet eerder waarschuwde. En mistress Bulmer dan?’

‘Mister Derham is verliefd, en gul als alle verliefden, en mistress Bulmer, hoe goed ook, is voor geschenken zeer gevoelig.’

‘Zoo word ik door ieder verraden! Kate Howard getrouwd, en dat moet ik juist nu hooren, nu de koningin als een goede nicht haar bij zich roept! Maar wacht, ik ga het onderzoeken.’

‘Zal ik mistress Howard roepen?’ vroeg Mary zeer onderdanig.

‘Neen, ik ga zelf naar de meisjeskamer. Ik ben er te zelden geweest, in den laatsten tijd; er gebeuren daar mooie dingen, schijnt het. De koningin moest het weten, de koningin, die haar zoo genegen is,’ mompelde de oude dame, terwijl zij, op haar stok geleund, de kamer verliet. Nauwelijks was zij weg, of van Mary Lassels' gelaat waren alle sporen van verdriet weggevaagd; zij lachte hatelijk.

‘De koningin en mistress Kate zijn nichten, vruchten van een boom, zij deugen geen van beiden. Ha, mister Derham, je hebt mij gisteren zoo leelijk de waarheid gezegd, zeker omdat ik je lieve Kate haar fluweel heb afhandig gemaakt, en omdat zij je zoo lief op de hoogte gehouden heeft van mijn welgemeende raadgevingen; nu is er een einde aan jelui eindeloos gevrij en gestoei.’

In de groote dienstbodenkamer, welke uitsluitend voor de meisjes bestemd was, had Derham zich binnengedrongen; hij zat naast Kate voor haar borduurraam, met den arm om haar heengeslagen, en telkens nam hij een van haar strengen zijde weg. Dan sprong zij vroolijk als een jong eekhoorntje op, liep hem na en trachtte haar eigendom meester te

worden. Francis gaf zoo spoedig niet toe, zij moest het koopen met een kus, en dan verweerde zij zich totdat hij er eindelijk een roofde.

IN DE HANGMAT. Naar L. Van den Bos.

De anderen merkten dit spel nauwelijks meer op; eenigen lachten er om, anderen werkten door; men was er zoo aan gewoon geraakt, dat Francis en Kate altijd bij elkander waren en dan lachten en stoeiden, dat niemand er iets bijzonders in zag.

Nu had hij haar tegen den muur geduwd; luid schaterend sloeg zij hem van zich af en hij trachtte haar kleine vuistjes, die zoo behendig zijn armen wisten te pareeren, te vangen, maar zij boog haar slanke gestalte telkens in bochten; haar mooie bruine haren vielen los op haar schouders, en nu bracht

zij ook haar voeten in het gevecht; zij hoorden niets in het drukke gestoei. Mistress Bulmer riep haar vol schrik iets toe, maar zij luisterden niet.

Daar viel plotseling een stok op hun ineengeslingerde handen neer; Kate gaf een gil van pijn en ook Derham ging verschrikt een stap achteruit; daar stond tusschen hen, bleek van toorn, met trillende lippen en opgeheven wapen, de oude hertogin.

'Mylady, mylady!' snikte Kate, maar het hielp niets, de verontwaardigde grootmoeder gebruikte beurtelings handen en stok om haar schuldig kleinkind te slaan. Derham bleef staan en durfde niet tusschenbeide komen, zoo groot was zijn eerbied voor zijn meesteres, maar hij had de grootste moeite om kalm te blijven, bij de scheldwoorden en slagen waarmede de oude hertogin zijn meisje overlaadde.

'En nu jij, gemeene verleider! Slang, meisjesroover!' riep zij, en zonder aarzelen liet zij den stok nu op Derham's rug neerkomen. Hoewel het den forschen man niets zou kosten zich te verdedigen, liet hij zich geduldig slaan door de oude vrouw.

'Weet je, dat het je hoofd kan kosten, ellendeling!' schreeuwde zij; 'wie ben jij, dat je een Howard durft aanzien? Kate is mijn kleindochter, de nicht der koningin. 't Kost mij een woord en je wordt opgehangen, leelijke bedrieger! Is dat nu het loon voor mijn goedheid, mijn vertrouwen, mijn gunst? Want goed ben ik voor je geweest, Derham, durf dat ontkennen, en nu behandelt ge mij aldus.'

'Mylady!' zeide hij ootmoedig, 'ik heb u niets misdaan! 't Is waar, mistress Howard en ik hebben elkander lief, maar daarvoor zijn wij ook jong, en ik heb haar gezworen, dat ik nooit een andere vrouw de mijne zal noemen dan haar, en zij ook....'

'Ik heb niets gezegd, niets,' herhaalde Kate, die nog altijd op den grond in elkander gerold lag, bitter jammerende van pijn en schaamte.

De hertogin werd driftiger.

'Dat is 't ergste! Haar trouwbelofte te geven! 't Is dan waar? O schande! Hoe durf je dat? Weet je wie zij is? Op wien zij aanspraak kan maken? Op de eerste lords van het koninkrijk! Ik kom juist met een opdracht van de koningin om haar aan het hof te roepen en nu vind ik haar in de armen van een Derham.'

'Uit vrijen wil', riep Francis fier; 'ik heb haar liefde en haar woord gewonnen als een eerlijk man. Niet waar, mistress Howard, verklaar het hier openlijk, hebt ge u niet zonder dwang en zonder geweld aan mij verloofd?'

Maar Kate lag nog altijd op den grond, vernederd, niet in staat een enkel woord te zeggen zoolang haar grootmoeder nog raasde.

'Uit mijn oogen,' gilde de oude vrouw, 'elk woord van je, maakt je misdaad nog grooter. Hier!' en zij rukte Kate ruw bij den schouder. 'Wat heb je te zeggen? Is dat waar, ja of neen!'

'Neen, neen!' snikte het meisje lafhartig, ''t was maar spelen en anders niet! Ik had geen ernstige bedoeling!'

Derham was ondertusschen de zaal uitgesneld; hij begreep dat het gevaar voor zijn veiligheid en leven groot was.

'Sta op, ondeugend kind! En bedenk dat het je beiden den hals kan kosten; wanneer je niet zoo jong was, dan zou ik andere maatregelen nemen. Ik liet je opsluiten voor je verder leven! Als je oom het hoort!'

En het meisje onzacht bij den arm met zich voerend, keerde de hertogin naar haar kamer terug; daar onderging Kate een tweede strafoefening, volgens alle regelen der kunst.

Het meisje gilde van pijn en ontkende hardnekkig alle schuld. Zij had maar gespeeld met Derham en anders niet; de hertogin verbood haar voortaan een voet meer in het meidenkwartier te zetten en sloot haar op in een kamertje, niet ver van haar eigen vertrekken.

Kermend van pijn en verdriet bleef Kate met het gezicht voorover op haar bed liggen, totdat eindelijk de slaap der jeugd haar voor een oogenblik haar leed deed vergeten.

De hertogin nam ondertusschen mistress Bulmer, die haar vertrouwen te schande had gemaakt, onderhanden; ook hier ging het er niet malsch toe, maar hoe de oude Lady ook aan haar verontwaardiging lucht gaf, hoe zij ook de schuldigen strafte, de stem van eigen zelfverwijt kon zij niet smoren.

Het kind der Howards was aan haar toe vertrouwd; zij had zelf die zorg op zich genomen, en juist vandaag meer dan ooit was zij zich van de hooge waarde van het toevertrouwde pand recht bewust geworden, en nu moest zij ondervinden, dat het door haar zorgeloosheid in gevaar was geraakt.

Zoodra zij wat tot bedaren kwam, overzag zij den toestand en begreep, dat het beste wat zij in deze omstandigheden doen kon was, de zaak zooveel mogelijk te verzwijgen en aldus te doen vergeten. Het ging echter niet aan, Kate Howard onmiddellijk naar het hof te zenden. Het meisje moest eenigen tijd uit deze omgeving worden verwijderd, beschaafder vormen aannemen, ten einde haar grootmoeder niet tot schande te strekken, maar vooral zij moest de bezoedelde atmosfeer vergeten, die haar had omringd, de herinneringen afschudden aan de gemeene, ruwe speelgenooten der laatste jaren.

Over de genegenheid, die tusschen de beide jongelieden bestond, maakte lady Howard zich niet ongerust. Zij zou hen wel scheiden, en de les, die zij aan beiden had uitgedeeld, was zeker zoo streng geweest, dat alle lust om opnieuw te beginnen, wel bij hen verdwenen zou zijn.

Maar vóór alles, de zaak moest vergeten worden, hoe spoediger hoe beter, en dan eerst kon Kate Howard aan het hof verschijnen en een nieuw leven beginnen.

VI.

‘Kate, Kate!’

Verschrikt sprong Katharina Howard op uit de onrustige sluimering, waarin zij na haar wanhopig schreien en stenen gevallen was.

Zij lag nog op het harde bed, in de kleine cel, die haar tot gevangenis was aangewezen, en zij had moeite tot bezinning te komen en zich te herinneren waarom haar oogen zoo brandden en staken, en waarom haar rug en armen nog zulk een pijn deden. Doch aan het raam hoorde zij telkens weer het haastige angstig roepen van haar naam, en nu begon zij alles te begrijpen, de toorn van haar grootmoeder, de ontdekking van haar liefdesavontuurtje, haar straf.

Maar daar klonk het nog telkens voort:

'Kate, Kate!'

Zij sprong op, streek zich de verwarde haren van het gezicht en klom op een bankje, om door het kleine raam te zien.

Daar zag zij, zoogoed als zwevend tusschen hemel en aarde, Francis Derham hangen aan een ijzeren bout, die buiten aan den muur was aangebracht.

'Kate,' riep hij, 'Kate! Ik ga heen, maar ik moet je eerst spreken; ik blijf in den omtrek, en van middag, als mylady uitgaat, heeft Bulmer beloofd, zal zij je even vrij laten; kom dan in het prieel. Ik moet je spreken voor het laatst!'

'Waar dient het voor,' antwoordde het meisje met klagende stem, 'alles is verraden, en ik ben diep, diep ongelukkig door uw schuld!'

'O Kate, zeg dat niet! Er is niets verloren, als wij maar.... Stil, ik hoor iemand aankomen! Tot van middag, mijn arme lieveling!

Hij verliet zijn lastige positie en Kate ging op haar bed zitten denken; zij was boos en verdrietig. Het trotsche Howard-bloed verhief zich weer. Zoolang alles nog geheim kon blijven, wilde zij zich wel bezig houden met een Derham; zij vond hem aardig, zijn oplettendheden en zijn aan aanbidding grenzende liefde wilde zij wel aannemen, maar zij was nog te jong en oppervlakkig om hem zelf iets daarvoor in ruil te kunnen geven.

Alle genegenheid, die zij van hem ontvangen mocht, woog niet op tegen het verdriet en de vernedering, welke haar om zijnentwille getroffen hadden; nog steeds hoorde zij tusschen de verwijtingen en bedreigingen harer grootmoeder het bericht, dat de Koningin haar aan het hof had geroepen. En zulk een kans zou zij verliezen ten wille van een Derham. Juist omdat hij al haar grillen inwilligde, haar steeds vleide en prees, zag zij op hem neer; zij voelde genoeg, dat hij beneden haar stond, dat zij tot hem afdaalde. Zij deed het bij gebrek aan beter, en nu zouden haar stoutste droomen vervuld worden, zij mocht het meidenkwartier verlaten voor het hof. De schoone koningin wilde haar als haar nicht erkennen, zij kreeg mooie kleeren, goud, diamanten, zij mocht deelnemen aan de heerlijke feesten, aan de maskerades en watertochtjes, in een paleis zou zij wonen, de hulde ontvangen van de deftige lords, in hun schoone kleederen, die, indien zij thans in Lambeth kwamen, het onooglijke kind, dat hen zoo bewonderde, nauwelijks een blik waardig keurden.

Was het wonder, dat bij al deze droomen van grootheid en glans, Frans Derham en zijn liefde, die aan dienstbaarheid, ontbering en afhankelijkheid herinnerde, haar nu grof en laag voorkwam, dat zij het diep betreurde er ooit aan te hebben toegegeven? Zij voelde het duidelijk, haar plaats was daar ginds op de zonnige hoogten, niet hier beneden in deze dompige, van gemeenheid en knechtschap doortrokken vertrekken.

Neen, het was niet te laat, zij kon dat verleden wel van zich afschudden, zich opheffen naar boven, maar haar vrouwelijk instinct, gescherpt in de omgeving van listen en bedriegerijen, waarin zij had verkeerd, waarschuwde haar, dat zij voorzichtig moest zijn.

Een onvoorzichtig woord, ongepaste heftigheid kon alles bederven; zij mocht niet ruw breken met Derham, zij moest tijd winnen, volgens zwakke karakters het voornaamste, dat men winnen kan. Zij moest Lassels tot vriendin houden, Bulmer dankbaar schijnen en vooral Francis spreken en hem tot kalmte aanmanen.

De morgenuren kropen voor haar om; men bracht haar een schraal ontbijt, dat zij niet aanraakte; zij bracht haar gehavende kleederen in orde en wachtte het oogenblik af, waarop mistress Bulmer haar cel zou openen.

Dit gebeurde spoediger dan zij verwachtte; zooals in alle groote hofhoudingen, verbond een soort van vrijmetselaarschap de leden daarvan aan elkander, en al dacht de meesteres zich nog zoo trouw gediend, toch waren haar onderhoorigen er in de eerste plaats op bedacht hun belangen boven de hare te stellen.

Het was een wisseling van allerlei kleine diensten en beleefdheden, die zelfs de strengsten soms de oogen deed toedrukken, en zoo kwam 't dan ook, dat mistress Bulmer op Derham's dringende beden hem een laatst onderhoud met zijn meisje toestond en dat zij zelfs de sleutels wist machtig te worden van den slotbewaarder, dien lady Howard onvoorwaardelijk vertrouwde.

In angstige spanning zat Derham zijn liefste te wachten in het prieel aan de oevers van den Theems.

Daar kwam Kate aan; bleek, schrikachtig, moedeloos, weerde zij zijn onstuimige liefkoozingen af, en luisterde met blijkbaren tegenzin naar hem.

‘O, Kate, Kate,’ klaagde hij, ‘'t is alles uit, uit...’

‘Door je dwaasheid,’ antwoordde het meisje; ‘waarom ook niet wat voorzichtiger geweest!’

‘Kan ik 't helpen? Nooit komt Mylady op dat uur in de zaal. Maar wij zijn stellig verraden.’

‘Door die laffe, valsche Mary, je vroegere vriendin. Dat komt er van! Nu weet ik hoe ik aan kan op al je verzekeringen. Je hebt haar bedrogen, en nu wreekt zij zich. 't Is uw schuld, en ik moet er door lijden. Ach God! ik ben zoo ongelukkig! Wat zal er nu van mij worden? Had ik je maar nooit gekend!’

‘Och, Kate!’ en Derham begon zelf ook bijna te schreien, ‘waarom toch de laatste oogenblikken, dat wij samen zijn, verbitterd door die onverdiende verwijten! Is mijn verdriet dan niet groot genoeg?’

‘Niet zoo groot als het mijne. Je gaat weg....’

‘En is dat niet het ergste? Je te moeten verlaten, terwijl je grootmoeder zoo boos is. Kon ik je maar meenemen. Maar ik ben een vluchteling. Mylady heeft mij door Damport laten weten, dat ik vóór zonsopgang van hier weg moest zijn, daar zij mij anders aan het gerecht zou overleveren. Ik ben vertrokken en heb mij hier verborgen, maar van avond vaar ik den Theems af en ga in Ierland mijn fortuin beproeven. Je zult zien, Kate, dat ik terugkom als een rijk man.’

‘Je wordt dan stellig zeeroover!’

‘Ik zal rijk zijn, en dan kom ik mijn vrouwtje opeischen, mijn lieve, eigen Kate; want niet waar, mijn engel! Je blijft mij trouw, wat er ook gebeuren moge?’

‘Hoe zal dat gaan? Ik blijf hier geheel overgelaten aan mijn grootmoeder. En zij is zoo streng!’

‘Maar als je den wil hebt nooit een anderen man te nemen dan mij, wanneer gij je geheel en al beschouwt als mijn wettige vrouw voor God, in afwach-

ting dat je het ook voor de menschen zult zijn, dan hebben wij niets te vreezen.'

'Ach! Ik ben zoo ongelukkig, zoo diep ongelukkig!' jammerde het meisje. 'O Derham, maak mij niet ongelukkiger! Vergeet alles, wat er gebeurd is! Kom nooit meer terug! Dat is 't beste voor u en voor mij! We zullen toch nooit vereenigd worden.'

'Waarom? Vertrouw maar op mij! Ik zweer je bij den naam van God, dat ik terug zal komen om je openlijk te trouwen.'

'Maar in dien tusschentijd, wat moet ik doen?'

'Je grootmoeder gehoorzamen zooveel je kunt; alleen vergeet niet, dat ik, je man, grooter rechten op je heb, en je niet tekort moogt komen aan je plichten tegenover mij.'

Kate wrong in stomme wanhoop de handen. In haar hart erkende zij Derham niet als haar man, zij wilde niets liever dan dat hij afstand zou doen van al zijn ingebeelde rechten, maar zij kende zijn hartstochtelijken aard; zij wist dat hij haar liefhad, hoewel op zijn eigenaardige ruwe manier; zij wist dat hij, vermoedende hoe zij hem ontrouw kon worden, in staat zou zijn haar te vermoorden, en huiverend vroeg zij zich af, hoe zij het onmiddellijk dreigende gevaar op haar gewone manier kon bezweren.

'Francis, laat ons er een eind aan maken,' smeekte zij, terwijl de tranen haar langs de wangen rolden, 'ik zal doen, wat ik kan, maar ach! ik ben zoo bang, Mylady zal mij opsluiten....'

'En is 't waar, dat zij je naar 't hof zal brengen?' vroeg Derham met verstikte stem; 'dat is mij nog minder lief.'

'Een mooie voorbereiding om aan het hof te komen,' zuchtte Kate, en haar mouwen opschuivend toonde zij haar borst en blauw geslagen armen; 'och neen! ik wilde maar liever dat je mij meenam, ik ben zoo bang hier alleen achter te blijven.'

Nu was de beurt aan Derham om hopeloos voor zich uit te staren; zijn breede borst ging op en neer, hij hijgde naar adem, 't was of zijn keel dichtgeschroefd was; hij balde in machteloozen toorn zijn vuisten, terwijl groote tranen langs zijn verweerde wangen rolden.

'Je meenemen, je beschermen, mijn arm kind!' bracht hij er eindelijk met moeite uit, 'bij mijn Heiligen Patroon, niets liever zou ik willen, maar ach! hoe kan ik je brengen, daar waar ik in de eerste jaren mijn leven zal moeten slijten, tusschen ruwe mannen en gemeene vrouwen, en je bent zoo fijn, zoo teer....'

'Zie je wel, ik hoor niet bij je t'huis.'

'Nu niet, maar later! O ik zal je zulke mooie dingen meebrengen, mijn vrouwtje: fluweel, zijde, zilver, goud, wat je maar wilt!'

''t Zal mij wat helpen. Tegen dien tijd ben ik opgesloten en doodgeslagen....'

Een fluitje klonk als waarschuwing.

'Ik moet weg, Derham; als je nog een beetje van mij houdt, als je mij niet heelemaal ongelukkig maken wilt, zwijg dan over alles wat gebeurd is, spreek er met niemand van en laat mij aan mijzelf over.'

'En als ik terugkom?'

'Ja, dan.... dan is alles anders.'

'Maar je blijft me trouw?'

'Ben ik dan mijn eigen meesteres? Heeft de hertogin dan niet alles over mij te zeggen?'

'Als je werkelijk mij liefhebt, moet je mij niet zoo dreigen en bang maken, ik ben al ongelukkig genoeg.'

Weer ging het fluitje, nu scheller en angstiger dan den eersten keer.

'Nu, vaarwel, Francis! Het ga je goed!' riep zij haastig en reikte hem de hand, 'maak mij niet ongelukkiger dan ik 't al door mijn liefde en zwakheid tegenover u, geworden ben.'

Maar Derham begreep het afscheid zoo niet. Hij sloot haar in zijn armen en kuste haar met hartstochtelijke smart.

'Mijn engel, mijn schat!' snikte hij, 'blijf altijd van mij houden! Zweer mij dat! Laat geen hertog of graaf je van mij losmaken. Geloof mij, niemand heeft je zoo innig, zoo oprecht lief als ik, geloof dat!'

'Bewijs je liefde door mij niet lastig te vallen, zoolang ik nog van mylady afhang!'

'En je blijft me trouw?'

'Als ik kan.'

En zij rukte zich los en snelde terug naar het hoofdgebouw, om haar gevangenis weer op te zoeken.

Derham sloop door de struiken weg naar den oever der rivier, waar een bootje hem wachtte, en half krankzinnig van smart verliet hij de plaats, waar hij zijn beminde Kate alleen moest achterlaten.

(*Wordt vervolgd.*)

Zelfs Japan verliest zijn poëzie.

Wie zich verbeelden mocht daar mannen of vrouwen te zien gedost in kleederen van fijne, onbekende tinten, geborduurd met lange bloemen, reusachtige draken en fastastische vogels, vergist zich deerlijk. De japansche vrouwen kleeden zich in eenvoudige donkere stoffen van katoen of wol; marineblauw is de lievelingskleur. Opzichtige toiletten worden bewaard voor het tooneel of alleen gedragen door vrouwen van slecht levensgedrag. Aldus verhaalt Pierre Loti, maar dat is vijf jaren geleden; nu is het weer veranderd; de keizerin heeft een edict uitgevaardigd, waarbij zij aan de dames van haar hof beveelt de kleeding harer europeesche zusters aan te nemen. Pierre Loti had het voorrecht vijf jaren geleden Hare Majesteit te zien in de tuinen van haar paleis; zij was toen een ideaal van bekoorlijkheid; als een fee gleed zij tusschen de bloembedden door, die kwistig met droevige herfstbloesems getooid waren; zij zette zich neer onder haar keizerlijk baldakijn van violet crêpon in haar stijf gewaad, dat de kleuren droeg van een vogelvlerk. De eens onzichtbare keizerin is nedergedaald uit haar hooge sfeer; zij vertoont zich, zij ontvangt, zij spreekt, zij eet zelfs in het openbaar - al is het ook met de punt der lippen. Zij heeft haar prachtige c a m a i l s , bezaaid met schitterende blazoenen, haar breed haarkapsel, dat haar op een afgodsbeeld deed gelijken, en haar kolossale waaiers afgelegd; zij draagt Fedora-haar en laat uit Parijs, Berlijn of Londen haar japonnen, haar hoeden en.... haar corsetten komen.

Drie vogels op een takje.
Met vijf Illustratiën.

Een geleerde Engelsche bisschop heeft eens beweerd, dat de avond vóór den dag, waarop een man en eene vrouw in het huwelijk verbonden worden, behoort te worden doorgebracht in de eenzaamheid, toegewijd aan gebed, berouw en overpeinzing; maar een bisschop kan misschien zeer geleerd zijn, en tóch slecht bedeeld met gezond verstand.

Miss Adelaide Dorr, die den volgenden dag in het huwelijk zou treden met Mr. Arthur Gooch, had verscheidene zusters en het gebruikelijke aantal ouders. Met dezen allen om haar heen gonzende, de kamers in en uit stormende, vragen doende, opmerkingen makende, lachende, roepende, plagende, kussende, en allerlei nieuwe koopjes en stalen bekijkende, kunt ge wel nagaan in welk een toestand zij verkeerde. Arthur zelf was er óók nog een poosje geweest, maar al vroeg weer heengegaan: hij had nog zooveel te doen om al de beschikkingen voor den volgenden dag in orde te brengen. Er had natuurlijk in de gang bij de straatdeur een zeer teerhartig afscheid plaats gehad, na afloop waarvan Adelaide vrij wat kalmer dan gewoonlijk binnen kwam; maar het was haar dezen avond niet gegeven lang kalm te blijven. Het geheele huis baadde in een zee van opgewondenheid; en al had het bekoorlijke meisje de begeerte naar eenzaamheid te kennen gegeven, met oogmerk om de raadgeving van den geleerden bisschop op te volgen, dan zou het te vreezen zijn geweest, dat het vooruitzicht der ophanden zijnde zaligheid haar hoofd oogenblikkelijk weer op hol had gebracht. Zij gevoelde geen verlangen naar eenzaamheid; en dat zij iets zou gehad hebben om berouw over te gevoelen, het denkbeeld reeds was even monsterachtig als onzinnig. Er valt bijna niet aan te twijfelen, dat zij, alvorens op dien gewichtigen avond van haar

‘Steeds de uwe, - JACK.’ (Zie blz. 322).

jonge leven in slaap te vallen, een gebed fluisterde; maar het was niet precies zulk een gebed, als de bisschop op het oog had. En het is een feit, dat zij zeer veel aan Arthur dacht; werkelijk, zij dacht aan niet veel anders, - eene bewering die mijne

vrouwelijke lezers misschien zullen tegenspreken, met het oog op het bruidstoilet en de trousseau. Al wat ik tot staving van mijne bewering te berde kan brengen, is, dat Adelaide zeer, zéér verliefd was, en dat er omstandigheden bestaan - zeldzame omstandigheden, dat wil ik wel bekennen! - waarin het toilet niet de éérste plaats beslaat in de gedachten eener vrouw.

En evenzoo bracht Arthur Gooch, die niet minder verliefd was dan Adelaide, den laatsten avond van zijn vrijgezelsleven alles behalve in eenzaamheid en boetedoening door. Nadat hij van Adelaide afscheid had genomen, sprong hij in een hansom en liet zich naar zijne kamers rijden, waar hij een brief van het hoogste gewicht hoopte te zullen vinden. Hij was geen man van vermogen; hij had goede vooruitzichten, die bijna zeker verwezenlijkt stonden te worden, en hij bezat een paar kleine ‘papiertjes’, die hem een aardigen interest opleverden, maar toch op dit oogenblik niet zonder verlies zouden kunnen verkocht worden. Nu hadden de kosten der aanstaande huwelijksplechtigheid en de meubileering en inrichting van het door hem gehuurde huis, veel grooter eischen aan zijne beurs gesteld, dan hij aanvankelijk gedacht had. Bij de berekening der uitgaven voor het huwelijksreisje naar Frankrijk en Zwitserland, bemerkte hij, dat zijne kas spoedig uitgeput zou zijn; en in dit moeielijke geval deed hij een beroep op een zijner vrienden, Jack Stevens geheeten, om hem vijf en zeventig pond sterling te leenen, die, gevoegd bij de vijf en zeventig welke hij zelf bezat, voor hem en zijne schoone bruid ruim voldoende zouden zijn. Het was Jack Stevens' antwoord op zijn verzoek om die leening, waarnaar hij met zooveel verlangen uitzag terwijl hij naar zijne kamers reed, met het beeld van Adelaide in zijne gedachten. Wat een lief meisje was zij toch! Bestond er zoo wel een tweede op aarde? Was hij niet de gelukkigste man van de wereld? Enzoovoort, enzoovoort. Wie kent niet de rhapsodiën eener echte liefde? Arthur behoorde tot dat soort van mannen, die zich met Orlando hadden kunnen meten, indien de verhoudingen gelijk waren geweest. Hij had Adelaide's naam willen snijden in iederen boom.

Terwijl hij de trappen opliep naar zijne kamers, op de bovenste verdieping van het huis, vond hij een half dozijn brieven in zijn bus, en daaronder ook een van zijn vriend. Hierbij dient aangeteekend te worden, dat Jack Stevens zeer zeker bij de huwelijksplechtigheid zijn getuige zou zijn geweest, als op den trouwdag zijne tegenwoordigheid niet onverbiddelijk geëischt ware geworden in een ander gedeelte des lands. Het was geducht jammer, maar er kon niets aan veranderd worden.

‘Waarde Arthur,’ zeide Stevens in zijn brief, ‘gij kunt zeer stellig het geld van mij krijgen, en nog wel meer, als gij er behoefte aan hebt. Daar de tijd echter zoo kort is, durf ik niet wagen het per post te verzenden, en een briefje op mijn kassier zoudt gij in de gegeven omstandigheden misschien liever niet hebben. Ik moet morgen met een vroegen trein naar Manchester, zooals gij weet; maar ik zal heden avond tusschen elf en twaalf uur

op de soirée ten huize van Lady Weston White zijn. Ik zag een kaart voor die vervelende corvée in den rand van uw spiegel steken. Tracht mij daar te vinden, en dan zal ik u zelf de banknoten ter hand stellen. Het spijt mij geweldig, dat ik u zooveel moeite moet aandoen, maar ik kan niet bij u komen, en ik zou er toch zoo gaarne volkomen verzekerd van zijn, dat gij behoorlijk voorzien zijt, alvorens gij en uwe bruid op weg gaan naar het paradijs. Steeds de uwe, beste jongen.

JACK.'

Lady Weston White was niet een van Arthur's bijzondere vriendinnen, maar hij stond op haar lijst, en drie of vier maal in den loop van het jaar zag hij zich gewoonlijk met invitatie-kaarten van haar vereerd. Hij was niet van plan geweest zich bij deze gelegenheid naar haar huis in Grosvenorstreet te begeven, maar Jack's brief deed er hem nu toe besluiten, en daarom haalde hij zijn 'stalen pen' voor den dag. Hij zou en hij moest dat geld hebben, en er bestond nu geene andere manier om het te krijgen. Er moesten nog brieven geschreven, en nog eene menigte andere zaken afgedaan worden, die hem, naar zijne berekening, wel tot één uur 's ochtends bezig zouden houden. Welnu, dan zou hij er nu maar wat later mede gereed zijn, - dat was alles!

Om half twaalf was hij in Grosvenorstreet, als verzwolgen in een van die Londensche zwermen dames en heeren, die zooveel toebrengen tot het succes van een Londenschen 'season.' Het prachtige huis was letterlijk volgepropt; een trap te beklimmen, was het werk van verscheidene minuten, en zijn vriend Jack te vinden in zulk een talrijk gezelschap eene buitengewoon moeielijke onderneming. Het was eene uitgelezen vergadering: de *élite* der groote wereld was er aanwezig, voorname mannen en schoone vrouwen. Terwijl Arthur zijn onderzoekingstocht door de verschillende zalen voortzette, maakte hij bij zichzelven de opmerking, dat hij nooit zulk een wonderbaren overvloed van diamanten en prachtige toiletten had gezien. De dames schenen met elkaar te wedijveren in het doen schitteren der juweelen: zij lieten ze fonkelen in het haar, rondom de halzen, in de ooren, aan de armen en op de boezems, op schoenen en waaiers en verrukkelijk mooie japonnen; en Arthur bemerkte, dat er ook een nieuwe mode in zwang was gekomen: diamanten knoopjes op de handschoenen der dames.

'Als er bijgeval eens een lid van de broederschap der langvingers hier was,' dacht Arthur, 'zou hij prachtig zijn slag kunnen slaan!' En overluid zeide hij: 'Permitteer mij!' Een dame had haren waaier laten vallen, en Arthur deed zijn best om te voorkomen, dat het kostbare voorwerp onder de voeten der talrijke gasten vertrapt werd. Het blonk en straalde van diamanten. Eindelijk bereikte Arthur de gastvrouw, die hem twee vingers harer rechterhand toestak.

Lady Weston White was een vrouw van veel doorzicht en schranderheid, en - zooals voor eene toongeefster der groote wereld paste - van volmaakte zelfbeheersching. Zij vergat nooit een gelaat of een omstandigheid; en hoe druk zij het op dit oogenblik ook had met de waarneming harer afmattende verplichtingen, toch herinnerde zij zich zeer goed, dat Arthur Gooch over eenige uren zou trouwen; zij herinnerde zich óók, dat zij in antwoord op haar R.S.V.P. een briefje van hem had ontvangen, waarin hij zijn leedwezen te kennen gaf, dat hij van hare vriendelijke uitnoodiging geen gebruik kon maken. Zij zeide evenwel niets, maar zag hem slechts met een min of meer vragenden blik aan, terwijl hij haar voorbijging, ten einde aan de andere, achter hem aankomende gasten gelegenheid te geven om der gastvrouw hun compliment te maken. Die blik der lady vond hij tamelijk raadselachtig; het was

of zij er mede wilde vragen: ‘Wat komt gij hier doen?’ Hij had glad vergeten, dat hij voor hare uitnoodiging bedankt had. Eindelijk en ten laatste, na vele beleefde stootjes en duwtjes, na zijn zakdoek te hebben laten vallen en weder te hebben opgeraapt, tot groote ergernis van eenigen zijner naaste buren, die nagenoeg zoutpilaren waren geworden en zich in het gedrang bijna niet meer konden bewegen, zag hij in de verte zijn vriend Jack Stevens. Beiden waren zij rijzige gestalten, boven alle anderen uitstekende, en nadat zij elkander in 't oog gekregen en een paar maal toegewenkt hadden, stelden zij wederzijdsche pogingen in 't werk om elkaar te bereiken. Toen zij eindelijk hierin geslaagd waren, nam Arthur zijn vriend Jack in den arm en zeide:

‘Laat ons nu maar zoo spoedig mogelijk van hier gaan!’

Het toeval wilde, dat Lady Weston White dicht genoeg in de nabijheid was om die woorden te hooren, waaraan Arthur echter niet gedacht had; maar terwijl zij zich gereed maakten om te vertrekken, keerde hij zich om naar haren kant en ving hij alweder een zonderlingen blik van haar op.

‘Wat ter wereld kan haar toch bewegen, mij telkens op die manier aan te kijken?’ dacht hij; ‘de menschen zullen wel denken, dat ik hier zonder invitatie ben binnen gekomen!’

Hij en Jack namen hunne hoeden en jassen, en nadat zij het huis verlaten hadden, bleven zij een eindweegs verder op den hoek van een straat staan.

‘Ik heb geen oogenblik te missen, Arthur,’ zeide Jack, ‘en gij óók niet, zou ik denken. Ik had bijna de hoop opgegeven, u te zullen vinden; het is een buitenkansje, dat wij elkaar in die menschenzee nog gevonden hebben!’ Hij haalde nu zijn portefeuille uit zijn zak. ‘Ik zou u wel thuisbrengen, oude jongen, als ik er den tijd toe had; gij moet nu den wil maar voor de daad nemen.’

‘Ik weet er alles van, oudje!’ zeide Arthur; ‘het was wel vriendelijk van u, al die moeite om mijnentwil te nemen. Ik begrijp zelf niet, hoe het komt dat ik me met mijne finantiën zoo leelijk verrekend heb!’

‘Och kom, zulke ongelukjes heeft iedereen al eens! - Braaf zenuwachtig tegen morgenochtend?’

‘Het stemt mij nog al ernstig, om u de waarheid te zeggen.’

‘Natuurlijk! - 'k Wou dat ik er bij kon wezen. - Nu, hoor nog eens even, Arthur. Zou vijf en zeventig wel genoeg zijn? Is dat niet wat erg krap uitgerekend? Bederf nu niet uwe wittebroodsweken om een handjevol geld. Gij kunt heel best een paar honderd van mij krijgen, als ge wilt. Ik heb ze al bij me.’

‘Nu goed, maak er dan honderd van,’ zeide Arthur.

'Dat zal misschien veiliger wezen. Adelaide kon eens lust krijgen in een nieuwen hoed.'

'Of in chocolaad-bonbons, of in de maan en de sterren,' zeide Jack, met een opgeruimden glimlach, 'en dan zoudt gij ze voor haar kunnen gaan halen. Zeg maar honderdvijftig.'

'In orde, - honderdvijftig dan.'

Jack Stevens, zich half verschuilend achter de rijzige gestalte van zijn vriend - want verscheidene personen gingen hen voorbij, terwijl zij daar samen stonden te praten - telde dertig banknoten van vijf pond sterling af, en drukte ze Arthur ter sluiks in de hand.

'Dank u, Jack.'

'Niet noodig! Goeden nacht, oude jongen, en veel succes! Kus uw mooie bruidje eens voor me, en doe haar vooral mijne groeten.'

'Dat zal ik doen, oudje!'

Weinige minuten later bevond Arthur Gooch zich weder in zijne kamers, 'wel duizend pond lichter,' zooals hij bij zichzelven zeide. Hij wilde zijne zaken liefst in de best mogelijke orde achterlaten, en voor de uitvoering van dit prijzenswaardige voornemen was er nog heel wat te doen. Al den tijd dat hij bezig was met schrijven, en papieren te verscheuren, en ze te verbranden, en met het inpakken van valiezen en koffers, waren zijne gedachten vervuld met Adelaide.

'Mijn lief klein vrouwtje! Ik ben benieuwd of zij al slaapt. Zij zal de dingen wel niet tot het laatst uitgesteld hebben, zooals ik gedaan heb. Daar is zij veel te netjes en te ordelijk voor! Terwijl ik hier in deze muffe kamer den boel zit om te schommelen - wat zal het toch een aardig nestje zijn, waar wij na de wittebroodsweken in thuis komen! - ligt zij, met een glimlach om hare mooie lippen, van mij te droomen. Op uwe gezondheid, lieveling!'

Hij had een flesch Champagne genomen, waaruit hij reeds een glas gedronken had, en schonk er zich nog een in; en toen hij het tegen het licht hield, zag hij Adelaide's heldere oogen te midden van het paerelende schuim.

'Op uwe gezondheid, lieveling, en God zegene u!'

Hij dronk het glas ledig en zette het neer.

Het was inderdaad een huwelijk uit liefde, waarvan er in deze prozaïsche wereld méér gesloten worden, dan cynische menschen wel zouden denken. Deze jongelieden waren de geheele wereld voor elkaar; en indien er iets ware voorgevallen, waardoor het aanstaande huwelijk verhinderd zou zijn, dan had het hunne harten doen breken.

Arthur zette het glas op de tafel, met een teederen, liefdevollen gloed in zijne oogen, en terwijl hij dat deed, hoorde hij beneden aan de straatdeur de schel overgaan. Zooals wij reeds zeiden, waren zijne kamers op de bovenste verdieping van het huis gelegen; maar er heerschte overal eene volkomene, nachtelijke stilte, en daarom hoorde hij de schel zoo duidelijk. Het raam van de kamer, waarin hij zat te werken, zag uit op de straat. Hij sloeg geen acht op het schellen, en ging mijmerend met het pakken van zijn koffer voort. De wijn, dien hij zooeven gedronken had, verhoogde zijne gevoelige stemming, en herhaaldelijk liet hij zijn werk even rusten, om een blik te werpen op het portret zijner geliefde, dat midden op den schoorsteenmantel stond. De beeldschoone gelaatstrekken geleken sprekend; de oogen schenen hem met blikken vol liefde aan te zien; de beminde lippen schenen hem toe te roepen: 'Ik heb u lief; ik heb u lief!' En Arthur drukte zijne lippen op het aanvallige gelaat, en

fluisterde als in antwoord daarop: 'Ik heb u lief, ik heb u lief! Met heel mijn hart en mijn ziel heb ik u lief en zal ik u trouw blijven!'

Eensklaps trok het zijn aandacht, dat het schellen aan de huisdeur zich telkens en telkens weer deed hooren. Het geluid drong hem als een snerpende wanklank in de ooren. Hij schoof zijn raam open, stak het hoofd naar buiten en vroeg met gedempte stem wie het was, die daar zoo hardnekkig bleef staan schellen.

'Ik moet mijnheer Arthur Gooch even spreken,' was het antwoord.

'MIJ spreken?!' riep hij verbaasd.

'Ja, ú - indien gij ten minste mijnheer Gooch zijt!'

'En waarover?'

'Over eene zeer particuliere aangelegenheid.'

Hoe langer hoe meer verbaasd over dit onverwachte nachtelijke bezoek, liep de jonkman de trappen af en ging de huisdeur openen. Bij het schemerend licht van een straatlantaarn zag hij de gedaante van een heer, wiens gelaatstrekken hem echter totaal onbekend waren.

'Wat verlangt ge van mij?' vroeg hij.

''t Zal het best voor ons zijn, dat wij ons gesprek onder vier oogen houden,' antwoordde de vreemdeling. 'Het betreft een hoogst kiesche zaak.'

'Een hoogst kiesche zaak?!' stamelde Arthur.

'Een hoogst kiesche zaak!' herhaalde de vreemdeling op ernstigen toon.

De jonkman dacht niet aan de onvoorzichtigheid, om op zulk een vergevorderd nachtelijk uur een hem geheel onbekend man mede naar boven in zijne kamers te nemen. Met uitzondering van de huishoudster, die het sousterrein bewoonde, en wie men wel eens had hooren verzekeren, dat niets anders dan een aardbeving haar wakker zou kunnen maken, wanneer zij eenmaal lag te slapen, was Arthur Gooch 's nachts altijd de éénige bewoner van het huis. Al de kamers, met uitzondering van de zijne, waren als kantoorlokalen verhuurd en dus alleen gedurende den loop van den dag in gebruik. Het is evenwel niet zeer waarschijnlijk, dat Arthur, indien hij over dit punt had nagedacht, daarom anders zou gehandeld hebben. Hier was een vreemdeling, die hem een bezoek bracht, op een ongewoon en ontijdig uur, dat is zoo, maar betreffende een kiesche zaak, die het liefst onder vier oogen moest afgedaan worden. Arthur was een gespierd man en mat zes voet en een halven duim, Engelsche maat, op zijne kousen gemeten. De man die zich bij hem had ingedrongen, was ongeveer vijf voet en acht duim, een nietig ventje, bij hem vergeleken. Bovendien had Arthur niet over gebrek aan physieken moed te klagen, een eigenschap die, terloops aangemerkt, inderdaad zeer veel verschilt van z e d e l i j k e n moed, in welk opzicht een dwerg soms hemelhoog boven een reus verheven kan zijn.

'Kom boven,' zeide Arthur, en de beide mannen liepen achter elkander de trappen op. 'En nu,' zeide

hij, toen zij in zijne kamer waren gekomen en hij de deur gesloten had, 'zooals ge ziet, heb ik het erg druk. Deel mij dus het doel uwer komst zoo kort mogelijk mede. Wat is die kiesche zaak, waarvan gij zooeven gesproken hebt? Ik heb niet het genoegen u te kennen. - O,' zeide hij, met een blik op een naamkaartje, dat zijn bezoeker hem ter hand stelde, 'mijnheer P. Foreman. Uw naam is mij even onbekend als uw gelaat. Wie zijt gij? Wat zijt gij?'

'Ik ben een detective, een agent van de geheime politie,' sprak de heer P. Foreman.

'Van de geheime politie?!' riep Arthur, terwijl zijn gelaat kenteekenen van schrik en verbazing te aanschouwen gaf. 'En wat ter wereld kunt gij op dit uur van den nacht met mij te maken hebben? Ik heb veel lust om u het raam uit te gooien!'

'Doe daar geen moeite toe,' sprak de heer P. Foreman. 'Ik zou dan genoodzaakt zijn mij te verdedigen, en de schoten uit mijn revolver zouden stellig en zeker iemand tot mijne hulp doen opdagen! Wat

"Laat ons nu maar zoo spoedig mogelijk van hier gaan!" (Zie blz. 322).

die van hoogst bedenkelijken aard zijn, uit de nieuwsbladen gehouden.'

'Wat heb ik met al die histories te maken?' vroeg Arthur op ongeduldigen toon.

'Dat zal ik u zoo dadelijk zeggen. Er zijn diamanten van groote waarde op de soirées van Lady Weston zoek geraakt, en tot dusver nog niet teruggevonden. De beklagenswaardige dame wenscht natuurlijk niets liever dan hieraan een eind te maken, en de' - (de heer P. Foreman aarzelde en koos een ander woord, dan hetgeen hij op het punt stond te bezigen) - 'de daders aan de justitie over te leveren.'

'Zeer begrijpelijk,' zeide Arthur. 'Ga voort, en maak het kort!'

'Het gezelschap van dezen avond was schitterend, en daar zij hierop bij voorbaat gerekend had, heeft Lady Weston mij en nog een paar andere agenten der geheime politie in dienst genomen, om te zien of er ook verdachte personen in het gezelschap waren. Zooals ge ziet,' - hij knoopte zijn grijze overjas open - 'ben ik in baltoilet. Niemand dacht anders de reden van mijne komst betreft, die is, zooals ik u reeds mededeelde, van zeer kieschen aard.'

'Spreek duidelijk en zonder omwegen, als gij nog eenig respect voor uzelven hebt!'

'Het is een zeer eenvoudige zaak,' zeide de heer P. Foreman, 'en het hangt van u af, of ik u zal verlaten met een vrijspraak, dan of ik tot andere maatregelen zal moeten overgaan. - Gij zijt een paar uur geleden op de soirée ten huize van Lady Weston White geweest?'

'Ja, daar ben ik geweest. En wat zou dat?'

‘Ik ben door die dame in dienst genomen,’ vervolgde de heer P. Foreman. ‘Zij heeft dit jaar nog meer soirées gegeven.’

‘Juist, - en daar ben ik óók geweest.’

‘Dat heb ik vernomen. Zeer ernstige dingen zijn er voorgevallen op de partijen dier dame, welke gij hebt bijgewoond. Eenigen harer gasten hebben klachten bij haar ingebracht, en slechts met opoffering van veel geld en moeite heeft men deze klachten, of ik was als gast aanwezig; maar feitelijk was ik er in mijne officieele qualiteit tegenwoordig, om er mijne oogen terdege open te houden. Waren het gewone zakkenrollers geweest, die door Lady Weston verdacht werden, dan zou ik volstrekt geen moeite met dit karreweitje hebben gehad, daar ik die luidjes meest allen van aanzien ken. Maar dit was niet het geval. Zij verdacht zekere heeren op hare lijst, wien zij gewoonlijk uitnoodigingskaarten pleegt te zenden.’

De heer P. Foreman sprak op een veelbeteekenenden toon, en het was niet mogelijk, 's mans eigenlijke bedoeling te miskennen. Arthur begon te lachen.

‘Bewijst Lady Weston mij bij geval de eer, ook mij te verdenken?’

‘Ik heb geene vrijheid om u een toestemmend antwoord op die vraag te geven; mijne orders zijn, geen enkel woord te spreken, dat deze dame zou kunnen compromitteeren.’

‘Een zeer voorzichtige instructie. - En dus?’

‘Ook dezen avond zijn er weer eenige juweelen sieraden ten huize van Lady Weston zoek geraakt.

“Op uwe gezondheid, lieveling!” (Zie blz. 323).

Een diamanten broche in den vorm van een halve maan, eene andere met een voorstelling van drie vogels op een takje, en een haarspeld van brillanten met een parel in het midden. Misschien worden er nog wel andere voorwerpen vermist, maar daar hebben wij niet van gehoord. Van de drie door mij vermelde sieraden kan de broche met de drie vogels op een takje het gemakkelijkst opgespoord worden. De vogels zitten op een gouden tak; een er van is bezet met saffieren, een met brillanten en een met robijnen. Ik maakte er Lady Weston nog opmerkzaam op, dat het zulk een aardig groepje was. Zij is vast besloten publiciteit aan de zaak te geven en de -- de daders onmiddellijk bij de justitie aan te klagen, als wij maar zoo gelukkig zijn hen op het spoor te komen.’

‘Ik bespeur,’ zeide Arthur, terwijl hij zijn bezoeker van ter zijde aanzag, ‘uit het zeer omzichtige antwoord, dat gij mij gegeven hebt op eene door mij gedane vraag, dat Lady Weston mij werkelijk verdenkt. Ik ben haar inderdaad zeer verplicht!’ Hij herinnerde zich nu de zonderlinge blikken, waarmede Lady Weston White hem herhaaldelijk had aangezien, en meende er nu eerst de ware bedoeling van begrepen te hebben. Hij stapte regelrecht naar de deur en deed die open. ‘Als gij nu nog eenige waarde aan uwe armen en beenen hecht, maak dan dat gij hoe eer hoe liever van hier komt. Ik geef u precies één minuut tijds!’

‘Als ge mij onverrichter zake heen laat gaan,’ sprak de heer P. Foreman doodbedaard, ‘zal ik, in overeenstemming met de door mij ontvangen instructiën, beginnen met u morgenochtend bij het aanbreken van den dag in hechtenis te laten nemen, en u vervolgens voor den rechter brengen, met eene duidelijk omschreven beschuldiging!’

't Was of Arthur's hart eensklaps ophield te kloppen. Het viel niet te loochenen, dat de man met den meest mogelijken ernst sprak en hij zijne bedreiging werkelijk ten uitvoer zou brengen. Wat!... in hechtenis genomen te worden op den eigen morgen, dat hij in het huwelijk zou treden?! Voorzeker, de beschuldiging was valsch, was monsterachtig, maar het zou tijd kosten om dit afdoende te bewijzen, en middelerwijl - -

Ja, middelerwijl zou Adelaide in haar bruidstoilet op haren bruidegom zitten wachten. Hoe verontwaardigd hij ook was, kon hij toch niet anders doen dan bij zichzelven erkennen, dat het nog 't best voor hem zou zijn, de zaak zoo mogelijk te

sussen, - niet in zijn eigen belang, maar ter wille van Adelaide. De schok zou voor haar gevoel te sterk zijn; zij zou dien slag nooit weer te boven komen, en haar levensgeluk zou voor altijd verwoest zijn. De heer P. Foreman, die in zeer bescheiden houding bij de open deur was blijven staan, hield zijne oogen onafgewend op Arthur's gelaat gevestigd. Hij deinsde onwillekeurig terug, toen Arthur op hem toetrad.

'Ik ben niet van plan u eenig leed te doen,' sprak de jonkman. 'Kom binnen en doe de deur dicht.' De heer P. Foreman gehoorzaamde. 'In den aanvang van dit onderhoud hebt gij gezegd, dat het van mij afhing of gij mij met een vrijspraak zoudt verlaten, dan of gij tot andere maatregelen zoudt moeten overgaan. Met die andere maatregelen bedoelt gij mijne arrestatie.' De heer P. Foreman knikte. 'Maar hoe stelt gij u voor, tot die vrijspraak te kunnen komen?'

'Deze ligt geheel in uwe macht,' antwoordde de heer P. Foreman. 'Gij hebt alleen uwe onschuld te bewijzen, en ik spreek u vrij. Lady Weston heeft mij in deze zaak haar volle vertrouwen geschonken, en zij zal zich dan ook geheel laten leiden door het verslag, dat ik haar straks ga geven.'

'Ga voort, - en maak het kort!' (Zie blz. 324).

'Ik heb alleen mijne onschuld te bewijzen!' riep Arthur uit. 'Maar hoe kan dit geschieden, als gij mij niet op mijn woord wilt gelooven? Ik zweer u, dat ik onschuldig ben, en ik verklaar dat dit een onzinnige en monsterachtige beschuldiging is, waarvoor ik, indien ik in eenige moeite of ongelegenheid word gebracht, Lady Weston en allen, die verder bij de zaak betrokken zijn, geducht zal doen boeten! Zijt gij nu voldaan?'

'Dat is niet precies wat ik bedoel,' sprak de heer P. Foreman kalm. 'Wat ik verlang, is h e t b e w i j s uwer onschuld. Ik kan en mag u niet op uw woord gelooven! Ieder ander zou hetzelfde kunnen zeggen.'

Arthur kon niet nalaten te erkennen dat dit waar was. 'Nogmaals vraag ik u,' riep hij, 'hoe kan ik anders mijne onschuld bewijzen dan door mijn woord van eer?'

'Dat is toch zeer gemakkelijk. Gij hebt nog niet van kleeding verwisseld. De broek en het vest, waarmede gij op de soirée zijt geweest, hebt gij nog aan; uw zwarte rok hangt daar over de leuning van dien stoel. Indien er geen enkel van de vermiste voorwerpen in de zakken te vinden is, zal ik u de volledigste vrijspraak verstrekken, die in mijne macht staat, en zal het mij oprecht leed doen, dat ik u zooveel last en moeite heb veroorzaakt.'

De heer P. Foreman was een agent van de geheime politie, maar hij sprak inderdaad als een volmaakt gentleman. Gedurende den geheelen loop van het onderhoud had hij de grootst mogelijke bescheidenheid aan den dag gelegd; er was zelfs iets weemoedigs in de manier waarop hij de zaak behandelde, hetgeen, nu hem zulk een redelijk voorstel werd gedaan, onwillekeurig indruk op Arthur maakte.

'Ik ben volkomen bereid,' zeide hij, 'om te doen wat gij mij vraagt, ofschoon ik u het recht ontzeg om mij zoo te behandelen.'

'Dat begrijp ik,' sprak de heer P. Foreman.

'Ik onderwerp mij alleen,' vervolgde Arthur, 'omdat ik morgenochtend trouwen ga, en ik de gevoelens eener jonge dame wensch te sparen.'

Er klonk een toon van nog inniger weemoedigheid uit 's heeren P. Foreman's stem, toen hij de verzuchting slaakte: 'Morgen ochtend trouwen! Ik moet mij vergist hebben!' Hij deed een stap in de richting van de deur.

'Neen, nu gaat gij niet heen!' riep Arthur. 'Ik sta er op, dat gij hier blijft en u ten volle van mijn onschuld overtuigt! Hier is mijn rok. Doorzoek de zakken.'

Maar de heer P. Foreman wilde het genoemde kleedingstuk niet aanraken. 'Als gij er nu eenmaal op staat,' zeide hij, 'moet gij de formaliteit maar zelf volbrengen. Ik zou mij schamen, er de hand toe te leenen!'

'Gij zijt op stuk van zaken toch een beste vent,' zeide Arthur, die een diepen zucht van verlichting slaakte. 'Wilt gij een glas champagne hebben?'

'Zeer gaarne, dank u,' sprak de heer P. Foreman.

Arthur schonk twee glazen vol. 'Op uwe gezondheid!' zeide hij.

'Op uwe gezondheid!' herhaalde de heer P. Foreman. 'Vergun mij, u voorspoed en geluk te wenschen.'

'Nu zult gij zelf zien,' zeide Arthur, vroolijk en opgeruimd; 'kom wat dichter bij: ik mocht eens een professor in de edele goochelkunst wezen.'

Een droefgeestig glimlachje plooide 's heeren P. Foreman's lippen, en hij bleef er schijnbaar onverschillig bij staan, terwijl Arthur de zakken van zijn vest en zijn broek uithaalde.

'Hier is niets,' zeide hij.

'Neen, daar is niets,' sprak de heer P. Foreman, die zich weder naar de deur wendde.

‘Blijf nog een oogenblik,’ zeide Arthur; ‘hier is mijn rok nog.’

Hij keerde nu ook van dit kleedingstuk de zakken op de tafel om; uit den borstzak haalde hij de bankbiljetten, die hij zoo pas van zijn vriend Jack Stevens ontvangen had; uit de achterzakken een zakdoek en een paar handschoenen, anders niets. Hij begon luidkeels te lachen en schudde den zakdoek boven de tafel uit. Maar de lach bestierf in zijn keel. Zoodra hij den zakdoek opnam, viel er een juweelen broche uit: een gouden staafje met drie vogeltjes er op, een van saffier, een van robijnen en een van brillanten.

‘Mijn God!’ snikte hij, terwijl hij zich op een stoel liet nedervallen.

De heer P. Foreman verbrak met geen enkel woord de stilte, die op deze pijnlijke ontdekking volgde. Met weemoedige blikken staarde hij naar dit verpletterende bewijs van schuld. Eindelijk herkreeg Arthur de heerschappij over zijne stem weder.

‘Gij kunt onmogelijk, neen! onmogelijk gelooven dat ik schuldig ben!’ schreeuwde hij als in doodsangst.

De heer P. Foreman sprak nog altijd geen woord. Arthur's gezicht was zoo bleek als dat van een doode. Een visioen van zijn verwoest leven rees voor zijn geest op, en te midden van dat visioen het beeld van zijne schoone bruid, ten prooi aan wanhoop.

‘Wat moet ik doen?’ kermde de ongelukkige jonkman. ‘Wat moet ik beginnen? Zoo waar als ik eenmaal hoop de zaligheid hiernamaals te verwerven, zoo oprecht en waarachtig zweer ik u, dat ik ónschuldig ben!’

De heer P. Foreman wees zwijgend naar de broche op de tafel. Het was een welsprekend gebaar; maar hij scheen toch sympathie te gevoelen voor den radeloozen en hulpeloozen man, die daar tegenover hem zat. Arthur sprong eensklaps op, terwijl hij over al zijne leden rilde en beefde.

‘Heb medelijden met mij!’ stamelde hij, zijne beide handen uitstrekkende. ‘Voor God betuig ik, dat ik onschuldig ben!’

‘Ik heb medelijden met de jonge dame,’ sprak de heer Foreman, ‘diep, diep medelijden! Ik heb zelf eene dochter, die ik eenmaal gelukkig getrouwd hoop te zien. Maar zij is zwak van gestel.’

Er lag iets klagends in den toon zijner stem, en Arthur, verbijsterd als hij was, klemde zich vast aan de wanhopige hoop, die zich in zijne radelooze stemming als laatste redmiddel aan hem voordeed. Hij en de man, in wiens handen zijn lot berustte, waren alleen; er waren geene getuigen aanwezig, en in huis of op straat hoorde men niet het minste geluid.

‘Red mij!’ smeekte Arthur. ‘Als gij uwe dochter eenmaal gelukkig hoopt te zien, red een onschuldig man! - red een onschuldig meisje van de wanhoop en den dood!’

De heer P. Foreman hield zijne handen voor zijne oogen. 'Mijn plicht!' prevelde hij.

'Gij hebt elders een plicht te vervullen!' riep Arthur met eene haastige, koortsachtige stem. 'De dame die u in dienst heeft genomen, vertrouwt u on voorwaardelijk en zal aan uw rapport zonder tegenspraak geloof slaan.'

'Ik begrijp niet wat gij bedoelt,' zeide de heer P. Foreman.

'Uwe dochter is zwak van gezondheid, zegt gij,' vervolgde Arthur. 'Gij hoopt haar eenmaal gelukkig getrouwd te zien. Gij zijt niet rijk?'

'Ik ben zeer arm,' antwoordde de heer P. Foreman. 'Denkt gij dat ik anders dit ellendige werk zou blijven doen? De fortuin is mij mijn gansche leven ongunstig geweest!'

'Maar thans lacht zij u toe,' pleitte de wanhopige Arthur voort; 'zij reikt u thans de hand. Gij weet u als een welopgevoed man uit te drukken; gij zijt eigenlijk ver boven uw werkkring verheven. Zie eens hier. Ik heb hier honderdvijftig pond sterling in Engelsche bankbiljetten. Neem ze; ze behooren u, - en bewaar mijn geheim, hoe onschuldig ik ook ben. Gij zijt geen jong man; gij hebt ondervinding in de wereld opgedaan; gij moet de onschuld erkennen, wanneer gij haar stem hoort. Zou een schuldig man zóó kunnen pleiten als ik? Bij al uwe hoop op geluk bezweer ik u: red mij! Er is hier niemand in de nabijheid; niemand weet er iets van dan gij en ik! Het is zoo gemakkelijk, zoo gemakkelijk! - en ik zal u al mijn leven zegenen!'

'Gij brengt mij in eene vreeselijke verzoeking!' sprak de heer P. Foreman. 'Mijne dochter moet naar eene buitenlandsche badplaats, tot herstel van hare gezondheid, en ik bezit de middelen niet om er haar heen te zenden!'

'Maar hier hebt gij de middelen, hier, vlak bij de hand. Neem het geld, - 't is het uwe; ik geef het u vrijwillig. Niemand zal er iets van te weten komen, en gij zult in de hand der Voorzienigheid een werktuig zijn om twee onschuldige levens te redden!'

'Laat mij eerst eens een oogenblik nadenken,' zeide de heer P. Foreman, terwijl hij peinzend het hoofd afwendde. Arthur zat met al den doodsangst der wanhoop zijne beslissing te verbeiden. Eindelijk begon de détective weer te spreken. 'Ik wil nu geene meening uitspreken over uwe schuld of onschuld, maar gij hebt mij iets aangeboden waaraan ik geen weerstand kan bieden. Ik zal het geld aannemen en uw geheim bewaren, ter wille van de dame met wie gij op 't punt staat om in het huwelijk te treden, ter wille van mijne arme dochter! Dit geld zal misschien het middel zijn om haar hare gezondheid te hergeven. Wat deze broche betreft -'

'Neem haar mede,' riep Arthur hartstochtelijk, 'en doe er mede wat gij wilt! Het is een van mijne voorwaarden. De hemel zegene u! - de hemel zegene u!'

'Wij zijn beiden medeplichtigen aan een verdrag, waarover nooit een woord mag gesproken worden,' zeide de heer P. Foreman, die het geld en de broche in zijn zak had gestoken. 'Ik beklaag en veracht u, evenals ik mijzelven beklaag en veracht!'

Hij wenschte Arthur niet goeden nacht; schijnbaar beschaamd over den koop, dien zij hadden gesloten, ging hij de trap af, vergezeld door Arthur, die de straatdeur achter hem sloot.

Half verwilderd, half beneveld, waggelend als een beschonkene, keerde de jonkman naar zijne kamer terug, en terwijl zijn hart hoorbaar klopte bij de gedachte aan het geheimzinnige gevaar, waaraan hij ontsnapt was, voltooide hij zijne toebereidselen voor de trouwplechtigheid en de huwelijksreis. Alvorens hij zich op zijn bed wierp, met de vruchtelooze poging om gedurende een paar uur eenige verkwikking en ontspanning in den slaap te zoeken, schreef hij een brief aan zijn vriend Jack Stevens,

waarin hij hem mededeelde, dat hij zoo ongelukkig was geweest het geld te verliezen dat de ander hem geleend had, en nu nogmaals een som te leen vroeg, die dan geadresseerd moest worden aan een hotel te Parijs, waar hij van plan was met zijne jonge vrouw eenige dagen te logeeren.

Wij behoeven hier geene beschrijving van de huwelijksplechtigheid zelve te geven. Alles liep goed af, en alle aanwezigen in de kerk verklaarden, dat zij nooit bekoorlijker bruid hadden gezien; maar zij maakten tegelijkertijd de opmerking, dat de bruidegom er ver van gelukkig uitzag, en een der toeschouwers bespeurde, dat hij herhaalde malen over zijn schouder achter zich omkeek, precies als iemand die bang is dat er een spook achter hem staat. Zijne eigene familieleden en zijne nieuwe betrekkingen, die in een staat van opgewondenheid verkeerden, waren het hiermede niet geheel eens; zij zeiden dat hij wat zenuwachtig was, trouwens iets volkomen natuurlijks bij zulk eene gelegenheid. Adelaide beefde letterlijk van geluk, en zij en haar bruidegom-echtgenoot aanvaardden hunne huwelijksreis onder de gebruikelijke hagelbuien van rijst en het werpen met oude pantoffels. In Parijs ontving Arthur van Jack Stevens een chèque voor nogmaals honderdvijftig pond sterling; maar in den brief, die den welkomen wissel bracht, zeide Jack, dat hij onmogelijk kon begrijpen, op welke wijze Arthur het geld kon verloren hebben. ‘Ik zag u,’ schreef Jack, ‘het geld in den borstzak van uw zwarten rok steken, en daarna uw overjas er overheen dicht knoopen. Hoe kunt gij het dan verloren hebben? Hebt gij een avontuur gehad, en wilt gij dat liever niet voor mij weten? Speel open kaart, oude jongen! Ik zou dat graag eens willen weten. En als er iets is, dat ik voor u doen kan terwijl gij op reis zijt, dan hebt ge vrij over mij te beschikken. Ik blijf nu voor goed in Londen, en ben geheel tot uwen dienst.’ Arthur peinsde over dezen brief, en peinsde ook diep over de voorvallen, die er in den nacht vóór zijn huwelijk hadden plaats gehad; en hoe meer hij peinsde, hoe meer hij zich onvoldaan gevoelde. Op zekeren dag deed zijne jonge vrouw, die opgemerkt had dat haar held onder iets gebukt of gedrukt ging, hem de vraag:

‘Beste Arthur, zijt gij gelukkig?’

‘Zeer gelukkig, lieveling!’

‘Maar volkomen gelukkig, Arthur?’

‘Ja, lieveling, volkómen gelukkig! Waarom vraagt gij dat?’

‘Ik weet niet - maar gij ziet er soms zoo neerslachtig uit.’

‘Dat verbeeldt ge u maar, lieve!’

‘Dat denk ik ook, beste Arthur.’

Maar het jonge vrouwtje was met dat al toch niet voldaan. Zij hield er zich verzekerd van, dat haar held iets onaangenaams voor haar verborgen hield. Maar als een verstandig klein vrouwtje, viel zij hem niet langer lastig. Geen jonggetrouwde kon meer attentie en toewijding verwachten, dan hij jegens haar aan den dag legde, en zij deed er zichzelve verwijtingen over en zeide dat zij niet kon eischen terstond en op eenmaal met al de eigenaardige karaktertrekken en de levensbijzonderheden van haren man bekend te zijn. ‘Ik zal hem nog wat moeten bestudeeren,’ dacht zij; ‘en wanneer ik hem door en door ken, zal ik hem gelukkig, volkomen gelukkig maken!’

Op den achtsten dag van hun huwelijksreis gebeurde er iets merkwaardigs. Zij waren van Parijs naar Genève gereisd en daar in het ‘Grand Hotel de la Paix’ afgestapt. Den eersten middag dat zij daar in het hotel dineerden, zag Arthur, terwijl hij toevallig even opkeek, vlak tegenover zich de gedaanten van den heer P. Foreman en eene dame. De jonggetrouwde man werd beurtelings bleek en rood, en zijn hart klopte onstuimig. Er scheen evenwel geene enkele reden te bestaan om zich ongerust te maken; de heer P. Foreman bleef hem vlak in het gezicht aanzien, doch liet door niets blijken, dat hij hem herkend had. Zoodra hij zich hiervan vergewist had, schepte Arthur moed en wierp hij een zijdelingschen blik op de dame. Weder bloosde en verbleekte hij beurtelings. Op den boezem van het kleed dezer dame was een prachtige broche bevestigd: een takje van goud, met drie kleine vogeltjes van robijnen, saffieren en brillanten.

‘Vondt gij die dame tegenover ons zoo bijzonder mooi, Arthur?’ vroeg Adelaide, toen zij en haar man na afloop van het diner dicht bij elkaar in het heldere water van het meer stonden te kijken.

‘Ik heb er niet bepaald op gelet, lieve,’ antwoordde Arthur ontwijkend.

‘O, Arthur, ik heb u toch met aandacht naar haar zien kijken!’

Arthur durfde niet bekennen, dat hij zoo opmerkzaam naar de broche had gekeken en niet naar de dame; daarom gaf hij wat afleiding aan Adelaide's gedachten door middel van die teedere, heimelijke liefkoozingen, die pasgetrouwde vrouwtjes zoo uitermate gelukkig maken. Maar niettemin dacht hij veel over de zaak na. De dame die den heer P. Foreman vergezelde, scheen eene perfecte gezondheid te genieten, en zij was niet jong genoeg om zijne dochter te wezen, - zij verschilde blijkbaar slechts weinige jaren met hem. De vreeselijke toestand, waarin hij verkeerd had bij gelegenheid van 's heeren P. Foreman's nachtelijk bezoek op zijne kamers, drukte hem als een loodzware last. Hij wist voor zichzelven dat hij onschuldig was, maar de broche, die zijn beschuldiger zich nu had toegeëigend, was in zijn zak gevonden; hij had er haar zelf uitgehaald. Hoe was die broche toen in zijn zak gekomen? Dat was het geheim, dat hem schier verpletterde, en hij gevoelde dat hij geen vrede met zichzelven kon hebben, zoolang het niet was opgelost. Dien eigen avond nog schreef hij aan Jack Stevens en legde eene volledige bekentenis af van de wijze, waarop hij het geld verloren had, en in dien brief gaf hij tevens een zeer getrouwe persoonsbeschrijving van den heer P. Foreman.

‘Indien gij dat geheim kunt ophelderen,’ zeide hij in zijn brief, ‘doe het dan toch om 's hemels wil! Ik durf u niet raden, naar Lady Weston White te gaan, om daar onderzoek te doen, want daardoor zou de aandacht op mij en mijn geheimzinnig ongeval gevestigd kunnen worden, hetgeen ik, zooals de zaken nu staan, liever

wenschte te vermijden. Maar doe voor mij wat gij kunt, en handel zooals 't u het best zal voorkomen, in het belang van uwen ouden en ongelukkigen vriend

ARTHUR.'

Hij verzocht Jack, zijn antwoord aan hem te adresseeren: Hotel Victoria, Interlaken, werwaarts hij van plan was zich met Adelaide te begeven na hun verblijf te Genève. Hij maakte zijn bezoek aan deze prachtige stad korter dan hij voornemens was geweest, zóó verlangend was hij om Jack's antwoord te vernemen. Toen hij kwam, was het er nog niet; maar den volgenden middag werd het hem ter hand gesteld.

'Beste Arthur,' schreef Jack, 'mijn waarde, onnoozele vriend, mijn bedeesde en tot over de ooren toe verliefde minnaar! uw brief vervulde mij met de grootste verbazing, en in uw belang heb ik terstond de hand aan 't werk geslagen. Ik heb een vriend, die een echte detective is, - let wel, een echte! - en toen ik hem uw kostbaar geheim toevertrouwde en hem de welbestudeerde beschrijving voorlas, die gij mij van uwen redder, den heer P. Foreman, gaaft, bleef hij mij eerst een poos met de grootste verbazing aankijken en barstte toen in een hartelijk gelach uit. "Bij Jupiter!" riep hij uit, toen zijne vroolijkheid een weinig bedaard was, "dat is mijn oude vriend Purdy! Hij heeft weer eens een van zijne streken uitgehaald." - "Wie is uw vriend Purdy," vroeg ik, "en wat zijn de bijzondere streken, waarop gij zinspeelt?" - Hij verwaardigde mij niet met een antwoord, maar drong er op aan, dat ik onmiddellijk een bezoek zou gaan afleggen bij Lady Weston White en haar vragen of de juweelen, die op den avond vóór uw huwelijk zoek waren geraakt, reeds terug gevonden waren. Ik deed wat hij mij gevraagd had, en vernam van genoemde dame - nu, wat denkt gij? Wel, dat er dien avond in haar huis geene juweelen zoek waren geraakt, en ook vroeger nooit, voor zoover zij wist. Ik liet haar verder zoo wijs als zij was, oude jongen, daar ik liever geen afbreuk wilde doen aan uwe reputatie op het stuk van schranderheid. Ik ging regelrecht van haar naar mijn vriend, den echten detective. Leer van mij, o wijze jonge echtgenoot! dat de heer P. Foreman, alias Purdy, evenmin een detective is als ik; dat hij zelf de broche (allemaal valsche steenen, mijn jongen!) in uw zak moet hebben laten glijden, nadat hij er zich van te voren van vergewist had, dat gij binnen weinige uren zoudt trouwen, en dat hij bij u een tamelijk sluw overlegden streek heeft uitgehaald, wat hem reeds vroeger met even groot succes was gelukt bij andere slachtoffers, even onnoozel als gijzelf. Nu ik er goed over denk, zou het mij niet verwonderen als hij een van de mannen was, die ons voorbij gingen, toen ik u op den hoek der straat de dertig vijf-ponds

banknoten gaf. Mijn vriend de echte detective vertelde mij, dat die Purdy een van de beste acteurs is, die hij ooit gezien heeft, en dat hij met zijne geslepenheid zelfs den duivel te slim af zou wezen. Laat ons hopen, dat hij spoedig in de gelegenheid zal zijn om zich in dit opzicht eens met zijne Satanische majesteit te meten. In ieder geval leidt hij nu op het vasteland een lekker leventje van uw geld en het mijne; en daar hij nu toch eenmaal een schaduw heeft geworpen over de eerste dag of veertien van uwe wittebroodsweken, zou ik u wel willen aanraden, ze te verlengen met evenveel dagen van ongestoord geluk, als hij u thans ontstolen heeft. En nu nog een andere raad, mijn beste, onnoozele, oude jongen! Vertel de heele historie aan uw vrouwtje, en zeg haar tegelijkertijd, dat ik een broche laat maken, die ik haar zal verzoeken wel van mij te willen aannemen, met de zeer origineele

“Mijn God!” snikte hij, terwijl hij zich op een stoel liet nedervallen. (Zie blz. 326).

voorstelling van een gouden takje, met drie kleine vogeltjes er boven op. Doe haar mijne groeten, en aanvaard ze eveneens van hem, die zich tot in alle eeuwigheid noemt

Uw vriend JACK.’

Arthur sprong van blijdschap de kamer rond, nadat hij dien troostvollen brief gelezen had. Adelaide zag verwonderd op uit den roman, waarin zij verdiept was geweest.

‘Wel, wat is er met u aan de hand, goede gekke vent?’ riep zij lachend.

‘Laat de vent maar zoo gek wezen als hij wil!’ zeide Arthur. ‘Wij zullen dadelijk eens een walsje door de kamer doen, mijne lieve, kleine lieveling!’

En zij gingen dan ook aan 't walsen; en door hunne vroolijke sprongen begonnen de glazen op de tafel te rinkelen, zoodat een der kamermeisjes van het hotel op de deur tikte en vroeg of men hare diensten ook noodig had.

‘Volstrekt niet,’ hernam Arthur, in zeer onverschillig Duitsch. ‘Ik geef mevrouw maar eens les.’

En na afloop van die ‘les’ vertelde Arthur aan zijn vrouwtje, wat het was, dat hem het hoofd zoo op hol had gebracht. Hoe innig had zij met hem te doen! De tranen vloeiden langs haar schoon gelaat, toen zij zijne handen tusschen hare kleine handjes

nam en hem kussen gaf, die hij met interest terugbetaalde. Daar kunt gij zeker van zijn!

'O, Arthur,' zeide Adelaide, met haren liefsten blik, 'ik ben blijde, dat ik met u getrouwd ben, want, ziet ge, gij hebt iemand zoo noodig om een oogje op u te houden.'

Wat nu het overige gedeelte van de huwelijksreis betreft, dat laat ik aan uwe verbeelding over. Al wat ik zeggen wil, is, dat ik elk jonggehuwd echtpaar zulke gelukkige dagen toewensch.

Een en ander over 'sport'.

Toen de Schah van Perzië zich bij gelegenheid van zijne laatste rondreis te Londen ophield, raadde men hem onder de bezienswaardigheden, die hij zich in geen geval mocht laten ontgaan, ook het bijwonen der beroemde wedrennen aan. Doch de Perzische Vorst schudde afkeurend het hoofd en gaf als reden voor zijne weigering op:

'Dat het eene paard harder loopt dan het andere, weet ik reeds lang; en welk van de twee het wint, dat is mij totaal onverschillig!'

In dit oordeel ligt een waarheid, die verdient gehuldigd te worden. Het wedrennen der paarden heeft, evenals ieder ander soort van sport, voorzeker zijn recht van bestaan, zoolang het binnen de grenzen blijft, die het gezonde menschenverstand hier voorschrijft. De ingenomenheid met prachtige, edele paarden is niet minder begrijpelijk, dan het streven der men-

schen om te zien, hoe zij zich in kracht en vlugheid met elkaar meten of hinderpalen te boven komen, die over 't algemeen nu juist niet tot de alledaagsche behooren. Want ten allen tijde is het paard een trouw vriend van den mensch geweest, een helper bij het volbrengen der dagelijksche dagtaak, hetzij die taak opgelegd of opgenomen is, een bondgenoot in de ruwe krijgsbedrijven op het oorlogsveld, en tot dusver door geen ander dier volkomen te vervangen, hoeveel hulpmiddelen het nimmer rustende verstand ook reeds heeft uitgedacht.

Van dit standpunt beschouwd, mogen de paardenwedrennen dan ook op een hoogst eerwaardig verleden terugzien. De eerste beginselen zijn wellicht afkomstig uit Olympia, waar zij een bepaald gedeelte vormden van die groote volksspelen, waartoe het geheele Hellas telkens om de vier jaar bijeenkwam. De Romeinen namen die paardenwedrennen wel over, gelijk zoovele andere dingen uit de door hen zoozeer bewonderde Grieksche beschaving; maar men was er meer op bedacht, het volk te vermaken, dan de voortreffelijkheid van het edele dier te bevorderen. Deze wedrennen doen zich veeleer als een deel der moderne circusvermaken voor, zooals men ze voortdurend in elke groote stad zien en genieten kan.

De *sport* in den algemeen gebruikelijken zin nam eerst in Engeland zijn hooge vlucht. De maagdelijke koningin Elisabeth wijdde er een even nauwlettende zorg aan, als de mannelijke dragers der Britsche drie-eilanden-kroon. Zelfs Cromwell verloor, ondanks de Puriteinsche begrippen, die hij overigens omtrent de uitspanningen van het door hem onttroonde vorstenhuis koesterde, de teelt van edele renpaarden niet uit het oog. Naar Duitschland werd deze soort van sport omstreeks het jaar 1436 overgebracht. Toen Hertog Albrecht III, bekend als de gemaal der ongelukkige Agnes Bernauerin, met eene Brunswijksche prinses in het huwelijk trad, werden er op zijn verlangen paardenwedrennen gehouden, waarin zoowel de vorstelijke personen als het volk buitengewoon veel behagen vonden. En ook hier te lande hebben de ‘harddraverijen’ reeds sedert onheugelijke tijden overal tot de meest geliefkoosde volksvermaken behoord.

Intusschen heeft deze sport te midden der hedendaagsche maatschappij eene uitbreiding gekregen, die bijna niet grooter worden kan. Ook thans nog verdient het eigenlijke beginsel en einddoel er van: de verheffing van misschien het nuttigste en edelste onder alle dieren, voorzeker eene onvoorwaardelijke waardeering. Maar dat hoofddoel wordt verdonkerd en misvormd door allerlei uitwassen, die er als woekerplanten bij en naast gekomen zijn. Bovenal is er een vereering van het paard ingeslopen, die aan den weerzinwekkendsten afgodendienst herinnert. Wanneer een der beroemde renpaarden, van wier voortreffelijke eigenschappen de geheele sportwereld vervuld is, eens wat buikpijn heeft, dan kan men er zich van overtuigd houden, dat het duurste, dringendste telegram niet gespaard wordt, om terstond tot in de verste landen die wereldschokkende gebeurtenis ruchtbaar te maken[1]. Zelfs de dames nemen soms met hart en ziel aan de buitensporigheden van het sportleven deel. Toen in het jaar 1884 de ‘Grand prix’ te Parijs behaald moest worden, waarbij het paard van den Hertog de Castries overwinnaar bleef, geraakte de gemalin van den Maarschalk Mac Mahon in zulk een verrukking, dat zij niet alleen den Hertog

1) Of wat zegt men b.v. van het volgende berichtje uit het *Nieuws v.d. Dag* van 24 Sept. 1890: ‘Het in de sportwereld vermaarde springpaard Roseberry, te Toronto, heeft dezer dagen zijn tot dusver hoogsten sprong - 84⅝ *inches* - overtroffen, door 85 *inches* hoog te springen.’ Doet het gejubel over die ⅛ *inche* niet aan waanzin denken?

kuste, maar ook zijn paard omarmde. En de jockey, die bij het behalen van den prijs het paard bereed, werd de held van den dag. De menigte kwam hem juichend en jubelend tegemoet en rustte niet, alvorens zij hem op hare schouders genomen had, opdat hij háár nu ook zoo berijden kon, als hij te voren het paard bereden had. Over het algemeen is de dag van den 'Grand prix' voor Parijs een volksfeest, waarbij het dol en uitgelaten toegaat en waarmede onze wedrennen achter het Rijksmuseum te Amsterdam of op de banen te Clingendaal gelukkig nog niet te vergelijken zijn. Alle rangen en standen zijn daar dan vertegenwoordigd. De totalisator mag zich bij zijn arbeid verheugen in zulk een belangstellende deelneming van wedders, dat het goud er met dezelfde woede als in de speelzalen van Monaco rolt. Men zal dan ook over 't algemeen moeten toegeven, dat de groote meerderheid dergenen, die toeschouwers bij onze moderne wedrennen zijn, hoofdzakelijk door de gelegenheid om winst op te strijken, tot deelneming worden uitgelokt. Met dat al schijnen de Engelschen zich bij dezen tak van sport nog altijd niet door de andere natiën de loef te willen laten afsteken. Met welk een 'spleen' hierbij soms te werk gegaan wordt, bewees een testament, dat door een der rijkste zonen van Albion werd nagelaten. Daarin vermaakte hij de respectabele som van 500,000 pond sterling (zegge zes millioen gulden) aan zijn lievelingsrenpaard 'Osman' en deszelfs rechtstreeksche nakomelingen, onder de uitdrukkelijke bepaling, dat deze zijne 'erfgenamen' nimmer eenig dienstwerk mochten verrichten, maar - gelijk het kapitalisten betaamt - in het zaligste nietsdoen hunne dagen moesten slijten. De rechters waren natuurlijk verstandig genoeg, om de testamentaire bepalingen van dezen zonderlingen sportdweper voor onuitvoerbaar te verklaren.

Uit den bijval, dien het rijden als sport genoot, laat zich ook de massa mededingers verklaren, die het goedschiks of kwaadschiks in verloop van tijd vinden moest. Werd de l i c h a a m s b e w e g i n g hier als het gezondheid bevorderende beginsel op den voorgrond gesteld, - men verviel al zeer spoedig tot een ander soort sport, waarbij dit beginsel evenmin behoefde achterwege te blijven: het l o o p e n . Bovendien leverde dit laatstgenoemde het wezenlijke voordeel op, dat het veel goedkooper uitkwam. Mits met verstand beoefend, zal deze sport op onze onvoorwaardelijke waardeering aanspraak mogen maken. Zijne aanhangers bezat het loopen dan ook steeds, zonder dat deze er daarom veel ophef van maakten. Reeds Seume, een der wakkerste voetgangers, die in een bepaalden kring van vrienden en bekenden voorstanders eener stelselmatige lichaamsbeweging waren, zeide eens: 'Het zou met de menschen heel wat beter loopen,

als zij maar wat meer loopen wilden.' Evenzoo kende de voortreffelijke Dickens geen grooter genoegen dan een flinke wandeling in de open lucht. De beste denkbeelden voor zijne romans welden bij hem op, wanneer hij, met den blauwen hemel of het zachtkens ruischende bladerdak boven zich, naar hartelust kon voortwandelen. Zoo was deze beweging in de open lucht zeer zeker voor iedereen heilzaam, totdat men goed vond er een soort *sport* van te maken. Natuurlijk kwam de aansporing daartoe uit Amerika, en werd zij terstond gehoorzaamd en verder overgebracht met een haast, zooals bij al de andere dwaasheden, waartoe de mensch vervalt, nu eenmaal gebruikelijk is. Deze onzinnige loopers getroostten zich nu inspanningen, aan welke de mensch, zoolang hij nog bij gezonde zinnen is, anders nooit zou denken. Er werden weddenschappen aangegaan en prijzen uitgeloofd voor dezulken, die den grootsten afstand in den kortsten tijd zouden afleggen. Dus dezelfde dwaasheden, die den rij-sport in verloop van tijd onuitstaanbaar gemaakt hadden, zouden ook zijn mededinger aankleven. Intusschen nam die loopwoede een vlucht, waarop hare aanhangers zelven in den beginne misschien niet eens hadden durven hopen Dat eene gekroonde vrouw, de keizerin Elisabeth van Oostenrijk, in het belang harer gezondheid dagelijks een tamelijk uitgestrekte wandeling ondernam, werd tot eene even onkiesche als feitelijk ongegronde reclame gemaakt. Twee mannen, Guerrero en Federmeyer, ondernamen een wedloop van New-York naar San-Francisco, dus tot het afleggen van een weg, die zelfs voor het stoomros eerst na het ter zijde stellen van kolossale bezwaren begaanbaar werd. Natuurlijk was de prijs voor dezen wedren in overeenstemming gebracht met de daartoe vereischte krachtsinspanning. Werton, een ander loopkunstenaar in Amerika, wist het zoover te brengen, dat hij 5000 Engelsche mijlen in 100 dagen kon afleggen. Daarbij verbond hij zich nog schriftelijk, zich gedurende dien ganschen tijd van alle geestrijke dranken te zullen onthouden. Zooals van zelf spreekt, kon ook de dameswereld het niet van zich verkrijgen, af te zien van de deelneming aan een sport, die zulk een gunst genoot. De om hare schoonheid beroemde gravin Polocka liep op zekeren dag van Parijs naar Versailles, en gevoelde zich door dien marsch, waarvoor een grenadier zich niet had behoeven te schamen, zóó weinig vermoeid, dat zij vóór het invallen van den nacht denzelfden afstand nogmaals aflegde. Daarmede was voor de aristocratie van Parijs de wenk gegeven, zulk een voorbeeld niet zonder navolging voorbij te laten gaan. De Hertogin van Uzès - eene reeds op het gebied van den rij-sport zeer excentrieke dame (misschien dezelfde, die zoo berucht geworden is door de onthullingen in zake Boulanger) - heeft het dan ook gelukkig zoo ver weten te brengen, dat zij den weg van Parijs naar Monaco te voet kon afleggen.

Een zijtak van dien sport is de bergbeklimmerswoede. Oorspronkelijk een der gezondste en aanbevelenswaardigste uitspanningen, werd de lust om bergen te beklimmen langzamerhand tot een manie, die met de onzinnigste en bespottelijkste buitensporigheden gepaard gaat. Zoodra de zomer in aantocht is, begint deze sport epidemisch te worden. Dan kan men hen zien, zooals zij met korte broeken, zwaargezoolde schoenen aan de voeten en den hoed met de gemzenveder koket op één oor, naar buiten stroomen, om.... zich bloot te stellen aan gevaren, waarmede zij inderdaad niets te maken hebben. Het aantal personen, die, om van een hooggelegen bergtop een schoon uitzicht te genieten, op eene allerellendigste wijze in een afgrond gestort en om het leven gekomen zijn, neemt met ieder jaar toe, zonder dat daarom deze zoo gevaarlijke sport minder liefhebbers vindt. Daarbij komt eene verkeerd

voorgestelde dapperheid, 'omdat men', zooals een oude, beproefde berggids onlangs eens zeer treffend zeide, 'overal door het venster in huis wil, waar de trap reeds zwarigheden genoeg oplevert'. Ook in den afgeloopen zomer is het aantal onheilen, bij het beklimmen van ontoegankelijke bergen voorgevallen, weer ontzettend groot geweest; en men behoeft de dagbladen van Juli en Augustus jl. slechts in te zien, om de treurigste berichten te vinden omtrent reizigers en gidsen, die hunne verregaande roekeloosheid met den dood hebben moeten bekoopen.

Deze bergbeklimmerswoede is door niemand zoo kostelijk naar het leven geschilderd als door Julius Stellenheim, de welbekende beminnelijke humorist. 'In mijn oog', zegt hij, 'is die gansche bergklauterij niets anders dan een werk, dat op reis het toch reeds bittere leven niet zoet maakt. Ik heb ook onder de Alpenhelden maar al te veel huichelaars leeren kennen. De hebzuchtige begeerte om nog duizend voet af te leggen, is mijns inziens, evenals iedere andere soort van hebzucht, een onverkwikkelijke eigenschap van het karakter; en altijd hield ik ieder, die zich aan het touw van den gids liet binden en langs de randen der afgronden voortslepen, voor een van die onverstandige lieden, die zich bij wijze van proefneming laten ophangen, omdat zij gehoord hebben, dat dit een zeer aangename gewaarwording is, - maar die toch blijde waren, toen men hen nog bij tijds afsneed, en er daarna nog teekenen van leven bij hen ontdekt werden. Wanneer iemand beweerde, dat deze of die bergreus met eeuwige sneeuw op zijn hoofd bedekt was, ben ik nooit wantrouwend genoeg geweest om mij met eigen oogen van de waarheid dezer bewering te gaan overtuigen; en bij alle waardeering van de bekwaamheid der gemzen, dus van de echte bergklimmers, hield ik de ossen toch niet voor dom, omdat de natuur hun een plaats onder aan den berg aanwees. Wanneer deze nuttige dieren den berg louter voor een sta-in-den-weg aanzien, heeft geen mensch, zonder zich met hen op één lijn te stellen, het recht om hen voor dom te houden.' Op dezen humoristischen toon gaat hij voort, het heir der verwoede klauteraars belachelijk te maken, - waarbij, zooals van zelf spreekt, wel niet opzettelijk zal behoeven te worden herinnerd, dat die stoutmoedige bergbeklimmers, die zich eenig en alleen aan al die gevaren blootstellen met het doel om de wetenschap te verrijken, met die anderen, die onzinnige bergsport-drijvers, volstrekt niets gemeen hebben.

De roemvolle onderscheiding, die het paard wegens zijne bruikbaarheid voor de rensport geniet, liet den vrienden van andere viervoeters rust noch duur. Zij beweerden, dat deze beter of althans evengoed voor een wedren geschikt waren, en zetten inderdaad zulke

schouwspelen op touw. In het voorjaar van 1883 vond, op initiatief der officieren van het garnizoen, te Graudenz een wedren van h o n d e n plaats. Voor het 'vlakrennen' waren acht zulke dieren aangemeld, die zich eensdeels waardig gedroegen, maar het anderdeels amusanter vonden, onderweg wat te gaan plukharen. Aan de 'steeple-chase' van minderjarige honden met worstbarrières namen slechts drie harddravers deel, waarvan de overwinnaar de beide anderen met talrijke neuslengten sloeg. De lichtzinnigen vergaten namelijk gansch en al hun plicht, en gaven in hun snoode genotzucht den roem van een welgeslaagden wedkamp prijs, doordien zij aan de smakelijke worsten de voorkeur schonken boven den tooi der bonte overwinningslinten. Ten slotte volgde eene concurrentie tusschen hond en zwijn. De drie eerst aangekomen honden liepen namelijk met een 'prachtig versierd' varken, een volbloed Engelsch zwijn, om het hardst. Deze 'harddraver' spreidde echter een verbazend groot 'phlegma' ten toon en kwam op zijn gemak achteraan sukkelen, wijl hij het waarschijnlijk beneden zijne eer achtte, zich met honden in een wedstrijd in te laten. Ook Berlijn zag reeds zulk een sport. Bij een hondenwedren aldaar zegevierde Groszkopf's 'Leo', die gewoonlijk een kar met bakkerswaren trekt, over Krüger's 'Caro', die als trouwe vervoerder van een vruchten- en groentenwagen zijne levensdagen slijt. Op de renbaan waren natuurlijk de gezamenlijke hondenvrienden en -vriendinnen tot bijwoning van het zoo zeldzame schouwspel bijeengekomen.

Veel verheffender dunkt ons in streken, waar de kameel het paard vervangen moet, een eigenaardig soort van sport, dat de nuttige eigenschappen van dit dier moet bevorderen en doen uitkomen. Werkelijk organiseeren de Khirgisen zulke wedrennen, waarbij evenwel, in dezelfde mate als men met de beschaving van het Westen bekend wordt, de onhebbelijkheden burgerrecht beginnen te krijgen, die op onze renbanen reeds lang inheemsch zijn. Men wedt en men ruïneert zich als bij de buitensporigste hazardspelen.

Nog minder aantrekkelijk is de lievelingssport van John Bull: het hanengevecht, wijl dit, naast de kenmerken van al die vermakelijkheden: de aanleidingen tot wedden en spelen, door de wreedheid, welke daarbij wordt ten toon gespreid, ons gevoel kwetst. Men vraagt zich vruchteloos af, welk nut er in ligt, wanneer de arme vogels, tegen elkander opgehitst en in het harnas gestoken, elkaar wederkeerig van kant maken. Een groot aanhanger van dezen sport, die een reis naar het vasteland moest ondernemen, maar zijn lievelingshaan niet buiten zijn toezicht wilde laten, nam hem eenvoudig mede op reis. Wie in Juli 1887 te Aken was, had daar zijne Lordschap kunnen zien, terwijl hij, met zijn kemphaan aan een koordje, op het Friedrich-Wilhelmplein liep te wandelen. Het kon natuurlijk slechts een zoon van John Bull in het hoofd komen, zijnen ijver voor den bovenbedoelden sport op zulk eene wijze aan den dag te leggen.

Onschuldiger is een sport der Javanen, die 'sprink-haangevechten' dikwijls op hartstochtelijke wijze bevorderen. Men vertelt zelfs van een Gouverneur-Generaal, die gedurende zijn vrije uren in zijn paleis te Buitenzorg, zijn grootste vermaak vond in het ophitsen dezer dieren, die hij in daartoe bestemde bamboezen kokers altijd bij zich droeg.

Wij kunnen te dezer plaatse onmogelijk al de takken opsommen, waarin de sport zich in den loop der tijden gesplitst heeft. Want geene enkele bezigheid des menschen, geene enkele liefhebberij, waarmede iemand zich in zijne ledige uren ontspant, is er

tegen gewaarborgd, dat zij niet binnenkort tot een soort van sport verheven zal worden. Men bedenke slechts, hoe spoedig de twee- en driewielers bij ons het burgerrecht hebben verkregen, en vergelijke daarmede het opzien, dat deze sport in de eerste dagen zijner verschijning overal teweegbracht. Waarbij ook verder erkend moet worden, dat er zich uit zulk een sport, dien men in het eerst bespot of aanvalt, zeer wel gewoonten en vaardigheden kunnen ontwikkelen, die van algemeen nut zijn. Anderzijds bestaat er evenwel een lange reeks van sports, die zoo ongewoon of zoo dwaas zijn, dat men bijna niet kan begrijpen, hoe de mensch, die toch het evenbeeld Gods heet te zijn, er eigenlijk lust in kan hebben. Zoo is onder de Tartaren de voorhoofdstrijd eene zeer geliefkoosde verstrooiing, zooals onze jeugd zich b.v. in het worstelen of in eene andere vaardigheid der lichaamskrachten oefent. De strijders vatten op een bepaalden afstand van elkander post, om daarna stormenderhand, evenals de bokken of stieren, in een wedloop wederkeerig met de hoofden op elkaar in te rennen. Buil na buil vertoont zich, het bloed loopt uit de monden, totdat de verliezende partij, onmachtig om den strijd langer voort te zetten, bewusteloos nederzijgt. De trots van den overwinnaar is volkomen gelijk aan dien, welken John Bull ten toon spreidt, wanneer hij bij het boksen den prijs behaald heeft.

Een nog zonderlinger soort van sport zij hier vermeld, die tegenwoordig in Rusland zeer in trek is. Te St. Petersburg heeft zich een Vereeniging van jonge nietsdoeners gevormd, die zichzelve met den naam van ‘De vroolijke bende’ heeft gedoopt. Hunne voornaamste bezigheid bestaat daarin, dat zij iedereen.... voor den gek houden. Voornamelijk hebben zij het op eerzame provincialen gemunt, die zij aan de stations meetronen, om allerlei brooddronkenheden met hen uit te halen. Wanneer zij gebrek hebben aan het benoodigde materiaal, moeten de kellners uit de koffiehuizen en restauraties als plaatsvervangers dienst doen. Een streek uit de velen, die zij in de laatste jaren uitgehaald hebben: Zij waren weder eens voor hun lustig dronkemansfeest bijeen, toen zij, juist op het oogenblik dat hun door de kellners de rekeningen werden aangeboden, als op een gegeven teeken een zijvertrek binnenstormden en zich aldaar opsloten. Weldra dreunden hier nu tal van schoten, die door een hartverscheurend gejammer gevolgd werden. Alle aanwezigen snelden toe; de hotelhouder liet de deur openbreken. Daar zag men het gansche gezelschap zich met zwaarbebloede hoofden op den grond wentelen. Toen de hotelhouder nu, niet weinig ontsteld, de politie liet ontbieden, sprongen de jonge leegloopers plotseling in de vroolijkste stemming van den grond op en bestelden zij.... champagne, om hunne gezichten af te wasschen. Deze waren namelijk, in plaats van met bloed, met bessensap besmeerd; en zoo waren ook de wapens, door welker schoten zij den algemeenen schrik teweeggebracht hadden,

ONWEERSWOLKEN. Naar N. Thomas. (Zie blz. 334).

met los kruit geladen. De justitie sprak echter over deze onhebbelijkheid eene zeer welverdiende straf uit, waardoor evenwel het baldadige troepje, welks medeleden meest tot de voornaamste kringen der Russische hoofdstad behooren, zich niet liet weerhouden, om dezen zinneloozen ‘sport’ ook verder te blijven beoefenen.

Neen, niet alle soorten van sport zijn elkander gelijk, en wij willen er volgaarne nogmaals den nadruk op leggen, dat er in het meerendeel een gezonde kern huist, die slechts tusschen allerlei onkruid verborgen is. Maar intusschen heeft het geheele sportwezen ons verrijkt met een geschenk, waarvoor wij volstrekt geen reden zien om dankbaar te zijn. Volkomen uitheemsch in zijn oorsprong, heeft het namelijk een menigte vreemde uitdrukkingen in zijn gevolg, die burgerrecht bij ons verkrijgen naar mate de groote volksmassa aan deze als liefhebberij beoefende bezigheid begon deel te nemen. Hoe erg het daarmede staat, kan men gemakkelijk dááruit opmaken, dat het hier en daar reeds noodig bleek, een afzonderlijk sport-lexicon uit te geven. Men behoeft werkelijk geen chauvinist te zijn, om zich tegen zulk een onophoudelijk opdringen van uitheemsche uitdrukkingen beslist te verzetten. Met een ware woede werpen de rijders en loopers zich op die woorden en uitdrukkingen, en maken er een onbeperkt gebruik van, om door de onnadenkende menigte aangegaapt en voor volbloed sportsmen gehouden te worden. Men zie er de sportverslagen in onze couranten en vooral in de speciale vakbladen maar eens op na! Het bericht van een harddraverij, van een roeiwedstrijd, van een wielrijderskamp, met zijn bonte mengelmoes van onhollandsche en ‘onuitsprekelijke’ uitdrukkingen, is voor overigens beschaafde menschenkinderen, geen sportsmen zijnde, even onverstaanbaar als het hinneken der renpaarden, het loeien van ossen of het blaffen van honden. Door zulk een vreemden poespas wordt dan ook de goede en gezonde kern, die in menigen tak van sport huist, meer geschaad dan gebaat. Met zijn voorliefde voor lichaamsbeweging, zijn behagen in mannelijke kracht en in het versterkende verblijf onder den groenen koepel des wouds of den blauwen des hemels, heeft ons volk het roei-, ren-, loop- en jachtgenot van oudsher geliefd en gewaardeerd. Maar onze voorzaten beoefenden dit vermaak als eene aanvulling voor hunne ledige uren, of om een doel te bereiken, dat hun door een meer of minder krachtige noodzakelijkheid werd voorgeschreven. Doch de sport, zooals hij tegenwoordig in de meeste gevallen wordt beoefend, is een vreemde droppel in het bloed van het Bataafsche ras en heeft bovendien het nadeel, dat ons ‘smedig Hollandsch’ er door overstroomd wordt met een stortvloed van Engelsche (vooral Engelsche!) en Fransche uitdrukkingen, die slechts met de grootste moeite weer verbannen zullen kunnen worden.

Onweerswolken.

Het is een oud praatje, door ieder gezegd en door ieder nagepraat, dat onweersbuien de lucht zuiveren; de ondervinding echter leert het anders. Onweer brengt het weer juist in de war. Mocht het noodig wezen dat de lucht gezuiverd werd, dan had men alle reden te vragen of het geneesmiddel hier niet erger is dan de kwaal; want wie heeft voor zoo'n zuiveringsproces weken lang druilig, nattig, regenachtig weer over, zoo'n weer als wij langzamerhand als het normale gaan beschouwen?

En dan door die gedurige onweersbuien wordt de lucht, zeggen de weergeleerden, dilettanten wel te verstaan - wijlen Prof. Buys Ballot, Rudolf Falb, majoor van Waelput niet te na gesproken - ongeschikt om warmte te verdragen. Nauwelijks

schijnt het zonnetje, nauwelijks begint men eens al puffend te verklaren, dat het nu eindelijk zomer wordt, of jawel, daar gaat het los! De lucht betrekt, er komen zware wolken, daar schiet de bliksem, daar rolt en gromt de donder, en het lieve leventje is aan den gang en 't duurt een heele poos vóór de vrede weer hersteld is.

En zoo gaat het niet alleen in de lucht, maar ook in menig huishouden, het moge uit twee, vier of tien personen bestaan. Zie eens in die fraaie kamer; 't is daar mooi weertje geweest; de bloemen staan er nog, de klanken van lieve woordjes en kusjes zijn nog niet verstomd, en zie, plotseling verandert alles. 't Is er nu zoel, drukkend, bijna stikkend. Wat is er gebeurd? Ja wat? Er is een onweer op til, straks barst het los! En dan? Is de lucht gezuiverd? Wel neen! denk dat niet! 't Mag zoo schijnen, maar in waarheid is en blijft de zomer verstoord, het zonnetje verjaagd, de lucht onzeker.

Misschien is dat het eerste onweersbuitje, misschien kan het nog zooveel kwaad niet doen; misschien valt er straks een verkwikkende regen in den vorm van vrouwentranen en van een stortvloed van verzoenende woorden van zijn lippen, en dan breekt het zonnetje door en alles is weer goed - maar zal men dan nog zoo vast kunnen vertrouwen op het mooie weer als vroeger? Blijft het buitje niet nawerken!

Daarom, men zij op zijn hoede, vooral gij in uw wittebroodsweken, jonge bruidegom en bruid! Ontwijkt het eerste onweerswolkje. Wie weet, het zou den hemel van uw huwelijksgeluk wel eens voorgoed kunnen bederven, en dan bleef het altijd voor u druilig, somber weer.

Een uurtje onder de bacteriën.

Schrik niet, waarde lezer, vriendelijke lezeres!... Het is ons doel niet, u met een stroom van geleerdheid te overstelpen, of u de oogen te doen schemeren door een schitterend vuurwerk van wetenschappelijke termen. De ‘Huisvriend’ zou al zeer onhuiselijk en zeer onvriendelijk te werk gaan, als hij uwe ontspanningslectuur met zulken zwaren kost kwam bederven. Integendeel, wij beoogen niets meer en niets anders, dan een eenvoudig, gezellig praatje over de bacteriën en bacillen, die nietige, maar toch zoo geduchte vijanden der menschheid, die tegenwoordig zooveel van zich doen spreken, die iedereen bij name kent, - bij name, ja, maar dit is dan ook juist de reden, waarom iedereen er heel graag nog iets naders van zou willen weten.

Natuurlijk, want zooals het met een nieuwe wetenschap meestal gaat: wat het groote publiek van de bacteriologie afweet, is nog zeer onvoldoende en

gebrekkig. Iedere leek heeft er hier of daar dit of dat van gelezen; maar bij de meesten ontbreekt een algemeen overzicht van de uitkomsten der bacteriën-studie. Zulk een overzicht wenschen wij, beknopt en zakelijk, in de volgende regelen te geven; en wij hopen dat menigeen er door in staat gesteld zal worden om de ontzaggelijke beweging, die in onze dagen de medische wereld heeft aangegrepen en haar nog jaren lang beheerschen zal, met betere kennis van zaken te blijven gadeslaan.

Laat ons daarom beginnen met onze vijanden, de bacteriën, eens goed in oogenschouw te nemen. Een kopje bouillon, dat door de keukenmeid vergeten is en dagen lang in een hoek van de provisiekast gestaan heeft, zal het uitgangspunt onzer beschouwing vormen. Wij nemen uit die reeds half verdroogde vloeistof een enkelen druppel, en onderzoeken dien bij sterke vergrooting door het mikroskoop.

Welk een onnoemelijke massa nietige organische vormen en figuren krijgen we eensklaps te zien! Lange draden, korte stokjes, kogeltjes, gekronkelde, kurketrekkerachtige gedaantetjes, liggen daar in bonte verwarring dooreen, en velen hunner bewegen zich heel manhaftig heen en weer. Een gansche wereld van mikro-organismen onthult zich voor ons oog.

Zijn al die gedaanten bacteriën? Volstrekt niet; wij bespeuren lange draden, die, in vergelijking van de andere figuren, er bijzonder dik uitzien en zich door een op kantweefsel gelijkend uiterlijk onderscheiden; dat zijn schimmelzwammen, die wij allen kennen en die grootelijks verschillen van de bacteriën, - evenals andere mikroskopische gedaanten, b.v. de gistcellen in andere afgietsels, reeds door hunne grootte zeer gemakkelijk te onderscheiden zijn van de nietigste levende wezens, die in onzen druppel voorkomen.

Doch wanneer wij van grootten spreken, moeten wij ook een maat hebben. Voor deze kleine wereld hebben de natuuronderzoekers een miniatuurmeter als eenheid aangenomen. Zij hebben den millimeter nog weder in 1000 gelijke deelen verdeeld en 1|1000 Mm. een mikron genoemd. Bezien wij nu onze kleinste vormpjes in den druppel nauwkeuriger met deze miniatuurmaat voor oogen, dan zullen wij vinden, dat hunne lengte zich met mikrons meten laat; zij zijn 1 tot 3 mikron, bij uitzondering soms ook wel 10 mikron lang; maar hunne dikte kan in den regel slechts door een breuk van een mikron uitgedrukt worden. Bij de kogelvormige figuren blijft de middellijn in den regel nog beneden één mikron.

Onder deze kleinste georganiseerde wezens hebben wij dus de bacteriën te zoeken. Er is een tijd geweest, dat men in hun binnenste magen, eieren en al zulke dingen meer meende te kunnen onderscheiden. Tegenwoordig weten wij, dat de bacteriën slechts uit ééne enkele cel bestaan. Deze bestaat weder uit het protoplasme, de eiwitachtige stof, die men als den zetel des levens beschouwt, uit een vlies of cellenhuid, die uit een vaste, celluloseachtige stof gevormd is, en deze is eindelijk door een geleiachtig hulsel omgeven, dat in water opzwelt. Bij eenige bewegelijke soorten heeft men nog uiterst fijne, draadachtige uitwassen opgemerkt, de ‘geeseldraden,’ die een soort van roeiriemen vormen.

Men heeft waargenomen, dat deze wezens zich door splitsing of deeling vermeerderen. De enkele cel groeit in de lengte, krimpt in het midden in, en scheidt zich in twee nieuwe cellen, die er ieder eveneens uitzien als de moedercel vóór het begin der splitsing.

Daar men ook ontdekt heeft, dat de levensverschijnselen onzer kleine plantvormen in vele opzichten op die der zwammen gelijken, heeft men ze splijtzwammen

genoemd; maar dit is niet op alle soorten toepasselijk, want er zijn ook eenigen onder, die in hun binnenste 'chlorophyl,' de groene kleurstof der planten, bevatten. Wij zullen daarom de geheele groep dezer figuren liever bacteriën noemen, en uit hen eene klasse van bijzondere levende wezens vormen, voor welke wij voorloopig overeenkomstig het peil onzer kennis het volgende karakteristieke kenmerk vaststellen: 'De bacteriën zijn de kleinste, ééncellige, het laagst staande leden van het plantenrijk, die voor verreweg de grootste meerderheid in hunne levenswijze het meest op de zwammen gelijken en zich door splitsing vermeerderen.'

Aan onzen beroemden landgenoot Anthonie van Leeuwenhoeck komt de onvergankelijke eer toe, reeds meer dan tweehonderd jaren geleden de bacteriën ontdekt te hebben; maar nog in het begin dezer eeuw beschouwde Ehrenberg ze als de laagste leden van het dierenrijk. De werkelijke bacteriologische onderzoekingen dagteekenen pas uit het laatst van de eerste helft onzer eeuw, toen Ferdinand Cohn te Breslau de verwantschap der bacteriën met het plantenrijk aantoonde.

Ferdinand Cohn was het ook, die voor de eerste maal orde en regel in dit mengelmoes der vormen bracht en een systeem van bacteriën ontwierp. Als grondslag bezigde hij hiertoe den vorm zelf: het voorkomen der verschillende cellen, en verdeelde dienovereenkomstig de bacteriën in drie groote groepen.

Die figuren, welke in volwassen toestand een kogelronde cel vormen, behooren bij de eerste groep der *kogelbacteriën* of *Mikrokokken*; cilinderachtige wezens, die er onder het mikroskoop als staafjes uitzien, moeten bij de tweede groep der *staafjesbacteriën* of *bacillen* gerekend worden; de schroef- of kurketrekkervormige cellen eindelijk vormen de derde groep der *schroefbacteriën* of *spirillen.* Een biljartbal, een potlood en een kurketrekker zijn de typen, waardoor men zich de drie hoofdgroepen het best kan voorstellen.

Wij weten dat de bacteriëncellen met een geleiachtig hulsel omgeven zijn; dit hulsel is oorzaak, dat zij na de verdeeling niet terstond uiteen vallen, maar de jonge cellen nog aan elkaar blijven hangen en er op die wijze bacteriëngroepen ontstaan.

Wij geven van deze verschillende groeivormen in onderstaande afbeeldingen een aanschouwelijke voorstelling:

Fig. 1. Groeivormen der Mikrokokken. Vergrooting 700: 1. *a.* Losse Mikrokokken. *b.* Diplokokken. *c.* Streplokokken. *d.* Zoögloea.

Fig. 1 vertoont ons Mikrokokken, dus kogelbacteriën, in 700-voudige vergrooting. Allereerst zien wij (bij *a*) enkele verstrooid liggende mikrokokken, daarna volgt een aantal in toestand van deeling verkeerende cellen, die men diplokokken noemt, verder parelsnoerachtige reeksen, die volgens het Grieksche woord *strepta* (halsketting) streptokokken genoemd worden. Eindelijk kunnen de mikrokokken zich in onregelmatige hoopjes bijeenvoegen, die men dan (van *staphyle* of druif) staphylokokken noemt.[1)]

Wenden wij ons nu tot de staafjesbacteriën of bacillen (fig. 2), dan bespeuren wij ook hier een groote verscheidenheid van vormen: korte en lange cilinders, dikke en dunne staafjes, die er zelfs bij de sterkste vergrootingen slechts als streepjes uitzien; voorts opgezwollene, klosvormige cellen (bij *b*), die men met den afzonderlijken naam van clostridium

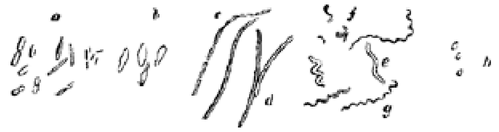

Fig. 2. Groeivormen der Bacillen en Spirillen. Vergrooting 700: 1. *a.* Staafjesvormen. *b.* Clostridium, *c, d.* Draadverbanden. *e, f, g.* Spirillen. *h.* Sporen.

aanduidt. In saamverbonden toestand vormen de bacteriën draden, bij welke men soms de verschillende cellen nauwkeurig onderscheiden, maar ze soms ook zonder opzettelijke hulpmiddelen niet herkennen kan. Deze draden zijn dikwijls zeer lang en bestaan uit honderden verschillende cellen.

Wat de gekronkelde gedaanten, de spirillen betreft, is ook hier eene verscheidenheid van groeivormen aanwezig. Wij zien op onze schetsmatige afbeelding zeer korte, komma-achtige figuren, die slechts een fragment van eene schroefwenteling voorstellen, en lange, meer of minder sterk gekronkelde, kurketrekkerachtige gedaanten.

De geeseldraden (fig. 3) zijn pas in den jongsten tijd door Robert Koch aan eenige bewegelijke bacillen en spirillen ontdekt geworden. Soms hebben dezen slechts aan het eene einde een geeseldraad, soms zijn beide einden er mede toegerust; soms ook ziet men aan de einden gansche bundels van zulke geeseldraden.

Fig. 3. Bacillen en Spirillen met geeseldraden. (Schetsmatig.)

Met eene bijzondere keurbehandeling is nog een zeer eigenaardige rangschikking der geeseldraden bij den typhusbacillus ontdekt geworden. Hier zijn zij niet aan het einde, maar langs de breedte van het mikro-organisme bevestigd, en wel in steeds grooter aantal, zoodat zulk een bacillus een zeer vreemdsoortigen en ongewonen indruk maakt en met zijne lange uitwassen bijna aan een duizendpoot of een spinnekop doet denken.

De vermeerdering der mikroörganismen is door hare snelheid spreekwoordelijk geworden. Onder gunstige omstandigheden kan men bij bacillen reeds in 20 minuten

1) De door hun geleiomhulsel saamgezwollene opeenhoopingen van bacteriën, zooals zij in de schimmellaag op de oppervlakte van gistende vloeistoffen voorkomen, noemt men zoögloea of palmella.

eene volkomene deeling der eerste cel in twee nieuwe waarnemen; en men heeft dan uitgerekend, dat een bacterie na verloop van 24 uur op een nakomelingschap van 16 millioen klein-, ja, achter-achterkleinkinderen terug kan zien. Dit geldt evenwel slechts in bijzonder gunstige omstandigheden, en niet voor alle bacteriën.

Er bestaat echter nog eene andere wijze van voortplanting der bacteriën, die bij eenige soorten, voornamelijk bij de bacillen, wordt waargenomen. Van tijd tot tijd bemerkt men, dat een plek in het bacillenlichaam troebel en korrelig begint te worden; zij scheidt zich daarna door een eigen huid van het overige protoplasma af, en wordt weder helder, zoodat zij zich onder het mikroskoop als een sterk lichtbrekend, blinkend puntje voordoet. Dat is de spoor, de kiem, het zaad, dat de bacillus voortbrengt. De moedercel laat langzamerhand los en de spoor wordt vrij. Komt zij op een gunstigen voedingsbodem terecht, dan ontkiemt zij - en er groeit een jonge bacillus uit op.

Onderstaande afbeelding vertoont ons een zeer geringe hoeveelheid tandsteen in slechts duizendvoudige vergrooting. Wij zien daaraan een groot aantal bacteriën van verschillende vormen; gekronkelde lijnen, die spirillen voorstellen, staafjesbacteriën en kogelronde kokken, die zich hier als punten voordoen. Het is een chaos, een veelsoortig mengelmoes, waarin wij gaarne orde zouden willen brengen. Hoe zou het ons mogelijk kunnen zijn, den een of anderen vorm uit dit mengsel af te zonderen, en dan waar te nemen hoe zij zich vermeerdert, welke gisting of verrotting door dit kleine ondier wordt te weeg gebracht, en hoe het op het dierlijk lichaam werkt?

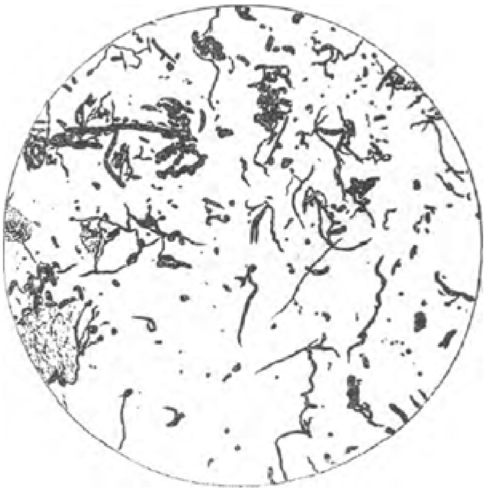

Fig. 4. Bacteriënmengsel uit het tandsteen. Vergrooting 1000: 1. - Naar een photographie van Dr. C. Günther.

Zijn al de vormen, die wij daar zien, van een onschuldig karakter, of zouden zich daaronder ook gevaarlijke soorten bevinden? Is er onder de bacillen een ziekteverwekker aanwezig; zijn er ook onder de mikrokokken zijn om verettering te weeg te brengen? Wij hebben hier met een vraagstuk te doen, zooals de bacteriologie er dikwijls moet oplossen. Een dergelijk mengsel van bacteriën kan zich ook in eene ernstige wonde, of in een lijdend orgaan bevinden. Hebben nu aan de ziekte al die bacteriën gezamenlijk schuld, of is de schuld slechts aan ééne enkele soort toe te schrijven, - en wanneer dit werkelijk het geval is, aan welke dan?

Er bestaat wellicht een middel om al die hoogst gewichtige vragen te beantwoorden. Onderstellen wij, dat wij een dergelijk bacteriënmengsel uit de diphtheritische stof genomen hadden. Wanneer het ons gelukken kon, deze bacteriën van elkander te

scheiden en elke soort afzonderlijk onder de voor haar vereischte voorwaarden te bewaren, zoodat zij zich kon vermeerderen, dan bezaten wij het middel, dat

wij zoeken. Wij hadden dan vervolgens een dier noodig, dat voor de diphtheritis ontvankelijk is, om het met een dezer bacteriën, en een ander dier om het met een ander dezer bacteriën in te enten. Mocht alsdan een der ingeënte dieren aan diphtheritis gaan lijden, dan hadden wij reden om te veronderstellen, dat die bacterie, waarmede het dier ingeënt werd, de verwekker der diphtheritis was. En indien dan elk dier, dat met deze bacterie - in werkelijkheid is het een bacil - ingeënt werd, aan diphtheritis ging lijden, dan zouden wij kunnen zeggen, dat deze bacil werkelijk de oorzaak der ziekte is, dat de diphtheritis slechts door hèm werd teweeggebracht en dat er zonder hem geen diphtheritis bestaan kan.

Wij zouden dan de oorzaak der ziekte kennen en gemakkelijker middelen vinden om de besmetting te voorkomen, of het lijdende lichaam te genezen. Dat is de duidelijke weg, dien het geneeskundig onderzoek van den tegenwoordigen tijd bij de bestudeering van besmettelijke ziekten heeft ingeslagen en waaraan we zulke schitterende resultaten te danken hebben.

Welnu, de eerste voorwaarde, die wij te vervullen hebben, is deze: uit het mengsel de verschillende soorten te isoleeren. Dat is echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. De fijnste tangen en naalden, die heeren doktoren en chirurgen bezitten, zijn niet fijn genoeg om deze allernietigste levende wezens aan te vatten; de scheiding moet langs omwegen geschieden. Maar alvorens wij dit doen, moeten wij een 'voedingsgrond' hebben, waarop wij de bacteriën kunnen overplanten. Bij den aan vang der onderzoekingen werd te dien einde eene op bijzondere wijze toebereide bouillon gebruikt. Bovenal moest zij ééne eigenschap bezitten: zij moest kiemvrij wezen, d.w.z. er mocht in haar ook niet ééne enkele kiem van een mikroörganisme voorhanden zijn. Tot dat oogmerk 'steriliseerde' men de bouillon, doordien men haar tot den vereischten duur liet koken, waarbij door de aanhoudende hitte alle bacteriën, schimmelzwammen en dergelijken, die toevallig uit de lucht, het water enz. in de bouillon beland waren, stellig gedood werden. In deze kiemvrije vloeistof kon men thans bacteriën overplanten en er zeker van zijn, dat alleen de overgeplante soorten zich in haar ontwikkelen.

Het isoleeren der bacteriën uit het mengsel was vroeger een hoogst moeielijk en onvolledig werk. Men vermengde het druppeltje, dat men onderzoeken wilde, met eene groote hoeveelheid gedestilleerd water en kon dan wel zeggen, dat thans in elken kubieken centimeter slechts één kiem uit het mengsel aanwezig was. Nu goot men een kubieken centimeter der verdunning in een aantal buisjes met gesteriliseerde bouillon, sloot deze met een dotje watten af en zag dan toe, welk soort van bacteriën zich in de verschillende fleschjes ontwikkelden. Alles hing van het toeval af; en men was blijde, wanneer dit toeval den onderzoeker de gewenschte soort in de hand speelde. Onder zulke omstandigheden was de vordering der wetenschap ongehoord moeielijk, en waren dwalingen niet altijd te vermijden. En tóch zijn de eerste schitterende resultaten der bacteriologie, zoowel als het eerste baanbrekende werk van Robert Koch over het miltvuur, met behulp van dezen gegebrekkigen vloeibaren voedingsbodem tot stand gekomen. Des te meer moeten wij aan de volharding der natuurvorschers den tol onzer bewondering betalen!

Maar nu zou de aardappel een gewichtige rol in de ontwikkeling der wetenschap spelen. De hoogst belangrijke proefneming, waarom het hier te doen is, kan ieder lezer van 'De Huisvriend' zeer gemakkelijk zelf ten uitvoer brengen.

Wij nemen een schijfje van een gekookten aardappel en laten dit een tijdlang open in de lucht liggen. Gedurende dien tijd zullen er zich op het schijfje eenige kiemen uit de lucht afzetten. Daarvan bespeuren wij natuurlijk niets; maar wij zijn in staat, die kiemen zichtbaar te maken. Wij nemen een plat schoteltje, leggen er een blaadje in water gedrenkt vloei op, en daarop weder het schijfje aardappel, en plaatsen vervolgens over alles heen een wijn- of bierglas, met den bodem naar boven. Het glas sluit het schijfje aardappel van de buitenlucht af, en het natgemaakte vloeipapier belet het verdrogen van den aardappel. Na verloop van een dag, hoogstens van eenige dagen, zullen wij op de oppervlakte van het schijfje aardappel een aantal witte of gekleurde puntjes ontdekken; deze zullen spoedig in omvang toenemen, en dan ten slotte als woekerplanten het geheele schijfje bedekken.

Maar zoo lang zullen we niet wachten. Met een uitgegloeide naald nemen wij van een der stipjes een weinigje stof af en onderzoeken dit onder het mikroskoop. Deze stipjes - dit bespeuren wij thans - bestaan uit opeenhoopingen van bacteriën, en tevens blijkt het, dat er in ieder stipje slechts bacteriën van een en dezelfde soort aanwezig zijn.

Een grootsche, gewichtige ontdekking, die wij ons terstond verklaren kunnen. De verschillende stippen zijn daardoor ontstaan, dat er een kiem uit de lucht op het schijfje aardappel nederviel, hier buiten aanraking met andersoortige kiemen bleef, op zijn rustig plekje zich kon voortplanten en zoo een zuivere nakomelingschap kweekte. In de bouillon daarentegen zouden de kiemen door elkaar geraakt zijn en hadden wij een bacteriënmengsel voor ons gekregen. Hier, op den vasten voedingsbodem, hebben wij een aantal bepaalde soorten, waarvan ieder op zichzelve groeit. Men noemde deze stipjes bacteriën-kolonies; en toen men zag, dat de eene wit, de andere rood, een derde geel gekleurd was, dat de een ronde en de ander getande randjes vertoonde, bleek daaruit terstond, dat men ook met het bloote oog in staat is, om bij een opeenhooping van bacteriën de verschillende kenteekenen eener bijzondere soort onmiddellijk te herkennen.

Nu was de weg aangewezen. Men streek den verdunden druppel van een bacteriënmengsel op schijfjes gekookten aardappel, en verkreeg dan bacteriën-kolonies. Nam men nu uit zulk een kolonie met een uitgegloeide naald een spoor, om deze op een anderen verschgekookten aardappel te enten, dan verkreeg men weder een kolonie, die slechts uit één enkele bacteriënsoort ontstond, zich ten slotte over het schijfje aardappel verspreidde, en wat de Duitscher noemt een ‘reincultur’ of zuivere kweeking vormde, d.w.z. een cultuur van bacteriën van een en dezelfde soort,

zonder inmenging van eenigerlei andere, vreemde kiemen.

Wij geven hieronder de afbeelding van zulk een bacteriën-cultuur op een schijfje aardappel, die natuurlijk nog veel duidelijker zou zijn, indien zij gekleurd ware. Maar het product dezer cultuur heeft een zeer boosaardig karakter, ofschoon zij zich met het witte kleed der onschuld tooit; want de groote, grijswitachtige plek op het hier geteekende schijfje bestaat uit louter m i l t v u u r b a c i l l e n , die evenzeer bij menschen als bij dieren allerverderfelijkst werken.

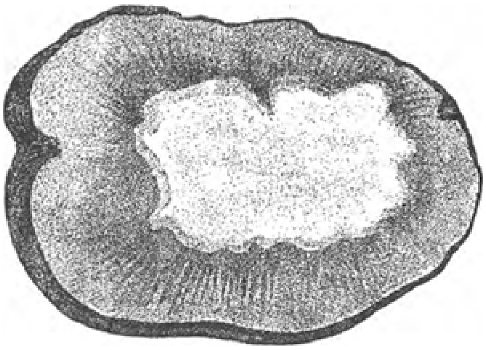

Fig. 5. Zuivere cultuur der miltvuurbacillen op een schijfje aardappel.

De bacteriënteelt op aardappelen is nog altijd in vele opzichten een hooggewaardeerd hulpmiddel der natuuronderzoekers, en er wordt dan ook zeer veel gebruik van gemaakt. Zoo ziet men de geleerde heeren de rauwe ‘zandaardappeltjes’ desinfecteeren, schillen en koken; natuurlijk gaat alles daarbij nog veel zindelijker toe dan in de zindelijkste keuken onzer vaderlandsche huismoeders, en bovendien wordt dit werkje, om eene onwillekeurige besmetting der schijfjes te voorkomen, verricht met vingers, die vooraf in een zwaar vergif, in een oplossing van sublimaat, gedoopt zijn.

Maar de kweeking op schijfjes aardappel had nog een zeer belangrijk gebrek. De aardappel is ondoorzichtig, en daarom kan men noch de koloniën, noch de culturen op aardappelen onmiddellijk mikroskopisch onderzoeken. En nu trad de beroemde Berlijnsche professor Robert Koch eensklaps met een ontdekking op, met een geheel nieuwe methode, die ons een wereld van nieuwe verschijnselen onthullen zou en de bacteriologie in staat stelde om voortaan snelle en grootsche vorderingen te maken. Zijn meesterlijke greep bestond dáárin, dat Koch bij de voedende bouillon g e l a t i n e voegde en daardoor den vloeibaren voedingsgrond in een vasten en doorzichtigen veranderde. Nú eerst was men in staat, verschillende voedingszelfstandigheden voor de bacteriën aan de voedende gelatine toe te voegen, en ook met de kweeking van zulke soorten te slagen, die de aardappelvoeding versmaadden en op het schijfje niet wilden tieren.

Wij zullen onzen lezers de beteekenis der nieuwe handelwijze door een voorbeeld duidelijk trachten te maken. Wij bewerkstelligen als 't ware in hun bijzijn een klein bacteriologisch onderzoek van water, dat wij uit een vijver of een beek genomen hebben.

Allereerst moeten wij onze voedingsgelatine volgens een zeer omslachtig kookrecept bereiden. Nu hebben wij een klare massa, die bij lage temperatuur glashelder en geleiachtig vast is, bij 24° C. smelt en dij 100° C. kookt. Wij nemen vervolgens een aantal zoogenaamde proef buisjes, steken op ieder een dotje watten, en plaatsen ze in een reservoir met heete lucht, waarin eene warmte van 150° C.

heerscht. Hier blijven de buisjes ½ à ¾ uur, in welken tijd alle bacteriënkiemen, die er aan kleefden, gedood worden. Nadat de glaasjes afgekoeld zijn, nemen wij ze er uit, trekken het propje watten weg en vullen elk proefbuisje met 10 kubieke centimeters van onze gelatine. Daarna worden zij weder gesloten en in een stoompot 15 tot 20 minuten lang aan de werking van den stroomenden stoom van 100° C. blootgesteld. Diezelfde bewerking wordt nog op twee daaraanvolgende dagen voortgezet. Eerst thans kunnen wij zeggen, dat onze voedingsbodems kiem vrij zijn.

Nu gaan wij het water halen, dat wij onderzoeken willen. Wij nemen daarvan 1 kub. centimeter en gieten het in de gelatine, die wij licht verwarmd hebben. Water en voedingsgelatine worden hierna goed dooreengeschud en vervolgens over een glazen plaat uitgegoten, waarop de gelatine thans tot een vlak, vast en doorzichtig laagje verstijft. Wij leggen het stukje glas, evenals vroeger het schijfje aardappel, op een vochtig vloeipapier onder een glazen klok, in de zoogenaamde vochtige kamer, en wachten nu op de dingen die komen zullen.

Eene andere hoeveelheid van datzelfde water zullen wij maar dadelijk door een zandfilter filtreeren, en vermengen weder 1 kub. centimeter van dit filtraat met de gelatine van een ander proefbuisje, gieten het mengsel op een ander glazen plaatje uit en laten ook dit in de vochtige kamer logeeren.

Een derde hoeveelheid van hetzelfde water steriliseeren wij door behoorlijk afkoken, en maken daarvan een derde plaatje gereed.

Na verloop van eenige dagen zien wij de duidelijke gevolgen van onze toebereidselen. De bacteriënkiemen, die in het water aanwezig waren, hebben zich voortgeplant

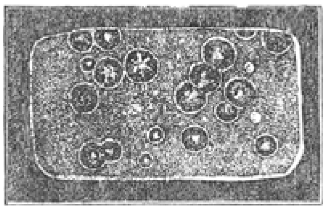

Fig. 6. Gelatineplaat-cultuur van ongefiltreerd water.

en op de gelatine koloniën ontwikkeld. Op de eerste plaat (fig. 6) zien wij een groot aantal verschillend gevormde en gekleurde koloniën, die elk hun oorsprong aan een verschillende kiem te danken hebben. Enkele bacteriën hebben zich daarbij spoedig, anderen weder langzaam ontwikkeld; vele koloniën beginnen reeds in elkander te vloeien.

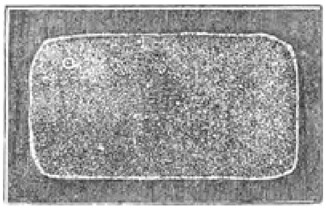

Fig. 7. Grelatineplaat-cultuur van hetzelfde, door een zandfilter gezuiverde water.

Op het tweede glazen plaatje (fig. 9) zien wij een geringer aantal koloniën. Dit stukje glas was met gefiltreerd water bevloeid, en de zandfiltreer, die

meestal bij de waterleidingen in groote steden gebezigd wordt, heeft wel vele, maar lange na niet a l l e kiemen tegengehouden. Wij kunnen, als wij er ons de moeite toe geven willen, gemakkelijk uitrekenen, hoeveel kiemen er in den filter zijn achtergebleven.

Het derde stukje

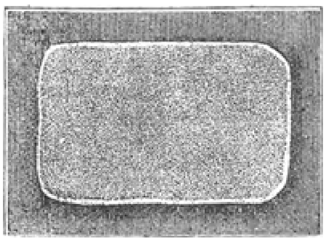

Fig. 8. Gelatineplaat-cultuur van hetzelfde, doch nu gesteriliseerde water.

glas (fig. 8) vertoont zelfs geene enkele kolonie! De hitte heeft al de bacteriënkiemen in het water vernietigd; het water is daardoor werkelijk gesteriliseerd geworden.

Zulke onderzoekingen van het water hebben reeds zeer gewichtige resultaten opgeleverd. Robert Koch heeft op deze wijze in het water uit een Indischen vijver den kommabacil, de eigenlijke oorzaak der cholera, opgespoord, en reeds herhaalde malen heeft men in slecht bronwater den typhusbacil ontdekt.

Men noemt deze methode de plaatcultuur.

De glazen plaat is doorzichtig, en ook de gelatine is doorzichtig; wij kunnen dus de plaat onder het mikroskoop brengen en de verschillende koloniën in oogenschouw nemen. Welk een verbazende toeneming der karakteristieke kenteekenen van elke soort heeft er dan plaats! Van de verscheidenheid der

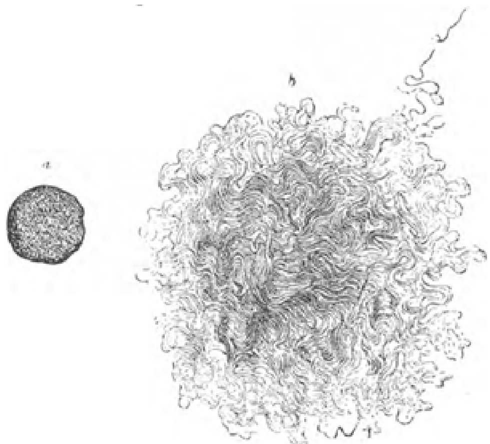

Fig. 9. Kolonie van miltvuur-bacillen. Vergrooting 80: 1. *a.* Na 24 uren. *b.* Na 48 uren.

kleuren hebben wij reeds gesproken; nu zien wij ook, dat sommigen de gelatine in hunne naaste omgeving doen smelten, terwijl anderen haar gestolten laten; ook de groepeering der bacteriën en de groeivormen der koloniën zien er verschillend uit. Onze afbeeldingen (fig. 9*a* en *b*) vertoonen ons een kolonie van den miltvuurbacil op gelatine bij eene 80-voudige vergrooting. In de eerste figuur zien wij de bacillen nog op een hoop vereenigd; in dezen vorm doet zich de kolonie 24 uren na de planting voor; 24 uren later, dus na verloop van twee dagen, heeft zij de karakteristieke gedaante aangenomen, die ons aan de haarlokken van een Medusahoofd herinnert.

Van de glasplaatkoloniën kan men nu zuivere culturen der gewenschte bacteriënsoorten aanleggen. Wij nemen hiertie een onzer gesteriliseerde en met voedingsgelatine gevulde buisjes, die wij met eene zeer geringe hoeveelheid der bedoelde kolonie inenten. Wij zonderen allereerst van de kolonie op de glasplaat met een uitgegloeiden platinadraad een weinig stof af, openen daarna voorzichtig het met watten gesloten boveneinde van het proefbuisje en enten de gelatine met de stof in, waartoe wij er eenvoudig den platinadraad even insteken. Daarna sluiten wij de opening weder met het propje watten, opdat er geene kiemen uit de lucht in het buisje binnendringen, en zetten het ingeënte buisje in een kast.

Nu ontwikkelen de bacteriën, die, wanneer wij de kolonie goed en zuiver 'gevischt' hebben, allen slechts tot één en dezelfde soort behooren, zich in groote massa in het glaasje, en elke soort oefent op de gelatine een bijzonderen invloed uit. De gelatine wordt langs het insteekkanaal òf vloeibaar òf ondoorzichtig, het kanaal blijft òf rond òf krijgt vertakkingen, evenals een dennenboompje; en elke soort vertoont daarbij hare eigenaardigheden: bij de eene smelt de gelatine sneller, bij de andere langzamer. Dit zijn hoogst belangrijke eigenschappen, die dikwijls van zeer veel waarde voor den onderzoeker kunnen worden. - Eén voorbeeld is reeds genoeg om dit den lezer volkomen duidelijk te maken. Toen prof. Koch te Berlijn in den kommabacillus den Indischen kweeker der cholera ontdekt had, vonden Finkleren Prior ook in Duitschland eene kommavormige bacteriënsoort, die onder het mikroskoop eene sprekende gelijkenis met den cholerabacillus vertoont. Men had haar daarom als identiek met den kweeker der besmettelijke ziekte beschreven, maar... ten onrechte,

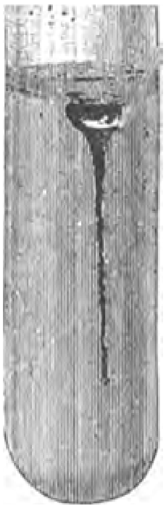

Fig. 10. Gelatinesteekcultuur van cholerabacillen na 9 dagen.

zooals uit de zuivere culturen genoegzaam bleek. De bacillus van Finkler en Prior groeit sneller dan de echte cholerabacillus en doet de gelatine in zijn omtrek spoediger vloeibaar worden. Onze afbeeldingen in fig. 10 en 11 vertoonen twee onder gelijke verhoudingen aangelegde culturen der bedoelde bacillen na verloop van negen dagen. Het onderscheid springt terstond in het oog.

Maar - ook op aardappelschijfjes en gelatine-bouillon wilden sommige soorten van bacteriën, met name de tuberkelbacillen, die de longtering veroorzaken, niet groeien. Daarom vond Prof. Koch voor hen een bijzondere

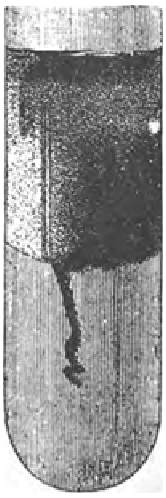

Fig. 11. Gelatinesteekcultuur der comma-bacillen van Finkler en Prior na 9 dagen.

voedingsstof uit, en wel deze.

Wanneer wij een levend dier door middel van aderlating bloed aftappen en dit in een glas opvangen, dan stolt het bloed en scheidt het zich af in een vasten rooden bloedkoek en in een vloeistof, die er bijna kleurloos of licht barnsteengeel uitziet en serum heet. Het bloedserum is rijk aan opgeloste eiwitstoffen; verwarmt men het echter tot op 70° C., dan verstijft het grootste gedeelte der eiwitstoffen, en de vloeistof verandert in een vaste, doorzichtige massa. Dit serum nu is een geschikte stof voor de ontwikkeling

van tuberkelbacillen en andere parasitische bacteriën, want het is tot op zekere hoogte een nabootsing der lichaamssappen; op dien bloedbodem groeien zij, en daarop heeft Koch dan ook zijne eerste omvangrijke culturen aangelegd.

Bij de groote belangstelling, die tegenwoordig aan den tuberkelbacil gewijd wordt, willen wij in de volgende regelen mededeelen, hoe de zuivere culturen van deze onze vijanden volgens Koch's opgaven verkregen worden.

In de bij het hoesten opgegeven stoffen van longteringlijders zijn, gelijk men weet, tuberkelbacillen aanwezig. Wij wrijven daarom een gedeelte van die stof in gedestilleerd water fijn, en spuiten dit mengsel in de aderen der buikholte van Guineesche biggetjes. Na verloop van eenigen tijd, ongeveer 3 of 4 weken later, sterft het eerste der voor deze proefneming gebezigde dieren aan de gevolgen, en bij de opening van het lijk bespeurt men, dat eene uitgebreide tuberkulose der inwendige organen de oorzaak

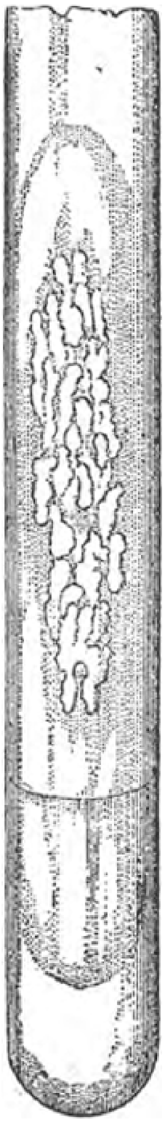

Fig. 12. Cultuur van tuberkelbacillen op bloedserum.

van den dood was. Nu doodt men een ander der ziek geworden dieren en opent met heete instrumenten het lichaam des diers; vervolgens neemt men met gesteriliseerde messen en scharen uit de ziek geworden organen eenige der knoopjes, waarin de

tuberkelbacillen plegen te huizen, drukt ze fijn tusschen twee gesteriliseerde glazen plaatjes, en roert dit mengsel met een sterken, vooraf uitgegloeiden platinadraad door het bloedserum heen. Daarna worden de proefbuisjes met het ingeënte serum zorgvuldig gesloten en in de broedkast geplaatst. Is alles goed afgeloopen, zijn er geene vreemde kiemen mede naar binnen geslopen, dan groeien de tuberkelbacillen langzaam tot koloniën op. Langzaam, want de eerste beginselen der koloniën vertoonen zich pas na verloop van 10 à 14 dagen. Langzaam nemen zij ook thans in omvang toe; en na het einde der derde week verkrijgen zij een zeer karakteristiek voorkomen (fig. 12).

Aan de oppervlakte van den voedingsbodem verschijnen nu grijswitte, doffe, droge korreltjes, die een zeer eigenaardigen groeivorm aannemen. Wij zien daar zeer sierlijke figuren: fijne boog- en S-vormige lijnen, die zich allengs tot platte vlakken vereenigen. Onderzoeken wij een plekje op glas daarvan onder het mikroskoop bij sterke vergrooting en goede kleuring, dan lossen die takken

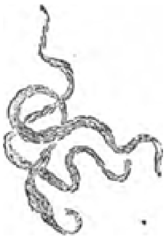

Fig. 13. Koloniën van tuberkel-bacillen, op dekglas gedroogd en gekleurd. Vergrooting 700: 1.

zich in een zeer groot aantal afzonderlijke staafjes op, die in een en dezelfde richting achter of naast elkander liggen. Deze staafjes zijn de afzonderlijke tuberkel-bacillen.

(Vgl. afb. fig. 13).

Voortdurend in een en hetzelfde proefglaasje gelaten, zouden de bacillen eindelijk door gebrek aan voedsel moeten omkomen; en omdat men ze toch wil blijven waarnemen, omdat men er proefnemingen tot heil der menschheid mede doen moet, ent men ze ongeveer alle zes weken op een verschen voedingsgrond over.

Eerst kort geleden heeft men voor de tuberkel-bacillen nog een andere voedingsstof ontdekt. Zij groeien óók op de met agar-agar (eene plantaardige Indische gelei) vermengde bouillon, wanneer men er 3 à 5 percent glycerine aan toevoegt, ja blijkbaar nog weelderiger dan op bloedserum. Een even gunstige, vloeibare voedingsstof is de gewone ongestolten voedingsbouillon, wanneer zij met eene gelijke hoeveelheid glycerine vermengd wordt.

De bacteriënculturen zijn, zooals wij gezien hebben, het voornaamste hulpmiddel ter opsporing en bestudeering dezer nietige, voor het bloote oog onzichtbare levende wezens; op die kweekingen zijn dan ook onlangs de jongste wonderwerken der wetenschap gegrondvest. Eerst door dit hulpmiddel hebben wij nadere vertrouwbare kennis van de eigenschappen onzer even geheimzinnige als verborgen vijanden gekregen. Die culturen hebben ons in staat gesteld, de ontsmettingsmiddelen op de juiste wijze ten opzichte hunner geneeskracht te onderzoeken, en wapenen tot bestrijding der bacteriën b u i t e n het lichaam te vinden; zij geven ons ook opheldering over schadelijke stoffen, die de bacteriën voortbrengen; de scheikunde werd door het bacteriologisch onderzoek voor nieuwe vraagstukken geplaatst, en het gelukte haar, in de zuivere culturen een aantal specifieke vergiften aan te toonen, door welke de ernstige verschijnselen bij eene lange reeks van ziekten, zooals cholera, typhus, diphtheritis, enz. worden teweeggebracht. In onze dagen brengt de opsporing van de stofwisselingsproducten der bacteriën alle gemoederen in beweging, want in de juiste

kennis dier producten ligt ongetwijfeld de sleutel tot genezing der op besmetting met bacteriën berustende ziekten. Aan het gif der bacteriën en de werkingen daarvan op het menschelijk lichaam zullen wij nu ten slotte een oogenblik onze aandacht wijden.

Overal op aarde zijn de bacteriën verspreid. Wij vinden ze in de lucht zwevend, al is het dan ook niet in zóó groote massa's als men vroeger gedacht had; want hoe klein zij ook zijn, toch moeten zij gehoorzamen aan de wetten der zwaartekracht en vallen zij op den grond, wanneer de wind, die ze met het stof heeft opgejaagd, gaat liggen; wij vinden ze in het water der beken, rivieren en vijvers; wij vinden ze ook in de bovenste lagen van den aardbodem, en wel in ongelooflijke massa's. Zij spelen hier een buitengewoon gewichtige rol. De doode organismen, zoowel van planten als van dieren, verrotten en bederven, en aan de daardoor gevormde stoffen ontleenen levende planten weder het noodige voedsel. Dit bederven en verrotten van doode organische zelfstandigheden is het werk der bacteriën. Jaar op jaar ondersteunen zij den landman, die zijne akkers bemest, en helpen zij hem den grond toebereiden voor de eerstvolgende bezaaiing. Op die wijze zijn zij weldoeners der hoogere planten en dieren. Maar te midden hunner eindelooze legerscharen loeren ook boosaardige vijanden van den mensch en de dieren.

De verrottingsbacteriën verteren het doode vleesch;

wat er overblijft, de rottende massa, bestaat voor het grootste gedeelte uit de stofwisselingsproducten der bacteriën. Zij zijn verbazend menigvuldig; de veelsoortigste chemische verbindingen zijn er in aanwezig. Velen hunner zijn voor de dieren volkomen onschadelijk, maar enkele anderen hebben zich als zware vergiften doen kennen. Sedert overoude tijden weten de menschen, dat bedorven spijzen ongezond zijn, en alleen een ontaarde smaak kan aan den 'haut goût' van het wildbraad in onze keukens of aan de bedorven eieren der Chineezen iets bijzonder lekkers vinden. Dat er in rottende lijken vergiften schuilen, is zelfs aan de woeste en barbaarsche volken bekend, die in vele oorden der wereld met zulke stoffen hunne jacht- en oorlogswapenen vergiftigen.

Het heeft lang geduurd, eer er over den aard dezer vergiften eenig licht verspreid werd.

Het aantal chemische stoffen, waaruit organische zelfstandigheden, b.v. vleesch, zijn samengesteld, is buitengewoon groot. Daarin zijn b.v. eiwitstoffen van verschillenden aard, vetten, zuren, zouten enz. aanwezig. Hoe volmaakt ook onze chemische onderzoekingsmethoden zijn, is het der wetenschap tot dusver toch nog niet gelukt, al die bestanddeelen afzonderlijk op te sporen. Treedt de dood in, dan hebben er in de samenstelling van het vleesch veranderingen plaats; en wordt daarna het doode vleesch door bacteriën aangetast, dan worden de bestanddeelen door de levensverrichtingen dier ongenoode gasten verder ontleed, en staat de scheikundige voor een nòg ingewikkelder quaestie. Hare oplossing had wellicht nog lang onbeproefd moeten blijven, wanneer practische vraagstukken den mensch niet tot het ondernemen van nasporingen geprikkeld hadden.

Hier of daar wordt bijv. een gemeste gans door een vroolijk gezelschap verorberd, en - na afloop van den maaltijd worden er 42 personen ziek, onder verschijnselen van vergiftiging; men moet zulk een geval dan wel onderzoeken. Of op eene andere plaats ontstaat tengevolge van het gebruik van bedorven vleesch of van niet doelmatig bereide worst eene ware epidemie; ook deze ziektegevallen van gansche massa's, waarbij vele sterfgevallen zijn op te teekenen, sporen autoriteiten en artsen tot het instellen van een onderzoek aan.

Zoo begon men in het mengsel van chemische verbindingen, dat in rottend of bedorven vleesch aanwezig is, naar vergiften te zoeken. Men bekommerde zich voorloopig niet om de afzonderlijke bacteriën, maar bestudeerde de bedorven massa's en vond een gansche reeks van vergiften. De resultaten waren verrassend! Zoo werd bijv. uit een rottenden visch (leng) een vergif gehaald, dat in zijne samenstelling en zijne werking op dieren volkomen gelijk bleek aan muscarine, het giftige bestanddeel van den vliegenzwam; en verdere proefnemingen toonden aan, dat atropine als tegengif daartegen kon aangewend worden. Ook werden uit andere rottende zelfstandigheden stoffen verkregen, die in hunne samenstelling veel gelijkenis vertoonden met strychnine of met curare, het pijlvergif der Zuid-Amerikaansche Indianen, met coniïne of het gif van dolle kervel, en andere plantaardige vergiften, die wij onder den algemeenen naam van alkaloïde kennen. Men noemde ze ptomaïne, of lijkengif, van het Grieksche woord *ptoma* of lijk.

Deze ontdekkingen gaven den natuuronderzoekers aanleiding, de stofwisselingsproducten der bacteriën aan eene nauwgezette nasporing en bestudeering te onderwerpen. In de zuivere culturen der bacteriën, zooals ze in de laboratoriums aanwezig zijn, had men een toereikend onderzoeksmateriaal voorhanden. Ook hier

vond men giftige ptomaïne. Bacillen van den onderbuikstyphus, in vleeschnat gekweekt, leverden b.v. het typhotoxine, dat bij Guineesche biggetjes speekselvloed, versnelde ademhaling, pupilverwijding en hevige diarrhee deed ontstaan. Ook de culturen van andere ziekteverwekkers leverden soortgelijke resultaten op; in den regel werden daarin verscheidene van die alkaloïden gevonden, welke onder bepaalde omstandigheden, wanneer men ze bij de tot proefneming bestemde dieren in het bloed inspoot, vergiftigingen teweegbrachten, die over 't geheel met dezelfde verschijnselen gepaard gingen, welke men bij enkele besmettelijke ziekten gewoonlijk waarneemt. Vele verschijnselen bleven evenwel, ondanks de ontdekking der ptomaïne, nog onverklaard, totdat Krieger en Fränkel eenige jaren geleden nieuwe en zeer belangrijke ontdekkingen deden. Door hunne onderzoekingen - welker nadere beschrijving ons hier te veel op streng wetenschappelijk gebied zou voeren - werd in het algemeen duidelijk gemaakt, op welke wijze de bacteriën voor het dierlijk organisme schadelijk worden.

Zij kunnen allereerst buiten het dierlijk lichaam de voedings- en genotmiddelen zoodanig veranderen, dat zij giftige eigenschappen verkrijgen. Zulke vergiftigingen door bedorven vleesch enz. komen echter betrekkelijk zelden voor.

Het voornaamste gevaar moet in die bacteriën gezocht worden, die het vermogen bezitten om in onze organen te leven en er zich voort te planten, die zich met onze sappen voeden en, terwijl zij ze ontleden, de bovengenoemde vergiften vormen, welke alsdan de ziekteverschijnselen en, in ergere gevallen, den dood veroorzaken. Voor een reeks van besmettelijke ziekten zijn de bacteriën, die ze teweegbrengen, met volkomen zekerheid ontdekt geworden. Enkelen der mikrokokken doen de wondettering, de roos en eenige vormen van longontsteking ontstaan; de meesten die men vond, en ook tevens de gevaarlijksten, moeten tot de klasse der bacillen gerekend worden. Door bacillen, elk van eene bijzondere soort, worden het miltvuur, de tuberkulose, de uitslag, de syphilis, het koudvuur, het snot (bij dieren), de typhus en de diphtheritis veroorzaakt. Tot de klasse der spirillen of schroefbacteriën moeten de cholera- of kommabacillus en de spirochaete der tusschenpoozende koorts gerekend worden. Van andere besmettelijke ziekten, zooals bij de pokken, de mazelen, het roodvonk, de hondsdolheid, den kinkhoest enz., is het tot dusver niet gelukt, den eigenlijken ziekteverwekker op te sporen. Buitendien bestaan er echter nog een aantal bacteriën, die voor den mensch onschadelijk zijn, maar bij dieren ziekteverschijnselen doen ontstaan.

Reeds uit het leven der hoogere planten is ons bekend, dat de vorming van het gif bij een en dezelfde soort veranderen kan. Verplanten wij den papa-

ver of maankop, de hennep der zuidelijke landen, of onze scheerling van hunne natuurlijke standplaats naar een voor hun groei en ontwikkeling minder gunstigen bodem, dan zien wij eene afneming in de gifproductie, van welk feit wij ons nog geen voldoende verklaring kunnen vormen.

Ook de giftige kracht of de 'virulentie' der ziekteverwekkende bacteriën kan verzwakt worden; ja enkelen hunner kan men er als het ware toe dwingen, die booze eigenschap volkomen en blijvend af te leggen. Dit doel kan door onderscheidene middelen en op verschillende wijzen bereikt worden.

De meeste bacteriën zijn van nature tot een voor iedere soort in 't bijzonder geschikten voedingsbodem beperkt. Zoo bestaat er b.v. een bacillus, die de melk blauw kleurt. De melk is om zoo te zeggen zijn vaderland. Kweekt men hem echter een tijdlang op onze kunstmatige voedingsbodems, die wij hiervoren reeds beschreven hebben, dan verliest hij die kleurende eigenschap. Op dergelijke wijze worden een aantal ziekteverwekkende bacteriën tot een parasitisch leven in het dierlijk lichaam beperkt; verplanten wij nu eenige dezer soorten op onze kunstmatige voedingsbodems en kiezen wij daarbij steeds zulke, die voor de bacteriën slechts weinig geschikt zijn, dan zullen wij bespeuren, dat velen hunner zeer spoedig hun giftige kracht verliezen. Zulk een verschijnsel wordt o.a. bij de streptokokken van de roos en bij de diphtheritisbacillen waargenomen.

Eene andere methode om bacteriën kunstmatig te verzwakken, berust daarop, dat men ze overplant in het lichaam van een diersoort, op welke zij volstrekt niet aarden kunnen. Een bacillus veroorzaakt bijv. den rooden loop der varkens, eene bepaaldelijk voor de edeler rassen van het zwarte wild zeer verderfelijke ziekte. Men kan dezen bacillus van zijne giftige kracht berooven, door hem op konijnen in te enten en daarna uit het konijnenlichaam verder te cultiveeren. Het konijnenlichaam doet den bacillus zoodanig verzwakken, dat hij in het vervolg voor varkens onschadelijk is.

Voorts is er nog een derde methode bekend, waardoor men virulente (in het volle bezit hunner levenskracht zijnde) bacteriën kan verzwakken. Gelijk algemeen bekend is, bestaan er stoffen, die de bacteriën dooden; zij worden gebezigd bij het verrichten van ontsmettingen, en tot de meest bekende middelen van dien aard behooren sublimaat en carbolzuur. Voegen wij bij een bacteriëncultuur zooveel van deze antiseptische stoffen, dat de mikroörganismen nog slechts met veel moeite kunnen voortgroeien, dan worden er velen eveneens verzwakt. Gieten wij bijv. in door miltvuur aangetast bloed ongeveer 1 percent carbolzuur, dan verliezen de miltvuurbacillen daarin hunne oorspronkelijke kracht. Een Fransch arts, de heer Chauveau, bracht de culturen van diezelfde bacillen onder een druk van 8 atmosferen en ontdekte, dat ook langs dien weg de gewenschte verzwakking bereikt kan worden.

Wij weten tegenwoordig, dat de hitte het zekerste middel is om bacteriën te dooden; en zoo zijn ook hoogere warmtegraden het meest geschikt om die parasieten te verzwakken. Deze ontdekking werd een elftal jaren geleden door Toussaint gedaan. Hij verwarmde bloed, dat door miltvuur was aangetast, tien minuten lang op 55° C. De bacillen werden daardoor niet gedood; zij leefden nog wel in het bloed voort, maar waren krachteloos geworden en konden niet meer bij andere dieren, op welke zij ingeënt werden, de vreeselijke ziekte teweegbrengen, - zij waren verzwakt.

Daarmede was de weg voor nieuwe navorschingen ontsloten, en de thans zoo beroemde professor Koch wist ze op geniale wijze voort te zetten. Hij verrichtte, ter zijde gestaan door Gaffky en Löffler, proefnemingen met miltvuurbacillen. Allereerst

ontdekte hij, dat de verzwakking reeds bij lagere graden dan de door Toussaint gebezigde kan plaats hebben, en dat, hoe lager men de toegepaste temperatuur koos, hoe trager dan ook wel de verzwakking plaats had, maar hoe langer zij dan, eenmaal ingetreden, den bacteriën bijbleef.

De uitnemendste geleerden hebben zich moeite gegeven om den eigenlijken aard en het verloop van dit verzwakkingsproces te verklaren, maar door allen werden slechts hypothesen vastgesteld, die meer of minder geloofwaardig schijnen, maar - de quaestie zelve onbeslist laten. De verzwakking van virulente bacteriën behoort nog altijd tot de donkerste mysteriën des levens, maar zij is een boven allen twijfel vaststaand feit, en een feit van het hoogste gewicht; want de verzwakte bacteriën bezitten nieuwe eigenschappen, die ons hoogst welkom zijn. Zij zijn niet meer onze bitterste vijanden: zij zijn onze vrienden, wien wij reeds het een en ander te danken hebben, en van wie wij nog veel goeds hopen; zij schijnen bestemd te zijn om onze bondgenooten in den strijd tegen hunne giftige broeders en zusters te worden. De studie hunner werking op het dierlijk organisme voert ons ten slotte op het hoogst belangrijke gebied der voorkoming en bestrijding van besmettelijke ziekten.

De bacteriologie heeft op het terrein der hygiène, der voorkoming van besmettelijke ziekten, een nieuw tijdperk ontsloten. Nadat zij den vijand ontdekt had, deed zij ons ook de middelen aan de hand om hem ten minste buiten het dierlijk lichaam te bestrijden en zoodoende de verspreiding der epidemieën te verhinderen. De desinfectie is eigenlijk eerst door de nasporingen en ontdekkingen van professor Koch tot een werkelijk wapen geworden. Terwijl de geneeskundigen vroeger met ontoereikende of totaal onbruikbare middelen moesten werken, is tegenwoordig de vernietigende werking van verscheidene desinfectiemiddelen op enkele soorten van bacteriën nauwkeurig vastgesteld. Overal zien wij openbare ontsmettings-inrichtingen verrijzen; en ook de desinfectie der particuliere woningen wordt tegenwoordig op doelmatige wijze bewerkstelligd. Deze wijze van beperking der epidemieën is van de grootste beteekenis; want ziekten te voorkomen, is altijd gemakkelijker dan ziekten te genezen.

Door de kleine ziekteverwekkers op een eerbiedigen afstand van het menschelijk lichaam te houden, heeft men bovendien in de chirurgie de zegenrijkste resultaten verkregen. Hoe langdurig en omslachtig was de wondheeling in vroeger tijd; met wat al onaangename en vaak gevaarlijke wondziekten waren de chirurgische operatiën toen verbonden! Het sterftecijfer

der geopereerden was buitengewoon groot. Tegenwoordig zijn de vreeselijksten dier ziekten, die tot bloedvergiftigingen leidden, uit de operatiezalen verdwenen; want men heeft door de antiseptische of de nieuwere aseptische methode geleerd, om de etter, ontsteking en andere complicatiën veroorzakende organismen door antiseptische middelen te dooden, vóór en aleer zij in de wonde vasten voet kunnen krijgen. Lister, een Engelsch chirurgijn, die twintig jaar geleden deze methode heeft ingevoerd, behoort tot de grootste weldoeners der menschheid.

Minder zichtbaar zijn de heilzame gevolgen, welke wij aan de bacteriologie te danken hebben op het gebied der inwendige ziekten. Dit is gemakkelijk te verklaren. Wij zijn in staat, de ziekteverwekkers in onze retorten en glazen kolven te vernietigen; maar de middelen, die ons daar helpen, falen in het dierlijk lichaam, want daarin hebben wij met geheel andere voorwaarden rekening te houden. Carbolzuur, sublimaat en dergelijken dooden wel de ziek teverwekkende bacteriën, maar wanneer wij die middelen in de vereischte hoeveelheid op dieren wilden toepassen, zouden de patienten nog eer door de medicijnen gedood worden dan door de bacteriën. Een andere weg, langs welken wij het doel pogen te bereiken, is de proefneming op dieren. Wij hebben in dit opzicht zeer gewichtige resultaten te boekstaven.

De natuuronderzoekers hebben ontdekt, dat er ook in de kleine wereld der bacteriën vriendschap en vijandschap bestaat, evenals bij ons in de groote zichtbare wereld. Enkele bacteriën vergiftigen elkaar wederkeerig, en de sterkste soort behaalt eindelijk en ten laatste de zegepraal. Van dit antogonisme der bacteriën heeft men ook voor de genezing van infectieziekten bij dieren gebruik gemaakt, en daarmede dan ook reeds eenig succes gehad. Wij zullen er hier een enkel voorbeeld van aanvoeren. Men entte konijnen in met miltvuurbacillen; daardoor waren zij aan een bijna wissen dood prijsgegeven; maar men wist hen bijtijds te redden, doordien men hen onmiddellijk vóór of na de infectie groote hoeveelheden van die mikrokokken, welke de roos teweegbrengen, inspoot, of ze op dezelfde wijze met zuivere culturen van den *micrococcus prodigiosus*, die melk en brood rood kleurt, behandelde.

Het geneesmiddel van Koch tegen de tuberkulose is in zijne samenstelling onbekend; maar voor zoover tot nog toe betreffende de werking van dat middel waarnemingen gedaan zijn, brengt het op de aangetaste plaatsen eene ontsteking teweeg, die ten slotte tot de verettering van den tuberkel, den zetel der tuberkelbacillen, leidt. Deze kunnen daarna met het afgestorven weefsel door het lichaam uitgeworpen worden, en zoo volgt er dan een herstel op dezelfde wijze, als wij dikwijls bij de natuurlijke genezing waargenomen hebben; behalve dat in dit geval de reactie meer stormenderhand plaats heeft, alsof al de krachten des lichaams op eenmaal mobiel gemaakt waren. - Eene andere soort van genezing hebben wij in de bloedtransfusiën van door inenting onschadelijk gemaakte (geïmmuniseerde) dieren leeren kennen; en ten slotte werkt ook de bacteriologie met de zuiver medicinale behandeling, doordien zij den lijdenden dieren eenvoudige chemische stoffen inspuit. Ook op dit gebied heeft men eenige resultaten te boekstaven.

Van welken aard nu al deze proefnemingen ook zijn mogen, het zijn en blijven slechts proefnemingen. Het natuuronderzoek heeft een nieuw gebied betreden, maar het is er ver van af, dat de onderzoekers thans voor een enkelen breeden en rechten weg geplaatst zijn, die tot het beoogde doel leidt. Honderden en duizenden ineengekronkelde paden voeren naar het donkere gebied, en er wordt de grootst mogelijke voorzichtigheid vereischt om den juisten weg te vinden. Zij die met dit

donkere gebied vertrouwd zijn, hopen eenmaal de overwinning te zullen behalen; maar voor het oogenblik mogen wij onze verwachtingen niet te hoog spannen. Hoe groot ook ons vertrouwen op de heelkunde zijn moge, toch kunnen wij de wapenen, welke de hygiène ons reeds geleverd heeft, niet laten rusten. De geneeskundige wereld vervult zijn plicht, indien hij de ziekten poogt te genezen; het groote publiek kan hierbij slechts toeschouwer zijn, maar op het hygiènisch gebied, bij de voorkoming en bestrijding van epidemieën, moet het openbare en het particuliere leven krachtdadig medewerken. Deze aansporing is vooral dáárom hier van pas, omdat door de nieuwste resultaten der geneeskunde - resultaten, welker strekking vaak maar al te zeer overschat wordt - eene al te geruste stemming, een inslapen op behaalde lauweren, veroorzaakt wordt, waartoe nog volstrekt niet de minste reden bestaat. De ervaring leert ons reeds, dat er voor de genezing der longtering met Koch's lymphe, thans Tuberkoline gedoopt, in het gunstigste geval maanden tijds zullen noodig zijn. Laat ons daarom bij de vreugde, die ons over dit wonderwerk der wetenschap vervult, de welbeproefde middelen niet vergeten, welke ons bescherming tegen besmettelijke ziekten verleenen! Laat ons dáárvoor zorgen, dat de geboden der hygiène werkelijk opgevolgd worden; laat ons de bacteriën onschadelijk trachten te maken, vóór en aleer zij door ziekten ons lichaam sloopen!

Als dit 'uurtje onder de bacteriën' daartoe iets mocht hebben bijgedragen, zal het geen verloren tijd zijn.

Aan nichtje Toos en haar nieuwe schoentjes.

Wel, lieve Toos! dus hebt ge toch
Uw lievlingswensch verkregen,
En thans voor 't eerst dat mooie paar
Bottientjes aangeregen?
Ja, kijk ze maar bewondrend aan:
Oom vindt ze u allerkeurigst staan!

Spring vrij en vroolijk rond, zoolang
U zulke schoentjes passen;
Een kleine poos nog - en ge heet:
'Den kinderschoen ontwassen!'
Dan komt de groote-menschen-tijd,
Met heel zijn nasleep, beste meid!

Dan zult gij op uw levensweg
Van allerlei ontmoeten,
En hoop ik, dat ge aan iedereen
Steeds 'schoenen geeft naar voeten.'
Dat is geen alledaagsche kunst,
En schenkt u wis een ieders gunst.

Blijf daarbij de even groote kunst
Der spaarzaamheid betrachten;
Een goede huisvrouw moet altijd,
Zich voor verkwisting wachten:
‘Gooi dus nooit oude schoenen heen,
Vóórdat gij nieuwe hebt aan 't een!’

Want anders kijkt uw egâ zuur,
Om 't stijgen der tekorten,
En vraagt hij aan zijn beste Toos,
Wat er toch aan kan schorten:
Als manlief zùlke liedjes zingt,
Weet vrouwlief ‘waar de schoen hem wringt!’

Neen, zuinigheid, gepaard met vlijt,
Bouwt huizen als kasteelen,
En wie altijd dien weg op gaat,
Kan menig stootje velen!
Maar wie het doen wil - denk er aan! -
Moet héél ‘vast in zijn schoenen staan.’

Die niet vast staat, raakt van de been,
Hoe hard hij ook moog zwoegen,
En kan zich dan ‘op schoen en slof’
Bij 't beedlaarsheir vervoegen, -
Dat toch reeds zooveel leden telt,
En niet op aanwinst is gesteld.

Mocht soms, wanneer ge iets doet of denkt,
Uw hartje onrustig kloppen,
Wil, Toosjelief! dat tikkertje
Dan toch den mond niet stoppen,
Maar sta ‘met looden schoenen’ stil,
Als 't kwade u vleiend lokken wil!

Durf daarbij voor uw meening steeds
Vrijmoedig uit te komen,
Wat gij voor recht en waarheid houdt,
Bepleit dat zonder schromen;
En staat het iemand soms niet aan,
Nu: ‘wien de schoen past,trekt hem aan!’

Gaan dus uw plannen recht door zee,
En hebt ge niet te vreezen,
Dat dit of dat, wat nauw bezien,
Niet in den haak zou wezen, -
Trek dan ‘de stoute schoenen’ aan,
En blijf niet halverwege staan!

Nu vroolijk maar de wereld in:
Geniet uw jonge leven,
En moog' de schoone Mei der jeugd
U tal van kransen weven!
Dan wil een elk, die u ziet gaan,
Wel zeker ‘in uw schoenen staan!’

H.V.

Landschap.

Zwitserland moge bogen op zijn ijsbergen, zijn heldere meren, zijn lachende dalen, Italië op zijn eeuwig blauwen hemel, zijn laurier- en oleander, zijn oranje- en citroenbosschen. Schotland op zijn glens, Noorwegen op zijn fjörds, Holland kan zich beroemen op zijn waterpartijen, zijn grachten, vaarten en kanalen, die aan het platteland zulk een eigenaardig karakter verleenen.

Wie kent niet het kalme, spiegelachtige water, dat zich, zoover als het oog reikt, uitstrekt tusschen de frisch groene weiden, en de zilvergrijze wilgen, die droomend hun franjeachtige takken over het water wiegelen, en waarin zich het geheele landschap met schier photographische nauwkeurigheid weerspiegelt. Daarboven een lucht, die den schilder in verrukking brengt; geen helderblauwe, kristallen hemel, maar iets zoo zacht, zoo teer, zoo wisselend onder het gedurig drijven der wolken, die nu eens donkergrijs, dan weer grijswit zich samenpakken, zich verstrooien, een altijd nieuw spel met elkander spelen! En in het water drijft het bootje zacht, vredig, stil, en de waterleliën openen haar kelken en aan de oevers bloeit vergeet-mij-niet!

Wie eenmaal de bekoring ondervond van zulk een hollandsch landschap, hij neemt de herinnering daarvan mede, waar hij ook gaat; zelfs te midden van de schoonste en stoutste natuurtafereelen blijft het zijn eigen liefelijke aantrekkelijkheid bewaren.

Volkstellingen.

Overeenkomstig de bepalingen der wet, wordt er eens om de tien jaar in ons land een ‘volkstelling’ gehouden. Die van 1 Januari 1890, met hare verschillend gekleurde tabellen, velerlei vragen, breedvoerige inlichtingen, en toch voor velen zoo ondoorgrondelijke raadselen, welker oplossing hun menig bang uurtje moet gekost hebben, - die jongste Nederlandsche volkstelling ligt ieder onzer zeker nog wel in 't geheugen. De voorloopige resultaten er van zijn allengs bekend geworden, de hoofdcijfers, die men als globaal kan beschouwen. Doch de definitieve uitkomsten, de sommen en verschillen en onderlinge verhoudingen der veelsoortige rubrieken en afdeelingen, onder-rubrieken en onder-afdeelingen, heel de nasleep dezer officieele statistiek, met haar stortvloed van getallen en haar warnet van graphische figuren, - dit alles zal zich nog wel eenigen tijd laten wachten. En dat is dan ook volstrekt niet onverklaarbaar.

Immers, zulk een volkstelling, maar vooral de bewerking er van, is in waarheid een reuzentaak, van welker omvang het publiek meestal geen juist begrip heeft, zoodat het wel de moeite waard is, den lezer dienaangaande eens in te lichten, aangezien de resultaten der volkstellingen de belangrijkste gegevens voor de geschiedenis der beschaving aan de hand doen.

Ofschoon ons reeds uit de grijze oudheid van nu en dan gehouden volkstellingen verhaald wordt, zijn ze toch in hun tegenwoordigen vorm en volkomenheid eene instelling van den nieuweren tijd. In Duitschland was het de Keurvorst Johan van Brandenburg, die het eerst ten jare 1573 de registers van den Burgerlijken Stand en de volkstellingen invoerde. Deze registers van den Burgerlijken Stand vonden langzamerhand in alle Europeesche Staten ingang, werden meer en meer verbeterd en stelselmatig verder ontwikkeld, en men zou eigenlijk moeten veronderstellen, dat,

zoolang zij bestaan, afzonderlijke volkstellingen niet noodzakelijk zijn, daar immers uit deze registers de zoogenaamde ‘beweging der

bevolking,' d.w.z. hare toe- en afneming, op grond van officieele bewijsstukken steeds is na te gaan. Maar dit is niet het geval. Al wordt in die registers ook aanteekening gehouden van de geboorten en de sterfgevallen, ontbreekt daarin toch eene opgave omtrent de in vele Staten zeer sterke landverhuizing, en zoo ook omtrent de immigratie en de verplaatsing van plattelands-bewoners naar de groote steden. Uit de gezamenlijke bevolkingsregisters van al de gemeenten eens lands zich een denkbeeld van de juiste verhoudingen der bevolking te maken, zou alleen reeds daarom bijna onmogelijk

NIEUWE SCHOENTJES. Naar Henriëtte Sutcliffe. (Zie blz. 343).

zijn, omdat er door het heen en weer trekken van vele personen uit de eene plaats naar de andere binnen het Rijk, voortdurend veranderingen komen in de registers van den Burgerlijken Stand.

Men heeft derhalve besloten, op bepaalde tijdstippen - in Duitschland en andere landen om de vijf jaren, ten onzent om de tien - op een vastgestelden dag alle binnen het Rijk aanwezige personen te tellen. Bij ons heeft men daarvoor om de tien jaar den nacht tusschen 31 December en 1 Januari gekozen; in Duitschland stelt men om de vijf jaar de berekening vast op den 1sten December.

In de grootste Rijken zijn de uitkomsten der volkstellingen natuurlijk het merkwaardigst. Laat ons daarom die uitkomsten eens nagaan wat Duitschland betreft. Een heel stuk geschiedenis der beschaving ontrolt zich b.v. voor onze oogen, wanneer wij van het jaar 1820 tot op de volkstelling van 1885, de vóórlaatste, aan de hand van het 'Statistisch Jahrbuch für das Deutsche Reich, 1888,' de toeneming van Duitschlands bevolking nagaan.

Ten jare 1820 bedroeg de bevolking binnen het grondgebied van het tegenwoordige Duitsche Rijk 26,291,000 inwoners, in het jaar 1885 daarentegen 46,855,000, en bij de laatste telling (van 1890) meende men op 48,000,000 te kunnen rekenen. In den loop van zeventig jaren heeft de bevolking van Duitschland zich dus bijna verdubbeld. Reeds deze cijfers op zich zelven leveren een doorslaand bewijs van de voorspoedige ontwikkeling, waarin zich het Duitsche Rijk verheugen mag, een bewijs ook, hoezeer

de vredejaren van 1815 tot 1866, en daarna van 1870 tot heden, aan het volk ten goede zijn gekomen, hoe Duitschland zich innerlijk versterkt heeft, en hoe vooral de laatste twintig jaren, sedert het ontstaan van het Duitsche Rijk, er toe bijgedragen hebben om alle omstandigheden zoodanig te verbeteren, dat ook het cijfer der inwoners voortdurend steeg. In het jaar 1870 bezat het Duitsche Rijk 40,816,000 inwoners, in het jaar 1885, zooals reeds opgemerkt

is, bijna 47,000,000. In den tijd van vijftien jaar is het dus met ruim 6,000,000 inwoners toegenomen, terwijl in hetzelfde tijdsverloop het bevolkingscijfer van Frankrijk voortdurend achteruitging. In het jaar 1870 had Frankrijk meer inwoners dan Duitschland; in het jaar 1875 had het er reeds een weinig minder, en sedert dien tijd blijft het met zijn aantal inwoners voortdurend bij den wasdom der Duitsche bevolking ten achteren. Bij dit verschijnsel zijn niet alleen de maatschappelijke verhoudingen in 't spel, maar ook de zedelijke en staatkundige toestanden; en elke nieuwe volkstelling kan Frankrijk doen zien, dat het met zijne principes en levensbeschouwingen op een verkeerd spoor is, terwijl Duitschland onafgebroken verder kan voortschrijden, daar het zich, zooals de volkstellingen aantoonen, op den weg van bestendige ontwikkeling bevindt.

Bij de volkstellingen wordt echter niet alleen het cijfer der aanwezige inwoners vastgesteld, maar nog eene groote menigte andere dingen, welker kennis voor autoriteiten en regeeringspersonen hoogst noodzakelijk is.

De volkstelling doet ons zien, hoeveel inwoners er op een bepaald grondvlak komen; en dit getal te weten, is van het hoogste belang, om zoo mogelijk hulp te verleenen, wanneer enkele gewesten of districten aan óverbevolking mochten lijden.

Op den vierkanten kilometer komen thans, volgens de telling van 1885, in Duitschland 84 inwoners, in Frankrijk 74, in Rusland slechts 16. Het minste aantal menschen wonen er betrekkelijk in Zweden en in Noorwegen; in den eerstgenoemden Staat komen er slechts 10, in den laatsten zelfs niet meer dan 6 op den vierkanten kilometer, terwijl Engeland 112, ons land 128 en België 192 inwoners op den vierkanten kilometer telt.

Doch de formulieren der telkaarten, welke in Duitschland gewoonlijk bij de volkstellingen gebruikt worden, bevatten nog geheel andere vragen, die beantwoord moeten worden, dan de hier aangestipte; en de bouwstoffen, die zij leveren, geven na hunne bearbeiding inlichtingen omtrent de klassen van leeftijd, omtrent de mannelijke en vrouwelijke personen, omtrent de toestanden op godsdienstig gebied, omtrent het familieleven, omtrent huwelijks-vereenigingen, en verder over al zulke individuen, die aan Staatshulp behoefte hebben, zooals doofstommen, blinden, idioten, enz.

Aan de jongstgehouden volkstelling in het Duitsche Rijk heeft men ook het opmaken van een nijverheids-statistiek verbonden, die zich uitstrekt over de zelfstandige uitoefening van al die industriën, welke naar hunnen aard bij de bewerking der nijverheids-statistiek van 1882 in aanmerking kwamen, met uitzondering van de als industrie gedreven veeteelt en visscherij, benevens van het handels-, verkeers-, logements- en ververschingswezen. Eindelijk komt ook in aanmerking de verdeeling der bevolking over de steden en het platteland, wat betreft de ontwikkeling uit het oogpunt van beschaving en de hygiënische toestanden.

In de steden concentreert zich het verkeer, de industrie en de economische kracht, maar tegelijkertijd wordt daardoor ook het proletariaat, de misdaad en de onzedelijkheid bevorderd; en evenals dat volk zich nog niet in een staat van voorspoedige ontwikkeling bevinden zou, waarin de verhouding der stedelingen tot de dorpsbewoners eene ongunstige zou zijn, evenzoo zal dát volk zich niet normaal ontwikkeld hebben, waarbij de steden óverbevolkt zijn, terwijl het platteland zich meer en meer ontvolkt.

Sedert een reeks van jaren toch is in vele landen de wasdom der steden buitengewoon snel vooruitgegaan, doordien het platteland aan de steden zijn overcompleete bevolking overdeed. Niettemin is bijna overal de landelijke bevolking talrijker dan de stedelijke, en in Duitschland waren er ongeveer 60% der inwoners op het land, 40% in de steden en in plaatsen met meer dan 2000 inwoners. In Zweden woont 89% op het land, in Frankrijk 70%. In België en ons land zijn de verhoudingen juist omgekeerd; in België woont slechts 36% der bevolking op het platteland, in ons land zelfs niet meer dan 20%. Natuurlijk moet men bij ons land steeds in 't oog houden, dat de talrijke kanalen, dijken enz., die op het bij de voortdurende overstroomingen der zee aangespoelde land zijn opgericht, betrekkelijk weinig grond tot bebouwing overgelaten hebben, en dat dientengevolge de bevolking zich wel in de steden moest concentreeren, vooral daar ons land ook thans nog een der belangrijkste handelsstaten is en door zijne voortreffelijke havens ook altijd eene gewichtige rol op het gebied van den wereldhandel spelen zal. Daarentegen zijn in België de verhoudingen ongezond; en de telkens wederkeerende arbeidersbewegingen en opstanden werpen op de toekomst van dat land een zeer somber licht.

Nadere bijzonderheden zullen wij nog omtrent de bovengenoemde wonings- en behuizingscijfers geven. Natuurlijk woont het grootste aantal menschen in één huis in de steden, waar de grond voor huizen en straten duur is en er zich vijf, zes en meer verdiepingen boven elkander bevinden, terwijl op het platteland den bewoners meestal meer ruimte ter beschikking staat en zelden meer dan twee verdiepingen hoog gebouwd wordt. Uit een statistiek tusschen de jaren 1870 en '80 zien wij, dat er in één huis gemiddeld woonden: te Londen 10, te Hamburg 14, te Stuttgart 20, te Parijs 38, te Berlijn 48, te Petersburg 40 personen. Wil men deze cijfers echter statistisch toepassen, dan moet bovendien nog vastgesteld worden, hoe deze woningen zijn ingericht: hoeveel kamers zij hebben, op welke hoogteligging zij zich bevinden, of de woning aan de voorzijde ligt, of zij kamers met stookplaatsen heeft, of er eene industrie in wordt uitgeoefend of niet. Juist met die vragen zullen wij ons hieronder nog eenmaal bezig houden, wanneer wij den lezer duidelijk maken, wat de bearbeiding van het statistisch materiaal der volkstellingen te beteekenen heeft.

Men kan aannemen, dat het Statistisch Bureau van het Duitsche Rijk te Berlijn, in weerwil van talrijke hulpkrachten en van een onafgebroken arbeid, gewoonlijk drie jaren tijds noodig heeft, om slechts eenigermate het materiaal, dat de dag der volkstelling oplevert, te verwerken en productief te maken. De Berlijner is misschien zelf reeds volksteller geweest; zoo niet, dan heeft hij toch reeds kaarten ingevuld en weet hij, dat er voor ieder afzonderlijk persoon van een huishouden een kaart met zoo- en

zooveel vragen ingevuld moet worden, en bovendien nog eene afzonderlijke huishoudingskaart. Een aantal van zulke huishoudingskaarten komen in een afzonderlijk in te vullen omslag, een huiskaart, die inlichting geeft omtrent de gezamenlijke verhoudingen van het huis, waarin de betrokken gezinnen wonen. Uit de huiskaarten worden eindelijk samenstellingen en lijsten voor de stadswijken of gemeentedistricten, voor de stad, het gewest, het regeeringsdistrict, de provincie en den Staat gemaakt. Eerst daarna wordt het gezamenlijke materiaal bij gansche wagenladingen tegelijk naar Berlijn getransporteerd, om daar bearbeid te worden.

Wanneer men nagaat, dat er op die wijze ongeveer 47 millioen afzonderlijke telkaarten bij de volkstelling van 1885 te Berlijn aankwamen, dan zal men zich kunnen voorstellen, welke bergen van materiaal er zich aan het centraalstation ophoopen, waarbij dan nog al de lijsten en samenstellingen der verschillende autoriteiten komen.

Naar men weet, is de volkstelling in Duitschland alleen daardoor mogelijk, dat er zich vrijwillige arbeidskrachten - de zoogenaamde volkstellers - aanmelden, die van huis tot huis gaan, om de ingevulde kaarten af te halen of ze ter plaatse in te vullen, wanneer de betrokken bewoners de schrijfkunst niet verstaan; en deze dienst, dien de volkstellers den Staat bewijzen, is waarlijk niet gering te schatten, aangezien van hunne zorgvuldigheid en nauwgezetheid het volkomen vertrouwbare der geheele volkstelling afhangt.

Ieder volksteller legt de kaarten van zijn district bijeen, maakt er bovendien eene afzonderlijke controlelijst bij op, en overhandigt ze aan het naastbijzijnde officieele bureau van den districts- of gemeentebestuurder, die op zijn beurt de bij hem ingeleverde stukken bijeenpakt, van controle- en totaallijsten voorziet en aan de in rang op hem volgende autoriteit doorzendt. Het gansche materiaal komt ten slotte uit de verschillende centrale bureaux bij het hoofdbureau in Berlijn aan, en hier kunnen dan nu de werkzaamheden een aanvang nemen.

In de eerste weken moet men er zich daar toe bepalen, het ingekomen materiaal te sorteeren, te controleeren en over te tellen, alvorens men er zich toe zetten kan om het te gaan verwerken. Hierbij dient nog opgemerkt te worden, dat de groote steden meestal het geheele materiaal der volkstelling, eer zij het aan de volgende autoriteit afgeven, laten copieeren, om op hun eigen houtje voor hun district statistische berekeningen te maken, die voor elke gemeente afzonderlijk even belangrijk zijn als de totaaluitkomsten dezer statistiek voor den geheelen Staat.

Nadat het materiaal op het Statistisch Bureau gesorteerd en gerangschikt is, gaat men over tot de bearbeiding er van, onder verschillende rubrieken. Men stelle zich eens voor, hoeveel werkkrachten er wel noodig zijn, om 47 millioen telkaarten slechts in deze vier groepen: Man, Vrouw, Jongen en Meisje, te sorteeren. Nog veel moeilijker wordt natuurlijk de zaak, wanneer volgens de verschillende leeftijden gesorteerd wordt. Elk der ouderdomsklassen heeft weder eene afdeeling voor mannelijk en vrouwelijk, en in 24 groepen moet dus reeds voor dit doel heel het reusachtige materiaal gesorteerd, overgeteld en vergeleken worden, om eenige weinige cijfers te verkrijgen, waaruit echter door de voortzetting van den arbeid telkens weder nieuwe cijfers ontstaan, totdat het laatste hoofdcijfer de zekerste uitkomst oplevert aangaande die toestanden des lands, die men zoo nauwkeurig mogelijk wil kennen.

Om er den lezer eenigermate een begrip van te doen krijgen, wat het zeggen wil, zulk een reusachtig materiaal stelselmatig te bewerken, willen wij met hem eens de

bearbeiding der wonings- en behuizingscijfers nagaan en tot model de eene of andere groote stad, b.v. Breslau, nemen.

Het stadsgebied heeft ongeveer 320,000 inwoners; er waren dus 320,000 afzonderlijke kaarten, benevens zoo- en zooveel huishoudings- en gebouwkaarten te bewerken, en het materiaal vult ongeveer een groote kamer geheel, van den vloer tot den zolder. Laat ons nu aannemen dat de vragen, die bij de bewerking der behuizingscijfers gesteld werden, de volgenden waren: 1°. Ligt de woning aan den voorkant? 2°. Op welke verdieping ligt zij? 3°. Hoeveel kamers heeft de woning? 4°. Hoeveel kamers met stookplaatsen heeft de woning? 5°. Wordt er in de woning een industrieel bedrijf uitgeoefend?

Een aantal medewerkers ontvangt thans pakkets-gewijze de voorhanden telkaarten en schrijft op iedere afzonderlijke kaart de beantwoording der vragen op, die uit de huishoudings- of huiskaart blijkt, waartoe als antwoord op de eerste vraag een J. of N. (Ja of Neen), op de tweede vraag een P. (parterre), 1e, 2e, 3e, 4e, 5e (verdieping) of K. (kelder) op de kaart gezet wordt; daarna de verschillende getallen, die het aantal der bewoonbare en van stookplaatsen voorziene kamers aangeven, en ten slotte op de laatste vraag weder een J. of N. Alleen om dezen louter werktuigelijken en toch eene onafgebroken opmerkzaamheid eischenden arbeid uit te voeren, moeten er minstens twintig klerken weken lang aan 't werk gehouden worden.

Is dit opschrijven der bedoelde aanteekeningen op elk der afzonderlijke telkaarten afgeloopen, dan moeten al die 320,000 kaarten nog, overeenkomstig het antwoord op de eerste vraag met Ja of Neen, in twee stapels verdeeld en daarna nogmaals geteld worden. Bij de tweede vraag naar de hoogteligging moeten er zes of zeven verschillende stapels van de 320,000 kaarten gemaakt worden, elke stapel moet weder nageteld en de dan ten slotte verkregen getallen opgeteld worden. Maanden lang kan het op die wijze duren, totdat er ten slotte een aantal cijfers uitkomt, waaruit men eindelijk een gevolgtrekking kan maken betreffende de gezamenlijke woningstoestanden, de hygiënische gesteldheden, de financieele verhoudingen, de economische toestanden, den omvang der industrie, de dichtheid en de welvaart van de bevolking der stad Breslau, enz.

En wanneer men na een langen en moeitevollen arbeid deze gevolgtrekkingen uit de totaalcijfers verkregen heeft, dan heeft men daarmede nog slechts het resultaat voor ééne enkele stad bereikt, die slechts 320,000 inwoners bezit; en nu denke de lezer zich diezelfde vragen op de 48 millioen inwoners van Duitschland toegepast, en het zal hem onwillekeurig beginnen te schemeren bij de gedachte aan den arbeid, die er noodig is, om uit de op één en-

kelen dag ingezamelde kaarten der volkstelling de totaalcijfers te verkrijgen, waaruit resultaten gevormd kunnen worden betreffende de gezamenlijke verhoudingen der inwoners van het Duitsche Rijk.

Men houde hierbij bovendien in 't oog, dat, wanneer deze totaalcijfers door maandenlangen zwaren arbeid verkregen zijn, het Statistisch Bureau zich dan nog pas geplaatst ziet voor de taak om de getallen der onderscheidene volkstellingsperioden met elkander te vergelijken, de vermeerdering of vermindering, toe- of afneming te berekenen, - en men zal begrijpen, welk een reuzenarbeid er aan zulk een volkstelling verbonden is.

En hebben dan de statistische autoriteiten des Rijks, der Staten en der groote steden de bearbeiding

LANDSCHAP. Naar J.W. Van Borselen. (Zie blz. 344).

der laatste volkstelling afgewerkt, dan zien zij zich weder geplaatst voor de vraag, op welke wijze de eerstvolgende volkstelling moet voorbereid worden, welke nieuwe vragen er op de telkaarten kunnen worden geplaatst, op welke wijze de geheele exploitatie der zaak wellicht vergemakkelijkt zou kunnen worden, en hoe men zich door nieuwe vragen over thans nog onbekende verhoudingen misschien nog nieuwe inlichtingen zou kunnen verschaffen. In een aantal zittingen en conferentiën van allerlei autoriteiten worden die vragen eindelijk vastgesteld, en daarna het drukwerk van het reuzenmateriaal voor de aanstaande volkstelling voorbereid, die den statistischen bureaux weder een geweldig arbeidsmateriaal voor de volgende jaren brengt.

En nu stelle men zich eens voor, welk een arbeid de geleerden te verrichten hebben die uit de totaalcijfers van alle landen voor bepaalde doeleinden de resultaten moeten berekenen, welke op geheele werelddeelen, ja op de gansche aarde betrekking hebben, - en misschien krijgt de lezer dan toch eenigen eerbied voor de hieronder volgende cijfers, die op deze berekeningen gegrond zijn.

Op de geheele aarde bestaan er tegenwoordig 3064 talen en meer dan 1000 godsdiensten. Het aantal mannen is nagenoeg gelijk aan dat der vrouwen. De gemiddelde levensduur bedraagt 33 jaar. Een vierde gedeelte van de bewoners der aarde sterft vóór het bereiken van het 17de levensjaar. Van de 1000 personen bereikt

er slechts één den 65-jarigen leeftijd. Er wonen iets meer dan een milliard (duizend millioen) menschen op de aarde; daarvan sterven er 35,214,200 ieder jaar, 96,480 iederen dag, 4020 ieder uur, 67 in elke minuut, en gemiddeld 1 per seconde. - Daarentegen worden er jaarlijks 36,742,000, dagelijks 100,800, ieder uur 4200, en per minuut 70 menschen geboren. De gehuwden leven gemiddeld langer dan de ongehuwden, de matigen en de vlijtigen leven langer dan de zwelgers en de luiaards, en de personen die tot de beschaafde volken behooren, hebben in den regel een langeren levensduur, dan de nog onbeschaafde volksstammen. Groote menschen leven in den regel langer dan kleine. De vrouwen hebben in vergelijking van de mannen gunstiger uitzichten op een langen levensduur vóór het bereiken van het 50ste levensjaar, maar ongunstiger ná dien tijd.

DE VREDEVLAG. Naar G. Eggena.

Deze en nog vele andere bijzonderheden hebben wij aan de volkstellingen te danken, en de lezer vervult niet alleen een burgerplicht, maar arbeidt ook aan de vermeerdering onzer kennis, wanneer hij bij het houden eener volkstelling de hem toegezonden kaarten steeds zoo nauwkeurig en zorgvuldig invult als hem slechts eenigszins mogelijk is.

Radeloos.

Er komen moeilijke oogenblikken voor in het menschelijke leven.

Verbeeld u kleine Chris, die boodschappen voor moeder moest doen, en die gemakshalve haar schoenen thuis liet, daar zij toch maar nat zouden worden in den regen. Daar komt zij aan met haar mand gevuld met allerlei: petroleum-kan, koffie, suiker, rijst, couranten en wat al niet, voor de deur van haar moeders huis, een armzalig, verfloos huis, met een donker portaal waarop een steile trap belandt.

Behalve deze zware mand, die Chrisje, zoo goed en zoo kwaad zij kon, aan den arm droeg, hield zij nog een parapluie boven haar hoofd geopend, niet om zich zelf tegen den regen te beschutten, ach hemel, neen! Chrisje heeft niets aan wat bederven kan, maar de eetwaren in de mand, die een geheele week levens vertegenwoordigen, mogen niet nat worden. En ach! op het laatste oogenblik, daar staat zij radeloos voor de deur. De parapluie wil niet dicht, en de mand staat in den drup. In dat oogenblik verliest zij alle voordeelen door Chrisje verkregen met haar moedig ophouden der parapluie. Arme meid! geen wonder dat zij radeloos omziet in dien strijd tegen de weerbarstige besteedster; 't is misschien de eerste maal, dat zij radeloos omziet naar een behulpzame hand, maar zeker niet de laatste.

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.
(*Vervolg van bladz.* 320.)

VII.

Maar Kate verscheen zoo spoedig niet aan het hof. Haar grootmoeder zond haar eerst naar buiten, naar haar familie van moederszijde, met de bedoeling haar na eenige maanden, als de herinnering aan al het gebeurde een weinig op den achtergrond zou zijn geraakt, aan de koningin toe te vertrouwen.

De verwachtingen der oude hertogin vervlogen echter jammerlijk in rook; groote, droevige gebeurtenissen hadden er aan het hof van Hendrik VIII plaats; de dreigende wolkjes, waarover Anna Boleyn aan haar grootmoeder had geklaagd, pakten zich tot een zwaar onweder samen, waarin de diep beklagenswaardige koningin jammerlijk omkwam.

Alle voorvallen in de naaste toekomst, waarop zij haar hoop had gevestigd, keerden zich tegen haar; koningin Katharina was gestorven zooals zij geleefd had, waardig en gelaten in haar lot, zonder echter in 't minst van haar heilig recht afstand te doen, zachtzinnig jegens haar man, die haar alles had ontnomen, zelfs haar kind, zonder bitterheid tegen de vrouw, die zich in haar plaats had gedrongen.

‘Vloek haar niet,’ zeide zij tot haar omgeving, ‘de arme vrouw zal spoedig diep te beklagen zijn.’

Die profetie werd vervuld. Anna Boleyn kon haar blijdschap niet verbergen bij het vernemen van den dood van haar, in wie zoovelen nog steeds de eenige koningin zagen. Haar uitbundige vreugde deed haar het laatste greintje achting van haar gemaal verliezen, die hoe langer hoe meer geboeid werd door Jane Seymour. Nu moest Anna alle ergernissen en bittere gevoelens zelf ondervinden, welke zij in haar lichtzinnigheid en eerzucht eenmaal aan haar goede meesteres had bereid.

Ja, erger nog! Katharina mocht zich steeds beroemen op de achting en sympathie van alles in Engeland, wat edel, goed en groot was; Anna wist, dat bijna iedereen met geheime vreugde haar naderenden val tegemoet zag en reeds nu de rijzende zon van Jane Seymour begroette. Elken dag maakte zij een nieuwe, pijnlijke ontdekking; nu eens was het een kostbaar juweel, door haar gemaal aan de bevoorrechte hofdame geschonken, dan zijn portret, dat zij openlijk aan den hals droeg; eens zelfs verraste zij haar, zittend op de knieën van den koning, die haar met liefkoozingen overlaadde.

Dit was te veel voor Anna Boleyn, deze laatste vernedering deed den kelk overloopen; tot nu toe was er nog slechts één kans, waardoor zij zich vleien kon de gunst van Hendrik te herwinnen en haar plaats op zijn troon te behouden, het was dan, wanneer zij moeder werd van den vurig verlangden prins; maar de aandoening, door de laatste bittere ontdekking in haar opgewekt, werkte nadeelig op haar gezondheid. Zij werd ontijdig moeder van een prins, maar... het kind was dood. In haar bittere teleurstelling had zij de dwaasheid, den koning de schuld te geven van het ongeluk, dat haar trof, en hem zijn schuldige verstandhouding met Jane Seymour in bittere woorden te verwijten.

Van dit oogenblik af was het lot van Anna Boleyn beslist; alles rondom haar werd stiller en eenzamer; het hof, dat van den blik des konings afwachtte, waarheen zijn hulde te brengen, liet haar in afzondering peinzen over het treurig lot, dat haar wachtte.

Cranmer, de gewetenlooze, laffe hoveling, die slaafs alle grillen van zijn koninklijken meester opvolgde, die vroeger, ten wille van Anna Boleyn, Hendrik's huwelijk met Katharina ongeldig en haar dochter onwettig had verklaard, was nu weer bereid op verlangen van den dwingeland zijn huwelijk met Anna nietig te noemen, onder voorwendsel dat zij voorheen met Percy, hertog van Northumberland, verloofd was geweest.

En niettegenstaande deze nietigverklaring, die hoofdzakelijk diende om haar dochter Elisabeth van al haar rechten te berooven, werd de ongelukkige koningin nog ter dood veroordeeld, wegens echtbreuk; haar broeder en nog vier andere mannen van lager geboorte werden met de koningin gevonnisd.

Anna's lichtzinnig karakter en aangeboren zucht tot coquetteeren hadden haar hoogstwaarschijnlijk menige onvoorzichtigheid doen begaan, maar de schuld, waarom Hendrik haar deed onthoofden, is verre van bewezen.

Tot het laatste bleef zij haar onschuld volhouden,

en op een heerlijken Meimorgen, juist drie jaar nadat diezelfde lentezon haar plechtigen intocht en kroning bescheen, werd zij onthoofd in denzelfden Tower, waar haar koninklijke echtgenoot haar met zooveel liefde en trots ontvangen had.

En nu stond het gekroonde monster, in Richmond Park onder een eik, dien men thans nog aanwijst, met ongeduld het kanonschot af te wachten, dat op den Tower moest worden afgevuurd, zoodra de bijl den hals zijner eenmaal zoo innig geliefde Anna zou hebben afgehouwen.

'De gunst des konings voor mij is ongeloofelijk groot,' zeide de arme vrouw op haar weg naar het schavot. 'Van een gewone jonkvrouw heeft hij een markiezin van mij gemaakt, van een markiezin een koningin, en nu wil hij mij vóór mijn tijd helpen aan de kroon des hemels!'

De koning, die zich op jacht bevond, was zijn ongeduld nauwelijks meester; daar klonk langs de oevers van den Theems het noodlottige schot, dat den dood verkondigde eener vrouw, die zwaar gezondigd, maar ook bitter geboet had, die hij ten koste van het edelste bloed, van beginselen en familiebanden hoog verheven en toen jammerlijk verpletterd had, en bij het hooren van het doodsignaal sprong hij vol woeste vreugde op.

'Ha,' riep hij jubelend uit, 'de daad is verricht. Maakt de honden los en op weg!'

Maar de jacht was het hoofddoel van den tocht niet; de vurige minnaar snelde naar zijn nieuwe lief, die in Wolf-hall, haars vaders woning, de terechtstelling van haar vroegere meesteres en de aankomst van haar bruidegom afwachtte.

Reeds den volgenden morgen stond de met bloed bevlekte weduwnaar in sneeuwwit gewaad voor het trouwaltaar, en Jane Seymour had overwonnen, zooals eenmaal Anna Boleyn zegevierde.

Een maand later werd Jane Seymour als de nieuwe koningin aan het volk voorgesteld, en met ongeloofelijk slaafsche kruiperij verklaarde nu het parlement, bij monde van den Lord-Kanselier Lord Audley, dat de koning, na alle teleurstellingen en gewetensbezwaren, veroorzaakt door zijn eerste onwettig huwelijk, en na alle gevaren en moeilijkheden, waarin hij gedurende zijn tweede huwelijk gebracht was, ten gevolge waarvan lady Anna en haar medeplichtigen hun rechtvaardige straf, wegens hoogverraad, hadden ondergaan, gelukkig niet afgeschrikt was van het huwelijk, en op het nederig verzoek van zijn adel, zich wel had willen verwaardigen een derde vrouw te nemen, die hem kans zou geven op nakomelingschap, en na een lange opsomming van de groote offers, welke Hendrik zich oplegde alleen ten wille van zijn volk, werden de gebeden van de Lords verzocht om erfgenamen der kroon van den Hemel te verkrijgen.

Men weet waarlijk niet, wat meer walging verwekt, de huichelarij en wreede losbandigheid van den koning, of de karakterloosheid en slaafsheid zijner handlangers.

Fiere, onafhankelijke karakters als die van Morus, Fisher, Katharina van Arragon, waren in die tijden hoogst zeldzaam en hadden alles van den onmenschelijken vorst te vreezen; maar toch blijven zij de eenige lichtpunten in den nacht van bloed, verraad en veinzerij, welke in dien tijd Engeland bedekte. Jane Seymour kende haar plicht; weinig is van haar bekend; zij schijnt een onderworpen, gehoorzame vrouw voor Hendrik VIII geweest te zijn; het lot van haar beide voorgangsters, de eene verstooten, de andere onthoofd, boezemde haar steeds een heilzamen angst in.

Zij vervulde den lievelingswensch van haar echtgenoot en schonk hem een zoon, en toen, als begreep zij, dat zij alles gedaan had wat er van haar verwacht werd, stierf

zij eenige dagen later, naar men zegt ten gevolge van schandelijke verwaarloozing en gebrek aan voorzichtigheid, want alles hield zich nu bezig met den kleinen Eduard, die met groote pracht en praal werd gedoopt, terwijl niemand meer naar zijn moeder omzag.

Daar Jane zoo goed op tijd wist heen te gaan, in de volle middagzon der koninklijke gunst, werd geen eer haar onthouden; zij kreeg een schitterende begrafenis, de koning ging in den rouw en beschouwde zich zelf nu voor het eerst als weduwnaar, hoewel hij reeds twee vrouwen dood had.

De kleine prins Eduard werd als kroonprins erkend en zijn zusters mochten niet eens meer de titels van prinsessen behouden.

Natuurlijk was het 's konings eerste werk na den dood der vrouw, die hij zoo bitter heette te betreuren, naar een andere om te zien.

Hij zocht eerst in Frankrijk; een schoone, geestige Française zou, meende hij, het best in zijn smaak vallen, en hij verzocht Frans I van Frankrijk, de schoonste dames van zijn hof naar Calais te sturen, opdat hij er een keuze uit mocht doen.

Koning Frans, ofschoon zelf volstrekt geen heilige, was door dit verzoek zoo verontwaardigd, dat hij antwoordde dat het niet aanging, dames van edelen bloede naar de markt te zenden als paarden, die te koop werden aangeboden.

Geen prinses van Frankrijk kon er toe gebracht worden den met bloed bevlekten troon van Hendrik te deelen; ook andere dochters van vorstelijke huizen bedankten voor de eer, en daar Hendrik nu zijn zinnen er op scheen te hebben gezet eens weer een prinses naast zich op den troon te hebben, bleef hij ruim twee jaar eenzaam; toen ontfermde zich het huis van Kleef over den armen, ongetroosten weduwnaar en zond hem de portretten van twee harer prinsessen, door Holbein geschilderd.

Hendrik koos dat van Anna, die hem het schoonste voorkwam. Nu nog wekt het prachtige miniatuurportret aller bewondering op; het is besloten in een étui, in den vorm van een roos, fijn in ivoor gesneden, die, losgeschoven, het portret van een lief duitsch meisje vertoonde, maar het origineel stelde den koning bitter teleur, toen de vorstelijke bruid, na met koninklijke eer ontvangen te zijn, in Engeland landde en hij in zijn ongeduldige verliefdheid vooruitsnelde om incognito haar kennis te maken.

Anna bezat noch de koninklijke waardigheid van Katharina van Arragon, noch de groote bevalligheid en geestige oogen van Anna Boleyn, zelfs niet de zachte, droomerige schoonheid van Jane Seymour.

Holbein's penseel had te verraderlijk vleiend met de jonge prinses omgegaan, en in bittere woorden verklaarde de koning, in tegenwoordigheid zijner bruid, dat hij nog nooit zoo teleurgesteld en bekocht was geweest.

De arme Anna zonk op de knieën voor den tyran, die haar lot in handen had, en achter wiens welgedane, vleezige gestalte zij de geesten zag zweven zijner drie doode gemalinnen, en beval zich allernederigst in zijn genade aan.

Met moeite nam Hendrik de meest gewone vormen der beleefdheid in acht en verliet haar zoo spoedig mogelijk; de ontmoeting was des te moeilijker, daar de verloofden elkander niet konden verstaan. Hendrik sprak geen duitsch, hij haatte zelfs de klanken dier taal, en Anna geen engelsch.

Het ongenoegen van den koning was spoedig overal bekend en trof vooral hen, die den koning de prinses hadden aangepraat; maar zooals het meer gaat, de een schoof de schuld op den ander, en het eind der geschiedenis was, dat niemand zich eigenlijk meer herinnerde de schoonheid der prinses geroemd te hebben.

Natuurlijk deed Hendrik nu alles om van zijn bruid af te komen, maar het gewone middel, een trouwbelofte van vroeger aan den dag te brengen, wilde hier niet lukken. Cromwell hield den koning voor, dat het nu niet aanging, nadat hij door zijn behandeling van Katharina van Arragon en zijn optreden tegen den Paus met alle katholieke vorsten overhoop lag, nu ook te breken met de protestantsche, waarmede Anna verbonden was.

'Is er dus niets anders op,' zuchtte de koning wanhopend, 'dan mijn nek onder het juk te leggen?' En in deze liefelijke stemming gaf hij bevel de voorbereidingen tot het huwelijk voort te zetten.

Voor de derde maal binnen weinige jaren werd het pretlievende Londensche volk weer vergast op den intocht en de kroning eener nieuwe koningin. Waarlijk, het mocht zijn vorst op prijs stellen, die zoo gul voor zijn vermaken zorgde.

Den derden Januari had de openlijke ontmoeting van Hendrik en Anna plaats; het volk bewonderde de schitterende cavalcade, de rijke kleeding van den koning, die letterlijk bezaaid was met edelgesteenten van allerlei kleur, maar was ook van oordeel, dat de prinses al deze eer niet om haar schoonheid verdiende.

Anna was groot, onbevallig en bovendien pokdalig; daarbij was haar kleeding ten hoogste smakeloos. Hendrik trachtte nog alles te doen om zijn nek van het juk te bevrijden, maar vergeefs. Hij stelde het huwelijk telkens en telkens uit, en bekommerde er zich weinig over, hoe droevig te moede de arme bruid moest zijn, het beklagenswaardig offer der staatkunde harer verwanten, die van alles, wat haar lief en dierbaar was, gescheiden, zich overgeleverd wist aan den tyran, die zijn vrouwen zoo weinig telde en zich niet schaamde haar telkens zijn weinige ingenomenheid te toonen.

Maar het huwelijk had toch plaats, niettegenstaande den tegenzin des konings. Aan feesten en uiterlijke pracht ontbrak het niet; het gelaat des konings stond echter somber en de bruid beefde van geheimen angst en duistere voorgevoelens.

Het vreeselijke lot van haar naamgenoot koningin Anna Boleyn zweefde haar onophoudelijk voor den geest.

Zij wist, dat alles in haar den koning mishaagde; zijn gelaat stond streng en onvriendelijk. Zij wist, dat hij haar trekken leelijk vond, haar taal verafschuwde, en zelfs haar godsdienst niet hoog stelde; want al had Hendrik VIII, terwijl hij vol smachtend verlangen zijn luthersche bruid verwachtte, tot tijdverdrijf de eerbiedwaardige abten van Glastonbury en van twee andere kloosters laten ophangen, toch koesterde hij voor de Lutheranen weinig sympathie.

De kansen dus om de liefde en de gunst van haar geduchten gemaal te winnen, stonden voor de goede Anna van Kleef uiterst gering, en het moest wel met vreezen en beven zijn, dat zij den trouwring aannam uit de vingers, welke haar dien met zooveel tegenzin gaven, en toen zij de koninklijke kroon van Engeland op haar hoofd voelde, zal het haar moeilijk geweest zijn niet te denken aan het op het schavot gebogen, ook eenmaal gekroonde hoofd van Anna Boleyn.

Als de koning zoo handelde met de vrouw, die hij afgodisch had liefgehad, hoe zou het dan met haar gaan, voor wie hij zijn af keer niet verbergen kon?

VIII.

De lente had het landgoed Holyngbourne, eigendom der familie Culpepper, met zijn schoonste kleed getooid.

Het eenvoudige, met klimop begroeide roodsteenen huis schemerde vroolijk tusschen het groen; de appel- en pereboomen waren met een wit kleed overdekt en in den tuin stonden de bloemen welig, ouderwetsche geurige bloemen, welke men thans nog slechts in afgelegen tuintjes en kunstmatig aangelegde perken vindt.

De groote lindenlaan van het huis is groen van de jonge bladeren, en daaronder wandelt een jong paar menschen; hij een edelman van slanke gestalte en schoon gelaat, zij, alles wat men zich bevallig, liefelijk en onschuldig denken kan. In haar hand houdt zij de lentebloemen, die hij voor haar heeft geplukt, en telkens klinkt hun beider zilveren lach in een zuiver, rein accoord.

't Is lente in en om hen, de wereld is zoo schoon, de lucht zoo helder, de zon zoo schitterend; overal heerscht vrede en kalmte.

Wie kan zich nu verbeelden in het Engeland te zijn van Hendrik VIII, den britschen Nero, in een tijd, dat de kloosters verwoest, de koninginnen, de abten, de bisschoppen, de kanseliers, de prinsen en prinsessen naar het schavot gesleept, onthoofd, opgehangen, verbrand worden?

Wie kan nu denken, dat juist dezer dagen de grijze hertogin van Salisbury, tante des konings, zich met geweld naar het blok laat sleuren en den beul dwingt om haar hoofd te worstelen, dat het verachtelijke parlement, door Cromwell aangestookt, een wet uitvaardigt, waardoor het mogelijk is ieder, die den koning mishaagt, zonder dat hij gehoord wordt, te vermoorden, wie denkt nu aan het rijk van verraad, bloed- en gouddorst, lage hartstochten, dat thans in het zoogenaamde Eiland der Heiligen zijn hoogtijd viert?

't Is hier zoo vredig, onder de pas ontluikende boomen; slechts het gekeuvel van twee jonge menschenkinderen en het gezang der vogels is 't eenige, wat men hoort.

‘Kate!’

‘Thomas!’

‘Niet waar, Kate, ik mag toch hopen! Het is de wensch van ons allen, maar boven alles de mijne.

Ik ben niet rijk, maar dit alles zal eenmaal mijn eigendom zijn. Gij zult meesteres worden van Holyngbourne, en mijn liefste, liefste vrouw!' Hij sloeg den arm om de teere gestalte van het meisje en zij liet

RADELOOS. Naar G. Zippen. (Zie blz. 350).

hem begaan; hij was zoo schoon, zoo sterk, zoo beschermend. Zij voelde dat zijn liefde haar steunen, haar verheffen zou, en toch zij boog haar hoofd en een blos bedekte haar wangen.

'Ik mag niets beslissen,' stamelde zij; 'ik heb mijn grootmoeder beloofd niet over mijn toekomst een besluit te nemen vóór ik haar geraadpleegd heb.'

'Maar wat zou uw grootmoeder tegen onze liefde kunnen aanvoeren?'

'Ik weet het niet. Ik geloof niets, maar....' Zij verborg haar gelaat in de bloemen en zuchtte diep.

Waarom moest zij nu, juist nu, denken aan dat verledene, waarvan zij de herinnering zoo gaarne voorgoed zou willen uitwisschen? Waarom dacht zij

nu aan den ander, die beweerde rechten op haar te hebben, en vervulden schaamte en berouw haar ziel?

'Thomas,' sprak zij na een oogenblik, zonder haar oogen op te heffen, 'ik ben vroeger mijn grootmoeder ongehoorzaam geweest. Ik heb zonder haar voorkennis een liefdesbetrekking aangeknoopt met....'

'Derham, den wilden woesteling, den zeeroover, ja, ik weet het, Kate!'

'Gij weet het,' en zij sloeg haar oogen nog dieper neer, terwijl de blos op haar wangen nog sterker werd, 'ik was nog een kind, en niemand droeg zorg voor mij.' Haar stem klonk nu bijna geheel onhoorbaar.

'Ik begrijp het, lieveling!' zeide Thomas en trok haar naar zich toe en kuste haar schoon, blank voorhoofd; ''t is uw schuld het allerminste. Gij hadt behoefte aan liefde, aan hartelijkheid. Het was uw grootmoeder, die zich 't meest te verwijten heeft, dat zij niet beter paste op het kleinood, haar toe vertrouwd!'

Groote tranen rolden langs Kate's wangen.

'O, ware het nooit gebeurd, nooit!' snikte zij.

'Schrei niet, mijn Kate, mijn lieve, zoete Kate! 't Is voorbij als een booze droom, waarvan wij de herinnering zoo spoedig mogelijk moeten trachten te vergeten. Al valt een parel ook in het slijk, zij blijft haar waarde behouden. Gij hebt hem toch niet meer lief?'

Kate schudde het hoofd.

'Waarlijk niet?'

'Waarlijk niet! Ik geloof nu zelfs dat ik hem nooit liefhad,' fluisterde zij.

'En waarom juist nu?'

Zij sloeg door haar lange, zijdeachtige wimpers een blik op Thomas, die zijn hart van vreugd vervulde, zoo vol beteekenis was hij.

'Is dat de reden, mijn Kate, mijn lieve Kate? Welnu, dan weet ik goeden raad! Gij geeft mij uw woord en staat mij toe bij uw grootmoeder aanzoek te doen om uw hand. Van de toestemming mijns vaders ben ik zeker. Het is zijn liefste wensch, dat de dochter zijner onvergetelijke zuster eens meesteres wordt in zijn huis. Mag ik, Kate, mag ik?'

'Nog niet, laat mij eerst met lady Howard spreken, laat mij haar raad vragen?'

'Ik zie er het nut niet van in! 't Is waar, gij kunt niet huwen zonder toestemming Harer Genade en van uw oom, den hertog, maar waarom zouden zij hun toestemming weigeren, als mijn vader ze hun vraagt?'

'Ik wil niet meer van grootmoeder het verwijt op mij laden, dat ik buiten haar voorkennis over mijn leven beschik.'

'Deze gehoorzaamheid doet u eer aan, Kate; maar waarlijk, die vrouw heeft zooveel eerbied en ontzag van u niet verdiend. Zij, die u zoo verwaarloosde en mishandelde.'

'Dat heb ik verdiend,' verklaarde Kate met allerliefste nederigheid, 'en wat die verwaarloozing betreft, in de laatste jaren heeft zij alles gedaan om aan mij goed te maken, wat zij toen te kort schoot. Neen, Thomas, ik ben 't aan haar verplicht, te handelen zooals het een gehoorzame, brave kleindochter past. Zij heeft zooveel geleden, de arme vrouw, toen mijn nicht Anna, haar trots en kroon, zoo jammerlijk eindigde.'

'Is dat uw eenige reden, Kate?'

'Wat zou het anders zijn, Thomas?'

'Gij hebt toch geen verplichtingen aan dien andere?'

‘Aan Derham? Neen, volstrekt niet!’

‘Gij hebt hem in al dien tijd niet gezien?’

‘Neen.’

‘En ook niets van hem gehoord?’

‘Eerst wel.... later niet meer!’

‘Nu, Kate, als gij met mij getrouwd zijt, als gij uw hand vol vertrouwen in de mijne legt, dan, zweer ik u, zal niemand en niets meer u herinneren aan die onvoorzichtigheid van vroeger. Gelooft ge mij, Kate?’

‘Ja, Thomas, ik geloof je!’

‘O, Kate, wat zullen wij dan gelukkig zijn. Niets zal onzen vrede, ons geluk hier storen. Wij zullen niet vragen, wat zij doen en zeggen in Londen of voor het hof. Gelukkig, kalm en tevreden in Gods schoone natuur, zal ons leven voorbijgaan als een lange lentedag.’

‘Kate, Kate, kom naar binnen!’ riep een vroolijke meisjesstem; ‘er is een boodschap van uw grootmoeder gekomen. Zij roept u dadelijk terug naar Lambeth.’

Thomas en Kate zagen elkander aan, groote teleurstelling lag op hun trekken.

‘O, Kate, dat zoo spoedig een schaduw op onze schoone lente moest vallen! Maar wij zullen den moed niet laten zakken. Gij moet uw grootmoeder dadelijk spreken en haar alles zeggen.’

‘Ja, Thomas, ik zal het doen....’

‘Maar waarom roept zij u zoo onverwacht, er was toch geen sprake van, dat gij hier maar zoo kort zoudt blijven?’

‘Ik weet het niet, ik ben bang,’ mompelde Kate, ‘dat voorspelt niets goeds.’

‘Kind, er valt niets te vreezen, als gij mij liefhebt en mij trouw blijft.’

Met dezelfde woorden had Derham afscheid van haar genomen, maar toen was het haar vaste voornemen reeds zich zoo spoedig zij kon van hem vrij te maken. Thomas echter had zij werkelijk lief, zij vond op het oogenblik niets zoo begeerenswaardig dan zijn vrouw en meesteres van Holyngbourne te worden, en de gedachte, dat haar grootmoeder deze toekomst niet voor haar zou verkiezen, vervulde haar met schrik.

‘Ik zal doen, wat ik kan, Thomas,’ antwoordde zij. ‘God sta ons bij.’

‘Het zij zoo, liefste!’ en hij drukte haar fijne vingers aan zijn lippen; ‘met God en met u vrees ik niets voor de toekomst.’

IX.

Kate Howard werd na haar uitstapje in Kent met hartelijkheid door haar grootmoeder in Lambeth ontvangen.

De hertogin van Norfolk had haar sinds lang haar onvoorzichtig gedrag vergeven, en met het haar eigen optimisme bouwde zij weer op de schoonheid en lieftalligheid van deze kleindochter de heerlijkste luchtkasteelen.

In de laatste maanden was Kate Howard geheel en al tot jonkvrouw ontwikkeld; haar schoonheid mocht misschien niet zoo overweldigend en betooverend zijn als eenmaal die van haar nicht, Anna

Boleyn, toch maakte Kate den aangenaamsten indruk door haar groote lieftalligheid en de echt vrouwelijke bescheidenheid en zachtheid, die uit haar optreden spraken.

Niets aan haar verried de stormachtige jaren, welke achter haar lagen: de omgeving, die haar vroege jeugd besmeurd, de indrukken, welke haar verbeelding bezoedeld, haar ziel verduisterd hadden.

Reine jonkvrouwelijkheid, teedere schuchterheid schonken haar een aantrekkingskracht, waaraan men aan het wulpsche hof van Hendrik VIII, na Katharina's vertrek, niet meer gewoon was, en wie haar daar zag in haar meisjesachtigen schroom, zooals zij vóór haar grootmoeder stond, zou aan niets kunnen denken dan aan een nauwelijks ontloken roos, die nog slechts den geurigen dauw des hemels in haar zuiveren kelk ontvangen had. Met welgevallen zag lady Howard de bloeiende jonkvrouw aan en verheugde zich dat alles, wat die schoonheid had kunnen ontwijden, ver achter haar lag.

'Mijn lieve Kate,' sprak zij en liet het meisje naast zich zitten, 'ik zie met genoegen dat het verblijf in de buitenlucht u goed heeft gedaan. Uw kleur is zoo frisch, de glans uwer oogen zoo helder; gaarne had ik u nog wat langer bij uw goeden oom gelaten....'

'O, grootmoeder, ik ben er lang genoeg geweest, en al vermaakte ik mij daar buitengewoon, ik weet dat hier mijn eigenlijke plaats is, die ik tegen geen andere ruilen wil.'

'En ik wilde u juist spreken over een plaats, die u aangeboden is, en daarom riep ik u zoo onverwacht terug.'

Vragend zag het jonge meisje de oude dame aan. 'Ja, lieve Kate,' ging de hertogin-weduwe voort, 'het is een groote onderscheiding, des te grooter omdat zij mij zoo geheel onverwacht treft en ik daarop niet meer durfde rekenen na de ongelukkige gebeurtenissen der laatste jaren! Kunt gij het niet raden?'

'Neen, Mylady!'

'Hoor dan, kind! Gij weet, dat, na het schandelijke gedrag van uw nicht, lady Anna, tegen haar genadigen koning en gemaal....'

Kate wist niet wat zij hoorde; tot nu toe gold Anna Boleyn bij haar familie steeds als een slachtoffer, een martelares, over wier onschuld en droevig lot wel is waar in het geheim, doch veel en bitter werd getreurd.

'Ja,' hernam de hertogin en deed of zij niets van Kate's verbazing bemerkte, 'mijn rampzalige kleindochter - God vergeve haar hare zonden en neme haar ziel in barmhartigheid aan - heeft ons allen met oneer en schande overladen. Na haar treurig, maar welverdiend uiteinde is de zon der Howards langen tijd aan het hof verduisterd. De Seymours, trotsch op hun verwantschap met de nieuwe koningin, drongen alle bloedverwanten der vorige terug, en wij hebben in de eenzaamheid droeve dagen beleefd!'

De hertogin zuchtte diep en Kate bleef nog altijd zwijgend toeluisteren.

'Verbeeld u dus onze vreugde, nu mijn lieve zoon, lord William, mij de boodschap kwam brengen, dat 's konings keuze, bij het vormen van het huis zijner tegenwoordige gemalin, koningin Anna van Kleef, op u gevallen is.'

'Op mij!' riep Kate verschrikt uit, en waarlijk op dat oogenblik was 't meer schrik dan vreugde, die zich van haar meester maakte. 'Hoe kent Zijn Majesteit mij?...'

'Uit de registers van den adel, zou ik denken. Maar dat doet er niet toe! Nu de duitsche hofdames van de koningin zijn weggezonden, heeft de koning besloten zijn vrouw te omringen met de eerste jonkvrouwen des lands, en daartoe behoort natuurlijk

ook gij, Kate! En des te meer verheugt mij die onderscheiding, daar zij een bewijs is, dat de koning niet langer tegen de Howards wrok koestert, omdat een hunner leden zijn goedheid en liefde met den zwartsten ondank heeft beloond. Maar ge zegt niets, Kate? Zijt ge zoo geheel verbijsterd door het bericht?'

'Grootmoeder,' vroeg Kate aarzelend, 'hebt gij uw toestemming gegeven?'

'Mijn toestemming? Ik ben dadelijk naar het paleis gegaan om mijn hof bij den koning en de koningin te maken, en hen te bedanken voor de hooge eer ons huis aangedaan. Ik heb gezegd, dat gij bij uw oom van moederszijde, Sir John Culpepper, vertoefdet, maar dat het mijn eerste werk zou zijn u naar Londen te laten komen om u aan Hare Majesteit voor te stellen.'

'Ik wilde dat de koning mij vergeten had!' zuchtte Kate Howard, 'het hof trekt mij niet meer aan! Ik hoor er niet meer!'

'En waarom niet?' vroeg de grootmoeder streng.

'Omdat... omdat... hetgeen vroeger gebeurd is.'

De wenkbrauwen der oude vrouw fronsten zich dreigend

'Geen woord meer daarover, als ik u bidden mag, mistress Howard! 't Is treurig genoeg, dat die dingen gebeurd zijn. 't Eenige wat wij nog kunnen doen, is ze zoo goed mogelijk te vergeten. Doet gehechtheid aan dien ellendeling u die oude geschiedenis nog eens ophalen? Hebt ge iets van hem gehoord misschien?'

'Neen, grootmoeder, in jaren niet.'

'Weet gij ook niet, waar hij zich bevindt?'

'Neen, ik weet niet of hij levend of dood is. Het is mij ook geheel onverschillig. Ik schaam mij ooit met hem in betrekking te hebben gestaan en ik wil niets meer van hem weten - nu niet, en later nog minder.'

'Goddank! Maar dan is er ook geen reden, waarom gij niet aan het hof zoudt komen. De koningin, al schijnt de koning in haar niet geheel en al zijn keuze te hebben gevonden, is een goede, verstandige vrouw, een vriendelijke meesteres, die behoefte heeft aan hartelijkheid en op goede manieren en reine zeden prijs stelt. En dan, 't is mijn wil, ik verlang het! Naar uw goedvinden zal ik zoo dwaas niet zijn te vragen.'

De hertogin-weduwe was ontstemd door het weinige vuur, dat Kate Howard ten toon spreidde, en zij begreep, dat het meisje hiervoor een bijzondere reden moest hebben; zij vond het echter voorzichtiger er niet verder op aan te dringen, en Kate achtte het oogenblik slecht gekozen om haar grootmoeder met haar plannen voor de toekomst bekend te maken. Haar groote fout was vanouds altijd uit te stellen en te trachten door een omweg haar doel te bereiken, en juist hierdoor geraakte zij telkens in moeilijkheden.

Zoo zat zij dus met een bedroefd gezicht diep in gedachten, vol spijt dat zij haar grootmoeder moest

teleurstellen en vol verdriet dat haar huwelijksplannen zoo onverwacht werden gedwarsboomd, en toch den moed missend om ronduit voor haar gevoelen uit te komen. De hertogin-weduwe veinsde niets meer van haar aarzeling te zien.

'Uw hofkleed is reeds klaar,' zeide zij op geheimzinnigen toon; 'wilt gij het aanpassen?' Een glans van genoegen lichtte in Kate's oogen.

'Grootmoeder,' sprak zij, 'u is te goed voor mij, veel te goed! Ik verdien zooveel goedheid niet!'

'Tracht ze te verdienen, beste kind! door de gunst te winnen van onzen goeden koning - en de koningin,' voegde zij er flauwtjes bij en troonde Kate naar de aangrenzende kamer.

Daar lag een prachtig hofcostuum van donkerblauwe zijde en goudkleurig fluweel, een fraaie met paarlen versierde kap en kanten sluier, en een volledig stel juweelen en goud, over een laag rustbed gespreid.

Kate kon een kreet van verrassing niet onderdrukken en sloeg de handen in elkander.

'Is dat voor mij, voor mij?' riep zij opgetogen uit.

'Ja, voor mijn liefste kleindochter,' zeide de hertogin, tevreden dat deze poging van haar ten minste goed scheen te slagen; 'ik wil dat zij haar grootmoeder en andere bloedverwanten geen oneer zal doen, als zij aan het hof verschijnt.'

Mylady riep thans haar vrouwen binnen en gaf haar bevel Kate te kappen en te kleeden, en zij zelf bleef er bij zitten om de noodige aanwijzingen te geven. Met de grootste voldoening zag zij de schoonheid harer kleindochter hoe langer hoe meer uitkomen onder de handige vingers der meisjes; en toen zij eindelijk gereed was, kuste zij haar herhaaldelijk.

'Wat zijt ge toch mooi en lief!' riep de ijdele vrouw verrukt uit; 'ik weet niemand aan het hof, die zich met u meten kan, niet eens die malle dochters van Lady Rutland, Anne en Katharine Basset, die men de schoonste van het hof noemt! 't Mocht wat! Ge hadt iets grooter kunnen zijn; 't is jammer ook dat uw neus een weinig opwipt; maar dat doet er niet toe, die schitterende kleur, die prachtige oogen maken alles goed, en de handen! O, wat een verschil met die van Haar Majesteit! Waarlijk gij zoudt een goed figuur maken op den troon!'

'Grootmoeder!' riep Kate uit, blozend van genoegen en van gestreelde ijdelheid, 'ik zou het niet eens willen. Een troon is voor mij te hoog, ik ben met een bescheidener lot tevreden...'

En zij wilde over Thomas en zijn aanzoek spreken, maar de oude vrouw liet haar geen tijd. 'Anna Boleyn was grooter schoonheid,' ging zij, als in vervolg van haar eigen gedachten, voort; 'maar wat zij niet had, dat bezit gij - frissche jeugd! En dan had zij een wrat aan den hals en een dubbelen duim, en toch... toch... heeft zij den koning gescheiden van zijn vrouw, een spaansche prinses nog wel. Dat zal de Bassets nooit gelukken!'

'Des te beter voor haar, dan hebben zij ook geen schavot te vreezen.'

'Stil, kind, stil! spreek zoo niet. Als het schavot voor Lady Anna opgericht werd, is het door haar eigen schuld. Kom met mij mede, ik zal u goeden raad geven hoe u te gedragen aan het hof, opdat gij daar zult voldoen. Gelukkig, gij hebt u goede manieren aangewend in de laatste jaren; gij hebt u geoefend in muziek en zang, en dat zijn talenten, welke door Zijn Majesteit op hoogen prijs worden gesteld.'

De koning scheen alles te zijn, en Kate vond het niet eens vreemd dat er van de koningin zoo weinig sprake was.

‘Gij moet u verder eenvoudig en natuurlijk gedragen; bescheiden jegens den koning zijn, maar niet vreesachtig. Een gepaste vrijmoedigheid is het sieraad van een jong meisje. Vóór alles echter toon u zachtzinnig en vriendelijk voorkomend. Door haar zachtheid heeft Jane Seymour een koningskroon gewonnen. Een harde vrouwenstem is in de ooren van Zijn Majesteit een gruwel, en men zegt dat dit de reden is, waarom de kleefsche prinses zoo slecht in zijn smaak gevallen is, daar haar keelgeluid zoo onaangenaam klinkt. Wanneer de koning zich verwaardigt met u te spreken, vrees dan niet hem de spranken van uw vernuft te toonen, maar laat het altijd vol eerbied en ontzag zijn. Die gevoelens moeten uit al uw daden spreken, uit al uw woorden, uw gebaren. De koning is ons aller meester. Van Zijn Genade hangen wij af. Hij is het beeld Gods op aarde! Vergeet dit geen oogen blik; maar vóór alles, dat echte jonkvrouwelijke schuchterheid uw optreden kenmerke; deze gave is in onze dagen te veel verloren gegaan, en 't kan niet anders of het bezit daarvan zal u boven al uw gezellinnen doen uitblinken. Hoe vriendelijk en voorkomend de koning ook jegens u moge zijn, neem al zijn oplettendheden met terughouding aan. Dit is het geheim van Lady Anna geweest, die aan het hof van Frankrijk de groote kunst had geleerd harten te winnen.’

‘Maar, grootmoeder, ik wil het hart des konings niet winnen,’ riep mistress Kate half lachend, half verontwaardigd uit.

‘En wie zegt u, dat gij dit moet doen, dwaas kind?’ antwoordde de grootmoeder scherp; ‘ik wilde u alleen leeren hoe gij u gedragen moet aan het hof, om daar een blijvende, vaste plaats te winnen! Sluit uw ooren verder voor de vleitaal van de laffe, ijdele jonkers, hoe schitterend ook hun voorstellen, hoe groot hun schoonheid, hoe fluweelachtig hun tong moge zijn. Stel een wacht op uw oogen en twee wachten op uw lippen! Spreek weinig en sla uw oogen zelden op; luister naar niemand, dan zult gij geen dwaasheden zeggen, geen slechte dingen zien, geen leugens hooren. Een goede naam zal als een zoete geur van u uitgaan, en gij zult mij en de uwen eer aandoen; gij zult een groot huwelijk sluiten, en al het verdriet, dat gij mij eens hebt veroorzaakt, zal vergeten en vergeven zijn.’

Kate Howard boog diep het hoofd; haar berouw en spijt over den misslag harer jeugd was zoo groot, dat haar grootmoeder alles van haar verkrijgen kon, wanneer zij dat verleden maar in herinnering bracht, en nu begaf haar ook voorgoed de moed om over Thomas te spreken.

‘Ik zal wachten,’ dacht zij; ‘mijn huwelijk heeft geen haast. Al kom ik ook aan het hof, ik kan Thomas toch trouw blijven. Ik zal niemand ooit meer kunnen liefhebben dan hem, maar grootmoeder is nu zoo gelukkig. Ik mag haar niet teleurstellen, ik moet aan haar goedmaken, wat ik vroeger heb misdaan.’

Maar als Kate oprecht ware geweest, zou zij zich zelve hebben moeten bekennen:

‘En 't is toch heerlijk zulke prachtige kleederen te dragen als deze, welke ik, mistress Culpepper geworden zijnde, nooit meer zal mogen aantrekken.

MOEDERKUS. Naar V. Gamba. (Zie blz. 360).

Ook zou ik zoo gaarne het hof eens van nabij willen zien, om later in Holyngbourne er over te vertellen, en zeker zal het mijn kinderen en kleinkinderen nog tot eer strekken, als zij kunnen zeggen: Mijn moeder was eenmaal hofdame van koningin Anna!’

En zoo zichzelf bedriegend, liet Kate zich zachtjes afdrijven door den stroom, die haar medevoerde - zij vermoedde niet waarheen.

X.

Treurige dagen bracht koningin Anna intusschen door. De vierde gemalin van Hendrik VIII mocht de beloften van schoonheid door Holbein's penseel gedaan, niet geheel en al vervullen, toch was zij een knappe,

achtenswaardige vrouw van goede afkomst; in elk geval zelfs uiterlijk veel te goed voor den vijftigjarigen wellusteling, wiens slappe trekken maar al te duidelijke sporen droegen van zijn buitensporig leven.

Tevergeefs had Anna alles beproefd om haar koninklijken meester de teleurstelling te vergoeden, die hij door haar ondervonden had, tevergeefs toonde zij zich een vriendelijke stiefmoeder tegenover zijn kinderen en trachtte zij haar karakter geweld aan te doen en haar tegenzin voor den bloeddorstigen tyran te overwinnen, door vriendelijk en zelfs teeder jegens hem te zijn.

Het scheen dat haar goedgemeende pogingen een geheel tegenovergestelde uitwerking op den koning hadden; hoe minder hij haar te verwijten had, hoe grooter zijn afkeer werd; tot nu had hij ten minste voor de wereld nog eenige beleefdheidsvormen tegenover haar in acht genomen, nu echter verwaarloosde hij haar geheel en al, en de arme Anna droomde nacht en dag van de vreeselijke dingen, die haar wachtten, van den somberen Tower, van het bloedige schavot en het scherpe zwaard, dat reeds voor Anna Boleyn, Margaretha van Salisbury en zoovele anderen had gediend.

Zoo zat zij eenzaam en bedroefd in het koninklijke paleis van Westminster, beroofd van haar vriendinnen, de duitsche hofdames, die wreed van haar gescheiden waren, verlaten te midden van onverschilligen of vijanden, wier taal en godsdienst de hare niet was, in de vaste overtuiging dat haar val niet ver meer verwijderd kon zijn en dat de koning, haar gemaal, voor geen misdaad zou terugschrikken om zich van haar te ontdoen. De koning had haar zoo juist verlaten en op een toon, geheel in tegenspraak met het zoete der woorden, haar zijn dagelijkschen groet gezegd:

'Goedendag, mijn lieveling!'

En vol schrikken en beven voelde Anna, dat, al bleven de woorden dezelfde, zijn toon steeds koeler en norscher werd, dat de blikken des konings steeds met meer afkeer en ingehouden toorn op haar rustten.

Hendrik VIII was trouwens zeer bedroefd te moede; zijn vrouw speelde steeds een groote rol in zijn leven, onverschillig of zij Katharina van Arragon, Anna Boleyn, Jane Seymour of Anna van Kleef heette. Zijn spijt, zoo bedrogen te zijn geworden, maakte hem hoe langer hoe slechter tegen haar gestemd; maar de moeilijkheid was hoe van haar af te komen.

Hij kon een vreemde prinses toch niet naar den Tower zenden en laten onthoofden, zooals hij het met zijn onderdaan lady Anna had gedaan; bovendien, gedrag en verleden van Anna waren onberispelijk; haar goedschiks doen toestemmen in een echtscheiding, dit zou zeker bezwaarlijk gaan. Vrouwen klampen zich vast aan een kroon. Hoe heftig had Katharina, wier zachtheid en onderworpenheid aan zijn wil toch zoo groot waren geweest, zich tegen zulk een besluit verzet; hoeveel onaangenaamheden en beleedigingen had zij hem door haar verwenschte stijfhoofdigheid niet bezorgd! Hij zag er tegen op, dit alles nog eens weer te doorleven, en in de somberste stemming, het hart vervuld van wrok en toorn op 'de vlaamsche merrie' - zooals hij in zijn grofheid de ongelukkige Anna noemde - verliet hij haar vertrekken.

In zijn booze bui zag hij niet eens, dat hij, een zwaar gordijn ter zijde schuivend, plotseling tegen iemand aanliep, zoodat een onderdrukte kreet van schrik hem pas waarschuwde. Nu eerst bemerkte hij, dat een allerliefst jong meisje voor hem stond en dat hij de helft der vruchten, die zij op een schotel droeg, had doen vallen.

Het meisje herkende den koning, en een verwarring, die haar alleraardigst stond, maakte zich van haar meester.

Als bij tooverslag verdween de kwade stemming des konings.

‘Wel, mijn lief kind, heb ik die schade aangericht?’

‘O, Sire, 't is niets!’ stamelde zij, ‘'t is mijn eigen onoplettendheid; ‘wil Uw Majesteit mij vergeven?’

De koning zag haar glimlachend aan, zooals zij daar blozend en met neergeslagen oogen voor hem stond, en in zijn hart vond hij de koningin nog eens zoo leelijk en lomp, vergeleken bij dit lieftallige, jonge schepseltje. ‘U vergeven! Wel, mijn kleine meid, niets liever dan dit, nu ik zie, hoe ik u verschrikt heb. Zie eens hoe die wangen met die aardbeziën een wedstrijd in roode kleur hebben aangegaan. Voor wie zijn die heerlijke vruchten?’

‘Voor haar Hoogheid, mijn geëerbiedigde meesteres.’

‘Die meesteres zal 't wel zonder die eerste fransche vruchten kunnen stellen. In haar berenland zal zij ze ook niet dagelijks eten,’ sprak de koning minachtend; ‘geef ze mij liever, schoone juffer, en kom hier even naast mij zitten.’

En hij trok haar naast zich op een tegen den muur staande bank.

‘Verkwik mij nu met uw fruit en met uw lief stemmetje; 't is een genot ze te hooren, nadat ik een half uur lang de grove keelklanken gehoord heb mijner beminde koningin,’ voegde hij er smalend bij. ‘Hoe heet gij, mijn mooi kind? Of wacht, ik weet het wel. Zijt ge niet de kleine Howard, die een paar dagen geleden aan het hof gekomen is?’

‘Ja, Sire, als het u behaagt.’

‘Als het mij behaagt! Zeker behaagt het me u hier te zien!’

En hij streek haar langs de volle wangen en drukte haar fijne hand, onophoudelijk vergelijkingen makende tusschen haar frissche schoonheid en het pokdalige, grove vel van zijn Anna.

‘Hoe dwaas,’ dacht hij, ‘zoo ver te zoeken, terwijl ik in mijn nabijheid onder de engelsche jonge vrouwen alles kon vinden, wat mij behaagt. Wat deert mij nu de vorstelijke afkomst van de Kleefsche prinses, als haar stem mij ziek maakt en haar leelijkheid mij walgt?’

Kate Howard zat ondertusschen nog altijd verlegen en schuchter blozend naast haar koninklijken meester.

‘Sire,’ zeide zij eindelijk beschroomd, ‘laat mij gaan! 't Past mij niet langer u hier op te houden!’

‘En waarom niet, als ik 't wil?’

‘Mijn plaats is aan uw voeten, Sire; mij komt geen andere houding toe!’

‘Welnu, dat moogt ge doen, mits gij mij dan van uw aardbeien laat eten!’

Het meisje knielde voor hem neer, en met een bevallige beweging bood zij hem haar vruchten aan. ‘Neen, zoo niet!’ riep de koning, die hoe langer

hoe meer in verrukking raakte bij het zien van haar eerbiedigen, en toch zoo verlokkenden oogopslag, ‘gij moet ze mij in den mond steken.’

Kate schrikte en aarzelde, maar zij durfde niet tegenstreven; toch verrieden haar hooge blos en angstige blikken genoeg, hoe zeer het haar tegenstond den koning te voederen.

‘Wat fraaie vingers!’ riep de koning uit, toen zij hem voorzichtig de fijne vrucht aan de gebaarde, dikke lippen had gebracht, en nog vóór zij er op verdacht was, kuste hij ze lang en vurig.

‘Ik wist niet dat mijn paleis zulk een juweel bevatte,’ ging hij met toenemende opwinding voort, richtte haar op en wilde haar op zijn knieën doen zitten, maar zij streefde tegen en rukte zich los.

‘Sire,’ sprak zij, ‘stel mijn eerbied voor u op geen te zware proef! Laat mij hier blijven, aan uw voeten; hier voel ik mij zoo goed!’

‘Nu, zooals gij wilt, mistress Howard,’ zeide de koning opstaande, ‘maar een kus in eer en deugd moogt gij uw koning, die in leeftijd uw vader kon zijn, niet weigeren.’

Hij sloeg den arm om het meisje en drukte haar teere gestalte, die beefde als een espenblad, tegen zijn breede borst en kuste haar herhaaldelijk op haar bloeiende wangen.

‘'t Is of ik nieuwe jeugd en levenslust indrink,’ hijgde hij en zocht haar lippen, maar met zacht geweld wendde zij zich af.

‘Sire, laat mij gaan!’ smeekte zij, ‘de koningin wacht mij!’

‘De koningin,’ herhaalde hij met boozen spot; ‘zij is den langsten tijd koningin geweest. Nu, Kate, lieve Kate, tot wederziens! Ik verheug mij, dat in plaats van die leelijke duitsche meiden zulk een heerlijke, engelsche roos aan mijn hof is ontloken. Zij voorspelt een nieuwe lente na den langen, somberen winter, dien ik heb doorgemaakt.’

En hij zag het lieve meisje, dat zich bevallig voor hem boog, zoo lang mogelijk na; een hevige hartstocht was plotseling in hem ontwaakt.

‘Bij God! Dat doet goed, zulk een bevallig kind, zulk een lief stemmetje, zooveel onschuld!’ mompelde hij; ‘waarlijk, ik moet er een eind aan maken, ik moet mij losrukken van het lompe vrouwmensch, dat Cromwell mij heeft aangepraat. Hij zal er voor boeten, de schurk, en als zij zich niet goedschiks onderwerpt, dan kwaadschiks!’

En een zware vloek bevestigde zijn woorden. Als Anna hem gehoord had, zou zij begrepen hebben dat haar vonnis geveld was. Nog geen dag later wist het hof, dat de koning doodelijk verliefd was, op wie bleef nog de vraag. Het parlement, gewillig en gedienstig als altijd, begon weer aan gewetensbezwaren te lijden over het al of niet wettige van 's vorsten huwelijk; de geestelijkheid werd opnieuw bij elkander geroepen om hierover te beslissen, en verzocht den koning haar te woord te staan.

De vrome Hendrik verzekerde, dat hij niets weigeren kon aan de standen van zijn rijk en alle vragen beantwoorden wilde, die men hem stellen zou, want de brave koning had geen ander doel voor oogen dan de glorie van God, het welzijn van het koninkrijk en de zegepraal der waarheid! Zoo offerde hij zich ten derden male op aan den wensch zijner onderdanen en liet zijn huwelijk nietig verklaren. Met algemeene stemmen geschiedde dat; aan beide partijen werd vrijheid geschonken om naar verkiezing weer in het huwelijk te treden.

Cranmer, die het paar verbonden had, ontbond het weder; het was de d e r d e maal binnen de zeven jaar, dat hij den koning zijn vrijheid teruggaf.

Alles ging buiten Anna om; men had haar niet voor het gerecht gedaagd, haar geen advocaten gegeven - zij kende toch de taal van het land niet en reeds te voren was haar zaak beslist.

De ongelukkige vrouw werd naar het kasteel Richmond overgebracht, waar zij bittere dagen sleet; de minachting, welke de koning haar bewees, werd door haar hofdames en bedienden nog verdubbeld.

Ieder begreep, dat zij de koningin van nog maar een dag was en dat haar kort rijk ten einde spoedde; spot, laster noch ongehoorzaamheid werd der arme prinses gespaard. Eene was er slechts, die haar met eerbied en voorkomendheid bleef behandelen en wier medelijden haar ontzag overleefde, en deze was Kate Howard.

Zij bleef zich onberispelijk gedragen zoowel jegens den koning, die haar meer en meer zocht, als jegens de koningin, die zij oprecht beklaagde. Beide vrouwen verstonden elkander slecht, maar uit de geheele houding van Katharina sprak haar oprecht medegevoel voor de rampzalige vorstin.

‘O, ben ik daarom in dit vreemde land gekomen,’ klaagde zij, ‘om er mijn hoofd te verliezen! Ach God! Ik ben mij geen kwaad bewust; maar is het dan niet reeds een groote zonde, dat ik het ongeluk had mijn heer en gemaal te mishagen!’

Daar werden haar de afgezanten des konings, zijn gewillige werktuigen, de hertogen van Suffolk, Southampton en Wriothesley, aangekondigd, om haar den wil van Zijn Majesteit bekend te maken.

Bleek als een doode, gaf Anna met het hoofd een teeken, dat zij binnen zouden komen. Nauwelijks echter had zij hun ernstige gezichten en statige gebaren gezien, of, denkend dat zij bevel hadden haar naar den Tower te voeren, rees zij met een scherpen gil overeind.

Zij begonnen te spreken en wilden haar geruststellen, maar Anna wilde naar niets hooren; zij zonk bewusteloos op den grond neer, en eerst toen zij een weinig hersteld was, gelukte het den afgezanten haar te doen begrijpen, dat het volstrekt niet het doel van den koning was haar te doen sterven, indien zij slechts afstand wilde doen van haar koninginnentitel en er in toestemde, dat hij haar voortaan als zijn zuster aannam. Zij zou den voorrang hebben op alle dames van het hof, behalve op de koningin en de prinsessen, dochters des konings, en op een goed inkomen mogen rekenen. 't Was of Anna uit de hel verlost werd, toen zij deze voorwaarden hoorde. Onmiddellijk legde zij haar vreugdelooze waardigheid neder, en schreef den koning, haar nieuwen ‘broeder’, een vriendelijken brief, waarin zij ten volle toestemming gaf in alles, wat hij van haar verlangde.

Hendrik VIII, hoezeer deze gewilligheid hem ook meeviel, was er niet door gevleid; het kwam hem onbegrijpelijk voor, dat iemand van de hooge eer en het genot zijn echtgenoot te wezen, zoo spoedig afstand wilde doen. Hij kon zijn ooren niet gelooven,

dat alles zoo gemakkelijk te werk ging. Anna echter scheen zoo gelukkig uit haar vernederenden toestand bevrijd te worden, dat zij haar broeder in Kleef dringend verzocht er van overtuigd te zijn, dat alles met haar volkomen toestemming geschied was, zoodat hij er even goed genoegen in moest nemen als zij zelf. Verder zond zij uit eigen beweging den koning haar trouwring terug en teekende zich voortaan enkel Hertogin van Kleef.

Al deze bewijzen van onderworpenheid deden haar overladen met koninklijke gunsten en giften. Cromwell ging het zoo goed niet. Veertien dagen na de uitspraak der echtscheiding werd hij naar het schavot gestuurd; al zijn vleien van 's konings hartstochten en zijn buigen voor de zondige grillen van zijn meester konden zijn hoofd niet redden.

(*Wordt vervolgd.*)

Moederkus.

De uitdrukking der moederliefde is een der meest geliefkoosde thema's der moderne artisten. Men kan gerust zeggen, dat er niet een hedendaagsch schilder of beeldhouwer is, die haar niet ten minste eenmaal behandelde.

In onze afbeelding vindt men een zeer moderne opvatting van dit onderwerp, waarin zich de sympathiekste elementen van het menschelijke gevoel vereenigen.

Een jonge, elegante moeder, wier trekken zich verlevendigen onder den invloed der meest algemeene, der zoetste genegenheid voor het menschelijk wezen dat het ideaal van den engel, de schoonheid der bloem, het blauw des hemels 't dichtst nabij komt. Gouden haren, rozenlippen, frissche wangen, die elkander in teedere omhelzingen naderen, en ons de heerlijkste en reinste aandoeningen des levens herinneren!

Ziehier wat de schilder zocht weer te geven en dat hij nergens zoo volmaakt vereenigd zag, als in den kus door een jonge, schoone moeder, gegeven aan haar bloeiend zoontje. De Italiaansche schilder Gamba gaf door zijn keuze en behandeling van dit onderwerp groote bewijzen niet alleen van zijn talent maar ook van zijn fijnen smaak.

Ook een request.

De heilige Martinus van Tours was geboren in het jaar 316 te Sudaria in Pannonië en stierf te Tours in het jaar 400. Eerst was hij een Romeinsch soldaat, evenals zijn vader; later werd hij Christen en bisschop. Wellicht is er onder al de heiligen geen enkele, die ooit in Frankrijk meer vereering heeft genoten dan deze energieke bestrijder van het heidendom en verwoester van afgodstempels in Gallië. Ter zijner eer onthieven de koningen van den Merovingischen stam de stad Tours van alle schattingen, en zijne kerk was de allerheiligste en onschendbaarste vrijplaats. Derwaarts vluchtte in het jaar 580 koning Chilperick's jongste zoon, Meroven, voor de vervolgingen zijner boosaardige stiefmoeder Fredegunde, die alreeds zijne broeders en zusters had doen vermoorden, nadat zij tusschen haren gemaal en diens kinderen uit het eerste huwelijk op listige wijze net zaad der tweedracht had gestrooid. Chilperick waagde het niet, zijn zoogenaamd muitzieken zoon met geweld uit de

kapel van den heiligen Martinus te laten verwijderen, in de vaste overtuiging, dat zulk eene schending der vrijplaats ten strengste gestraft zou worden. Intusschen wilde hij toch ook het slachtoffer zijner door Fredegunde aangehitste woede niet laten ontsnappen, en in die verlegenheid kwam hij op een zonderlingen inval. Eigenhandig schreef hij aan den 180 jaar te voren gestorven heilige een brief, en verzocht hem daarin nadrukkelijk om de uitlevering van zijn weerbarstigen zoon. Het request werd op Martinus' graf gelegd, met een blad perkament er naast, waarop de heilige zijne beantwoording van het liefdelooze smeekschrift kon schrijven. Martinus was echter barmhartiger dan de wreede vader: het antwoord volgde niet, en Meroven genoot een geruimen tijd de bescherming van den heilige, zoolang hij in de kerk bleef. Toen hij zich echter op zekeren nacht onvoorzichtig naar buiten waagde, werd de ongelukkige door de op den loer liggende spionnen gegrepen en op bevel van zijn waanzinnig verblinden vader doodgeslagen. Daarover verheugde de bloeddorstige Fredegunde zich niet weinig. Eenige jaren later liet zij haren door gewetenswroegingen gefolterden gemaal door moord uit den weg ruimen; en in een vreeselijken aanval van woede sloeg zij met het deksel van een kist hare eigene dochter Rigunt dood. Daarop bestuurde de geduchte vrouw als regentes het rijk met verstand en wijsheid en liet het in bloeienden toestand na aan haren zoon Lotharius, toen zij in het jaar 597 stierf.

Het electrische licht en de oogen.

Over den invloed van het electrische licht op de oogen, heeft M. Gould onlangs opmerkingen openbaar gemaakt, die bij het zich steeds vermeerderende gebruik van deze verlichtingsmethode, algemeene aandacht verdienen. 1°. Het electrische licht is in hygiënische beteekenis bepaald boven het gas te verkiezen. 2°. Het vooroordeel van het publiek tegen het electrische licht is niet gerechtvaardigd. Er zijn tot nu toe slechts nadeelen opgeteekend bij wetenschappelijke navorschers en bij werklieden, die langen tijd en in groote nabijheid daarvan hun oogen zonder bescherming van brilleglazen aan dit licht hebben blootgesteld. 3°. De nadeelen van het electrisch licht voor de oogen bestaan niet in het overwegen der chemische violette lichtstralen, maar in de grootere lichtsterkte. 4°. Voorkomende oogziekten zijn geheel ongevaarlijk, zij duren twee à drie dagen en worden door cocaine-indruppelingen en lauwe wateromslagen genezen. 5°. Arbeiders en wetenschappelijke experimentatoren, moeten steeds gekleurde brilleglazen dragen, wanneer zij langen tijd en in de nabijheid van electrisch licht zich daarmede moeten bezighouden. Voornamelijk in fabrieken moet daarvoor gezorgd en meteen opgelet worden dat de arbeiders het gezicht, den hals en de handen niet blootstellen aan de inwerking van het electrisch licht, maar deze lichaamsdeelen door geschikte bekleeding beschermen.

Herfstbloemen, door Mevr. Bakkerkorff-Hoogeboom. Met illustratiën naar W.H. van der Nat.

Op één kussen vlijden ze 's avonds de hoofdjes neder; hand in hand of arm in arm lagen ze dicht bij elkander om den slaap der onschuldigen te slapen.... neen, toch niet die reine kinderslaap, welke niet bezoedeld wordt door den diepen indruk van wat er ellendigs en treurigs op dit tranendal voorvalt, en, wat voorkomen had kunnen worden als er maar getracht was naar de vervulling van den wensch:

> 'Och. waren alle menschen wijs
> En wilden daarbij wél!..'

'De deur goed toe, hoor Geerte!' klonk nog van onder het dek en de hoofdjes hieven zich nog eventjes op om zich te overtuigen, dat zij wezenlijk veilig waren achter de gesloten deur, en toen begon 't gesprek fluisterend, als konden de muren ooren hebben.

'Wat was vader boos, he? en wat zag hij er rood en akelig uit,' zeide de negenjarige Mina zich dichter tegen haar elfjarig zusje aandringend, 'was jij ook weer zoo bang?'

'Ja, ik vond het vreeselijk; maar moeder zweeg ook niet en maakte

.... de kinderen moesten moeder voor hem groeten. (Zie blz. 362).

hem al boozer en boozer.'

'Foei, Goos, je zegt hém en 't is je vader!'

'Neen, als hij zóó is, dan is 't mijn vader niet, ik zou hem dan kunnen slaan.'

‘Je zegt, dat moeder moest zwijgen, als vader zoo driftig is, en jij zoudt vader kunnen slaan?’

‘Ja zeker, al was 't alleen, omdat hij zoo leelijk doet, waar zijne kinderen bij zijn.’

‘Zou vader dan nooit zoo boos zijn, als hij met moeder alleen is?’ vroeg Mina, het hoofd verrast opstekend. ‘O, als ik dat maar zeker wist, dan zou ik nu gerust durven gaan slapen!’

‘Neen, hoor! dat weet ik zoo net nog niet, ze zullen wel voortrazen als wij er niet bij zijn. Kind, ga je daarom huilen? Zij zijn bijna even groot, maar wij zijn klein en moeten het maar aanhooren, is dat niet erg?’

‘Neen, niet waar, wij kunnen wegloopen en dat heb ik dan ook dikwijls gedaan, als ik 't niet meer kon uithouden, maar als je denkt, dat 't nog erger wordt, als wij er niet bij zijn, dan doe ik 't nooit weer!’

‘Jij liever dan ik, hoor! maar ik weet wel, dat als ik eens een man heb, dat ik hem zal laten razen, als hij driftig is, of hem maar wat naar den mond zal praten, dan kan er ten minste vrede zijn, - en wat zal jij doen, Mina?’

‘Ik wil nooit een man hebben,’ klonk het vastberaden, ‘ik blijf even als tante Saartje ongehuwd.’

‘En neem je dan ook een snuifdoos en een grooten hoornen bril en zet je een neepjeskapje op?’ vroeg Margo, eensklaps van toon veranderend. ‘Zeg, Mien, ik heb gisteren wat peper in haar snuif gestrooid en in elke nippe van haar kapje een gekleurd wollen draadje gelegd, terwijl ze zoo droomerig zat voor te lezen,’ en de meisjes lachten nu, als was er nog geen leed voor haar op de wereld geweest.

Margo sliep spoedig in, doch Mina bleef klaar wakker. Er was een duister, onbestemd vermoeden bij haar opgerezen, van toewijden en opofferen, van voorkomen en bemiddelen, en de vraag: zou ik nu ook soms?..... werd een strijd voor haar, en toen Margo zich in den slaap uit de omarming van haar zusje had los gewikkeld, ging Mina overeind zitten. Ze luisterde of haar oor ook eenig geluid van beneden kon opvangen, en in haar angst hoorde ze

natuurlijk verwijderde klanken; ze kroop 't bed uit, en luisterde aan 't sleutelgat, toen draaide ze de kruk behoedzaam om, en nu was 't de doodelijke stilte in huis, die haar angst nog verhoogde. Zou er iets gebeurd zijn?... als vader of moeder....

Ja, wat ze dacht, wist ze zelf niet, maar gejaagd sloop ze op de teenen naar beneden, hoewel geen enkel geluid tot haar doordrong. Haar hartje klopte zoo hevig...

Goddank! zij waren er allen toch nog, want door de reet van de deur zag ze met één oogopslag vader, met den arm op de tafel geleund en het hoofd van moeder en Geerte afgewend; moeder, die niet werkte maar den zakdoek van het oog naar de kin, de tranen van de wang liet afwisschen, dan van de rechter, dan van de linker, en Geerte, die diep over haar werk gebogen zat.

Ja, was Geerte, de knorrige, oudere zuster er niet geweest, dan was Mina zeker naar binnen gevlogen en had zonder schroom die beide droeve gezichten gekust en...

Nu sloop ze maar stilletjes naar bed terug, hoorde Margo brommen, toen ze voorzichtig naast haar onder de dekens kroop, en de warmte liet niet na den slaap op die schreiende oogjes te leggen, hoewel ze toch niet de treurige indrukken vermocht weg te nemen door dien kindergeest opgenomen, en die zich in de akeligste droomen oplosten. 't Is toch maar een treurige doch zekere waarheid, dat men bedreven kwaad erger maakt door een onredelijk gedrag, in plaats van te bedenken welke de gevolgen daarvan zullen zijn in de toekomst!

Daar hielden deze ouders dan ook volstrekt geen rekening mee: in het minst niet voor elkander willende onderdoen, vlogen zij bij elke kleinigheid als buskruit op en lieten zich dan allerlei woorden en verwijtingen ontvallen, niet bedenkende, hoe zij zich zelf daarbij verlaagden en benadeelden, en er hunne kinderen onnoemlijk veel kwaad mee veroorzaakten.

Als alles later weer in 't reine gebracht was, maakten zij zich wel wijs, dat bij de kinderen de onaangename indruk er van weg te nemen was door een gemeenschappelijke wandeling of eenig ander genoegen, doch het viel niet te miskennen, dat Geerte gemelijk en onverschillig werd, dat Margo huichelde en dat Mina 't oog maar al te dikwijls vol angst van vader naar moeder wendde, als vreesde zij, dat er een nieuwe adder van onder het gras zou te voorschijn komen.

Door hun kind gewantrouwd te worden! Dat deed dien ouders pijn; dat was erg, heel erg erg - en toch weer niet erg genoeg, om hen te weerhouden toe te geven aan dat gevoel van het oogenblik, om den toorn bot te vieren! En geen offer werd door een van beiden gebracht om het kwaad te voorkomen, al had de ondervinding hen dan ook telkens geleerd, dat er veel meer offers geëischt werden om het gebeurde te doen vergeten.

Nog vele, vele malen wenschte Mina in het heetst der schermutseling tusschenbeide te komen en hare ouders te smeeken toch niet zoo boos tegen elkaar te zijn, maar de vraag, tot wien zij zich het eerst moest wenden, wie hier de meest schuldige was, hield haar terug; dit toch vermocht haar verstand noch haar hart te doorgronden, en nu zij zich ten taak had gesteld, die tooneelen met lafhartig te ontvluchten, leed het arme kind onnoemelijk veel.

En 't kwaad, dat niet gestuit werd, nam hand over hand toe: de buren begonnen de hoofden bij elkander te steken, de familie kwam tusschenbeide, en evenals twistende jongens gescheiden worden, moest ook hier deze maatregel toegepast worden, zoodat na rijp beraad werd besloten, dat man en vrouw tijdelijk gescheiden van elkander zouden leven!

Stille, akelige dagen volgden nu; de meisjes durfden de buren bijna niet aanzien, zij gevoelden, dat de schande der ouders haar stempel drukt op de kinderen!

Het huisraad werd verdeeld, het goed gepakt, en moeder en dochters trokken naar een kleine woning in een ander gedeelte der stad, terwijl vader in het halfverlaten huis achterbleef, waar zoovele schuldige en onschuldige tranen waren geplengd, waar zooveel geluk was verwoest!

Er heerschte nu rust in de beide huizen, maar een rust, die nijpender was dan de tweedracht ooit geweest was; 't oude huis sprak van verwoest geluk en in 't nieuwe huis was alles ongemeenzaam en de stilte was er schrikverwekkend!

En altijd vloten moeders tranen rijkelijk; uren achtereen kon zij met de handen in den schoot zitten, en als een van het drietal haar wilde troosten of liefkoozen, weerde zij ze ongeduldig af, of verzocht hen te bedenken dat zij wreed verlaten was en dat zij nooit, neen nooit zou worden als vroeger. En toch zag zij meermalen in 't schemerdonker een gebogen gestalte langs het huis gaan, die op kleinen afstand bleef staan, om menigen smeekenden, ootmoedigen blik daarheen te werpen, die diep in haar hart werd gevoeld, doch waartegen zij zich met de oude hardnekkigheid goed pantserde - het was nu eenmaal zóó, alles moest maar bij het oude blijven!

En in dier voege was ook haar antwoord op den brief, waarin haar echtgenoot, de vader harer kinderen, haar voorstelde om het leven opnieuw met elkander te beginnen - maar nu, als menschen, die zich ernstig ten doel stellen om elkanders welzijn en dat hunner kinderen te bevorderen - zij weigerde afdoende, 't moest maar blijven zooals 't nu was!

En eens op een morgen nog heel vroeg schrikten de kinderen op uit hunnen slaap: vader was gekomen, hij kuste hen, vermaande hen om moeder lief te hebben en haar gehoorzaam te zijn! Hij omhelsde hen zoo teeder onder de mededeeling, dat hij heel ver wegging, om hard te werken voor vrouw en kinderen en hen daardoor ten minste van dienst te zijn.... de kinderen moesten moeder voor hem groeten. En voordat zij van den schrik bekomen waren, was hij weg!

Er lag een briefje aan moeders adres op de tafel, en Geerte, de eenige van de drie, die niet schreide, nam den brief op, bekeek hem van alle kanten en bracht hem aan hare moeder, gevolgd door de verschrikte zusjes, die niet tot bedaren konden komen.

‘Heb ik niet gedacht, dat het hiertoe komen zou?’ riep moeder klagend uit, ‘och ja, ik wist het wel, en ik kon er toch niets tegen doen! Nu ben ik een arme, verlaten vrouw, wat zal er van mij en mijne arme kinderen komen!’

Geerte trok de lip smadelijk op en zei: ‘Zoo-

lang uwe drie kinderen nog bij u zijn, kunt gij u nog niet geheel verlaten gevoelen, en wij hebben plan om bij u te blijven, en Margo meende, dat er maar niet meer over gesproken moest worden, nu er toch niets meer aan te doen was.

Zóó ongevoelig was Mina niet, in haar hart welde bittere smart op bij hetgeen er gebeurd was; zij wilde niet schreien, neen; de tranen, die opwelden, werden haastig teruggedrongen, zij wilde niet zwak zijn, en toch voelde zij al het wee, dat over hen allen gekomen was, en zij zou graag moeders voorbeeld maar gevolgd hebben om te schreien, altijd maar te schreien. Doch neen, dat mocht niet, en zij zocht zich te bedwingen, en toen haar dit gelukte, wilde zij trachten in te zien, hoe zij doen moest om vader niet te leur te stellen en om moeder het minst moeite te geven; en de dagelijks herhaalde poging, hoe moeielijk ook in den beginne, kreeg alras de bekoorlijkheid voor haar, die elke moeielijke, maar goed beoefende plicht met zich brengt.

Het leven ging eentonig voorbij; wat volstrekt niet nagelaten kon worden werd door moeder verricht, overigens leefde zij stil en in zich zelf gekeerd, zoodat zij ook niet inzag, dat de drie meisjes opgroeiden als bloemen in een wildernis, waar nooit snoeimes of bindgaren gebruikt wordt, en waar het onkruid dus welig tieren kan en het voedsel van de bloemen voor zich neemt. Margo kreeg een voorliefde voor hetgeen zij had moeten vermijden, zij zocht namelijk omgang met lichtzinnige meisjes, en zoo dikwijls Geerte hare minachting daarvoor te kennen gaf en Mina haar wilde doen inzien, hoe verkeerd zij daaraan deed, antwoordde zij dreigend: ‘Wees voorzichtig, want als gij moeder er mee lastig gaat vallen, dan loop ik weg zooals vader, en dan is 't natuurlijk jullie schuld.’ - En die schuld mochten Geerte en Mina niet op zich laden.

Nu en dan kwam de voogd moeders klachten eens aanhooren, en eindigde gewoonlijk met de meisjes te herinneren, dat zij langzamerhand voor haar eigen onderhoud zouden moeten gaan werken, omdat het geld opraakte en zij niet meer te wachten hadden, waarop moeder dan gewoonlijk al schreiende verzekerde, dat zij vóór dien tijd wel dood zou zijn en dat hare kinderen dan geheel onverzorgd op de wereld zouden staan, want dat hun vader wel nooit van zich zou laten hooren.

Doch niet lang daarna, hoewel ettelijke jaren na zijn vertrek, kwam de tijding, dat hij nu den tijd gekomen achtte, om vrouw en kinderen te melden, dat hij al zwoegende om iets voor de zijnen bijeen te krijgen, ook geleerd had strijd te voeren tegen zijn hartstocht, zoodat zijn drift beteugeld was, en hij de moeielijkheden van het leven geheel anders, zou kunnen trotseeren. Als zijne vrouw in dien tijd hare kinderen tot betere inzichten gebracht had, dan zou hij zich gelukkig rekenen tot de zijnen terug te keeren en de jaren te kunnen zegenen, die wel in eenzaamheid en ontbering doorgebracht waren, maar hem de weg waren geworden tot het zoo begeerde huiselijke geluk. Hij verzocht aan vrouw en kinderen hem ieder afzonderlijk openhartig mede te deelen, wat hij van haar te verwachten had.

Moeder gevoelde zich zwakker dan ooit, in het bewustzijn dat zij weinig beantwoordde aan hetgeen haar echtgenoot billijkerwijs van haar verwachtte, en zij schreef hem: dat zij zich na zijn vertrek zoo diep ongelukkig gevoeld had, dat zij zich onmogelijk tot groote daden had kunnen inspannen, zoodat zij 't niet helpen kon, dat hij haar nog niet veranderd zou vinden, a l s hij haar ten minste nog onder de levenden vond, want dat zij niet geloofde dit alles te boven te zullen komen.

Geerte schreef: dat zij zich voor 't eerst eens recht verblijd gevoelde, nu zij nog een vader had om voor haar te zorgen, want dat die akelige voogd haar maar aan eene betrekking wilde helpen, doch dat zij er niets van hooren wilde, en als vader nu tusschenbeide trad, zou zij al het geledene spoedig vergeten.

Margo's brief luidde: ‘O lieve, rijke vader, kom toch spoedig en breng maar heel veel moois en lekkers mee, want 't leven hier is ondragelijk, en als ik niet wat pleizier buitenshuis had gezocht, dan was ik al dood van verveling. U zult ook wel naar wat afleiding verlangen, want moeder is altijd nog even dof en huilerig, en als u er een pleizierig leven van denkt te nemen, dan kunt u altijd rekenen op een prettig gezelschap van uwe dochter Margo.’

Mina's brief was de langste. Zij bekende haar vader daarin dat zij zich zelf steeds verweet, voorheen niet naar de stem van haar geweten geluisterd te hebben, om als een rechtgeaard kind met een liefkoozing of een bede tusschenbeide te komen, als de huiselijke vrede verbroken was, maar dat zij nu beter oppaste en die waarschuwende stem niet meer smoorde, ook, dat zij nu zoo blijde was, zich, evenals vader, goed ingespannen te hebben, om altijd bezig te zijn en te strijden, tegen al wat zij wist, dat haar met paste of niet geoorloofd was. Zij wilde vader dan ook een geheimpje vertellen, dat, behalve de schooljuffrouw, niemand wist: zij had gewerkt voor een examen en als zij slaagde, kreeg zij eene plaats, op school als onderwijzeres, en zou er geld mee verdienen. ‘Wij kunnen dus nog een heerlijk leven hebben,’ zoo schreef ze verder, ‘en voor elkander heel wat goed doen; wij allen hebben u toch zoo noodig, en Margo vooral kan niet buiten vaders toezicht, want zij heeft slechte vriendinnen, en daar moeder niet veel op haar vermag, kon het wel eens heel erg met haar worden.’

En vader kwam, nog vóór dat hij verwacht werd, behalve door Mina, die altijd op zijn mogelijke komst was voorbereid!

Op straat keek zij opmerkzaam om zich heen, en bij het klinken der schel klopte haar hart steeds vol verwachting.

Zoo stond zij op een stillen Zondagmiddag weer op den uitkijk, en daar kwam hij aan!

Wel herkende zij in de verte zijne gelaatstrekken nog niet, wel had de man, wiens nadering haar zoo deed ontroeren, grauwe haren in plaats van vaders kastanje-bruine, maar zij w i s t dat hij 't was, en, voor dat hij de stoep bereikt had, zag hij de voordeur open gaan, en dit blijk van ‘welkom’ ontroerde hem tot in 't diepst zijner ziel.

Als vastgenageld bleef hij staan voor de schoone, jeugdige verschijning, in trekken zoo geheel gelijk aan zijne bruid van voor vijf en twintig jaar maar met

de uitdrukking van ernst en vastheid op het gelaat, overschaduwd door de grootste lieftalligheid. De klank van haar stem maakte eensklaps gewaarwordingen wakker, die met het innerlijke zieleleven van den mensch in betrekking staan.

Was hij gekomen met twijfel en vrees, de ontmoeting met dit kind, zijn kind, jaagde ze op de vlucht, en al kon het kind de meeste van vaders vragen niet bevredigend beantwoorden, zij wist de harde waarheden te verzachten, en zooals zij daar stond, zijn hand in de hare geklemd, gevoelde hij, dat hij nu de bondgenoot bezat, die hij in zijne vrouw zoozeer gemist had.

En toen Mina dit onderhoud eindelijk afbrak door eensklaps te zeggen: ‘En nu naar moeder!’ lag er in haar blik zulk eene ernstige bede om geduld en meegaandheid, dat hij het gevoel van teleurstelling, dat hem daarbij beving, met kracht terugdreef, en dat van innig mededoogen er voor in de plaats zocht te stellen.

Toch deinsde hij verschrikt terug bij den eersten blik op dat veranderde gelaat, waarop hij de zoo gewone tranen miste, doch toen de handen smeekend naar hem uitgestrekt werden met een: ‘Vergeef, o! vergeef mij mijn onverstand en help mij,’ toen gevoelde hij zijne kracht herleven om haar behulpzaam te zijn, zoodat zijne welkomstgroet dan ook hartelijker en welwillender was dan hij aanvankelijk mogelijk geacht had.

Toen Geerte en Margo bij hare tehuiskomst van de meid vernamen, dat haar vader gekomen was, slopen zij naar den tuin, om onopgemerkt naar binnen te kunnen zien, hoe het daar gesteld was. Sprakeloos van verbazing stieten zij elkander aan; daar zat Mina glimlachend en opgewekt voor het theeblad, druk in gesprek met het tweetal aan weerszijde van de tafel. Dat de man haar zoozeer verouderde vader was, deed haar ontroeren, maar dat moeder dezelfde vrouw was, die zij straks verlaten hadden, neen, dat was niet te gelooven, want nooit hadden zij moeder zich zoo vrij zien bewegen - de wijze waarop zij hare handen aan haar spreken deed deelnemen, gaf zooveel levendigheid aan haar wezen, dat voor het allerminst iets, wat haar omsluierd had, moest weggevallen zijn!

En onder den indruk van een geheimzinnige macht, waaronder zij door vaders aanwezigheid geraakten, bleven zij dien avond stille toeschouwsters, en slaakten een zucht van verlichting, toen zij veilig alleen waren; zooveel verandering toch was haar te machtig, en.... zij zouden zich wel doen gelden!

Twee jaar zijn weer verloopen, twee jaar van strijd en zelfverloochening, van moeilijkheden en zegepraal, van werken en vooruitgang.

De familie heeft het oude huis verlaten en heeft een vriendelijke villa betrokken even buiten de stad. Wel zet moeder den voet nooit daarbuiten, maar toch vergezelt zij haar man tot aan het afsluithekje zoo dikwijls als hij uitgaat, en staat zij vaak achter het kamperfoelieboschje tegen den tijd zijner terugkomst. Dan wandelen zij de twee perkjes om vóór het huis en de vier grootere achter het huis, waarna zij zich weer haastig aan haar naai- of maaswerk zet, er moeten toch zoo onnoemelijk veel verloren uren van haar leven ingehaald worden!

Een nieuwsblad leest zij nooit, daarvoor heeft zij natuurlijk geen tijd, en een ontwikkelend of stichtelijk woord zou zij nooit vernemen als Geerte, de vroeger knorrige maar tegenwoordig tevredene Geerte, - al zal zij wel nooit uitgenoodigd worden om den levensweg aan de zijde van een man te bewandelen - als Geerte, zeg ik, zich niet ten taak had gesteld om met toewijding en geduld in al deze leemten te

voorzien, opdat, als de theetafel al de leden van het gezin om zich heen schaart, moeder alleen geen toehoorster zal zijn, als ieder zijn deel brengt aan de gezelligheid van dit heerlijke uurtje.

Margo zoekt haar genot niet meer buitenshuis, al kan zij er nu eenmaal niet buiten om er dagelijks eens even uit te wippen. Het verslag, dat zij dan steeds van hare tochten doet, getuigt, dat het haar maar niet te doen is om gezien te worden, maar dat zij een oog heeft om, zoowel lijden en armoede op te merken als om te genieten, van wat kunst en wetenschap aan de voorbijgangers ten toon stelt, of wat voor de huishouding of de garderobe navolgingswaardig blijkt te zijn, en waarvan hare vlugge vingers de meest doorslaande bewijzen van handigheid geven.

Mina is vaders trouwe gezellin waarvoor zij haar ideaal, het onderwijs, heeft moeten prijs geven; zij staat hem ook ter zijde in zijne zaken en toen hij in de stad zijner inwoning geroepen werd om de gaven van hoofd en hart ook ten nutte zijner mede-burgers aan te wenden, was het ook Mina, die hem door hare groote werkzaamheid in staat stelde zich al meer en meer aan de maatschappelijke belangen te kunnen wijden. Menig zonnig oogenblik werd daaruit geboren, de dagen waren bijna te kort voor al de bezigheden en voldaan legden de vermoeide hoofden zich 's avonds ter ruste.

Tot verwondering der huisgenooten gevoelde Margo zich geroepen om den wensch gehoor te geven van den huisdokter, om hem tot levensgezellin te verstrekken en zijne vier moederlooze kinderen lief te hebben en te verzorgen. De ernst, waarmee zij bij uitzondering deze zaak overwoog en met haar vader besprak, waarborgde aan hare betrekkingen haar voornemen om zich in dezen ruimen werkkring nuttig te maken, en niemand achtte zich dan ook verplicht de afschrikwekkende schilderij van 't lot eener stiefmoeder voor haar op te hangen, maar haar veel liever ter zijde te staan bij het volbrengen der nieuwe plichten, en, de kinderen die twee jaar lang de moederlijke liefde ontbeerd hadden, daarvoor dubbel schadeloos te stellen.

En dag aan dag klonken nu kinderstemmen in huis, woelden kinderhandjes in grootmoeders werkdoos, snuffelden gauwgrage jongensvingers in grootvaders timmerkist en gaven kleine voeten aan tante Geerte handen vol werk om de vuile stappen weg te nemen, die zij in hunne ongedurigheid van den tuin naar de kamer gaande, op de tapijten brachten, terwijl tante Mina verplicht was om eenige malen daags de verwarde lokken in orde te gaan maken, omdat zij zich zoo van harte aan 't genot der kinderen overgaf en zich alzoo schadeloos stelde voor dat harer verloren kinderjaren.

Zoo vermeerderde de geest van liefde en leven in het gezin, waar de lentebloemen moedwillig vertreden

waren, waar in den zomer des levens de rozen niet geplukt waren maar waar de herfstseringen welig tierden en de najaarszon die heerlijke kleurschakeeringen tooverde, waar geen lente- of zomerpracht bij halen kan.

Des dokters hulp werd voor een zieke ingeroepen; het rustige uurtje na kinderbedtijd in de huiskamer moest dus ten offer gebracht worden en slechts noode werd de gemakkelijke armstoel bij den haard verlaten, waar hij met vrouw en schoonzuster zoo genoegelijk had zitten keuvelen.

Margo en Mina hadden hem tot de voordeur begeleid, en, alsof 't zoo van zelf sprak, klommen zij de trap op en traden de kinderkamer binnen, waar slechts een flauw oliepitje de slapende kinderen en

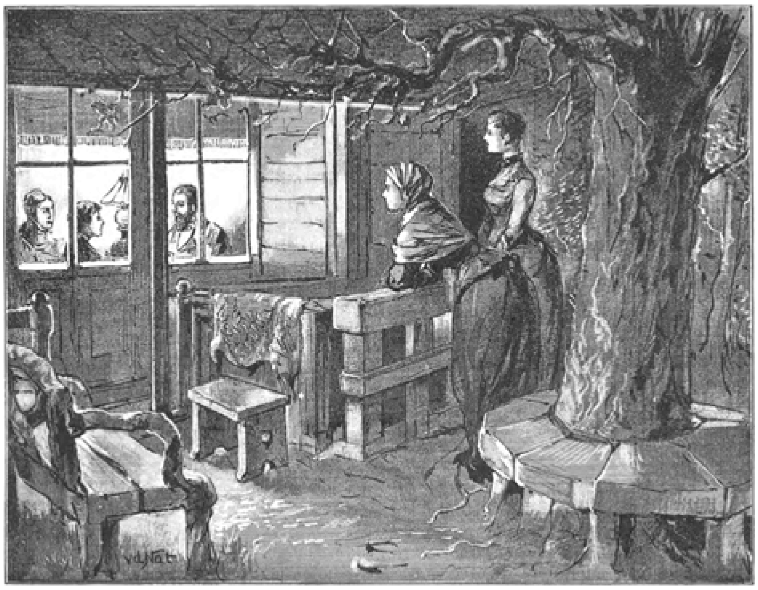

.... bleven zij dien avond stille toeschouwsters. (Zie blz. 364).

dagen gevoelde ik al 't gewicht van de woorden: ‘Voor hen, die 't weten en 't niet doen, is het zonde,’ - en zoo iemand weet, hoe kinderen kunnen lijden, dan zijn wij 't voorzeker.’

Maar zoo iemand in staat is zulk lijden te helpen voorkomen, dan zijn ook wij de eerste, niet waar?’ antwoordde Mina met de haar zoo eigen nadruk. ‘Margo, herinnert gij je nog wel, eens gezegd te hebben, dat gij je man maar zoudt laten razen’...

‘En daar blijf ik bij!’

Mina slaakte bijna een luiden kreet: ‘Mijn God! wat zegt gij daar?’

‘Schrikt ge daar zoo van?’ vroeg Margo, haar geruststellend aanziende, ‘gij ziet toch immers wel, dat ik mijn man nooit gelegenheid zal geven om zich zoo te vergeten? Is hij niet dankbaar voor de zorgen, die ik op mij genomen heb, en ligt 't nu niet aan mij om de eereplaats, die ik bezet, waardig de vriendelijke platen aan den muur bescheen. Oplettend luisterde de stiefmoeder naar de ademhaling der kinderen, dekte de losgewoelde voetjes der kleinste zorgvuldig toe en streelde zacht het kleine poezele handje op het dek.

‘Hoe rustig is hun slaap,’ fluisterde Mina, de kinderen beschouwend, ‘hoe geheel anders gaan deze kleinen in de rust als zoovele andere kinderen!’ en met een smartelijken blik staarden de zusters elkander aan.

Veelbeteekenend stak Margo haar arm door dien van Mina, en deze legde haar hoofd op 's zusters schouder. - Zoo stonden zij geruimen tijd in droeve herinnering verdiept.

'Ik heb heel veel verantwoording op mij genomen,' sprak Margo hoog-ernstig, 'en eerst dezer te vervullen? O, ik weet wel, dat gij zeggen wilt: de kwade dagen zullen wel spoedig komen, evenals overal elders, en die kleine Guste is al mooi op weg om, zoo mogelijk, de stiefmoeder in mij te voorschijn te doen komen, maar, geen nood, aan onze zwakke moeder hebben wij een treffend voorbeeld dat men kàn wat men ernstig wil! - Ik voor mij geloof zeker, dat zij vader vroeger nooit oprecht heeft lief gehad, en van hetgeen haar in hem hinderde, is zeker nog wel iets overgebleven - toch heeft zij zich overwonnen, en nu ziet zij het zelfs grootmoedig aan, dat hare jongste dochter voor een groot deel hare plaats bij haar man inneemt.'

'Hoe bedoelt gij?' vroeg Mina verbaasd.

'Bespreekt vader niet alles met je? en als de zaken dan vastgesteld zijn, komt gij beiden er dan eerst moeder niet mee bekend maken?'

'Maar dat is natuurlijk voor haar gemak.'

'Natuurlijk, - gij doet 't uit liefde, en nu ziet gij niet in, hoeveel inspanning zij zich voortdurend geeft om er naar te streven hare plaats waardig naast vader in te nemen. Gij moogt haar dus niet te veel in den weg staan!'

Mina lachte droevig en zei: 'Alweer een ontgoocheling! Ik dacht mij zelve onmisbaar, en gij doet mij inzien dat...'

'Gij geen oude vrijster moogt worden, zooals tante Saar, maar dat gij, evenals ik, geleerd door de droeve ervaringen onzer jeugd, geroepen zijt om, wanneer je een taak opgelegd wordt, zooals mij, of zoo gij een jong huishouden beginnen kunt aan de zijde van een man, dien gij liefhebt, dat gij dan bij voortdurende aankweeking van toewijdende zorgen en liefde de ondervinding zult opdoen, dat een gelukkige echt toch een echt geluk is!'

Een schuttersfeest in 1750.

Een der aantrekkelijkheden der Haagsche kermis, nu ongeveer een anderhalve eeuw geleden, was voorzeker de groote wapenschouwing der schutterij, die op hoog bevel in de kermisweek werd gehouden.

Reeds dagen te voren werd daarover beraadslaagd, en maakte die te wachten gebeurtenis een punt van overweging uit bij de autoriteiten.

In 't bijzonder zou die voor den jare 1750 schitterend zijn, vooral daar Zijne Doorluchtige Hoogheid Prins Willem IV, 'daertoe door een deputatie uit den krijgsraed' genoodigd 'den gebruikelijken maeltijd op den Nieuwen Doelen te houden, zou bij wonen.'

Reeds 20 April vergaderden de drie Heeren Burgemeesteren Van Slingelandt. Dedel en Dierquens ten stadhuize, en namen in deliberatie 'of de Schutterye op de aanstaande Haagsche kermis onder de wapenen gebragt, en over dezelve een generale wapenschouw gedaan zal worden.'

De traditie pleitte voor de zaak, maar 'in consideratie dat de voors, trekking en wapenschouw in het laast afgeloopen jaar, en dus zo kortelyks zijn gedaan,' werd goed gevonden en verstaen, dat voor deze keer, 'alvorens deswegens finaal te resolveeren, de Heer Collonel van de Schutterije Dierquens zal werden verzogt zig by den krygsraad te willen informeeren, of dezelve nut- en dienstig oordeelt', dat het ook dit jaar wederom zou geschieden.

Men sloeg spijkers met koppen; trouwens er viel geen tijd te verliezen.

Reeds den volgenden dag hield de krijgsraad zitting. De Kolonel-Burgemeester kweet zich van zijn opdracht, en reeds des middags kon hij in Burgemeesterskamer rapporteeren, 'dat alle de leden van den krijgsraad eenpariglijk hebben vermeent, zulks nuttig en noodzakelijk te zijn.'

Even eenparig besloten de drie burgemeesters daarna om gevolg te geven aan den uitgedrukten wensch van den krijgsraad, en na eenige deliberatie werd besloten om 'op Dinsdag van de aanstaande Haagsche Kermisse de Schutterye onder de wapenen te brengen en een wapenschouwing te houden.'

Aan den krijgsraad werd overgelaten 'om de marschroute zodanig te reguleeren, als dezelve de beste en convenabelste zal oordeelen.'

Den 4en Mei kwam men in Burgemeesterskamer nog voor een enkel oogenblik op deze zaak terug.

De lofwaardige gewoonte der schutters om te dier gelegenheid hunne roeren in de lucht af te schieten, scheen ook ditmaal eenige bedenking uit te lokken, en na vernieuwde deliberatie werd het besluit genomen, dat 'om redenen niet zal worden gevuurt, zullende diegene, die contrarie zou mogen komen te doen, vervallen in een boete van vijf-en-twintig gulden.'

Dat vuren was min of meer een saluut.

Vooraf toch werd bepaald, op welke plaatsen, eerst de stadhouder, en daarna, de Magistraat zou worden gesalueerd.

De laatste vergaderde daartoe steeds op den Nieuwen Doelen; aan den Prins stond de keuze daartoe geheel vrij, zoowel als het aanwijzen van het uur, 'alsmede of zijn Hoogheids goedvinden is, dat door de schutterijen voor zijn Hoogheid zal worden gevuurt dan niet.'

Voor deze keer had de Prins de feestelijkheid nog verhoogd door zijn wensch te kennen te geven om in de Maliebaan de wapenschouwing zelf in oogenschouw te nemen en voor zijn tent te worden gesalueerd.

Dinsdag 12 Mei 1750 was 's Gravenhage reeds des morgens vroeg in feestdos en feestoon, en oud en jong op de been.

Er viel dan ook vooraf heel wat te zien, zelfs buiten de kermispret om, die op dien dag een verhoogd aanzien had.

Nemen we alleen maar het heenrijden naar het Paradeveld van den jeugdigen Erfprins, met zijn zusje Prinses Carolina en hunne vorstelijke Moeder Prinses Anna.

Wat is er aantrekkelijker dan kinderen, en wanneer die kinderen zijn vorstenkinderen, dan wordt hen een aureool om de slapen gelegd, die bij het frissche, naieve, kinderlijke van het kind, dat kind doet zijn een engel staande in de zon.

De jonge erfprins was nog pas even twee jaren; Prinses Carolina ruim zeven, en toen dan ook de karos aan het Hôtel van Hunne Hoogheden voorkwam, drong zich eene onafzienbare massa op, om de moeder met hare twee lievelingen plaats te zien nemen, en werd de koets gevolgd en ter zijde begeleid, door de opgewonden menigte, die de toekomst van Nederland, in den Erfprins, toejuichte.

Er was dan ook wel reden voor. De vrede van Aken viel ongeveer samen met de geboorte van den erfprins, en alles voorspelde bloei en welvaart voor de Nederlandsche provinciën.

Een deel der Haagsche burgerij volgde den stroom, die zich uitstortte in de breede lanen ter zijde van het Malieveld.

Een ander deel posteerde zich ter zijde van den weg, die zoo straks de schutterij zou volgen.

De rustelooze spes patriae had geen geduld om de wapenschouwing af te wachten; zij volgde de 'geleederen die gecommandeert waren om de vaandels te halen', of stonden de manschappen aan te gapen, die aantraden 'op de loopplaets in het Haagsche Bosch ter zijde de Maliebaan op de ordinaire monsterplaets van het garnisoen.'

Precies te 10 uur werd aldaar het appel geslagen.

Kapitein Bourcourd, ‘als Capitein-Doelmeester’ plaatste zich voor het front van 't geheele corps, ‘en heeft de vaendrigs gecommandeert, met de drie eerste geleederen van hunne divisie af te marcheeren, om de vaendels te halen.’

In dien tijd ‘werd door de Luitenants de wapenschouw in de respective compagniën gedaen.’

Kort na de aankomst van de Karos, waarin Mevrouwe de Prinses en hare kinderen waren gezeten, die zich begaven naar ‘de State Tent die ter dezer occasie was opgeslagen,’ kwam ook Zijne Doorluchtige Hoogheid Prins Willem IV te paard gezeten, ‘met een gevolg van generaels en andere Heeren van Distinatie in het Bosch,’ en reed voorbij het front, ‘werdende door alle de officieren gesalueert.’

Van te voren hadden de Kolonel en de Luitenant-Kolonel, die aangekomen waren, nadat de vaandels waren geplant zich voor het front geplaatst en had de kolonel het commando overgenomen van den Kapitein-Doelmeester.

De Kolonel trad op den Prins toe, ‘en hield Zijn Hoogheid met denzelven Kolonel een klein mondgesprek, en reed vervolgens na het einde van het front en voorts het geheele corps achterom.’

De Prins ‘posteerde’ zich nu met zijn gevolg ‘vlak voor het midden van het front, en aldaar een oogenblik geweest zijnde, begon de geheele schutterije op de trommelslag hare exercitie.’

De Prins betuigde daarna zijne hooge tevredenheid en uiterste genoegen aan den Kolonel.

Voor dat de ‘marsch’ zou beginnen reed de Prins naar de Staten-tent, waar Zijn Hoogheid had gewenscht het gebruikelijke saluut, te midden zijner doorluchtige familie te ontvangen.

De St. Jacob deed zijn twaalf slagen door het luchtruim dreunen.

De marsch begon.

‘Vooraf het orange, blanc et bleu, daer na het groene, het eolombijne, het witte, het orange, en eindelijk het blaeuwe vaendel.’

Naarmate deze verschillende compagnieën voorbij de tent trokken deden de Kolonel en de Officieren het gebruikelijke saluut met de sponton, of zoogenaamde halve piek.

Voor hen die belang stellen in de kennis van dat wapen zal een bezoek aan het Haagsche Gemeente-Museum niet ondienstig zijn. Een zeer goed bewaard exemplaar is aldaar aanwezig. Op het stalen lemmet zijn de wapens van den Prins, van de Schutterij, van den Haag en van Holland met verguld geincrusteerd.

Toen de Kolonel het salut had gedaan, en eenige passen voorbij de tent was gemarcheerd, maakte hij rechtsomkeer en voegde zich naar het gebruik uit dien tijd, bij de Stadhouderlijke familie om het défilé te zien.

Nu trok de stoet ‘langs de Maliebaan over de Boschbrugge, langs den nieuwen uitleg, door het Nieuwe Voorhout en voorts langs de zuidzijde van het Groote Voorhout voorbij het Hôtel van hare Hoogheden, over de Kneuterdijk, dwars over de Plaats, door de Gevangen Poort, het Buitenhof op, wijders door de Stadhouderspoort over het Binnenhof, alwaar de Hoofdwacht onder de wapenen stond en paradeerde, voorts voorbij het huis van Prins Maurits langs den Korten Vijverberg voorbij den Nieuwen Doele.’

Aldaar was de geheele Magistraat, in volledig ambtsgewaad gedost, en corps vergaderd.

De hoekkamer, die uitzicht geeft op Tournooiveld en Vijverberg, hadden 'haar Edele Achtb. voor hun geordonneert.'

Het was half twee geworden.

De schutterij begon zoo'n beetje naar het einde te verlangen, want al hadden zij een half uur rust gehad, en zich in het Bosch ter dege kunnen verfrisschen en laven aan de tentjes en kraampjes daar opgeslagen, toch waren zij toen reeds 4 uur in het touw geweest, en moest er nog heel wat gebeuren, voor dat zij afgecommandeerd zouden worden.

Alsnu ging ook, na het voorbijtrekken der compagnieën, de Luitenant-Kolonel Baartmans naar binnen, en maakte evenals de Kolonel zijn compliment aan den Magistraat.

De schutters trokken weder naar het Malieveld terug, maakten front op de loopplaats, waarna de kolonel en Luitenant-Kolonel, - het was nu drie uur geworden, - aankwamen om 'de vaendricht te commandeeren, de vaendels wederom weg te brengen, hetgeen op dezelve wijs geschiedde, als dezelve waren afgehaelt.' Daarna 'heeft de Heer Collonel den afmarsch doen slaen, en het corps gedimitteert.'

De schutters, tot den rang van vaandrig, waren nu vrij van dienst. Zij konden hunne monteering uittrekken, en feestvieren naar hartelust; met vrouw en kinderen zich bewegen tusschen de kermisgrage menigte, of wel met hunne wapenbroeders, in herberg of uitspanning, sociëteit of logement een luid vivat aanheffen voor den Prins, bij het ledigen van den schuimenden beker.

De officieren trokken op ten maaltijd.

De Kolonel, de Luitenant-Kolonel, de Kapiteins, de Kapitein-Luitenants en Luitenants voegden zich bijeen, en trokken in volle uniform, versierd 'met de ringkragen en echarpen', in rangorde naar den Nieuwen Doelen.

Nu kwamen ook weldra de vaandrigs aan die voor de woning van den Kolonel Dierquens, 'hare gelederen hadden gedimitteert', maar aldaar niet het vaandel hadden afgegeven.

Zij voegden zich bij de Officieren en traden gezamenlijk binnen om den Magistraat te complimenteeren.

Daarna werden de vaandels der zes compagnieën 'boven de Puie van den Doele' uitgestoken.

Het moet een vroolijke en fantastische aanblik zijn geweest, dien de Korte Vijverberg en zijn omgeving op den 12en Mei van het jaar 1750 opleverde.

De Doelen, toen nog van kleine ruitjes voorzien, in feestdos getooid en getint door de frissche en bonte kleuren van de wapperende vaandels der schutterij; het oranje-blanje-bleu; het oranje alleen; het wit; het blauw; het groen; en de kleur der colombijnen of duivenhalskleur, dat ik en weet niet wat, dat een mengsel is van groen en paars, en blauw en rood, wisselend van kleur, naardat het licht er op valt.

Tegenover dat monumentale gebouw[1)], dagteekenende van 1643, en waarvan de eerste steen door den jongen Prins Willem II gelegd was, de heerlijke rij kastanjeboomen, wier jeugdig groen, in al zijn luister zich spiegelde in den helderen Hofvijver.

1) Thans het Gemeente-Museum.

Die Hofvijver zelf schilderachtig gestoffeerd door een enkel roeibootje, waarin rappe handen de roeispanen bewegen, en de kleine vaartuigen doen glijden langs den breeden stroom, terwijl de stuurman het roer bestuurt, en de zwenkingen aangeeft, welke gemaakt moeten worden om het zwanenhuis, zooals het eilandje, midden in den vijver gelegen, toen genoemd werd, om te varen.

Ter zijde de breede reeks gebouwen welke het 'Hof' uitmaken, gesteund tegen den Langen Vijverberg met zijn bochtige huizenrij, waarvan iedere gevel van welvaart en rijkdom getuigt, en dan in de verte de zich tot in de wolken verheffende St. Jacob, en de achtergevels der woningen van Gevangen Poort en Buitenhof.

Dan de kramen en spellen; de bonte woelige menigte; de oliekoop in den ruimen mantel gehuld, die zijne geneesmiddelen aanprijst en uitschreeuwt; de straatmuziek in allerlei toonaard, en wat niet al meer; voorzeker zoo iets bij helderen hemel en zonneschijn moest iedereen uitlokken om op straat zich te gaan vermeien; onttrok zelfs het besje aan haar spinnewiel.

Tegen vier uur drong een deel der menigte zich op naar den Nieuwen Doelen, waar 'het derde rot van het groene vaendel onder commando van Luitenant van der Haer' de eerewacht had.

Toen de Prins aankwam in de deftige statiekoets of karos werd de trom geroerd, en 't gebruikelijke saluut gedaan.

De Kolonel, Luitenant-Kolonel en de Kapiteins kwamen van het Bordes af en complimenteerden Zijne Hoogheid aan de koets, terwijl de Magistraat den Prins op het bordes en aan de trappen 'recipieerden.'

Des Prinsen gevolg bestond uit de Generaals Van Burmania, Rouse, Grovesteins, Van Hammerstein en Grave van Flodorp.

De Prins werd nu geleid naar 'de laatste benedenkamer aan de rechterhand van den ingang.' Opnieuw werden over en weêr plichtplegingen gemaakt, waarna het sein werd gegeven tot aanvang van den maaltijd waartoe de groote schutterzaal was ingericht.

Ter gelegenheid van dezen feestelijken disch hielden de Officieren hunne ringkragen en echarpes om.

Aan het hoofd van de tafel, in het midden, was de 'oude stadhouderlijke armstoel gestelt.'

De Prins liet dien echter wegnemen en plaatste zich 'op een ordinaire stoel.'

Aan zijne rechterzijde nam 'de Hoog Edele Heer Baljuw Baron van Wassenaar' plaats; aan de linkerhand 'de Heer President Burgemeester Van Slingelandt.'

De gasten, het gevolg, van Zijne Hoogheid werden vervolgens zoo ter rechter als ter linkerzijde tusschen de verdere leden van den Magistraat 'naar rang geschikt, hebbende de Heer Collonel over de Persoon van zijn Hoogheid, en aan deszelfs rechter en linkerzijde de Luitenant-Collonel en de oudste Capiteyns hunne plaetsen genomen; waerop de verdere Capiteyns en Officieren na rang na de Magistraat zich aan tafel hebben vervoegt.'

'De maaltijd was warm.' Dit wordt uitdrukkelijk vermeld, in tegenstelling van andere jaren, wanneer de maaltijd 'van kout eten' was. Dan werd ook de wijn door de schutterij bezorgd en bekostigd, waartoe de Magistraat een toelage verstrekte van honderd zilveren ducatons.

Nu was dit anders.

‘In consideratie, dat zijn Hoogheid dezelve maaltijd met zijn hoge presentie had gelieven te vereeren, werd zij om 't zo heuchelijk en aangenaam geval in 't geheel uit 's Haechs kas bekostigt.’

Wat de bediening betreft, was er thans met andere gelegenheden verschil op te merken.

Ditmaal werden de Burgemeesteren en andere Magistraatspersonen niet bediend door hunne eigen knechts, maar door de vijf busdragende boden, terwijl aan een buffet, geplaatst ter wederzijden van den schoorsteen, een gerechtsbode fungeerde, ‘om de Bocalen en fijne wijnen aan te geven’, terwijl ‘de zes knechts van de schutterye de officieren hebben bediend.’

Onder den maaltijd speelden de hoboisten der Zwitsersche gardes in de naast aangelegen zaal, waarvoor zij ‘twee ducaten tot een vereeringe kregen.’ Ook deze ‘liberale gift’ werd door den Magistraat, uit 's stad kas, bekostigd, eveneens als de gouden ducaten, waarmede ieder der vijf boden, en ieder der knechts werd vereerd.

Ongeveer te zeven uur was de maaltijd afgeloopen.

Met hetzelfde ceremonieel als de Prins gekomen was, werd hem uitgeleide gedaan.

Ook nu stond het Rot van het groene vaandel onder de wapenen, werd de trom geroerd, en het gebruikelijke saluut gedaan.

Het zou de eerste ook de laatste keer zijn, dat Willem IV op deze wijze belang toonde te stellen in de Haagsche schutterij.

Slechts weinig tijd later overleed hij. Het was in October 1751.

Sedert 1747 aan de regeering, ging zijne gezondheid van lieverlede achteruit, zoodat hij genoodzaakt werd om Hertog Lodewijk Ernst van Brunswijk-Wolfenbuttel, tot veldmaarschalk te doen aanstellen.

Niettemin wilde hij het groote Schuttersfeest, het feest der burgerij bij uitnemendheid, in Mei 1750, mede vieren en het door zijne hooge tegenwoordigheid luister bijzetten.

Wel was de Prins in Mei van 't volgende jaar nogmaals in de Maliebaan tegenwoordig, maar het diner woonde hij niet bij, waarom ook de Magistraat weerhouden werd om aan den schuttersdisch aan te zitten.

Willem IV was een vredevorst bij uitnemendheid, die in zijn ‘schutters’ het middel zag om den vrede te bewaren, en in hen de burgerij eerde.

'S-GRAVENHAGE.

A.J.S.v.R.

De nieuwe stoomboot op het Victoria Nyanza-meer.

Menigeen, die op stoombooten de tusschen bergen verscholen meren heeft bevaren, zal zich wellicht hebben afgevraagd hoe deze op het van alle zijden door land ingesloten water konden gekomen zijn. Is de moeilijkheid voor de Europeesche meren reeds groot, des te onoverkomelijker schijnt zij voor een Afrikaansch binnenwater, het Victoria Nyanza-meer,

dat geheel buiten den weg ligt. Hoe zal men zulk een gevaarte kunnen brengen in het hartje van Oost-Afrika en het daar doen drijven?

De koene Afrika-reiziger en Duitsch rijkscommissaris van die streek, Wissmann, heeft er een zeer vernuftig middel op gevonden om het Victoria Nyanza-meer van een stoomboot te voorzien.

In de fabriek van Janssen en Schmilinsky, te Hamburg, deed hij een stoomboot bouwen, die uit elkander kan genomen worden; de verschillende stukken werden daarna geladen op het eveneens nieuw gebouwde stoomschip 'Emin' dat den 9 Mei Hamburg verliet om de reis naar Afrika te ondernemen.

Het gezamenlijke gewicht van den 'Hermann von Wissmann' - zoo zal

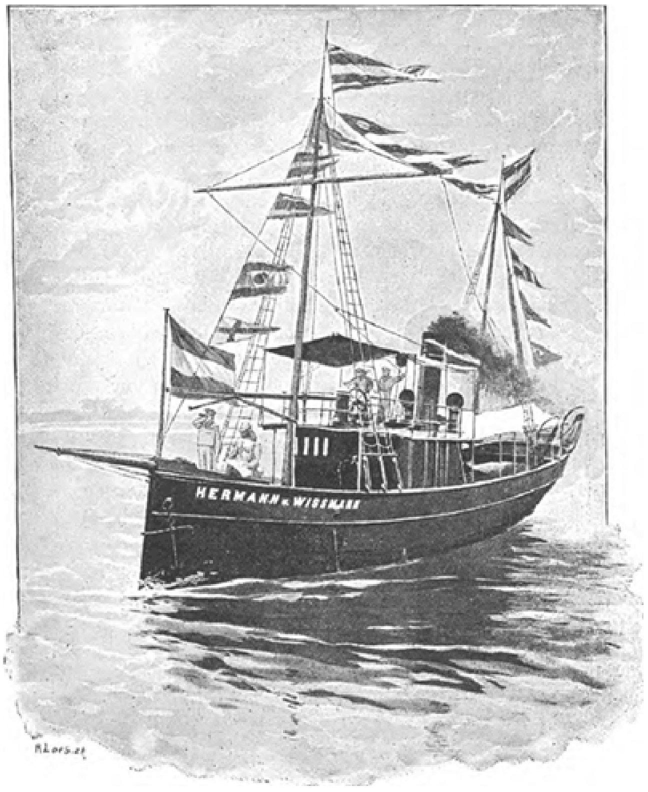

DE NIEUWE STOOMBOOT OP HET NYANZA-MEER.

dit vaartuig genoemd worden - bedraagt 85000 Kilo. Om dit vrachtje van de zee naar Nyanza te vervoeren, zijn er minstens 3600 dragers noodig, die per dag 40 penningen (24 ct.) loon ontvangen. De landreis duurt de kleinigheid van 4 à 5 maanden. De transportkosten zullen dus op 200,000 M. - d.i. *f* 120,000 - niet te hoog gerekend zijn.

Het geheel uit Duitsch staal gebouwde schip is 26 Meter lang, 5 Meter breed; de hoogte van het dek tot de kiel bedraagt 2.6 M., de diepgang 1.6 tot 2 M. De stoomboot zal zes, door wanden geheel van elkander gescheiden, afdeelingen verkrijgen. Ingeval het personen moet vervoeren, kan het 6 blanken en 50 zwarten als passagiers opnemen. De machine bestaat uit twee cylinders van 120 paardekracht; de vaartsnelheid bedraagt 8.5 knoopen = 15.7 Kilometer in het uur; houtvoorraad kan voor 72 uur, niet onderbroken vaart, opgenomen worden. Zeilen kunnen de stoomkracht bijstaan, zoo noodig zelfs vervangen. Als begeleiders gaan van Europa uit mede: de kapitein, Prager genaamd, de constructeur, twee timmerlieden en drie machinisten. De aan

boord aanwezige machine voor electrische verlichting zal den zwarten bewoners van Victoria Nyanza nog menige nachtelijke verrassing bereiden.

Zonder twijfel kan deze stoomboot op het Nyanza-meer het beschavingswerk in Oost-Afrika zeer bevorderen; een merkwaardige bijzonderheid is het zeker ook, dat de kosten van bouw en transport geheel door private bijdragen zijn bestreden geworden, en grootendeels allen te danken zijn aan de sympathie, welke Hermann von Wiszmann voor zijn streven bij de rijke Duitsche kapitalisten wist op te wekken.

Een Hollandsche schrijfster in Zwitserland.

In het jaar 1740 werd op het kasteel Zuijlen bij Utrecht - dat thans nog aan hen, die een tochtje langs de Vechtstreek maken, een herinnering geeft aan de dagen zijner vroegere glorie - een meisje geboren, de dochter van baron Dirk Jacob van Tuijll van Serooskerken en zijn vrouw, een freule de Vicq. Het kind kreeg de namen van Isabelle Agnes Elisabeth en werd bij verkorting Belle genoemd. Zij ontving de gewone opvoeding van meisjes van haar stand, dat wil zeggen, behalve haar moedertaal leerde zij reeds bijna in de wieg het fransch.

Zij schijnt een zeer levendig, bevattelijk kind geweest te zijn, dat zich al heel spoedig slecht op haar plaats voelde in de kalme, regelmatige, strenge omgeving op het ouderlijke kasteel. De vader vereenigde den strengen ernst van een hugenoot met de hollandsche deftigheid; hij was koel, voorzichtig, maar zeer rechtschapen; afgemeten in al zijn uitdrukkingen en bewegingen, strikt eerlijk en rechtvaardig, dwong hij ieder en ook zijn dochter de grootste achting af; maar elk warmer gevoel bleef uitgesloten.

Met haar moeder sympathiseerde Belle beter; deze was opgewekter, vroolijker en mocht ook haar drukke, opgewonden dochter gaarne lijden; zij was haar troost, haar grootste afleiding, hoewel de grillen en dwaze invallen van het meisje haar menigmaal boos maakten.

Belle troostte zich echter met de wetenschap, dat haar zuster, die veel bedaarder en braver was dan zij, toch lang niet zoo bemind werd; want het moet erkend worden, Belle had, ondanks haar vurigen aard en moeilijk karakter, een goed hart, en haar eigenaardigheden maakten vooral haar zelf het leven lastig en onaangenaam.

Men verbeelde zich dan ook een jong, levendig meisje, vol hartstochtelijke verlangens naar leven, drukte, afwisseling, vol fantastische droomen over het leven, met een vurig temperament, een onleschbare behoefte naar allerlei aandoeningen; men verheelde zich dan zoo'n meisje, veroordeeld des winters te leven in het doodsche Utrecht en des zomers op het voorvaderlijke kasteel, omringd door zijn hooge boomen en zijn grachten en verder door de eentonige weiden, terwijl niemand rondom haar, behalve haar moeder en jongeren broeder Theodoor - die als zeeman bijna altijd afwezig was - met haar sympathiseerde.

Isabelle was dan ook alles behalve gelukkig; zij klaagde bitter over de eentonigheid van haar bestaan; vol fransche sympathieën, betreurde zij het een hollandsche geboren te zijn. Vaderlandsliefde was een deugd, die Isabelle steeds vreemd zou blijven; zij haakte naar een huwelijk, dat haar uit deze gehate omgeving bevrijden zou, en haar eerste voorwaarde was: ‘Hij mag geen Hollander zijn!’ Zij kon het koele, systematische, droge van haar landgenooten niet lijden.

Reeds zeer jong had zij een zonderlinge vriendschap gesloten met een fransch edelman, die zich in hollandschen dienst bevond, zekeren Constant d'Hermanches. Hij was omstreeks 40 jaar, toen hij met het twintigjarige meisje kennis maakte en haar vertrouweling werd.

Lang nadat hij Holland verlaten had, onderhield zij met hem een levendige briefwisseling, hoogst waarschijnlijk buiten weten harer ouders. Het is hoofdzakelijk uit deze brieven, dat men kennis maakt met een zeer ontwikkeld meisje van goeden huize uit de vorige eeuw, dat, ondanks alle moeite, zich niet in haar omgeving weet te schikken en verteerd wordt van onbevredigde wenschen en onvoldane verlangens.

Zij vertelt hem alles wat haar door het hoofd vaart, het moge zoo dwaas en zoo onzinnig zijn als maar mogelijk is. Zij heeft er behoefte aan leven in haar doodsche omgeving te brengen en weet daarom niets beter te doen dan allen te ergeren door haar buitensporige meeningen, door haar excentrieke gewoonten.

‘Ik verveel mij zoo vreeselijk, dat ik het niet uit kan drukken,’ zegt zij; ‘mijn werkkracht vindt geen uitweg. Mijn moeder gezelschap houden, wat tamboereeren, dat is mijn heele dag.’ De dagen zijn lang, de weken zijn eindeloos. Zij doet haar best om niet een vreemden vogel in de ouderlijke kooi te schijnen, 't is haar onmogelijk; zoodra zij haar eigenaardige meeningen oprecht uitspreekt, ergert men zich, wordt boos en schudt het hoofd over de zonderlinge Isabelle.

Haar grootste uitspanning is, met de boeren rondom Zuijlen om te gaan; zij is voor hen vriendelijk, goed en hartelijk; in een harer brieven beschrijft zij met opgewondenheid een oogstmaal, dat zij en haar jongste broeder met de landlieden hielden. Zij is een groote liefhebster van de natuur; thans, nu het mode is met de natuur te dwepen, is hier niets bijzonders in, maar in 1760 had men de natuur nog niet ‘ontdekt’, men kende haar alleen uit de boeken. Freule van Tuijll echter, die vroeg opstond, en door het veld wandelde, vóór dat de zon de dauwdruppels had opgezogen, is verrukt over de schoonheden, die zij telkens opmerkte, en verwondert er zich over, dat zij de beschrijvingen van de dingen, welke haar in de werkelijkheid zoo betooveren, als een zonsopgang, de lente en zoo meer, in de boeken zoo vervelend vindt.

‘De natuur,’ schrijft zij, ‘staat hoog boven de beschrijvingen. Zij spreekt een taal die de dichters slecht nabootsen.’ Wat vooral in Isabelle, ondanks al haar gebreken, zoo aantrekt, is haar natuurlijkheid, een natuurlijkheid die vooral uit haar groote

rechtvaardigheid voortkomt. Zij is rechtvaardig in de eerste plaats tegen zich zelf, en dit doet haar zich zelf kennen en bewaart haar voor ijdelheid. Onafhankelijk als zij is, haat zij alle aangenomen denkbeellen, toetst ze aan haar eigen oordeel en stelt zich boven alle vooroordeelen. Dat zulk een optreden in het vormelijke, conventioneele XVIIIde eeuwsche Holland haar niet veel vrienden bezorgde, is gemakkelijk te begrijpen.

Drie en twintig jaar oud, geeft zij een fransche novelle uit, Le Noble, waarin de hollandsche adel onbarmhartig over den hekel wordt gehaald. 'Wat is geboorte? Niets dan het recht om te jagen,' zegt zij onbeschaamd.

Zij twijfelt aan alles, zij gelooft nauwelijks meer aan godsdienst, aan vaderlandsliefde, aan buitengewoon groote deugden. Zij voelt zich ontgoocheld, moedeloos, - zij tracht de verveling te verdrijven door allerlei soorten van bezigheid. Zij speelt op het clavecijn, componeert opera's, schildert, leest van alles en gretig, zij studeert wiskunde; een of twee uren van deze dorre, droge studie frisschen haar op, zij wordt er vroolijker door en wekt daardoor de verbazing op van allen die haar kennen.

Een meisje dat om zich te verstrooien in wiskunde, natuurkunde, metaphysica haar troost zoekt, wie heeft daar ooit van gehoord? Wie begrijpt dat zij alleen door middel van deze afgetrokken studiën de gezondheid van haar geest en lichaam behoudt, dat zij de zwartste droefgeestigheid daardoor verdrijft?

'Ik kan er niet buiten altijd te leeren,' schrijft zij, ''t is een noodzakelijkheid waartoe mijn opvoeding en levenswijze mij gebracht hebben. Voor een troon zou ik geen afstand doen van hetgeen mij in mijne kamer bezig houdt. Als ik niets meer leerde, zou ik van verveling sterven. - Bedenk dat mijn liefhebberijen bestand zijn geweest tegen de belachelijkheid, waarmede men ze duizendmaal heeft willen treffen, tegen het voorbeeld van luiheid en domheid, die drie kwart en een half mijner landgenooten mij geven, tegen de zware lucht van dit land.'

Afwisseling in haar eentonig leven brachten eenige bezoeken in den Haag, waar zich vorstelijke personen ophielden: koning Christiaan VII van Denemarken, met wien zij niets, en prins Hendrik van Pruisen, met wien zij zeer veel ophad. Deze had eerst een bezoek gebracht op het kasteel Zuijlen en toen zeer veel genoegen gehad in haar levendige, geestige gesprekken. Hij drong er op aan dat zij in den Haag zou komen en bewees haar toen oplettendheden, waaraan zij niet gewoon was en die de afgunst opwekten van de hollandsche dames, welke

de geleerde, excentrieke jonkvrouw van Tuijll nooit konden zetten.

Mooi was zij overigens niet, wel bevallig en wat de Franschen - met een onvertaalbaar woord - 'piquante' noemen. In 1766 bezocht zij met haar broeders Engeland en werd daar zeer gevierd; zij vond het aangenaam daar vrij te zijn en niet gehaat te worden, zooals in Holland; zij vond dit bewustzijn zoo zoet, dat zij zonder spijt haar kleine reputatie zou willen geven voor het gemak er volstrekt geen te hebben.

In Holland teruggekomen, vond zij de straten en de heldere ruiten zeer zindelijk, maar het land zoo eentonig, het gezicht van al die dingen zoo flauw en laf. In Zuijlen ziet zij niets dan een koe, een weide, een molen, en meer dan ooit vindt zij het leven ledig en hol; zij zou jong willen sterven, maar nog liever trouwen om onafhankelijk te zijn. Het werd overigens tijd om een keuze te doen; Isabelle naderde haar 30e jaar, en kon nog maar niet besluiten tusschen al haar pretendenten te kiezen, en deze waren velen in getal; aan allen ontbrak iets.

Een Fransche markies, de Bellegarde, een Duitsche graaf van Anhalt, een paar Engelsche lords, zelfs een vorst, Wittgenstein, deden aanzoek om haar hand; bij sommigen vorderde de zaak reeds tamelijk ver, maar Isabelle kon niets besluiten, totdat zij liefde opvatte - of ten minste meende die op te vatten - voor een Zwitsersch edelman, die zoogoed als geruïneerd was en daarom gouverneur van haar broeders werd. De familie beschouwde dit huwelijk als een mésalliance, maar Belle, die haar eigen wil had, zette het met alle kracht door. Hoe het levendige meisje, dat voor de bedaarde, kalme natuur van haar landgenooten zooveel minachting koesterde, zich kon aangetrokken voelen tot den heer Charrière, die door al deze eigenschappen waardig was Hollander te zijn, blijft een onoplosbaar raadsel van het menschelijk hart, of liever van de vrouwelijke grillen. Misschien hoopte Isabelle door een huwelijk met een man, wiens meerdere zij in alle opzichten was, zich de onafhankelijkheid te verzekeren waarnaar zij zoo vurig verlangde. 'Ik zal u zien,' schrijft zij aan d'Hermanches, 'ik zal een aangenaam land bewonen, ik zal leven met een man dien ik liefheb en die het verdient, ik zal zoo vrij zijn als een fatsoenlijke vrouw het zijn kan; mijn vrienden, mijn correspondentie, de vrijheid van te spreken en te schrijven zullen mij blijven; ik zal mijn karakter door geen veinzerij behoeven te verlagen; ik zal niet rijk zijn, maar overvloedig het noodige hebben en het genoegen smaken het lot van mijn man verbeterd te hebben...'

Of zij echter aan deze onafhankelijkheid zoo veel had, blijft de groote vraag.

Zij trouwde in 1771 en vertrok met haar man naar Zwitserland, waar zij een landgoed zijner familie, Colombier genaamd en bij Neuchatel gelegen, betrokken; het huwelijk schijnt zeer kalm en niet ongelukkig te zijn geweest. Juist aan die eigenschappen van den hollandschen landaard, waaraan Belle zoo'n hekel had, schijnt zij de rust van haar leven te danken gehad te hebben.

Toch moet het leven op Colombier veel geleken hebben op dat van Zuijlen; zij speelde de goede slotvrouw met evenveel plezier als daar; zij deed mede aan het feest van den wijnoogst, woonde een bal bij van de wijnpersers; zij deed aan tuinieren, aan de wasch. Zij ging soms naar Neuchatel, een bal of schouwburgen bezoeken; maar haar oude kwaal, de verveling, volgde haar ook hier, zij vond haar omgeving als vroeger, burgerlijk, saai, klein, en om die te prikkelen, nam zij hetzelfde middel van vroeger ter hand, zij schreef een roman, 'Lettres Neuchateloises', een allerliefste, geestige novelle, die echter den toorn der goede Neuchatelenaren opwekte, zoo zelfs,

dat zij eenigen tijd uit hun buurt moest gaan. De heer de Charrière vervulde haar hartewensch en ging met haar naar Parijs; zij kwam er tweemalen, en maakte er kennis met Necker, mevrouw de Staël, Chamfort, Raynal en vooral met Benjamin Constant, een neef van haar vriend d'Hermanches; een innige vriendschap verbond haar ook met hem, aan welke vriendschap vele brieven hun ontstaan danken. Op letterkundig gebied won mevrouw de Charrière ook vele lauweren; behalve het bovengenoemde werk maakte haar roman C a l i s t a grooten opgang. Sainte Beuve vestigde er in 1844 de aandacht op, hetgeen een herdruk daarvan ten gevolge had.

Evenals al haar andere werken, werd ook dit in het Fransch geschreven, en de fransche critici hebben niets dan lof voor den fijnen geest, den keurigen stijl, welke de werken der hollandsche vrouw kenmerken. Haar andere romans zijn nauwelijks meer bij naam bekend: uit allen echter spreekt haar onvoldane, ontgoochelde ziel. Zij bevredigen den lezer niet, daar zij juist wanneer de belangstelling opgewekt is, plotseling afgebroken worden; het zijn schetsen, omtrekken, meer niet. Der schrijfster ontbrak blijkbaar de lust ze af te werken; juist wanneer de lezer zich voor haar personen en hun gevoelens begon warm te maken, hield zij op zich voor hen te interesseeren.

Mevrouw de Charrière, geboren Tuijll van Serooskerken, stierf in 1803; zij had de fransche revolutie nog beleefd en nam er deel aan door het schrijven van verscheidene brochures, waarin zij op welsprekende wijze een gematigde vrijheid bepleit.

In den avond van haar leven zocht zij in werken van liefdadigheid haar troost; hoewel jonkvrouw van Tuijll meer een hollandsche van naam dan van neigingen was, zoo blijft zij toch door haar geboorte en haar familie, hoe ongaarne ook, een landgenoote van ons - en daarom is het zeker niet van belang ontbloot de nagedachtenis dezer talentvolle, geestige vrouw eens weer in herinnering te brengen.

Baron von Münchhausen.

Wie heeft niet de geniale pocherijen gelezen van den beroemden Baron von Münchhausen? Wie dankte daaraan niet eenige aangename uren? Maar wie heeft ooit anders gedacht dan dat de verhaler dier fantastische lotgevallen zelf slechts het product der fantaisie van den koenen, onbekenden schrijver dier jagersprookjes was?

En toch is 't zoo niet. Baron von Münchhausen is niet als Don Quichotte of Gil Bias de schepping van een romanschrijver, de denkbeeldige held van

dolle, ongelooflijke avonturen, maar is een man van vleesch en bloed geweest, een dapper jager, een onuitputtelijk verteller, die zijn wonderbare lotgevallen zoo niet zelf beleefd, ten minste zelf verzonnen en verhaald heeft, en toch zijn wereldberoemden naam tegen zijn zin verwierf; het lag volstrekt niet in zijn bedoeling eens vereeuwigd te worden als de grootste opsnijder en bluffer, die ooit bestond. Hij hield zijn ouden, eerbiedwaardigen naam in eere, en het was misschien zijn grootste verdriet, dat die tot een gemeennaam is geworden voor onbeschaamde, hoewel hoogst vermakelijke pocherijen.

Nu nog leeft in Hannover een wijdvertakte familie, die den naam von Münchhausen draagt, maar de meesten dachten, dat deze gelijkenis van naam een toevallige was en dat de

HIERONYMUS CARL FRIEDRICH, BARON VON MÜNCHHAUSEN.

onbekende schrijver der jachtverhalen, misschien zonder die familie te kennen, zijn held aldus genoemd had.

Maar men weet nu beter! Aan een der zijtakken van den Weser, in een liefelijk dal, staat het stamslot der Münchhausens, Schwöbber genaamd, het schouwtooneel van Münchhausen's wonderbare verhalen. Het is een echt ouderwetsch, sterk kasteel, in de laatste helft der 16de eeuw gebouwd, door Helmar von Münchhausen, een geweldig krijgsman en een dapper partijganger, die in Schwöbber altijd driehonderd lansknechten om zich had.

Het huis bestaat uit een hoofdgebouw van twee verdiepingen met twee vleugels; de binnenhoeken van den slothof worden door twee torens geflankeerd, waarin zich de steenen wenteltrappen bevinden, die naar de bovenverdiepingen voeren. De gevels

zoowel als de uitbouwen zijn met grauwen zandsteen versierd in den stijl der duitsche renaissance; het geheel, diep verscholen als het is in het dal van den kleinen maar forellenrijken Bower, maakt met zijn groot slotplein tusschen de vleugels, zijn ouderwetschen bouwtrant en den breeden vijver, rijk aan karpers, waarvan de oudsten misschien nog door Helmar zelf daarin geworpen werden, en waarin zich een der vleugels spiegelt, en vooral door zijn prachtig park, een verrassenden, grootschen indruk. In de groote ridderzaal, die, behalve een kolossalen, rijk gebeeldhouwden schoorsteen, geen andere bouwkunstige versieringen bezit, hadden de groote jachtmaaltijden plaats, en hier, onder den invloed van den wijn en het wildbraad, vertelde baron von Münchhausen zijn beroemdste 'stukken' aan de ongeloovige en toch aandachtig toeluisterende gasten.

Jagers waren de Münchhausens vóór alles, dat bewijzen hun familieportretten, die de muren der zalen bedekken; het zijn allen de beeltenissen van krachtige mannen in roode jachtrokken met roode gezichten en zware pruiken.

Er bestaan twee takken van het geslacht Münchhausen, de zwarte en witte. Tot de eerste behoorde onze held, Hieronymus Carl Friedrich, baron von Münchhausen, geboren op het goed Bodenwerder - dat niet meer in de familie is - den 11 Maart 1720 en daar gestorven den 22 Februari 1797.

Zijn vader was George Otto, gestorven in 1724 als overste in Hannoverschen dienst, en zijn moeder Sybilla Wilhelmina von Reden Hastenbeck, gestorven 20 April 1741. Van zijn kindsheid is ons niets bekend; hij schijnt jong in dienst getreden te zijn bij den erfprins Anton Ulrich van Brunswijk. Toen deze door keizerin Elisabeth van Rusland benoemd werd tot kommandant van een kurassiers-regiment, stelde hij Münchhausen in dit regiment als cornet aan en schonk hem daarbij drie fraaie sjabrakken en pistolen (deze pistolen, zeer kleine, met zilver ingelegd, welke Münchhausen steeds gedurende zijn diensttijd gedragen heeft, bevinden zich nog op het kasteel Schwöbber) benevens het momtur. Het elegante, op perkament gedrukt, met groot keizerlijk zegel voorzien patent is van den 11 December 1739. Reeds in het volgende jaar benoemde hem de erfprins, met voorbijgang van twaalf cornetten, tot luitenant in zijn lijfcompagnie, wat hij zijn moeder van uit Riga meldde met de volgende woorden: 'Ik bevind mij hier zeer goed en er geschiedt mij van de Heeren Edellieden en hunne Dames veel o b l i g e a n c e .'

Den 2 Februari 1744 huwde hij in Perwial in Lijfland met Jacobina von Dunten. Den 2 November 1750 verkreeg hij het gevraagde eenjarige verlof en den 24 Januari 1752 een even lange verlenging, omdat zijn aanwezigheid in Hannover noodig was tot regeling en scheiding der geldzaken der gebroeders, hetgeen dan ook tot stand kwam. Over zijn ontslag is niets bekend; na zijn tweejarig verlof schijnt hij weer naar Rusland teruggekeerd te zijn, maar bleef daar niet voortdurend, zooals uit het archief van Bodenwerder blijkt, waarin zich nog vele handschrif-

ten van hem bevinden, uit alle jaren haast van zijn leven.

Hij deed veel tot verbetering van zijn landgoederen en leefde daar in landelijke stilte en niet al te drukken omgang met zijn verwanten en vrienden; zijn

SCHWÖBBER, HET STAMSLOT DER MÜNCHHAUSENS.

eenig maar hartstochtelijk genot vond hij in de jacht en de daarbij gebruikte honden en paarden, wier volmaaktheden hij gaarne, zooals wij trouwens genoeg weten, wist aan te prijzen. Zijn jager, die ook telkens in zijn geschiedenissen voorkomt, heette Rosemeyer en scheen een flinke kerel te zijn, die dikwijls allerlei streken uithaalde met boeven en wilddieven en het dikwijls ook met de overheid te kwaad had.

Münchhausen leefde 46 jaar lang met zijn vrouw in kinderloos, hoewel hoogst gelukkig huwelijk, totdat zij in 1790 stierf. Van dit oogenblik beginnen zijn laatste, zeer treurige jaren, die door het verschijnen zijner geschiedenissen, waarover hij zich zeer ergerde, niet weinig verbitterd werden. Daarbij kwam nog, dat hij de dwaasheid had om op 75jarigen leeftijd een tweede huwelijk te sluiten met een coquette zonder hart, de dochter van een ouden krijgskameraad, die den grijsaard op de listigste wijze had weten in te pakken, hem daarna op allerlei manieren bedroog, en eindelijk schandelijk verliet. Moede en gebroken stierf Münchhausen den 22 Maart 1797 in zijn huis te Bodenwerder, en ondanks al zijn ellende verliet hem zijn humor niet; toen zijn huishoudster eenige dagen vóór zijn overlijden, hem toedekkende, bemerkte,

dat aan een zijner voeten twee teenen ontbraken, en uitriep: ‘Hoe komt dat?’ antwoordde hij bedaard: ‘Och, die heeft een ijsbeer mij op de jacht afgebeten.’

Zijn door een nakomeling te Berlijn bewaard portret toont ons hem in russische kurassiers-uniform, als een sterke, krachtige figuur. Hij was een door en door degelijke, eerlijke en - hoewel zijn naam als leugenaar bij uitnemendheid bekend staat - een zeer waarheidlievend man. Zijn improvisatietalent vermocht uit de meest gewone jacht-, reis- en oorlogsavonturen met groote geestigheid allerfantastische verhalen te vormen, en wanneer hij onder het praten warm was geworden, dan wist hij allerlei gevallen uit den oorlog tegen de Turken of de jacht tegen wolven en beren met allerlei gebaren zoo levendig en aanschouwelijk voor te stellen, dat de hoorders meenden het verhaalde zelf te zien. Hij was met zijn talent evenmin opdringend als door zijn herhalingen vervelend. Meesterlijk verstond hij het, als de anderen, aan tafel, verhit door het genot van de jacht en den mild stroomenden wijn, elkander overtroffen in het zoogenaamde jagerslatijn, zijn ongeloofelijke verzinsels als hoogste troef daarop in te zetten, zoo het woord te behouden en een einde te maken aan de geestlooze pocherijen der anderen, want niemand kon hem overtreffen.

Aan een biographische schets, die, naar schrift en papier te oordeelen, kort na zijn dood schijnt geschreven te zijn, ontleenen wij het volgende:

‘Bijna alleen in een hoogst vertrouwelijken kring van vrienden en bekenden was hij er toe te bewegen iets te vertellen, gewoonlijk na tafel, als hij zijn kolossale meerschuimen pijp gestopt had en een dampend glas punch naast hem op tafel stond. Begon het gesprek levendig te worden, dan dwarrelden de wolken uit zijn pijp altijd dikker omhoog en zijn armen werden steeds onrustiger; de kleine staartpruik begon door de handen op het hoofd te dansen, het gezicht werd steeds levendiger en rooder, en de anders zoo waarheidlievende man wist dan door zijn levendige verbeeldingskracht alles zoo duidelijk af te schilderen, dat het verhaalde den toeschouwers ten slotte als een wonderbare, nooit gehoorde waarheid voorkwam.’

Niet te verwonderen is het, dat deze geniale snoeverijen in wijdere kringen door verder vertellen bekend werden; een onbeschaamde indiscretie echter, een daad van den zwartsten ondank was het dat zij, tot een boek verzameld, aan het groote publiek onder den waren naam van den oorspronkelijken verhaler werden uitgegeven.

Merkwaardig is het zeker, dat het boek niet in Duitschland het licht zag en dat het eerst zelfs niet in het Duitsch geschreven was.

In het jaar 1785 verscheen in Londen, onder den titel van: ‘Baron Münchhausen'snarrative of his marvellous travels and campaigns in Russia’ een verzameling van de verhalen des Barons, die buitengewoon veel opgang maakte en in korten tijd verscheidene oplagen beleefde.

De verzamelaar was - Münchhausen's vroegere secretaris, een man voor wien hij zich op alle wijzen geïnteresseerd en dien hij aan een aanzienlijke winstgevende betrekking geholpen had. Diens naam was P.C. Raspe, en hij was een niet onverdienstelijk oudheidkundige en mineraloog; ook was hij, als schrijver van verscheidene belletristische werken, aan zijn tijdgenooten niet onbekend. Door Münchhausen's tusschenkomst had hij een professoraat in Cassel verkregen en was tot opzichter van de zeer belangrijke kunstverzameling aldaar benoemd.

Raspe was een slimme vogel, en toen de grond hem in Cassel te warm werd, vluchtte hij, nadat hij het muntkabinet beroofd had van zeer kostbare exemplaren, naar Londen, waar hij er goed van leefde zoolang als de opbrengst der munten reikte. Daarna ging het hem zeer slecht en hij verdiende, als dagbladschrijver, een karig stukje brood. Toen herinnerde hij zich eens zijn weldoener en al de fraaie

geschiedenissen, die deze placht te vertellen; in een land, dat den sport zoo huldigt, moesten zulke vertellingen opgang maken, dacht hij, en snel besloten schreef hij het boek, vond een uitgever, en het succes leerde hem dat hij zich niet misrekend had.

Het boek vond van het eerste oogenblik af een sympathiek publiek, zoodat het in drie jaren vijf drukken beleefde en zelfs, tot opera bewerkt, op het tooneel kwam. Zooveel tact, of liever schaamtegevoel, had Raspe toch nog, dat hij zijn naam niet op het titelblad zette - het werk verscheen anoniem. Eerst na de 4de engelsche oplaag werd het in 't Duitsch vertaald, en wel door Burger en Lichtenberger.

Door deze vertaling hoorde Münchhausen 't eerst van het gebruik, of liever misbruik, dat van zijn naam gemaakt werd; de ontstemming daarover heeft hij nooit kunnen te boven komen, en aan zijn vrienden, die hem de zaak anders trachtten te doen opvatten, klaagde hij bitter zijn nood, dat hij, door de schuld van Burger en Lichtenberger, in de oogen van iedereen was belachelijk gemaakt.

Wat zou hij wel er van gezegd hebben, als hij geweten had, welk een beroemdheid zijn naam verkreeg, wanneer hij had kunnen vermoeden dat zijn avonturen, in alle talen overgezet, tot een algemeene lievelingslectuur geworden waren - dat na honderd jaar zijn naam nog zou schitteren als die van den aardigsten en beminnelijksten verteller?

Dan zou hij 't ook beleefd hebben wat hij in de bitterheid der verontwaardiging dikwijls gewenscht had, dat men namelijk algemeen zou gelooven, dat Hieronymus von Münchhausen niets was dan de hersenschim van een fantastisch dichter, want tot nu toe heeft men het meestal gedacht.

Uit de akten der familie is het nu voldoende bewezen, dat Baron von Münchhausen werkelijk bestaan heeft en dat zijn geschiedenissen door hem zelf verdicht en verteld zijn, al werden zij ook buiten zijn weten en tegen zijn wil wereldkundig en - wereldberoemd.

Aan zee,
door Junius Jalbès.

‘Ik kan niet begrijpen,’ zei mijn echtgenoot, ‘hoe die kinderen vóór ons het uithouden. Ze draven heen en weer, ze ploeteren en graven, alsof er geen brandend heete zon boven hen is.’

‘Ach, Karel!’ antwoordde ik, ‘je bent blij, dat je gemakkelijk in een badstoel kunt zitten, en die kinderen verheugen zich, omdat ze aan het strand kunnen spelen. Jij zoekt hier rust en kalmte, zij

echter vermaak en vroolijk spel, en dan voelen ze geen hitte!'

Ik durf niet ontkennen, dat de opmerking van Karel me een weinig hinderde.

Ik zat juist aandachtig naar de kleinen te kijken, ik benijdde hen, ik speelde, genoot met hen. Wat waren zij gelukkig, die kinderen, die zoo onbezorgd van het oogenblik konden genieten! Ik zou bijna wenschen in hunne plaats te zijn!

Wat een aardig krulkopje staat daar op dien zandhoop! Met vuurroode wangen, met vroolijke oogjes hanteert ze ijverig het houten schopje en werpt het opgeschepte zand overmoedig naar de aanrollende golfjes. Twee jongentjes in matrozenpakjes helpen haar de laatste hand aan het gegraven kanaaltje leggen. 'Hier moet het nog iets dieper! Neen, niet aan het einde moet het dieper zijn, - rondom den zandhoop! Nu is het klaar!' Triomphantelijk stapt het drietal op den zandhoop.

Een der knapen, die te veel aan den rand staat, voelt opeens het zand wegzinken. Hoe jammer! in de gracht is een dam gekomen. Die moet gauw weggeruimd worden, want aanstonds zal het zeewater de groeven vullen. 'Daar komt er een! gilt het meisje, gauw Jan!' Hij is juist klaar en springt op den heuvel, die weldra door het zilte water omringd is.

De vloed wordt hooger; golfjes ploffen schuimend tegen de standplaats der kleinen. Daar nadert een grootere! Plats! spat hij uiteen en neemt een gedeelte van den zandhoop mede. De voetjes der kinderen worden nat van het schuim, ze letten er niet op. Ze lachen, ze gillen van de pret. Eindelijk besluiten zij hun bolwerk te verlaten. De jongens stappen door het water of ze waterlaarzen aan de voeten hadden, het meisje voorzichtig op de teenen.

Nu zijn ze op het droge zand. De natte kousen en laarzen, het komt er niet op aan. Ze beginnen weer aan een nieuw gewrocht.

Ginds is een troepje kinderen bezig, het zeewater door gootjes in een gegraven kuil te leiden. Het zijn stellig Amsterdammertjes, want ze noemen den kuil het IJ en de gootjes het kanaal van IJmuiden.

Anderen hebben kousen en schoentjes uitgetrokken en vroolijk plassen zij door de golven.

De Katwijksche kinderen staan overal verspreid, met het bruine mutsje op het hoofd, de handen in den broekzak gestoken, kijken zij naar het spelen der stadskinderen of beproeven met ontbloote beenen een drooggebleven zandbank te bereiken en laten een scheepje op de baren dobberen.

'Vindt je dat niet alleraardigst, Karel?'

'Gus vrouw! ik denk over heel iets anders, hoe de zaken op het kantoor gaan zonder mijn toezicht.'

'Zet toch die zorgen uit je hoofd, geniet van hetgeen je hier voor ons ziet; het zal thuis best losloopen. Beschouw eens dien gloed van licht, welke de grijsblauwe golven zoo fraai doet schitteren....

'En die iemand, die er lang naar kijkt, blind zou maken.'

Ik zeg niets meer, leg mijn hoofd gemakkelijk tegen den wand der badstoel en tuur onafgebroken naar de beweeglijke watervlakte, waarop de golven zich schuimend verheffen, zich omkrullen en plassen of nedervallen om voor nieuwe plaats te maken. In het schitterende licht der zonnestralen, die ontelbare lichtende vlekjes op de zee tooveren, danst een scheepje. Het notendopje haast zich, met volle zeilen, om bij zijn makkers te komen, de pinken, die ginds aan den horizon als zwarte stipjes zichtbaar zijn.

Terwijl ik zoo zit te kijken, voel ik opnieuw, dat ik de zee liefheb. Het doet mij goed, dat afwisselende golvenspel, die lichtschakeeringen te zien en steeds blijft dit schouwspel voor mij nieuw en aantrekkelijk.

Hoe kan het ook anders! Mijn vader was koopvaardijkapitein; twee broers van mij zijn zeeofficieren. Men kon in geen kamer van mijn ouderhuis komen of men zag er schepen en herinneringen aan verre reizen. In de huiskamer stond op de groote, mahoniehouten kast een scheepje, dat sprekend geleek op het fregat, waarover vader het bevel voerde. C h a r l o t t e , deze naam stond met groote letters op den achtersteven.

Als mijn vader van de reis thuisgekomen was, wachtten wij, kinderen, ongeduldig tot het ging schemeren. Mijne broers haalden snel pijp en tabakspot en ik reikte het lucifersdoosje aan. Dan ging de goede man aan het vertellen, totdat het klokje van gehoorzaamheid sloeg. Iederen avond had hij een nieuw verhaal en nooit verveelde het ons.

Eens kwam de tijd, dat hij uitvoer en niet terugkwam.... Op de terugreis verging zijn fregat met man en muis op de Hollandsche kust, ter hoogte van Scheveningen.

Wij waren weezen, want moeder werd op het vernemen dier noodlottige tijding door een beroerte getroffen.....

Jaren daarna bevond ik mij aan het strand. Toen was ik niet vol geestdrift voor de eeuwig schoone zee, toen was ik niet vroolijk bij het zien van zijn golvenrijk. Het scheen mij toe, dat ik aan den rand van een kerkhof stond welks groeven niet door menschenhanden gedolven waren. Ik zag geen liefelijk kalme watervlakte voor mij, neen! een monster, nooit verzadigd, nooit voldaan, dat met verlokkende golvenzangen, met onschuldigen lach den armen sterveling zocht te verstrikken.

Toch was die zee toen even kalm, even schitterend van zonnegloed als nu!

Langzamerhand verdween die bittere ontgoocheling. Ook m i j n hart werd door de zee heroverd. Komt er soms eene weemoedige gedachte, vol verwijt in mij op dan zie ik naar de lachende kinderschaar aan haar boorden en ik voel, dat de zee een sirene is, die betooveren kan, vernietigen, verpletteren, maar die niettemin onweerstaanbaar is in al haar gratie!....

Terwijl ik zit te peinzen, is mij een oude visscher genaderd. Hij raakt even aan zijn pet en ziet mij aan. Ik meen op zijn geel, verweerd gelaat te lezen, dat de oude een praatje wil maken, en groet terug.

‘'t Ziet er hier anders uit dan van den winter,’ begon ik, ‘toen zag men niet veel meer dan sneeuw en ijs.’

‘Daar hebt u wel gelijk aan,’ antwoordt hij met beverige stem. ‘Ons, Katwijkers, beviel 't ook niet erg, mevrouw!’

Eene korte stilte volgt, daarna wijst hij met den linkerarm naar zee en hervat: ‘Daar heb ik twee en vijftig jaar op gevaren, mevrouw!’

Hij zwijgt weer. Zijn blik dwaalt naar het geliefde element, vol onuitsprekelijken weemoed. Ik zie mijn echtgenoot aan, die met zijn hand een beweging maakt, alsof hij zeggen wil: 't is bedelarij!

Ik laat me niet afschrikken en vervolg: ‘Dat is een heele tijd, hoor! Nu ga je zeker niet meer op de vangst, is 't wel?’

‘Ik kan niet meer, ziet u; die zee, mevrouw, die zee heeft ons al veel gekost. Mijn twee zoons liggen daar, bij Engeland..... 't Is wonder, dat ik er ook niet lig, maar mijn arm is zeker genoeg!.... En toch wou ik, dat ik weer varen kon! Ik heb 't goed in 't huis; ik heb m'n eten op z'n tijd, maar nog eens op de vloot zijn, hé!’

‘Waarom kan je niet meer varen?’

‘Kijk, mevrouw, mijn arm is slap! Ja, ziet uwé, dat is daar ook gebeurd!’

‘Vertel ons dat eens,’ vraagt Karel, wien een verstrooiing niet onaangenaam schijnt te zijn, ‘maar steek eerst een sigaar op. Dat zal je wel niet te veel doen.’

‘Dank je, mijnheer; neen, sigaren, dat is geen kost voor ons, arme lui! 'k Wil hem wel hebben; 'k zal nu mijn pijp stoppen en dan bewaar ik mijn sigaar tot Zondag na kerktijd....’

Het pijpje wordt te voorschijn gehaald, gestopt en aangestoken en de oude man vervolgt, terwijl hij tracht, zooveel mogelijk het Katwijksche dialect te verbergen:

‘Zie je, mevrouw, dat is nou vijf en twintig jaar geleden, dat we bij malkander zaten. Toen ter tijd woonde ik nog te Scheveningen. “'k Ben blij,” zei mijn wijf tegen me, “dat je niet daar bent” - 't goeie mensch is al lang bij Onze Lieve Heertje - 't Stormde dien avond verschrikkelijk, mijn schoorsteen woei om, wat me nog een boel geld kostte.

'k Dronk net mijn bakje koffie uit, toen er geklopt werd.

't Was Kees, mijn maat, weet je. “Teun,” zei hij, “ga gauw mee, er wordt geschoten in zee! We gaan met de boot er uit en jij moet sturen.” - Ja, mevrouw ik ben altijd niet zoo geweest. De reeder zei eens: “Teun, je bent één van de beste maats, ik zal je nog eens stuurman maken.” Dat zei hij in het jaar '30, toen we op de groote vangst waren, en we kwamen een Ostendenaar tegen. De kerels scholden ons uit. “Daar heb je nou van die Belgen, die zoo'n praats hebben,” zei ik tegen Krijn Jansen, onzen stuurman, “we moesten ze eens aan boord komen.”

Nu, de maats hoorden het en ze waren allemaal klaar. In één oogenblik waren we aan boord; ze hadden wel een paar geweren, maar daar gaven we niet om.

Wij hadden ze gauw onder den duim. De vlag in top geheschen, zoo ging het naar Scheveningen terug.

We hadden nog niets gevangen, maar dat hinderde niemendal! We hadden wat wij nog nooit in de netten gevonden hadden: een pink van de Belgen!...’

De oogen van den grijsaard fonkelden, toen hij dit wapenfeit vertelde.

Toch boezemde het mij geen belangstelling in; ik verlangde vurig, dat hij zijn verhaal van daareven zou voortzetten. Het uitgedoofde pijpje werd weer aangestoken, en de gewezen visscherman hervatte:

‘O ja, ik zou vertellen van die schipbreuk!... Kees en ik waren in één oogenblik aan 't strand. Daar was heel wat volk bijeen, de reddingsboot stond gereed en bemand; de wacht was op ons. Toen hielpen ze allemaal een handje om de boot in zee te schuiven. 't Was een heele hijsch om door de branding te komen. Hoe dikwijls we teruggesmeten werden, weet ik niet meer! Ten laatste zagen we het schip, 't was een driemaster, of liever 't was er een geweest, want het had geen enkele mast meer!

‘'k Stuurde naar stuurboords zij. “Klets,” daar kwam een golf, die ons teruggooide. We probeerden toen aan bakboord te komen. Het was waratje hetzelfde liedje. Zoo ging dat spelletje een keer of zes. We werden allemaal boos, dat we onzen zin niet konden krijgen. “W e z u l l e n er komen,” riepen we. De riemen flink ingezet en vooruit ging het. Er was haast bij, want het fregat zonk! Weer waren we bij het wrak. Allemaal schreeuwden we: “Hou je goed, hou je taai!” Dezen keer waren we er heel dicht bij. Ik gaf het roer aan Kees en ging op de voorplecht staan om de lijn over te gooien. Het lukte; de arme duivels aan boord hadden hem te pakken. Maar kijk! daar komen er me een paar golven aanzetten, zoo hoog als ik ze nog nooit in mijn leven gezien heb. Ze sloegen over het schip, de lijn werd uit mijn vuist gerukt en ik zelf tegen eene bank gesmakt. Toen wist ik niet meer, wat er gebeurde.

Toen ik wakker werd, lag ik in mijn hut. Teuntje zat bij me en de chuurgijn was er ook en die peuterde aan mijn arm. 't Hielp niets; ik hield een lammen vlerk!’ -

‘En wat kwam er van die arme schipbreukelingen terecht?’ vroeg ik haastig.

‘Niets, mevrouw, niemendal! Ze waren voor de haaien!’

‘Hoe heette dat fregat?’

‘'t Was de.... ja, hoe heette dat schip alevel...’

‘C h a r l o t t e ?’ vroeg ik met moeite.

De oude man knikte.

Zoo was het dus! Het vermoeden, langzamerhand in mij opgekomen, was dus niet zonder grond. Mijn vaders schip was het, waarvoor deze kloeke visscher en zijne makkers hun leven hadden gewaagd.

Voor de redding van hem en zijn matrozen hadden zij geworsteld met de opgezweepte golvenmassa.

Helaas! het was nutteloos geweest!

‘Heb dank daarvoor,’ fluisterde ik.... na eenige oogenblikken en greep de ruwe, verweerde hand, die ik wel had kunnen kussen.

Karel was ook ontroerd. ‘Kees,’ zeide hij, ‘maak dat je van avond in ons logies bent. We wonen aan 't strand vlak bij de Voorstraat.’

‘In dat huis met die veranda?’

‘Juist!’....

Des avonds ging de oude visscher met volle handen heen. Voor mij had hij een eigenaardige verrassing meegebracht. Het was een gebeeldhouwd plankje, waaraan de wormen hun vernielingswerk begonnen hadden; in vergulde letters, die hun glans reeds lang verloren hadden, stond het woord C h a r l o t t e er op te lezen. Hoe verheugd ik met dit naambordje van vaders fregat was, kunt ge zeker wel begrijpen.

L e i d e n , Juli 1891.

Tennyson.

In Augustus l.l. werd de 82e verjaardag gevierd van Lord Tennyson, den ‘Poet Laureate’ van Engeland, - dat wij het best met hofdichter kunnen vertalen.

De grijze bard, die zeker een der grootste levende engelsche mannen is, vierde dezen dag nog krachtig en gezond op zijn landgoed op het eiland Wight, te midden van vele bewijzen van bewondering en vereering.

Ook bij ons is de naam van Tennyson niet alleen bekend en beroemd, maar ook geliefd; zijn fraaie gedichten hebben in de hollandsche harten weerklank en sympathie gevonden; zij spreken een taal die het hart treft en die daarom door ieder, onverschillig van welk land of van welken tijd hij is, verstaan wordt. Dit is het geheim van het ware genie, de tooverkracht van den echten dichter bij Gods genade.

LORD ALFRED TENNYSON.

Lord Tennyson, die al zestig jaar lang, zonder eenig spoor van vermoeidheid of afmatting, de schoonste tonen aan zijn gouden lier ontlokt en die nog met alle kracht der jeugd werkt en dicht, stamt af van een gezond, sterk ras. Zijn grootvader van vaderszijde was een edelman uit Lincolnshire, zijn vader was predikant van Somersly en huwde een predikantsdochter, miss Fytche, die hem twaalf kinderen schonk, zeven zoons en vijf dochters, waaronder er velen waren met het poëtisch genie begaafd, dat bij Alfred tot vollen bloei en wasdom kwam. Twee zijner broeders, Frederik en Charles, waren ook geboren dichters; met Charles gaf Tennyson zijn eerste werk uit. ‘Gedichten van twee broeders.’ Frederik schreef een boek ‘Days and Hours’, dat in 1854 uitkwam.

Tennyson ontving zijn opvoeding te huis en op de naastbijgelegen school; maar zijn geest ontwikkelde zich vooral door het aanschouwen der natuur; zijn oog was al vroeg voor haar schoonheden geopend, gelijk blijkt uit de schitterende beschrijvingen van de weiden en bosschen van L i n c o l n s h i r e , welke zijn gedichten versieren.

Groote zorg werd steeds door hem besteed aan de lijst, waarin hij zijn figuren plaatste, en geen enkele kleinigheid, welke dienen kan om het karakter van het landschap uit te drukken, wordt door hem vergeten.

Zijn hoogere studiën ontving hij in Cambridge, en hoe diep de indruk was, door de oude, stille universiteitsstad, met haar machtige historische herinneringen, op hem gemaakt, blijkt uit vele zijner werken; ja, zij werpen zelfs hun glans af op die in zijn hoogen ouderdom geschreven werden.

Het private leven van Lord Tennyson is met een dichten sluier voor het onbescheidene publiek bedekt; men weet alleen, dat het waardig en edel geleid werd. Nooit heeft de dichter er behoefte aan gevoeld vóór zijn lezers te poseeren. Hij schonk hun zijn gedichten, die er zooveel toe bijdroegen om de halve eeuw van koningin

Victoria's regeering tot een waren bloeitijd der letterkunde te maken.

Een enkelen keer slechts verbrak hij het stilzwijgen, waarin hij zichzelf en de zijnen hulde; het was vijf jaar geleden, toen zijn zoon Lionel, op zijn terugreis van Indië, stierf. In een treffend gedicht, vol aandoenlijke klachten, gelijk aan die van een tweeden David om een Absalon, die nooit zijn vaders hart gebroken had, bedankte de oude dichter den Markies van Dufferin en allen in Indië, die goed voor zijn zoon waren geweest.

Lady Tennyson, zijn echtgenoote, was een dochter van Mr. Henry Selwood en een nicht van Sir John Franklin. Over zijn gedichten kunnen wij kort zijn. Wie kent ze niet, in het oorspronkelijke of vertaald, de heerlijke Idylls of the king, Enoch Arden, In Memoriam? Moge nog vele jaren de onvermoeide grijsaard zijn klankvolle stem doen hooren en daarmede zoovelen in en buiten zijn land een hoog geestelijk genot bezorgen!

Een helpende hand.

Ja, nu zal het gaan, nu Geurtje vader helpt. Wat gaat het er nu door, nu haar kleine handjes de riemen mede besturen, ja het zal niet lang duren of zij zijn aan wal. Kijk eens hoe haar oogjes glinsteren bij het zware werk, hoe trotsch zij om zich heen ziet. Zij moeten het opmerken, daar ginds op het groote schip, hoe die schuit, door den wakkeren zeeman en zijn dochter bestuurd, de baren doorklieft. Dochter en zuster van zeerobben, is er alle kans op, dat zij eenmaal ook hun vrouw en moeder zal worden. Het groote water is haar speelplaats, het zingen der golven haar muziek, de zee van jongs af haar vriendin, haar vertrouwde. Gelukkige dag, nu 't haar vergund is vader te vergezellen op zijn tocht. Ach! zal er een dag komen dat Geurtje met droevige oogen die trouwelooze zee, de ‘stiefmoeder der schepen’, aanziet en haar beschuldigt van haar alles wat zij liefhad te hebben ontnomen?

Bruidsdagen.

De zon verguldt zacht en vriendelijk het teere gras, de langzaam wuivende boomen; de bloemen geuren, de vogels orgelen - 't is zoo heerlijk buiten. Het leven is een en al schoonheid, zonneschijn, liefde. O, dat men de wereld een tranendal noemen kan, haar, zoo liefelijk, zoo schitterend, zoo zonnig! Kan er voor een jonkman iets heerlijkers bestaan dan zulk een morgen, tusschen groen en bloemen, naast haar, die sinds lang zijn lieveling, zijn engel, zijn schat, eerst sinds gisteren zijn vrouw is geworden?

Kan het waar zijn? Is voortaan liefde tot haar plicht, zal het heele lange leven niets anders zijn dan een droom vol zoetheid en verrukking? Zal hij altijd die blauwe oogen, de hare, nu ook de zijne, naar hem opgeheven zien vol liefde en geluk?

O, 't is een zaligheid, te groot haast voor een menschenhart; de overmaat daarvan doet den jongen bruidegom duizelen van geluk. En ook zij! zij durft niet gelooven aan zooveel vreugd, aan zooveel zegen! Samen zijn dag aan dag, op hem steunen, op hem vertrouwen, zijn geluk maken tot haar levensdoel, dat is haar plicht, haar recht!

En over tien, twintig jaar? Zal het jonge paar met bitterheid en schaamte denken aan deze oogenblikken vol hemelsch genot, of zal een traan van aandoening hun oog

bevochtigen bij die herinnering, en zullen zij zeggen: 'Ja, het leven hield zijn beloften, ons gedaan in die schoone dagen! Niet altijd was het zonneschijn, niet altijd bloemengeur om ons heen, maar wat ook veranderde, onze liefde bleef!'

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.
(*Vervolg van bladz.* 360.)

XI.

'Kate, nu ben ik vrij! Nu wordt gij mijn vrouw, mijn koningin! O mijn lieveling, mijn engel, mijn schat!'

Het jonge meisje deinsde verschrikt terug toen zij in de voorkamer van haar grootmoeders vertrekken, in Lambeth, een paar armen om haar geslagen voelde, een heeten adem langs haar gelaat voelde strijken. Zij wilde zich losrukken, vergeefs!

'Morgen reeds wordt gij de mijne, Kate!' fluisterde de koning.

Waarom moest zij nu juist aan Derham denken, en zich rillend aan de liefkoozingen van den woesteling ontrukken?

'Sire!' lispelde zij, 'gij vergist u! Ik ben...'

'Mijn lieve Kate Howard, mijn dierbaar meisje! O, wat een mooie, jonge koningin zal ik naast mij hebben, een onschuldig rein kind, wat heb ik je lief!'

En weer scheen hij haar onder zijn omhelzingen te willen verstikken.

'Heb je het niet al lang gemerkt, Kate,' vroeg hij telkens, 'dat ik je liefheb, dat ik dag en nacht van je droomde, mijn lief, mooi meisje, en ik jou alleen voor mijn koningin wenschte?'

'O Sire, die eer is te groot, ik verdien ze niet!'

'Wie zou ze meer verdienen! Ik heb hetzelfde voor je gedaan wat ik voor je nicht, die ellendige Boleyn, heb gedaan, - ik heb mij van mijn vrouw laten scheiden om met u gelukkig te wezen. Niet waar, je hebt mij ook lief!'

'Sire, 't kan niet, 't kan niet,' snikte Kate.

'En waarom niet? Ik ben vrij, en gij ook! Maar ik wil u niet langer hier in stilte omhelzen, als had ik er het recht niet toe. Ga naar uw kamers terug; uw grootmoeder, die ik heb gesproken, wacht u daar. Weldra zult gij mijn vrouw worden.'

Katharina duizelde, zij voelde dat zij zou ineenzakken, als zij geen steun zocht; Hendrik was vertrokken en alles kwam haar nog als een droom voor. Zij begreep er niets van, zij ging, als in slaap wandelend, naar haar kamer en vond daar werkelijk de hertogin-weduwe van Norfolk, die op haar wachtte.

Met open armen en een vlugheid, die slecht bij haar ouderdom scheen te passen, snelde de grootmoeder op het meisje toe.

'O, Kate, wat een geluk, wat een eer overkomt

ons huis door u! Kind, laat mij u omhelzen en gelukwenschen. Wie had dat ooit kunnen denken, mijn Kate, koningin!'

'Koningin!'

Het woord klonk als een doodsklok in de ooren van het jonge meisje, dat nu eerst begreep, wat van haar werd verlangd.

'Koningin!' riep zij nog eens met een akeligen kreet, het gelaat in de handen verbergend, 'neen, nooit, nooit!'

'Maar Kate, wat scheelt u! Wat doet u zoo beven? De verrassing zeker, de blijdschap, niet waar?'

'O, grootmoeder!' jammerde het meisje, 'help mij! Neem mij weg van hier! Laat mij met u vertrekken waar gij wilt, maar laat mij geen koningin worden, neen, neen!'

'Gij zijt niet bij uw zinnen! Welk meisje zal zulk een eer, als u geschiedt, van zich afwijzen? Hoevelen vlammen er niet op, en gij hebt zonder moeite, zonder het te willen of te weten, de kroon gewonnen!'

'Ja, zonder het te willen! Ik vermoedde het niet; als de koning vriendelijk tegen mij was, durfde ik hem niet afstooten. Ik was zoo bang, en u had gezegd, ik moest eerbiedig zijn!'

'Zeker, kind! En gij hebt mijn lessen trouw gevolgd. De koning, die een uur lang zoo vriendelijk en vertrouwelijk zich met mij heeft willen onderhouden, zeide mij dat uw lieftalligheid, uw echt jonkvrouwelijke zedigheid en schuchterheid zijn hart hebben veroverd. O, hij heeft u zoo lief, hij aanbidt u!'

Kate lag op de knieën en wrong in wanhoop haar handen.

'Och, wat ben ik ongelukkig!' snikte zij.

'Maar, meisje, ik versta je niet. Ik dacht je aan te treffen, stralend van geluk. Bedenk toch wat je broers en zusters zich zullen verheugen, hoe je oom de hertog voor je moet buigen, nu gij koningin wordt, en hoe alle gravinnen en hertoginnen u benijden. En gij zijt hier aan 't snikken en treuren alsof u een groot ongeluk overkwam.'

'Grootmoeder, is er niets aan te doen? Moet ik?'

'Maar wat zoudt ge dan willen? Weigeren? Ons allen, u zelf in het ongeluk storten! Hoe komt dat in uw brein op? En de reden?'

'Ik heb een ander lief!'

'Dien ellendeling, dien....'

'Neen, grootmoeder, neen, ik had het u al eerder moeten zeggen, maar ik durfde niet. Thomas Culpepper heeft mij gevraagd zijn vrouw te worden, en ik heb hem zoo lief!'

'Kinderachtigheid! Voor een Thomas Culpepper weigert men den koning van Engeland niet.'

'O, ik houd toch zoo innig van hem. Met moeite heb ik hem tot geduld aangemaand, zoolang ik hofdame was. Hij wilde alleen wachten omdat hij toch wist dat het huis der koningin spoedig zou ontbonden worden. Hij rekent zoo vast op mij....'

'In elk geval, gij hebt u niet aan hem verbonden, zooals aan dien andere....'

'Grootmoeder! Als de koning dat weet, zal hij mij dan nog waardig keuren zijn vrouw te worden?'

'Zwijg, kind! Zwijg! Dat is vergeten! 't Is zoo lang, zoo vreeselijk lang geleden! En Derham is stellig dood!'

'Maar als ik het den koning zeide?'

Sidderend sprong de hertogin op en greep het meisje heftig bij den arm.

‘Wilt gij wel zwijgen, onzalig schepsel! Moet gij mij ongelukkig maken? 't Is al genoeg, dat geheime schande uw deel werd; waarom wilt gij die openbaar maken en ons allen daarmede overladen? De koning wil u trouwen! Onze stoutste droomen worden overtroffen, en gij zoudt u zelf tot schande maken. Neen, Kate, er is niets aan te doen! Vergeet Thomas, zooals gij Derham vergeten hebt, en word den koning een liefhebbende, trouwe gemalin.’

‘En als het einde het schavot is!’ snikte Kate.

‘Spreek dat woord niet uit. Het zal alleen van u afhangen, een geachte, beminde koningin te zijn. Voorzichtigheid is 't eerste, en dan verstandig wezen, kalm, bedaard, zooals de koning zoo gaarne ziet.’

Maar Kate bleef wanhopend weenen, en de hertogin besloot haar alleen te laten om weer tot zichzelf te komen.

Zij bracht haar naar haar kamer, ontkleedde haar zelf, legde haar te bed, met allen eerbied en voorkomendheid, die een aanstaande koningin paste, en kuste haar teeder goedennacht.

Langen tijd bleef Kate schreien; haar droevig verleden en de gedachte aan Thomas maakten haar radeloos van angst en verdriet.

Haar ijdel, lichtzinnig hartje klopte echter daartusschendoor van trots en blijdschap over de groote eer, die haar zou te beurt vallen.

Koningin!

Kate Howard, het verwaarloosde, arme meisje, koningin, de meerdere van allen in het rijk; en zij zag allen glans, die haar voorgangsters omringd had, alle pracht en luister, welke de koninklijke waardigheid in die tijden zoo hoog verhieven. Zij dacht nog wel aan Holyngbourne, aan de zoete lente, aan de edele liefde van Thomas, aan het kalme, vredige leven, dat haar daar wachtte, maar koningin zijn! Was dat niet nog meer waard?

Zou Thomas dat niet begrijpen en zich eerbiedig terugtrekken voor zulk een mededinger, zooals voorheen Percy, de verloofde van haar nicht Anna, had gedaan?

En dan, wat kan zij doen? Haar onschuldige liefde voor Thomas den koning bekennen? hij zou er om lachen. Wat hij haar aanbood was veel meer waard. En wat vroeger gebeurde?

Zij rilde van schaamte! Den koning bekennen hoe zij zich vergeten had met iemand, die weinig meer was dan een knecht; hem openbaren, dat haar reinheid, haar bedeesdheid en maagdelijke terughouding niets waren dan schijn en geleende deugden?

Neen, dat nooit!

En met allerlei drogredenen wiegde zij haar geweten in slaap. Zij was het haar grootmoeder, haar broeders en zusters verplicht de groote eer, die haar geschonken werd, aan te nemen. Haar goede naam stond op het spel, dien in gevaar brengen was slecht tegenover haar familie. Neen! bekende zij zich met natte oogen, er stond maar één uitweg, voor haar open, Thomas de ware toedracht der zaak mede te deelen, en dan te doen wat van haar verlangd werd; zij kon immers niet anders!

En den volgenden dag omhelsde de pas gescheiden

koning zijn nieuwe bruid, en Katharina Howard werd aan het volk genoemd als aanstaande koningin van Engeland.

Maar terwijl haar zon aan den hemel begon te rijzen en alles zich beijverde haar hulde te brengen, zat de bruid des konings in een stil prieel van den tuin met een brief op de knieën, de oogen wild voor zich uit starend, de handen krampachtig in elkander gedrukt, als zag zij voor haar een vreeselijk visioen. De brief was slecht geschreven; hij bevatte een gelukwensch voor haar en een verzoek, maar tusschen beide verhief zich een bedreiging, die Kate's haren te berge deed rijzen.

Mistress Bulmer, haar vroegere medeplichtige en 'secretaris', zooals zij zich noemde, die alles wist wat er tusschen haar en Derham was voorgevallen, die met misdadige bereidvaardigheid medegeholpen had om de liefdesbetrekkingen tusschen hen te bevorderen, kwam

EEN HELPENDE HAND. Naar Fred. Morgan. (Zie blz. 378).

het eerste van haar verheffing gebruik maken door gunsten van haar te vragen.

Kate zat nog alleen; over weinige oogenblikken zou men komen om haar feestelijk te tooien voor haar bruiloft met den koning in de kapel van Hampton-Court.

Het werd avond, en de koning had bepaald, dat het huwelijk in alle stilte zou voltrokken worden, maar toch voor hem moest Kate schoon en opgesierd zijn. Met moeite had zij van haar grootmoeder een uur vrij gevraagd, om zich af te zonderen in gebed, had zij gezegd; eigenlijk om den brief, die haar bezorgd was, in eenzaamheid vrij te kunnen lezen. En daar las zij met moeite - want in lezen was zij nooit sterk geweest - de vreeselijke woorden, en zwaarder dan ooit voelde zij het gewicht van haar verleden op haar drukken.

Zij herlas de regels, die door de ongeoefende hand geschreven waren van de vrouw, die zich haar secretaris durfde noemen, die huichelende, vleiende taal, en zij zag alles weer voor zich uit haar onzalige jeugd: het meidenkwartier, de altijd gedienstige Bulmer, die ten wille van Derham's fooien haar steeds aanmoedigde hem meer en meer vrijheid te geven; zij hoorde de spottende plagerijen van de dienstmeisjes, de grove scherts van de knechten, en vóór alles zag zij Francis Derham met zijn krachtige gestalte, zijn verliefden blik, zijn rijke geschenken.

Dat zij nu juist aan dat alles moest herinnerd worden, nu zij zoo gaarne met gesloten oogen en ooren over den afgrond wilde springen, die haar van het voorheen scheidde, nu zij niets meer wilde gedenken van vroeger, van zoete en bittere heugenissen, nu zij koningin moest zijn.

‘'t Is nog tijd, 't is nog tijd! Ik kan nog terug,’ mompelde zij en verkreukelde den brief in haar bevende vingers, ‘maar wat dan? Mijn schande openbaren voor geheel Engeland! Ieder zal weten waarom ik de kroon, die mij geboden wordt, moet verliezen, - omdat ik de vrouw heet te zijn van een zeeroover, een verloren man.’

Zij hijgde naar adem, zij maakte haar kap los en liet haar lange haren vrij over haar schouders vallen, en werktuiglijk las zij den brief van mistress Bulmer dien verraderlijken, schijnheiligen brief, nog eens over.

‘Indien ik u alle eer, rijkdom en geluk kon toewenschen, die gij verlangt, zouden u noch gezondheid, noch geld, noch lang leven of andere voorspoed ontbreken. Maar ziende dat ik dit alles niet voldoende tegenover u zal kunnen uitdrukken, wil ik u met deze mijn hartelijkste groeten doen weten, dat bijaldien God in Zijn hooge goedheid den koning in kennis heeft gesteld van een huwelijksbelofte, door de koningin gegeven aan een ander, vóórdat zij naar Engeland kwam, waardoor een wettige echtscheiding tusschen hen uitgesproken is...’

De pijl trof doel; onder alle middelen, aangevoerd om zich van Anna van Kleef te ontdoen, had de koning uit het verleden een soort van verloving opgedoken tusschen Anna, toen zij nog kind was, en den hertog van Lotharingen; voor Katharina Howard was de aanwijzing echter duidelijk, zij herinnerde haar aan den zijden draad, waaraan haar toekomst hing, en Bulmer liet haar duidelijk voelen, dat zij den draad in handen hield.

‘En daar de koning in zijn goedheid u in dezelfde eer wil stellen, waarin zij verkeerde, en die gij zonder twijfel waardig zijt, verzoek ik u nederig de ongeveinsde liefde te herdenken, welke ik u steeds heb toegedragen, welke mij steeds naar uw tegenwoordigheid boven die van alle andere schepselen deed verlangen, terwijl de kans der fortuin mij daarentegen tot de grootste ellende der wereld en het treurigste leven gebracht heeft.’

En zij weidde uit over haar ongelukkig huwelijksleven, over haar dronken man, van wien zij verwachtte dat Katharina haar zou doen scheiden, om

BRUIDSDAGEN. Naar Luis Jemenés. (Zie blz. 378).

naar een plaats te geven onder de vrouwen harer omgeving.

'In de hoop van, zoo het mogelijk is, een antwoord van u te ontvangen, dat mijn ziel geruststelt, want ik weet dat de koningin van Brittanië haar secretaris niet zal vergeten en die gunst zal bewijzen aan

York, 12 Juli.
Haar nederige dienares
Met ongeveinsd hart
JOHANNA BULMER.'

'En dat is pas het begin,' zuchtte Kate. 'Bulmer was de slechtste niet! Mary Lassels, als zij het hoort, zal ook niet zwijgen, en wanneer hij niet dood is! O God, was er ooit ongelukkiger schepsel dan ik? Is er niemand, die medelijden met mij heeft, die mij steunt of mij raadt?'

Daar hoorde zij een geluid van gedempte stappen in haar nabijheid, zij huiverde, alles deed haar opschrikken, en instinctmatig verborg zij den brief in haar borst.

'Kate!' hoorde zij een fluisterende stem zeggen.

Zij stond van schrik op en durfde zich niet omwenden, maar een hand greep de hare, en toen haar oogen opheffend, herkende zij den naderende.

'Thomas, gij hier! Dat ontbrak er nog alleen aan!' snikte zij.

'Kate,' sprak hij zacht en vriendelijk, 'schrik niet van mij. Ik ben zoo juist aangekomen, en God heeft gewild, dat ik u hier mocht aantreffen.'

'Ik kan u niet spreken, ik mag niet. Als men ons zag! O, de last is reeds zoo zwaar!'

'Dien last zal ik niet zwaarder maken, Kate,' zeide hij, en zijn stem klonk diep bedroefd en dof, als van ingehouden tranen, 'mijn schoone droom is voorbij.'

'Onze droom!' lispelde Kate.

Hij sprak niet tegen, maar zuchtte diep.

'Gij hebt gekozen, Kate; ik klaag niet, ik doe u geen verwijten, ik wil mij niet stellen tusschen u en uw schitterende toekomst. Gij verwacht daarvan meer geluk dan van een huwelijk met mij; ik eerbiedig uw wensch. Koningin zijn of mistress Culpepper, het verschil is groot; gij zoudt geen vrouw moeten zijn als gij dat niet voeldet. En toch ik had u zoo gaarne gelukkig gemaakt!'

Tot nu toe had Kate weinig gedacht aan den persoon des konings: de eer, die haar wachtte, de onderscheiding, welke zij genoot, maakten haar blind voor den afkeerwekkenden man van rijperen leeftijd, die vier vrouwen had gehad, aan wiens handen zooveel bloed kleefde, wiens stem zoo gemakkelijk overging van het fluisteren eener liefdesbekentenis tot het uitbulderen van een doodvonnis.

Nu zij echter het edele en bleeke gelaat van Thomas zag en zijn zachte maar toch zoo vastberaden stem hoorde, vervulden haar walg en afschuw van den koninklijken bruidegom, en vermengden zich met den angst, die haar zooeven vervulde, voor de gevolgen van haar vroegere daden; een wild verlangen om alles te ontvluchten vervulde haar ziel.

'Ik ben niet gelukkig, ik zal nooit meer gelukkig zijn,' schreide zij. 'O, had ik nooit Holyngbourne verlaten, Thomas!'

'Niet gelukkig, en gij hebt den koning uw woord gegeven. Heeft men u gedwongen?'

Zij boog toestemmend het hoofd.

'Maar Kate, dan is er nog redding mogelijk.'

'Vluchten!' riep zij en zag hem smeekend aan; 'neem mij mede, ver van hier, waar niemand ons ent, waar de koning geen rechten heeft. O Thomas, ed mij, of ik ben verloren! Ik heb een afkeer van Hendrik, ik ben zoo bang voor mijn medeschuldigen an vroeger, voor Derham....'

Zij verborg, een verschrikt vogeltje gelijk, haar plaat in zijn borst en sloeg den arm om zijn hals, lies vergetend wat haar anders zoo bezwaarde.

'Thomas, ik heb u lief, u alleen! Neem mij mede,' meekte zij.

Het was een zwaar oogenblik voor Thomas, haar in zijn armen te houden, die hij zoo innig beminde, en haar hartstochtelijk om redding te hooren smeeken; maar Thomas' verstand overstemde luid zijn gevoel.

'Kate,' zeide hij, zacht haar lokken streelend, 'gij weet niet hoeveel verdriet gij mij doet. Ik meende u aan te treffen als een trotsche, hoopvolle koningsbruid, en ik vind een schreiend, wanhopend meisje. God is mijn getuige, dat ik niets liever zou willen dan u te redden en u de mijne te noemen; maar op de manier, die gij wilt, kan het niet.'

'Waarom?'

'Omdat over een uur men zou weten, dat 's konings bruid geschaakt is; men zou ons vervolgen en vinden, en dan, Kate, zou ons vonnis geveld zijn; er was geen redding mogelijk. Waar zullen wij gaan, waar ons verbergen, om veilig voor den koning te zijn?'

Kate rilde van angst. Thomas had gelijk, er was geen ontkomen aan, hoe snel zij ook vluchtten; de werkelijkheid des levens grijnsde haar aan, zij begon die ook te zien en schrikte terug.

'Wat dan te doen?' vroeg zij hopeloos.

'Den koning de waarheid zeggen!'

Met een uitdrukking van onbeschrijflijken angst staarde Kate hem aan.

'De waarheid! Wat bedoelt ge? Van vroeger ook?'

'Neen, Kate, niets anders dan dat wij stil verloofd zijn. Hadt ge mijn wensch vervuld en dadelijk uw grootmoeder onze afspraak medegedeeld, vóórdat gij naar het hof ging, alles zou een anderen keer hebben genomen, maar daar is niets aan te veranderen. Geef mij het recht openlijk als uw verloofde op te treden, zelfs tegenover den koning!'

Maar Kate, wie het denkbeeld van te vluchten verre van hier, zonder ooit iets meer te hooren van Bulmer, Derham, haar grootmoeder, den koning, zoo straks had toegelachen, beefde voor het gevaar eener openhartige bekentenis. Wat zouden zij allen zeggen, wat zou er dan gebeuren?

'O, Thomas, dat kan niet, onmogelijk!' antwoordde zij.

'Waarom niet? Vertrouw mij slechts! Laat mij handelen!'

'Wat, gij wilt den koning zelfs trotseeren? O, gij kent hem niet, Thomas!'

'Wanneer gij mij recht geeft voor u te handelen, vrees ik geen koning en geen schavot. Ik zal strijden om het kleinood, dat mij toevertrouwd is. Kunnen wij niet samen leven, dan zullen wij toch samen sterven!'

'Sterven!'

Kate wierp een blik rondom haar naar den in

vollen zomerglans prijkenden tuin, naar de heerlijke rozenroode lucht, die tusschen het groen schemerde, en naar den rossigen glans, dien de laatste zonnestralen nog talmend over het sappige gras deden zweven, als hadden zij den moed niet de schoone aarde nu reeds te verlaten, naar de als een zilvervlakte blinkende rivier, hier en daar door kleine bootjes doorsneden.

Sterven, nauwelijks twintig jaar oud, terwijl zij nog maar alleen tusschen verschillend geluk te kiezen had. Neen, dan was het beter te leven als Hendrik's vrouw, als koningin; haar luchthartige zin kleurde alles weer in helderder tinten, zij vond het vooruitzicht, dat Thomas haar opende, het schrikkelijkste wat haar wachten kon. De toorn des konings, de vernedering van haar bekentenis, het verdriet van haar grootmoeder, de blijdschap eindelijk van allen, die haar benijdden. In een oogwenk zag zij dat alles, en haar hoofd schuddend, sprak zij ernstig:

‘Ik dank u, Thomas! Gij zijt edel en goed, zooals ik steeds dacht, maar ik kan uw aanbod niet aannemen, ik mag u niet daaraan blootstellen. Het zou uw dood zijn; laat mij mijn lot ondergaan, en vergeet mij zoo spoedig mogelijk, 't is het beste!’

‘Ik durf niet aandringen, Kate! Deze weg is de opene, de ruiterlijke, de eenige dien ik gaan kan en wil, maar dat hij gevaarlijk is en wellicht naar den afgrond voert, durf ik niet ontkennen. Ik kan mij slechts buigen voor uw besluit; tracht zoo gelukkig mogelijk te zijn, en dat de gedachte aan mij u niet belette aan uw echtgenoot de liefde en trouw te schenken, waarop een koning evenveel recht heeft als elke onderdaan.’

Zij gaf hem de hand; het afscheid was vol onuitsprekelijken weemoed en ingehouden smart. Thomas zag niets voor zich dan een eenzaam leven zonder liefde, en Kate, hoewel zij voor zich een glanzend, luisterrijk lot ontwaarde, begreep als bij instinct, dat het, hoe schitterend ook van buiten, van binnen even hol en ledig zou wezen als het zijne.

‘Vaarwel, Kate! vandaag mijn nicht en mijn vriendin, morgen mijn koningin!’ zeide Thomas en bracht haar vingers aan zijn lippen. ‘Wees gelukkig!’

‘Thomas, ik zal zoo goed zijn voor allen, voor de kinderen des konings, voor zijn volk maar vooral voor mijn familie en voor u!’

Hij glimlachte droevig.

‘Een treurige ruil, Kate! Een eerepost voor uw hand! Laat mij in rust, ik verlang niets meer van het leven! Niets!’

En zij scheidden. Weinige oogenblikken later zat Kate Howard in haar kleedvertrek, waar haar grootmoeder, reeds schitterend in haar feestgewaad, haar kleindochter wachtte en vriendelijk beknorde over haar afwezigheid.

Kate liet zich kleeden en opsieren als een offer, dat naar het slachtaltaar werd geleid. Haar gedachten verwijlden verre van daar, bij het afscheid van daareven en bij den brief, dien zij ontvangen had.

‘Mijn eerste regeeringsdaad zal moeten zijn, haar stilzwijgen te koopen,’ dacht zij vol bitterheid, ‘door haar in mijn nabijheid te dulden.’

XII.

Aan de zuidelijke kust van Ierland lag een klein, onaanzienlijk zeedorpje, dat zeer slecht befaamd en bijna geheel door smokkelaars, vrijbuiters en strandroovers bewoond was.

Het middelpunt van het dorp was een kleine herberg, die de wapens van Erin als uithangbord droeg en waar de uitvoerders van al die eervolle ambachten gedurig samenkwamen.

Op een ruwen herfstavond kwam een schip van verdacht uiterlijk in de kleine, welbeschutte baai, die aan alle zeeroovers goed bekend was, ankeren; eenige mannen in zware mantels gehuld stapten in een schuitje, dat hen naar wal bracht.

Het waren zware, forsche kerels met gebaarde gezichten en ruwe trekken; een hunner, die de hoofdman scheen te zijn, onderscheidde zich door zijn beschaafde manieren en beter verzorgd uiterlijk.

Allen droegen onder hun mantels goed gevulde zakken en kleinere kisten, welke zij, zoodra zij den voet op vasten grond gezet hadden, naar 'Erin Arms' brachten.

Een geheimzinnig, eigenaardig kloppen op de achterdeur werd onmiddellijk van binnen beantwoord door een driemaal herhaalden slag; daarop werd de ijzeren boom, die de deur van binnen sloot, weggenomen en de mannen traden in een nauwe, donkere gang, die op de verlichte gelagkamer uitkwam. Het was een meisje van zestien jaar ongeveer, dat de deur voor hen geopend had; haar gelaat, hoe jeugdig ook, droeg reeds de sporen van vroegrijpheid in alles wat slecht was; de mannen schenen haar goed te kennen, en zij hen niet minder.

'Is er niemand binnen, Bess?' vroeg de hoofdman, haar even langs de kin strijkend.

'Wie zou er zijn? Met dit noodweer blijft men liefst t'huis.'

'Ja, daarom hebben wij ons schip maar verlaten; een warm bed en een goed glas wijn is het beste aan land te krijgen. Roep moeder eens!'

Een dikke vrouw, met paars, pokdalig gezicht, stond hen in de gelagkamer te wachten, waar een flink vuur onder den schoorsteen brandde.

'Een flesch sekt!' riep de kapitein uit, 'en dan neem je alles in ontvangst, moeder Hotley, wat wij je geven, en wee als er iets ontbreekt!'

'Heb jelui ten minste nog iets voor mij en mijn kleine meid meegebracht?' vroeg de waardin, en haar kleine oogen onder de borstelige wenkbrauwen flikkerden begeerig bij het zien der volle zakken, die de mannen op tafel neerwierpen.

'Ja, wij vergeten je niet, als je maar je plicht doet,' grinnikte er een; 'maar laat nu spoedig een schapebout braden, want wij vergaan van honger!'

'En dat is meteen een goede gelegenheid om ons alleen te laten, want wij moeten eens aan het verdeelen gaan. Geef mij den sleutel van je kelder. Hotley!'

'Verdeelen, Frank, waar denk je aan! Wij hebben nog zooveel tochten in het vooruitzicht. Wil je ons verlaten?'

'Ik wil weten, hoeveel ik bezit. De laatste tocht was zeer voordeelig; misschien heb ik genoeg.'

'En waar ga je dan heen, rustig leven in Engeland, als een lord, en je vroegere vrienden vergeten?'

'Je wordt gevoelig, John! Kom, drink een glas sekt, dat zal je opmonteren, en jij, Bill, ga met mij mede naar den kelder.'

Hij nam zijn pistool, dat hij eerst bij de zakken gelegd had, met zich mede naar beneden.

'Zoo vertrouwen zij elkander!' riep John met een ruwen lach. 'Zij durven niet eens ongewapend met elkander in den kelder gaan. Wat dunkt je, Jack! als wij het luik eens toewierpen en hen lieten stikken bij hun zakken?'

'Foei, John! De grap zou goed zijn, maar hier is er niets mee te beginnen. Mistress Hotley en de kleine Bess zijn beiden dol op den mooien Derham en zouden luid moord roepen.'

'Wat gaat hij nu doen, als hij ons verlaat?'

'Een kasteel koopen en een kerkboek, een vrouw nemen, kinderen krijgen en dan braaf leven als een engelsch heerboer, van het eerlijk gewonnen geld.'

'Ik gun hem de pret, ik heb liever het wilde vrije leven op de golven.'

Daar buiten gierde de wind, en krijschte rondom den schoorsteen als vroeg hij verlof binnen te komen; in de verte hoorde men het woeste brullen der zee.

''t Zal er spannen van nacht,' zeide John; 'ik ben blijde dat wij binnen zijn.'

'De kapitein had haast, waarom toch?'

'Dat merk je, om zijn schapen op het droge te krijgen. Nu, pas op, mij zal hij niet bedriegen.'

Beide mannen kwamen uit den kelder terug, beladen met zakken, waarin zich allerlei voorwerpen bevonden, kerksieraden, zilveren kannen en schotels, vrouwen-kleinoodiën en bovendien tonnen met goud- en zilvergeld.

Alles werd in de kamer neergelegd, op tafel en op den vloer, en de deur toen gesloten. Het verdeelen begon, onder onophoudelijk twisten en zwaar vloeken; dikwijls werden de handen aan de wapenen gebracht; maar Francis Derham, die anders nooit een duimbreed van zijn rechten afweek, wist telkens de oneenigheden te voorkomen en gaf liever zelf toe dan de zaken te ver te drijven.

Zijn spitsbroeders zagen hem verbaasd aan; zooveel inschikkelijkheid waren zij niet van hem gewoon. Eindelijk was de verdeeling geschied. Over eenige voorwerpen, die waren overgebleven, werd het lot geworpen; eenige gouden kettingen, haarspelden, een fraaie gordel en een handvol goudstukken werden op zij gelegd voor moeder Hotley en Bess ter belooning van hun goede, trouwe zorg.

'Nu weet ik niets beters,' zeide Bill, 'dan alles weer naar den kelder te brengen en op elk hoopje onzen naam te leggen. En jij, Frank?'

'Ik weet het nog niet,' zeide Francis in koortsachtige spanning; 'misschien ga ik weer met u mede, misschien zal ik morgen de brik koers laten zetten naar Engeland.'

'Is 't u dan ernst? Wilt gij ons laten zwerven als schapen, van hun herder beroofd?'

Derham lachte gejaagd; meteen klopte moeder Hotley aan de deur en vroeg of zij den schapebout maar binnen zou brengen.

'Als het je belieft,' riepen allen, behalve Francis, die opsprong en naar de keuken snelde. 'Hotley,' vroeg hij haastig, 'is er een brief?'

Bess zag hem met haar valsche oogen van ter zijde aan; met een blik van haat en afgunst volgde zij de bewegingen harer moeder, die van een der ledige potten het deksel afnam, haar hand daarin stak en een brief er uit haalde, waarop een groot rood kruis stond; dit was het eenige adres.

'Geoffrey van de Zeemeeuw heeft dien gebracht.' Een levendige teleurstelling teekende zich op Francis' trekken.

'Is dat alles?' vroeg hij, 'alles!'

‘Alles,’ was het droge antwoord.

Bess stond voor het vuur, en rakelde het hout op.

‘Weet je het zeker, Hotley?’ vroeg hij.

‘Ja, wat dacht je dan?’ bromde de vrouw; ‘heb ik je schatten niet altijd trouw bewaard, en zou ik dan een stuk papier verdonkermanen, waaraan ik niets heb, want noch Bess noch ik kunnen lezen.’

Derham ging naar het flikkerende haardvuur, en den brief openend, trachtte hij dien, zoo goed hij kon, te lezen.

Moeder Hotley bracht ondertusschen het eten binnen. Bess zat neergehurkt voor het vuur en bestudeerde Derham's trekken met gretig oog. Daar schrompelde zijn gelaat krampachtig inneen, zijn kleur werd vaalwit en zijn lippen aschgrauw; hij vergat, dat hij niet alleen was, en in een afgrijselijken vloek wrong zich zijn toorn naar buiten.

‘Dacht ik het niet, dacht ik het niet!’ bulderde hij en stampte op den grond; ‘daarom schreef zij mij in zoo lang niet, daarom scheen zij mij te vergeten. Maar bij den duivel, hij zal haar niet hebben, de melkmuil!’

‘Is uw liefje ontrouw geworden, kapitein?’ vroeg Bess met een hatelijken lach.

Nu merkte hij eerst, dat het meisje hem bespied had.

‘Houd je mond, kleine slang! of ik vertrap je,’ riep hij kwaadaardig, en tot mistress Hotley, die juist binnenkwam: ‘Wanneer heeft Geoffrey dien brief gebracht?’

‘Ik weet niet precies meer, - wanneer, Bess?’

‘O al zoo lang geleden! Wanneer zijt gij hier het laatst geweest? toen was het nog haast winter. Ik geloof dat het Sint Marcus was toen de Zeemeeuw hier belandde.’

‘Slechte tijding?’ vroeg Hotley met gemaakte deelneming.

‘Ik ga morgen naar Engeland terug!’

‘En komt ge nooit weerom?’ vroeg Bess op huilerigen toon.

‘Dat weet de duivel!’

‘Frank, kom eten, of er blijft niets van den schapebout over,’ riepen de kameraden; ‘moeder Hotley heeft zich zelf overtroffen.’

‘Ja, ik kom,’ zeide hij op doffen toon en woelde met de handen door het haar; ‘als het maar niet te laat is! Damport heeft mij bijtijds gewaarschuwd,’ mompelde hij bij zichzelf, ‘hij kan het niet helpen dat ik nu pas den brief ontving. Morgen reeds zal ik vertrekken. Geen hel of duivel zal mij tegenhouden, en wee jou, Thomas Culpepper! Ik zal je leeren mijn vrouw het hof te maken!’

Hij ging naar de kamer en dronk het eene glas na het andere leeg; eten kon hij echter niet door de keel krijgen. Bess hoorde hem luid lachen en praten, maar zijn stem klonk scherp en valsch.

Stil knielde zij voor het vuur neder, en een brief uit haar borstzak voor den dag halend, wierp zij dien in de vlammen.

Zij kende den vorm van deze brieven; in vroegere jaren lag er telkens zulk een brief voor Francis Derham klaar, en deze was nog pas een maand geleden hier gebracht; slechts zelden kwamen er meer dergelijke, en als ze er niet waren raasde en vloekte Derham telkens als een bezetene.

Met alle boosheid van een teleurgestelde liefde hield Bess den brief achter; hoe gaarne had zij hem gelezen, maar zij kon niet, en anderen durfde zij niet in haar geheim halen.

Met grimmige blijdschap zag zij de vlammen het papier verslinden.

'Ik kan hem niet lezen, maar hij ook niet! Ik heb hem toch verloren, maar hij zal haar ook niet trouwen!'

XIII.

De beroemde London Bridge, thans nog de hartader der reusachtige wereldstad, zag er ten tijde van Hendrik VIII geheel verschillend uit van de brug, die elke bezoeker van Londen als een harer merkwaardigheden bezoekt.

Nu toch is London Bridge een brug als elke andere, die alleen de algemeene aandacht verdient door het groote aantal voorbijgangers, die op sommige uren van den dag haar vullen; toen echter was zij een kleine stad op zichzelf, aan weerszijden bebouwd met statige huizen, waarvan de lagere verdiepingen tot winkels van de zeldzaamste koopwaren dienden. Hooge bogen overwelfden de ruimten tusschen beide rijen van woningen, die van aardige groene tuinen aan den achterkant voorzien waren, doch het merkwaardigste van de brug was hetgeen men van boven niet zag, namelijk de gewelven, kelders en pakhuizen, die zich onder de huizen bevonden, en waar de groote voorraad geborgen werd van de winkeliers, die daar boven hun goed te koop aanboden.

Drie opene plaatsen of pleintjes waren tusschen de huizen vrij gelaten, en wel waren zij noodig voor de veiligheid der voetgangers, die daar een toevlucht zochten voor de groote menigte karren, wagens en kudden vee, die onophoudelijk over de brug gingen, want trottoirs kende men toen nog niet, en het eenige middel om zich door het gewoel een weg te banen, bestond in het volgen van het spoor der groote voertuigen, die vooral in het middaguur nauwelijks de ruimte van een speld op de brug vrij lieten. Op het middelste van die open plaatsen bevond zich een kapel ter eere van den H. Thomas van Kantelberg, die omstreeks vijftig voet oostwaarts in de rivier vooruitstak, terwijl de westergevel op de brug zelf rustte en een meesterstuk was van steenhouwerskunst; ook van binnen was de kapel fraai gebouwd en met schoon geschilderde ramen versierd. Dertig jaar geleden ging er niemand langs het altaar van den grooten engelschen Heilige, zonder ten minste een oogenblik er voor neer te knielen en hem zijn hulde te bewijzen; nu echter was er reeds veel veranderd in de gemoederen der Engelschen; de twisten tusschen koning en paus, de opheffing der kloosters, de uit het vasteland overgekomen leerstelsels van Luther en Calvijn hadden het geloof doen verflauwen en verdeeldheid in de geesten gebracht, zoodat het heiligdom van Thomas à Becket, evenals Morus en Fisher het slachtoffer van een koninklijken vriend, dikwijls genoeg eenzaam en verlaten bleef.

Op de London Square - zoo heette het voorplein van de kapel - wandelde op een killen Novembermorgen een man van forsche gestalte op en neer; klaarblijkelijk wachtte hij op iemand.

Met de handen leunde hij over een der borstweringen van de brug, en hoewel hij het oog geen seconde afwendde van de voorbijloopende of rijdende menschen en voertuigen, scheen dit gedrang hem toch geheel en al vreemd te blijven, zoolang hij daaronder niet den éene ontwaarde, dien hij wachtte.

Hij zag er somber en ontevreden uit; langzamerhand verrieden zijn duistere blik en gejaagde bewegingen ongeduld; de tijd ging voorbij, en wat hij zocht, verscheen niet.

Eensklaps richtte hij zich op; een ruwe vloek ontsnapte aan zijn opeengeperste lippen, zijn vuisten balden zich, en met de vlugheid van een tijger, die zijn prooi beloert, sprong hij naar voren.

Hij zag niet wat hij wenschte, maar iets geheel onverwachts trof zijn oog; het was een jong edelman, die de kapel van den Heiligen Thomas verliet en even stilstond, een geschikt oogenblik afwachtend om achter een grooten vrachtwagen zijn weg te kunnen vervolgen, de brug af.

Daar voelde hij zich met een forschen greep bij den schouder gegrepen.

‘Dief, vrouwenroover!’ siste het in zijn ooren. Verbaasd wendde hij zijn gelaat, een kalm, edel gelaat, om naar zijn aanvaller, en rustig zag hij hem in de van toorn gloeiende oogen.

‘Wat is er?’ vroeg hij bedaard. ‘Hebt gij den rechten wel voor, vriend?’

‘Wel zeker, heb ik den rechten voor mij; of meent ge dat ik u niet ken, gemeene melkmuil! vrouwenbedrieger, ver....’

‘Niets verraadt mij tot nu toe, dat gij mijn waren naam kent!’

‘Huichelaar, veinsaard! Is 't daarom dat gij hier in de kerk als een vrouw gebeden moet prevelen, om anderen zand in de oogen te strooien en je ellendig bedrijf vrij voort te zetten? Maar als je denkt haar rustig te kunnen bezitten, dan vergist gij je! Zij is mijn vrouw, en ik heb getuigen, die het bewijzen kunnen, en van mijn rechten zal ik gebruik maken, al ben je ook honderdmaal Sir Thomas Culpepper.’

‘Maar kerel, je raaskalt! Je bent niet wijs; al weet je mijn naam, toch geloof ik, dat je het op andere punten mis hebt.’

De ander sloeg de hand aan zijn dolk.

‘Ken je mij niet, werkelijk niet?’

‘Bij Sint Thomas, neen!’

‘Je hebt mij toch dikwijls genoeg gezien, bij onze patrones de hertogin van Norfolk, wier edelman-deurbewaarder ik was! Ik was je toen zeker te min om mij aan te zien, maar om mij mijn vrouw te ontnemen, daar was ik goed genoeg voor; doch bij den duivel, ik zal er een eind aan maken. Ik moet haar terug hebben, al zou ik er den koning voor te voet moeten vallen.’

De twist had de aandacht der talrijke voorbijgangers getrokken; eenigen bleven staan luisteren, anderen gaapten wezenloos het tweetal aan: straks hield ook een voerman stil, om het zijne van het

gevecht te hebben, en belemmerde daardoor het geheele verkeer, zoodat er een opstopping ontstond.

'Maar laat mij toch met vrede!' riep Culpepper en schudde met geweld den ander van zich af; 'tijd en plaats zijn hier slecht gekozen om u te woord te staan. Hebt gij mij iets te zeggen, kom dan in Sint Gerards Hall, het logement waar ik mijn kamers heb. Maar ik blijf er bij, dat gij dwaalt, al kent gij ook toevallig mijn naam. Ik weet van geen vrouw af, die ik slecht behandeld zou hebben.'

'Zoo zijn de papisten allen,' sprak een der omstanders, een somber gekleed man, met een ernstig, strak gelaat, 'zij plegen afgoderij met de lippen en hebben bederf in het hart.'

'Anderen voeren dat bederf ook in den mond,' riep een dikke vrouw slagvaardig uit.

Er werd partij gekozen, en er was alle kans, nu de godsdienst er bij gehaald was, dat de twist tusschen de twee mannen op de omstanders zou overgaan; Culpepper wilde zich naar voren dringen, zonder meer op den ander acht te slaan, maar deze liet hem niet los.

'Waar hebt gij haar gelaten? Zeg spoedig!' En zijn dolk flikkerde in zijn hand.

'Derham, wat is er te doen!' Zoo klonk eensklaps een stem tusschen het in spanning toeziende volk, en een man schoot op de twistenden toe.

'Derham, Francis Derham!' mompelde Culpepper, 'wat een vergissing!' - En hij lachte bitter.

'Wat heeft Sir Thomas je gedaan?' vroeg de nieuw aangekomene, 'waarom val je hem aan.'

'Waarom!' en het schuim steeg den woesteling naar de lippen, 'heb je zelf het mij niet geschreven, Damport, omdat hij mij mijn Kate, mijn vrouw heeft ontstolen!'

'Stil, in Gods naam! Derham, laat Culpepper met rust; spreek haar naam niet uit! Vergeef hem, Sir Thomas, hij weet het nog niet. Laten wij een kalme plaats zoeken, dan zal ik u beiden alles uitleggen.'

En beide mannen elk aan een arm grijpend, brak zich Damport tusschen de opeengepakte menigte een weg, en tot groote teleurstelling der op een standje beluste wandelaars, voerde hij hen met zich mede de brug af naar den linkeroever der Theems. Derham pruttelde gestadig tegen.

'Hij wist het toch - 't was immers zoo - Damport had hem zoo lang vergeefs laten wachten - hij was gisteren pas uit Ierland aangekomen - en hij brandde van verlangen den ellendigen roover, die hem zijn vrouw had ontnomen, te straffen - hem en haar; hij zou het hen laten voelen, dat zij hem doodelijk hadden beleedigd; maar in het gedrang en gewoel, dat zich na het oogenblik oponthoud op London Square met verdubbelde kracht voortzette, raakten zijn driftige woorden verloren. Met een ijzeren vuist omklemde Damport steeds zijn arm en antwoordde op al zijn vertoogen enkel met een aanmaning om zich bedaard te houden en geduld te hebben. Eindelijk waren zij aan het door een wachttoren beschermde uiteinde der brug gekomen.

'Zullen wij naar Tabard Inn gaan?' vroeg Damport aan Culpepper, 'dat is hier vlak bij.'

'Voor een oogenblik slechts, ik zal hem voldoening geven, want ik begrijp nu, wat dien man buiten zich zelf gebracht heeft. Hij schijnt niets te vermoeden van de waarheid.'

‘Wat vermoeden?’ riep Derham, die de laatste woorden opgevangen had, weer heftig uit.

‘Stil, stil! Dadelijk zijn wij in de herberg en spreken daar een verstandig woordje, zonder dat anderen er hun neus in steken.’

Tabard Inn was een der oudste herbergen van Londen en om zijn goed bier en kostelijk vleesch sedert lang beroemd; daar het dicht bij de rivier gelegen was, had het veel bezoek van zeemansgezellen en van de volgelingen der edelen, die hier landden of zich inscheepten op hun weg naar het koninklijk paleis van Greenwich.

De gelagkamer was lang, laag en ruim, de zoldering zwart door rook en ouderdom en het houtwerk der muren fraai gesneden; in den grooten haard brandde een gezellig vuur, waarvan het roodachtig licht op de sombere muren en meubels hier en daar een geestig kantlichtje wierp. Er waren niet veel gasten, maar toch vroeg Damport een der meisjes, die druk met eenige kruiken ale kwam aandragen, of zij hem en zijn vrienden niet een afzonderlijk vertrek kon aanwijzen.

Zij maakte een deur naast den schoorsteen open, en de drie mannen traden in een kleiner vertrek, dat aan deftige gasten tot eetkamer diende.

‘En krijg ik nu eenige uitlegging over je gedrag,’ vroeg Derham, die zijn ongeduld niet langer kon bedwingen - ‘waarom deed ik verkeerd dien man rekenschap te vragen over zijn daad? Ben ik niet in mijn recht en kan ik dat niet staande houden waar ik wil? Mijn zwaard is scherp genoeg, en ik vrees niemand, daar waar ik het op zijde heb.’

‘Zeker, zeker! Francis! Gij hebt groot gelijk, en 't is mijn schuld, dat gij u zoo vergist hebt en onwetend groote rampen laadt op uzelf en op anderen. Ik beken het in uw tegenwoordigheid, Sir Thomas, ik heb hem een valsch bericht gezonden!’

De ander steunde in pijnlijk nadenken het hoofd met de hand en knikte even.

‘Een valsch bericht! 't Is dan niet waar! Is Culpepper niet met haar getrouwd of ten minste verloofd?’

Een droevige lach speelde om Thomas' lippen.

‘Verheug u niet te vroeg, Derham,’ zeide hij, ‘gij hebt gevaarlijker en machtiger mededinger dan ik!’

‘Wat bedoelt gij?’

‘Ik heb u geschreven, wat toen in het huis van Mylady openlijk gezegd werd, toen zij in Holyngbourne vertoefde. Ik meende daar niet verkeerd aan te doen.’

Sir Thomas schudde het hoofd.

‘Het was een zoete droom!’ zuchtte hij.

‘Het werd algemeen gezegd en geloofd, dat Sir Thomas en mistress Kate een paar zouden worden.’

‘En hoe durfde zij? Beter dan iemand weet gij toch, Damport, dat wij elkander voor getuigen man en vrouw noemden.’

‘In Gods naam, Derham! zeg dat niet te hard, het kon haar en uw hoofd kosten, als iemand anders het hoorde.’

‘Haar en mijn hoofd! Ik begrijp u niet; waarom zou het haar hoofd kosten, als ik haar opeisch als mijn vrouw? Ik ben nu rijk. Mylady zal mij haar niet weigeren, als zij zelf wil. Maar er is hier een geheim, zeg het mij spoedig! Als Kate Culpepper's vrouw niet is, met wien is zij dan getrouwd?’

‘Met den koning!’ antwoordde half fluisterend

Damport, en Thomas wendde zijn gelaat van beide mannen af, opdat zij niet zouden zien hoe de smart het verwrong.

Als wezenloos staarde Francis zijn vriend aan.

‘Des konings....’ hijgde hij.

‘Koningin!’ vulde Damport aan; ‘dat gij 't niet wist!’

‘Kate, mijn Kate! Koningin! Hendrik's vierde of vijfde vrouw!’ riep hij schamper lachend; ‘de grap is goed, maar zij heeft te lang geduurd. Meent gij dat ik u zoo gaafweg geloof?’

Het dienstmeisje kwam aan de deur tikken en stak toen haar gelaat tusschen de deur, om den heeren te vragen, wat zij beliefden.

‘Drie kruiken ale!’ beval Damport, en toen zich bezinnend, vroeg hij haar: ‘Zeg, meisje! Deze heer is lang buitenlands geweest; toen hij vertrok deelde koningin Jane - God hebbe haar ziel - den troon des konings. Wie is thans zijn vrouw?’

Het meisje lachte schalks.

‘'t Is geen wonder, men zou zich licht vergissen; de prinses Anna van Kleef is thans onze koningin. O neen,’ verbeterde zij zichzelf, ‘ik ben nu zelf in de war. De duitsche dame is nu zuster des konings geworden, en al heb ik haar nog niet gezien, onze tegenwoordige koningin moet een even goede als schoone Lady zijn en een echte engelsche bovendien. Mistress Kate Howard heet zij, nicht van onzen grooten hertog van Norfolk!’

‘Zet de ale maar in de gelagkamer klaar, wij komen dadelijk,’ zeide Damport, wierp de deur achter het meisje dicht en wendde zich toen tot Derham, die als machteloos in zijn stoel was ineengezakt en een dof gekreun liet hooren.

‘Verraad je niet! Ik bid je!’ smeekte Damport, ‘er is niets aan te doen, je ziet het.’

‘Ge begrijpt nu, dat tegenover zulk een medeminnaar wij beiden niet beter kunnen doen dan ons terugtrekken,’ zeide Culpepper met een droevigen glimlach.

Maar Derham's vurig bloed deed hem plotseling weer opspringen; met geweld sloeg hij de vuist op tafel en brulde:

‘'t Doet er niet toe, of de roover Culpepper heet of Hendrik Tudor, ik zal hem ter verantwoording roepen en dwingen mij mijn vrouw terug te geven!’

‘Maak je zoo driftig niet, Derham!’ riep Damport, ‘'t is dollepraat. Gij kunt er niets aan doen. Kate Howard is koningin, en een gelukkige vrouw ook, zegt men. Geen zijner vrouwen moet de koning hartelijker genegen zijn geweest dan haar!’

‘Des te erger voor haar! Zoolang ik leef kan zij zijn vrouw niet zijn, want zij is de mijne, ik heb oudere rechten en ik zal het bewijzen!’

‘Al zou het haar dood kosten?’ vroeg Culpepper scherp.

‘Met mij samen. Het is mij onverschillig; het leven heeft toch geen waarde meer voor mij, nu ik haar verloren heb!’

‘En voor mij dan! Ik had haar ook lief; mijn vurigste wensch was haar te huwen.’

‘Zelfs toen gij wist dat zij zich aan mij had verbonden?’

‘Kate heeft mij gezegd, dat er niets tusschen u beiden bestond dan een kinderlijke genegenheid, welke gij sedert lang te boven waart, evenals zij.’

‘Heeft zij u dat verteld! Dat? Dan loog zij! Vraag het aan Damport!’

‘Ach!’ zuchtte Thomas, terwijl hij opstond met een moede uitdrukking in de oogen, ‘wat helpt het ons of wij er nu nog over twisten? Kate Howard staat te hoog voor ons beiden. Wij kunnen naar haar opzien, niets meer! Wilt gij zoo lafhartig zijn haar

te treffen, dan kunt ge er zeker van wezen dat gij ook onder haar val zult verpletterd worden.'

'In elk geval,' zeide Damport, 'moet het u troosten, dat het meisje van uw beider keuze die eer ten volle verdiende, daar zelfs de "vroolijke vorst" onze genadige koning, een echte kenner van vrouwenschoonheid, haar waard acht op den troon te zitten door een Katharina van Arragon en Anna Boleyn ledig gelaten. Kom, ga met mij mede en laten wij uw verdriet afdrinken! Er zijn meisjes genoeg in de wereld, en het zal zulke knappe heeren als gij beiden zijt gemakkelijk vallen er een te vinden om u voor het verlies van Haar Hoogheid de Koningin schadeloos te stellen.'

De beide teleurgestelde mannen zagen elkander aan, en, gehoor gevende aan een plotseling opkomende opwelling, gaven zij elkander de hand.

'Gij hebt veel verloren, Derham,' sprak Culpepper, 'niemand weet het beter dan ik, maar er is nog slechts één middel om haar onze liefde te toonen, dat is haar niet te verontrusten en haar lot niet te verzwaren.'

'Verzwaren!' lachte Damport; 'laat u dat geruststellen. Onze geëerbiedigde koningin Katharina draagt haar kroon zoo licht en bevallig als men maar wenschen kan. De oude koning is verzot op zijn mooi kind-vrouwtje en weigert haar niets. Geloof mij, ik ken de vrouwen ook, en mistress Howard in 't bijzonder; wees er verzekerd van dat zij geen van u beiden betreurt, al zijt ge ook zulke flinke ridders, de schoonste en dapperste misschien van geheel Engeland!'

Maar geen van beiden antwoordde op Damport's welgemeende pogingen om aan de zaak een schertsende wending te geven.

Derham was in een somber stilzwijgen vervallen, dat onheilspellend afstak bij zijn heftige gemoedsbeweging van daareven. Culpepper bleef droefgeestig en peinzend, zooals hij gewoonlijk placht te zijn.

Zij gingen naar de gelagkamer en dronken zwijgend hun ale; toen nam Thomas haastig afscheid van de beide anderen en Damport trachtte te vergeefs zijn vriend uit diens neerslachtigheid op te beuren.

(*Wordt vervolgd.*)

Probaat middel.

Toen de bekende geneesheer Hufeland eens bij een patiente geroepen werd, die hem maar niet aan het woord liet komen, zeide hij:

'Toon mij uw tong!'

Zij deed dit op aarzelende wijze.

'Niet zoo'n stukje, mevrouwtje-lief, ik moet de geheele tong zien. - Zoo, nu is 't genoeg,' ging de dokter voort, 'en nu houdt u haar zoolang zoo, tot ik uitgesproken heb.'

DANSLES. Naar F. Lefler.

Twee rococo-schilderijtjes. ('Dansles' en 'Galanterie').

Twee hofpartijen in het klein,
Tafreeltjes van Watteau,
Twee groepjes Saksisch porselein,
Echt g e n r e   r o c o c o .

Dat danst en zingt en musiceert
En schertst naar hoofschen trant.
Dat buigt en lonkt en coquetteert,
Den waaier in de hand.

Wat treedt de kleine danser fier,
Met licht geschoeiden voet,
Naar 't danseresje, dat vol zwier
De rokjes schomlen doet.

De kleine meester van 't ballet
Geeft hupsch de pasjes aan,
En 't paartje danst de menuet
Op groen fluweelen baan.

Een bloemtuil, vol galanterie
Der danseres vereerd,
Wordt, blozend van coquetterie,
Door haar geaccepteerd.

't Is àl den grooten afgezien
In houding, taal, manier,
Dat spel, onkinderlijk misschien,
Maar rijk aan hoofschen zwier.

Zoo vindt de menschenmaatschappij
In 't kinderspel haar beeld:

't Is 't lied, door jongren vrij en blij
Den oudren nagekweeld.

De jonkheid is in onzen tijd
Zoo lief niet en galant.
Wij zelf zijn de oude vormen kwijt:
Nu wordt de jeugd.... astrant.

ARTHUR.

Een zonder armen geboren kunstenaar van voor 300 jaren.

Sedert eenige jaren trekt een zonder armen geboren man door de wereld. Hij heet Unthan en heeft het ongeluk zijner geboorte niet alleen overwonnen, maar zelfs tot een bron van rijke inkomsten weten te maken, doordat hij zich voor geld laat zien en den toeschouwers toont, hoe hij met de voeten al datgene kan verrichten, waartoe welgeschapenen hun handen onontbeerlijk achten. Hij eet met de voeten, snijdt zich het vleesch, terwijl hij vork en mes handig en niet onbevallig met de teenen vasthoudt, ontkurkt flesschen, schrijft, speelt schaak, ja schiet zelfs zeer flink met een buks. Hij heeft zich dan ook een welverdienden naam verworven, wordt door honderdduizenden bekeken en als eenig bestaand, nooit te voren aanschouwd wonder overal geroemd.

Inderdaad schijnt hij t e g e n w o o r d i g alleen te staan; maar dat er nooit te voren dergelijke, zonder armen geboren kunstenaars geweest zijn, dat is niet

waar. Hierachter geven wij het portret van een dergelijken armlooze volgens een oude houtgravure, ontleend aan een album, dat uit het laatst der 16de eeuw afkomstig is en zich in het bezit bevindt van een aanzienlijke duitsche familie. Deze kunstenaar heeft Thomas Schweickerus (Schweiger) geheeten, en, volgens een bij de gravure gevoegd handschrift, kon hij precies hetzelfde doen als thans de heer Unthan. Alleen schoot hij niet met een flaubert-pistool, maar met pijl en boog; ook speelde hij geen schaak met zijn bezoekers, maar toch op een bord het zoogenaamde ‘poefspel.’

Wij zien Schweickerus op de houtgravure, waarvan wij een reproductie geven, een reusachtige spin gelijk, op een tafel zittende schrijven. Wel treffend is het, dat de arme misgeborene een spreuk schrijft om God te danken en te loven. Naast hem ligt een opengeslagen boek, verder liniaal, passer, pen, naaiwerktuigen enz., en vóór hem staat een bloemenvaas, waaruit hij een anjelier schijnt genomen en voor zich gelegd te hebben. Op het handschrift, dat het plaatje vergezelt en dat zeer fraai geschreven en zelfs met teekeningen versierd is, heeft de ongelukkige de volgende in het Latijn geschreven dichtregels gesteld:

‘Wat anderen met de vingers doen, dat verricht Schweicker met bewonderenswaardige handigheid met zijn voeten. Hij maakt met zijn voet verzen die met een sleep versierd zijn (met slotvignetten, zouden wij zeggen). Hij snijdt de spijzen met de voeten en doet daarmede alles. Dat dit een wonderwerk Gods is, zal niemand, die met verstand bedeeld is, ontkennen!’

Onder deze verzen staat een opdracht aan den waardigen

GALANTERIE. Naar F. Lefler.

en welgeleerden heer predikant van Heidelberg, Lautenbach, met Schweicker's naam en den datum (31 Mei 1583), en daaronder zulk een ‘sleep’ of vignet, zorgvuldig met inkt geteekend en met roode verf opgeluisterd. Aan de achterzijde van de houtsneê staan verder de volgende verzen in het Latijn: ‘Aangezien ik, over wien God zich erbarme, vingers, handen noch armen heb en mij aldus behelpen moet, schrijf ik dit met mijn voet. Daarom, vrome Christen! dank God dagelijks voor deze weldaad, dat gij hebt een recht lijf (Schweicker schijnt volgens het plaatje ook een bochel gehad of misschien, door zijn manier van werken met voorovergebogen lichaam, er een gekregen te hebben). Hoe ik mijn tijd verdrijf, dit toont u mijn conterfeitsel... ofschoon God en de natuur mij zoo schiepen, heeft Hij mij toch vergund alles met mijn voeten

even goed te doen; ik eet en drink aan tafel, met mijn voet druk ik handen, schrijf, schilder, snijd hout, bind boeken in, kan een armboog netjes gebruiken, tel geld, en op vriendelijk verlangen speel ik met wie mij staan wil een partijtje op het bord, schenk in, drink uit, trek mijn kleederen zelf aan en vermaak een fijne pen. Thomas Schweicker, Hallensia' (misschien Hall, in Zwaben).

Het onderschrift der houtsnede luidt verder:

'Heere God! 't staat slecht op aarde! Blijf bij ons! 't Zal avond worden. Van alle kwaden verlos ons Heer! want de tijden zijn zeer boos. Schenk ons een zalig einde en neem onze ziel in uwe handen!'

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat reeds vóór 300 jaar een zonder armen geborene zich dezelfde behendigheid in het gebruik zijner voeten verwierf als onze tijdgenoot Unthan. zijn kunst evenzoo ten toon stelde als deze en, gelijk de afbeelding der

houtgravure bewijst, een even populair voorwerp van bewondering werd als de thans nog levende voetenvirtuoos. Schweicker zal ook wel, evenals deze, zijn handig- of liever voetigheid tot een bron van inkomsten gebruikt en aan zijn bezoekers houtgravures verkocht hebben, zooals tegenwoordig Unthan's photographieën verkocht worden. Dit bewijst de geheele manier van voorstelling op de houtsneê, waar Schweicker afgebeeld staat gedurende zijn optreden als zonder armen geboren kunstenaar. Eveneens zal hij ook wel proeven van zijn schrift aan de bezoekers zijner voorstellingen hebben afgestaan; deze gelijken toch precies op de blaadjes, die nog heden op kermissen en in tentoonstellingslokalen voor een kleinigheid vervaardigd worden door ongelukkigen zonder handen, die met voeten of zelfs met den mond schrijven of schilderen.

Toch gered,
door W. Brouwer.

Rust na strijd.

't Was een prachtige zomeravond. Geen windje bewoog het loof der boomen, dat tot rustplaats verstrekte aan honderden zangertjes, die - moe van het zingen en kwinkeleeren - hun kopjes onder de veertjes gedoken hadden; geen stof hinderde de wandelaars, die in grooten getale den breeden weg opgezocht hadden. De gansche schepping genoot en alles ademde vrede en rust. 't Was, alsof een hevige strijd zoo even geëindigd was en de geheele natuur behoefte had, tot verademing te komen.

En er was ook strijd geweest. Reeds 's morgens te negen uren was de hitte ondraaglijk. De hooiers hadden dien morgen het biervat al meer aangesproken dan anders op een geheelen dag en sommige hadden daarenboven een boodschap naar huis gezonden, of er wat drinken kon komen. De paarden, die het gewonnen hooi huiswaarts moesten voeren, misten bijna de kracht, den ledigen wagen naar het land te trekken; de vogeltjes staakten hun gezang en zochten een koel plaatsje op, dat zelfs in de schaduw niet te vinden was. En in het weiland stonden de koeien met de droomerige koppen over het water gestrekt, alsof zij geleerd hadden, dat de opstijgende waterdamp nog eenige verfrissching kon aanbrengen op dezen snikheeten morgen.

Geen wonder, dat ieder over de warmte sprak en Teun, de scheper, voorspelde dat, eer de dag drie uren ouder was, er een hevig onweder zou losbarsten. ''k Heb het al een paar dagen aan den hond gezien,' vervolgde hij, 'en de meeraal bij mij thuis heeft van morgen opgespeeld van belang. 't Zal er spannen, en niet weinig ook.'

Nu, dat het fameus warm was, ondervonden allen en niet het minst de onderwijzer. In een niet te groot lokaal, met ruim honderd kinderen bijeen, mij dunkt, gij kunt u wel voorstellen, hoe het daar was. Er werd dan ook weinig geleerd, dien morgen. Sommige kleintjes konden de oogen niet meer openhouden; met aangezichtjes, die glommen van het zweet, waren zij voorover gevallen en sliepen. De grootere konden op de leien niet verder werken; telkens wischte een zweetdruppel of de vochtige hand het geschrevene uit. Het was wezenlijk in het bedompte lokaal niet langer uit te houden, en wat dien zomer nog niet geschied was, gebeurde nu. Te half elf zaten alle scholieren in meesters tuin onder den pereboom op het grasperk. Daar was het nog

wel niet frisch, maar men kon het den kinderen aanzien, dat het hun goed deed, weer eens ruim te kunnen ademen.

Nog niet lang hadden zij daar gezeten, toen een dof gerommel het vermoeden van den schaapherder kwam versterken. Wel was er nog weinig aan den hemel te zien, maar het gerommel in de verte voorspelde toch eenige verandering.

De meester deed de kinderen opstaan en gaf hun het bevel, zoo spoedig mogelijk naar hun woningen te gaan, daar zij anders gevaar zouden loopen, doornat te regenen. Nu, dat lachte menigen knaap toe - op zulk een warmen dag eens doornat te regenen, wie zou daarnaar niet verlangen - maar het bevel van meester wilden zij niet overtreden en - 't zou thuis ook wel regenen.

De arbeiders op het veld zagen ook de bui opkomen, of liever de buien, Een zat er in 't Oosten, en een in 't Westen. Als die twee elkander naderden, zou het wel eens boos weer kunnen worden en daarom lieten zij het werk in den steek en spoedden zich naar huis.

Op een paar achterblijvers na, die 't nu eens beter meenden te weten, zullen allen binnen geweest zijn, toen de stilte in de natuur zoo onheilspellend werd, dat aan alle deuren hoofden verschenen om te zien, hoe dat wel zou afloopen. Eensklaps slaan deuren en vensters dicht, dwarrelt het stof omhoog en beven alle boomen, alsof ook zij het ergste duchten. Daar doorklieft een bliksemstraal de lucht en plotseling daarop rolt een hevige donderslag.

Niet lang had men tijd tot verademing te komen. Een tweede slag deed de bangen verschrikken en werd als op den voet door een derden gevolgd. Daar stort water uit den hemel; geen druppels, geen stralen, maar stroomen water vielen neder en tusschen dat alles volgden stralen en slagen elkander met slechts geringe tusschenpoozen op. Een paar iepen, trotsch boven de wilgen uitstekende, werden getroffen en braken af als stokjes.

Ruim een kwartier woedde het geduchte onweder onafgebroken voort; toen bedaarde het langzamerhand en weldra zag men de deuren openen, en verscheidene personen, nog met den angst op het gelaat, naar buiten treden om een luchtje te scheppen.

‘Dat is boven verwachting afgeloopen, he?’ hooren wij een der mannen zeggen, die voor een der arbeiderswoningen bij elkander staan. ‘Ik dacht niet, dat wij er zoo spoedig zouden afzijn.’

‘Nu,’ zei Teun de schaapherder; ‘nu, wees nog maar niet al te blij. Wij zijn er nog niet. Die eene bui is verteerd, maar de andere is er nog en komt strakjes wel terug. En dan krijgen wij het nog eens dunnetjes over. Ik laat ten minste mijn schaapjes nog wat binnen.’

En Teuns voorspelling kwam weder uit. Na eenig gerommel in de verte kwam de bui weder naderbij en dreef nog eenmaal over het dorpje Vierwijk heen.

Nu echter met minder geweld en zonder eenige schade aan te richten. Nog een paar uur hield de regen aan, toen klaarde de hemel op en een heerlijke, prachtige avond was een vergoeding voor den doorgestanen schrik. Allen, zonder onderscheid genoten van de natuur; al moesten verreweg de meesten den volgenden morgen weder zeer vroeg uit de veeren, de avond was te heerlijk, om het bed al op te zoeken. Gelukkig zorgden de moeders voor het avondeten, dat door de meesten buiten genuttigd werd en toen dat gedaan was, werd het toch wezenlijk tijd, te gaan rusten. Na nog een korten tijd was de nachtwacht de eenige, die in Vierwijk de oogen niet gesloten had.

De eenige? Zoo dacht hij, maar hij vergiste zich. Op den weg, die van Vierwijk naar de stad H. liep, bevond zich een wandelaar. Of ook hij genoot van den verkwikkenden avond, mag wel betwijfeld worden. Noch zijn geest, noch zijn lichaam schenen geschikt tot genieten.

Toen hij 's avonds zijn wandeling begon, had hij van den eersten boom, dien hij aantrof, een stok afgesneden, meer voor de aardigheid, dan uit behoefte. Nu echter deed de stok goede diensten, was hij onmisbaar zelfs. 't Mocht bijna geen loopen heeten, wat hij deed, hij sleepte zich, met behulp van zijn stok voort, zoo goed en zoo kwaad het ging, en eindelijk moest hij tegen een boom staan leunen. ‘Ja dat hielp! nog een oogenblikje, dan kon hij weer verder gaan; oef! wat was hij warm! hij zou even gaan zitten, de grond was wel vochtig, maar dat was minder..... Een oogenblikje later lag hij aan den voet van den boom uitgestrekt en wist niet meer, of hij leefde of niet.

Toen onze Teun, die ook dienst deed als nachtwacht, voor den derden keer zijn tochtje maakte, bleef zijn hond eensklaps bij een boom staan en trachtte door blaffen Teuns opmerkzaamheid te wekken.

‘Dat ziet er mal met dien kerel uit! Zeker door den bliksem getroffen! Maar neen, hij leeft nog, hij is nog warm en zijn pols slaat nog. Misschien slaapt hij maar. He vriend, word eens wakker! Je zult kou krijgen. Hé!!! Mis, hoor! Roepen helpt al evenveel, of liever even weinig als schudden. Ik zal hulp moeten roepen. Maar waar! Wacht, bij boer Hein. Dat is net een kolfje naar zijn hand. Hij houdt nog al van een avontuurtje.’ En de daad bij het woord voegende, stapt Teun het naastbijgelegen boerenerf op en rammeit op een venster waarachter, zoo hij zich niet bedroog, de boer sliep. En hij had goed gedacht.

‘Wat is er, Teun?’

‘Ik vind daar een manskerel aan den weg, dien ik niet wakker kan krijgen. Hebt ge soms iemand bij de hand, die eens kan meegaan?’

‘Wel zeker, ik kom zelf: wacht maar even.’

‘Dat dacht ik wel,’ mompelt Teun; ‘en daar was het mij juist om te doen.’ Vlugger dan Teun gedacht had, kwam boer Hein naar buiten en samen waren zij weldra bij den bedoelden persoon, die nog steeds in denzelfden toestand lag. Toen roepen en schudden weer even vruchteloos bleken, besloten zij hem op te nemen en naar de schuur te dragen.

‘Ik geloof niet, dat de drank de oorzaak van zijn toestand is, Teun! Onder het dragen ben ik nog al eens dicht bij zijn hoofd geweest, maar van drank ruik ik niets.’

‘Neen, boer! dat had ik al in de gaten, voor ik je kwam roepen. Als de jenever 't hem gedaan had, zou ik geen moeite gemaakt hebben. Met menschen, die door hun eigen schuld, door dien rampzaligen drank ongelukkig worden, kan ik geen medelijden

hebben. 't Is misschien niet goed van mij, maar zulke menschen, neen, dat doe ik niet. Ik houd het voor 't naaste, dat hij den geeuwhonger heeft.'

'Dan zullen wij met een boterham moeten beproeven, of hij bij kan komen. Maak jij vast van hooi een gemakkelijk legertje voor hem gereed.'

Een boterham en een spoelkom melk waren spoedig verorberd en met smaak nuttigde onze gast nummer twee.

'Nu niet meer, boer! laat hem nu maar wat slapen, teveel zou hem kwaad doen. Als hij wakker wordt, kan hij wel weer wat gebruiken. Wil ik wat bij hem blijven zitten?'

'Wel neen! ga jij maar naar huis, om wat te slapen. Het is al bij vieren, ik ga niet meer naar bed. Ik zal de meiden en de knechts gaan roepen en dan wel een oogje op hem houden.'

Onze wandelaar sliep nu gerust. Zoo maakte hij geen ongunstigen indruk. Onder zijn pet kwam een rand krullend haar te voorschijn, en ofschoon zijn kleeding volstrekt niet van weelde sprak, had hij eenige trekken in het gelaat, die deden vermoeden, dat hij betere dagen gekend had, en dat zijn afkomst niet te zoeken was in de laagste standen der maatschappij. En toch.... doch laten wij niet vooruitloopen met gissingen die wel eens konden blijken te falen. 't Is beter, alles uit zijn eigen mond te vernemen.

Ongeveer te zeven uren sloeg hij zijn oogen vreemd in 't rond.

'Waar ben ik? Wat is er met mij gebeurd? Hoe ben ik hier gekomen?' Al die vragen drongen om een antwoord, doch daarboven klonk een vraag van zijn maag, en die laatste klonk zoo luid, dat de andere daarbij verstomden en hij dadelijk een toestemmend antwoord gaf, toen de boer hem vroeg: 'Zou je niet wat eten lusten? Ga dan maar mee.'

Zonder naar iets te vragen, of iets verder te zeggen, bracht de boer zijn gast eerst bij een emmer, dien hij vol helder, frisch water pompte. De vreemdeling begreep hem volkomen: na zich flink gewasschen te hebben, volgde hij den boer naar de voorkamer, waar hij zich tegoed deed aan heerlijk boerenbrood met spek. En toen hij tot besluit een flink glas melk geledigd had, gevoelde hij zich weder geheel en al in orde.

Nog was er geen woord tusschen beide personen gewisseld. De boer zat achter zijn krant, en gluurde zoo nu en dan eens naar de tafel, of zijn gast ook iets ontbrak.

'Opgeknapt, vriend?'

'Jawel, boer! terdege hoor! Ik ben je hartelijk dankbaar en ik zal nu maar zien, dat ik verder kom.'

'Is je reis nog ver, als ik vragen mag? Ik moet van middag ook nog van huis. Moet je nu wellicht denzelfden kant op, wacht dan, als dat mogelijk is, dan kunt ge meerijden.'

Geen antwoord; bedremmeld draaide de pet tus-

schen de vingers, terwijl de boer weer bedaard zijn lectuur voortzette.

'Nu, als ik te veel gevraagd heb, neem het mij dan niet kwalijk, hoor. Ik deed het niet met kwade oogmerken. Zegt ge mij liever niet, waarheen je plan hebt te gaan, ik zal er volstrekt niet boos om wezen. Ik wou alleen maar zeggen, dat gij mij nog volstrekt niet te veel zijt. Voor een ongelukkige heb ik nog altijd wel een maal eten over. En het hooi zal er niet minder om worden, al slaapt er iemand in.'

Weer een oogenblik stilte. Toen klonk het op eens, stotterend en verlegen:

'Och, boer! ik ben zoo ongelukkig en zoo slecht.'

'Zoo, vriend! 't eerste is misschien jou schuld niet; maar 't laatste kunt ge verhelpen, zoodra ge dat maar ernstig wilt. Als ge zelf weet, dat ge slecht zijt, verbeter u dan. Misschien neemt dan uw ongeluk ook wel een einde. Slechte menschen kunnen nooit wezenlijk gelukkig zijn, ook al schijnen zij het te wezen. Dat gelooft ge toch ook wel, niet waar?'

Weer een pauze; de boer greep de krant om den ongelukkige niet te storen in zijn overdenkingen, en deze wist niet recht, wat hij zou doen. 'Zou ik hem alles vertellen? Alles! Ik durf bijna niet. En toch.... 't is of die man mij helpen kan en wil. Wat zou ik doen?'.....

'Boer! mag ik u mijn geheelen levensloop eens vertellen?'

'Welzeker, maar alleen als gij 't graag doet. En dan nog iets. Gij moet mij alles vertellen of niets. Ik heb niet gevraagd naar uw vroeger leven. Dus nu gij 't mij uit eigen beweging wilt mededeelen, moet gij 't naar waarheid doen. Afgesproken? Goed, dan gaan wij naar buiten, het land in. Daar kan geen derde ons beluisteren.'

Een openhartige bekentenis.

'Ik ben geboren te Damveld, als u dat plaatsje kent. Veel weet ik van mijn jeugd niet te vertellen. Van mijn ouders herinner ik mij niets meer, die heb ik nooit gekend. Ik ben opgevoed bij mijn grootmoeder, een best, maar doodarm mensch. Dikwijls kon zij mij op haar schoot nemen, mij lang aankijken, en dan onder den uitroep: "O, kind!" mij zoo stevig omhelzen, dat ik van pijn begon te schreien. Eenig lekkers, van haar armoede gekocht, moest mij dan weer tot bedaren brengen, en ik weet nog zeer goed, dat ik, wat ouder geworden, dikwijls het schreien te baat nam, om wat lekkers machtig te worden.

Maar lang heb ik dat toch niet gedaan; zoodra ik besef begon te krijgen van grootmoeders armoede, dacht ik niet meer aan lekkernijen. Het staat mij nog levendig voor den geest, zoo levendig, alsof het eerst gisteren gebeurde, dat ik op een Maandagmorgen een dun stukje brood kreeg, en grootmoeder zonder iets aan 't werk moest. Dat kon ik niet aanzien. Zonder mijn boterhammetje op te eten, liep ik de deur uit en het naaste boerenerf op, waar ik de boerin aan de deur ontmoette. Zoo goed ik kon vertelde ik haar onze armoede, en de goede vrouw, met ons lot begaan, beval mij even te wachten. Spoedig kwam zij terug met een heel brood en wat boter op een theeschoteltje. Zoo vlug als de wind ijlde ik naar huis terug, en hoe grootmoeder ook vroeg, ik wilde haar niet zeggen, hoe ik er aan kwam, voor zij een paar van die heerlijke boterhammen gegeten had.

Na dien tijd kregen wij meer ondersteuning van dezelfde boerderij, en zoo waren wij minder ongelukkig geworden.

Ongelukkig duurde dat betere leven niet lang. Ik zal zoo ongeveer vijf jaar oud geweest zijn, toen grootmoeder stierf. Daar stond ik nu. Waar moest ik heen? Natuurlijk was er bij ons geen weeshuis, en werd ik dus uitbesteed. Och, boer, ik wou dat gij eens wist, hoe slecht meestal kinderen het hebben, die op zulk een wijze onder dak gebracht worden. De heeren van het armbestuur vragen dezen en genen hoeveel vergoeding men per week eischt, voor de geheele verzorging van een weeskind. Die het minste vraagt, krijgt gewoonlijk het weesje, althans als zoo iemand maar niet bekend staat als een dief, of iets dergelijks.

Deden nu de heeren maar eens onderzoek naar de behandeling, die het weeskind daar ontvangt, zoowel naar het lichaam als naar den geest, dan zou het nog terecht kunnen komen, maar dat geschiedt hoogst zelden. En klagen? Och, weet zulk een kind, waar het klagen moet, en zoo het dat al wist, hoeveel acht zou er dan nog op die klachten geslagen worden?

Ik heb terdege ondervonden, hoe ongelukkig zulk een lot is. Dat die menschen arm waren, was nog zoo erg niet; bij mijn grootmoeder was ik het ook niet zoo rijk gewoon, maar ik werd geheel en al behandeld als een persoontje, waarvan men zooveel mogelijk moest trekken, met de minst mogelijke kosten. Van schoolgaan was geen sprake; ik moest geld verdienen, want één gulden in de week voor kost en kleeren was niet veel. 't Gebeurde dan ook meer dan eens, dat ik met een, nog niet half gevulde maag, naar bed gezonden werd.

Toen ik zeven jaren oud geworden was, gebruikte mij bijna het geheele dorp, om boodschappen te doen, pakjes of briefjes te bezorgen en zoo al meer. Al gaf elke boodschap slechts een kleinigheidje, ik bracht toch 's avonds een aardig centje thuis. Had dat nu maar geholpen om mijn lot eenigszins te verbeteren! Maar toen ik zag, dat mijn voedsel er noch meer, noch beter door werd, en toen mijn kostvrouw altijd nog maar meer geld van mij verlangde, werd ik oneerlijk. Oude Kee, die een winkeltje deed in snoepwaren, gaf mij brood voor mijn geld, en door niet in mijn kosthuis te komen dan alleen op etenstijd en 's avonds om naar bed te gaan, zocht ik mij te vrijwaren tegen de reeds te lang verdragen onmenschelijke mishandelingen.

Dit leven zou ik misschien nog lang hebben kunnen voortzetten, als Damveld niet zulk een klein plaatsje was geweest, waar alle menschen elkander kennen en dus alle nieuwtjes spoedig bij ieder bekend zijn. Zoo wist mijn kostvrouw ook al spoedig, waar en waarvoor ik mijn verdiende geld besteedde, en dat was dus uit. Nu was het plagen, over en weer, en ik toonde zulk een uitgeleerd plager te zijn, dat mijn "a a n n e m e r s" mij wegzonden.

Sedert dien tijd ben ik hoe langer hoe meer van den goeden weg afgedwaald. Weder werd ik uitbesteed, en ik geloof zeker, dat ik bet nu veel beter zou gehad hebben, als ik thans maar had willen deugen. Maar in elkeen die moeite deed, mij op den goeden weg terug te brengen, zag ik mijn vijand.

Ik moest nu aan 't leeren, maar als jongen van tien jaar had ik geen lust, tusschen kinderen van vijf of zes jaar te zitten. Zoo dikwijls ik dus kon, verzuimde ik de school, en dat liep ten laatste zoo erg, dat, als ik wat leeren zou, men genoodzaakt was, mij te brengen en te halen.

Nu, mijn kostvrouw had dat voor mij over; zij woonde niet ver van de school verwijderd, en dus scheen het, dat ik mij aan het leeren niet zou kunnen onttrekken. Maar mijn gedrag in de school was van dien aard, dat ik niet alleen niet leerde, maar de meester - tegen zijn wil - zich genoodzaakt zag, mijn verwijdering aan te vragen. De dominé ontbood mij eerst, en beproefde mij tot andere gedachten te brengen,

THOMAS SCHWEICKERUS. (Zie blz. 388).

maar ook dat mocht niet helpen.

Ik werd dus van de school gejaagd en mijn kostvrouw berichtte het armbestuur, dat zij mij ook niet langer wilde houden. De heeren wisten wezenlijk niet, wat met mij aan te vangen, en er werd over gesproken, mij naar het een of ander gesticht, een verbeterhuis te zenden. Maar de kosten, die men meende, dat hierop zouden komen, deden dit plan onuitgevoerd blijven. Weder werd er dus op ons dorp naar een verblijfplaats voor mij omgekeken, en na lang loven en bieden zou een schoenmaker mij opnemen. Die zou mij wel klein krijgen. Hij had al zooveel belhamels in lammetjes veranderd, dat hij ook tegen mij niet opzag.

Ongelukkig gaf de baas mij dat den eersten dag den besten al drie keeren te hooren, zoodat ik mij den eersten avond bij hem naar bed begaf met het vaste voornemen, “dat ik mij in geen geval door hem zou laten dwingen.”

En ik heb, helaas! woord gehouden. Ik zal u niet vermoeien met op te noemen, wat ik zooal deed, en welke straffen op mij werden toegepast, maar ik was en bleef onverbeterlijk. Dan beproefde de baas het met geweld, dan met zachtheid, maar hoeveel geduld hij scheen te hebben, over welken boeg hij het wendde, hij moest het opgeven en aan het armbestuur verklaren, dat hij het met mij niet kon vinden, en ik zijn huis dus verlaten moest.

Nog een week, en ik zou van dien baas verlost zijn. Wat een blij vooruitzicht! Wel begreep ik, dat ik weer in handen zou vallen van den een of ander, die hetzij uit trots, hetzij uit winstbejag mij niet spoedig zou laten gaan, maar de gedachte dat de schoenmaker, alom bekend als een halve duivel, het tegen mij had moeten opgeven, deed mij hopen, dat ook mijn nieuwe kostbaas mij nooit de baas zou worden.

't Was die laatste week een plagen van belang. Den nacht van Vrijdag op Zaterdag sliep ik bijna niet: de laatste Zaterdag moest den baas zijn leven lang heugen, en ik peinsde op een geschikt middel. Eindelijk had ik mijn plan gemaakt. Vóór de huisgenooten opstonden was het al ten uitvoer gebracht, en om allen schijn van mij te weren, was ik bij het ontwaken de voorkomendheid zelf. Maar dat kon den baas niet misleiden. Toen hij in zijn kippenhok al zijn dieren vond met omgedraaiden hals, begreep hij dadelijk wie de dader was, en een half uur later had de veldwachter mij al op het kantoor van den burgemeester gebracht.

Eerst ontkende ik alles, maar ik bleef niet bestand tegen de vele vragen die mij gedaan werden en nog dienzelfden namiddag werd ik overgebracht naar D. Het gerecht, volstrekt niet tot verzachting aangespoord door mijn vorig leven, veroordeelde mij tot de zwaarste straf, die mij, met het oog op mijn leeftijd, kon worden opgelegd, en al de Damvelders juichten, dat ik toch eindelijk eens gestraft werd voor al de streken, waarvan - geloof ik - niet één dorpeling was verschoond gebleven, zelfs niet mijn tweede kostvrouw, die het toch zoo goed met mij had gemeend. -

Zoo zat ik dan in de gevangenis! Ik had nu al den tijd, over mijn vorig leven na te denken. Dat deed ik dan ook, en in de eerste dagen wierp ik alle schuld van mijn ongelukkig leven op anderen. Maar al spoedig kwam ik tot andere, tot betere gedachten, en ik moest mijzelf bekennen, dat vooral mijn tweede kosthuis goed voor mij geweest kon zijn, als ik maar niet zoo weerspannig was geweest. Onwillekeurig had die gedachte invloed op mijn gedrag in de gevangenis, en een der oppassers scheen bijzonder op mij te letten.

Door mijn leven op de straat, waar ik steeds alles goed bekeken en terdege opgenomen had, ontdekte die oppasser iets in mij, dat hem blijkbaar beviel. Hij beloofde mij, als ik goed wilde oppassen, voor mij verlof te zullen vragen, hem in sommige zaken te mogen helpen, en toen dat verzoek was ingewilligd, had mijn gevangenisleven veel van zijn onaangenaams verloren.

Wat ging ik den eersten dag opgeruimd met hem mede naar de werkzaal, wat werkte ik vlug en wat ging mij alles goed van de hand!

Niet lang echter zou die toestand duren. Ik had

zulk een tegenzin in het werken, dat iets mij alleen kon bekoren, zoolang het nieuw was. Het geregelde werken stond mij dus spoedig tegen, en in plaats van het mij opgedragen werk af te maken, verviel ik weder tot mijn oude straatjongens-streken. Reeds een paar keeren was ik gewaarschuwd, dat klachten over mij vermeerdering van straf zouden ten gevolge hebben, maar, als gewoonlijk, was ik voor waarschuwingen doof, en nog geen twee weken na dien blijden dag kreeg ik straf voor mijn wangedrag in de gevangenis. Kon het wel erger?

Eindelijk was mijn straftijd voorbij. Ik verliet de gevangenis, doch slechts voor korten tijd. Ik gebruikte mijn vrijheid op zulk een wijze, dat ik wederom uit de maatschappij gebannen werd. Zonder eenige bijzondere omstandigheden onderging ik mijn tweede straf. Ik was den geheelen tijd stil en in mijzelf gekeerd; geen oppasser had last van mij, noch voelde zich bijzonder tot mij aangetrokken. Toen ik de gevangenis weder verliet, had ik het vaste voornemen opgevat, er nooit weer in te komen. Maar wat zou ik beginnen? Een ambacht had ik niet geleerd, en om nog te beginnen als jongen, dat gaat hoogst moeilijk, als men eenmaal zeventien jaar is geworden.

Mijn eerste reis was naar mijn geboorteplaats, naar Damveld. Ik wilde beproeven, of ik daar werk kon krijgen. Op een avond kwam ik er aan. Herkende ik mijn dorpgenooten nog, ook zij hadden mij niet vergeten. Al werd mijn groet ternauwernood beantwoord, zoodra ik een groepje personen voorbij was, zag ik de hoofden bijeensteken, en eenige opgevangen woorden deden mij zeer goed begrijpen, wat hun gesprek was.

Dat beloofde niet veel goeds; niet een, die mij min of meer hartelijk groette; nog minder iemand, die mij uitnoodigde tot een gesprek of mij binnen verzocht. Met een bezwaard hart liep ik verder, en zocht de woning op van de kostvrouw, die ik gedurende mijn gevangenisleven had leeren waardeeren. Behoedzaam lichtte ik de klink der deur op, omzichtig trad ik binnen.

“Goeden avond, vrouw, hier ben ik weer terug. Als ik nu goed oppas, mag ik dan weer bij u komen? Uw man zal mij wel het een of ander werk willen leeren en ik zou zoo graag den Damvelders eens toonen, dat ik mij gebeterd heb, en wel in staat ben, mij behoorlijk te gedragen.”

“Ben jij dat, Frits? Wie heeft jou verlof gegeven, in mijn huis te komen? Ik ontvang liever geen personen, die op een plaats geweest zijn, waar gij nu vandaan komt. Daar zijn mijn man en ik, Goddank! nog te fatsoenlijk voor. Wil je gauw maken, dat je weg komt? Marsch! mijn huis uit!”

“Maar, vrouw, probeer het eens met mij. Ik heb ingezien, dat ik het bij u best gehad zou hebben, als ik had willen oppasen. Daarom beloof ik u, dat ik alles stipt zal doen, wat gij en je man mij zegt. Als gij mij wegjaagt, weet ik wezenlijk niet, wat te beginnen. Ik....”

“Zwijg nu, en maak spoedig dat ge mijn huis uitkomt, anders roep ik mijn man. En als die je zag, zou het zoo goed niet afloopen, dat weet je ook wel. Als je nu niets meer zegt, zal ik je gauw een paar boterhammen geven, maar dan moet gij terstond weggaan.”

“Ik dank je, vrouw! Ik zal geen boterhammen van je gebruiken. Als je nog zoo slecht over mij denkt, neem ik liever niets van je aan. Durft ge, groet dan je man van mij, en als ik later mag vernemen, dat het je in alles goed gaat, zal het mij verheugen.”

Ik zag tranen in haar oogen, en het kostte mij wezenlijk moeite, de giften te weigeren, die zij mij als 't ware opdrong. Maar ik was op 't oogenblik te bedroefd en te boos beide, om nog langer in haar huis te vertoeven, en zoo toog ik op weg. Was ik met een bang gemoed het dorp ingetreden, het vertrek was niet prettiger. Daar stond ik nu met mijn goede voornemens. Wat helpt het, of men al zegt zich te willen beteren, en eerlijk aan den kost wil komen, als niemand u in staat stelt de proef er mee te nemen.

Waarheen zou ik gaan? Ik wist het niet. Op goed geluk af, sloeg ik den eersten weg den besten in, hopende, dat mij onderweg wel een geschikt plan zou invallen.

Intusschen was het wat donkerder geworden, zoodat ik gelukkig niemand meer ontmoette. Ik geloof niet, dat ik de kracht zou gehad hebben, lijdelijk aan te zien, hoe ieder mij vermeed. Wat een herinneringen kwamen bij mij op, toen ik dien vanouds bekenden weg weer afliep. Elk huisje herkende ik, en bij elke woning stonden de bewoners van toen mij weer helder voor den geest. Zouden die er nog wonen, dacht ik? Zouden allen te Damveld mij zoo liefdeloos beoordeelen als ik daar straks ondervonden had? Hoogstwaarschijnlijk wel, en met schaamte moest ik erkennen, dat het mijn eigen schuld was.

Bij niemand toch had ik iets achtergelaten dan de herinnering aan mijn kwaaddoen; wie zou mij nu op 't eerste gezicht vertrouwen; wie zou mij willen opnemen; wie mij de behulpzame hand bieden, om mijn verder leven goed te besteden?

Zoo moest ik, helaas! denken, en als een gevolg daarvan bleef mij niets anders over, dan zoo ver mogelijk van Damveld te vluchten. Ik peinsde over een gelegenheid, die mij in streken zou brengen, waar niemand mij kende. Daar alleen zou het mij mogelijk zijn, een nieuw leven te beginnen. Met dat doel voor oogen, begreep ik, dat mij niets overschoot, dan dienst te nemen als koloniaal. Wel moest ik bekennen, dat de verleiding daar voor mij zeer groot zou wezen, maar ik had vroeger zoo dikwijls mijn wil doorgedreven waar het slechte zaken gold, dat ik hoopte, nu ook sterk genoeg te zijn, waar het betere zaken betreft. In de Oost toch kent niemand mij, verwijtingen behoef ik daar niet te vreezen en geen meerdere zal daar bang zijn, mij te helpen, als ik laat zien, hoezeer het mij ernst is.'

Hoe dikwijls boer Hein met zijn gast het land al op en neer geloopen had, terwijl deze zijn levensgeschiedenis zoo volkomen, zoo onbedekt mededeelde, zou ik niet durven zeggen. Zonder er een woord tusschen te voegen, had de boer alles aandachtig gehoord. Wel had Frits zoo nu en dan een oogenblik gezwegen, en den boer vragend aangezien, alsof hij hem wilde uitnoodigen, ook iets te zeggen, maar deze liep maar stil voor zich uitziende naast den verteller, zoodat deze telkens maar weer verder verhaalde.

Nu echter was zijn verhaal ten einde, en keek hij den boer weder aan. Deze echter keek op zijn horloge, en zeide alleen: 'Kom, 't is tijd voor het middageten.'

Beiden verlieten dus het land, en zaten weldra aan den disch. Omdat het wel meer voorviel, dat onverwachts de eene of andere gast mede aanzat, keek geen der huisgenooten vreemd op, bij het verschijnen van Frits. Op het zeggen van den boer: 'Vrouw! ik breng een eter mee,' werd er nog voor een persoon gedekt, en alles ging zijn gewonen gang.

Veel at Frits echter niet. Hij was zoo vreemd te moede. Hij had wel kunnen schreien, en toch was hij niet bedroefd. O, hij had al zoo lang behoefte gehad, zijn hart eens uit te storten voor iemand, die er naar wilde luisteren.

Zoo iemand had hij in boer Hein gevonden. Zoo gaarne had hij nu eens geweten, hoe die over hem dacht. Zeker wel niet gunstig, maar toch ook zeker niet zoo onmeedoogend als de Damvelders.

Wat kost toch de eerste stap op een verkeerden weg weinig moeite, wat volgen de andere gemakkelijk, en hoe spoedig is men zoo ver, dat omkeeren hoogst moeielijk, zoo niet onmogelijk is!

Deze gedachten hielden Frits bezig, zoodat hij de tafel geen eer aandeed; doch door een wenk van den boer, trachtte niemand hem over te halen, meer te gebruiken.

Maar dacht Frits veel, ook de boer zat met zijn gedachten niet stil.

Geholpen.

Na het eten schoof de boer aan Frits de courant toe, en zelf plaatste hij zich in het hoekje, waar hij gewoon was, zijn middagdutje te nemen. Gelukkig had Frits in de gevangenis leeren lezen, en al was er veel in het dagblad, wat hij volstrekt niet begreep, bracht hij toch den tijd door, dien de boer besteedde aan zijn slaapje. Ondertusschen werd de tafel leeggeruimd, begon het water te koken, en toen de boer ontwaakte, stond de thee hem al te wachten.

Na het gebruik hiervan nam de boer zijn gast met zich mede naar den stal, waar zij ook onbeluisterd konden praten.

'Wat zoudt ge er van denken, Frits! bij mij te blijven? Ik heb nog al wat werk, zoodat ik gemakkelijk een knecht meer kan gebruiken, en ik geloof wel, dat gij spoedig met ons werk vertrouwd zult geraken. Damveld ligt wel een uur of zeven van hier, en ik ben er wel nooit geweest, maar ik vermoed, dat de boeren daar nagenoeg hetzelfde werk te verrichten hebben als wij hier. Gij hebt nog al veel buiten vertoefd, dus geheel en al onbekend kan het boerenwerk u niet zijn. Nu, wat denkt gij er van?'

'Durft gij het met mij wagen, boer, na wat gij dezen morgen van mij hebt gehoord?'

'Jawel, jongen! Ik meen te mogen vertrouwen, dat gij je leven zult beteren. Kan ik je daaraan helpen, dan kunt ge op mij rekenen. Er is een spreekwoord, dat zegt: 'W i e e e n s s t e e l t, is a l t i j d e e n d i e f. Toon nu eens, dat dit spreekwoord geen waar woord is.'

'Ik zal mijn best doen, boer! dat beloof ik u. Maar ik heb nog een bezwaar.'

'En dat is?'

‘Ik zou zoo graag zien, dat niemand hier in huis, en kon het zijn, niemand op het dorp te weten kwam, wie ik ben en waar ik vandaan kom. Zou daar kans op zijn?’

‘Alles geheel en al stilhouden, kan nu eenmaal niet. Uw verhuisbiljet moet bij den burgemeester alhier ingeleverd worden; die komt dus zeker al iets te weten. Maar ik zal trachten, dat alles voor u in orde te brengen. Ook den nachtwacht zal ik gaan opzoeken en hem tot zwijgen zien over te halen. En hier in huis zal niemand je lastig vallen. Dat beloof ik u.’

‘Dan blijft mij niets anders over, dan u hartelijk te bedanken voor de hulp, die ik al van u ontvangen heb, en mij verder bij u aan te bevelen. Ik zal al mijn krachten inspannen, om voor u een beste werkman te zijn, en het vertrouwen, dat gij in mij stelt, niet te beschamen.’

‘Afgesproken dus. Van avond zal ik de knechts vertellen, dat gij morgenochtend meegaat naar het werk, en Hannes, den oudste, zal ik opdragen, u waar het noodig is, te helpen en voor te lichten.’

Dat was een verandering in het leven van Frits en een verandering, waaraan het hem wel moeite kostte, zich te gewennen. Elken morgen vroeg op, en aan het werk, zooals hij het wel meer gezien had, maar zelf gedaan, neen! dat nog nooit. De eerste dagen verlangde hij telkens, dat het schaftuur eenige verademing zou schenken, en dan was hij altijd de eerste, die zijn gereedschap uit de handen legde. Maar langzamerhand gewende hij aan dat drukke leven; en was hij aan tafel een van de ijverigsten, spoedig was hij dat bij het werk ook.

De boer had schik in hem, en de andere huisgenooten ook. Als 's avonds de knechts en de meiden bijeen zaten onder den grooten kerseboom, was Frits bijna altijd aan het woord, en het hartelijk gelach, dat soms tot op den weg gehoord werd, bewees dat hij zijn oude grappen en kwinkslagen nog niet vergeten had. Daarbij was hij voor iedereen voorkomend en behulpzaam, waardoor hij bijna bij elke werkzaamheid te pas kwam. Geholpen door zijn flink, gezond verstand en zijn gewoonte alle dingen terdege goed op te nemen, was hij spoedig niet achterlijk meer en kon hem al veel toevertrouwd worden, zonder voorlichting van anderen.

Alleen als het gesprek op Frits' verleden dreigde te komen, werd hij stil of ontvlood hij het gezelschap, doch toen de boer bij zulk een gelegenheid de huisgenooten voor zulk een onderzoek gewaarschuwd had, herhaalden zij dat niet meer en werd de opgeruimde stemming nooit meer verbroken.

Zoo was er ongeveer een jaar voorbijgegaan, en, verheugde Frits zich in zijn tegenwoordig leven, niet minder was de boer in zijn schik. Geen wonder, dat hij een weinig trotsch was op zijn nieuwen knecht, en had hij anderen moeten vragen, of zij over Frits het stilzwijgen wilden bewaren, nu kostte het hem zelf moeite te zwijgen. Zoo graag had hij anderen deelgenoot van zijn blijdschap gemaakt, zoo gaarne had hij gezien, dat ook anderen Frits goedkeurend toeknikten, zooals hij het zoo dikwijls deed, als niemand het zag.

‘'t Gaat best, 't gaat uitmuntend met den jon-

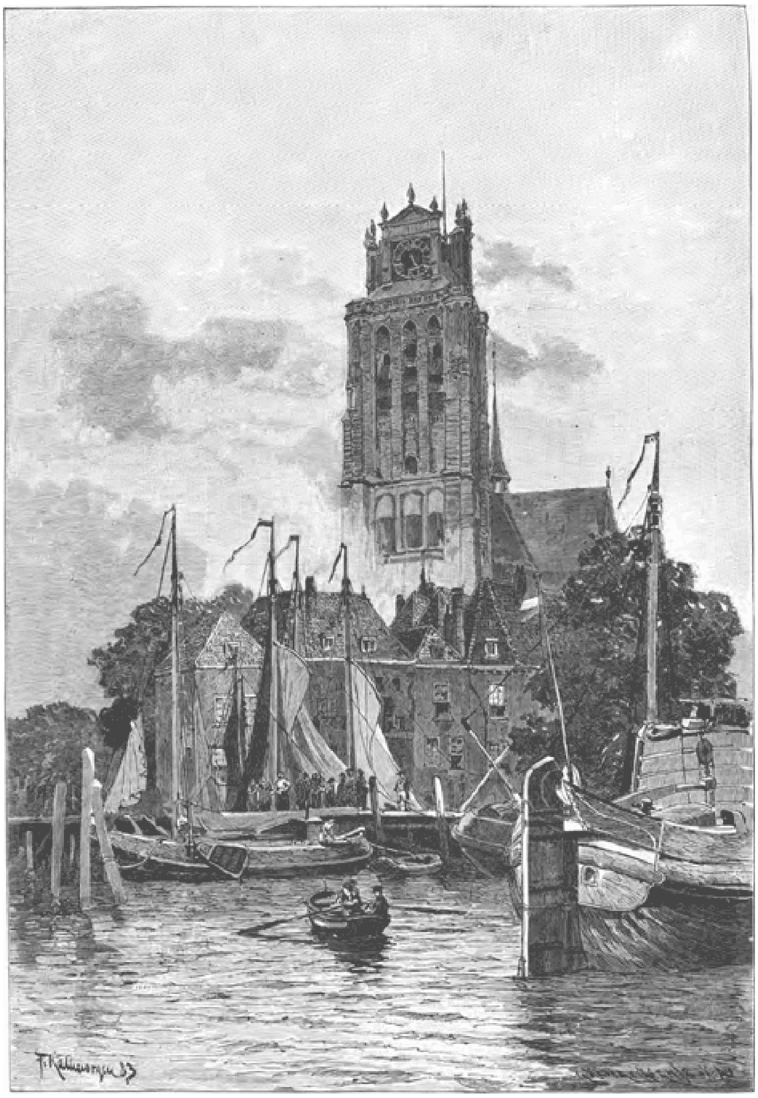

DE GROOTE KERK TE DORDRECHT. (Zie blz. 399).

gen!' zoo dacht boer Hein bij zichzelf op een Zondagmorgen toen hij voor kerktijd alleen zijn weiland nog eens doorliep. ''t Gaat best, maar eigenlijk kan dat ook moeielijk anders. Een hond die niet te vertrouwen is, legt men aan den ketting, en dan doet hij geen kwaad; maar dat is

DE HAVEN TE DORDRECHT. (Zie blz. 399).

nog geen deugd van het dier. 't Blijft altijd de vraag, wat hij doen zou, als de ketting hem niet meer vasthield. Evenzoo is het met Frits. Slechte voorbeelden heeft hij hier niet; hij geniet de toegenegenheid van ons allen en gelegenheid tot verkeerdheden heeft hij hier ook niet. Zoodra de gelegenheid zich voordoet, moet ik hem eens op de proef stellen. Ik ben benieuwd, hoe hij zich dan zal houden.'

De gelegenheid kwam spoediger, dan de boer zelf gedacht had. Een paard, dat hij niet lang geleden had gekocht, bleek zeer tegen te vallen; het trok niet, al stond het naast een der beste werkpaarden, en als de knecht de zweep gebruikte, toonde het beest zich koppig. Al meer dan eens had Hannes er over geklaagd, maar den Maandag, die op bovengenoemden Zondag volgde, was het al te erg geloopen. De knecht had moeten uitspannen en het weerspannige dier thuis moeten brengen. - Gelukkig was er Vrijdag daaraan volgende paardenmarkt te H.

'De knol moet daar maar verkocht worden. Wacht eens! dat zal ik Frits maar laten doen; dat is een uitgezochte gelegenheid.'

Hoe meer boer Hein hierover nadacht, des te meer lachte hem dat plannetje toe, en toen het Donderdag geworden was, riep hij Frits bij zich en zeide hem:

'Jongen! ik heb een mooi karweitje voor je. Morgenochtend te vier uren gaat gij op weg naar H. met den nieuwkoop. Voor minder dan f 100 moogt gij hem niet verkoopen. Gaat gij dan na den middag te vijf uren op den trein tot B. dan kom ik je daar te zes uren met den wagen halen. Laat nu eens zien, dat er ook een goede koopman in je zit.'

Dit plannetje lachte Frits om meer dan een reden bijzonder toe. Vooreerst wilde hij wel eens gaarne naar een paardenmarkt, en dan, (en hier komt de voornaamste reden) het deed hem veel genoegen, dat de boer hem vertrouwde. Met het vaste voornemen, dat vertrouwen niet te beschamen, besteeg Frits den volgenden morgen vroeg het onwillige paard en verliet de hoeve.

Welk een gunstigen indruk maakte hij nu! De gezonde flinke kost bij den boer had zijn uitwerking niet gemist, zijn nieuwe pak, het eerste dat met eerlijk zelf verdiend geld betaald was, kleedde hem best en zijn guitige oogen keken zoo

schrander, zoo vrij in het rond. Onwillekeurig vergeleek hij zijn tegenwoordig leven met zijn vroeger lot, en het kwam hem hoe langer hoe duidelijker voor den

geest, hoeveel hij aan boer Hein wel te danken had.

Vroeger dan hij gedacht had, bereikte hij de paardenmarkt, en spoedig stond Frits naast zijn paard, op liefhebbers te wachten. Reeds veel paarden waren bekeken, bevoeld, getuigd en hadden gedraafd, sommige werden als ongeschikt veroordeeld, maar de meeste plaatsen waren toch al ledig geworden, terwijl Frits nog maar al stond te gluren naar een kooper voor zijn paard. Eindelijk kwam er iemand, die toonde er zin in te hebben. Na wat loven en bieden gingen beiden de naastbijzijnde herberg in, om daar verder de zaken te bepraten.

De herberg zat zoo vol, dat niemand op de twee binnenkomenden lette, behalve natuurlijk de waard, die spoedig de twee bestelde glazen bier op het tafeltje bracht. De koop werd gesloten, en op den bepaalden tijd vertrok Frits naar het station, zonder paard, maar met meer dan honderd gulden in den zak. De boer zou dus 's avonds wel tevreden zijn.

Nog niet lang had hij geloopen op de laan, die naar het station voerde, toen hij werd ingehaald door iemand, die hem scheen te kennen, ofschoon Frits niet wist, waar of wanneer hij hem meer gezien kon hebben.

‘Zoo, Fritsje! leef je nog? Waar zit je tegenwoordig? Was dat jou paard, dat je verkocht hebt? Nu, antwoord je me niet; ben je te grootsch geworden voor je oude kennissen?’

‘Wel, vriendje! je laat mij geen tijd, een woord te zeggen. Je vragen volgen zoo spoedig op elkander! En dan - ik ken je niet. Misschien hebben wij elkander wel meer gezien, maar op 't oogenblik weet ik toch niet, waar.’

‘En je bent vroeger nog bij ons besteed geweest, toen je grootmoeder gestorven was. Weet je nog, hoe wij samen de eieren uit het hok haalden bij den molenaar, en hoe oude Kee ze dan voor ons kookte, altijd op die voorwaarde, dat zij de helft van de eieren behield voor de moeite. Ken je me nu, zeg?’

‘O, zoo Gerrit! ben jij het? Ja, nu ken ik je nog best. Dat is al heel wat jaren geleden, niet waar? Er is heel wat gebeurd in dien tijd. Als ik nog aan die streken terugdenk, schaam ik mij de oogen uit het hoofd, en ik ben wat blij, dat ik wat anders geworden ben, dan men toen van mij verwachtte.’

‘Zoo! ben jij zulk een best mensch geworden, tegenwoordig? Wel man! wie had dat ooit van je verwacht? Nu, ieder zijn zin, hoor! Ik ben nog de oude en ik zal het nog wel een poosje uithouden ook. Maar ik ben veel voorzichtiger dan jij, en zal wel zorgen, uit de handen der politie te blijven.’

Zwijgend liepen de vrienden (?) naast elkander voort; op eens hernam Gerrit: ‘Ge wilt toch wel eens trakteeren? Dat kan er toch wel overschieten? Bij het station is een herberg: geef daar eens wat.’

‘Och, Gerrit! het spijt mij, dat gij de oude nog zijt. Ik zal je niet vermoeien met predicaties, en trakteeren wil ik je wel eens. Ga dan maar mee.’

Met welke goede voornemens Frits naar binnen ging, het zou alweer blijken, dat het spreekwoord waarheid bevat: met goede voornemens is de weg naar de hel geplaveid. Er zaten nog meer Damvelders te wachten en Frits was spoedig overgehaald, omstandig te vertellen, waar hij tegenwoordig was, wat hij deed, hoe het hem beviel en.... gedurende zijn verhaal den kastelein werk te verschaffen.

Onder al dat praten was de trein vertrokken, en toen Frits daarom zou gaan loopen en dus den kastelein zou betalen, bespeurde hij, dat de som, voor het paard ontvangen,

niet ongeschonden kon blijven. Ook stond hij niet vast meer op de beenen, zoowel in letterlijke als figuurlijke beteekenis, zoodat de oude kennissen niet veel moeite hadden, hem over te halen, nog wat langer bij hen te vertoeven. Hij bleef, dronk, praatte totdat.... ja, dat wist hij zelf niet. Toen hij wakker werd, lag hij op een wagen, waarmede boer Hein hem was komen halen, toen hij met het spoor niet meekwam. De honderd gulden waren terdege verminderd. Of alleen de kastelein daarvan voordeel gehad had, viel wel te betwijfelen, het gezelschap was niet meer te vertrouwen geweest. Hoe het zij, de buitenlucht had Frits zoodanig opgefrischt, dat hij - voor hij het geld aan den boer overgaf - zelf berekende, hoeveel er te weinig was.

Niemand op de boerenwoning sprak een woord over den marktdag. Of boer Hein - die zich zelf moest beschuldigen als gewoonlijk weder te voorbarig te zijn geweest in zijn proefneming, en die nu meer dan honderd gulden spijt had, Frits aan zulk een dag gewaagd te hebben - of boer Hein gezorgd had, dat Frits geen last had van herinneringen aan dien dag, weet ik niet, maar dat is wel waarschijnlijk.

Doch Frits behoefde er niet aan herinnerd te worden. Niemand kon meer spijt hebben dan hij, en was hij vroeger de pretmaker van het gezelschap, nu was hij stil en in zich zelf gekeerd. Had de boer hem maar een standje gegeven, had hij hem desnoods weggejaagd, maar niets van dat alles. Kon het, dan was de behandeling nu nog beter dan vroeger, en elken avond trachtte de boer Frits, zonder argwaan, aan 't praten te krijgen. - Zie, dat deed veel meer pijn, dan een bestraffing zou gedaan hebben.

Vandaar, dat Frits zoo stil bleef. Niet het minste vermaak veroorloofde hij zich. Op zijn werken viel niets aan te merken, maar zaten de andere knechts onder 't genot van een pijpje wat te kaarten, dan zag men Frits òf alleen, òf wel bij de groep, maar stil en zonder eenig deel in 't gesprek te nemen.

Bij zich zelf had Frits een plan opgevat. Hij zou den boer verlaten en zich zoo ver verwijderen, dat oude kennissen hem niet konden bereiken. Maar dat plan kon hij nog niet ten uitvoer brengen. Eerst moest hij nog voor iets zorgen.

Op een Zondagmorgen vroeg hij, den boer even te spreken.

‘Welzeker, jongen, ga maar mee. 't Land weer in?’

‘Liever niet, boer!’

‘Nu, dan maar naar binnen. En wat had je nu?’

‘Boer, in dit zakje vindt ge het geld, dat ik op dien ongelukkigen marktdag kwijtgeraakt ben. Ik wou je nu bedanken, voor al het goede, dat ik van u genoten heb. 't Spijt mij, meer dan ik u zeggen kan, dat ik dien dag zoo slecht heb opgepast. Om je voor meer zulke bewijzen van ondankbaarheid te behoeden, ben ik besloten weg te gaan. Ik weet nog niet, waarheen, maar hier blijven mag ik niet

meer. 't Zal wel 't beste zijn, dat ik mijn oude plan ten uitvoer breng, als koloniaal te vertrekken.'

'Jongen! ik heb je laten uitspreken, maar heengaan moogt gij in geen geval. Dat het dien dag zoo ongelukkig is afgeloopen, is meer mijn schuld dan de uwe. Ik had moeten begrijpen, dat gij nog te kort op den goeden weg waart, om al zooveel verleiding te kunnen weerstaan. Dat geld neem ik van je aan. Dan hebt ge u niets meer te verwijten, en kunnen wij beiden dien dag vergeten.'

Frits gaf zich nog zoo dadelijk niet gewonnen. Hij durfde niet nog langer van de goedheid van zijn boer gebruik maken, maar beloofde toch, niet te zullen weggaan, voor den winter. En dan zouden zij eerst nog eens terdege praten.

Maar dat praten behoefde niet meer. De oude opgeruimdheid keerde bij Frits weer terug en boer Hein heeft hem nog langen tijd kunnen roemen als den besten knecht.

De groote kerk en de haven te Dordrecht.

Dordrecht behoort tot de, helaas! niet bijzonder talrijke steden van ons vaderland, op welke wij alle reden hebben om trotsch en - zuinig te zijn. De heerschende sloop- en pleisterwoede van de kinderen dezer eeuw heeft reeds zóóveel schoons vernield of onherstelbaar bedorven, dat wij het weinige overgeblevene wel in hooge waarde mogen houden.

'Ons land - schreef Mr. Vosmaer een twintig jaar geleden terecht - is, behalve zijne gemoderniseerde, gelukkig ook eenige steden rijk, die nog schilderachtige en uit bouwkunstig oogpunt belangwekkende gebouwen en gezichten opleveren. Dordrecht is een van deze. Daar zijn nog een groot aantal buurten en reeksen van huizen, die spoedig het voor deze soort van schoonheid niet ongevoelig oog treffen. Geheele gevels zijn daar nog in welbewaarde toestanden in aantal aanwezig, getuigen van den gezonden, door rede zoowel als fantazie bestuurden bouwsmaak der 16de en 17de eeuw. Zelfs kan daar een bijzonder type van bouwkunst nog bestudeerd worden, die elders zelden, en niet van zooveel smaak verzeld, wordt aangetroffen. Het is de bouwtrant die ter helft van de 16de eeuw bloeide; die nog niet door den Fransch-Italiaanschen renaissancestijl was overvleugeld; die van de Gothiek nog het gezond en juist begrip, zoo niet altijd de eigen vormen, der moulure had overgehouden, en die in zijne bouwstoffen, roode baksteen en gehouwen witte steen, zoowel als in zijne verhoudingen en toepassingen op de behoeften des levens, geheel de uitdrukking bleef vertoonen van het karakter van volk en tijd.

Voor den schilder die zijn penseel heeft gewijd aan het stadsgezicht, moet Dordrecht - ieder zal het van zelf opmerken of beamen - een rijke bron opleveren. Hij vindt daar een aantal, door het autocratisch alignement noch door de leugenachtige en melaatsche pleisterpap-logen, noch door des timmermans platte lijst ontsierde straten; een tal van verrassende wendingen en bochten, eene menigte van in kleur en lijnen afwisselende gevels, en in bijzonderheden een schat van bevallige en schoone vormen.'

Reden genoeg om in de kolommen van een tijdschrift, dat steeds wil medewerken aan alles wat tot de bevordering van kunst en schoonheidszin kan bijdragen, ook iets op te nemen betreffende het grijze Dordt, de stad die zich zoo gaarne 'de oudste stad van Holland' hoort noemen, en waartoe, als men hare kroniekschrijvers gelooven

mag, eenige honderden jaren vóór Christus, 'slaven, gehylikt aan wilde Nedersassen oft Vriezen, zijnde een ruyg volk, groot van live en stature,' den grondslag gelegd hebben. Dit zijn echter gissingen en veronderstellingen, die de stichting uit eene zeer grijze oudheid doen dagteekenen. Het gewone verhaal dienaangaande luidt, dat de Hollandsche Graaf Dirk III er in 1015 den grondslag van legde, en wel in een tol, waarmede hij den Utrechtschen Bisschop Adelbold (die de handen vol had met de Noormannen) en den Tielschen kooplieden groote afbreuk deed. Bekend in de vaderlandsche geschiedenis is verder het feit, hoe in 1046 Dordrecht reeds zulk eene belangrijke stad was, dat de Bisschoppen van Luik, Keulen en Utrecht haar aan Graaf Dirk IV bloedig betwistten; welke twist, afwisselend ten gunste van de eene en de andere partij, tot 1049 werd voortgezet, in welk jaar er een nieuwe aanval der Bisschoppen plaats had, die wel is waar door Dirk IV werd afgeslagen, maar hem den dood kostte. Daags na den slag, waarvan 'de deftige rijmschrijver Hoogstraten' getuigt, dat geen oorlog ooit een vleeschbank leverde zóó beroemd, - om te rijmen op 'den hoek, die eeuwenlang Moordhoek zal worden genoemd,' - ging Graaf Dirk aan Stabboom (den waterkant langs de Merwede) wandelen en werd hij uit een huis, genaamd Holland, door een vergiftigen pijl doodelijk getroffen.

Doch wij schrijven geen geschiedkundig vertoog over de goede stad Dordrecht, maar teekenen slechts het een en ander op naar aanleiding van de hierbij gevoegde afbeeldingen: een kijkje op den toren der Lieve-Vrouwe of Groote kerk en op de haven. De kerk, van Gothischen stijl, behoort tot de oudste en merkwaardigste gebouwen van ons land. De Gothische bouwtrant verbreidde zich sedert den aanvang der dertiende eeuw uit Frankrijk naar Engeland en de Rijnstreken, en drong omstreeks 1250 ook in ons vaderland door. Het zeer in het oog vallend karakter van dien stijl is de door alle deelen des gebouws volgehouden toepassing van den spitsboog. Horizontale lijnen zijn hier zeldzaam. Waar men ze niet kon missen, poogde men ze zooveel mogelijk te breken, opdat het oog ze nauwelijks zou opmerken. De staande lijnen daarentegen zijn zeer menigvuldig. Zij rijzen evenwijdig met vensters en kolommen, totdat zij overneigen en elkander in slanke, gespitste bogen ontmoeten. Het binnenste onzer oude kerken heeft aan deze eigenaardigheid te danken, dat zij hooger schijnen dan ze inderdaad zijn, en de vele deelen van het kunstig geordend geheel zich voor den blik in een diep perspectief scharen.

Ofschoon de Gothische stijl door de bouwmeesters, die zijne kunstvormen hier te lande toepasten, ook voor onze vaderen van de laatste helft der dertiende eeuw op voortreffelijke wijze gebruikt werd - men denke aan het prachtige koor der Domkerk te Utrecht, dat omstreeks 1288 verrees - behooren zijne meeste voortbrengselen op onzen bodem tot de veertiende

en de vijftiende eeuw, toen de kunst in hare latere ontwikkelingsperiode was. In vergelijking met de bouwwerken van andere landen onderscheiden zich de onze in het algemeen door zekere soberheid, maar ook, wat het inwendige aangaat, door een streven naar vrije ruimte, waardoor in de Dordtsche Groote kerk en o.a. ook in de St. Nikolaas- of Oude kerk te Amsterdam de schilderachtigste lichteffecten ontstaan. Het veelvuldig gebruik van gebakken steen heeft ten onzent teweeggebracht, dat de uit- en inwendige ornamentuur minder overvloedig is dan elders, waar de bodem natuurlijken steen opleverde.

De Groote kerk mag dus wel als een der voornaamste bezienswaardigheden van Dordrecht beschouwd worden. De drievoudige zuilenrij van het middenschip dagteekent uit den bloeitijd der stad in de veertiende eeuw. De uit marmer gehouwen preekstoel, de koorbanken met hun oud en artistiek houtsnijwerk - de schoonste banken van dien aard vindt men in de kerken van Dordrecht, Breda, 's Hertogenbosch en Bolsward, - het groote en prachtige orgel en het eigenaardige hekwerk van geel koper boeien steeds in de allereerste plaats het oog van den beschouwer, terwijl de beroemde gouden kerkschat slechts op bijzonder verzoek getoond wordt. Deze bestaat uit massief gouden Doop- en Avondmaalsstellen: een doopbekken, een Avondmaalsschotel en verscheidene kannen, die te zamen meer dan vijftig kilo moeten wegen en eene bijna niet te berekenen waarde hebben, wanneer men bij de grondstof ook nog de buitengewoon artistieke bewerking in aanmerking neemt. Het waren Dordtsche burgers, die dezen schat aan hunne vaderstad ten geschenke gaven; en als de man die in deze het initiatief nam, wordt vooral de koopman Diodati geroemd, die als een arme weesjongen op een schip meevoer naar Oost-Indië, aldaar grooten rijkdom verwierf, en bij zijne terugkomst uit erkentenis aan de Voorzienigheid een gedeelte der prachtige vaatwerken voor de kerk deed vervaardigen. In dit bedehuis, de hoofdkerk der stad, werd in het jaar 1618 de groote kerkelijke Synode geopend, die de geschillen tusschen de Calvinisten en de Zwinglianen beslechten moest en zeven maanden bijeenbleef, terwijl de eigenlijke zittingen dezer vergadering gehouden werden in de groote zaal van een voormalig klooster, later Kolveniers-doelen genoemd, dat in het jaar 1859 werd afgebroken.

Door hare gunstige ligging aan de Merwede, op een eiland in den Biesbosch, die door den grooten watervloed van 1421 ontstond, is Dordrecht een der rijkste handelssteden van de provincie Zuid-Holland geworden, met meer dan 25,000 inwoners. Behalve de hierboven besproken Groote kerk, behoort tot de Dordtsche merkwaardigheden ook de Augustijner kerk, met het graf van Jonker Frans van Brederode, het krankzinnigengesticht, enz. Dordrecht is ook de geboorteplaats van den beroemden schilder Ary Scheffer, voor wien er den 8sten Mei 1862 een standbeeld werd opgericht. De hoofdbron van Dordrechts bestaan is de houthandel; doch de met stoom gedreven ijzer- en metaalgieterijen, de touwslagerijen en zoutziederijen zijn óók zeer belangrijk. Al die takken van nijverheid dragen niet weinig bij tot vermeerdering der levendige drukte in de haven van Dordrecht, waarop onze tweede plaat een kijkje geeft. De houtvlotten, die den Rijn en de Waal afzakken, kunnen ongebroken tot Dordrecht doorgaan, waar het materiaal wordt opgetast in groote houtstapels, welker eigenaars daarmede goede zaken doen. Bovendien kunnen zelfs zwaargeladen Oostinjevaarders tot vlak voor de stad komen, en vinden in de wijde haven ruimte genoeg om gemakkelijk hunne lading te lossen. Wanneer men van den waterkant de stad voor de eerste maal in 't oog krijgt, maken de lange houten

schuttingen, waarmede de tuinen zijn afgesloten, en de onaanzienlijke schippershuisjes een niet zeer artistieken indruk; maar heeft men eenmaal de eigenlijke stad betreden, dan wordt het oog evenzeer verrast door den aan blik van het echt Hollandsche karakter der omgeving, als door de werkelijk eerbiedige zorgvuldigheid, waarmee de burgerij hare historische bouwgewrochten in stand heeft weten te houden.

De groothertogin Paul van Rusland.

Een zware slag heeft de keizerlijke familie van Rusland getroffen. Terwijl de Czaar en Czarin, omringd

van hun kinderen en andere familieleden, hun eenige rustige weken van het jaar in Denemarken doorbrachten, werden zij opgeschrikt door de vreeselijke tijding, dat de jonge, schoone gemalin van 's Keizers jongsten broeder, Alexandra van Griekenland, in het kraambed overleden was.

Sedert twee jaren getrouwd, telde Alexandra nog pas 20 lentes; ieder roemt om strijd haar lieftallige vroolijkheid, haar goedheid, haar liefde voor haar echtgenoot. Zij laat twee kinderen na, Maria Paulowna en de jongste, Dmitri. Niets deed zulk een spoedig einde voorzien; zij scheen gezond, sterk, levenslustig, en waarschijnlijk zou haar einde niet zoo noodlottig zijn geweest, zonder een ongeluk met haar rijtuig, waarvan de paarden op hol gingen terwijl zij er in zat.

Het huwelijk van Paul en Alexandra moet zeer gelukkig zijn geweest; van jongs af hadden zij elkander lief, en daar zij neef en nicht waren en dergelijke huwelijken door de Grieksche Kerk streng verboden zijn, had de Grootvorst veel moeite alle bezwaren te overwinnen vóór hij haar de zijne mocht noemen.

De koning en koningin van Griekenland, hoewel in alle haast toegesneld, vonden hun kind reeds bewusteloos. Het is of over haar schoone, zachte trekken een treurig waas verspreid ligt, een voorgevoel als het ware van haar vroegen dood.

‘Het nieuwe Amsteldam.’ Een bladzijde uit New-York's verleden. Met zeven illustratiën.

I.

KRISTOFFEL.

Omstreeks tweehonderd jaar geleden verrees op de plek, waar zich thans de reusachtige wereldstad New-York bevindt, het stedeke Nieuw-Amsterdam, en bekleedde Peter Stuyvesant, gezegender en stijfhoofdiger nagedachtenis! den post van Gouverneur, - vrede zij zijner assche!

In die dagen waren er geen opgehoogde wegen, geen dichtbevolkte huiskazernes, geen dreigende spinnewebben van electrische draden boven onze hoofden; en evenmin waren er de bestrate pleinen, waar op warme zomeravonden de armen bij groote zwermen ronddwalen, om een weinig van Gods vrije lucht in te ademen. In plaats daarvan was er een marktveld met een stadspomp, omringd door ouderwetsche Hollandsche huizen, met blinkende koperen kloppers op de groene buitendeuren. In de tegenwoordige Wallstreet graasden toen de koeien, en de eerzame burgers slenterden 's avonds langs de Battery, om naar het ondergaan der zon te gaan kijken. Bedloe's Island was een ding dat nog geen naam had, en alleen de schim van een kolossale brug verbond wat nog geen New-York en nog geer. Brooklyn was; terwijl zelfs niet de schaduw eener naderende groote handelsvloot de stille wateren der baai kwam verontrusten.

De Battery van dien ouden tijd was heel en al begroeid met gras en jonge klaver, en beschaduwd door breedgetakte

‘DE BLAUWE DRUIF.’

olmen en vijgeboomen, waaronder de kinderen speelden en ruikers van paardebloemen maakten.

Een dubbele rij huizen met zonderlinge gevels en roode pannendaken omzoomde de buitenkanten der Battery tegenover de zee. Aan de eene zijde stond ‘D e B l a u w e D r u i f ,’ een herberg die vermaard was om hare poffertjes en wafelen, welke Hollandsche lekkernijen aan gene zijde van den Oceaan even beroemd waren als de overwinningen van Admiraal de Ruyter. Op de houten banken voor de deur zaten de wakkere vaderen der stad hunne lange steenen pijpen te rooken, zonder over iets bijzonders na te denken, terwijl het jonge volkje vroolijk ronddanste op het getoeter van Kristoffel Sauer's trompet. In officieelen zin was Kristoffel stadstrompetter en stadsomroeper, maar in zijne particuliere hoedanigheid was hij altijd bereid om de voeten van het jonge Nieuw-Amsterdam in beweging te brengen. Dàt was nog eerst eens dansen! - met een krachtig opheffen van kolossale voeten, een tegen elkaar klappen van roode handen en een snakken naar adem, zooals wij het in deze ontaarde dagen nooit meer te zien krijgen. Opvroolijkend waren Kristoffel's deuntjes, en overheerlijk waren de luchtige, knappende poffertjes en de lekkere appelwijn, waarmede de verliefde boerenjongens de afgematte geestdrift der schoone juffers verlevendigden, terwijl het zomerkoeltje uit de baai naar binnen stroomde, zachtkens de toppen der boomen bewoog en de hitte der brandende zon wat temperde.

Er was geen gewoel van schepen in de haven, zooals tegenwoordig, en men keek of men het water zag branden, wanneer een Hollandsche brik, die even breed als lang was, de baai binnenstevende en er het anker uitwierp. Het gaf den eerzamen burgers onuitputtelijke stof ter overpeinzing, terwijl zij voor ‘D e B l a u w e D r u i f ’ hunne pijpen zaten te rooken en met slaperige oogen naar de ondergaande zon keken.

Zelfs de oude Gouverneur Stuyvesant trachtte zich nu en dan van de regeeringszorgen wat te verpoozen, door uit het Stadhuis op het marktveld naar beneden te strompelen, om op de Battery een snuifje zeelucht te nemen, en het was zijn bijzonder voorrecht dat hij de wangen der knapste juffers met een

streelenden wijsvinger mocht aanraken. In dit huldeblijk was niets dat hem in opspraak had kunnen brengen, hoewel hier en daar behoedzaam gefluisterd werd, dat, als mevrouw Stuyvesant er eens niet meer was, - maar zij was nog springlevend, - en de oude Peter vijftig jaar jonger was, dat dàn de jonge Wimpje van Witt de meeste kans zou hebben om op haar beurt mevr. Stuyvesant te worden.

Ja, die juffrouw Van Witt! Welk man, Gouverneur of niet, kon zich weerhouden, een wang als een perzikebloesem te streelen, wanneer het erkend wordt dat dit een aan zijn hooge positie verbonden privilege is. Er waren sommige breedgeschouderde jonge heerschappen, die met het grootste genoegen van de wereld zijn post zouden bekleed hebben, zonder zijn salaris te genieten, alleen maar om dàt voorrecht te hebben. Maar zij waren schrikkelijk karig met hunne woorden, en hunne vereering openbaarde zich uitsluitend in den vorm van voortdurende pelgrimstochten naar 's heeren Van Witt's woonhuis ‘Bovenkerk,’ even voorbij Gouverneur Stuyvesant's ‘Bowery.’

Hier hadden zij op zekeren achtermiddag Wimpje van Witt kunnen zien zitten bij een venster der groote huiskamer, waar zij druk bezig was met spinnen, ter vermeerdering der schatten van fijn lijf- en tafelgoed, die ook daar ginds de glorie der linnenkast van een Hollandsch meisje uitmaakten. Voor een ander raam zat juffrouw Van Twist, de huishoudster; en daar het dien dag vrij koel was, warmde een lekker vuurtje in den haard de geschiedenis van Daniël in den leeuwenkuil op de koude Delftsche tegeltjes rondom den schoorsteen. Daarboven hing eene oude, door den tijd verkleurde schilderij, den ‘Marteldood van St. Nepomuk’ voorstellende, zoodat de zware eikenhouten tafel, die bijna bezweek onder het gewicht van juffrouw Van Twist's uitgezochte schotels, door het contrast er nog aanlokkelijker uitzag. Naast den stoel van juffrouw Van Twist stond de gebruineerd koperen theestoof, boven welker komfoor met gloeiende houtskolen een koperen ketel zijn aardig deuntje ter begeleiding der huiselijke bezigheden zong; er was dus altijd een voorraad kokend water gereed voor een glas grog of een kop van dien kostbaren nieuwen kruidendrank, dien men thee noemde.

In het gezelligste hoekje van den haard, in een reusachtigen lederen armstoel, die alleen aan z i j n gebruik gewijd was, rustte Cornelis van Witt, raadslid van Nieuw-Amsterdam, als zoodanig gekozen door Gouverneur Stuyvesant om de zonderlinge verdienste in een wetgever, dat hij altijd zat te slapen. Wanneer hij dus zijn Raad bijeenriep, kon de oude Peter zich altijd verzekerd houden van één loyalen, nimmer tegensprekenden aanhanger, vast slapende in zijn stoel met hoogen rug, zijn fluitstem stevig tusschen zijne tanden gesloten; en van dien duttenden wetgever wist men altijd bij voorbaat, dat hij op de hand van Zijne Excellentie zou zijn.

Ofschoon de achtenswaardige heer Van Witt zes broeken en even zooveel vesten droeg, en hij als raadslid de waardigheid der stad vertegenwoordigde, moet het erkend worden, dat hij er twee doodvijanden op nahield: spoken en Engelschen. Hij was om zoo te zeggen grootgebracht met een spook, want een door geesten bezocht kerkhof was slechts door een vlak veld en den openbaren straatweg van zijn drempel gescheiden. Tante Jansje, de oude zwarte kindermeid, had hem opgevoed in een huiveringwekkende vrees voor de oude St. Bartholomeuskerk en het daarnaast gelegen kerkhof.

De traditie verhaalde, dat vele jaren geleden een krankzinnige doodgraver in een vlaag van ijlhoofdigheid al de grafzerken in dit stille oord opnam en ze op eene

andere plaats van het kerkhof in rechte rijen in den grond zette, waarna hij de lage heuveltjes gelijk maakte en uit de oogen der menschen verdween, het resultaat van dit alles als een akelige verrassing achterlatende voor de waardige burgers, die, zonderling genoeg, de zerken lieten staan in hunne rechte, weemoedige rijen. Maar wat onzen Cornelis van Witt werkelijk met schrik vervulde, was, dat de gedaante van den waanzinnigen doodgraver in lange witte kleederen gezien was door geloofwaardige getuigen, terwijl hij van steen tot steen zweefde en in ongehuichelde wroeging zijne handen wrong, om aldus openlijk zijn berouw aan den dag te leggen. Daar de heer Van Witt vijftig jaar geleden met klokslag van negen uur naar zijn bedje was gebracht en het spook eerst te middernacht verscheen, behoeven wij wel niet te zeggen, dat hij de verschijning nooit persoonlijk aanschouwd had. Hoewel hij in het gewone dagelijksche leven ongeveer evenveel verbeeldingskracht had als een stokvisch, was de heer Van Witt toch in dit opzicht met een helderzienden blik begaafd en had hij voor zichzelven een tooneel van nachtelijken afschuw samengesteld, waaraan hij onwrikbaar geloof sloeg. Als hij 's nachts wakker werd uit een zwaren slaap, na een al te rijkelijk gebruik van zuurkool, worst en appelwijn, losjes bekroond met een berg van wafels, werd hij tot aan het puntje van zijn rooden jeneverneus zoo bleek als de dood, wanneer hij een wat al te levenslustige rat achter de lambrizeering hoorde knabbelen. Al de schatten ter wereld hadden hem niet kunnen verleiden om te middernacht het St. Bartholomeus-kerkhof over te gaan, ofschoon hij in de achting van het gewijde gebouw hoog stond aangeschreven, ter oorzake van een zwaarwichtig zilveren Avondmaalstel, regelrecht uit Amsterdam ontboden, dat reeds de welverklaarbare hebzucht van al de gauwdieven der stad had gaande gemaakt.

's Heeren Van Witt's afschuw van de Britsche natie was van louter vaderlandslievenden aard. Groot was zijne ontroering, toen de tijdingen omtrent de zegepralen der Hollandsche vloot eindelijk en ten laatste ook tot Nieuw-Amsterdam doordrongen. De heer Van Witt was altijd met alles een beetje ten achteren, en dat moest vooral juffrouw Van Twist wel erkennen, - zij die nu reeds a c h t t i e n jaren gewacht had, sedert den dood van mevrouw Van Witt, dat Van Witt haar zijn hart en hand zou aanbieden. Maar hij was een man van weinig en trage woorden, en hij had tot dusver zijn aanzoek achterwege gelaten òf om reden het tijd was voor een van de vijf dagelijksche maaltijden, - en een gerecht te laten wachten totdat het koud was geworden, was in zijn oog een doodzonde, - òf doordien hij in slaap was gevallen; zoodat een partij, waarvan de geheele stad eenparig verklaarde dat zij uitstekend bij elkaar pasten en waartoe de jonge Wimpje gewillig hare toestemming gaf, van dag tot

dag uitgesteld werd, doordat de heer Van Witt altijd een beetje met den tijd ten achteren was.

Na dus een tamelijk jong, rossig schepseltje geweest te zijn, scherp van ellebogen, beenderig van enkels, en met kleurloos haar, gekroond door een stijve, mousselinen muts, werd juffrouw Van Twist langzamerhand al ouder en schraler, met al de andere voorrechten onveranderd, maar met het heldhaftige voornemen om vroeger of later toch de vrouw van den heer Van Witt te worden. Indien wij daar nu bijvoegen dat juffrouw Van Twist wel een min of meer romantisch tintje over zich had, en dat aan haar de opvoeding van Wimpje van Witt was toevertrouwd, zal het niemand verwonderen, als hij hoort dat het jonge Wimpje in wakenden toestand wel eens overvallen werd door droomen, welke door slanker en poëtischer figuren verlevendigd werden dan die der stilzwijgende jonge heerschappen, die zich 's namiddags naar Bovenkerk lieten rijden. Hadden deze sprakelooze bewonderaars van vader Van Witt's uitgestrekte landerijen en klinkende dukaten dit slechts geweten, misschien dat zij nu en dan wel eens een woordje losgelaten hadden. Daar niemand ooit sprak, bleek het duidelijk, dat het allerbeste bewijs van liefde bestond in een abnormaal vermogen om te blijven wachten; en wat dat aanging, was men het er algemeen over eens, dat van al de Nieuw-Amsterdamsche beaux de heer Jan Wissenkerke nog de meeste kans had.

II.

Ofschoon de Gouverneur Stuyvesant den heer Cornelis van Witt tot zijn hoogen post benoemd had wegens zijne zonderlinge verdienste dat hij altijd zat te slapen, kwam er toch een dag waarop Van Witt voor de eerste maal wenschte dat hij wakker geweest ware.

Het was een Vrijdag, een ellendige, ongelukkige dag, zooals iedereen weet. Een gure voorjaarsdag, en het gras schoot reeds op tusschen de steenen en puinhoopjes van het marktplein. Gouverneur Stuyvesant groette zijn bijeenvergaderden Raad in volle uniform en met onheilspellend gefronste wenkbrauwen, en na afloop van een stormachtige beraadslaging - waarbij al de storm van z i j n kant kwam - gaf hij zulk een dreunenden slag op de tafel, dat de heer Van Witt er geeuwende wakker van werd en zich na onbeschrijflijk veel moeite eindelijk aan het verstand liet brengen, dat er iets vreeselijks gebeurd was. Het schijnt dat de Gouverneur door particuliere mededeelingen gewaarschuwd was, dat Groot-Brittanje verlekkerd was op de Hollandsche bezittingen in Amerika, en dat men Zijne Excellentie gesmeekt had om, zoo er werkelijk een inval mocht plaats hebben, de koloniën tot het uiterste te verdedigen.

De gezichten der raadsleden werden zoo lang als hunne steenen pijpen en ook evenzoo wit, en zij beantwoordden met een energiek stilzwijgen zijne heldhaftige oproeping om hem in geval van nood ter zijde te staan. En toen het eindelijk tot stemmen kwam, bleek het, dat alleen de stijfhoofdige oude Peter en de zachtkens sluimerende Cornelis van Witt voor een verdediging op leven en dood waren.

Toen dit heldhaftige, schoon onuitgesproken besluit na eindeloos veel moeite aan onzen Van Witt was medegedeeld, waggelde de brave man de smalle trappen naar

de straat af met wezenlooze blikken en met knieën die beefden en sidderden onder zijne zes broeken.

Zóó groot was de ontsteltenis zijner heldhaftige ziel, dat hij tegen een der steenen pilaren voor het Stadhuis aanliep, en hij met zijne volle breedte - daar die van grooter beteekenis was dan zijne lengte - de ongevoelige straatsteenen zou gemeten hebben, indien hij niet door een greep in den rug gered was geworden.

‘Naar huis! breng mij naar huis!’ stamelde Van Witt, terwijl hij met zijne armen om zich heen in de lucht sloeg, om steun te vinden.

‘Natuurlijk, waarde heer; maar zeg mij dan eerst waar gij woont.’

De ongelukkige man wendde zijne blikken van de toekomst af en vestigde ze op zijn redder.

De verschijning kon, beoordeeld naar den gewonen maatstaf van het dagelijksche leven, geen vertrouwen inboezemen: een reusachtige Colossus van Rhodus, vertrouwelijk en opgeruimd, die met onbeschaamde spotzucht zijn wijsvinger liet rusten tegen de rechterzijde van een hoogrooden neus.

‘Te diep een kijkje genomen in de oogen van de mooie Brandewiena, niet waar, beste heer?’ vroeg hij met hinderlijke gemeenzaamheid.

De heer Cornelis van Witt was er op 't oogenblik de man niet naar, om die toespeling op een al te rijkelijk gebruik van den nationalen drank te weerleggen, want hij voerde thans strijd tegen de geheele Britsche natie. Hij leunde tegen den steenen paal en zeide: ‘Breng Pauwtje!’

Pauwtje was een vette schimmel, voor een wagentje gespannen. Op dit oogenblik stond hij druk te eten in een schuur achter het Stadhuis. De voorkomende vreemdeling bekeek Pauwtje's vleezige zijden met alle teekenen van wangunst.

‘Zoo'n beest wordt breed en dik van het vette der aarde, terwijl een arme drommel niet eens een oneerlijk maal kan verdienen, gezwegen dan van een eerlijk!’

Het wagentje was een eenvoudige bak op vier wielen, zonder veeren, en het mocht als eene genadige bestiering der Voorzienigheid beschouwd worden, dat Pauwtje zich niet verwaardigde om ooit anders dan stapvoets te loopen.

De heer Van Witt klauterde in het wagentje en scheen den welwillenden vreemdeling reeds weder geheel vergeten te zijn, die daarom met een plotselinge opwelling van geestdrift op Pauwtje's zijden klopte.

‘Een prachtig beest, mijnheer! Een echt Arabisch paard!’

‘Daar kunt ge zeker van zijn! - Ik had u vergeten. Gij hebt mij een dienst bewezen. Kom met mij mede naar huis en gij zult een stevig avondmaal hebben. Ik ben Cornelis van Witt, van Bovenkerk.’

Na veel zoete woordjes en liefkoozingen besloot Pauwtje zijne Arabische pooten op te lichten; en op die wijze maakte Abraham Baas, in de wandeling genaamd Bram Baas, en in oogenblikken van teedere vertrouwelijkheid ‘Brammetje,’ kennis met den heer Cornelis van Witt, die daar naast hem zat als het

PAUWTJE.

slachtoffer eener al te levendige verbeeldingskracht, welke hem al de gruwelen van den oorlog voor oogen stelde: zijne vruchtbare velden braak en woest liggend, zijne welgevulde geldzakken geledigd door vriend en vijand, zijn dierbaar kind Wilhelmina zonder bescherming, en hij zelf een bezwijkend toonbeeld van onwillekeurige dapperheid.

‘Hebt gij al gehoord,’ barstte hij eindelijk uit, ‘dat de Engelschen in aantocht zijn?’

Brammetje ontwaakte uit de beschouwing van eene kudde ganzen, die een middagwandeling deden en Pauwtje in een ommezien ver achter zich hadden gelaten.

‘Laat ze komen!’ verklaarde hij stoutmoedig, en meteen gaf hij een slag op zijn versleten wambuis, zoodat het stof er in dikke wolken uit opsteeg. ‘Wij zullen gereed zijn om hen te ontvangen! Ik heb ze gezien in Boston, een schrale en lamlendige troep kerels, die na een enkel fleschje echte Schiedammer snaps al onder de tafel tuimelen. Laat ze maar komen en samen met ons een donderbus kraken, zeg ik!’

‘Gij zijt niet bang!’ riep Van Witt op een toon van ongeveinsde bewondering; en nu begon het vage denkbeeld bij hem post te vatten, dat het goed zou zijn zulk een dappere ziel altijd in zijne nabijheid te hebben, bij wijze van lijfwacht, tegen dat de kwade dagen kwamen.

En zoo geschiedde het, dat Brammetje in Van Witt's dienst trad, niet zoozeer omdat het hem gevraagd werd, dan wel omdat hij geen lust had om heen te gaan. Zijne aardsche bezittingen bestonden uit een roestig zwaard, een donderbus, een kruik met echte Hollandsche jenever, en een koperen trompet. In ruil voor zijn onderhoud gaf hij zijnen meester de troostvolle verzekering van zijn zedelijken steun in geval van eene Britsche invasie.

III.

De eerste Cornelis van Witt die in Amerika kwam, had zich bij de keuze van zijn aanstaand grondgebied, na zekere kleine geldelijke transactie met de onmondige wilden, laten leiden door eene teedere herinnering aan de moerassen rondom zijn eigen dierbaar Amsterdam. De goede man had een afschuw van bergen; men behoefde hem slechts wat vlaks, wat groens en wat mistigs te geven, en hij was tevreden. Hij

liet ook een vaart aanleggen, die voorbij zijne achterdeur stroomde en al spoedig bedekt was met een welriekende groene plantenlaag, welker geur hem zeer stellig het heimwee bezorgd moet hebben. Hij bouwde daar ook een windmolen, en als hij dan naar de langzaam omwentelende wieken zat te kijken, vond zijne ziel eenige rust. Hier kan nog bijgevoegd worden, dat, toen hij op zekeren dag bij ongeluk op den achtergrond zijner breede velden een schemering van de verderop gelegen Hudson-heuvelen ontdekt had, hij daar dadelijk een hooge houten schutting en een loods liet zetten, om zulk een weerzinwekkend schouwspel aan zijne bedroefde oogen te onttrekken. Zijn zoon Cornelis erfde dit alles tegelijk met zijns vaders grondgebied, zijne vesten, zijne broeken, en al zijne vooroordeelen.

Op denzelfden dag dat Cornelis van Witt den Britschen leeuw uitdaagde, zat Wimpje van Witt bij het keukenvenster het huishoudelijk linnengoed te verstellen Naast haar zat Jan Wissenkerke in sprakelooze verrukking te kijken naar een aardig Negerinnetje, met een vuurrooden doek als een tulband om het hoofd geslagen, dat bezig was poffertjes te bakken. De keukenmuren waren bedekt met een kostbare reeks koperen potten en pannen, wafelijzers en poffertjespannen, en in de hoogte waren de dikke balken bekranst met ritsen uien en knoflook, terwijl in de beste hoekjes de gerookte hammen en de zijden spek hingen. Naast de keukentafel maakte juffrouw Van Twist een gebraad

BRAMMETJE.

van jong varkensvleesch gereed, en met uitzondering misschien van Wimpje, was er niets waar Jan Wissenkerke zóó vreeselijk veel van hield. Zijne gevoelens werden hem dan ook te machtig; hij wendde zich om en gaf zijn hart lucht in de hartstochtelijke woorden:

'Als ik getrouwd ben, juffrouw Wimpje, en baas ben geworden in mijn eigen huis, zal ik alle dagen varkensvleesch en poffertjes eten, - daar houd ik van!'

Het wilde heel wat zeggen voor de bekoorlijkheden van het jonge Wimpje, dat zij zich onder deze omstandigheden in Jan's schatting kon handhaven! Wij geven hierbij haar portret: een slank jong ding, maar toch met een zweem van rondingen en kuiltjes, een zonnig gezichtje, omzoomd door een krans van goudbruine krulletjes, op hun plaats gehouden door een half coquet, half guitig witmousselinen mutsje.

Een grijze, zelfgesponnen rok, een met rood kant afgezet keurslijfje, en over hare fraaigevormde schouders een groote geplooide doek, op haar borst met een knoop saamgebonden. Ook al voegen we er nog bij, dat de grijze overrok niet al te lang was, zoodat hij twee sierlijke roode kousen en een paar hooggehakte schoentjes met zilveren gespen te zien gaf, dan zal het nòg moeielijk zijn om iemand een juist begrip van de jonge Wimpje van Witt te geven.

Bij Jan's woorden schenen de wenkbrauwbogen, waarmede het den hemel behaagd had het boveneinde van juffrouw Van Witt's smallen neus te tooien, wat scherper uit te komen; doch alvorens zij een woord kon uiten, werd onverhoeds de deur opengeworpen en liet de heer Cornelis van Witt zich uitgeput op den eersten stoel den besten nedervallen, en eerst na verscheidene teugen genomen te hebben uit een zwarte kruik met hooge ooren, kwam er weer wat leven in den goeden man. Nu werd er ook een bescheiden kuchje gehoord en zag men Brammetje Baas over den drempel naar binnen slenteren.

‘Geef dien man ook wat te drinken,’ hijgde de oude heer met een grafstem.

‘Waarom, vader? Wat is er gebeurd?’

‘Wij beleven verschrikkelijke tijden, Wilhelmina!’ antwoordde hij rillend. ‘Het land wordt met een inval bedreigd, - de Engelschen zijn in aantocht. Maar het... het betaamt ons, dap... dapper te zijn! Wij zullen allen samen sterven!’

Hier voelde de heer Jan Wissenkerke plotseling zulk een duchtigen schok in zijne beenen, dat hij moest gaan zitten, terwijl Brammetje genoegelijk den geur der bakkende poffertjes opsnoof.

‘Wie is die man, vader?’ vroeg Wimpje op een alles behalve innemenden toon.

Met bestudeerde gerustheid antwoordde haar vader: ‘Een dapper man, kind! dien we wèl zullen doen ons te vriend te maken, tegen dat de Engelschen komen. Het zal zoo'n rust zijn, hier een dankbaar hart te hebben, dat bereid is om zich tot onze verdediging te laten dooden.’

Allen wendden het hoofd om, en keken eens over

WIMPJE.

hun schouder naar dezen aanstaanden martelaar der dankbaarheid.

‘In ieder geval zou ik eerst de zilveren lepels tellen,’ zeide juffrouw Van Twist met een wantrouwend optrekken van haar bovenlip.

‘Jan, wij rekenen op u!’ vervolgde Van Witt met bevende stem; ‘een W i s s e n k e r k e geeft zich nóóit over!’

Geen beschrijving zou eenig denkbeeld kunnen geven van het gebrek aan geestdrift, waarmeê de jonge Wissenkerke deze oproeping beantwoordde. Zelfs Van Witt's aandoenlijke schildering van den dood van een held had zulk een ontmoedigenden

invloed op hem, dat hij zich oogenblikkelijk uit de voeten maakte, zonder te denken aan de liefde en het gebraden spek.

Ofschoon er geene verdere geruchten van een inval der Engelschen

JACK.

vernomen werden, bleef Brammetje toch. Evenals alle staande legers, voerde hij niets uit, maar wijdde hij al zijn geestkracht aan de bestorming van vijf stevige maaltijden per dag en schoot hij een duchtige bres in den voorraad jenever en appelwijn. Niemand had het op hem begrepen, maar de oude heer Van Witt was voornemens, 's mans weldoorvoed lichaam als bolwerk dienst te laten doen, - en het duurde dan ook niet lang, of zijne wijsheid werd zegevierend gerechtvaardigd.

Het was een zoele zomernacht, donker in weerwil van de tallooze schitterende sterren. De Hudson stroomde zachtkens langs zijne palissaden, en in de baai klotste de vloed tegen de Battery, geflankeerd en beschermd door een eenzaam en oud houten fort, waarop een paar kinderachtige kanonnetjes door twee roestige schietgaten naar niets bijzonders wezen. De eenzame schildwacht, overtuigd dat het waken over de veiligheid van zijn land iets bespottelijks was, lag vreedzaam te slapen, met zijn kin op den mond van zijn donderbus, en zoo gebeurde het, dat van al de goede zielen in de kolonie dezen zomer-middernacht Brammetje Baas alleen wakker was. En hij was dan ook de man, die holderdebolder de trappen opstrompelde naar Van Witt's slaapkamer en uit alle macht op de paneelen der deur trommelde.

‘Wij zijn aangevallen! De Engelschen zijn gekomen! Word wakker, mijnheer!... luister eens, zij zijn in den omtrek van de schuur aan den gang... Straks zal de schutting omver liggen!’

Een zwakke stem antwoordde uit een vallei van dons: ‘Verdedig ons, Brammetje! God zij met u!’ waarna de achtenswaardige heer Van Witt zijn slaapmuts over zijne ooren trok en in het koude zweet lag te baden, want daar zoo te liggen, met de Engelschen in den rug en zijn spook in het front, - dat was meer dan hij kon verdragen.

De overige leden der huishouding, door het rumoer wakker geworden, draaiden ieder in het bijzonder en allen gezamenlijk hunne deuren op het dubbele nachtslot, edelmoedig weigerende om ook maar ééne enkele der lauweren te plukken, die Brammetje Baas bestemd was te verdienen.

Het tumult was vreeselijk, en ofschoon Cornelis van Witt zijn best deed om niets te hooren, was de stem van het heldhaftige Brammetje toch duidelijk verstaanbaar, terwijl hij daarbuiten liep te schreeuwen en te vloeken. En zóó groot was zijne dapperheid, dat de kracht van die ééne moedige ziel de overhand behield: het rumoer werd al minder en minder,

en op 't laatst keerde Cornelis van Witt, met een zucht van verlichting en eene aangename voldoening van zijne eigene wijsheid in de keuze van een voorvechter, zich eens in zijn bed om en viel hij in een vasten slaap.

Den volgenden morgen werd er een tooneel van betreurenswaardige verwoesting ontdekt. De houten schutting, door den eersten Cornelis van Witt opgericht, en die nu dienst deed zoowel ter bescherming van den moestuin als tot steunpilaar voor een aantal perzike- en pereboomen, lag in stukken en brokken, omvergeloopen en neergetrapt door... de koeien van den heer Cornelis van Witt, die, gedreven door een aanval van joligheid, het vermolmde hout aan splinters hadden gebeukt en zich daarna met veel smaak hadden te goed gedaan aan de malsche jonge groenten, welker groei en wasdom de heer Van Witt steeds met de meest mogelijke zorg had gadegeslagen. Dit was de éénige oorzaak van het middernachtelijk rumoer geweest, en het was leerzaam, de snelheid te zien, waarmede Brammetje nu ontdaan werd van zijne plotseling uitgesproten lauweren. De zwartjes zelfs lagen op den vloer lange neuzen tegen hem te trekken, wat hij met zijne heldhaftige oogen werkeloos moest aanzien, en juffrouw Van Twist sloot de jenever voor zijn neus achter slot.

Maar zijn meester bleef hem trouw. ‘Hij kon het niet helpen, dat het enkel maar koeien waren,’ pleitte hij zwakjes.

‘Geen wonder waarlijk, dat hij de Engelschen zag!’ bromde de huishoudster; ‘ik heb de ledige jeneverflesschen eens geteld. Hij had den duivel in eigen persoon wel kunnen zien!’

Maar de oude Cornelis van Witt was niet te overtuigen. Zijn lijfknecht had gereed gestaan om den vijand af te wachten, en het was zijn schuld niet, dat de vijand niet gekomen was. Zoo rees Brammetje als een vuurpijl in de achting van zijn meester, louter ten gevolge van zijn heldhaftig gedrag.

IV.

Hoe de ‘Columbus World's Fair’, die New-York eenmaal zou krijgen, met souvereine minachting zou hebben teruggezien op haar bescheiden voorgangster van tweehonderd jaar geleden: de kermis van Nieuw-Amsterdam! In die dagen bood het marktplein ternauwernood ruimte voor de ruwe houten tenten, die in smalle rijen naast elkander waren gebouwd en alle soorten van goederen bevatten om de menschen te verlokken, van den Gouverneur tot de Indianen toe, die daar rondslopen in de noodlottige nabijheid van het vuurwater. Aan den eenen kant stond het Stadhuis, daartegenover was de Hollandsche Gereformeerde Kerk, en daartusschen stonden de woonhuizen, die uitkwamen op de hobbelige keisteenen en bedekt waren met vlaggen en banieren en sparregroen. De geheele stad, en zelfs de lieden uit de omliggende dorpen langs den Hudson, bevolkten de smalle ruimten tusschen de tenten. Er waren poffertjes- en wafelkramen, kramen voor wijn, likeuren en echten Schiedammer, pijpen en tabak, katoentjes en glazen kralen, huishoudelijke artikelen en speelgoed; in één woord: er was niets, dat de bescheiden verbeelding van tweehonderd jaar herwaarts maar kon verlangen, dat hier niet verschaft kon worden. Er was zelfs een danstent, werwaarts de opwekkende tonen van Kristoffel Sauer's trompet de kermisgangsters uitnoodigden. Een allerverrukkelijkste plaats om in het rond te zwieren, als men maar zoo

voorzichtig was om niet te dicht bij de palen te komen. De kanten waren open, om de zomerlucht binnen te laten, en er stonden tafels, waaraan de uitgeputte dansers en danseressen hunne krachten konden herstellen. Aan de eeretafel zat Van Witt's huishoudster, juffrouw Van Twist, stralende van weerkaatste glorie, want Wimpje was onbetwistbaar de koningin van het feest. De oogen van juffrouw Van Twist waren heimelijk gevestigd op het naburige tafeltje, waar een slanke, rijzige vreemdeling van jeugdigen leeftijd zat, die met een sympathiek glimlachje Wimpjes bewegingen bij de uitvoering eener quadrille volgde. Hij boog zich zelfs zooveel mogelijk naar voren, om te beter een blik op hare sierlijke gestalte te kunnen werpen, wanneer een paal, of de breedere bekoorlijkheden van eene andere juffer, haar aan zijn gezicht onttrokken. Juffrouw Van Twist was daar blijde om, want zij had anders een wrok tegen de mannen, wegens het nog altijd uitblijvende aanzoek van den heer Cornelis van Witt.

Vreemdelingen zag men dikwijls genoeg in de stad gedurende deze kermisdagen; maar deze ééne was in alle opzichten verschillend van de gewoonlijk voorkomende soort. De lichaamsbouw der jonge Nieuw-Amsterdamsche heerschappen liep meestal te veel in de breedte uit, terwijl deze vreemdeling boven hen allen uitstak, daar hij meer van het lange, rijzige ras was. Hij had bovendien een open, welgevormd gelaat en een bruinen knevel, met naar boven gekrulde punten aan de einden, hetgeen juffrouw Van Twist aan een avontuurlijk karakter deed denken. Zijn korte broek en nauwsluitend wambuis waren van zwart laken en vormden een aangenaam contrast met de grijze kleur zijner kousen, zijn breede zijden sjerp en den opgetoomden kastoren punthoed, die voor hem op het tafeltje lag; en als een goede Hollandsche huisvrouw trok het hare aandacht, hoe fijn en glad het linnen was van zijne breede manchetten en halskraag.

Juist kwam Jan Wissenkerke nader met Wimpje, om haar naar hare plaats terug te brengen; zij zag zoo rood als een pioenroos en pruilde tersluiks, want met noodlottige juistheid had hij haar tegen een paal aangebonsd.

Er scheen wel eenige aantrekkingskracht te liggen in de oogen van den knappen vreemdeling, want Wimpje keek schroomvallig op en ontmoette zijn bewonderenden blik, en met een onwillekeurig glimlachje sloeg zij hare oogen voor de zijne neder. Hoe het eigenlijk toeging, kon niemand precies zeggen, maar een oogenblik daarna trad de vreemdeling naar voren en verzocht hij juffrouw Van Witt op hoffelijken toon om de eer van den eerstvolgenden dans.

Nieuw-Amsterdam was verbaasd, maar Wimpje stond op, schudde uitdagend haar hoofd en hare eigengesponnen rokken, en hief met hernieuwden ijver hare mooie voetjes omhoog, op de tonen van Kristoffel's liefelijkste deuntjes. Wèl mocht Nieuw-Amsterdam de handen in elkaar slaan; zelfs de palen waren geen

hindernissen voor dezen vluggen en behendigen vreemdeling. Evenmin kreeg hij een roode kleur of hijgde hij naar adem; ja, toen Kristoffel eindelijk met een sierlijken uithaal ophield, maakte die drommelsche vreemdeling een allerhoffelijkste buiging en drukte hij een kus op Wimpje's hand, ten aanschouwe van heel Nieuw-Amsterdam, en geleidde hij haar geweldig blozend naar juffrouw Van Twist, die met een teederen zucht bekende, dat zij nu toch eindelijk de belichaming van de droomen harer jeugd in levenden lijve voor zich had.

Wie was hij en wat had hij hier noodig, vroeg Nieuw-Amsterdam. Het bleek weldra dat hij Cawardine heette, kapitein Jack Cawardine; dat hij in 'De Blauwe Druif' was afgestapt; en, wat den algemeenen weerzin tegen zijn persoon verklaarde, dat hij uit Boston kwam. Uit welke omstandigheid hier tevens blijken kan, dat de eigenaardige gevoelens, welke tusschen de twee beroemde Amerikaansche steden bestaan, al van zeer ouden datum zijn. Een Engelschman uit Boston was een opeenhooping van onaangename karaktertrekken, waarmede men onmogelijk vrede kon hebben. Enkele oude, ervaren burgers betwijfelden, of zooveel vlugheid en innemendheid werkelijk afkomstig konden zijn uit een stad, die alleen berucht was om de bochtigheid harer straten, het ophangen van heksen en toovenaarsters, de lengte harer preeken, en zekeren ongezonden kost, varkensvleesch met boonen genoemd.

Wat kapitein Cawardine hier kwam doen, was duidelijk voor heel Nieuw-Amsterdam. Het was eene nieuwe wijze van belegering eener vreedzame kolonie, door hare rijkste erfdochter te trouwen. Het zou eene stedelijke ramp zijn, wanneer Cornelis van Witt's groot vermogen eens het land ging verlaten; derhalve was het niet te verwonderen, dat heel Nieuw-Amsterdam rilde en beefde, toen kapitein Cawardine de hand van Wimpje van Witt kuste, die - ja, die daarbij bloosde en glimlachte!

V.

Hoe de sprakelooze verbazing der stad te beschrijven, toen zich als een loopend vuurtje het gerucht verspreidde, dat kapitein Cawardine het hof maakte aan juffrouw Pamplona van Twist; maar de meest verbaasde van allen was Cornelis van Witt zelf. Hij had zich juist neergezet om, onder bescherming van St. Nepomuk, zijn middagslaapje te doen, toen Pampy van Twist om een hoekje van de deur kwam kijken met de vraag:

'Slaapt gij al, mijnheer?'

'Wel zeker! ik kan daar slapen als mij de ooren doofgepraat worden!'

'Ik... ik... moet u eens iets zeggen.' En zij sloeg de oogen op naar St. Nepomuk, alsof zij van dien kant steun inriep.

De oude man verkeerde in een toestand van oprechte ontsteltenis.

'Mijnheer Van Witt', begon zij plechtig, - maar toen kuchte zij even en zweeg zij stil, want er heerschte zulk een verschrikkelijke stilte, dat een wesp, door het raam naar binnen gevlogen, waarbij Wimpje zat te spinnen, de lucht met haar gegons vervulde en toen weder naar buiten vloog.

'Mijnheer Van Witt, ik ben van plan om te gaan trouwen.'

Hier viel Wimpje's spinnewiel met een vreeselijken slag om.

'Groote God!' schreeuwde Van Witt, waarna hij plotseling zweeg als een mof. Eindelijk kreeg hij de beschikking over zijne geestvermogens terug: 'Juffrouw Van Twist, zijt gij - ben ik -' Hij hield weder op en boog zich zoo ver mogelijk naar haren kant. 'Trouwen? zegt gij niet: t r o u w e n ? Groote God, juffrouw! Wanneer heb ik u gevraagd om met mij te trouwen?'

'Gij?!' En nú kwam de achttien jaar lang onderdrukte wrok eensklaps tot uitbarsting: 'Gij niet! - wel bedankt voor uwe vriendelijkheid!'

'Gij bedoelt toch niet, dat er een ander in 't spel is, juffrouw?'

'Ik hoop van wel', antwoordde zij triomfantelijk.

'Nu, dan heeft hij lang genoeg gewacht!'

'Daarom is hij dan ook zooveel te jonger!'

'Een gelukkig man!' Cornelis van Witt deed eerst nog moeite om sarcastisch beleefd te zijn, maar al spoedig werd het hem te machtig: 'Wie is dan voor den drommel de gek, en waarom komt ge er mij hier meê sarren?'

'Een zeer aangenaam jongmensch, goed bij kas, en zonder jicht in zijne armen en beenen!'

Van Witt kromp ineen onder dien slag. 'Een knap jonkman zou gaan trouwen met een oude vrouw zooals gij?'

'Als hij maar tevreden is, dat is genoeg. Al wat ik u wou zeggen, mijnheer, is: dat de jonge man hier zal komen... hm!... zal komen vrijen.'

'Vrijen!' Hier sprong Van Witt uit zijn stoel op en begon hij als een razende de kamer op en neer te loopen. 'Vrijen!... Maar dat wil ik niet hebben!'

'Dan zal mijnheer misschien wel zoo vriendelijk willen zijn om naar eene andere huishoudster om te zien.' - Juffrouw Van Twist was blijkbaar de bedaardheid zelve.

Van Witt bleef haar zwijgend aanstaren en stampvoette van kwaadheid.

'Wel God in den hemel! Ik zou nog liever zèlf met u getrouwd zijn!'

'Mag de jonge man komen?' - Juffrouw Van Twist's kalmte was onverstoorbaar.

Haar meester wierp verwoede blikken om zich heen, zuchtte, baldde zijne vuisten en zeide: 'Zeg hem, dat hij komen kan, - of loop naar den duivel!' waarna hij de kamer verliet.

Juffrouw Van Twist oogde hem in diep gepeins na, waarop zij deze merkwaardige woorden sprak: 'Wimpje, kind! als wij maar geweten hadden, hoe wij te werk moesten gaan, had ik al wel achttien jaar geleden met uwen braven vader kunnen trouwen.'

Van Witt nam de toevlucht tot zijne geliefkoosde wijkplaats: een Chineesche pagode aan den kant der vaart, en trachtte daar tot bedaren te komen. Het scheen voor hem vandaag werkelijk een dag vol rampen en akeligheden. Het was al vroeg in den morgen begonnen, toen Brammetje hem kwam boodschappen, dat hij, die toch een ingetogen Christen was, zelf de geest van den gekken doodgraver had gezien, juist toen de klok der St. Bartholomeuskerk het middernachtsuur sloeg.

Cornelis van Witt dacht aan de verschijning, en huiverde; hij dacht ook aan juffrouw Van Twist, en vloekte. Hoe genoegelijk was zijn leven geweest in al die achttien jaren, en hoe goddelijk kon zij gebraden ganzen met kastanjes stoven! Hare poffertjes waren altijd het lichtst, hare wafels het knappendst, en bij de gedachte aan haren appelwijn smakte hij eventjes met zijne lippen, terwijl hij bij de herininnering van een zeker soort overheerlijke koekjes, van welker bereiding zij alleen de hemelsche kunst verstond, onbeschrijflijk aangedaan begon te worden. Stonden zijne pantoffels niet altijd te warmen op den haard, en was 's wintersavonds de ergste koude niet altijd van de lakens af? Ja, Pamplona van Twist was volkomen gewroken voor het stilzwijgen gedurende die achttien lange jaren! En nu zouden al die teedere oplettendheden, al die schitterende talenten, gewijd worden aan zoo'n jongen kwast, die waarschijnlijk zijne voorrechten niet eens op prijs zou weten te stellen?... En toen het scheen alsof zijn lijdensbeker tot den rand toe gevuld was, daagde er niemand anders dan Brammetje op, en beefde de stem van dezen dapperen man van ontroering toen hij deze woorden sprak:

'Mijnheer, nu zijn de Engelschen stellig en zeker gekomen; er is er al een in ons huis!'

'Heere mijn tijd!' jammerde zijn meester, onwillekeurig achteruit kruipend, terwijl Brammetje zich wijselijk terugtrok in het heilige der heiligen van de houtloods.

Een groot lendestuk van een vetten os stond smakelijk te braden op het keukenvuur, toen Van Witt daar voorbijkwam. Voor de deur der huiskamer bleef hij even staan wachten, met zijne hand aan de kruk. Hij hoorde stemmen, gelach, gestoei, - en tóch was lichtzinnigheid zoozeer misplaatst in deze vreeselijke tijden. Aan den anderen kant der deur, naast een kleine tafel, zat juffrouw Van Twist in haar Zondagspak, een muts van fijne Brusselsche kant op het hoofd, en hare voeten op een koperen stoof, ijverig lezende in een stichtelijk boek, met een glimlachje van voldoening op haar gelaat. Tegenover haar aan de tafel zat Wimpje met een roode roos te spelen en, tusschen de groene blaadjes door, glimlachend naar den vijand te kijken.

'Mejuffrouw,' smeekte de vijand, 'geef mij die roos!'

In dit oogenblik hoorde men zware stappen nader komen en trok Wimpje met een hoogrooden blos de hand terug, die reeds in het bezit van den vijand was overgegaan. De roos viel op den grond; beiden bogen zich om haar op te rapen, en eer Wimpje recht wist wat er eigenlijk gebeurd was, rustte haar hoofdje tegen zijn borst, staarden twee donkere oogen lachend in de hare.... en toen twee roode lippen nu zoo verleidelijk dicht bij de zijne waren.... ja, wie kan niet begrijpen wat er t o e n gebeurde?

Het volgende oogenblik werd de deur open geworpen en sloeg het arme Wimpje, zoo rood als de roos die nu veilig tusschen 's vijands grijze zijden sjerp gestoken zat, beschaamd de oogen neder bij het zien van haren vader. De vijand stond op van den lederen stoel naast Wimpje van Witt, en haar vader bespeurde dat er een kruik van zijn besten cider op de tafel stond.

'Wat.... wie is dat?' vroeg Van Witt met eene van woede bevende stem.

'Ja, mijnheer, dat is de jonkman van wien ik u onlangs gesproken heb,' - en juffrouw Van Twist streek met de hand over haar Zondagsche boezelaar, - 'kapitein Cawardine.'

'Gij schijnt hier vreemd te zijn?' bromde hij.

'Ja, mijnheer.'

'Waar komt ge vandaan?'

‘Op het oogenblik uit Boston, - een Engelschman uit Boston.’

‘Ik heb een hekel aan Boston en aan de Engelschen,’ voegde hij er binnensmonds bij.

‘Dat hoor ik, mijnheer.’ En kapitein Cawardine glimlachte vriendelijk.

‘Een nest van Puriteinsche dwepers en huichelaars! - Wat komt ge hier doen?’

‘Eene vrouw het hof maken, zooals gij misschien gehoord zult hebben, mijnheer.’

‘Hoe ouder hoe gekker!’ bromde Cornelis van Witt, waarna hij zich in zijn gemakkelijken stoel terugtrok en daar een middagslaapje veinsde te doen, ofschoon hij van woede knarsetandde onder zijn vuurrooden zakdoek, die rees en daalde als een onstuimige zee, met Cornelis van Witt als een razende Hollandsche Neptunus.

Maar de oude man was de éénige niet, want Brammetje zat op een houtstapel in de loods te vloeken als een dragonder.

‘Die spitsneuzige Bostonner zal u geen geluk aanbrengen, Brammetje! Hij heeft u in Boston steenen zien kloppen op den straatweg met al de andere dwangarbeiders, en dat alles ter wille van die oude merrie. Ik ken u, jongeheer! - een koninklijk officier, zoo kersversch uit Engeland, beroemd om een uitval met een zwaard, een fandango, of een lichtzinnig deuntje, - voor de rechtbank zouden zij een ander om minder laten opknoopen. Ik behoef alleen maar “Engelsche spion” aan den ouden Van Witt te zeggen, en dan zijt gij voor de haaien, ellendeling!’

Brammetje schudde zijne vuisten, verloor zijn evenwicht, tuimelde achterover, en de houtstapel gleed zachtkens over hem heen.

Juffrouw Van Twist's vrijage ging langzaam maar gestadig vooruit; kapitein Cawardine was ieder uur van den dag te Bovenkerk, en de arme Cornelis van Witt had onder allerlei tot dusver onbekende nalatigheden te lijden. Zijne pantoffels werden vergeten, zijne lakens bleven ongewarmd, en - om de maat zijner ellende vol te meten! - het spook op het St. Bartholomeuskerkhof was weer door verscheidene achtenswaardige getuigen aanschouwd.

Maar beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald, dacht vader Van Witt, en daarom ging hij juffrouw Van Twist eens opzoeken. Hij vond haar in de provisiekamer, waar zij bezig was met meel te beslaan. Door het eenige raam van dit vertrek had men een prachtig uitzicht op de vaart, den windmolen en de pagode; dit schouwspel en het vooruitzicht op bros gebakken wafeltjes vervulde haren meester met diepe aandoening.

‘Juffrouw Van Twist?’

‘Mijnheer Van Witt?’ De schoone Pamplona bleef met opgeheven pollepel in haar werk steken.

'Juffrouw Van Twist, wat hebben wij gedaan, dat gij ons wenscht te verlaten?'

'Ik... ik... begrijp u niet, mijnheer!'

'Wat bekoort u toch zoo in dien jongen man, Pamplona?'

''t Is een zeer innemend jongmensch, mijnheer.'

De oude man liet zich op een stoel naast de tafel neervallen en sprak met plechtige beleefdheid:

'Juffrouw, 't is niet om u te beleedigen, maar hoe zal ik u mijne bedoeling duidelijk maken? Zal ik zeggen dat hij te jong voor u is, of dat gij te - hm! - ik zal maar zeggen te rijp voor hem zijt?'

'Dat komt op hetzelfde neer, mijnheer.'

'Maar wat hanekater! waarom trouwt ge dan met hem?'

'Omdat... omdat het hoog tijd voor mij begint

DE BRITSCHE INVAL.

te worden om aan een eigen huishouden te denken! 't Is misschien mijn laatste kans, en de jonkman heeft er wel zin in. Hij houdt van mij, mijnheer.'

'Dat doen anderen óók, juffrouw Van Twist!' En de vertoornde man boog zich over de tafel heen en nam den pollepel uit hare hand. 'Dat doen anderen óók, juffrouw Van Twist! Wel hier en gunter, juffrouw! ik houd óók van u!... Trouw dan met mij!'

'Och mijnheer, waarom hebt ge dàt niet vroeger gezegd!'

'Stuur hem weg, Pampy; jaag dien jongen weg!'

'Och, mijnheer! zijn hart zou er van breken! Neen, dat kan ik niet!... dàt kan ik niet!' - hier scheen zij over iets na te denken - 'of...'

'Of wat, Pampy?'

'Of er moest iemand anders gevonden kunnen worden, die zich over hem ontfermde en mijne plaats zou trachten in te nemen.'

'Zoo iemand zullen we wel vinden!' riep Van Witt in vervoering; en niet alleen greep hij de schoone hand van juffrouw Van Twist, maar hij maakte juist aanstalten om zijn linkerarm om haar midden te slaan, toen de deur der provisiekamer open geworpen werd en Brammetje naar binnen kwam stappen. 'De Engelschen!' brulde hij, waarna hij dadelijk weer verdween, op den voet gevolgd door zijn meester, die aan geen liefde en geen wafels meer dacht.

Dezen keer had Brammetje de waarheid gesproken. Dien eigen morgen was Nieuw-Amsterdam bij haar ontwaken vreeselijk verschrikt door de verschijning van zes Engelsche oorlogschepen, die in de 'anders zoo stille' baai hun anker uitwierpen en hunne kanonnen regelrecht op 'De Blauwe Druif' richtten. En in den loop van dien dag kwam de Engelsche opperbevelhebber, kolonel Matthew Bordon, beleefdelijk bij Gouverneur Stuyvesant aanzoek doen om de overgave der Hollandsche koloniën uit naam van Zijne Majesteit Koning Karel II. Bij wijze van toelichting voegde kolonel Bordon er bij, dat, indien de Gouverneur een weigerend antwoord gaf, de Engelschen dan in de pijnlijke noodzakelijkheid zouden verkeeren om Nieuw-Amsterdam tot puin te schieten. Waarop de eerzame burgers nadrukkelijk eischten, dat zij overgegeven zouden worden; maar de oude Peter Stuyvesant weigerde aan dien eisch te voldoen: hij en de andere patriot, Cornelis van Witt, verklaarden aan de deputatie, dat zij nu hunnen medeburgers eens zouden leeren, wat echte vaderlandsliefde was en doen kon!

(*Slot volgt*).

De ladies Waldegrave.

De Ladies Waldegrave, een der schoonste en beroemdste schilderwerken van den grooten Engelschen schilder Sir Joshua Reynolds, werd in 1780 voor Sir Horace Walpole geschilderd en het volgende jaar in de Royal Academy tentoongesteld met zes andere van zijn werken. In zijn brieven en geschriften maakt Walpole dikwijls melding van de schilderij en haar origineelen.

'Lady Laura, later lady Chewton,' zegt hij in zijn catalogus, 'zit in het midden. Lady Maria, rechts van haar, houdt een streng zijde vast en lady Horatia is aan het tamboureeren.' Zij waren zijn achternichtjes, dochters van James, graaf van Waldegrave, en van Maria, dochter van Sir Edward Walpole. Niet alleen door haar schoonheid, welke Sir Joshua vereeuwigde, maar ook door haar gedrag in droevige omstandigheden, wekten zij de bewondering harer tijdgenooten op, want hoe schoon, vlijtig en lieftallig de drie jonge dames ons toeschijnen, toch troffen zij het zeer slecht met haar hartezaken; in één jaar verloren zij alle drie haar verloofden.

Lady Laura en Maria ontvingen haar woord terug van Lord Camarthen en Lord Egremont, wien zij het hadden gegeven, en het ongeregelde leven van den Hertog van Ancaster, Horatia's aanstaanden echtgenoot, bezorgde hem een vroegen dood.

'Ieder harer verloor de kans op een der eerste partijen van het land,' zeide Walpole spijtig. Maar de mooie, lieve meisjes braken zich het hart niet over de ontrouwe of overleden bruidegoms, en behoefden trouwens niet lang op plaatsvervangers te wachten. Lady Laura huwde den burggraaf Chewton, later graaf Waldegrave, Lady Maria den graaf van Euston, en Lady Horatia Lord Hugh Seymour, zoon van den graaf van Hertford.

Hoeveel Walpole Reynolds voor dit prachtige driedubbele portret betaalde is niet bekend; des te beter weet men echter hoeveel het thans waard is. Wat de prijs ook geweest moge zijn, zeker is het, dat Walpole het te duur vond, want hoewel hij de schoonheid van het doek en de bekoorlijkheid van het geheel erkende, maakte hij toch scherpe aanmerkingen op de slordigheid van sommige onderdeelen en op het droge coloriet. In 1842 trachtte Lord Waldegrave het stuk te verkoopen, maar daar hij er den bestemden prijs niet voor krijgen kon, werd het opgehouden tegen £ 577. Het ging toen over in 't bezit van Lord Carlingford, die het in het openbaar wilde laten veilen. Het kwam echter niet eens in het verkooplokaal, maar werd uit de hand verkocht aan den heer Thwartes, een welbekend verzamelaar van schilderijen, die er niet minder dan 10,000 guinea's voor betaalde.

Onze geleerde nicht, door Melati van Java.

I.

'Die malle Jet!'

'Wat blief?' vroeg ik verwonderd bij die hartelijke ontboezeming mijner vrouw naar aanleiding van een brief, dien zij pas van haar zuster uit D., een nesterig provinciestadje, ontvangen had.

'Och, die Jet weet van gekheid niet, wat zij doen zal. Verbeeld je, zij wil Melanie Doctor in de letteren laten worden! Een eenige dochter, 't is schande; zij hebben haar

't hoofd op hol gebracht met allerlei zotte dingen, emancipatie van de vrouw, gelijke rechten met den man! 't Is me wat moois! Laat ze het kind naar een kookschool of een huishoudschool sturen, flink leeren stoppen, mazen, naaien, dat geeft nog wat. Maar al die geleerdheid! Zij zal nog maken dat het meisje geen man krijgt!'

'Maar vrouw,' riep ik verontwaardigd, 'wat draaf je weer door! 't Is immers al lang geleden dat trouwen het eenige levensdoel was voor een meisje. Er staan haar tegenwoordig gelukkig veel meer wegen open, en 't pleit zeer voor Henriette dat zij het inziet en haar plan....'

'Och, wat weet zij van al die wijze dingen. Sedert zij met die leeraarsfamilies van de Hooger Burgerschool omgaat, heeft zij zich al die dolle dingen in 't hoofd gezet. Ja, ik wil graag bekennen dat de menschen tegenwoordig veel geleerder zijn dan vroeger, maar dat de meisjes nu minder er op gesteld zijn dan vroeger om te trouwen, neen, dat hoeft mij niemand wijs te maken. Ik geloof het toch niet!'

'Ik denk dat Melanie er anders over zal denken.'

'Een kind van zestien, neen, zeventien jaar; want wij waren juist aangeteekend, toen zij kwam. Zij weet er wat van: zooals de ouden zingen, piepen de jongen.'

'Maar wat kan het je eigenlijk schelen, Line, dat je er je zoo warm over maakt. Melanie is je dochter immers niet!'

'O, als ik er een had gehad!' verzuchtte zij even, 'ik had ze ouderwetsch opgevoed, ik had er een echt meisje van gemaakt, geen mannin, zooals de arme Melanie zeker is. Maar waarom ik er zoo'n drukte over maak? Wel! omdat wij op slot van rekening nu nog den last krijgen van Jet haar liefhebberijtjes. Zij vraagt niets meer of minder dan of wij die geleerde dame in huis willen nemen.'

'Daar heb je toch niets tegen. Je hield altijd zooveel van het kind!'

'Ja, vroeger, toen zij een jaar of twaalf oud was, toen was 't ook een snoepje; maar nu zal, door al dat studeeren, de aardigheid er wel van af zijn. Daar, lees den brief maar, 't is echt Jet!'

Ik las.

't Is waar, Jet hield van iets bijzonders, Jet ging graag met haar tijd mee. Jet sprak graag zooals haar omgeving. Zelf kon 't haar misschien niet veel schelen, maar zij volgde steeds de mode, onverschillig of het den vorm van haar rokken, de meubeleering van haar huis of wel de opvoeding harer kinderen gold.

Anders een flinke vrouw, sedert een paar jaar weduwe, was Melanie haar oudste; dan had zij nog drie of vier jongens, voor wie zij, in 't volle bewustzijn dat zij hun vader en moeder tegelijk moest zijn, zich ongenadiger toonde dan een half dozijn vaders en moeders bij elkander.

De toon van haar brief was echt zakelijk met een waasje van pedanterie.

'Mijn dochter,' schreef zij, 'heeft, na lang beraad, besloten zich aan de letteren te wijden en tot dat doel

hoogere studiën te doen. Ik heb haar wensch geeerbiedigd; ik voor mij geloof, dat er voor een meisje in de studie der medicijnen meer toekomst ligt. Het spijt me echter zeer, dat zij voor dit schoone vak een onoverwinbaren afkeer aan den dag legt.'

'Dit bewijst ten minste dat het kind meer verstand heeft dan haar moeder. Een meisje dokter - foei, hoe vies! - Lees nu verder!'

'Melanie ontving hier zeer goed voorbereidend onderwijs, maar met haar Latijn en Grieksch wil 't niet goed vlotten. Ik geloof - entre nous soit dit - dat haar meester hier nog te veel ancien régime is.

'In een groote stad als Amsterdam zal het u echter gemakkelijk vallen meesters te vinden, die mijn dochter binnen betrekkelijk korten tijd kunnen voorbereiden tot het admissie-examen voor de academie.'

'Schande, dat meisje onder de studenten. 't Is of zij geen schaamte meer heeft, die Jet!'

'Maar vrouw, foei! wat een liefdeloosheid. Hoor nu maar wat zij verder schrijft.'

'Op geld zie ik niet! 't Is Goddank voor Melanie niet noodig dat zij om des broodes wil aan het werken gaat, maar ik wil haar een hooger levensdoel geven. Met onze tegenwoordige begrippen en maatschappelijke toestanden....'

'Waar haalt zij die wijsheid vandaan!'

'....behoeft een meisje niet te wachten op een man....'

''t Is me wat moois, een meisje met geld en een dragelijk gezicht wachten op een man!'

'....zij moet in haar eigen onderhoud kunnen voorzien niet alleen, maar zij moet iets hebben, waarvoor haar hart hooger klopt, waarvoor haar geest zich warm kan maken, een edel levensdoel, een uitgebreiden kring van kundigheden, een individualiteit, die....'

'Stadhuiswoorden, sla maar over!'

't Scheen, dat Henriette zelf moeite had gehad zich uit dezen volzin te redden, want de laatste woorden waren doorgehaald.

'En nu vraagt zij,' ging ik voort, den brief verder met een blik doorloopende, 'of je beiden, Anton en jezelf, je met het toezicht over het meisje en haar studiën belasten willen en haar in huis nemen, enz. enz. Natuurlijk tegen behoorlijke vergoeding!'

'Noodig, dat zij 't er bij schrijft.'

'Nu, wat dunkt je, Lina?'

'Ja, wat zal ik je zeggen. Die geleerdheid bevalt me niets in 't meisje, maar anders vind ik 't wel gezellig zoo iets jongs in huis, en dan... dan...'

'Wij kunnen 't wel gebruiken, hé, na den klap van verleden winter, wil je zeggen?'

'Juist! Maar zie je, als ze student is, neen, dan kan ik er niet over heen. Dat vind ik zoo iets griezeligs, een meisje student, jakkes!'

'Kom, kom, vrouw! Hoe kinderachtig. 't Is tegenwoordig immers reçu.'

'Er zijn nu veel meer dingen reçu, waarover wij in onzen jongen tijd schande zouden hebben geroepen.'

'Nu ja, maar men moet met zijn tijd meegaan, anders blijft men achter en maakt zich belachelijk. Zie maar eens naar je zuster, hoe of die gelijken tred houdt met den geest des tijds.'

'Ja, jij en Jet, die waren goed bij mekaar gekomen! Ik ben maar een eenvoudige vrouw, ik weet het wel....'

‘En toch zou ik je niet met Jet willen ruilen, oudje!’ zeide ik, haar langs de kin strijkend, en haar verwelkte, door vele zorgen en verdriet gerimpelde wangen verfden zich met een blosje, dat haar in mijn oog er even lief deed uitzien als achttien jaar geleden, in onze bruidsdagen.

Zij was zoo'n goede, trouwe en, ondanks sommige steile ideeën, zoo'n verstandige, degelijke vrouw; wat had zij mij steeds gesteund in moeilijke dagen, mij vaak opgebeurd, al bezweek zij er zelf haast onder! Wat een leed hadden wij samen gedragen, maar dit gaat niemand aan dan ons tweeën, en ik wilde vertellen van onze geleerde nicht Melanie.

‘Zou het niet 't beste wezen, als wij Mina Perrin eens er over spraken,’ vroeg zij, ‘die kent zooveel menschen en die is zelf zoo'n halve geëmancipeerde.’

‘'t Idée is niet kwaad. Dat konden wij eens probeeren. Zij kent misschien een geschikten meester... ik bedoel leeraar voor Melanie.’

‘Och, och! wat zal die geleerde juffer op oom en tante, die domme luidjes, neerzien.’

‘Wel! dat hoop ik niet!’ zeide ik een beetje geërgerd.

II.

Mina Perrin ‘deed’ in muziek. Zij gaf pianolessen van f 5. - de les, dus wel een bewijs dat zij òf heel knap òf heel in de mode was. Zij speelde op concerten, en dan stond er geregeld in de courant:

‘Onze gunstig bekende pianiste Mej. P. kweet zich als steeds hoogst verdienstelijk van haar taak en verraste ons door haar zuiver, intensief spel, enz. enz.’

Haar uiterlijk was niet erg verzorgd, zij had er geen tijd toe; zij droeg kort geknipt haar, en zag er op 't voordeeligst uit als het zeer kort was; bevond het zich meer in de stoppelperiode, dan maakten de zwart grijzige pieken een naren indruk onder haar overdreven klein hoedje; onder aan haar rok sleepte altijd iets na, wat geen officiëele sleep heeten mocht, en haar handen, die gespierd en beenig waren, als van de meeste pianisten, staken altijd in handschoenen van een nommer te groot, zoodat de toppen er plat bij hingen en een massa rimpels boven op de hand lagen; bij haar mantel bengelde gewoonlijk een knoop of een naad was losgetornd, en zij had altijd haast, wanneer zij met haar muziek onder den arm van huis tot huis holde.

Zonderling! mijn vrouw, die anders niet van buiten model dames hield, mocht Mina wel lijden ondanks haar eigenaardigheden.

‘Zij kan 't niet helpen, arm schepsel! Zij is niet vrouwelijk van aard, altijd slordig, altijd verstrooid, altijd andere dingen in 't hoofd. 't Is gelukkig, dat zij zich zelf helpen kan. Als vrouw had zij man en kinderen ongelukkig gemaakt.’

‘En ik dacht, dat elke vrouw bestemd was om te trouwen, volgens jou principes?’

‘Dat beweer ik volstrekt niet. Er zijn uitzonderingen! Elk mensch is toch gehouden met zijn handen te werken en te eten, maar als hij nu zonder handen geboren wordt, dan moet hij wel zijn voeten gebruiken, en zoo is 't ook met Mina! 't Arme schepsel heeft niets van een vrouw dan het lichaam; niet de neigingen, niet de deugden en ook niet de ondeug-

den. Goed dus, dat zij alleen door de wereld kan komen!'

Mina wist raad, toen wij haar het geval mededeelden. Wel zeker, zij kon ons verscheidene goede lesgevers recommandeeren. Van welke soort wij maar beliefden, specialiteiten in alle vakken.

Zoodra Melanie er was, zou zij met haar eens komen spreken. En wij schreven aan onze zuster, dat wij haar dochter gaarne bij ons zouden ontvangen, en Line wilde het niet schrijven - maar ik deed het uit haar naam - dat wij alles zouden in 't werk stellen om haar het schoone doel, dat zij nastreefde, te helpen bereiken.

Kort daarna kregen wij bericht van de aankomst der aspirant-studente en haar moeder. Onze verwachting was hoog gespannen; natuurlijk stelden wij ons Melanie niet anders voor dan lang, mager, bleek, eenvoudig, of liever slordig gekleed, met een bril op den neus, kort haar en altijd met boeken onder den arm, een jongere editie van Mina.

Ik haalde ze af en werd aangenaam verrast, naast mijn schoonzuster, deftig in 't zwart en ritselend van gitten, een allerliefst meisje te zien, niet groot maar mollig, frisch, elegant gekleed, een beeld van jeugd en lente. 't Eenige, waardoor zij aan mijn verwachting beantwoordde, was haar haar; dit was kort, maar zoo blond en zijdeachtig krullend, dat het niet in een adem genoemd mocht worden met de sluike halmen mijner verbeelding. Zij zeide niet veel, 't was trouwens ook moeilijk een woord tusschen den woordenvloed harer moeder te mengen. Jet sprak geposeerd, duidelijk, veel; alles had zij gedacht, zij gezegd, zij besproken. Zij wist alles zoo goed, en thuis komende viel mij het contrast tusschen de beide zusters nog meer op; maar indien ik weer tusschen de keuze had gestaan als twintig jaar geleden, ik zou niet anders gekozen hebben.

In alles wat ons aanging toonde onze statige schoonzuster weinig belang, maar daarentegen moesten wij alles aanhooren wat haar beliefde ons te vertellen, van haar kennissen, haar bezigheden, haar reizen, haar rijtuig, haar paarden, haar principes en opinies, haar kinderen en haar opvoedingssysteem. Over één ding zweeg zij, over het succes der studiën van haar zonen; toen ik er naar vroeg, wist zij heel handig mijn vraag te ontwijken en de aandacht op een ander punt over te brengen.

Later hoorde ik echter, dat de jongelui meer aan velocipèdes, gymnastiek en roeien dan aan studeeren dachten en telkens voor elk examen wanhopig struikelden.

Na het eten kwam juffrouw Perrin, en de beide dames schoten zeer op. Onze logée ontvouwde haar plannen met betrekking tot haar dochter en spreidde zeer veel geleerdheid en wijsheid ten toon. Mijn vrouw en het jonge meisje luisterden zwijgend toe, ook nadat het gesprek tusschen beide ontwikkelde vrouwen een ander thema, namelijk het muzikale, behandelde.

Ons hoofd duizelde letterlijk van al die verheven dingen en van alle vreemde namen, welke wij te hooren kregen.

Met de grootste minachting werd over de componisten van mijn lievelingsdeuntjes Bellini, Auber, Donizetti, Meyerbeer gesproken, Wagner daarentegen en Verdi in zijn laatste periode tot in de wolken verheven. 't Ging over Tristan en Isolde, over Othello, over den Ring der Nibelungen, Siegfried, Wodan, Parcifal of het zoo niets was.

'Melanie,' gebood mama plotseling, 'zing ons eens even het lied der Blumenmädchen uit Parcifal voor!'

Het meisje richtte zich eensklaps verschrikt op en keek verward op.

‘Wat belieft u, moeder? Parcifal, o ja, dat is van Wagner!’

Het arme kind was in slaap gevallen. Op herhaald bevel, ging zij naar de piano en zong het verlangde met een zwak maar lief stemmetje, dat vrij wat beter een fransche romance of een duitsch lied had kunnen zingen dan den zwaren, voor oningewijden zoo moeilijk verteerbaren kost van een Wagner.

Mina Perrin luisterde toe, haalde haar wenkbrauwen op en zeide dat zij zich oefenen moest, misschien was er dan nog iets van haar stem te maken; maar veel hoop gaf zij niet, vonden wij.

Later vroeg Lien eens vertrouwelijk aan juffrouw Perrin of zij mijn zuster niet bijzonder op de hoogtevond van muzikale zaken. Mina antwoordde beleefd 't een of ander, waaruit men niet erg kon wijs worden; maar toen mijn vrouw er op aandrong dat zij oprecht haar meening zou zeggen, zeide zij niet anders dan: ‘Tweede hand!’

En dat vertelde Lien mij met zekere voldoening.

Den volgenden dag moesten moeder en dochter de merkwaardigheden der stad zien. Natuurlijk 't eerst het Museum! Ik ging met haar mede en moest weer hooren hoezeer mijn zuster op de hoogte was van alles wat met schilderkunst in verband stond.

‘Jet, hoe kom je toch zoo geleerd!’ zeide Lien, haar verbaasd aanziende.

Zij speelde genadig lachend met haar lorgnet en antwoordde:

‘Dat moet men nu eenmaal doen, wil men op de hoogte blijven van zijn tijd. Er wordt van den 19de eeuwschen geest veel verlangd; hij moet als het ware een kleine encyclopedie worden, wanneer men niet onder de bekrompenen en achterblijvers wenscht gerekend te worden.’

Ik had bepaald de schilderijenkoorts, toen wij na vier, zegge vier uren het museum verlieten. Ik kon geen schilderij, al was zij ook van Rembrandt, Rafaël of Breitner, op een afstand van 10 Meter meer zien, en ook mijn nichtje zag bleek. Daarentegen tuitten mijn ooren van allerlei technische termen, die mijn schoonzuster zeker uit het eerste, het beste tentoonstellingsverslag opgevangen en onthouden had.

‘Wat ben je toch gelukkig, Anton!’ zeide zij, buiten gekomen, tot mij, ‘dat je in zoo'n brandpunt van beschaving en ontwikkeling woont. 't Is waar, bij Parijs en Londen vergeleken is Amsterdam maar een provinciestad, doch als je er D. bij ziet....’

‘Wel, niets gemakkelijker dan hier te komen wonen, Henriette!’

‘'t Is mijn liefste illusie; over een paar jaar, als Melanie een plaats heeft als leerares aan een middelbare school en Albert Veldzicht bestuurt, dan vestig ik mij hier en ga mijn salons openen voor alle geleerden en kunstenaars. Wat is er heerlijker dan kunst!’

De waarheid gebiedt mij te zeggen, dat toen wij

langs Hirsch kwamen op het Leidsche Plein, mijn kunst- en wetenschaplievende schoonzuster blijken gaf dat ook de nieuwste modes een eigenaardige aantrekkelijkheid voor haar bezaten en zelfs na zulk

DE LADIES WALDEGRAVE. Naar Joshua Reynolds. (Zie blz. 410).

een lang kunstbad niet geheel en al te versmaden waren. Haar gehoorzame dochter volgde ook hierin haar voorbeeld, en naar mij voorkwam, met meer geestdrift dan zoo straks in het Museum.

't Was telkens:

‘O wat een hondje van een toque. Kijkt u dat kostuum eens, ma, wat prachtige bengaline, en dan die bruidsjapon - hé, wat een sleep!’

't Duurde een heele poos vóór wij er goed en wel voorbij waren, en toen was 't eerste wat Jet zeide een soort van amende honorable voor dit oogenblik van echt vrouwelijke zwakheid.

‘Morgen wijs je ons ook eens de Universiteitsbibliotheek. Ik wed dat Melanie van verlangen brandt er eens naar toe te gaan. Zij zal er niet van af te slaan zijn, zoo'n prachtige gelegenheid!’

III.

Maar onze lieve Melanie gaf er niet veel bewijzen van, dat zij zoo verzot was op de folianten der eerbiedwaardige boekerij. Nauwelijks was mama - of moeder - want zij mocht geen mama zeggen, dat was te ordinair en bovendien een vreemd woord - weer naar huis vertrokken, of het kind scheen geheel veranderd.

'tWas of er een band van haar oogen, haar lippen, haar handen was weggenomen. Zij praatte zoo aardig, zoo druk, zoo eenvoudig.

'Tante, laat me u eens helpen!'

Kopjes wasschen, goed verstellen, schoteltjes klaar maken, alles ging haar even handig, even vlug af, en dan lachte zij zoo hartelijk en huppelde rond, vroolijk als een vogeltje.

Nooit was zij blijder dan als zij met tante uit mocht, 't liefst ging zij niet naar de Bibliotheek of naar het Museum, maar door de Kalverstraat, en de boekwinkels liep zij voorbij, maar vóór de winkels van dames-artikelen, manufacturen, confectiën, handwerken, was zij niet weg te krijgen.

'O, wat is Amsterdam een heerlijke stad!' riep zij telkens uit, 'ik zou mij nergens anders zoo kunnen wennen.'

Om haar studiën taalde zij niet; eens sprak ik er over, dat juffrouw Perrin mij iets gezegd had, over de meesters en de lessen.

'Want je weet, meisjelief,' voegde ik er lachend bij, 'je bent hier niet voor je pleizier, maar voor je studiën.'

'Ja, zeker, oom! Dat weet ik heel goed,' antwoordde zij, mij met haar mooie blauwe kijkers helder aanziende, 'maar leeren moet ik overal, en dan doe ik 't in Amsterdam liever dan daar ginds.'

'Leer je graag?' kon mijn vrouw niet laten haar te vragen.

Nu keek zij ons heel verbaasd aan, dat was blijkbaar een vraag waarmede zij zich nooit had beziggehouden; wat deed het er toe, of zij graag leerde of niet?

'Ik moet immers,' zeide zij eenvoudig. 'Moeder vindt het noodig.'

Wij hielden 't ons voor gezegd en roerden nooit dit onderwerp meer aan en lieten haar in de verbeelding, dat het volstrekt noodig was, die zware studiën te voltooien; wij zorgden er echter voor, dat haar gezondheid en levenslust niet onder die inspanning leden. Wij bezorgden haar allerlei afleiding; mijn vrouw ging met haar wandelen 't liefst door de drukke winkelstraten of naar Artis, wanneer het daar concert was. 's Avonds bezochten wij nu en dan komedies of concerten, of aten een portie ijs bij Kras of in 't Panopticum; alles vond Melanie heerlijk, prettig, leuk, gezellig, verrukkelijk. Over haar studiën sprak zij weinig en wij vroegen er ook maar niet naar. Haar moeder had ons, op niet onduidelijke manier, te verstaan gegeven dat een koopman als ik en een onbeduidende vrouw als Lien, van die dingen geen verstand hadden.

Men kon 't ons niet kwalijk nemen, o neen, maar zij zou ze wel van D. uit surveilleeren en haar dochter moest haar schriftelijk op de hoogte houden.

Wij hadden echter in al onzen eenvoud en bekrompenheid bitter weinig idée van Melanie's geleerdheid.

Onwillekeurig was zij het zonnetje geworden onzer kinderlooze woning; haar vroolijk gekeuvel, haar weinig beteekenend maar toch zoo aardig getokkel op de piano, haar sierlijke gestalte, haar handigheid in 't verfraaien en versieren onzer

kamers met bloemen, waaiers, photographieën, handwerkjes, duizend nietigheden maakten haar weldra voor ons onmisbaar. Wij begrepen niet hoe wij zoolang zonder dat lieve ding hadden kunnen leven.

‘En is 't nu geen zonde en jammer, dat zoo'n engel van een meid student moet worden,’ zeide mijn vrouw, ‘dat zij haar mooie oogen moet bederven met in al die dikke boeken te blokken, dat zij haar hoofd moet versuffen door al die akelige thema's? 't Is zonde en jammer!’

‘Beste vrouw!’ zoo trachtte ik haar te kalmeeren, ‘stook haar toch niet op tegen haar moeder. Maak haar niet tegen den werkkring, door Jet haar opgedrongen....’

‘Ja, juist, opgedrongen, dat is 't woord. Ik begrijp niet hoe zij het tegenover haar geweten verantwoorden kan haar dochter zoo te bederven; want ik zeg je, Melanie is een heel gewoon, echt meisje, dat dol is op pretjes, op mooie kleeren, dat graag in de keuken en in 't huishouden bezig is, en nu moet zoo'n arm schepsel haar kostbaren tijd vermorsen aan al die geleerde fratsen. 't Is zonde, Melanie examens doen, vreemde kinderen leeren! Maar wees niet bang,’ zoo stelde zij mij gerust, ‘ik zal 't kind er niets van zeggen. Ik geloof toch, dat het haar moeite genoeg kost haar hoofd bij al dien nonsens te houden.’

Nonsens! 't Woord was sterk, maar mijn beste Lien was niet gewoon haar woorden op een schaaltje te wegen, vooral niet wanneer zij zich over iets opwond.

Heel veel studiegeest zat er wel niet in ons nichtje, dit moest ik ook bekennen, en ik zou dit ronduit aan haar moeder gezegd hebben, als deze mij de eer had waardig gekeurd er mij naar te vragen, maar aangezien dit niet gebeurde, hield ik mijn oordeel voor mij.

Soms echter hoorde ik wel klachten over haar weinigen ijver, 't zij rechtstreeks van de heeren, 't zij door tusschenkomst van Mina Perrin.

‘Ik geloof dat die lessen nog veel te zwaar voor haar zijn,’ sprak deze eens ronduit.

‘Dat geloof ik ook,’ haastte mijn vrouw zich te zeggen, ‘'t is geen kost voor haar hoofdje.’

‘Laat ze haken of borduren of puddinkjes maken, dat is beter dan haar al die wijsheid in te pompen! Wat wint zij er mede? Zij zal haar jeugd zien voorbijgaan, en als zij eens aan het lessen geven gaat, dan zal zij inzien dat het haar roeping niet is. Zelfs hun, van wie iedereen zegt dat het wel een roeping is, valt het soms zoo moeielijk,’ voegde zij er bitter bij; ‘o dat lesgeven, die noten en die notenbalken, die kwarten en achtsten, dat allegro en andante, dat eeuwige a, b, bes, d, e, dur, wat dat verveelt op den duur!’

Zij streek met de hand langs de oogen, nam haar hoop muziekboeken weer op, en weg was zij.

'Arm schaap!' zeide mijn goede Lien, 'ik wist wel dat het haar soms te veel werd.'

'En jij dan, vind jij je leven altijd zoo prettig, zoo gemakkelijk?'

'Och, daar is men voor!' zeide zij de schouders ophalend, 'en 't andere is onnatuurlijk!'

Toch was er een vak, waarin Melanie meer plezier scheen te hebben dan in de andere, en dat was het Grieksch.

Haar meester daarin was een jongmensch, die heel ernstig scheen en zeer geleerd moest zijn; evenals de andere leeraren gaf hij Melanie les in het kleine kabinet, dat met een zijdeur in onze huiskamer uitkwam; hier zat mijn vrouw altijd te werken en ergerde zich nu en dan over het onverstaanbare koeterwaalsch, dat haar lieveling moest lezen, vertalen of uit het hoofd opzeggen.

Vreemd dat het Grieksch volstrekt geen moeilijkheden scheen te bevatten voor onze geleerde nicht, terwijl Latijn haar menigen traan kostte; 't is waar, de latijnsche meester was een oude, onsmakelijke paedogoog, die druk gebruik maakte van zijn snuifdoos en zijn taak verbazend ernstig opnam en telkens over haar klaagde.

Maar dat deden de andere trouwens ook, behalve de grieksche meester, die ook les gaf in de fransche en engelsche taal- en letterkunde. Nooit hoorde ik ook over hem klagen, terwijl Melanie soms vol verontwaardiging en moedeloosheid haar latijnsche grammaire en haar Cornelius Nepos van zich wierp, om dan haar handwerkje op te nemen.

Dikwijls was zij zoo verdiept in haar handwerk, hetzij ze een hoedje knutselde of een mooi pluche kleedje met schitterende kleuren versierde, dat zij het uur der les vergat. Dan waren het tranen, klachten, knorren; maar bij den griekschen meester gebeurde nooit iets dergelijks, altijd scheen zij haar werk klaar te hebben, haar lessen te kennen.

Onbegrijpelijk wat die man een tact scheen te hebben met zijn leerlingen om te gaan. Hij zou 't zeker ver brengen.

Wij hoorden toevallig van Mina Perrin, dat hij de zoon was van een weduwe, die 't hard te verantwoorden had gehad, om haar kinderen een flinke opvoeding te geven; deze studeerde ook voor doctor in de letteren, hij was dus een aanstaande collega onzer pupil en bekostigde zijn collegegelden door zelf lessen te geven.

'Dat is flink van den jongen,' zeide mijn vrouw, 'hoe is zijn naam ook?'

'Landry,' riepen Mina en Melanie bijna tegelijk uit, en Mina voegde er bij: 'Je zult moeite hebben hem in te halen, Melanie!'

'O!' zuchtte het arme kind, 'wanneer zal dat eens gebeuren! Maar ach! mama, ik bedoel moeder, heeft er geen idée van hoe dom ik eigenlijk ben.'

Bij deze ootmoedige bekentenis zag mijn vrouw haar medelijdend aan, zuchtte, en begon met verdubbelden ijver te breien. Ik begreep, dat zij in haar hart een scherp verwijt richtte aan het adres harer zuster.

IV.

Het voorjaar kwam in het land of liever in de stad, en Melanie was nu over de zes maanden bij ons. Waar bleef de tijd toch? Mijn schoonzuster schreef mij voor 't eerst, of ik mij bij de leeraren van Melanie op de hoogte wilde stellen van haar vorderingen

en of er gegronde hoop bestond, dat zij dit jaar haar toelatings-examen voor de universiteit zou kunnen afleggen.

Hoogst vereerd over deze opdracht sprak ik eerst met den meester in het Latijn.

Helaas! helaas! wat moest ik hooren: niet de minste aanleg, niet de minste ijver, niet de minste vorderingen.

Ik kwam ontmoedigd bij mijn vrouw terug en vertelde haar den treurigen uitslag van mijn eerste onderzoek.

'Je zult toch zoo mal niet zijn, het kind daarover te beknorren....'

'Maar ik moet toch.... Jet....'

'Jet is een malloot, die niet verdient zoo'n allerliefste dochter te hebben. Als ons Marietje....'

Ik ging haastig de kamer uit; dit was een onderwerp, waarover wij nu vijftien jaar later nog slechts met moeite konden spreken.

Onder de veranda zat Melanie verdiept in een boek; zij zag er allerliefst uit in haar licht blauw katoentje met een bouquet van viooltjes en rozeknopjes in haar ceintuur en haar krulletjes dartel om haar mooi kopje spelend; zij hoorde mij niet eens aankomen.

'Zoo druk aan het studeeren,' zeide ik half ernstig, half schertsend, 'zeker in je latijnsche grammaire.'

Zij zag er plotseling uit, rooder dan het roodste roosje van haar bouquet.

'Neen.... oom.... dat niet.... ten minste niet precies....'

''t Is toch zeker Latijn.'

'Neen.... oom!'

'Wat is 't dan?'

Zij sloeg de oogen neer en 't lipje begon te trilllen.

''t Is Engelsch, oom!' kwam er eindelijk uit.

'The Vicar of Wakefield of Macaulay's Essay's?' vroeg ik, blijde eens mijn kennis tegenover mijn geleerd nichtje te kunnen luchten, en stak meteen de hand uit om het boek te ontvangen.

Zij gaf het mij aarzelend en nog altijd blozend.

'Neen oom, dat nu juist niet, maar 't is toch even mooi engelsch.'

Ik las den titel. 'Twee klompjes,' van Ouida.

'Heeft mijnheer Landry je dat gegeven?'

'J.. a.... oom!'

Mijn hemel! waarom moest dat kind toch weer haar hoofd zoo buigen; ik verstond geen woord Engelsch en van Ouida had ik nooit gehoord.

'Hoe gaat het nu met het Grieksch. Begin je al met Homerus?' vroeg ik heel wijs en geleerd.

'Nog niet, oom, ik ben nog pas aan de wortels.'

Nu herinnerde ik mij zeer goed, dat zij juist zes maanden geleden ook eens verteld had dat zij aan de wortels was.

Ik voelde nu dat strengheid plicht, en toegevendheid zwakte zou wezen, en begon haar hoogst ernstig een vaderlijke vermaning te geven over haar weinigen ernst en geringen studiegeest, waarvan het gevolg mijn verwachtigen verre te boven ging.

De arme Melanie schreide en snikte wanhopig, ik kon haar niet tot bedaren brengen; ten einde raad

sloeg ik den arm om haar heen, verzocht haar - o opvoedkunde! - mijn woorden niet zoo ernstig op te nemen, er zooveel waarde niet aan te hechten, 't was immers niets, ik meende het zoo niet, het kon tante en mij niet schelen, maar moeder was er zoo op gesteld!

En zij snikte maar door, terwijl zij haar blond kopje tegen mijn schouder verborg.

‘Och oom! Ik kan 't niet helpen, dat ik zoo dom ben, en.... en dat ik zoo weinig plezier heb in de studie.’

Nu was zij er eindelijk achter, wie had haar toch zoo wijs gemaakt? Wij toch niet!

Van mijn vrouw had ik nog menig verwijt te hooren, wat deed ik er mij toch mee te bemoeien. Melanie was haar en mij toch liever dan Jet. Als Jet haar vijf niet bij mekaar had, was 't voor ons geen reden om ze ook op de vlucht te jagen.

En dus schreef ik eenvoudig aan Henriette dat alles zeer goed ging en dat Melanie dit jaar hoogst waarschijnlijk haar examen zou kunnen doen.

V.

Een week later kwam er een briefje van den heer Landry aan mij, met het bericht dat hij zijn voet verstuikt had en dus niet loopen kon. Hij wilde echter niet gaarne de lessen aan zijn leerling onderbreken en verzocht mij dus, haar verlof te geven ze bij zijn moeder aan huis te komen nemen.

Ik vond hierin geen bezwaar, Melanie en haar tante evenmin; maar deze achtte het gepast dat ik den eersten keer het meisje naar mevrouw Landry zou brengen om meteen kennis te maken.

Tot mijn schande moet ik bekennen, dat er dezen keer weinig van Melanie's lessen kwam, en wel door mijn schuld.

Mevrouw Landry woonde ergens buiten de Muiderpoort, eenvoudig maar keurig netjes; zij was een knappe vrouw, met wie men zich dadelijk op zijn gemak voelde en die toevallig verscheidene gemeenschappelijke kennissen met mij had.

Zij vertelde mij van haar strijd om het bestaan en ik kon niet laten haar verstandige practische manieren van opleiding harer kinderen met die mijner schoonzuster te vergelijken. Zij schonk thee, Melanie was met haar dochter, die een knipcursus hield, dadelijk op goeden voet, de meisjes lachten en praatten heel vroolijk, en toen ik opstond was het lesuur verstreken en werd het hoog tijd naar huis te gaan.

De heer Landry zag er zeker de noodzakelijkheid van in, Melanie extra lessen te geven, want zij ging nu stellig om den anderen dag naar de Linneausstraat.

‘Mijnheer heeft nu zooveel tijd,’ heette het.

Wij namen er genoegen mede en op een brief van Henriette schreef ik terug, dat haar dochter verbazend ijverig was en schitterende vorderingen maakte.

Na rijp beraad had ik den latijnschen meester afgedankt, die niets rouwig was om het verlies dezer leerling, en aan den heer Landry ook de zorg opgedragen voor haar latijnsche lessen; en onbegrijpelijk, nu hoorde ik geen klacht meer. Neen, die Landry was bepaald het puikje der meesters.

Wel vonden wij dat zijn been al heel lang verstuikt bleef; toen wij dit Melanie zeiden, vertelde zij een beetje verward, dat het been eigenlijk al beter was maar dat mijnheer 't nu zoo druk had met zijn doctoraal examen, en wij, onnoozele zielen,

vroegen niet verder, welk verband er bestaan kon tusschen die drukte en de massa's lessen - en lange ook! - welke onze Melanie bij hem aan huis nam!

Zij was dezen voorzomer altijd bijzonder netjes gekleed en zag er uit om te stelen.

‘Nu, als die den heeren studenten en zelfs den deftigen professoren het hoofd niet op hol brengt, dan weet ik het niet,’ zeide ik uit de volheid van mijn hart.

‘'t Is zoo jammer! Ik wou dat ik die Jet eens mijn idee ronduit zeggen kon,’ knorde Line. Maar Henriette's brieven werden altijd wijzer, altijd hoogdravender; zij was zoo gelukkig een dochter te bezitten, die de platgetreden paden der gewone vrouwen wilde verlaten en zich in uitgebreiden kring aan het welzijn der menschheid en aan de verheffing harer zusteren wilde wijden. Zij was trotsch op haar kind en zette haar tot verdubbelden ijver in de studie aan.

Melanie las die brieven, en dan trok er een wolk over haar zonnig gezichtje; ik hoorde haar zelfs zuchten.

‘Nu, kindlief, wees blij dat het tegenwoordig zoo goed met je studiën gaat.’

En dan vloog zij haar tante om den hals en kuste haar en fluisterde haar toe:

‘Was u maar mijn lief maatje!’

En met tranen in de oogen vroeg mijn vrouw:

‘Gekke meid, wat scheelt je?’

Melanie ging tegenwoordig veel om met Nellie Landry, de zuster van haar meester, en wij vonden geen reden dien omgang af te keuren.

Zoo stonden de zaken precies op zekeren avond in Juni toen ik, vooral om de schoonmaaklucht in huis te ontloopen - Lina was laat met den schoonmaak dit jaar - een wandeling was gaan maken.

Toen ik terugkwam, stond de meid in de gang het koper der deur te poetsen.

‘Waar is mevrouw?’ vroeg ik, mijn eerste vraag gewoonlijk.

‘Boven, mijnheer, wij zijn nog aan de slaapkamers doen.’

Ik zag een heerenhoed aan den standaard hangen.

‘Is er bezoek?’

‘Neen.... o ja, de mijnheer om de juffrouw les te geven.’

‘O zoo!’

Ik vond dat het behoorde den heer Landry eens te vragen naar den toestand van zijn voet en trad dus de suite in.

Er was niemand.

Wel hoorde ik in de warande stemmen. 't Was een heerlijke avond, de seringen stonden in vollen bloei, evenals de gouden regen en de vlier, 't was een en al groen, paarsch, goud, wit, dat men buiten zag en overal een geur, welke die van zeep, boenwas en terpentijn verdreef.

‘Of zij gelijk hebben daar buiten te zitten. Les nemen kan men overal,’ dacht ik en bleef plotseling staan.

Mijn hemel! wat was dat voor een raar geluid? grieksche wortels?

'O lieveling! nu kan ik vrij tegen je opzien, nu ik mijn doctoraat gedaan heb. Wat zal je moeder nu tegen mij zeggen?'

En weer dat verdachte geluid.

'Och Henri! Je kent moeder niet, zij heeft zulke eigenaardige idéeën, zij zal zoo boos wezen, als zij hoort, wat al die lessen eigenlijk gegeven hebben. O, als oom en tante mijn ouders waren, die zijn zoo lief, zoo goed, zoo verstandig, zoo toegevend.'

'Ja, beste menschen, dat zegt mama ook altijd; maar nu zij 't niet zijn?'

Wat ik deed? Misschien iets heel lafs. Ik sloop de kamer uit, de trap op, naar boven naar Line, die de laatste hand legde aan de toilettafel.

'O Lien, verbeeld je waar al dat Latijn en Grieksch op uitgeloopen is?'

Zij zag mij lachend aan.

'Op een engagement! Ik wist er alles van. Melanie heeft het mij gezegd en ik had 't vóór dien tijd begrepen. Maar ik wilde 't voor jou geheim houden. Jij bent zoo groot met Jet en spreekt haar altijd voor.'

En 't einde der geschiedenis?

Henriette was natuurlijk erg boos en teleurgesteld; er vielen veel kwade woorden, er werden veel traantjes geschreid, maar toen zij eindelijk inzag, dat het wel jaren kon duren, vóór dat Melanie ooit klaar zou komen voor een examen, en bevoegden haar verzekerden dat het meisje niet den minsten aanleg voor hoogere studie had, gaf zij eindelijk toe.

Misschien zag zij ook in, dat het hoog tijd begon te worden, zich geheel te wijden aan de toekomst harer jongens, die druk bezig waren te mislukken, en zij het waardeeren moest, dat een ander haar wilde ontheffen van de zorg voor haar dochter.

Welke overwegingen haar dan ook geleid mochten hebben, zeker is 't dat, toen Dr. Landry een goede betrekking kreeg aan een gymnasium, tante Henriette eindelijk haar toestemming gaf tot Melanie's huwelijk en er zich bijzonder goed over troostte, dat zij nu een schoonzoon kreeg, die doctor in de letteren was, en geen dochter.

'O, tante!' riep Melanie met schitterende oogen uit, toen haar engagement publiek was geworden, 'wat een engel mijn Henri is; hij zegt dat al dat studeeren gekheid is en hij geleerdheid genoeg heeft voor ons tweeën. Ik heb al mijn boeken in een kast geborgen en ik kijk ze nooit meer aan, nooit!'

'Maar toch ben je hun dank verschuldigd, kind,' zeide tante lachend, 'want je had nooit je man leeren kennen zonder al die wijsheid.'

Chileensche troebelen.
Met zes gravuren naar photographieën.

Een revolutie in dezen of genen der Zuid-Amerikaansche Staten pleegt door de oude wereld in den regel slechts met matige belangstelling te worden gadegeslagen. Die gewesten staan van oudsher als 'heet gebakerd' bekend; de bevolking is er samengesteld

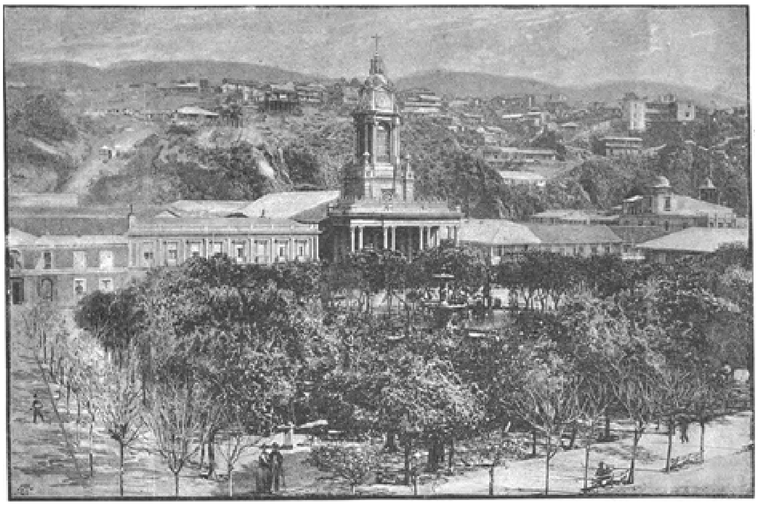

DE ‘PLAZA VICTORIA’, TE VALPARAISO.

uit eene eindelooze schakeering van ‘opgewonden standjes’, prikkelbaar en opvliegend als buskruit, en de leuze ‘niets bestendiger dan de onbestendigheid’ zou er als devies van elks wapen dienst kunnen doen. Dat er in die omstandigheden en met

die gegevens nu en dan hier of daar eens een omwenteling uitbreekt, is minder te verwonderen, dan wanneer alles er bedaard en bij het oude blijft. ‘Burgeroorlog in Zuid-Amerika?’ zegt men met gelaten berusting, als het feit ter algemeene kennis wordt gebracht; zonder er verder aan te denken, sluit men zijne huisdeur en gaat weer aan zijne gewone bezigheden.

Toch scheen de jongste Chileensche revolutie, die in de eerste maanden van dit jaar werd voorbereid

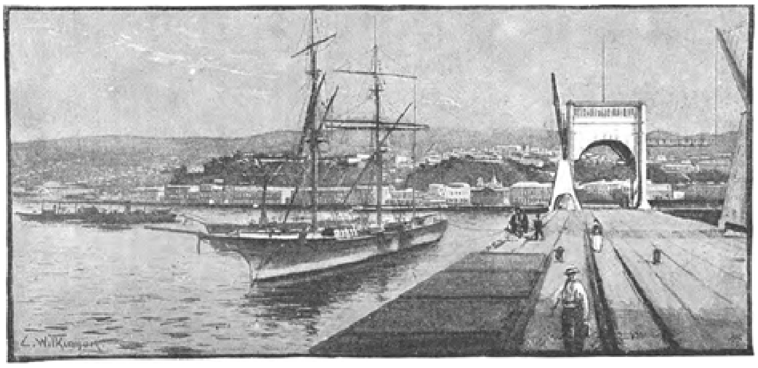

VALPARAISO, VAN DE HANDELSKAPE GEZIEN.

en den 27sten Augustus haar crisis bereikte, ook aan déze zijde van den Atlantischen Oceaan in meer dan gewone mate de aandacht te trekken. Minder om het feit dan om de plaats. In Chili toch, het lange kustland tusschen de Andes en de Stille Zuidzee (ter grootte van 5400 vierk. mijlen en met circa twee millioen inwoners) heerschte over het geheel meer orde dan in de overige Republieken van Zuid-Amerika. Daarbij, door zijn rijkdom aan verschillende producten, voornamelijk aan koper en andere metalen, mocht Chili's toekomst in economischen zin verzekerd genoemd worden. En de betere politieke toestand, waarin dat land in den regel verkeert, is waarschijnlijk toe te schrijven aan de omstandigheid, dat het grootste gedeelte der inwoners van Europeesche afkomst is, en de Indianen en Araukanen er bijna geen invloed op de gebeurtenissen uitoefenen. Chili is echter nooit geheel bevrijd gebleven van binnenlandsche onlusten. Van het tijdstip af, dat generaal San-Martin in het jaar 1817 met geëmigreerde Chilenen en hulptroepen uit La Plata de Spanjaarden bij Chacabuco versloeg, tot en met 1826 toe, toen generaal Freyre het eiland Chiloë, het laatste steunpunt der Spaansche troepen, veroverde, werd ook Chili door den politieken partijstrijd gehavend.

De Staatsregeling van 1824, nu op republikeinschen leest geschoeid, onderging eerst in 1828, en vijf jaar later nogmaals, eene geheele verandering. Het oppergezag werd toen verdeeld tusschen de Regeering, bestaande uit een telkens voor vijf jaren benoemden President, een Ministerie en een Staatsraad, en de wetgevende macht, berustende bij het Nationaal Congres, den Senaat en de Kamer van afgevaardigden. Te Santiago, de hoofdstad des lands en de zetel der Regeering, werd een Hooggerechtshof gevestigd, uit onafzetbare leden samengesteld; en zoowel de conservatieve als de liberale partij liet zich in deze Republiek door hoogere beginselen leiden dan in de naburige Staten.

Zoo ging Chili den goeden weg op. Reeds onder den eersten President, Pietro (1831 tot '36, en herbenoemd 1836 tot '41) werden er vele heilzame instellingen in het leven geroepen, zoodat de Republiek na 1840 eene eervolle plaats innam onder

de Zuid-Amerikaansche Staten. Spanje erkende Chili's onafhankelijkheid en sloot een handelsverdrag met de Republiek; ook Frankrijk en België knoopten betrekkingen met haar aan. Nadat de Vereenigde Staten zich in het bezit van Californië hadden gesteld, waardoor het handelsverkeer over den Stillen Oceaan aanmerkelijk werd uitgebreid, nam ook Chili's handel toe, en de Regeering bleef niet in gebreke, zich door het sluiten van handelstraktaten met Peru en Nieuw-Granada nieuwe wegen van gemeenschap met den Oceaan te openen. De President Bulnes, die na den afloop van zijn eerste vijfjarig Presidentschap voor de tweede maal werd gekozen, bevorderde door zijn tienjarig bestuur in conservatieven geest den bloei van het land in hooge mate, en zijn opvolger Manuel Montt, hoewel de democratische beginselen toegedaan, trad in diens voetspoor. Er werd een spoorweg aangelegd van Copiapo naar Caldera, weldra door een anderen van Santiago naar Valparaiso gevolgd. De invoering van een nieuw burgerlijk wetboek, de oprichting van een disconto- en depositobank te Valparaiso, de verandering der tienden in eene grondbelasting ten bate van de kerk en het onderwijs, de instelling van handelsrechtbanken en het invoeren eener gemeentewet, wekten algemeen vertrouwen en deden het aantal Europeesche landverhuizers naar Chili aanmerkelijk toenemen. Met Engeland werd een verdrag van handel en scheepvaart gesloten. Ook Montt werd na het verstrijken van zijn diensttijd herkozen, en zijne regeering was krachtig genoeg om een opstand, door den generaal Vidaurri Leal verwekt, te onderdrukken.

Uit dit alles - vluchtige herinneringen aan Chili's

geschiedenis van slechts vijfentwintig of dertig jaar geleden - blijkt voldoende, tot welk een krachtigen bloei en ontwikkeling het land onder goede leiding geraken kan. Des te feller verbittering wekt het natuurlijk, wanneer het hoofd der Republiek zich bij al zijne handelingen door eigenbelang en willekeur laat beheerschen, en zijne macht eenvoudig misbruikt om zijne zelfzuchtige bedoelingen door te drijven.

Dit was in den volsten zin des woords met den in 1886 benoemden President Balmaceda het geval: zijne regeering kon, vooral in de laatste jaren, een tijdperk van wanbestuur, tyrannie en bloeddorstige wreedheid genoemd worden. Soms had men zelfs alle reden om aan eene krenking van 's mans geestvermogens te denken, - als hij de gezanten van vreemde Mogendheden op eene allerzonderlingste wijze te woord stond, ja hen ronduit weigerde te ontvangen, of als hij zijne tegenstanders zonder vorm van proces eenvoudig bij hoopen liet neerschieten. Dat er in dien staat van zaken een gespannen verhouding moest ontstaan tusschen den President en het Nationaal Congres, laat zich licht begrijpen. Aanvankelijk trachtte men met gemeen overleg de hangende geschillen uit den weg te ruimen, en werden

PALEIS VAN PRESIDENT BALMACEDA, TE SANTIAGO.

daartoe in de maand Mei jl. onderhandelingen gevoerd tusschen de Regeeringen van Chili, Frankrijk, de Vereenigde Staten en Brazilië. Men hoopte daardoor den dreigenden opstand zonder bloedvergieten te bedwingen. De Congrespartij eischte: aftreding van President Balmaceda, afdanking van het leger en de vloot, bijeenroeping van het vorig Congres en het in staat van beschuldiging stellen van den tegenwoordigen President der Republiek. De Chileensche Regeering - d.w.z. de aanhang van Balmaceda - verlangde daarentegen, dat de voorstellen der leiders van den opstand haar gedaan zouden worden door bemiddelaars. De Congrespartij weigerde dit, en zoo werden de onderhandelingen afgebroken.

Het onvermijdelijk gevolg hiervan was natuurlijk, dat beide partijen thans meer en meer door kracht van wapenen trachtten te verkrijgen wat niet langs den weg van minnelijke schikking bereikt had kunnen worden. Nog geen twee maanden waren er na het mislukken der onderhandelingen verloopen, of de partijgangers van Balmaceda en de aanhangers van het Congres bestookten elkaar te land en ter zee met afwisselend krijgsgeluk, waarbij evenwel het voordeel toch meestal aan de zijde der Congrestroepen verbleef. Dat laatstgenoemden met moed en volharding den strijd bleven voeren, kan men opmaken uit het feit, dat - volgens berichten van het oorlogstooneel - hunne gelederen eerst slechts 6000 man telden, terwijl President Balmaceda een leger van 37,000 man bezat, dus meer dan zesmaal zoo sterk. Hij

had trouwens niet alleen met zijn eigen Rijk ruimschoots de handen vol, maar stond ook op voet van oorlog met de aangrenzende Staten Bolivia en Argentinië, die zijns inziens de 'opstandelingen' of Congrespartij wat te veel begunstigden. Langzamerhand liepen echter zijne soldaten bij hoopen naar den vijand over, zoodat de wederzijdsche strijdkrachten in den loop van Augustus tamelijk wel gelijk stonden. En om overigens te voorzien in zijne behoefte aan nieuwe soldaten, schepen, wapenen enz., ging Balmaceda doodeenvoudig tot een even gemakkelijken als afdoenden maatregel over: ongevraagd ongeweigerd streek hij de geheele geldsom op, die in de Rijksschatkist gedeponeerd was als waarborg voor den koers van het bankpapier. Precies een idéetje à la Balmaceda! En wat de historie nog fraaier maakte, was de aanvulling van het bericht met deze bijvoeging, dat het Engelsche oorlogschip E s p i è g l e zich er toe zou geleend hebben om 1,000,000 dollars in zilver, die op deze wijze ontvreemd waren, naar Montevideo over te brengen. Waarlijk, het was hoog tijd, dat er in dezen Chileenschen Augiasstal eens reddering kwam, hoe dan ook, - een onweder, dat er den tot stikkens toe benauwden en vervuilden dampkring zuiverde!

Die lang gevreesde, men zou bijna zeggen lang gehoopte uitbarsting bleef dan ook niet uit. Vrijdag 21 Augustus was de dag, waarop voor Chili 'het schrikklijk pleit van dwang of vrijheid' aanving, de beslissing van den grooten worstelstrijd, ingeleid door een verwoeden veldslag in de omstreken van Valparaiso. Het leger der Congrespartij werd even benoorden de stad aan wal gezet, en geraakte daar al spoedig slaags met de krijgsmacht van President Balmaceda; beide partijen waren nagenoeg van gelijke sterkte: 20,000 man in het geheel. Met welk een wanhopige verbittering de strijd van weerskanten gevoerd werd, bleek welsprekend uit het feit, dat er dien eersten dag reeds drieduizend dooden en gekwetsten waren. Ook de schepen der zoogenaamde 'insurgenten' (de Congrespartij) namen ijverig deel aan het gevecht, en over en weer werden er schitterende bewijzen van heldhaftige dapperheid aan den dag gelegd. Ook Zaterdag en Zondag werd de strijd voortgezet; en zelfs dien derden dag maakte de duisternis een einde aan de bange worsteling op het strand van Vinadelmar, zonder dat er nog een beslissende uitslag was verkregen. De linie van Balmaceda werd door de Congrestroepen herhaaldelijk te vergeefs geattaqueerd, waarbij groote slachting werd aangericht: de artillerie der insurgenten vervulde hierbij een voorname rol, en van beide zijden werd schitterend en met wanhopenden moed gestreden.

Toen de nacht

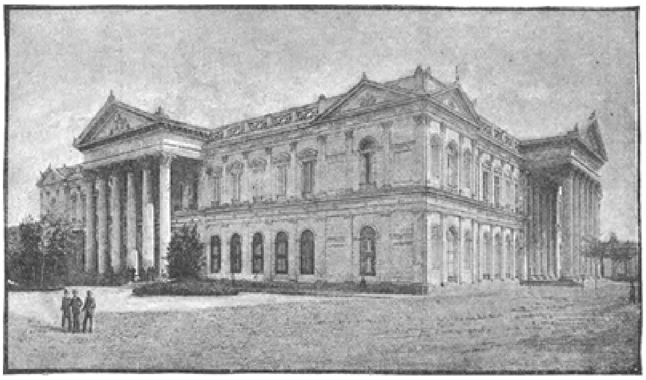

GEBOUW VAN HET NATIONAAL CONGRES, TE SANTIAGO.

een einde aan het gevecht gemaakt en den volgenden ochtend de dageraad aanbrak, bleek het, dat beide partijen ongelooflijk veel hadden geleden en totaal waren uitgeput, zoodat geen van beiden in staat was om als aanvallende partij op te treden. Zoo bleven de afgematte legers eenige dagen tegenover elkander staan, geen van tweeën zich sterk genoeg gevoelend om de vijandelijkheden te hervatten, en bepaalde alles zich tot eenige schermutselingen. En zelfs nú nog bleef Balmaceda bij zijne oude taktiek volharden; zelfs nu nog pleegde hij eene daad van geweld, die algemeene ergernis wekte, door een zestigtal jongelingen van 15 à 20 jaar, die op een landgoed nabij Santiago met een staatkundig doel, maar nagenoeg ongewapend, eene bijeenkomst hielden, door ruiters te laten neersabelen!

Eindelijk werd op Donderdag 27 Augustus de laatste, beslissende slag geleverd, in de nabijheid van

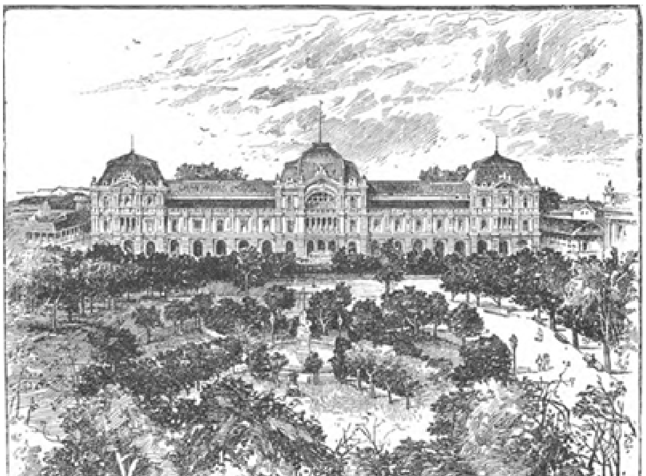

DE 'PLAZA DE AMOS', TE SANTIAGO.

Valparaiso, tusschen de Congrestroepen en het leger van President Balmaceda. De troepen der Regeering werden onherstelbaar verslagen, waarbij echter aan weerszijden zware verliezen werden geleden. De stad was gedwongen, zich aan de Congres-junta over te geven, doch onder bemiddeling van de Amerikaansche, Duitsche, Fransche en Engelsche admiraals, die voor de handhaving der orde zorg zouden dragen, waarna het leger der Congrespartij de stad binnentrok. Ook de hoofdstad Santiago gaf zich

nu zonder slag of stoot aan de troepen van generaal Canto over. Trouwens, de offers waren zwaar genoeg geweest: er werd tot uitputtens toe gekampt in dezen bloedigen strijd, waarvan alleen de laatste dag weer aan 5000 man het leven kostte. Het waren de troepen van Balmaceda, welke dien dag den aanval begonnen op de sterk verschanste opstandelingen, die echter uit hunne Männlicher-geweren met rookloos kruit een zoo moorddadig vuur op hen onderhielden, dat zij

herhaaldelijk moesten afdeinzen. En ten slotte voor goed, - nadat ongeveer al hunne aanvoerders, die met voorbeeldelooze volharding hen telkens weer in het vuur brachten, waren gesneuveld. Toen begon de vervolging, - maar ver behoefden de Congrestroepen niet te gaan, want geheele regimenten liepen nu tot hen over. Het langst weerstond de cavalerie, maar ook deze werd ten slotte bijna geheel vernietigd. Vijf uren duurde het gevecht, waarna de overwinnaars onder het gejuich der bevolking Valparaiso binnentrokken. Het eenige oorlogschip van Balmaceda, dat in de haven lag, de Almirante Condell, gaf zich na een fellen strijd van een kwartier aan de Congressionisten over, die toen ook de torpedobooten in bezit namen.

Zoowel te Valparaiso als te Santiago heerschte nu tijdelijk een toestand van regeeringloosheid, en trachtte

HET NATIONAAL MUSEUM TE SANTIAGO.

het gepeupel, na de bezetting dier steden door de Congrestroepen, hier en daar brand te stichten en te plunderen. Op die wijze werden te Valparaiso niet minder dan 14 gebouwen vernield, ter waarde van twee millioen dollars; de Congrestroepen konden het gemeen eerst wegkrijgen, nadat een paar honderd lieden waren neergeschoten. Te Santiago werden het paleis van Balmaceda en die zijner voornaamste aanhangers door het grauw in brand gestoken. Onder de zegevierende Congrestroepen heerschte echter de beste discipline, en de Junta of het bestuur der Congrespartij deed al het mogelijke om ten spoedigste geregelde toestanden te herstellen. Zoo hielp o.a. een vrijwillige burgerwacht, waarin ook de vreemdelingen dienst deden, te Valparaiso de orde handhaven. Ook sloten de meeste aanhangers van Balmaceda zich gaandeweg bij de Junta aan. Verscheidene personen, die het volk tot oproer aanhitsten, werden op staanden voet gefusilleerd, tegelijk met eenige hoofdambtenaren uit de dagen van Balmaceda's tyranniek bestuur. Een ijzeren hand was noodig, om na den val van den tyran de orde te herstellen, want door al de beroeringen der laatste tijden kwamen de onderste lagen naar boven en brak nu datgene los, wat slechts met geweld gekluisterd was gehouden. Zoo b.v. te Talcarhuano, waar, bij de tijding van Balmaceda's nederlaag, twee der regimenten van den gehaten onderdrukker aan het muiten sloegen en daarbij al hunne officieren dood schoten. Op het vernemen hiervan kwamen een vierduizend mijnwerkers uit den omtrek naar de stad, die toen het tooneel werd van de vreeselijkste uitspattingen en gruwelen. Huizen en winkels werden geplunderd en verbrand, en bij het minste verzet van de bezitters, werden deze

neergeschoten. Vooral ook de vrouwen waren aan de ergerlijkste mishandelingen blootgesteld. En dat schriktooneel schijnt zoo eenigen tijd te hebben voortgeduurd, zonder dat er, gelijk te Valparaiso, eene geordende macht aanwezig was om het gespuis neer te schieten. In het zuiden maakten de daar nog wonende Indianen van de halve anarchie, waarin het land verkeerde, gebruik om te rooven en tal van gruwelijke moorden te plegen, waarbij soms in dierlijke, door dronkenschap geprikkelde woede geheele gezinnen tot het kleinste kind werden omgebracht.

Wat Balmaceda zelf betreft, - een paar dagen na zijn nederlaag, 2 September, vertelde men reeds dat hij dood was. Op zijn vlucht door het Andesgebergte zou hij in een sneeuwstorm twist hebben gekregen met zijn muilezeldrijver, en deze hem met een revolver overhoop geschoten hebben. Eenige weken later kwam echter het bericht, dat de overwonnen ex-President nog wel degelijk in leven was: hij had zich, zeide men nu, aan boord van het Ame-

rikaansche Admiraalschip in veiligheid gebracht en was daarmede naar Callao vertrokken; om niet herkend te worden, vermomde hij zich, met behulp van den Admiraal, als Amerikaansch matroos. Doch ook dit verhaal werd weinige dagen daarna weer tegengesproken; al den tijd na zijn val zou hij zich in de hoofdstad Santiago zelve, en wel in het hotel van het Argentijnsch gezantschap, hebben schuilgehouden, en daar zou hij op Zaterdag 19 September, waarschijnlijk geen kans meer ziende tot ontkoming en na zijn testament gemaakt en een verzegeld stuk achtergelaten te hebben, door middel van een pistoolschot een einde aan zijn 54-jarig leven gemaakt hebben. Thans echter schijnt men in sommige kringen in Chili weer te gelooven, dat Balmaceda n i e t dood is en het geheele verhaal van zijn zelfmoord slechts eene sluw bedachte komedievertooning was, om hem gelegenheid te geven, zich stil uit de voeten te maken. Maar hoe het zij, - het blijft een feit, dat de man zedelijk dood is, en een nog veel verblijdender feit óók, dat het Voorloopig Bewind van Chili thans achtereenvolgens door al de Mogendheden officieel erkend is als de wettige Regeering des lands.

En zoo was de moorddadige burgeroorlog dan nu ten einde. Ook de Vereenigde Staten van Noord-Amerika erkenden het Chileensche Gouvernement, of de ‘Junta di Gobierno’, zooals zij genoemd wordt; de torpedoboot A l m i r a n t e C o n d e l l en het gewapende transportschip I m p e r i a l hebben zich aan de Congresvloot overgegeven; al de troepen van Balmaceda, met uitzondering van een handvol cavalerie, zijn uiteengejaagd, de telegrafische gemeenschap is of wordt hersteld, en de Junta is druk bezig met het reorganiseeren der openbare diensten. Het feit dat het Congresleger ontbonden is, wijst op een krachtig gevoel van veiligheid aan den kant der nieuwe gezagvoerders, en wij mogen dus hopen, dat het land weder een langdurig tijdperk van rust tegemoet gaat. Wat er van den ex-President geworden is, zal wel spoedig blijken; maar zijne voornaamste aanhangers hebben reeds de wijk genomen aan boord van Europeesche oorlogschepen. De vestiging van een geregeld Gouvernement, zal eene nog al moeielijke taak zijn, maar de overwinnaars zijn niet ontbloot van politieke bekwaamheid, en de ervaringen van de allerlaatste maanden zal hun wijsheid geleerd hebben. Onder een standvastige en verlichte Regeering zal Chili langzamerhand weder de waardige positie bereiken, die het innam alvorens President Balmaceda's zelfzucht zooveel ramp en verderf over het land bracht; maar er zullen jaren van geduldige inspanning noodig zijn, om al de sporen te verwijderen van den langgerekten en bloedigen strijd, die nu eindelijk volstreden is.

Chili heeft, in weerwil van de betreurenswaardige revolutie, welke er dezer dagen plaats vond, ongetwijfeld een grootsche toekomst voor zich. De handelsgeest is er krachtig ontwikkeld, en de commercieele betrekkingen, zoowel met hare zusterrepublieken als met Engeland, Frankrijk, Duitschland en de Vereenigde Staten, nemen ieder jaar toe op eene wijze, die werkelijk iets wonderbaarlijks heeft, wanneer wij in aanmerking nemen, dat dit land herhaaldelijk bezocht is geworden door oorlog, revolutie, aardbevingen en brand, en ook steeds te worstelen heeft gehad met het gebrek aan de noodige hulpmiddelen voor het verzamelen en vervoeren van zijne natuurlijke producten. Chili is buitengewoon rijk aan delfstoffen, terwijl de bijzondere geschiktheid van dit land als middenpunt van nijverheid en fabriekswezen, zijne uitgebreide steenkolenmijnen, zijne voortreffelijke waterwerken, rivieren en kanalen, en zijne uitgestrekte zeekust het tot een land zonder weergâ maken te midden der

Zuid-Amerikaansche Staten. In de prachtige bergvalleien en op het groote plateau kunnen op de winstgevendste wijze alle soorten van vruchten en groenten gekweekt worden, en iedere variëteit van graan loont honderdvoudig de geringe moeite van het zaaien en oogsten.

Chili is ook rijk aan paarden en vee, vooral in het zuidelijk gedeelte en op de vlakten, en het is niets ongewoons, een zwaren tweewieligen wagen voortgetrokken te zien door vier ossen, het éénige vierspan dat men er in Chili op na houdt, met den Indiaanschen drijver er naast langzaam voortsukkelend over een landweg. Nu wij van Indianen spreken, herinneren wij ook, dat enkele Staten of landen een machtigen staatkundigen factor bezitten in de Araukanische Indianen, de nakomelingen van die stammen, welke eeuwen geleden de invallen der Peruaansche Inca's tegenhielden, en die later in Chili zulk een wanhopigen strijd voerden tegen de Spanjaarden, totdat de Revolutie uitbrak, welke Chili voor altijd van de Spaansche heerschappij bevrijdde. Deze Araukanen hebben min of meer een nomadenaard, zijn goede ruiters en bezitten uitgestrekte veestapels; hunne gewone levenswijze is in vele opzichten gelijk aan die van den Amerikaanschen cowboy. Zij zijn een zeer taai en sterk soort van menschen.

Zoowel Santiago, de hoofdstad, als Valparaiso, het middenpunt van Chili's handel, zijn zeer aangename steden, en vooral mag dit gezegd worden van Santiago, dat inderdaad een der fraaiste steden van den aardbodem is Zij ligt op ongeveer 40 mijlen afstands van de Stille Zuidzee, en 90 mijlen van Valparaiso, in een kring van bergen, die als diamanten schitteren onder hun eeuwige sneeuw en ijs, terwijl de groote toppen van La Chapa en Los Amarillos gloeien en fonkelen met de weerkaatste stralen van zonneschijn en maanlicht als tienduizend juweelen, als een onvergankelijk schouwspel vol luister en schoonheid. Een snelstroomende rivier vloeit door het hart der stad, en in de door het maanlicht verhelderde avonden paart zij haar murmelend gezang aan de tonen van guitaar en mandoline. De gebouwen van Santiago zijn allen betrekkelijk laag, met het oog op de veelvuldige aardbevingen.

De stad is vooral dáárom fraai, daar zij volgens regelmatige lijnen gebouwd is, met ruime, breede straten, beschaduwd door boomen. De Alameda, de groote hoofdstraat, kan gerust de vergelijking doorstaan met alle avenues ter wereld, wegens de natuurlijke schoonheid van haar voorkomen en hare rijke schatten op het gebied van architectuur en beeldhouwkunst. Het is een dubbele avenue met boomen, over drie mijlen lengte, overal versierd met fraaie monumenten, meerendeels herinnerend aan Chileensche patriotten uit vroeger tijd, onder anderen de

standbeelden van Molina, van de generaals San Martin, Carrera, O' Higgins en Freyre. De Santiagosche schouwburg, een eigendom van den Staat, behoort tot de fraaiste gebouwen van heel Zuid-Amerika, en de overige Regeeringsgebouwen zijn op even prachtigen voet ingericht.

Valparaiso geeft zeer veel afwisseling te zien; een gedeelte der stad is aangelegd op de helling der klippen, die de haven omringen, en vele huizen zijn gebouwd in nissen, welke men daartoe in de massieve rots heeft uitgehouwen. Ook in de geschiedenis van deze stad hebben aardbevingen en branden hun verwoestende rol gespeeld. De bewoners weten zich met verfijnden smaak te kleeden, en de Parijsche en Londensche modes worden er door de hoogere standen trouw gevolgd, maar met een vernisje van Spaanschen zwier, dat er iets onuitsprekelijk bekoorlijks aan geeft.

Oostersche tooverkunst.
Een uitstapje op het gebied der moderne magie.

Ongetwijfeld zijn de meesten onzer lezers reeds eens in de gelegenheid geweest om de voorstellingen van een ‘modernen magiër’ bij te wonen en zich met de tooverkunsten van een Basch, Mellini, Charles Arbré, Bellachini of anderen te vermaken. En dan zal het wel iedereen in 't oog gevallen zijn, dat al de bovengenoemde goochelaars bij hunne verrichtingen zekere eenvormigheid ten toon spreiden, althans wat het uiterlijke der voorstelling betreft. Zij treden b.v. uitsluitend in zwarten rok en witte das op, gebruiken allen doorgaans dezelfde scènerie ten opzichte der tafels en decoratiën, en vertoonen eindelijk bijna allen d e z e l f d e toeren. Maar de tegenwoordige tijd, met zijn rusteloos worstelen en streven naar wat nieuws, heeft ook hierin reeds verandering aangebracht. 't Zal nu een jaar of wat geleden zijn, dat ik mij door een met schrille kleuren opgesmukt reclame-biljet liet overhalen om een voorstelling van den ‘Magiër’ Ben Ibrahim Jussuf bij te wonen. Al werd er ook in het biljet gesproken van ‘nog nooit vertoonde kunststukken buiten alle concurrentie,’ was ik toch met dat soort van opvijzelingen reeds voldoende bekend en had ik mijne verwachting dus niet al te hoog gespannen. Maar ik had mij ditmaal vergist: de beloften van het aanplakbiljet waren niet overdreven.

Het smalle einde der zaal, waar de voorstelling plaats zou hebben, werd ingenomen door het tooneel, welks gordijn door een van fantastische palmen gevormd proscenium omringd was. Onder het spelen van eene eigenaardige, naar het mij toescheen voor deze Oostersche kunsten opzettelijk gecomponeerde muziek, ging het gordijn zacht en onhoorbaar omhoog en kreeg men een geheel in 't zwart gestoffeerd tooneel te zien: coulissen, achtergrond, vloer - alles was zwart. Dit tooneel werd verlicht door een groote gaskroon, die aan het plafond der zaal, boven de plaats waar de toeschouwers zaten, dicht voor het gordijn hing. Op het tooneel zag men slechts twee kleine tafeltjes, die ieder uit een houten bakje of schaaltje bestonden, dat op drie kruiselings verbonden koperen staven rustte.

Eensklaps weerklinkt er een zilverheldere klokslag, en - langzaam en met plechtigen ernst betreedt de magiër Ben Ibrahim Jussuf de plaats van zijn geheimzinnigen werkkring. Zijn gewaad bestond uit een witzijden talaar, om het midden bijeengehouden door een gouden gordel met fonkelende steenen; de wijde mouwen laten bij elke wisseling van gebaren de armen zien, die met gouden banden gesierd

zijn; en een tulband, kwistig met zijde geborduurd, benevens een paar roodlederen sandalen, voltooien het costuum van den toovenaar, die thans verder naar voren treedt en met over de borst gekruiste armen eene hoofsche buiging maakt.

'Voor uwe blikken,' zoo begint hij, 'zullen zich binnen weinige oogenblikken een reeks van verrassende en onverklaarbare voorvallen ontwikkelen; gij zult u in het tooverland van de duizend en één nacht verplaatst wanen, wanneer ik u dingen te zien geef, die, hoewel men ze met eigen oogen ziet, toch onmogelijk schijnen. Want van den kant mijner onzichtbare geesten geniet ik veel medewerking, en wanneer ik die aanroep, valt geen enkele taak mij te zwaar. Allereerst heb ik een tooverstaf noodig, want zonder dezen ben ik tot niets in staat!'

Bij deze woorden van Ben Ibrahim bevindt er zich plotseling een glinsterende staf in zijne hand, maar niemand heeft gezien, hoe en vanwaar hij gekomen is. Eén wenk met dezen staf, en op elk der beide tafeltjes staat een sierlijke bokaal van ongeveer een halven meter hoogte; de toovenaar neemt beide vazen in de hand en begeeft er zich mede onder het publiek in de zaal, waar men er zich van overtuigt, dat ze uit massief hout gedraaid en van prachtig snijwerk voorzien zijn. Middelerwijl neemt Ben Ibrahim weder op het tooneel plaats en trekt een gordijn weg, dat tot dusver van het podium der scène tot aan den vloer der zaal hing. Hierdoor wordt nu de onder het tooneel aanwezige ruimte voor de wantrouwende blikken der toeschouwers opengesteld, en daar die ruimte door tal van gasvlammen verlicht wordt, heeft men de overtuiging, dat van beneden af den toovenaar niets toegestoken kan worden. Zoodra deze inspectie is afgeloopen, zet hij op ieder tafeltje weder een bokaal, verzoekt nu om een horloge met ketting, en laat dit langzaam in den beker op het tafeltje aan zijne rechterhand zakken. Dadelijk daarna gaat hij naar den anderen kant, haalt daar het horloge uit den tweeden bokaal te voorschijn, en stelt het weder aan den eigenaar ter hand.

Na eenige verdere toeren, die even aardig als belangwekkend zijn, volgt er een kostelijk tooneel met een koffieservies. Op een wenk van den toovenaar verschijnen er twee hooge metalen bekers. Beide zijn ledig. Nu doet de toovenaar in den eenen beker erwten, in den andere linzen. 'Hiervan zal ik,' zegt hij voorts, bij wijze van toelichting, 'koffie en suiker maken, waartoe ik mij slechts van deze twee kleine metalen deksels bedien, die, zooals gij zien kunt, slechts een halven centimeter dik zijn. Ziezoo! - nu zet ik de beide vazen hier voor mij op den vloer, en middelerwijl verzoek ik vriendelijk om een koffieservies. Het zal hier op deze tafel verschijnen!'

Woord en werking zijn één, want reeds in het

volgende oogenblik staan er op het tafeltje een dozijn kopjes en een gevulde melkkan. Is de verbazing van het publiek nu reeds groot, die verbazing stijgt straks ten top, wanneer de Oosterling de beide bovengenoemde dekseltjes van de vazen afneemt, die nu de een met dampende koffie, de ander met klontjes broodsuiker gevuld blijken. Ben Ibrahim zet het servies op den vloer van het tooneel en begint, op Oostersche manier neerhurkend, de kopjes te vullen, die daarna door een bediende als een welkome verversching aan het publiek gepresenteerd worden. Iedereen steekt er begeerig de hand naar uit, als de toovenaar plotseling droogjes opmerkt: ‘Ik ben anders een heel zindelijke kok, maar, geachte dames! er is mij dezen keer een klein ongeluk overkomen....’ Verder brengt hij het niet, want heel het aanwezige damespubliek valt hem met een uitroep van schrik en ontsteltenis in de rede, daar hij uit de zoo pas gevulde koffiekan een.... levend Guineesch biggetje te voorschijn haalt, dat op zijn kommando weer dadelijk spoorloos in de lucht verdwijnt. Algemeene verbazing, zich openbarend in een daverend applaudissement.

Nu volgt: ‘De mand van den Indischen Magiër.’ Voor de uitvoering van dezen toer wendt Ben Ibrahim zich tot het aanwezige publiek met de woorden: ‘Zou misschien een der hier tegenwoordige moeders wel zoo vriendelijk willen zijn, mij een kind toe te vertrouwen? Ik heb het maar enkele minuten noodig om.... het dood te steken!’

Natuurlijk is er geene enkele zóó ontaarde moeder te vinden, en dus moet onze toovenaar zich dan maar op eene andere wijze zien te behelpen. Hij zwaait zijn staf - en naast hem staat een allerliefst meisje, een aardig krullekopje van een jaar of tien. Waar dat kind met die bliksemsnelheid vandaan is gekomen, weet niemand; genoeg, het is er. Ben Ibrahim haalt nu een pakmand te voorschijn, waar het meisje instapt; daarna doet hij het deksel toe en bindt hij de mand met stevige touwen dicht. Vervolgens doorsteekt hij het vlechtwerk der mand kris en kras naar alle richtingen met tien of twaalf smalle, puntige zwaarden, die hij er daarna weder uittrekt. De mand wordt geopend, en - het kleine meisje stapt er lachend weer uit.

Ben Ibrahim neemt met een dankbare buiging de donderende bravo's van het publiek in ontvangst, en heft al groetend de hand op naar zijn tulband... maar zie - o wonder! - het publiek durft zijne eigene oogen niet meer vertrouwen - daar staat Ibrahim z o n d e r h o o f d ! Het laatstgenoemde bevindt zich op eene ter zijde staande tafel en glimlacht van daar de aanwezigen groetend toe. Nog gelooft men aan misleiding, aan eene welgeslaagde imitatie in was, - maar neen! Het hoofd op de tafel spreekt met luider stem het verzoek uit, om door het meisje te worden weggenomen. De kleine voldoet aan dien wensch, waartoe zij het hoofd met een zijden doek bedekt en het zoo onder het publiek ronddraagt, alwaar zich na de wegneming van het omhulsel een.... elegante bloemkorf vertoont, welker inhoud door de draagster met een allerliefst glimlachje onder de verbaasde toeschouwers wordt rondgedeeld.

‘Hoe is het mogelijk,’ vraagt men zich af, ‘zulke dingen ten uitvoer te brengen?’ En op die vraag kan slechts één antwoord gegeven worden, en dat antwoord luidt: optisch bedrog!

Men herinnere zich slechts, hoe wij aanvingen met de mededeeling, dat het geheele tooneel volkomen zwart is, en juist dáárop berust het geheim. De magiër zelf draagt een wit gewaad, waardoor zijne gestalte scherp tegen den achtergrond afsteekt. En nu is er op het tooneel gedurende den geheelen avond een helper werkzaam, die,

hoewel hij zich vrij en ongehinderd beweegt, door het publiek niet gezien kan worden. Hij is namelijk van top tot teen in zwart fluweel gekleed, en ook 's mans gezicht en handen zijn met dezelfde stof bedekt; ja zelfs zijne oogen zijn achter een zeer fijne, doorzichtige stof verborgen, zoodat zij niet kunnen glimmen.

Als er op het tooneel zelf licht aanwezig was, dan zou die zwarte gedaante wèl zichtbaar zijn; doch daar er nu enkel vóórlicht (afkomstig van de voor het tooneel hangende gaskroon) gebezigd wordt, smelten de omtrekken der gestalte van den assistent zoodanig met den achtergrond samen, dat men er niets van zien kan. Deze verklaring zal door de meeste lezers aanvankelijk in twijfel getrokken worden, maar toch kan zij door eene eenvoudige proefneming, die iedereen zeer gemakkelijk ten uitvoer kan brengen onmiddellijk en afdoende bewezen worden. Natuurlijk moet men er eenige groote lappen zwart fluweel voor bij de hand hebben. Men behange een muur, of een gedeelte daarvan, met deze zwarte stof, en plaatse op ongeveer een meter afstands er van een tafeltje, dat eveneens met zwart fluweel bedekt wordt. Op dit tafeltje zette men nu een wit voorwerp, b.v. een theepot, die eveneens onder een daar overheen gespreid stuk zwart fluweel verborgen is. Eenige schreden voor deze aldus ingerichte tafel plaatse men rechts en links een tafeltje, en voorzie dan elk dezer tafeltjes van een aantal brandende kaarsen. Laat men nu iemand de aldus voorbereide kamer binnentreden, en wel zóó, dat de tafel met de daarop geplaatste bedekte theepot zich tegenover den toeschouwer bevindt, dan zal deze, wanneer men op dezelfde tafel nog eenige zichtbare voorwerpen, b.v. een paar appelen, gelegd heeft, s l e c h t s d e z e l a a t s t e n zien, en zijne verbazing zal onbeschrijfelijk groot zijn, wanneer hij plotseling een theepot ontdekt, welker verschijning men daardoor bewerkt, dat aan het bedekkende fluweel een zwartzijden draad was bevestigd, die door eene aan den achtermuur genaaide zwarte lus ging en vandaar door een handlanger met een ruk wordt weggetrokken.

Uit het zooeven gezegde volgt nu, dat de ‘zwarte helper’ de beide groote houten bekers - met fluweelen foudralen bedekt, die van onderen open zijn - slechts op het tafeltje behoefde te zetten, om op het beslissende oogenblik de hulsels met een snellen ruk in de hoogte te trekken, waardoor de beide bokalen zich plotseling aan de oogen der toeschouwers vertoonen.

Ben Ibrahim verzoekt nu of men hem een horloge wil geven; op het oogenblik dat hij gereed staat dit in een der bekers te laten zakken, heeft de ‘onzichtbare’ ook reeds een soort van platte schaal - die natuurlijk geheel zwart is - aan een korten zwarten steel boven de opening van den bokaal ge-

houden, en het horloge glijdt dus met ketting en al in de daartoe gereed gehouden schaal, die nu door den helper weder weggenomen en op de opening van den op het andere tafeltje staanden beker gelegd wordt, waaruit de goochelaar het nu kan wegnemen. Het kunststuk met het koffieservies gelijkt in beginsel volkomen op het boven beschrevene, alleen met dit

ZEEPBELLEN. Naar A. Lins. (Zie blz. 426).

onderscheid, dat hier geen platte schalen of schotels, maar cilindervormige bakjes gebezigd worden, die allen van buiten dofzwart zijn.

Nadat de twee hooge metalen bekers (voor koffie en suiker) ledig vertoond zijn, laat de 'onzichtbare' gezwind in beiden een bakje zakken, en de dadelijk daarna door Ben Ibrahim er in uitgestorte erwten en linzen vallen nu niet in de bekers zelf, maar in de genoemde bakjes, die er terstond weder door den assistent uitgenomen en door twee andere cilindertjes vervangen worden, welke thans warme koffie en suiker bevatten. Nu kunnen de beide bekers met de daarbij behoorende platte dekseltjes gesloten worden.

Nadat later de Oosterling eenige kopjes van het zwarte brouwsel heeft rondgediend, maakt de helper van dat oogenblik gebruik om het bakje met warme koffie uit den daarmede voorzienen beker weg te nemen, en er een ander voor in de plaats te schuiven, dat een levend Guineesch biggetje bevat.

Bij den toer met 'de Indische wondermand' is de verschijning van het kleine meisje hoogst verrassend. Toch is dit gemakkelijk te begrijpen, wanneer

men weet, dat het kind achter een soort van Spaanschen wand (die natuurlijk eveneens van zwart fluweel is) op het tooneel staat. Deze wand wordt door de tusschenkomst van den onzichtbaren helper bliksemsnel in tweeën gedeeld, en even gezwind staat de kleine voor onze oogen.

De daaropvolgende pakmand is van binnen geheel met zwarte stof bekleed; is het kind er nu ingestapt en heeft het zich nedergelegd, dan wordt het door een achter de mand staanden helper ijlings met een zak van zwart fluweel bedekt en uit de mand getild.

Om ongemerkt den hiertoe benoodigden tijd te verkrijgen, begeeft Ben Ibrahim zich met een verzameling zwaarden onder het publiek, om de scherpte dezer wapenen te doen onderzoeken. Nu kan de inmiddels ledig geworden mand dichtgebonden en met de zwaarden naar alle richtingen doorstoken worden. Wordt de mand weder geopend, dan zet de onzichtbare 'zwarte' het kind, met den fluweelen zak bedekt, snel weder in de mand neder, trekt het omhulsel weg, en het meisje kan nu tot algemeene verbazing uit hare gevangenis stappen.

Men moet toegeven, dat het beschreven slottooneel, waarbij de Magiër zoo plotseling zijn hoofd verliest, wel aan alles de kroon opzet; maar men mag niet vergeten, dat dit 'kunststuk' laat in den avond wordt ten uitvoer gebracht, als het publiek door de voorafgegane lange reeks van verrassingen reeds zóó vermoeid is, dat het de hoofdvoorwaarde, die bij het welslagen van dezen toer in 't spel is, geheel over 't hoofd ziet. Zooals wij zeiden, betuigde Ben Ibrahim met een gracieuse buiging zijn dank aan het publiek, en het gordijn valt, om overeenkomstig de bekende tooneelgewoonte nogmaals omhoog te gaan en daardoor den toovenaar andermaal aan het publiek te vertoonen. Juist in dat vallen van het gordijn ligt het geheim der geheele scène. Zoodra namelijk het gordijn nederdaalt, gaat Ben Ibrahim van zijne plaats weg, welke dan terstond wordt ingenomen door een helper, die tot in de allerkleinste bijzonderheden precies zoo gekleed is als de magiër. Alleen is het hoofd met een zwarten zak bedekt. Ben Ibrahim daarentegen, wien door een tweeden assistent gezwind een groote zwarte mantel is omgeworpen, knielt ijlings achter de tafel aan den anderen kant van het tooneel neder; een andere helper heeft in allerijl de als tafelblad dienst doende schaal weggenomen en vervangen door een andere, die eene halvemaanvormige inkeping heeft. In die opening steekt Ibrahim zijn hoofd, terwijl het knielende lichaam door den bovengenoemden zwarten mantel geheel bedekt blijft. Deze gansche tooneelverandering is het werk van slechts weinige seconden.

Gelijk men ziet, berust de uitvoering van al de kunststukken eenvoudig op gezichtsbedrog en - op de behendige samenwerking van den goochelaar en zijne assistenten.

Laatstgenoemden moeten namelijk steeds terdege zorg dragen om niet door eene onvoorzichtige beweging een hand of een ander deel huns lichaams voor de gestalte van den kunstenaar te brengen, daar die hand terstond zwart tegen zijn gewaad zou afsteken. Zij moeten veeleer bij hunne werkzaamheden steeds naast of achter den hoofdpersoon blijven.

Wat overigens het bedrog zeer begunstigt, is de omstandigheid dat de ruimte onder het tooneel door een groot aantal gasvlammen helder verlicht is, welker schijnsel het oog van den toeschouwer tot op zekere hoogte verblindt.

Deze Oostersche goocheltoeren worden tot dusver slechts door zeer weinig toovenaars ten uitvoer gebracht en leveren de aardigste verrassingen voor de toeschouwers op, daar men niet zoo gemakkelijk de daaraan ten grondslag liggende oorzaken weet te ontdekken, - waartoe onze lezers nu echter wèl in staat zijn.

Zeepbellen.

Wat voor bekoorlijkheid ligt er toch in het blazen van zeepbellen? Kinderen en groote menschen zelfs worden er onweerstaanbaar door geboeid, als zij maar een pijpesteel in een kopje zeepwater steken en dan aan het blazen gaan.

Zij zijn toch ook zoo onbeschrijflijk mooi, die dunne vliesjes der onberispelijk ronde bollen, zij prijken met zulke tooverachtig schoone kleuren, dat men niet moede wordt ze na te zien en in hun vaak grilligen tocht naar boven te volgen.

Komt die sympathie tusschen den mensch en de zeepbellen misschien voort uit de gelijkenis tusschen deze brooze zeepbellen en zijn illusiën, die even rijk, even vaag, even broos, maar ook even schoon zijn?

Of zulke diepzinnige gedachten het jonge mensch van onze gravure bezig houden, nemen wij de vrijheid te betwijfelen. In elk geval, wat hij er ook bij denken of niet denken mag, voor het oogenblik is hij in zijn werk verdiept en vergeet lessen, meester, misschien gewichtige boodschappen. In elk geval, onschuldig is zijn liefhebberij ongetwijfeld, en niemand, die ooit zelf aan het blazen van zeepbellen deed, zal hem die ten kwade duiden.

Johannes Bosboom.

Het echtpaar Bosboom-Toussaint is niet meer. Na vijf jaren is de geniale schilder zijn niet minder talentvolle echtgenoot in het graf gevolgd. Zelden zag men een verbintenis, waarbij van beide kanten zooveel roem en kunst als huwelijksgiften werden ingebracht en die door onderlinge liefde en innige sympathie nog versterkt werd.

Het huwelijk tusschen die twee beroemde menschen was dan ook zoo gelukkig als maar zelden een huwelijk gelukkig en eendrachtig zijn kan, en na den dood der vrouw, die hem zoo wist te bezielen en die hij in haar zwakte met zooveel teedere zorg placht te omringen, verdween de levenslust van den anders zoo opgewekten man; hij begon te sukkelen, totdat den 14den September een ernstiger ongesteldheid plotseling een einde maakte aan zijn eervolle loopbaan.

Johannes Bosboom werd den 18den Februari 1817 geboren en ontving zijn eerste opleiding bij den heer B.J. van Hove. In het begin droeg zijn werk nog vele sporen van die eerste opleiding, doch langzamerhand brak zijn sterk sprekende persoonlijkheid zich een eigen weg en wist hij de impressiën, welke

zijn kunstenaarsziel ontving, door machtige lijnen en harmonische kleuren te vertolken. Bosboom was de kerkschilder bij uitnemendheid; hoewel hij vóór alles colorist was, verwaarloosde hij ook de teekening niet; aan alles wat hij schilderde, wist hij echter een eigenaardige bekoorlijkheid te geven, door het meest alledaagsche een ideale tint te verleenen, zooals slechts den echten kunstenaar mogelijk is; en kunstenaar was Bosboom vóór alles.

Zijn talent werd ook algemeen erkend; de vertegenwoordigers der oudere en nieuwere richting bewonderden om strijd zijn werken. Vele onderscheidingen vielen hem ten deel; ridderorden, eerelidmaatschappen en medailles beloonden zijn talent en zijn onvermoeiden ijver. Onze gravure stelt een zijner beste schilderstukken - de kerk van Edam - voor, waarvan het oorspronkelijke zich in het Rijksmuseum te Amsterdam bevindt.

Door zijn eenvoud en diep gevoel wist Bosboom zich bij allen, die met hem in aanraking kwamen, bemind te maken; door niemand echter is hij hooger geacht en meer liefgehad dan door de groote schrijfster, wier roem hij deelde en die hij op zijn beurt, door haar zijn naam te geven, op nog hooger voetstuk verhief.

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.
(*Vervolg van bladz.* 387.)

XIV.

Welke vlekken ook het nog zoo korte verleden van koningin Katharina Howard ontsierden, het is zeker, dat zij als Hendrik's echtgenoot en Engelands vorstin haar plichten op waardige wijze vervulde.

De kroon droeg zij bevallig en toch fier op haar jeugdig hoofd, en zij bezat bovendien alle eigenschappen, welke koning Hendrik zoo gaarne in zijn vrouwen zag. Zij was schoon, bevallig en zachtzinnig; zij kon hem haar zedelijke meerderheid niet doen voelen, zooals Katharina van Arragon het misschien onbewust deed. Zij was niet geestig, scherp, coquet en verwaand, als Anna Boleyn; zij was lieftalliger dan Jane Seymour en oneindig beminnelijker dan Anna van Kleef.

Zij zag hoog tegen hem op, zij vereerde in hem haar vader en haar koning, meer dan haar echtgenoot; elk zijner wenken was haar een wet, zij toonde zich altijd even gehoorzaam, vriendelijk en gedwee; wat kon de koning meer wenschen?

Katharina had geen moeite zich zoo voor te doen; het innerlijke bewustzijn harer schuld stemde haar vreesachtig niet alleen, maar ook ootmoedig en berouwhebbend, en dreef haar er toe om zooveel zij kon aan den koning goed te maken, wat zij, zonder dat hij 't wist, tegen hem door haar schuldig zwijgen misdaan had.

Zij wist dat het haar eenige hoop op redding was zich bij den koning onmisbaar te maken, en haar groote zucht tot zelfbehoud hielp haar zóó goed in haar rol te treden, dat niemand die voor een rol aanzag en de koning zelf het minst. Gaandeweg viel haar rol haar niet meer moeilijk; alles wat zij vroeger doorleefd had, kwam haar nog slechts als een bangen droom voor. De gestalten van Derham, Lassels, zelfs Culpepper losten zich langzaam tegen den achtergrond van haar leven op, zij werden

hoe langer hoe nevelachtiger en vager; niets scheen haar werkelijkheid toe, dan het tegenwoordige met zijn glans, rijkdom en liefde.

De koning boezemde haar hoe langer hoe minder afkeer in; haar droomerige, lijdelijke aard, die meer ontvangen dan geven kon, had behoefte aan liefkoozingen, aan verwennen, aan koesteren, aan een soort van aanbidding. Evenals vroeger met Derham, vond zij het aangenaam en vleiend een grooten, krachtigen man voor haar als het ware te zien neerknielen, op zijn grove trekken door haar glimlach de zon te laten schijnen, van hem kostbare geschenken te ontvangen, lieve woordjes te hooren, gestreeld en vertroeteld te worden.

Thomas was de eenige, dien zij had kunnen liefhebben, wanneer men haar liefde geen hinderpalen in den weg had gelegd; zij kon niet strijden, zij liet zich den stroom afdrijven, altijd gereed om hen, die vriendelijk en hartelijk tegen haar waren, niet te bedroeven, minder uit goedheid van het hart dan uit gemakzucht, uit zwakte van karakter, daar het haar zoo aangenaam was hen dankbaar te zien en het haar zoo hard viel hen ontevreden te weten door haar schuld.

Kate genoot dus zonder eenige nagedachte, zonder pijnlijk naberouw de eerste morgenuren van haar nieuwe waardigheid; zij liet zich in slaap wiegen door de hartelijkheid van den koning, door de eerbewijzen van de hovelingen, door de dankbetuigingen der armen, die zij te hulp kwam, door de zegenwenschen der gevangenen, wier straf zij verzachtte, want tot nu toe gebruikte Kate Howard haar invloed op den vorst alleen om hem medelijdend tegenover zijn onderdanen te stemmen; zooveel zij kon onttrok zij, door haar voorspraak, aan de gevangenis, zelfs aan de pijnbank en het schavot.

Dit alles stemde koningin Katharina tevreden en maakte haar hoogst ingenomen met haar zelf; volmaakt zou haar geluk geweest zijn, indien zij niet gedwongen was bij haar ontwaken en gaan slapen steeds aan het voorheen herinnerd te worden, door het gezicht van Jane Bulmer, de vroegere deelgenoot harer jeugdige dwaasheden, die zij gedwongen was geweest in haar dienst te nemen. Maar Bulmer hield zich bescheiden op een afstand, en Kate, al behandelde zij haar ook met zekere nederbuigende vriendelijkheid, had er volstrekt geen lust in haar tot grooter vertrouwelijkheid aan te moedigen.

De hertogin-weduwe van Norfolk kwam dikwijls aan het hof en werd door de jonge koningin steeds met de grootste liefde en hartelijkheid ontvangen.

Nog aangenamer zou het bezoek harer grootmoeder Katharina geweest zijn, als de oude vrouw haar niet telkens angstig fluisterend vroeg:

‘Gij hebt toch niets meer van dien man gehoord, gij weet wien ik bedoel?’

‘Ach, grootmoeder!’ antwoordde de koningin geergerd, ‘u weet immers dat hij dood is, dood moet zijn?’

De oude vrouw zuchtte:

‘Dood! Men kan niemand dood wenschen, zelfs al zou men het willen en mogen. Zulke wenschen geven een lang leven!’

Kerstmis naderde, en het koninklijke echtpaar, dat de laatste maanden meestal reizend van het eene paleis naar het andere had doorgebracht, zou de feestdagen in Hampton-Court vieren.

Hampton-Court was het lustslot, door kardinaal Wolsey met groote pracht tot zijn verblijf ingericht, maar, evenals alle gunstelingen van Hendrik VIII, was de buitengewone verheffing van den beroemden minister gevolgd geworden door een zwaren val; geen twijfel of hij had ook zijn hoofd op het schavot moeten leggen, indien hij niet, op weg naar den Tower, door ziekte en verdriet, juist bijtijds gestorven was om nog bitterder lot te ontgaan.

Natuurlijk was Hampton-Court verbeurd verklaard en in eigendom aan de kroon overgegaan. Het trotsche paleis met zijn heerlijk park, dat thans nog de bewondering van elken bezoeker gaande maakt, verkeerde toen in vollen luister, en nu Hendrik er met zijn jonge, schoone koningin hof ging houden, was het daar een tooneel van ongewone drukte en beweging.

Op den eersten Kerstdag woonde het hof de Hoogmis bij in de kapel; koning en koningin zaten in de koninklijke tribune, omringd door hun schitterend gevolg. Alles fonkelde van goud en vroolijke kleuren; in het schip der kapel, die groot was als een kerk, werd ook het volk toegelaten.

De koningin liet haar blik over dat gedeelte zwerven; zij wist dat aller oogen haar zochten en haar schoonheid bewonderden, die haar de plaats aan 's konings zijde verworven had.

Haar hart klopte van vreugde op het gezicht van die menschen, welke haar en haar gemaal misschien nog meer dan de Godheid vereerden, die in hen de plaatsvervangers van God zagen, voor wier wil en gebod zij zich eerder bogen dan voor de Zijne.

Door de blauwe wierookdampen, die in de kerk hingen, kon zij geen enkel gezicht onderscheiden; zij wenschte het ook niet; het was haar genoeg te weten, dat de innemende, lachende blik harer helderblauwe oogen stormenderhand hun aller harten veroverde. Zij voelde dat er een sympathieke stroom zich tusschen hen en haar vormde, dat zij met een zucht van verlichting dachten:

‘De koning is streng en hard - maar hij heeft aan zijn zijde een engel van zachte goedheid, die zijn toorn kan bezweren, zijn machtige, tot straffen uitgestoken hand, zal tegenhouden.’

En het hoofd nederig buigende, dankte zij God voor de groote eer haar te beurt gevallen, voor de oneindige goedheid haar bewezen, en zij beloofde haar dankbaarheid jegens den Hemel te betoonen, door den koning steeds een trouwe, liefhebbende echtgenoot te zijn, en voor zijn volk een hartelijke, goedertieren koningin, een moeder voor de armen, een troost voor de ongelukkigen, een steun voor de onschuldig vervolgden.

En zij maakte de schoonste plannen voor de toekomst; zij wilde een toenadering bewerken tusschen den koning en zijn dochters, waarvan hij de oudste niet zien wilde, om het leed, dat hij haar en haar moeder had veroorzaakt, en de jongste om het verdriet en de teleurstelling, die hij van de hare meende ondervonden te hebben. Zij wilde den koning smeeken om genade voor recht te laten gaan bij de talrijke gevangenen, die in de kerkers zuchtten, zij wilde ziekenhuizen stichten, weezen tot

zich nemen, weduwen ondersteunen, en zij bad Gods zegen af op al haar schoone voornemens en om kracht ten einde ze uit te voeren.

En toen zij haar gebed uitgesproken had, vestigde zij haar door den vochtigen glans, die er over lag, nog schooner oogen op het volk en schrikte eensklaps terug als had zij op een slang getrapt, verborgen tusschen bloemen.

Zij zocht nog eens met angstigen blik en trillende lippen naar het gezicht dat haar zoo verschrikt had, naar de oogen die haar zoo strak en verwijtend aanstaarden, maar de wierookvaten werden hooger geslingerd en dikke blauwe wolken vervulden de lucht. Zij kon niets meer onderscheiden.

‘'t Is een droom,’ dacht Kate en voelde met haar vingers naar haar hoofd, dat koud en kil, met angstzweet bedekt was.

De koning had haar bleeker zien worden, en bezorgd boog hij zich tot haar neer.

‘Duurt het u te lang? Zijt ge onwel?’ vroeg hij.

Zij dwong zich tot een glimlach.

‘O neen, 't is niets! Ik ben weer beter!’ en zij boog weder haar hoofd als in gebed.

Al de schoone beelden van zooeven waren in rook vervlogen, en met geweld drong het verledene, het droevige, onuitwischbare verleden, zich aan haar op.

O neen! het was niet dood, het sliep slechts, een enkele blik kon het wekken, het weer doen grijnzen en dreigen, zoodat zij van smart en angst ineenkromp.

Zij durfde haar oogen niet meer opheffen, het was of zij 't voelde hoe een blik onder al die anderen onafgewend op haar gericht bleef of zij het zag of niet.

Eindelijk waagde zij het weer op te zien. Zij ademde vrijer, de kleur kwam op haar wangen terug.

Neen, zij had zich vergist, een noodlottige gelijkenis had haar bedrogen; hoe dwaas op klaarlichten dag spoken te zien! Zij was immers niet meer in de onderzalen van het Norfolkhuis te Lambeth, zij zetelde in de koninklijke tribune der hofkapel van Hampton-Court. Zij zat naast den koning en zij was koningin; de muziek klonk statig en plechtig, de priesters zongen, de hovelingen keken weinig naar het altaar, meer naar de vorsten, om uit elk hunner blikken hun wil te leeren kennen; het volk had haar lief, de koning vertrouwde haar. Wat behoefde zij te vreezen?

De dienst was afgeloopen; de vorstelijke stoet zou zich naar de groote zaal terug begeven, waar zij met groote statie en pracht open hof ging houden.

De optocht zette zich in beweging, voorop de herauten, de wapendragers, de grootwaardigheidbekleeders, de hovelingen en hofdames. Eindelijk, onder een purperen baldakijn, de koning en de koningin, naast elkander hand in hand.

Ondanks zijn gezette gestalte en rood, bloedrijk gelaat, was koning Hendrik in zijn hofgewaad van zilverlaken toch nog een hoogst indrukwekkende figuur; van de schoonheid, die voorheen het hart zijner eerste Katharina, de spaansche prinses, in vuur en vlam had gezet, waren weinig sporen meer over-

gebleven, maar toch stempelde alles in den Tudor hem tot koning. Een groot verschil met hem vormde de bevallige, kleine koningin met haar kinderlijk, lief gezicht, en haar reine duivenoogen, die zoo onbevangen en vrij rondkeken in de schoone wereld rondom

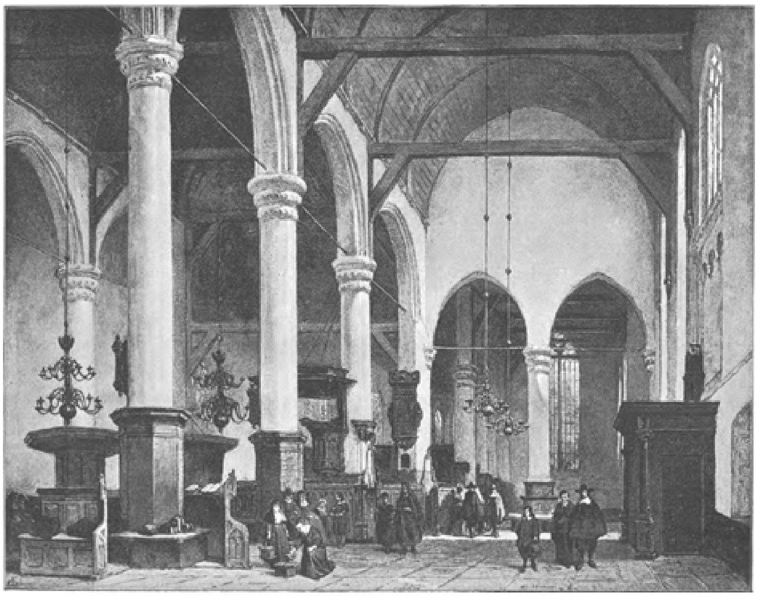

DE KERK TE EDAM. Naar Joh. Bosboom. (Zie blz. 426.)

haar. Zij ook was schitterend rijk gekleed; om haar pols droeg zij een armband met het opschrift: 'Non aultre volonté que la sienne', dat Katharina voor haar devies gekozen had en dat natuurlijk buitengewoon in den smaak viel van haar heer en gemaal.

'Wat is onze koningin schoon!' riepen allen die haar zagen.

'Hoe gelukkig is onze goede koning zulk een lieve jonge dame voor vrouw te hebben.'

'Wat is zij veel beminnelijker dan de Duitsche prinses!'

De koning glimlachte en Katharina's gelaat straalde van blijdschap en gestreelde ijdelheid! Zeker! het was heerlijk het middelpunt te zijn van aller bewondering, aller liefde; hoe ver scheen de tijd achter haar, toen zij de Asschepoetster was van Norfolk-House. Was die tijd er wel ooit geweest?

Daar verduisterden eensklaps de schoone oogen; haar gelaat werd vaalbleek, de koning voelde het handje, dat hij in zijn groote vingers hield, beven en trillen.

'Kate!' vroeg hij teeder en boog zich tot haar, 'wat scheelt er aan?'

Zij zag angstig op, ja, daar zag zij een forsche mannengestalte, een dreigend, somber, doodsbleek gelaat, een paar oogen, die haar verwijtend wild aanstaarden, en zij hoorde den koning niet, zij zag slechts smeekend angstig, als een gewonde hinde, die om genade vraagt vóór dat zij den genadestoot ontvangt, den man aan, die op een paar stappen afstands van haar stond en die leven en dood van de geliefde, schoone, invloedrijke koningin in zijn handen droeg.

Hij bleef haar aanstaren; even fronste hij het voorhoofd, alsof hij zeggen wilde:

'Wij spreken elkander nog!'

Maar huiverend had koningin Katharina de oogen reeds neergeslagen. Zij greep de hand des konings krampachtig in de hare.

'Ik ben zoo moede,' fluisterde zij.

'Arm kind!' zeide de koning, 'ik begrijp het, gij zijt aan zulke lange ceremoniën niet gewoon, de kleederen zijn u te zwaar. Geef mij uw arm, lieve Kate! Nog een paar stappen, dan kunt gij rusten. Wilt gij u terugtrekken?'

Maar Kate schudde heftig het hoofd.

Neen, zij wilde niet rusten, zij wilde niet vluchten, zich niet terugtrekken, zij moest haar lot moedig onder de oogen zien, het tarten zoolang zij kon.

En zij nam plaats naast den koning op den troon; zij ontving de hulde der edellieden en edelvrouwen, zij spijsde met hen in het openbaar aan de galatafel, ter eere van het feest aangericht, maar alle genot, alle glans van het schitterend feest waren verdwenen; het was of er een vloek op alles rustte, of er gift vermengd was in de beste spijzen, of alle eer, alle glorie, alle ijdelheid te duur gekocht waren, nu zij onophoudelijk, evenals Damocles, het zwaard boven haar schuldig hoofd voelde slingeren.

XV.

De koningin lag op haar rustbed uitgestrekt; zij had den last harer kleederen van goudbrokaat en zijdefluweel afgeworpen, de vrijheid aan haar weelderige lokken gegeven. Zij wachtte doodsbleek, met gewrongen handen, angstig trillende, half geopende lippen; elk gerucht deed haar opspringen.

Er werd aan de deur getikt; zij hief zich snel op. Het was Bulmer, die gehoor verzocht, of liever die door de koningin bij zich ontboden was.

'Uw Hoogheid beveelt?' vroeg de vrouw op onderdanigen toon.

'Bulmer!' riep Katharina uit, 'ik heb u laten roepen. Gij moet onmiddellijk naar Lambeth gaan naar mijn grootmoeder, naar de hertogin-weduwe van Norfolk bedoel ik, en ge moet haar zeggen.... ge moet haar zeggen...' Zij zweeg hijgend, en toen barstte zij uit: 'O Bulmer, zeg mij de waarheid, is hij terug, de ellendeling? Ik dacht dat hij dood was en nu zag ik hem van morgen tweemaal. Hij durfde mij aanzien alsof ik..... alsof ik zijn gelijke was. Bulmer, zeg mij, wat moet ik doen? Weet gij er van? Hebt gij hem gezien, gesproken misschien?'

'Ja, ik heb hem gesproken, Mylady!'

'En wat zeide hij? Was hij boos? Sprak hij nog van.... van.... vroegeren tijd?'

‘Hij was nog even verzot op Uw Hoogheid als vroeger, misschien nog meer! Hij hoorde eerst dat u op trouwen stond met Sir Thomas, en dit was voldoende om hem hierheen te drijven, ten einde het huwelijk te beletten.’

‘Hoe durfde hij....’

‘Hij durft nog meer, Mylady! Hij is een gevaarlijk mensch, doldriftig, onnadenkend, een speelbal van zijn hartstochten. Hij heeft Sir Thomas aangevallen en verweten dat hij hem zijn vrouw ontroofde...’

‘Zijn vrouw!’ riep Katharina met een mengsel van ontzetting, afgrijzen en verontwaardiging.

‘Met moeite heeft Damport - herinnert gij u nog Damport....’

Een ongeduldige beweging van Kate beduidde de vrouw voort te gaan.

‘Damport heeft ze gescheiden, anders had Derham ongetwijfeld den andere vermoord. Toen vertelde hij hem de ware toedracht der zaak. Na dien tijd heeft Francis geen rust meer; hij dwaalt rond de koninklijke paleizen, om een blik op uw gelaat te kunnen werpen. Vandaag eerst is het hem gelukt. Reeds dikwijls heeft hij getracht mij om te koopen ten einde in uw vertrekken toegelaten te worden, om u te spreken. Ik heb steeds geweigerd.’

‘En gij hebt mij niets gezegd!’

‘Ik durfde niet, Mylady! Bovendien, Haar Genade de Hertogin-weduwe heeft het mij streng verboden.’

‘Dus mijn grootmoeder weet ook van zijn terugkomst, en zij heeft mij niets gezegd.’

‘Hij woont weer in Norfolk-House! De hertogin vond het niet raadzaam hem het verblijf daar te ontzeggen.’

Katharina sloeg de handen radeloos tegen het voorhoofd; zij voelde hoe het gevaar overal dreigde, hoe allen het begrepen, wat haar te wachten stond; de hertogin zelfs voelde zich in zijn macht en durfde hem niets weigeren.

‘En wat heeft hij u gezegd?’ vroeg zij zoodra zij haar stem weer meester was.

‘Dat hij te laat geweten heeft dat de koning om u vrijde; anders zou hij het huwelijk toch belet hebben, daar hij er de macht toe bezat.’

‘Stil, stil! De muren hebben ooren; ik heb al mijn dames weggezonden, onder voorwendsel dat ik mij niet wel voelde, alleen om u vrij te kunnen spreken. Zeg nu, Bulmer, wat raadt gij mij, wat moet ik doen om dien vreeselijken man het zwijgen op te leggen?’

Bulmer zweeg nadenkend.

‘Ik weet het niet, uw Hoogheid,’ antwoordde zij na een poos.

‘Maar wat wil hij in Gods naam? Geld, goed, waardigheden! O, als ik het wist waarmede ik zijn zwijgen kon koopen!’

‘Hij wil slechts de koningin, zijn vrouw, zooals hij zegt!’

‘Bij Onze Lieve Vrouw, dat is gelogen, schandelijk gelogen! Laat hij 't bewijzen.’

‘Dan is 't reeds te laat. De koningin is reeds

veroordeeld, als zulk een man over haar durft spreken.'

Kate kermde van onmachtige pijn. Wie haar daar gezien had, een beeld van angst en verdriet, met loshangende haren en verwaarloosde kleederen, zou moeite hebben het schoone afgodsbeeld van daar straks, voor wien ieder als in aanbidding neerknielde, te herkennen.

'Als hij u slechts dagelijks mag zien, is hij tevreden, zegt hij,' waagde Bulmer te zeggen.

'Maar ik wil hem niet zien! Kan ik dan een oogenblik zeker zijn tegen de dolle streken, die hij uit zal halen en die mij onophoudelijk in gevaar brengen? Neen, ik moet mijn grootmoeder spreken. Spoedig, Bulmer, rijd onmiddellijk naar Lambeth en zeg Mylady, dat ik morgen Haar Genade hier verwacht.'

'Het weer is zoo ruw, Uw Hoogheid, en Haar Genade heeft in dit barre seizoen zooveel van jicht te lijden.'

'Het doet er niet toe! Ik zou gaarne zelf tot haar gaan, maar ik kan niet. De koning wil mij geen oogenblik missen; alleen omdat hij mij ongesteld waant en misschien hoopt, dat die ongesteldheid een geheime oorzaak heeft - zij glimlachte bitter - vergunt hij mij den avond in afzondering door te brengen. Maar ik moet Mylady spreken, ik moet! Hoort ge, Bulmer? Vertrek!'

Zij haalde uit haar aumonière een paar goudstukken en drukte die haar dienares in de handen.

'Spoedig, Jane! Uw koningin beveelt het. Vóór dien tijd zal ik geen rust hebben. Zeg mijn grootmoeder dat ik haar met smart wacht!'

Met een diepe neiging, de goudstukken vast in haar handen geklemd, verliet Bulmer het vertrek, en de koningin bleef alleen met haar folterende gedachten.

'Wat zal het einde zijn?' kreunde zij; 'kan ik dan nooit rust genieten; moet dat verledene mij steeds vervolgen? O, de koning is zoo goed voor mij, zoo goed! Maar slechts een kleinigheid kan dien stroom van goedheid stremmen, hem maken tot een...'

Zij sidderde, in de aangrenzende kamer hoorde zij stappen; verschrikt zonk zij in de kussens terug en hield zich slapend; zij wist wie daar naderde, zij kende dien tred te goed. Zooveel mogelijk zijn zwaren stap dempend, naderde de koning behoedzaam zijn gemalin; vol liefde bleef hij haar aanzien, zooals zij daar schijnbaar slapend in de zijden kussens was weggedoken. Het flauwe licht van de albasten lamp wierp een zacht licht op haar nog kinderlijke trekken, en bij het zien van zooveel onschuld, zooveel schoonheid, smolt het tijgerhart van den wreeden Tudor.

Die kleine, bevallige meisjesgestalte had hem geheel betooverd, hij voelde zich blijde en trotsch dat zij hem toebehoorde, hij dacht dat zij sliep en zoete, liefelijke droomen droomde, van de heerlijkheden, die zij vandaag had aanschouwd, van de eerbewijzingen waarmede hij haar omringde, van de rijke geschenken, waarmede hij haar overlaadde. Hij vermoedde niet dat het lieve, argelooze kind voor hem een vreeselijk geheim in haar hart bewaarde, dat zij slechts slaap veinsde, dat haar polsen angstig klopten onder zijn liefdevollen blik, en dat zij in hem meer een beul vreesde, dan een echtgenoot, een minnaar, beminde.

De koning kon zijn gevoel niet bedwingen, hij boog zich voorover en drukte een kus op haar rein en blank voorhoofd, zoo zacht en voorzichtig als men van een Hendrik VIII niet zou verwacht hebben. Een rilling doorvoer Katharina's leden, maar zij verroerde zich niet.

‘Arm, lief kind!’ sprak de koning in zichzelf, ‘wat is zij vermoeid, wat slaapt zij gerust! Het zou zonde zijn haar rust te verstoren.’

XVI.

In het paleis van den aartsbisschop van Kantelberg, den verachtelijken Cranmer, zat de heer des huizes in zijn kabinet, dat met de kostbaarste stoffen behangen, met de schoonste meubelen, met de heerlijkste meesterstukken der toenmalige Fransche en Italiaansche kunstenaren versierd was.

Het was Henry Cranmer goed bekomen, dat hij niet, evenals de grootkanselier Thomas Morus en de aartsbisschop van Rochester, des konings wil weerstreefd had; terwijl hun verbeurdverklaring hunner goederen, gevangenis en eindelijk het schavot wachtten, omdat zij de dwaasheid hadden gehad trouw te blijven aan hun beginselen en standvastig weigerden de grillen des konings in te willigen, had Cranmer zich gebogen, gekronkeld aan 's konings voeten, en het was hem gelukt alle gunstelingen van Hendrik te overleven, niet alleen de onbuigzamen, de onwrikbaren, maar ook zelfs hen, die, evenals hij, alles hadden in het werk gesteld om vóór alles den tiran te gehoorzamen.

De een na den ander was verdwenen, hij echter steeg nog steeds in de gunst en genegenheid des konings. Hij was rijk geworden door den buit der verwoeste kloosters, hij had de inkomsten verkregen der rijke abdijen en prebenden, hij was door het hoofd der Engelsche kerk, dat hij zoo goed wist te vleien, tot aartsbisschop verheven, hoewel ieder wist dat hij in Duitschland vrouw en kinderen bezat en dat hij drie- of viermaal van godsdienst veranderd was. Tegenover Cranmer, die hem eenige malen van de eene vrouw af en de andere aan geholpen had, toonde de koning zich steeds erkentelijk; het was of hij zijn eeuwige zaligheid, welke hij toch ook liefst niet verbeurde, hoewel hij er het offer van geen enkelen luim of hartstocht voor over had, van Cranmer alleen verwachtte.

Al lag hij ook met de geheele geestelijkheid overhoop, al had hij ook alle zeven hoofdzonden op zijn geweten, zoolang deze bisschop van zijn eigen maaksel hem ter zijde bleef, altijd een verschooning bij de hand had voor zijn grofste overtredingen en zelfs misdaden, wanhoopte Hendrik er nog niet aan in een andere wereld even gelukkig, even machtig en even geëerd te worden als in deze. Maar in de laatste tijden was Cranmer niet goed op zijn gemak; hij voelde dat zijn gelukster aan het verbleeken was sedert Hendrik, voor de vijfde maal gehuwd, geheel en al onder den invloed scheen zijner schoone, jonge gemalin, die - Cranmer wist het maar al te goed - hem alles behalve genegen was.

Het lot van Cromwell, die, evenals hij, geen van

Hendrik's begeerten te laag of te dwaas had gevonden om ze te vervullen, zweefde hem dag en nacht voor den geest.

De partij van Gardiner, bisschop van Winchester, werd openlijk door de koningin begunstigd; rondom Cranmer schaarden zich de Seymours, bloedverwanten van den kroonprins Eduard en doodsvijanden van de Norfolks, tot wier geslacht Katharina Howard behoorde, en de Lutheranen, die in hun hart Anna van Kleef nog steeds als wettige koningin beschouwden.

Hendrik kon slechts zoo willekeurig als een oostersch sultan regeeren, door de beide staatspartijen gedurig in balans te houden; zij, die door hem gesteund werd, was de bovendrijvende partij. Vandaar dat onder zijn regeering zoowel protestanten als katholieken aan zijn hartstochten ten offer vielen.

Hij liet nu eens de eenen, dan de anderen regeeren, juist zooals het hem 't best uitkwam. Thans echter verkeerde de luthersche partij, waartoe Cranmer, ondanks zijn aartsbisschopstitel behoorde, in de verdrukking. De katholieke Howards triomfeerden, men sprak zelfs van een verzoening tusschen Hendrik en den Paus; niets scheen der jonge koningin onmogelijk, zoo groot was haar invloed op den ouden, door zijn uitspattingen vóór den tijd verouderden vorst.

In diep gepeins zat Cranmer dan in zijn studeervertrek; met den scherpen blik van een fijnen hazardspeler, berekende hij de kansen, welke hem overbleven om zijn vroegere macht op den koning te herwinnen.

Hij moest erkennen dat zijn spel slecht stond: juist al degenen, die hem tegenwerkten, stonden thans in hooge gunst bij den koning; tegen de Seymours, zijn vrienden, was Hendrik koel en afgetrokken, de bloedverwanten der koningin kregen de hooge posten, de groote geschenken. Er was slechts één middel om het dreigende gevaar voorgoed af te wenden, zich zelf en zijn vrienden te redden. De graaf van Hertford en de kanselier Wriothesley hadden het gisteravond, toen zij samen over de zaak beraadslaagden, eerst aarzelend, openlijk erkend.

Men moest de koningin doen vallen!

Maar hoe? Zij stond zoo hoog, zoo vast; geen zijner vrouwen werd door Hendrik zoo hartstochtelijk bemind als de eenvoudige, lieftallige Kate; hoe dien band los te maken. Men kon lasteren, maar wee den lasteraar, zoo de onwaarheid van het gelasterde zou blijken! Cranmer had spionnen aan het hof, hij werd trouw op de hoogte van alles gehouden. Zijn mannen, die zich in de onmiddellijke nabijheid van het koninklijke paar wisten te dringen, meldden hem alles. Er waren feiten, waarop men een geheele akte van beschuldiging kon bouwen; die van de ongelukkige Anna Boleyn was ook slechts op de zwakste fondamenten gevestigd, maar het groote verschil was dat de koning toen, kost wat kost, van haar bevrijd wilde zijn. Hij was haar moede, hij wilde Jane Seymour huwen; maar nu was hij gelukkig met Kate, hij dacht er niet aan haar te verstooten.

Cranmer zag het geheimschrift in, dat hij dezen morgen ontvangen had; in den eersten zomer na hun huwelijk reisden de koning en koningin door Noord-Engeland. Overal werden zij door de edelen, wier kasteelen zij bezochten, feestelijk ontvangen; overal werd Katharina als een engel des vredes en der verzoening begroet, ieder wist dat zij van haar invloed op den koning slechts gebruik maakte om hem tot zachtheid te stemmen.

In deze streken was in het voorjaar een opstand uitgebroken, die echter spoedig gedempt werd. Hendrik's verschijning werd aangezien als de komst van den

wrekenden engel, die slechts door bloed kon bevredigd worden. In plaats daarvan toonde Hendrik zich toegevend en genadig; hij nam wel is waar de groote giften van geld en goud aan, die men aan zijn voeten legde, maar hij spaarde de levens. En op wier voorspraak deed hij het? Zou het niet zijn op die van het zachte, vriendelijke kind aan zijn zijde, dat elke plooi op zijn geweldig voorhoofd wist glad te strijken, elke fronsing zijner wenkbrauwen wegkuste, den grijns zijner lippen kon veranderen in een gullen glimlach?

Alle berichten spraken slechts van de teedere verstandhouding tusschen koning en koningin. Een neet van Haar Hoogheid was onder de heeren van 's konings kamer opgenomen, hij heette Sir Thomas Culpepper; een andere, ridder van het gevolg der oude hertogin van Norfolk, was tot secretaris des konings benoemd. Zijn naam was Francis Derham; men zeide, dat hij vroeger verliefd was geweest op de koningin. Dat was alles; maar hoe uit deze kleinigheden het wapen te smeden, dat Kate Howard van den troon moest stooten?

Terwijl hij in deze gedachten verdiept zat, en nergens uitkomst bespeurde, werd er op de deur getikt en een zijner dienaren trad binnen met de boodschap, dat een man toegang bij den aartsbisschop verzocht om hem een zeer gewichtige zaak mede te deelen.

Zulke verzoeken werden dikwijls genoeg aan den invloedrijken vriend des konings gedaan, en Cranmer kende er de waarde van; waarschijnlijk zou hij thans evenmin den brenger dezer gewichtige mededeelingen ontvangen hebben, indien de bediende hem niet een briefje had aangeboden, waarin den aartsbisschop dringend om een onderhoud gevraagd werd, daar het huiselijk geluk van den koning en de eer van het koninkrijk daarmede gemoeid waren.

Die woorden kwamen te veel overeen met Cranmer's geheime overpeinzingen om niet zijn aandacht te trekken en zijn belangstelling gaande te maken.

Onmiddellijk gaf hij bevel den vreemdeling binnen te laten; het was een man van lage geboorte, en zooals uit zijn geheele voorkomen bleek, slecht levensgedrag; hij gaf op John Lassels te heeten en broeder te zijn van zekere Mary Lassels, die in vroegeren tijd de koningin goed gekend had, toen er nog niet het minste uitzicht op haar verheffing bestond.

Het was geen geheim dat Cranmer en de Seymours de koningin haatten en de Lassels, die in groote geldverlegenheid zich tevergeefs tot Katharina gewend hadden, besloten thans het geheim van haar leven zoo duur mogelijk aan haar vijanden te verkoopen.

Toen Lassels een uur later met verheugd gelaat en de zakken vol goudstukken het vertrek van Cranmer verliet, schitterde het gelaat van den hoveling niet minder van onheilige blijdschap.

Eindelijk hield hij de draden van den strik in handen, die de koningin ontwijfelbaar zeker ten val zou moeten sleepen.

Onmiddellijk riep hij den graaf van Hertford, Audley, den lord-kanselier, en Wriothesley, den secretaris des konings, allen verklaarde vijanden der arme Kate Howard, bij elkander en gaf hun kennis van de belangrijke mededeelingen, die hij ontvangen had.

XVII.

Ondertusschen reisden Hendrik en Katharina door het Noorden van Engeland en ontvingen overal de grootste huldebewijzen; alle edelen beijverden zich hun gevierden koninklijken meester met veel pracht en luister te ontvangen. 't Was wel te denken, dat zij zich al die kosten en moeiten getroostten, meer om zijn toorn af te wenden en zijn genade te verdienen, dan omdat

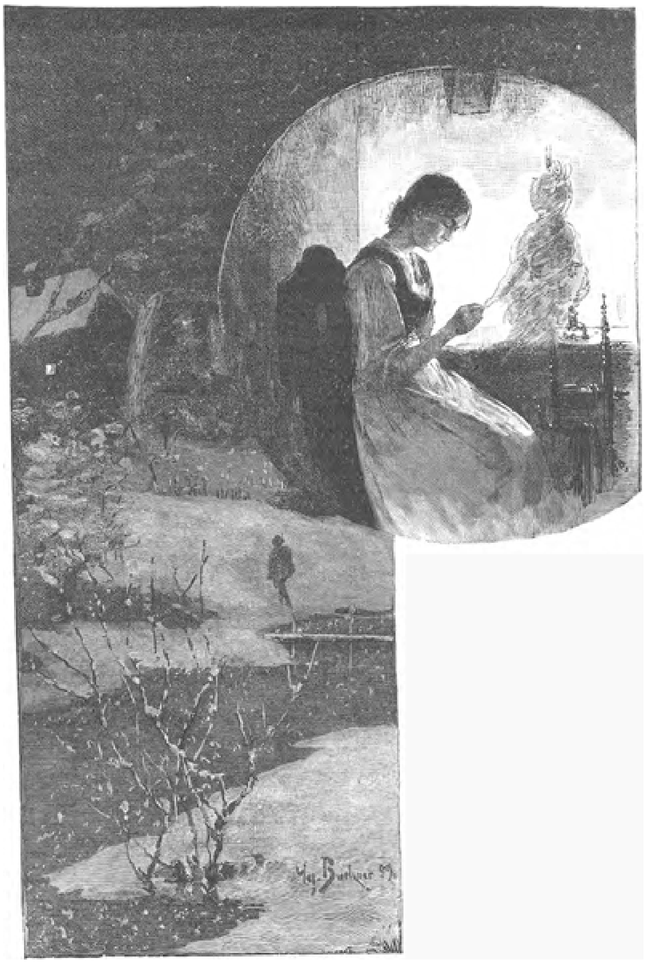

Naar Georg Buchner.

hun hart er behoefte aan had den tiran hun liefde en trouw te bewijzen.

Hoe het ook zij, het behaagde Hendrik zeer zijn jonge vrouw aan het volk te vertoonen en duidelijk te zien hoe haar schoonheid en lieftalligheid aller harten wonnen, en aan den anderen kant deed het hem goed te weten, dat de plechtige ontvangst in de steden, de feesten, tournooien, maskerades, ter hunner eere overal aangericht, Katharina vermaakten en verheugden.

Hij zelf, die reeds zooveel van dien aard had bijgewoond, vond er misschien zooveel aantrekkelijks niet in, maar voor haar had dit alles nog het bekoorlijke der nieuwheid, en haar ongekunstelde vroolijkheid, haar kinderlijke dankbaarheid jegens hem, - gevoelens, die hij nog in geen zijner talrijke vrouwen aangetroffen had, verwarmden zijn verbitterd en verstijfd hart.

Het was er echter verre af, dat Katharina zoo eenvoudig en oprecht blijde was als haar koninklijke echtgenoot meende. De schaduwen uit het verledene wilden maar niet terugwijken, telkens en telkens vielen zij over haar pad en deden haar dan rillen van angst; eindelijk had zij, toegevende aan de smeekbeden harer grootmoeder, er in toegestemd Francis Derham tot haar secretaris aan te stellen. Zoo lang mogelijk had zij er zich tegen verzet, maar zijn eisch werd steeds luider en dreigender.

‘Als ik haar maar dagelijks zien en spreken kan, dan ben ik tevreden,’ had hij gezegd en ten einde raad, verzocht haar grootmoeder, die vergeefs bedreigingen, beloften en geschenken had beproefd om zijn stilzwijgen te koopen, haar zijn wensch toe te staan. Het was voor Katharina een onophoudelijke

[Wordt vervolgd]

Winterdroomen.

Helwitte sneeuw glipt, kuisch en teer,
In vochte, loome vlokken neer,
En spreidt matzilvrig, doodsch, en koud,
Haar sluimerwade op weg en woud, -
  De late wandlaar rept zich voort
  Naar 't venster ginds, waar 't lichtje gloort.

En achter 't vensterken, bij 't licht,
Een vredig lachje op 't lief gezicht,
Zit, langer dan de sneeuw reeds viel,
Blond Roosje voor haar snorrend wiel,
  En spint haar draadje, en zingt haar lied,
  En peinst en mijmert: ‘Komt hij niet?’

Tot ze eindlijk, als de tooverbruid
Der sproke, spinnend de oogen sluit,
En al wat in haar ziele leeft,
Ver naar een droomenwereld zweeft:
  Naar hem, die langs het sneeuwpad trekt,
  Wiens liefdewoord Doornroosje wekt.

AMSTELAAR.

[Vervolg Koningin]

kwelling hem steeds in haar nabijheid te weten, zijn gloeiende oogen vol hartstocht op haar gevestigd te voelen.

Zij ontving hem nooit alleen, maar zij voelde hoe ongeduldig hij werd, hoe hij haar als het ware met zijn oogen verslond en op alle wijzen zocht te naderen.

Geen oogenblik bijna durfde de koningin alleen blijven; haar angst viel natuurlijk haar hofdames en kamervrouwen op, maar de ware reden gisten zij niet.

Het was in Pontefract-Castle, dat de vorsten eens eenige dagen doorbrachten; tot laat in den avond had het feest geduurd. Zooals het meestal gebeurde, bij muziek en dans vergat Katharina voor een oogenblik haar knagende zorgen en angst.

De koning was vriendelijker dan ooit en zij voelde dat zij hem onmisbaar was geworden. Aan zijn zijde gezeten onder een rood fluweelen troonhemel, zag zij met van vreugde stralende oogen den optocht aan van de landlieden uit den omtrek, die in allerlei vreemde costumes gedost, hun nationale dansen voor het koninklijke echtpaar uitvoerden.

Een paar als dieren vermomde mannen speelden voor clowns, en hun grappige passen en wonderlijke grimassen deden de jonge koningin hartelijk lachen, en de koning vermaakte zich bij het zien van haar uitbundige vroolijkheid.

Zij zag hem echter bleek worden en het gelaat pijnlijk vertrekken; zij wist dat hem zijn kwaal, de jicht, plaagde, en niettegenstaande het spel nog in vollen gang was en haar zoo buitengewoon vermaakte, had zij geen rust vóór dat hij opstond en op haar arm geleund, afscheid van het gezelschap nam.

Deze kleine oplettendheden en liefdevolle voorzorgen waren het vooral, die Kate aan den koning zoo dierbaar maakten; hij had in haar niet alleen een vrouw, maar ook een dochter lief.

Het feest ging nog eenigen tijd voort, nadat koning en koningin vertrokken waren. Katharina verliet den koning aan den ingang zijner vertrekken en begaf zich, door hare hofdames vergezeld, naar de hare. In de voorzaal gaf zij deze haar afscheid en de koningin trad in haar zit vertrek, waar haar kamervrouwen haar steeds wachtten voor het nachttoilet; maar heden bevonden zij zich beneden in de groote hal, waar de vertooningen plaats hadden, en wisten zeker niet dat de koning en koningin opgestaan waren, zoodat Katharina zich onverwacht geheel alleen bevond.

Zij wilde roepen, maar de stem bestierf op haar lippen, toen zij eensklaps achter een gordijn een mannengestalte ontwaarde.

Zij bleef als aan den grond vastgenageld staan; met verglaasde oogen staarde zij hem aan, terwijl hij met de vlugheid van een tijger eensklaps op haar toeschoot en haar fijne polsen in zijn groote vingers knelde.

‘Eindelijk, eindelijk!’ siste hij tusschen de tanden en zag haar met van woede fonkelende blikken aan. ‘Meendet gij mij altijd te ontkomen, Mylady? Dag en nacht waart gij omringd, maar ik heb mijn uur gekozen en ik schrik voor niets terug, zelfs voor geen moord!’

‘O God! Derham! Wat bezielt je! Als men je ziet, dan is het ons beider dood! Ga heen! Heb ik niet genoeg gedaan? Vervulde ik je wensch niet, hen ik niet goed en vriendelijk tegen je geweest, al verdiende je het niet? Wat wilt gij in Gods naam?’

‘Wat ik wil? Vraagt ge dat nog? Ik wil dat gij mij volgt, dat gij mij erkent als uw man, uw wettige man. Gij zijt des konings minnares.... niets meer.’

‘Zwijg!’ gebood Kate, ‘'t is gelogen, schandelijk gelogen! Hier is uw plaats niet. Ik zal roepen, ik zal de wachten waarschuwen, zij zullen u gevangen nemen!’

‘Laten zij het doen, als zij 't durven! Ik zal mijn recht laten gelden op 's konings zoogenaamde vrouw. O, Kate! hebt gij dan alles vergeten, onze liefde, onze eeden, onze gewisselde trouw? Herinnert ge u Lambeth niet?’

‘Herinneren? Zeker! tot mijn ongeluk, tot mijn ellende! Schande over u, Derham, dat gij mijn schuldige zwakheid, uw zelfzuchtigen hartstocht nog in herinnering brengt, en elke toespeling op dien tijd is voor mij zware zonde niet alleen, maar ook doodsgevaar. Is dat de liefde, de achting aan het arme kind verschuldigd, dat door u misleid en bedrogen werd? Ik was een kind, nu ben ik vrouw! Mijn echtgenoot is de koning, een strenge, wreede meester; nu is hij nog alles goedheid en liefde voor mij, een woord van u kan alles doen verkeeren. Wat hij met Anna Boleyn deed, zal hij ook met mij doen, en gij zijt niets beter dan Norris en Rochford. Ook gij zult een vreeselijken dood sterven als de koning iets vermoedt. Zwijgen is in ons aller belang; gij moet het doen!’

Hij lachte spottend.

‘Denkt gij dat ik den dood vrees, mistress Kate? Ik heb hem zoo dikwijls onder de oogen gezien, toen ik, bezield met de hoop op uw bezit, geld trachtte te winnen zooveel ik kon. Nu ik u verloren heb, is voor mij het leven niets meer waard, en menschen, die gebroken hebben met de zucht tot levensbehoud, zijn tot alles in staat.’

‘Maar ik wil nog leven, ik wil niet sterven, ik wil niet door schande overladen worden, om uwentwil, Derham!’

‘Zeker, gij zijt gelukkig, gij zijt koningin! Gij hebt schoone kleederen, een hofstoet, gij wordt gevleid, bewierookt, geliefkoosd. Het leven heeft waarde voor u, veel meer dan vroeger; toen waart gij goed genoeg voor een Derham! Toen hebt gij zijn geld en zijn geschenken aangenomen, daarvoor mocht hij u liefkoozen, u, thans de koningin!’

Onder zijn verachtelijke woorden kromp Kate als een worm in elkander.

‘Ik verdien uw verwijten,’ snikte zij, ‘o Derham! ik handelde verkeerd, maar ik was nog een kind. Er was niemand, die mij iets goeds kon of wilde raden; gij hebt misbruik van mijn onnoozelheid gemaakt, doch uw vrouw ben ik niet en was het ook nooit. Gij hebt geen rechten meer op mij, en daarom smeek ik u, verlaat de kamer.’

‘Niet vóór ik u omhelsd heb, vóór gij mij een kus geeft als vroeger!’

‘Neen, neen!’ kermde Kate en weerde hem af, ‘dat niet, dat mag ik niet meer doen. Ik ben nu de vrouw van een ander. Ik wil mij niet zwaarder bezondigen dan ik reeds deed; ik heb reden tot berouw genoeg, dank aan u!’

‘Kate!’

Blind van hartstocht hief hij de kleine tengere gestalte der koningin in zijn armen op. Zij wrong

zich los, buigzaam als een slang; in de worsteling vielen haar lokken los, verstrooiden de parelen van haar halsketen zich over den vloer, haar kleederen scheurden.

‘Ik gil, ik roep den koning,’ dreigde zij, ‘'t is mijn schuld niet als een woesteling mij aanvalt.’

‘En ik zal mij verdedigen met te zeggen dat ik mijn eigen vrouw terug wil hebben, mijn vrouw.’

Daar werd het scherm van de binnendeur teruggeslagen en een edelvrouw trad binnen.

Het was de gravin van Rochford, de weduwe van Anna Boleyn's broeder; dezelfde die, blind van dwaze jaloezie, haar man, den rijkst begaafde van zijn land, dichter en staatsman, door haar getuigenis naar het schavot had gezonden en die, gefolterd door berouw, thans dag en nacht haar misdaad beweende.

Zij was een der eerste hofdames der nieuwe koningin; in plaats van deel te nemen aan de vermaken van het hof, trok zij zich, wanneer haar ambt haar tot niets anders verplichtte, in het bidvertrek terug en pleegde daar stille boete voor haar ontzettende schuld.

Daar hoorde zij het nu eens zachter, dan luider spreken in de kamer der koningin; zij onderscheidde een mannenstem en eindelijk het angstig roepen harer meesteres.

‘Rochford,’ riep Katharina, en met geweld zich van Derham losrukkend, wierp zij zich om den hals der gravin, ‘red mij, die man wil mijn verderf!’

‘Wie hij, uw secretaris?’

‘Haar echtgenoot!’

‘Hij liegt, hij liegt!’ snikte Katharina.

‘Verwijder u! De kamervrouwen verlangen toegang, ga hier langs, die kamer door. Verberg u in het bidvertrek, daar kom ik bij u.’

De besliste toon van lady Rochford, de gebiedende blik van haar groote, door tranen en nachtwaken zwart omkringde oogen, boezemden Derham ontzag in; hij voelde dat hij weer het spel verloren had, dat vlucht alleen hem kon redden, en op het statige gebaar der gravin, die hem den uitgang wees, sloop hij weg.

‘O Rochford,’ snikte de koningin angstig, ‘ik zweer u bij God en bij al Zijn Heiligen dat hij zich hier heeft binnengedrongen, buiten mijn wil! Maak ook mij niet ongelukkig, verraad mij niet, zooals eenmaal mijn rampzalige nicht!’

Een rilling doorvoer de gravin; die bede en die herinnering troffen haar in 't diepst van haar hart, zij scheurden de altijd open wond vaneen.

‘Wees gerust, mylady!’ antwoordde zij, ‘mijn misdaad heeft mij te veel gekost dan dat ik haar herhalen zou, en hij, dien ik mede verdierf, is dood door mijn schuld. Ik zal u redden, zooveel ik kan!’

Zij bracht haar in haar slaapkamer en ging de kamervrouwen de deur opendoen; terwijl zij dezen heftig haar achteloosheid verweet, gaf zij de koningin gelegenheid een weinig tot zich zelf te komen.

Dien nacht ontving lady Rochford, de volledige bekentenis van Katharina's treurige geheimen.

‘Wat moet ik doen, wat moet ik doen, Rochford?’ smeekte het arme, radelooze schepsel, ‘waar zal ik veilig zijn voor dien ruwen, hartstochtelijken man? O, gij weet nu alles, beschaam mijn vertrouwen toch niet!’

Ten tweeden male boog de lady bij dit bewijs van mistrouwen haar schuldig hoofd en bekende zich zelf dat zij dit verwijt verdiende.

‘Hadt gij mij eerder vertrouwd!’ sprak zij; ‘die man had nooit aan het hof moeten komen; gij en de hertogin-weduwe hebt, door uw zwakheid, de eerste mazen geknoopt van een net, waarin gij u zelf zult verwarren, totdat er geen uitkomen meer aan zal wezen.’

‘Wat had ik dan moeten doen?’ vroeg Kate met een hulpelooze uitdrukking in de oogen.

‘Hem betalen met de eenige munt, die hij verdient, uw verachting. Hij heeft den angst van u en uw grootmoeder gezien en dat maakte hem sterk; gij hadt niet moeten vergeten dat gij koningin waart, - 't is waar,’ voegde zij er met bitteren lach bij - ‘sedert men koninginnen voor de rechtbanken en naar het schavot sleept, rekenen zij niet meer voor hetgeen zij vroeger waren - en zij, die een kroon dragen, ontleenen aan haar geen kracht en onschendbaarheid meer. Maar 't doet er niet toe! Gij hadt hem moeten laten lasteren of hem beschuldigen bij den koning.’

‘De koning zou alles weten?’

‘Zoolang gij niet vreest, zijt gij onschuldig; hij had naar bewijzen voor zijn bewering moeten zoeken - nu echter geeft gij hem het beste bewijs in handen: zijn tegenwoordigheid in uw omgeving.’

Kate huiverde.

‘Gij hebt gelijk, vrees ik, Rochford! maar wat moeten wij doen? Hij vreest niets, zelfs niet den dood.’

‘En hij heeft u lief?’

‘Dat zegt hij, op zijn wijze!’

‘Ik weet het, zelfzuchtig, hartstochtelijk, dwaas, zooals zoovelen, den geliefde tot verderf!’

En zij dacht aan zich zelf, hoe haar liefde voor haar echtgenoot haar tot misdaad had vervoerd.

‘Gij moet een verdediger hebben, die alles weet en hem op een afstand houdt, maar hij moet bescheiden zijn, dapper en trouw. Durft gij geen uwer broeders of zwagers in uw vertrouwen nemen?’

‘O neen!’ riep zij angstig uit.

‘Weet ge niemand?’

Een glimlach verhelderde haar trekken.

‘Ja, ik weet iemand, die trouw is als goud, die alles voor mij over heeft en dapper is als zijn degen. Mijn neef Thomas Culpepper.’

Lady Rochford glimlachte even.

‘Kent gij hem zoo goed?’

‘Ja,’ antwoordde de koningin, en als een droevig visioen verscheen voor haar oogen het gelukkige, kalme, vredige leven, dat haar in Holyngbourne had gewacht, waar zij geen Derham zou gevreesd hebben, veilig als zij zich wist door de liefdevolle bescherming van een echtgenoot als Thomas.

‘Laat hem dan vragen, in het huis des konings te worden opgenomen! Hij moet Derham spreken en hem stilzwijgen opleggen.’

Katharina herademde, de gedachte aan Thomas stemde haar geruster.

‘Schrijf hem, lieve Rochford,’ sprak zij, ‘ik kan niet meer, ik ben zoo moede. Zend dadelijk een uwer bedienden naar hem, laat hem vragen om die betrekking, voor het overige zal ik zorgen.’

Zij reikte haar de hand, waarop lady Rochford

de lippen drukte, zichzelf belovende, dat zij zooveel mogelijk aan Katharina Howard zou goed maken wat zij jegens Anna Boleyn had misdaan.

XVIII.

In Lincoln brachten de koning en de koningin weder eenige dagen door en alweder waren het feesten zonder einde, waarop de edelen en het volk hun vorsten onthaalden.

Hier was het dat Thomas Culpepper op zijn verzoek en de voorspraak der koningin zijn betrekking in het huis des konings aanvaardde. Op den avond van zijn komst, toen alles in het slot ter ruste scheen, vermoeid van het afgeloopen feest, meldde Thomas zich bij lady Rochford aan; nadat zij zich had overtuigd dat in de gangen alles even stil en eenzaam was, geleidde zij hem naar de vertrekken der koningin die slechts door een trap van eenige treden van de hare gescheiden waren.

Op verzoek van Katharina bleef lady Rochford, in een vensternis teruggetrokken, getuige van hun gesprek.

Met beide handen uitgestoken, vol kinderlijk vertrouwen kwam de koningin haar neef tegemoet.

'Ik dank u, Thomas, dat gij dadelijk op mijn verzoek gekomen zijt,' sprak zij met een stem bevend van ontroering.

'Ge weet, mylady, dat uw wil mij een wet is,' antwoordde Thomas eenvoudig.

'O ik wist dat ik altijd en altijd op u rekenen mocht. Lady Rochford heeft u zeker alles gezegd. Wat raadt gij mij?'

'Ik ben met haar van oordeel dat die man nooit meer uw nabijheid had mogen bezoedelen, maar nu het eenmaal zoo is....'

'Nu....'

'Zal ik met hem spreken; misschien baat het! Anders zie ik niet wat er nog kan gedaan worden.'

Kate zag angstig, van Thomas naar lady Rochford.

'Is dat uw eenige hoop?'

'Ja, door een beroep te doen op zijn eergevoel, zijn zoogenaamde liefde, hoop ik hem tot berusting aan te sporen; met geld is hij niet om te koopen, met een uitzicht op eerbewijzen ook niet. Niemand echter kan met zooveel recht tot hem spreken als ik....'

Kate sloeg de oogen neer en bloosde.

'Mijn liefde voor u,' fluisterde hij, 'dagteekent reeds van zooveel vroeger, toen hij u nog niet kende. Zij is met mij opgegroeid.'

Katharina zag hem verteederd aan; zijn schoone zachte trekken waren met een droefgeestig waas overtogen, dat ze nog aantrekkelijker maakte, en voor een oogenblik scheen haar tegenwoordig leven haar akelig, somber, ledig toe; zij had alles gegeven en niets teruggekregen dan een vernederende slavernij en het uitzicht op schande en dood.

'O, had ik nooit Holyngbourne verlaten,' zuchtte zij, 'hoe heel anders zou mijn leven geweest zijn en hoe veel gelukkiger.'

Lady Rochford hief het hoofd op en zag medelijdend die beide jongelieden aan, zoo jong, zoo schoon, zoo geschikt in alle opzichten om samen gelukkig te zijn en toch door een afgrond van elkander gescheiden.

‘Ik zal uw ridder zijn, mevrouw,’ zeide Thomas en liet zich op een knie voor haar neer. ‘Kate Howard bestaat niet meer voor mij. Ik zal mijn koningin dienen zoolang mijn stem nog klank, mijn arm nog kracht heeft.’

‘God zegene u, neef!’ zeide Kate met verstikte stem, ‘en helpe mij!’

Daar naderde lady Rochford verschrikt.

‘De koning,’ fluisterde zij haastig en wees op een deur, die toegang gaf tot een trap.

‘Is de deur gesloten?’ vroeg de koningin meer dood dan levend.

‘Ja. Spoedig, volg mij dezen kant uit, Culpepper, en u, mylady, ga naar het bad! Ik zal Zijn Hoogheid ontvangen.’

In een oogenblik was Thomas door de hoofddeur in de gang verdwenen; de koning klopte hard tegen de deur en eischte op hoogen toon toegang bij zijn vrouw.

Lady Rochford talmde een oogenblik om Culpepper gelegenheid te geven zich te verwijderen; toen maakte zij de deur langzaam open, als kostte het moeite haar te openen.

Eindelijk kwam Hendrik met somber gelaat binnen.

‘Wat beteekent het, dat de deuren mijner vrouw voor mij gesloten worden?’ vroeg hij met van toorn trillende stem.

‘Haar Hoogheid is in het bad,’ was het eerbiedige, kalme antwoord, ‘ik ben alleen bij haar in functie.’

‘Is dat een reden om mij buiten te sluiten,’ vroeg de koning driftig en trad zonder verder naar de gravin om te zien onaangemeld in de binnenkamers der koningin.

Thomas was ondertusschen, dank de voorzorgen der listige hofdame, veilig naar beneden gekomen en had zijn kamer opgezocht. Hij kon echter niet slapen en reeds vroeg in den morgen stond hij op en ging de stallen en vertrekken der hofhouding langs, hopende er Derham te ontmoeten.

Het duurde dan ook niet lang of hij vond den gezochte, die alleen met een somber gezicht in een der gangen van den onderbouw van het kasteel ronddwaalde.

‘Ha, sir Thomas!’ riep hij hem reeds van verre toe, ‘het verheugt mij u hier te zien! Komt gij ook in troebel water visschen?’

Thomas zag hem verwijtend aan, toen schudde hij het hoofd en nam hem onder den arm.

‘Laat ons buiten wandelen in den tuin, Derham! Een wandeling in de frissche lucht zal ons beiden goed doen, want ik zie het aan u, de afgeloopen nacht heeft ook u weinig rust gebracht.’

De vriendelijke, kalme toon van den jongen edelman bleef op den onstuimigen, opgewonden Derham niet zonder uitwerking.

‘Ja, ik heb weinig geslapen, 't is waar. Ik ben den geheelen nacht bezig geweest met haar en... met u.’

Thomas haalde de schouders op en zeide intusschen met beslisten drang:

‘Geen woord hierover, zoo lang wij binnen zijn; buiten onder de hooge boomen, zijn wij vrij tot spreken. Hier hebben de muren echo's.’

Zij gingen naar buiten onder de hooge boomen van het park, waar de morgenzon haar stralen nauwelijks door het dichte gebladerte kon doen dringen, en eerst toen zij door het hooge gras en de weelde-

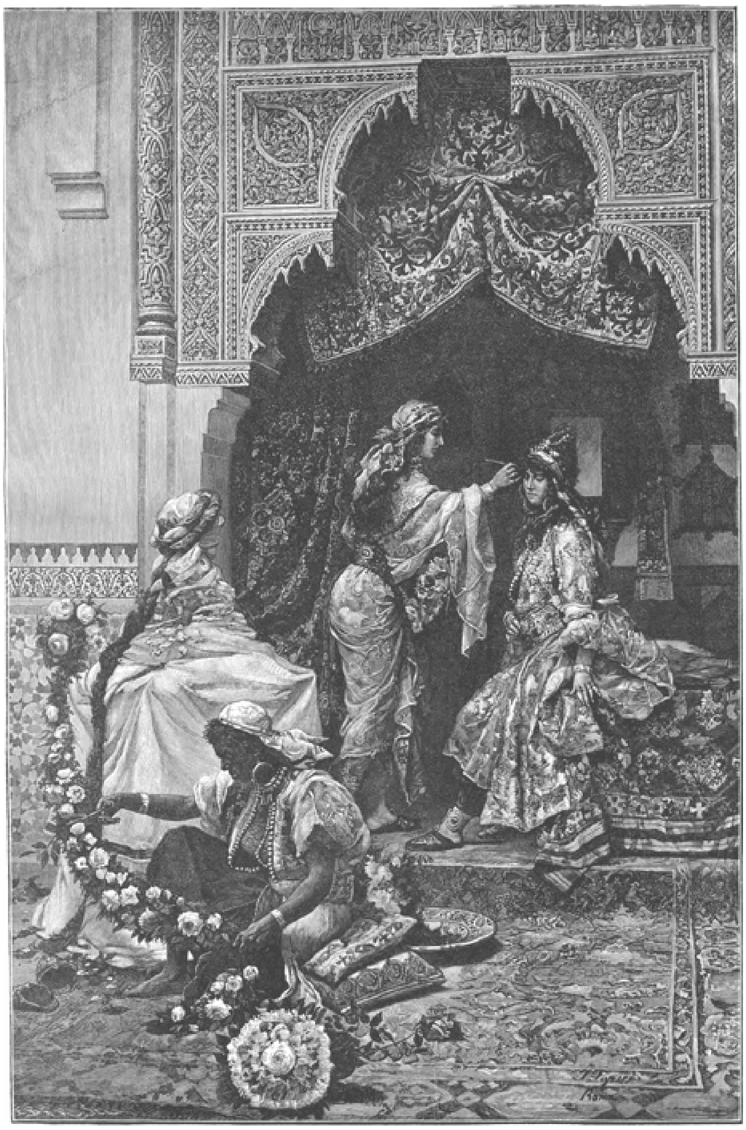

TOILET IN DEN HAREM. Naar J. Tapico. (Zie blz. 439).

rige varens, die eigenaardigheden van het engelsche bosch, wandelden, verbraken zij het stilzwijgen.

'Wat doet gij hier?' vroeg Derham met zijn gewone heftigheid. 'Heeft zij u laten roepen?'

'De koningin bedoelt gij? Ja, zij heeft mij laten roepen.'

Woedend trok Derham zijn arm uit dien van Thomas en vroeg, de hand aan zijn degen slaande:

'Wat belet mij u te dooden? valschaard met uw mooi gezicht en gladde tong!'

'Wat zou het u baten, al naamt gij mijn leven? Wilt gij een eerlijken tweestrijd, zooals het tusschen twee edellieden betaamt? Welnu, ik hen bereid; misschien zou het 't gelukkigst wezen, wat zekere hooge Lady overkomen kon, als wij beiden in den strijd bleven.'

'Als ik er bleef, maar gij....'

'Ik ben der koningin niets meer en ik wil het ook niet zijn. Ik verlang niets van haar dan haar achting.'

'Ge liegt....' bulderde Derham. 'Waarom heeft zij u dan laten roepen.'

'Om haar te beschermen tegen den man, die haar leven en haar eer in handen heeft en die niets ontziet om haar in het ongeluk te storten.'

'En dat durft gij mij zeggen, mij? Terwijl wij hier alleen in het bosch zijn.'

'Terwijl wij als mannen tegenover elkander staan. Derham, ik heb het recht niet u te raden. Toen mijn nicht, de koningin van Engeland, in haar radeloosheid mij liet roepen om mijn hulp te vragen tegen den man, die haar vervolgde, kon ik haar slechts één ding beloven: Ik zal met Derham spreken; en dat doe ik nu. Gij zegt dat gij Kate liefhebt, en gij komt haar ongelukkig maken door uw onvoorzichtigheid; één enkele slechts moet uw hartstocht opmerken, en 't is gedaan met haar, die wij beiden zoo innig beminnen.'

Thomas' stem trilde van met geweld bedwongen aandoening.

'Hoe durft gij u op een lijn met mij stellen? Gij hebt haar lief, verzekert gij, maar dat moogt ge niet meer. Ik heb oudere rechten.'

'Ik beminde haar toen zij nog een kind was, toen gij haar nog nooit gezien hadt.'

'Maar zij is mijn vrouw!'

'En hoe kunt gij dat bewijzen?'

'Wel, zoo vel en hebben het gezien en gehoord, dat ik haar als mijn vrouw liefkoosde en zij mij haar man noemde.'

'En als zij blijft ontkennen, wilt gij dan alle meiden en knechten uit Norfolk-House doen optreden als getuigen tegen de koningin van Engeland, en wat zal het u baten? Kate zal hetzelfde lot van haar voorgangster en nicht moeten ondergaan, Hendrik heeft de eerste vrouw nog niet vermoord! Ik begrijp uw liefde niet, Derham.'

'Het behoeft ook niet! Ik heb haar als mijn vrouw beschouwd, ik ben haar trouw gebleven, ik heb geld verzameld - het doet er niet toe op welke manier - maar mijn leven heb ik er voor gewaagd, ik droomde van niets anders dan van een kalm, gelukkig leven met Kate, met mijn vrouw, en nu is zij mij ontroofd.'

'Door den koning!'

''t Doet er niet toe of hij koning is of de minste van zijn onderdanen.'

'Maar hij heeft recht van leven en dood op u en op haar! Weet gij dat? En moogt gij haar daaraan blootstellen, moogt gij haar leven vergiftigen door onophoudelijke bedreigingen en pogingen tot oneerbiedigheid? Wat is haar leven geweest sedert zij

u terugzag? Niets dan een ellendig bestaan vol angst en vrees! Een gedwongen glimlach als zij zich in het openbaar vertoont. O Derham, hoe kunt ge het aanzien, hoe kunt ge haar opjagen en vervolgen als een arme weerlooze hinde? En gij beweert haar lief te hebben; als dit zoo is, bewijs het dan! Geef haar rust, geef haar vrede! Verzwaar haar taak niet! Thans kunt gij haar zien, bevend, schreiend van angst, altijd met de bijl, die Anna Boleyn onthoofdde, voor haar oogen opgeheven, door uw hand! Zij is nog zoo jong, zij heeft zooveel aanspraak op geluk, en gij ontzegt haar alles....'

'Waarom heeft zij mij verraden?'

'De vrouw is veranderlijk als het windje dat hierboven in de boomen suist, haar gevoelens stroomen weg als de wateren van dit beekje voor ons; juist in haar veranderlijkheid, haar broosheid, ligt het geheim van haar macht. Kunnen wij aan de golfjes van het beekje beletten verder te stroomen, kunnen wij den wind steeds in één richting bannen? Welnu, hoe kunnen wij dan gebieden over de gevoelens in het hart van een kind? Hoe 't ook zij, zij is des konings gemalin! Wij zijn het verplicht niet alleen aan haar, maar ook aan onzen vorst, de eer zijner koningin niet te besmetten. Wij moeten de wacht voor haar houden, Derham, opdat de schimmen van het verledene niet meer tot haar doordringen, opdat de lucht rondom Engelands koningin rein en geurig blijve, door geen onzuiveren adem besmeurd. Daardoor alleen kunt gij haar uw liefde toonen.'

'En gij?'

'Ik heb haar op de knieën gezworen, dat dit voortaan mijn levensdoel zal zijn. Kate Howard is dood voor mij. De koningin van Engeland zal ik dienen als mijn meesteres.'

'Ja, zoolang de koning leeft, maar hij is niet jong meer en ziekelijk.'

Een straal van hoop glinsterde plotseling in Thomas' oogen.

'Derham,' vroeg hij, 'vertrouwt gij mijn woord als edelman?'

Derham durfde geen neen zeggen, de blik van Thomas' heldere, trouwe oogen verbood het hem als met een geheime macht.

'Wat zou het dan?' vroeg hij ontwijkend.

'Welnu, ik zweer het u op mijn woord van edelman en op mijn eeuwige zaligheid hiernamaals, dat, wat er ook gebeuren moge, Kate Howard mij nooit iets meer zal wezen. Ik zal haar eerbiedigen als mijn zuster, als de vrouw van een ander, als mijn koningin!'

'Dus wanneer zij weduwe mocht worden....'

'Zal ik haar niet met mijn liefde lastig vallen; ik zal haar hand niet vragen, zelfs al bood zij mij die aan, ik zou ze weigeren, mits....'

'Mits?'

'Gij haar thans met rust laat, haar ook als des konings gemalin beschouwt en als zoodanig eert.'

'Dat vraagt gij van mij?'

'Ja, ik, die haar beschermer en haar ridder ben.

Ik vraag het u en ik ben zeker, dat gij er in zult toestemmen. Het is 't eenige middel trouwens om haar liefde eenmaal terug te winnen en haar angst voor u te verdrijven.'

Derham zweeg.

'Mag ik het haar zeggen?' vroeg Thomas.

Maar de ruwe, krachtige man kon niet antwoorden, hij was met het hoofd tegen een boom gevallen en snikte luid.

'O Thomas!' zeide hij eindelijk en wrong de hand van den ander tot brekens toe in de zijne, 'wat hebt gij haar innig lief, als een ridder en als een vriend. Ik kan het zoo niet, maar wat ik kan zal ik beproeven. Ik vertrouw op u! Ga, zeg haar, dat zij mij vergeve, ten wille van mijne onverstandige, dwaze liefde! Zij heeft niets meer te vreezen. Mijn rechten geef ik op tot... totdat ik ze vrij zal kunnen doen gelden.'

Arm in arm keerden Thomas en Derham naar het kasteel terug; voor een der ramen, die op het park uitzicht gaven stond de koningin. Beiden namen hun kappen af en bogen zich diep en eerbiedig.

Met een gelukkigen glimlach groette zij hen en zich tot lady Rochford wendend, fluisterde zij haar toe:

'Mijn ridder heeft overwonnen!'

(*Slot volgt.*)

Toilet in den harem.

Dat zij eens vrij en vroolijk in de bloemrijke dalen van den Kaukasus gespeeld had, daaraan denkt de schoone Leïla niet meer - men heeft haar jong verkocht en zij vond een rijken, machtigen heer, en nu is zij machtiger dan hij in het schitterende paleis aan den oever van de blauwe zee.

Schoon is zij ongetwijfeld, maar schoonheid moet versierd en getooid worden om in vollen luister te verschijnen en haar macht te vergrooten. Zij heeft haar feestgewaden aangetrokken, de zware, bonte, goudgeborduurde stoffen en het doorzichtige gaas; het zwarte haar is met amber, aloë en rozenwater bevochtigd en in lange vlechten gewonden, gouden munten en paarlen slingeren er door en de hooge perzische muts is op het bevallige hoofd bevestigd, reusachtig groote ringen trillen in de fijne oortjes. Veel tijd en geduld heeft het kleuren der voet- en vingernagels vereischt, maar Zoë, de Egyptische, is een meesteres in deze kunst. De kleine rooskleurige voet steekt in den bontgeborduurden pantoffel; om den enkel sluit zich een schitterend gouden band, die bijna te zwaar is voor het teedere lichaamsdeel. Een schat van ringen aan alle vingers, fonkelende brillanten en smaragden, 't is nog niet genoeg, nog veel meer wil zij hebben.

Bontkleurige, geurige bloemen heeft zij gaarne, de groot-oogige schoone. De oude Nubische moet elken dag nieuwe slingers vlechten; in den tuin, die de kiosk omringt, waarin Leïla traag op zachte kussens haar ledematen uitstrekte, bloeien zij immers in schitterende kleurenpracht, aan hun meesteres gelijk, maar zij verwelken spoedig, en dat is ook Leïla's lot, doch daaraan denkt zij, als echte dochter van het Oosten, niet; voor haar bestaat er slechts één oogenblik, het tegenwoordige, één dag, het heden.

Gedwee laat zij zich de wangen schel wit en rood beschilderen. De kleine, spitse tanden kauwen een stuk mastiek, dat verhoogt hun witheid.

Hoe zou de tijd in de vrouwenvertrekken langzaam voorbijkruipen als er geen eindelooze uren voor het kleeden noodig waren? Zoë gaat achteruit, en monstert haar gebiedster, dan neemt zij een busje en een fijn penseel - 'Kohol' is daarin; - reeds in het oude Egypte bediende men zich daarvan, om met een zwarten, smallen rand de oogleden te omringen. Dat verleent aan het oog vuur, de wenkbrauwen worden een weinig aangedikt om hun welving te volmaken en het toilet is afgeloopen.

'Uw oogen zijn zwart en lieftallig, maar ook levendig en trotsch als die van een hert,' fluistert Zoë. De Nubische slingert den krans om de bogen van het moorsche vertrek, bloemen en ambergeuren vervullen het, en een fontein klatert droomerig op den achtergrond, in de voorkamer klinken de zoete tonen van een luit. Leïla laat zich een spiegel reiken en ziet naar haar beeld. Zij is schoon, zij weet het en verder denkt zij aan niets; of zij morgen misschien het hart van haar gemaal zal verloren hebben, of haar slanke leden eenmaal door te groote gezetheid hun bevalligheid zullen verliezen en of het waar is wat de Profeet in de 'Sumar' belooft, dat geloovige vrouwen in het Paradijs zullen komen en daar in eeuwig jonge, schoone wezens zullen veranderen, die niet aan de aardsche zwakheden en lasten van haar geslachten zullen onderworpen zijn.

Zij is schoon op dit oogenblik, meer verlangt zij niet.

Wurtemberg en zijn nieuwe koning.

Dat het koninkrijk Wurtemberg zonder tegenspraak een der schoonste Zuid-Duitsche Staten mag genoemd worden behoeven wij wel niet uitvoerig te betoogen. En wel zeker niet voor de velen onzer lezers, die ooit de majestueuse pracht van het Schwarzwald, of de trotsche lijnen van den Rauhen Alp en den Adelegg aanschouwden; die aan de heerlijke boorden van den Neckar vertoefden, of bij het meer van Constanz en het Tegern-meer voor een wijle de eischen en zorgen van het prozaïsche leven mochten vergeten. Wurtemberg heeft dan ook altijd bij de Nederlandsche toeristen in een goeden roep gestaan, misschien ook om onze eigenaardige betrekking tot dat land, waaruit onze alom beminde koningin Sophia geboortig was en welks wapen boven de winkeldeur van menig 'hofleverancier' in Amsterdam, Den Haag en elders prijkte.

De ontwikkeling der nijverheid houdt in Wurtemberg gelijken tred met de schoonheid der natuur, en niet minder beroemd dan de minerale bronnen van Liebenzellerbad, Wildbad en Geisthal zijn de Stuttgarter piano's en de Ulmer lederwerken; ook wat de fabricage van wollen en katoenen stoffen, aardewerk, papier enz., aangaat, staat Wurtemberg op een hoogen trap. Uitgevers en boekhandelaars doen er groote en goede zaken, kunsten en wetenschappen bloeien er zeer, en de hoogeschool te Tubingen is wereldvermaard. In het jaar 1477 door graaf Eberhard met den Baard gesticht, werd zij na het doorbreken der Hervorming een van de voornaamste leerscholen der Protestantsche theologie.

Evenals zoovele andere kleine Staten, heeft ook Wurtemberg gedeeld in het algemeene lot der Duitsche vorstenhoven en langzamerhand zijne volstrekte zelfstandigheid verloren. In de eerste helft der 18de eeuw verkeerde Duitschland in een toestand van diepe vernedering: eene menigte kleine hoven, die in uiterlijke pracht en verkwistend vertoon de luisterrijke residentie van Versailles navolgden, oefenden op het openbare leven, op de zeden en denkbeelden, op het karakter en de beschaving een treurigen invloed uit. Vol ijdelheid en jaloezie trachtte men elkander in pracht van hofhouding, weelderige feestelijkheden, kostbare gebouwen, tuinen en kunstwerken te overtreffen. Ook Wurtemberg werd toen meer dan eenig ander land door zijne vorsten mishandeld. Vooral

WILHELM II, KONING VAN WURTEMBERG.

hertog Eberhard Lodewijk (1693-1733) was een verkwistend, zedeloos vorst, onder wien een slechte vrouw, Von Grävenitz, een verderfelijken invloed op de regeering uitoefende, plaatsen aan het hof en in het ministerie aan hare gunstelingen schonk en met ambten en waardigheden een schandelijken handel dreef. Het trouwe, degelijke volk werd zóó onderdrukt, dat duizenden zich door verhuizing naar Amerika aan den nood, die in het land heerschte, onttrokken en zich in den vreemde een nieuwe woonplaats stichtten. Ook onder zijne opvolgers ging het niet veel beter. Zoo deelde Wurtemberg in de lotgevallen van Duitschland, waarbij het meestal niet veel genoegen beleefde van zijne hertogen.

Hertog Frederik nam in 1803 den keurvorstelijken, en in 1806 den koningstitel aan, trad in het Rijnverbond en schaarde zich aan de zijde van Napoleon, wiens val hij slechts een jaar overleefde. Koning Wilhelm I was in 1849 genoodzaakt de Rijksconstitutie te erkennen, en werd bij zijn dood in 1864 opgevolgd door zijn zoon Karel I (Karel Frederik Alexander), de thans overleden koning. In 1866 sloot Wurtemberg met Pruisen een of- en defensief verbond, waarbij het land beloofde,

in oorlogstijd zijne krijgsmacht onder het opperbevel van Pruisen te stellen. Na afloop van den Fransch-Duitschen oorlog trad Wurtemberg in 1871 na veel tegenstribbelen tot 't Duitsche Rijk toe, en wordt thans in den Bondsraad door drie leden vertegenwoordigd.

Zooals de dagbladen gemeld hebben, is Koning Karel I, die sinds vele jaren zwak van gezondheid was, den 6den October j.l., 's morgens te 7 uren, in den ouderdom van 68 jaren overleden. Herhaaldelijk vertoefde hij tot herstel van gezondheid buitenslands, waar hij zich veel met spiritisme bezig hield, zoodat hij op 't laatst zelfs eenigszins in zijne geestvermogens gekrenkt was. Hij huwde in 1846 met de Russische grootvorstin Olga Nicolajewna, en liet geene kinderen achter.

Zijn opvolger is zijn in 1848 geboren neef Prins Wilhelm, wiens portret wij hierbij onzen lezers aanbieden. Onder den titel van Koning Wilhelm II heeft hij de regeering aanvaard met een proclamatie, door hem en al de ministers onderteekend, waarin hij beloofde de Grondwet te zullen handhaven, aan zijne onderdanen de verzekering gaf zijner welwillendheid, en hunnerzijds op dezelfde onderworpenheid, gehoorzaamheid en trouw verklaarde te rekenen, als koning Karel steeds mocht ondervinden. De zwakken zullen, zeide hij, bij den koning een steun vinden, en de ontwikkeling en de voorspoed des lands zullen zijn eenig streven zijn.

Voorts heeft de nieuwe koning een dagorder gericht tot het leger, waarin Z.M. verklaarde, op de trouw, den moed, de volharding, de tucht en de gehoorzaamheid zijner soldaten te rekenen, en ten slotte met waardeering gewaagde van de militaire deugden zijns voorgangers. Diens plechtige begrafenis, op den 9den October te Stuttgart, werd ook door den Keizer van Duitschland bijgewoond.

Donderdag 22 October heeft de koning de zitting der Volksvertegenwoordiging geopend met eene vol geestdrift toegejuichte rede, waarin hij beloofde te zullen streven naar het behoud der goede betrekkingen met het Duitsche Rijk, en het zedelijk en godsdienstig leven te zullen bevorderen. Z.M. kondigde wetsontwerpen aan tot herziening der Grondwet en tot uitbreiding der middelen van verkeer.

Welig groeie en bloeie het oude Wurtemberg onder zijn nieuwen koning!

Het temmen en africhten van wilde dieren.
Met vier Illustratiën,

Het temmen van groote wilde dieren en hunne africhting om door hoepels te springen en zich aan meer dergelijke, voor hen onwaardige bedrijven te onderwerpen, is iets dat door iedereen met eene zekere mate van belangstelling wordt gadegeslagen. De zegepraal van 's menschen behendigheid, moed en wil over de ontzaglijke, teugelloos brutale kracht, die er in de spieren en zenuwen van een half dozijn volwassen tijgers en leeuwen ligt, is een mooi schouwspel en heeft de bekoring van al wat mooi is.

De Romeinen waren, behalve in zeer vele andere dingen, ook groot in de kunst van dieren te temmen en te dresseeren. Maar de africhting van dieren werd onder hen eerst recht op groote schaal beoefend, toen het Keizerrijk - rijp en rot - zijn val nabij was. Toen begon het óverweelderige publiek ‘geblaseerd’ te worden, en verkoos niet langer alle dagen te zitten kijken naar eene voortdurende opeenvolging van bloedige gevechten in de arena. Zij waren volstrekt niet minder barbaarsch in hun smaak dan hunne voorvaderen, maar zij hadden behoefte aan afwisseling, aan nieuwe sensaties. Nu waren die oude Romeinsche keizers altijd populair zoolang zij het volk goede vertooningen in de arena te zien gaven; en nooit werd er iets oneerbiedigs gezegd van een souverein, die ruimschoots voldeed aan de begeerte naar gevechten, naar nieuwe worstelaars, onverschillig

IDEAAL. WERKELIJKHEID.

wat hij verder deed of niet deed. Zoodat toen gevechten, en niets dan gevechten, vervelend begonnen te worden, het volk van Rome onthaald werd op voorstellingen van gedresseerde wilde beesten, en, naar het schijnt, op zeer grootsche voorstellingen. Het beroep van dierentemmer werd een zaak van gewicht, ja van groote beteekenis.

Er bestaan heroscopen, afkomstig uit de derde en de vierde eeuw der Christelijke jaartelling, waarin de voorspelling wordt gedaan, dat de 'jonggeborene' een africhter van tijgers en olifanten zal worden.

Het bestaan van tamme leeuwen en tijgers was eene omstandigheid, waarvan de Romeinsche buitensporigheid spoedig partij wist te trekken. Marcus Antonius deed een rit rondom Rome in een wagen, die door een paar leeuwen werd getrokken. Domitianus had een leeuw, die hem op de jacht vergezelde en de kunst van apporteeren verstond, - een leeuw die kon springen en huppelen met hazen, en den kleineren dieren toeliet er jacht op te maken. Martialis schreef een dichtstuk ter eere van dezen zachtaardigen leeuw; maar een ónzachtaardige leeuw, die niet zulk een voortreffelijke opvoeding had ontvangen, brak op zekeren dag de deur van het hok in de arena open en beet 's Keizers lieveling dood. Berenice, koningin van Egypte, had óók een tammen leeuw, die aan tafel naast haar zat en hare wangen lekte, - laat ons hopen, dat Hare Majesteit er op gesteld was. De dames hadden anders in die dagen in den regel liever tamme vogels dan leeuwen; en Plinius verhaalt ons, dat een gedresseerde nachtegaal evenveel kostte als een slaaf. Doch wanneer wij nog wat verder lezen en dan bemerken, dat Mucianus gewag maakt van een olifant, die... Grieksch kon schrijven, dan gevoelen wij toch een zeker gebrek aan vertrouwen in deze ouden en hunne geschiedenissen.

In onzen eigen tijd en in verschillende landen is het temmen van wilde dieren met zeer aanmerkelijk succes beoefend. In het tweede tiental jaren van de tegenwoordige eeuw werd in Engeland de algemeene aandacht op de zaak gevestigd door de vertooning van eenige dieren, die door zekeren Atkins gekweekt waren. Het waren tweeslachtige welpen, afstammelingen van een leeuw en een tijgerin, en de tentoonstelling dezer lieve familie in Ducrow's circus was eene drukbezochte en goedbetaalde nieuwigheid. De temmer ging in de kooi liggen tusschen den leeuw en de tijgerin, terwijl de jongen over hem heen buitelden en

met elkaar stoeiden. Daarna ging de man op den leeuw liggen, en de tijgerin op den man.

Een poos later verkondigde Wombwell eene groote aantrekkelijkheid in een gevecht tusschen een hond en een leeuw. Zoo iets zou in onze dagen al spoedig van overheidswege verboden worden, maar hoewel het ook toentertijd geweldig veel opzien baarde, vond niemand er toch iets bijzonder barbaarsch in. De leeuw 'Nero' werd in tegenwoordigheid van zes bulhonden gebracht. Maar Nero was koudbloedig en vredelievend, de honden waren doodsbenauwd, en het 'gevecht' maakte totaal fiasco. Waarna op een volgenden avond een andere leeuw, 'Wallace' geheeten, ten tooneele werd gebracht, óók weder met zes bulhonden. Ditmaal was de leeuw in een kwade bui en toonden ook de honden zich wat vechtlustiger; spoedig was het geheele zestal gedood of verminkt en stapte Wallace de kooi rond met den laatste in zijn muil, evenals een kat een rat wegdraagt. Wombwell's dresseur was destijds zekere 'Jack uit Manchester,' een groote beroemdheid in zijn vak en een buitengewoon stoutmoedig man.

Gevechten van leeuwen en honden hadden er nu niet meer plaats, nadat Wallace zulke kostbare ervaringen had opgeleverd op het stuk van honden; maar verschillende 'gevechten' van meer of minder bloederigen aard vormden een tijdlang het hoofdbestanddeel bij de vertooningen van wilde dieren. Een ijzingwekkend 'gevecht van een man met een tijger' deed de rondte door heel Engeland en bezorgde op jaarmarkten en kermissen heel wat geld in de zakken van den ondernemer, totdat men hier en daar fluisterde, dat de 'tijger' niets anders was dan een groote hond, in een panterhuid genaaid. Op nevensstaande afbeelding kunnen onze lezers zien, hoe het hierbij in de verbeelding en in de werkelijkheid toeging. 'Macomo, de Afrikaansche leeuwenkoning' (die feitelijk een zwarte zeeman was, in een oogenblik van verlegenheid in dienst genomen), had een 'leeuwenjacht' in Mander's menagerie, waarbij hij de dieren door de kooi droeg. Hij was een moedig, ondernemend man; bij zekere gelegenheid trad hij zelfs een kooi binnen, waarin twee groote, vreemde tijgers wanhopig aan 't vechten waren, en ofschoon hij zelf werd aangevallen en zwaar verwond, gelukte het hem toch, hen met zjjne zweep tot onderwerping te brengen.

Bij eene poging om Macomo's 'leeuwenjacht' na te bootsen, vond zijn opvolger in Mander's menagerie, zekere Macarthy - een Ier, die zijn naam in Massarti veranderd had - den dood. Ongelukkigerwijs schijnt het maar al te zeker, dat Macarthy bij deze zijne laatste voorstelling, welke te Bolton plaats had, niet zoo volkomen nuchter was als hij had behooren te zijn, en dat, als hij wat nuchterder was geweest, hij hier niet voor het laatst zou zijn opgetreden. Macarthy werkte onder het voor hem schijnbaar zoo noodlottige nadeel van slechts één arm te hebben, niettemin had hij groot ontzag over zijne dieren, ofschoon er bijna niet aan te twijfelen valt, dat hunne gehoorzaamheid eenig en alleen berustte op vrees voor zijne lichaamskracht en dat zij bij de eerste gelegenheid de beste een beslissende wraak namen. Door den bek van een tijger werd hem zijn arm ontnomen, en het publiek geloofde, dat het ten gevolge van zijne werkzaamheden als africhter gebeurd was. Maar zij, die achter de schermen geweest waren, wisten zeer goed, dat Macarthy, toen het ongeluk gebeurde, volstrekt niets bij de dieren te maken had, daar hij eigenlijk dien nacht slechts de wacht moest houden en heimelijk eenige zijner vrienden tot de hokken had toegelaten, nadat de voorstelling reeds was afgeloopen.

Ook Crockett was een zeer beroemd dierentemmer. Hij had tot den troep van Sanger behoord, maar ging voor het leeuwen temmen naar Astley over. Op zekeren avond braken al de leeuwen los en organiseerden zij geheel op hun eigen houtje een prachtig feest in den schouwburg, waarbij zij de zaal rondwandelden, alles stuk sloegen wat onder hunne klauwen kwam, en bovendien een ongelukkigen oppasser om het leven brachten. In allerijl werd Crockett ontboden; hij kwam, en trad den schouwburg binnen, gewapend met... een rietje! Hiermede begon hij koelbloedig al de dieren naar hunne verschillende hokken terug te drijven, waarna hij ze allen opsloot en weder naar huis en in bed ging, zonder bij dit werkje één schram te hebben opgeloopen.

Toen de leeuwenkoning-koorts hare grootste hoogte bereikt had, kwam de eigenaar van Hilton's menagerie op de gedachte, dat de eerstvolgende sensatie eene leeuwenkoningin behoorde te wezen, en dientengevolge was zijne nicht de eerste, die als zoodanig optrad. Zij werd gevolgd door anderen; maar de smaak voor vrouwelijke vertooners kreeg een knak in 1850, toen Miss Blight in Wombwell's tent door een tijger gedood werd. Dit neemt echter niet weg, dat bij dezulken, wier bedorven smaak hen aandrijft de vertooningen met wilde dieren te gaan bijwonen, enkel en alleen om te rillen bij het gevaar waaraan de temmer is blootgesteld, de leeuwen-koninginnen sedert dien tijd steeds populair zijn geweest.

Maar onder de beroemde leeuwentemmers dezer eeuw bekleeden Van Amburgh en John Cooper de eerste plaatsen. Van Amburgh was een Hollander met een fraai, welgevormd gelaat, die even vóór den aanvang der tegenwoordige regeering te Londen kwam. Sir Edwin Landseer (die toen slechts eenvoudig de heer Landseer was) maakte een schilderij, waarop Van Amburgh te midden zijner dieren was afgebeeld, en dit stuk werd in de Royal Academy tentoongesteld. Eene betere reclame voor den temmer was er bijna niet te bedenken, en al spoedig kwamen Van Amburgh's voorstellingen veel meer in de mode, dan een der vroegere vertooningen met dieren. De groote Hertog van Wellington vroeg eens aan Van Amburgh, of hij wel ooit eenige vrees had gekoesterd voor zijne leeuwen, waarop de temmer antwoordde, dat hij nooit een zweem van bangheid had gevoeld, en hij voegde er nog bij, dat, als hij ooit vrees gevoelde of ook maar vermoedde dat de dieren niet langer bang voor h e m waren, hij zijn beroep terstond vaarwel zou zeggen. Van Amburgh bracht een middelmatig vermogen bij elkaar en stierf een vreedzamen dood op zijn bed, ofschoon van tijd tot tijd gedurende de jaren zijner ‘werkzaamheden’ door meer dan een gemengd nieuwtje in de dagbladen werd medegedeeld, dat hij ten gevolge eener aanraking met klauwen en tanden gestorven was. Maar een voorbarig doodsbericht in een plaatselijk blad,

dat gebrek aan stof heeft, is iets waarop een leeuwentemmer zich nu en dan moet voorbereid houden.

John Cooper deelt met Van Amburgh den eernaam van koning der leeuwenkoningen, - het zou inderdaad een schromelijk onrecht zijn aan de nagedachtenis van onzen dapperen landgenoot, als men Cooper geheel alleen bovenaan de lijst plaatste, daar toch de schilderij in de Royal Academy den wakkeren Van Amburgh zoo levendig in herinnering houdt. John Cooper is niet gedood door zijne dieren, waarvan hij er duizenden heeft afgericht, en evenmin is hij vreedzaam op zijn bed gestorven. Hij is tot op dit oogenblik nog frisch en gezond, een en vijftig jaar oud, ofschoon men het hem bijna niet aanzeggen zou, en best in staat, naar het zich laat aanzien, om er nog volle een en vijftig jaar bij te leven. Iemand die het voorrecht gehad heeft van persoonlijk met John Cooper bekend te zijn, deelt de hier volgende bijzonderheden uit 's mans buitengewone loopbaan mede, met eenige van Cooper's eigen meeningen en indrukken ten opzichte van zijn gevaarlijk beroep.

Cooper is een man van ongeveer middelbare lengte, stoer en krachtvol van bouw, met een vriendelijk en verstandig gelaat, en - wat menigeen misschien zonderling zal voorkomen - merkwaardig zacht en bedaard in zijne bewegingen. Hij houdt van zijne dieren, en hoewel hij nu zijne schaapjes op het droge heeft, kan hij toch niet geheel werkeloos blijven en begeeft hij zich van tijd tot tijd, als de liefhebberij voor het vak hem te machtig wordt, nog weer eens onder de tijgers en leeuwen... bij wijze van amusement.

Gelijk men wel veronderstellen kan ten opzichte van een persoon, die het in dit eigenaardige vak tot zulk eene verbazende hoogte bracht, heeft John Cooper een aangeboren genie en bekwaamheid voor zijn beroep. Om zoo te zeggen van zijne geboorte af heeft hij een hartstocht voor dieren gehad, en reeds op zeer jeugdigen leeftijd liet hij zijne spelen met witte muizen en konijnen varen, om zich met grootere dieren bezig te houden, totdat hij feitelijk op zijn twaalfde jaar reeds een leeuwentemmer was geworden. Toen hij tien jaar oud was en hij zijne beide ouders had verloren, liep de kleine John Cooper uit Birmingham, zijne geboortestad, met Batty's circus weg. Nu was een der Batty's eigenaar van een menagerie, en John's onweerstaanbare neiging tot alles wat met dieren in verband stond, had ten gevolge, dat hij al spoedig uit het circus naar de menagerie werd overgeplaatst en voor het vak van dierenvertooner werd opgeleid.

De eerste gelegenheid van de vele, waarbij hij zich onderscheidde - na den top van een zijner vingers tusschen de traliën van een wolvenkooi te hebben verloren - deed zich voor, toen hij twaalf jaar oud was. De menagerie bevatte een zeer gevaarlijk bestanddeel in de gedaante van een bijzonder grooten en bijzonder woesten leeuw. Niemand kon dit dier naderen, en daar hij zich geregeld vermaakte met door de zijden en den achterwand van zijne kooi heen te breken, werd hij altijd in veiligheid gehouden door middel van een sterken halsband en een ketting, die door het dak werd nedergelaten. Te Leeds wist hij op een goeden dag dien halsband los te krijgen, en nu begon hij terstond van zijne vrijheid te profiteeren om eerst het achterschot en daarna een der zijden van zijne residentie stuk te slaan. Al de toeschouwers stonden er radeloos bij, niet in staat om iets te doen. Maar de jonge Cooper - die natuurlijk op zijn leeftijd nooit in een der hokken mocht komen, en vooral niet in dat van dien gevaarlijken leeuw, - liep, zonder iemand iets van zijn voornemen te zeggen, bedaard achter de andere hokken om, en vertoonde zich al spoedig aan de binnenzijde der

tralies van de leeuwenkooi. De oppassers waren als verpletterd van schrik, en mevrouw Batty viel door den hevigen angst in zwijm. Maar de kleine jongen liep - zooals men op onze plaat zien kan - kalmpjes voorwaarts naar den grooten leeuw en maakte den halsband stevig vast, waarna hij volkomen ongedeerd het hok weder verliet. Toen de heer Batty op het tooneel verscheen, - hij was voor zaken uit geweest - was zijne eerste opwelling, zijnen leerling voor diens roekeloosheid een pak slaag toe te dienen, en aan die opwelling gaf hij dan ook gehoor. Maar bij rijper overweging, en toen het bekend werd dat de jongen werkelijk veilig en onbevreesd met de dieren kon omgaan, kwam de eigenaar der menagerie tot andere gedachten, en eensklaps verkondigden nu Batty's aanplakbiljetten, met de grootste en schreeuwerigste letters, tegen dien eigen avond het optreden van ‘John Cooper, oud 42 jaar, de jongste leeuwentemmer der wereld.’

Bij de Batty's bleef Cooper tot hij meerderjarig was, en na vervolgens drie jaar in de menagerie van mevrouw Edmonds gewerkt te hebben, aanvaardde hij een langdurigen werkkring op het vasteland, door een aanbod te accepteeren van den heer Renz, een welbekend Duitsch circus-directeur.

Zeventien jaar lang doorreisde hij het geheele vasteland, nu met deze en dan weer met gene menagerie, totdat hij overal in Europa even goed den weg wist als in zijne geboortestad Birmingham. Zijne vermaardheid ook buiten Engeland was, en is nog altijd, verbazend groot, ja werkelijk misschien nòg grooter dan in zijn eigen vaderland. In de eerste plaats heeft hij het beste gedeelte van zijn beroepsleven doorgebracht in Frankrijk, Duitschland, Rusland, Spanje en elders; en in de tweede plaats zijn, om de eene of andere onverklaarbare reden, vertooningen van wilde beesten ten allen tijde - en ook nú nog - in die landen veel meer in trek geweest dan in Engeland. De Engelsche leeuwentemmer werd overal ontvangen en behandeld als een vorst, en in den loop zijner reizen maakte hij persoonlijk kennis met ‘al de gekroonde hoofden,’ in een veel vertrouwelijker zin, dan aan de meeste ondernemers van publieke vermakelijkheden te beurt valt. Victor Emmanuël, koning van Italië, sloot een inderdaad persoonlijken vriendschapsband met Cooper, en de dierentemmer sprak altijd met de grootst mogelijke bewondering en eerbied over dien schoonen ouden koning. Victor Emmanuël was een groot liefhebber van dieren en had zelf een zeer fraaie particuliere verzameling. Cooper's dieren waren in den regel uitsluitend en ten volle zijn eigendom, en toen er eens te Florence, terwijl hij daar voorstellingen gaf, een mooi nest jonge leeuwen geboren werd, bood hij de jonge welpjes den koning aan, die zeer

ingenomen was met dit geschenk en Cooper uitnoodigde, zijne eigene collectie eens te komen zien. Deze dieren verkeerden natuurlijk in volkomen wilden staat, en toen de temmer zich bereid verklaarde om terstond in hunne hokken te gaan en, als de koning het goedvond, eenige toeren met hen te doen, was 's vorsten verbazing onbeschrijflijk groot. Toch begaf Cooper zich werkelijk tot hen en ging hij met hen om zooals er nog nooit met hen was omgegaan. Na afloop der voorstelling drukte de koning den dierentemmer met de meeste hartelijkheid de hand, en daar hij gehoord had dat Cooper een eerste liefhebber van rooken was, vereerde hij hem een fraaie pijp, waaruit hij zelf veel placht te rooken. Deze tabakspijp behoort thans tot Cooper's kostbaarste schatten. Van dat oogenblik af werd hij een hooggeacht bezoeker der koninklijke paleizen.

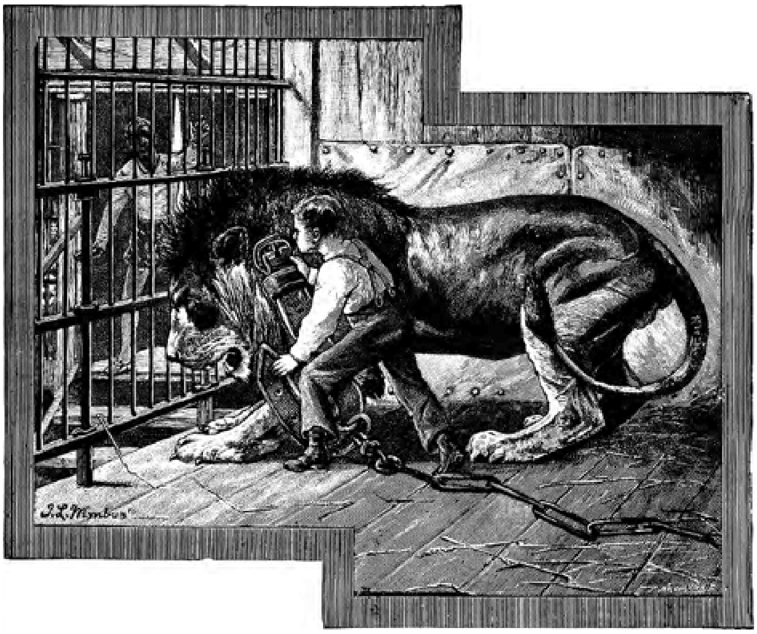

DE TWAALFJARIGE COOPER IN HET HOK VAN DEN LOSGEBROKEN LEEUW.

Niet lang na zijn vertrek uit Florence, terwijl hij in noordelijker landen werkte, maakte de beroemde dierentemmer kennis met de grillen van het lot door het plotseling sterven, kort na elkander, van verscheidene zijner kostbaarste leeuwen. Doch zoodra dit verlies koning Victor Emmanuël ter oore kwam, werd het vergoed door een geschenk van vier der prachtigste en grootste leeuwen uit 's konings verzameling. En zelfs hiermede was Victor Emmanuël's edelmoedigheid niet uitgeput: kameelen, een beer en twee olifanten volgden bij voorkomende gelegenheden in latere jaren als geschenken. Deze bewijzen der waardeering van il Re Galantuomo stelt John Cooper op véél hooger prijs dan alle andere door hem ontvangen huldeblijken, ofschoon het niet de éénige koninklijke geschenken zijn, die hem te beurt vielen. Behalve zeer vele andere cadeaux, bezit hij ook een bijzonder prachtigen gouden leeuw in den vorm van eene broche, omzet met diamanten, een geschenk dat hem, vergezeld van een eigenhandig schrijven, door koningin Sophia der Nederlanden werd vereerd. De oude Duitsche keizer Wilhelm I stelde persoonlijk groot belang in de voorstellingen te Berlijn en bezocht ze telkens en telkens weder, evenals prins Bismarck.

Bij gelegenheid dat er voor het Russische hof voorstellingen werden gegeven te St. Petersburg, die bijzonder aangemoedigd werden door den tegenwoordigen Czaar, destijds nog Czarewitch of kroonprins, had er een betreurenswaardig ongeval plaats. De vertooning was afgeloopen en Cooper had de hokken gesloten en zich huiswaarts begeven, toen een hooggeplaatst officier, tot het gevolg van den Czarewitch behoorende, bij een der hokken verscheen en den intendant wist te bepraten - terwijl hij hem iets in de hand stopte - om hem eens even binnen de afsluitboomen te laten, die ter beveiliging van het publiek voor de kooien geplaatst waren. Zijne dwaze ijdelheid werd evenwel spoedig naar verdienste gestraft, want niet zoodra was hij op korten afstand van de tralies gekomen, of een leeuwin stak haar klauw uit en havende een zijner armen zóó vreeselijk, dat dit lichaamsdeel moest afgezet worden. In een land met zulke eigenaardige toestanden en verhoudingen als het Russische, bleek een onheil van dien aard iets zeer onaangenaams voor den onschuldigen dierentemmer, en terwijl het dadelijk ingestelde onderzoek nog in gang was, zag Cooper zich genoodzaakt de provincie te verlaten. Het kwam evenwel uit, dat de gewonde officier zelf eenig en alleen de oorzaak was van het hem overkomen ongeluk, zoodat de zaak spoedig opgehelderd werd, om welke reden hem dan ook door den Keizer eene zeer strenge berisping werd toegediend, waarna de dierentemmer zijne voorstellingen weer op den ouden voet mocht voortzetten. De officier werd eenige jaren later naar Siberië gezonden, daar het aan den dag was gekomen, dat hij aan eene Nihilistische samenzwering had deelgenomen.

Terwijl hij in Engeland voorstellingen gaf in het Crystal Palace, werd John Cooper voorgesteld aan nu wijlen den Keizerlijken Prins (Loulou), die letterlijk betooverd werd door de wonderbare macht, welke de temmer bleek te kunnen uitoefenen op dieren, die niemand anders durfde naderen; en verscheidene malen drong de prins er met nadruk op aan, dat men hem toch zou toestaan om zelf de kooi binnen te treden. 'Ik zou u n o o i t toestaan, dat hok binnen te treden, sir,' zeide Cooper, 'voor; h e e l F r a n k r i j k niet!'

Dezelfde leeuwen, wier klauwen te Bolton een einde maakten, aan de loopbaan van Macarthy, doodden later nog een anderen dresseur, Lucas geheeten, te Parijs. Zij waren gekocht door een Engelschman, een bankier in Madrid, die het financieel beheer en de exploitatie van eene menagerie ondernomen had. Lucas was de temmer, en deze ongelukkige

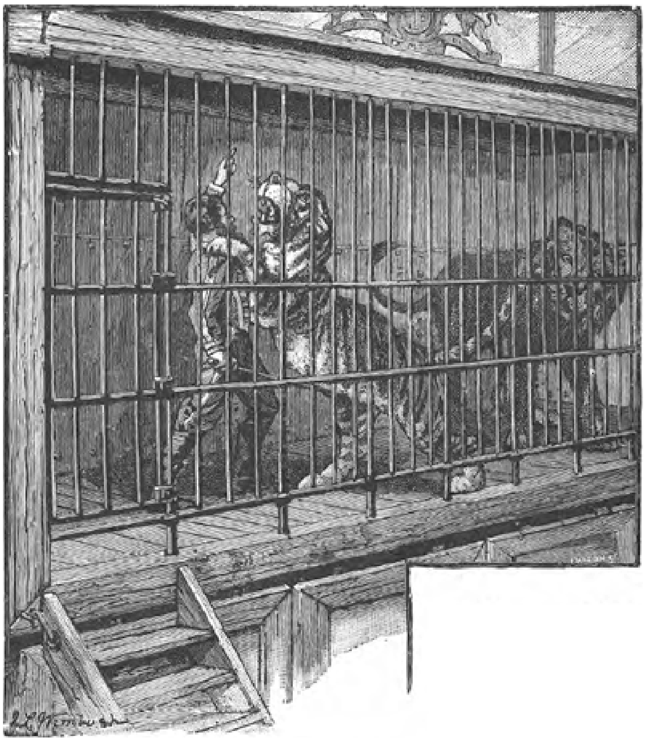

EERSTE KENNISMAKING.

man bekwam eene doodelijke kneuzing, terwijl hij voorstellingen gaf in Parijs. Het is karakteristiek voor Cooper, dat hij, schoon hij deze gevaarlijke dieren nooit te voren gezien had, er toch een dag of twee na Lucas' dood, bij gelegenheid van een benefiet ten voordeele van diens weduwe en hare kinderen, eene lange en moeilijke voorstelling mede gaf. Cooper sprak als zijne meening uit, dat de arme Lucas de dieren nooit volkomen onder bedwang had gehad, en in ieder geval nooit die volledige heerschappij over hen had verkregen, welke een leeuwentemmer behoort te hebben.

Men moet intusschen niet denken, dat Cooper, na al die jaren van dag tot dag en van uur tot uur in gevaar verkeerd te hebben, er geheel ongedeerd af is gekomen; en er behoort wel degelijk nadruk op gelegd te worden, dat zelfs in een zoo buitengewoon geval als het zijne, terwijl de dieren geen anderen wil schenen te hebben dan dien van hun meester, tallooze klauwen en tanden hunne sporen hebben achtergelaten op het lichaam van den temmer, letterlijk van hoofd tot toonen. Zijne handen alleen

reeds vormen een soort register van zijn beroep: hier een schram en daar een litteeken, daar een vinger half afgebeten en hier een nagel verdwenen. De middenvinger van zijne linkerhand is halverwege den top afgehapt, en de nagel groeit, niet zooals gewoonlijk aan den achterkant van den vinger, maar op en over den top heen, en als men hem liet voortgroeien, zou hij op 't laatst aan de voorzijde van den vinger naar beneden komen, in de richting van den palm der hand. Dit ongeluk had plaats terwijl hij in Italië op zekeren ochtend ‘aan het werk’ was met een leeuw, die er een bijzonderen tegenzin in had om zijn muil open te laten doen, opdat John Cooper er zijn hoofd in zou kunnen steken. De temmer nam in iedere hand een der kaken van het dier, om ze ‘met een mooi praatje’ open te krijgen, toen de leeuw, zonder eenige kwade bedoeling, zoodra hij zijne tanden een paar duim van elkander voelde gaan, ze dadelijk weder op elkaar drukte, terwijl de vinger van den temmer er nog tusschen stak. F e l i s l e o was vol schrik en verbazing, en misschien ook wel vol medelijden, over deze ramp, althans hij spuwde in allerijl het stukje vinger weer uit, terwijl het bloed regelrecht uit den verminkten top over zijn gezicht vloeide, totdat hij er zijn kop onder uittrok. Verscheidene medische studenten waren in de gelegenheid gesteld, de ‘oefening’ bij te wonen; zij schroeiden dadelijk de wond met een gloeiend ijzer dicht, waarna de werkzaamheden van dien dag op de gewone wijze werden voortgezet. Cooper vermeldt dit incident alleen om de dikwijls geuite meening te logenstraffen, dat de smaak van bloed een dier woedend maakt en zijne oude hartstochten weder opwekt. Als onheil beschouwd, in vergelijking met zoovele andere, is het ternauwernood de moeite waard om er over te spreken, - althans volgens de meening van den temmer.

Zijne ernstigste ramp overkwam hem te Brussel, terwijl hij daar in Meyers' Circus voorstellingen gaf. Het was winter, en Cooper's leeuwen waren bijna doodziek ten gevolge van de bijzonder strenge koude. Den eigen dag van het onheil waren er twee nieuwe leeuwen, nog in volkomen wilden toestand, uit Hamburg aangekomen. Nu stelde Cooper er altijd zijn roem in, dat al zijne dressuur open en bloot voor de oogen van het publiek plaats had, en dat hij zich evengoed in bijzijn van het publiek als zonder toeschouwers te midden der ongedresseerde dieren durfde wagen. Dus werden 's avonds de nieuwe beesten tegelijk met de anderen binnengebracht en begaf Cooper zich in de kooi. Het circus was op alle rangen propvol, en het publiek was dan ook werkelijk getuige van eene sensatie-voorstelling. Nauwelijks was de dierentemmer het hok binnengetreden, of een der nieuwe leeuwen begon met een der ouden op eene wanhopige wijze te vechten. Cooper nam zijn zweep ter hand en begon pogingen te doen om het oproer te stillen. Doch terwijl hij den ouden leeuw sloeg, bracht hij ongelukkigerwijze ook den nieuwen een fellen slag toe, zoodat het wilde beest onmid-

dellijk op hem aanvloog, zijne klauwen in zijne schouders drukte en al het vleesch van de schouders en de borst openreet. Onze gravure geeft een zeer aanschouwelijke voorstelling van dit vreeselijke oogenblik. Terwijl hij zijn rechterarm ophief, om den leeuw weg te jagen, werden de hand en de arm door de tanden van het razende monster gegrepen en het been blootgehaald van den arm tot de vuist. Zooals natuurlijk hun gewoonte is, bleven ook de andere dieren niet in gebreke om met dezen staat van zaken hun voordeel te doen, en weldra was den dierentemmer ook in een zijner beenen een beet toegebracht en had hij tevens nog een aantal andere kwetsuren bekomen. Het schijnt bijna niet te gelooven, dat de man gedurende heel dit ontzettende tooneel geen oogenblik zijne tegenwoordigheid van geest verloor, en dat hij, ondanks al zijne vreeselijke kwetsuren, de beesten voortdurend met zijne zweep tot onderwerping bleef dwingen, en daarin dan ook feitelijk slaagde alvorens hij zijn aftocht uit de kooi dekte.

Door dit verschrikkelijke avontuur kan men zich misschien eenig denkbeeld vormen niet alleen van Cooper's buitengewonen moed en koelbloedigheid, maar ook van zijne ontzaglijke lichaamskracht en gespierdheid, - alsof hij zelf een leeuw ware. Alle hoop om den gewonden arm te behouden, werd in het eerst opgegeven, - en de kwetsuren zouden een zwakker man dan ook werkelijk gedood hebben, - maar er werd een beroemd chirurgijn uit Parijs bij gehaald, en nog geen drie maanden na zijn levensgevaarlijk avontuur op dien avond te Brussel verscheen John Cooper inderdaad weer in de kooi, waar hij zijne toeren even flink en zeker volbracht als vroeger. De leeuw die hem het eerst aanviel (vertelt hij nog dikwijls en met voorliefde, als om de kwade bui van het dier te vergoêlijken) werd later een der verstandigste en trouwste dieren, waarmede hij ooit te doen had, - ja misschien stak het wel in dit opzicht allen anderen de loef af.

Vraag John Cooper eens, of hij u alles wil vertellen van de ‘geheimen der temkunst’, waarover af en toe wel eens gesproken wordt, en hij zal u met een ondeugend glimlachje aanzien. De éénige geheimen, die hij er ooit op heeft nagehouden, zal hij zeggen, zijn: vertrouwen, koelbloedigheid en gezond verstand. Vele africhters maken eerst kennis met een dier door het buiten de tralies te naderen en het zoo eten te geven. John Cooper stapt eenvoudig dadelijk en regelrecht het hok binnen. De dieren hebben allerlei soorten en variëteiten van humeur en stemming, evengoed als dit met menschelijke wezens het geval is. In den regel zijn leeuwen beter te vertrouwen en gelijkmatiger van aard dan tijgers, en vooral dan hyena's; maar er zijn toch ook weer kwaadaardige leeuwen en goedaardige tijgers. En evenzoo heeft ook ieder goedaardig dier zijne aanvallen van ‘kwade buien’, en verkeeren de kwaadaardige beesten weleens in een goede bui. Nu maakt dit alles natuurlijk het temmen en behandelen van deze dieren onzekerder en gevaarlijker dan iets anders, en hier juist komt het genie van een man als Cooper duidelijk aan den dag. Want men kan geen enkel dier voor hem brengen, hetzij een vreemd of een ‘oude kennis’, of hij kan het met één oogopslag in zijn aard en wezen doorgronden en er u alles van vertellen. Hij zal b.v. terstond zeggen: ‘Deze leeuw is een goedaardige knaap, maar hij heeft nu op 't oogenblik juist een kwade bui,’ of: ‘Die tijger is een gevaarlijk beest, maar op het oogenblik zal hij geen kind kwaad doen.’ Hij is een soort van dieren-gelaatkundige en weet bijna evengoed wat er in de hersens van een beest omgaat, als het beest zelf. Hij schijnt te weten wat een dier wèl en wat het niet zal toelaten, en dat weet hij als door instinct. De meeste leeuwen houden van streelen

en aaien en liefkoozen, evenals een gewone kat; maar er zijn er ook, die er niets van weten willen. Ieder dier heeft zijne natuurlijke neiging voor of afkeer van eigenaardige kleinigheden; en nu behoort het tot de kunst van den trainer of africhter, die eigenaardigheden te ontdekken en elk beest naar zijn eigen 'karakter' te behandelen. Als hij zich voor de eerste maal onder hem onbekende, ongedresseerde dieren begeeft, laat John Cooper, na eenige vriendschappelijke inleidingen om het ijs te breken, zooals streelingen, liefkoozingen enz., de beesten in het rond loopen, springen en spelen, precies zooals het hun in 't hoofd komt. Met een nimmer falend onderscheidingsvermogen beoordeelt hij zoodoende de eigenaardige 'karakters' van elk zijner sujetten en moedigt hij ieders pogingen in die richting aan; deze leeuw houdt veel van springen, die tijger van op zijne achterpooten te gaan staan en zijne klauwen op de schouders van den temmer te plaatsen, enz.

Wat er ook gezegd moge worden om het tegendeel te beweren, - er valt in de verste verte niet aan te twijfelen, dat de dierentemmer, die zijn vak meester is, zijne sujetten door v r e e s regeert; maar - en dit is een kolossaal 'maar', dat wel met letters van een meter hoogte verdiende gedrukt te worden - het is niet die soort van vrees, welke zich openbaart door er met de zweep in 't wilde op los te ranselen. Wanneer een man voor de eerste maal kalm een hok van wilde dieren binnentreedt, koesteren zij een instinctmatige vrees voor hem, en één der voornaamste oogmerken van des africhters kunst is: te midden van al zijne handelingen met hen dit heilzame gevoel levendig te houden. Maar de invloed, dien deze vrees hem geeft, moet veeleer uitgeoefend worden door middel van een waardig dreigen dan van feitelijk geweld. Een slag met de zweep is een noodzakelijk kwaad bij voorkomende gelegenheid; maar er is eene redeneerende onderscheidingsgave noodig om te zeggen, wanneer die gelegenheid zich werkelijk voordoet. De zweepslag verliest zijne schrikwekkende kracht, indien hij ieder oogenblik wordt te baat genomen. Natuurlijk moet men ook wel in gedachten houden, dat door den omgang met een verstandig trainer, die zijne dieren liefheeft, deze laatsten zijne genegenheid spoedig leeren beantwoorden, en dit geeft kleur aan de 'in vrijheid gedresseerd'-theorie. Het w o r d t alles wel door vrijheid en zachtheid tot stand gebracht, - maar door eene zachtheid van eene wijze en strenge soort. Want men moet niet vergeten, dat, met al hun genegenheid, de dieren toch altijd gevaarlijk en verraderlijk van aard blijven, en zeer wisselvallig in hunne stemmingen. Hunne liefde is in hooge

mate eene uit vrees geboren liefde; maar dat er werkelijke genegenheid bij in 't spel is, valt niet te betwijfelen. Indien John Cooper tegenwoordig eene menagerie bezoekt, alwaar met eenige zijner oude dieren gewerkt wordt, loopen zij ijlings naar de traliën hunner kooien, met alle blijken van herkenning en blijde verrassing.

Zijne voorstellingen hebben altijd tot de ‘kalme en verheven’ soort behoord, - feitelijk iets veel moeielijkers dan de opzienbarende, sensatie makende, schreeuwerige en huilerige vertooningen, die bij vele vulgaire kermisbezoekers zoozeer in trek zijn. Het is een vaste stelregel bij die africhters, welke zich bij voorkeur op de laatstgenoemde soort van vertooningen toeleggen, dat de temmer nooit zijne oogen van de dieren mag afwenden en ook nooit eene andere houding dan de rechtopstaande mag aannemen, daar er anders bijna zeker een aanval volgt, - en voor alledaagsche africhters is die methode dan ook zonder twijfel goed te keuren. Maar Cooper, die zijne beesten zoo volkomen in bedwang had, behoefde zich aan dien stelregel volstrekt niet te storen. Hij ging soms languit op den grond liggen in het midden eener kooi, die zeven leeuwen bevatte, en sloot dan zijne oogen alsof hij sliep, waarop zijn groote leeuw ‘Victor Emmanuel’, zonder een enkel commandowoord, naar zijn meester toeliep, met een zijner pooten voorzichtig diens hoofd oplichtte en er onder ging liggen, als om hem een zacht kussen te geven. Vervolgens bracht Cooper, zich nog altijd houdende alsof hij sliep, zijne hand binnen het bereik der lippen van den leeuw, en het trouwe dier bleef die hand dan voortdurend likken, totdat de temmer ‘wakker werd’ en opstond. Nu was dit een kalme, onopzichtige vertooning, vergeleken bij de zoogenaamde ‘leeuwenjachten’ en ‘vreeselijke gevechten met een tijger’, die wij van ouds kennen, - maar als een bewijs van volkomen dressuur en van vertrouwen in hare resultaten, laat het al die andere dingen ver achter zich.

Een ander geheim van John Cooper's succes bestaat hierin, dat hij bijna een ‘geheel-onthouder’ is, die nooit eenige soort van sterken drank dan een lichten tafelwijn gebruikt. Hij is zeer beslist van oordeel, wat hij dan ook volstrekt niet onder stoelen of banken steekt, dat nagenoeg al de noodlottige onheilen, aan vertooners van wilde dieren overkomen, te wijten zijn geweest aan onmatigheid, dikwijls gepaard met, of leidende tot, ruwheid en roekeloosheid. Telkens en telkens weer zijn er menschen geweest, die in een benevelden toestand de hokken binnentraden en dan als bezetenen op de dieren lossloegen, totdat een kleine onhandigheid of struikeling het sein werd voor een vreeselijken dood. Het omkomen van John Carter en van Macarthy kan hier als welsprekende en waarschuwende voorbeelden aangevoerd worden.

Ééne zaak - die op zichzelve reeds de grootst mogelijke matigheid vereischt, - is hoogst noodzakelijk voor alle kunstverrichtingen, waarbij leeuwen, tijgers en luipaarden rondspringen in de nabijheid van den temmer, namelijk dat de man zich volkomen stil moet houden. Een beweging van een duim breedte kan de oorzaak zijn, dat een dier zich in zijn sprong misrekent, daardoor rauwelings tegen den temmer aanbonst en hem omververwerpt. Dan is het zoo goed als gedaan met hem, want... de geheele bevolking der kooi zal op hem aanvliegen. Alleen het heen en weer loopen reeds van de groote geklauwde beesten over het op den grond uitgestrekte lichaam, kan iemand in minder dan geen tijd het leven kosten. Cooper leerde een luipaard dikwijls, van een plank af te springen op zijn hoofd en zijne schouders, en dan weer terug. De geringste beweging of wankeling onder de zwaarte van het dier zou het natuurlijk in de noodzakelijkheid gebracht hebben om zijne lange nagels uit te steken,

ten einde zich tegen een val te beveiligen; en welk een gevolg dit dan voor den ongelukkigen temmer zou gehad hebben, kan men zich gemakkelijk voorstellen! Nu en dan zal een dier, als het zijn sprong te ver neemt, een buiteling maken, half spelend, half verschrikt, of misschien zelfs heel en al uit speelschheid, met zijn klauw in de richting van den temmer. Eene jonge leeuwin deed dat twee of drie jaar geleden met John Cooper, en... reet zijn linkerarm over ongeveer een voet lengte geheel open. Dit gebeurde nadat de temmer feitelijk zijn beroep had vaarwel gezegd, bij gelegenheid van eene liefhebberijvoorstelling in Frankrijk, zooals hij er nu en dan nog eens eene geeft, omdat hij het zoo graag doet. Het was niets meer dan een enkele klap van dien aard door een tijger, die de arme Miss Blight te Chatham het leven kostte, en de wonde, die haren dood ten gevolge had, was slechts een schram; maar - die schram was in den hals en sneed de keelader af.

John Cooper heeft alleen van het feline ras (leeuwen, tijgers, luipaarden enz.) niet heel veel minder dan tweeduizend dieren getemd en afgericht. Ook in de kunststukken met olifanten heeft hij het zeer ver weten te brengen. Hij was de eerste temmer, die eene voorstelling met een geheelen troep olifanten tegelijk durfde geven. Niemand had tot dusver ooit met meer dan twee olifanten gewerkt, en dit werd dan nog zelfs algemeen beschouwd als één te veel; zoodat toen Cooper in het circus van Meyers ging werken en er zes kocht, met de bedoeling om ze zoo af te richten, dat ze allen tegelijk konden optreden, andere ervaren temmers hem uitlachten om dien inval. Intusschen, zes weken later had de voorstelling plaats, en met een volkomen succes. De dressuur van een olifant (op de hierbij behoorende plaat afgebeeld) is iets waarbij zware lichaamsarbeid vereischt wordt: het is geen gemakkelijke taak, een olifant voort te duwen en mede te trekken, totdat hij op de maat der muziek dansen of een driewieler berijden kan. En dan nog, hoewel de dieren bij eene geschikte behandeling in den regel zeer volgzaam worden, is het onmogelijk te voorspellen, wanneer een olifant een aanval van woestheid kan krijgen; en wanneer hem dit overkomt, is hij met zijne geweldig stampende pooten, zijn bewegelijken snuit en zijne scherpe slagtanden een zeer ongezellige kameraad. Een lid van Wombwell's gezelschap werd te Coventry door den slagtand van een olifant gedood, juist een jaar vóórdat Miss Blight te Chatham zoo ellendig omkwam. Cooper's geliefkoosde olifant was ‘blinde Billy’, het grootste dier dat ooit getemd werd en, hoewel totaal blind, de schranderste

uit den troep van acht was, waarmede Cooper in het jaar 1876 herhaaldelijk voorstellingen gaf. Billy kon Cooper bij zijn midden oppakken en zette hem schrijlings neer tusschen zijn voorhoofd en den wortel van zijn snuit; hij bleef ook geduldig stilstaan terwijl het geheele hoofd en de schouders van zijn meester in zijn bek verdwenen; en wanneer hij zelf niets te doen had, maakte hij zich verdienstelijk door orde onder de anderen te houden. De 'buitengewone kunstverrichtingen' van deze anderen - dansen op hunne voorpooten, met hunne achterpooten in de lucht, loopen op rollende vaten, enz. - moest men zien, om ze op de rechte waarde te kunnen schatten. Groene spijs is natuurlijk het voornaamste voedsel van een olifant, en dat wordt hem per centenaar toegemeten. Toch is een olifant nooit erg kieskeurig. In het jaar 1876, tijdens de voorstellingen in het Crystal Palace, miste een van Cooper's stalknechts een pak kleederen, een zak vol klein geld, een ons tabak en een sigarenkoker. Hij deed aangifte van den diefstal en vestigde zijne verdenking op meer dan één persoon. Het kwam evenwel uit, dat de groote olifant Betsy, op een goeden dag naar een smakelijk hapje loopende snuffelen, al de bovengenoemde artikelen met huid en haar had ingezwolgen.

Groote belangstelling wordt dikwijls door het publiek aan den dag gelegd in zake de geldswaarde van wilde dieren, en dientengevolge worden er vaak cijfers medegedeeld, om het publiek hieromtrent in te lichten. Maar die cijfers vertegenwoordigen nooit een vaste waarde. Voor een dier dat de eene week f 1200 kost, zal de volgende week misschien f 6000 gevraagd worden. De oorzaak hiervan is, dat het geen dingen zijn waarvoor

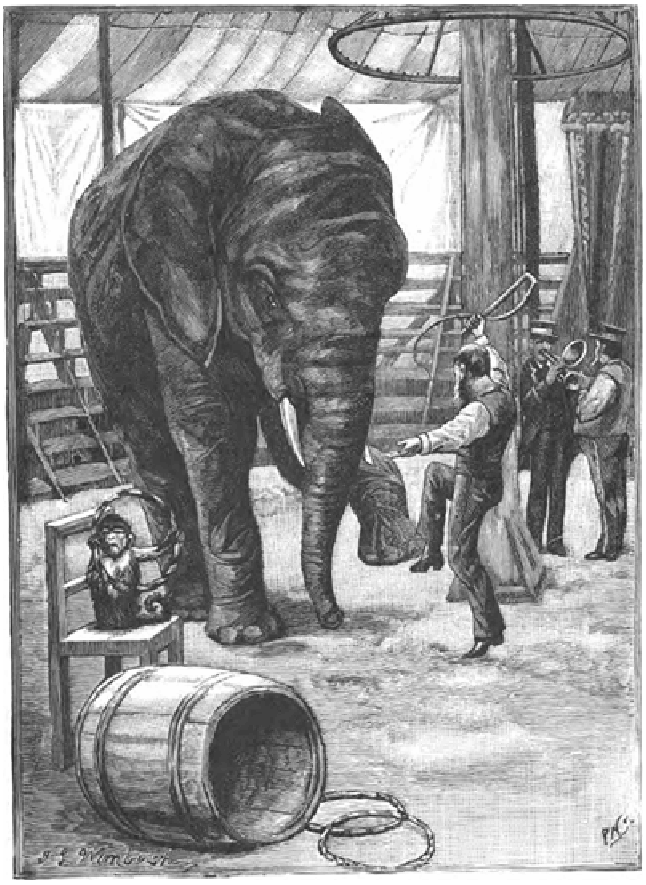

DANSLES.

de in- en verkoopprijs volkomen geregeld is vastgesteld, en eene kleine vermeerdering in de aanvraag heeft onmiddellijk eene rijzing der prijzen ten gevolge. Natuurlijk is een gedresseerd dier veel meer waard dan een wild. Cooper kocht eens voor 800 pond sterling aan olifanten, zeer jonge dieren nog, richtte ze af, en verkocht ze toen voor 12,000 pond. Maar van tijd tot tijd evenwel, als er geen vraag is, wordt een dier zulk een 'onverkoopbaar artikel', dat het, na gedresseerd te zijn, zelfs nog minder opbrengt dan de hooge prijs, die er in wilden toestand voor betaald werd. Hagenbeck, te Hamburg, is een van de grootste handelaars in wilde dieren, en tevens eigenaar van verschillende reizende menageriën. Jamrach, te Londen (onlangs overleden) en Cross, te Liverpool, zijn alom bekende namen.

Te midden van al zijn africhtings- en dresseerarbeid heeft John Cooper nooit uit het oog verloren, dat het voorbeeld van het eene dier uitstekend werkt op het andere, en hij zorgt er dan ook voor, dat zijne lievelingen elkaar zooveel mogelijk wederkeerig onderwijzen. Het gebeurt ook zeer dikwijls, dat men een leeuw of een tijger tegelijk met een windhond opvoedt; en de genegenheid, die dan tusschen het paar ontstaat, grenst vaak aan het wonderbaarlijke. Een tijger en een windhond, die Cooper in eigendom had, leefden samen in groote vriendschap met elkander, totdat de windhond stierf, waarna de tijger begon te kwijnen en ontroostbaar bleef. Een andere windhond was er op 't oogenblik niet te krijgen; daarom nam men een grooten herdershond en plaatste dien gedurende een paar dagen in eene aangrenzende kooi, met traliën afgeschut. De tijger nam niet de minste notitie van den hond. Maar toen men, om de kennismaking wat vertrouwelijker te doen worden, de traliën eens wegnam, sprong de nog altijd treurende tijger voorwaarts en doodde hij den nieuwen hond met een enkelen slag van zijn poot.

John Cooper heeft sedert het jaar 1883 zijne zaken 'aan kant gedaan,' maar het is hem toch nog niet gelukt, zijn hart geheel van de beesten af te trekken. Met zijne eigene dieren gaf hij nimmer voorstellingen voor minder dan 50 pond sterling per week; zijne gewone bezoldiging is veel hooger: 50 pond en meer per avond is hem dikwijls betaald voor zeer kortstondige engagementen. Maar John Cooper is dan ook een man uit duizend, en wij hopen dat de mededeeling van deze cijfers geen aanleiding moge zijn voor begeerige of hebzuchtige lieden, om al hun kapitaal in olifanten en tijgers te beleggen. Eene menagerie is eene kostbare zaak, wat de uitgaven voor onderhoud betreft; dikwijls is er eene groote sterfte onder de dieren, en voortdurend blijft er aanvoer van nieuwe krachten noodig.

Wanneer John Cooper zich eindelijk voorgoed zal terugtrekken in zijne vriendelijke woning te Smethwick en zijne tijgers voor altijd den rug zal toekeeren, is onmogelijk te zeggen. Maar het zal lang duren, eer het Britsche, ja het Europeesche publiek in de gelegenheid gesteld wordt om weder zúlk een temmer en beheerscher van het dierenrijk

te aanschouwen. Doch zelfs John Cooper heeft ook zijne zwakke zijden, want er is één wezen in de schepping dat hij nooit getemd heeft, of getracht heeft te temmen, schoon millioenen bij millioenen de proef reeds ondernomen hebben: John Cooper is nooit getrouwd geweest.

Het temmen van leeuwen en tijgers is tegenwoordig niet altijd zoo moeilijk meer, als het in vroeger tijd voor John Cooper was, en voor Van Amburgh, John Carter en Macomo. De dieren worden dikwijls geteeld uit dezulken, die reeds in gevangenschap leven; en wanneer er dan telkens en telkens weer met het telen uit de tamme exemplaren wordt voortgegaan, worden de jongen bijna tam geboren, vooral wanneer de africhting zoo spoedig mogelijk na de geboorte begint. Inderdaad, vele met weidschen ophef aangekondigde voorstellingen worden tegenwoordig geheel uitgevoerd met zeer jonge dieren. Toch is en blijft het spelletje nog altijd gevaarlijk genoeg, en worden er nog voortdurend nieuwe, groote dieren aangevoerd. Laat ons hopen, dat er geen ongelukkigen John Carter of Ellen Blight in het boek des noodlots meer staat opgeteekend, als bestemd om te sterven onder hunne klauwen!

Opzet of ongeluk?

Moeder is uit, Jansje zit alleen thuis; o neen, niet geheel alleen, Poes houdt haar gezelschap. Moeder zal dadelijk thuis komen, zij is maar even een boodschap gaan doen. Jansje heeft voor deze gewichtige gelegenheid haar zuigflesch vol melk bij zich; anders is zij haar reeds ontwassen. Zij is zoet aan het spelen en alles zal goed gaan: maar och! Poes is een heel bedaarde, gezellige, welgemanierde poes, maar een kat is zij en blijft ze, al noemt men haar ook honderdmaal zoo zacht en lief bij haar vocatief ‘Poes’.

Eerst ging 't goed, Jans en Poes speelden lief met elkander; soms ging Jans aan de flesch en gaf Poes trouw mee, maar Poes kreeg den smaak beet van de heerlijke melk, en wat er toen gebeurde?

Ja, dat werd nooit heelemaal bekend; maar toen moeder thuis kwam, hoorde zij reeds buiten het erbarmelijk schreeuwen van haar Jansje, en binnenkomende, zag zij haar lieveling kruipende over der grond, wanhopig schreeuwend, daarnaast de flesch omgegooid en de melk als een vijvertje uitgespreid. Poes had haar hooge roeping als oppasster vergeten en scheen zoo onverschillig mogelijk voor het leed van haar jonge meesteres; zij had belangrijker bezigheid - de melk moest immers opgelikt zijn voordat moeder thuis kwam.

Daar gaat het, haastig, gulzig; doof, blind is zij voor alles rondom haar.

Hoe is de flesch omgevallen? Liet Jansje haar uit de dikke vingertjes vallen of - hielp Poes met een stootje?

In elk geval, hoe 't ook zij - opzet of ongeluk, niemand profiteert er van dan Poes.

‘Het nieuwe Amsteldam.’ Een bladzijde uit New-York's verleden. Met zeven illustratiën. (*Vervolg en slot van bladz.* 409.)

VI.

De oude Van Witt had Brammetje spoedig ingehaald. ‘De Engelschen zullen mij plunderen en ruïneeren!’ kermde hij.

‘Natuurlijk zullen zij dat doen! En wat zij nog niet weten, zal hij hun wel zeggen.’

‘Hij?... Welke hij?’ snikte Van Witt.

‘De Engelsche spion.’

‘Heerejeetje! wat... wat bedoelt ge?’

‘Dien langbeenigen Engelschman, kapitein Cawardine; wien anders?’

‘Wat?... hij?... Hoe... hoe weet gij dat?’

‘Wat komt hij hier anders doen dan spionneeren? 't Is wel aardig, dat die groote schepen juist nú in de haven moeten komen, niet waar? Van u en uwe dukaten weet hij nu af; en met die zes groote oorlogschepen daar achter zich, heeft hij nu niets anders meer te doen dan te zeggen: Voor den dag met de geeltjes, Cornelis van Witt! of ik zal...’

‘Wat, Brammetje, wat?’

‘Ja, hoe weet ik dat? Ik weet alleen maar, dat het niet heel pleizierig zal zijn!’

‘Och lieve Heer! wat moet ik beginnen?’

‘Maak hem onschadelijk! Keer de bordjes om!’

‘Maar h o e , mijn beste, mijn voortreffelijke vriend?’

‘Als hij komt’, - Brammetje sprak op een toon van huiveringwekkende geheimzinnigheid - ‘zie hem dan met een zoet lijntje naar de vliering te krijgen, dat is het veiligst; sluit hem dan op, en onderhandel met hem door het sleutelgat. Als hij zich niet wil onderwerpen, zal ik hem wel tot reden weten te brengen met mijn donderbus, - door de deur heen, natuurlijk.’

‘Zoo, jongmensch, gij zoudt mij 's nachts willen bespieden, niet waar?’ peinsde Brammetje, met een opwelling van ongeveinsden haat. ‘Wel, van dat spelletje kunnen er twee pleizier hebben! Het zal mij benieuwen, of ik nu nog verder uwe lange beenen 's nachts in den omtrek van het kerkhof zie zwerven. Gij zoudt een armen man niet eens een klein gelukje gunnen, hé?’

Laat op den middag verscheen kapitein Cawardine; hij zag er onrustig, gejaagd, bijna misdadig uit. ‘Ik zou u gaarne even willen spreken, mijnheer Van Witt!’

De oude man klemde zich aan de armen van zijn leuningstoel vast. Was die Engelsche spion voornemens, hem te vermoorden of hem gevangen te nemen?

‘Mijnheer, ik wenschte u te waarschuwen tegen een man, dien ik hier in den omtrek zie zwerven, zekeren Brammetje Baas. Ik heb hem in Boston gezien; het is een ontsnapte gevangene.’

Van Witt's overspannen zenuwen ontspanden zich weder; hij hoorde deze mededeeling met bewonderenswaardige kalmte aan.

‘Ik heb geen bewijzen, mijnheer, alleen wantrouwen; maar ik voor mij geloof zeker, dat hij plannen tot inbraak beraamt.’

‘Wezenlijk, kapitein? En waar dan wel?’

'In de oude kerk, daar aan den overkant van den weg.'

'Welnu, jonkman, waarom belet gij hem dat dan niet?' snauwde Van Witt in ziedende woede.

'Dat kan ik en zal ik, als gij mij van nacht in uw huis wilt laten blijven.'

De oude Van Witt geleidde nu zelf zijn gast naar zijn eigen slaapvertrek, wel is waar een vlieringkamer, maar voor een tevreden gemoed voldoende geriefelijk ingericht; het vertrek was somber, maar zindelijk, en verheugde zich in het bezit van een reusachtig ledikant met groene gordijnen.

Van Witt werd gekweld door de rusteloosheid van een kwaad geweten. 'Houd maar goeden moed, jonkman, en God zij met u!' zeide hij; maar toen kapitein Cawardine, nadat hij een paar uur geslapen had, de deur wilde open doen, bespeurde hij dat men hem opgesloten had, - waarom? over die vraag gunde hij zich den tijd en de moeite niet om na te denken. Gegeven een vlieringvenster, juffrouw Van Twist's zelfgesponnen lakens, het dak van een breede veranda beneden, - dan was de rest een kleinigheid voor Jack Cawardine. Hij kwam zoo zacht als een kat naar beneden, nog altijd een van juffrouw Van Twist's lakens in zijne hand houdende.

'Nu zullen wij eens een grapje hebben!' dacht hij met een geheimzinnig knipoogje; en na het laken om zijne schouders geslagen te hebben, sprong hij van den goot der veranda af en kwam hij midden in Van Witt's beroemde dahlia's neer, van welke bloem de heer des huizes altijd met lof getuigde, dat zij er zoo ordelijk en zoo netjes uitzag.

De klok der St. Bartholomeuskerk sloeg het middagnachtsuur. De denneboomen wierpen hunne zware schaduwen over het oude kerkhof, en de verweerde grafzerken lagen stil in het onbeweeglijke gras. Er was moed toe noodig, zelfs voor een spook, om zulk eene diepe, plechtige stilte te verstoren. Maar toch was de nagalm der laatste klokslagen van twaalf uur ternauwernood weggestorven, toen er iets wits, iets groots en iets schaduwachtigs opdoemde uit de donkere omgeving der oude kerk en voorwaarts sloop met fladderende kleederen, het gelaat zooveel mogelijk verborgen houdend, maar met beide handen een zwaren last torsend; zoo kroop de witte gedaante langzaam over het hooge gras voort. Plotseling weerklonk er door de middernachtelijke stilte van het kerkhof een snerpende kreet, - een kreet van afschuw en doodsangst. Het oogenblik was éénig in de onderaardsche geschiedenis: het spooksel zelf werd bespookt; want vlak voor de gedaante, onder de schaduw van een denneboom, stond nog eene andere, die haar zoo sprekend geleek als de eene druppel water op de andere.

'Ik heb op u gewacht!' sprak een holle grafstem; en bij die woorden liet het eerste spook zijn vrachtje vallen, waarna het op zijne knieën ging liggen en begon te gillen.

'Hoe durft gij het nog wagen, mij te bespotten, ellendeling?' vroeg het andere, terwijl het naar de fladderende omhulsels van de knielende gedaante wees.

'Vergeef het mij! - vergeef het mij!' kreunde de ongelukkige.

'Brammetje Baas', ging de onmeedoogende stem voort, 'wat hadt gij daar te verbergen?'

'Mijn - mijn pannetje met eten, dat van avond overgeschoten was!' stamelde hij.

'Gij liegt! Gij hebt de kerk bestolen! Het Avondmaalstel zit in dien doek!'

'O-o-o-o!' En Brammetje boog zijn schurkachtig hoofd in doodsangst naar den grond en deed een ontdekking: het spooksel droeg sporen, - en wie ter wereld heeft ooit gehoord van een krankzinnigen doodgraver met sporen aan de voeten?

‘De duivel!’ brulde hij; en hij zou dadelijk weer opgesprongen zijn, indien zijn hoofd niet in pijnlijke aanraking ware gekomen met den loop van een pistool.

‘Als gij wegloopt, jaag ik u een kogel door het hoofd!’ zeide kapitein Cawardine, terwijl hij Brammetje stevig in zijn kraag pakte. ‘Laat uw buit maar liggen, ik zal er wel naar laten zien; en kom nu mede.’

Waarna hij Brammetje medesleepte naar de muffe sacristie, hem er in duwde, de zware deur afsloot met Brammetje's eigen valschen sleutel, en het heldhaftige heerschap daar achterliet in gezelschap van dominee's toga en van zijne mislukte plannen.

Wie beschrijft de ontroering van den ouden Van Witt bij het ontdekken van des kapiteins vlucht?... Het spoor van zijn aftocht werd aangewezen door de brokstukken der lakens en der dahlia's. Wimpje's vader begreep, dat hij nu aan de genade van een onverzoenlijken vijand was overgeleverd. Om de maat van angst vol te meten, werd thans door de loopende geruchten verspreid, dat Nieuw-Amsterdam gebombardeerd zou worden, indien de Gouverneur en Cornelis van Witt niet tot de overgave besloten. Er werden bedreigingen geuit omtrent hetgeen Cornelis van Witt wel eens zou kunnen overkomen, indien hij bij zijne heldhaftige houding bleef volharden. Tot driemaal toe werd hij dien dag opgeroepen om de Raadsvergadering bij te wonen, doch daar bedankte hij wel feestelijk voor: zich bloot te stellen aan het vuur van de Britsche kanonnen en van kapitein Cawardine, - dat nooit!

Daar er niets anders overbleef, ging eene deputatie uit het waardige stadsbestuur hare opwachting bij Cornelis Van Witt maken, om hem zijne dwaze strijdzucht onder 't oog te brengen. Hij kwam uit de houtloods te voorschijn, op meesterlijke wijze zijn heldenmoed verbergend.

‘Wat baat het, zoo heldhaftig te zijn, Cornelis van Witt?’ vroegen zij. De oude man stond te beven op zijne beenen. Hij heldhaftig, en zelfs Brammetje niet bij de hand om hem te helpen! De heeren verklaarden, dat, als zij Van Witt maar tot andere gedachten konden brengen, zij hunne zaak gewonnen hadden, want het sprak wel van zelf, dat Gouverneur Stuyvesant niet in zijn eentje oorlog kon voeren tegen de Britsche natie. Een eerlijke overgave, die hun in het bezit van hunne aardsche goederen liet, was toch wel aangenaam, betoogden zij. Met veel beleid en zeggingskracht toonden zij aan, dat het volstrekt geen verschil maakt of men onder een Hollandsche of onder een Engelsche vlag leeft, als men slechts vijf keer daags een stevig maal op tafel krijgt.

Den afloop der zaak kent iedere jongen, die in onze dagen op de New-Yorksche scholen ezelsooren maakt in zijn geschiedenisboek. Het gezond verstand van Nieuw-Amsterdam behaalde de overwinning;

Gouverneur Stuyvesant gaf met verbeten woede zijne toestemming, en de Britsche troepen onder kolonel Bordon namen bezit van de stad. Het eenige zichtbare resultaat van deze onbloedige overwinning was, dat ter eere van Zr. Ms. broeder, den Hertog van York, Nieuw-Amsterdam den thans beroemden naam van N e w - Y o r k ontving.

VII.

In den avond na Brammetje's verdwijning bracht de doodgraver der St. Bartholomeuskerk den koperen klopper der huisdeur van den heer Cornelis van Witt in beweging.

Hij had zoo pas de klok van zessen geluid en beefde nog over al zijne leden.

'Och, mijnheer Van Witt! er is een groot ongeluk gebeurd!'

'Al weer?' stamelde de oude man met wezenlooze gelatenheid.

'Uw Avondmaalstel, waarop wij zoo trotsch waren, is... is...'

'Nu, jandorie! wat is er meê?'

'Gestolen!'

'Gestolen?! Wel God in den hemel!'

'Ja, mijnheer. Ik had de klok van zes uur geluid en ging naar de sacristie, zooals ik altijd doe; maar zoodra had ik niet den sleutel in het slot omgedraaid, of de deur vloog open; iemand sloeg mij met geweld op den grond, - voel maar eens wat een bult op mijn hoofd, mijnheer! - maar ik herkende den schurk: het was Brammetje, mijnheers eigen Brammetje! Ik vloog naar de hoekkast, waarin het Nachtmaalservies altijd bewaard wordt; het deurtje was opengebroken, en het kistje met zilver was verdwenen!'

Vader Van Witt werd met zijne overpeinzingen alleen gelaten, en zij waren niet zeer troostvol. Hij was het slachtoffer geworden van een schelm, op wiens raad hij een onschuldig man op zijn zolder had opgesloten, waar hem geene andere kans werd gelaten dan uit een dakvenster te springen, met gevaar van zijn nek te breken. Diezelfde mishandelde onschuldige was een Engelsch officier, die het hem onaangenaam genoeg kon maken in deze dagen van Britsche invasie. Het Avondmaalservies, dat hem een burgermansfortuin gekost had, was verdwenen. Juffrouw Van Twist was beroofd van een bruidegom, die tot op dit oogenblik nog niet voor goed vervangen was. Wimpje smolt weg in tranen, en juffrouw Pamplona kruidde zijne meest geliefkoosde schotels met gal en wormkruid... neen, Cornelis van Witt! het was uw eigen kwaad geweten, dat dit culinaire verschijnsel teweegbracht!

De oude man was overtuigd, dat er iets vreeselijks stond te gebeuren, in de wanhopige hoop dat het verwachte nooit gebeurt. Maar het gebeurt toch dikwijls wèl, vooral wanneer het iets onaangenaams is, en ditmaal sloeg het den weg in naar Bovenkerk: een musketier op een gespierd ros, met een bevel van kolonel Bordon, dat Cornelis van Witt op staanden voet voor hem moest verschijnen op het Stadhuis te New-York.

In datzelfde Stadhuis, op Gouverneur Stuyvesant's eigen stoel, zat kolonel Bordon een brief te schrijven en duchtig te vloeken, want kolonel Bordon kon met een ganzenveder lang zoo goed niet terecht als met een flink, deugdelijk zwaard.

‘O, die hanepooten en menschenbeenen! laat ze naar de maan loopen! Waar is Jack? Jack doet zoo iets in een ommezientje. Kom hier, Cawardine!’

Maar er verscheen geen kapitein Jack. Nu trok de kolonel een horloge, ter grootte van een koekepan ongeveer, uit een zijner broekzakken naar boven.

‘Het is zoo wat de tijd, dat Jack met den ouden man zou komen. Hij heeft mij gevraagd, of ik den ouden druiloor een beetje in benauwdheid wilde brengen, om hem dan later zoo kneedbaar als was te hebben. Nu, dat wil ik wel eens doen voor een keer.’

Op hetzelfde oogenblik hoorde men een vreeselijk gestamp en geschuifel buiten de deur; zij ging open, en er vloog iets zwaarlijvigs naar binnen, gevolgd door een musketier, die zich dadelijk weer oprichtte, het militair saluut maakte en op een toon van zakelijke kalmte mededeelde:

‘Ik heb hem medegebracht, Uwe Excellentie! Dit is Cornelis van Witt.’

Er volgde eene pijnlijke stilte; eindelijk nam kolonel Bordon het woord.

‘Dus zijt gij de man, die de Britsche natie tartte, en die weigerde deze koloniën over te geven aan mijn genadigen heer en meester, Karel de Tweede, koning van Engeland?’

De aldus ondervraagde bleef den kolonel in sprakelooze verslagenheid aanstaren. Waarom was hij verplicht, den geheelen heldenmoed van Nieuw-Amsterdam op zijne schouders te nemen?

‘De Britsche natie’ - hier fronste de kolonel op majestueuse wijze zijne wenkbrauwen - ‘is niet gewoon, den spot met zich te laten drijven!’

De beleediger der Britsche natie begon zóó geweldig te beven, dat hij zich aan den naastbijzijnden stoel moest vastgrijpen om staande te blijven; het was de eigen stoel, waarop hij eens in slaap was gevallen en tegen wil en dank als een held ontwaakt was.

‘Ongelukkige! uwe houding is van dien aard geweest, dat gij de... de... verdenking en den toorn van het Engelsche gouvernement hebt gaande gemaakt!’

‘Och, Uwe Excellentie, als u alles eens wist! Ik... ik kon het wezenlijk niet helpen!’

‘Ik heb reden om te gelooven, dat gij een gevaarlijk persoon zijt, sir, die zijn waren aard onder een schijn van bedeesdheid weet te vermommen!’

Nu wrong de oude Cornelis in doodsangst zijne vette handen. ‘Ik ben maar een vreedzaam burger, Uwe Excellentie, en... ik... ik... ja, ik houd heel veel van de Britsche natie en heb heel veel eerbied voor de Engelschen!’

‘En waarom,’ vroeg kolonel Bordon met vlijmende scherpte, ‘waarom hebt gij dan zoo'n beminden en geëerbiedigden Engelschman op uw vliering opgesloten?’ (‘Ik wou dat de vent naar de maan was!’ bromde de kolonel ter zijde. ‘Waarom komt Jack nu niet? Ik raak uitgepraat!’) ‘Bij Jupiter! een mooie manier om een gast te behandelen!’ liet hij streng en dreigend er op volgen.

Nu viel de ontmaskerde held op zijne knieën; alles was bekend en hij was verloren.

‘Genade, genade, Uwe Excellentie! Ik dacht... ik... ik dacht, dat die jonge man een Engelsche spion was!’

OPZET OF ONGELUK? Naar H. Oehmichen. (Zie blz. 449).

Ziezoo, nu was het hooge woord er uit!

'Een Engelsche spion!' schreeuwde de kolonel. 'Jack Cawardine, de zoon van mijn ouden vriend, de generaal Cawardine, een Engelsche spion! Zeg, Jack, kom eens dadelijk hier; hoort ge dat?' En daar trad werkelijk Jack de kamer binnen, zonder eenig zichtbaar letsel van zijne tuimeling in Van Witt's dahlia's.

'Zeg eens, Jack, die oude Hollander dacht dat gij een Engelsche spion waart!'

Jack was grootmoedig genoeg om zijnen beschuldiger te helpen opstaan en stofte hem liefdevol af. 'Hoe kwaamt gij er toe, mij te verdenken, mijnheer? Wie heeft u zoo iets gezegd?'

De oude man deed er eerst het zwijgen toe; maar eindelijk stamelde hij: 'Brammetje Baas!'

'Tegen wien ik u nog al waarschuwde! Waarom hebt gij meer geloof geslagen aan de woorden van een schurk, dan aan die van een onberispelijk krijgsman?'

'Jonge vriend! waarom springt een krijgsman in het holst van den nacht uit een vlieringvenster?'

'Mijnheer Van Witt, sedert wanneer sluit de gastheer zijn gast in zijn slaapkamer op? Maar vergeef mij, - ik ben u een opheldering schuldig, en verklaar mij bereid u die te geven. Ik hoop dat zij u afdoende zal voorkomen!'

Bij die woorden haalde kapitein Cawardine iets zwaars van onder de tafel te voorschijn; het was een groote doos, met een gebroken hangslot. Hij sloeg het met ijzer beslagen deksel open, en... daar blonk in al zijn glorie het Avondmaalservies van de St. Bartholomeuskerk.

'Dit', sprak de kapitein met groote bescheidenheid, 'is mijne verklaring. Als ik niet uit het raam was gesprongen, had ik den schat der St. Bartholomeuskerk niet aan den edelmoedigen schenker terug kunnen geven!' En kapitein Carwadine maakte een zeer diepe buiging voor den heer Cornelis van Witt.

De goede man straalde van blijdschap, en hij greep Jack's beide handen in de zijne.

'Ik heb een groot onrecht jegens u gepleegd, kapitein Cawardine! Kunt gij het mij vergeven?'

Jack schonk hem, bij wijze van vergiffenis, een glimlachje, en vroeg toen: 'Vertel mij eens ronduit, waarde heer, waarom hebt gij zoo'n hekel aan mij?'

Van Witt kreeg een hoogroode kleur, kuchte eens een paar maal, en kwam eindelijk met de wedervraag voor den dag: 'Waarom kwaamt gij juffrouw Van Twist het hof maken, mijnheer?'

Hier gaf kolonel Bordon eensklaps een schreeuw van verrassing. 'Op mijn eerewoord, Jack! zelfs in deze wildernissen zit er een vrouw achter de schermen!'

Van Witt lette er niet eens op. 'Wat hebt gij, een jonge en knappe man, te maken met eene vrouw, die oud genoeg is om uwe moeder te zijn?' vroeg hij weer. 'De zaak is, dat ik het plan had gevormd om zelf dezer dagen met die dame in den echt te treden.'

'Dat is wat anders, Jack! Als deze heer er bijzonder op gesteld is, zoudt gij er misschien wel ooren naar hebben om de oude schoonheid voor eene jongere te laten loopen, niet waar, mijn jongen?' Kolonel Bordon leunde achterover in zijn grooten stoel en sloeg zijne beenen over elkander, en Jack kreeg een kleur als bloed.

'Laat mij dat zaakje maar eens opknappen', ging de kolonel op jovialen toon voort. 'Ga zitten, goede heer, en neem er uw gemak eens van! Zr. Ms. regeering zal het altijd aangenaam vinden, om mijnheer Van Witt op zijn gewone plaats in de Raadszaal

van New-York te zien... Dus het schijnt, dat de dame een beetje te rijp is voor dit jongemensch, hé? Maar wanneer gij zelf haar neemt en onzen jongen vriend hier met een bloedend hart laat zitten, is het natuurlijk uw plicht, hem iemand in hare plaats te geven.'

Van Witt zette groote oogen op.

Kolonel Bordon vervolgde met eenige verheffing van stem:

'Het zou in 't belang van Cornelis van Witt wezen, op goeden voet met het nieuwe Gouvernement te staan. In uwe hoedanigheid van welgesteld man, die op goeden voet met de Regeering staat, kunt gij op grooten invloed rekenen. Als Hollander, die hardnekkig weigerde zich over te geven, zijt gij misschien erg heldhaftig, goede heer, maar zult gij zeker ook zeer.... impopulair wezen!'

Wimpje's vader werd beurtelings bleek en rood en verwenschte zijne heldhaftigheid.

'Indien gij u daarentegen kunt verbinden met eene gegoede Engelsche familie van onverdachte loyauteit, zal dat een waarborg zijn voor uw toekomstig patriotisme! Begrijpt gij dat, mijnheer Van Witt?'

Maar het begon Van Witt groen en geel voor de oogen te worden.

'Luister eens goed,' vervolgde de kolonel. 'Hier is een knaap, dien ik zoo liefheb alsof het mijn eigen zoon was', en bij die woorden legde hij zijne hand op Cawardine's arm. 'Zijne familieleden behooren tot de keur van het goede Engelsche volk; zij zijn welgesteld en achtenswaardig, en dat alles heeft hij geërfd. Gij, mijnheer Van Witt, zijt rijk; gij hebt eene dochter....'

'Ja, Wilhelmine; een meisje met blond haar en bruine oogen,' stamelde Van Witt, die nog altijd niet recht wist, hoe hij het had.

'Welnu, ruil dan!' schreeuwde de kolonel, met een dreunenden vuistslag op de tafel. 'Wat zegt gij daarvan, Jack? Een goed idée en een nieuw óók; wat, oude jongen?'

Kapitein Cawardine sloeg den ouden man in ademlooze spanning gade. In zijne verslagenheid zag Van Witt er beklagenswaardig uit; hij hield zijn hoofd met beide handen vast, en zijne kleine grijze oogappeltjes rolden woest heen en weder. 'Dit alles overvalt mij zoo plotseling.... zoo.... onverwacht!' stotterde hij.

'Sir,' liet de kolonel zich nu hooren, 'vergeet vooral mijne waarschuwing niet! Ik behandel u niet als krijgsgevangene, gelijk ik zou kunnen doen, maar als vriend.'

'Ik.... ik.... dank Uwe Excellentie,.... ik ben u wel ten hoogste verplicht, - maar, ziet ge, heeren! ik moet toch eerst met Wimpje spreken, - met mijne dochter Wimpje! De beslissing zal dan van Wimpje afhangen.'

'Zeg haar, dat zij zich om uwentwil moet opofferen, mijn vriend, verstaat ge? En, wat ik zeggen wil, neem kapitein Jack met u mede naar huis. Ik vertrouw u niet, - gij hebt een wanhopig karakter. Gij zijt in

deze dagen de held van New-York, mijnheer Van Witt. God zij met u, heeren!'

VIII.

Het is aangenaam, op goeden voet met de Regeering te staan, wanneer men gunsten heeft te vragen.

Van Witt reed naast den kapitein en dacht over deze dingen na, en ieder oogenblik voelde hij zich meer en meer aangetrokken tot het plan van den kolonel. Dat het nu eenmaal eene Engelsche Regeering was, - louter vooroordeel! Wat had de Hollandsche Regeering ooit voor hem gedaan?

De oude man verbrak het eerst de stilte. 'Het hangt alles van Wimpje af, en of haar hart u genegen is. Men kan tegenwoordig op die jonge meisjes volstrekt niets meer aan. Zij is sedert een paar dagen desperaat verdrietig, en zulke dingen als vrijen en trouwen zouden haar misschien zeer te onpas komen. O, dat was een gehuil en een hangen om mijn hals toen ik wegging.... Maar voor den drommel! daar komen zij mij waarachtig allebei tegemoet!... Nu, Wimpje, mijn kind, en juffrouw Van Twist, hier ben ik frisch en gezond weer thuis!' - en hij stak ieder een zijner vette handen toe, terwijl Pauwtje stil stond en een mondjevol gras nam. 'Blijde dat gij uwen ouden vader weer terug ziet, Wimpje? Kijk, dat zou ik bijna vergeten hebben, - de kapitein is medegekomen! Vooruit, Pauwtje!'

Kapitein Cawardine sprong uit den zadel, en met de teugels van zijn paard over zijn arm, wandelde hij naast het lieve Wimpje mede voort.

'Juffrouw Van Witt', vroeg de kapitein ter sluiks, 'hebt ge mij gemist?'

Er volgde geen antwoord, alleen een heel klein, zacht snikje. 'Wel, Wimpje, mijn lieveling! was het zóó erg?' riep hij, waarna hij op het kleine handje, dat hij in de zijne hield, telkens en telkens weder een kus drukte.

'Mij twee dagen lang te verlaten, kapitein Cawardine, zonder een woord te spreken, en op die wijze uw leven te wagen!'

'Ik ging jagen, mijn schat!'

'Uit het vlieringvenster?'

'Later zult gij alles weten, lieveling!'

Zij hief haar gelaat tot hem op, terwijl hare fraai gevormde lippen beefden. 'Ik moet alles aan vader zeggen. Ik kan het zoo niet langer uithouden! Als ik bedenk dat gij een Engelschman zijt, en dat hij van alle menschen op de wereld juist de Engelschen het meest haat!... Ik ben bang dat hij ons dit bedrog nooit zal willen vergeven.'

'Lieveling, alles zal goed afloopen, geloof mij! Misschien was het een dwaas plan; maar hoe zou ik anders mijn schat gekregen hebben? In den oorlog en in de liefde is alles geoorloofd, en het was wel vriendelijk van juffrouw Pampy, dat zij mij haar het hof liet komen maken om het genot van u te zien. 't Was zoo het beste, lieve Wimpje! Kapitein Cawardine was een onwelkom pretendent naar de hand van juffrouw Van Witt.... wat zou men er aan doen?'

'O, als mijn vader het mij maar wil vergeven dat ik u liefheb! Als hij het niet doet.... nu, dan zal ik u volgen tot aan de einden der aarde, want zonder ú kan ik niet

leven! O Jack, ik zal zoo ver met u medegaan als gij maar wilt, - zelfs naar Boston, Jack!'

IX.

Een vreedzame achtermiddag-stilte heerschte in de huiskamer, en de beeltenis van den heiligen man smolt weg in het wazige schemerlicht. De waterketel stond zijn deuntje te zingen op de theestoof, en een paar groote blokken hout vlamden op den haard, waarbij de poes met een fluweelig pootje haar voorhoofd zat te wasschen.

Twee zuchten verbraken de stilte.

'Wel, Wimpje?'

'Wel, vader?'

'Ik moet u eens spreken, Wimpje!'

'Ik zou u gaarne eens iets zeggen, vader.'

Wimpje schoof haren stoel wat dichter bij de zitplaats van haren vader, en vlijde hare malsche wangen tegen zijne handen.

'Hoe oud zijt gij, Wimpje?'

'Achttien jaar, vader.'

'Nu, Wimpje, hebt gij.... hebt gij er ooit aan gedacht, dat jonge meisjes wel eens trouwen?'

Wimpje zuchtte.

'Bemint gij Jan Wissenkerke, Wimpje-lief?'

Het antwoord was zwak, maar afdoende. Er kwam plotseling eene gedachte bij den ouden Van Witt op. 'In beginsel hebt gij niets tegen het huwelijk, wel, Wimpje? Jonge meisjes hebben soms zulke dwaze begrippen!'

Het antwoord was nog minder duidelijk verstaanbaar, maar toch óók afdoende. Waarop haar vader voortging:

'Welnu, Wimpje, kindlief! vertel het nu uwen vader eens, - is uw hart geheel vrij?'

Hier legde Wimpje, tot vaders onuitsprekelijke verbazing, haar gezicht op zijn schouder en barstte zij in tranen uit.

'Heerejeetje! wat moet dàt nu beteekenen? En juist nu ik zoo'n aardig plannetje had! O Wimpje!'

'Een plan?' stamelde zijne mooie dochter snikkend.

'Ja, kind, dat zal ik u eens zeggen. Ik begin met Pamplona, - gij hebt altijd veel gehouden van Pamplona, en ik was voornemens om den een of anderen dag met haar te trouwen. Maar er was geen haast bij, en alles zou goed gegaan zijn, als daar niet juist die kapitein Cawardine mijne Pamplona het hof was komen maken.'

Hier schemerde een glimlachje tusschen Wimpjes tranen door.

'Niet dat ik mij daarover verwonder, - hij had wel wat ergers kunnen doen. Pamplona bezit buitengewoon aantrekkelijke hoedanigheden. Zij nam hem dus maar alleen, omdat ik... ik niet had gesproken.'

Van Witt was vervaarlijk spraakzaam. 'De zaak is, kindlief, - om niets voor u te verbergen - dat de beslissende houding, die ik aannam in de zaak der belegering van Nieuw-Amsterdam (er zijn er die het heldhaftigheid noemen) verkeerd is uitgelegd. De Engelsche Regeering twijfelt aan mijne vaderlandsliefde; de Engelsche Regeering eischt een waarborg voor mijne - hm! - loyauteit.'

Wimpje keek haren heldhaftigen vader met angstige blikken aan.

‘Wimpje, vertel mij eens, - wat denkt gij van kapitein Cawardine?’

Wimpje bedwong eene plotselinge flikkering in hare bruine oogen en liet zedigjes haar hoofdje hangen. ‘Hij schijnt een achtenswaardig jongmensch te zijn.’

‘Hij is méér dan dat!’ Haar vader sprak met een plotselinge opwelling van ongeduld. ‘Hij is een jonkman van smaak en bescheidenheid, anders zou hij juffrouw Van Twist het hof niet gemaakt hebben. Die wonde zal genezen. Hij is bovendien van voortreffelijke en welgestelde familie, en kolonel Bordon beschouwt hem als 't ware als zijn zoon. Daar hij zoo goed staat aangeschreven bij de Regeering, jong en sterk en iemand van een innemend voorkomen is, dacht ik.... ja, dacht ik....’

‘Nu, vader?’

‘Dacht ik, Wimpje, dat gij niet veel beter, maar wel heel veel erger kunt doen.’

‘Maar hij is een Engelschman, vader!’

‘Louter een vooroordeel, kind! Door bemiddeling van kapitein Cawardine zou uw oude vader menig goed handelsprivilege kunnen verkrijgen. Kom, luister naar mij, Wimpje, - offer nu niet uwen vader aan een dwaze inbeelding op!’

‘Dus - het zou u aangenaam zijn, als ik kapitein Cawardine mijne hand schonk?’ vroeg Wimpje vriendelijk.

‘Het zou zeer verstandig zijn, kind!’

‘Nu goed dan, om uwentwil, lieve vader....’ En eer hij er op verdacht was, waren Wimpje's armen om zijn hals geslagen.

‘Ik ben zoo gelukkig, zoo óvergelukkig, mijn lieve, oude vader!’

‘Waarom?’ vroeg haar vader nieuwsgierig.

‘Nu zult gij vergiffenis moeten schenken. Wacht, ik zal Jack roepen.’

En Jack kwam, vroolijk en wel.

‘O Jack, ik heb beloofd dat ik uwe vrouw zou worden!’ riep Wimpje; en nog eer haar vader een woord kon spreken, lag zij reeds in Jack's armen.

‘Dat is zeer buitengewoon, kapitein! Kunt gij mij dit alles verklaren, Wilhelmina? Ik dacht, beste meid, u te hebben hooren zeggen dat uw hart niet vrij was.’

‘Dat is het ook niet, want het behoort aan... Jack!’

‘Maar hoe zit het dan met juffrouw Van Twist? Wel hanekater en vuursteen! wie kwaamt gij dan eigenlijk het hof maken, kapitein Cawardine?’

Maar Wimpje stond reeds naast hem en streelde zijne dikke wangen. ‘Hij kwam mij het hof maken, en het ging alles volgens een plannetje van Pamplona, - dus zult gij het haar in de eerste plaats moeten vergeven!... Zeg maar, dat gij het ons allen vergeeft, lieve vader!’

Natuurlijk vergaf de dankbare Cornelis het hun; en eer de winter aanbrak, waren er twee prachtige trouwpartijen te Bovenkerk.

In verloop van tijd bewees Cornelis Van Witt's toenemende rijkdom, op welk een uitnemenden voet hij met de Regeering stond; terwijl de wijsheid en de vaderlandsliefde van Gouverneur Cawardine van New-York door de geschiedenis geboekstaafd zijn.

Wat de schim van den krankzinnigen doodgraver betrof, deze verdween tegelijk met Brammetje Baas.

Wie de waarheid van dit verhaal mocht betwijfelen, die ga den verhoogden weg in de groote stad New-York op en zoeke naar de oude St. Bartholomeuskerk, niet ver van de Bowery. Daar zal hij een oud kerkhof vinden, omringd door half vermolmde en verweerde pakhuizen. Hij zal bemerken, dat de afgebrokkelde

grafzerken nog altijd in rechte rijen naast elkaar staan, zooals ze door den krankzinnigen doodgraver zijn geplaatst. Indien hij zeer zorgvuldig zoekt, zal hij op een der verweerde steenen, onder een eenzamen wilgenboom, dien de jaren gespaard hebben, deze nog slechts half leesbare inscriptie ontdekken:

> CORNELIS VAN WITT, OVERLEDEN IN DEN HOOGEN OUDERDOM VAN 90 JAREN, IN DE STAD NEW-YORK.
> 1695.
> REQUIESCAT IN PACE.

Het raadsel van Nijmegen.

De grondlegger van dat raadsel zou een ware 'Blauwbaard' geworden zijn, indien hij den leeftijd van Methuzalem had bereikt.

Nu trouwde hij slechts driemaal.

Naarmate hij ouder werd, nam hij eene jongere editie.

't Is maar goed, dat hij in dat trouwwerk door zijn 'eigen' dood gefnuikt werd, want in opklimmende reeks zou hij langzamerhand bij een zuigeling terecht zijn gekomen.

Hij begon zijn huwelijksloopbaan met twee weduwen, en eindigde met een maagdelijn.

Hij heette Huibert van zijn voornaam. Bij verkorting werd dit Huib; toen hij jong was werd hij geliefkoosd als Huibje, en zijne moeder zong:

> 'Huibje, daar komen de paardetjes aan;
> De paardetjes komen bij Huibje,' enz. enz.

De familienaam van Huibert was Brakel. Sedert een paar eeuwen zoekt men nog altijd op den burgerlijken stand van Nijmegen naar zijn identiteit.

Naar de kleederdracht op afbeeldingen te oordeelen, verliest zijn 'Dasein' zich in de middeneeuwen. De nacht der eeuwen is dus over hem en zijn gewrocht heen gegaan.

Huibert Brakel dan trouwde, voor zijne eerste vrouw, zekere Anna, eene weduwe. Door dat huwelijk werd hij al terstond stiefpapa, want juffrouw Anna had een zoon, die Gijsbert was genaamd.

Huib en Anna kregen samen ook twee zoons. Zij werden Adam en Arend genoemd, om overeenstemming te hebben in de beginletters van hun namen met die hunner moeder. Zij droegen steeds roode rokken en roode kaproenen, en groeiden als roode koolen op.

Juffrouw Anna vond goed, na haar moederplichten vervuld te hebben, van dit ondermaansche af te stappen, en meneer Huibert Brakel liet geen gras over zijn weduwnaarspijn groeien.

De weduwen vielen nu eenmaal in zijn smaak en hij waagde een aanval op het hart van Beel, eene eerzame weduwe, die eene dochter rijk was, genaamd Jacomijn, of Jacomijntje.

Het werd op deze wijze een gezellig huishouden, en toen er weer twee zonen waren geboren, konden vader en moeder met hun 6 kinderen tevreden zijn. Die twee zoons werden naar de aanvangsletter van moeders naam Beel, Bartel en Barend genoemd. Zij droegen groene kleederen, ter onderscheiding van de in rood 'habyt' gestoken halve broeders.

Nu vatteden stiefbroer Gijsbert en stiefzusje Jacomijn, die elkaar in niets bestonden, liefde voor elkaar op. Het huwelijk werd door de voogden goedgevonden, beklonken en bedronken.

Het huwelijksreisje was in die dagen nog onbekend; niettemin moest moeder al gauw aan de luiermand denken, en trachtte papa zich een wiegetouw te vlechten.

Charlotte, eene dochter, werd hun geboren.

Groote blijdschap bij de ouders, maar ook bij stiefgrootpapa Huibert Brakel, die juist zijn tweede vrouw

HET RAADSEL VAN NIJMEGEN.

zag wegkwijnen en al aan zijn derde dacht, waartoe hij dat stiefkleinkind had voorbestemd.

Daar zonder het overlijden van Huibert's tweede vrouw, Beel, het Nijmeegsch raadsel niet kon bestaan, meende zij afscheid van deze wereld te moeten nemen, haar man tranen doende schreien, zoodat men er de straat mede kon schrobben.

Huib was in dien tusschentijd oud geworden, maar eene nieuwe huwelijksmode had in Noviomagum burgerrecht verkregen.

Jonge meisjes trouwden liefst met oude heeren.

In omgekeerden zin deed alzoo ook Huibert Brakel. Hij kwam, zag en overwon bij Charlotte, zijn stiefkleindochter, en hun echt werd gezegend door de geboorte van twee schoone jongelingen, die steeds in het wit gekleed gingen.

De letter C, van den naam hunner moeder, krijgt men in herinnering door hunne namen: Casper en Coenraad.

Het moet een aardig gezicht geweest zijn als pa en moe, en het geheele huishouden, zoo Zondags eens gingen wandelen.

Pa een beetje oudachtig, steunende op den arm van Charlotte; vooruit liepen twee zonen uit het eerste huwelijk, twee zonen uit het tweede huwelijk, twee zonen uit het derde huwelijk, en dan waren ook nog in 't gevolg stiefzoon Gijsbert, en stiefdochter Jacomijn, vader en moeder van papa Huibert Brakel's derde vrouw.

Toen Pieter van Toorenburch, een Nijmeegsch dichter van den eersten rang - van onderen af - de familie eens tegenkwam, stemde hij dadelijk zijn lier, die toevallig aan een wilgenboom hing, en zong:

> ‘Heer Brakel trouwde na elkaar twee weduw-vrouwen:
> Waarvan de eerste een soon, de tweede een dochter had,
> En wyl de liefde hem tot syne Egaas 't hart besat,
> Liet hij sijn stiefsoon en stiefdochter saamen trouwen.
> Het dochtertje, twelk uyt dit paar is voortgekoomen,
> Was qualyk seeven en tien jaar geworden oudt,
> Of 't is met Brakel, haar stief groote-vaer getroudt:
> Waardoor het Moeder wierd van haar vier halve oomen.
> De soonen van zijn eerste, en tweede, en deese gade,
> Sijn broeders, neeven, en oud-oomen met elkaar
> Geweest van 's moeders zyde; een voorbeeld wonder raar!
> Want sonder uytleg sal 't geen een van honderd raade.’

Heel Nijmegen liep dan ook uit om het levend Nijmeegsch raadsel te zien en te bewonderen, en naarmate dit familie-groepje aaneengesloten was, won de belangrijkheid van hun samenzijn.

Menige notaris trok zich de haren uit het hoofd, bij 't denkbeeld alleen, dat hij de kans liep om eene boedelscheiding te moeten opmaken, als Huibert Brakel eens kwam te overlijden, want in den mond der familie, die er van hield om in rijm te spreken, klonken steeds de geheimzinnigste verwantschaps-problemen.

De jonge vrouw zei bij voorbeeld:

‘Merkt wel en ziet op dit verklaren mijn,
De twee in 't r o o d mijn vaders broeders zijn,
De twee in 't g r o e n zijn mijn moeders broeders,
De twee in 't w i t zijn mijn kinders. En ik moeder,
Heb van deze zes, den vader tot mijn man,
Dat Maagschapsgraat mij niet beletten kan.’

De twee in het rood, de zonen Adam en Arend, uit het huwelijk met Anna, mochten dan zoo zeggen:

‘'t Was ons leet zo 't was agter gebleven
Dat onse nicht waar onze vader gegeven:
Want zij is niet ons vaders nicht,
t Welck niemand zal geraden licht.’

Nauwelijks zwegen de monden der ‘rooden’, en liep men zich nog suf te denken over dat wonderlijke nichtschap, of de ‘groenen’ kwamen aan 't woord. Zij waren de zonen uit het tweede huwelijk met Beel, en waren genoemd Bartel en Barend.

‘'t Is wonder te merke in dezer figuren,
Want hij is ons vader in der natuuren,
Ende heeft onse nicht getrouwt;
t Welck ons nochtans niet en berouwt.’

Het zoeken naar de quadratuur des cirkels is een nietigheid bij het pogen om te trachten nader door te dringen in de oplossing der gegevens, voortspruitende uit de verhouding der ‘groenen’ tot de overige familie.

Maar men komt bij dat diepzinnige vraagstuk niet tot rust.

Nu zijn de twee witte jongelingen de woordvoerders. Zij heetten Casper en Coenraad, omdat hun moeder Charlotte heette. Zij zeggen:

‘Onser aller vader is den ouden man,
Onser tweeër moeder is de juffrouw dan,
Maar zegt ons, hoe 't dog kan koomen?
Dat ons broeders zijn ons moeders oomen.’

Toen de leden van den magistraat van Nijmegen van het singuliere geval hoorden, gingen zij in raadkamer, ende besoigneerden, ende na gebesoigneerd, gedisputeerd ende gediscutieerd te hebben, resolveerden zij ‘om de zeldzaamheid dezer geschiedenis het afbeeldsel en verhaal er van tot eene gedachtenisse op haar raadhuys ten toon te hangen,’ en de boekprinters vermenigvuldigden de schilderij door in hout eene copye te maken, en zij brachten het wonder tot ons, kinderen dezer eeuw.

Voor hen, die aan dit Nijmeegsch raadsel niet genoeg hebben, diene het volgende grafschrift:

‘Hier ligt een zoon[1]) met zijne moeder,[2])
Een dochter[3]) en haar vader[4]) meê.
Hier ligt een zuster[5]) en een broeder,[6])
Een man[7]) en vrouw[8]) ter zelfder steê:
En dat zeer wonder is in schijn,

Omdat er maar d r i e lijken zijn.'

dat in goed Fransch luidt:

'Ci-gît le fils, ci-gît la mère,
Ci-gît la fille avec le père,
Ci-gît la soeur, ci-gît le frère,
Ci-gît la femme et le mari;
Et ne sont que trois corps ici.'

De oorsprong en verklaring is lood om oud ijzer met het Nijmeegsch raadsel.

De zoon was met zijne (halve) moeder getrouwd, dus man en vrouw; dezen hadden een meisje gekregen, die derhalve de dochter, en tevens de zuster van den zoon was; of wel de zoon was met zijn (halve) zuster gehuwd, dus man en vrouw.

Duidelijker spreekt het uit de bijgevoegde cijfers in het hollandsche vers:

Een man[7]) en stiefvader[4]) huwt zijne stiefdochter[3]) (regel 2 en 4), uit welk huwelijk een zoon[1]) wordt geboren, die tot zijne moeder[2]) ook in betrekking staat als broeder[6]) tot zuster[5]) (regel 1 en 3).

Derhalve is 1 de zoon, tevens broeder 6; 2 de moeder, tevens dochter 3, zuster 5 en vrouw 8; 4 de vader, tevens man 7.

D e n H a a g .
V. R.... N.

Haar akte.
Door Junius Jalbèr.

't Was een doodgewone akte, die ze had, zooals velen in den lande bezitten: 'een akte lager onderwijs. Ik voelde echter voor dit blad papier dezelfde verachting, die boeren en hazen aan jachtakten toedragen.

Die 'zij' was een meisje dat als een der knapste leerlingen van de Normaalschool bekend stond, de trots van vader en leeraars. Een vlug begrip, een goed geheugen, nooit ontbrekende vlijt, dat waren de oorzaken, waardoor ze steeds de eerste der klasse was. Deze goede eigenschappen, deze onderscheiding, ze konden mij weinig schelen. Ik wist, dat ze van mij hield en dat was mij meer dan genoeg.

We waren beiden jong: zij zestien, ik achttien, een leeftijd dus, waarop men, volgens sommigen, volstrekt niet aan liefde denken mag. Dit afkeurende oordeel deerde mij weinig; ik voor mij vond het heerlijk, dat ik in de toekomst geen mariage de raison zou moeten sluiten, waarbij men meestal berekent hoeveel beide partijen waard zijn. Natuurlijk waren onze ouders van die stille betrekking onbewust. Wel hadden ijverige, gedienstige geesten het hun in de ooren gefluisterd, doch zij meenden goed te doen, met op dat kinderspel geen acht te slaan, hetgeen ons zeer aangenaam was.

Ééne zaak was er, die mij hinderde. Wanneer ik voorbij de Normaalschool ging, kon ik nooit nalaten aan mijn meisje te denken, dat binnen die muren in de bedompte schoollucht, opgesloten was. Waarvoor dienden die lange schooluren, waarvoor dat studeeren? Een meisje moest vrouw blijven, vond ik, moest trachten een waardig huishoudstertje te worden, zuinig, overleggend, opgeruimd, in staat met weinig inkomen veel te doen. Waarvóór toch deze opeenhooping van nuttelooze kennis, goed om later als ballast overboord gegooid te worden?

Mijn arme Anna moest akte lager onderwijs halen. Dat was de reden. O! wat hinderde mij die akte!... Het werd winter, zomer, weer winter en onze geheime betrekking bleef bestaan. Onze ouders bemerkten, dat het ernst, waarlijk ernst was. Men begon te beraadslagen, te redeneeren en de slotsom was, dat er geen termen gevonden werden om onze liefde af te keuren.

Dus het zou nu eens mogelijk zijn, dat onze vurigste wensch, verloofd te zijn, vervuld werd. Het ontmoeten op weinig bezochte plekjes buiten, het schrijven van briefjes, die ongemerkt bezorgd moesten worden, al die geheimzinnigheden, zij zouden niet meer noodig zijn. We zouden samen kunnen wandelen, zonder bevreesd te zijn, dat de een of andere kennis ons zag, we zouden elkander dagelijks zien en spreken. Dat alles zou mogelijk zijn, zoo... zij haar akte slechts had. Daarom werd de verloving uitgesteld. Het was een gruwelijke teleurstelling voor ons, wreed en ontgoochelend. Wachten! ja, dat valt moeilijk, als men jong is. En terwille van zoo'n akte! O! ik was zoo boos!

Anna trok het zich ook erg aan. Ze had een zenuwachtig gestel en langzamerhand werd ze gedurig ongesteld. Hoofdpijn, telkens uitbarsten in huilen; de spanning werd haar te groot.

Het kon zoo niet langer voortgaan en onze ouders besloten, niet langer te wachten met de verloving.

Op een Zondagavond zou het gewichtig feit plaats hebben. Des avonds gingen wij, mijne ouders en ik, naar Anna's huis, ik natuurlijk met ietwat kloppend hart. Eerst volgde er een alledaagsch gesprek. Niemand sprak of doelde op de vraag, die aanstonds beslist zou worden, hoewel allen er aan dachten.

De schemering begon te vallen en dit vond mijn vader het geschikte tijdstip om over ons beiden te spreken; na eenige oogenblikken raapte ik al mijn moed bijeen en vroeg Anna's hand. Ik stond over mijzelve verbaasd, zoo flink sprak ik. Hoewel we zekerheid hadden, dat mijn aanzoek niet afgeslagen zou worden, wachtten we ongeduldig het antwoord af.

De toestemming volgde na eenige oogenblikken; er werden kussen, handdrukken gewisseld, tranen kwamen bij enkelen te voorschijn en onze verloving was gesloten.

Maar.... er was één voorwaarde bij. Mijn toekomstige schoonpapa vond het jammer, zeer jammer zelfs, dat zijne dochter haar bijna voleindigde studiën staken zou. Binnen weinige maanden zou ze in staat zijn, haar akte te halen. Dus tot dien tijd moest ze op de Normaalschool blijven. Mijn oudelui vonden dit zeer billijk; men kon nooit weten, wat er gebeurde. Bovendien, het was een korte tijd, dus dit was zoo erg niet.

Ik alleen vond het wel degelijk erg!

Moest ze nu toch die ellendige akte halen, nog altijd op de Normaalschool blijven? En als ze nu eens zakte? Wat dan?

Neen, ik kon het niet toegeven. Ik zeide, onder meer, dat het studeeren zeer ongezond voor haar gestel was, dat het niet netjes voor een geëngageerd meisje was, in eene klasse te blijven van gemengd geslacht; van nuttelooze kennis.... Mijn onstuimig bloed was stellig aan het bruisen gegaan, zoo ik geen smeekenden blik, geen zacht tikje van hare hand ontvangen had. Ik zweeg dus, maar inwendig vervloekte ik die akte....

De tijd naderde, waarop de examens voor lager onderwijs afgenomen zouden worden. Ieder verzekerde dat Anna alle kans van slagen had en ik geloofde het ook. Zij zelve was niet zoo gerust en ik bemerkte meer dan eens, dat ze vreeselijk zenuwachtig was. Hoe nadeelig moest het toch voor hare gezondheid wezen, zei ik bezorgd in mijzelf, waarvoor diende toch dat zwoegen voor die akte? Toen ik haar des namiddags afhaalde aan het gebouw, waarin de examen-commissie zich bevond, zag ik onmiddellijk, dat zij er ‘door’ was. Een blos van vreugde op haar gelaat, een rolletje papier in haar hand, zoo kwam zij naar mij toe. Ik belastte me met de zorg

voor het blad papier, met zooveel moeite verkregen. Ik had een gevoel, alsof ik een vurig gehaten vijand in mijn macht had en het was mij ernst, toen ik voorstelde deze akte bij onze thuiskomst in kleine stukjes te scheuren en te vernietigen!

‘Neen, dat zou jammer zijn,’ antwoordde Anna ‘Ik zal het bewaren als eene gedachtenis.’

De akte werd in een laadje van papa's schrijftafel gelegd en smaakte eenigen tijd eene volmaakte rust. Er werd niet meer over gesproken. Anna werkte in het huishouden en ik dacht, dat ons volmaakt geluk nu gekomen zou zijn.

Ik bedroog mij echter. Na eenigen tijd werd het verwenschte blad papier te voorschijn gehaald en naar het bestuur eener naburige stad gezonden. Er was daar een plaats als onderwijzeres vacant en Anna zou solliciteeren.

Een ieder kan begrijpen, hoe ik deze poging opnam. Ik vond het afschuwelijk! Niet alleen, dat ze geheel uit het huishouden gerukt werd, ik zou mijn meisje ook slechts enkele Zondagen kunnen spreken. Vooral hinderde het mij, dat Anna zelf het zoo gaarne wilde. Ik had haar bijna verweten, dat ze niet van me hield.

Ik gaf weer toe, want redeneerde Anna, 't viel juist mooi, dat er in die stad een oom woonde, bij wien ze kosteloos huisvesting krijgen kon. Alleen als we onmiddellijk konden trouwen, zou ze er van afzien. Toch haatte ik die akte, meer dan ooit.

Ze werd aangesteld en voortaan sprak ik haar slechts des Zondags. Ik troostte mij door hard te werken. De zaak, waar ik werkzaam was, zou ik kunnen overnemen, dan, dan zou het mogelijk wezen, dat we trouwden. Ik spaarde dus, zoo veel ik kon. Ik trachtte elke cent te verdubbelen en na een paar jaren had ik een aardig sommetje bijeen. Elke maand telde ik mijn gering kapitaaltje, elke maand rekende ik uit, wat er nog ontbrak en schreef ik aan Anna, hoeveel mijn spaarduitjes bedroegen. Het speet me verbazend, dat het geld niet sneller vermeerderde. Ik wist, dat Anna niets ten huwelijk meebracht, dus daarop behoefde ik niet te rekenen.

Moedeloos, verslagen zat ik somtijds op mijn kamer. Ik benijdde den rijke zijn vermogen, ik was ontevreden op mijzelf, op de wereld, kortom op alles.

Want het zou nog lang, zeer lang duren, eer mijn hartewensch vervuld zou worden: Anna als mijn vrouwtje te beschouwen; een eigen huishouden te hebben; een eigen lief tehuis, waarin geen akte hare invloeden zou doen gelden. Ja, hoelang zou dat paradijs voor mij gesloten blijven, hoelang nog? Waar zou ik de ontbrekende som kunnen krijgen? Nergens, dat wist ik; slechts door wachten en sparen!

Eens ontving ik een brief van Anna, waarin ze mij iets gewichtigs meedeelde. Zij had haar ontslag als onderwijzeres gevraagd. Het leven op school ging haar vervelen - nu, dat verwonderde mij niet -

en ze kwam

DE KONING VAN SIAM EN ZIJNE KINDEREN.

voorgoed thuis. Zij kon zich dan in het huishouden bekwamen.

'Daar is voorloopig geen haast bij,' dacht ik, 'je zult nog lang moeten wachten, eer je die keukengeleerdheid noodig hebt.'

Maar wat gebeurde er? Ze kreeg natuurlijk haar ontslag en ze kwam thuis, en eens toen we alleen bij elkander waren, vroeg zij mij: 'Hoeveel geld hebben we nog noodig, eer we kunnen trouwen?'

Ik zeide het. Toen haalde ze haar cassette. Ze ontsloot die en er kwamen eenige muntbilletten te voorschijn.

'Goede hemel, wat is dat?' riep ik uit. Ik kon mijn oogen niet gelooven. Ik keek nu eens haar aan en dan weer naar de muntjes, op tafel uitgespreid.

'Wat is dat? Heb je een erfenis gehad, in de loterij gespeeld? Zeg, hoe kom je aan dat geld?...'

Ze trok me naar zich toe, sloeg haar arm om mijn hals en fluisterde met innige voldoening: 'Junius je hebt altijd zoo tegen mijn akte geprutteld. Kijk nu eens, dat heb ik, dank zij die akte, door privaatlessen en mijn traktement verkregen!....'

Op dit oogenblik, waarde lezer, kunt gij de bewuste akte in mijn gelddoos vinden, waar ik haar zorgvuldig bewaar.

Leiden, Juli 1891.

Siam.
Met drie illustratiën.

Siam is een koninkrijk, waarover veel geschreven is, maar dat eigenlijk over het algemeen nog weinig bekend is. Een betrekkelijk korten tijd geleden was het voornaamste, wat men van Siam wist, dat de Siameesche tweelingen daar vandaan kwamen en dat de witte olifant er in hoog aanzien stond. Siam hield zich van de buitenwereld afgesloten, en eerst in 1857 werd, na verscheidene vergeefsche pogingen, eindelijk een handelstractaat tusschen Engeland en Siam tot stand gebracht.

Het volgende jaar kwamen Siameesche afgezanten in Engeland en brachten de koningin prachtige geschenken. Sedert dien tijd is Siam een zeer handeldrijvende staat geworden, en vooral met Britsch-Indië is het handelsverkeer zeer levendig.

In het jaar '71 bracht de tegenwoordige koning van Siam, toen nog een slanke, tengere jonkman van 18 jaar, aan Batavia een bezoek en werd daar op de schitterendste wijze ontvangen. Op het oogenblik bezoekt zijn broeder Europa en vertoeft nu in Parijs, zoodat men wel zeggen kan dat de scheidsmuren, die Siam van de buitenwereld afsloten, nu weggevallen zijn.

Ook in andere opzichten gaat Siam zeer vooruit.

De vroegere koning van Siam, evenals de tegenwoordige, doen alles wat zij kunnen om hun land de voorrechten der europeesche beschaving te doen genieten.

Het is een geluk voor Siam geweest, dat zijn vorsten altijd in ontwikkeling, verstand en geestkracht verre boven de andere aziatische despoten stonden. Verder biedt ook het land uit zich zelf vele hulpmiddelen aan Het grondgebied van het Siameesche koninkrijk is tweemaal zoo groot als dat van Groot-Brittanië en Ierland, maar de bevolking bedraagt niet meer dan ruim zes millioen.

De voornaamste tropische gewassen groeien er, maar vooral is zijn nog slechts gedeeltelijk geëxploiteerde minerale rijkdom ontzaglijk groot.

Bangkok, de hoofdstad, heeft nu electrisch licht, tramwagens en gouvernementsgebouwen in europeeschen bouwstijl. De tegenwoordige koning heeft vele misbruiken afgeschaft, en vooral bewees hij zijn volk een groote weldaad door het lijfeigenschap op te heffen. Nog meer hervormingen worden van hem verwacht, maar het grootste beletsel voor de innerlijke ontwikkeling en beschaving van Siam bestaat in het karakter en den godsdienst der inwoners zelf.

De Siameezen zijn luchthartige, genotzieke Boudhisten, die alle inspanning haten en volstrekt niet er op berekend zijn de groote hulpmiddelen van hun land te ontwikkelen.

De binnenlandsche handel van Siam bevindt zich grootendeels in handen der Chineezen, die met de Maleiers de bevolking met eenige millioenen vermeerderen.

Spoorwegen worden nu aangelegd en men noodigt Europeanen uit, zich in Bangkok te vestigen en er den buitenlandschen handel te bevorderen. Zooals men ziet, laten de Siameezen het werk liefst aan de vreemdelingen over. De waarde der geëxporteerde waren moet, volgens de laatste statistieken, in één jaar £3,000,000 hebben bedragen, een zeer aanzienlijke som voor zulk een klein volk, en toch zou deze zonder veel moeite zeer vermeerderd kunnen worden.

De koning van Siam, wiens portret, omringd door zijn drie zoontjes, wij hier geven, heeft nog steeds hetzelfde sympathieke gelaat, dat vele oud-Indischen zich nog van '74 herinneren; de 20 jaren hebben hem gezetter gemaakt, maar de uitdrukking van zijn gezicht nog vriendelijker doen worden.

Hij schijnt een goed huisvader te zijn, en hoewel hij een harem vol vrouwen heeft, is hij feitelijk weduwnaar. Eenige jaren geleden kwam de wettige

HET KONINKLIJK PALEIS TE BANGKOK.

koningin van Siam, met wie hij zeer gelukkig scheen te zijn, op een droevige wijze om het leven; zij verdronk met haar dochtertje op een watertochtje in een der vijvers van de koninklijke tuinen, en de koning moet nog steeds onder het verlies gebukt gaan.

De kroonprins van Siam, oudste zoon des konings, is onlangs veertien jaar geworden, en den 22 Januari jl. had met groote feestelijkheid de ceremonie plaats van het knippen van zijn haar.

De haren der Siameesche kinderen worden slechts eens geknipt, en wanneer dit geschiedt, is het een bewijs dat het kind meerderjarig geworden is. Tot dien tijd

worden de hoofden der kinderen van het mannelijk geslacht zorgvuldig geschoren, met uitzondering van een bosje kruinhaar, dat in een wrong gelegd wordt; op het veertiende jaar wordt ook dit bosje weggeknipt.

Toen deze plechtigheid met den jongen kroonprins plaats had, werd de blijde gebeurtenis gevierd met een praal en luister, die zelfs voor dit op feesten zoo verzotte volk ongeëvenaard moet geweest zijn.

Siam, met zijn warm, zonnig klimaat en het vroolijke karakter zijner inwoners, is bijzonder geschikt voor optochten en tooneelvoorstellingen in de open lucht. De Siameezen zijn hartstochtelijke minnaars van schitterende juweelen, glinsterende kleuren en

monsterprocessiën, en zij gaan met een vuur aan het werk om deze dingen tot stand te brengen, welke Europeanen meestal slechts bij het behandelen van zaken aan den dag leggen.

Zeven dagen lang duurden deze glansrijke feesten; de stad met haar bontgekleurde tempels, haar gouden koepels, alles feestelijk versierd met groen, bloemen, kleurrijke lampen, vlaggen, kostbare goud- en zilverstoffen, haar stoet van hovelingen en adellijken, allen verblindend door de stralen die hun diamanten en juweelen naar alle kanten uitschoten, alles verlicht door een tropische zon en overwelfd door een hemel van het diepste blauw, maakte den indruk van een tooverland, een droom, een sprookje uit de Duizend en één Nacht.

Op elk dezer dagen verscheen de koning met zijn zoon, in kostbare hofkleeding, op een prachtig versierde hooge pagode en zag van daar uit de fantastische dansen uitvoeren en de eindelooze optochten voorbijtrekken.

Op den morgen van den vierden dag werd het

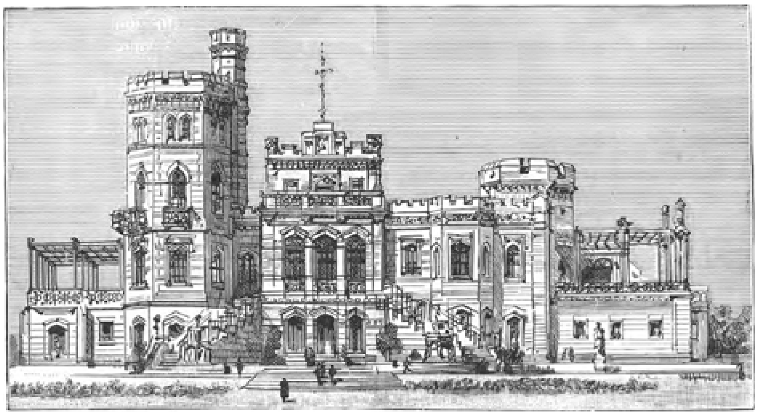

RESIDENTIE VAN DEN KROONPRINS VAN SIAM.

kruinhaar door den koning zelf, in een zijner paleizen, in tegenwoordigheid der hoogste vertegenwoordigers van den adel en de regeering, afgeknipt.

Onmiddellijk na de ceremonie werd de prins door den adel in een palankijn gedragen, naar een voorstelling van den berg Meru - de woonplaats van god Shiva - die op een der binnenplaatsen van het paleis was opgericht.

Aan den voet van dezen heuvel werd hij door den koning en de prinsen rijkelijk met heilig water besproeid en daarna naar den top van den heuvel geleid, waar ook een rijk vergulde pagode was opgericht. Nu werd de jonge prins door zijn koninklijken vader met een kroon en een zwaard begiftigd, in tegenwoordigheid van twee edellieden, die alleen het voorrecht hadden daarbij tegenwoordig te zijn, evenals bij zekere godsdienstige ceremoniën, welke nu volgden, en waarvan de eigenlijke aard zorgvuldig geheim werd gehouden.

De plechtigheid werd toen besloten door den prins driemaal rondom den voet des heuvels te dragen. Tot besluit van het feest gaf 's konings jongere broeder, Prins Oag Noi, een groot bal aan de Europeesche kolonie, waarbij de koning en de kroonprins tegenwoordig waren.

Zooals men ziet, dragen koning en prinsen in het gewone dagelijksche leven de Europeesche kleeding. Hoezeer het ook toe te juichen is, dat vorst en volk met hun tijd medegaan, zoo is het zeker wel jammer, wanneer zij in hun overdreven ijver het

karakteristieke van hun eigen land daaraan opofferen; evenals Japan, zou Siam dan zijn grootste aantrekkelijkheid verliezen.

Dat de stad Bangkok op fraaie gebouwen bogen kan, bewijzen onze beide gravures, waarvan de eene het koninklijke paleis, de andere de woning van den kroonprins voorstelt.

Huwelijks-advertentiën.

Het is een feit, dat het aantal advertentiën, waarbij mannen en vrouwen elkaar ten huwelijk vragen, in de laatste jaren belangrijk is toegenomen. Men kan geen courant in de hand nemen - behalve die, welke uit beginsel dergelijke annonces weigeren - zonder de welbekende formule verscheidene malen achtereen aan te treffen:

E r n s t i g g e m e e n d . - Een jong mensch P.G., R.C. (een enkelen keer zelfs I.G.), niet in de gelegenheid zijnde kennis te maken met jonge dames, zoekt langs dezen meer en meer gebruikelijken weg, enz. enz.

Dit is de hoofdinhoud, waarop tal van variatiën kunnen gemaakt worden. Opmerkelijk is 't echter, dat alle stellers van advertentiën een goed uiterlijk hebben, nette betrekkingen bekleeden, of niet onbemiddeld zijn; hebben zij 't ongeluk weduwnaar te wezen, dan hebben zij geen of slechts weinig kinderen te hunnen laste. Bijna altijd echter zoeken zij meisjes met fortuin, soms met zacht karakter; dikwijls wordt de som, die de uitverkorene moet aanbrengen, nog zeer nauwkeurig bepaald. Van discretie kan men zich verder overtuigd houden. Brieven en portretten worden desverlangd teruggezonden.

Zelfs die couranten, welke geen huwelijks-advertentiën heeten op te nemen, zijn toch misschien

onbewust huwelijks-bemiddelaars, want dikwijls genoeg wordt daarin, onder den titel van huishoudster, toch op bedekte wijze een vrouw gevraagd, of zulk eene biedt zich op die kiescher manier aan.

Wie nu alleen op dit groote aantal annonces afgaat, zal wel tot de overtuiging moeten komen, dat het huwelijk op het einde dezer eeuw een zaak is geworden, een koop, dien men eerst na rijp beraad, uit een groote keuze, met vol verstand en ‘wederzijdsch goedvinden’ sluit. En toch, hoe weinig hoort, of liever merkt ieder in zijn eigen omgeving van huwelijken, op deze wijze tot stand gekomen; hoe groot is nog zelfs in minder beschaafde kringen de afkeer tegen een huwelijk ‘uit de krant.’

Welke vrouw met eenig eergevoel waagt zich er aan een man te nemen, die haar op deze onbeschaamde wijze ten huwelijk vraagt, nog minder zich zelf aan te bieden door zelf de advertentie op te stellen? Welke waarborgen voor geluk toch kan een huwelijk opleveren, dat op die wijze gesloten wordt en zoo ontdaan is van alle poëzie, alle hoogere en edele beweegredenen?

Velen meenen, dat de meesten dier advertentiën uit de grap worden ingezonden; doch zoo groot kan het aantal grappenmakers niet zijn, dat de kolommen der couranten door haar dagelijks gevuld worden; er moeten andere belangen in het spel zijn om zulk een groot aantal te wettigen.

Die zulke advertentiën inzenden, hebben er werkelijk een doel mede, al is dit niet altijd het door hen vermelde, en 't kan zijn nut hebben menschen, die niet de gewoonte hebben achter de schermen te zien, in te lichten omtrent de listen van gewetenlooze lieden, die er op uit zijn geld te slaan uit de onnoozelheid, geldzucht of lichtzinnigheid hunner medemenschen.

Men zij er van overtuigd, dat verreweg de meeste huwelijksadvertentiën, niettegenstaande hun stellige verzekering van het tegendeel, n i e t e r n s t i g g e m e e n d zijn, maar om een nevendoel, dat dikwijls genoeg het licht niet eens zien mag, geplaatst worden.

Ter waarschuwing zullen wij hier de voornaamste voordeelen opsommen, die de stellers van zoodanige advertentiën daaruit trachten te verkrijgen.

De eenvoudigste soort van pseudo-huwelijks-advertentiën is de onschuldigste. Jongelui, die een grapje willen hebben, vragen de portretten van mooie meisjes of laten verscheidenen op een afgesproken plaats samenkomen; ook omgekeerd wordt dit wel eens gedaan. De onvoorzichtigen, die op zulk een advertentie antwoorden, stellen zich dan in elk geval bloot aan den spot van een paar opgewonden jongelui, of aan het gelach van vroolijke meisjes. Bij deze advertentiën is fortuin gewoonlijk geen vereischte, en juist hierdoor hebben zij het meeste kans op succès, want gefortuneerden zullen wel geen advertentie noodig hebben om tot een huwelijk te komen.

Van veel gevaarlijker soort zijn die, welke ten doel hebben adressen van jonge dames te verkrijgen, om ze later tot zedelijken ondergang te brengen. Het is hier de plaats niet over dit teedere onderwerp nader uit te weiden; ouders en voogden zij dus groote voorzichtigheid aanbevolen met betrekking tot dit soort van advertentiën, die met de laagste bedoelingen zijn ingezonden door schaamtelooze booswichten. Wee het meisje, dat zich, ook maar uit scherts of om een grapje te hebben, hiermede inlaat!

Verder komen er advertentiën voor, waarin men de volgende voorwaarde vindt: ‘Op aanbiedingen, waarbij geen portret is gevoegd, zal geen acht worden geslagen.’

Deze hebben een onschuldiger afkomst; wie heeft niet eens op kermissen de tenten gezien van zoogenaamde planeetlezeressen of somnambules, waarin men voor een kleinigheid het portret van zijn toekomstigen man of vrouw kan te zien krijgen? Om aan deze photographiën te komen, zet de waarzegger een advertentie in de courant, waarbij portretten worden gevraagd. Niet altijd voor een huwelijk, soms ook voor de een of andere betrekking; de portretten komen dan bij tientallen in en het doel wordt gemakkelijk bereikt.

Een der gevaarlijkste soorten van bedriegerijen is die, waarbij weduwen en meisjes ten huwelijk worden gevraagd m e t fortuin. Met deze ongelukkige slachtoffers wordt dan een briefwisseling aangeknoopt, waarvan de toon hoe langer hoe hartstochtelijker wordt en waarbij de schrijfster langzamerhand er toe gebracht wordt, dingen te zeggen, waarvan de openbaarmaking haar goeden naam zeer zou schaden. Is 't zoo ver gekomen, dan werpt de schurk plotseling zijn masker af, men biedt de brieven te koop aan, en dreigt in geval van weigering met openbaarmaking. Dikwijls wordt het oogenblik afgewacht dat het meisje op het punt staat in 't huwelijk te treden; dan zendt de oplichter aan den vader der bruid een beleefd, raadselachtig briefje, waarin hij op de ontvangen brieven zinspeelt, en dreigt ze aan den bruidegom te zenden indien men ze niet bijtijds voor een belangrijke som afkoopt, en ten wille van de eer en het levensgeluk van het meisje is men vaak verplicht den afschuwelijken koop te sluiten.

Zoo kan de lichtzinnigheid van een jong, onervaren meisje haar en haar familie ontzaglijk veel verdriet, geldverlies en zelfs schande aanbrengen.

Niet altijd zijn de pogingen der zwendelaars tegen jonge meisjes gericht; soms zoeken zij ook hun offers onder de trouwlustige heeren, dikwijls nog veel meer, omdat onder hen de behoefte aan een rijk huwelijk meestal nog dringender is en van hen grootere geldoffers te verwachten zijn dan van jonge meisjes en weduwen.

Hoe dikwijls ziet men niet, dat in de couranten de hand aangeboden wordt van ‘een rijke weeze met eenige millioenen.’ Ieder verstandig mensch begrijpt, dat een wees, die millioenen bezit, het niet noodig heeft haar hand in de courant te koop te bieden. Maar niet ieder mensch is verstandig; integendeel, verstandig en mensch zijn gaan zelden samen.

Dergelijke advertentiën gaan meestal uit van huwelijksbureaux, die bijna allen zonder uitzondering zwendelfabrieken zijn van het ergste soort. Wie zich daarmede in betrekking stelt, kan er zeker van zijn bedrogen naar huis te gaan.

De wees met de millioenen is gewoonlijk reeds verzegd als men om haar komt, maar in haar plaats worden andere ‘koopwaren van de huwelijksmarkt’ aangeboden; men moet allerlei voorschotten betalen,

inschrijvingskosten, invulling van formulieren, porto, provisie enz., en blijft op slot van rekening nog hangen aan een oude vrijster of onbemiddelde weduwe van dikwijls niet geheel ongerepten naam, welke artikelen de huwelijksbureau-houder steeds in voorraad heeft.

Maar dikwijls gebeurt het ook, dat de klanten van dergelijke inrichtingen voor hun geld niets krijgen; men begint met *f* 10 als inschrijfgeld te betalen, en betaalt ze graag, als men het vooruitzicht heeft daardoor in 't bezit te komen eener jonge, schoone millionnaire; maar ach! hoe bitter is de teleurstelling; gewoonlijk hoort men na de inzending van het geld niets meer van de wees en van den zwendelaar; aan vervolging valt niet te denken, want ten eerste zorgt deze er wel voor dat hij niet te bereiken is, en ten tweede zou een openbaarmaking den onvoorzichtige in zijn carrière zeer kunnen schaden.

In de groote hoofdsteden van Europa wordt met het huwelijk de brutaalste zwendelarij gedreven, en dikwijls op zeer grootsche schaal. Dergelijke bedriegers stellen zich niet tevreden met het kleine winstje van een voorschot, maar zetten een deftig huis op met groote, elegante salons, vol photographie-albums en prachtige portretten van heeren en dames, kasboeken, sierlijk ingebonden, schilderijen en beelden, allen betrekking hebbende op liefde en huwelijk. Gewoonlijk bevindt zich naast deze salons nog een kleine kamer, waarin men zich verschuilen kan om de personen te bespieden, die zich in de groote zalen bevinden. Daar komt b.v. een huwelijkscandidaat aan, iemand uit den deftigen stand, die zijn laatste sommetje geld besteed heeft om naar Parijs, Weenen of Berlijn te gaan, en brengt den eigenaar van zulk een huwelijks-bureau een bezoek. Natuurlijk is hij zoo keurig mogelijk gekleed; de huwelijksmakelaar ontvangt hem vriendelijk en zegt hem iets vleiends over zijn portret, dat een diepen indruk gemaakt heeft op de jonge dame, wier portret hij laat zien; dat is de beloofde, onafhankelijke, beeldschoone erfgenaam. De trouwlustige held is dadelijk tot over de ooren verliefd en betaalt gaarne het gevraagde voorschot, dat dienen moet om hem een samenkomst te verschaffen met de jonge dame.

Eenige dagen later moet hij terugkomen; men plaatst hem in het bespiederskamertje en hij ziet de schoone, die nog schooner is dan haar portret, van aangezicht tot aangezicht. Hoe langer hoe verliefder, betaalt hij nog grooter voorschot, bestemd voor een cadeau aan zijn aangebedene, en... wordt eenige dagen later teleurgesteld met het bericht, dat zij verklaard heeft den galant niet naar haar smaak te vinden. Nu tracht de makelaar hem wel te troosten met het uitzicht op een nog betere partij, maar met droevig hart en ledige beurs keert de arme intusschen naar huis terug.

Een Berlijnsche huwelijks-zwendelaar heeft op deze manier jaren lang gewerkt; hij had een beeldschoone nicht, die voor lokvogel diende, welke aan de huwelijkscandidaten als rijke erfgename werd voorgesteld. Zij liet zich het hof maken, ontving rijke cadeaux en verklaarde ten slotte, dat zij zich bedacht had en haar jawoord niet aan het jongmensch geven kon. Een der bedrogenen maakte eindelijk de zaak openbaar; zijn andere lotgenooten, wier aantal in de honderden bedroeg, hadden steeds gezwegen omdat zij vreesden door een openbare rechtszitting schade te zullen lijden.

Nog veel schandelijker is die zwendelarij, welke afpersingen ten doel heeft. Dan verschijnt er een advertentie: 'Een voogd zoekt voor zijn rijke pupil een man zonder vermogen, maar vrij van vooroordeelen, die een kleinen misstap van het meisje over het hoofd wil zien.'

Dit is een speculatie op de eerloosheid der trouwlustigen, en de ondervinding heeft, helaas! geleerd, dat het rekenen op de onedele drijfveeren der menschelijke natuur de winstgevendste is. Er melden zich hierop mannen aan, wien men zulk een gebrek aan eergevoel niet zou toeschrijven. De voorgespiegelde millioenen verblinden hen letterlijk; deze ongelukkigen worden door de zwendelaars letterlijk uitgeplunderd, en, hebben zij geld, dan dreigt men met de uitgave hunner brieven.

Zulk een oplichter was zekere Romayer, een ontslagen Oostenrijksch officier, die, van uit New-York en San Francisco, advertentiën in Duitsche couranten plaatste, waarbij schatrijke Amerikaansche meisjes haar wensch uitten om met adellijke Duitsche officieren te trouwen. Romayer, die onder de firma R.O. Mayer zijn zaken dreef, ontving een menigte aanbiedingen, die hij tot afpersingen gebruikte. Toen deze niet meer gelukten, maakte hij de namen openbaar van de heeren, die met hem gecorrespondeerd hadden, en het gevolg daarvan was, dat eenige officieren van aanzienlijke familie, ten gevolge van dit schandaal, gedwongen waren hun ontslag uit den dienst te nemen.

Zoo ziet men, dat mannen evengoed als vrouwen met het beantwoorden van huwelijks-advertentiën op hun hoede moeten zijn. Men late er zich liefst nooit mede in!

Behalve de opgenoemde, dreigen er nog andere gevaren, die wij niet allen kunnen opnoemen, want iedere zwendelaar werkt naar een ander ‘model’.

Het is te vreezen, dat de zaken dezer makelaars in 't vervolg nog welig zullen bloeien, want ijdelheid en hebzucht zijn twee machtige drijfveeren in den mensch, hartstochten, die niet uit te roeien zijn en waarop de oplichters-wereld haar gelukkigste speculatiën placht te bouwen.

Moeders lieveling.

Zij zijn en blijven toch altijd dezelfde, die moeders, zij mogen oud of jong, schoon of leelijk, arm of rijk zijn, zij mogen tot ons tegenwoordig of tot een lang verdwenen geslacht behooren: altijd vindt men bij haar dezelfde aan aanbidding grenzende, zelfopofferende en zich zelf vergetende liefde voor haar kinderen. Indien de liefde van de aarde verdwijnen kon, men zou haar terugvinden in het hart van de minste der moeders! Gelukkig zij, wie God een hart gaf zoo groot en ruim, dat de moederliefde er in kon wonen; gelukkig ook zij, die zich verheugen mogen nog door die liefde te worden gekoesterd, en zij, die levenslang de herinnering mogen bewaren aan zulk een hart, dat eens voor hen klopte, al moest het nu ook, helaas! sinds lang

stilstaan. Het moederhart immers is 's hemels grootste gave aan de lijdende menschheid.

Koningin.
Historische Novelle door Conrad Veldhorst.
(*Vervolg en slot van bladz.* 439.)

XIX.

Nadat Thomas Derham tot bedaardheid en geduldig wachten aangespoord had, brak er voor koningin Katharina

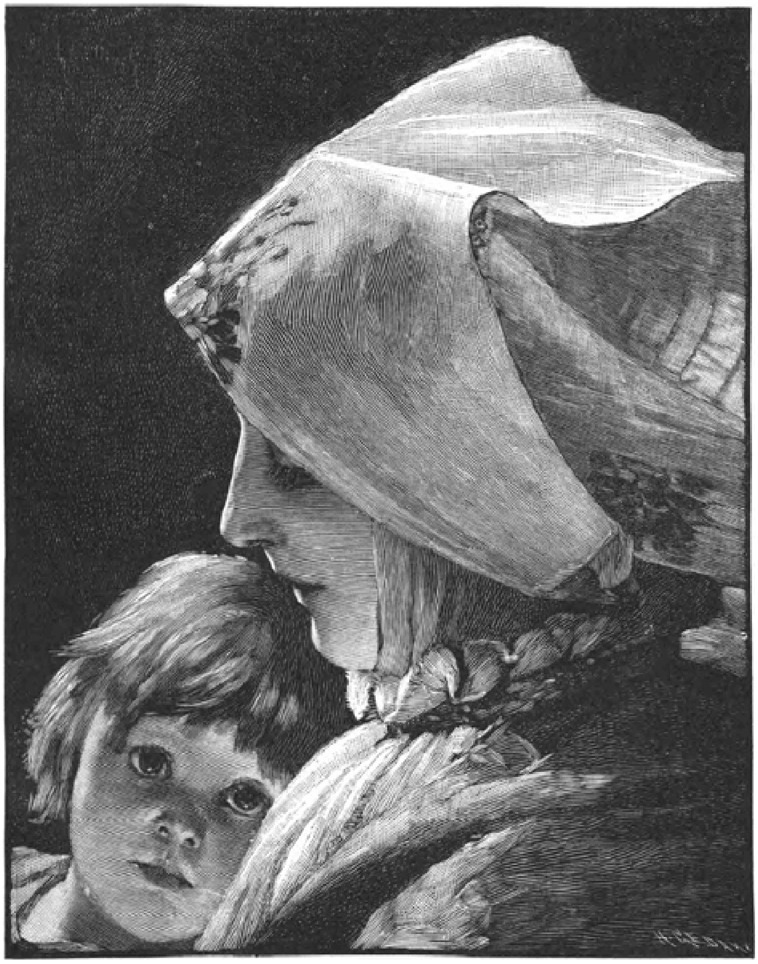

MOEDERS LIEVELING. Naar Kaulbach. (Zie blz. 464).

een tijd van groote kalmte en rust aan.

Niets kwam gedurende eenige weken haar herinneren aan de gevaren, welke haar boven het hoofd schenen te zweven; haar hofhouding behandelde haar met den grootsten eerbied, het volk overlaadde haar met bewijzen van liefde en de koning scheen haar bij den dag inniger genegen te worden.

Derham en Thomas waren haar trouwe ridders en bewezen haar hun diensten, zonder ooit meer door woord of gebaar op het verleden te zinspelen. De horizont rondom haar scheen dus geheel zuiver en rooskleurig te zijn; nergens ontwaarde zij

een dreigend wolkje, nergens meer schimmen van voorheen. Als nu haar vurigste wensch slechts vervuld werd, zij den koning een zoon mocht schenken, zou niets meer aan haar geluk ontbreken.

De winter naderde met rassche schreden en het hof maakte zich gereed zijn herfstkwartier te betrekken; den 31en October kwam men in Hampton Court aan om daar het feest van Allerheiligen te vieren.

Nooit had de koning zoo tevreden en gelukkig geschenen, nooit was de koningin zoo schoon en lieftallig geweest, als toen zij in Hampton Court hun intrek namen en zich bereidden daar de feestdagen in godsdienstige aandacht door te brengen.

Het verleden vol bloed, verraad en schande was naar den achtergrond gedrongen; het scheen niet meer te bestaan; een tijdperk van vrede, kalmte, rust en geluk daagde voor Engeland en het hof op, en het middenpunt van alles was de koningin met haar schoon, kinderlijk gelaat, haar liefelijke stem en teere gestalte, die den ouden dwingeland door haar vriendelijke zachtheid geheel in haar macht hield.

En de koning voelde zich zoo goed, zoo veilig aan haar zijde, zijn hart vloeide over van dankbaarheid; 't was of haar reine onschuld de duistere spooksels van wroeging en naberouw ver van zijn sponde verdreef, of hij weer goed en jong werd in haar tegenwoordigheid, of zij, zijn deugdzame, lieve gemalin, een onderpand voor hem werd van Godsgenade en vergiffenis.

Hij voelde er behoefte aan zijn van dankbaarheid overvloeiend hart lucht te geven, en toen op den morgen van Allerheiligendag de slotkapel baadde in 't licht der kaarsen en der verguldsels, toen de wierook de lucht vervulde en het geheele hof verzameld was om met het koninklijke paar de Hoogmis bij te wonen, knielde de koning voor het altaar neer, hief de oogen ten hemel en riep luide uit:

‘Ik dank u, o Heer, dat na de zonderlinge lotgevallen, die mij ten gevolge mijner huwelijken overkwamen, het u behaagd heeft mij een vrouw te geven zoo geheel overeenkomstig mijn wenschen, als ik er nu eene bezit.’

En Katharina boog nederig het hoofd, terwijl het volk en de hovelingen haar met liefde en bewondering aanstaarden, en zij bad God nederig haar de gunst toe te staan tot het laatste haar plicht tegenover den koning te vervullen.

Wat er ook in het verledene gebeurd mocht zijn, voortaan kende zij slechts één wensch: de plichten, die haar opgelegd waren, trouw te blijven en den koning, die, wat hij overigens op zijn geweten hebben mocht, voor haar een en al goedheid en liefde was, deze te vergelden zooveel zij kon.

Toen de plechtigheid afgeloopen was, richtte zij haar groote met tranen gevulde oogen op haar echtgenoot en fluisterde:

‘O Sire! Gij zijt te goed voor mij! Veel te goed, ik verdien uw goedheid en liefde niet!

“Gij verdient veel meer!” antwoordde Hendrik, “mijn reine duif! Gij hebt mij geleerd niet alleen wat liefde, maar ook wat achting is. Slechts ééne vrouw heb ik kunnen achten, mijn schoonzuster de Prinses Douairière van Wales, met wie ik onwetend als mijn vrouw heb geleefd, maar ik beminde haar niet. Anna Boleyn, de lichtzinnige coquette, kon ik niet achten; mijn liefde voor Jane Seymour was van te vluchtigen aard dan dat zij lang zou hebben kunnen duren, maar u, mijn lieveling! wil ik op mijn knieën beminnen! Gij staat in uw kinderonschuld zoo hoog boven mij, gij zijt het juweel der vrouwen, en uw liefde voor mij is zoo volmaakt. Morgen zal ik in 't openbaar door Cranmer, den aartsbisschop, den Almachtigen God doen bedanken, dat Hij mij zulk een deugdzame, liefhebbende en vrome gemalin heeft geschonken!”

Katharina bloosde; inwendig sidderde en beefde zij; nu niets meer van buiten haar schrik inboezemde kwam de stem van het geweten haar luider dan ooit verwijten, dat zij den koning bedroog, dat haar onschuld en reinheid, die hij zoo hoog stelde, sedert jaren verloren waren.

Een vaag voorgevoel drukte haar neer; zij was nu zoo hoog gestegen, nog slechts een omstandigheid kon haar hooger verheffen, de hoop op nakomelingschap, maar zij was nog zoo jong en pas een jaar gehuwd, wanneer ook deze wensch vervuld werd, wat zou haar, wat zou den koning ontbreken?

Zij gingen samen naar hun vertrekken, de hofdames bogen zich nog dieper dan anders voor de schoone, jonge koningin, die zoo hoog in de gunst des konings stond; aan den ingang van haar kamer kuste de koning haar teeder vaarwel en gaf haar de liefste namen....

Zij luisterde met een half verlegen, half gelukkig lachje dat haar allerliefst stond en hem in verrukking bracht; hij kon niet van haar scheiden.

“O, zij is een engel van goedheid en zachtheid,” herhaalde hij tot zijn omgeving, “gij kunt de geheele aarde van Oost naar West en van Noord naar Zuid doorzoeken om haar gelijke te vinden!”

De aartsbisschop van Canterbury kwam hem begroeten en de koning riep hem vroolijk toe:

“Cranmer, gij hebt zooveel zorg en moeite gehad met mijn verschillende huwelijken; nu zult gij u met mij verheugen, dat ik thans een koningin bezit, zooals ik er nog geene had, die in alle opzichten mij voldoet en die ik nooit beter had kunnen wenschen. Morgen zullen ik en mijn hof God openlijk danken voor deze groote gunst mij verleend!”

Het huichelende gelaat van Cranmer nam een uitdrukking van medelijden en droefheid aan.

"Sire," sprak hij, "men moet God niet te vroeg danken, niet vóór de avond er is, dat de morgen zoo schoon was. Geen ongeluk is meer te vreezen dan de grootheid van ons geluk! Moge de Hemel Uw Genade nog veel jaren schenken vol vrede en heil, maar Haar ook doen kennen, wat dien vrede en dat heil bevorderlijk is."

Het voorhoofd des vorsten omwolkte zich.

"Wat bedoelt gij, Bisschop? Spreek niet in raadselen! Heb ik geen gelijk God te danken voor de deugdzame gemalin, die Hij mij in Zijn overgroote goedheid schonk?"

Cranmer boog zich voorover om de hand des konings te kussen, maar intusschen stak hij hem een briefje geheimzinnig toe.

"Sire!" sprak hij zacht, "lees dezen brief en onderzoek de zaak, die ik mijn plicht achtte ter uwer kennis te brengen. Moge het blijken dat slechts kwaadaardige leugens en booze laster het wagen het geluk van onzen geëerbiedigden koning en de eer zijner gemalin, die wij om zijnent wille zoo gaarne zouden willen achten en liefhebben, aan te vallen."

De koning verbleekte.

"Wat staat hierin? Zeg het!" beval hij.

"Sire! Het behage Uw Genade dezen brief te lezen in het geheim, zonder dat eenig menschelijk oog u bespiede. Hij bevat groote en gewichtige zaken, welke ik bid en hoop met alle krachten mijner ziel, dat onwaar zullen blijken."

Een somber voorgevoel maakte zich van den koning meester; hij zag met verbeten woede den medeplichtige zijner misdaden aan, den laaghartigen, karakterloozen vleier, die zoo deemoedig voor hem gebogen, op zoeten, fluweelen toon tot hem sprak en wiens woorden hem als droppels gloeiend lood op de ziel vielen.

Voor 't eerst wilde Cranmer hem een onaangename waarheid zeggen en nooit zeker kwam deze den koning slechter te pas dan juist nu.

Hij wenkte hem koel dat hij heen zou gaan, en met den brief brandend in zijn hand, haastte hij zich naar zijn studeervertrek en las het ontzettend bericht van Katharina's zonden vóór haar huwelijk niet alleen, maar van haar schuld daarna met de twee edellieden van 's konings hofhouding, Derham en Culpepper, tot medeplichtigen.

De schrik van den koning was onbeschrijfelijk, en zijn eerste opwelling: alles als gemeene laster te beschouwen; maar de omstandigheid, dat alle deelgenooten van de misstappen der koningin, op Mary Lassels na, zich in haar dienst bevonden, gaf een niet te miskennen steun aan de beweringen van Cranmer, die zich overigens bereid verklaarde de zaak te bevestigen door het getuigenis van John Lassels en diens zuster Mary.

Het wantrouwen, eenmaal bij den koning opgewekt, liet hem geen rust; hij kon de smet niet verdragen op de vrouw geworpen, welke hij zoo lief had, en wilde niet rusten, vóór hij er zekerheid van kreeg, dat alles laster zou blijken. Vóór dien tijd mocht

niets van de treurige geschiedenis bekend worden en moest het onderzoek in de grootste stilte plaats hebben.

Toch ontdekte Katharina, toen haar gemaal dien namiddag als gewoonlijk bij haar kwam, dat iets in hem veranderd was; tevergeefs trachtte zij hem zoo vriendelijk en eerbiedig mogelijk te ontvangen en de plooien van zijn voorhoofd weg te strijken, niet anders denkend dan dat rijkszaken die daarin gedrukt hadden; hij zag haar onderzoekend en verwijtend tevens aan; bij het afscheid nemen, sloot hij haar in zijn armen en kuste haar hartstochtelijk, maar dadelijk stiet hij haar weer van zich af.

“O, 't kan niet zijn, 't kan niet zijn!” riep hij opgewonden uit, “die schoone oogen kunnen niet liegen, die kindermond kan zoo niet huichelen!”

“Sire!” riep Kate ontzet uit, “wat scheelt er aan!” Waarom ziet gij mij zoo verwijtend aan! Zeg mij een woord, een enkel woord! Heb ik Uw Genade in iets beleedigd? O zeg het mij dan! Ik smeek het u!’

‘Neen, nu niet!’ riep Hendrik, zijn gelaat afwendend, ‘ik moet zekerheid hebben, en dan, zoo zij gelogen hebben, wee de lasteraars!’

Met een gil deinsde de koningin achteruit.

‘Wie heeft gelasterd.... wie heeft gesproken?’ stotterde zij, ‘o Sire, geloof hen niet. Zij liegen.’

De koning naderde haar en greep haar teere handen in zijn zware vuisten.

‘Zeg de waarheid, vrouw, beken ze mij, zoo gij uw leven liefhebt, want bij God! als gij gelogen hebt, weet ik van geen genade!’

Kate zonk op den grond neer, terwijl hij haar handen nog steeds in de zijne klemde; de slag, dien zij zoo lang verwachtte, viel nu neer, het zwaard was losgelaten en zakte op haar neder met volle kracht. Er was geen ontkomen, geen redden aan.

‘Mijn gemaal, hoor mij!’ riep zij op hartverscheurenden toon uit, ‘ik ben niet schuldig....’

‘Wat weet gij van schuld af! Dat gij van schuld spreekt is reeds een bewijs van uw zonde. Spoedig, beken alles, beken dat gij mij verraden hebt, mij, uw echtgenoot, met jonkers zonder naam, zonder afkomst!’

‘Neen,’ riep Kate uit, ‘ik zweer het u, dat ik steeds uw gehoorzame, trouwe echtgenoot voor u ben geweest. Wat ik mij ook te verwijten moge hebben, tegenover u heb ik niets misdaan.’

‘Leugenares, bedriegster! En Derham dan?’

Op dien naam begaf Kate haar spraak; de tong verlamde tusschen haar lippen, met ruw geweld slingerde de koning haar van zich; zij kroop naar hem toe en trachtte zijn knieën te omarmen, hij rukte zich los; het schuim parelde op zijn lippen, hij moest zich bedwingen om haar niet aan te vatten en te mishandelen; nogmaals stiet hij haar af; zij hief de armen smeekend op en snikte toonloos:

‘Hendrik! genade.... genade...!’

Maar hij was weg en haar vrouwen vonden haar bewusteloos op den vloer uitgestrekt; zij kwam tot het leven terug om de ontzettende waarheid langzamerhand te begrijpen.

De koning wist alles, ja, hij vermoedde zelfs meer. Wanneer het eene waar was, waarom het andere niet? Derham werd gevangen gezet, onder voorwendsel, dat hij zich in Ierland aan zeerooverij had schuldig gemaakt; ook Culpepper werd in verzekerde bewaring genomen, en de Lassels, nogmaals ondervraagd, bevestigden alles, wat zij eerst aan Cranmer hadden gezegd.

De koning vernam het resultaat der eerste ondervragingen; doodsbleek, met somber gelaat, luisterde hij toe, hoe Derham verklaarde, dat er een trouwbelofte tusschen hem en Katharina Howard bestaan had en zij elkander als man en vrouw beschouwden toen hij zich nog in dienst der Hertogin van Norfolk bevond, maar alles wat hem ten laste gelegd werd na Kate's huwelijk met den koning, ontkende hij ten stelligste.

De koning hoorde alles aan en toen trachtte hij te spreken, maar de krachten ontzonken hem. Zijn trots was gebroken, en wat niemand zich ooit van hem herinneren kon, gebeurde, hij barstte in tranen uit en viel met het hoofd in de handen voorover op tafel. Toen hij eenigszins bedaard was, stond hij op en gaf zijn verlangen te kennen naar de kapel te gaan, om er tot zich zelf te komen.

Op dit oogenblik had de ongelukkige vorstin gewacht; juist toen hij de deur der gang voorbijkwam, vloog zij naar buiten; met loshangende haren, wild gillend, wierp zij zich voor zijn voeten neer.

‘O, mijn Heer en Gemaal! Ontferming, ontferming; zoo gij mij ooit hebt liefgehad, bescherm mij dan tegen die lasteraars. Ik ben u trouw geweest! Ik zweer het u bij het heilige bloed van onzen God en Zaligmaker!’

De koning ging een stap achteruit; een straal van toorn bliksemde uit zijn roodgezwollen oogen neder op de radelooze vrouw voor hem.

‘Breng haar weg!’ beval hij aan de kamervrouwen, uit wier handen de koningin ontsnapt was, ‘en zorg dat zij mij met zulke tooneelen niet meer lastig valt!’

‘Sire, Hendrik! goede koning!’ jammerde Katharina, ‘veroordeel mij niet zonder mij te hooren! Laat mij u alles zeggen, u alleen! Gisteren hadt gij mij nog zoo lief, waarom verstoot gij mij thans! Ik ben niet schuldig tegen u. Wat ik misdeed, het was als kind, toen ik nauwelijks wist....’

‘Vertrek! Blijf in uw kamer mijn besluit afwachten! Gij kunt slechts door één zaak uw vonnis verzachten, door oprechtheid!’

‘Ik vrees uw vonnis niet, 't is uw toorn, uw ongenade alleen, die mij zoo diep treffen! O werp een blik van medelijden op mij, luister naar mijn verontschuldiging.’

‘Weg, uit mijn oogen!’ beval de koning. ‘Is hier niemand, die mij gehoorzaamt?’

En nu grepen mannen en vrouwen de bevende, in haar zielesmart ineengekronkelde gestalte aan; haar woeste kreten en angstige gillen weerklonken door de ruime gangen, en nu nog zegt men, dat in eenzame nachten een vrouwengedaante, in het wit gekleed, wanhoopskreten slakende, met fladderende haren, dwalende door Hampton-Court wordt gezien.

't Is de geest der ongelukkige koningin Katharina Howard, die in opstand komt tegen het wreede lot, dat haar wacht, en van haar vertoornden gemaal genade of ten minste gehoor verlangt.

XX.

Vier eenvoudige zalen van het voormalige klooster Sion-house waren der kort geleden zoo hoog geëerde, schoone, jonge koningin tot gevangenis aangewezen.

Daar hield zij sedert twee maanden verblijf in de sombere, slecht gemeubelde kamers, met een kleine hofhouding, die haar tot gezelschap of liever tot bewaking gegeven was.

De eenige afleiding, welke haar toegestaan werd, was het wreede bezoek van de mannen, haar door den beleedigden koning tot rechters gegeven, allen gewillige werktuigen in de handen van den tyran, die met misnoegen de hooge gunst gezien hadden, waarin zij bij hem stond, en vreesden dat hun rijk daardoor ten einde zou geraken. Haar val was door hen besloten, en de donkere vlekken op haar verleden gaven hun maar al te schoone gelegenheid om hun doel te bereiken. Deze kwamen haar telkens

DE SARCOPHAAG VAN KEIZER FREDERIK. (Zie blz. 472).

kwellen met hun onbescheiden, listige, onkiesche vragen.

Zij zat, van alle koninklijke waardigheden beroofd, eenzaam en droevig in het hooge, kille vertrek; buiten woedde een sneeuwstorm, de koude wind drong door de niet goed sluitende ramen, en het vuur, dat in den haard brandde, vermocht geen koesterende warmte te verspreiden.

Haar schoonheid was in deze enkele weken verwelkt, de aangename ronding harer wangen verdwenen, haar fraaie gestalte vermagerd, haar oogen stonden dof en staarden naar buiten, naar de doodsche binnenplaats, waar de sneeuw voeten hoog opgestapeld lag rondom een gebroken steenen kruis, aan welks voet 's zomers een kleine fontein borrelde, die thans echter bevroren onder de sneeuw verscholen lag.

Niets verbrak de droevige stilte, dan het gieren van den wind door de oude kloostergangen; de uren kropen voort; zwaar als lood viel hun gewicht op het bedroefde, wanhopige jonge hart, dat niets meer voor zich zag dan een wreede dood.

Soms kwam de jeugd in volle kracht zich verzetten tegen het wreede vonnis; dan barstte zij in tranen en gillen uit en wisten haar vrouwen niet hoe haar tot bedaren te brengen, dan weer lag zij uren lang uitgeput, schijnbaar wezenloos en onverschillig voor alles.

Zoo zat zij nu ook al sinds eenigen tijd naar buiten te staren, naar den eindeloozen val der sneeuwvlokken, die dwarrelend den verlaten kloosterhof vulden en alles in verblindende witheid hulden.

Dan verlangde zij niets anders dan altijd zóó te blijven, en bij elk geritsel schrikte zij op, als ware dat een waarschuwing, welke haar in die weldadige rust kwam storen.

Daar trad lady Butney, haar eerste hofdame, de vrouw van hem, die haar tot cipier was gegeven, binnen.

'De aartsbisschop van Canterbury,' sprak zij op plechtigen toon, 'vraagt bij Uw Hoogheid toegelaten te worden.'

Met een schok sprong Katharina op.

'O mijn God! Alweer!' zuchtte zij; 'kunnen zij mij dan geen dag met rust laten? Gisteren Wriothesley, de ellendeling, vandaag die huichelaar.'

Cranmer trad binnen en boog voor de koningin, die hem met een gebaar vol waardigheid een zetel aanwees tegenover haar.

Het was de eerste keer niet dat Cranmer een koningin kwam vernederen en kwellen; zijn meester had in hem steeds een gewilligen dienaar gevonden, waar het gold zijn wenschen over te brengen aan de vrouwen, die hij moede geworden was. Hij had de edele Katharina van Arragon, gebroken door ziekte en smart, nog edele woorden hooren vinden om haar geschonden recht te verdedigen, hij had Anna Boleyn en Anna van Kleef zien rillen van angst bij het uitzicht op den Tower en het schavot, de eerste hooren uitbarsten in bittere verwijten en hartverscheurende klachten; de tweede zich gedwee zien schikken naar

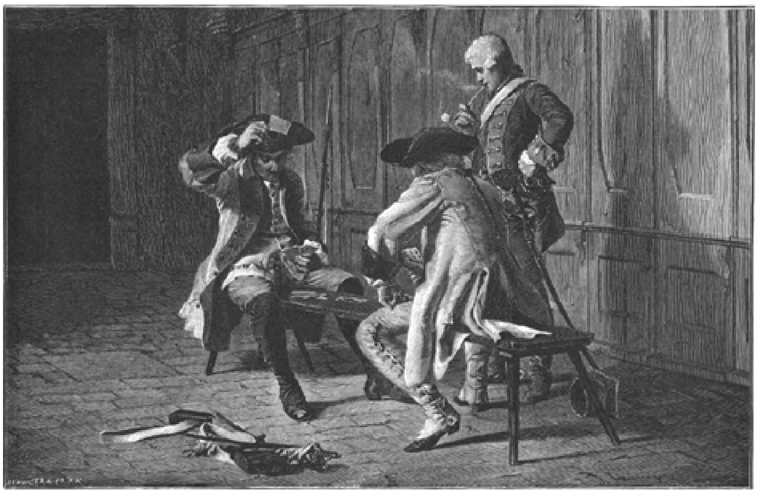

KAARTSPEL. Naar S. Hamza.

de luimen des konings, om haar leven te redden, maar nooit had hij 't gevoel van medelijden bespeurd, dat thans zijn ziel te zamen kneep, toen hij dit jonge meisje, dit kind bijna, zag, dat reeds alle diepten en hoogten van menschelijke ellende en grootheid had gekend en dat thans, van allen steun en bescherming beroofd, niets anders meer te wachten had dan een schavot.

En zij was z i j n slachtoffer, hij alleen had haar van dat hoog voetstuk afgesleurd, hij had den koning met geweld gescheiden van de vrouw, die hij zoo liefhad; hij had haar ondergang gezworen, en hij was er maar al te goed in geslaagd. In zijn hand hield hij haar verder lot; hij kon tevreden zijn, alles was uitgekomen boven zijn stoutste verwachtingen. Waarom voelde hij zich nu zoo klein, zoo erbarmelijk klein tegenover die arme, verlaten, hopelooze vrouw?

‘Het onderzoek is afgeloopen,’ zoo begon hij eindelijk, ‘de koning heeft mij opgedragen het u voorloopig mede te deelen.’

Zij zag hem angstig aan met haar groote, verschrikte oogen; haar kleine handen krampachtig ineengewrongen, de lippen half geopend, een beeld van schrik en ontzetting; hij moest den blik afwenden en zijn stem klonk zachter dan anders, wanneer hij met 's konings slachtoffers sprak.

‘Het onderzoek van u, van de beschuldigden en van de getuigen is geëindigd. Francis Derham en Thomas Culpepper zijn in Guildhall voor de rechters verschenen; men heeft hen tot bekentenis willen dwingen....’

‘Culpepper ook? Wat heeft hij misdaan?’

‘Hij wordt beschuldigd van in een ongeoorloofde verhouding tot Uw Hoogheid te hebben gestaan en door u en lady Rochford 's avonds laat in Lincoln-Castle te zijn ontvangen.’

‘Wie heeft dat gezegd?’

‘Tilney en Fryswith, uw kamervrouwen!’

Katharina haalde haar schouders op.

‘Vóór dat echter het proces begint en aan Uw Hoogheid voorlezing gedaan wordt van de verklaringen der getuigen en medeplichtigen, heb ik op mij genomen eerst Uw Genade afzonderlijk te spreken en haar te verzoeken terug te komen op haar vroegere verklaringen.’

‘Ik heb niets verklaard dan de waarheid.’

‘De koning wil niets liever dan u vrijspreken.’

Hij zweeg een oogenblik; Katharina verroerde zich niet.

‘De uitslag van het onderzoek is, dat gij u aan ontrouw jegens den koning hebt schuldig gemaakt.’

Katharina sloeg haar oogen even op en antwoordde op vasten toon:

‘Dat is niet waar! Ik heb het gezworen op de belofte, die ik bij mijn Doopsel heb afgelegd, en op het H. Sacrament, dat ik op Allerheiligendag ontving, dat het schandelijke laster is.’

‘De bewijzen zijn te duidelijk, de verklaringen te stellig.’

‘Hebben Derham en Culpepper iets bekend? Zoo ja, dan geschiedde het, afgeperst door de folteringen der pijnbank, maar ik blijf er bij, 't is gelogen!’

Cranmer antwoordde niet.

‘Hebben zij bekend?’ vroeg Katharina dringend.

Cranmer schudde het hoofd en hernam weifelend:

‘Neen, zij hebben niets bekend.’

‘Heeft lady Rochford mij dan verraden door een lage leugen? 't Is de eerste keer niet dat zij....’

‘Lady Rochford heeft niets gezegd ten uwen nadeele.’

‘Dus dan is 't alleen op de verklaring van twee vrouwen uit de laagste volksklasse, dat de koningin van Engeland als een echtbreekster zal worden veroordeeld! Waarlijk, de pairs en hertogen stellen zich spoedig tevreden en mijn koninklijke gemaal niet minder!’

‘Mylady! wijt het mij niet! Ik wil niets liever dan u redden van den dood! Daarom kom ik hier.’

‘Gij zijt wel vriendelijk, Mylord!’ antwoordde Katharina spottend.

Cranmer vertrouwde zijn zinnen niet; het was niet meer de snikkende, kermende, razende vrouw, die hij in Hampton Court tot bekentenis van haar zonden had willen dwingen, maar een waardige, bedachtzame koningin, die hem onwillekeurig aan haar voorgangster en naamgenoot, Hendrik's eerste gemalin, deed denken.

‘Na alles wat er gebeurd is, wat er bekend is geworden....’

‘Aan alle hoven van Europa; de goede vrienden en raadslieden van mijn genadigen Heer en Gemaal hebben daarvoor met bewonderenswaardigen ijver en snelheid gezorgd,’ viel zij hem in de rede, ‘om elke poging tot vergeving te verijdelen en mijn val onherstelbaar te maken.’

Cranmer was uit het veld geslagen. Zij had zijn geheime, listige politiek doorgrond. Inderdaad het was van het begin af zijn toeleg geweest aan de treurige zaak de grootst mogelijke openbaarheid te geven, zoodat de koning, wiens hart nog steeds aan de schuldige gehecht bleef, zich onmogelijk meer zou kunnen terugtrekken.

‘De koning kan zonder gevaar van zijn eer’ - hij veinsde den spottenden glimlach der gevangene op dit woord niet te zien - ‘u niet meer in uw oude plaats herstellen; de treurige voorvallen maken het hem onmogelijk. Wordt gij veroordeeld wegens overtreding der huwelijkstrouw....’

‘Dan sterf ik onschuldig!’

‘Maar gij zult sterven! Op die wijze wordt de huwelijksband verbroken....’

‘Hetgeen de koning uit zijn geheele ziel verlangt,’ zuchtte Katharina, ‘ik begrijp het!’

‘Hij moet het verlangen na alles wat gebeurd is. Doch er is een ander middel....’

‘En dat is?’

‘Het huwelijk nietig te doen verklaren.’

‘Dat zal u gemakkelijk vallen, Mylord! Een band, hoe stevig ook gelegd door het huwelijk, levert voor u geen bezwaren op. Gij verscheurt dien of hij van spinrag ware. Welke koningin is veilig tegenover uw handige vingers?’

‘Ik kwam u raad geven, niet uw beleedigingen aanhooren,’ hervatte Cranmer, inwendig van toorn sidderend, ‘gij kunt u nog redden door te erkennen, wat Derham blijft staande houden, dat gij zijn vrouw zijt en dus de gemalin des konings in geen geval hebt kunnen worden.’

Toen stond Katharina op; haar kleine gestalte scheen hooger te worden door de majesteit van haar

houding, haar oogen schoten vonken, haar lippen trilden, een gloed van verontwaardiging gaf meer kleur aan haar verbleekte wangen.

'Dus dan moet ik weggezonden worden als des konings minnares? Ik, die op zijn gebeden, zijn bedreigingen, er in heb toegestemd zijn vrouw te worden, terwijl het aan mij had gelegen de gade te worden van den edelsten en ridderlijksten man van Engeland, en die ter wille van mij nu gefolterd, geoordeeld, misschien gevonnisd wordt! Derham kan zeggen wat hij verkiest; misschien verbeeldt hij zich ter goeder trouw, dat ik hem tot echtgenoot heb genomen. Ik heb misdaan ongetwijfeld, toen ik als kind naar zijn liefdesbekentenissen heb gehoord, mij door hem liet liefkoozen, zijn geschenken aannam. 't Was verkeerd, en ik heb er genoeg voor geboet, maar dat ik zijn vrouw ben, dat mijn huwelijk met den koning nietig zou wezen, om de belofte die ik als onnoozel meisje hem gaf, dat is niet waar! Ga naar den koning terug, mylord! Zeg hem dat ik mijn zonde beween, dat ik het uit het diepst mijner ziel betreur zijn goedheid misbruikt, zijn hart bedroefd te hebben. Elke straf, die hij mij wil opleggen, neem ik ootmoedig aan voor deze zonde. Maar dat ik als de vrouw van een ander zijn hand zou hebben aangenomen, is even onwaar, als dat ik hem later bedroog!'

'Is dat uw laatste woord, mylady?'

'Mijn laatste! Ik heb geen vrienden en geen raadgevers, ik sta alleen! Zij, die nog belang in mij stellen, zijn gevangen, ten wille van mij; mijn bloedverwanten, zelfs mijn oom de Hertog van Norfolk, verlaten en verloochenen mij. Welnu, ik zal hen toonen, dat ik alleen mijn lot kan dragen. Ik wil sterven, als dat des konings wil is, maar dan ook zal ik blijven tot het laatste wat ik door zijn goedheid en liefde ben geworden - Koningin!'

'Mylady! bedenk u! Als mistress Derham hebt gij niets te vreezen, de koning zal u genade schenken.'

'Ik wil geen genade, ik wil recht! Heb ik den dood verdiend, ik zal hem ondergaan, maar mijn leven redden door een leugen, dat zult gij misschien eens willen doen, mylord, als het schavot vroeg of laat voor u opgericht wordt; maar als dat eens gebeurt, denk dan terug aan mij, die, zwak en verlaten, liever haar jeugdig leven verloor dan het te verlengen ten koste van een laagheid.'

'Een laagheid?'

'Ja, ik heb genoeg misdaan! God schenke mij vergiffenis en rekene mij mijn dood als voldoende boete aan! Dat gij niet meer weet wat een laagheid is, Cranmer, zal ik u niet verwijten; gij hebt ze in uw leven zoo hoog op elkander gestapeld, dat gij ze niet eens meer kunt overzien!'

En zonder hem meer met een groet te verwaardigen ging zij hem voorbij en verdween in haar slaapvertrek.

XXI.

Den 10den Februari 1542 verschenen lord Suffolk, zwager des konings, de grootzegelbewaarder en de opperhofkamermeester in Sion-House. Zij waren voorzien van de parlementsakte, die de koningin ter dood veroordeelde, en waaraan, uit teedere zorg voor den gezondheidstoestand en het zielsverdriet des konings, zijn

handteekening ontbrak; de Lord-Kanselier had dit voorgesteld en het veile parlement stemde er gaarne in toe, dat koningin Katharina zonder proces werd ter dood veroordeeld.

De grootwaardigheidsbekleeders waren afgezonden om de koningin uit haar droevige gevangenis naar den Tower te geleiden, waar haar vonnis zou voltrokken worden.

Zij ontving hen in zwart fluweel gekleed, kalm, waardig, echt koninklijk, als iemand die afgerekend heeft met het leven, er al het bittere van proefde en nu het hoofd vol minachting daarvan afwendt.

De houding der edelen was eerbiedig en gepast; haar jeugd, schoonheid, en de wijze waarop zij haar ongeluk droeg, dwong hun achting af.

'Mag ik het lot weten van hen, die met mij beschuldigd waren?' vroeg zij.

'Derham en Culpepper zijn onthoofd!'

Geen trek op het gelaat der koningin veranderde.

'En lady Rochford?'

'Wacht in den Tower haar vonnis af.'

'En mijn grootmoeder, de Hertogin-Weduwe van Norfolk?'

'Haar Ladyschap heeft de hoogste ontevredenheid des konings opgewekt; bij het eerste bericht der beschuldigingen tegen Uw Hoogheid, heeft Lady Howard de koffers opengebroken, om er alle bewijzen van Derham's schuld uit weg te nemen; zij ligt ziek in den Tower en wacht 's konings genade af.'.

Een zucht ontsnapte Katharina bij de gedachte aan haar oude, zwakke grootmoeder, die ook om haar, op haar hoogen leeftijd, gevangenis doorstond en wellicht den dood wachtte.

'Is uw Hoogheid gereed ons te volgen?' vroeg de hertog van Suffolk.

'Ik ben bereid,' antwoordde de koningin.

Het was een sombere stoet, die de Theems afvoer; vooruit ging een boot, waarin de groot-zegelbewaarder en eenige dienaren zaten, toen kwam in een kleiner vaartuig de koningin met drie of vier mannen en evenveel vrouwen tot geleide, daarachter volgde lord Suffolk met zijn gevolg.

Het was een koude, sombere dag; een zware mist hing over de stad en over de dof gele wateren der rivier, geen zonnestraal kwam troost en opbeuring brengen in het hart der rampzalige, jonge vorstin.

Zij zat daar stil, zwijgend in gebed en treurige gedachten verzonken, soms rillend van koude, door vermoeienis een onmacht nabij.

Tegen den avond naderde men den Tower; London Bridge met zijn statige gebouwen maakte zich langzaam uit de dichte mistwolken los; op het oogenblik dat de dag ten einde spoedde, brak de zon zich eindelijk een weg; een akelig, vaal licht brandde achter hen, en hier en daar vonkelde een vlam als een druppel gloeiend bloed in de ramen der huizen, die de brug omzoomden.

Eensklaps liet de koningin een onderdrukten gil hooren en bracht huiverend de hand aan de oogen; daar zag zij boven de brug, in de laatste zonnestralen, de misvormde, half vergane hoofden grijnzen van de beide mannen, die haar zoo hadden liefgehad en om haar een wreeden dood moesten ondergaan, van Francis Derham en Thomas Culpepper....

Weinige oogenblikken later gleed de boot door

de poort, terecht die des Verraders geheeten, welke toegang gaf tot de vreeselijke gevangenis.

De ijzeren deuren vielen neer, de laatste zonnestralen verglommen, duisternis zakte tusschen de sombere muren neder, en de hoop nam afscheid voorgoed.

Nog werd Katharina Howard met koninklijke eer ontvangen en in de vertrekken geleid, waarin Anna Boleyn eerst haar kroning, later haar doodvonnis had afgewacht.

Hier bracht de ongelukkige nog drie dagen door; kalm en waardig, vol berouw over de fouten en dwaasheden harer jeugd, maar sterk in haar onschuld van hetgeen haar later ten laste was gelegd, bereidde zij zich voor tot den dood.

Als een lam werd Katharina ter slachtbank geleid; haar dood was een gerechtelijke moord, waaraan elke schijn van wettelijkheid ontbrak. Weinig bijzonderheden omtrent haar laatste oogenblikken zijn bekend, maar het schijnt zeker, dat zij ten einde toe haar onschuld volhield aan de schandelijke beschuldigingen, haar ten laste gelegd.

Zij nam haar dood aan als een billijke straf voor haar misslagen, waarvan zij de grootheid overdreef, en zonder spijt verliet zij een leven, dat haar zooveel verdriet, angst en berouw had gebracht.

Met haar stierf lady Rochford, die, evenmin als zij, haar dood verdiend en haar vonnis rechtvaardig noemde, maar ook verklaarde, dat zij deze straf wilde dragen voor de valsche getuigenis, welke zij eenmaal van haar echtgenoot en schoonzuster had afgelegd.

De bijl viel tot tweemalen, en een kleed werd over de bloedige, verminkte ledematen geworpen. Alweer had de vrouwenbeul den dood van twee zwakke, weerlooze wezens meer op zijn geweten.

Hendrik's vijfde vrouw was uit den weg geruimd; het zou niet lang duren of hij kon de zesde gaan vrijen en trouwen.

Zijn weduwnaarssmart lenigde hij in dien tusschentijd door haar familiebetrekkingen te plunderen en hen van hun zilvergoed en geld te berooven.

Terwijl de oude Hertogin van Norfolk in de gevangenis den dood vernam van haar ongelukkige kleindochter, en onder angstig beven haar eigen vonnis afwachtte, werd op haar huizen en huisraad beslag gelegd, en de koning maakte gebruik van zijn huiselijke ongevallen om zijn bijna ledige schatkist met de bezittingen der zoogenaamde medeplichtigen te stijven.

Eindelijk, na een lange gevangenschap, werd de oude vrouw vrijgelaten en bracht haar laatste levensdagen in bekrompen omstandigheden door.

De Hertog van Norfolk had zich weten te redden; hij verloochende Katharina Howard, zooals hij het vroeger Anna Boleyn, zijn andere nicht, had gedaan; hij trad als haar ergste vervolger op en mocht de gunst des konings behouden.

Hendrik huwde voor de zesde maal een schoone weduwe, Katharina Parr, lady Latimer, die ook bijna door den Blauwbaard ter dood veroordeeld was, maar door haar sluwheid het voorrecht had hem te overleven.

Hij zelf stierf eenige jaren later, en naar men zegt werd in Sion-House, hetzelfde klooster, waaruit hij de monniken had verjaagd en dat de arme Katharina tot gevangenis had gestrekt, zijn lijk, dat voor een oogenblik alleen was gelaten, teruggevonden, badend in bloed en half verscheurd door honden!

Bijdrage tot de geschiedenis der boter.

Boter was in de oudheid in Europa volstrekt niet bekend; eerst gedurende de christelijke tijdrekening trad zij op, maar alleen als - pomade voor deftige dames. Zoo ging het een paar honderd jaar, totdat de boter zich een nieuw veld verwierf - dat van verlichtingstof; zij werd als brandolie gebruikt. Tot de 15e eeuw werd de kamer- en vooral de kerkverlichting door boter verkregen; later dan het jaar 1500 kwam zij als voedingsmiddel in gebruik.

De sarcophaag van keizer Frederik.

In het park van Sans-Souci, het zomerpaleis der Pruisische vorsten, verheft zich schilderachtig tusschen het groen de Friedenskirche, waarin Frederik Wilhelm IV begraven is; daar ook is thans de prachtige, marmeren sarcophaag opgericht ter eere van zijn neef keizer Frederik, den vorst, die slechts zoo kort de keizerskroon dragen mocht.

Het monument is den edelen monarch ten volle waardig en werd ontworpen door den beeldhouwer Reinhold Begas en den architect J. Roachdorf, beiden beschermelingen des overleden keizers en wien hij de uitvoering toedacht der kunstwerken, waarmede hij, gedurende zijn regeering, de hoofdstad hoopte te versieren. Het mocht niet wezen, de wreede dood besliste anders; en het is zijn graftombe alleen, welke zij thans geroepen werden te versieren.

Onder een sierlijken ronden koepel verheft zich de witmarmeren sarcophaag; het voetstuk herinnert aan die der praalgraven van de koningskapel in Granada, welke keizer Frederik op zijn laatste reis naar Spanje zoo bewonderde, zoodat men zelfs beweert, dat hij dezen vorm voor zijn eigen grafsieraad uitkoos.

Op deze tombe rust het beeld van den keizer, een schoone, majestueuze gestalte, schijnbaar slapend; het hoofd is een weinig op het kussen gebogen, onder de schouders en over het lichaam vormt de nederhangende mantel rijke, sierlijke plooien, de handen zijn gevouwen over den lauwerkrans en den veldheerstaf. Aan een der hoeken van het voetstuk houdt de rijksadelaar de wacht; het geheel ademt een onbeschrijfelijke kalmte en vrede; de held van zoovele veldslagen, nedergeveld door een onverbiddelijke ziekte, rust nu uit van den zwaren arbeid van zijn leven, van de vaak ondraaglijke pijnen, die hij met zooveel heldenmoed, zonder klagen heeft doorstaan.

Wie nu Berlijn bezoekt en het beroemde Mausoleum van koningin Louise gaat zien, zal ook niet verzuimen een bezoek te brengen aan het monument van keizer Frederik, dat zulk een roemvol getuigenis aflegt niet alleen van den edelen doode, te wiens eere het opgericht is, maar ook van het genie van den kunstenaar, die het klaarblijkelijk met zooveel liefde en eerbied uitvoerde.